

Y. + 28.
A

La marque est g^{te} de Comités de
Crida Kintipicari.

J

2611

7805

NATALIS COMITIS

MYTHOLOGIAE

SIVE

EXPLICATIONVM FABVLARVM

LIBRI X.

*In Quibus omnia propè Naturalis & Moralis
Philosophiae dogmata contenta
fuisse demonstratur.*

Nuper ab ipso autore pluribus sexcentis locis aucti & locu-
pletati, vt patebit cum antiquis
conferentibus.

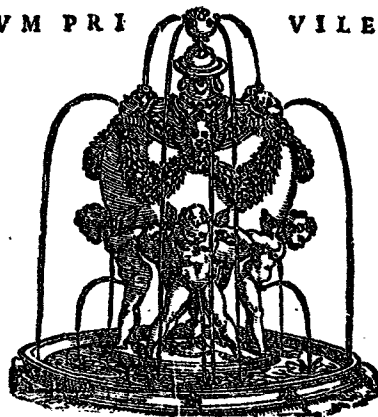
*Quibus accedunt libri quatuor venationum carmine ab eodem
conscripti.*

Subsequitur index rerum memorabilium peramplus, præcedet operi vrbium & lo-
corum index, quæ nomina à varijs Heroibus acceperunt.

Atque alius plantarum & animalium singulis Dijs
dicatorum.

Opus cuiusvis facultatis studiosis perutile ac propè necessarium.

CVM PRI VILEGIIS

VENETIIS MDLXXXI.

MO. MO.
ILL. ATQVE REVER.
DOMINO IO. BAPTISTAE
CAMPEGGIO MAIORICENSI
EPISCOPO S. P.

DICAVERAM libros hos mythologi-
cos Serenissimo Gallorum Regi Carolo Nono
Fel. Mem. tanquam munus non planè regia cel-
situdine indignum, ut in quibus omnia sapientiae
praecepta contineantur tam ad mores, quam ad
naturam huiusce uniuersae spectantia. Sed bellici tumultus de re-
ligione in uniuersa prope Gallia insurgentes ita illum Regem ve-
xarunt dum imprimerentur, ut ad quiduis potius, quam ad lite-
rarum cognitionem oculos detorquere liceret. Inde effectum est et
neque tunc missi sint ad Regem, ut importunè inter arma ubique
obstreperantia; neque postea, ut res iam inueterata, & in manibus
omnium diu versata. At nunc mortuo illo Rege cum multis re-
bus aucti locupletatiq; denuo prodeant in lucem, vel ut antiquo-
rum institutum seruem, qui sua opera viris illustrioribus sua tem-
pestatis, praestantioribusque gloria, virtute, autoritate consecra-
runt; vel ut per hanc opportunitatem in gratiam amplitudinis tuae
admitterer, volui tibi Opt. Io. Baptista Campeggi hanc My-
thologiam reuocatam à frustra instituta dicatione Regia cōsecra-
re. Neque existimo sanè meum consilium cuiquam non maxi-
mopere probatum iri, quoniam non est obscurum te Regio animo,
Regiaq; magnificètia inter mortales plurimum praestare, & non
mediocriter praeterea oblectari sapientiae studijs. Quid enim te il-
lustrius dici aut cōmemorari potest, qui prae te fers Regiam quan-
dam

dam admirabilem magnificentiam ac bonitatem in omnibus di-
ctis factisque tuis? Non dico hoc temerè. Scio in his duobus om-
nem laudem humanæ vitæ contineri. Scio me hæc non supra ani-
mi tui bonitatem efferre: Nam viriusque virtutis singulare ar-
gumentum dedisti, cum maximos prouentus episcopatus Maio-
ricæ repulisti ob corporis tui imbecillitatem; quia sic & quod sit ve-
rè episcopi munus ostendisti, & te Dei cultum proprijs tuis com-
modis anteferre: cum alioquin non minor sit aliquando in contem-
nendis, quàm in consequendis magistratibus dignitas. Reliquum
est ut pro singulari bonitate, amplitudineque animi tui mecum hoc
observantia in te mea pignus benivolo animo complectare.
Venerijs Cal. Septembris anno. 1580.

Ampl. tuæ deditis.

Natalis Comes

INDEX NOMINVM VARIORVM SCRIPTORVM ET OPERVM

quorum sententiæ, vel verba in his libris
mythologicis citantur.

<p>A Cefander:
 A Acefodorus
 Achæus in Aethone Satyricol.
 Acæfilaus.
 Acufilaus.
 Adæus Mitylenæus de ftatuariis.
 Aefchylus in Prometheo.
 Eumenidibus.
 Perfis.
 Bacchi nutritibus.
 Sacerdotibus.
 Aetius.
 Agameftor.
 Agatharchides Cnidius in reb. Europicis.
 in reb. Afaticis.
 Agathias.
 Agathocles de arte ferrariz.
 Agrætas in reb. Scythicis.
 Libycis.
 Albertus magnus.
 Alcæus epigrammatographus.
 Alcimus in reb. Siculis.
 Alcetas de depositis in Delphis.
 Alcman melicus.
 Alexander Myndius de iumentis.
 Alexis epigrammatographus.
 Alpheus Mitylenæus de laude Deli.
 Anaxagoras Clazomenius.
 Anaxandrides Rhodius.
 Anaximander.
 Anaximenes.
 Andrio Teius in navigatione:
 epitomæ affinitatum.
 Andrætas Tenedius in navigatione pro-
 pontidis.
 Androtio de fatificiis.
 Anticlides in reb. Deliacis.
 in redditibus.
 Antigonus.
 Antigonus Caryftius in dictionibus.
 in historicis commentariis.
 Antimachus argireus in argonauticis.</p> | <p>in centauromachia.
 Antimenides in hiftoriis.
 Antipater Sidonius.
 Antipater epigrammatographus.
 Antipater Stoicus.
 Anytes.
 Apollinis oracula.
 Apollodorus Gelous in Philadelphis.
 Apollodorus Cyzicenus.
 Apollodorus Cyrenaicus de Diis.
 Apollodorus Athenenfis in bybliotheca.
 Apollonides epigrammatographus.
 Apollonius Rhodius in argonauticis.
 in ædificatione Alexandriæ.
 Apollonius Smyrneus.
 Apollonius Pergeus de conis.
 Apollonius Atalicius in compositione.
 Arabius epigrammatum poeta.
 Aratius in Phænomenis.
 designis aquarum & ventorum.
 Aratienarrator.
 Archelaus de fluminibus.
 Archemachus Euboicus.
 Archias epigrammatum poeta.
 Archæus de Archeanatide.
 de bello Erythræo.
 Archiphus de piscibus.
 Artades Cnidius in reb. Macedonicis.
 Ariluphus in reb. Arcadicis.
 Arifto Chius.
 Aristocles de choris.
 Aristocritus.
 Aristodemus Abderites de ftatuariis.
 Aristophanes in auibus.
 equitibus.
 notis.
 Pæc.
 Pluto.
 ranis.
 Vefpis.
 Aristophanis enarrator.
 Aristophon Pythagorifta.</p> |
|---|---|

I N D E X.

Aristoteles de celo
generatione.
Meteorologicis.
motu animalium.
mundo.
historiis animalium.
Aristoxenus de tibicinibus.
de foraminibus tiliarum
de rebus gestis Alexandri.
Arrhianus in rebus gestis Alexandri.
Arrhianus de rebus Bithynicis.
Artemidorus Ephesius.
Arthemidorus de somniis.
Asclepiades Myrleanus.
Asius.
Athenæus.
Athenodorus Byzantius.

B

Bacchylides.
Bico de musicis instrumentis.
Boethius de musica.

C

Cæsar Germanicus.
Calaber.
Callias ad Azathocsem.
Callimachus in hymnis.
de conditis insulis & habitatis.
tribus, & illarum nominibus.
in Hecale.
Callisthenes in nauigatione.
Callistratus de Heraclea.
Callixenus Rhodius de Alexandro.
Carystius historicus.
Carcinus tragicus poeta.
Catullus in argonauticis.
Chæremo.
Charax Myrleanus.
Chærecrates.
Charis.
Chærilus.
Charicles in carthæna.
Charon Lampfacenus.
Cæcrops.
Cicero de natura Deorum.
finibus.
Legibus.

Vniuersitate.
Quæst. acad.
Disput. Tusc.
pro domo sua.
pub. sectio.
Roscio amer.
Lege manilia.
in Verrem.
aratzis carm.

Clearchus solensis de terrore.
tarpedine pisces.
amatoris.
in libris vitarum.
Claudianus derapra proserpina.
Cleon in argonauticis.
Conon in Heraclea.
Cornelius agrippa.
Cornelius Gallus.
Cornelius tacitus.
Corinnus Delius.
Crates.
Cratinus in chironæ.
Crato.
Crobilus.
Ctesias in Perseide.

D

Dailochus de euerfione Cyzici.
Daimachus Alexandrinus de rediibus.
Damages.
Demarchus de cert. Dionysiacis.
Demarathus de cer. Dionysiacis.
de mutatis nominibus.
Demetrius Scepius.
Demetrius Chlous.
Demetrius Byzantius in poematis.
Democritus.
Demosthenes in aristogit.
Contra Timocretem.
in Midiam.
ad epistolam Philippi.
Nexram.
Diagoras.
Dicaarchus in rebus Aegyptiis.
Dichys Cretenfis de bello Troiano.
Didymus.
Dio in tertia compositione.
Diocles in laxiseris pharmacis.
in fabulosis.

Dio-

I N D E X

Diodorus poeta:
 Diocærus historicus.
 Diogenes Laertius.
 Diognetus in rebus Smyrniæ:
 Dionysocles.
 Dionysius Thrax in diæresibus.
 Dionysius Milesius in argonauticis.
 Dionysius Halicarnasæus.
 Dionysius chalcidicus de ædificatione.
 Dionysius de situ orbis.
 Dionysius Mitylæneus de Circulis
 Dinyfiodorus:
 Dionysiocles.
 Diophanes historicus Ponticus.
 Diolcorides.
 Dioscorides Sicyonius.
 Dioxippus Corinthius in rebus patrui.
 Diphilus.
 Diphilus Siphnius.
 Direchidas in rebus Megarenfibus.
 Dorion de piscibus.
 Dorthæus Sidonius.
 Do. oræus in metamorphosis.
 Duris Samius de Agathocle.
 de rebus Libycis.
 de rebus Macedonicis.

E

Echemenes in rebus Cresentibus:
 Empedocles.
 Ephorus de ponderibus.
 Epicharmus in Hebes nuptiis.
 in Busride.
 Epicurus.
 Epicus.
 Epigenes in Heroiaz.
 Epimenides poeta.
 Epimenides Cretensis:
 Epiphanius in Ancorato.
 Erato Rhenes in architectonico.
 Hermefianax.
 Euanthes in fabulis.
 Eubulus in Chryfilla:
 in Campyllione.
 Euclides in opticiis.
 Eudoxus Cndius. de ambitu terræ.
 Euenor de fluminibus.
 Eumelus Corinthius poeta historicus.
 Eumelus Tegeates.

Eumolpus de sacrificijs.
 Eumolpus Thrax in historiis.
 Euphorion.
 Euphranor de tibicinibus.
 Euphronius historicus.
 Eupolis.
 Euripides in Alceftide.
 Andromache.
 Bacchis.
 Cyclope.
 Elestra.
 Hecuba.
 Helena.
 Heraclidis:
 Hercule infano.
 Hippolyto Coronifero.
 Ione.
 Iphigenia in Aulide.
 Medea.
 Melanippe.
 Oreste.
 Phaethonte.
 Phænifsis.
 Rhæfo.
 Supplicibus.
 Troadibus.
 Eusebius in prepar. euangelica.
 de falsa religione.
 temporibus.
 Theologia Phœnicum.
 Euthydemus Athen. de falsamentis.

G

Gabrias in Lambis fabulosis.
 Galenus in suaforia.
 Georgius Gemillus in rebus Græcorum.

H

Hecateus Milesius in Phoroneo.
 in Genealogijs.
 Hyperboreis.
 Hegemon in Georgicis:
 Hegesagoras in rebus Megarenfibus.
 Hegesander.
 Hellanicus de ædificatione Chij.
 Hellanicus Lesbicus in rebus Aetolicis.
 in Thesalicis.
 in Cranaicis.

- Heliodorus Laryfæus de opicis.
 Heraclides Ponticus in amatorijs.
 Heraclitus Sicyonius de lapidibus.
 Hermefianax elegiographus.
 Hermippus de magnificentia templorum
 & facris regum donarijs.
 Hermocreon epigrammarum poeta.
 Hermodorus Platonicus de disciplinis.
 Hermogenes de Phrygia.
 Herodianus in vniuerfa hiftoria.
 Herodorus de Perfeo & Andromeda.
 de vinculis Promethei.
 de bello Teleboico.
 in Argonauticis.
 Herophilus.
 Herodotus in Calliope:
 Clio.
 Erato.
 Euterpe.
 Melpomene:
 Polymnia.
 Terpsichore:
 Urania.
 Hefagoras in rebus geftis Megarenfium.
 Hefiodus in Theogonia.
 operibus & diebus.
 Scuto.
 Sacro fermone.
 Claris mulieribus:
 Cecycis nuptijs.
 Hippias de ftat. arft.
 Hippocrates.
 Homerus in Iliade.
 hymnis.
 Odyflea.
 Horatius in libro carminum.
 epodon.
 Sæcularibus.
 Sermonibus.
 poetica.
 Higinus de ftellarum fabulis.
 I
 Iamblicus.
 Ibycus.
 Idmon.
 Ioannes diaconus.
 Ioannes Antiocheus.
 Ion.
 Iophon Gnofius in oraculorum explica-
 tionibus.
 Ifacius.
 Ifoocrates:
 Ifter de Coronis.
 Ithrus de rebus Attic.
 Iulianus Aegyptius.
 Iulius Pollux.
 Iuuenalis.
 I
 Lactantius.
 Lafus Hermioneus.
 Leo Byzantius de fluminibus.
 Lefches in parua Iliade.
 Leonidas epigrammatographus.
 Lucianus de Amoribus.
 Aftrologia.
 Apollo & Vulcanus.
 Charonte.
 Concilio Deorum.
 Cygno.
 Dea Syria.
 Dialogis Deorum.
 Dialogis mortuorum.
 Dipfadibus.
 Falfo vate.
 Ganymede.
 Gymnafij.
 Hærefibus.
 Hiftoria vera.
 Iunone & Ioue.
 Ioue in tragæd. inductus.
 Iride & Neptuno.
 Luctu.
 Marinorum Deorum dial.
 Meretricio.
 Nauigio.
 Necycomanthia.
 Nigrino.
 Pane & Mercurio.
 Panope & Galatea.
 Philopfeudo.
 Prometheo.
 Sacrificijs.
 Saltatione.
 Saturnalibus.
 Timone:
 Venere & luna.
 Zephy-

I N D E X

Zephyri & Noti dial.
 Lucianus epigrammatum poeta.
 Lucretius.
 Lycophon.
 Lylimachides.
 Lylimachus Alexandrinus in rebus Thebanis.

M

Mænander in Tibicina.
 Mænander de mysterijs.
 M. Manilius in astronomia.
 Marulus.
 Melanthes de sacrificijs.
 de mysterijs.
 Melanthus de imaginibus Deorum.
 Meleager.
 Menecrates.
 Menodorus Samius de reb. egregijs Sami.
 Mercurius Trismegistus.
 Metrodorus de consuetudine.
 Mimnermus in Pumlione.
 Mnaseas de Asia.
 Mnesagoras.
 Mnesimachus Phaselites.
 Mæro.
 Musæus de Isthmij.
 titanographia.
 Myro Phianeus in Messenijs.
 Myrtilus in rebus Lesbica.

N

Natalis comes in Venationibus.
 epistolis.
 aucupijs.
 Naucrates Erythræus.
 Nicander Aetolus in Alexipharmacis.
 Nicæder Colophonius in Alexipharmacis.
 in Theriacis.
 in rebus Aetolicis.
 in libro Europæ.
 linguarum.
 mutatorum.
 Georgicis.
 Nicandri enarrator.
 Nicanor Samius de fluminibus.
 Nicephorus.
 Nicetas Syracusius.

Nicocrates Cyprius in rebus patrijs.
 Nicostratus.
 Nidus.
 Numenius de piscationibus.
 Nymphis in Heraclea.
 Nymphodorus Syracusius in historijs.
 Africa navigatione.
 Brinybus.

O

Olympionicus in libro de plantis.
 Onasus in rebus Amazonicis.
 Oppianus in venatorijs.
 Oracula.
 Orosius.
 Orpheus in Argon.
 in hymnis.
 minore cratere.
 sacro sermone.
 lapillis.
 Ouidius de arte amandi.
 factis.
 remedio amoris.
 medicamine faciei.
 de tristibus.
 de ponto.
 in epistola Acontij.
 Ariadnæ.
 Cydippe.
 Deianiræ.
 Didus.
 Helenæ.
 Hypsipyleæ.
 Ibide.
 Leandri.
 Liviæ.
 Oenones.
 Paridis.
 Phædræ.
 Phyllidis.
 Sapphus.
 Metamorphosi.

P

Palladas epigrammatographus.
 Panyasis.
 Pausanias in Atticis rebus.
 Achæicis.
 Arcadicis.

Bæoti.

- Boeotici.
 Corinthiaci.
 Eliaci posterioribus.
 Eliaci prioribus.
 Laconici.
 Phocici.
 Messeniaci.
 Paulus Silentiarius epigrammatum poeta.
 Perimander de sacrificiorum ritibus.
 Phanodemus in rebus Atticis.
 Phanodius.
 Pherecrates de sacrificiis.
 metalla fodientibus.
 Phæstus in rebus Macedonicis.
 Pherecydes in Iunonis nuptiis.
 Philippus Byzantius epigrammatum poeta.
 Philochorus de sacrificiis.
 Philostephanus in rebus Cypriis.
 in rebus Italicis.
 Philemon.
 Phocylides.
 Phylarchus historicus.
 Phœnix Colophonius.
 Pisander Camirensis.
 Pindarus in olympicis.
 Pythicis.
 Pindari enarrator.
 Plato in Apologia.
 Axiocho.
 Conuivio.
 Cratylus.
 Critias.
 Euthyphrone.
 Gorgia.
 legibus.
 Memnone.
 Phædone.
 Phædro.
 Rep.
 Timæo.
 Plato comicus in Decipiente.
 Plato poeta.
 Plautus in Amphitryone.
 Aulularia.
 Plinius.
 Plotinus.
 Plurarchus in Alexandro.
 Arato.
 Aristide.
 Bruto.
 Catone Vile.
 Cleomene.
 Lucullo.
 Nicia.
 Numa.
 Paulo ximyllo.
 Pelopida.
 Pyrrho.
 Sertorio.
 Solone.
 Themistocle.
 Theseo.
 de fluminibus.
 audiendis poetis.
 problematis symposiacis.
 de musica.
 amore parentum in filios.
 Sera dei vindicta.
 de superstitione.
 problematis.
 fortuna Romanorum.
 Ignisan aqua utilior.
 industria animalium.
 Polemo ad Adæum & Antigonom.
 Eratosthenem.
 Timæum.
 Polycrates Samius.
 Polybius.
 Polyzelus de Rhodo.
 Pollux.
 Polydus dithyrambicus.
 Polycharmus in rebus Lyciis.
 Pomponius Mela.
 Pompeius.
 Porphyrius de sacrificiis.
 Possidippus epigrammatographus.
 Possidonius de Diis & Heroibus.
 Posis in amazonide.
 Pseclus de demonibus.
 Pseclus in Hesiodum.
 Promachidas Heracleota.
 Propertius.
 Protemæus in almagesto.
 Protemæus epigrammatographus.
 Pytheas de ambitu terræ.
 Pythagoras Samius.
 Pythænetus in rebus Aeginetarum.
 Quintus Smyrnaeus.

Q

R

I N D E X

R

Rhianus in Heraclea.
Rufus Auienus.

S

Sabinus.
Sappho.
Scymnus Delius.
Silenus Chius in fabulosis historiis.
Seleucus in miscellaneis.
Semus Delius in rebus Deli.
Seneca in Agamemnone.
Sesosthenes in rebus Ibericis.
Sibylla.
Simonides Amorgius.
Simonides poeta.
Simonides Ceus in genealogiis.
Socrates in commentariis ad Idotheum.
Sophocles in Aiace.
Antigone.
Captivus.
Electra.
Oedipode colono.
Oedipode tyranno.
Rizotomis.
Trachiniis.
Sophoclis enarrator.
Sofibius tragicus.
Sofiphanes in Meleagro.
Softratus in Introductione fabulosa historiis.
de animalibus.
Staphylus de Thessalia.
Statius in rebus Cypriis.
Stesichorius.
Stesimbrotus.
Stesichorus Himereus.
Strabo.
Suidas in rebus Thessalicis.

T

Tarthus.
Thales Milesius.
Theæetus.
Theagenes de Diis.
Thelytus Methymneus in Bacchicis carminibus.
Theocritus in Adonia celebrantibus.

Amaryllide.
Bubulcis.
Cerealia celebrantibus.
Cyclope.
Dioscuris.
Epitaphio Adonis.
Encomio Ptolemæi.
Epitaphio Bionis.
Europa.
Hercule paruo.
Hercule leonicida.
Hyla.
Pastoribus.
Pharmaceutria.
Syracusis.
Thelesiis.
Thalyfia celebrantibus.
Thyrside.
Viatoribus.
Theocriti enarrator.
Theodorus de bello Giganteo.
Theodorus Cyrenensis in Metamorph.
Theognis.
Theolytus in Horis.
Theopompus in Callæschro.
in rebus Græcis.
in Philippicis.
in epopæis.
Theophrastus in historiis plantarum.
causis plantarum.
de igne.
de lapillis.
deus quæ in sicco degunt.
de signis ventorum & serenitatibus.
Theophanes.
Theseus in rebus Corinthiis.
Thrasylbulus in historiis.
Thurcydides.
Tibullus.
Timachidas de coronis.
Timagetus de portibus.
Timæus Siculus in rebus Siculis.
in historiis.
in rebus Deliacis.
in rebus Italicis.
Timarchides.
Timocles.
Timocreon Rhodius in scoliis.
Timonax in rebus Scythicis.
in rebus Italicis.

Vale.

I N D E X

V
Valerius Flaccus in argonauticis.
Virgilius in Aeneide.
in Georgicis.
in Bucolicis.
Vitellio in optica.

X
Xanthus in rebus Aetolis.

Xenagoras de insulis.
Xenophon in conuiuio.

Z

Zenodotus Cyrenensis.
Zenodotus Ephesus in compendii.
in Linguis.
ZeZes.

Regionum, vrbiū, locorumque nomina, quæ originem ceperunt à filiis variorum Deorum antiquorum

Acaceſium vrbs	289.	43.	Athos mons	110	32
Acela vrbs Syriae	460	5	Atlas mons	219	17
Achelous fluuius.	468	37	Aufonia	377	30
Acontium .opp.	650	20		611	19
Acrephia vrbs	228	36	Bargyllis	629	47
Adrianopolis Orefte vocata.	624	16	Bitunia regio	105	45
Argina infula.	141	8	Bzotia	607	24
	206	37	Bosporus	591	27
	586	14		592	29
Aegyptus	101	48	Brundifium	460	7
	606	36	Caicus fluuius	110	49
Aemus mons	430	7		294	32
Aeolia infula.	567	20	Calybes populi	105	44
Aethiopes populi	103	46	Camirus vrbs	460	29
Aetolia regio	172	15	Celta pop.	645	47
	271	47	Chalcis vrbs	586	12
Africa	460	4	Charifia	650	20
Anthamum .oppidum	110	35	Chios infula	229	2
Alefia vrbs celtarum	455	16	Cilicia	606	31
Amanus mons	625	29	Claros infula	67	27
Aonia regio	110	30	Cleone vrbs	531	25
Aptera vrbs Cretæ	499	35	Coreyra vrbs extructa	441	7
Arabia regio	228	36	Coreyra infu.	58	48
Arcadia regio	221	5		110	32
Ardea vrbs	621	18		339	15
Area vrbs	340	8		586	14
Argos vrbs	605	17	Corinthus	531	10
Argos Orefticum	614	30	Coryca Sicilia	81	11
Argyrippa	475	44	Cranon vrbs Ephyre	530	21
Arno vrbs	108	40	Creta inf.	66	48
Asia mundi pars	541	6		337	5
Aſopia regio	586	45		588	19
Aſtræus fluuius	110	47	Cyneta vrbs	050	20
Attamania regio	395	45	Cyprus infu.	252	20
Athenæ vrbs	114	15			20

I N D E X

Cyrene vrbs	359	25	Lipara	569	7
Cyrenus insula	64	8	Lusitania	320	27
Cythorus mons	395	23	Lydia Maonia	460	8
Cytheron mons	144	36	Macaria	460	14
Dardania regio	64	45	Macarea vrbs	650	17
Dardanum vrbs	64	25	Macedonia	336	4
Delphi	228	25	Macris Sicilia	81	10
	240	42	Maronea vrbs	336	2
	588	18	Megara vrbs	228	48
Delus	638	15	Media	386	17
Diculi	476	47	Marsi populi	377	33
Dorii	110	25	Melanz	650	19
Diomedea inf.	476	33	Melas fl.	110	50
Drepanum vrbs	81	21	Melita inf. & opp.	460	10
	339	6	Metone vrbs		
		17	Miletus vrbs	228	35
Elei populi	222	31		356	45
Eridanus	357	4	Mycenæ vrbs	533	18
Erythraeum mare	533	33	Naxos ins.	316	38
Europa	64	22			42
	537	11	Neapolis vrbs	446	27
Genua vrbs	404	17	Nicopolis	496	3
Gerania mons	590	17	Nisyros	426	33
Hamonia	588	12	Oaxia vrbs	139	49
Helena inf.	439	23	Olenum vrbs	101	47
Hellenes pop.	206	25	Olynthus	460	13
	588	35	Oriens mons	356	3
Hellestonsus	395	13	Orthigia insula	639	14
Heneti	645	12	Pagasa vrbs	398	18
Heraclea provincia	451	48	Parnassus mons	589	9
Hesperia	220	32	Peloponnesus	530	33
Hiera	99	31	Peneus fl.	229	5
Hispania	299	19	Phazacia regio	110	31
	320	35	Phasis fl.	356	10
Hemus mons	430	32	Phlegra ora	427	7
Hyperete opp.	110	7	Phoenicia	110	32
Iapygia	476	35		606	32
	513	26	Pisa vrbs	221	47
Illyris	645	4	Pitane vrbs	110	29
Indus fl.	356	48	Plote inf.	638	47
Ionium mare	591	42	Portus Herculis	455	20
Iope vrbs	592	24	Pylum conditum	388	37
Ismenus fl.	403	16	Pyrenzi montes	460	17
Italia	452	37	Rhodus inf.	228	47
Lapithæ pop.	229	41		356	19
Laryssa vrbs	559	8	Rhiphei montes	411	32
Libya regio	69	17	Salamina	586	13
	537	19	Saroinia	460	12
	452	17	Saturnia regio	83	49
		13	Sauona vrbs	64	14

Scy-

INDEX

Scythia	460	11		586	12
Sicilia	81	11	Theramene inf.	318	37
Sinope vrbs	586	17	Thesali	386	17
Strophades inf.	479	18		474	43
Syria regio	586	22		588	4
Tanagra vrbs	586	16	Thespia vrbs	586	39
Tarsus vrbs	533	24	Thracia	509	46
Taygetus mons	64	14		537	17
Telamonius portus	399	7	Thyrrhenia	612	10
Thebe vrbs	206	36	Tmolus mons	115	4
	481	46			47

Quæ plantæ, & quæ animalia quibus
Dijs fuerint antiquitus
consecrata.

<i>Suppin</i> —	Abies Baccho sacra	311	9	Fusanei pisces Baccho	4/ 232	13
<i>Espania</i> —	Accipiter Apollini	240	29	Fidicula piscis Apollini	5/ 232	13
	Adiantum Plutoni —	116	10	Proximus Marti	19	9 <i>frugum</i>
	Aesculus Herculi —	19	10	Gallus Marti	106	40 <i>Coq</i>
<i>Agnus</i> —	Agnus Iunoni	255	17	Gallus Soli	357	7
<i>Populus</i> —	Alba populus Herculi	19	41	Gallus Mineræ	204	24
<i>Ail</i> —	Allium Latibus	196	44	Gallus Aesculapio	254	23
<i>Ail</i> —	Alnus Eumenidibus	146	39		247	1
<i>Anser</i> —	Anser Iunoni	90	35	Gramen Marti	246	11 <i>Dent de</i>
<i>Qya</i> —	Anser Ildi	255	18			46 <i>guy</i>
<i>Oy</i> —	Anser Inacho	90	35	Gryphes Apollini	242	32 <i>Gryphes</i>
<i>Uxla</i> —	Apua Veneri	232	14	Hedera Baccho	231	8 <i>Uxla</i>
<i>Aquila</i> —	Aquila Ioui	10	27		326	181
<i>Chien</i> —	Boca Mercurio —	232	14	Hiacynthus Apollini	242	47 <i>hyacynth</i>
	Canes Laribus	196	45	Ilex Ioui	19	9 <i>Canes</i>
	Canes Marti	106	40	Iuniperus Apollini	46	39 <i>Yuzo</i>
<i>Cedrus</i> —	Cedrus Eumenidibus	146	39		233	28
<i>Hedera</i> —	Cerrus Herculi	19	10	Iuniperus Eumenidibus	146	39 <i>Laurier</i>
<i>Cicada</i> —	Cicada Apollini	232	12	Laurus Apollini	233	38
<i>Columba</i> —	Columba Veneri	255	18	Leones Vulcano	100	35 <i>Lions</i>
	Cornus Herculi	19	20	Lingua concha Veneri	6/ 252	28
<i>Cornus</i> —	Cornus Apollini	230	16	Lupus Marti	106	7 <i>lupus</i>
<i>Sagittaria</i> —	Crocus Ceteri	340	48		230	12
	Crocus Eumenidibus	147	30	Lupus Apollini	230	11
<i>Cypripedium</i> —	Cupressus Sylvano	308	49	Metalla quibus	7/ 357	26
<i>Cygnus</i> —	Cygnus Apollini	236	34	Mulus piscis Dianæ	232	14 <i>Mulge</i>
	Cyparissus Plutoni	116	10	Myrica Apollini	234	17 <i>Bruc</i>
<i>Dictamnus</i> —	Dictamnus Lucinæ	192	32	Myrtus Veneri	260	12 <i>Myrtus</i>
<i>Draco</i> —	Draco Mineræ	204	16	Myrtus Cereri	340	48
	Draco Baccho	321	21	Myrtus Dionysio	13	39
<i>Ficus</i> —	Draco Aesculapio	247	35		260	29
	Ficus folia Baccho	19	6	Narcissus Eumenidibus	147	27 <i>Narciss</i>
<i>Ficus</i> —		321	16		663	28

Nar.

INDEX.

Narcissus Cereri	242	48	Pisces Neptuno	113	28	pl. 32nd
Narcissus Baccho	321	21	Platanus Genio	195	10	pl. 2nd
	663	29	Pompilus Neptuno	232	14	
Narcissus Proserpinæ	147	27	Portulaca Mercurio	389	39	pl. 32nd
	663	31	Quercus Ioui	33	25	chym.
	116	10		73	25	
Narcissus Plutoni	204	16	Quercus Baccho	321	5	
Noctua Minervæ	232	5	Quercus Cereri	116	49	
Oleaster Apollini	19	6	Quercus Rheæ	635	16	pl. 32nd
Oporobasilis Baccho	10/	2	Rhamnus Eumenidibus	146	39	
Palma arbor Musis	511	40	Rosa Veneri	160	12	Ros.
Papaver Lucinæ	344	35	Serpentes Aesculapio	244	14	Serpens
Papaver Cereri	344		Smilax Baccho	321	5	Is.
Papaver Laribus		20	Smilax Cereri	340	48	
Pavo Iunoni	91	14	Thunus Neptuno	112	22	Tron.
Phalaris Veneri	11/	7	Trigle Hecate	13	14	
Pica Baccho	321	10	Vitex Baccho	14	6	
Picus Marti	106	33	Vitis Rheæ	635	16	pl. 32nd
Pinus Pani	298	6	Vitula Isidi	592	47	pl. 32nd
Pinus fauno	308	13	Vultur Marti	206	40	Vanbume
Pinus magnæ mali	65					

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE.

LIBER PRIMUS.

Quod sit totius operis argumentum. Cap. I.

UM TANTAM esse perspicio cognitionis antiqua-
rum fabularum utilitatem illustris, atque optima-
Io. Baptista Campegi, quas poetae, veteresque sapien-
tes suis scriptis inseruerunt; quamam nullo oratio-
nis genere compleri possem; admirabile quiddam
profecto mihi videtur, si forte nullus ex antiquis for-
toribus ad hanc usque diem universam insignium fabularum explora-
tionem suscepit. Atque id eo magis, quod universa philosophia prae-
cepta sub his ipsis fabulis antiquitus continebantur: quippe non non ita
multis annis ante Aristotelis, & Platonis, & ceterorum philosopho-
rum tempora, omnia philosophiae dogmata non aperte, sed obfusa sub
quidam integumentis traderentur. Graecum cum occurrant phi-
losophandi rationem ab Aegyptiis in patriam adduxissent, ne res admi-
rabiles in vulgus ederentur, quod illis male perceptis ab religione, &
ab omni probitate plerumque id facile desisteret; & ipsi per fabulas phi-
losophari clam caperunt. Deinde cum sequentibus temporibus res saepe
denudata, omnisque recta philosophandi ratio ex his in lucem edu-
cta, pauci fabulas, antiquam philosophiam domitium, ut ita dicam, res
spexerunt: easque modo vanam theologiam stultorum, bonarum, modo
aniles nugas, futiliaque mendacium poetarum fragmenta fuisse credide-
runt. Praclare idcirco sacri, integerrimique vera theologia scriptores
& orthodoxi patres abusus pluribus verbis insectantur eorum, qui se-
quentibus temporibus per vanam superstitionem divinos cultus, di-
vinosque honores in res naturales, fragmentaque antiquorum à vero, sem-
piterno, perfectissimo, viuentis Deo transulerunt. Haec una res fuit,
ut ego quidem sentio, ignoratio fabularum artificij scilicet, cur nemo po-

A Rea

Nea fabulas has explicandas suscepit: aut si quis non nullas explicaverit, eam tantum declarationem attigerit, quæ portinebat ad exterio-ram caricem fabularum, hoc est ad simplicem & omnibus obulam ex-plicationem. Qui vero altissima & occultissima fabularum secreta de-nydaaverit, qui philosophiæ dogmata ex obscuris fabularum tenebris in-lytem eduxerit, aut ad vires actionesque naturæ patefaciendas pertinen-tia, aut ad mores informandos, vitamque rectè instituendam, aut ad vires motusque istorum intelligendos, adhuc repertus est nemo, ut mihi quidem videtur, tolerabilis. Hoc autem eo magis est mirabile, quod neque poetarum, neque philosophorum, neque vllorum scriptorum sen- tentias sine hac diligenti fabularum inuestigatione percipere rectè pos- sumus; cum illius cognitioque præsertim utilitas ad omnesque mediocri- ter eritineat. Quæ cum ita sint, ego dabo operam pro viribus quantum mihi à divina bonitate concedetur, ut illa, quæ ab antiquis scriptoribus in hanc cognitionem prætermissa fuerunt, aut certe ad nos non pervene- runt, conspicua sint scripta nostra legentibus; quod scriptionis genus plurimum & utilitatis et voluptatis allaturum auctori scio. Quis est enim pædior immortalis adeo disciplinarum contemptor, qui ea sapientiæ præcepta scire non magnopere cupiat, quæ ne exiant in vulgus, fuerant, sub varijs figmentis ab antiquis sapientibus occultata? veruntamen ne- quis illud a nobis expectet, quod scribentibus iniucundis, legentibusque foret inutile; nullas hominum in arbores mutatorum, aut in corpora vel sensu vel ratione carentia afferemus interpretationes: nisi quæ uti- liter afferri poterunt; nullamque habebimus fabularum illarum ratio- nem, quæ insulso fuerant a nonnullis excogitata. Neque portenta rur- sus, aut prodigiosa monstra adducere conabimur ad ingeniosum naturæ opificium; cum eas tantum fabulas simus explanaturi, quæ homines ad rerum celestium cognitionem erigunt; quæ iustitiam ad probitatem; quæ deterrent ab illegitimis voluptatibus; quæ patefaciunt arcana na- turæ; quæ vel ad scientias denique rerum necessariarum humana vitæ, vel quæ ad integritatem perducant, & quæ plurimum faciunt ad opti- mos quosque scriptores rectè intelligendos.

Tanta est sanè utilitas, quam ex fabularum cognitione percipimus, quanta nullis verbis explicari posset, quod tamen nemini serè est perspicuum, nisi si quis præclaro ingenio sit ab ipsa narrata prædictis, multa quæ antiquorum scripta diligentius considerarit. nos igitur, sicuti solent medici, qui è venenatis etiam vel herbis vel animalibus utilia pharmaca colligunt, & quod optimum sit secerant è singulis, atque vel perniciosam temperamentorum beneficio sanitati perquam accommodata reddunt, ita facere debemus. Nam aliorum fabularum sentia recte perscrutantes, quid utile humanæ vitæ sub illis contineretur debemus investigare; è quo plurimum reportabimus utilitatis; illis interim neglectis, quæ nihil nobis conferre videbuntur. Quod autem plurimum commodorum ex hac cognitione consequemur, vel illud maximum est argumentum, quod diuinus etiam Plato primam puerorum eruditionem ab honestis fabulis incipere iussit in libro secundo Reip cum ita inquit, τοὺς δ' ἐνκρίβοντας τείσομαι τὰς τροφὰς καὶ μὴτέρας λέγειν τοῖς παισὶ καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν τοῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσὶ. Selectas autem fabulas matres ac nutrices pueris narrare hortabimur, animosque illorum fabulis diligentius, quam corpora ipsa manibus informare. Nam profecto quis nesciat, omnia propè Deorum gentium mysteria fuisse ab antiquis sub fabulis occultata? Cum enim turba seminarum, & inperita, multitudini religio, & Deorum metus, & fides, & probitas & temperantia esset in animis inferenda, qui neque dei naturam intelligerent, neque integritate rapine ac libidini sine aliquo Deorum metu anteponerent, non solum fabulosa de Dijs narrationes à sapientibus fuerunt excogitatae; sed etiam fabulosa imagines, & picturae monitis propè similes introductæ. Sic fulmina Ioui tributa sunt, tridentis Neptuno, sagittæ Cupidini, fax Vulcano; ac varia terrorum instrumenta Dijs ceteris. Nam cum minime sit inexpugnabilis mortalium natura, neque valdissimas machinas expectet; quippe quæ omnium calamitarum semina intra se contineat; si vel paululum oculos ab illius custodia Deus deflexerit, per se, sine alijs pugnae instrumentis, continuo libescitabitur. Hanc tantam percipiendam esse ex fabulis utilitatem aperte declarauit ita Dionysius Halicarnassensis lib. primo Retum antiquarum; καὶ μὴδεὶς ἀπολαμβάνει ἀγνοεῖν ὅτι τῶν ἐλλειπόντων μύθων εἰδότες ἀνθρώπων χεῖροισι οἱ μὲν ἐπιδεικνύμενοι τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι' ἀλληγορίας. οἱ δὲ παραμυθίας ἕνεκα συγκειμένοι τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν, οἱ δὲ παραχρᾶς ἐξαιρούμενοι ψυχῆς, καὶ δειμάτα, καὶ δόξας καθαρῶν τε οὐχ ὑγιεῖς. οἱ δ' ἄλλοι τινὲς ἕνεκα συμπλάσσειν αἰσθησίας. Neque mihi obscurum esse quis existimet, quod è Græcis fabulis nonnullæ sunt hominibus peritiles: aliæ siquidem sunt, quæ naturæ opera sub allegorijs contineant, aliæ humanarum calamitatum habent consolationem, aliæ terrores, animorumque perturbationes à nobis depellunt, opinionionesque parum honestas destruunt, aliæ alterius cuiuspiam utilitatis causa fuerunt inuenta. Nos idcirco vniuersam fabularum diuisionem ita faciemus. Iam censuimus; quod aliæ fabulæ naturæ secreta continent; ut illa, quod Venu-
 10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000
 1010
 1020
 1030
 1040
 1050
 1060
 1070
 1080
 1090
 1100
 1110
 1120
 1130
 1140
 1150
 1160
 1170
 1180
 1190
 1200
 1210
 1220
 1230
 1240
 1250
 1260
 1270
 1280
 1290
 1300
 1310
 1320
 1330
 1340
 1350
 1360
 1370
 1380
 1390
 1400
 1410
 1420
 1430
 1440
 1450
 1460
 1470
 1480
 1490
 1500
 1510
 1520
 1530
 1540
 1550
 1560
 1570
 1580
 1590
 1600
 1610
 1620
 1630
 1640
 1650
 1660
 1670
 1680
 1690
 1700
 1710
 1720
 1730
 1740
 1750
 1760
 1770
 1780
 1790
 1800
 1810
 1820
 1830
 1840
 1850
 1860
 1870
 1880
 1890
 1900
 1910
 1920
 1930
 1940
 1950
 1960
 1970
 1980
 1990
 2000
 2010
 2020
 2030
 2040
 2050
 2060
 2070
 2080
 2090
 2100
 2110
 2120
 2130
 2140
 2150
 2160
 2170
 2180
 2190
 2200
 2210
 2220
 2230
 2240
 2250
 2260
 2270
 2280
 2290
 2300
 2310
 2320
 2330
 2340
 2350
 2360
 2370
 2380
 2390
 2400
 2410
 2420
 2430
 2440
 2450
 2460
 2470
 2480
 2490
 2500
 2510
 2520
 2530
 2540
 2550
 2560
 2570
 2580
 2590
 2600
 2610
 2620
 2630
 2640
 2650
 2660
 2670
 2680
 2690
 2700
 2710
 2720
 2730
 2740
 2750
 2760
 2770
 2780
 2790
 2800
 2810
 2820
 2830
 2840
 2850
 2860
 2870
 2880
 2890
 2900
 2910
 2920
 2930
 2940
 2950
 2960
 2970
 2980
 2990
 3000
 3010
 3020
 3030
 3040
 3050
 3060
 3070
 3080
 3090
 3100
 3110
 3120
 3130
 3140
 3150
 3160
 3170
 3180
 3190
 3200
 3210
 3220
 3230
 3240
 3250
 3260
 3270
 3280
 3290
 3300
 3310
 3320
 3330
 3340
 3350
 3360
 3370
 3380
 3390
 3400
 3410
 3420
 3430
 3440
 3450
 3460
 3470
 3480
 3490
 3500
 3510
 3520
 3530
 3540
 3550
 3560
 3570
 3580
 3590
 3600
 3610
 3620
 3630
 3640
 3650
 3660
 3670
 3680
 3690
 3700
 3710
 3720
 3730
 3740
 3750
 3760
 3770
 3780
 3790
 3800
 3810
 3820
 3830
 3840
 3850
 3860
 3870
 3880
 3890
 3900
 3910
 3920
 3930
 3940
 3950
 3960
 3970
 3980
 3990
 4000
 4010
 4020
 4030
 4040
 4050
 4060
 4070
 4080
 4090
 4100
 4110
 4120
 4130
 4140
 4150
 4160
 4170
 4180
 4190
 4200
 4210
 4220
 4230
 4240
 4250
 4260
 4270
 4280
 4290
 4300
 4310
 4320
 4330
 4340
 4350
 4360
 4370
 4380
 4390
 4400
 4410
 4420
 4430
 4440
 4450
 4460
 4470
 4480
 4490
 4500
 4510
 4520
 4530
 4540
 4550
 4560
 4570
 4580
 4590
 4600
 4610
 4620
 4630
 4640
 4650
 4660
 4670
 4680
 4690
 4700
 4710
 4720
 4730
 4740
 4750
 4760
 4770
 4780
 4790
 4800
 4810
 4820
 4830
 4840
 4850
 4860
 4870
 4880
 4890
 4900
 4910
 4920
 4930
 4940
 4950
 4960
 4970
 4980
 4990
 5000
 5010
 5020
 5030
 5040
 5050
 5060
 5070
 5080
 5090
 5100
 5110
 5120
 5130
 5140
 5150
 5160
 5170
 5180
 5190
 5200
 5210
 5220
 5230
 5240
 5250
 5260
 5270
 5280
 5290
 5300
 5310
 5320
 5330
 5340
 5350
 5360
 5370
 5380
 5390
 5400
 5410
 5420
 5430
 5440
 5450
 5460
 5470
 5480
 5490
 5500
 5510
 5520
 5530
 5540
 5550
 5560
 5570
 5580
 5590
 5600
 5610
 5620
 5630
 5640
 5650
 5660
 5670
 5680
 5690
 5700
 5710
 5720
 5730
 5740
 5750
 5760
 5770
 5780
 5790
 5800
 5810
 5820
 5830
 5840
 5850
 5860
 5870
 5880
 5890
 5900
 5910
 5920
 5930
 5940
 5950
 5960
 5970
 5980
 5990
 6000
 6010
 6020
 6030
 6040
 6050
 6060
 6070
 6080
 6090
 6100
 6110
 6120
 6130
 6140
 6150
 6160
 6170
 6180
 6190
 6200
 6210
 6220
 6230
 6240
 6250
 6260
 6270
 6280
 6290
 6300
 6310
 6320
 6330
 6340
 6350
 6360
 6370
 6380
 6390
 6400
 6410
 6420
 6430
 6440
 6450
 6460
 6470
 6480
 6490
 6500
 6510
 6520
 6530
 6540
 6550
 6560
 6570
 6580
 6590
 6600
 6610
 6620
 6630
 6640
 6650
 6660
 6670
 6680
 6690
 6700
 6710
 6720
 6730
 6740
 6750
 6760
 6770
 6780
 6790
 6800
 6810
 6820
 6830
 6840
 6850
 6860
 6870
 6880
 6890
 6900
 6910
 6920
 6930
 6940
 6950
 6960
 6970
 6980
 6990
 7000
 7010
 7020
 7030
 7040
 7050
 7060
 7070
 7080
 7090
 7100
 7110
 7120
 7130
 7140
 7150
 7160
 7170
 7180
 7190
 7200
 7210
 7220
 7230
 7240
 7250
 7260
 7270
 7280
 7290
 7300
 7310
 7320
 7330
 7340
 7350
 7360
 7370
 7380
 7390
 7400
 7410
 7420
 7430
 7440
 7450
 7460
 7470
 7480
 7490
 7500
 7510
 7520
 7530
 7540
 7550
 7560
 7570
 7580
 7590
 7600
 7610
 7620
 7630
 7640
 7650
 7660
 7670
 7680
 7690
 7700
 7710
 7720
 7730
 7740
 7750
 7760
 7770
 7780
 7790
 7800
 7810
 7820
 7830
 7840
 7850
 7860
 7870
 7880
 7890
 7900
 7910
 7920
 7930
 7940
 7950
 7960
 7970
 7980
 7990
 8000
 8010
 8020
 8030
 8040
 8050
 8060
 8070
 8080
 8090
 8100
 8110
 8120
 8130
 8140
 8150
 8160
 8170
 8180
 8190
 8200
 8210
 8220
 8230
 8240
 8250
 8260
 8270
 8280
 8290
 8300
 8310
 8320
 8330
 8340
 8350
 8360
 8370
 8380
 8390
 8400
 8410
 8420
 8430
 8440
 8450
 8460
 8470
 8480
 8490
 8500
 8510
 8520
 8530
 8540
 8550
 8560
 8570
 8580
 8590
 8600
 8610
 8620
 8630
 8640
 8650
 8660
 8670
 8680
 8690
 8700
 8710
 8720
 8730
 8740
 8750
 8760
 8770
 8780
 8790
 8800
 8810
 8820
 8830
 8840
 8850
 8860
 8870
 8880
 8890
 8900
 8910
 8920
 8930
 8940
 8950
 8960
 8970
 8980
 8990
 9000
 9010
 9020
 9030
 9040
 9050
 9060
 9070
 9080
 9090
 9100
 9110
 9120
 9130
 9140
 9150
 9160
 9170
 9180
 9190
 9200
 9210
 9220
 9230
 9240
 9250
 9260
 9270
 9280
 9290
 9300
 9310
 9320
 9330
 9340
 9350
 9360
 9370
 9380
 9390
 9400
 9410
 9420
 9430
 9440
 9450
 9460
 9470
 9480
 9490
 9500
 9510
 9520
 9530
 9540
 9550
 9560
 9570
 9580
 9590
 9600
 9610
 9620
 9630
 9640
 9650
 9660
 9670
 9680
 9690
 9700
 9710
 9720
 9730
 9740
 9750
 9760
 9770
 9780
 9790
 9800
 9810
 9820
 9830
 9840
 9850
 9860
 9870
 9880
 9890
 9900
 9910
 9920
 9930
 9940
 9950
 9960
 9970
 9980
 9990
 10000

guntur vī calamitāt Bellerōphontis & ceteras. Aliæ ad virtutes nos alliciunt, ad integritatem vitæ, ad fidem, ad æquitatem, ad religionem, vt mihi-
ca Elyfiorum camporum æternitas. Aliæ ab omnibus denique Argivis rebus-
cant, vt fœueriffimi Triumviri apud inferos fingulorum animas defunctorum iu-
dicantes, & graviffima confpeleratorum fupplicia. Equidem fic exiftimo, qua-
fi fœuiffimum humane vitæ condimentum exiftere fabularum iuuentionem,
ac earum ærumnarum, quas in vita patimur, non mediocriter folatium: quas etiam
idcirco fapientibus fuiffe excogitatas cenfeo. Hinc enim cum fingulari oble-
tatione ea percipimus vitæ recte degendæ præcepta, quibus fine fuauitate fa-
bularum terga continuo verteremur. Hanc tantam e fabulis utilitatem capere
minime poffunt f, qui altiora fabularum, fenfa non infpexerint, quique pri-
mi corticis, ut ita dicam, mirabilitate iocundi nihil diuini sub illo inefle credi-
derunt. Hi etenim tanquam parui pueri per brumam apud ignem fefitantes
aniles nugæ, fabellasque e portis imbibunt, cū interim de vtiliore fœuiffimeque
fententia minime fint folliciti.

De fabularum uarietate Cap. III.

¶ Vni autē plura fabularum genera, quæ nūc à locis, in quibus inuētæ fuerunt,
nunc ab inuētōribus, nūc ab argumentorum natura, nomen obtinuerunt. A
loco quidem Cypriæ, Ciliciæ, Sybaritiæ. Cum multi fatiricæ earum inuētores,
obtinuit confuetudo vt omnes Aefopiciæ dicerentur cæteris inuētoribus silen-
tio prætermiffis, quia in confingendis fabulis Aefopus omnium aliorum fuit
artifex ingeniofiffimus. illæ, quæ Sybaritiæ dicebantur, agebant de brutis, quæ
Aefopiciæ, de hominibus. Politicæ dictæ funt, quibus vñ funt fapientes ad demul-
cendos animos potentiorum, atque ad deducendam multitudinem ad humani-
tatem vitæ rationem. Aliæ rursus morales, aliæ rationales funt vocatæ, aliæ ex his
ambabus formis cōmiftæ. inter pollicæ fabulas argumenta comædiarū & trage-
diarū funt communiteranda, quia & fi ab agreffi vita homines per hæc non euocan-
tur, traducuntur tamen ab illegitimis voluptatibus & ab omni intemperantia
ad vitæ moderationem. Sed horum argumentorum varia funt nomina, quia aliæ,
rogatæ, à cogis hiftoriæ dicuntur: aliæ palliatæ à palliis Græcorum, aliæ rabe-
mariz pro veftibus & conditione introductarum perfonarum. Aliæ planipediz
quod neque foccis, neque cothurnis, vt in cæteris, horum argumentorum hiftio-
nes videntur. Aliæ Apyelanæ à loco vbi fuerunt inuētæ, cum tamē simplex fit
tragædiarum nomen. Ariftoreles in Rhhetoricis libycas fabulas ab Aefopiciis
difunxit, quia libycæ de hominibus, Aefopiciæ de brutis agerent, id autem id-
circo factum eft, quia cum Aefopiciis aliorum complures fuerunt cōmiftæ. Fa-
bularum nomine tam apologi, quæ figmenta funt Aefopica, quàm fabulæ, quæ
funtpoetarum argumenta, continentur, vt formæ sub fuis generibus. Illæ, quæ
explicaturifumus, fabulæ, ac figmenta antiquorum fapientum, in nullum ho-
rum: generum fimpliciter incidunt, fed uirtute cum omnibus his fere cōmiftæ
funtp, atque ex omnibus generibus aliquo pacto conflant. Quippe cum vel ge-
nerationem rerum naturalium contineant, vel agant de natura Deorum im-
mortalium, vel de vi planetarum, vel de vita hominum recte inftituenda,
quarum fingularum natura paulo poft à nobis explicabitur.

Sed ante quam poeticarum fabularum, & earum, quas explanare institui-
 mus, explicationem aggrediamur, operæ precium me facturum esse censeo, si de-
 monstrauero quæ sit inter hæc ipsa genera differentia. Et fabulis igitur aliæ sunt,
 quæ logi siue apologi dicuntur à Græcis, aliæ vocantur *μῦθοι*, siue fabulæ simpli-
 citer. Apologi vel de brutis sunt solis, vel cum his homines colloquentes fa-
 ciunt, apologorumque illud est munus ut pro exemplis sint in concionibus
 sicuti testatur Aristoteles in Rhetoricis. fabulæ illæ, quæ *μῦθοι* dicuntur, cum ar-
 gumenta tragediarum & comædiarum complectantur, & omnem vim de-
 nique poeseos, quæ sit per imitationem communi nomine, poeticas etiam,
 quas tractaturi sumus, continent fictiones. Atque sicuti apologi vel agenda-
 rum rerum, vel omittendarum sunt in concionibus exempla, ita fabulæ in sce-
 nis agitantur ad mores hominum vel corrigendos vel informandos: quod etiã
 testantur mulicæ formæ singulis generibus poematum attributæ, ut comico
 generi Lydia, tragico Dorica, satyræ Satyrica. His præterea generibus propriæ
 fuerunt saltationes, sicuti testatur Plutarchus in libello de Musica. Censuerunt
 enim ex maioribus nonnulli nihil omnino recte fieri posse, quod musicæ rationi
 non conueniret, nihilque cantopere in moribus posse hominum informandis,
 quam numerorum concinnitatem, & vocum ac fidium harmoniam, ad quarum
 modulationem omnes & animi & corporis motiones componerentur. Sed quo-
 niam summam de generibus poematum mentionem fecimus, non erit for-
 tasse iniucundum, si quæ de his in mentem veniunt, paucis explicauero, vel
 quia cum his permixtæ sunt fabulæ, de quibus tractabimus, vel certe quia non
 longe ab his disident. Omnium igitur poematum fons est id, quod poema
 communi nomine appellatur ob suam præstantiam: hoc enim generibus reli-
 quis impertit argumenta. Hæc inter se differunt tempore, ut ait Aristoteles in
 poetica, quod poeta dictus ob præstantiam longi temporis res gestas complecti-
 tur, cum reliqua poemata intra vnum diem suum negotiū absoluant, vnamque
 tantum contineant actionem. In hoc rursus hi poetæ omnes conueniunt, quod
 omnibus idem est scopus, & ad vnum finem omnes animum intendunt, ut ho-
 mines meliores efficiant. Idcirco Homerus, ut prudentem atque omnibus vir-
 tutibus cumulatum Vlysem effingeret, illi Phæacum delicias, & blanditias Cir-
 ces iniungit, & Cyclopum pericula proponit, & monstrorum marinorum ter-
 rores, à quibus eius focū perdantur, cum tamen ipsum admirabili quadam pru-
 dentia ac diuino consilio hæc omnia superantē faciat. Idem rursus Agamem-
 nonem multis facit difficultatibus circumuētum, fortissimorum Heroum con-
 tentiones excitat, exercitum ira Apollinis prope labefactum introducit, Tro-
 ianis aliquando diuinam vim adesse, ac Deos illis præbere admirabilem stre-
 nuitatem, commemorat, quo ex his omnibus incredibilem fuisse Agamemno-
 nis fortitudinem & constantiam declaret: quippe qui vel tot propositis diffi-
 cultatibus, tamen Priamum debebat. fuit enim gloriosum pro tuenda æqui-
 tate, & pro violato iure hospitii, non pro recuperanda meretricula forti animo
 pericula subire, cum in arduis, difficillimisque rebus gloria collocata sit, nihil-
 que egregium ignauis & desidiolis hominibus sit expositum. Accedit propius tra-
 gædia quam prior inuenit Glaucus ad poema ob maiestatem personarum, quod in
 ea nihil non Regium aut Heoricum sit: quare nullum habent, prologum traga-
 diæ sicuti comædiæ: cuius inventor fuit Sufario: quippe cum res priuatas nemo
 nisi edoctus scire, publicas calamitates vel si velit, nemo ignorare possit. Quis
 n. Regnorum ruinas, fragoremque, euersarum ciuitatum, ex quibus oriuntur

tragædiæ, non audiuit aut quis incensarum virium & oppidorum caliginē ē longinqua regione non prospexit? Dissertunt igitur ab excellenti poeta hæc duo poemata tēpore, ac līter se personarum dignitate. Atque de his poematum argumentis suis. Dissert Aenus ab apologis, quia nuda sit in illis brutorum sententia, nisi admonitū, quod ἐπιμύδιον vocant addideris. in eo vna cum sententia admittitur eī admonitio, ut ait in his Aristophanis interpretēs; αὐτὸς δὲ μύθου διαφέρει, τὸ τῶν αἰνῶν μὴ πρὸς ταῖς δαί, ἀλλὰ πρὸς ἀνδρῶν πείποισθαι. ἢ μὴ πρὸς ψυχαραγορίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ παραίνεσιν ἔχειν τινα. εὐδαίμων γὰρ ἐπικρυπτόμενος παρανοεῖν τι καὶ δειδύκεν. Dissert Aenus ab apologo scilicet, quia sit Aenus virorum causa, at 10 habetur ad pueros: neque delectationis tantum sit causa, sed habet præterea admonitionem nam conatur clam docere & adhortari. Neque apologus igitur simplex, neque fabulæ illæ, quæ sunt poematum argumenta dicuntur Aeni: sed quod ex his utrisque quodammodo compositum fuerit, cum admonitione intra se inclusa. atque hæc sufficiant de apologorum, Aenorum, fabularumque differentia.

De Partibus fabularum.

Cap. V.

Fabularum partes, earū scilicet, quæ apologi dicuntur præcipuè, duæ sunt; rei explicatio, & id cuius causa: siquidem Aeni & poematum argumenta eam vim habent, ut insitas partes has intra se contineant. quas nemo propè est, qui suo ingenio non possit ellicere. At quoniam apologi simplices sunt plerūque, omnesque fabulæ probitatis & prudentiæ causa sunt, necesse fuit singulis suos fines addidisse. Vbi igitur priorem orationis partem ad informandos mōtes atcommodamus, præcedit ἐπιμύδιον appellatum, quasi præcedens fabulæ admonitio: ubi extremam partem ad mores regndos deduxerit, fiet ἐπιμύδιον sequens scilicet admonitio fabulæ. Quæ fabulæ alteram harum partium non habuerint, sed intra se inclusam, collocandæ sunt in priore classe. Quæ fabulæ sunt Deorum genealogiæ simpliciter, illæ quoniam his maxime vti sunt poetæ suis poematibus exornandis, poetiæ vocantur, quæ vel ad generationem elementorum attinent, vel 30 ad res arcanas naturæ, vel ad morus & viam planetarum; omnes siquidem hæc haud simplicem habent narrationem. Cum fabulas has ad veram interpretationem deducimus, esset interpretationi proprium nomen tribuendum; sed adhuc sine illo perficitur, nisi appellemus allegoriam. Sunt autem hæc solæ propè fabulæ, quæ iucunda, quæ magnifica, quæ admirabilia fecerunt antiquorum poemata, eaque locupletarunt: nam si fabulæ hæc de scriptis poetarum eximerentur, nihil propè esset in iis admirabile, aut iucundum.

De fabularum scriptoribus.

Cap. VI.

Apologorum & fabularum poeticarū antiqui fuerunt scriptores complures: qui tamen ad ætatem nostram peruenierint, non adeo multi. Fuit Aesopus Samius ingeniosissimus confingendorum apologorum artifex, à quo omnes postea apologi dicti sunt Aesopici. Hesiodus præterea fabulosos Deorum ortus carminibus cecinit. Memoriam prodidit Eusebius Porphyrium etiam libros composuisse, in quibus fabulosas Deorum genealogias ad naturæ rationem & opificium perducere conatus est. Zeno, Cleanthes, Chrysippus, ut ait Cicero in libris de Natura Deorum, fabularum antiquarum expositiones in suis voluminibus complexi fuerant, quæ tamen ad nos non peruenierunt. Istud ipsum fecit Orpheus, Musæus, Mercurius, Linus, antiquissimi poetæ, & Phormutus, & Palephatus Ioi-
cus

cus, Dorotheus, Euanthes, & Ponticus Heraclides, Silenus Chius, & Anticlidus, & Euanthes & alii complures mythologi, quorum commentarii vni cum scriptorū nominibus penē intercluderunt, ē quibus Ouidius sua in varias formas mutatorum corporum depromptit argumenta. Nam in quibus voluminibus tot extabant signenta, quantam aliarum fabularum fuisse mirabilitatem credibile est, ac tot de fabularum scriptoribus.

De Dijs variarum gentium.

Cap. VII.

E Nimvero, quoniam vniuersa antiquorū religio & Theologia sub fabulis occultabatur, pluraque sunt in illis ad generationes, & res gestas creditorum Deorum spectantia, necessario dicendum videtur quam variae fuerint diuersarū nationum de Dijs ipsis sententiae, antequam ipsas fabulas explanadas aggrediar: quae res quantum afferere utilitatis & commodi ad sumentum laborem, omnibus postea fiet manifestum, ut censeo. Atque in primis ita facienda est Deorum diuino. Ex antiquis Dijs alii coelestes, alii terrestres, alii aquatici sunt crediti: & aquarum alii maris, alii fluviorum, alii fontium cura fuit commissa. ē terrestribus rursus alii montani, alii sylvarum & pastorum praesides, alii agricolarum fuerunt, atque hi in planis locis habitare plerumque putabatur. Coelestium alii summe rerum humanarum praerant, alii consules, alii praesuerunt tempestatibus & certis coeli regionibus: alii loca tantum inferna habitare, & sceleratorum praeside supplicis, putabatur: neque vili praeter hos, Dijs posse esse crediti sunt. Nam tamen omnes nationes Deos esse crediderunt, nullaeque fuerunt tam ferae gentes, (ut insulsiſsimorum hominum, qui se sapientes dicere ausi sunt, opiniones taceam) quae hunc mundum aut fortuito genitū esse existimarint, aut sine aliqua incredibili providentia gubernari; cum sit ē tam varijs rebus tam concinno ordine cogmentatus: tamen paucae fuerunt, quae Deos introducere ausae sint, nisi ab alijs acceptos. Cum enim suos Magos haberent Persae, prophetas Aegyptii, Chaldaeos Assyrii, aliosque sacerdotes, istis nominibus vocatos illae nationes, omnium prope religionum origo ab Aegyptiis in Graeciam, & in Persas prius, deinde ad alias nationes manasse credita est. Quamuis omnes illi vno ordine falluntur, quod ante Aegyptios, primi omnium mortalium Hebraei non solum religionē, sed etiam verum Dei cultum acceperunt: & non humanis consilijs, sed diuinis praecipis ad veram religionem fuerunt instituti. Graecia postea sequentibus temporibus cum bellicae laudis gloria florere inciperet, paulatim & sacrorum ritus immutauit, & tantum Deorum numerum auxit, quamuis disciplinarum cognitionem acquireret, ut magnam Deorum coloniam ad ceteras ciuitates postea transuideret. In hoc vnum tamen omnium prope populorum ac gentium sententiae primum conuenerant, ut diuina illa quae videntur, superna corpora, Solem, Lunam, reliquaque astra cum perpetuo motu agitari. conspicerent, ab ea celeritate & Deos appellauerint, & esse crediderint, ut Plato testatur in Cratilo. Neque vlla ferē gens inuenta est, quae aliud esse Deos, quam ipsa coelestia corpora primum crediderit. Hanc opinionem secutus videtur Homerus, cum Solem omnia audire, omniaque videre inquit, quod est, ut ait Plato libro secundo de legibus, solius Dei munus: ita vero se habet Homeri carmen;

ἡλίου δὲ πάντ' ὁρᾷ, καὶ πάντα ἐπακούει.

Sol qui cuncta videt, quique omnia conspiciunt vnus.

Huius opinionis auctores fuerunt Aegyptii, a quibus & templorum extruendorum rationem, & imaginis, & rituum sacrorum Graecia patriam reportarunt, sicuti

sicuti testatur Herodotus in Euterpe his verbis; *δυναμίδεκα θεῶν ἐπωνυμίας*
ἐλεγον πρῶτους αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ ἄλλους περισσεύων ἀναλαβεῖν βωμούς, καὶ
ἀγάλματα καὶ ἱεροὺς θεοῖς ἐκποιεῖν ὁμοίως πρῶτους. καὶ ὧσα ἐν λίθοις ἐγγλυῖται.
 Duodecim Deorum nomina primos Aegyptios existimasse, atque Graecos ab il-
 lis cepisse, eosque primos aras, & imagines, & templa Dijs sibi erexit. Neque ho-
 rum tamen solam rationem extruendorum in Græciam Aegyptij transmiserunt;
 sed etiam ipsa nonnullorum Deorum nomina, ut idem scriptor testatur in eo-
 dē libro: *χερδὲν δὲ καὶ πάντα τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν, ἐξ αἰγυπτίου ἐκλήυθη ἐς τὴν*
ἑλλάδα, ὅμνια τὴν Deorum nomina ex Aegypto in Græcia cōmigrarunt, ac de-
 inde: *ἔτι γὰρ δι' ἡμὴν Ποσειδῶνος, καὶ Διοσκουρέων, οἷς καὶ προτερήναι τὰ ὀνόματα εἰρηται, καὶ*
ἱερῶν, καὶ ἐκείνων καὶ Θεμίδας, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηίδων, καὶ ἄλλων θεῶν Ἀδελφῶσι αἰετοῖ
τὰ τὰ ὀνόματα ἐστὶ ἐν τῇ χάριτι. Niti profecto Neptuni, & Dioscurorū, sicut antea
 dictū à me fuit, & Iunonis, & Veste, & Themidis, & Charitū, & Nereidū, & aliorū
 deorū nomina semper sunt in Aegyptiorū regione. Neq; solos hos Deos coluit Aegy-
 ptia simplicitas, sed monstra quædā, & animalia partim hominibus infensa, partim vir-
 lia, ut canes, boues, anguillas, ut ait Herodotus in eodē libro: *νομίζουσιν δὲ καὶ τῶν*
ἐχθρῶν τὸν καλέμενον λεγιδῶν, ἱερῶν, καὶ τῶν ἐγγελαίων, καὶ τῶν ἐρηθῶν, τοὺς
χλωαλωττας. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἰσος, τῶν, ὀνομαζομένης. Existimarunt è pisci-
bus squamosum sacrum esse, & anguillam, & ex aubus vulpanferē. Est ite alia
avis sacra, cui nomen est Phoenix, cū paulatim ab ipsa religione ad superstitionē
laphi essent, (est. n. arctiori religioni supersticio, ut parsimonia avaritie, vitium pro-
pinquum. Nam, ut ait Divus Paulus ad Rom. 12. rationi conveniens sit obsequiū
vestrum) iure Rhodius Anaxandrides comicus poeta, his carminibus, ita Aegy-
priorum deridet insaniam.

30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

Neque tamen his brutis Dijs contenti fuerunt Aegyptij, sed multa herbarū ge-
 nera in Deorum numerum retulerunt, sicuti testatur Iuuenalis, vbi Aegyptiam
 simplicitatem carpit hoc pacto;

quis nescit qualia demens
 Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat. & alibi;
 Porrum & coepe nefas violare, ac frangere morfu.
 O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
 Numina.

Atqui

Atqui non hæc ab Aegyptijs monstra tā absurda acceperunt Græci in numerum Deorum, sed alia his non multo fortasse meliora. Qui Dij fuerint in Græciā primum translati, declarauit Homerus in lib. 3. Iliadis, ita inquit,

Ζεῦ πάτερ, ἰδὼν μὲν δὲν, κούρῃσι μέγιστα,
 ἠέλιός θ' ὅς περ ἔσθ' ἅρπας, καὶ πάντ' ἑτακούεις
 καὶ ποταμοὶ, καὶ γαῖα, καὶ οἱ ὑπὲρ ἡμῶν
 Ἀνθρώπους τίτυσθον.

Jupiter ex Ida clarissime, maxime; & vnā
 Sol qui cuncta audis, quique omnia conspicias vnus;
 Fluminaque, & tellus, & sub tellure virorum
 Crimina qui castigatis.

10

Atque infinita est prope illorum Deorum multitudo, quos Græcia postea ceremonijs, altaribus, ac tēplis magnificentissimis auxit. Persæ hos prope Deos existimarunt, quos antiqui Græci, qui non nati essent è mortalibus hominibus, vt asserit Herodorus in Clio his verbis; οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα τῶν οὐρανῶν ἀναβαίνοντες θυσίας ἔρδειν τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ διακαλίοντες, θύουσιν δὲ ἡλίῳ, καὶ σελήνῃ καὶ γῇ, καὶ πυρὶ, καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι, τοῦτοισι μὲν δ' ἡ μοῦρῳσι θύουσι ἑρχόμενοι. Ius vti o sanctū est vt in altissimus montū vertices ascendētes Ioui sacrificēt, Iouē vniuersum cœli ambitū appellātes. Sacrificāt & Soli, & Lunæ, & Telluri, & igni, & aquæ, & ventis; his. n. solis vt sacrificent, anti-
 qua obtinuit cōsuetudo. Hi cū priscā tantum Theologiam retinerent, nouos Græcorum deos iridentes, vbi Xerxes in Græciā cū exercitu traiecisset, omnia deorū Græciæ tēpla Magis auctoribus inflāmarunt, quod nullū in locū dicerent deorum numen esse includendū, quibus cuncta debent esse libera & parētia, vt testatur Cicero in lib. secundo de legibus. Nam deridere consueuerunt Persæ eos qui res huiusmodi facerent, vt ait Herodorus in Clio in his verbis: Πέρσαι δὲ οἷδα νόμοισι τοῦτοισι χραισμεῖν, ἀγάλματα μὲν καὶ θνούς, καὶ βαρμούς, οὐκ ἐν νόμῳ ποιουμένων ἰδρυέσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ποιῶσι, μωρίην ἐπιφέρουσι. Persæ, vt ego cognoui, his legibus vtuntur, imagines quidem, & tēpla, & aras non erigunt pro suis institutis, sed & illos, qui hæc faciunt, accusant insanīæ. Atque Romani nul-
 lam deorum effigiem per multos annos habuerunt: quia docuit Numa deum esse mentem puram, minime genitam, aut visui subiectam mortalium, quæque aliqua humana industria exprimi posset. cum inquit etiam Demosiu. cōtra Aristogitonem pectus mortalium esse templum deo gratum, & optimum & angustissimum iustitia, verecundia, & obseruantia legum communitum. Hæc ratio non esset magnopere fortasse improbanda, si vel omnes essent sapientes, vel si sapientum etiam mens semper opportunis temporibus ad res diuinas esset conuersa, neque humanis cogitationibus ab instituto culto distraheretur. Sed cum res aliter se habeat, & tēpla, quod ad diuinum cultum cōuenirent, & imagines Dei & sanctorum hominum, tanquam monimenta amicorum Dei fuerunt instituentæ. Nam si statuar clarorum virorum, & eorum qui pro patria fortiter occubissent, iure apud Romanos & cæteras nationes tanquam præclara virtutis exempla erigebantur, quibus incitarentur posterī ad virtutem, quo pacto virorum bonorum, & amicorum Dei, & qui pro veritate, Christianaque rep. fortiter occubuerunt, tanquam præclara monimenta virtutis, & fidei, & constantiæ, quibusque deprecatoribus apud Deum vteremur, nō erunt iure optimo vbique imagines erigendæ? Est enim omnium templorum angustissimum pectus mortalium fide, pietate, innocentia, sanctitate, mansuetudine, pro pul. herimis aulæis institutum & communitum. Atque ne ita Deorum religio paulatim deficeret, quæ anima est ciuitatum, & omnis humanæ viræ stabilimentum, & tēpla, & imagines, & dies so-
 lennes

20

30

40

- lenae, & sacrorum ritus, & publicæ ceremoniæ fuerunt in civitatibus prudentes institutæ. Scytharum Deos Herodotus in melpomene ita recensuit; *θεοὺς δὲ μόνους τοῦ σὸς ἐλάσκονται ἐστὶν μὲν μάλα καὶ ἐπὶ δὲ δάσας, καὶ γῆν, νομίζοντες τῆς γῆς τοῦ Διὸς εἶναι γυναικα. μετὰ δὲ τοῦτους, Ἀπόλλωνά τε, καὶ ἑρμῆν Ἀφροδίτην, καὶ ἠρηλιά, καὶ ἄρκα. τοῦτους μὲν πάντας οἱ Σκύθαι νομίζουσι* Deos autem solos hos placant, Vetiâ quidem præcipue, postea Iouem ac Tellurem, Tellurem Iouis uxorem existimantes. Post hos, Apollinem, cœlestem Venerem, & Herculem ac Martē. Hos. n. oēs Scythæ Deos putarunt. Ac in eodem lib. scribit deinde Libyæ populos Soli ac Lunæ sacra facere, neque vltos præterea Deos putare. At
- 10 Iudæi, vt memoriæ prodidit Cornelius Tacitus lib. 2. 1. solam mētem antiquitus, vnumq; numen intellexere, profanosque esse putarunt eos, qui Deorū imagines mortalibus materijs in species hominū effingerent: summum illud, & æternū, neque mutabile, neque interitum. Igitur nulla simulachra vrbibus suis, nedum tēplis fuerunt. at Strabo lib. decimo septimo Geographiæ varios fuisse diuersarum nationum Deos ita tradidit, vt singulæ prope ciuitates suos proprios Deos haberent. Nam cum tria ex terrestribus animalibus vniuersa Aegyptus coleret, bo-uem, canem, selem; ex auibus accipitrem, ibim; ex aquaticis squāmosum, oxyrinchum; cum Saitæ vt inquit, & Thebanī ouem colebant præcipue, Latum piscē Nili, Latopolitani: lupum Lycopolitani: Cynocephalum Hermopolitani: cepū
- 20 Babylonij qui colebant iuxta Memphim. Aquilam Thebanī: Leonem Leontopolitani capram & hircum Mendesi; murem, & araneum Athribitæ. Longum esset omnium nationum ac populorum opiniones, vel potius deliraciones de Dijs recensere, qui cum religionis originem ab Aegyptijs accepissent vel antiquam non retinentes Theologiam deriserunt magistros postea, vel ipsi in peiores superstitiones inciderunt. Hanc igitur Deorum notionem cum homines primum habuissent, perspicere quod mundus providentia gubernaretur, neque tamen cuius intelligere possent; quippe cum sidera in humanis rebus agere permulta intelligerent, neque tamen omnia pro illorum arbitrio gubernari, rem diutius inuelligantes & cognitionis desperatione capti, paulatim a religione in superstitiones delapsi sunt: atque alij alios Deos introducere. Est enim ab ipsa natura comparatum, vt cum nimio Deorum metu homines opprimuntur, ad humilia & sordida quæque declinent, nihilque posse committi tam paruū putent, quod Dijs maxima cum iracundia ac supplicio non vlciscantur. Hæc res fecit vt iidem Græci, qui Aegyptiorum, aliarumque nationum acceptas ab ijs superstitiones deriserant, in multo maiores errores sint postea lapsi. Nam & ad vltimos, & latrones, & ebriosos, ac facinorosos homines, qui multo erant brutis impuriore, pro Dijs coluerunt: quare cum de Dijs loquerentur adulteria, furta, parricidia, prælia, crudelitatemque illis iniunxerunt, quæ propria sunt latronum & sceleratorum hominum facinora, vt res Dijs talibus conuenientes. Athenienses tamen cum sapientiores essent, ac horum Deorum turpitudinem
- 40 intelligerent, neque vllum nisi sempiternum & optimum esse posse Deum putarent, quia esse omnino cognoscerent, qui esset, ignorarent, aut etiam fatēri ob ceterorum Græcorum metum non auderent, ignoto Deo aram crexerunt. Hanc tantam Deorum multitudinem tot fabularum inuolūcris postea implicarunt, cum liceret omnibus quidquid de Dijs collibuisse: confingere, vt quamuis multi postea conati sint, nemotamen hæcenus expedire illos Deos ex his inuolūcris potuerit, sed adhuc complures impliciti permanent, & in perpetuum fortasse nonnulli mansuri sunt. Qui enim omnia, quæ de Dijs ab antiquis dicta fuerunt, ad opum finem se deducturum putant, idem speret se omnia nauigia, quæ vbiq; nauigant sine vlla iactura in portum posse perducere. Non

re. Non enim semper cum ratione insaniunt antiqui sapientes vocati, aut poetæ in his consingendis. Perduravit huiusmodi de multitudine Deorum opinio usque ad Platonis tempora, qui priscam Græcorum theologiam quodammodo immutauit, cum vnum esse Deum crederet, & eum vniuersum assidue gubernare, quem modo mundi animam, modo mundum ipsum appellauit; modo vim illam, quæ esset in omnibus naturalibus corporibus diffusa, ac permixta, quam antea ad Monadem deduxerat Pythagoras. Atque horum vterque recte, si diutius in eadem sententia permansissent, nam cæterorum; qui se appellabant sapientes nugæ lubens prætereo. Romani postea Græcia subacta quasi captiuam Græcorum religionem in patriam transtulerunt, cum & antea Græcorum sacrorum ritus per multos haberent, & siquid ad absolutam superstitionem deficeret, illud totum ex Hetruria sæpius acciuerint: donec omnium superstitionum euersor Christus, non modo tantam Deorum impiorum multitudinem profligauit, sed etiam veram, sanctam, & omnibus saluberrimam religionem introduxit: quæ nulla ynquam vel leuitare gentium, vel impuritate ac scelere populorum, vel sacerdotum auaritia, vel hæreticorum calumnijs, labefactabitur. Vbiq̃ue enim veritatem emergere necesse est. Atque tot breuiter dicta sint de diuisione Deorum variarum gentium.

Quod unus necessario sit Deus:

Cap. VIII.

20

ET si res est, quæ ad veram theologiam potius, quàm ad fabularum explanationem pertineat, num vnus, an plures esse possint Dii, inquirere: tamen quia non prorsus abhorret à theologia fabularum expositio, videtur conuenire huic loco vt breuiter declarentur ea, quæ de vno Deo ab antiquis sapientibus probabiliter dicta fuerunt. Neque vnquam Platonis illam sententiam probandam esse magnopere censui, qui nefas esse dicebat, vbi huiusce vniuersitatis parentem inueneris in vulgus proferre, quasi vero alia sit omnibus utilior aut magis necessaria cognitio, quàm omnium bonorum autorem Deum cognoscere, aut rem non cognitam conueniat venerari. Nisi fortasse ita inquirat, nullam oportere vulgus teneri Dei religione ac reuerentia, & nescio quid colere & beneuolentia prosequi, quando amare Deum maxime omnium opus est. Multæ sunt igitur rationes, quæ vnum esse, ac non plures Deos ostendunt. nam si plures sint Dii, hunc ipsum Deorum numerum ob singulorum imbecillitatem esse necesse est. Ij si sint imbecilli, quo pacto sunt Dii appellandi? sient enim eo pacto supplices potentiori, & aliquando deficient, quorum vtrunque cum miserum sit, Dei naturæ qui conuenire poterit? videmus siquidem in omnibus animantibus eam esse naturæ providentiam, vt, quanto quæque sunt debiliora, citiusque moriuntur, tanto plura ex his producantur, fecundioraque sint. Quod si sit tantus erat Deorum numerus, quantum habuerunt antiqui, atque inter hos mares & feminae, breui futurum erat vt tot Dijs deficerent magistratus & imperia, & nisi otiosi ac desidiosi viuere mallent, cerdones, & agricolas, & fabros Deos haberemus, neque terra hominibus habitanda nostris temporibus iam esset relicta. Sed quoniam repugnat Deos esse, & plures esse, & esse mares ac feminas, terra tota hominibus relinquatur. Præterea si plures sint Dii, necesse est eos esse vel pari vel impari potentia, vt Xenophanes ait Colophonius. Si sint quidam impares, quo pacto debiliores sint Dii, ipsi viderint. Sin omnes pares existant, nolensque alius volentem impediatur, res iam neque fieri, neque non fieri poterit, quod non potest sine risu intelligi. Multa igitur odia & pugnae assidue inter hos Deos intercedent, quoniam sempiternæ intercedent causæ, quæ

quæ nunquam cessabunt: neque enim par parem vnquam, nisi fortuna profligabit. Alterum igitur horum necesse est, vel fortunam Diis etiam dominari, vel perpetuas esse inter Deos discordias & contentiones: quorum neutrum Deo conuenire ullo pacto potest. Est igitur Deus vnus, sempiternus, potentissimus, optimus, felicissimus, quorum nihil potest esse cū animi perturbatione. Non sunt igitur antiquorum Di, cum plures sint, cum cœlum contentionibus sit plenum, cū multo sint mortalibus miseriore, cum eos & dormire dixerint poetæ, & potationibus atque conuiuibus indulgere, & Veneris stimulis mirifice exagitari. Quis enim nesciat somnum & epulas esse ob corporis debilitatem, cum ille ad laborem res corpus reficiat, hæc ad naturæ vim conseruandam requirantur? Inde effectum est vt Alexander Macedo se Deum esse adulatoribus prædicantibus responderit, se longe diuersa à diuina natura experiri, cum & somnum, & Veneris titillationes sentiat. Quod si horum Deorum natura deficiente nutrimento deficeret, & ad libidinem illi incitantur, qui possunt non esse mortales, aut qui potest eorum genus nisi reparetur, non deficere? Non sunt igitur dii illi antiquorum, sed fabulæ illæ partim naturæ res occultas habent, partim mores informant, partim sunt inania vulgi figmenta, vt dicebamus.

Quo pacto Di antiquorum fuerint sempiterni.

Cap. I X.

20

A Tque vt pateat vera esse illa, quæ dicta sunt hæcenus de deorum antiquorum mortalitate, quid de Ioue ipso principe omnium deorum scriptum fuerit à poetis, consideremus, quem modo patrem modo Regem omnium deorum vocant, sicuti Homerus in primo *Odysseæ*,

τοῖσι δὲ μὲν δὴ πατὴρ ἀνδρῶν τε, θιῶν τε.

Hos ita compellat hominum pater, atque deorum.

modo sempiternum, vt Virgilius lib. 1. *Aeneidos* in his significauit,

o qui res hominumque deumque

Aeternis regis impetis, & fulmine terras.

& Orpheus in hymnis,

30

Ζεὺ πολύτιμος, Ζεὺ ἀθάνατος.

Iupiter o venerande, Iupiter sempiternus,

quem eundem facit rerum omnium autorem, vt ex his patet,

Ὀβόσκειν, διὰ σὺν κεφαλῇ ἐφάνη τάδε φίλα.

Ταῖα θεὰ μήτηρ, ὅρσανθ' ὕλην γένε' ἰχθυῖαι.

καὶ πόντος, καὶ πάντα ὅτ' οὐδ' ὕψους ἐν τῷ σταβῷ.

Iupiter alme tuo sunt omnia munere nata.

Dina parens Tellus, præcelso vertice montes,

Et maria, & quidquid cœlum complectitur, æquum.

40

Hunc tamen sempiternum Iouem, & rerum omnium autorem, Virgilius in *Dido* monte *Cretæ* nutritum ex istimaui, quem etiam ab apibus educatum fuisse scribit lib. 4. *Georgicorum*, vt patet in his carminibus,

Nunc age, naxaras apibus quas Iupiter ipse

Addi dis, expediam: pro qua mercede canoros

Curretum sonitus, crepitantiaque æra secuta,

Dido cœli Regem pauere sub antro.

Sed illud magis mirum fortasse videbitur, quod neque tamen certum est vbi educatus fuerit hic præclarus & illustris antiquorum Deorum pater. Messenii enim apud se natum & educatum fuisse Iouem contendebant, cuius ostendebant apud se incunabula, & à Neda Ithomeque nutricibus, & à Curetibus seruatum fuisse.

fuisse affirmabant, et ait Pausanias in rebus Melliæniacis. Hanc ipsam de Iouis ortu contentione ita attigit Callimachus in hymnis :

Ζεύ, σὶ μὲν ἰδυίοντα ἐν ὄρεσσιν ἰσθασί γαίνεσθαι,
Ζεύ, σὶ δ' ἐν Ἀρκαδίῃ, καὶ πατρὶος πατρὶος ἰσθασί;
Iupiter Idæis aiunt esse in montibus ortum,
Iupiter Arcadicis, utri sunt falsa locuti?

Quod si nutriciū varietatem perspicimus, si modo vera est sententia Aethii medici clarissimi, quod ingenium & mores nutriciū in lacte referuntur, nōne fera potius Iupiter quā homo videbitur, qui tot brutorum lac suxerit? qui truculētissimas feras habuerit nutrices? qui ab apibus, a capris, ab vrsis fuerit educatus? atque quod capræ lac hauserit, ita Ovidius in quinto fastorum libro ait :

Olenia surget sydus pluuiæ capellæ,
Quæ fuit in cunis officiosa Iouis.

Hæc Iouis capræ ideo nominavit Aratus in Phænomenis, ut est in eo carmine;

Ὀλένιον δὲ μὲν αἶψα διδὸς καλίου ὑπερῆται.

Oleniam, capramque Iouis dixere poetae.

Atque de vrsis, cuius lac Iupiter suxerit, ita meminit idem Aratus in his;

Ἄρκτοι, αἶμα τρυφάσσι, τὸ δὲ καλόν ται αἶμα ξαί.

Αἰθίοι κεφαλὰς μὲν ἐν ἔξω αὐτὸν ἐχούσιν

Ἀλλήλων αἰεὶ πατομάδια φέρωνται,

ἡμπαλιν εἰς ὅμιον τετραμμένα : οἱ ἑταῖοι δὲ

κρηττόν κείνοι δὲ διδοὺς μεγάλου ἰότητι

οὐρανὸν εἰσανέβησαν, ὅμιν τότε καυρίζοντα

Δίκτω ἐν ὑψέει ὅπως σχεδὸν ἰδαιόιο

Ἀντρω ἐκκλιτέοντο καὶ ἐξέφερον εἰς ἑναιότην,

Δικταίοι κούρην οὔτε κρηττόν ἐξέσταντο

Vrsæ vertuntur, quas dicunt nomine Plaustrum.

Alterne quarum semper caput illa tangit:

Inque humeros vrsæ, his pronis illæ usque feruntur.

E Creta, si vera ferunt, conscendere caelum

Consilio meruere Iouis, quia cum puer esset

Dixit in odorifero vicino collibus Idæ

Deposuerunt Iouem, quem nutrire per annum,

Fallere Saturnum Curetes cum potuerunt.

Hunc ipsum Iouem, quem Hesiodus in Theogonia hominum patrem atque Deorum appellavit, mortuum ac sepulcrum fuisse apud Cretenses sermo vulgatus fuit; quam vis eam famam conatur frustra Callimachus refellere, ut patet in his carminibus;

καὶ γὰρ τάρων ὁ ἄνα στίχας
κρηττός ἐτακτύναντο, σὺ δ' ἐν ἱάνεσσι ἰσὶ γὰρ αἰεὶ.
tuum Rex magne sepulchrum

Cretes struxerunt, es semper, viuus & usque.

Quod si factorum necessitati subijciebatur, uti testatur Aeschylus in Prometheus ita inquit;

Μοῖραι πέμψουσι, μνήμονες τ' ἑσσυμένεις

τούτων ἀρ' ὅλως ἐστὶν ἀσπίδες.

Prom. Paræ triformes, & memores Erinnyes

Chor. His ergo cunctis Iupiter impotentior.

Quo pacto Deus, & pater, & Rex hominum ac Deorum dici poterat? Sed nō hominum sermones tantū, at Deorum etiam ipsorum sententias de Ioue consideremus,

mus, hunc vel a Mercurio ipse finxit Plautus in proœmio Amphitryonis mortalem appellari his verbis;

Mirari non est æquum sibi si prætimeo,
Atque ego quoque & qui Iouis sum filius
Contragione meæ matris metuo malum.
Etenim ille quous huc iussu venio
Iupiter, non minus quam nostrum quiuis formidat malum,
Humana matre natus, humano patre.

Quare si ipse natus est, ut cæteri homines & mortuus, & a mortalibus originem duxit, quo pacto sempiternus esse potuit? siquidem omnia quæ nascuntur, aliquando interire necesse est. At quo pacto Iupiter dictus est sempiternus? quia, ut dicitur, cum de illo tractabimus, cū gloriæ cupidus maxime fuerit, templaque sibi extrui ubique studuerit, fecit vulgaris opinio illorum qui magistratus & imperia admirantur ut summus Deus putaretur, quare postea nunc vim factorum nunc providentiam Dei, nunc Deum ipsum, quam mundi animam appellarunt nonnulli, nunc æthera, Iovem nuncuparunt: quæ cum sempiterna sint, Iovem etiam putarunt sempiternum. sic, ubi pro vi diuina per aquas diffusa, Neptunus intelligitur, dicitur sempiternus. pro Vulcano ignis, pro Venere naturalis procreandi libido, pro Cerere, terræ feracitas. Nam si hoc pacto Dij antiquorum accipiantur, erunt sempiterni ex illorum sententiâ, qui mundum, eiusque elementa sempiterna, putarunt. si eorum genealogiam inuestigemus, omnes fuerunt mortales, & ab hominibus procreati, ut patebit postea. Atqui absurdum fuit hominum nominibus res sempiternas appellare, diuinæque providentiæ splendorem sub his humanis velare integumentis, quippe cum minime conveniat res admirabiles horum profanorum nominum collumione inquinare. At quia viderent sapientes animos multitudinis apertis rationibus ad eruditionem non posse adduci, horum signamentorum suavitate illos ad se allexerunt, quæ sola causa fuit, cur tot postea fabulæ sint inuentæ.

De sacrificijs superiorum Deorum.

Cap. X.

30

UT autem pateat elementorum, rerumque naturalium virtutes, & vires æthereorum eorum, qui in ijs inhabitarent, qui Dij à multitudine imperitorum fuerunt existimati, his nominibus vocatas fuisse à sapientibus, non erit absurdum si genera sacrificiorum Diis singulis attributorum breuiter explicauero, quippe ubi multa sacrorum genera fuerint ab antiquis pro singulorum Deorum natura instituta, & victimarum varietas, & varia suffimentorum ratio, & non idem habitus sacrificantium. Neque enim omnibus molæ offerebantur, neque omnibus accendebantur lumina, neque sacra fiebant semper super sublimibus aris, neque semper per diem. Diuersa denique pro singularum nationum more, pro varietate temporum, pro creditorum Deorum natura, sacrificia ubique offerebantur, quod alia celestibus, alia terrestribus, alia aquaticis, alia Diis inferis conueniebant, quorum alia priuatim, alia fiebant publicè. Primum igitur omnium scire conuenit non solum in animalibus, aut in plantis, ad vires, bonitatemque singulorum plurimum conferre ciborum vim, aerisque temperiem, sed etiam in illis demonibus, quibus plenum esse hoc vniuersum, quod intuemur, tradiderunt sapientes. Qui enim in obscuris cauernis habitant, multum sunt magis & immittes & feri, & crassiore quadam materia, quippe quæ propius ad corpus accedat, sicuti testatur Plessus in iis libris, quos scripsit de Demonibus, quam illi spiritus demones, qui regionem ignis vel ætheris incolunt, quod accidit ob habitationis puritatem

turam

40

turk ac vim syderum. Quid enim mirum est astra in his plurimum posse, cum & metallis, & durissimis lapidibus, & plantis dominari putentur? Aut quis nesciat alia metalla Soli, alia Lunæ, alia Veneri, alia Mercurio, alia aliis astris, propter quodam proprietate ac similitudines, quod aliis etiam contingit corporibus, esse attributas? omnem igitur vim sacrorum, omnemque Deorum rite expiandorum rationem in cognoscenda demonum natura consistere arbitrabantur: Quare cū celestia corpora ignea esse crederent, quæ opinio non solum fuit Anaxagoræ & Empedoclis, sed multorum etiam aliorum philosophorum, in horum sacrificijs & lumina, & figuras, & multa ad vilius spectantia addiderunt, quorum aræ sublimis struebantur, super quibus accendebantur lumina, & victimæ celsæ imponeban- 10
tur. Cū igitur sacra fiebant superis, ac Ioui præcipue, aræ in sublimibus locis extruebantur, ut inquit Melanthes in libro de sacrificijs hoc pactus παρὰ δὲ τοῦ Διὸς ἐπεὶ ἰδὼν ἡμεῖς ἐταί, ἐπεὶ ὁδὸς ἦν τοῖς παλαιῶν ὑψίστῳ ὄντι τῷ θεῷ, ἐν ᾧ οὐ βυσίας ποιεῖσθαι. Omnis autem mons Iouis mons appellatur, quoniam nunc tuit antiquorum, ut altissimo Deo existenti in loco sublimi sacrificarent. Sic etiam de Iouis Iptius oraculo sacra sunt in montibus apud Apollonium in lib. 2. Argonaut.

ἡμεῖς θωμὸν πολὺν μέγαν διὸς ἱμαῖοιο,
ἡρατ' ἐν ἑρῆξιν ἐν οὐρεσσιν ἀσπί νεύου
Ξερίῳ, αὐτὰρ τὸ προῖδ' ἡ δὲ τοῖδ' ἔκλυται.

Argentem Iouis humentis tunc extruit aram,
Et sacra imponit in montibus: hic quoque sacra
Sirius accepit, sic Iupiter ipse volebat.

& ut est apud Herodotum in Clio, quem locum citavi, cum de Diis variarum generum loquerer. Quin etiam & Apollini aram in litore erexerunt Argonautæ, atque cū mons ibi nullus esset, sublimem illam fecerunt, ut in his ait idem poeta.

τὰ δὲ μέγαν διαπαίεσι.
Βωμὸν ἀναστήσαντες ἐπ' ἄκτιον
Litore sublimem.

Huius rei vel illud argumento est, quod etiam apud Latinos altare, quasi alta 30
area, vocatum fuit. Erat præterea illa templorum erigendorum consuetudo ut non modo sublimia & ampla extruerentur, sed etiam quæ orientem solem statim exciperent, ut ait Plutarchus in Numa Pompilio, neque vlla re impedirentur, sed forent vndique libera, & minime occupata, ut testatur Promachidas Hera-
cleota, atque Dionysius Thrax his verbis in lib. 3. διὰ τὸ εὖ οἱ γὰρ ναὶ τῶν παλαιῶν ἢ τὸν ἥλιον ὑπερῷον αἶψα ἐκείνους ὑποδέχασθαι εἰσέεισαν, καὶ τοῦ φωτὸς ἐν-
θὺς ἐμπιπλάσαι τῶν θυρῶν ἀναπτύσσοντας, ὅπου καὶ τὰ ἱερὰ ἐρῆξαν. Antiquo-
rum enim templa exorientem solem statim excipere solebant, & statim orto lumi-
ne fenestris ac foribus patefactis repleri, vbi sacrificia fiebant. Neque illud sanè prætermittendum duxerim, quod voluerunt antiqui genera etiam ædificiorum, 40
deorum illorum naturæ, quibus dicabantur, plurimum conuenire. Nam Ioui, Marti, Herculi, non nisi Doricum; Baccho, Apollini, Dianæ, Ionicum; Corinthia cum virgini Vestæ conuenire præcipue creditum est: quamvis aliquando omni-
bus his generibus in eodem templo utebantur. Nam in delubro Alex Minervæ, cuius architectus fuit Scopas Parus apud Tegeatas, cum triplex esset columnarum ordo, primus ordo, qui ingredientibus sese offerebat, erat Dorici operis; secundus corinthiaci, tertius qui iuxta templum fuit, erat Ionico artificio elaboratus. Istud autem fiebat cum delubra essent dijs varijs consecrata, vel cum dijs illis essent dicata, quorum multiplex esset facultas, & ad mares ac feminas elementa spe-
ciarent. Nam cum Ioui olympio apud Eleos templum esset erectum Dorica ex ædifi-

ædificatione, cuius in exteriori parte columnæ cum Doricis epistylijs ostende-
bantur, tum Iunonis etiam templum triphylæ, quod fuit ab Oxylo artifice ere-
ctum, cum operis figura Dorica extructum, tunc columnis eiusdem artificij circū-
datur, quæque illud ambiens, ad explicandam credo maximam vim aeris, & ad si-
gnificandum quodd Iuno Iouis esset foras, aer scilicet ab ignis natura non longo
intervallo in supremam partem diffunderetur, atque extraheretur ita ipsa templa, vt
aperitis fenestris statim ortum solem exciperent, sicuti testatur Pörsidippus epi-
grammatum poeta in his carminibus;

ἡριθ' ἀνοιγόμενοι ὡς τὸ λαβόν ἡελίου φῶς

Ναὶ λητοῖδ' αὖ, καὶ ἡφαιστοιο θεοῖο.

Vulcani ac Phoebi radios cepere priores

Surgentis Solis foribus delubra reclusis.

Non inficere itaque Virg lib. 12. Aeneidos sacrificantes inducit ad solem orientem conuerti, cum ita inquirat;

Illi ad surgentem conuersi lumina solem.

Εrat præterea consuetudo ut Diis superis mane sacra fierent sole oriente, sicuti
vita defunctis & inferis occidente sole, velut ait Callixenus Rhodius in iis, quæ
scripsit de Alexandria, hoc pacto; τοῖς μὲν οὖν κατοικοῦμένοις περὶ τοῦ ἡλίου δυσ-
μῆς ἡναιχίζων, τοῖς δὲ ὑπὸ πλανήταις τὴν ἐπὶ τοῦ ἡλίου ἀνατιθέμενοις ἡπιοῦσαν.

10 *vita defunctis sanè circa occalum solis parentamus, at coëctibus Diis auroræ
tempore sub exortum solis facificamus. Coronabantur autem in ipsis sacrificijs,
& victimæ & altaria & homines sacrificantes, vt testantur hæc carmina oraculi
Delphici, quæ sunt in oratione Demosthenis contra Midiam;*

Αὐτὸν Ἐ'ραχθεῖδαν ὅσοι Πανδίωνος αἶψυ
Ναίετε, καὶ πατρίοισι νόμοις ἰδυῖνθ' ἰσχυρὰς,
Μεμνηθῆναι βέλγεσσι, καὶ ἐνυρχόρου κατ' ἀνυγὰς
ἰσάνας οὐραίων βρομῶν χάρι' ἀμμεγα πάντας,
καὶ κλισίῃν βιομεῖται καὶ σφαιροῖς πυκνάσας τε.

Impero Erechthidis vobis Pandionis urbem

Qui colitis, patrio & facitis solennia ritu,

Vt memores Bacchi sitis, lateque per urbem

Primirijs Bromio cuncti statuat, & idem

Soluaris grates passim fumantibus aris

Tempora sacrae redimiri rite coronis.

Quod etiam significatur idē Demosthenes in oratione eōrū Neq̄ra seruari in aliorum deorum sacrificijs in his ὁ γένεος καὶ εἰμὲ καθάρῃ ἢ ὄργῃ. Sicut tōn άλλων τῶν εἰν καθαρῶν ὄντων καὶ εἰν ὀργῆς οὐκ ὄντων. sum enim pudica & pura & casta ab alijs puritate aduerfantibus, & ab hominātis congressu. Et quoniam alie arbores Diis alijs fuerunt consecratae, idcirco Diis varijs sacrificari sacerdotes va-

Πολύταρτόν μὲν τινέουσιν

Α' μὲν κρατὲ δὴ βεβύοντα

Στέφανον μύρτον

Fructiferam quidem quan

Circa caput. Equum virens.

Coronati myrtorubri.

At in Cerealiſſis quercu coronabantur, ad perpetuam accepti ab illa Dea beneficij memoriam: vt ſignificauit in his Virg. in primo lib. Georgicorum.

increante

Falcom

Falcem maturis quisquam supponit aristis,
Quam Cereri tota redimitus tempora quercu
Det motus incompósitos, & carmina dicat.

In sacris Herculis populo coronabantur, ut testatur idem lib. 8.

Populeis adsumt cuncti tempora ramis.

In sacrificijs Apollinis lauro coronabantur, ut ait Apollon. lib. 2. Argon.

Ἐνθάδ' ἔφεζ' Ἀμύνοι δ' Ἀφρὴ καὶ Νύκτις, δὲ Μέντωρ.

Præterque sunt cuncti redimunt tempora lauro.

Scriptum reliquit Andrætas Tenedius in nauigatione Propontidis antiquos tri-
plici ordine coronandi viros fuisse in sacris: quem locum etiam declarauit enar- 10
rator Apollonij, cum alij capiti superius coronas imponebant, alij ad tempora vique
deprimerent, alij ad collum vique detraherent. verum non solum coronabantur
sacerdotes in sacris, aut sacrificantes, sed etiam vasa, quibus utebantur, & victi-
mæ, quæ fuerant immolandæ, quibus coronæ circa collum apponuntur, eadæque
cornua inaurabantur, ac vitæ coloribus Dijs quibusque gratis innuebantur,
ut illud est Ouid. lib. 7. Metamorph.

feriuntque secures

Colla torosa bonum victorum cornua vitæ.

Quod autem vasa etiam coronarentur, ita testatur est Virg. lib. 3. Aeneid.

Tum pater Anchises magnum cratera corona

Induit, impleuitque mero, diuosque vocauit.

Neque vero victimæ quævis eligebantur in sacrificia, sed quæ præstantiores essent,
multo ante referuabantur: quare cum e grege deligerentur, egregiæ victimæ di- 20
ctæ sunt, at cum eximerentur ex armentis, quibus notæ inuratur lacæ, eximig.
Nam trifariam armenta diuidebant antiqui, cum aliam partem destinarent foetu-
ræ, aliam laboribus, aliam referuarent ad altaria, ut innuit Virg. lib. 3. Georg.

Continuoque notas, & nomina gentis inurunt.

Et quos aut pecori malint summittere habendo,

Aut aris seruare sacris, aut scindere terram.

Erant autem singulari diligentia delectæ victimæ, quæ Deorum sacrificiis dica- 30
bantur, non solum ob eximiam pulchritudinem, sed etiam ob puritatem coloris,
cum diuersi omnino rejicerentur, neque liceret mutilam, aut aliqua corporis par-
te carentem victimam ad aram adducere: atque hanc diligentiam ita breuiter at-
tigit Lucianus in dialogo de sacrificiis: ἀλλ' εἰς θύοντες σφαγίσαντες τὸ ζῷον, καὶ
πολύκι προτέρως ἔστρεσαντες εἰς ἐντελὲς εἶναι, καὶ μὴ δὲ τῶν ἀρχαίων τι κατεσφάτ-
τως ἀποσάγονσι τὸ βέβαρον. enimvero sacrificantes victimam coronant, multoque
prius nuuio perquirunt, ut perfecta sit, ne quid inutile iugulent, atque ad ara
deducant. Deinde vestes sacerdotum puras, neque vlla macula inquinatas conue-
nire putarunt, quod ita innui. Virg. lib. 12

puraque in veste sacerdos

Setigerat scutum luis, intonsamque bidentem

Attulit, ad mouitque pecus flagrantibus aris.

Nam neque laboribus assueras victimas, neque illas, ex quibus aliqua utilitas ca- 40
pta fuisset, Diis conuenire arbitrabatur. Deinde alius Deus alius coloris vestes ma-
gis erant idoneæ, nam Dus inferis atque velles, cælestibus porpura, ut ait Ma-
nander in libro de Mytheris, conueniebant, quibusdam vero albæ ut sacrificiis
Ceræ, sicut testatur Ouid. lib. x.

Ita pia Cereri celebrabant annua matres,

Illæ, quibus iura velatæ corpora veste

Primitias frugum dant spicca terta luarum.

B

&

et lib. 4. Fast.

Alba decem Cererem, vestes cerealibus albas

Sumit; nunc pulli velleris vsus abest.

Deinde Diis aliis foeminae victimae tantum, aliis soli mares immolabantur. in omnibusque sacrificiis committebatur piaculum si quis caede pollutus, vel alio flagitio, ad aras accessisset; minimeque grata erant sacrificia, quae ab impuris manibus sceleratorum hominum offeriebantur. Idcirco per nouem dies noctesque, saltem oportebat ab omni libidine sacerdotes, aut mulieres adituas, aut initiaturas abstinere, ut est in his;

10 Perque nouem noctes Venerem, tacitusque virorum
In vetitis memorant.

Sic & cybeles sacerdotes membrum genitale sibi quodam lapide abscindebant, ut calli viverent. & Athenis alij bibebant cicutam, ut vim membri genitalis amitterent, & mulieres praeterea initiaturae sibi lectos de viuis folijs substernebant, ut refragarent libidinem; quare iure scripsit Demosthenes in oratione contra Timocratem haec de praesidiis sacrorum; *ἔγω μὲν γὰρ ἡγοῦμαι δύναιτον εἰς τὰς εἰσιγυῖα, καὶ χερνίβαν καὶ καὶνὸν ἀφύμνον, καὶ τὴν πρὸς θεοὺς ἐπιμαλκίαν προσάτην ἐστῆμενον, εὐχὴν προσηρμένον τακτὸν ἡμερῶν ἀριθμὸν ἀγνύειν, ἀλλὰ τὸν βίον ὅλον ἢ γενεὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεοματίας.* ego sane sic exultimo, eum qui ad sacra accedit, & res sacras sit tractaturus, aut res ad Deos spectantes curaturus, oportere non praedictum, aut statutum dierum numerum esse castum, sed per vniuersum vitae suae cursum ab huiusmodi turpibus studiis abstinuisse. Neque enim ad sacra accedere cui quid licebat, nisi lotis manibus, quare & Aeneas sacra attingere ita vel per summa pietatis opportunitatem recusat apud Virgil. lib. 2.

Tu genitor cape sacra manu, patriosque Penates

Me bello è tanto digressum, & caede recenti

Attrectare nefas; donec me flumine viuo

Abluero.

Et Homerus lib. 2. Iliad.

36

*χερσὶ δ' ἀνιπτοῖσι δι' αἰθέρα αἴθερα οἶνον
ἄζομαι, οὐδέ τι ἐπὶ καλαινὴ φῖς χερσὶν
αἵματι, καὶ λυδρῶν πεπταλγμένων ἐν χερσὶν ἀσθῆαι
Non decet illotis manibus libare superno
Vina Ioui, pudor hoc prohibet fecisse; cruore
Turpatum me & caede virum Diis fundere vota.*

Existimabant enim antiqui eandem esse animi quam etiam corporis purgationem; ut cum quis in flumine manus aut corpus abluisset post caedem, ille purus statim efficeretur: quare ita scribit Anticlidides lib. 74. reddituum; *ἐτος γὰρ ἂν τοῖς παλαίοις. ὅτι καὶ νῦν ἀκμαῖζεν, ὅταν ἢ φόνον ἀνθρώπων, ἢ καὶ ἄλλας σφαγὰς ἐποιούν ὑδάτι ἀνιπῶν τὰς χεῖρας ἀπενίπνυν εἰς τοῦ μιάσματος κάθαρσιν.* Erat enim mos antiquorum, qui nunc etiam seruatur, ut qui caedem hominum, vel aliorum animalium commisissent, perenni aqua manus abluerent, ad commissi piaculi lustrationem, quare iussit Hesiodus nulli deorum sacra fieri oportere antequam manus lotae fuerint mane, cum ita scribat in operibus:

*Μὴδέ ποτ' ἐξ ἡνὸς Διὶ λείβειν αἴθερα οἶνον
χερσὶν ἀνιπτοῖσι μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισι.
Nunquam vina Ioui, superisue rubentia, libes,
Ante manus fluuij quam pura laueris vnda.*

Nam cum purus sit Deus, & ab omni prorsus sorde immunis, non conuenire crediderunt illi ministro, qui ad eius altare accederet, manus, aut aliquam corporis partem

partem habere inquinatam aut impuram. Quare si quis neglecta purgatione ad sacrificia accessisset, illius preces Deos neque audire neque respicere arbitrabantur. erat præterea non parua diligentia in eligendis lignis, quæ conuenirent singulis sacrorum generibus: quoniam non ex quibuscumque lignis ignis accendebatur, sed ex lignis in legibus sacrificiorum nominatis. Sic in sacris Bacchi antiquitus nulla ligna, nisi oporobasilidis, aut phibææ ficus, aut viticis cum folijs vitium vrebantur, ut ait Hegemon lib. 1. Georgicorū. in sacris Veneris myrtus vrebatur. ac apud Sicyonios ignis non fiebat nisi è lignis Iuniperi, quibus folia addebantur pæderotis, ut ait Paul. in Corinthiacis. In Iouis sacris ilicis ligna, in Martis fraxinorum, in sacris Herculis albæ populi, cerri, aut æsculi, aut corni, ut scriptum est ab Ephyro lib. 1. de Ponderibus Asia, & ab Epigene in Heroica. Sunt autem huic rei argumenta illa, quæ scripta sunt à Timeo Siculo in libro secundo historiarū in hunc modum: *μετὰ τῆς τοιαύτης ἀλώσεως πολλοὶ τῶν Λοκρῶν τετὶ τὰς γῆρας ταυαχιστὰν τῶν ἀνθρώπων. οἱ δὲ Λοκροὶ συνήσαντι μάλιστα τοῖς Λοκρίδα διασώψαν. φησὶ δὲ ἀχλομοῖ τὴν χώραν αὐτῶν μετὰ τὸν πῆλτον ἔτος ἔχοντων διὰ τὴν μίξιν ἀθήμετον αἰάντος τῶ καυσάνδρου, ἐχρησεν ὁ θεὸς δεινὴς ἐστὶ χίλια τὴν ἀβύσσον τὴν ἐν ἑλῶν ἰλασθῆσαι, τέμπαντας δύο παρθένους ἐπὶ κλῆρε καὶ λογῆσει καὶ μετὰ ταῦτα ἑθὺς ἐν τοῖς ἔτεσι σαρπηλένας φρουραγτοῦσι καταχρῆν καὶ ἀναρεῖν καὶ τῆς ἀκαρπίας καὶ ἀγρίας τῶν ἔϋλων καὶ ἐπὶ ἐποιοῦν μέρει τοῦ φων. καὶ πολλέμων. τότε γὰρ ἔπαυσαντο ταύτης τῆς θυσίας. μάλλον δὲ ἀσβεσίας.* Post captam Troiam multi ex Locris naufragium iuxta Gereas passi perierunt, reliqui vero cum Aiace per summas difficultates in Locridem tandem euaserunt. At vero anno de inde tertio cum fames & pestilentia eorum regionem inuasisset, quia neglecta religione Ajax cum Cassandra rem illegitime habuisset, responsum est redditum ab oraculo oportere per mille annos placare Palladem Troianam duas virgines è suis quotannis sortitos Troiam mittentes. Mansit postmodo illa consuetudo Troianis ut missas virgines obuij caperēt ac iugularent, quas postea sterilibus, & agrestibus lignis comburerent, qui ritus ad belli Phœcenis usque tempora perdurauit. Tunc enim immunitatem eius sacrificij, vel potius eius impietatis Locrenses obtinuerunt. Est autem illud argumento, quod summam diligentiam adhiberēt antiqui in eligendis lignis ad sacrificia, quod cum edituis, auguribus, fœcialibus, interpretibus, lignatores etiam vocati præerant sacrificijs, quibus id tantum curæ erat, ut legitima ligna pararentur, & concinne igni imponerentur. nam nisi omnia seruantur legitima in sacrificijs, publicæ inde calamitates oriebantur, cuius rei vel illud est argumento, quod si quis in Iouis Lycæi templum, aut èt in aream, minime peractis prius iustrationibus legitimis, ingressus fuisset, intra annum omnino mori necesse erat, ut scriptum est Hegelandi lib. 17 & Paul. in Arcadicis. idcirco scriptum est a Paul. in prioribus Eliacis in Iouis olympij fano. ubi magistratus nigro ariete faciebant, neque vlla portio victimæ dabatur vari, sed collum tantum lignatori more maiorum, mandatū fuisse negotium lignatori ut ad sacrorū usum ligna certo precio daret vel publice ciuitatibus, vel priuatim cui libet, quæ non erāt ex alia arbore, quæ ex alba populo, qui honor habitus est arbori, quod eā Hercules è Thesprotide primus in Græciā portauit quā ad fluuiū Acherōiē Thesprotidis reperit, cuius etiam lignis victimarum semora cremauit. Dicebantur esse in Lydis Perlicis cognomento vocatis vrbes duæ, Hippepæ & Cæsarea, in quibus utrisque templum erat amplissimum cum cellis & aris, super quibus erat cinis longe diuerso colore à cinere cōi. Huc ingressus sacerdos lingua græcis ignota aris imponebar, caput tiara velabar, implorabat Dei ignoti cognomen, cū recitasset carmen ex libro lingua plane ignota Græcis ac perorasset, sponte sua è lignis nullo igne ad u. oio, purissima flamma omnibus procul absistentibus emicabat, ut ait

- Theagenes in libro de Dijs, & Pauf in prioribus Eliacis. Tanta diligentia & in purgationibus & in omni sacrificiorum ratione uti oportebat. Summx praxerea obseruantia & reuerentia Deorum templa fuerunt apud maiores, nam siquis supplex ad aras Deorum confugisset, eum inde dimittere per religionem non licebat, ut scribitur a Pauf in Achaicis. quare cum Atheniensium magistratus in eos quissent, qui cum Cydone in arcem Mineræ confugerant, & ipsi, & omnes eorum posteri violare religionis Mineræ poenas dederunt. Sic Lacedæmonij cum violassent eos, qui supplices in templum Nèpruni confugerant, tam ingentibus tamque crebris terroribus Sparta concussa est, ut nulla propè domus: exspectantæ ruinæ fuir, atque longum esset calamitates eorum memorare, qui propter neglectam vel fallam antiquorum religionem in summum capitis discrimen inciderunt. Erant praxerea nonnulli in ciuitatibus quædā familiæ, quæ solæ nonnullorum deorum sacris iniuarietur, sicut Herculi Pinarij, ut est apud Virg. lib. 8. At Cereis sacris apud Athenienses soli iniuriabantur Eumolpidæ, quia primus Eumolpus illa sacra celebravit, ut testatur Acæfodorus his verbis: κατὰ αἰῶνα δὲ τὴν ἐλευσίαν ἱερῶσι, πρῶτον μὲν τοὺς αὐτὸν ὄντας, εἶτα δὲ πάλιν τοὺς μὲν εὐμολποῦ παρὰ γενόμενους πρὸς θεοὺς αἰετὸν κατ' ἐρεχθίδος πάτεραι τίνες δὲ ἴσασιν ἅπασι τὸν εὐμολποῦ ἑρπὲν τὴν μῦθον τὴν συντελουμένην κατ' ἐπικρατὸν ἐν ἐλευσίῃ, δὲ μιν καὶ κόρη. Habitasse in Eleusine prius indigenas narrant, at deinde Thraces, qui Eumolpo suppetias tulerunt per bellum, quod fuit illi cum Erechtheo, at alij inquirunt, Eumolpum inuenisse sacrificia quæ sunt anniuersaria in Eleusine Cerei & Proserpinæ. Androtio vero lib. 1. de sacrificijs non eum Eumolpum inquit illa sacrificia inuenisse, sed alium Eumolpum, qui fuit quintus à primo qui pugnavit aduersus Erechtheū, sic enim inquit, εὐμολποῦ γὰρ γενέσθαι κύριον, τοῦ δὲ εὐμολποῦ τὸ δὲ ἀντίσημον τοῦ δὲ μουσαίου τὸν ποιητὴν, τοῦ δὲ εὐμολποῦ τὸν κατὰ δεξιὰ τὴν μῦθον, καὶ ἑρμῶ τὴν γενέσθαι. Nam Eumolpum fuisse præconem, ex quo nascitur Eumolpus, ex hoc Antiphemus, ex hoc Musæus poeta, ex hoc Eumolpus, qui ritum sacrorum demonstravit, atque functus fuit sacerdotio. Erat illa præterea consuetudo, ut victimæ inauratis cornibus ad aras candidè adduceretur, uti testatur Valerius Flaccus in primo Argonauticorum.

- 30 Dabit auratis & cornibus igni
Colla pater, nuncique greges altaria cingent.
Neque parua adhibebatur præterea diligentia in obseruandis victimis, ubi ad aras adductæ fuissent, an libenter astarent: nam si reluctarentur, remouebatur ab aris, quia Dijs minime gratæ esse putabantur. quare ita scripsit Virg. lib. 1. Georg.
Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram.
Experiebantur præterea voluntatem victimarum per molarum inspersiones, cum illis & cultri & victimarum tergora conspergerentur, & cultrum obliquè a fronte ad caudam ante immolationem deducere solebant, quod innuit Virg. lib. 12.
40 Dant fruges manibus salsas, & tempora ferro
Summa notant pecudum.
Enimvero tantum erat in obseruandis victimis studium, ut non sufficere videretur si quietæ ad aram astitissent, nisi etiā annueret sacrificijs, ut ait Myrtilus lib. 2. re tam Lesbicarum his verbis: οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς τὸ ὕδωρ εἰσβάλλον ἐμβαλεῖν αἰς τὸ εὖς τοῦ ἱερείου, ὡς ἐτ' ἐνὶ ταῖς ταλαιαῖς. Nam sanè sacerdotes aquam infundere in aurem victimæ consueuerunt, ut illa annuat illis sacrificijs. Erat aquæ præterea propriè singulis sacrificijs magis aptæ creditæ. nam in sacris & in nuptijs Athenis nulla aqua, nisi Callirhoes fontis uti mos fuit. In Delo aqua templi nulla alia in re, nisi in sacris uti solent. ac neque fluviorum quidem cæterorum omnium aqua omnibus sacrificijs apte putabantur: siquidem Ioui olympio aqua A'phel grata

grata fuit, vt in Arcadicis rebus testatur Pausanias. At Amphiarai fontis vocati, qui erat in Oropiorum agro Amphiarai & Apollinis templo proximus, aqua neque ad lustrandum neque ad lauandas manus vti fas esse censebant. tanta erat antiquorum in rebus sacris rite peragendis industria ac diligentia, obseruabatur præterea ex institutis sacrificiorum vt ætate numerus in sacris viuisperetur: nam, vt scripsit Porphyrius in libro de sacrificiis, mos fuit antiquorum vt cum floribus herbas, & ramos arborum & animalia & homines patris offerrent, cum essent altissimo Deo immolaturi, quod quidam ter faciebant, vt illi demones ipsi summo Deo vota ac preces hominum sacrificantium asportarent, quos Dei supremi nuntios esse arbitrabantur. His enim & gratias agebant pro impetratis a Deo beneficiis, & salubria precabantur, & hos venerabantur vt summi & cæli Dei illius ministros. His ita obseruatis cum sacerdotes preces incipiebant, ac paucis præmissis vinum inter cornua victimarum effunde bāt, vt innuit Quid. lib. 7. Metam.

Admoti quoties templis dum vota sacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum.

Atque Virg. non solum sacerdotes, sed illos etiam; quorum ergo sacra fiebant, vinum inter cornua fundere solitos ait lib. 4. Aen.

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido

Candentis yacca media inter cornua sudat.

Deinde paucis interiectis precibus farina hordei cum sale permixto primum in ærgus victimæ spargebatur, quæ ista de causa tenui aqua, tanquam leui imbre, fuerat à ministro perfusa, atque illæ molæ dicebantur: quas Græci *εὐλοχίας* vocant, cum sit *εὐλὸν* hordeum, & *εὐλὸν* sudor. Vbi igitur ita contempitæ victimæ aliquandiu sterillant, dum preces a sacerdotibus, sacrorumque precibus agerentur, quæ ad eas augulandas aut secures parabantur, & hydræ aqua plena ad lauandas manus ministrorum. Deinde post nonnullas precationes aliam molam partem cum villis è fronte victimæ euullis in ignem super aram tunc accensam conijce bant, quæ prima libamina vocabantur. hoc ita significauit Hom. lib. 3. Odyss.

*χέριβας' εὐλοχίας κατὰ χετο, πολλὰ δ' ἄλιν
εὐχὰς ἀπαχέμενας, καβαλὺς στήχας πύβανον.*

Fuit aram, immittuntque molas, ac mola precatus

Pallada, dat flammæ quillos de vertice villos.

atque postea idem poeta libro etiam 5.

Ἄλ' οὐκ ἀπαρχέμενος κεφαλῆς στήχας ἐν πυρὶ βάλων

Ἄργεδαπτος υἱός, καὶ ἐπὶ χετο πασι θεοῖσι

Verum hic sacra terens dat flammæ torte villos

E capite quillos villos, Diuosque precatur.

Sic Virg. lib. 6. Aeneidos;

Et summas carpens media inter cornua fetas,

Ignibus imponit sacris libamina prima.

Erat illa præterea cōsuetudo, vt illi, quorū causa fiebant sacrificia, altera manu cū precibus, dextra scilicet, aram tenerent, quæ ritū ita attingit Virg. lib. 4. Aeneid.

Talibus orantem didis, aramque tenentem,

Nec longo sanè interuallo peractis quibusdā precationibus victimas securi percutiebant, vt patet ex lib. 3. Odyss. vbi hæc sunt carmina;

στέλεμα δὲ νεοτόλεμος θύειν μῆδης

ἔξ ὧν ἔχων ἐν χερί παρίστατο βουβόπικτον.

Sumpta Neoptolemo est audaci deinde securis,

B 3

Ille

Ille bouem caesus erat quo proximus ara.

Atque si facta fiebant superia, nulla ratio sanguinis habebatur. Enimvero hunc fuisse ritum sacrorum apud Romanos etiam, eaque in sacris servari, quæ diximus, ita summam complectens fuit Dionys. Halicarnass. lib. 7. rerum antiquarum: σωτηλειόσις δὲ τῆς τομῆς ἐβουθύτουν ἐνδὺς οἱ ὕψατοι, καὶ τῶν ἱερῶν οἱ ὀσσοί, καὶ τῶν θυσιῶν. ὅστις οὐκ ἔστιν ὅτι παρ' ἡμῶν. χερνύμενοι γὰρ αὐτοὶ καὶ τὰ ἱερὰ καθαροῦ περιεργίζοντο ὕδατι, καὶ διμήτρως καρτύνειν ἐπαίρουντες αὐτῶν ταῖς κεφαλαῖς. ἔπειτα κατενύχμενοι, θύον τότε τοῖς ὑπὲρ τοῖς αὐτὰ ἐκείνων. τὰν δ' οἱ μὲν ἐσώτος ἐπὶ τοῦ θυμάτος, σκυτάλη τοῦ κρατάρους ἔπαιον. οἱ δὲ τῶν τοῦ ὑπὲρ τοῦ σφραγίδας, καὶ μετὰ τοῦτο δειραντίς, καὶ μελίσαντες ἀπαρχὰς ἐλάμβανον ἐξ ἐκείνου σπαραγγίου καὶ παρὰ τῶν ἄλλων μέλου. αἱ ἀλφίτοις ἀναδυσσάντες ζῆας προσέφερον ταῖς θυσιῶν ἐπὶ ἱκανῶν. οἷον ἐπὶ τοῦ βωμὸς ἐκτείναντες, ὅσῳ πλὴν καὶ προσέειπον αἶνον κατὰ τῶν ἀγιάζμενων. Vbi transacta fuisset pompa, conuocati boues immolabant, & ex sacerdotibus aut ministris cuiusque munus illud conuenire putaretur. erat idem qui est apud nos ritus. Nam manus ipsi lauantes, puraque aqua victimas lustrantes, ac Cere ris fructibus illarum capita spargentes, postea precati, iubent ministris illas mactare. Ex iis vero, alii stans adhuc victimæ tempora scyale percutiebant, alii sub illam cadentem sigilla supposuerunt, ac postea corio nudantes, membratimque discantes è singulis intestinis primitias capiebant, cæterorumque membrorum: illas igitur farima hordei conspergentes in canistris ad sacrificantes afferebant. Illi super altare imponentes ignem accendebant, vinumque libantes in eas victimarum primitias effundebant, hæc summam à Dionysio. Adhibebatur & alia lumina in sacrificiis Deorum coelestium præter ignem vrendis sacrificiis necessarium: per quæ significabant vim clarissimam Deorum patere in rebus omnibus; atque per ipsa lumina puritatem etiam ipsorum Deorum demonstrabant, ad quorum sacrificia non liceret, nisi puros accedere. Vbi igitur purgata, & molis consperse, & dissectæ fuissent victimæ; antequam illarum membra incensis altaribus imponerentur, thus in flammam iniiciebatur, & in illud vinum è paceris in flammam in Deorum honorem, quod ita innuit Ouid. lib. 13 Metam.

Thure dato flammis, vinctoque in thura profuso,

Caesarumque boum libris de more crematis.

Postquam hæc egissent, elegissentque partes victimarum quas Diis offerrent, reliquas in conuiuia, quæ per omnes solennitates in honorem Deorum fiebant, reseruabant, ac illas partes quæ electæ forent sacrificiis, ut ignem facilius admitterent, molis conspergebantur; sicut patet ex lib. 8. Apollon.

Ἀγλαὸς δ' ἑτέρω κατὰ πλατύν αὐχένι κόπας

χαλκίῳ παλίν κρατὸς δὴκερσι τινοντάς.

ἤριπτο δ' αἰμοτόρησι περιρριδὴς κεράεσσιν.

τοὺς δ' ἑτάροι σφάζοντες βοῶν, δειράντες βοείας.

κόπῃν δαιτύνοντες, καὶ ἱερὰ μὴ ἑτάμοντο.

κατὰ δ' αἰμὸν τὰ γὰρ πάντα καλύψαντες πύκα δρυμῶν

καὶ ἐπὶ πλάτῃν, ὅδ' ὠκύντο χεῖρας λαιβάς

Αἰσωνίδης.

Tum bouis alterius percussit colla securi

Area ibi Ancaeus, fortes nervosque cecidit.

Prolapsus ceciditque ingens in cornua humi bos.

Hos socii iugulæ citi, his & tergora costis

Diripere: & coras, & cadere singula membra:

Hæc adipe & tegere, & sacris imponere flammis

Æso-

Aesonides, atque inde molas conspergere falsas.
Cum ignis postea exarstet, & vi etiam magis extolleretur, supra hæc vinum effum-
debant, sicut ait Hom. primo Iliad.

καὶ τὸ ἐπὶ χίλ'ος ὀγί'ον, ἐπὶ δ' αἰθέρα οἶνον
χεύει

Vixit ligna super senior: tum munere Bacchi
Libavit, fuditque merum.

In sacrificijs illorum Deorum qui aerij putabantur, præter ignem cantilenas etiã
addiderunt, cum illos hæc monia delectari arbitraeretur, atque Dei huiusmodi cre-
debantur omnes illi dæmones, qui a terra & ab aqua omnem regionem vsque ad
locum stellarum supremum gubernarent. Nam ad triginta millia dæmonũ esse
scribit Hesiodus, qui Iouis sint ministri, & obseruent quæ fiant a singulis homi-
nibus: ita nihil, quod Deo cognitum non sit, esse existimant. Sic enim inquit:

ὅτε γὰρ μὲν οἶσιν ἐπὶ χθονὶ πολυβοτείρῃ
Ἀθανάτοιο: Ζεῦσι φύλακας θνητῶν ἀνθρώπων.

οἳ γὰρ φύλασσουσιν τὸ δίκαιον, καὶ ῥέτληα ἐργα
ἡέρα ἱστέμενοι, πάντα φεισσάμενοι ἐπ' αἶαν.

Millia triginta terras habitantia diuum

Sunt Iouis. hi obseruant hominum mortalia facta.

Obseruant pariter peragrantes fasque nefasque.

Aeris induti vestimine.

At Iamblicus, & Trimegistus, & Pictus, & reliquorum sapientum complures
non solum triginta millia dæmonum esse censuerunt: sed vniuersum aera & coe-
los plenos esse dæmonibus crediderunt, qui latè per aera vagarentur, & ad nido-
res sacrificiorum accurrerent. His igitur dæmonibus aeris cum sacra fierent, præ-
ter lumina, & nidores caesarum victimarum, cantus etiam, & odores multos, &
thus adhibebant, ut testatur id Virg. lib. 1. Aeneid.

Iunoni Argivæ iustos adolemus honores.

sic lib. v. Farre pio, & plena supplex veneratur acerra.

Idcirco Medea viropote venetica sacrorum rituum peritissima, cum ventis sacris
caeret apud Apollonium Rhodium lib. 4. maxime odorifera ac suauia offert sacri-
ficia, ut est in his:

τοῖα πέρα φασμένη δακτύρια φάρμακ' ἐπασσεν

Αἴθρη: καὶ πνοῇσι, τακτὰ καὶ ἀπὸ πνοῆς ἔρτα

Ἀγριοὺς ἡλιβάτοφ κατ' οὐρανὸν ἡ γὰρ οὐδὲν ἔρτα

Tantum effata leuca mulcentia pharmaca ventos,

Aetheraque inspergit, procul illa è montibus altis

Deduxere feram syluestrem, quod illa cupiuit.

& Hom. lib. 1. Iliadis pro depellenda pestilentia nidores victimarum Apollini
etiam obtulit in his:

Αἰκίητος δ' οὐδὲν κτίσσει, αἰγῶν τε τελέων

Εὐλαστὰ δ' ἑτασας, ἡμῶν δ' αὖτε λαγόν' ἀμύνει

Si vult caprarum, si vult nidonibus ille

Obuius agnorum fieri, ac depellere pestem.

Et quoniam cantus, & harmonia, musicorumque instrumentorum soni non sine
quodam voluptate aera permouent. illa de causa cantu etiam delectari illi dæmo-
nes crediti sunt, quare ut ait ibid. Hom.

οἳ δὲ ταννέμεροι μολπῇ δέδωκεν ἱλασσοῦ

καλὸν αἰδαντες παινοῦ, αὐτοῦ, ἀχαιῶν.

μῆλ' ὅτε, καὶ ἐκαστοῦ, ὅδ' ὅτε, ὅτε, τε, τετ' ἀκούων.

L 4

Phx-

Phæbeas iras placabant carmine Graij

Per locis totat pulchrum præna canentes.

Cantantes Phæbum: huic mulebant gaudia pectus.

Sic in sacris matris Deum, et nonnullorum Deorum, addebantur etiam musica instrumenta, quare inquit Ouid. in lib. primo de Ponto;

Ante Dedam matrem cornu tibi madoneo

Cum canit, exiguae quis tibi sacra negat?

20 *Istud autem efficere putabant, ut tibi videretur in sacris, quo animi præsentium hominum diuicerentur a priuatis cogitationibus, ad Deorum immortalium reuerentiam, quia nescio quid diuinum imprimis in animis nostris, vii musica. Ioui, cum mens illa suprema diuina credebatur, dum adhibebantur illi lumina in sacrificiis, ac cum Iupiter pars esset summa arvis, tum adhibebantur mœsæ instrumenta, ut cæcorum Deorum sacris nonnullorum quippe ad simulacris sacrificiis et paruis per illorum strepitum paterne et filiiatitudo daretur, quæ susceptus. In antiquis huius sacrificijs strophe & antistrophe modulabantur ad imitationem motuum stellarum, ut ait Aristoxenus in lib. primo de harmoniis tibiatur, & Bito in libro quæ scripsit ad realum de musica instrumentis. Nam modo huc, modo illuc inter illa sacra fatantes, voluebantur, atque per strophæ motum primum huius vniuersi, per antistrophæ proprias singulorum planetarum motiones, significabant. Erant autem canentes in sacris nihil aliud, quam commemorationes eorum beneficiorum, quæ Dij ipsi in homines benignè contulerant, cum virum ipsorum Deorum, & elementæ solbet altaris amplificatione, & c. prædibus ut benigni ac faciles precantibus accederent, ut ait Dionysiorum in lib. de sacrificijs, ut significant hy maiorphæ, & iubet omnis ratio conscribendorum hymnorum, quale est id Apol. lib. 1.*

Ἀπολλὼ δὲ δαυμῶν ἐν ῥόδῳ χέρον ἐστὶν ἑστῶτα

καλὸν ἱππῶν ἱππῶν ἱππῶν ἱππῶν

μέλποντες αὐτὸν δὲ ῥοδῶν ἑστῶτα ἱππῶν

Βισὼν γὰρ ῥοδῶν ἱππῶν ἱππῶν ἱππῶν

ὡς ποτε ῥοδῶν ἱππῶν δὲ ῥοδῶν ἱππῶν

Δαφνὸν δὲ ῥοδῶν ἱππῶν ἱππῶν ἱππῶν

κοῦρος ἐστὶν γυμνός, ἐπὶ τροχάμοισι γέγνηται

Ἰνστα ἱππῶν ἱππῶν ἱππῶν ἱππῶν

Cuncti ibi Iopæonæ Iopæonæ Phæbum

Cantantes, unaque Oeagri filium Orpheum

Bistonis sumptu cithara canere incipit alce.

Horrendum ut fixit serpentes rite sagittis

Ad iuga Parnasi saxosus parvulus infans

Phæbus adhuc nudusque, & gaudens citharis aureis

Sis placidus, facilisque veni.

40 *Sic apud Virgilium Euandrus ascendit Aeneas commemorat post conuiuium, quæ causa ipsum compulerit ad illa sacrificia instauranda: quippe cum non solum inter sacrificia, sed etiam in conuiuiis, & in omnibus solenniis antiquorum essent sermones de rebus ab illis Digestis. Laudes autem Deorum & hymni dum videntur victimarum partes aræ impositæ circa ipsam aram canebantur, at eum videri fuisse illas, & quæ referuntur erant in conuiuium coctas, his vesciebantur. Deinde post conuiuium antequam discederent gratias Dis agentes, quod eos in conuiuium accepissent, ultimam sacrificiorum partem linguas victimarum in sacros ignes coniiciebant, & vini partem super illas, ut testatur Apollon. lib. 1.*

τις ἐπὶ τῇ γλῶσσῃ χεῖρτα
 Ἀβραμῖναις.

Interea accensis fundunt libamina linguis.

Sic etiam Homerus lib. 3. Iliad. γλῶσσας δ' ἐπὶ πύρρ' ἔβαλλον. iniijit: igni linguas. Istud autem fiebat vbique in honorem Mercurij, cui linguæ erant cōsecratæ, atq; post exussas linguas gratias Dijs agentes vnusquisque læti ex illis sacrificijs domū discedebant, ac nunc de sacrificijs marinorum dicamus.

De sacrificijs marinorum Deorum. Cap. XI.

AT vero quoniam dæmones illi, qui mari præerant, pro natura loci crassiores esse putabantur; idcirco in eorum sacris crassiora quædam corpora quam essent vel nidores vel cantus offerebantur, quæ ad guthum pertinerent, corpusq; haberent magis solidum. Nam cum vinum in sacrificijs Deorum superiorū offerretur, & delectæ partes victimarum, tamen ex illis in ignem, coniectis & concrematis nihil aliud ad eos Deos nisi nidor & vtilitatum animalium fumus perueniebat: vel odor thuris. At in sacrificijs marinorum Deorum res longe aliter se habere credita est. nam cum taurus Neptuno mactabatur, tunc sanguis colligebatur in crateres, atque non percutiebatur securi victimæ, sed cultris iugulabantur. Erant autem nigre illæ victimæ, quæ vel Diis inferis, vel tempestatibus, vel Dijs marinis offerebantur, vt patet ex lib. 3. Odyss. cum semper in littore maris sacra fierent marinis:

ταῖς ἐνὶ θυνὶ θαλάσσης ἱερὰ πίζον,
 ταύρους καὶ μέλαρας ἐν ὀρχήθῃ, ναυνοχαίτην
 Ad maris vnditioni faciebant litora sacrum,

Nigranti tauro Neptuno, qui regit vndas.

atque cum turbato Neptuno taurus immolaretur, tunc vbi esset placidus, mactabatur agnus, & aper aliquando: quæ etiam animalia cum maris naturam variis temporibus inditarent, omnia simul aliquando cadebantur in Nept. sacrificiis, vt indicat Hom. lib. 1. Odyssæ;

πίζας ἱερὰ καὶ ἀπὸ Περσέϊος ὄντα τι
 Ἀργείδῃ, ταύροις, ἀνῶντ' ἐπὶ λίθοισι καὶ ἀπὸ
 Legitimè regi Neptuno sacra peregit,

Agnos, tauros, aproque sues qui sunt inire.

Iugulatarum deinde victimarum in sacris marinorum sanguis collectus in mare & patera fundebatur cum precibus, quod genus rituum à sacrificantibus in littore seruabatur. sin autem in naui iniiciarentur, victimas non in pateram, sed in mare cum precibus iugulabant, vt ait Apollonius lib. 4. in his.

ἢ δ' ἄμυνδ' ἐν γαλήνῃ ἐν ὀδῶν ἀλαμτρομύσας
 ἢ καὶ ἀπὸ πρημῆς.

Ille preces fundens iugulauit in æquoris vndam.

Mors de puppis iacta.

cum iugulassent igitur ac dissecissent victimas, prius exta cum precibus, deinde vinum in aquam deiciebant vt ait Virgilius lib. 5. his carminibus.

Ipse caput tonsæ folijs ornatus oliuæ,

Stans procul in prora pateram tenet; extraque salfos

Porricit in fluctus, ac vina liquentia fundit.

& Valerius Flaccus lib. 2. Argonauticorum, qui ita scribit;

Tum pelago vina inuergens dux talibus inquit.

Neque vero conueniēte horum Deorum naturæ videtur illud, quod scribitur ab Ouid.

Ouid. lib. 1. Metamor. qui thuris etiam odorem Diis marinis tribuit, cum aeris tantum numinibus, ut diximus, at non etiam aquaticis, id genus sacrificij ad altiora tendentis conveniat: sic enim inquit;

Isque Deos pelagi vino super æquora fuso,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.

Apud Virgil. præterea lib. 4. Georg. in sacrificiis Oceani, quæ sunt à Nymphis, vinum in flammis, at non in mare funditur; quod non fiebat contra ius sacro-
rum, cum illæ essent sub aquis, quamvis mathematicus & philosophus acutissi-
mus Hector Ausonius de antiquorum sapientum sententia ad chemicam artem
10 hanc rem pertinere arbitrat. neque etiam ob eam causam parum convenit is
ritus Oceano, quia per Oceanum modo patrem omnium, modo humorem divi-
nitus in omnia naturalia corpora, omnemque materiam diffusum, antiqui signi-
ficarunt. sic autem ait Virgil.

Oceano libemus ait, simul ipsa precatur
Oceanumque patrem rerum, Nymphasque sorores,
Centum quæ sylvas, centum quæ flumina servant.
Ter liquido ardentem persudit nectare vestam:
Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit.

Vtebantur autem ternario numero in sacrificijs, quoniam ille numerus perfectus
est, non solum ob dimensiones corporum ut ait Arist. in primo coeli, sed etiam
20 quia Deus est omnium quæ videntur, & quæ videri non possunt, moderator;
non aliter atque paris & imparis vim habet trias, cum omnes sint numeri pa-
res aut impares, atque sicut Deus est principium omnium quæ aguntur, ita pri-
mus ternarius numerus omnium reliquorum per se ipsum auctus triangulum co-
stituit patrum laterum, quæ prima est earum figurarum, quæ pluribus constans la-
teribus. Atqui quoddam eo numero in sacris utebantur, ita testatur Valer. lib. pri-
mo Argon.

Ipse ter æquoreo libans carchesia patre.

Nam non quoties impare gaudere dictus est Deus à Virgilio, sed eo qui primus est
numerorum imparium, & initium corporum solidorum constantium è pluribus
30 areis. In sacrificijs, etiam fluviiorum & patriorum Deorum ac heroum, siqui per
flumen navigaret (nam mos fuit antiquis ut dijs eorum locorum, ad quæ nuper
accedebant, sacrificarent antequam de navis exirent, ut ij benigni ac fausti exci-
perent accedentes) idem ritus servabatur, cum vina in fluviis effunderentur
cum precibus, ut ait Apollon. in lib. 2.

Αὐτὸς δ' αἶσα ἰδὺς χροῖόν τεταμένοισι κατὰ πλῆθος
οἶνον ἀπὸ ἀσπίος μελ. σαγῆται χεῖρας
γὰρ ἔτι ἐν ἀβύσσῳ θεῶν, ἰσχυρὰ καμόντων
ἥρωον γυναικῶν ἀπὸ πημάτων εἶναι ἀναγόντων
Εὐμένεας

10

Ipse metum è cyatho libamen fudit, & auro,
Aesonides liquidum in fluviū: sic inde precatur.
Tellurem, indigetisque Deos, animasque sepulcorum
Heroum, placidi at veniant, facilesque profectis.

Nymphæ item cum aquarum Deæ esse putarentur, crassiora quædam & ipsæ
sacrificia requirebant: quibus mel & lac offerebatur, & mulsū. ac nunc de sa-
cris inferorum.

Sacrificia illa, quæ Diis inferis fiebant, non solo tempore, sed etiam colore victimarum, & ritu plurimum differabant: nam, vt diximus, hæc sacrificia nõ nisi per noctem fieri consueverunt, vt ait Virg. lib. 6.

Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras.
quodd autem nigræ victimæ Dijs inferis immolarentur, testatur ita idem poeta;
huc casta sybilla

Nigrarum pecudum multo te sanguine ducet:

vt autem victimæ, quæ superis mactabantur cum iugularentur, cogebantur iugulum superius vertere: ita quæ mactabantur inferis, caput ad terram depressum tenebant: vt ait Cleon in primo Argonauticorum: & Mytilus in secundo rerum Leshycarum his verbis: *εὐθὺς οἱ ἑκτὶς τὰ ἔντομα τοῖς κάτω θεοῖς ἐπαγί- ζουσα ἐν τῇ γῇ ἀποτίμνωσθαι τὰς κεφαλὰς, οὕτω γὰρ δοῦναι τοῖς ὑποχθονίοις. τοῖς δὲ οὐρανίοις ἀνω διασπέρουσι τῶν ἱερῶν τὸν πύχνηλον σπάζοντες.* conluere- runt sacerdotes victimis, quæ mactantur inferis, humi capita incidere: sic enim subterraneis sacrificant. At celestibus immolantes colla sursum conuertentes iugulant. in horum igitur Deorum sacrificijs victimæ in effosas foueas iugi-
bantur, vt est in lib. 3. Apollon.

Πυχνὸν δ' ἀπ' ἑστῆα πίδακι βώβρον ἀρούρεας

Νῆμεσ' ὀρέζας ἐπὶ δ' ἀπείου τάμει δαίμων.

Inde in planitie foueâ defodit in vinam,

Atque agni iugulum ferro, cultroque cecidit.

Sic etiam Ouid. lib. 7. Metamorph.

Aur procul egesta scrobibus tellure duabus

Sacra facit, cultrosque in guttura velleris attri

Conijcit, & patulas perfudit sanguine fossas.

Cum iugulassent in foueam, vinum deinde cum precibus in sanguinem effunde-
bant, quare ita inquit idem.

Tum super inuergens liquidi carchesia Bacchi,

Alteraque inuergens tepidi carchesia lactis,

Verba simul fundit.

Lucianus tamen in Necyomantia videtur existimasse sanguine tantum cõspergi foueas, at non eò totum infundi. Colligebatur aliquando sanguis et victimarum iugularum in his sacrificijs, non aut in foueas effluebat, vt est apud Virg. lib. 6.

Supponunt alij cultros, tepidumque cruorem

Suscipiunt parceris, ipse attri velleris agnam

Aeneas matri Eumenidum, magnæque sorori

Ense ferit, sterilemque tibi Proserpina vaccam.

Cum vero sacra fierent Plutoni inferorum Regi, isque mens diuina putaretur, quæ in vniuersam terræ molem esset diffusa, omniaque gubernando penetraret, sicut Oceanus per mare penetrare creditus est: eius sacra non prorsus abhorrebant à superiorum sacrificijs, quare addebatur ignis huius sacris, & illi delectæ caesarum victimarum partes imponebantur comburendæ, vt patet ex eodem.

Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras.

Et solida imponit taurosum viscera flammis,

Pingue superq; oleum fundens fumantibus extis.

Nam oleum pro vino sacrificijs Plutonis adhibebatur, omnino vero Diis illis, qui erant benefici, & albæ victimæ, & placidæ mactabantur: at maleficis, ne nocerent, & nigræ & ferociores putabantur conuenire: ea tamen lege seruata vt
mari-

maribus, at feminis sœminę victimę cæderentur. vinum præterea omnium prope Deorum sacris erat accommodatum, at non in sacris Cæteris, nam in eius sacrificia vinum inferri non oportebat, & testatur Plautus in Aululariis;

Cereciū in istis obile hi sunt facturi nuptias?

Quid quia temeti nihil allatum intelligo.

Verum qui ritus sacrorum singulis generibus dæmonum conveniant, & quæ victimę singulis fuerint dicatæ, atque omnia præp̃t quæ servabantur in his sacris, non solum in legibus sacrificiorum fuerunt diligenter perscripta, sed etiam ex oraculi mandato ad vnguem scriuare cogebantur antiqui, quorum omnium leges ita

traduntur ab Apolline,

Εἰ γὰρ εὐφίλῃ τῇδε θεῶδεσσιν ἐστὶ βῶν ἡθῶν.
 Μηδ' ἐπ' αὐθιγῶ τῶν μακρῶν θυσιῶν ἐπαίξων.
 Πρὸ μὲν ἐπ' ἡρόδοτοι, τῇδ' ὄναισι, ποτὶ δ' αἰθρῇ
 Αὐτοῖσιν βασιλεύσει, καὶ αἵματι ὕψι ποταμῶν,
 ἢ ἡλασμένῃ, καὶ ὑποχθονίῃσιν ἀπαρῇ.
 Πᾶσι τὰ γὰρ ἐνδεχέσθαι φασὶν μετὰ μῆτιν πῶνδε.
 ἔσαν δ' αἱ θυσιῖς ἐπὶ τελευτῇσιν καὶ ἀναγνῶντες
 ἑκείνῃ, δέλφον δὲ χεῖρα σέθεν ἡμεῖς ἀμείψομεν.
 στίβῳ μὲν ἐπ' ἡρόδοτοι, στίβῳ δ' αἰοῖσι θυσιῶν.
 φασὶ δ' αὖ μὲν αὐθιγῶν, ἡρόδοτος δ' ἐναλὶ ἡμέρας.
 Ἰὼν κλοῖαν διακρίνει στήθεσσι θυσιῶν ἀεὶ ἔχων.
 Νεστεῖον καταδάπτει, καὶ εἰς βόστρον ὤμα ἱαλλεῖ.
 χεῖρ μὲν ἐν νυμφῶν Διὶ υἱοῖσιν ἀνδρῶν.
 σὸν δ' αὖ μὲν γαῖαν πατρώμενοι αἶν' ἔασι.
 Τοῖσδε φόνον πλῆσας πᾶσι τῇ πυρραπλῆϊα βωμῶν.
 Εἰ πῦρ ἱεράλλει θυσιῶν, θυσιῶν δ' αὖ ποταμῶν,
 καὶ μέγα θυσιῶν δ' αὖ ἀλφειῶν ἔνθεν,
 ἡ σέθεν ἡ βωμῶν καὶ ὅλοσ' ὅλως ἐπὶ ἡμέρας.
 Εὐτὶ δ' ἐπὶ ἡμεῖς δ' οἱ ἡμεῖς γλαυκῇ ἀλὰ χεῖρ
 καὶ κεφαλῇ θυσιῶν, καὶ ἡ βωμῶν καὶ ἡ ἀλφειῶν
 ζῶν ὅλον ἀνδρῶν καὶ τελευτῇσιν τὰ δὲ πάντα
 εἰς πλάτῃν ἡμεῖς ἡμεῖς ἐπὶ ἡμεῖς ἀνδρῶν.
 Ἀνδρῶν δ' ἡμεῖς ἡμεῖς ἡμεῖς ἡμεῖς ἐπὶ ἡμεῖς
 ἡμεῖς μὲν ἐκ λαμῶν καὶ θυσιῶν ἡμεῖς θυσιῶν
 ἡμεῖς αὖ. τὰ δὲ γῆρας αὖ ἐν δ' αὖ πᾶσι θυσιῶν.
 Ἀνδρῶν μὲν ἡμεῖς δ' οἱ ἡμεῖς, τὰ δὲ λοιπὰ πᾶσι θυσιῶν.
 Ἀνδρῶν μὲν λαοῖσιν ἐν πᾶσι θυσιῶν ἀπ' αὖ ταῖς
 ἡμεῖς αὖ θυσιῶν, ἐπὶ δ' ἡμεῖς πᾶσι θυσιῶν.
 Hæc age qui nutu diviorum ingressus amice es
 Huius iter vitæ, mactanda est hostia cunctis
 Multa Deis; seu qui terras, seu qui mare vastum,
 Aera seu qui habitant, lacum seu qui æthera, seu qui
 Alta tenent cœli, seu qui infima regna baratri.
 Quæ quibus observanda modis sint singula dicam.
 In memori percepta animo mea dicta teneo.
 Na quidem diuis celestibus hostia, & ipsa
 Candida mactanda est, terna & terrestribus, atque
 Attra eadem, gaudent porro, & capiuntur apertis
 Celestes aris; foveas cum numina contra
 Exposcant atro imbutas inferna cruore.

Nec

Nec placeat, nisi quæ terræ mandetur humata
 Hostia, mel verò Nymphæ, atque liquentia vina:
 Offerri lætantes, ar ignem accendit aris
 Quæ circumuolant terram sibi numina quæerunt,
 Imponique arum corpus, tum thura simulque
 Inuictæ falsis fruges, & dulcia liba.
 Hæc sacro, verum quibus est data cura profundæ
 His ipso semper fer sacra in litore, totum
 Porticisque in fluctus animal, cælestibus autem
 Extremas reddis partes, atque igne cremabis.

Fuit autem illa causa cur Diis inferis sacrificaretur, quod illi putabatur esse omnium malorum autores, ut significauit Sophocles in Elektra ita scribens:

παῖδες ὁλοομένοιο ἐκ γούνοιο
 τῶν τοῦ δ' ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίης καὶ τῶν
 Πειδὰρ, π. isime, ἐν αἰσὶν παρὲν
 Nonquam Deo liberent opto inferi.

His sacra fieri solebant ab his, qui ad aliquo morbo contualuissent, tanquā peper-
 cissent, quod genus *καθάρματα*, quali lustratio nominabatur: Sola fuerunt tunc
 nidum sacrificia, quæ illam præcipuum ritum habuerunt, ut à tacitis sacrodon-
 bus agerentur, quæ Helychidæ dicti fuerunt, ante quæ sacrificii Heroi He y ho-
 aries immolabantur: ut testatur Polemo in iis quæ scripsit ad Eratosthenem,
 his verbis: τὸ δὲ τῶν γένος ἐν πάρεδω, οὐ μὴ γὰρ τῆς θυσίας ταύτης, ἀλλὰ μί-
 σοι οἱ ἡσυχίαι, ὅδ' ἡ γένος ἐστὶν παρὰ τὰς σέμ' αἰσὶν δαΐ, ἐπὶ τῇ ἡγεμονίᾳ, ἔχει ἐκ
 θυσίας παρὰ τῆς θυσίας κείνης ἡσυχίαι, ἐν ἡ, αἰ, τοῦτον οὕτω καλεῖται: τὸ δ' αὖ γένος
 ἐν ἡγεμονίᾳ οὐ τὸ ἰσχυρὸν παρὰ τὸ κενώριον, ἐκ τῶν ἡγεμονίᾳ καλῶν. At nobiliori-
 bus ad hæc sacrificia accedere nescit: sed totis Helychidæ, quod genus est deca-
 bus Seueris gratum, principatumque obtinet in illis sacrificiis, solent immolare
 ante sacrificia arietem Helyco heroi sacrum, quem ita nominant boni ominis
 causa, cuius facellum est iuxta Cydonium extra nouem portas, inducuntur ni-
 gris vestibus Diis inferis sacrificantes nigro hoc est nocturno tempore, ut patet
 ex his carminibus Anollonii lib 3. Argonaut.

ἔπειτα δὲ βριμὰ κοινοῦτο φρονέοντες ἀλλήλους,
 Βριμὰ κοινοῦτο φρονέοντες ἀλλήλους, ἐπὶ τῇ σὺν ἀνασταν.
 Λυγρὴν ἐν νυκτὶ πλὴν δ' ἀφαιὶς φάρεσσιν.
 Tunc aliam Brimo stans terque quaterque vocauit,
 Brimo nocturnam, terrestrem, quæ imperat vmbrosis,
 Induta obscuram per noctem vestibus atris.

Mactabatur his ouis nigra pgnas, ut suo loco dicef. neq; vinū harū dearū sacrificiis
 erat accommodatū, cū Nephaliæ dicerent, at nūc de sacrificiis defunctorū dicamus.

De sacrificijs mortuorum.

Cap. XIII.

40

NEQUE verò Diis solum, qui res humanas gubernare putabantur sacrificia fie-
 bant ab antiquis, sed etiam mortuis, tanquam demones quidam & ipsi exi-
 tterent, sacra offerebantur, siue cum quis ad inferos descendere putaretur, siue
 cum anniuersariis solennitatibus, aut aliis de causis, ab inferis euocarentur, his
 parentabant. Cum aliquis igitur propinquus mortuus fuisset, mos fuit antiquo-
 rum ut capillos deciderent, & lugerent in eius honorem, qui mortuus esset, ut si-
 gnificauit Hom. lib. 4. Odyss.

καὶ τὸν καὶ γὰρ μὲν οὐδὲν

κλαίειν

κλαίειν ὅσκι θάνησι βροτῶν, καὶ πτόμεν ἐπίσση
 τοῦ τίνος, καὶ γέρας οἶον οἷς υἱοῖσι βροτοῖσι
 κίρασθαι τὴν κόμην, βαλλέντ' ἀποδάμν' παρειῶν.

Illum nec enim reprehendere fas est,
 Qui sicat hunc, cuius fregerunt flamin. a Parca.

Solus honor sequitur mortales ille miscillos,
 Et condere comam, & lacrymas in funere spargi.

Sicut etiam Alceus epigrammatographus in his carminibus;

Πᾶσά σοι εἰς χομὴν πλ. σδρ κωκυῖται ἰλλὰς

10

Ἀπλῆκτον χαίταν ἐν χροὶ κεραμῆν.

Extinctum liget Iylades te Gtacia tota,

Ad vivam tonsis crinibus usque cutem.

Hos vero capillos, qui cædebantur, mos fuit tanquam inferias mortuis consecrare, & cum lacrymis in tumulū extremum donum conicere, ut patet ex Iphigenia in Tauris apud Eurip.

τύμβοντι χῶσον, καπλῆς μεμειῖάμοι.

καὶ δάμν' ἀδελφῇ, καὶ κόμας δότω τάφῳ.

Tumulūque conigere, & monumenta imposito:

Comas sepulcro det soror cum lacrymis.

30 Nam mos fuit antiquorum ut per triduum mortuos ante lugerent, quāvis iusta persoluerent, sicuti testatur Apollonius lib. 2. Arg. in his;

Ἀμφὶ δὲ κηδεῖν νίκυος μένον ἀχαιῶντες.

ήματα δὲ σπία πάντα γοῶν, ἑτέρῳ δὲ μιν ἡδὴ

τάρχον μεγαλωσὶ σμικτερίϊζ' ἑλὰς

Αὐτῷ ὁμοῦ βασιλῆϊ λυκῷ παρδ' ἀπείτα μῆλα

ἢ ἕμισ' ὀρχομένοισι ταφύϊα λαμύτομισαν.

καὶ δῆτοι κήρυται τοῦδ' ὀϊτρος ἐν χθονὶ κείνῃ

τιμῆς, σῆμα δ' ἐπίσσι καὶ ὀϊτρονοῖσιν ἰδεσθαι.

At circumsteterant curantes funera tristes.

30

Assiduus luxere dies tres, lumine quarto

Magnificè exequias struxerunt, tota parentat

Vrbs cum rege Lyco. Iugulant in funera multas

Lanigeras pecudes, defunctis munera sueta.

Illa dies tumulum erexit regionibus illis,

Quem feri poterunt etiam monstrare nepotes.

Vbi præstantiores viri essent mortui & opulentiores, illis pyra insignis struebatur insignis; & si essent in bello mortui, captivi pro vicinis cum illis vrebantur, Vt innuit Verg. lib. 11.

Vinxerat & post terga manus, quos mitteret umbris

In ferias, cælo sparsuros sanguine flammæ.

40

Veruntamen non solum captivi, sed etiam res cariores in pyram unā mittebantur, vel animalia, quibus maxime delectarentur vivi, ut testat Hom. lib. 23. Iliad.

Εἴνεια πρὸ γὰρ ἀνακτιήσας τε ζῆες κύνες ἦσαν.

καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλε πυρὶ δ' ὄο δειροτομίσας.

Δωδεκα δὲ σπῶον μεγαθύμων ὕλας ἐσθλοῖς

καλκῷ δῆϊσαν.

Namque novem assueti mensæ huic catuli ante fuere.

Atque pyra geminos iugulatos tradidit horum.

Magnanimum Troum bis lenaque pignora ferro

Occidit.

Sic Virg. lib. x. Quatuor hic iuuenes, totidem quos educat Vfcns

Viuentes rapit inferias, quos immolet vmbis:

Captiuoque rogi perfundat sanguine flammis.

Vbi his inferias obtulisset, cadauer ad pyram afferebatur; quo pyra imposita ignis a propinquiore subiciebatur, in quam pyram vltima dona omnes amici congregabant vel ad odorem, vel ad gustu pertinentia, vel ut pyra facilius concremaretur, deinde cineres, & quo reliquum erat osium colligebatur, vinctaque rigabatur, ut cum suauis odore exstingeretur, & in vasa modo aurea, modo argentea, modo area includebatur, ut ait Virg. lib. 6.

& subiectam more parentum

Auerſi tenere facem: congesta cremantur

Thurea dona, daptes, fuso crateris olio.

Postquam collapsi cineres, & flamma quieuit,

Reliquias vino, & bibulam lauere fauillam:

Ossaque lecta cado texit Chorineus ahenis.

At ubi anniuersaria fierent exequia, nihilominus munera super aras extructas deponebantur, ut est in lib. 3. apud eundem:

Nec non & socij, quæ cuique est copia, læti

Dona ferunt, onerantque aras, maculantque iuuenos:

Erat tamen consuetudo ut steriles vacca animabus mortuorum plerumque mactaretur, ut ait Homerus lib. 11. Iliad.

πολλὰ δὲ γυνούμηνεν ὄν ἀμνηνὰ κάρηνα,

Ἐλθὼν ἱς ἰθάκην σείσαν βούνῃ τις αἰετι

ῥέειν ἐν μεγάρῳ: σὶ, τυρήντ' ἡμπελοῖμεν ἰσθλῶν.

Defunctorum animas supplex sum multa precatus.

Inque Ithaca sterilem vaccam mactare domi sum

Pollicitus: multisque pyram contexeris donis.

Cum colligerentur ossa & cineres mortuorum pyra exusta, non facile intelligere possum cur potius cadaueris, quam lignorum essent illi cineres, qui colligebantur, si corpus super pyra impositum cremaretur, quare facile venio in eam opinionem ut credam aliquas fuisse lapideas arcas, in quibus inclusa cadauera videntur: cum præsertim inquit Theophrastus in lib. de Igne, omnia quæ intra lapidem circularem includerentur, in cinerem conuerti cadauera, cum vltia alioquin deferant reliquias: καὶ πάλιν διὰ τὸ μὲν ἐν πυρὶ κατακαίμενον νεκρὸν γὰρ εἶναι λέγειν, ὁ δὲ κύκλῳ λίθος ἐξ οὗ τοὺς σωρούς ποιοῦσι, καὶ οὗτοι ἀλλοθι τοιοῦτος ἀφανίζει πάντα, καὶ ἐν αὐτῇ τήρῃ ποιεῖν: ac rursus, cur cadauer, quod combustum sit in igne, reliquias deferat: at lapis circularis, ex quo struem faciunt, & ubi alibi talis extiterit, omnia consumit, & intra se inclusa vertit omnia in cinerem? Sin domi mortui essent qui vrebantur, neque vlli essent captiui, qui iugularentur in pyram, res quæ cariores extitissent viuis vna comburebantur: quæ re Virg. Dionem facit inter cetera Aeneæ res relictas secum in pyram deferentem. Sin exequia fierent pro ijs, qui mortui fuissent absentes, erigebantur illis tumuli pro aris, atque his vinum & sanguinem victimarum ad radices tumuli offerre bant, & aliquando lac cum sanguine, ut ait Lucianus in Necyomantia & in Charonte, animasque vocabant ad bibendum sanguinem, ut innuit Virg. lib. 3. Acneid.

Ante vrbem in luco salſi Simoentis ad vndam

Libabat cineri Andromache: manesque vocabat

Heclorem ad tumulum.

Ornabantur autem ara siue tumuli, quæ pro absentibus defunctis erigebantur cupresso, quæ arbor funebri putabatur, & vittis nigris aut cæruleis: mulieres quæ adesse

adesse his exequiis non solabant, nisi solatis capillis: cuiusmodi exequiis illæ sunt apud Virg. lib. 3.

Ergo instauramus Polydoro sanus, & ingens
Aggeritum tumulo tellus, stant manibus atæ
Cæulcis maxillæ virtis, atraque cupresso,
Et circum Iliades cinem de more solutæ.
Inferitis tepido spumantia cymbia lacte,
Sanguinis & lacri pareras: animamque sepulchro
Condimus, & magna supremum voce ciemus.

- 10 Hæc fieri consueverunt pro absentibus, quæ omnia facile possunt è poetarum scriptis à quouis cognosci. Erat etiam consuetudo ut fores illarum domorum, in quibus aliquis mortuus esset cyparisso ornarentur, nequis ne scius ingrediens pollueretur: quæ arbor iudicata fuit funebri, quia semel cæsa non amplius repullulet. At cineres eorum, qui viti fuissent domi, sepeliebantur, ut testatur Sophocles in Œdipode tyranno. Cum vero anniuersariæ herent exequiis, nigræ oues mactabantur, & sanguis earum in crateres collectus cum precibus in effusas foueas effundebatur, animæque vocabantur ad bibendum, ut significauit Euripides in Hecuba:

Δέξαι χάσμεν τὰ δὲ κλητήϊους
Νεκρῶν ἀγαγόντες ἐλθέδ' ὡς πίης μέλαν
κόμης ἀκραιφνέας αἷ' ὅσους δώρου μέδω.

- 20 Has mortuorum interias meas cape
Mulcimen, adsis ut bibas hunc sanguinem
Castæ puellæ, quem tibi donauimus.

Sic Hom. etiam lib. 3. Odyss.

Αὐτὰ ἰγὼν αὐτοῦ μίνον ἔμπεδον ὄφ' ἐπὶ μήτηρ
ἦλυνε καὶ πῖναι οἶμα καλὰ ἐφές.
At ibi ego manib' gentiæ donec mea venie
Sanguinem & illa bibit atrum.

Neque vero sanguinem solum, sed vinum etiam in terram effundebant, ut est

- 30 Iliad. lib. 23.

ὄνο' ἀφυστάμενος χαμάδι χεῖς δαΐει δὲ γαῖαν
ψυχῇ κλησκοντατοκλήεις δειλοῖς.

Ad terram iudit vinum, terramque rigauit,
Patroclique animam suprema voce vocauit.

His etiam fuit mos, lag ad dere, ut superius patuit in exequiis Polydori. Quibus flores etiam addidit Virg. lib. 5 in his:

Ille è concilio multis cum millibus ibat
Ad tumulum, magna medius stipante caterua.
Hic duo rite mero libans carchesia Baccho
Fundit humiduo lacte nouo, duo sanguine sacro:
Purpureosque iacit flores, ac talia satur.
Salve sancte parens, iterum saluete recepti
Nequidquam cineres, animæque, vmbræque receptæ.

- 40

Mulum præterea, & aqua, & molæ supra vinum & sanguinem in foueam iaciebantur, ut in his ait Hom. lib. 11. Odyss.

Εἰς ἱερὰ μὲν περιμυδὸς εὐρύλοχός τε
ἔχον, ἰγὼν δ' αὖτις ἐνὶ νοσάμενος παρὰ ἐμπεδῶ
Ρήϊον οὐδ' αὖτις πύγαιον οἰεῖβα χεῖρα.
Ἀμφ' αὐτὰ δὲ χεῖρας χέομε παρὰ τεύχεσσιν.
Ἐπὶ δ' αὖτις μετέπειτα δὲ πρὸς οἶνον,

τὸ στίτον αὐτὸ ὕδατι ἐπιδ' ἄλφιστα λιυὰ πάλῳον
 Sacra simul ducunt Perimedes, Eurylochusque.
 At ipse eripui vagina protinus ensē.
 Effodi foueam, quæ descendebat in vlnam.
 Inferias in quam cunctis effudimus vmbria.
 Ac primum mullum, plena hinc carchesia Bacchi:
 Rursus aquam, niuea texti quæ deinde farina.

Omnino verò & res aliæ complures in foueam iaciebantur; & quod putabatur
 superfluis mortuis, siue quæ res è fouea nō euaniissent, post absolutas exequia
 rum ceremonias nō longo tēporis intervallo vrebantur: vt significauit Lucianus
 ita in Charōte; ἢ θορόν τινα ὀρυζαντες καίουσιν ταυτὶ τὰ πολυτελέθειν, ἢ
 οἱ τὰ ῥύγματα οἶνον καὶ μέλικρατον, ὡς γούρ ἐκείσας, ἐρχέμεν. Atq; si ueani
 quandā excauantes magnificas illas cænas vrunt, & in foueas vinū & mullum,
 vt mihi quidem videntur, infundunt. vbi animas aduocarent supra conge-
 stum tumulum ascendebant, atque inde ter animas altissima voce vocabant
 ipsorum mortuorum, vt ait Euripides in Oreste;

μέλικρα δ' ἄφες, γάλακτος οἶνο τόντ' ἄχην,
 ἢ τὰς ἐπ' ἄκρου χώματος λίξαν τὰδε.
 Mullumque sparge, lactis atque asperginem,
 Tumuloque summo stans loquere talia.

Quod si vocatæ animæ ad has exequias non accederent, inter mortuos illi non
 numerabantur; quare ita scripsit Virg. lib. 1. Aeneid.

Spemque metumque inter dubii seu viuere credant,
 Siue extrema pati: nec iam exaudire vocatos.

Ac de mortuorum exequiis satis, nunc de lustrationibus dicamus.

De lustrationibus. Cap. XIII.

ET quoniam omnis antiquorum theologia ad homines ad probitatem, & ad
 metum Deorum deducendos spectabat; idcirco minime grata Diis im-
 mortalibus illa sacrificia fore tradiderunt, quæ ab impuris hominibus offere-
 bantur: sed leges rite faciendorum sacrorum omnem prius iniquitatem, om-
 nemque crudelitatem deponere iuebant; cum illi, qui aliquo flagitio pol-
 luti ad aras accessissent, nullo pacto à Diis audiri, sed magis etiam illorum
 iram in se concitare, crederentur. Ea de causa non solum homines, sed ani-
 malia etiam, & loca, & vasa prius purgabantur, quam ad aram admitteren-
 tur. fiebant autem lustrationes, siue expiationes, non simplici modo: nam
 antequam ad sacrificia veniretur, lauabantur victimæ, ne vllam prorsus sordem
 haberent, atque loca vel animalia vel vasa a sacrificaturis sulphuris odore leui-
 ter perfundebantur; sicut testatur illud Iuuenalis.

cuperent lustrari si qua darentur

Sulphura cum tædis.

Sic etiam apud Homerum in lib. 16. Iliad. poculum expiatur atq; purgatur prius
 sulphure, quo vsuri sunt in sacrificiis, deinde aqua perennis fluuii lauitur, vt
 patet in his:

τὸ δὲ τὸτ' ἐκ χηλοῖο λαβὼν ἐκείνῃ θεῖον
 Πρῶτον, ἐπειτα δὲ πύψ' ὕδατος καλῆσι ῥοῇσι.
 Νίψατο δ' αὐτὸς χεῖρας, ἀφύσατο δ' αἰθρηά οἶνον.
 Deprompsit theca: purgavit sulphure primum.
 Post lauit puris lymphæ labentibus vndis,

C

Inde

Inde manus lauit, tunc hausit munera Bacchi.

Enimvero fuerunt etiā propria dijs quibuscūq; vasa, sicuti videtur innuisse Hom. lib. II Iliad, ad vsum certorum Deorum reservata, cum ita inquit de Achille:

Ἰὺλα δὲ οἱ δῖπας ἔσκα τετυγμένον, οὐδ' ἔτι ἄλλων
οὐτ' ἀνδρῶν πίνεσκον ἀπ' αὐτοῦ αἰδοπαοῖον,
οὐτ' ἐγὼ σπένδοισκα θεῶν, ὅτε μὴ δῖ' ἴπαρ γέ.
Poculum erat promptum, vnde ardentia vina bibebat
Ex aliis nemo mortalibus, atque Deorum
Nulli libabat, nisi ad aram forte tonantis.

- 10 Addebantur à Romanis cepæ etiam, & crines, & menides pisciculi, ut ait Plut. in Numa. accedebant, oua etiam his lustrationibus, quibus vna cū sulphure vrebantur, ut est apud Ouid. lib. 2. de arte.

Et veniat quæ lustrat annus lectumque locumque.

Præferat & tremula sulphur & oua manu.

Nam cum aliquis sui purgandi causa sacrificia instituisset propter commissum scelus, vel eadē, tunc porcellus parvus mactabatur à sacerdotibus, ei usq; manus sanguine illius porcelli luebatur, quo sanguine animarū quoque maculæ putabantur purgari, cuius consuetudinis ita mentionem fecit Apollonius Rhod. lib. 4.

πρῶτα μὲν ἀσπύροιο λυτήριον ἦγε φάοιο

- 20 Ἰεναμένη καὶ δὴ περθε σὺνός τέκεσσι, ἢς ἐτι μαζαὶ
Πλημυρὸν λοχίης ἐκ μηδ' ὅς αἰματι χείρας
τίγγειν ἐπιτμήγουσα δέριον.

Adduxit duræ, sævæque piacula mortis
Porcellum tenerum tum matris ab ubere raptum,
Cuius abundabant etiam tunc vbera lacte.
Huius dissecuit collum, atq; sanguine laui
Inde manus.

In his lustrationibus parui porcelli vrebantur, quos nominarunt καθάρσια. Postea vero quam loca sulphuris accensi fumo lustrauissent, mos erat salem in aquam conicere, & ramo vel lauri vel oliuæ vel alterius arboris, quæ esset illi Deo, cui sacra fiebant, consecrata in illam aquam demerso locum leuiter irrorare, quod fiebat iure lustrationum, ut significauit Theocr. in paruo Hercule;

καθάρσιν δὲ πυρώσατε δῶμα θεῖον.

Πρῶτον, εἴπειτα δ' ἄλυσσι μετ' ἑγμένον ὅς νερόμισσα
θαλλῶ ἐπιρραίνειν ἐστὺμμένον ἀβλαβὲς ὕδωρ.

Incenso purganda domus est sulphure primum

Puro: tum sal, lex velut est, mittatur in vnam,

Atq; coronatum decet hac perfundere ramo.

Neque vlla satis legitima putabatur fuisse lustratio, nisi quæ fieret ab iis, qui ad orientem solem fuissent conuersi; veluti scriptum reliquit his verbis Cratinus in Chirone;

- 40

Ἀγε δὴ παρ' ἐς ἑὸν πρῶτον ἀπαγτων ἔσω.

ἢ λαμβανέ χερσὶ ὅλ' ἰον μεγάλιν,

ἔσω ταῦτα τὰ ὕδωρ ἐκ τῶν κρατήρων ἔσω.

Age vero ad auroram primum omnium consistite,

Et cape manibus iuncum magnum;

Funde hæc, aquam è crateribus funde.

Spargebatur autē tēr illi, qui lustrationis aqua irrotabantur, ut ait Virgil. lib. 6.

Idem ter focios pura circumtulit vnda

Spargens rore leui, & ramo felicitis oliuæ.

Cum

Cum fierent etiam lustrationes aruorum, ter hostia: circa fruges agebantur, ut ait idem in primo Georg.

Terque nouas circum felix eat hostia fruges.

Si quis igitur, ubi aliquis fuisset mortuus, vel in locum impurum ingressus esset, ille hac aqua ita perfundebatur: quare cum Iuno descendisset ad inferos, ad superos reditura ita lustratur ab Iride, ut est lib. 4. Metam.

Lata redit Iuno: quam cœlum intrare parantem

Roratis lustrauit aquis Thaumantias Iris.

Veruntamen non sine quibusdam precibus hac aqua spargebantur, ut est apud Ouid. lib. quinto:

Spargit & ipse suos lauro rorante capillos.

Incipit & solita fundere voce preces.

Et in septimo Metamorph.

Ter se conuertit, ter sumptis flumine crinem

Irrorauit aquis, ternis & hiatibus ora

Soluit.

Ante omnia porro lustrationum genera manus luere ad aras accessuris hominibus erat necessarium: cum aras ipsorum Deorum precantes essent de more apprehensuri: neque liceret illotis manibus, aut aliqua sorde pollutis ad aras accedere: quare inquit Hesiod lib. 6. Iliad. apud Hom.

χερσίδ' ἀνέμοισι δὴ λείβειν αἰθέρα οἶνον

Ἄζομασ. οὐδέ πησὶ κελαϊνέφ' ἱερὸν ἵωνι

Αἵματι καὶ λυδρῷ πεπαλαγμένον εὐχεται σθενα.

Non decet illotis manibus libare superno

Vina Ioui, pudor hoc prohibet fecisse: cruore

Turpatum me & cæde virum Dii fundere vota.

Nam non modo ad aras accedere pollutis non licebat, sed neque Deos quidem precari, qui oēm iracundiam siue indignationem in impurè precâtes cōuertebāt, quippe cū Timarchidas in lib. de coronis Asterii inquit fulmine fuisse percussū, quia manibus impuris aram Iouis attigisset, ut patet et ex his carminibus:

χερσὶν ἀνέμοισιν ἔλξαν Διὸς ἡέτατο βωμόν,

τοῦνεκα μὲν πυρὸν τι πατήρ κατέφλεξε κεραυνῶ.

ἔσχα γὰρ καθαρόν γ' ἔρηθ' ἦτο' ὃν Διὶα σέβασθαι.

Illotis manibus libans Iouis attigit aram,

Quo pater hunc vñit flagrantis fulminis igne.

Egregie purum fas est contingere sacra.

Erat illa præterea lustrationum differentia, ut qui superis sacrificaturi essent, totum lauarentur, si fieri posset; sin autem saltē manus. ac litaturi inferis, tenui aqua tantum irrorabantur: ut paruit ex superioribus. Polluebantur etiam qui in sepulchrum cadauer in itinere conspexissent, nisi tenuem puluerem saltē iniecissent, ut est apud Soph. in Oedip. Tyranno. polluebatur et ager vel classis, quæ inhumatum cadauer haberet, ut illud est Virgil. lib. 6.

Præterea iacet exanimū tibi corpus amici.

(Heu nefcis) totamque incestat funere classem.

Quod nisi sepeliretur, publica alicuius calamitatis causa putabatur, nisi tñ impij, & Deorum inimici planè haberentur illi, qui mortui essent: tñ enim publicorum calamitatum autores erant iis regionibus, in quibus essent sepulti: nisi id oraculi iussu factū fuisset: sicuti de Oedipode scriptum reliquit Lyimachus Alexandrinus libro 13. rerum Thebanarum hoc pacto: οἱ δὲ πρὸς τὴν τελευτὴν αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων ἐν Διίβας θάψαντες αὐτὸν διὰ νομομάνων, ἀνάλυνον οἱ θεοὶ αἰετὰς τὰς πόλιν

πρῶτας συμφορὰς. ὥς ὅτος ἀπεθῆναι οἱ δὲ κηρύναντες αὐτὸν εἰς τὴν τόπον τῆς
 βοιωτίας καλοὶ μέγας κενὸν θάλασσαν αὐτὸν. γιγνομένων δὲ τοῖς ἐν τῇ χώρῃ κατοικοῦ-
 σιν ἀτυχημάτων τινῶν ὠνέζοντες αἰτίαν εἶναι τὴν εἰδίτου ταφῆν, ἐκείνων τοὺς φί-
 λους ἀναρεῖν αὐτοῦ ἐκ τῆς χώρας. οἱ δὲ ἀπορούμενοι τοῖς συμβαίουσιν, ἀνελόντες
 ἐκείνους εἰς ἑτέρονδον, βουλευμένοι δὲ λαῶν τὴν ταφὴν ποιήσασθαι κατὰ θέλουν
 νυκτὶ ἐν ἑρῶ δὴμιτρος ἀγροῦσαντες τὸν τόπον. καταφανούς δὲ γυναικὸς περὶ αὐ-
 τὸς οἱ τὸν ἑτέρονδον κατοικοῦντες, τὸν θάδον ἐπὶ τῶν τῶν τοῖσιν. ὁ δὲ θεὸς εἶπε, μὴ
 κενὸν τὸν ἐκείνῃ τῆς θεῶς, διότι αὐτὸς τὸν τῆς θεῶς. Cū mortuus esset Oedipus
 eumque amici illi Thebis sepelire pararent, Thebanī ob pręteritas calamitates
 10 quia is esset impius, id facere vetuerunt. tunc illi in locum quendam Bootię
 Cęum nomine asportantes illum sepelierunt, cum vero quędam calamitates
 regionem inuasissent, loci eius incolę rati sunt causam illarum esse, quod ibi
 se pultus esset Oedipus, quare iusserunt eius amicos ipsum efferre de regiōe.
 Illi ob illa quę contigerant ambigui quid sibi agendū sit, eum cępientes in Eteo-
 num detulerunt: qui cum vellent eum clam sepelire, per noctem in loco sacra-
 to Cereri humarunt, qui locus esset ignorātes, verum cum res cęgnita fuisset, in-
 colę Eteoni miserunt ad oraculum qui percunctarentur, quid esset agendū:
 quibus responsum fuit supplicem Deę non esse remouendum, quare ibi demum
 sepultus est. at nunc de proprijs ritibus, qui apud nonnullas nationes quorundam
 20 Deorum fuerunt, dicamus.

De proprijs ritibus quorundam Deorum apud varios homines.

Cap. XV.

Fuerunt pręterea varij sacrificiorum ritus apud nonnullas nationes, vbi sacra
 quorundam Deorum solennia celebrarentur, quę nullis cęteris Dijs ex ali-
 qua parte prorsus viderentur cōmunia, quod quidem factitarum est partim stul-
 torum hominū inscitia, & ignororū quantum ratio & religio requirat, partim in-
 diis eorum sacerdotum, qui conabantur per varietatē ceremoniarū rem in precio
 retinere, cum res ridiculę potius iure videri possent, quę fierent, rectē intuitibus,
 quām vllam sanctitatem cōtinere. Partim etiam fiebat hoc dęmonum maligno-
 rum fraude, cum esset adhuc potestas tenebrarum, qui per has ambages homines
 30 in seruitio retinere, & perpetuo falsę religionis idolatrięque vinculo astringere
 nitebantur, neque vllam liberę respirandi animis illis superstitionibus oppressis
 concedebant facultatem, vt possent tantum fallaciarum secum parumper confi-
 derare, & aliquando cognoscere quām absurdam, quām vanam, quām ridiculā,
 quām omni scelerū genere cōtaminatā religionē cōplecteretur. atq; vt facilius co-
 gnoscere possimus q̄ multiplex, quāq; diligēs esset illorū Deorū cultus, pręter
 illas obseruationes Deorū, temporum, victimarum, lustrationum, templorum, ri-
 tuum, ac cęterorum, quę superius fuerunt a nobis commemorata. illud etiam po-
 terit rem demonstrare, quod in illis sacrificijs anniuersariis, quę Patrenses patrio
 ritu Dianę Laphyrę cognomento instituerunt, mos fuit vt sexdecim cubitorum
 40 longitudinis ligna viridia in orbem circa aram illius deę digererentur, atq; intra
 hęc ipsa aridissima & arę propinqua. Tum cęno locum in morem septi vndique
 obstruere consueuerunt: quibus peractis pompam cum magnificentissimo appa-
 ratu Deę transmittēbant. Per eam pompam virgo nubilis, quę foret omnium
 pulcherrima & sapientissima iudicata sacerdotio in his sacris perfungebatur, quę
 sequebatur pompam postrema omnium bigis inuecta ceruis pto equis currum
 trahentibus. deinde die postero eius diei, quo pompa ad templum transmissa
 fuisset, cum magno finitimorum omnium tum priuatorū tū etiam publico studio
 sacra rite celebrabantur, atque intra illud arę septū multa vinētia animalia conij-
 cere pro victimis mos fuit: apros scilicet & hinnulos ceruorū, caprearū, luporū,
 & vřo-

& visorū, & aliquando feras iam prægrandes, tum multiplicia auium adularum
genera quibuldā plumis detractis. His addebantur semina omnium propè fructife-
rarū arborū quibus intra septū iniectionibus immixtis aridiora ligna accendebā-
tur, quod si qua immixta ferarum forte aufugisset ex illo septo, astantes stu-
diosè curabant ad eā capiendam, atque receptas feras intra ardens septū inij-
ciunt, ut testatus est Porphyrius in lib. de sacrificiis, & Paulanias in rebus Achæi-
cis. Neque verò in illis sacrificiis arcanis, quæ in honore Heræ deæ vocatæ cele-
brabantur apud Arcades, quā Neptuni filiā fuisse nonnulli crediderūt, mos fuit
victimas iugulare, sicut in aliorū deorū sacris usus obtinuit: sed cū victimarū cōplu-
res & peropimæ illi deæ mactaretur pro suis cuiusq; copiis artū victimarū, quem
quique primū apprehēderet casu & fortuito, p̄cidere iure illorū sacrorū iubebāt:
quæ solū artū deæ sacrificiis offerre primū mos fuit, atq; illo vltio p̄ primitiis, tum
ad offerēdas victimas accedebat. In sacrificiis Iſidis cognomēto Thioræ apud
Thorcetes, quæ fiebat anniuersaria, mos fuit ut horis pomeridianis hoīes opulētio-
res boues aut ceruos imolaret: qui verò magis tenui essent fortuna offerret anse-
res, aut aues melagrides, aut alias huiusmodi tenuis victimas, cū capræ & sues tā
quā impura aīalia ad illa sacrificia omnino nō admitterent. Inuebantur aut legi-
bus sacrorū ritūū, & institutis illius deæ victimas illas, quas offerret, in pyrā, quæ
fuerat extructa intra quēdā adytū, demittere lincis aut bysiniis vinculis ligatas,
quæ quidē omnia efficiebatur cū pōpa & musicis instrumētis strepētibus, ut tra-
ditū est in historiis ab Antimenide. Atqui Cereris sacrorū ritus is fuit apud Phi-
galēses, ut nullæ victimæ cederēt, sed fructus cōstitarū arborū, & fauos, & succi-
dā lanā ad arā porricerent, quæ ad quandā speluncā extruebatur, quibus oleū po-
stea super insulum accēdebatur, quæ sacra fieri quorānis cū publicè rū priuatim
conſueuerūt, ut scriptū est a Paulania in rebus Arcadicis. Huic eidē deæ Chtho-
niæ cognomēto siue indigētæ apud Argiuos, quanta adhiberetur diligētia in iis
sacrificiis, quæ statis diebus per æstare agebantur, patet vel ex eorū ritu, q̄ nō mo-
do cum pompa sacrificuli, qui annuis fungerentur magistratibus agmen ducebāt,
quos viri ac femine sequebātur, & pueri, oēs albis vestibus induti coronas capitibus
multis hyacinthis intextas habētes, sed & in extrema deinde agminis parte
boues sequebātur eximie præduris vinculis distentæ ac reluctantes, quæ ad tēplū
attrahebantur, cō cū venissent, vnā ipsarū bouū immixtis retinaculis intrō age-
re mos fuit, atq; foribus ad stātes vbi intrōmissam viderēt, postes obicere conſue-
uerunt. Erant in eo templo anicula quatuor cū falcibus relictæ, quibus curæ erat
bouē intrōmissam interficere, atq; vnā illarū, vbi casus tulisset, collū hostiæ p̄cide-
re iubebatur. Tū reclusis foribus alterā eodē ritu mactandā immittebāt, atq; sin-
gulas quotquot offerebātur boues ab illis aniculis mactabantur. At ridiculus
erat planē mos ille, qui seruabatur in Iouis cognomēto Poliei sacrificiis, de quo
scriptū fuit a Nicocrate Cyprio in rebus patriis & a Paulania ī Atticis rebus. Nā
fuit cōsuetudo in illis sacrificiis ut hordeū cū tritico permixtum arā imponeretur
eius Iouis, neque vlli fineretur ibi esse custodess: atq; cū bos ad parata sacrificia ad
arā accederet, easq; fruges super arā attingeret, vnus ē sacerdotibus arreptā secu-
rim in bouē iaculabatur, ac statim fugiebat. Illi qui altiterāt, quasi non viderint
perchlorem, securim in iudiciū vocabāt tanquā autorem ac reā eius cadis, quæ cō-
demnabatur ut infringeretur. victimā verò, quia non posse viuere arbitrarantur,
Ioui Polieo decernebant immolari omnibus suffragiis, & cōmuni cōsensu. atqui
si velim quā multos ritus sacrificiorum antiqua insania in variis locis ac variis
temporibus introduxit commemorare, longum esset & laboriosum opus nimium,
& quod magnum volumen posset explere, quare hoc argumento scribendi reli-
quo de hymnis antiquorum summam verba faciamus.

τὴν μὲν ἐν Ὀρτυγίᾳ, τὸν δὲ κραναῇ διὲ Διὶ Διῶ.
 κλυδὶ θεᾷ, Νάσσῳ, καὶ Ἰλίου ἥτορ, ἔχοντα
 Βαῖν' ἐπὶ παῖθεον τλαστὴν, τίλος ἰδὺ φέρουσα.
 Diua gemellorum mater Latona, grauisque,
 Cyaneis induta, & amabilis, edita Cæo.
 E' Ioue felices quoniam perpeffa dolores,
 Editus vt Phæbus tibi, bellatrixque Diana est.
 Edita in Ortygia hæc, in Delo est ortus Apollo.
 Audito regina dea, atque accede benigna,
 Concedens letum finem, ad conuiuia læta.

Fuit enim mos omnibus peractis sacrificiis parari conuiuia in honorem illorum Deorum, quibus illa sacrificia fuissent instituta. Illud autem fiebat illo præcipue die quotannis, quo eos liberatos fuisse contigit ab aliqua calamitate, qui illa sacrificia instituisent, vt testantur Virg. carmina in lib. octauo;

Rex Euandrus ait; non hæc solennia nobis,
 Has de more dapes, hunc tanti numinis aram
 Vana superstitio, veterumve ignara Deorum
 Imposuit. sæuis dospes Troiane periclis
 Seruati facimus, meritosq; nouamus honores.

atque idem poeta paulopost sacerdotes introducit ad aram; Herculis laudes & res gestas canentes in classes iuuenum ac seniorum diuisos, eumque denique post laudes aduocantes vt lætus faustusque accedat cum ita inquit:

Tum Sali ad cantus incensa altaria circum
 Populeis ad sunt euincti tempora ramis.
 Hic iuuenum chorus, ille senum, qui carmine laudes
 Herculeas & facta serunt, vt prima nouerca
 Monstra manu, geminosque premens eliserit angues.
 Vt bello egregias idem disiecerit vrbes,
 Troiamque æthaliamque, vt duos mille labores.
 Rege sub Eurystheo fatis Iunonis iniquæ
 Pertulerit, Tu nubigenas inuictæ bimembres
 Hyleumque Pholiumque manu, tu Cresia mastas
 Prodigia, & vastum Nemeæ sub rupe leonem.
 Te stygii tremuere lacus; te ianitor orci
 Offa super recubans antro semesa cruento.
 Non te vllæ facies, non terruit ipse Typhæus
 Arduus arma tenens, non te rationis egentem
 Iernæus turba caput circummetit anguis,
 Salue vera Iouis proles, decus addite diuis,
 Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo.

At enim cum illos Deos aduocarent, aues diis illis consecratas cantu deorum aduentum significare dicebāt, vt fecit Callimachus in hymno in Apollinem, vbi cygnos canentes facit dei aduentum, aut mare, aut æthera tranquillū, atque omnia tristia in iucundissima conuerti ob Deorum præsentiam introducit. nā neque Thexis Achillem aduentante Deo luget, nec Niobe filiorum multitudinem, ac contra infecunda animalia sunt prægnantia & secunda, & prægnantia gemellos pariunt, & omnia crudelia ob præsentiam Dei feritatem deponunt: quare hymnicā naturam ac suauitatem imitatus Lucretius per Veneris aduentum terram flores effundere facit, & mare ait fieri tranquillū, & omnes ventos mitigari, & omnia mitissime lætari, vt est in his:

Te Dea, te fugiunt venti, te nubila caeli.
Aduentoque tuo suaves tibi d'gdala tellus
Submittit flores, tibi ridens æquora ponti,
Pacatumque nitet diffuso lumine cœlum.

Atque vniuersa hymnorum natura ex his constabat, ut rem paucis absoluam, ut ira aduentum deorum per hæc l'etitiam vbique præ se ferentibus præpararet, eorumque laudes & res gestas ad aras canerent, & beneficia, quæ in homines contulissent commemorarent. deinde precarentur ut faciles, benigni, felicesque accederent ad illa sacrificia quæ sibi fierent. atque tot breuiter de hymnis dicta sint.

10 nunc verba faciamus de victimis.

De victimis.

Cap. XXII.

ERat præterea non parua diligentia in eligendis victimis in singulorum Deorum sacrificia: cum aliæ Deis bonis ut prodesse, aliæ malis ne obessent, crederentur. Nam malis nigra, bonis albæ conueniebant: sterilibus steriles, fertilibus prægnantes; maribus mares, feminis formina, ut Telluri prægnans iuuenca mactabatur, Proserpinæ sterilis, Cereri non mare sue, sed femina res sacra fiebat, at Baccho nõ capra sed hircus mactabatur. Præterea victimæ ob aliquam similitudinem aliquando mactabantur, ut equus Soli ob celeritatem, ut equus apud

30 Ouid. lib. 1. Fastorum;

Placat equo Perseæ radiis Hyperiona cinctum,

Ne detur celeri victima tarda Deo.

Cereri vero primitias frugum offerri mos fuit, sicuti testatur Philippus in his carminibus;

Δράγματα τῶι γόρῳ μιν ἀνέλαες ὁ φιλόπυρος

Διὸς Σωσιπλὴν θῆκεν ἀρουραπόνος.

Alma Ceres paruo, ut potuit, de rure maniplos

Hos tibi Sosislees dedicat agricola.

30 In eiusdem deæ sacrificijs præterea aliquando porca offerebatur ac cædebat, quod esset id animal inuentis ipsius Deæ infectum, ut ait idem Ouid.

Prima Ceres auidæ gausa est sanguine porcæ.

Ultæ suas merita cæde nocentis opes.

Sic Bacchus, qui caper in festum sit animal suis inuentis, eius cæde lætari creditus est, ut ait Virg lib. 2. Georg.

Non aliâ ob culpam Baccho caper omnibus aris

Cæditur.

At vero Marti furibundo taurus ferox animal immolari solitus est, & Apollini, cum ob nimium calorem excitaret pestem, & frementi Neptuno, & implacabili

40 Plutoni, quare ita inquit Virg lib. 6.

Sic factus, meritis aris mactauit honores,

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Tum Regi stygio nocturnas inchoat aras,

Et solida imponit taurotum viscera flammis.

Ioui verò nctas erat taurum immolari rerum omnium moderatori, siue furibundum aliud animal; quia rerum omnium gubernatorẽ minime omnĩ furibundum, aut ferum esse conuenit, sed omnem suam præstantiam in consilio & humanitate & prudentia collocatam esse putare. Est enim Imperatorum humanitas & liberalitas munus, & in rebus administrandis prudentia: quorum siquid defecerit, quo pacto vel maiorum nobilitas, vel opes amplissimæ, vel alia omnia

quæ

quæ sunt extra animum possint aliquem à vulgo secernere, non video: nisi dicamus sylvestres arbores, quæ plurimum sinum circa se habuerint, esse cæteris nobiliores, non quæ melioris succi fructus & mollioris prodixerint. Putabatur igitur p'culum committi si quis taurum Ioui mactasset. mactabatur tamen hoc arator aliquand' vt Dodonæo; vt patet ex oratione Demosthenis in Midiam. Homerus in Illiade lib. 7. suam eiuroam immolari facit Ioui & Soli, quod animal sanctum non immixtum est, neque ferum, sic autem inquit:

ἡ δὲ σπυρίον ἰνὸν ἀτὰρ τὰ μὲν δῖτα ἡελλοῖσιν

Mactandumque suum Solique Ioui que superno Præparat.

Sic & Theocr. in paruo Hero:

ἔνιδ' ἐγρήξα καὶ θυρωρίαν ἀσινὰ χοίρων.

Atque mærem mactare Ioui decet è grege porcum.

Lucianus in dialogo Ganymedis ait arietem Ioui etiam immolari solitum. Hom. alibi Soli, & Telluri, & Ioui agnos obrulit in sacrificijs, cum ita inquit:

αἰετὶ δ' ἀνέτερον λευκὸν ἐτέρη δὲ μέλαιναν

γῆτι καὶ ἡελίῳ Διὶ δ' ἡμεῖς εἰσόμεν ἄλλον

Perte agnum niueum, & nigram portabis agnam

Telluri, Solique, Ioui portabimus ipsi.

Mactabantur tamen aliquando Libero patri cum Apolline, & Cereri, & Iunoni iuuenæ iniuges, vt est apud Virg. lib. 4. Aeneidos.

μαθὰν λῆστας δὲ μόρῃ βιδέντες

Legiferæ Cereri, Phœboque, patrique Lyæo:

Iunoni ante omnes, cui vincla iugalia curæ.

Illud non est visum silentio prætermittendum, quod in rebus firmis ac stabilibus futuris crescentes victimas adhibebant, at in parum firmis senescentes, quare ait Virg. lib. 11.

Setigeræ sætum suis, intensamque bidentem

Attulit.

Dianæ cerua immolari solebat, vt ait Ouid. lib. 1. Fastorum;

Quæ semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ,

Nunc quoque pro nulla virgine cernæ cadit.

Fauno capra exdebatur, vt idem ait lib. 1.

Capripedi Fauno cæsa de more capella.

quamuis aliquando res sacra illi fiebat agna vel hædo, vt ait Horatius lib. primo carminum:

Nunc & in vmbrosis Fauno decet immolare lucis,

Seu poscat agna, siue malit hædo.

Termino Deo apud Romanos frugibus in ignem iactis, & fauis & vino, & agno litabatur, vt ait Ouid. in 2. lib. Fast.

Inde vbi ter fruges medios immisit in ignes,

Porrigit incisos filia parua fauos,

Vina tenent alii, libantur singula flammis,

Spectant, & linguis candida turba fauent.

Spargitur & cælo communis Terminus agno.

Nymphis vero lac & mulsum conueniebant, variaque sacrificiorum genera Diis variis offerebantur, vt suo loco pertrahabitur, cum de singulis agemus, atque sacrificia vel ab iis fiebant, qui ab aliquo morbo conualescent, vel ob commissum piaculum, quæ victimæ animales vocabantur. Aliæ mactabantur consultandi gratia, quæ vocabantur Consultatoriæ. in his cæsis hepatis & fibrarum situs ab aruspiciibus diligenter obseruabatur, ex quibus Deorum voluntatem prædicebant.

bant; nam pluribus de causis antiqui Diis sacrificarunt: nunc, ubi gratias agerent: nunc ubi aliquid peterent: nunc, ubi iratos placarent: nunc autem honoris gratia tantum, ubi illos colerent. Fecerunt autem multi diuinandi modi; aut ab aspectu auium, unde erant auspicia; aut a cibo, unde solissimum accripudium; a garritu auguria, a cantu oscina, a volatu praeterea vel dextero vel sinistro, ab aflatu diuino varicina, a fulgurum observatione, a strorumque peritia, ut ait Virg. lib. 3. Aeneid.

Troiugena interpres diuum, qui numina Phæbi,
Qui tripodas, Clarii lauros, qui sydera sentis;
Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

10 Sic Ouid. primo Tristium.

Hoc mihi non ouium fibræ, tonitrusve sinistra,
Lingua ve seruata, pennæue dixit avis.

Diuinabant præterea insipientes ignem, vel aquam, vel terram, & visis ostentis, aut prodigiis, portentis, monstriis, somniis, aliis que huiusmodi signis: diuinabant etiam vates, qualis fuit Amphiaræus, unde Iophon Gnosius oracula vatum multa carminibus complexus est. Qui consulendi causa ad templum accedebat, omnes prius lustrabant, deinde arietes immolabant, quorum substratis pellibus dormientes nocturna visa expectabant, de quibus sit mentio a Paus. in Atticis rebus, & a Virg. li. 7.

30 Hinc Italæ gentes, omnisque ænotria telus
In dubijs responsa petunt: huc dona sacerdos
Contulit, & cæsarum ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosque petiuit.
Multa modis simulacra videt volitantia miris:

Et varias audit voces, fruiturque Deorum colloquiis.

Hæc ubi contigissent, opus esse Deos placare per sacrificia crediderunt, aut eorum voluntatem inquirere. Ac de sacrificiorum ritibus & observationibus & victimis satis, nunc ad reliqua prosequamur.

Quod quales Di, talia fuerunt postea nota & preces. Cap. XVII

30 **P**oterat hæc tam varia, tamque diligens sacrificiorum ratio, quæ superius ex oraculi responsis variis temporibus editis tradita est, homines fortasse compellere ad credendum aliquid subesse diuinitatis in ipsis Diis, si una cum puritate hostiarum quæ mactabant, animi potius, quàm corporis sordes expurgatas esse sacrificanti idem iussisset, atque pro munditie corporis animi integritas, & fides, & temperantia requisita fuisset. Nam qui tam diligenter tradidisset qui ritus essent seruandi in sacrificiis singulorum Deorum, & quæ victimæ immolande, quo pacto poruit sine obliuionis aut auaritiæ nota illud prætermittere quod erat magis Dei proprium, homines admonere scilicet, quod Deus ferè solùm animùm spectat sacrificanti, cum reliqua terrestria munera parui faciat; nisi forte parasiti & helluonis demonis non sit frequentibus hostiarum, rerumque super altaribus vstarum nidoribus perfrui, nulla habita ratione num illæ victimæ ab impuris latronibus, vel à viris bonis sint oblatae. Quod si magis acceptæ Deo sunt virorum bonorum preces, ut sunt re ipsa iucundioraque munera ab amicis manibus accipiuntur, illud in his prætermisum fuit, quod erat magis necessarium, vitæ integritatē, scilicet & æquitatem & temperantiam optimas esse, & Deo acceptissimas victimas, quibus si quæ gratius vllum sacrificium arbitratur, vel profanus est & impius, vel profus ignorat Dei bonitatem. Nam si muneribus potius, quam sanctitate & integritate vitæ Deus delectaretur, amicissimum Deum haberent opulenti; at pauperes & Deo & hominibus essent inuisi. sed quoniam nullum mendacium potest esse diuturnum

ignum, neque diutius capi pro veritate, cum homines impuri fabularum signifi-
 cas postea induti pro Diis culti sint, necesse fuit diuinitus mandata esse obliuioni.
 illa, quæ erant fundamentum non veræ aut probantæ religionis, vt illa veræ postea
 locum cederet. Atque cum minimus error in principio, fiat maximus in fine, inde
 effectum est vt impurorum Deorum aris & sacrificiis impuriore sacerdotes præ-
 ficerentur, qui artificiose homines deciperent, nullumque fallaciarum genus præ-
 termitterent vt superstitione oppressos in officio retinerent. Fuit enim legibus an-
 tiq̃uorum sacrorum non leue supplicium illis propositum, vt ait Dionysius Thrax
 in secundo libro Diatrefeon, qui vel alios Deos introducerent, vel eos non colerent:
 quare quos in sua religione impura retinere non poterant fallaciis, cum altaria &
 templa tanquam luci tabernæ vbique extrucrentur, eos vel Deorum metu, vel
 legibus latis à sacerdotibus, vel metu concitati vulgi deterrebant. nulla igitur im-
 probitas, nullum flagitiorum genus, nulla crudelitas ab aris & à templis horum
 Deorum, vt sequebatur ex his principiis, abesse consuevit: cum in animalia om-
 nium scelerum expertia fœuissent & eorum sanguine crudelissime perfundebantur
 & præclare actum fuisset, nisi illa sceleritas in homines etiam prorupisset. Pauca horum
 ex infinitis propè, vt res apertior fiat, explicemus, quæ pertinent ad horum Deo-
 rum crudelitatem cognoscendam. Scriptum reliquit Dionys. Halicarn. lib. 1. ma-
 gnam pestem aliquando ortam fuisse in Pelasgorum regione, atque omnia propè
 animalia Deorum ira intercidisse, & fœminas vel mutilos infantes peperisse, vel
 abortum fecisse. Illud vero contigisse, quoniam orta sterilitate agrorum, ab ea,
 vt liberarentur, vouerant quæ optima nascerentur, ea se Diis consecratos: mox
 facti voti compotes non reddiderunt quod promiserant, cum multo preciosiora cæ-
 teris retinuissent. Deinde sciscitantibus quo pacto liberati possent hac tanta ca-
 lamitate, respondit oraculum; ὅτι τυχεύετε ἀν' ἐβούλῳ, εὐκ' ἀπέδεσαν αὐ-
 ξάντο, ἀλλὰ προσέειλυναι τὰ πλείονα ἀξία. οἱ γὰρ πελασγοὶ, ἀφορίας αὐτοῖς γε-
 νομένοις ἐν τῇ γῇ πάντων χρημάτων, ἐβζάντο τῷ Διὶ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τοῖς κα-
 βείροις καταθύσειν δικάτας τῶν προσγεννημένων ἀπάντων. Quod ea consecuti
 quæ poposcerant, non dedissent omnia quæ promiserant, sed preciosiora retinuis-
 sent. Pelasgi enim orta in sua regione sterilitate, vouerunt se Ioui & Apollini &
 Cabiris decumas omnium eorum, quæ nascerentur sacrificaturos, quod etiam te-
 statur Euseb. lib. 4. Euang. præpar. Mox hominum decumas fuisse ab ipso oraculo
 petitas ita testatur Dionys. εἰσπραγαμένον δὲ τίνας γνόντων τὸν θεὸν ἐπέμπεσθαι εἰ
 αὐτῷ φέρον ἀνδράων δικάτας ἀπολαμβάνειν, πέμπουσι τὸ δεύτερον θεωρο-
 πόν, καὶ ὁ θεὸς ἀνέειπεν οὕτω ποιεῖν. Sententiam ferente quodam Deum esse in-
 terrogandum an sibi gratum esset hominum decumas persolui, rursus sciscitantium
 mittunt, quibus respondit oraculum ita esse faciendum. Atqui omnium Deo-
 rum qui celebres fuerunt, antiquis imo propè Saturno, mos fuit hominem im-
 molare, vt testatur idē Dionys. λέγουσι δὲ καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν τῷ κρόνῳ τοὺς
 παλαιούς, ὡς περὶ ἐν καρχηδόνι, τίνας ἢ πόλιν δέμεινε, καὶ παρὰ κέλτοις εἰς τοὺς χρό-
 νους γίνεται, καὶ ἐν ἄλλοις τιμὴ τῶν ἀπαρίων ἐθνῶν, ἀνδροφόνους. Fama est antiquus
 Saturno, veluti Carthagine, antequam vrbs euerteretur, & vt sit apud Celas hoc
 etiam tempore, & in aliis nonnullis locis apud Hesperias nationes, sacra facere soli
 & os, in quibus hoies cederetur. nā vt ait Plut. in libello de superstitione, Carthagi-
 nenses sp̃s̃e liberos huic Deo mactabant, qui verò liberos non habere, à patribus
 emebat immolandos, affabāt parētes, qui si lacrymauissent, aut ingemuissent, sine
 honore vitā in posterum debebant, ac nihilominus mactabantur filij, atque ante
 statuā Saturni omnia tibiis & tympanis personabant, ne puerorum dum mactaren-
 tur exaudiri posset eiulatus & luctus. Hanc postea sacrificiorum immanitatem
 Hercules cum in Italiam accessisset aram Saturno erecturus, in manu fœtorem
 ritum

rium commutavit, iussitque pro veris hominibus apud Italos hominum simulachra in Tyberim deici, ut ait Ovid in 2. Fastorum. Sine ne proflus ille religionem videretur, siue quoddam minorem Deum se habitum putaret si rem miri gasser, ac non penitus suffulsi. Paruit igitur Ioui, Apollini, Sarurno homines fuisse aliquando pro victimis immolatos, quod etiam si, bat in honorem Iunonis Carthagine. Diana vero, quæ navigationem Græcorum ad Troiam impedit, eosque Aulide retinebat, quid exercebatur? an non necesse fuit Agamemnoni ante quam à litore solueret, Iphigeniam illi mactare? aut nonne iussi sunt id ex oraculo facere? rem autem ita breuiter attigit Virg. lib. 2. Aeneid.

10 Suspendi Eurypilum scitatum oracula Phæbi
Mittimus, isque adytis hæc tristia dicta reportat.
Sanguine placatis ventos, & virgine cæta,
Cum primum Ithacas Danaï venissetis ad oras.

& Luc. lib. 1. merito inquit;

Religio peperit scelerosa, atque impia facta.
Aulide quo pacto Tricipi virginis aram
Iphianazzo turparent sanguine sedē.

Euripides enim luculentissimam tragediam composuit, de ipsa Iphigenia in Aulide, in qua omnem hanc sacrificij crudelitatem declarat. Neque tamen prætermittenda duxim hoc in loco, quæ de Iphigenia fabulantur ad excusandam illorum deorum crudelitatem ac feritatem. Scripsit Phanodemus historicus. Iphigeniæ misericordia commotam Dianam illam in visam vertisse, at verò Nicanor in iuuenecam, alij in ceruam, alij in anam edentulam, quare cum minimè cognita fuisset, in Scythiam profugit ad Dianæ templum, ibique in omnes Græcos hostilem animum exercens illos eidem supplicij generi addixit, cui ipsa antequam fugeret, addicta fuerat. Hesiodus verò in eo libro, quem scripsit, de claris mulieribus, Iphigeniam neque cæsam fuisse, neque in belluam mutatam tradidit, sed à Diana Hecaten factam fuisse; in Sardo præterea insula, quæ non procul distat ab Herculis columnis, senes qui ad septuagesimum ætatis annum accessissent, à suis filiis ridentibus in Saturni honorem lignis cædi solebant, deinde præcipiti loco deijciebantur, unde ductum est proverbium risus Sardonicus, sicuti scripsit Timæus historicus in rebus Deliacis. Neque tamen solis Diis, sed hominibus etiam, & manibus mortuorum homines cædebantur. Memoriz proditum est in Taurica regione præterea, cui Thoas ijs temporibus imperabat, eam fuisse sacrorum legem, ut quicumque cō delati maris tempestate fuissent, vel quicumque denique aduenissent, ij mactarentur pro victimis Dianæ Tauricæ, quod licet ex Iphigenia in tauris Euripidis cognoscere: qui etiam impuram esse illam religionem inquit his verbis.

40 τὰ τῆς θεοῦ δὲ μίμνημαι σεφίσματα,
ἥτις βροτῶν μὲν ἦντι ἀφ' ἧται φόνου,
ἢ καὶ λοχείας, ἢ κερῶν θύγ' ἡρώων,
βαμὼν ἀπείργει μυστράν αἰετὸν μένον.
Αὐτὸς δ' εὐνοίας ἔδεται σροτοκτόνοισι.
Dex probandam non puto sententia
Quæ si quis impetuerit quem, vel thorum
Concussit mœchus, vel attingat manu
Cadaver, arcet à suis altaribus.
At ipsa cæso gaudet in sacris viro.

Scriptum tamen reliquit Herodotus in Melpomene non Dianæ, sed Iphigeniæ Agamemnonis filiz naufragos in Tauris, qui eo appulissent, aut quicumque à Græcis

Græcis capti fuissent, immolari solitos. Immolabantur Marti præterea homines apud Scythas, ut idem testatur hoc ritu: ὁ σκῆτος δὲ τῶν τελευτῶν ζώοντων, ἀπὸ τῶν τελευτῶν αἰδῶν ἀνδρῶν ἢ θύωνται ὁμοῦ πρὸς τὴν αὐτῶν ἢ τὰ σπλάγχνα, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν ἐπιτελεῖσθαι κατὰ τῶν κελύφων, ἀποσπάζοντες τοὺς ἀνδράποδες ἢ ἀγγύς. quocunque ex hostibus viuos ceperint, singulos ē centum hominibus deligunt, quos non eodem modo, quo pecudes mactant, sed longe diuerso, ubi enim vinum in capita effuderint, homines in quoddam vas iugulant sanguinem eorum colligentes: nam cum Martem præcipua religione colerent id in Martis honorem faciebant. An vero humanior fuisse existimandus est Neptunus: is enim Idomeneo in patriam ē bello Troiano redeunti eam immisit tempestatem ut eo citius sit promittere se Neptuno sacrificaturum quod primum ex animalibus sibi exeunti ē naui obuium fuisset, mox cum filius primus occurrisset, eum sacrificare necesse fuit. Lunæ quoque in Albania, quæ regio non procul distat à mari Caspio, homo immolari solebat, cum maxime omnium Deorum Luna ibi coleretur: nam multi ē seruis numine afflati ibi diuinabant, quorum qui plurimum numine correptus esset solus per syluam errans sacra catena comprehensus à sacerdotibus vinciebatur, sumptuosæ quæ & opiparæ per annum nutriebatur, deinde cum aliis hostiis ad Deæ sacrificia mactandus ducebatur; ut ait Str. lib. xi. Neque Lacedæmonii, quidem qui vitæ severitate, ac prudentia cæteros homines antecellere studebant, hanc superstitionem effugere potuerunt nam, ut scribit Paul. in Laconicis, Orthiæ siue Lygodesmæ Deæ nuncupatæ, quæ esse Dianæ statua putabatur ē Tauris eod ab Oreste & Iphigenia dep. ortata, homines sorte destinatos immolabant; quem postea ritum Lycurgus ad puberes transtulit, atque idem Phœrcydem sapientem mactarunt, & pellē ob quoddam oraculi responsum asseruarunt regibus ut ait Plut. in Pelopida. cum à cædibus res incepta esset, quā cômiserunt Astrabacus & Alopecus Irbi filij ubi reperto Deæ simulacro mente capti sunt, atque inter sacra ipsius Deæ responsum mox est ab oraculo illam aram humano sanguine aspergi oportere. atque cum prius mactandi sorte ducerentur, deuentum est tantum ad plagas, ut ita sanguine nihilominus imbueretur. præerat sacris sacerdos scæmina, quæ tamdiu paruam & leuem Deæ statuam sustinebat, dum pueri cæderentur: at verò si illi quibus datum erat negotium cædendi misericordia ducti ob formam aut claritatē epheborū parcius aut lenius hoc facerent, ita fieri graue signū dicebatur: ut sacerdos illud non posset sustinere, ut ait Silenus Chius in fabulosis historiis. Huic eidem Deæ cognomento Triclaræ virgo & puer mactabantur apud Achæos, ut est in Achæicis Paul. Quid opus est Leucadum ritum commemorare? illi enim quotannis auertendæ Deorum & Apollinis præcipue iræ impurum aliquem hominem deligebant, quem mactare consueuerunt: sed postea mutatus fuit ritus, cum ē specula deiectum multis pennis & auib. alligatis seruandum curarent, ira tamen ut extra patriam postea incolumis deportaretur, ut ait Str. lib. 10. nā Semino num, Druidarum, Lycæarumque & Pergæarum victimarum consuetudinem silentio præteribo, & aliarum nationum, qui homines Diis immolare solebant. Hoc vnum dicam, cum tanta Deorum crudelitate, tamque impia religione, nullam omnino probitatem esse potuisse. quid enim feritatis ac sceleris ab horum Deorum impurissimis aris absuisse purandum est? neque vero in singulos homines tantum aliquando sæuierunt, sed in vniuersos exercitus. nam cum Brennus Gallorum imperator insignem cladem accepisset à Græcis, cum quibus acie dimicauerat, mox per noctem Panos furore cum reliquiis exercitus agitatus est, atque Gallicæ a cæcis inter se ira dimicauerunt, ut penitus fuerint deletæ. Cum igitur homicidiorum, omnisque crudelitatis autores Deos haberent antiqui, non est mirum

est mirum, si pro cadibus, & adulteriis, & rebus huiusmodi impuris vota concipiebant. Nam cum crudeles essent illi Dii, cum avaritia maximo victorū omnium præcipue laborabant, quare facile muneribus ad omnem improbitatem, omniaque peccata hominibus dimittenda adduci posse censebantur: Idcirco præclare dictum est ab Euripide in Medea:

Πείθειν δὲ θεὸν καὶ θεοῦ λόγος.

Fama est Deos parere donis caliter.

& id ab Ouid lib. 3. de arte;

Munera crede mihi placant hominesque Deosque.

Placatur donis Iupiter ipse datis.

10

Sed quid opus est pluribus? Iupiter ipse cum esset urbem Troianam Græcis diripiendam concessurus, non crudelitatem quidem aut insolentiam victorū, neque Troianorum vel iustitiam, vel probitatem tanti facit, quanti sacrificiorum iacturam, quæ sæpius a Priamo & à reliquis Troianis capiebat, cum ita inquit in primo Iliad.

αἱ γὰρ ὕψ' ἰερίαι τε καὶ οὐρανῷ ἀστερόεντι
Ναῖεταοῦσι πόλιν ἐπ' Ἰχθύων ἀνδράπων,
τὰν μοι περί κ' ἤρι τίσσετο ἱλὺς ἱρή.

20

καὶ ἄρ' ἄμ' ἐκ, καὶ λαὸς ὑμῶν ἰσχυροί μοι.
οὐ γάρ μοι ποτὶ βαμὸς ἐδύετο δαυτὸς εἶσσι,
λοιβήσε, κλισίη, τὸ γὰρ λαχόμεν γέρας ἡμῖν.
Quæ sunt sub caelo, & splendentis lumine solis
Oppida culta viris r:ortalibus, omnibus vna
Troia fuit dilecta magis mihi: gratior vna,
Et Priamus, Priamique domus, regnumque, nec ara
Nidore aut libis caruit, quæ munera diuum.

Qui enim fieri potest ut iustus & bonus sit is Deus, qui bonam, piam aliquam civitatem esse fateatur, & tamen illam evertendam concedat nulla satis honesta sui cōsilia reddita ratione? Sic etiam Neptunus Aeneam ab Achille liberaturus nullam protulit Aeneæ probitatem, sed verebatur ne muneribus & sacrificiis in posterum careret, ut est in lib. 7. Iliad.

κεχαρισμένα δ' αἶψ'
Δῶρα θεοῖσι δίδωσι, τοὶ οὐρανὸν ἑρμὺν ἔχουσιν.
gratissima temper

Dona Deis offert, qui cæli regna frequentant.

Non est igitur mirum si sæpius est ad parricidia accersitus Iupiter, cum ita esset avarus, ut pro acceptis muneribus ad omnia scelera conniueret, quare iure propè optimo Diis omnibus crudelior appellatur à Philæto in lib. φ. Odyss.

Ζεῦ πάτερ, οὐκ εἶδ' οὐδ' ἀνδρῶν, ἀλλ' ὅλως τερος ἄλλος.

40

οὐκ ἐλαίρεις ἀνδρας.

Iupiter haud quicquam Diuum mortalibus est te
Sæuior, atque ferus magis: haud miserere virorum,

Iure igitur Pallas eum & infanum & malum vocat in lib. θ. Iliadis in his:

Ἀλλὰ πατὴρ οὐ μὲν φρεσὶ μαίνεται οὐκ ἀγαθῆσι.

ἔχθλιος, αἰὲν ἀλγος ἑμῶν μετὰν ἀπεροῦς.

Sed pater ipse meus vesana mente, malaque est,

Infelix, atque iniustus, mea numina vertens.

Atque Achilles lib. vltimo Iliad. omnium malorum, omniumque calamitatum autorem Iouem esse demonstravit his verbis:

οὐ γὰρ τις ἀνὴρ τέλειται κρυερόν γόοισι.

ὅς γ' αὖ ἐπὶ κλῶσ' αὐτὸς δαίει δειλοῖσι βριτοῖσι,
 ζῶεν ἀχρὺ μῆνους, αὐτοὶ δ' ἐτ' ἀκνέεσσι εἰσι.
 Δοιοὶ γάρ τε τιδοὶ κατὰ κείαται ἐν δίοις αὐδ' ἐν
 δόρῳ, εἴα δίδωσι κακῶν, ἔταρος δ' ἐκίων.
 ὧ μὲν καμύξας δ' ὦν Ζεὺς Τερπικρέαντος.
 Ἄλλοτε μόντε κακὸν ὄγα κέρετ' αἰ, ἀλλοτε δ' ἰσθλόν.
 Nil proiunc lacrymæ, nec trifida pellerè possunt:
 Fata Dei statuere viris mortalibus ista,

Vt vivant tristes, ipsi mala nulla verentes.

Dolia bina iacent: lous in penetralibus ætis
 Muneribus repleta, bona hic sunt, idque malorum

Plenum est. Ista vltis miscens dat Iupiter ipse,

Nunc mala multa laurit, nunc & bona plurima cepit:

Non solum in his malorum autorem Iouem putavit Homerus, sed etiam in consideratum & temerarium, qui non consilio & ratione, sed ut fors obrulerit, bona cuique dispenseret, sic igitur Euripides etiam in Hecuba illum malorum autorem facit;

οὐδ' ὅλεις μὲ Ζεὺς, ἡρέφειδ' ὅπως ὄρω
 κακῶν κακὰ ἄλλα μείζον' ἢ τάλαν' ἔγω·

Nec Iupiter me perdidit, seruaui ut

Piora multo cernerem infelix ego.

Sed Venus non solum Iouem, verum Deos omnes inclementes vocat apud Virgil. lib. 2. Aeneid. quia Troiam propter inuidiam, & ob accepta à Græcis muncæuerterint: sic enim inquit;

Non tibi Tyndaridis facies inuisa Lacenæ,

Culpatue Paris, verum inclementia diuum

Has euerit opes, sternitque à culmine Troiam.

Idem Iupiter Iononis illecebris ductus auctor fuit violandi fœderis, quod percussum fuerat inter Græcos & Troianos, ut est in lib. 4. Iliad. cum Palladem iussit in aciem Troianorum descendere, eosque impellere ad fœdus violandum.

ὡς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθου πατὴρ ἀνδράωντα θεῶντα.

Αὐτὴν ἀδρημένην ἔπειτα πῆρσεντα προσήνδα.

Αἰετὰ μάλ' ἐς σπᾶτον ἔλκετ' ἔμμετ' ἔρως, καὶ ἀχαιοὺς

παιρᾶνδ' ὁσσην τρώες ὑπερμύδωντας ἀχαιοὺς

Ἄρχουσι πορτοίροι ὑπερμύδωντας ἀχαιοὺς

Annuit his dictis hominum pater, atque Deorum,

Palladaque arcessiens ad sese hæc inde profatur,

Protinus in Troium & Græcorum castra recede,

Experiare volo Troiani, primi ut Achiuos

Marte petant, primi percussa que fœdera rumpant.

Atque cum leuissimi hominis & impuri sit dicere mendacium, neque hoc quidem vitio caruit Iupiter, quia fuit mendax ab Hyrtacide vocatus, ut est in lib. 6. Iliad.

Ζεὺ πάτερ, ἢ γὰρ καὶ σὺ φησὶ Λυρτιάς ἐπὶ τρυφῇ

πάργυ μάλ' αἰ.

Iupiter, an mendax pater es; nec iam vlla loquenti

Danda fides?

Cum fuisset Apollo et autor crudelitatis creditus, sepius fuit ad cædes inuocatus mortalesq; ad cædes faciendas sæpius adiunxit, ut testatur illa carmina Virg. lib. 6.

Phæbe graues Troiæ semper miserate labores,

Dardana

Dardana qui Paridis direxiti tela manusque
Corpus in Aeacida.
Dextra mihi Deus, & telum quod missile libro,
Nunc adsum.

& Hom. lib. ζ. Iliadis;

Νῦν δ' αὖτ' ἐμὴ φιλὰ ἀθήνη
Δίος δέ τ' ἐμ' ἀνδρὶ ἔλπειν, ἧς ὄρμηδ' ἐγχεύς ἐλθέειν.
Kursus amica mihi concedito Pallas,
Cedere daque virum, ac forti concurrere telo.

10 Enimvero multo sunt etiam crudeliores Polynicia preces apud Euripidem in Phœnissis, cum ita inquit:

ὦ πότνια Ἥρα, σὸς γὰρ εἰμ', ἐπεὶ γάμος,
Ἐξέυξ' Ἀδράστου παῖδά, ἐγναίω γυθὺς,
Δόσμοι κταρεῖν ἀδελφόν, ἀπὴρ γὰρ ἐμὴν
καταματώσασαι διέξω νικηφόρον,
Iuno verenda sum tuus: nam nuptijs
Iunxi ego Adraſti filiam, terram incolo,
Concede fratrem occidere, & victoria
Dextram cruentam ferre fratris sanguine.

10 Et quod peius est, non deterretur vel cognita turpitudine petitionis ab illis ita impuris precibus cum inquit:

Αἰχμὴν αὐτῷ εἴσωμι, ὁ μολγενὴ κταρεῖν.
Occidere affinem peto, hæc turpissima est
Corona.

Aduocabantur ad furta etiam Dij antiquorum, qui latronibus, & infidiatoribus favere putabantur, cum essent pleni omnis impuritatis, quare ita scripsit Horatius in epistolis:

Iane pater clare, clare cum dixit Apollo,
Libra mouet metuens audiri, pulchra Lauerna
Da mihi fallere, da iustum, sanctumque videri.
Noctem peccatis, & fraudibus obijce noctem.

30

Multi denique ad cedes, ad flagitia complura, ad latrocinia, ad adulteria ab his Diis se adiuvare crediderunt, & non dubitarunt ut adiuvarentur precari: quippe cum intelligerent vel innocentissimos homines per hos Deos gravissima supplicia subiisse, cum vel vnus Hippolytus in mentem veniret. Enimvero, quia nihil diturnum est, quod ad extremam improbitatem venerit: multo fuit tolerabilior, quam hos pro Diis colere, illa Cyclopiſ sententia, quæ homines ad voluptates, vitæque suavitates percipiendas hortatur: quæ vniuersam illam religionem euertit, ita enim inquit apud Euripid. in Cyclope:

40

ἢ γὰρ ἀνάγκη καὶ θεῶν, καὶ ἀνθρώπων,
τικτούσα τόσσ' ἅμα πείνει βοτὰ.
ἂν γὰρ οὐκ ἔστι θύω, πλὴν ἡμῶν, θεοῖσιν ὄν.
καὶ τὰ μέγιστα γὰρ τῶν δαίμωνων.
ὡς τοῦ πείνειν, καὶ φασγὲν τὸν ἡμέτερον,
ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σῶφροσι.
λυτεῖν δὲ μὴδ' ἐν αὐτῶν.
Necesse terræ sit volenti, siue non,
Herbas creare, pinguis ut sit grex meus,
Nulli deorum, sed mihi quem nutrio,
Et huic Deorum maximo veniri, viri.

Ut solus est hic Iupiter prudentibus,
Bibendi, edendi et lex diebus singulis
Vivendi & vsque suavit.

Hoc autem consilium est non hominis, sed filii Neptuni, & Iouis ipsius nepotis, cui vanum fuisse illum Deorum cultum facile credi potest. ac contra fieri non potest, ut ille suauiter viuat, nullaque tristitia afficiatur, qui totus feratur ad voluptates, nulla habita ratione innocentie, cum illa sola omnem vitæ suauitatem largiri possit. Sed quid opus pluribus? tanta fuit horum Deorum crudelitas, ut Leſionem, quam Aten vocatur, Iouis ipsius filiam esse, tradiderit Homerus lib. 7. Iliad. quamuis Dei sola proprium sit beneficentia:

εὐλοβὰ Διὸς θυγάτηρ ἄτην ἱερὰν ἄρ' ἔταυσε δῶτα,
Atque prisca Iouis proles, quæ latent omnes
Mortales.

Paret ex iis quæ hæcenus dicta sunt, ut arbitror, quod talia fuerunt hominum vota, qualia Deorum sacrificia, & quales Dii ipsi credabantur, a quibus viuendi rationem acceperant, & quod omnibus vitiis credabantur Dii illi fuisse contaminati, & quod nulla vel religio vel ciuitas, quæ ad lumen malitiæ perueniret, diuturna esse potest. nunc consideremus quales Dii inter se fuerunt.

Quales Dii inter se fuerunt. Cap. x. x.

Nequè mirum est sanè Deos tam seuos erga homines extitisse, atque omnia discordiæ, crudelitatis, & perfidiæ semina in homines à Diis ipsis mansisse, cum tanta furor iam inde ab initio inter hos Deos contentio, quantum neque cælum, neque terra capere potuit. Quod si sceleraum est illum armis persequi, a quo aliquod magnum beneficium acceperis, profecto sceleratissimus fuit Saturnus, qui illum insecutus est, a quo huius lucis vltimam acceperat. Verum non solum insecutus est, sed etiam captiuo virilia membra amputauit, ut testis Ouid. in Ibin;

Saturnus ut illas

Subcepit partes, vnde creatus erat.

Hoc paternum exemplum cum sibi ante oculos ad imitandum Iupiter proposuisset, Saturnum patrem & ipse cum armis insecutus est, & in Italiam confugere compulit, a quo, cum apud Ianum regem in Italia latuisset, quædam pars Italiæ Latium fuit appellatum, ut est apud Virg. lib. 8.

Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile & dispersum montibus altis
Composuit leges quæ dedit, Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.

Iam vero quanta fuit Saturni feritas, qui suos filios vorabat? an potest is esse tolerabilis in alios, qui tam fuit ferus in suos filios? an potest aurea græ, hoc est iustitiæ, humanitatis, pudicitie, æquitatis plena administratio sub hoc rege fuisse, qui tam impius in parentes, & in filios suos extitisset? sed neque Iupiter quidem omnes contentiones patre de regno deiecto sustulit: neque regnum quietum possidere potuit, cum Gigantes, quasi paternæ iniuriæ ultores in illum conspirarent, eumque penè de regno deiecerint. Enimuero cum hæc quoque certamina abfoluisset, victoriamque fuisset consecutus, non tamen regnum quietum possedit, sed omnes propè Dii in illum aliquando insurrexerunt, atque ab affinis penè fuit in vincula coniectus, ut est apud Hom. lib. 1. Iliad.

ὅτ' ἐφ' ἡμᾶς καὶ αἰετὶ καὶ κρονίων

D oin

οἷν ἐν δ' ἀρὰ τ' ἰδὼν ἀέκλιν' ἀνὰ κρητὸν ἀμύναι.

ὅτ' ἐπὶ τ' ἐμὴν ἐνδ' ἴσται ὀλοὺς κτελεῖν ἡδὲ λόν' ἄλλοις,
ἢ ῥητ' ἢ ποσειδάων, καὶ πᾶσι δ' ἀνδρῶν.

Dixeris ut superos inter depellere pestem

Te potuisse Iovis Saturni sanguine creto.

Calicolas voluere Iovem ut vincire tonantem,

Neptunum, Iunoque, & Pallas.

Præclarum sanè regnum, ac verè dignum, ut eius rex beatus appelletur, in quo
neque coniux, neque soror, neque filia, nec frater fuit amicus. Neque tamen in-
ter se solum inimicitias hi Dii exercuerunt perpetuas, verum etiam tantum auto-
ritatis ac virium hominibus aliis in alium tradiderunt, ut sæpius ab hominibus
fuerint vulnerati: sicut Iuno ab Hercule sagitta, ut ait Hom. lib. 4. Iliad.

τλῆδ' ἦν ὅτε μὲν κρατερὸς παῖς ἀμφὶ στήθεσιν

Δεξιτέρῳ κατὰ μέλ' ἐπὶ στήθεσιν ἔγχυσεν.

Perpessa est Iuno cum filius Amphitryonis

Percussit dextram mammam, petiitque sagitta.

Vulneratus fuit etiam Pluto ab eodem, ut est in his;

τλῆδ' αἰδὼν ἐν τοῖσι πάλω' ῥ' ἀνὰ δισόν,

Εὐτέ μιν αὐτὸς ἀνὴρ ὀδὸς διδὼς αἰγυόχοιο

Εὐπύκλῳ ἐν στήθεσιν βάλλον δ' ἀμύμον' ἔδωκεν.

Passus & est Pluto horrendus cum dira sagitta

Intulit huic vulnus nati Iouis huius; & ille

Inter defunctos duos tulit inde dolores.

Quin etiam Mars ipse belligerantium Deus, mortalium arma effugere non po-
tuit, ut est apud eundem Hom. in his;

τῇ δ' αὖ μιν οὐτὰ τυγὼν δ' αὖ δὲ χροῖα καλὸν ἔδωκεν

Εκ δὲ δόρυ παύειν αὐτὴν, ὅδ' ἐβραχέε χαλκὸς ἀρεῖ.

Huic pulchramque cutem lacerat, tenoque cecidit,

Extrahit hinc hastam, Mars alta voce boavit.

Idem postea ab Oro & Ephialte fuit in vincula coniectus. fuit Venus etiam vul-
nerata à Diomed. atque longum esset sanè commemorare quot incommoda
Dii passi fuerint ab hominibus. facile igitur adducor, ut durissima illorum homi-
num ingenia fuisse credam, quibus erat religionis & Deorum metus in animis
imprimendus, cum virorum bonorum exemplis, & sapientum oratione eo addu-
ci non possent: sed essent vel sceleratorum, quos ipsi admirabantur, autoritate,
vel implicitis fabularum figmentis ad Deorum cultum adducendi, nam hæc om-
nia tradita sunt ab antiquis nulla alia de causa, nisi ut homines ad probitatem
instituerent, & res naturæ aperirent obscuras, ut suis locis explicabimus.

51

NATALIS COMITIS

MYTHOLOGIAE.

LIBER SECVNDVS.

De uno rerum omnium principio & autore Deo.

10

EXPLICATA sunt à nobis superius nonnulla, quæ ad antiquorum Deorum naturam cognoscendam pertinebant: & quales illi erga homines, & quales inter se fuerint patefacimus, & quod nullus denique fuit illorum sempiternus, nisi cum eorum nominibus pro rerum naturalium formis antiqui sapientes vterentur. Nunc autem consequens est ut demonstremus vnum fuisse rerum omnium principium, vnumque autorem, per quem omnia procreata fuerint, & in lucem edita; cum nullus ex iis Deus fuerit, ut dictum est; neque plures Dii simul esse possint. Sed hoc quod ad fieri poterit quam breuissimè explicemus, quoniam hæc vna disputatio vel magnam volumen posset implere, si quæcunque necessaria sunt, inuestigemus. Nam cum rerum multarum sub eadem forma positarum numerus imbecillitatem arguat singularium, quia procreatione filiorum indigeant, & morti sunt obnoxia, frustra in tanta Deorum multitudine colenda laborabimus, quia & illi nos aliquando deficient, & semper noua vota Diis iunioribus erunt contempnenda. At quid aliud sexus significat quam interitum? quod enim oritur, & intereat aliquando necesse est: quia omnia quæ oriuntur, cōstant ex quibusdam principiis, in quæ denique soluantur. Si omnes Dii sint mares, aut foeminae, & ad procreandum apti, nihilque producant, multo magis sequeretur absurdum: frustra enim potest is, qui nunquam vim suam exercet, quare ubi sit sexus, ibi procreare necesse sit, atque ibidem Dei natura sempiterni esse non potest. Erat igitur necessarium vnus Deus, qui neque genitus erit, neque generabit ex se alium, cuius substantia ab ipso dissideat. Nam veteri, plique theologi Deum generare Filium tradunt, sed eiusdem substantiæ, & idem immortalis existens cū ex nullis principiis constet, nullum sortitus est temporis principium. Rursus, cum sit principii expers, potentia existet infinita, quoniam finitorum corporum, rerumque omnium finitatus finita est pro corporis ratione potentia & virtus: quare omnipotens fuit merito ab antiquis appellatus; & cum nullus ante Deum visus sit, cum primus is existeret, dictus est Protogonus siue primogenitus ac *παρὴς*, ut est apud Orpheum in Hymnis. erit is igitur rerum omnium quæ sunt, autor necessarii existimandus. Enimvero cum magna fuerit inter sapientes de naturalium corporum materia disceptatio, quod alii vnum, alii plura rerum naturalium principia generationi subicerent, nemo tamen adeo fuit inops consilii, qui plures Deos opifices introduxerit. Nam & Thales Milesius vnus ē septem sapientibus, aquam rerum omnium principium ratus, mentem inquit cuncta ex illa formasse, & Anaxagoras Clazomenius cum de similibus inter se particulis corpora naturalia consistere credidisset, inutilem earum præsentiam esse arbitratus, nisi opifex ad eas inter se componendas accessisset, quem diuinam mentem appellauit, cuius hoc celeberrimum carmen circumfertur:

D 2 Nō;

Νεὺς ἑστὶ δ' ἀντιστοιχεῖ τῷ ἑνὶ αὐτῷ

Mens autem una est omnium quae cernimus.

Pythagoras Samius principia rerum omnium numeros ratur, cum monadem ac binarium introducebat, materiam scilicet & opificem, Deum in medium protulit, quem per monadem significavit. Empedocles Agrigentinus post deum quatuor, quae tanquam generationis materiam introduxit, quod videret ea esse per se signa & inutilia, amicitiam opificem & conciliatricem, dissidium corruptionis causam putavit. Socrates & Plato post materiam & Ideam, quae ut formae exemplar intelligitur, Deum addiderunt generationis autorem. Zenon Citiensis cum formam nusquam sine materia posse consistere crederet, solam materiam & Deum cuncta esse dixit, quod ex his forma oriretur cum ad opus accederent. Anaximander qui infinitum, Anaximenes qui aerem, Heraclitus qui ignem, Epicurus qui corpora solida, non creata, sempiterna, mente percepta, quas atomos vocat, Aristoteles, qui materiam & formam principia putarunt esse omnium, cum nihil de opifice dixerint, aut similes de Deo quidpiam dixerunt, nullumque crediderunt esse, aut cum res humanas non curare putarunt. Qui enim potest quod usquam est existenti accedere sponte sua, & a nemine acceptum? aut id, quod neque rationem in se habet, neque cognitionis initium, quomodo potest rem tam praecaram ad se accipere, & ut ad se veniat impetrare? An fieri potest vilo tempore poculum vel si sit argentum, nisi artifex ad poculi formam illud perducatur? nunquam profecto forma sua sponte accipit ad argentum, neque argentum illam non audientem omnino vilo tempore aduocabit; quae res, ut in his quae sunt artis, ita in naturae actionibus continet: nihil enim fieri potest, quod non fiat divina providentia. Quare mihi valde ridiculi videntur illi, qui omnia fortunae attribuant, mundumque ipsum ex minimis corporibus assidue celeriterque sortuito & temerario motu agitant multum in unum conglomeratis coagulant, quales Epicuri & Democriti fuit opinio. Nam tametsi de Deo nescio quid balutiebant, tamen in idem prope cum Diagora Mileti & Theodoro Cyrenensi, Eumeroque Tegeate reciderunt. Patet igitur neque opifice Deo quidquam fieri posse, nec Deos esse plures, sed unum, & cuius infinita sit potentia, & cum esse rerum omnium autorem, qui neque mas est, neque femina, at non Iupiter is sit ab antiquis appellatus, an alius fuerit Iupiter, nunc perquiramus.

De Ioue.

Cap. I.

A Ge vero Iupiter is, quem patrem hominum, ac Deorum regem appellarunt antiqui, quid diuinitatis habuerit, aut quam originem, nunc intelligamus. Sed quoniam non unus, ac plures Ioues fuerunt, idcirco varia loca in quibus natus sit, variaeque educationes, & variae res gestae Iouis a variis scriptoribus referuntur. Nam Iupiter, qui Saturni filius fuit, ad quem omnia prope aliorum facinora referuntur, modo in Creta, modo Thebis, modo in Arcadia, modo apud Messenios natus esse dicitur, cum nullo pacto fieri possit ut haec inter se tam diuersa consentiant. Nam tametsi multas educationes propter varios rerum euentus vni facile quis accommodauerit, tamen ut idem multis in locis natus sit, fieri omnino non potest. Quod autem multae ac variae fuerint nationes, quae apud se natum Iouem gloriarentur, testatur Pausanias in Messeniis, ubi longum & difficile fore inquit populos enumerare, qui Iouem apud se natum & educatum affirmarunt. Verum cum Ioues plures existerint, tum omnes Reges Ioues

Anaximander
per infinitum deum
intelligebatur, quem
volantem vniuersum
esse principium
Heraclitus dicit
deum quidem dicit
fieri sed fuisse
et esse deum
providentia sit autem
homo abest et
providentia sit autem
ut omnia deorum
plena esse possent
Anaximander qui mat
eriam et formam
rerum principia
intelligit, pluresque
naturales, non vni
divinae sit naturae
et pluresque per
se autem, qui neque
mas est, neque
femina, at non
Iupiter is sit ab
antiquis appellatus,
an alius fuerit
Iupiter, nunc
perquiramus.

Ioues appellabatur antiquus, ut ait Iliacus his verbis. *Δίας οἱ παλαιοὶ πάντες ἐκά-
λουν τοὺς βασιλεῖς.* Ioues Reges omnes vocarunt antiqui. & Zeyon in varia hille-
ria; τοὺς βασιλεῖς δ' ἀνέκαθεν Δίας ἐκάλουν πάντας. Reges autem olim Ioues voca-
runt omnes. Ea causa factum illud est, quod Iupiter is, qui primus ita fuisse nomi-
natus, præclara in morales beneficia, & in Athenienses præcipue contulit. Nam
rudes adhuc populos legibus à se constitutis parere persuasit. certa matrimonia
instituit. ferino more viuentes ad cultum Deorum erexit. omnia diuina prou-
dentia gubernari demonstrauit, arasque, & sacerdotes & ceremonias illis insti-
tuit: qui cum Arcas esset, & obscuro loco natus, pro amicis virtutibus ignobilita-
tem corporis oculantes homines beneficiis affecti Aetheris illum & Diæ filium
esse tradiderunt: quod ego nihil aliud significare voluisse crediderim, quæ veri-
tatis & sapientiæ. Ut igitur Cæsares omnes Romanorum Imperatores ad primi
Cæsaris auspiciū vocati fuerunt, ita Ioues Reges omnes ad Iouis Arcadis aus-
piciū dicti sunt ab antiquis. Cum vero omnia postea & Arcadis & cæterorum
eius nominis facinora vni Saturni filio Ioui tertio attributa sint à poetis, reliquis
omnibus qui ortus & educatio ipsius extiterit, perquiramus. Scriptum reliquit Pau-
sanias in Messeniæ fontem fuisse in Ithomes iugo, cui nomen Clepsidra, in
quo ab Ithome & Neda nymphis nutricibus Iupiter, à Curetibus ob metum Sa-
turno surreptus, lotus fuerit: atque cum Iouis incunabula Messenii sibi vendi-
cent, tum à furto Curetum fonti nomen datum, & à nutricibus fluuii & mon-
ti asserunt, sacraque solennia Ithomata in honorem ipsius Iouis apud se ostende-
re ad rem confirmandam solebant. Cum hæc scripseret in rebus Messeniorum
Pausanias, mox in Arcadicis apud suos fontes fluuium illum inquit qui Gortynā
præterlabitur, Lusium appellari, quod in eo Iupiter recens natus lotus fuisse cre-
datur. Hæc loca non parum inter se distabant, cum Messene ciuitas esset nobis Pe-
loponnesi non parū distans ab Arcadia, quæ à dextra Patras urbē respiciebat & ip-
sam non ignobilē, à fratre sinu Naupactiū: at Arcadia ppē esset in altera parte insu-
larum mari finitima. Mox idē Pausanias in Bæoticis Saturno ereptū Iouē in Bæotia
scribit, & supra Cheronæ mænia præruptā esse montis crepidinē, qui mons voca-
tus est Petrarchus, ubi pro Ioue oblatū esse saxū Saturno à Rheia memorant, qui
locus etiam non parum distat ab Arcadia, & à Messene non etiam parum. Ne-
que credibile est nuper nati Iouis sanguinem, & reliqua immunda excrementa,
quibus nascentes infantes operiuntur, in tam longinquis fontibus lota fuisse: qui
si his non erat, ut cæteri, cum nascuntur, inquinatus, quid opus erat omnino vel in
Lusio flumine lauari? Sunt qui Thebis Bæotiæ natum esse Iouem autument,
quod in his sensit Lycophron, apud quem Cassandra loquitur de Hectore, illa si-
gnificans, quæ erant illi euēntura: ut est in his;

Σὺ δ' ὦ ξυῶμαι πλείων ἐξ ἡμῶν φρενὸς
σερχοίμιν, μελαθρον ἔρμα καὶ πάτρας ὄλης,
οὐκ εἰς μέγαν κρητὶδα φοιτῆεις φόνω
ταύρων, ἀνακτὶ τῶν ὀφίωνος θρίνων,
Πλείσας ἀπαρχὰς θυμάτων δαρουμένους.
Ἀλλ' ἀξέταις σὺ πρὸς γενέθλιον πλακά.
Fratr mihi dilectæ mente plurimum,
Tutela sola qui domus, & patriæ es:
Cruore taurino inquinabis crepidam,
Regi Ophionis sedium cum plurimas
Mactabis hostias. is inde dux erit.
Petas ut eius ipse patrum solum.

Fama est enim quod cum fames & annonæ penuria cœli vitio Græciam occu-

passet, responsum datum fuit cessaturam eam calamitatem, si Hectoris ossa in Ophryno loco Troia iacentia in eam Græcam ciuitatem comportarentur, quas Iouis esset patria, & ad Troiam non militasset. Hanc urbem perquirentes solas Thebas Beotiæ immunes fuisse ab ea militia inuenerunt. Atque id patrum solum Iouis dictum est, quod is ibi natus esse à nonnullis credatur, ut testatur illud epigrāma, quod adulans Thebanis dicit ibi esse Beatorum insulas, quamuis Thebæ non fuerint omnino insula;

Αἰδ' εἰς μακάρον νῆσοι, τόθι τὸν ἄριστον
Ζῆνα θεὸν βασιλῆα πῖν τίνα τῶδ' ἐν χερσίν.

10

Insulae ibi fortunatae sunt, regem vbi Diuum

Alma Iouem peperit Rheia, qui nunc fulmina torquet.

Alii in Creta Iouem natum & educatum fuisse dixerunt, ut testatur Lucianus in sacrificiis hoc pacto; οἷδ' αὖ κρήτες, οὐ γενέσθαι παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ ταφῆναι μὲν τὸν διὰ λήγουσιν ἄλλα ὑτάφον αὐτοῦ διατρέουσι, Rursum autem Cretenfes non solum natum esse apud se Iouem memorant, aut sepultum, verum etiam sepulchrum illius ostendunt. Illud etiam confirmauit Virgilius lib. 4. Georgico-

rum, ut patet ex eo carmine;

Dictæ coeli regem pauere sub antro.

Est enim Dictæ mons Cretæ ut ait Ptolemæus. aiunt in Creta Ioui dato nutrien-

do cecidisse umbilicum apud fluium Titonem, cui locus consecratus dictus est Omphalus, & propinqua planities omphalion, cum Græci omphalon umbilicum appellant. Hunc in antro Dictæ montis habitasse testatur Apollonius Rhodius lib. 1. Argonaut.

ὅθρ' α Ζεὺς ἔτι καὶ ῥος, ἔτι φρεσὶ νήπια εἶδ' ὄς

Δικταὶ οὐ νήπιον ἔσθ' ὥστος.

Donec erat paruus, donec puerilia sensit

Iupiter, incoluit Dictæi montis in antro.

Eundem Idæum appellauit Callimachus in hymno in Iouem, quod in Ida sit natus & educatus;

30

Ζεῦ, σὺ μὲν ἰδαίοισιν ἐν οὐρεσὶ φασὶ γενέσθαι,

Ζεῦ σὺ δ' ἐν ἀρκαδίᾳ.

Iupiter Idæis aiunt te in montibus orrum

Iupiter Arcadicis

Est enim Idæ mons Cretæ, ut ait Dionysius in libello de situ orbis;

κρήνη τιμωρεῖα δὶ δὲ μακάριοι τὴν ἡμῶν

Πολύτη λιπαρὴν τε, καὶ εὐβοτὸς, ἥς ὑπὲρ ἰδῆ,

ἰδῆ καλλιὰ μῖσιν, ἧσ' ὁρῶσι τιμωρεῖσά.

Creta Iouis magni nutrix veneranda, feraxque

Et frugum & pecoris, nemorosa huic imminet Ida,

Ida frequens picis & quercubus optima mater

40

Sic Virg. lib. 3. Aeneidos;

Creta Iouis magni medio iacet insula ponto,

Mons Idæus vbi, & gentis cunabula nostræ.

Qui igitur Cretensem Iouē crediderūt, ab eo monte Idæū appellarunt, ut illud;

Idæumque Iouem, Phrygiamque ex ordine matrem.

At qui in Arcadia Olympium, quia Lycæus dictus est Olympus ut ait Pausanias in Arcadicis, cuius vetrex Sacrum Iugum vocatū est, quod ibi Iouem vulgo credunt fuisse educatum. Cum salitam igitur de Iouis patria contentionem videret Callimachus, ita cecinit in Hymnis.

Πᾶς κρήνη δὶκταίων, αἰείσομαι, ἢ Λυκίων,

Εὐδοκῆς

Εἰδὼν μάλα θυμῷ, ἐπεὶ γένος ἀμφοτέρων.

Dictum ne Iouem cantabimus, an ne Lycum;

Sum dubius, genus est quando certamine plenum.

Hunc igitur, quem hominum patrem & Deorum vocarunt, cum recens natus esset, quia oraculi cepisset Saturnus, fore ut regno a filio pelleretur, vel quod ita conuenisset cum Titanibus, ut filios omnes a se natos occideret, statim conatus est inhumaniter de medio tollere: sed eum Rhea, quæ etiam Opim dixerunt ut memoriæ prodiderunt quidam, primum ipsa per aliquo dies clam educavit, sed cum diu se illum occultare non posse arbitraretur, Corybantibus, qui vocati sunt Curetes, & Dactyli Idei, clam in Cretam transmittendum concessit: qui simulatis sacrificiis inter cymbalorum tympanorumque strepitum infantis vagitam occultarunt. Opes vero quia Saturnus filios omnes de medio tollere conaretur pro Ioue dicitur saxum fasciis inuolutum illi obtulisse: quod ille continuo deglutivit, ut scripsit in Arcadicis Pausanias. Illud autem contigit paulo supra Cheronæ montia, ut idem ait in Bæoticis. Atqui cum tantopere de Iouis patria dissentiant inter se antiqui scriptores, non minor est nutrimenti numerus & cōtrouersia quam de locis in quibus sit educatus. Nā alii ab apibus educatū putarunt, ut ait Virg. lib. 4. Georg.

Nunc agē naturas apibus quas Iupiter ipse

Addidit, expediam: pro qua mercede canoros

Curetum sonitus, crepitantiaque æra secuta

Dictæo cæli Regem parere sub antro.

Fama est ad eius beneficii memoriam quod Iupiter apum colorem mutauit in aureū, cum prius essent ferrugineo. Aratus in Phanomenis Iouem a capra nutritum fuisse asserit in his:

αἷε λέγῃ, τὴν μὲν τοῦ λόγος δὲ μάλ' ὅν' ἐπιχέει.

Sacra Ioui capra est, quod præbuit vbera paruo,

Quod affirmavit etiam Lucianus in sacrificiis. Illa cum apud Olenum Bæotiz ciuitatem, ubi post Aegæum euerfionem, conditum fuit Aegium, nutrita fuisset, Olenia dicta fuit, ut ait idem Aratus in eo carmine:

Ὀλενίῳ δὲ μὲν αἶψα δὲ καὶ τοῦ ἀποφύται.

Oleniam Iouis atricem dixere capellam.

Quam rem ita expressit Ovid. in secundo Fastorum;

Oleniæ surget sydus pluuiæ Capellæ,

Quæ fuit in cunis officiosa Iouis.

Superius etiam de Neda & Ithome nutricibus Iouis mentionem fecimus, quas commemorauit Pausanias in Messeniis. Apollonius Rhodius de Adræstea Iouis nutrice meminit lib. 3. Argonaut.

καὶ πάντοι ὁπάσαις Διὸς περικαλλὲς ἄθρομα,

κεῖνο τὸ οἱ τοῖσιν φίλην ἑσθλὴν Ἀδρήστειαν

Ἀντρω ἐν ἰδαιῶν ἐν νήπια κοιλιζοῦσι.

Perpulchrum tibi ludicrum istud munero, nutritrix

Adræstea Ioui paruo quod præbuit ante,

Idæo latuit cum paruus conditus antro.

Habuit enim præter supradictas, Adræsteam & Idam nutrices Melissei filias ac sorores Curetū, a quibus sit educatus: cum Lactantius in libro de falsa Religione ab Amalthea & Melissa filiabus Melissei Cretensii Regis caprino lacte & melle nutritum scribat. Apollodorus Atheniensis grammaticus libro primo Bibliothecæ ab Adræstea & Ida nutritum quidem scribit, sed lacte Amaltheæ. Cicero in secundo de Diuinatione scriptū reliquit castissime quodam in loco cultū fuisse Iouem qui una cum Iunone in gremio Fortunæ sedens mammam apprehenderet. at

Atque ut summam rem colligamus, incertum adhuc est, & omni contentione plenum, ubi natus sit Iupiter, aut ubi, & a quibus educatus: neque quisquam eorum, qui de eorum ortu & naturas inuestigant, quidpiam certi de loco aut educatione tradidit. Hic cum primum natus fuit, ab Opi matre, ut dictum est, Curetibus alendus in Cretam transmittitur: ut Eusebio placuit in Temporibus, etiam Creti, qui tunc interpretabatur in Creta, commedatur, & in Gnoso regia ciuitate educatur. Alii in Creta natum esse volunt, ac non alibi natum eum transmissum; alii in Arcadia natum & educatum putarunt: alii Messeniam, alii alibi, quorum omnium longum esset opinionum recensere. Mox autem, cum oreuitandi vagitus gratia cymbala & tympana & alia thymienis instrumenta pulsarentur, apes ad unum ad uolasse, & illum educasse: rati dicunt a nymphis alendum fuisse datum, alii capram, alii vrsarum vbera sxisse. atque tot de Iouis incunabulis memorantur. At qui Cicero libro tertio de Natura Deorum principio tres inquit fuisse Ioues ab iis numeratos, qui Theologi nomenclantur, quorum primus & secundus in Arcadia nati sunt: primus patre Aethere, secundus Coelo. At tertius Cretensis Saturnum patrem habuit. Mox cum ex primo Proserpinam & Liberum natos asseruisset, paulo post Dioscurus primos ex antiquissimo Ioue Athenarum Rege & ex Proserpina natos scribit: quare adductus sum ut alium fuisse Iouem etiam praeter hos crediderim. Neque mirari conuenit si tam varii ortus & educationes fuerint de tertio Ioue tradite, cum ceterorum omnium & ortus & educationes, & res gestae postea fuerint ad eundem a variis scriptoribus poetisque praecipue delatae, ut diximus. Sic nos, quae ceterorum communia sunt, poetarum securi opiniones, huius uni concedentes, ea quo pacto, instituiamus, persequemur. Iam vero cum adoleuisset Iupiter, & capra mortua esset, eius pellem ad perpetuam memoriam ad suum scutum accommodauit, & ob acceptum lactis beneficium inter astra Caprae signum retulit: scutumque Aegis a Graecis scriptoribus vocata est, cuius capram significet, de quo meminit Virg. lib. 8.

Arcades ipsum

Credunt se vidisse Iouem, cum saepe nigrantem

Aegida concuteret dextra, nimbosque ciceret

Atque Iupiter ipse dictus est Aegiochus, habens aegida scilicet, ut ait Homerus 39 in libro Iliad.

κλυθή μοι αἰγίοχοιο διὸς τίλος ἀργυρέου.

Audi me Iouis Aegiochi Tritonia nata.

Hic Iupiter duos habuit fratres, praeter sorores, Neptunum & Plutonem, qui & ipsi per dolum fuerunt Saturni crudelitati subtrahiti. Fama est enim quod cum Titan maior natu Saturni frater cuperet imperare, Vesta & Opi & Cerere precantibus cessit fratri de Regno, cum quo ita pactus est, ne vllum ex maribus filiis educaret, si quem habiturus esset, sed omnes necaret, ne Regem procrearet sibi successorem, ut saltem post ipsum ad se regnum perueniret. Saturnus igitur ea causa quicumque ex se nascerentur, vorabat, ut significauit Lycophron 40 in his;

τινὸς ἀπὸ τοῦ ἀνδραγαθῆς ἐμβαλὺνθα τὰ τάρταρα,

ὧς δ' ἔτι αἰετὶς ἐκλυοῦσας λαβραίας γονῆς.

τὰς παῖδας τοῦ ἐκλυοῦσας ἐμὲν γένου

Θοῖνας ἀστέρας, οὐδ' ἐπὶ ἀνὰ βορρᾷ

Νηδυ τὸν ἀντιπρόσωπον ἐκλυοῦσας πύργους,

ἐν γυνοκόνοισι παρὰ γὰρ αἰετὶς ἐκλυοῦσας,

τυμὸς γὰρ αἰετὶς ἀνὰ τὸν οὐρανὸν ἀστέρας.

Regina prima pulsa ad ima tartari est,

Mox

Mox ipsa partus à dolore soluitur
 Clam, quodd videre coniugis concupia
 Nefanda nolet. inuolutum fasciis
 Sæcum ille deglutiit, haud sit pinguiora
 Crudis sepulchrum quodd sit ipse filius.

Quodd autem id fiet per iuramentum, patet ex illis Sybllinis versibus, in quibus declaratur Tiranæ parturienti Rheæ semper assistere solitos: quodd iuramentum datum fuit Saturno antequam susciperet imperium;

10

ὁρκωδ' αὐτὸς ἄρ' ὅρα μὲν γὰρ αὐτὸς τὴν ἀνδρῶν
 μὴ θεῶν ἀρτίη, καὶ τὰ δ' ὅρα γένος, αἷς βασιλῆας
 αὐτὸς; ὅταν γὰρ τὴν κρητὴν μὴ πᾶσι τῶνδε
 ὁρκωδ' αὐτὸς ἄρ' ὅρα μὲν γὰρ αὐτὸς τὴν ἀνδρῶν
 μὴ θεῶν ἀρτίη, καὶ τὰ δ' ὅρα γένος, αἷς βασιλῆας

Conceptis verbis Titan iurare coegit
 Saturnum, de se natum ne nutret filium;
 Quo possint regnare senis post fata nepotes;
 Cum paritura foret Rheæ, tum Titania pubes
 Assedit marium lacerans crudeliter artus.

- Mox cum sensisset Titan clam Saturni filios contra iusiurandum, legesque capiti
 30 imperii educari, ipse una cum Titanibus filiis ira exarsit, atque Saturnū & Opim
 comprehensos in vincula & in custodias coniiciunt. Hæc ubi per nuncios accep-
 pisset Iupiter, collecta magna militum Crætesium, externorumque ibi exulan-
 tiū manu ad liberandos parentes è vinculis quā cūctissime traiecit. Titanibusq;
 primo impetu debellatis patrem in regnum restituit, ut ait Lactantius in libro
 de falsa religione. Sed huic antequam in bellum exiret sacrificanti in Naxo au-
 gurium futuræ victoriæ aquila dedit, quare illam sibi sacram auem in posterum
 esse voluit, & in reliquis expeditionibus aquilæ effigiem pro signis militari-
 bus habuit. Hic idem Iupiter cum ad Cercopas genus hominum fallax ac planè do-
 losum aduentasset in insulam Inarimen, siue ad Arimos populos, illos ad stipen-
 30 dia inuitauit, cum patrem è regno esset eieciturus. illi acceptis stipendiis data fi-
 de ac iuramento obstricti mox retentis stipendiis Iouem subannabant, cū plu-
 ribus fraudibus in omnes vterentur. Iupiter periuriis indignatus hos in simias
 conuertit, insulasque Pithecusas appellauit, ut ait Callimachus in insulis. Verum
 post tam victoriam cum Saturnus responsi oraculi meminisset, ut sibi à illo caue-
 ret; futurum enim ut ab eo è regno pelleretur, Ioui insidias parare clam coepit,
 quibus patefactis per vnum è familiaribus, rursus Iupiter expeditionem suscepit,
 collectaque priorum militum manu patrem de regno deiecit lanceoque vinculo
 ligauit, & in tartarū deiecit ut ait Agathonymus in Perside, cū regnandi cupidita-
 te iam arderet, & superiores res feliciter gesta ad id faciendum facile inuitaret.
 40 Nulla sunt enim vel naturæ vel amicitie vel beneficentie satis firma vincula, ubi
 maiestatis & impetandi furiosum desiderium inuaserit: illa omnia siquidem fa-
 cillime conculcantur & prosternuntur. Cum patrem igitur captiuū fecisset Iu-
 piter primum, dicitur virilia membra illi falce eadem amputasse, qua ille Cælo
 patri amputauerat, quæ postea iacta fuit in insulam Phæaciam non procul à Cor-
 cyra, quod etiam significauit Lycophron in Cassandra in his:

μὴ σὸς δ' εἰς κρητὴν κρητὴν μὴ
 A' πρὸς τὴν πᾶσας.

Saturno ut inde uenerit in insulam Drepanum inuisam.

Nam Corcyra insulam, ubi Saturnum secuit Iupiter, ab eo tempore nominatur
 Drepanum, ut ait Isacius. Ex eius virilibus membris amputatis, & in mare de-
 iectis & è spuma maris, dicitur nata esse Venus, quæ in concha marina in Cyprū
 nau-

naugavit. fabulati sunt antiqui post fugam per arma Iouis à regno Saturni Apollinē victoriam Iouis carminibus ad citharam cecinisse purpurea toga decorum & coronatum lauro, mirificeque deos omnes, qui accubuerant in conuiuio, delectasse, vnde sumptum originem epinicia, quod innuit in secundo libro elegiarum Tibullus in his;

Sed nitidus, pulcherque veni, nunc indus vestem
Purpuream, longas nunc bene nece domas,
Qualem te memorant Saturno rege fugato
Victoris faude rano cecinisse Iouis.

Saturno igitur paulo post è vinculis fugienti, & ad Ianum Latii Regem in Italiā 19 profecto, Iupiter ipse regnum occupauit, quod ita innuit Virg. lib. 2.

Primis ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.

Ferunt Iouem Vestæ proposuisse, per quam adeptus erat imperium, vt quod mollet eligeretur hanc pñis virginitatem poposcille, deinde pñitias omnium quæ Diis offerrentur ab hominibus, & tñmugro placidissimā omnia, & ab omni infidiarum genere libera sub Saturni administratione, atque adeo ætas aurea fuisse dicitur, cum Ioue regnum obtinente omnes difficultates humanum genus inuas-

serint; nam
Ante Iouem nulli subigebant arua coloni.
Nec signare quidem, aut patiti limite campum
Fæderat in medio quærebant, ipsaque tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat.
Ille malum virus serpentibus addidit aris,
Prædareque lupos iussit, pontumque moueri.

Quod equidem nihil aliud significare crediderim, nisi latronibus, & sceleratis hominibus concessam fuisse licentiam multa iniqua faciendi, quibus sociis & adiutoribus in occupando regno paterno vsus fuerat; cum bellorum licentia multos huiusmodi homines alere consueuerit, sicut pax legibus omnes obediētes facit. Quid enim aliud est aurea ætas, quam communis omnium libertas in cuius 30 tate bene legibus instituta; cum feræ cum domesticis animalibus, cum canibus lepores scilicet, agni cum lupis, & cætera huiusmodi impune versantur? nam paciæ tempore viri boni inter fiscarios & impuros latrones legum patrocinio sunt tuti, nisi iudices ipsi propter auariciam sūt latrones, aut propter desidia viros bonos vexari æquo animo patiantur. id significare voluisse antiquos testatur Tibul. lib. 1.

Nunc Ioue sub domino tædes & vulnera semper.

Nunc mare, nunc lati mille repente viæ.

Neque tamen Iupiter, qui regno per vim potitus fuerat, insidiatoribus caruit: Exemplum enim dederat posteris quo pacto regna per vim sint occupanda. Aegæon igitur Iouis exemplo inuitatus vna cum cæteris Gigantibus illum è Regno 40 depellere conatus est: cui centum manus erant, capita quinquaginta, & magnitudine corporis reliquos omnes mortales antecellebat, ignemque ex ore eructabat, vt testatur Virg. lib. 2.

Aegæon qualis, centum cui brachia dicunt,
Centenasque manus, quinquaginta oribus ignem,
Pecioribusque arsisse Iouis cum fulmina contra
Tor paribus streperet clypeis, tot stringeret enses.

Quem Idcirco sub Aetna montem fuisse à Ioue fulmine detrusum fabulantur, qui quoties latus moueret Aetna flammæ ingentes eructaret, vt ait Callimachus in lauachrum Delij;

ἀσδ' ὅπερ αἰτναίου ὄρεος περὶ τυφάνοιο
 Σείνεται μυχὰ πῦρτα καὶ τοῦδαίοιο γήαιας
 Ἡστίτην βριαρεὺς ἐπωμίδα καὶ τυφάνοιο
 θυμὰ τάλτα βρῆμονσιν ὅφ' ὑφαίσιο πυρὰ γρη.
 ἔργαδ' ὁμῶν.

Monte sub Aetnao veluti cum conditus olim
 Perpetuis flammis vſto vult vertere ſellum
 Ipſe Gigas Briareus latus, interiora mouentur;
 Fornacesque fremunt Vulcani, is forcipe maſſam

- 20 Vertit opusque ſimpli:
 Quamuis omnes hi venti ſunt, & ventorum natura fabuloſa ita explicata, vt ſuo loco dicetur. Paucis tamen ante diebus idem Briareus Ioui aduerſus Palladem & Iunonem, & Neptunum, & reliquos Deos, qui in Iouis Tyrannidem coniurabant, fuerat auxilio, vt reſtat Homer. in 1. lib. Illad.

ὅταν ποτε μὴ θυμὸς αἰσῶν ἀλγέται ἰθὺλον ἀλλοί,
 ἥρπυ' ἠδὲ Περσέδ' ἀσπυ' Πηληϊὲς ἀδελφῶν.
 Ἀλλὰ σὺ γ' ἐλθούσα θεῶν, ὅτε λύσας δαίμονας
 ἔδ' ἐκαστοῖ' ἄνθρωπον καλῶσας ἔς μακρὸν ὄλυμπον,
 ὅν' ἐβιάσων καλῶσαι θεῶν.

- 20 Cum vincere Dei reliqui volvere tonantem,
 Et Iuno & pallas Neptunusque, inde tu ad illum
 In cælum Briarum, ſuperi. ſic nomine dicunt.
 Centimanum arceſſens ſoluiſti fortia membra.
 Hunc ideo vna cum Gyge & Cotto Iouis cuſtodes ac ſatellites Heſiodus nomi-
 nauit in Theogonia in his.

Ἐβῆα γυγὴς καὶ ττοστ, καὶ οἱ ἐβιάσας μεγάθυμος
 Νάκουσιν. οὐ λῆσας πῖσι δ' ἰοῖ ἀγίο' χοῖο.
 Hic Cottusque Gygesque colunt, ſimul & Briareus:
 Cuſtodes Iouis æterni, quæ pectora ſida.

- 30 Hic igitur Iupiter ſubactis nationibus orientis, pluribusque viribus ſe ſemper ad-
 iungentibus, vt mos eſt in proſperis ſucceſſibus, Reges nonnullos regionum inſti-
 tuit: quare dictum eſt in Hymnis Homericis:

ἐκ γάρ τοι μους αἶων καὶ ἐκαστοῦ ἀπὸ λῶντος
 Ἀνδρῶν αἰδοὶ ἔασι περὶ χθονὶ καὶ κλισίαις.
 ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες.
 Cantorum Muſſæ, & phæbo munera curæ,
 Qui tractant plectro citharas aut poſſice chordas,
 Ab Ioue ſunt Reges.

- 40 Mox ad cæteras nationes cum maxima acceſſione virium penetrans vniuerſum
 prope terrarum orbem perdomuit & ſubiugauit. Tum Regibus illis, qui ab ipſo
 fuerunt inſtituti, & parendi ſibi, & ſubditis nationibus imperandi legeſt tradidit.
 nam dictus eſt Iupiter primus Cretenſibus æquitatis legeſt & iniurias oſtendiſſe,
 qui eos reuocauit à violentia, perſuaſitque vt iudicio & ſubſellis, nulloque ani-
 morum motu exagitatis iudiciis res committerent diiudicandas. deinde præ-
 dones cum peragrauit orbem terræ puniuit, æquitatem & iuſtitiam vbique intro-
 ducens. inde dictus eſt gigantes interemiſſe, quorum dux erat Typhon, qui ad-
 uerſus Deos vel iuſtitiam inſurgerent in Pallene Macedoniæ & in Phlegreïs cam-
 pis Italiæ, qui deinde dicti ſunt Cumæi. idem ad iuſtitiam viris bonis honores &
 magiſtratus & præmia & præfecturas tribuit: quare vt principi ſempiterno impe-
 rio digno diuinos honores illi tribuerunt cæteros principes ad imitationem imi-
 tantes.

cantes. quare scitè scriptum est in Homero in primo Iliad.

ἐν ταλαμείοις φέροντο δ' ἀμύμονες, εἴτε θύμους

Πρὸς Διὸς εἰρυατάς.

In manibus geitant dicentes iura Pelasgi

Qui leges hausere Iouis.

Nam cum Saturni tempore ante Iouem homines carnibus humanis vescerentur, Iupiter vetuit nequis eo cibo vteretur, & ab humanis carnibus ad glandes conuerteret, quæ arbor, ut ab eo primum monstrata, consecrata illi creditur. Post orbem subiugatum cum duo fratres illi ab insidiis patris superessent, quos ita recepsit Homerus lib. 16. Iliad.

οὗτος γὰρ ἐκ κρόνου εἶμ' ἀδελφεοί. οὐς τίχεται πέα,

Ζεὺς, καὶ ἐγώ, πρίτατες δ' αἰδὼς ἐνέροσιν ἀΐσσων.

Tres Khea Saturno fratres nos edidit: vnus

Iupiter, alter ego, & defunctis qui imperat vmbribus.

Inter hos vniversus terrarum orbis ductis sortibus communi consensu, cum comitibus etiam armis subiugassent, diuisus fuit: atque mare Neptuno, inferorum imperium Plutoni, cælum Ioui obtigisse dicitur, ut est apud Homerum in huius carminibus.

πρὸ γὰρ δὲ πάντα διδάσαι ἕκαστος δ' ἔμμεν' ἑμῶν.

ἢ το. ἐγὼ δὲ λαχὼν πολὺν ἄλ' αὖτ' αἰεὶ

Παλαιμῶν. αἰδὼς δ' ἐλάχων ζῶον περὶ πάντα.

Ζεὺς δ' ἐλάχ' οὐρανὸν εὐρύ, ἐν αἰθέρι κ' ἐφίλησεν.

Omnia sunt partes in tres diuisa: & honorem

Quisque suum cepit, mihi parent æquoris vnda.

At tristis Pluto defunctis imperat vmbribus.

Mox æther, cælumque Ioui conceditur altum.

Atque cum istud factum fuerit in Cria, ut quidam tradiderunt, locus vocatus est Claros ἀπὸ τοῦ κεκληρῶσθαι, a fortièdo scilicet. Hæc fabulosè de Ioue dicta sunt primò a poetis, qui ut potentiorum gratiam aucuparentur, nihil sibi non mentiri licere arbitrati sunt. Non est illud credendum, quòd cælum, ac mare, & inferorum locos ita diuiserint, sed magis rationi conuenit id, quod scribitur à Lactantio in libro de falsa religione his verbis; Ergo illud verum est, quòd orbem terræ ita partiti sunt, ut orientis regio Ioui cederet, Plutoni pars occidentis obtingeret, ac Neptuno maritima omnia cum insulis obuenerunt. Sic cum orientis regio, vnde lux mortalibus exoritur, superior sit, occidentis inferior, dicitur inferorum imperium habuisse Pluto, ac cæli Iupiter: qui cum ambitiosus esset supra modum, gloriamque & exultationem plurimam sibi apud homines comparare velleret, efficit ut magna cum reuerentia coleretur, quare illi Pudorem aspersiorem addidit Sophocles in Oedipode in Colono:

Ἀλλ' ἐστὶ γὰρ καὶ Ζεὺσι σὺν δαίμοσι δρόμων

Αἰδὼς ἐπ' ἐργάσι πάσι

In omnibus rebus Ioui sed assidet

Pudor, thronosque seruat:

Et quoniam nulla esse potest vera in malos homines reuerentia, ac via simulata quidem, in eadem tragedia Aequitatem quoque illi assidere facit idem poetas

εἰπέ, ἐστὶν ἡ παλαίφατος

Διὸς σὺν δαίμοσι Ζεὺσι.

Veritas si Ioui assidet modo Aequitas.

Fama est quòd Metim oceanī filiam uxorem duxit Iupiter, ut scriptum reliquit Atheniensis Apollodorus lib. 1. Bybliothecæ. Illa, ut aiunt, pharmacum postea bibens.

hibendum Saturno praeiuit, quo ille prius lapidem, deinde voratos filios eduxit, quod tamen factum fuit antequam filio Saturnus insidias pararet, aut de regno pelleretur, quibus auxiliariis postea usus est aduersus Saturnum & Titanes. Mox cum decimo eius belli anno, Tellus victoriam Ioui vaticinata esset si in tartarum deiectos sibi socios assumeret, is Campe custode caesa illos è vinculis liberavit, atque ita iis adiuuantibus victoria dicitur fuisse potius. Neque minus ridiculum, ac monstro simile est illud, quod dicitur, quod Iupiter Metim vxorem, quam primam duxit, ut ait Hesiodus;

Ζῆς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρῶτῳ ἄλσχος ἔστο μῆτηρ.

Vxorem primam Metim sibi Iupiter addit.

- 10 Graidam factam deglutivit, ut scripsit Ioannes Diaconus his verbis, καὶ ἐνκοῦρ τῶν τῶν ποταμῶν, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ἵνα μὴ ἄλλος τις τῶν θεῶν ἀποκυνδεῖν τὰς αὐτῆς ἀνδρὶς καὶ ἀτάσθαλος, quam cum gravidam fecisset deglutivit, ne quis alius Deorum nasceretur ex ea, impudens ac fatuus. Ex eo cibo mox ipsa Iupiter pro vxore gravidus factus Palladem armatam è capite peperit, quod quidem monstrum tantopere contra naturae consuetudinem fictum, nescio quo pacto primum æquis animis perferri potuit, neque fuerit cum maximo omnium risu explosum, quippe cum mendacia & res supra credulitatem fictæ, soleant etiam veris & probabilibus plerunque fidei detrudere. postea Themim duxit, ut quidam tradiderunt, ac tertiam, quam cepit in regione Gnosia apud fluvium Therenum. Vxorem postea duxit Iunonem, quam semper tenuit, neque ut primam deglutivit. Huius filiae dicuntur fuisse Preces, sicut ait Orpheus in Argonaut.

οὐ γὰρ ἀτιμὰ

ἱερῶν ζῶντων καὶ ῥαυ λῆται.

non sine honore

Conuenit esse Preces Iouis alto è semine paræ.

- Hoc autem fictum est, quia Reges & potentiores homines magna semper rogatum aliquid frequentia circumfilit. Enim vero ita ab ipsa natura comparatum est, ut animus hominum, sicuti sunt res omnes humanæ, nunquam in eodem statu consistere possit: quini si honorificis studiis teneatur, ad omnia vitiorum genera maxime sit propensus, quod etiam præstantioribus maxime conuenire necesse est. Nam sicuti fertilissimus optimarum frugum ager, si cultura hominum, & semina vilia desint, eximiam spinarum, & vrticarum, & inutilium herbarum copiam alit: neque nihil omnino potest producere: sic animum nostrum, ubi cessauit honesta virtutum exercitatio, tanto maiora vitia & scelera aggrediuntur: quanto maioribus virtutibus antea poterat exornari. Iupiter igitur, qui terrarum, orbe per imperatorias virtutes potius fuerat, post insignes populorum victorias totus in libidines & in conuiuia vertitur: neque vlla fuit formosa mulier, quam quidem viderit, à qua abstineret, ut testatur Apollonius Rhodius lib. 4. Argonaut.

οὐ γὰρ οὐκ ἔτλην οὐδὲν Διὸς ἱερέων

λέξασθαι, καὶ γὰρ αὐτὸς ἀδελφὰς μεμυῖται.

ἢ ἐσὼ ἀδαμάτοις, ἢ θυγῆσιν ἰαυεν.

Aspernata Iouis quod lectum his cupientis.

Semper enim curæ est illi sibi iungere Diuas,

femineasve cupit complexus, muneribus amoris.

Neque sorori suæ sanè peperit, cuius concubitum cum palam petere non aude-
ret: se in cuculum vertit, (natura enim videbatur illum ab eo illegitimo desiderio deterrere.) & in Corinthiorum agrum ad collem, qui ea de causa Coccyx vocatus fuit, aduolauit. Nam illius nutu, ut fertur, maxima coeli tempestas exorta est, quare Iuno in collem Thronacem tunc dictum conscendit: tum cuculus ille tremens super genibus eius considebat, cuius illa misera, ob frigoris enim iniuriam tremere

*Iupiter Gorgon
in Cuculum*

tremere existimabat, sub vestibus tex it: qui postea Iupiter factus illam vitiauit, ut aiunt nonnulli. alii dicunt non prius sororem compressisse, quam promiserit matri se vxorem illam ducturum. quod & postea fecit, ut testatur Pausanias in Corinthiacis. At verò quam gloriosa sint illa trophea, quæ ipse ambitiose commemo-
rauit apud Homerum, lib. 5. Iliadis, videamus. Neque omnia tamcn græca carmina hic scribenda putavi, cum omnibus sint in præoptu, sed sententiam lati-
nis carminibus expressi, sic enim illa incipiunt;

πῶ δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη στεφανώριτα Ζεύς.
ὦ ρη, κείσθ' ἐν ἔσσι καὶ ὕστερον ὁρμηδύναι.

Iupiter alitronans, sic est huic inde locutus.

Huc iterum rediisse licet Iuno. ipsi ac amore

Iungamur, Dea nulla vnquam vel sœmina mouit

Corda mihi tantum, quantum nunc vris amore;

Non cum Pirithoum peperit Ixionis vxor,

Non Danae, peperit quæ mox mihi Persea clarum,

Non Europa, tulit præstantem quæ Rhadamanthum,

Et Minoa. nec aut Se mele, aut Alcmena: ferocem

Altera cum genuit Alciden, altera Bacchum.

Nec me flaua Ceres, nec me Latona, nec ipsa

Mouisti tantum, quantum nunc vris amore.

Hic idem Deus cum Ledam Tyndari regis filiam vitare conaretur, dicitur in cygnum esse conuersus, atque cum aquilam se insequi fecisset, dicitur præ timore deterritus ut simulabat confugisse ad Ledam, ut illius misertæ ope protegeretur, atque ita illam decessisse, ex quo concubitus Leda duo oua peperit, quippe quæ cum aue concubuisse: et e quorum altero gemini pulli nati sunt Pollux & Helena, ex altero gemini item Castor & Clytemnestra: ad cuius præclaræ rei memoriam dicitur cygnus inter astra esse collocatus, qui iuxta Cephei dextrâ manum conuoluitur, ut ait Aratus Solensis in Phænomenis;

ἦτοι γὰρ καὶ Ζῆνι καταπτόχῃ αἰεὶ ἄλως ὄρνις.

Cum Ioue formosa, & cum cælo voluitur ales.

Et paulo post;

Αὐτὰρ ὃ γ' εὐδ' ἰόαντι ποτὶ λῶ ὄρνιθι τοικῶς,

οὐρὸς εἰς ἐτέριον φέρεται κατὰ δεξιὰ χειρὸς

Hæc ales volucris humilis tranquilla volanti

Dextra petit Cephei.

Quod etiam planius explicauit Euripides in Helena his carminibus:

ἐστὶ δὲ δὴ

λόγος τις· αἰς Ζεὺς μὲν τὴν ἑπ' αὐτ' εἰς ἡμῶν

λῆδαν, κύκλῳ μορφοῦματ' ὄρνιθ' ἀβάν.

εἰς δ' ὅλιον ἐν γυνὴν ἐξέτραξ' ὑπ' αἰετός,

Δωρὸν μαθεύων, εἰς αἰφνης οὗτος λόγος.

Quod Iupiter volauit ad matrem meam

Ledan oloris alitis forma obfusus.

Fugaque ficta quod volucris nuntia

Iouis sit infœcta, mox compressit hanc.

Sed quid opus pluribus? Lucianus iure optimo sanè in dialogo de Mercurio & Sole Iouem exagitat ut ad ulteriorum autorem, cum ante illum Saturni tempore magna esset temperantiæ & pudicitie dignitas & existimatio, ut significauit Iu-
uenalis in Satyra sexta ita scribens;

Credo pudicitiam Saturno rege moratam

In terris, vitamque diu, cum frigida paruas

Præ-

Præberet spelunca domos, ignemque, laremque.

Nam cum diuitijs & omnium commodorum facultate desidia, & remissio animi & libido nasci consuevit, quare scitè dictum est ab eo Oratore; *πλουτος γὰρ κακίας μάλλον, ἢ καλοκαγαθίας ὑπερβύτης ἐστίν* diuitiæ scilicet improbitatis potius, quam probitatis sunt ministræ. idcirco elegans illud in Iouem dictum fuit eius poetæ, qui ita nonnulla Iouis adulteria connumerauit;

Ζεύς κύνες, ταῦρος, σάτυρος, χεῦρος, δῖπρτα,

λίδης, εὐρώπης, ἀντιόπης, Δανάης.

Fit taurus, cygnus, Satyrusque, aurumque, ob amorem

Europæ, Lede, Antiopæ, Danaes.

10

Suscepit filios Iupiter ex Europa à qua dicta est pars tertia mundi Minoem ac Rhadamantum, Arcadem è Callisto, Pelasgum è Niobe, Sarpedonem & Argum ex Laodamia, Herculem ex Alcmena uxore Amphitryonis, Taygetum e Taygete, a quo mons dictus fuit, & Saonè à quo Sauona, quamuis eum Mercurio quidam tribuunt, Amphionem & Zetam ex Antiope, Castorem & Hellenam & Pollucè & Clytemnestram è Leda, Perseum è Danae, Deucalionem ex Iodama, Britomartem è Carme Eubulj filia, Mezarum ex vna Sithinidū nympha; Aethliū patrem Endymionis è Protogenia, & Epaphus eius filius fuit ex Ione Memphis Aegyptiæ conditor, qui coniugem habuit Libyam, à qua regio Africa dicta est

20

At Giginam quoque in insulam desertam è regione agri Epidaurij portauit Alopj filiam, quæ insula cū prius Oenope vocaretur postea dicta est Aegina & habitata, vt ait Callimachus de conditis insulis. Et Archelaus & Carbius è Torrebia, & Colaxes ex Ora, & Cyrrus è Cyrno de cuius nomine dicta est insula, cū antea Therapne diceretur, & Dardanus ex Electra, qui profugus à patria in locis Hellepontio proximis Dardanum urbem condidit, vniuersamque regionem Dardaniam appellauit, vt ait Archelaus in lib. xij. de fluminibus. & Palici fratres è Thalia, quæ cum se grauidam è Ioue cognouisset verita Iunonis indignationem optauit sub terram occultari. at partus tempore terra reclusa cum Thalia tamdiu latuisset, duo pueri non procul à Catanis eiuperunt, ex quo locus factus est summe uenerationis apud incolas, vti scripsit Heraclytus Sicyonius in secundo de lapidibus.

30

& Hiarbas è Garamanthide, & Phyleus & Pylumnus, qui primus vsum pinsendi trimenti adinuenit, & Preces, & Tuias, & Proserpina & alij complures Iouis filij nati esse dicuntur ex varijs adulterijs, quos omnes numerare longum sanè esset opus. Quam enim in formam non mutatus fuit Iupiter, vt optatis amoribus potiretur? aut quis fornicatoris mulieris maritus domo securus discedere poterat? quam multas dolo vitauit? quam multas stuprauit? quam multas extra patriam asportauit? quid? num fuit is innumerabilium propè fornicatarum complexibus contentus? nonne Ganymedem pulcherrimum suæ ætatis adolescentem in delirijs habuisse crederis? tot impuris sceleribus Iouis vita dicebatur fuisse contaminata, quem tamen Deum appellare plerisque non puduit. at hic tamen &

40

optimus & maximus, vt ait Cicero in secundo de natura Deorum, & in oratione pro Domo sua, dictus fuit: quo nihil minus meruit. Tanta igitur fuit ambitione, quanta nemo per omnes ætates inuentus est, aut inuenitur; quare alij ipsius iussu, alij vt eius gratiam aucuparentur, templâ & altaria Ioui instituerunt, & sacerdotes, & proprios ceremoniarum ritus. Neque id mirabile debet videri, cum multis etiam Romanis Imperatoribus per tot simulatarum religionū annos aræ erigæ fuerint post mortem, & sacerdotes instituti, & publicæ ceremoniæ, & per illorum nomen iurare, & multa alia ad diuinitatem spectantia. Huius ambitionis præclarum habeo testimonium Atreæ cadem, qui cum Phrygius pastor esset, & inter pascentiū matris Deorum laudes cantaret, & ab illa mirifice amaretur id-

circo

circo diceretur, Id Iupiter ægre ferens palam quidem occidere ob matris reuerentiam deuitavit, at aprum per dolum illi dictus est in fabulis immisit, a quo Attes fuit dilaniatus, ut ait Nicandri interpres, quod est in Alexipharmacis;

Ἰχίτη ρίης
λαβρὴν θάλαμναι, καὶ ὀργαστῆρας ἀΐων.
hic Rhæ ubi sunt

Lobrinæ thalamique, Attæque ergastula prisca.

Quamquam Hermesianax elegorum scriptor Atten Calai Phrygis filium ad suscipiendam sobolem inutilem factum ab ipsa Dea scripsit; qui cum adoleuisset, magnæ matris ceremonias in Lydia monstravit, quare tanto in honore fuisse apud Deâ dicitur, ut, Iupiter illud grauitè ferens immanem aprum in segetes Lydorû immiserit, a quo & alii Lydorum complures, & ipse Attes fuerit interēptus. fama est præterea Attem in arbore pinû ab ipsa Dea cõuersum fuisse, quare pinus matri Deû fuit cõsecrata, quâ deâ etiam quidâ putarunt, quamobrè vestis ex herbis & ramusculis arborum texuerunt, clauēque tribuerunt, quia clausa sit per hyemē, ac verno tempore aperiat, & idcirco illi porca prægnâte sacrificabatur ut animali se erando. At verò quid? non ne maximû ambitionis indicium est, quod scribitur a Laëtantio in libro de falsâ religione? quodd in Olympo monte plerunque versabatur, omnesque propositis præmiis, quonouum aliquod inuentum humano generi vtile ex cogitassent, inuitabat, ut ad se primum deferrent: cuius ipse inuentor postea creditus est, & idcirco huic, ut multis præterea rerum vtilium inuentoribus, diuini honores sunt habiti. Quod vero in Olympo monte præcipue habitaret, scripsit ita Pindarus in Olympicis.

Ἀλλ' ὃ θεὸς παῖ, ρέας
ἰδὼς ὀλυμπεύ νῦμον
Sed ô Saturni fili & Rhææ
Solum colens Olympi.

Hic quot annos imperauerit, nemo prorsus coniectura assequi potest: quoniam non mortuum esse contendunt antiqui, at quod ad grãdiorem ætatem peruenerit, & ad canitiam, facile ex eo conicere licet, quod scriptum est a Luciano in satyricis, quia cum multorum Deorum formam describat, solum Iouem id præcipuum habere dicit, quod sit barbatus. in concilio præterea Deorum cornua etiã illi iunxit arietis. colebatur Ammonius Iupiter in Libya, quem diuinatorem appellabant sub arietis forma, ut in his declarauit Phæstus ille, qui res Macedonicas conscripsit.

Σὺ Λιβύης ἀμμων καρατοφὸς ἐκ κλέθι μάγνι.
Iupiter hæc Ammon audi cornute Libumque
Vates

Hunc mortuum tamen & sepultum fuisse in Creta constat eiusdē Luciani testimonio, qui ita scribit: οἱ κρητὲς οὐ γινώσκουσι παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ ταφῆναι μὲν οὐ τὸν Διὸς ἀλλ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ φρον αὐτοῦ δεικνύναι. Cretenses non solum natû apud se, & sepultum Iouem testantur, sed et sepulchrum eius ostendunt. Scriptum reliquit in suo Ancorato Epiphanius suis quoque temporibus in Iasio môte Crete sepulchrû Iouis môstrari solitû; quod et affirmat Callimachus in hymnis;

κρητὲς ἀεὶ λένεαι, καὶ γὰρ τὰ φρον ὡς ἀρα σείο
κρητὲς ἐτεκτῆναντο, σὺ δ' οὐ θάνης, ἐὰν γὰρ αἰεὶ.
Cretes mendaces semper. rex alme sepulchrum
Exerere tuum, tu viuus semper, & vsque es.

Post Iouis huius obitum tanta fuit eius nominis apud omnes nationes celebritas & reuerentia, ut nemo postea vocatus sit Iupiter; vel si qui vocati fuerunt, eius rerum gestarum memoria obruti, obscuri, minimeque illustres fuerint.

B Illud

Illud non parum miratus sum, quo pacto ex oculis hominum Iovem euasisse dicant nonnulli, qui illum in humanis fuisse affirmarunt, & postea sempiternū in caelo regnantem collocarunt, cum neque mortuum fuisse inquam, neque viuū in caelo aliquo vehiculo asportatū, cū nihil prius diuinū in illo existeret ut patuit ē multis eius sceleribus haecenus a nobis demonstratis. Cepit igitur nō multo post audire mortaliū vota, & ad multorū sacrificiorū conuiuia suis inuitatus, ut suū mātium patinarum nidoribus exaturaretur. quid igitur? inter infinitum votorum numerum si cui fortuna aspirasset, ut voti fieret compos, is à Ioue se id cōsecutum ratus continuū aras & templa erigebat, & ab eo euentu, vel à loco in quo id euenisset, cognomen Ioui iniungebat. Is colebatur apud Eleos Muscarius, quia Hercule maclante & porriciente, magna quē aderat muscarum copia Iouis opera trans Alpheum auolauerit, ut asserit Pausanias in prioribus Eliacis. Sic cū diuturna siccitate aliquando laboraret Græcia vniuersa, missi sunt in Delphos qui ab oraculo causam & remedium calamitatis sciscitarentur, quibus responsum fuit Iouem placari ab vniuersa Græcia oportere, atque uti deprecatore Aea-co. Ille Panellenio Ioui (sic enim appellauit,) sacris rite peractis, ac nūnciatis votis Græciā vberriam imbrium copiam impetrasse dicitur, ut ait idem in Corinthiacis. Sed quis est adeo fatuus, qui nesciat post diuturnam siccitatem mirti solitos esse imbres; aut contra? quid opus fuit Iouem illum minime audientem iis precibus fatigare? si quoties vana & irrita fuerunt Iouem precantium vota, templa aræque erectæ fuissent, nescio an satis ampla area fuisset vniuersis terrarum orbis tot Iouis adibus vbique erigendis. Neque decet sanē diuinam bonitatem pro facilitate impetratorum votorum metiri: quia omnibus vnus est pater Deus, omnibus pro sua bonitate prouidet, neque his magis propensus est, illis furdior. Illud vero magis rationi conuenit, si quid petentes impetrare a Deo nō possumus, id futurum contra salutem nostram existimare, vel contra honestatem, vel contra diuinam bonitatem expetitur esse, cum nemini Deus pernicioso libenter impartiat. Multa sunt inde cognomina Ioui indicia vel ab euentu, uti dicebam, vel à locis, vel à personis quibus felix aspirarat, ut Abretanus, Agoræus, Agonius, Alexiterius, Ambulius, Anchefmius, Anxurus, Apesantius, Aratrius, Atabyrius, Caneus, Camiræus, Catabates, Carius, Catharius, Chaonius, Chthonius, Citheronius, Corniger, Cosmeta, Cragus, Cretius, Cynetheus, Dator, Dodonæus, Dryminius, Dulius, Elaræus, Eleæus, Eleutherius, Ephestius, Epicarpius, Epidotes, Eréctheus, Fulminator, Genetæus, Genethlius, Gnidius, Gyrapsius, Hecalæus, Hecærius vel socialis, Hammonius, Hercæus, Heliopolites, Hospitalis, Homoloius, Horcius, Hymettius, Hypsistus, Hypatius, Icesius, Labradæus, Læta, Laphysius, Larisæus, Lycæus, Lycoreus, Mærageta, Melissæus, Milesius, Milichius, Molossus, Morius, Mūnychius, Nemæus, Olympius, Omarius, Ofogus, Parthenius, Papæus, Parnætius, Pharius, Pisæus, Phratius, Promantheus, Sinopyra, Stratius, Tarantæus, Tropæus, Trophonius, Xeenius, & apud Latinos Latialis, Feretrius, Elicius, Viminius, Vltor, Stator, & multa alia præterea sunt cognomina, quæ possent numerari, si quis hunc laborem perferre voluerit. Hæc ea sunt propè omnia quæ de Ioue fabulati sunt antiqui, quæque fuerunt ab illis pro variis rerum successibus excogitata. At Aegypti, alterum fratrem Atlantis Saturnum aiunt Rheam sororem duxisse, de qua fuisse perit Iouem Olympium vocatum, ac fuisse alium Iouem gloria rerum gestarum multo inferiorem, qui regnavit in Creta, qui decem filios Curetas vocatos habuit, atque insulam Ideam vocauit ab vxore Idea, ubi fuit sepultus. Cretenses tamen longe diuersa à cæteris scriptoribus tradiderunt, qui Saturnum Siciliæ ac Libyæ & Italiæ imperasse inquam, & ad occasum omnino firmasse suum regnum

gnum cum arces & munitiones haberet tanquam custodes ipsorum locorum. Iouem igitur mansuetudine & clementia insignem aiunt quidam imperium a patre sponte concedente accepisse; alii ab inuito extorsisse per odium patris à populis electum. at Saturno cum Titanibus bellum aduersus illum gerente victoria dicitur fuisse penes Iouem, qui per illam rerum omnium potitus est, vniuersum igitur tetra-¹⁰rum orbem peruagatus est de mortalibus optime merens, qui cum virtute & viribus præstaret facile vniuersi orbis imperium subiugauit, atque cum de malis supplicia sumeret omnesque homines ad bene viuendum per vim legum cōuertisset, Deus ab omnibus fuit appellatus & vniuersi orbis dominus. alii tamē Iouē Olympiū dictū fuisse tradiderunt, quod ab Olympo magistro sit eruditus, nam Dionysum aiunt post denictos Titanas ac Saturnum & Rheam, cum ex his natus esset Iupiter cum cum Dionysus in Aegyptum militaret, regem regionis instituisse. Sed cum esset valde iuuenis, illius magistrum ac tutorem instituit Olympum virum & rerum astronomicarum peritum, & prudentia clarum; à quo Iupiter fuit eruditus, & Olympius appellatus. sic autem scriptum est ab iis qui res Aegyptias conscribere. Cæterum nunc reliquum est, ut quid per hæc senserint ii, qui fabularum signimenta ad auturæ opificium accommodarunt, & qui Iouem sempiternū esse dixerunt, inquiramus.

¶ Iupiter Aetheris ac Diei filius creditus est primum, quia cum is humanioris, politiorisque vitæ cultum reperisset, ut diximus, omniaque demonstrasset diuina prouidentia gubernari, creditus est primus ex ignorantæ tenebris emer-²⁰sisse, splendoremque attulisse rebus humanis. Nam ex aduerso qui vitæ humanæ vim omnem ex æterni Dei administratione & voluntate pendere ignorauerit, quo pacto non Noctis & Inscitiæ filius dici potest? Qui secundus item hoc ipso nomine vocatus fuit, pro diuinitate præstantiaque ingenii dictus est Cæli filius, quoniam & ipse plurimum genus humanum iuuerit, multis rebus vtilibus adiuuentis, vnde etiam Ioui nomen apud Latinos postea fuit inditū, quamuis à vita potius Græci nominarunt. Tertius Saturni fuit filius, qui Saturnus cū tempus esse putaretur, ut suo loco dicemus, quo pacto è tempore natus sit Iupiter, si sit Deus, omnino explicari non potest. Si pro elemento Iupiter nominetur, nihil fortasse sequetur absurdi pro illorum sententia, qui vniuersitatem hanc re-³⁰rum aliquando à Deo fabrefactam fuisse asserunt. Nam Iouem alii ex poetis esse arbitrati sunt æra, ut illud est Horatii in primo Odarum,

Iacet sub Ioue frigido.

Et alibi; Quod latus mundi nebulae, malusque Iupiter vrge
Sic etiam Theocritus egloga quarta:

γ' ὁ ζεὺς ἀλλοκα μὲν πέλει αἰθρίας, ἀλλοκα δ' ὕει.
Iupiter & quandoque pluit, quandoque terenus.

Euripides non pro aere solum, sed pro quadam aeris concitati motione Iouem intellexit in Cyclope.

οὐδ' ὅδ' αὖ ὅτι ζεὺς ἐς' ἐμοῦ κρείωνος θεός.

ὅς μ' αἰετὶ μέλει τολαστόν. ὡς δ' οὐ μὲν αἰετὶ;

Ἄκουσον. ὅταν ἀναδανὼς μ' ἐβροντῇ χεῖρ,

Ἐν τῇ δὲ πέτρᾳ, ἐγὼ γ' ἔχω σκιώματα.

Ignoro cur sit Iupiter maior Deus.

Non est mihi curæ: quod haud curæ mihi est,

Audito. quando fundit imbres desuper

In hac petra condensa sunt mi vmbracula.

Et Aratus in Astronomicis:

τότε δ' ἡ κρήνη ἐκ Διὸς ἔσι

E 2

Ναύτης

Ναὺτ' ἡ μάλα κρύπτει κακώτερον.

Tormenti nautæ pelius tunc ab Ioue frigus.

Atque Stoicorum eadem fuit sententia, quod hic aer per omnia penetraret, & idcirco dictus sit Iupiter in omnia esse diffusus: alii aera non Iouem ipsum, at Iovis oculi crediderunt, ut fuit illud Hesiodi cum de aere loqueretur; πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμοῖς. Cuncta videns oculus Iovis, alii lunonem potius aera esse crediderunt tororem Iovis, cum Iupiter ab iis ignis regio esse crederetur; quam eius vxorem putarunt, quia calefactus aer ab ignea vi Iovis, sole adiuuante multa ex his oriuntur: quam sententiam expressit Homerus in lib. 5. Iliad. hoc pacto.

10

Ἰὼν καὶ ἀγλαὴ ἑμάρπη κρύοντι παῖς ἢν παρακοίτην.

τοῖσι δ' ἄνδ' ἔπειτα χθονὶ διαφύων βοὸν ἡλιόπολλον.

Sic ait: vxor: inque suam complectitur ortus

Saturno, tellus his herbas fundit vbiq̃ue.

Nam quo pacto herbe & animalium genera procreari possent, nisi per calorem, qui est architectus in omnibus naturæ negotiis? Neque alio tempore terra vestitur herbis, nisi cum calefcit, quippe cum frigus inutile sit vniuersis naturæ operibus. idcirco Hippasus & Heraclytus ignem rerum omnium autorem existimant, quare scite in hanc opinionem dictum est in hymnis Orphicis:

ὦ βασιλεῦ, διὰ σὴν κεφαλὴν ἐφάμη τὰ θεῖα,

ταῖα θεὰ μῆτηρ, ὅρκαται ὑλιν ἤ τις ὀχθαί,

ἢ πάντας, ἢ πάντ' ὁπίσ' οὐρανὸς ἐντὸς ἐταξας.

Orex per te creuerunt hæc omnia solum.

Diuæ parens tellus, montanaque flumina, fontes,

Aequoraque, & quidquid complectitur altus olympus?

Nec desuerunt qui æthera Iouem esse crediderint, quem patrem appellauit Lucetius lib. 1. ac terram matrem, quod ex his omnia oriuntur, ut dictum est:

Postremo, pereunt iribres, vbi eos pater æther

In gremium matris terræ præcipitauit.

At Virgilius non solum patrem, sed etiam omnipotentem vocauit æthera, quo nomine nullum neque elementum, neque Deum, neque mundi partem præter vnum Iouem vocarunt antiqui: sic enim scribit lib. 2. Georg.

30

Tum pater omnipotens sacundis imbribus æther

Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes

Magnus alit magno commistis corpore fetus.

Atqui Cicero lib. 2. de Natura Deorum scriptum reliquit ex Euripidis sententia

Æthera summum Deum esse appellandum, ut ex his patet:

Vides sublime solum, immoderatum æthera:

Qui tenero terram circumuectu amplectitur,

Hunc summum habeto diuum, hunc pertibero æthera.

40

Quid est autem aliud æther, quam vniuersa regio illa, quam Anaxagoras igneam esse credidit, & quia semper arderet, ita nominatam? alii perbenignum Iovis planetam ac stellam esse putarunt; quem idcirco crediderunt esse Deum, quia sidera pro Dñs colabantur antiquitus. Deorum vero maximum ob naturæ benignitatem, quippe cum nihil magis quam bonitas & munificencia diuinæ naturæ conueniat, cuiusmodi esse putatur Iovis stella. Id autem experiuntur ii, qui sub dominante Ioue nati sunt. Hunc omnia videre, omniaque audire crediderunt antiqui, ut testatur Sophocles in Antigone ita scribens;

Εγὼ γὰρ ἴδω ζεῦς ὁ πάντ' ὁρῶν δέσ.

Ego quidem, tu Iupiter qui conpicias

Cuncta, hoc scias.

Et Apollonius lib. 2. Argon.

Ζεύς αὐτὸς τὰ ἔκαστ' ἐπιδίκεται, ὅς δ' ἔμεν ἀνδρες
λήθομεν ἔμπροσθεν εἴτε θεοὺς εἴτε, οὐδὲ δίκαιοι.

Nem latere Iouem potuit, nam conipicit vnus.

Omnia, siue bonus fueris, siue impius idem.

Orpheus in hymnis videtur Iouem eundem putasse: & solem, quod recte carmē
id intuentibus patet;

Ζεὺ πάτερ, ὑψίστομον, πυρρὺν καὶ κόσμον ἑλάνθαν

Iupiter impellens ignitum protinus orbem,

Atque currentem.

Sic Diuinus Plato de Ioue scripserit in Phædro; ὁ μὲν δὲ μέγας ἦγε μὲν ἐν οὐρανῷ
Ζεὺς ἑλάνθαν πῖνδρα ἄρμα πρῶτος τορβύεται διακοσμῶν πάντα, καὶ ἐπιμελόμε-
νος τοῦδ' ἔπεται στρατιᾷ θεῶν καὶ δαίμονων κατὰ δαδὲκα μέγ' ἡγεσμενέην μῆτρα
δὲ ἐστὶ ἐν θεῶν οἰκῇ μόνῃ. Magnus iamē dux in caelo Iupiter volucrum impellēs
currum, primus incedit omnia coordinans atque curans hunc sequitur Deorum
ac dæmonū exercitus in duodecim partes distributus: ac Vesta sola in atrio Deo-
rum permanet. Quis enim magnus est ille Dux Iupiter, nisi quem solem appel-
lamus? is siquidem velocissimum currum impellit, & dum conuoluitur, sequi-
tur illum stellarum exercitus quæ Dii credebantur in duodecim partes signiferi
circuli distributarum. Vesta autem, siue terræ mole, in atrio harū stellarum, &
in medio mundi immota consistit. Quare, vt ex his patet, Plato nihil aliud Io-
uem, quàm solem esse credidit; cui sententiæ assentitur, & carmen eius po-
tē praeclarum, quod ita inquit:

εἰς Ζεὺς, εἰς ἄδης, εἰς ἡέλιος, εἰς Διόνυσος.

Iupiter est idem, Pluto, Sol, & Dionysius.

Qui Iouem æthera, aut aliquid prædictorum esse crediderunt, illum Parcisin-
feriorem putarunt. at Hæliodorus in opetibus & Diebus cum de tranquillitate ma-
ris loqueretur, Iouem fatum esse arbitratus in hæc verba prorupit:

εἰ μὴ δὴ πρόσθεν γε ποσειδάων ἐνιστήδων,

ἢ Ζεὺς ἀθανάτων βασιλεὺς ἐβέλησιν ὀλέσσαι.

Mergere ni cupiat promptus Neptunus in vnidas,

Rex superum magnus vel perdere Iupiter optet.

Nam quidam ipsum esse Iouem existimarunt τῶν ἀέμων καὶ στοιχείων κρατοῦσας,
σήμερον fatum scilicet ventis & elementis imperans: at omnium fatum esse
sentit Homerus in lib. 1. Odyss.

οὐ γὰρ ἀοιδῶν

Λῆττοι, ἀλλὰ πῶθι Ζεὺς αἴτιος, ὅς τε δίδωσιν

Ἀνδράσιν ἀλφειήσιν, ὅπως ἐβέλησιν ἐκάστω.

Non tibi cantores caulæ, sed Iupiter ipse,

Qui miseris quæcunque viris vult, munera donat.

Ea de causa efficitur vt Euripides in Supplicibus vanam esse sapientiam morta-
lium existimaret, cum omnia humana fato, & inexcitabili quadam necessitate tra-
hebentur, quam vim Iouem in his appellauit:

ὦ Ζεῦ, τί δὴ τα τοῦς τ' ἀλαπώρους βροτοῦς

φρονεῖν λέγουσι; σοὶ γὰρ ἐξήρτη μέγα

Δρῶμέντε τοιαῦτ' ἂν σὺ τυγχάνεις θέλων.

O Iupiter quid est mihi illis vt viros

Dicant sapientes; est necesse quod tibi

Libet, facere. pendemus è nutu tuo.

ὅς τις πότ' εἴ σὺ δυσόπαστος εἰδέναι

& in Troadibus;

E 3

Ζεὺς,

Ζεύς, εἴτ' ἀνέγκη θύσας, ἢ νῦν βροτῶν.

• Jupiter mortalibus non cognere

• Quis sis, virumne mentis, an necessitas

Naturæ.

- Merito igitur fingit Homerus lib. 4. Iliad. Martem ægrè ferentem Palladis vim, eamque perniciosam appellātem, non solū quia leges improbis & furiosis tanquam frænū equis molestæ sint, sed etiam quia sati virtutem sapientia aliquando impediat. Idcirco sapientissimus poeta Iouem introducit non reprehendentem quidē Palladem, quia Venerem ac Martem filios vulneraverit, sed Martem, quia nimis sit insanus; quoniam sapientia resistit libidini & furori & influxu ac vi aeris & stellarum facultate concitatis moribus; atque siquid malorum evenit, illud ex imprudentia totum fit eorum, qui planetarum ductu abiecta trahuntur ratione, ut patet ex his;

τῶνδ' ἑσθ' ἄρα ἰδὼν ἀνθρώπων ἀφελύγετ' ἄνδρ.

Μή τί μοι ἄλλο πρόσσῃς, ταρξέμενος μινυρίε.

Εὐχόμενος δέ μοι ἐστὶν θεῶν, οἳ δ' ἄλυστον ἔχουσιν.

Αἰεὶ γὰρ τοῖσιν ἐστὶν φίλη, πάλαι τε μαχέσθαι.

Μηχόσθαι μὲν ἐστὶν ἀάσθαι, οὐκ ἐπιτελεῖν.

ἢ ρησ. τὴν μὲν ἐγὼ ἀπαυδῶ δ' ἀμυνμὲν ἐπείσσομαι.

πρὸς οὗτο καὶ τὰς τὰς ἀρχαῖς διανοήσας.

Assatur toruē aspiciens sed Jupiter illum,

Ne iactes tua dicta mihi, quæ plena querelis.

Tu magis inuisus superis celestibus vnus.

Sunt pugnae, rixæque tibi, sunt prælia grata,

Indomica est materna tibi vis haud toleranda.

Iunonis, verbis ipse hanc & numine placo.

Consiliis eius credo quoque te ista subire.

Fuerunt alii qui Iouem opinarentur esse cælum: ut sentit Cicero in secundo de Natura Deorum ex opinione antiquorum, qui dicebant Ioue tonante aut fulgēte, id est cælo; quem etiam omnipotentem olympum vocarunt ut Virg. lib. x.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.

30. Alii mundi animam Iouem esse crediderunt, quæ per omnia humana corpora esset diffusa, ut ait Aratus in principio astronomicorum;

Εἰ καὶ Διὸς ἀρχομένη, τὸν οὐδ' ἔπος' ἀνδρὲς ἴωμεν

Ἀέριον. μέσαι δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυαί,

Πάσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί, μέσθ' δὲ θάλασσα,

καὶ λιμένες, πάντῃ δὲ Διὸς καρχήμεθα πάντες.

• Ad Ioue principium: mortales tempore nullo

• Prætereamus eum. loca sunt huc plena viarum,

• Sunt fora plena, simul sunt plenæ marmoris vndæ,

• Et portus; sit vbique Iouis nam copia cuique.

40. Atque Orpheus in quodam hymno idem significauit, qui vniuersitatem hanc rerum à Ioue & produci & gubernari inquit, ut ex his carminibus quæ sunt ex illius hymno translata in latinam linguam apparet.

• Jupiter omnipotens est primus & vltimus idem.

• Jupiter est caput, & medium: Iouis omnia munus.

• Jupiter est fundamen humi, ac stellantis Olympi.

• Jupiter & mas est, & nescia forma mortis.

• Spiritus è cunctis, validi vis Jupiter ignis.

- Quid enim esse potest idem mas ac forma immortalis, nisi mundi anima, quæ habeat in se hæc omnia producendi facultatem? nam Deus omnino sexum non habet

habet, ut diximus, cum sexu omni sit magis perfectus. Neque spiritus quispiam ex his Deus est, neque vis ignis, sed omnibus his superior & omnibus imperans. Scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis Cecrope illum, qui regnavit Athenis, qui & ipse Iupiter fuit appellatus, primum omnium mortaliū Deum. Iouem cognomine Supremum vocasse, nihilque vita prædixum illi immolandum duxisse, sed liba tantum patris, cum omnem crudelitatem a suis altaribus repellere diuinam naturam arbitaretur; cui nihil magis conuenit, quam clementia & beneficentia. Idcirco Deum siue Iouem datorem omnium bonorum, hoc est *δοτῆρα* *ἰσθον* vocarunt antiqui, & patrem omnium, quia viros bonos multis beneficiis prosequeretur, at temerarios & scelestos per calamitates & bonorum iacturam ad meliorem vitæ rationem aliquando reuocaret. Quod nisi fiat, quo pacto verū esse poterit id, quod scriptū est apud Sophocle in Trachiniis

ὁ τῶν ἀπάντων ζεὺς πατὴρ Ὀλύμπιος.

Celestis omnium parens est Iupiter.

Quidam tamen censuerunt omnes hasce virtutes planetam Iouis illis largiri, quorum in ortu dominetur, quarum virtutum autorem fuisse Iouem recentissimus. Quem tamen non hominum solum, sed etiam Deorum patrem appellauit Hesiodus in Theogonia; quia cum omnium rerum humanarum administrationem exerceat, ut a munificentia pater, ita a sapientia in regenda vniuersitate rerum, vocatus est Rex, ut hæc carmina indicant Theognidis;

*οὐδὲ γὰρ ἐκ θυγῶτος καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει
ζεὺς κροῖδ' ἐκ θυγῶτος πάντων ἀδ' ἔνδ' ἀνιάται.*

Omnibus haud placuit Saturni Iupiter ille,

Imperio superos qui regit, atque homines.

Hæc igitur summi Dei bonitas ubi in regendis superioribus consideratur, Iupiter Olympius dicitur. ubi agit in elementa, varia nomina sortita est apud antiquos; ubi in subterraneas vires, Iupiter infernus aut Stygius dicitur, de quo meminit Vir. lib. 4.

Sacra Ioui Strygio, quæ ritè incepta parauit.

Et Homerus lib. 1. Iliadis

*ζεὺς κατὰ χθόνος, καὶ ἑστάνη τοῖς σφόνδα.
Iupiter infernus, simul & Protespina diua.*

Hanc triplicem Iouis potestatem, quod in cælo scilicet, in mari, & in terris dominaretur, significarunt antiqui cum tertium oculum Ioui in fronte addidissent, cuiusmodi fuisse signum illud ligneū dicitur, ad quod capto Troia fama est Priamū cōfugisse, ut testatur Agatharchides in Asiaticis, & Pausanias in Corinthiacis

¶ Age verò nunc, quid sub harum fabularum figmento occultauerint antiqui, inuestigemus, rem, ut par est, ab initio repetentes. Omnes antiqui sapientes in duas classes fuerunt distributi: atque horum alteri hunc mundum temporænam esse existimabant, alteri aliquando habuisse principium: atque hinc præstabilissima erant clarissimorum hominum ingenia, hinc diuini homines, & diuinitus edocti. Apud eos igitur, qui mundi originem de medio tollunt, nullum habet locum huiusce fabulæ explicatio. Apud aliam classē, aliusimam habebit significationem de rerum vniuersarum origine. Saturnus enim, qui Iouis fuit pater, à Cælo natus est, qui Saturnus genitales partes patri abscidit. Est liquidem Saturnus tempus, ut suo loco dicetur, quod non, nisi ex cæli creatione & ortu, natum est, ut ait Platonis Timæus: quippe cum ante cælum nullum esset tempus. Hanc autem patet genitales patri Cælo abscidisse, quoniam vnus est tempus, neque aliū Saturno similem generare potuit, cum vnus sit, at non plures mundi. Neque aliud est quod Titan ita cum Saturno conuenerit, ut Saturnus filios omnes ne-

careret, nisi id quod sensit Empedocles Agrigentinus amicitia & disidium esse potissimum duo rerū naturalium principia. Neque vlli dubium est, quin subito atque cœli fuit ab opifice Deo creatū, & ab aliis corporibus inferioribus seiunctum, ut putarunt sapientes, statim nata sit his & amicitia, quæ intra illam informē materiā delitescere credebatur. Mox ab eodem Deo procedere iam tempore, quod nullū ante fuerat, creata sunt elementa: quod illi significarunt, qui Iouē siue æthera, vniuersam scilicet illam regionē, quam igneam putauit Anaxagoras. ex tempore & opī siue terra natam esse, & Iunonem aera, & Neptunū ac Glaucom aquæ elementū, & Plutonem siue Cererem terrestres Deos, vim terræ crediderunt. Nam hos à Saturno procreatos fuisse, quid aliud est, quàm primum cœlum à Deo fuisse factum, mox natum ex illo tempore, quo nata sunt Deo summo à nihilo faciente elementa: quod cū Saturnus deglutiuisset, deinde coactus est rursus euomere: per quod significatur mutua secundum partes elementorum generatio & corruptio. Lapis ab eodem qui primus editus est per vomitum, significat compositorum corporū hęc generationē & interiū, quæ digerere non potuit Saturnus, cum elementa sint sempiterna, neque illo tempore aut vlla vi labefactari possunt, nisi cum opifici Deo euertere aliquando placuerit. Iupiter idcirco non voratus est à Saturno, quia nullam vim sentit temporis, nullamque iniuriam ætheream plaga lucida, & ab omni corruptio ne immunis. Dicitur datus fuisse Vestæ educandus, quoniam cum animalia & plantæ ex terra procreentur, tum crebrior elementorum mutatio fit circa terram, circa quam existunt vapores, à quibus putauit Thales quoddam ætheream regio aleretur. Illa autem regio cū ob celeritatem motus harmoniam efficere putaretur à Pythagoræis, dictus est Iupiter inter cymbalorum tympanorumque strepitū fuisse seruatus. Hunc ab apibus nutritum fuisse memorant, quia sine sexu maris & foemina se inuicem gignit elementa, quibus, ut dicebā, alitur regio ætherea. & à nymphis eadem de causa. Aiunt nonnulli à capra fuisse educatum, quia semper sublimia perat id animal: quam rem tamen ad inferiorem humilioremque explicationē non nulli traducunt. Aiunt enim Iouem à Melissa & Amalthea Regis Melisse filia bus caprino lacte fuisse educatum: atque cum melissa dicta sit apis apud Græcos locum esse datum fabulæ, quod apes ad Iouem infantem aduolauerint, eumque nutruerint, & quod capræ lac luxerit. Qui contra mundum non Dei summi & altissimi providentia gubernari, sed fortuna, & ab atomis fortuito in vnum confluentibus procreatum censuerunt, illi Iouē, ætheream regionem scilicet, & vniuersum denique orbem à Fortuna nutritum putarunt, cuiusmodi fuit i picuri & nonnullorum opinio illi siquidem.

Sunt, qui in fortunæ iam casibus omnia ponunt,

Et nullo credunt mundum rectore moueri.

Cuius impuri hominis opinio tam est nefaria, ut omnia humana diuinæque iurā subuerat ac funditus destruat, quo nihil minus est nō modo philosophicū, sed vel humanū. Memoriæ proditū est præterea Iouē Saturnū de regno depulsi, & in vincula coniecti, quia Saturnus extra naturā agit regionis prædictæ: cuius vim ætheream regio obrudit. Huic partes genitales abscidit Iupiter, quia nullo tempore alius mundus generabitur, cū hic cōstet ex vniuersa materia. Atqui illud repugnare videtur, quod scriptū est à nobis superius, quod sub Saturno sanctissima legū maiestas viguerit, & vis æquitatis: & quod ipse vel naturæ ipsius vincula, quibus homines inter se coniunguntur, tam nefarie violauerit, cum filios suos necaret. At illud scire conuenit, homines tunc simplices, non ad Saturni exemplum viuere solitos, qui verē & filios regno priuauerunt, & fratrem Titanum, sed ad legum ab illo institutarū rationē. Semper enim fuit is regnantū furor, ut cum vel filius, vel frater, vel coniunctus in aliquam suspicionem inciderit, coeuant è vestigio omnia naturæ vincula, neque

neque quidquam magis periculosum est aut minus constans, quam regnatum amicitia. Hoc accedebat quod homines in Imperio constituti seuerissimè ceterorum illa vitia præcipuè puniunt, quibus ipsi sunt olimoxii, neque comites scelum habere facile patiuntur. tunc igitur ob acerbiter poenarum homines simplices, vapore recentiores, & natura per humani facili à vitiis retrahantur: quo accidit ut omnia pacatissima, omnia tuta, omnia suauia essent mortalibus: quod viuendi genus aurea ætas, & incredibilis ferarum inimicissimarum concordia dicta est. Inde vulgatum fuit flumina lactis & nectaris plena de fluxisse, damas impune cum canibus luisse, feras crudelissimas cum domesticis animalibus stabulata fuisse: quod nihil aliud sanè significauit, quam viros bonos legum patrocinio
 15 fuisse tuos à sicariis crudelissimis. Nam cum expissent homines sub Ioue pristinam simplicitatem deponere, & impunitas propter adiutores Iouis dum patrem de Regno depelleret, data fuisset sceleribus, omnis pristina libere viuendi licentia soluta est: via patefacta ad prædictos impuris latronibus: ostia patuerunt adulteris, licentia data est sicariis: neque homines iam Regis instituta, sed vitæ lasciuilam ac temeritatem imitati sunt. Nam cum Iupiter patrem de Regno deiciens prope patricidium commisisset, paternamque crudelitatem omnino superasset, quibus verbis eos coercere potuit, quos cum priuatis armis scelerum suorum socios habuisset? aut quibus verbis illos poterat ad æquitatem reuocare, quorum animos ad omnes iniurias incitasset? Inde sumpta est fabula à poetis quod Ioue imperante omnis antiquo: si pigritia expulsa est, & in omnes volucres, & feras, & pisces
 20 ab hominibus sumtu. Et hæc fuerit interpretari, tam mirificis laudibus, tanta cum admiratione à poetis decantanda: Quod ab humanarum carniū esu homines abstinerent, id prope vnum præclarum est inter omnia quæ de Ioue commemorantur facinorosa: qui cum ad esum glandium illos conuertisset, meruit iure optimo, ut sibi glandifera quercus consecrarentur: atque in Dodone monte, qui frequentissimis quercubus vestiebatur in Chaonia Molossorum regione, nobile fuit Chaonii siue Dodonæi patris oraculum, quod vel ex malorum dæmonum illusionem, vel sacerdotum fraudibus à petentibus sortes consulebatur, ubi columbae duæ dicebantur dare responsa. Hæc ea sunt quæ ad naturalium rerum principia, vires
 30 que pertinebant, inter illa quæ de Ioue ab antiquis scriptoribus memoriæ prodita sunt: quæ ab historia originem sumunt, ad philosophicam rationem mox retorquuntur. Nam si quis ea, quæ dicta sunt de Ioue, recte perpendat, vniuersa prope naturalis philosophiæ principia sub his occultari comperiet. ¶ Nunc quæ spectent ad humanæ vitæ institutionem, perquiramus. Ingebat in Creta eius imago sine auribus, quia regibus non conueniat quasuis nugæ audire. Cum tamen ad diligentiam administrandi quatuor aures lacedæmones iniungerent, & aquilam attribuerint antiqui Ioui propter perspicacitatem, quibus sensibus nunc plerique tam non principes non ad rectam administrationem, sed ad auariciam & cumulandas opes, extorquendasque a subditis acerrimè vtuntur, quibus & aquila ob rapacitatem merito tributa est, & perspicacitas ob exploratores, ingeniososque consultores imponendorum tributorum,
 40 Quod Iupiter cum natus esset fuerit Saturni voracitati & crudelitati surreptus, quid aliud significat, quam diuitiis nullum locum esse tutum, ac neque inter suos quidem natura coniunctissimos? quippe cum opulentia vndique sit insidijs circumuenta, neque vltum videre licet breuissimo tempore diuitem factum, qui sit idem vir bonus. Aegæona igitur aduersus Iouem etiam excitarunt poetæ, ut ab externis & a coniunctis circumueniri demonstrarent Reges, ubi spes imperandi oblata fuerit. Nulla est enim vel fides, vel Deorum immortalium religio, ubi auaritarum diuitiarum splendor enituerit, vel ubi fuerint vires eximie: quibus
 rebus

rebus qui maxime excellunt, vel Deosiplos solent paruifacere. Huic anxerunt antiqui asidere Pudorem & Acquitatem, cum sapientem principem formarent, quia maxima erga sapientem virum est omnium reuerentia, quæ aduersus tyrannos nulla esse potest, cum illis asideat Iniuria & Timor. Id ita esse confirmatur vel ex eo quod Iupiter Mætræ siue consilium duxit vxorem, quæ prudentia est rebus domesticis conferuandis necessaria, quæ grauida est quoniam consilio res facienda nasci debent. hanc vxorem Iupiter deglutit, cuius caput grauidum factum est, quia vis ratiocinandi sedem præcipuam habet in capite ex ea ratiocinatione nascitur Pallas armata, quo tempore pluit aura in Rhodiorum insula, per quæ significatur inbibendum esse consilium bonorum & perpendendum, vt inde nascatur sapientia quam sequitur felicitas, & defensio tutissima rerum singularum, & tranquillitas, quam sapientia tuetur in rebus humanis, cum sapientem nemo fallere, aut imparatum vnquam inuenire possit. Quod Iupiter cum rex esset Deorum ac hominum ad Danaen Acrifioneam aurum descendit, & postea in tot alias formas brutorum ob amores mulierum fuerit mutatus, quid aliud significat, quam auaritiæ & largitionibus omnia patere, nihilque perpetuum esse, quod ab insignibus diuitibus oppugnetur? Deinde necesse est, vt is qui ad alienas vxores illegitimè accedit, cū vel humanam vim, vel Dei vindictam, vel infamiam timeat, varios effectus induat belluarū, nam modo timidus sit, modo furibundus, vnde illa de Ioue adultero sepius sunt ex cogitata. Nemo enim potest retinere regiam dignitatē & illegitima eodē tēpore perpetrare: quare scitè dictum est id ab illo poetas;

Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur,

Maiestas & Amor.

Quo pacto aquila ad Iouem Ganymedem attulerit, non conueniunt inter se scriptores. nam cum fabulari sint poetas, quod illa, quæ prima sacrata est Ioui ob aspicium, aduolans rapuerit: inquit ex historiographis alii cohortem fuisse, quæ aquilam infigne haberet, alii maluerunt fuisse nauigium, quod aquilam in prora haberet pictam, quod raptum Ganymedem ad Iouē detulerit: quæ res vt aiunt locum dedit fabulæ apud antiquos scriptores. nulla est enim fabula, quæ ab historia initium non sumplerit. Manifestum esse sanè arbitror ex iis, quæ hactenus dicta fuerunt, quod Iupiter homo mortalis extiterit, at quod inter Deos relatus sit, dictum fuit: cui tamen nullum certum officium, quemadmodum Diis cæteris, concessum est, sed modo huc, modo illuc peruagatur, multo magis miser, quam Dæmones illi Hæmepedoclei, qui nullibi possunt consistere:

- Impellit æther namque eos in pontum ætrum.
- Pontus subhinc in continentemque proiicit.
- Tellus eos rursus agit solem in rapidum.
- Hic ætheris de hinc implicat vertigini.

Nam modo in cælo est, modo in æthere, modo est aer, modo fatum, modo sub aquis, modo sub terra, modo in imbrem, modo in varia animalia se mutat, qua cōditione quid dici aut excogitari potest miscuius? Sed Iouem tam multiplicem ac per omnia vagantem relinquamus, & ad Saturnum orationem nostram conuertamus.

De Saturno

Cap. II.

Saturni qui parentes fuerint, non ita facile est, quemadmodum fuit Iouis, inuenire: quoniam plurimum antiqui scriptores inter se dissentiunt. Nos tamē maiorem scriptorum partem, communioemque sententiam in huius parentibus diiudican dis sequimur. Plato Saturnum Oceani & Terhyos fuisse filium scripsit

phre in Timæo his verbis; γυνεὶ καὶ οὐρανὸν παῖδες ὠκεανὸς καὶ τῆβες ἐγείσθησαν. ἐν ταύταις δὲ φέρουσιν καὶ κείνην καὶ βίαν, καὶ ὅσων μὲν τούτων ἐκ δὲ κείνου καὶ βίαν, καὶ ἡρώεα καὶ πᾶσι τοῖς ὄσων ἰσμεν πάντας ἀδελφοὺς γονομήσαντες αὐτῶν. quæ verba ita sunt à Cicerone in libro de Vniuersitate latine dicta; Sicigitur ut ab his est traditum, horum Deorum ortus habeatur, atque dicatur, ut Oceanum Salaciamque Cæli fati, Terræque conceptu generatos, editosque memoramus: ex his Phorcyn, Saturnum, & Opim; deinceps Iouem, atque Iunonem, reliquos, quos fratres inter se, agnatosque usurpare atque appellare videmus, & eorum, ut videtur veteri verbo, Prosapiam, non defuerit tamen qui Doluncum etiam inter Saturni filios connumerarint. At Hesiodus in ortu Deorum, cum Cæli uxorem Terram fuisse cecinisset his carminibus;

Διὸν γένος ἀδολὸν ὀρώτων κλείουσιν ἀοιδῶν.

Εἴς ἀρχὴν οὐκ γὰρ αὖτις καὶ οὐρανὸς οὐρανὸς ἐκτεταται.

Diuinumque genus celebrant hæc carmine Diuum

In primis, quos Tetra tulit, Cælumque supernum.

Mox paulo inferius inter eorum filios Saturnum etiam commemorauit, ut patet ex his;

τοὺς δὲ μὲν ὁ γένεσθαι γένετο πρότερος ἀγκυλομήτης.

Editus est iunior post hos Saturnus & ipse.

Et Orpheus hymno quodam in Saturnum composito ita inquit:

Ταῖντι βλάστημα, καὶ οὐρανὸν ἀστρόντας.

Progenies Terræ pariter Cælumque nitentis.

Patet ex his modo Cæli, modo Oceani fuisse filium Saturnum, & modo Terræ, modo Tethyos siue Salacix, ne plures commemorem: quæ res tam diuersæ ut vno tempore veræ sint, effici non potest. Cum adoleuisset Saturnus, audiisset que ex matre quoddam Cælus Cyclopos in tartarū vinclos deiecisset, id ægre ferens, matre inflammante aduersus patrem Titanas præcipue, & falcen Saturno suggerente, insidias Cælo tetendit, ut ait Apollodorus lib. primo, atque fratres à tartaro eduxit, quibus etiam sociis vsus est in regno paterno occupando, quod accidit anno trigésimo secundo illius regni, ut ait Eusebius in Theologia Phœnicum. Illi igitur comprehenso genitales partes Saturnus amputauit, atque à fratribus facile impetratum est ut expulso patri in regnum succederet. Quâquam non Cæ-
lum, sed Saturnum primum omnium mortalium regnasse indicat illud carmen Silbyllæ Erythrææ, quod ita se habet;

Πρωτὸς μὲν ἀνθρώπων ἐπὶ γῆθενος κείνος ἀνδρῶν.

Primus mortales inter Saturnus at olim

Regnavit.

Hic fratres habuit, præter Cyclopos, etiam Centimanos, Oceanum, Cæum, Crium, Hyperionē, Iapetum, Titanū: Sorores Rheam, Tethym, Themim, Phœben, Mnemosynen, Thiam, Dionem, ut ait idem Apollodorus, quibus tamen nonnulli Cererem addiderunt. Ex his Titanus & Iapetus dicuntur aliquando communi consilio cum Saturno regnasse, quod patet ex his versibus;

καὶ βασιλευσὶ κείνος, καὶ τῆβαν, Ἰαπετός, καὶ Κρίον, Φρίξας, καὶ οὐρανὸν ἐξέκλεισαν.

Regnavit Titan, Saturnusque, Iapetusque:

Optima quæ Cæli dirigit, & pignora Terræ.

Deinde cum regnum vnum tres reges perferre non posse videretur, à matre Vesta, fororibusque Ope ac Cerere precantibus impetratum est, ut solus Saturnus imperaret, ea tamen conditione, ne Saturnus mares filios educaret, siqui nascerentur, satisque haberet quod ipse regnaret: ut ad quos iura hæreditario post ipsum, regnum spectabat, perueniret. Tum Saturnus Opim sororem in matrimonium

monium duxit, cumque audisset futurū esse ut a filio ē regno pelleretur, omnes mares necare statuit, quod graviter ferens Opī siue Rheā in Cretam fugit, ibiq; Iouem peperit ut dictum est. Alii dicunt propterea quod iurasset Titanibus se nullos mares educaturum, ac non ex responso, Saturnum filios necare solitum, tanta fuit & patris crudelitas in nepotes, & patris feritas in filios ob furiosam regnandi cupiditatem. Nullum fuit scelus, nullum latrocinium, nullum patricidium, a quo isti, qui Dii habiti sunt, abhorruerint, modo aliquam prae se tulerit commoditatē. alij neque a Titanibus laniari solitos Saturni filios arbitrati sunt, neque a Saturno caesos, sed voratos ab ipso complures, uti significauit Hesiodus

10 in Deorum ortu, ubi loquitur de Saturno in his;

Παύδατο γὰρ γαίης καὶ οὐρανοῦ ἀστέρωντες,
οὐ νύκα δὲ πῖπτοντο ἐν ἴσσι παῖδ' ὁ δαμνῶναι
καὶ κρατερῶς περ ἴοντι Διὸς μεγάλου διαβούλῳ.
πῶ, ὅ γε οὐκ ἀλαστοπῆν' ἔχον, ἀλλὰ δοκῦναι
Παῖδας τοὺς κατέκτανε, πῖν' δ' ἔχε πῖνδ' ἀλαστον
Audiit ex Terrae dicto, Coelique nitentis
Se fore vincendum a nato. sic fata reuolui.
Quare obseruabat natos non segneri omnes
Atque vorabat eos genitos. Rheā at ipsa dolebat.

10 Atque Lucretius eadem de causa ereptum Iouem inquit, ut patet in his;

Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,
Aeternumque daret matri sub pectore vulnus.

Vbi sensissent Titanes Saturni filios contra leges, pacationesque superius factas eis educari, Saturnum ac Rheam comprehendunt, & in vincula coniiciunt, muroq; & custodiis circumdant. Id cum per exploratores cognouisset Iupiter, collecta magna militum Cretenesium manu, ut diximus, cum de Ioue loqueremur, arma mouit aduersus Titanas, iisque in fugam versis & profligatis liberatos parentes in regnum restituit, quod ita declarauit Erythraea Sibylla.

10 ἡνίκ' ἀνέκουσαν Τίτάνες παῖδας ἰόντας
λαβρῶν, οὓς ἑσπερα κρήνοσε, πῖντε σπυγνούς.
καὶ β' εἰ γ' ἐν δεσμοῖσι κρήνοντε πῖντε σπυγνούς.
κρύβειν δ' ἐν γαίῃ, καὶ ἐν ζώσμοις ἐρύλασαν.
καὶ τότε δὴ μιν ἀκούσαν οὐκ κρατερῶς κρήνοιο,
καὶ οἱ ἐπ' ἵππων πόλεμον μέγαν, ἠδ' ἐκδομέων.
N it ubi Saturni Titan de semine natos
Deque Rheā sensit; trahit hos in vincula virosque.
Condens sub terra vinclisque coercuit illos.
Hoc ubi senserunt Saturni pignora fortis,
Protinus exarsit triste & lacrymabile bellum.

40 Saturnus in regnum per Iouem restitutus ut audiuit se pulsum iri de illo a filio, infidias Ioui parare coepit, quod sentiens Iupiter, ut dictum est, illum in Tartarum deiecit consilio Prometheus vsus, ut ait Aeschylus in Tragedia Prometheus his carminibus;

Εἰ μὲν δὲ βουλᾷς τάρταρον μελεμβαθῆς
κενθμόν καλύπτει τὸν παλαιγενὴ κρείον
αὐτοῖσι συμμάχοισι.
Me consulente Tartarum nunc incolit
Saturnus, vni cum suis sodalibus,
Auxiliisque.

Deinde Saturnus ē carcere elapsus classe in Italiam ad Ianum, qui tunc ibi regnabat,

bat, veſtus, comiter ab illo hoſpitio capitur, quem & viuendi rationem docuit,
& cultum agrorum, vt aiunt. Huic Ianus pro accepta diſciplina illa fertur diuini
dii ſui regni remunerariſſe, & in pecuniis quæ ex illius ingenio primum ſunt im-
preſſæ, nauum fuiſſe ex altera parte impreſſam, ex altera biſionem effigiem, quia
regnum ſcilicet communi conſilio Iani & Saturni gubernaretur, quam rem ex-
preſſit Ouidius lib. 1. Faſtorum:

Hæc ego Saturnum memit irellure receptum,
Cælitibus regnis nam Ioue pulſus erat,
Inde diu genti manſit Saturnia nomen,
Diſta fuit Latium terra latente Deo,
At bona poſteritas puppim ſignauit in ære,
Hoſpitis aduentum teſtificata Dei.

10

Fertur igitur Saturnus primus per id tempus in Italia plantationes & inſtitutiones
& educationes omnino arborum, & omnium fructiferarum rerum culturam do-
cuiſſe, quare tanquam humanioris vitæ repertor cum coniuge Rheæ pro Deo eſt
habitus. Ab eo igitur edoſtos fuiſſe Italos ita cecinit Virg. lib. octauo:

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile ac diſperſum montibus altis
Compoſuit, legesque dedit, Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris.

10

Nā, vt ait Trimegiſtus, tres omnino ſapientes viri floruerunt Trimegiſti tempo-
re, Cælus, Saturnus, Mercurius: quare etiam Charondas carum legum quas de-
derat Carthaginenſibus, autorem Saturnum commemorabat, vt ait Marſilius
Ficinus. Huiusce prudentiæ ac ſapientiæ, cuius conſultor & autor fuit Saturnus
apud Ianum Regem, tanta fuit apud gentes Italas admiratio, tantaque omnium
pax, & tranquillitas rerum propter æquitatem, vt aurea ætas ſub illo fuiſſe dicatur
a poetis: ac neque tum ſolicitarum fuiſſe mare, nec vllam fuiſſe militiam, ſed
omnia propter vberriſſam rerum ſeracitatem omnibus fuiſſe communia, quod ita
decantrauit Tibullus;

Quam bene Saturno viuebant rege prius, quam
Tellus in longas eſt patefacta vias.
Nondum cæruleas pinus contemplerat vndas.
Effuſum ventis præbueratque ſinum.
Nec vagus ignotis repetens compendia terris
Preſſerat externa nauita merce ratem.
Illo non validus ſubiit iuga tempore taurus,
Non domito frenos ore momordit equus.
Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris
Qui regeret certis ſinibus arua lapis.
Ipſa mella dabant quercus, vltroque ferebant
Obuia ſecuris vbera lactis oues.
Non acies, non ira fuit, non bella, nec enſes
Immitti ſæuus preſſerat arte faber.

30

Verum hanc ſanctiſſimarum legum, iuſtitiæque reuerentiam non in libris nota-
tam, aut inciſam in ære, ſed in animis hominum impreſſam, & conſuetudine cō-
uitatū inueteratam eſſe oportere credidit, vt teſtatur Virg. qui ita ſcripſit lib. 7.

40

neue ignorete Latinos
Saturni gentem laud vinclo, nec legibus equam,
Sponte ſua, veterisque dei ſe more tenentem.

Nam

Nam is certe quidem qui ob metum poenarum solum, aut ad scriptarum legum integritatem vitam suam accommodare cogitur, at non sponte facit quæ recta sunt, vir bonus esse nullo pacto potest: quoniam qui nullum flagitium propter metum poenæ committit, non is quidem vir bonus est, sed tantum non malus. Ille solus vir bonus iure habetur, qui naturæ ductu ad ea quæ gloriosa, quæ honorifica, quæ honesta, quæ decora sunt contendit: at non metu poenarum; ille integer, ille æquus, ille probus. Inde contigit ut scripserint poëtæ Iustitiam è terris aufugisse, & in cælum conuolasse: quæ naturæ fuit æquitas in animis hominum inhiata, quæ paulatim crescentibus scriptis legibus ob hominum malitiam, ex animis mortalium deleta est: non illa è terris euolauit, quæ scripta est in tot tantisque iuris peritorum codicibus. Nam quanto simplices erant homines, tanto iustiores erant natura: ubi legum volumina in ciuitatibus, quasi Astrææ testamenta composita sunt, illa simplicitas paulatim ad rusticos homines extra ciuitatem recessit, & ad horum testamentorum ignaros, quare inquit poeta quoddam extrema per illos

Iustitia excedens terris vestigia fecit.

Quidam tamen fabulari sunt leges non esse Astrææ testamentum, sed hominū placita vel aduersus æquitatē per potentia subditis imposita, & quædam propria ciuitatū instituta ad propriā ciuitatū & serenū ea excogitata, quæ in varias etiam sententias possent distorqueri; quibus inspectis non ausa sit Astræa testamentū condere, cum nullum propē inexpugnabile videretur sibi facere posse tum ob multitudinē inter se pugnantū legū: tum etiamne per lites euerteret carissimorum facultates. quos erat hæredes factura. Hæc hominum simplicitatem & innocentiam immensū bonorum cumuli sequebatur. nam tanta erat quies, tanta felicitas, tanta bonorum omnium copia, ut merito ista suauissima carmina de illa ætate scripserit Pherecrates in actu metalla fodientibus inscripto;

πλούτῳ δ' ἐκείνῳ ἦν συμφυρμένα.
ἐν πάσῃ δ' ἀγαθῇ πάντα σφόδρα εἰργασμένα
ποταμοὶ μὲν ἀδάμῃ, καὶ μέλανος ζομοῦ πλῆθι
διὰ τῶν σινοπῶν θάλασσαν ἔρπον.
30 Αὐταῖσι μυσταῖσι, ἡγεσῶν στυφῇ.
ὥστ' εὐμαρῇ, ἦ γὰρ αὐτόματ' ἐς τὴν ἑρῆσιν
χωρεῖν λυπαρὰν κατὰ τοῦ λάρυγγος τοῖς περὶ
φύσκει δὲ καὶ ζῶντες ἀλλόεντων τόμοι
παρὰ τοῖς ποταμοῖς σίζοντες ἐκχέλυτ' ὅσ' ἴσμεν
ἡ μὲν παρ' ἡντιμᾶχῃ μὲν ἐξ ἀπὸ πηλῆος
καταχυσάτοιοισι παντοδαποῖσιν ἐν στυφῇ.
40 Pluto simul permixta erant ibi omnia,
Bonis que prorsus plena cunctis. nam caua
Plena & farina, & iuris atrii flumina
Fluxere per loca arcta murmurantia
Ob per leues panes calentes, qui cibis
Facillime vel sponte sanè curreret
In ora mortui viri coactus haud.
Lucanica & tuceta bullientia
Loco ostrearum sparsa erant per flumina
Piscesque conditi narabant vndique
Suaui parati iure simplici haud modo.
tunc pauluprosti.
ὅπῃ δὲ χέλαι γὰρ ἀνάβρας ἡρτυμένα

περὶ τὸ εἶμ' ἱστῶντ' ἀντιβολοῦσαι κατὰ τιεῖν
 καὶ μυῖταισι καὶ ἀνιμῶναι κεχρῆναι.
 τὰ δὲ μὲν ἱερὰ μαντοτὰ καὶ τῶν καλῶν
 ἰδεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς ἐξ οὐδ' ἐνός πεφυκότα.
 Turdi volabant ora cū cum, qui bene
 Conditī erant, coctique mirē, supplex
 Edī rogabant pulchra per papauera
 Myrtosque fūli: mala pendeabant super
 Caput decora maxime, nec arbore
 Producta, nullo vel retenta germine.

19

Nam sine vlla sollicitudine, curaque viuebant: sine laboribus, sine calamitatibus: neque corporis vigor vlla senectute minuebatur. Vbi mortis tempus aduentasset sine aliqua difficultate, tanquam in suauissimum somnum deflecentes naturæ necessitati concedebant, quæ omnia Saturno regnante contingere solita dicuntur, ut testatur Hesiodus in operibus & diebus.

οἱ μὲν ἐπὶ κρόνου ἴσαν ὅτ' οὐρανὸν ἑμελίσσειν.
 ὧς θεοὶ δ' ἔζων ἀκνυδία θυμὸν ἔχοντες.
 νόσφιν ἀτέρπε πάντων καὶ οἷόν τοι, οὐδέ τι δειλὸν
 ἴηρας ἐπ' αὐτῷ, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ἐμῶι
 τίρποντ' ἐν θαλίῃσι καλῶν ἑκτοσθεν ἀπαντῶν.
 Ἐνὶ σμικρῷ οἷς ὕπνῳ δὲ δ' ἡμεῖνοι.

20

Nam cum Saturnus cælo regnabat: habentes
 Viuebant homines nullas in pectore curas,
 Vt Dii felices. Nec vires curua senectus
 Inflexit: similesque pedes similesque fuere
 Vsq̃ue manus illis. Ibant conuiuia læta.
 Vt somno domiti satis cessere benignis.

Et profectò nulla maior est in senectute aut in morte consolatio sapienti viro, n̄hil quod leuiorem mortem efficiat, quàm rectè anteaactæ vitæ recordatio, & per vniuersum vitæ cursum seruata intergritatis memoria. Non enim illa est vera 30
 consolatio, quæ videtur insulsa nostræ tempestatis senibus, qui se equo animo posse mori gloriantur, quia nullum voluptatum genus nescierint, vel quia multas viderint regiones, vel quia omnibus honoribus in patria sua perfuncti sint: quoniam nihil horum vel virum bonum efficit, vel animum sapientiores ac beatiores, aut ad omnia difficilia constantem. Qui cæteris rebus nihil ad probitatem pertinentibus potiti sunt, nullisque voluptatibus pepercerunt, aut functi sunt honoribus, illi in difficillimam omnium mortem & curarum plenissimam incidunt: quo tempore ob metum illarum pænarum, quæ viris nefariis post mortem proponuntur apud inferos, mirum in modum discruciantur, cogunturque vniuersæ anteactæ vitæ rationem percurrere. Hi si nihil sanctum laudabileque inueniant, 40
 non in somnum quidem suauissimum, sed in maximas incidunt molestias & difficillimas animi sollicitudines: & quasi tunc discruciatī incipientes decedunt. Iure igitur Orpheus Eunomiam quasi bonam legem ut nomen significat, siue iustitiam, tanquam omnis felicitatis autorem apud thronum Iouis collocauit, uti testatur Demosthenes orator his verbis in oratione in Aristogitonem: τὰ πάντα τὰ τοιαῦτα ἐβη παρὶ ἵκτας, τῆμερον ὁρῶντες δεῖ δικάζειν, τὴν τὰ δίκαια ἀγαπῶσαν εὐνομίαν περὶ πλείονος τοῖς ἀνθρώποις, ἢ πάσας καὶ πόλεις καὶ χώρας σωζειν, καὶ τὴν ἀπαράκλητον καὶ σμικρὴν δίκην, ὑπὸ τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν τελευτῆς καταδείξας ὁρῶντες παρὰ τὸν τοῦ δίκης ὑπόγονον φησὶ καθήμενον πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφεσθαι. omnes huiusmodi odi mortis ubi cognoueritis, hodierno die vobis rectè iudicare cōuenit.

uenit plurimi facientibus Eunomia, quæ omnes vrbes, omniaque sanctissimas ceremonias ostēdit, Iouis folio assidentem inquit omnia mortaliū facta obseruare. Fuerunt alii qui bifrontis Iani pecuniam impressam idcirco fuisse significarunt, quia Ianus post acceptum hospitio Saturnum mitiore viuendi ratione inuenta; hominibusque ē feris mansuetionibus factis, duplicis vitæ Deus & autor habitus est, cum vtraque sub illo fuisset, vt ē statum Plutarchus in vita Numæ hoc pacto, ο γὰρ ἰανὸς ἐν τοῖς παλαιῶς παύει, εἴτε δαίμων, εἴτε βασιλεὺς γινόμενος πολιτικός, καὶ κρηνηνός ἐκ τοῦ θηριώδους καὶ ἀγρίου λέγεται μεταβαλεῖν τῷ δίκαιον, καὶ διὰ τοῦτο πλάσσειν αὐτὸν ἀμφιπροσωπον. οἷς ἑτέραν ἐξ ἑτέρας τῶ βίῃ περιποιήσαντα τῷ μορφῷ καὶ διαθέσει. Ianus apud antiquos siue dæmon, siue rex Urbanus fuit & perbenignus à ferina & agrelli vita dicitur homines ad aliam meliorem reuocasse; quare eum bifrontem effingunt, t. nquam qui alteram ex altera viuendi rationem instituerit. Fuerunt tamen qui putarint Saturnum fuisse à Ioue comprehensum & in vincula traditum, non autem fugisse: quorum sententiam secutus est Plato in Euthyphrone: αὐτοὶ γάρ οἱ ἀνδραποὶ τυγχάνουσιν νομί- ζοντες τὸν Δία τῶν θεῶν ἄριστον καὶ δικαίτατον, καὶ τοῦτο ὁμολογῶσι τὸν αὐτοῦ πατέρα δῆσαι, ὅτι τοὺς υἱεὶς κατέκτανεν ὃν δίκη, καὶ κείνοισιν αὐτὸν αὐτοῦ πατέρα ἐκτέμνει δι' ἑτέρας τοὺς αὐτά: Ipsi enim homines arbitrātur Iouem Deorum optimum ac iustissimum esse, & tamen hunc patrem suum in vincula iecisse inquit, quod filios inique voraret: illumque rursus patrem incidisse ob alia his similia. At Homer. in lib. 8. Iliadis non solum Saturnum victum fuisse à Ioue memorat, sed etiam eius fratrem Iapetum, ambosque fuisse coniectos in tartarum, vt in his patet;

οὐκ ἔγωγε εὐκ' ἀλεγεινὰ
χρῶμεντες, οὐδ' εἴκατ' αἰετὰ πείραδ' ἱκησάμενοι
καὶ πάντοτε, ἵψ' ἱαπετόσσας κρόσσας
ἡμεῖνοι, οὐτ' αὐγῆς ὑπερίσσοις ἡελίοιο
τέρποντο· οὐτ' ἀνέμοισι, βαθυὶ δὲ τάρταρος ἀμφέειπε.
Ipe tuam haud tanti facio, quam concipis iram.
Nec si extrema petas terræ, pelagique; vbi sentit
Lumina nec solis, nec ventos Iapetusque,
Saturnusque senex; quos tartara dira coercent.

Memoriæ tamē prodidit Lucianus in Saturnalibus Saturnum neque fuisse à Ioue victum, neque regno priuatum, sed libenter ac sponte regnum illi concessisse, vt dictum est; rerumque omnium, vtpote ob ætatem impotentem filio tradidisse administrationem: quippe cum & alij fuerint complures reges qui istud ipsum fecerint. Neque tamen primus omnium mortaliū Saturnus regnavit, vt voluit Sibyllæ carmen superius: cum ante Saturnum & Rheam, Ophionem & Euryomen Oceanī filiam imperasse constet, quos & ipsos Titanas vocarunt: quo tempore Saturnus post captum Ophionem & Euryomen à Rheā in tartarum deiectos, Deorum Imperio potitus fuisse dicitur, donec eam ipsam vim passus est & ipse à Ioue, vt ait Isacius. Huic salcis inuentionem tribuerunt antiquorum nonnulli, quoniam, vt diximus, vitæ humanioris author fuit Italiam incolentibus, quos plantandi ac falce metendi rationem docuit. Alii dixerunt eam falcē sibi à matre fuisse datam, cum aduersus patrem, & ad liberandos ē vinculis fratres, armatus fuit, qua etiam genitalia Cælo absceidit, quæ postea decidit in Siciliam, vt ait Apollonius lib. 4. Argonaut.

Ἀμφιφρόνης πείρα κεραυνὸν εἰν ἀλὶ νῆσος.
ἢ ὕπο δ' ἡ κείσθαι δρέπανον φάτις. ἱλατε μοῦσαι.
δὺν ἐδέλων ἐνέτω προτέρων ἐπεί, φ' ἀπὸ πατρὸς

μήδεα

μυδία γαλιῶς ἔταμι κρέας.

Insula caruleo nemorosa Ceraunia ponto
Cingitur, hæc cælat falcem, (mihi parcite Musæ,
Inuitus nam prisca cano hæc.) vt fama, parentis
Saturnus qua olim genitalia membra cecidit.

Hæc insula ab ea falce postea Drepanum fuit dicta, cum Græci *Δρεπάνου* falcem nominent. Quamuis alii maluerunt dictâ fuisse ab illa falce, quam Ceres à Vulcano captâ donauit Titanibus, cum eos metere docuit. Timæus vero antiquissimus scriptor existimauit dictâ fuisse Drepanum ab iâ falce, qua Iupiter Saturnum incidit, quæ ibi occultata fuisse dicitur, cum antea illa insula Macris a nutrice Rachei diceretur, & postea Coryca ab Afopi filia, vt testatur Pausanias in Achaicis, & Lycophronis Apolloniique enarratores. Alii crediderunt falcem illam non a matre datam fuisse Saturno, sed Telchinem è Creta Rhodum venisse per Cyprum, indeque ferrum & æs laborasse, falcemque illam fabricasse Saturno, vt memorie prodidit Strabo lib. 14. Geographiæ. Ego vero magis illo: ū sententiæ accedo, qui neque hæc, neque illa de causa Drepanum vocari putarunt, sed quia crebræ maris vndæ eò cum impetu irruentes ita terrâ corroserint, vt insulam in formam falcis excavarint. Fuit Saturnus ad res Venereas maxime propensus, quare illa fabula de illo circumfertur, quod cum Phyliram oceani filiam amaret Opi superueniente in equum se conuertit, vt sub ea forma amores suos occultaret, quod in-

Talis & ipse iubam cerulæ effudit equina
Coniugis aduentu pernix Saturnus, & altum
Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.

Huic sacra fiebant humanis hostiis, vt proditum est memorie à Platone in *Ménoe*, *ἡμεῖς ταῦτα ἔνιοι ἀνθρώποις καὶ κτήσιν ὡς ἱερὰ καὶ ἀεικίους θυνοῦμεν*. Atque nōnulli ipsorum vel filios immolant Saturno, vt fortasse audiisti. Hic ritus sacrorum per multos annos & vsque ad Herculis tempora perdurauit in Italia, quod fiebat ad Saturni imitationē, ne solus is crudelissimus fuisse Deus videretur, qui suos filios omnes interimere cōnatus sit. Saturni ara cereis accensis excolebatur, cereique mittebantur diuoribus: quia Saturnus quasi lumen fuit humanæ vitæ, quam è tenebris ad bonarum artium cognitionem excitauit. In huius Dei honorem, cum celebrarentur Saturnalia apud Romanos, domini seruibant seruis, ad memoriam pristinæ libertatis omnium, quæ fuit sub illo rege, cum nemo alteri seruiret. Qui voluerunt Saturnum esse dictum, quod annis saturetur, quàm ridiculi fuerunt Dii boni. Nam qui ab annis dictus est, & à satietate apud Latinos, erit ne idem *κρόνος* apud Græcos, an alius? aut male ficta est & ridicula hæc etymologia, aut præclari isti nominum interpretes mihi dicant velim, cum *κρόνος* *ἄνδρ' ἀνθρώπων* hoc est à saturando dicatur, illud *ὄνος* quod asinum significat, num ipsi addendum putent in compositione. quod nisi addatur, videbitur nomen datum Saturno ante apud Latinos quàm apud Græcos: quod falsum est. si addatur, significabit Saturnum asinis saturari, quæ etymologia quid magis ridiculum est? Sed post res à Saturno gestas ita summam explicatas, quam sententiam occultauerint antiqui sub his narrationibus inuestigamus. Quidam antiqui scriptores voluerunt Saturnum regnasse in Aegypto, ac Rheam sororem duxisse in matrimonium, è quibus nati sint Iupiter & Iuno, qui ob virtutem, præstantissimæque animi ornamenta vniuerso terrarum orbi imperarint, ex his natos esse quinque filios omnino memorant, Osirim, Isum, Typhonem, Apollinem, Venerem, atque Osirim esse Dionysum nōpere à Græcis celebratū, Isum autem Cererem. Saturnū è Cælo & Rheæ, quæ re-

F ra cil,

ra est, natum esse nihil aliud significat, quam illud idem quod diximus superius; tempus scilicet cum celi astrorumque agitatione & motu cepisse, ut crediderunt illi, qui Deum fuisse architectum hunc mundum putarunt. Quidam cum Iani solem ac Saturnum tempus esse crederent, eosque communi consilio imperantes, clauem & virgam tribuerunt, ut qui rebus praeser. nam putabant clauē habere, quia per diem illa mundum aperiret, & mox vesperi clauderet, alij clauē tribuerunt, quod belli pacisque esset arbiter, quae certe omnia pro prudentia sunt intelligenda. Hunc idcirco senem & falcatum, & detecto capite, & laceris vestibus, & porrigentem serpentem finxerunt, quem circūstabant duo pueri & duae puellae, pro quatuor elementis, in eius sinistra manu serpens erat, qui sibi caudam morfu apprehenderat, quod omnia tempus & vicissitudines rerum hae significarent. at cur patri genitalia membra abscidit? explicauit id Cicero in secundo de natura Deorum: nam cum aether Saturnus esse ab antiquorum nonnullis crederetur, ut videretur putasse Orpheus in Argonauticis, cum inquit;

καὶ κρύον, ὅς ἐλόχευσεν ἀπεφασίσαν ὕπ' ὀλοῦ.
Aether.

Aethera Saturnum qui late amplectitur altum.

Hunc existimarunt patrem abscidisse, quoniam vnus est aether à Deo siue Caelo procreatus ex vniuersa aetheris materia. neque alius aether procreari potest, qui si pro tempore capiatur, idem nihil minus contingeret. Conuenit ita cum Titano fratre ut filios omnes occideret, quod quid aliud est, nisi solem cum tempore coniurasse, ut omnia quae nascantur properarent ad interitum? quippe cum autor sit generationis & corruptionis rerum naturalium sol, quorum nihil sit sine tempore. cum igitur rerum sit omnium vicissitudo, omniaque, quae quidem nata sunt, interire aliquando necesse sit: quia quae cōposita sunt, denique in sua principia soluantur, quorum omnium mutationis architectus est tempus, dictus est Saturnus filios vorasse. quod saxum vomuerit Saturnus, & reliqua omnia quae comederat, quid aliud est, quam alias res in demortuorum locum suffici ab ipsa natura & reparari? Sic enim ait Sophocles in Aiace;

ἄπαντ' ὁ μακρὸς κρηρὶς μὲντος χρόνος
φύειτ' ἀδύλα, καὶ φανέτα κρύπτειται.

Tantum valet tempus, verustas vim hanc habet;

Ignota profert, celas inde cognita.

Quod autem Saturnus sit tempus, ac nihil aliud, quod omnia destruit, & omnia producit, indicat carmen illud Orphei in hymno Saturni;

ὅς ἀπαρτὶς μὲν ἀπαντα, καὶ αὖξεν ἑμπαλὺν αὐτὸς.

Omnia qui profert, consumit & omnia rursus.

Et Aeschylus in Eumenidibus;

Χρόνος καὶ θάνατος πάντα γυμνάσαν ὁμοῦ.

Simul senescens cuncta tempus destruit.

Neque mirum est, cum tempus esse Saturnum dicamus, illi fuisse Deum existimatum, quando Sophocles in Electra tempus palam Deum appellauit;

Χρόνος γὰρ ἐν μαρτῇ θεός.

Deus profecto tempus est facillimus.

Cum enim sol nunc ad septentrionem, nunc ad meridiem declinet, quare nunc hyemes nunc aestates faciat, atque pro mutationibus temporum omnia, quae terra marique nascuntur, initia causasque accipiat sui ortus, merito dictus est Saturnus ab Orpheo pater & hominum & Deorum, ut est in hoc versu:

Αἰδολὸς πατὴρ πάντων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων.

Flammiger o Saturne hominum pater, atque Deorum.

Qui

Qui falce quoque illi attribuerunt, nihil aliud putasse videtur Saturnū nisi tempus ipsum, à quo omnia inciduntur, prosternuntur & labefactantur, quippe cum tempore etiam falcem antiqui tribuerint, ut patet ex his libri tertii Epigrammatū:

Πήχην πέρτερον ὁ πολὺς χρόνος οὐδὲ σιδῆρεν
φείδεται, ἀλλὰ μὴ πάντ' ὀλέκει δρεπάνον.

Marmora discindit vis temporis, ac neque terro

Parcit: inhumana cunctaque falce secat.

Falce Saturni vel Iouis vel Cereris occultatam fuisse in Sicilia fabulati sunt, propter insulæ frumenti, rerumque victui necessariorum fertilitatem, nam insularū omnium prope fertilissima est Sicilia, ut scripsit Polybius lib. 1. historiarum. Est enim Sicilia omnium prope insularū optima & amplissima dignitate ac frequentia hominum, & in primis ab antiquis & recentibus scriptoribus celebrata. eius ambitus est stadiorū quatuor millium trecentorum & sexaginta, cū à Peloro Siciliae promontorio ad Lilybæum mille & quingenti stadii intercedant: inde ad Pachynum, Syracusanamque regionem mille & quingenti. reliquum latus (est enim triquetra insula) continet stadios mille & quingentos, & sexaginta, de cuius insulæ feracitate ita scribit poetarum celeberrimus:

Ἀλλὰ τὰ γ' ἀπαρτὰ καὶ ἀνέροτα πάντα φύονται.

Πύροι καὶ κριθαί, καὶ ἄμπελοι, αἵ τε φέρουσιν
οἶνον ἐρκεσφυλον, καὶ σφινδιδεὶς ἐμβρος ἀέξει.

Omnia sponte sua hæc sine aratro aut semine surgunt.

Hordea, frumentum, vites quæ mollia vina

Producunt, augerque Iouis gratissimus imber.

Nam putatur à plerisque frumentum in Sicilia prius inventum fuisse, cui rei argumento fuit quod in planitie Leontia Siciliae frumentum sylvestre sponte nasceretur. dicta est apud Ennam ab his rapta fuisse Proserpina in quibusdam pratis, ubi violæ & alii multiplices flores odoriferi sponte nascebantur, qui semper ita vigeant ut odorem canum venantium naturalem impedirent. Est illud pratū planū in medio, at circum cliui molles attolluntur ita ut umbilicus insulæ iure dicatur. habet circum nemora & fontes & viridaria, & apud ipsa paludem, & propinquā speluncam satis amplam, quæ habet hiatum subterraneum, quæ curram Plutonis cum rapta Dea descendisse ferunt. Sed cur fuit Saturnus à Iove de Regno depulsus? cur ligatus? cur in tartarum deiectus? quia sublimiora corpora, quæ sunt supra elementa & corpora simplicia, omnem vim temporis ad inferiora, quæ patiuntur mutationem, relegarunt: cum ipsa sint ab omni vel senectute vel labore vel mutatione immunia, ut senserunt Peripatetici. Vocarunt igitur tartarum locum hunc inferiorem corruptioni & perturbationi scilicet obnoxium. Sic igitur & se, & fratres suos Iupiter ab immanitate Saturni liberavit: cuius fratres sunt elementa, quorum etiam partes singulæ corrumpuntur, vniuersa certe interire nō possunt. Lucianus tamen in dialogo de Astrologia idcirco datum esse fabulæ locum inquit, quod Saturnus fuerit ligatus, quia tardus segnisque sit planetæ illius motus: cum tamen ligatus nunquam fuerit Saturnus, neque in tartarum deiectus, qui locum dedit fabulæ propter multas tergiuersationes & varietates, quæ contingunt illius motui. Idem cum non facilis sit visui mortalium, deiectus fuit aliquando in tartarum sub terram deiectus, quam tarditatem ac varietatem motus mirifica sanè elegantia orationis expressit Virgilius in primo Georgicorum eo versu:

Frigida Saturni sese quod stella receperet.

Italia Saturnia de nomine Saturni fuit appellata, illique sacra credita, quod multorum bonorum auctor Saturnus Italis hominibus fuerit, ut inquit Halicarnassæus

Dionysius in lib. primo: οὐδὲν οὖν θανίαςεν τοὺς παλαιὸς ἱερὰν καταθεῖν
 τοῦ κρείττου τῶν ἑωρᾶν ταύτων. τὸν μὲν δαίμονα τοῦτον οἰομένης εἶναι πάσης
 εὐδαιμονίας δοτῆα καὶ πληρωτὴν ἀνθρώποις, εἴτε γέροντα αὐτὸν δεῖ καλεῖν, ὡς
 Ἰλνυς ἀξιοῦσιν, εἴτε κείνην, ὡς Ῥωμαῖοι, πᾶσαι δὲ περιελήλυτα τῶν κόσμου φύσιν
 ἐποτρὺον αὐτοὺς ἰννομεῖν. Neque mirum est si antiqui sacratam Saturno
 regionem hanc existimarunt: quippe cum omnium bonorum, omnisque fe-
 racitatis autorem & largitorem hunc dæmonem crediderint: siue tempus ipsum
 nominari conuenit, ut arbitrantur Græci, siue Saturnum, ut Romani. hic quo
 cunque nomine quis vocauerit, vniuersam mundi naturam complexus est. Pla-
 tonicorum præterea classis, cum cælum illum, cuius Saturnus fuit filius, Deū
 esse putarent: at non sublimē istud corpus, quod omnia continet: mentem
 que illam diuinam, quæ cæteras complectitur, hanc mentem modo Iouem,
 modo Venerem, modo Saturnum vocarunt. & quoniam locus illi in cælo præ-
 cipue assignatur ab omnibus, cuius nutu cuncta gubernantur, idcirco Cæli fi-
 lium Saturnum, siue mentis virtutem ἐ cælo proveniente, & in omnia cor-
 pora diffusam dixerunt. cum diuina illa mens ætheream regionem gubernans
 intelligitur, tunc vocatur Iupiter: at ubi in inferiora corpora descendit ad ea
 ad generationem concitanda, tunc appellatur Venus. hinc accidit ut is Satur-
 nus mens superna aliquando intelligatur, in qua sit lex vniuersæ rerum om-
 nium atque providentia, quæ ad ordinem & vitam & mutationes omnium
 fortunæ cum pertineat. Alii tamen eius spheræ cælum, quæ aplanis nuncupatur,
 animam: at inferioris, Saturnum dixerunt. qui ordo postea seruatur in cæte-
 ris. Atque hæc ea sunt, quæ fabulose de Saturno dicta ad physicas rationes de-
 torquentur: quorum fundamentum res à Saturno gestas fuisse ego crediderim:
 quæ tum voluptatis, tum etiam religionis causa fuerunt ab antiquis ita forma-
 ta. Nunc quid astronomicè ista significant explicandum est. ¶ Scriptum est à ge-
 nethliacis Saturni sidus frigidum esse ac sicci, quare bilis atra serax est, homines-
 que facit, in quibus præualuerit in ortu, inuidios, malignos, superbos, auaros &
 ad iram tardos, sed in ea diutius insistentes, atque iidem tamen plurimum pol-
 lent consilio & ingenio, audaces facit in periculis, senilique sapientia. Hanc ta-
 men planetæ malignitatem aiunt placari aut certe leniri Iouis conjunctione vel
 receptione, vel oppositione, vel trino vel sextili aspectu. Sicut enim Mars cum
 in angulis cæli, vel in secunda, ut aiunt, domo, vel in octaua fuerit, multa nascē-
 tibus portendit: cuius tamen malignitatem minuit Venus vel opposita, vel con-
 iuncta, vel recepta, vel per sextam circuli partem distans ab eo, vel per tertiam,
 omnemque seriatem & rabiem propè compescit, sic accidit Saturno ob Iouis
 aduentum: quare dictus est à poetis Saturnus à Ioue filio esse victus, qui sub ip-
 so Saturni circulo est: & in tartarum deiectus, quoniam eius vires infringit &
 obscuras facit. Quod si vera sit illorum sententia, qui dicunt sidera significare
 tantum hominibus superarum mentium voluntatem, tanquam aues augurium,
 nullamque vim in nos habere ad commouendum, cur Venus dicta est à sapienti-
 bus Martis malitiam infringere, aut Saturni Iupiter retardare? Dictus est rursus
 in equum conuersus Saturnus animal in Venerem propensum ac pene furiosum,
 quia libidini deditos vis planetæ clam facit, ac furorem Venerem penè conci-
 tat in iis corporibus, quibus plurimum dominatur. Eum multorum commodorum
 inuentorem fuisse asserunt, quia melancholici, & quibus in ortu domina-
 tur Saturnus, plurimum valent ingenio & prudentia. ¶ Præterea cum singulis pla-
 netis ob similitudinem quandam metalla singula sint attributa, metallorum
 tortores siue chymistæ artifices, hanc totam fere fabulam ad suam artem re-
 torserunt: cum se Gebrum, Hermetem, & Raymundum platonicos, imitari
 velle

*Saturnus in
Equum conuersus*

ve ille profireantur. Dicunt enim fictum fuisse ab antiquis quod Iupiter Saturno
genitales partes absciderit acuta falce, easque in mare deiecerit, ex quibus & de spu
ma nata sit Venus, quia Saturnus sal sit quidam; pater Iouis, preparari salis scilicet,
qui sit ex eo preparato. Sed quoniam cum Iupiter in vase vitreo exisset in
persecutam tenuemque aquam soluitur propter vim ignis, quæ sumitur etiam ab
ipso Ique cum viriles partes secum afferat incidens ac separans, sulphur intimum
ac in sale latens, quæ recidunt in vas, quod accipiendis apponitur; idcirco & Sa-
turno amputatas viriles partes dicunt, & cum sal in aquam tanquam in mare de-
cidat, ex illo sale ac sulphure gignitur Venus. Conantur enim, metallorum torto-
res & las, & alias his similes artes excogitare, quibus possint metalla in alias for-
mas trāsferre teterrima paupertatis forma perterriti, ac semper illam lepidissimi
poetæ Timoclis sententiam in animo habentes, qui ita inquit;

Διὸς ἱεροτάτην αἰματ' ἐν ἀργυρῷ.

ἡ δὲ τοῦ σώματος ἀποπόσειον ἀθροῖον

πλάθει θανάτου ἀπὸ πόνου λείπεται.

Est sanguis acque spiritus pecunia

Mortalibus, quæ nulla cui sit copia,

Viuos pererrat inter vmbra mortui.

Pingebatur autem ab antiquis Saturnus senex pallidus, curuus, altera manu fal-
cem gestans, & draconem caudam sibi mordentem: altera filium paruum ori ap-
ponebat, ac vorabat: caput galea regebatur, & super illa erat amictus. Habebat
iuxta se quatuor filios, e quibus Iupiter virilia amputabat, ac in mare proiicie-
bat, e quibus Venus oriebatur. Senex is nimirum ob motus tarditatem ita finge-
batur, & ob caloris inopiam. falcem habebat, quia retrogradus planeta, quod per
serpentem etiam significabant. vorabat filios, quia pauci viuunt qui nascentes ha-
bent Saturnum in horoscopo dominantem. Iupiter virilia amputat, quia coniun-
ctus teperat malitiā, & de imperio deiecit, quia se exaltat in Saturni circulo hanc
enim & picturam & interpretationem Saturni tradiderunt antiqui nonnulli. atque
hæc physicè & astronomicè summatim dicta sint, nunc quo pacto possint eadem
ad humanæ vitæ institutionem accommodari, vestigandū videtur. Saturnū deie-
cisse patrem suum de regno propter iniurias fratrum, quid aliud significat, quam
iniuriarum denique vindicem esse Deum? cum nemo malus diu felix esse possit.
At fuit idem Saturnus postea idem passus, quia nulla iniquitas iniquitatis est re-
medium: idcirco qui iniurias viciscuntur, illud prius videre debent quo tenus
viro bono procedendum sit, atque eadem iniuriæ, quas in parentes contuleri-
mus, sunt nobis a filiis postea expectandæ: cum omnes domesticis exemplis maxi-
me incitentur. Si quis rursus post datas poenas suorum peccatorum sapiens exti-
terit, illud experitur denique apud omnes bene institutas & politicas nationes
apertum esse externæ virtuti locum, ac ubique viris bonis esse patriam, & ubique
mortalium sapienti viro humanam felicitatem quantulacunque est, patre. Ac
de Saturno satis, nunc de Cælo dicamus.

De Cælo.

Cap. III.

Cælus, quem alii Cœlium, alii Vranum Græco nomine appellant, Aetheris
& Diæ filius fuisse dicitur, ut testatur Cicero lib. 3. de natura Deorum his
verbis: Quod si ita est, Cœli quoque parentes Diæ sunt habendi Aether & diæ,
eorumque fratres & sorores. Huius vxor Vesta fuisse dicitur, quam nihil aliud
esse quam terram, suo loco dicitur. Scriptum reliquit tamen Hesiodus Cœlium
de terra natum fuisse, ut patet ex his carminibus;

F 3

Taa

Ταῖα δ' ἔτοιμαστον μὲν ἔγειναι τοῖσιν αὐτῶν
οὐρανὸν ἄστρον ἐνθ', ἵνα μὴ παρὶ τὰν αὐτῶν καλὸν ἦτορ.
Terra sibi par itellarum Cælum alma creauit.
Quod complectatur lato velamine totam.

Quæ mox cum Cœlo nupsisset, coaiunctaque fuisset insignem filiorum multitudinem illi procreauit, Cæum scilicet, Crium, Hyperionem, Iapetum, Thiam, Rheam, Themim, Mnemosynen, Phæben, Tethym, Saturnum, Brontem, Steropem, Argem, Cottum, Briareum, Gyan, quos oēs commemorauit Hesiodus in Theogonia & Apollodorus Atheniensis in libro 1. Bybliotheca, ut dictum est superius, atque
20 eadem terra postea è Tartari cōgressu Typhocum genuit, ut ait idem Hesiodus. In hunc excitatus Saturnus natu minor ex omnibus Cæli filiis, accepta adamanti na harpe a matre ob fratres victos patrem cepit, ac illi generalia membra præcidit, è quorum sanguine Alecto, Tisiphone, & Megæra nati fuisse dicuntur. Scriptum reliquit Lactantius in libro de falsa religione, Cælum præstitisse potentia cæteris mortalibus, atque cum reges antiquitus pro Diis colerentur, inde accidit ut Cælus pro æthere cultus sit: & Saturnus ad extollendam generis claritatem, quod gloriæ splendorisque generis desiderium omnibus mortalibus in altissimo fortunæ gradu constitutis, maxime est innatum, se è cælo Deorum omnium sede & è terra natum esse gloriabatur. Attramen, si quis
30 recte consideret, idem nobilitatis genus & ranis, & muscis, & cæteris animalibus compluribus natura abunde largita uest, quod ex æthere siue calore siderum, & ex terra per imbres multa huiusmodi semina concipiuntur, & producantur, ut est in his carminibus:

Tum pater omnipotens fecundis imbris æther

Coniugis ingremium lætæ descendit: & omnes

Magnus alit magno commixtus corpore fetus.

Neq; plura his fabulati sunt antiqui de Cœlo. ¶ Quod Atheris ac Diei filius fuerit, videtur nihil aliud significare, nisi naturæ ordinem in celestibus corporibus collocandis: quæ puriora sunt enim, cæteris superiora sunt, & in sublimiore loco
30 quare in coordinandis iis corporibus cum a cæteris secessisset, dictus est natus ex Aethere & Die ob inferiorum siderum lumen. alii è terra natum dicunt, qui mundum ab opifice Deo fabrefactum putarunt ex in formi materia. Veruntamen idem cælum pars est ætheris, atque cælum æther fuit appellatus, ut testatur carmen illud Pacuuii apud Ciceronem in secundo libro de natura Deorum:

Hoc, quod memoro, nostri cælum, Graii perhibent æthera.

Sic Orpheus in hynsis nihil aliud esse cælum existimat, nisi hunc æthera, qui constat ex altissimis illis ignibus, ut patet ex hoc:

ὄψα δὲ παρ' ἡμέτερον, κόσμον μέγας αἰὲν ἀτρέπετος.

Omniparens Cælum, pars & sanctissima mundi

Perpetua.

40 Vocatum est cælum, quia concavum sit, quod κοῦρον significat apud Græcos. Quod autem exectus fuerit à Saturno filio, in neminem adhuc incidi, qui satis probabilem causam attulerit. nam ridicula est illa, quam affert Cicero in secundo de natura Deorum hoc pacto: Nam vetus hæc opinio Græciam oppleuit, cælum exectum à Saturno filio, victum Saturnum ipsum à filio Ioue: Physica ratio non inelegans inclusa est in impiis fabulas: Cælestem enim altissimam æthereamque naturam: id est igneam, quæ per se omnia gigneret vacare voluerunt ea parte corporis, quæ coniunctione alterius egeret ad procreandum. Hoc si ita sit, cur aliquo tempore eas partes habuerit æther declarandum fuit: aut si Saturnus pro tempore intelligatur, quod Saturetur annis, cum dicantur omnia è tem-

ē tempore nasci, & rursus ab eodem labefactari, cur idem fuit exectus à Ioue filio? nunquid nihil aliud ab eunuchō tempore nascetur? Aut nulla igitur vera est, & quæ seruari possit harum rerum interpretatio: aut hæc ad mundi procreationem, ut dicebam, respicit: quæ partim ab historiis, partim ab impostorum nominum natura sumpsit originem. Exectus fuit igitur Cælus, ut ego quidem sentio, quia vnus sit æther, vnumque cælum, neque vllum tempus patitur posse alium æthera aut aliud cælum procreari, cum ex vniuersa consistet materia. Nam cum vnus sit mundus, at non plures, cum neque esse possint, merito dicunt cælum exectum à filio, quia sibi simile quidpiam tempus non finet procreari. Vnum est igitur cælum, & vnum tempus, quod nascitur ex illius motu: ambo execti, quia non plures esse possint: vnde hausta fuit peripateticorum disciplina. Cæli res gestæ nullæ ad nostræ ætatis memoriam peruenerunt, quare facile adducor ut putem ob prudentiam probitatemque hominis principatum ad ipsum fuisse delatum. vnum de illo apud varios scriptores inuenio multorum testimonio comprobatum, quod mortuus est in Oceania (nam Creta, ut opinor ita vocabatur.) in oppidoque Aularia fuit sepultus ut ait Lactantius. Nec me præterit nonnullos fuisse, qui cælum intellexerint animam esse supremi & stellati cœli. quam modo Deum, modo Dei ipsius fecunditatem putarunt. Atque cum Iouem beneficam voluntatem Dei omnibus providentem existimarent, aiebant cum execuisse Saturnum, hoc est ad Dei mentem peruenire: mox Saturnus execat Cælum, quia mens ipsa plurima extorquet a Dei optimi fecunditate, à quo, ea quæ proueniunt, non integra & perfecta sunt, ut in Deo: sed à Ioue ligata & angustioribus naturæ limitibus accipiens vitio coarctata. Quæ ad mores attinēt, similia propè sunt atque in Saturno, nunc de Iunone dicatur.

De Iunone.

Cap. IIII.

Cum de Saturno verba faceremus superius, inter cæteros Saturni filios Iunonem etiam commemorauimus: nam duas tantum fœminas è Saturno natas fuisse accepimus, Glaucom scilicet & Iunonem. Erat id fœdus Saturno cum Titanis, ut dictum est, ut mares omnes, siqui nascerentur è Saturno interficeret, ac filias ut imperio minime aptum genus, pro arbitrio ac voto educare licebat. Cum eodem partu Iupiter & Iuno nati fuissent: Iupiter, ut diximus, clam per Corybantes in Cretam deportatur, at Iuno, ut quæ sola eodem partu nata sit Saturno oblata, quod facile creditum fuit. At enim de loco ubi nata fuit Iuno ambigunt, quod ab aliis scriptoribus in alio loco nata esse dicatur. Strabo libro nono scriptum reliquit Iunonem Argis natam esse, quod videtur significasse Homerus lib. 4. Iliadis hoc versu:

ἦν γὰρ Ἀργεῖν, καὶ Ἀλκιομένης ἀδελφὴν.

Iunoque Argiua, atque Alalcomenia Minerua.

Quam tamen Samiam Iunonem esse scribit Pausanias in Achaicis, cum Sami Iunonem apud se natam esse dixerint apud Imbracum fluuium sub quadam vitice. Atqui ut eadem in utroque loco nata loci non potest: communior tamen sententia est quod in Samo sit edita, cui sententiæ & Apollonius accedit ut scripsit in primo Argonauticorum his verbis.

ὅδ' Ἰμβρακίης ἐδὸς ἦν

Παρθένος ἀγχιὸς ὑπὲρ βίος.

At hic Imbracæ Iunonis sede relicta.

Partheniæ præstans Ancæus.

Nam cum Samus Melantheus & Anthemusa antea vocarentur, dicta sunt postea Parthenia, quia Iuno virgo in illa sit educata; ut scripsit Callimachus in lib. πρὶ κτίσεων νησων καὶ πόλεων καὶ μετανομοσίων. hoc est de cōditis & habitatis insulis, & ciuitatibus, & de illarum nominibus: quam rem explicauit etiā Apollonii Rhodii enarrator. Huius nutrices dicuntur fuisse Eubæa, & Porphyria, & Acræa Asteroionis fluminis filia, ut memorie prodidit Pausanias in Corinthiacis. Atque Olen poetam per antiquum carmina quædam in honorem Iunonis composuisse accepimus, in quibus scriptum erat, Iunonem ab Horis fuisse educatam. Idem Pausanias in Arcadicis Iunonem a Temeno educatam scribit; cuius etiā nutrices fuisse Oceanitides inquit Ouid. lib. 1. Metamorph.

At vos, si læsæ tangit contemptus alumnae:

Gurgite cæruleo septem prohibere triones.

Nec defuerunt qui ab Oceano & a Terhye nutritam fuisse dixerint, quorum sententiam, secutus est Homer. lib. 5. Iliadis, ubi inquit:

ἦ μιν γὰρ ὁ Λοκὸν πολυπόροβον περὶ πατρίδα γαίης.

ἀνέκοντες θεῶν γένεσσι καὶ μητρὶα τίθλω.

οἶμ' ἐν ποσσὶ δόμοισιν ἐσθροὶ ἦδ' ἀτίταλλοι.

Oceanum vilura peto namque vltima terræ,

Vnde genus superis, vnā Terhymque parentem.

Qui me aluere suis domibus feliciter olim:

Habitauit igitur Iuno in Samo insula donec virgo fuit, cuiusce res argumentum fuisse inquit, quod anniuersaria sacrificia ibi fieri solebāt in nubentis Deæ morem, ut scripsit Lactantius. Quo autem pacto Iouis fratris facta sit coniux eū ad nubilem ætatem adoleuisset, ita fabulose narratum est a nonnullis. Dicunt Iouē potiundæ sororis desiderio assidue, quam cum a cæteris Deabus seiunctam vidisset, cuperetque ex eius conspectu euancescere & occultari, sese mutauit in cuculum, & in montem, qui Thronax antea, postea Cocyx ab ipso cuculo dictus fuit, conuolauit. Iupiter igitur eo ipso die magnam tempestatem excitauit, ad quem 30 Iuno cum sola esset, accessit, ibique confedit, ubi Iunonis adulter postea sacellum erectum fuit. Cum tremens igitur ac frigens cuculus ad Iunonis gēna aduolasset, ea illius miserta ancillæ vestem continuo circumiecit. At Iupiter resumpta prima figura rem habere cum illa tentauit, quæ matrem veritatis, ubi se uxorem ducturum Iupiter promississet & iurasset, astensit, quare apud Argiuos, qui maximo eam habent in honore, in Iunonis templo, eius statua sedens in throno cum sceptro, & cuculo super sceptro erecta fuit, ut ait Dorotheus in libro secundo Metamorphoseon. Lucianus autem in mortuorum dialogis scriptum reliquit ex instituto Persarum & Atyriorum id fecisse Iouem, quibus mos fuit vel sanguine coniunctas uxores ducere. Postea Iuno nuptiis præfecta fuit, atque cum Iunoni ante nuptias sacrificaretur, seū victimarum post altare abiiciebatur. Hæc filios Martem Aigen, Ilithyam, & Heben dicitur habuisse, ut testatur Pausanias in Corinthiacis. Atque Lucianus in iisdem dialogis Iunonem scribit citra vllum congressum maris ē subuearaneo conceptu grauidam Vulcanum peperisse, fabulan sunt præterea fontem fuisse apud Argiuos, cui Canatho nomen fuit, in quo proditum est Iunonem, ubi quorannis se lauerit, denuo virginem fieri, qui sermo manauit ab arcanis initiorum & mysteriorum, quæ solēni ritu apud illos fiebant, ut ait Lysimachus Alexandrinus lib. 13. rerum Aethenarū, & Pausanias in Corinthiacis. fabulantur Iunonē aliquādo iratam Ioui in Eubæam recessisse, quam cum Iupiter placare nullo pacto potuisset ad Cirhæonem adiit Platæensem regem callidissimum tunc omnium mortalium, eius monitu Iupiter timu-

lacrum

achrū ligno fabricavit, quod vestimentis egregiè indutum plastro imposuit, famamque edidit se Platæam Asopi filiam esse ducturum, id intelligēs Iuno ze-
lotypia capta ad plastrum irruit, vestes discidit, fraudem cognovit, quart ridens
facile cum Ioue in gratiam rediit, ut scripsit Dorotheus in libris narrationum fa-
bulosarum. Hæc eadem matrimoniorum præses ab antiquis dicebatur, ut sentit
Virg. lib. 4. Aeneidos;

Iunoni ante omnes, cui vincula iugalia supra.

Quæ idcirco quod præset matrimonii pronuba fuit appellata, ut ait idē poeta;
Dant signum primæ & tellus, & pronuba Iuno.

& Ouid: in Phyllidis epist.

Iunonemque, thoris quæ præfidet alma maritis.

Ferunt Iunonem hæc Herculi infanti præbuisse, quod immortalitatem assequeretur, cum illum idcirco Pallas ad illam attulisset, quod ianuic Lycophron
in eo versat;

Gratumque cultori Tropeæ vber Deæ.

Nam fabulantur Iuonem aliquando dormientis Iunonis vberibus Herculem in-
fantem admouisse, quo ab excirata reiecto pars lactis quæ in colum cecidit, viā
inde vocatum lacteam fecit, at quod cecidit in terram, fecit candida lilia, cum
prius essent crocea: Hæc Dea tria loca præcipue dicitur habuisse, in quibus cole-
batur summa religione, quæ ipsi sibi gratissima esse memorat apud Homerum
lib. 4. Iliad.

Atque Argos, quæ sacra ferunt mihi tempore in omni.

Sunt mihi tres vrbes dilectæ, Sparta, Mycenæ

Atque Argos, quæ sacra ferunt mihi tempore in omni.

Enimvero cum multis aliis in locis magna religione Iuno colebatur, tum apud
Rheos, ut ait Pausanias in Eliacis, quino quoque anno matronæ sexdecim ludos
instituebant, qui Iunonia vôtabantur, atque virginibus pro ætate in classes diui-
fis certamen cursus proponebatur. Currebant primæ impuberes puellæ, mox grā-
diores iuven, postremæ natu maximæ, quæ ad Olympica certamina, etiam acce-
debant, sed hæc minora stadia proponebantur. Hypercheriæ Iunonis præterea de-
lubrum extructum fuit apud Lacedæmonios, quo tempore Eurotas agrum Laco-
nicum latè diluit ex oraculi responso. Hanc Iunonem Venerem etiam nomina-
bant, cui vota facere matronæ pro filiarum nuptiis, utpote pronuba Deæ, consue-
uerunt. Colabatur etiam Lacinia Iuno cognomento in agro Crotoniæ, sicuti
testatur Dionysius in libello de situ orbis in his carminibus;

Ναυδμεν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς Κροτωνῆς.

Εἰς τὴν αἰτὴν ἰδὼν λακωνικὰς δὲ μὲν ἡ πόλις.

Exigua vrbs colitur valde iucunda Crotoni;

Aefari vbi ad primas herposi fluminis vadæ;

Alta Iacintidis Iunonis templa videntur.

Hanc Deam cum coelicolarum reginam putarent cum sceptro & diademate sin-
gere mos fuit antiquorum. fama est Iunonem infensam maxime omnium mor-
talium Herculi fuisse, quod è pellice Alcmene natus fuisset, propter quam &
vniuersum Thebanorum genus odio habebat, quare fuit etiam ab ipso Hercule
vulgata, ut testatur Homer. in lib. 5. Iliad.

τλδδ

ταύτ' ἔρη' τε μὲν κρατερὸς παῖς ἀμνημόνως
 Διὶ τέρδ' κατὰ μάχην οἰσὶν ἡρώεσσιν
 ἐβλάθει.

Passa fuit Iuno cum filio Amphitryonis
 Dextitui vber fetto percussu forte iussulo.

Veruntamen cum infinitas propè difficultates, multaque pericula illi propo-
 fuisset, effecit ut immortalis eius gloria apud homines vigeret. neque vllus
 prope fuit, quin per Iunonis odium gloriosus inter mortales euaserit & illu-
 stris, quando gloria omnis & rerum gerendarum praestantia, non nisi in arduo
 & difficili loco sit constituta. Neque vlla fuit omnium Deorum quæ magis pel-
 licum multitudine infestata fuerit. idcirco Numa apud Romanos lege sancivit
 nequa pellex Iunonis templum ingrederetur. his verbis: Pellex ædem Iunonis ne
 tangito: si tangat Iunoni agnum, feminam ænibus dimisit, ædifico. Hæc,
 cum Dii cæteri territi ob metum Gigantum in Aegyptum aufugerent, æg
 alii aliam formam sumpssissent, in vaccam se convertit, ut est apud Ovid. lib. 7.
 mutationum;

Huc quoque terrigenam venisse Typhoea narrat.

Et so. mentiis superos celasse figuris.

Duxque gregis dicitur sit Iupiter, unde recurrit.

Nunc quoque formatur Libyis cum cornibus Hammon.

20 Dellus in cornu est, proles Semelina capro.

Felle soror Phæbi, ninea Saturnia vacca.

Pisce Venus lauit, Gyllenius iudis ales.

Credita fuit esse diuitiarum Dea antiquis, quod etiam sentit Ovidius, ut est
 in Epistola Paridis;

Tantaque vincendi cura est, ingentibus ardent.

Iudicium donis sollicitare meum.

30 Regna Iouis coniux, virtutem filia iactat.

Ipsa potens dubito, fortis an esse velim.

Hic Deæ candida vacca litari mos fuit, ut restatur Virg. lib. 2. Aeneid.

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido

Candentis vacæ media inter cornua fundit.

Fuit anser aulis consecrata Iunoni & Inacho. Rumpini existimata, quia illud ani-
 mal facillimè sentiat omnem vel minimam aeris motum. Fama est, quod Iupi-
 ter hanc Deam aliquando altè suspenderit, pedibusque illius duas incudes appen-
 derit, atque aureum vinculum iniecerit manibus. Tum vero cum Iuno pende-
 ret in æthere Dii cæteri grauius ferebant, neque soluere tamen potuerunt, ut te-
 statur Homerus in lib. 6. Iliadis, his carminibus;

ἢ οὐ μὲν ὄντι κέρμιν ὑψόθεν, ἐκ δὲ σπυδαίου

Ἀκμονας ἵκα δὲ ἀπὸ γαστρίης ἡρώεσσι μάχης

θεύων, ἀπὸ τῶν οὐδ' αὖ αἰθέρι καὶ νεφέλει

Ἐκέρμιν ἡρώεσσιν ἐκ δὲ σπυδαίου μάχης Ἀκμονας

λυαυδ' οὐκ ἔδ' ὄντι. ἀπὸ δὲ σπυδαίου ὄντι Ἀκμονας

ἡρώεσσιν ὄντι ὄντι ὄντι.

An subit ut te suspendi, pedibusque ligant.

Incudes binas, manibusque ut vincula ieci.

Aurea, firmat leui sublimis ab æthere at ipsa

Pendebas, grauius superi dolere, sed vllus

Soluere non poterat, cepi queis, unque propinquum

De coelo ieci.

Istud

Idud ipsum significauit aurea Homeri cathena, e qua pendebant Dii omnes Iouem de caelo detrahere conantes, quorum tamen conatus fuit irritus, ut ait Hom. in lib. Illad. 8.

Σειρὴν ἔχουσαν ἐξ οὐρανόθεν χρυσάσπιντα,
Πάντες δ' ἐξ ἀπείρου θεῶν, πασαι τὲ θάνατοι.
Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔρυσαντ' ἐξ οὐρανόθεν τὰ δ' ἰσθμῶν
ὅτι ὑπάρχει μὲν οὐδ' ἐν μάλ' αὖ πολλὰ καὶ μοῖρα

Aures sit vobis superi suspensa cathena

De caelo, hanc trahite d. Diui, cæsusque Dearum.

Sed non detrahete d. caelo, neque vincere summum

Vita totiens poterit vbi labor omnis inanis.

Per huiusmodi fæctas ambages rerum naturalium seriem declararunt poetæ. nunc scitiam & præcepta, hunc naturalium vires & principia, nunc vitæ humanæ recte instituendæ rationem sub his fabularum arcanis integumentis occultarunt, quæ non poterant illis sapientibus aut quibus sapientes explicassent, intelligi. Quid autem Iuno suspensa ita significet, & cur Iouem de caelo Dii omnes detrahete nō possent, declarabitur paulo inferius. Attribuerunt antiqui nymphas quatuordecim Iunoni, quæ illius seruitio semper assisterent, ut ait Virg. lib. 1.

Sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ.

Quantum omnium maxime Iridis seruitio utebatur. Huic Dex sacer erat pavo, quæ propter illam cæsus fuit Argus a Mercurio, & in illam auem mutatus, ut ait Theodorus in libro Metamorphoseon, vbi Io custodiret mandato Iunonis. Illius currum Idcirco fixerunt antiqui a pavonibus trahi, ut indicauit Quid. lib. 2. Mutationum.

Ingressum habili Saturnia currum

Ingressum liquidum pavonibus æthera pictis.

Idcirco Adrianus Romanorum Imperator in eo Iunonis templo, quod fuit in planiore Eubææ parte situm, inter cætera memoratu digna, quæ viscebantur, pavonem ex auro & lucidis preciosissimisque lapillis dicitur cū aurea corona & purpurea palla, vbi erant elata Herulis & Hebes nuptia argenteæ, ut ait Alcetas in lib. 1. depositorum in Delphis. & Pausanias in Corinthiaca. Multa & huic Dex tributa fuerunt cognomina vel a locis in quibus colebatur, vel ab illis qui templa dicauerant, vel ab euentu rerum, vel a cæteris rebus huiusmodi. & ab officio Thetis & Bellona, & a loco Argiva, & Samia. Sic quia Hercules illi capram inactasset, vocata est Aegophaga, cui apud Lacedæmonios hoc nomine mos fuit capram immolare. Sic Populonea, Lacinia, Hoplismia, Bunea, Acræa, Hypercharia, Vnxis, Moneta, Calendaris, Februa, Fluonia, Domiduca, Cynthia, Interduca, Socigeta, & alla complura his similia.

Hæc illa sunt, quæ de Iunone fabulosè ab antiquis sunt tradita. Nunc quid sub his fabulis contineretur, explicemus. Cur Iuno Saturni fuerit filia, dictum fuit cum de generatione elementorum superius de Ioue verba facientes loqueremur. Hæc elementum aeris esse putabatur, ut in hymno in Iunonem fecit Orpheus his carminibus.

Ἐν αἰθέρι καὶ παλαιῇ νύμφῃ αἰὲρ μορφή
Ἦν παρὰ βασιλῆα Διὸς συλλεπτὴ μόχλευρα.
Ἰχθυόσας αὖρας θητοῖς παρὰ χροῶσιν ἀποσπείρει.
Aerem ostentans faciem Iuno alma, huius quæ
Cyaneo resides, præbens mortalibus auras
Magna Iouis coniux faciles, ventosque salubres.

Quæ apud Virgilium etiam libro quarto se facultatem habere concitandorum imbrium

Caro Iunoni

imbrium & grandinum inquit hoc pacto;

His ego nigram commissa grandine nimbum

Desuper infundam, & tonitru cœlum omne ciebo;

Vbi enim Iupiter Iunonis amore incaluit, eamque complectitur, omnium pul-
lulant herbarum fructuumque genera: aer enim nisi superiorum corporum ca-
lore commoveatur, generare omnino non potest, quod significauit Homerus in
libro 8. Iliad.

ἡ γὰρ καὶ ἀνδρῶν μαρτυρεῖ πρὸς αὐτὸν ὅτι ἡ παρακίνησις.

τοιοῦτο. ὅταν γὰρ δια φέρῃ τοιοῦτο αἶμα.

10

Sic ait: vxorem amplexus Saturnius hinc est,

Sub quibus alma parit tellus cum gramine flores.

Et quoniam aer non solum est per quem spiramus, per quem vivimus, per quem
videmus, sed etiam qui nobis occultam vim naturalem in sanguinem præbeat,
vt vel formidemus pericula, vel ea fortiter subeamus, idcirco Iunonem Timoris
& Audentiae potestatem habere crediderunt antiqui, vt Orpheus testatur in
Argonauticis;

Δειμάδ' ἐν φρεσὶ Ζήτα θεὰ Λονκώλερος ἦεν:

Terroris his menti iniecit Saturnia Iuno.

Fertur in Samo insula nata & educata fuisse, quoniam saluberrimus ibi est aer.

20

Hæc habuisse Horas nutritrices dicitur, quia ita sibi vicissim succedunt elementa,
vt assidue & singulis horis corrumpantur secundum partes ac gignantur, quod nisi
contingeret, periret omnino aeris elementum, cum tam facili sit aer ad omnes
mutatione. educata fuit, Iuno etiam ab Oceano & Tethys, vel a filiabus fluminis
Asterionis, vel a nymphis Oceaninis, quoniam aer ex aquis præcipue rationibus
factis gignitur; quemadmodum è densioribus terra. Hæc ideo ex Ioue peperit
Vulcanum, quia ignem calefactus aer procreat vt frigidior & densior aqua; quod
ita expressit Lucretius in lib. 1.

Et primum faciunt ignem se vertere in auras

Aetheris, hinc imbrem gigni, terramque creati

Ex imbri, rursusque a terra cuncta reuerti.

30

Humorem primum, mox æta, deinde calorem.

Hæc eadem filios habuit Heben & Martem, tum quia temperies aeris causa est
abundantiæ & vbertatis rerum omnium; tum etiam quia affectus quodammodo
aer diuinitus bellorum & discordiæ semina imprimit in animis mortalium;
eandemque lætitiæ & pubertatis Deam putarunt, quod ea omnia bene affectus
aer agat, inde dicitur.

Ad sit lætitiæ Bacchus datur, & bona Iuno.

40

Neque placet Zeæ sententia, qui Martem & Heben è Iunone natos putauit, quia
frequentia bella propter salubria loca oriantur inter hoies. Hinc Pronuba, hinc co-
inglis præfecta putabatur, quod aeris benignitas omnia in lucem euocet, quare ex
iure credita est diuinitas Dea. Hæc Iouis coniux, quia in ipsum æra calor æthe-
reus agit, & quia summa pars aeris propius accedit ad ætheream puritatem, vt ait
Cicero in secundo de natura Deorum. aer autem, vt Stoici disputant, interiectus
inter mare & cœlum Iunonis nomini consecratur, quæ est soror & coniux Iouis,
quod & similitudo est ætheris, & cum ea summa coniunctio. Et seminarunt autem
eum, Iunonique attribuerunt, quod nihil est eo mollius. Ob eam molliciem cum
Dii in Aegyptum propter Gigantum metum fugientes varias formas sumpsis-
sent, in vaccam mutata dicitur, & a cucullo molli auicula decepta. Hæc ligata
fuisse à Ioue dicitur, quia aer sit inferior vi naturali cum superiore corpore con-
iunctus vt ait Plato in Timæo. Incudes sunt aqua & terra, quæ videntur ex ipso
aere

aere pendere, cum aer super his omnibus supernater :neque Dii omnes possent ipsam Iunonem ab his vinculis liberare, quia tanta est Dei potentia, tantumque artificium in his mundanis corporibus coniungendis, vt nulla vis vel humana vel diuina, quidquam horum dissoluere possit, nisi idem artifex, qui ea fabrefecit. Idem significauit per auream catenam: quæ est vis æthereorum & superorum corporum inter se diuinitus connexorum. Dicitur fuisse ab Hercule vulnerata, quoniam grauissima semper serè est fortuna virtuti aduersaria, cum raro vtrumque sidera in alicuius ortu coniungere consueuerint. Nymphæ complures Iunonis seruitio assistentes quid aliud significant, quam varios in aere mutationum euentus? Sacer est illi pauo quoddam superbum, quoddam ambitiosum, quoddam alta petens, vtpotè aërio temperamento animal, quoddam variis coloribus ornatum, quoddam multos habet oculos: quia superbi sunt, ambitiosi, rerum arduarum appetentes, qui diuitiarum Deam habent tutelarem, quos multos homines obseruare necesse est ad rerum suarum custodiam. neque tamen totum est corpus coloribus distinctum, sed quædam pars deformis, cum nihil omnino felix possit contingere. varietates autem colorum quid aliud significant, quam facultatum iacturas, fortunæque multiplices vicissitudines, & insidias ab externis & amicorum carissimorumque mortem & calamitates, quæ omnia intimam animi partem eorum, qui cæteris felices videntur, infestant. Huic Deæ templum in ea via, quæ ducebat è Phalero Athenas, sine foribus, aut recto fuisse extructum scripsit Paulanias in Atticis: quod quidem nihil aliud significat, nisi Deam hanc nullum in locum esse includendam, eum Dea sit per quam spiramus ac viuimus. Hæc illa sunt quidem, quæ physice de Iunone ficta fuerunt ab antiquis. Nunc quid horum possit ad mores retorqueri vestigandum est. ¶ Quod attinet ad auream catenam, quoddam omnes Dii Iouem de coelo detrahere non possent, ego modo auaritiâ, modo ambitionem esse auream catenam crediderim; quæ & si potentissima est, multosque à vera Dei religione ad falsa dogmata retraxit, multasque sectas falsarum religionum à Christo solo veridico, Dei summi, sapientięque summæ filio desciscientes, instituit; tamen virum bonum suo loco dimouere non poterit, neque veritatem vilo tempore labefactare, quæ aduersus omnes iniurias inconcussa persistit. Qui enim vir bonus uerè existit, ille neque auaritia neque ambitione vlla loco dimouetur; quare vnusquisque sui potest experimentum habere, an vir bonus nominari possit, cum hæc sint tanquam indices lapides. Sic igitur neque Iupiter cum in rebus civilibus pro lege capiatur, neque lex Christi, quæ est anima ciuitatum bene institutarum, neque iudices, vel præfecti urbium, vel Imperatores, si viri boni sint dimoueri possunt de recta sententia largitionibus, cum possit ipsa lex, aut indices, corruptores & sceleratos homines labefactare. Non potest igitur Iuno per suas opes, neque per eloquentiam Mercurius, neque blâditis Venus, nec minis Mars Iouem de coelo deicere, neque quantuscumque fuerit reliquorum Deorum cæsus. Chemicis artifices præterea conati sunt non nullas fabularum Iunonis partes ad suos ignes & ad sua vascula retrahere. Dicitur Iuno, inquit, Saturni & Opæ filia, Iouisque soror & coniux, & ante Iouem nata eodem partu, Reginaque esse Deorum & diuitiarum Dea, partibus & matrimonii præfecta: quæ nihil est aliud quam aqua Mercurii, quæ Iuno nominatur. Saturni ea de causa est filia, quod ab eo & eius terra distillat, ac manat. Hæc terra dat opes, siue aurum chemicum, quoddam vna distille Iuno & Iupiter siue aqua Mercurii, & sal in ima parte vasculi vitrei ac in sæce relictus. Cum verò prius effluat aqua Mercurii è vasculo, nascitur Iuno ante Iouem, Præest eadem partibus, quod cum manat Phæbum chemicum educit in lucem, vnde

de Lucina etiam vocata est. Praefecta connubiis putatur eadem, quoniam media est coniungendis sulphureis humoribus Venere ac Marte scilicet: quæ quod antequam manet cum Ioue coniungatur, & ambo gignant solem chemicum, Iouis vxor vocata fuit. Regina deorum dicta est, quoniam illa regit, soluit coniungit, separat, ac reprimat metalla, quæ variis Deorum nominibus appellantur. Ac de Iunone satis, nunc de Hebe dicamus.

De Hebe.

Cap. V.

- 10 **C**um de Iunone loqueremur superius, dictum fuit Heben, quam Latini Iuuentatem vocarunt, Iunonis fuisse filia. Huius patrem fuisse Iouem alii crediderunt, inter quos fuit Homerus, qui ita scripsit lib. 1. odyss.

τίρδ' μετ' εἰσενόησα τίλω ἥρα κλεινὴν
Εἰδωλόν, αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεῖσι
τέρπεται ἐν θαλλῇ, καὶ ἔχει καλλίσφρον ἦβην
Παῖδά Διὸς μεγαλόιο, καὶ ἥρως γυναικὶ Διὸς.
Post hunc, Alcidae mihi nota accessit imago.
Is superos inter conuiuia læta frequentat.
Nata Iouis magni, Iunonisque additur illi
Nunc Hebe coniux.

- 20 Alii magis fabulosum Hæbes ortum memorarunt: dicunt enim Iunonem aliquando ab Apolline in domum Iouis ad conuiuium fuisse conuocatam, atque inter alias epulas lactucas agrestes appositas fuisse, quas ubi comedisset, cum antea esset sterilis, repente fit gruida, atque Hæben filiam postea peperit. ea cum pulcherrima esset, ac Ioui placuisset, iuuentuti præficitur ab ipso Ioue, & id præterea illi munus datum est ut Ioui pocula ministraret, cui varijs floribus compositum sertum capiti impositum fuit. Veruntamen cum lapsa aliquando inter ministrandum fuisset, partesque pudendas omnibus præsentibus offendisset, ab illo officio remouetur, & Ganymedes Laomedontis Troiae regis ab aquila in cælum Iouis influ portatus, sufficitur. Quod Hæbe pocula Ioui porrigere antea consueuerit, testatur Homerus ita lib. 4. Iliadis:

μετὰ θεοῖσι πότνια ἥβη
Νέκταρ ἐρρογεί, τοὶ δὲ γούστοις δὲ πάλαι
Δειδέγαν, ἄλλοι δὲ. Hos Hæbe venerabilis inter
Fundebat nectar pateris: hi portinus aurum
Excipere è manibus, seque inuitare vicissim.

Cum Ganymedes igitur ad id munus fuisset assumptus, tum Iuno grauitè tulit
Et genus inuisum, & rapti Ganymedis honores.

- 40 Quod testatur etiam Cicero in lib. 1. de natura Deorum ita inquit: at poetæ quidem nectar, ambrosiam epulas comparant, & aut Iuuentatem, aut Ganymedem pocula ministrantem. Hæc fuisse aliquando Ganymedam vocatam ab antiquis testatur in Corinthiacis Pausanias: nam antiqui Heben oblectationē seu voluptatem quæ percipitur in conuiuijs uocarunt, quare Homerus in conuiuijs ministerium illi attribuit. Apud Sicyonios & in Phlunte Dia nominabatur: quibus in locis fuit eximium illius sanum, & illa eximie colebatur, ut ait Strabo libro octauo. Memoria prodiderunt antiqui Hereuli post absoluta certamina cum in cælum ascendisset, Heben datam fuisse à Ioue in matrimonium: quare in earegiuncula, quæ Horti dicebatur apud Athenienses, aræ in communi templo Herculi & Hebe consecratae fuerunt, ut ait in Atticis Pausanias: quæ, ut ait Apollodorus lib. 2. illi Alexiaren filiam & Anicetum peperit.

Hæc

¶ Hæc breuiter de Hebe, nunc sententiam ex his eliciamus. Ego Ciceronis opi-
nioni sanè facile accedo, qui ita scribit in libro primo Tusculanarum disputatio-
num: Non enim ambrosia Deos, aut nestare, aut luuentate pocula ministrante
lxtari arbitror: nec Homerum audio, qui Ganymedem à Diis raptum ait pro-
pter formam vt Ioui pocula ministraret. Non iusta causa, cur Laomedoni tâta
fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus, & humana ad Deos transferbat. Quo pa-
cto Hebe Iunonis filia dicitur? quoniam & felicissima aeris temperie omnia her-
barum, arborumque genera pullulant, & pulescunt. Nam quomodo sine paren-
te Ioue vel nasci vel Iunonis filia esse poterit? nulla est aeris temperies, quam non
efficiat ætheris calor ex motu, cum omnis inferiorum corporum actio ex agita-
tione superiorum proveniat. Qui enim potest aer aliquid ad ortum euocare,
nisi solis, æthereque regionis calore concitatus illud ipsum efficiat? Quippe cum
litigium & amicitia non solum principia sint ortus & interitus rerum, vt sapiens
credidit, verumetiam omnia nata conseruent: quibus suas vires æquè imperti-
uerint. Martis soror Hebe esse dicitur, quoniam vbertas rerum omnium, & fer-
tilitas agrorum ex eiusdem aeris temperamento oritur, ex quo etiam bella, &
illorum omnium deuastationes. Mars præterea bonitate regionum alitur, cum
nemo prope de sterili & inope regione contendat. Quod autem esis lactucis
agrestibus Iuno facta est grauida, quid aliud significat, quàm ex ipsa aeris tem-
perie natam fuisse Heben? Iuno vbi est conuiuio accepta ab Apolline in do-
mum Iouis, nimio calore solis exarsit ac ætheris: quare agrestes lactucas, quæ
frigida sunt comedit, ac fit prægnans. Quis non videat per hæc aeris tempe-
riem significari: qui vbi plus æquo incaluerit, frigus expetit & symmetriam ad
res generandas. Inde nascitur Hebe, quæ iuuentuti tant plantarum quàm ani-
malium præest. Hæc vbi lapsa fuisset dum ministraret, pudendasque partes su-
peris ostendisset, priuata est à Ioue eo munere quod propter pulchritudinem
obtinuerat: hoc quid est aliud, nisi cum folia deciderunt arboribus iuuentu-
tem & honorem plantis delabi? quæ sicum priore conditione comparentur tur-
pes sunt, & parum decora. Eo tempore Ganymedes in eius locum subrogatur,
qui nihili aliud quàm hyemem significat, quæ dicta est etiam à pluuiis: quare
& in: Quorum signum denique Ganymedes conuersus est. Hæc ea sunt, quæ
mibi spectare videbantur ad naturales rationes. ¶ Quod attinet ad mores, ita
inrelligendum cenfeo, gratiam atque fauorem principum rem esse inconstan-
tissimam, quippe quibus aliud, pulchrius alio tempore appareat: neque vlla res
est illis tant opere iucunda, cuius non breui tempore nascatur fatietas. Hæc leui-
tas in illis est præcipuè principibus, qui fortunæ ornamentis, cæteris præstant homi-
nibus, ac prudentia animi illorum vulgo adæquat: nam facultatum copia
multos facit insipientes. Apud sapientes vero principis omnis turpitudine vel ex-
teriorum vel familiarium potest animum vel beneuolentissimum alienare: quia
pulchritudo omnis ad integritatem morum & æquitatem & innocentiam trans-
ferenda est, sine quibus virtutibus omnino est ex oculis viri boni remouenda.
Ac de Hebe satis: nunc de Vulcano dicamus.

De Vulcano. Cap. VI.

Vulcanus, sicut dictum fuit, Iunonis fuit filius, ut testatur Hesiodus in Theogonia;

ἡρπιδ' ἠφαίρον κλυτὸν ἐν φιλότῃτι μιν γῆισα Γείνατο
Vulcanum peperit Iuno coniuncta in amore Præstantem.

Hunc, ut dictum est, quidam voluerunt subventaneo conceptu fuisse genitum
fine

sine patre, quem tamen Homerus è patre Ioue Iunoneque matre natum esse putavit. Neque enim fieri potest ut natus sit sine maris desiderio, ut ostendetur, neque fieri potest rursus ut frustra Iuno marem tantopere cupierit. Sed audiamus quemadmodum incredibili prope furore & desiderio maris concitentur ægætes, quæ subventaneos concipiunt.

Continuoque avidis ubi subdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum stant rupibus altis,
Exceprantque leues auras: & sæpe sine vllis
Coniugiis vento gravidæ.

20

Num tantum maris desiderium frustra Iunonem inuasit? ò infelicissimam Iunonem, si neminem neque Deorum, neque hominum inuicere potuit, cum adeo stimulis libidinis agigaretur, qui suo desiderio satisfaceret. Fuerunt qui dixerint Vulcanum Iouis fuisse filium, qui cum de formis natus esset, fertur à Ioue in insulam maris Ægæi Lemnum præcipitatus, ut ipse de se ipso testatur apud Homerum in primo libro Iliadis;

ἦ δὲ γάρ μιν καὶ ἄλλοι' ἀλεξίμενοι μίμασσαν,
ἢ Λατοὶ δὲ τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ βασισίῳ.
Πάριδ' ἤμαρ φερόμεν, ἀμαδ' ἡλίων καταδυνάτι
κατὰ πτόν ἐν λήμνῳ, ὃ λίγος δέ τι θυμὸς ἦν.

Me quoque de cælo pedesecit Iupiter olim,
Contra illum auxilium misero ut mihi ferre pararem;
Ast ego cum cælo, Phæboque cadente ferebar;
In Lemnum ut cecidi vix est vis vlla relicta.

Quodd autem diu fuerit in Lemno Vulcanus Iunonis Iouisque filius, ita scripsit Cicero lib. 3. De natura Deorum; Vulcani item, primus cælo natus, ex quo Minerva Apollinem eum, cuius in tutela Aethenas antiqui historici esse voluerunt. Secundus Nilo natus Opas, ut Aegyptii appellant, quem eussidem esse Aegypti volunt. Tertius ex Ioue & Iunone, qui Lemni fabricæ traditur præfuisse. Quartus Menalio natus, qui tenuit insulas propter Siciliam, quæ Vulcaniæ nominantur. Verum Lucianus in dialogo de Sacrificiis fabulam hanc non sine risu recitat, quod Vulcanus ita fuerit de cælo præcipitatus; χαλεπὸν γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πτωματός, ὅποτε ἐρίσθη ἀπὸ τοῦ Διὸς, ἐξ οὐρανοῦ. καὶ εἰ γε μὴ οἱ λήμνῳ, κατὰ πτόν, οἱ τε φερόμενον αὐτὸν ὑπεδέξαντο, ἐτέθηκεν αὐτῷ ἡμῖν ὁ ἥθερος, ὡς αὐτὸς ὁ αὐτὰν ἐξ οὐρανοῦ καταπύων.

30

Claudum factum esse inquit ab eo casu, cum de cælo fuit à Ioue præcipitatus: ac nisi Lemni recte facientes, cum ferretur adhuc, illum excepissent, mortuus esset omnino nobis Vulcanus, tanquam Aethanacum cecidisset è turri. Mytilus libro primo rerum Lesbicarum memorat præprodidit Lemnum idcirco fuisse consecratam vulcano exstigmatam, quia calida sit quædam vis terræ eius insulæ, quam etiam sigillatam vulgo medici appellant, cuius vsus vermes necat si fiat ex ea luti cum vino albo, atque non parum prodest illis etiam, qui venenum hauserunt, multasque alias facultates præterea obtinuit. nam non solum res philosophicæ, sed etiam medicæ aliquando per fabulas ab antiquis explicabantur. At Homerus in hymno, quem scripsit in Apollinē non à Ioue, sed à Iunone Vulcanum præcipitatum fuisse de cælo memorat, ac in mare decidisse, fuisseque non à Lemniis, sed à Thetide educatum, qui Iunonē ita narrantem factum introducit in his;

Παῖς ἐμὸς ἦσθαις ῥιπνὰς πόδας, ὅν τέ μοι αὐτῇ.
ἢ Λ' ἀνὰ χερσὶν ἐλόνσα, καὶ ἐμβαλὼν ἐν ῥέϊ πύγῳ.
Ἀλλὰ ἐν ῥέϊ θυγατὴρ βέτις ἀργυρόσκιος.

Δίξατο,

Δέξατο, καὶ μετὰ τοῦ κασσηϊότητι πέμψεν·
 Iple meus natus claudus Vulcanus, ego ipsa
 Hunc peperī, manibus capiens & in æquora ieci.

Filia mox cepit Nerei Thetis alma marini,
 Germanasque adiit, quibus hunc portauit alendum:

Alii dixerunt fuisse à simlis educatum. Neque mirari conuenit, si cum de Ioue superius loqueremur, paucos filios illi tribuimus, cum præter supradictos Mercurius quidam, & Venus, & alii nonnulli eius filii extiterint: quoniam ita obscuri fuerunt, ut eorum nomina pene deleta & extincta sint eodem quo vita die. Memoriam prodidit in Atticis Pausanias, Vulcanum iniuriæ acceptæ à matre minime oblitum auream sellam cum occultis quibusdam vinculis dono matri misisse, quæ Deam, cum assedisset, statim implicauerunt, quod etiam Iaro innuit in secundo de rep. καὶ τοὺς πομπὰς, ὅγγυς τοῦτον ἀναγκάσειν λογοποιεῖν, ἥσας δὲ δεσμῶν ἐπὶ τοῦ σώματος, καὶ ἡφαιστὸς ἴσας ἐπὶ πατρὸς. Atque poetæ cogendi sunt ut moderata vtantur oratione, ut Iunonis vincula à filio, & à patre Vulcanum deicctum. Habuit uxorem Vulcanus Aglaïam vnā à Gratiis, ut ait Iliacus. Communior tamen est hominum sententia, quod Venerem à Lemno duxerit: quare Virgilius eam uxorem Vulcani nominauit hoc pacto in octauo Aeneidos.

At Venus haud animo nequidquam exterrita mater

Laurentumque minis, & duro mota tumultu,

Vulcanum alloquitur, thalamoque hæc coniugis aureo

Incipit, & dictis diuinum inspirat amorem.

Hunc Deum facem ferre in nuptiis inquit Euripides in Troadibus, cum faces accensæ ad nuptias afferri solerent, ut patet ex his;

ἡφαιστὸς δ' ἀδούχῃς μὲν ἐν γάμοις βροτῶν.

In nuptias mortalium Vulcane fers. Faces.

Certamina currentium præterea cum accensis facibus in honorem Vulcani celebrabantur, quæ dicebantur Lampadophoria, de quibus ita mentionem fecit Herodotus in Vrania; κατὰ τὴν ἑλληνικὴν λαμπάδοφορίαν, τῶν τῶν ἡφαιστὸς ἐπιτελεῖται. ut apud Græcos Lampadophoria, quæ in honorem Vulcani peragunt. Erat horum certaminum consuetudo ut currentes summo studio conarentur accensas faces ad metram vsque deferre: arcui fax esset extincta, ille cum infamia cessabat à cursu. Si quis cum accensa face fuisset à sequente superatus currendo, lege certaminum cogebatur sequenti accensam lampadem tradere: quam rem indicauit Lucretius in lib. 2. ita scribens:

Et quasi cursores vitæ lampada tradunt.

Nam si quis recte consideret, huic certamini simillima vniuersa vitæ mortalium videbitur. Fuit autem ea de causa certamen Vulcano cum igne institutum, quod is ignem inuenisse à nonnullis creditur, ut testatur Zetzes in historia 335. decimæ chiliadis, his versibus;

ἡφαιστὸς τῆς αἰγυπτιᾶς ἐν χερσὶν ἦν τοῦ νόε,

ὃς Νῶε, καὶ Διονυσῶς καὶ Ὀσίρις καλεῖται,

ἐφ' οὗ, ἐπ' οὗ, καὶ τῆς γῆς δὲ τῶν ἐκ πυρός, ὁπίσθας.

Vulcanus quidam Aegyptius temporibus Noe,

Qui Noe, & Dionysus, & Osiris vocatur,

Inuenit ignem, & artes ex igne quot sunt.

Veruntamen in Prometheis quoque & Panathæncis sacrificijs lapides patratio-
 neferebantur, & quamuis multi fuerint Vulcani, nos, sicuti de Ioue loquentes
 fecimus, omnes vbi res gestas reliquorum tribuentes, communem scriptorum
 opinionem sequamur, qui Iolū ferre Iunonis & Iouis filium nominare solent. Neque
 cui m

enim multum differre putamus ad suscepti laboris utilitatem, hinc an ille huius nominis hoc vel illud fecerit, modo factum fuisse dicatur à Vulcano. Non enim historicas narrationes, aut res gestas nunc scribimus: sed antiquorum fabulosa segmenta explicare contendimus. Veruntamen neque illud est sine controversia, quod Vulcanus ignem primus inuenerit; cum illius inuentionem non nulli Prometheo ascribant, ac Lucretius multò his probabiliorem inuenti ignis rationem attulit in lib. 5.

Illud in his rebus tacitus ne forte requiras:

Fulmen detulit in terras mortalibus ignem

Primus; inde omnis flammaram didicit ardor.

- 10 Illud fortasse contigit quod igne ita inuento primus Vulcanus eas artes, quæ fiunt per ignem, inuenerit: qui cum per ignem durissima metalla in varias formas diduceret; creditus est igni imperasse, & fuisse ignis Deus, quæ tamen succedentibus temporibus ignem etiam esse putarunt, ut sentit Orpheus in eo hymno;

ἡφαίστος, ὁ βρόθυμος, μέγας θεός, ἀκαμάτοιο πῦρ,

λαμπρόμενος φλογέος αὐραῖς πατοίμβροτος δαίμων.

Vulcanus & præstans, & fortis, flamma perennis.

Flammatis auris splendens peramabile numen.

- 20 Verum quid opus pluribus? ut autem quorum consuetudinem intelligamus, & quod ij variis nominibus Deorum rem eandem nominarunt, huc ascribenda existimamus carmina quædam ex minore Cratere Orphei ad hanc rem valde spectantia; in quibus quid sint Dii nonnulli exprimitur;

ἡμεῖς δ' ἑρμηνεύς τῶν πάντων ἀγγέλους ἔσσι.

Nymphae ὕδωρ, πῦρ ἡφαίστος, σίτος δημήτηρ.

ἢ δὲ θάλασσα Πασεῖδ᾽ ὠν μέγας, ἢ δ' ἐρσὶ χθονί.

καὶ πόλεμος μὲν ἄρης, εἰρήνη δ' ἐς ἀφροδίτην.

οἷος, τὸν φιλέουσι θεοὶ, θηταὶ δ' ἀνδρες ποιοῖ.

ὅσα βροτοῖς εὐρὴν λυτὴν καλλίστορα πασῶν

ταυρογόνης Διόνυσος εὐφροσύνην πόρε πᾶσι.

ἡδίστην, πάσης· ἢ τ' εἰλατίνῃσι παρῆσι.

καὶ δέμῃ, ἢ περ ἀτασιδεμισυέει τὰ δίκασα.

ἥλιος οὐ καλέουσιν Ἀ' σέλλα καὶ κλυτότοξον,

φοῖβον ἐκυβέλλετ' ἡμῖν, μάντιν πάντων ἐκείργουσι.

ἡγήσῃ τῶσων ἀσκληπιὸν. ἢ τὰ δὲ πάντα.

Nuntius interpres Cyllenius omnibus ipse est:

Nymphæ aqua sunt, frumenta Ceres, Vulcanus at ignis.

Est mare Neptunus canentia litora pulsans.

Mars Bellum, pax alma Venus, mortalibus ipse

Taurigena, & superis animi, curæque leuamen.

Corniger est Bacchus conuiuia læta frequentans,

Aurea iustitiamque Themis, rectumque tuerur.

Sol est mox idem contorquens spicula Apollo,

Eminus & peragens, & Diuinator, & Augur,

Morborem expulfor Deus est Epidaurius, Ista

Omnia sunt vnum, sine plurima nomina quamuis.

Sic etiam suauissimus poeta Menander stellas & elementa ex Epicharmi sententia Deum fuisse creditum inquit in his carminibus;

ἡ γῆ γάρ μινος ὕδωρ, ἄστρα, γῆν, πῦρ, ἥλιον,

Ἀ' ἡμεῖς, σέλας ἡμῖν ἢ θεοὶ τὰς ἐμμενέας.

Aquam, Deum, terramque, Solem, sidera,

Ventre

Ventosque, Lunam, ignemque Epicharmus asserit.
Atque Orpheus in hymnis Vulcanum, Solem, & Lunam, & astra, & lumen Pa-
rissimum atque æthera ipsum nominavit, ut est in his;

Αἴθερ, ἥλιος, ἄστρα, σελήνη, φῶς ἀμείνων.

Aether, Sol, lumen purum, idem sidera, Luna.

Neque minus luculenter sanè hoc explicavit pclarus ille & suavis poeta Hermecha-
nax, ubi ita cecinit; Πλουτων, πέρσεφονη, δημήτηρ, κούρις, ἑρως,

Τρίτωνες, νηρεὺς, τῆθύς, καὶ κυανοπλάτης,

ἑρμῆς, ἠφαιστός, κλυτὸς, πᾶν, ζεύς, ἡ, ἡρι,

Ἀρτεμις, ἡδ' ἐκάργος Ἀπόλλων, εἰς θεὸς ἐστ.

Pluto, Persophone, Ceres, & Venus alma, & Amores,

Tritones, Nereus, Terhys, Neptunus, & ipse

Mercurius, Iuno, Vulcanus, Iupiter, & Pan,

Diana, & Phæbus iaculator, sunt Deus vnus.

Cum igitur Vulcanus artes illas excogitasset, quæ per ignē exercentur, ac Deus
ignis fuisset creditus, Aetnæ montis cauernas, in quibus magna vis ignis subter-
ranei exæstuat, Vulcani officinā esse crediderunt antiqui, ubi Ioni fulmina fabri-
carent. idcirco Agathocles in iis commentariis quos de arte Ferrariæ Vulcani scrip-
serat, duas fuisse insulas narrat apud Sicilian, quarum altera Riera, altera Stron-
gyla vocabatur: in quibus per diem ac noctem ignis assidue emittebatur: cum
tamen in septimo Historiarum alteram fuisse Aeoli, alteram Vulcani dixerit. id
circo Apollonius etiam Rhodius in lib. 4. Argonaut. ubi de Lipara & Strongyla
loquitur, ibi fuisse Vulcani incudes scribit his carminibus; αὐτὰρ ἐπεὶ τα

ἐλθεῖν εἰς ἀκτὰς, ὅθι' ἀμμονίης ἠφαιστο

χάλκῃσι σιβαρῶσιν ἀράσσονται τυττῖδες

tum rursus adire

Littora, ubi resonant percussæ pondere vasto

Vulcani incudes, fumique exæstuat vnda.

Hanc eandem rem expressit Iuuenalis breuiter suauissimis his carminibus in Sa-
tyra tertia post decimam;

Et priuatos adhuc Idæis Iupiter antris

Nulla super nubes conuiuia collicolarum.

Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis vxor

Ad cyathos, & iam siccato nectare tergens

Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.

Fuit aut olim Lipara præpotēs, imperiumque larē habuit, cū coloniā Gnidiorum
accepisset, quæ vocabatur prius Meligunis, & opima spolia multa deposuit in
Delphis. Habebat autem terram feracem aluminis, & multas aquas calidas, tan-
quam Sicilia, & ignes erumpentes. Inter hanc & Siciliā fuit insula, quam Vulca-
nō consecratam dixerunt, tota saxosa & deserta & ignifera. habuit tres voragi-
nes tanquam tres hiatus ignis, quorū ē maximo flammæ ignitas massas euome-
bant, sed postea sunt obstruati. ex illorum obseruatione cognitum est quodd flā-
mæ a ventis excitabantur, quæ & ibi erant & in Aetna. Neque hoc est absurdū
credendū, quando venti gignuntur ac nutriuntur initium sumentes ē marinis va-
poribus tanquam a proxima materia & actu. Dictus est maior hiatus habere am-
bitum quinque stadiorum, quodd si Notus esset afflaturus, caligo turbida circa
insulam dispergebatur tanta vt Sicilia prospici non posset. sin Boreas, flamma
in altum efferebatur ab ipso hiatu, fiebantque maiores fremitus. Sin zephyrus,
media quædam ratio seruabatur. Reliqui hiatus erant consimiles, at vi vapo-
rum longe erant inferiores, atque ē differentia fremituum & ē loco vnde inci-
piunt

piūt flatus & flāma & nebula significabatur mutatio vētorū flaturorū vel fertio ante die, cū aut nō esset ē Lipara solūedū prēdicebatur futurū vētus ā Vulcano ut quidā voluerūt, ut alii ab Aeolo, neque cognoscebatur aliter evenire, inde proditiū est memoriā ā fabulosa antiquitate Vulcanū fuisse ignis Deū, atq; Aeoliū quēstorē regēque ventorū, quod sub ænigmate proferebatur, ut scriptū reliquit Diocles in rebus fabulosis. Scripsit ē Posidonius circa solstitiū æstiuū inter Hierā & Euonymam per aurorā mare aliquando visum esse in sublime elatū, atque sic ali quādiu cōstitisse asidūē tumefactū, ac postea resedisse. Qui aui sunt adnavigare, & calore & fatore repulso ab unda reiectosq; refugisse, vidisseq; pisces mortuos. 10 multos post dies mare cœnolum apparuisse, exhalantēq; flāmas & fumos & caliginem atque post modo coaluisse, fuisseque cōpactū simile lapidibus nolaribus. Nonnulli voluerunt Vulcanum peritissimū fuisse illius diuinationis, quā sic per ignem, quā pyromantia ā Græcis nominatur, sicuti Nereus habitus est inuentor hydromantia, diuinationis per aquam scilicet. Hic Vulcanus creditus fuit in ea insula Lipara & dijs multis arma fabricasse & Ioui fulmina facere, uti dicebā: cuius famuli erant Brontes, Steropes ac Pyracmon Cyclopes, ut scripsit Virgilius libro octauo;

20 Insula Sicaniū iuxta latus, Aeoliamque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua saxis.
Quam subter specus, & Cyclopum exesa caminis
Antra Aetna sonant: validique incudibus idūs
Auditū referunt gemitus, striduntque cavernis
Structurę Calybum, fornacibus ignis anhelat,
Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.
Huc tunc ignipotens cœlo descendit ab alto.
Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro,
Brontesque, Steropesque, & nudus m. mbra Pyracmon.
His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat, toro genitor quā plurima cœlo
Deiicit in terras.

30 Ex quibus patet vbi haberet officinam Vulcanus, & qui essent eius ministri, & quod esset eorum officium. Scriptū reliquit Iulius Pollux lib. 5. canem æneum eximā pulchritudinis ā Vulcano fuisse fabricatū, quē cum vinum fecisset postea Ioui largitus est: Iupiter illū dono dedit Europā, illā Procridi, quā Cephalo, atque is canis postea fuit ā Ioue in lapidem conuersus. huic leones consecratos fuisse quidā tradiderunt propter vim ignis. fabulantur præterea de Vulcano, quod, vbi arma Ioui aduersus Gigantes fabricasset, pro suā diligentię laborisq; mercede Mineruā nuptias expetiuit: illi cum Iupiter perpetuam incorruptamque virginatē iuratus concessisset, neque tamen huic abnuere posset, quia per Stygiā paludem iurasset, se quidquid peteret esse daturum; Mineruam clam monuit ut suam virginatē defenderet, atque huic quod peteret, se concedere dixit. Deinde cum Minerua Iouis monitu Vulcani desiderio ac libidine reluctaretur, Vulcani semen dicitur in terram cecidisse, vnde natus est Erichthonius, quod nomen & contentionis & terræ nomen intra se continet. Habuit communem arā cum Prometheo Vulcanus, quia crediderunt nonnulli ignem ā Prometheo, arātes per ignem ā Vulcano fuisse repertas. Huic insulam Lemnum tribuerunt, quod in ea insula primum & ignis & armorum faciendorum ars fuerit inuenta, sicuti scriptum fuit ab Hellenico in commentariis de ædificatione Chii. Nam cum multo antiquior Vulcano fuisset Prometheus, is idcirco ignifer Titan ā Sophocle dicitur in Oedipode in Colono;

Ἰδὲ δ' ὑπερφύλαξ θεῶν

Τίταν Προμηθεύς.

Incus ignifer Deus

Titan Prometheus.

Memoriae prodidit Sophoclis enarrator de Iysimachida senientia multo antiquiorem fuisse Vulcano Prometheum, atque illius statuam cum sceptro effingit solitam, aramque communem fuisse utrique in hase. Homerus præterea in hymno, quem scripsit in Vulcanum, illum fabricandi inuentorem vna cum Pallade, autoremque putauit, ut patet in his:

ἤφαιτος κλυτὸς μῆτιν ἀείδει μοῦσα λίγεια.

ὅς μετ' ἀθηναίης γλαυκῶπιδος ἑλὰ δ' ἔργα

Ἀνδρῶν ποῦς ἰδὶδ' ἀξάνθη χθονί, δὲ τὸ πάρος περ

Ἀνθρώποις πάντα σπένδον ὕμνον ἔλυε θυρῶν.

Arte mihi clarum Vulcanum dicite Musæ.

Plurima mortales docuit cum Pallade vtolli

In terris, homines speluncas more ferarum

Incoluere prius vitantes frigora cæli.

Deinde cum Iupiter proigne à Prometheo raptò magnas calamitates hominibus machinaretur, hic Pandoram Iouis iussu formauit, ut ait Hesiodus in operibus & diebus cum aqua rigasset, ut est in his,

ἤφαιτος δ' ἐκ λυγρῶν περικλυτῶν, ὅητι τὰ χεῖρα

Ταῖς ἀνὺθι φέρεται.

Egregium fuit Vulcanum spargere lympa

Continuo terram.

Fabulantur Venerem huius uxorem fuisse, quæ cum matitum ob deformitatem corporis & claudum non inueni opere amaret, dum is esset fabrilibus operibus intentus, clam cum Marte bellorum Deo congregiebat, adulteriumque committebat: Gallumque iuuenem sibi dilectum adolefcentulum secū Mars adducebat custodem quem relinquebat ad offium, ut aduentantes nuntiaret, obseruaretque Solem præcipuè, quem maxime omnium Deorum Mars metuebat ne rem Vulcano indicaret propter singularem inter illos amicitiam. at Gal-
lus fertur in somnum versus fuisse, quare nemine præsciente Sol rem conspexit
superueniens, Vulcanoque indicauit. Illud demum supplicii à Marte Gallo illatum est, ut in animal sui nominis verteretur, quare nunc etiam solis exortum insigni vociferatione indicat, quasi Marti significaturus ut solem caueat. ubi sol igitur rem perlenfisset, Vulcanoque indicasset: is tenuissimum rete ferreum confecit, & circa thorum ita tetendit, ut conspici non posset. Mox utrosque nudos in illo rete implicatos omnibus Diis ridendos exposuit: quam rem explicauit Ouid. in lib. 2. de arte amandi;

Fabula r ratur toto notissima cælo,

Muciberi capti Marsque Venusque dolis.

Quam rē etiā Hom. multis carminibus complexus fuit in lib. 9. Odyssæ. ex hoc adulterio nata est Hermione tutelare numen ut ait Plur. in Pelopida. Habuit Vulcanus filios Ardalum qui cellam fecit Musarum apud Trezenios, & à quo tibiam inuentam ferunt. Brothed, qui irrisus ab omnibus propter deformitatem is in ignem se coniecit vel morte infamiam deuitaturus. Coriynetā Aethiopē, i nomen dedit Aethiopibus, cum ante illum Aetherii dicerentur, ut ait Arist. lib. 4. de fluminibus. Olenum à quo vrbs vocata est Bæotiz. Albionem, Morgionem, Aegyptū à quo dicta est Aegyptus. Periphemum, Eriethoniū, Acumque, & alios complures ex variis sceminarum Dearumque congressibus.

Atque hæc sunt ferè quæ de Vulcano fabulati sunt antiqui. nunc quid sub

his ambagibus verborum occultauerint antiqui perquiramus. Atque illud primum, quod è sola Iunone subuentaneo conceptu natus sit Vulcanus, vt ait Plato in Cratilo, qui *παῖς ἰσότητος* siue luminis praeses, fieri omnino non potest. nam praeterea quod inauditus est in feminis huiusmodi conceptus, quæ cum Veneris titillationibus infestantur facile medicinam suo dolori inuenire solent, tum si si ignis Vulcanus, qui ex aëre procreatur, vt esse omnium elementorum naturam accepimus à sapientibus, quæ ex sese vicissim oriuntur; certe nulla fieri potest ignis ex aëre generatio nisi per calorem, ac superiorum corporum motum. Neque Iuno si consistere possit, & à nulla vi externa calefiat, vllum Vulcanum vel Martem vel Heben è se gigneret: quia calor artifex est, marisque locum obliuet in rerum naturalium generatione. quare cum pro igne illo purissimum ac sublimi corpore, quod purissimum est elementorum omnium capitur, Vulcanus ex Iunone & Ioue, siue ex aëre superiorum corporum motu calefacto nasci dicitur. Idem è cælo delectus à patre dicitur, vel vt alii maluerunt à Iunone propter deformitatem, quia ignis ille qui in nubibus cogitur cum è crassiore materia consistit, si conferatur cum aëre qui sublimis est, & in purissima supremaque regione constitutus, crassus est & deformis, & vltimus dignus vt ignis nominetur. & illa de causa ad impuriorem corporum locum, tanquam ex illegitima possessione depellitur, & vi superiorum corporum, & ab ipsa superioris aeris natura. alii maluerunt Lemnum illi fuisse dicta, & illud collum, in quod praecipitatus fuit, propter colorem ac sterilitatem loci, qui cum sit, ex quo similis nullam omnino plantam producat: nam nimius calor loci comburit ac non procreat. Hic educatur à Thetide & à marinis nymphis exceptus, quoniam ex humore & cum illo vniuersa eius ignis materia colligitur. Enimvero cum terra omniam sit diuinarum mater, aurea sella fingitur, cui Iuno sit Vulcani artificio alligata: hoc quid significat, nisi partem illam aeris, quæ propinquior est terræ, & impuriorem superiorum corporum motu non agitari, quippe quod intra montium vertices includatur, sed propè firmam esse & alligatam terræ? non enim facile vi superiorum corporum extenuatur, sed tanquam aquarum stagnum consistit. Vxorem Aglaïam & Venerem habuisse dicitur, quia è calore & humore vniuersa rerum humanarum generatio fit, quorum omnium semper intelligenda est symmetria. Nihil est enim aliud Aglaia, quam splendor & vbertas rerum quæ calorem ipsum consequitur, quod etiam nomen ipsum significat. Et quoniam nulla esse potest in rebus humanis naturalis procreatio sine calore, ea causa fuit cur facies in nuptiis accenderentur, quibus praesens putabatur Vulcanus. Effectum est praeterea vt qui currebant in Lampadophoriis extinctis facibus cessarent à cursu, quia cum cessauerit calor, rerum omnium vita extinguatur, & cessat. At quod si posterior priorem cursus superasset, ille prioris accensam lampada caperet, id ad successionem rerum omnium, vicissitudinesque ostendendas fictum fuit. Neque mirum est si cum elementa & sidera pro Diis sint culta, hic quoque tanquam Deus cultus fuit, quippe cum idem esse Sol, Luna, æther, astra, ignisque putaretur, vt diximus. Hunc finxerunt diis cæteris arma fabricare, quia calor sit artifex omnium operum naturæ, quippe cum nulla alia res sit, quæ vel animantia aptius per excessum impellat ad interitum, vel per mediocritatem conseruet, vel ægrotantia sanitati restituat, quàm vis moderati caloris. nam & hæc concoqueret & innatū eorū calorem excitare vbi naturalis calor non potuerit, iam de eius animantis salute spes omnis abiecta est. Iure igitur arma seu vires Diis omnibus, vbi oporteret, dictus est Vulcanus ad singulorum conseruationē ac sui tutelam fabricare ac tribuere solitus. Fulmina dicuntur à Vulcano Ioui fieri solita, qui ignis est in sublime elatus, qui vbi à circumstante frigore comprimitur, vi erumpit, eu-

Ius famuli sunt *Ἰσχυρὸν*, *ἀδύσπαστον*, *καὶ πῦρ ἀίμαζον*, Brōtes, Steropes, Pyracmon, nam *Ἰσχυρὸν* tonitruum significat, *ἀδύσπαστον* fulgur, *πῦρ ἀίμαζον* ignem multum, sic enim nomina ipsa semper se significant: nam nili multa ut ac densa vis ignis, sic fulgur tantum & tonitrus, ac non etiam fulmen. Hic igitur ignis cum sit impurus, utpote qui adhuc in materia, deorsum à Ioue depellitur cum incendibili impetu, quæ est fulminum natura. Nam neque lapis, neque ferrum neque solidum aliquod corpus, meo quidem iudicio, putandum est fulmen, cuius tot tergiuersationes, tantamque vim, & tam mirabilem videmus: sed vis crassioris ignis frigore & antiperistasi magno cum impetu disrupta, qui deorsum impellatur. Eum Vulcanum Mineram, quæ purissima est pars ætheris, è qua nulla nascuntur animalia, cum perpetuam obtinuerit virginatatem, amore sui captum repellit, qui semen in terram effundit, ac inde monstrum nascitur. quid hoc est portenti Dii boni? quod monstrum ita horrendum? Natura illa ætheris superioris ad inferiora usque corpora: ira pura non descendit; sed calor ille qui generatio nem adiuuat impurus est, & in materia crassa commistus, quare semen Vulcani in terram decidens multiplicia gignit animalia, quæ res per variam Erichthonii formam indicatur, turbulentus enim ignis & in materia commistus ubique Vulcanus est intelligendus; qui aprus est rerum generationi. Hic formavit Pandoram, omnium Deorum donum, ut nomen ipsum significat, quoniam hic calor & Cereis, & Bacchi, & Palladis, & aliorum creditorum Deorum inuentiones adiuuat. Hanc omnes artes edocuit, quoniam in quibus vis est ignea, quorumque sanguis subtilior est, & rarius corpus, illi plurimum valent ingenio & prudentia. Hic idem obscuris omnino rebus, & quæ videri non possent, Martem bellorum Deum cum Venere implicauit, & nudos omnibus Diis ridendos exposuit: quod quidem si ad rationes astronomicas transferatur, nihil aliud significat quàm Martis & Veneris planetarum congressu adulterorum fieri ortus, sed si sol propius accesserit, minime latebunt adulteria. Quamobrem dictus est Sol Veneris adulterium patefecisse, ut ait Plutarchus in libello de audiendis poetis. At Lucianus in astrologia quosdam filios deorum ait dictos quod sidera habuerint in ortu bona. Homerus per hanc fabulam videtur homines ad æquitatem adhortari, & ad integritatem vitæ, & ad innocentiam, cum facile Dii viâ inueniant, qua in sceleratos quâ-
muis fortissimos & perentissimos homines animaduertant, ita enim scribit;

οὐκ ἀρετὰ κακὰ ἔργα, κικάνει τοι βραδύς ὤκυς.

Ὀκύνω ὕφαιτος ἐὼν βραδύς εἰλεν ὤκη.

Ὀκύνω τοι περὶ ὅσα θεῶν, οἱ ὀλύμπιοι ἔχουσιν.

χολοῖσάν τέ χυρῶσι, τὸ χῆμαι χ' ἀγρί φέλλει.

Si quid turpe iacis, lento pede magna Deorum

Ira capit celerem, Sic nunc Vulcanus iniquum

Retibus implicuit Martem, tardissimus alter

Sit quamvis, superiorum ac velocissimus alter

Quis enim vir malus, & iniqua faciens, diu felix esse poterit? non amplitudo diuitiarum, non amicorum stipantium frequentia, non nobilitas generis, non virium & imperii magnitudo, non armatorum numerus, possunt virum nefarium meritis supplicis & vindictæ Dei demum surripere. est enim verum quodd. [bis. *Ἀνθρώπους μὲν ἴσως λίσσας ἀτοπὸν τι ποιῆσαι.* Si quid turpe facis, mortales forte late doluisse deus, sed deus ἐὼν δὲ λογισόμενος. Nemo Deum latuit turpia mente putans. Nam sola est innocentia, vitæque integritas, quæ nullam vel à Diis vel ab hominibus vindictam expectat, quæque ubique tuta & tranquilla est. Finxerunt hunc Deum uxoriū qui relictis Iouis & Martis ministerijs adoptata Veneris se conuerterit, per quod iniquum, libidinosos esse honores, facultatum, uirtutumque

cōtemptores, omnesque deos relinqvāt pro arbitrio Venerit, vñ finxit Virg. lib. 8. qui facit Vulcanum pro precibus Veneris omnia intēpta reliquisse. Nec me preterit illorum, qui torquendis metallis per ignem studēt, esse opiniones nonnullas, quas suis vasculis accommodare conantur. Neque enim incredibile est metallorum formas posse per artem inter se conuerti, non solum quia ars naturae est imitatrix & adiutrix ac ministra, quae cum formas non confundat, neque ars apparet illud posse efficere, sed etiam quia natura ad singula puriora perficienda in singulis formis, puriore indiget materia, purioribusque quibusdam principiis, ut ait Theophrastus in libro de lapillis, quae certē ipsa sibi pro arbitrio efficiunt. **10** gere semper non potest, nam non solum proprijs principijs indigent singulae formae ad suam generationem, quae in plurimum diversa non possunt referri, sed etiā ipsi purioribus opus est ad singula perfectiora peragēda. inde fit ut alia sint adamantis, alia smaragdi, alia sardonichis principia, alia marmoris, atque itē alia ferri inter metalla, alia aeris, alia auri, alia argenti, neque eadem horum omnium putanda sunt: quod si contingeret omnia in omnibus esse generationis principia, non minus saxa aut ligna, quā metalla in aurum possent per artem conuerti. Neque omnia esse in omnibus denique cōcludendum est, & certa esse rerum singularum principia, & ea non posse per artem inter se confundi, deinde in alacrius naturam conuerti. Dicunt enim Vulcanum ob deformitatem deiectum de cēlo **20** fuisse, nihil aliud esse, quā aut sulphur, aut argentum cursitans: quod nihil, nisi suae naturae, in se recipit, sed ab omnibus separatur. Modo Mineruam dicunt amari a Vulcano, quia existimāt sulphur id & ferri amare aquam Mercurialcm: quam nominant Mineruam: qui cū simul sint, in putrefactione separātur, cum diuersas naturas sint sortiti, quare dicta fuit Minerva fugere Vulcanum. Et ne persequar huiusmodi ineptias, quas tormenta & calamitates multorum locuplorum fuisse certo scio, multorumque etiam in posterum futuras, multi ad has suas inuentiones antiquorum fabulas detorquere conati sunt, quod autem vanam esse artem chemicam putemus, & quid de arte illa sentiamus, ita in epistola quadam aliquādo expressimus, quam aduersus fuliginosas chemicorum fallacias scripsimus, **30** ē qua nonnulla hic ascribenda putauimus.

Ars fallax, inuisa bonis, dulcedine captos
lucundē ut perimīs, dementibus improba fien.
Naturam superare putas te posse per ignem?
Stulta, quid insanis? te longis passibus illa
Deserit ac tandem nil perficis: Illa colorum
Te fallit, rerum te ludit mille figuris.
Sic fertur Protheus se in multas vertere formas,
Cum fieret serpens dirus, cumque vnda, vel ignis.
Vris opes, properans quas fumus portat in auras.
Inde ardens miseris torquet praecordia virus,
Exitialis amorque auri, saeuique dolores
Quos semel insanae fallacia ceperit artis.
Occupat hae nulli misero vesania mentem,
Ni pro peccatis hominum fator atque Deorum
Supplicia, ingentesque paret mox sumere penas.
Mendici fiunt: semper caligine barba
Squallet, & immodico turpantur pallia fumo
Et noua quærentes semper mendacia iactant,
Defecisse sibi vires, vbi noua reperta est
Mercurium ratio qua possint sistere in aurum.

At

Adnotos homines inde hæc contagia serpunt.
 Si quenquam arripiant, qui stultas præbeat aures,
 Non prius effugiet, quam sit perpeffus eandem
 Fortunam, scopuloque ratem confregerit vno.

Neque satis validam rationem illam vnquam fore putavi, quæ nonnulli artifices suam artem confusi mare conantur, quod scribitur à Suida in hanc sententiam, artem illam aliquando apud Aegyptios floruisse; Chemia argenti aurique præparatio est cuius libros aliquando conquirens Diocletianus concrimauit propter illa quæ aduersus ipsum Aegyptii innovauerunt. Hos enim crudeliter trucidauit, ac libros de chemia auri & argenti ab antiquis conscriptos inquirens igni absumpsit: ne Aegyptii ex arte illa diuitias compararent, atque opum abundantia freti arma mouere Romanis auderent in postcrum. Neque enim lex est diuina quidquid à Suida dicitur, & multa fabulosa de sapientia Aegyptiorum circumferuntur. Neque illud sanè prætermittendū videtur quod quidam primū Vulcanū regnasse in Aegypto, illumque fuisse primū inuentorem ignis tradiderunt: quia cum fulmē ignem detulisset in arborem, dicitur Vulcanus hyberno tempore propius ad ignem accessisse, ac sensisse caloris beneficium, celsatque igni materiam iniectisse, atque sic naturam ignis cognouisse, & conuocatis aliis hominibus utilitatem naturamque ignis ostendisse. At nunc de Marte.

De Marte.

Cap. VII:

Dictum est à nobis superius quòd Mars Iunonis fuit filius, at quod nonnulli arbitrati sunt, hunc etiam sine patre fuisse natum, id omnino absurdum est, & portento simile; Neque enim omnium partium fabularum legitima expositio semper inueniri potest: quoniam aliæ additæ sunt ad fabulas ornandas, aliæ ad probabilitatem, aliæ continent veram rerum gestarum explicationem. Iupiter igitur cum primam uxorem Metim, deinde Themim, tertiam Iunonem duxisset, ex ea suscepit Martē & Heben, vt in his testatur Hesiodus in Theogonia;

λοισβοτάτην δ' ἦρπυιαν ἔρποντο ποίσατ' ἀλλοτρη,

ἢ δ' ἠβην, καὶ ἀρμα, καὶ ἐλπίδαυ ἐτάρτε.

μυχθὶς ἐν φλοτῷ τῶν βασιλῆων ἀνδρῶν.

Addita mox vxor post has est vltima Iuno,

Lucinam, Martemque parit: quibus est prior Hebe:

Iuno hominum Regi, Regi coniuncta Deorum.

Habuit Mars nutricem Thero, vt ait Pausanias in Laconicis. Hic cum Halirrhoetium Neptuni filium interemisset Alcippæ filia suæ vim inferre conantem, causam capitis dixit audientibus duodecim Diis, de qua cæde meminit Paus. in Atticis, atque omnibus suffragiis fuit ab ea accusatione absolutus. Locus vero in quo dicta est causa, vocatus est ab illo Areopagus, atque inde causæ capitales ab Areopagitibus iudicibus duodecim audita: Hic nullā certā ac legitimam vxorē habuisse dicitur, quod ego quidē meminere, cū quidā Nerienen siue Nerien putarint: cū multos filios è diuersis suscepit, cū quibus congressus est. Nam & Aenomaus, & Aschalaphus, & Biston eius filii dicuntur, & Thespius, Ialmenus, Pylus, Parrhasius, Thereus, Molus, Parthaon, Thestius, Euannes, Zefius, Cupido, Hyperius Chalybs qui populis nomē dedit, Ottera, Bithys è Seta, à quo Bithynia. Tlepolemus ex Astyochia & Thrace, à quo Thracia dicta est. Parthenopæus è Menalippe. Phlegyas Pangæus è Criobule. & Strymō illi natus est ex Helice. & Tmolus è Theogone, à quo mōs dictus est & Theogones alter Oxylus, Etholus, Sithon, Euenus. Sinope, Caldon, Hermiona, & alii nonnulli è furtiuis congressibus. fabulantur hunc in curru vehi solitum, cuius auriga erat Bellona, sic enim ait Virg.

Quam

Quam consanguineo sequitur Bellona flagello.

Nam Terror & Pavor equi vocati currum ipsum Martis trahebant. Hic cum feroci & acri esset ingenio nullam certam habuit sedem, sed tamquam furiosus huc illic pererrans, omnia lusu & calamitatibus replebat. Veruntamen neque ipse mortalium omnium iram devitavit, cum fuerit aliquando à Diomede vulneratus, ut scripsit Homerus lib. 7. Iliadis. Huic Deo lupus ob rapacitatem ac feritatem consecratus fuit. ut ait Virg. lib. 9.

Quæsitum aut matri multis balatibus agnum

Martius à stabulis rapuit lupus.

Inter aues picus consecratus fuit Marti, qui etiam inde cognomen obtinuit ut Martius diceretur, atque gramen inter plantas, quia putetur plurimus nasci ex hominum sanguine, & apud Thraces eximie colebatur Mars, ut in hoc carmine ait Lycophron:

ὁρκτο μωσαι τοῖτε κρησώμεθε θεοί.

Sanctè Deum iurare Crestones item.

Est enim Crestone Thraciæ ciuitas, ac Deus Thracum Mars ut ait Lycophronis enarrator. Id ea de causa dictum fuit ab Homero in lib. 6. Odysseæ, quod ubi solutus fuit à Vulcano cū Venere implicitus hic in Thraciā, illa in Cyprū se cōtulit:

τὸ δ' ἔπειτ' ἐκ δ' ἐσμοῦ λυδῶν κρατεροῦν πτέροντος,

Αὐτὴν ἀναΐξαντε, ὁ μὲν θρηίκην δε σεβήκει.

ἢ δ' ἄρα κὺ πρὸν ἱκανὴ φιλομείδης ἀφροδίτη.

Hicque, ubi sunt illis duriissima vincla soluta,

Discedunt subito. Thracas mox ille petiuit:

Ipsa Venus Cyprum petit alma nata Dione.

Habuit hic Deus multa cognomina à locis in quibus templa erecta fuerunt, vel ab euentis, vel ab iis qui dicarunt templa. Sic Candæus, & Mamertus, & Rhacius, & Equestris dicitur, quem tamen, nihil esse aliud quam bellum putavit Heraclides Ponticus, ut patet ex his eius verbis, ὁ ἀρεὺς οὐδ' ἐν ἄλλο, πλὴν ὁ πόλεμος, παρὰ τῷ ἀρῇ ὀνομασμένος, ἢ πτέρεσι λαβῆ. Nihil aliud Mars est quā bellū, ita ab imprecationibus nominatum, siue à detrimento, & Orpheus in hymno in

30 Martem furorem belli ac rabiem in animis hominum Martem esse putavit, ut patet in his:

Ἄρεα ἀναΐξ' ἀλόδουπτε, φόνος πεπλάσμενος αἰεί.

Αἵματ' ἀνδρῶν καὶ χαίρων, πολεμὸν ἄλγεα φρικτῆ.

ὅς ποθέει ξιφασίντε καὶ ἐργασίῳ δύν' ἀμύσσει.

Mars Rex perpetua sanieque & cæde cruentæ

Horrende, humano gaudens & sanguine numen,

Qui gladiisve hastis ve cupis contendere semper.

Hic deus in Lemno colebatur, cui fiebant sacra humanis hostiis, sed cum res crudelis videretur, mox ritus mutatus est, & modo sus castratus, modo verres illi mactabatur, quamvis propria fuit victima equus ob similem illi ferocitatem. Lupus ob perspicacitatem, canis ob vigilantiam & gallus, & picus ac vultur. Neque illud prætermittendū sanè hoc loco duxerim, q̄ poetæ bellorū Deū Martē existimantes illi Timorē & Irā & Clamorē comites addiderūt, qui Deū ipsum assidue cōsequerētur: licuit enim oībus poetis quid quid collibuisse pro suo ingenio de Diis cōfingere. Hunc Deū, quia nullā propriā haberet arborē, gramine coronabāt, quā herbam abductis per bellū agricolis, fouere videbatur, cū pateretur illam latè serperē plerique putarunt. At nūc quæramus quid memoria dignum sub his signis occultaretur. ¶ Cur natus esse dicitur à Iunone. an quod Iuno sit diuitiarū Dea, ex quibus inuidia & cōtēctio exoritur, ut dictū est superius, & q̄ nemo est opulentus cui non assidue ab inuidia & malevolentia bellū indicatur? Quis enim

aduer-

aduersus inopem bellū gerit? omnes qui exercitū cogunt alias quidē bellorū causas multas proferunt cur arma susceperint, at verā fateri palā pūder, ut per has causas tanquā lenas, exterarū gentiū occupēt ciuitates. Nā si pro æquitate tantū pugnetur, supplicium sumeretur tantum de consecratis, at res relinquere nentur. Nutritus fuit apud barbaras nationes Mars sub septentrionis plaga, quæ gētes cū minime digestū habeat sanguinē calore solis, pluriimū vicorporis & proceritate valent, at minimum consilio & prudentia. Hunc educauit Thero nutrix, quæ scititas est. Deinde cum tyrannus sit Mars, ut dicere solebat Timotheus iuxta Plutarchum, merito murorum percussor & euersor dictus fuit: cum lex contra ciuitatū omnium regina sit, ut ait Pindarus. Atque Homer. Iouem omnium regē & patrē non bellica tormenta, neque rostratas naues, sed leges & æquitatē regibus dedisse scribit ad regna cōseruāda, quæ his omnibus sunt parentiores. Illud ipsum fecit ut nullū certū Mars haberet domiciliū aut sedē, cū Iupiter in cælo omnibus & Diis & hominibus imperaret. Demosthenes idcirco in oratione contra Aristogitonē primas leges inquit tanquam optimum quiddam ac inuentū deorū esse vniuersæ vitæ mortaliū ac ciuitatū moderatrices, quāvis beneficio siquid deprauatū sit in rerum natura corrigitur apud viros bonos ipso: et malos cogit vel inuitos ea quæ iniqua sunt euitare, sic enim inquit: *ἀπὸς ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ὁ ἀνδρὲς ἀθνατοῖς καὶ ἐν μεγάλῃ περὶ οὐκ οὐκ ὡς καὶ μικρῇ. φύσει καὶ νόμοις διοικείται. τούτων δὲ ἡ μὲν φύσις ἐστὶν ἀτακτικὴ καὶ ἀνόμαλος, καὶ κατ' ἀνδρῶν ἕκαστος ἰδίον τοῦ ἔχοντος: οἳ δὲ νόμοι, κοινὸν καὶ τεταγμένον τοῦτο πᾶσι. ἡ μὲν οὖν φύσις ἀνὴρ πολλὰς πολλὰς βούλειται διὰ τὸν τοῦ τοῦτο ἰδίως ἑαμαρτάνοντας εὐρήσεται. οἳ δὲ νόμοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ καλόν καὶ τὸ συμφέρον βούλονται, καὶ τοῦτο ζητοῦσι καὶ ἐπειδὴν εὐρεθῇ, κοινὸν τοῦτο ἀποδιδόντες ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ ἰσὺν καὶ ὁμοίαν, καὶ τοῦτο ἐστὶν νόμος, ὃ πάντας ἀποδίδει καὶ δεδωκεν διὰ πολλὰ καὶ μάλα. ὅτι πᾶς ἐστὶν νόμος εὐνομία καὶ ὁρμή, δὲ ὅς μαδὲ ἀνθρώπων φρεσίν, ἐπαγορεύματα δὲ τῶν ἐλευσίων καὶ ἀκουσίον ἀμαρτημάτων, πόλεως δὲ συνθήκη κοινή καὶ ἢ πᾶσι ἀποδίδει τὴν τοῖς ἐν πόλει vniuersa mortaliū vita ὁ viri Athenienses, siue magnam siue parum quis habet ciuitatem, natura & legibus gubernatur: horū alterū, natura nimis inordinata est, & inæquabilis, atque pro ingenio cuiusque; priuatorū, leges autē commune & institutū idem omnibus. natura igitur si mala sit, iniqua sæpius suggerit consilia, quare tales homines facile peccantes inuenietis, at leges & iustū & bonū & vtile procurat atque hoc inuestigat, quod ubi repertū sit, illud mandatū omnibus proponitur æquum & sibi constans, atque id lex est, cui conuenit oībus parere cum multis alijs de causis, tum præsertim quod omnis ex inuentū est & munus deorū, atque institutū sapientū hominū, & correctio vel consulto vel incōsulato peccantiū, cōis que institutio ciuitatis, secundū quam cōuenit omnibus ciuibz vitam degere. Sed quoniam pro variis euentis variē fabulas interpretati sunt antiqui, ita ut aliæ ad res naturæ, aliæ ad astronomiam, aliæ ad mores spectarent, aliæ ad hæc simul omnia; quid Martis cum Venere adulterium significat explorandum est. Quid est tam contrarium quam occidere & procreare, explere & deuastare, erigere & prostrare? At Mars tamen qui hæc oīa facit, ut ait Homerus;*

ἀπὸς ἀπὸς βροτολογε, μαιφόνε, τετρασπληνέ.

Mars hominum occisor, qui agros popularis & vires.

Cum venere, quæ omnia animalia, plantasque in lucem producit, congregatur. Quid ex hac tam discordi coniunctione orietur? nihil omnino superueniente Vulcano præcipue. Nam litigium & amicitia sunt Mars & Venus intelligendi, quorum utrūque opprimit Vulcanus, siue calor immodicus, principia quæ vincit, neque ita illa suis fungitur viribus. Ad exprimendum igitur quod symmetria

metris necessaria est rebus naturalibus, ista fabulosè confinxerunt. Hunc eundem Deum & solem esse aliquando putatū superius expressimus, & apud Aequitanos Hispaniae populos Martis simulachrum radiis ornatum eximia religione cultum fuisse memoriae proditur. & ratio ipsa, naturaque videtur expetere ut corpora illa superna, quæ calorem rebus inferioribus inferunt, nominibus potiùs, quàm re ipsa sint diuersa: Et Homer. lib. 6 Iliad. Martem vim igneam videtur putasse cum inquit;

Μαίνεται' ως οτ' ἀπὸ πυρρῆς ἀπὸ πυρρῆς
Insurgit veluti Mars strenuus, ignea vel vis.

- 10 Bellonam autigam Martis populatorem sinxerunt, quia aer pestifer est mortis attinga, & artifex. Quidam memoriae prodiderunt Martem bellorum deum fuisse creditum, quod is prior armare inuenerit, & in aciem instruere, & omnes bellicos vsus, cum impios delere niteretur. Quod Mars omnium deorum fortissimus & velocissimus arte Vulcani fuerit retibus implicitus, & debilis & claudicantis & tardi Dei, quid aliud significat, quàm sceleratos homines nullis viribus, nulla pedum celeritate fretos posse Dei vindictis omnium flagitiorum iram deuotare? quod etiam innuit Theognis his versibus;

καὶ βραδύς ἐσθλὸς εἶλεν τὰ χυμὰ ἀπὸ δῖον
κύρην, οὐδ' ἐυθεὶν θεῶν δῖον ἀδανάτων

- 20 Vel celerem tardus comprehendit Cyrene secutus
Iniustum cusu, huic numina cuncta fauent.

Brilla carmina.

οὐκ ἀρετὰ κατὰ ἔργα, καὶ γὰρ ἀνέτοι βραδύς αἰκω,
ὡς καὶ νῦν ἡ φαιστός ἐσθλὸς εἶλεν ἄρην,
ἀκύνετον περ τότ' αἰεὶ δαίμων ἔχρυσον
χαλκὸς ἐὼν τέκεν τὸ καὶ ζῶον ὁ φῶν.
Si quod agis virtute caret, celerem capiet te
Vel tardus, tardo Mars est comprehensus ut ipsi
Vulcano, superum cum velocissimus esset.
Ars etenim prodest cunctis animalibus ipsa.

- 30 Atque tot de Marte dicta sint, nunc dicendum de Neptuno.

De Neptuno.

Cap. VIII.

Neptunus Saturni & Opis filius, ut dictum fuit, eandem sortem, patrisque crudelitatem expertus prope est, quam etiam Iupiter. Nam cum Rheia Neptunum peperisset, puerum in ouilli absconditum opilionibus educandum inter agnos tradidit, atque pullum equinum, quem se simulabar peperisse, Saturno, ut fabulantur, vorandum tradidit. Isacius Neptunum educatum fuisse scribit ab Arno nutrice, quam ira appellatam fuisse dicunt, quia quærenti Saturno Neptunum se non habere responderit, ac negauerit: ex quo etiam ciuitas Beotiarum ita vocata fuit, quæ antea Sinoula dicebatur, ut scripsit Theophrastus lib. 3 rerum Corinthiacarum, cum alii ab agnorum multitudine maluerint dictam fuisse, inter quos fuit Crato. Alii contra putarunt Neptunum à Iunone educatum fuisse. Hic cum Iouis socius & adiutor fuisset in bellis post Saturnum à regno depulsum, iactis fortibus de totius mundi imperio, mare & omnes insulas, quæ in mari existunt, tenere cum imperio sortitus est Neptunus; cum celum Ioui, infernus locus, ut diximus, Plutoni obtigisset, uxorem habuit Amphitriten, quam cum deperiret, neque in amorem sui illo pacto posset allicere, Delphinum misit, qui eam sibi conciliaret, persuaderetque ut maritum Neptunum æquo animo ferret. Id cum Delphinus impetrasset,

trasser, ad perpetuam tanti beneficii memoriam dicitur Delphini signum inter sidera relatum, ut ait Hyginus in fabulis stellarum: isque Delphinus est non longe à Capricorno collocatus, ut scripsit Aratus in Astronomicis;

Δελφὶς δ' οὐ μάλ' ἀλλὰ πολλὸς ἐν τῇ χεὶ ἀγαμέμνων
 ἰσθμὸν περὶ. τὰ δὲ οἱ περὶ τὰ ἀρα καὶ τὰ
 Πλινία παρβολαδίου.

Quae carmina ita sunt alicubi elegantissime expressa:

Tum magni currens Capricorni corpora propter
 Delphinus facit haud nimio lustratu nitore.

Præter quadruplices stellas in fronte locatas,

Quas interuallum binas disternat vnum.

Alii Veniliam fuisse Neptuni uxorem crediderunt. Scriptum reliquit Lucianus in Sacrificiis Neptunum nigros habuisse capillos, & oculos cæruleos, ut ait in primo Cicero de natura Deorum: quem nudum cum tridente & concha aliqua do introducere poetæ: aut qui indutum putarunt vestem habere cyaneam dixerunt, ut ait Phurnutus. Memoriae prodidit Pausanias in Arcadicis Neptunum primum equitandi artem inuenisse, quod etiam Pamphi antiquissimi hymnographi testimonio comprobatur, qui Neptunum equorum, rostratarumque & curritarum navium largitorem vocauit. Ac Sophocles videtur apud Athenienses, ubi erecta postea fuit Academia, Neptunum primum iunxisse equos putasse, ut patet in his ex Oedipode in Colono:

Δόρον μεγάλου δαίμονος εἶπ' εἶναι
 ἄνθρωπον μέγιστον,
 Εὐπάτορ, εὐπάτορ, εὐθαλάαστορ.
 Ὁ γὰρ κρένοντι δὲ γάρων εἰς
 τὸ δ' εἰσὶν αὐτῶν ἀνὰ ποσσὶν αὐτῶν
 ἵπποισι τὸν ἀκέραιον χάλινον.

Munus magni dæmonis dicere,

Gloriam maximam,

Equis, pullis, mari bene imperitantem.

O fili Saturni, tu enim ipsum in

Hanc ducis gloriam, Rex Neptune

Equis moderans freno.

Apollonii vero enarrator Sesonchosem Aegypti Regem qui post Orum Ildis ac Osiridis filium regnavit, quem nonnulli Sesostrum vocarunt, primum inuenisse equum ascendere scribit, quod affirmavit & Dicæarchus in libro secundo rerum Aegyptiacarum: quod tamen quidam Oro acceptum ferunt. Neptunum idcirco sinxerit petæ in curru vehi super æquore, ut sentit Apollonius in lib. 4.

ἄρμα Ποσειδάωνος ἐν τῷ ὄρει ἀντὶ τῆς ἀλάστορ.
 quam mobilis Amphitrite

Neptuni celerem cursum apto tempore soluet.

Orpheus in hymnis currum hunc à quatuor equis trahi solitum scribit, ut est in eo versu:

κνισθάλῃ, χαρτῶτα, τετράδρον ἄρμα διόκων.
 Quadringum impellens currum, summo æquore labens.

Alii maluerunt eius currum trahi à vitulis marinis & cete quâ ab equis: quippe cū eo tempore equum inuenisse dicatur, cum in Arcopagum cum Minerua in cōtentionem descendit de nomine Athenis imponendo, cum ipse equi hominibus, Minerua oliuam munus attulit, ut scripsit Plutarchus in Themistocle.

fabu-

fabulantur Theseum Phædra vxoris precibus commorari à Neptune patre impetravisse ut Hippolytum filium necaret. quem Phædra falsò accusavit reatque pudicitia, quia nouerit libidini noluisse assentiri. Neptuneus phocas Hippolyto iuxta litus maris vecto in curru immisit, quibus tanta trepidatio equis iniecta est ut in fugam versi illum de curru delapsum discerperint, quare Phædra postmodo poenitentia ducta, ut plerique senserunt, laqueo vitam finit: Aedificauit mœnia Troiana Neptuneus, qui hac de causa Laomedonti Trojanorum Rēgi seruivisse dicitur; cum Iouē ligare Dii voluerunt, id Iupiter cognouit & Thetide, ac in ceteros quidem Deos animaduertit; & Neptuneo atque Apollini iussit ut Laomedonti seruirent, dum Troiam ædificaret. Laomedon diuinis honoribus prosecutus est Apollinem, at Neptuneus ubi diu seruivisset, nullamque accepisset mercedem, indignatus horrendum ac infestissimum cete immisit, quod mare euomens vniuersam regionem inundauit. Illa de causa & filiam Hecionem quam vni cū amabat, ac multo magis quā vel Aethasam vel Astyochem vel Medicaestē, quas ceteras filias habebat, ceto exponere iussus est ab oraculo Laomedon, & multa alia incommoda inde sunt consecuta: At Herodotus non verum esse inquit quod Laomedonti Neptuneus & Apollo seruiuerint, sed datum esse locum fabula, quia pecuniam Neptuni & Apollinis sacrificiis dicatam Laomedon ad extruenda mœnia ciuitatis conuerterit, atqui Virgilius Neptunum scribit suis manibus Troiam ædificasse, ut est in libro nono;

an non viderunt mœnia quondam

Vulcani fabricata manu. conspiciere in ignes?

Quamuis Ouidius in epistola Paridis mœnia Troiana Apolline lyram pulsante ædificata fuisse inquit his carminibus;

Ilion aspicias, firmataque turribus altis

Mœnia Phæbææ structa canorē lyra.

Cum Amphitriten vxorem, ut diximus, haberet, infinitus propè filiorum est numerus, quos ex variis nymphis & pellicibus suscepit. Phœnicem habuit enim & Lybia & Belus & Agenorem; & Calano vna Danaidum Calanum: Nauplium ex Amydone; & Pitane, à qua vrbs Laconum dicta fuit. Euadnen, & Aonem à quo vocata est Aonia regio, & herum Phœacē, à quo Phœacia dicebatur quæ nunc Corcyra vocatur, phœnicem a quo phœnicia, & Athon à quo mons. nam plerique vrbus nomina imposuerunt eius filii, & Dorum, a quo Dorii, & ex Ori filia Lai de Althepum; Antæum ex Astypalza & Periclymenum & Erginum. ex Alcione Atlantis Anthanum: & Anthan & Hypereten à quibus oppida condita nominis: Asopum & Ceclusa: Orionem & Brylle: Tritones alterum cum Eurypylo & Celano, alterum ex Amphitrite. Palæmonem & Neleum & Tyrrho: Creatum & Eurytum & Molione. Myriam & Chrylogone Almi filia. Delphum & Melantho Minym & Callirhoe: Brycem & Venere: Ogygum ex Alifra: Taphium ex Hippothoe: Cygnum alterum & Cayce, alterum & Scamandrodice. Minyas & Tritogenia filia Aeoli: & Midea nympha Aspledonem: Parnasum & Cleodora: Eurypylum, & Euphemum & Mecionica; cui munus dedit ut super vndis tanquam si per terra proficisceretur, ut ait Alcibiades. Neque vero hi solum filii eius commemorantur, sed Euphemus præterea, qui proteta fuit in Argonauti: Amycis, Albion, Aello, Antæus, Amphimachus, Aethusa, Aon, Alebius, Dercylus, Neleus & Pelias, & Astræus qui per inscitiam congressus cum Alcippa sorore sequenti die cognita affinitate ex anulo mortore captus se in fluvium præcipitavit, qui prius dictus est Astræus ab ipso, mox Caicus à Caico Mercurij Ocyrhoesq; filio ut scripsit Leo Byzantius in lib. 3. de fluminibus, & Melane à qua Melas prius Nilus dictus est.

est, Actorion, Borgion, Brontes, Busiris, Certion, Crocon, Crœmus, Chrysaor, Cenchreus, Chryfogena, Chius, Dorus, Euphemus, Ircus, Lelex, Lamia vares & Sibylla, Halirhotius, Ictrygon, Megareus, Mefapus, Ephialtes, Nycteus, Melion, Naufthous, Orhus, Occipite, Polyphemus, Pyracmon, Phorcus, Pelagus, Onchestus, Phrax, Pegasus, Phocus, Peratus, Siculus, Sicanus, Steropes, Tarus, Theleus, Tarantus, Hyretus: ut alios infinitos propè prætermittam. nam plures quam octoginta me legisse memini: quos tamen omnes non putavi hic esse numerandos. quod si verum est id, quod scribitur à Zeze in historia § 1. Chil. a. multo etiam plures fuerunt Neptuni filii. inquit enim:

τοὺς θυμικοὺς καὶ συμπαῖτας, καὶ πάντας τοὺς ἀνδρείους,
 ἔλατο καὶ φίλους, καὶ ἱππᾶς πασι τῶν Πλοσίδωνος.
 Elatos animo enim omnes, & omnes strenuos
 Filios, & amicos ducunt, & amatos à Neptuno.

Hunc aliquando venisse in contentionem de artificio cum Minerva & Vulcano scripsit Lucianus in Hermodiano: quo tempore Minerva dōmum excogitavit, hominem fecit Vulcanus, Neptunus taurum, atque ea de causa crediderunt postea si Neptunum primum equos domuisse. Quod illi in orbis divisione maris imperium contigit, iam dictum fuit superius. Scriptum reliquit Herodotus in Polymnia Thefalos dicere solitos Neptunum Latunam fecisse, per quam fluat Peneus; idque iure putari censuit ab iis, qui Neptunum terram, edicere existimant: nam loca distantia interiecto maris spatio sunt opus huius Dei terræmorus, quod etiam Neptunus fecisse dicitur. Hæc est Herodoti sententia, qui iuxta opinionem antiquorum vim aquarum causam esse terremotuum credidit, ac non ventos sub terra inclusos, qui erumpere conentur, ut scripsit Aristoteles libro tertio meteororum & Lucretius lib. 6. in his;

Quod nisi prorumpit, tamen impetus ire animæ,
 Et fera vis venti per crebra foramina terræ
 Disperitur, ut horror, & incutit inde tremorem.
 Huius Dei duplex erat munus, & nauigantium curam habere scilicet, & equorum: ut in hymnis Homerus scriptum reliquit:

Διχαῖται ἱππογῶν θεοὶ τῆς γῆς ἀσάρτο,
 ἱππᾶς δὲ δυνάμει ἑμῶν, σωτήρ τε καὶ νῆον.
 Bina tibi superi Neptuno munera donant,
 Fletere equos, regere & naues, quæ marmora fulcant.

Quæ eadem scripta sunt & in hymno Orphei, idcirco Hippili siue Equestris Neptuni gdes fuit in Arcadia apud fluuium Milaontem, ut ait pausanias in Arcadicis, & Prosclystii siue inundantis: qui est ira appellatus, quia quo tempore Inachus, & qui cum eo erant in consilio, terram Argiuorum Iunonis esse debere nuntiaverunt, maxima pars agri fuerit inundata atque summersa. Deinde Iunone Neptunum precante ut mare deduceret, per quem locum refluxit, in eo Argiui Prosclystii Neptuni delubrum erexerunt, ut est apud Paul. in Corinthiacis. Ad huius rei memoriam fortasse factus fuit & dicatus Neprunus apud Athenienses vndam proferens, ut est in Atticis. Multa sunt denique cognomina, quæ propter varios euentus huic Deo sunt attributa, ut Tænarius, Phitalmius, Heliconius, Temenius, Onchestus, Speculator, Natalicius, Hippocurius, Crenesius, Gæaochus Domatilis, pater, Rex, Aegzeus, Taraxippus. Plutarchus cōmemoravit in vita Pons pœi tria: templa fuisse Nepruni opulentissima, ubi loca Deorum à piratis spoliata recenset: quorum vnum in Isthmo, aliud in Tetharo, aliud fuit in Calabria: erat enim Calabria Nepruno consecrata, ut scriptum fuit à Philostephano in rebus italicis, atque loca nō nulla recenset Apol. lib. 3. quibus præfesset Neptunus.

οἷος δ' ἰδμεν εἰσι Ποσειδάωνος ἀγῶνα

Ἀρμασιν ἐμβεβαῖος, ἢ ταῖνα, ἢ δ' αὖ λήρην

ἔδωρ, ἢ κατ' ἄλλας ὑαντίον ὀρχήσας,

καὶ τὸ καλαῖον μετὰ δῖος ἄμα νεισέσσει πρὸς,

Πτόλμῳ αἰμυρῖν, ἢ δ' ἐνδριετὰ χερσίν.

Ad ludos properat qualis Neptunus in Isthmum,

Quadrigis inuectus adit cum flumina Letnx,

Tanariumne solum, vel Hyantia tura, Gerx flum

Syluofum, Aemoniamne petram, fumantia colla

Cum premit alipedum, Calabrademve rursus reuoluit:

30 Huic Deo taurum immolare consueverunt, vt ait Homerus in lib. 5. Odyssæz,
ταυροῦ παμμίλατος ἐνὸς ἑσθίου ναυοχαίτη
Cyancos crines taurus macietur habenti.

Sic Virgilius libro quinto;

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcherrimum Apollo,
Quod genus victimæ illi maciari iussit oraculum. Igitur enim aliquando eue-
nisse Corcyraz, vt multis bodus per bellum Perlarum, relictis, taurus è pastu re-
diens sapius in pelagus mugitus ediderit, ibique per totum diem consisterit: de-
inde cum ad mare hybuleus descendisset, magnam atque infinitam propè thun-

30 norum numerum conspexit, quod significauit Corcyraz. Illi tum capere thun-
nos conati operam luserunt, quare sciscitantibus oraculum: postea reponsum est
Neptuno taurum maciari oportere; quæ re peracta incredibilem piscum nume-
rum cepere, vt ait Paus. in Phocicis. quamuis thunnus aliquando maciari Ne-
ptuno consuevit, vt scriptum est ab Antigono Carystio in lib. de Dictione. Atque
Manilio in libro secundo rerum astronomicarum ubi signa celestia, quæ sunt dijs
quibusque tributa, commemorat,

Lanigerum Pallas, Taurum Cithæra tuetur.

Formosos Phæbus geminos, Cyllenie cancrum.

30 Iupiter & cum matre Deum regit ipse leonem,

Spicifera est virgo Cæreris, fabricataque libra

Vulcano, pugnax Mauori scorpius hæret.

Venantem Diana virum sub partis equinæ.

Atque angusta fouet Capricorni sydera Vesta.

Et Iouis aduersum Iunonis Aquarius astrum est.

Agnoscitque suos Neptunus in æquore pisces.

Neptunum magna Deorum marinorum ac nympharum manus comitabatur;
quorum nonnullos ita numerauit Virg.

40 Tum variæ comitum facies, immania cete,
Et senior Glauci chorus, Inousque palæmon,

Tricônesque citi, Phorcique, exercitus omnis

Leua tenet Thetis, & Melite, Panopæaque virgo,

Nisæe, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque.

Hunc in varias formas ob amores fuisse mutatum scripsit Ouidius lib. sexto ma-
ioris sui operis. atque hæc ea sunt, aut certe non multo plura his, quæ de Neptu-
no fabulosè dicta sunt ab antiquis scriptoribus. nunc quid ea significant, perqui-
ramus. ¶ Iam primum omnium, quid sit neptunus ita explicat Cicero in pri-
mo libro de natura Deorum, de Chryssipi sententia; quique ær per maria manans,
sed ipsum aquæ elementum Neptunus plerumque nominabatur: aut aliquando
spiritus

Spiritus ille ac mens diuina, quæ per maria esset diffusa, totamque aquæ naturam ac molem à corruptione præseruaret, quod quidem nihil aliud est, quam anima per elementa diffusa, sicut in animalibus est, & in plantis. Vbi enim illa recesserit, siue harmonia sit & quædam symmetria, siue numerus seipsum mouens, siue diuina quædam & immortalis *ovola*, corpus ad corruptionem statim properare necesse est. Quare et si elementa nobis non vivere apparent, tamē diuina quadam virtute & potentia seruante ab interitu, ita sunt commista, itaque fermentata, vt ab ea seruentur à corruptione. Hanc vim diuinam in æthere Iouem, in aere Lunonem, in aqua Neptunum, & in singulis horum partibus variis Deorum nominibus appellarunt antiqui. Quod Saturno ereptus clam 10 fuit Neptunus, & quid Saturnus sit, & quo pacto crudelitati Saturni erepta sint elementa, dictum est satis vt arbitror, cum de Ioue & de Saturno loqueremur. At cur ab Arno fuit educatus? quia nullam fidem præstandam esse pelago experiantur nauigantes. Nam quo tempore recens fuit Arno nutritis Neptuni memoria apud antiquos, non fuit tanta nauigiorum multitudo mare sollicitantū & propē infestantium, nec vt ait Lucretius lib. 5.

turbida ponti

Aequora lædebant naues ad saxa, virosque.

Nec temerē incursu fluctus mare sæpe coortum

Sæuibat, leuiterque minas ponebat inane.

Nec poterat quenquam placidi pellacia ponti

Subdola pellicere in fraudem ridentibus vndis.

Quid enim verius de mari dici potest, quam nullam illi esse constantem? nā cum leuissimus ventorum status aliquando extiterit, tanta oritur tempestas, vt irata vnda in cœlum minaces insurgere appareant, atque incredibilis earum fremitus vel à longinquis montibus exaudiatur. Huic Deo taurus niger merito immolabatur, quod tauri & furorem & mugitum imitaretur Neptunus. Huius vxor dicebatur esse Amphitrite, quæ nihil aliud est, quam ipsa aqua, vt in Cyclope ait Euripides;

Ἄνδ' ἐν ὄχθον ἑμῇ καὶ τῇ ἐν τυφλῷ,

Δι' ἀμφιτρίτης τῆς δὲ πρὸς βαίαν πεδὶ.

Ego vadum pertranseo cæcus licet,

Per Amphitriten hanc meo incedens pede.

Quam Amphitriten glaucam & piscosam nominauit Orpheus in Argonauticis, cum illa sint maris, at non alicuius Deæ propriè adiuncta;

Γλαυκὴ δ' ἰχθυόεσσαν ἀπείριτον ἀμφιτρίτῳ

Glaucam, piscosam, immensam simul Amphitriten.

Hæc cum aqua sit, dicitur vxor Neptuni, cum is sit spiritus, vt dicebam, per vniuersam aquæ molem diffusus, & tanquam anima ipsius aquæ elementi: est enim Amphitrite corpus & materia humoris omnis, qui vel circa terram est, vel 40 intra terram ipsam includitur. Neque aliud significare voluerunt illi, qui delphinum Neptuno amatam Amphitriten conciliasse fabulantur, quam omnium marinorum piscium maxime ingenio & cognitione, corporisque celeritate Delphinum præstare; cum reliqua marina animalia amentia atque prope stupida sint, quæ profundius habitant in mari propter indigesti à sole humoris copiam; ita vt de nonnullis merito dubitent an sint animalia dicenda. Fieri tamē potuit, vt homines hi fuerint ita vocati, ad quorum gratiam ista fuerint ficta, ita vt possint etiam ad rerum naturalium morumue rationem accommodari. Neptuni forma, quæ fingitur à poetis, quid aliud est quam maris vel natura vel color? quis enim dubitat cyaneum colorem esse aquæ marinæ? Rursus nu-

H

dus

fabulam sapientes antiqui adhortabantur: fortunæque in constantiam ante oculos proponebant, cum vel Dii inhumaniter agentes aduersus Iouem de caelo expulsi coacti sint homini seruire. Imprudens est omnino Theseus, qui filio Hippolyto mortem à Neptune precatus fuit, quem falsò nouerca Phædra apud Theseum accusauerat, quod eam de stupro interpellasset, at id tamen Theseo concessit Neptuneus. Quid hoc est nequitia Dii boni carissimis illa concedere, quæ in omne tempus pernitiola futura sunt? nam phocas Neptuneus in equos Hippolyti iuxta mare equitantis immisit, quibus in fugam versis ille discerptus fuit. Cui tamen Hippolyto Diomedes lucum eximia pulchritudine postea dicauit cum delubro, & antiqui operis simulacro, ac rem diuinam primus omnium fecit, ut ait Pausanias in Corinthiacis: & apud Træzenios virgines sibi succisum capillum ante nuptias in eiusdem templo consecrabant. voluerunt igitur antiqui per has ambages verborum nos adhortari ut æquo animo essemus si quādo ad nostra vota Dii surdi viderentur, quoniam pernitiola sæpius experuntur ab ignavis hominibus, & quæ maximo detrimento impetrantibus in posterum sint futura. Sapienter ideo dictum est ab illo poeta:

Nil ergo optabunt homines. si consilium vis,
Permites ipsis expendere numinibus quid
Conueniat nobis: rebusque sit vile nostris.

Quod autem hæc huius rei causa tantum ficta sine, vel ex eo patet, quod omnium mortalium imprudentissimum & crudelissimum finxerunt Neptuneum. Quis enim vir bonus esse poterit, qui causam ignotam iudicari? aut qui pro vel carissimorum precibus viros bonos & iustos & temperantes trucidari, vel condemnari, quo pacto non sceleratus & nefarius esse poterit? Nō fuit igitur Deus sapiens Neptuneus, sed neque bonus quidem, aut iustus si tam iniqua filio Theseo concessit: quæ de Deo dicenda omnino non sunt; cum hæc solum institutio nis ergo sint inuenta. Non defuerunt qui putarint imperium maris idcirco attributum fuisse Neptuneo, quia prior ille classem instruxerit, cui Saturnus cōmiserat rerum maritimarum imperium, unde datus est locus fabulæ. At de Neptuneo satis, nunc dicamus de Plutone.

De Plutone

Cac. IX.

Pluto quem inferorum Deum putarunt antiqui, natus est ex Opi & Saturno, ut dictum est, isque vna cum Ioue militauit, & post varias victorias, rerumque gestarum felices successus cum Ioue & Nepruno iactis sortibus terrarū mundique totius, ut aiunt, imperium diuisit: cui Hispania: um, & locorum omnium ad occidentem solem obigit imperium. Scriptum reliquit Pausanias in Atticis Plutonis & Amphiarai statuas quodam in loco fuisse Apud Athenienses, ubi Pluto puer à Pace nutrice portabatur. Fama est hunc clauēs habuisse pro insigni, sicuti sceptrum Ioui, & Neptuneo tridens tribuebatur, ut idem Pausanias ait in prioribus Eliacis. Et Orpheus in hymno in Plutonem idē affirmavit his verbis;

Πλούτων, ὃς κατέχει γαίης κληίδας ἀπάσας.
Pluto qui terræ clauēs & regna gubernas.

Plutonem præterea fuisse opulentia Deum, & in Heberia apud Pyrenæos montes habitasse memoriæ prodidit Strabo lib. 3. Geographiæ. Hunc defunctorum Deum esse crediderunt, quem appellarunt Iouem sive deū terrestrem, cui sacra faciebant pro defunctorum manibus, ut testatur Euripides in Phænis;

τοὺς γὰρ θεοῦσι καὶ τὸν οὐ τεθνηκότα
τιμὰς δίδόντα, καὶ ὅτιον εὐσεβεῖν δίδν.

H 2

Cum

Cum iusta soluit mortuis viuis, decet

Deum simul terrestrem honore prosequi.

Quo vero tempore illi sacra hæc fierent, Februus vocabatur. Plutonium sive-
runt antiqui in curru vehi atrorum equorum, ut testatur Ovidius libro Meta-
morph. quinto;

Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus

Exierat: curruque atrorum inuectus equorum

Ambibat Siculae cautus fundamina terre.

Attribuerunt clausas Plutoni, quia non datur reditus eius regia ingressis, cui Deo
10 narcissus & adiantum & cyparissus in coronas erat dicata, sicuti narcissus Parci.
Aiunt hunc Deum aliquando grauerit tulisse, quod solus omnium Deorum ce-
libem & filiis carentem vitam traduceret, cum tanti imperii Deus esset, neque
vllam inueniret quæ sibi nuptui daretur: quippe cum & Iouis esset frater, & Deo-
rum omnium opulentissimus. Nulla enim Dea illum ob deformitatem & ob-
scuritatem regni maritum esse suum pati poterat. Ille igitur hac opinione, vel
ut verius dicam, hoc animi furore agitatus atrorum equorum currum conscen-
dit: & in Siciliam peruenit. Ibi forte Proserpinam Cereris filiam inter cæteras
virgines flores colligentem visam ad amavit; quippe cum omnes illas & forma
& corporis elegantiâ antecelleret. Hanc igitur rapuit, & in curru ad fluuium Che-
20 marum deportauit; unde ad sua regna, quæ sub terris esse putantur, deporta-
uit, ut testatur Pausanias in Corinthiacis, & Claudianus rem totam carmine
elegantissimo complexus est. Magno in honore fuit in Pylo Pluto, templum-
que eius ibidem magnificentissimum, ut ait Strabo libro octauo. Neque pro-
cul distat à Pylo mons qui vocatus fuit Menthes, à Menthe Plutonis pellice,
quam dolo circumuentam Proserpina in herbam hortensem sui nominis mutauit.
Testatur idem Strabo libro nono ad ripas Corallii fluuii, ubi sacra fiebant Pam-
bæoria, constructam fuisse ob mysticam quandam causam Plutonis ac Palladis
aram communem. Immolabantur tauri Plutoni, ut testatur Horatius libro se-
cundo carminum;

30 Non si tricenis, quotquot eunt dies,

Amice places illacrymabilem

Plutona tauris.

Scriptum reliquit Strabo lib. tertiodécimo Plutonium os in Cybirensium regione
apud Hierapolim in paruo quodam montis cliuo fuisse; in quod homo excipi
poterat, id quæ fuisse miræ profunditatis, & admirabilis multo magis potentia.
Nam huic oppositum fuit vallum quadratum, ambitu dimidii fere iugeri, quod
nebulosa crassaque caligine tegebatur; at propinquus aer erat innoxius. Quod
si aliquod animal ingrederetur, continuo moriebatur, taurique eo adducti sta-
tim concidebant. fuit Pluto à Latinis Orcus appellatus, ut scripsit Cice. in a-
ctione sexta in Caium Verem: Hic dolor erat tantus. ut Verres alter Orcus ve-
40 nisse Ennam, & non Proserpinam asportasse, sed ipsam abripuisse Cererem vi-
deretur. dictus est autem Pluto, quia diuitias largiatur, ut ait Lucianus in Timone
& Plato in Cratylo his verbis: τὸ δὲ πλούτωνος, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλού-
του δύσιν, ἐτι ἐκ τῆς γῆς κατὰ τὸν δῆμιον ὁ πλούτος, ἐπισημασθῆναι. Plutonis vero
nomē ob diuitiarū largitionē, quia diuitiæ à terra in lucē emittantur, dictū fuit quā
uis Lucianus in dialogo postea de Lucio, Plutonē putat, διὰ τὸ πλουτεῖν τοῖς γῆ-
ποις, quia abūdet mortuis scilicet. Dicebatur ad hūc oēs animæ mortuorū descēde-
re, quas ubi ille acceperat, ineuincibilibus vinculis coercerat iudicibusq; tradebat
iudicandas, atq; oibus p meritis vel pœnas, vel præmia dispēfabat. Neq; vlli cōces-
sum est præterq̃ admodū paucis ad superā regionē reuerti id maximis de cau-
sa

sis, ut fama est. Illius Dei regio turbidissimis & amplissimis fluuiis vel ipsis nominibus horrendis interluitur. Desluit cum magno strepitu cocytus, cum rapidissimis flammis vndis Phlegethon deuoluitur; ibidem ceno plena est profundissimo & graueolenti Acherusia palus. Quid de squallore cymbe, portitorisque animarum, deque tremenda illius voce tonitru non dissimili dicam? Terretalissimis & stridulis latratibus vel longinquos nauigantes Cerberus triceps, horrent viperinis capillis furia, formidabilis est iudicium iustissimorum seueritas, ita ut nemo sit tam sanctus aut integra vitæ, qui ad id iudicium accessurus non aliquantulum expauescat. Verum de his in sequenti libro pertractabimus. 10

¶ Nunc huius fabulæ explicationem aggrediamur. Pluto siue elementum sit terræ, siue diuitiarum Deus, utroque nomine filius est Saturni: nam primum omnium architectatus est cælum Deus, ex quo natum tempus, in quo reliquum quod erat ædificii expletum est. Si diuitiarum Deus rursus sit Pluto, nemini obscurum esse arbitror ciuitates & regiones per diurnam pacem opibus, & hominum frequentia repleri: quare Pax illius merito dicitur fuisse nutritrix. Rursus quod fuerit Saturni filius, & Iouis Iunonisque frater quid aliud hoc est quam genus omne diuitiarum è tempore nasci, & celi aerisque bonitate ac temperie procreari & adiuuari? Dicitur idcirco illi imperium inferorum obtigisse, quoniam apud occidentis nationes & in Hispania, ut diximus, regnauit, quæ fertilissima est propè omnium prouinciarum, & omnis generis frugum plenissima, præter loca illa, in quibus effodiebantur metalla, ut testatur Strabo libro tertio. Qui vero Plutonem elementum terræ esse putarunt, non solum diuitiarum Regem, quæ omnes è terra oriuntur, esse crediderunt: sed etiam mortuorum omnium, quia omnia quæ nata sunt, in ea tandem principia soluntur, è quibus sunt orta: quod etiam expressit Cicero libro secundo de Natura Deorum his verbis: Terrena autem vis omnis atque natura Diti patri dedicata est: qui Dis, ut apud Græcos Πλούτων dicitur, quia & recidant omnia in terras, & oriuntur è terris. & quoniam quod semel mortuum est nunquam idem reuiuiscit, inde dictum est ab antiquis quod Pluto habet clauas, à quo ita sedes inferorum clausæ sunt, ut exitus nemini pateat, sicuti testatur Paulanias in Eliacis. Hic idem Proserpinam Cereris filiam rapuit, quia, ut ait Cicero in secundo de Natura Deorum, ea est quæ Περσεφόνη Græce nominatur, & quam frugum semina esse volunt, abscondi tamque à matre quæri fingunt, ut ait Eusebius libro secundo Euangelicæ præparationis. Plutonem esse virtutem terræ, & aliquando terram ipsam, ita scripsit Orpheus in hymno in Plutonen;

Πλουτοδότην γένειν βροτέην καρποῖς ἐν αὐτῶν.

Nam facis ipse homines opulentos fructibus anni.

Attrahit igitur vis terræ ad se radices frugum inferius, quare dictus est Pluto sub terram rapuisse Proserpinam. quadrigis inuectam, cum per tot mensium tempus ad inferiora cresecant frugum radices, sic autem quadrigarum nomina expressit Claudianus in 1. lib. de raptu Proserpinæ; 40

Orpheus crudele micans, Aethonque sagitta

Ocyor; & Hyggii crudelis gloria Nycteus

Armenti, Ditisque nota signatus Alector.

Quæ cum finguntur, & alicubi fieri necesse sit; scripsit Orpheus in Attico solo non procul ab Eleusi id contigisse, ut Pluto sub terram sit ingressus, sicuti patet ex his versibus:

ἀγνοῶ λαὸν Διμνίτης ὅς ποτε παῖδα

Νυμφεύσας λειμῶνος ἀπασσὰν ἀπὸ πάγρου

τρεῖς ῥοκίς ἱπποισιν ὑπ' αὐτῆδος ἠγάγετο ἀντρον.

H 3 Διμνίου

Διμυον ἑλευσίνος, τόθ' ἔπειτα πύλαι εἰς ἀΐδα.
 Pluto tibi castæ Cereis, nam filia quondam
 Cum legeret flores in prato rapta quadrigis
 Imposita est; & Cestopium portata sub antrum,
 Huc ubi Eleusis adest, ubi nigri ianua Ditis.

Enimvero non solum de rebus gestis, quæ Diis inferis tribuuntur, hæc intelligenda sunt, sed multo magis ad mores hominum, vitæque institutionem pertinent. Nam quibus curis torquentur, quantisque molestiarum fluctibus agitantur divitum animi? cæcitas enim mentis prius occupet mortaliū animos necesse est, quam opes acquirantur: pro quibus diu laborandum est, cum brevissima futura sit, aut etiam nulla aliquando partarum rerum fruitio. Quas tamen si quis breui comparare studeat, ad omnem probitatem & innocentiam conueniat oportet, omnemque impuritatem induat & crudelitatem, cum primum ingētium opum desiderio capitur. illud autem significatur per illorum equorum nomina, quibus vehebatur Pluto, cum sine sceleribus nemo potius breui discere possit. quidam putarunt Plutonē esse dictum regem mortuorū quia primus ille invenerit sepulchras & exequias, cū prius cadavera sine vilo cultu passim ut cōtingebat sepelirentur; aut etiam inhumata feris relinquerentur. atque de Plutone satis, nunc de Pluto pertractemus.

30

De Pluto.

Cap. X.

Plutonem sapientes antiqui vim ac naturam esse terræ crediderunt, quamvis illi divitiarum etiam nonnulli tribuerint imperium. At Pluto, nemo est qui omnibus suffragiis distribuendarum divitiarum munus cōcessum esse sciatur: quæ Cerere & Iasione natum commemoravit Hesiodus in Theogonia:

Διμήτηρ μὲν πλούτων ἑγείνατο, διαθείων
 ἱασίῳ ἥρωι μὲν γὰρ ἱρατὴ φιλότητι.
 Alma Ceres Plutū peperit coniuncta in amore
 Iasio Heroi Cretes in diuite regno.

30 Theocritus in tertia Aegloga significasse videtur dormientem Iasionem fuisse a Cerere adamatum, cum illum inter eos cōmemoraverit, qui dormientes a Deabus adamati fuerunt, ut est in Ius;

Ζελοῦντ' ἐνὶ μὲν, ὁ τὸν ἄστροπ' ὕπνον ἱάσων
 Ἐνδυμίων, Ζεφ' δὲ φίλα γυναι ἱασίωνα.
 Endymiona velim sopitum posse profundo
 Somno imitari, sum simul æmulus Iasioni.

Hunc Deum cæcum esse tradiderunt, & cuiusmodi ab Aristopane in comædia introducitur; quod passus est à Ioue propter invidiam: cum antea dum acutissime videret, ad viros bonos tantum accederet, multique flagitiosi homines rerum necessariorum inopia perirent, ut ex his carminibus indicatur;

40 ὁ Ζεὺς μὲν τοῦτ' ἰδρᾶσεν ἀνδράποκ' ὄφρων.
 Ἐγὼ γὰρ μετὰ κλητὴν πέλει' ὅτι
 Ως τοὺς δαίμονας καὶ σοφοὺς καὶ κασμίους
 Μόρους βαδίζω μιν ὁδὸν ἐποίησε τυφλόν.
 ἵνα μὴ διαγίγασκω μιν ταύτων μηδ' ἕνα.
 οὐτὼς ἐκείνους τοῖσι χερσὶν αἰφρονέει.
 His Jupiter me affecit invidens viris.
 Puer minatus ipse quod sum, me fore

Solis

Solis bonis, solis viris prudentibus
 Domesticum: tunc ille me cæcum facit:
 Ne quem bonum, ne quem malum dignoscerem.
 Sic is bonis, sic invidet prudentibus.

Hunc eundem Deorum omnium timidissimum sinxerunt antiqui, sicut et cæcus est Euripides in Phœnissis;

Δειλὸς δ' ὁ πλούτος, καὶ φιλόφρων κακῶν.
 Plutus timidus, vitæ suæque amans malum.

Quare ad hoc festiue alludit is poeta qui inquit;
 Noctē iter ingressus gladium, contumque timebis,
 Aut mortæ ad lunam trepidabis arundinis umbram.
 Cantabit vacuus coram latrone viator.

Quidam omnium Deorum maxime perniciosum esse crediderunt, in quæ etiam Timocreon Rhodius epicus poeta scoliū siue cōvivale carmen cōscripsit, cuius est initium:

Διόλαις δ' τυφλὸς πλούτης μὴτ' ἐν γῇ, μὴτ' ἐν θαλάττῃ,
 Μὴτ' ἐν ἡπείρῳ φανήσεται ποτὲ,
 Ἀλλὰ τάρταρον τεναίει καὶ ἀχέρωντα.
 Διὰ δὲ γὰρ πάντ' ἐν ἀνδράσιν κακὰ.
 Dabebas cæce Plute neque in terra, neque in mari,
 Neque in continente apparuisse vquam.
 Sed tartarum habitare, atque Acheronta.
 Per te enim omnia inter homines mala.

Hunc Deum esse minime cæcum existimavit Theocritus cum dicat. τυφλὸς δ' οὐκ αὐτὸς ὁ πλούτος. cæcus non ipse Plutus. Sic etiam Plato primo de Legibus scribit: I lutum non solum non esse cæcum, sed etiam acutissime cernere; τὴν τάρτην δὲ δὴ πλούτος, οὐ τυφλός, ἀλλ' ὅξυ βλέπων ἀπὲρ ἀμείπτται φρονήσει. Quartum autem Plutus, non cæcus, sed acute videns, quæ prudentiæ sunt adiuncta. Hic Plutus Deus esse creditus est à nonnullis, maioriq̃ue honore cultus, quam Dii cæteri. ut scripsit Theognis;

οὐ γὰρ μάτῳ δ' πλούτης βροτῶν τιμῶσι μάλα.
 ἢ γὰρ βηιδίᾳς τῷ κακοτήτι φέρεται.

Num merito coluere viri te maxime I lute?
 Nequitia facile est pondera ferre tibi.

Πλούτης δὲ καλῶς, καὶ ἰμερότατα πάντων,
 Σὺν σοὶ καὶ κακὸς ὢν, γίγνομαι ἰσθλὸς ἀνὴρ.
 Optime cunctarum Plute & dulcissime rerum,
 Vel prauus, tecum vir bonus esse ferar.

Non tamen multo miùs est monstrum paupertas, nisi volūtaria sit, quæ ad infimum vergat, in quam nos his Græcis carminibus aliquando lusimus;

Ἡ Πενία σίνει μάλλον δειλίμους ἀνδράς
 Ἀθανάτων πάντων ἀλγυνότατα θεῶν.
 Ὡχρὸς δὲ δαίμων, πενῶν, βαλῖται γυγνῶν.
 Ἀρσενὰ δ' οὐ πάντας, καὶ οὐδὲ γυναῖκα λέγουσιν.
 Οὐδὲ μὲν οὐδὲ βροτῶν, οὐδ' ἐυλόγῳ ἐστὶν ἰσθλὸς
 τοῦτο τίρας, πάσας καὶ κακότητας φέρεται.
 Ταρτάρῳ ἐν φιλότῳτι μεγίστα μελάμπερος ἢ γυγνῶν
 Ἡ γὰρ τικὲ δηλαῖος πημὰ κακοῖσιν ὄρεται.
 Ἐρετὶ τὴν ἀνδ' ἀλλεῖν πολλὰν ἀριμῶν.
 Μάλιστα πρῶτος ἐπὶ λαὸν ἂν ἄφροσυνη.
 Ἀργὴ ἰδέσθαι τοτὸ βέρεος, δὲ σέφειν, ἢ δ' ἀτίταλλει.

H 4

Ε' λησ-

Ε'λαχίστων Τρύφην μαζόν τοιο πόρε.
 Σπαργασσέει δ' αθυμία δὲ εἰκός αἰνέως
 Χειμῶν ἐν κρυερῇ, καὶ γὰρ ἐγέντο τό τε.
 Ε'δεται φοβόντες φίλους, καὶ Θρήνον ἑταίρους
 Α' τρυφείους εἶχον αἰὲν ἀταρβομίνους.
 Αἴας, Ε'ρμῆ' ἐπεὶ αὐτῇ συμπαίσεις βήτην.
 Α' περιστε κακῇ, Α' φιλικῇ κορη.
 Οὐ ποτε γένητο τίρας θνητοῖς φεβρότερον ἄλλοι,
 Οὐδ' ἐχθρόν μᾶλλον τοῖς μακάρεσσι θεοῖς.
 Τοῦτο γὰρ ἐφύγαν κατὰ τὸν μεγακύνειαν πόντον
 Ε'μύτερος, οὐ προμείβηθεα, καὶ οὐκ ἀνέμου,
 Οὐτε θεῶν μῆνη τῶσόν, οὐκ κατὰ πολλὰ ἐποτρύνει,
 Οὐτε πόντος κατὰ γῆν, ἐνταῦτ' ἀλλοδαπῶν
 Οὐδὲν τῆς Πηνελόπειας δυνερεὶν βλέμμε'. ἀθρόα καὶ γὰρ
 Προὔστα πῆν ἐφύγαν ἑθνη δεινὰ κακῶν.
 Δούλον καὶ δ' ὕσσον, αἰαδὲ δ' ἡ, πᾶσι γέλοισι,
 Νωθρόν, ἀπίστον ἐπεὶ τοῖσιν αἰ Πηνελόπειαν.
 Α' φρονα, δ' ὕσσον, καὶ ἀλήτην, πῶχόν, αἰ ὕπνον,
 Α' θλίον, ἀγροίκον, καὶ γῆν ὅσῃ τύχῃ.
 Πάσης ἀτυχίας βάθρον τὰ πλεῖστα ταραχῇ
 Η' Πηνελόπειαν ἀκρυόεσσαν βίον.
 Ε'ταρος ἀρχομένου δ' ὅσ' ἀνθεα γίνεσθαι ὄρη,
 Η' δ' ὅσους καρπὸς ἢ καλὸν ὄπωρα φέρει,
 Τόσα τάραι κακῇ τινὶ κακῇ, τόσα βίβηλα,
 Τόσα ἀλγύ', αὐτῶν γὰρ τίσαν ἀριθμῶς ἐν;
 Ε'ὖν ἀριθμείσθαι τῶσόν, ἢ χαλὰς
 Διὶ δ' ἀποβαίνει μὲν ὅθι ὅκ' ἀνέμος.
 Οὐτὶς σῶσθαι δίδωσι πτερυγέον χάριν, οὐτὶς ἀποσῶν.
 Οὐτε πῶς ζῶν ἐν λόγῳ, οὐτε θανόν.
 Οὐ ποτε τῆς Πηνελόπειας σπυγέλον κακὸν ἦπ' ἔσ' ἀπ' ἡμῶν.
 Οὐ μὰ τὸν Πλούτῳ τὸν χαλκὸν ἀνδρῶν
 Τὸν ἐκ τὸν πῶν ροφίει δεικὰ μὴτε θάλασσα,
 Μήτε Ποσειδάων πολλὰ καὶ ἐχθρὰ γέρας.
 Τὸν χιλιῶν χιλιῶν κακοδαίμονες εἰσι τένητες.
 Ε'χθιστον Πηνελόπειαν γένετο πῆμα βροτοῖς.
 Ε'εἰ τέλει Πηνελόπειας, ὁλοώτερον εὐδὲν ἰδέσθαι,
 Πλήν τῆς Α'δυσίας, ἢ μάλ' αὖ δ' ἡ κακίων.
 Improbā Pāuperies nocuit mortalibus vna
 Plus superis cunctis, sēua, grauisque Dea.
 Vestibus & gaudet laceris, & pallida semper
 Ora fame est: nec mas, formina & illa nec est.
 Non est illa homini similis, non illa animanti.
 Hoc monstrum secum tristia cuncta tulit.
 Tartarus hanc genuit Nocti coniunctus, at illa
 Poena viris facta est exitiumque graue.
 Sordida nutricum fuit illi copia multa.
 Nam fuit obstetrix improba Stultitia.
 Segnities cepit, quam nutrit inde, puellam.
 Discinctumque dedit vbera Delitium.
 Vilibus arte carens inuoluit Inertia pannis,

Frigora

Frigora per brumæ; hoc tempore nata sunt.
 Se comitem querulam mox illi iunxit Egestas.
 Cui Pauor, & Luctus charus amicus erat.
 Hinc Solitudo atque Pudor colludere fueri.
 Et mala Formido, nulla & Amicitia.
 Nec magis horrendum monstrum mortalibus ortum est,
 Inuisum superis cœlicolisve magis.
 Hoc fugiens per monstriferum mare nauita ventos
 Mercator spernit, nec maris alta timet.
 Nec tanti superum facit, hos cum peieret, iram,
 Non quæ fert tellus, quæq; e pericla maiæ,
 Quanti Pauperie aspectum torum. inde malorum
 Ausugere hortatur plurima turba procul.
 Iure quidem: infelix, seruus, ridendus, inersque
 Fit pauper; pudor huic excidit atque fides.
 Insomnis, demens, querulus, mendicus, & erro est,
 Implacidus, ludus stantis in orbe Deæ.
 Pauperies est vna mali certissima sedes,
 Vita superposita est qua lacrymosa virum.
 Quot flores verno nascuntur tempore, vel quot
 Vilis autumnus dulcia poma tulit,
 Tot mala Pauperiem, tot ponè impura sequuntur,
 Tot delira, quis hæc dinumerare queat?
 Sed citius quando connellunt robora venti,
 Percipias numerum grandinis atque niuis.
 Præmia seruat donat pro paupere nemo.
 Vinat, vel pereat, nulla inopis ratio est.
 Pauperie illeſus copulum nemo attingit vnquam.
 Testificor Pluti numina magna Dei.
 Nauibus è centum haud sorbet Neptunus & vnda
 Sæpe decem; reliquæ marmora tuta secant,
 Sint inopes si mille, videbis mille misel' os.
 Pauperies cunctis denique dira lues,
 Qua pestis non vlla viris nocet actius vrgens.
 Est peior multo sed tamen improbitas.

Hunc Deum, quem alij potentissimum putarunt, quidam crediderunt imbecil-
 lum ac debilem esse, quia sine virtute non posset homines ad honores extollere,
 aut elatos retinere, quare scitè dictum est;

*οὐτ' ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐκτεταται ἀνδρὸς ἀλκιότης,
 οὐτ' ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς.*

Tollere mortales nequeunt virtute carentes
 Diuitiæ, aut inopem virtus.

Nam vtræque conspirent necesse est ad mortaliū felicitatem. Filiam habuit Eu-
 ribeam, de qua meminit Apollodorus lib. 1. Bybliotheçæ. Sed insulsus est omnino
 qui Plutum aut fuisse Deum, aut fuisse aliquid omnino putarit: qm̃ antiqui sin-
 gulis animorum moribus proprios Deus præfecerunt, ne quid diuina providen-
 tia non gubernari crederetur.

¶ Nunc quid hæc significant perquiramus. Plutus è Cerere & Iasione natus
 esse dicitur, qm̃ opes è prædiorum proueniunt, & ex agricolarum diligentia nascuntur.
 Est aut dictus Iasion *Ἰάσιον* siue à medendo, quia Ceres medetur inopiæ

mor-

mortalium. Quod Plutus factus est cæcus à Ioue, quoniam viris bonis Iupiter inuideret, quid hoc tam scelestum & impium facinus significat? an potest bonitas diuina impuris fauere, ac bonos persequi? Cum Iupiter sit fatum, & vis illa mentis diuinæ, quæ res humanas gubernat, cum modo huc, modo illuc facultates pro arcano & inexplicabili Dei iudicio transferat, arbitrati sunt nonnulli illud temerè fieri, quare cæcum diuitiarum Deum esse dixerunt. Hoc autem ita accidit, quia diuitiarum possessio illis non solum concedebatur, qui vel ingenio, vel robore vel aliquo virtutis genere præstarent cæteris, ac seruati sunt apud antiquos, sicuti testatur Lucretius libro sexto;

20

Et pecudes, & agros diuisere atque dedere

Pro facie cuiusque, & pro viribus, ingenioque.

Neque tamen præmium virtutibus oportuit proponi diuitias, cum virtus per se experenda sit à viris bonis. Nam qui propter præmium virtutis virtutem amplectitur, aut vitia relinquit propter metum poenarum, is non est planè vir bonus: iure igitur Plutus factus est cæcus à Ioue. Hunc potentissimum existimarunt ac nobilem, quia & virtuti diuitiæ vulgo adæquentur, cum tamen vera nobilitas sola sit virtus, & vulgus, quod curet virtute pro ea introduxit opes. Deinde cum multitudo hominum creuisset, auctaque fuisset singulorum audacia & inertia, leges latæ sunt, prædia singulis assignata, & certi agrorum termini statuti. Inde rapinæ, latrocinia, rerum alienarum direptiones incæptæ. Cum igitur alij pro comparandis opibus nulli labori parcerent, nullumque periculum deuitarent, quibus tamen repugnante fortuna nihil commodi accidebat, alijs contra omnia succederent feliciter, nunc cæcam fortunam, nunc cæcum diuitiarum Deum appellarunt. Atque ita ficta est fabula, quod cum Plutus antea fuisset perspicax, Iupiter viris bonis, ad quos prius solos accedebat, inuidit; & idcirco illum cæcū fecit, qui nullo postea delectu ad quosuis accedere coactus est. Vulgus enim mortalium ea quæ sunt, quorum certam causam non videant, non quidem diuina providentia gubernari, sed fortuito accidere arbitrantur. Tantus honor postea diuitiis accessit, vel quod illæ non sine prudentia & industria parari coeperint, vel quod multa commoda humanæ vitæ præberent, ut Plutus nullo Deorum fuerit habitus inferior. Nunc vero virtus omnis, & scientia, & probitas sanctissime diuitiarum Maiestati cedere cogitur: maioremque honorem obtinet is, qui largiri potest cum libeat, quamuis sit amens, & sicarius, & latro; quam prudentissimus quisque, & integerrimus, & qui multa beneficia in omnes ciues suos contulerit.

40

NATA-

NATALIS COMITIS

MYTHOLOGIAE.

LIBER TERTIVS.

Quampraeclare dicta de inferis excogitata sint ab antiquis.

ASPIENTISSIMI & optimi sanè illi homines fuerunt, illustris. Campeggi qui primi inter mortales hanc opinionem introduxerunt quod anima nostra immortalis existens, postquam fuerit ex his corporum vinculis soluta ad severissimos iudices accedat, ibique pro meritis vel ingentia praemia, vel gravissima supplicia fortitur. Nā si nulla esset verae religionis, si nulla christianae veritatis cognitio, poterat tamen vel ratio ista ita homines ad probitatem informare ut se potius praemiis dignos praebent, quam ut vitare supplicia conarentur, quam ipsam veritatem Iesus Christus postea clarius intelligere volentibus omnibus nationibus explicavit. Quid enim tam potest ab omnibus sceleribus animos hominum retrahere, quam si sibi persuaserint omnibus tum reddendam esse antea vitae rationem, cum neque mentiri, neque tergiversari licebit, sed omnia quae fuerint nefarie in vita commissa, vniuersis gentibus conspicua tanquam maculae, aut putrescentes pustulae in corpore apparebunt? Quae leges civiles, quae consuetudo civitatum, quae severitas iudiciorum tantum potest in animis hominum? Hae enim neglectis multa flagitia clam committi possunt, & nonnulli tormenta parvi faciunt, & mortem, si res ita poscat, æquissimo animo perferunt. At ubi neque tunc tamen finem laborum & calamitatum sibi adesse sentiunt, mirum est quātopere ab ipsa conscientia, & ab æternorum suppliciorum metu retardantur. hoc ita esse facile fuit viris bonis & temperantibus persuadere; at multitudinē, quae non, nisi crassiore quodam modo, allicitur aut impellitur, non faciebant hae rationes satis ad persuadendum: sed multa apud inferos terribilia, & vel dictu horrenda sista sunt, multa ad voluptatem excogitata, quibus rudiores homines ad probitatem adducerentur. Quis enim non commoveretur magnopere, cum sciret post mortem sibiadeundam esse paludem Acherontis, quae prima excipiebat obuias animas? cum terribilis animarum portitor Charon squallidus, barbaque promissa, ac rutilantibus oculis nigram nauiculam gubernaret, & nigro malo annexa caliginosa antenna velificaret? cum Phlegethontem animo complecteretur frementibus flammarum undis conuolutum? cum Cocytus subiret gravissimus & tristissimus amnis, cuius fremitus querularum animarum voces imitabatur? cum Cerberus triceps, cum fenerissimi iudices, cum Furiae venirent in mentem? quae singulos cogerent per varia tormenta commissa scelera fateri, quis intrepido animo aliquod flagitium aggrediretur? Accedebat ad terrorem terribilis inferorum tyranni vultus, stridularumque cathenarum strepitus à vinctis animabus tractarum. sonabant plagarum verbera, quae fontibus infligebantur. undique exaudiebantur cruciatarum animarum lamentationes. Haec tamen à nonnullis parvisierent ac deriderentur; tamen nemo erat, qui extremū vitae praesentis diem sibi adesse sentiret, quin magnopere for-

formidaret, atque vniuersæ vitæ suæ rationem ad hæc non timenda, si fieri posset, quam paratissimam esse non cuperet. Vnum est enim morituris bonum viaticum innocentie, recteque præteritæ vitæ recordatio, quæ sola nos intrepidus ad omnium iudicum præsentiam, & ad omnia pericula perducit. Ex altera parte nos hortabantur sapientes ad probitatem ingentibus & iucundissimis voluptatibus propositis in campis Elysiis. Nam quicumque virorum honorum instituta seruasset, sancteque vixisset, hic in beatorum cætum deducebatur, vbi omnis generis ferax erat tellus fructuum; aquæque de fontibus lymphidissimis fluebant, ac prata variis floribus ver perpetuum agentia vestiebantur. ibi concilia erant philosophantium, ibi theatra poetarum, ibi cyclici chori, ibi musica oblectamenta, ibi coccinea & elegantia conuiuia, voluptasque nulli molestiæ coniuncta. Neque enim calor immodicus nec frigus sentiebatur, sed aer semper erat salubris & temperatus, neque vehementioribus solis radiis inflammabatur. Quod est enim suauissimarum auicularum genus, quod ibi non mirificos concentus exercebat, aut quæ arbores sunt odoriferæ, quæ non semper amensissimis floribus vestirentur? hinc lites, hinc inimicitie, hinc odia, hinc latrocinia, hinc dolus, hinc periuria, hinc inuidia exulabat. Hic felicissima vita, & ab omni molestia tranquilla sine mortis aut ægritudinis metu traducebatur, vt dicebant. Quod felicitatis genus illis solis expositum erat, qui sancte pieque vixissent, aut qui peccata quidem non nulla, sed medicabilia & leuia commisissent; quæ quodam in loco non longe ab hoc expurgabantur. His rationibus ad corporis voluptates pertinētibus (alias enim voluptates vulgus non percipiebat) alijsque similibus conati sunt antiqui mulrudinis animos partim spe voluptatum, partim metu suppliciorum ad iusticiam, vitæque integritatem reuocare. Sed quoniā primus omnium mortalium Pluto istas rationes excogitauit, vt sensit Hecataeus, hunc esse locorum illorum Regem crediderunt: sicuti ventorum Aeolum, quia mutationes ventorum prior obseruasset, Lunæque amicum Endymionem, quia lunæ cursum prior & mutationes percipisset. Et quoniam de Plutone verba fecimus, nunc quæ formidabilia fuisse crederentur in eius regno inuestigemus, ac primum de Acheronte loquamur.

De Acheronte.

Cap. I.

Scriptum reliquit diuinus Plato in Axiocho, si modo legitimus est eius scriptoris dialogus, Opim & Apollinem tabulas quasdam æneas in Delum ex Hyperboreis detulisse, in quibus scriptum erat, animam, postquam fuerit à corpore exoluta, in ignotum quendam subterraneum recessum peruenire, vbi Regia sit Plutonis, nihilo minor quam Iouis sit aula. Nam cum medium globuli orbis terra obtineat, superius hemisphærium Iupiter & eius filii gubernant, cum inferiori Pluto Iouis frater & nepotes dominentur. Sed antequam ad Plutonis regiam vestibulum peruentum sit, vbi porta ferrea firmissimis pestulis claustrisque affirmata excipit adeuntes, primus est Acheron fluuius, post quem Cocytus, ac alii deinceps, vt explicabitur. Hunc fluuium igitur Acherontem, qui primus accedentes ad inferos mortuorum animas excipit, ac traiciendus est, nonnulli Cereis, alii Terræ filium esse fabulantur, quem alii alia de causa missum fuisse ad inferos dixerunt. Acheronem fluuium esse, qui in Acherusiam paludem illabatur ita scripsit Plato in Phædone: τοῦ τοῦδε καταντηρὺ καὶ ἐναντίας ῥεῶν ἄχρων, ὅς ἐστι μὲν τὸ πᾶν ῥαὶ ἄλλων, καὶ δὴ καὶ τὸ γινώσκων, εἰς τὴν λίμνην ἀφικνέται. τὴν ἄχρον τὴν τοῦδε, οὗ αἱ τὰ ἐτελέων ἡκούσαν ψυχὴ πολλὰν ἀφικνούνται. καὶ τῶν εἰ μὲν μένους χρόνους μέναισαι, αἱ μὲν μακροτέρους, αἱ δὲ βραχυτέρους. πάλιν ἐκ τῆς ποταμῆς

ποταμὸς τὰς τῶν ζῴων γὰρ ἡσυχίαν. At contra, è regione huius fuit Acheron, qui per alia loca deserta labitur, atque sub terram occultatus in Acherusiam paludem ingreditur: quo multæ mortuorum animæ perueniunt. Ibi tempora quedam diuinitus natura aliæ longiora, aliæ breviora expectantes rursus in animalium ortus relabuntur. Alii contra non ingredi, sed egredi ex Acherusia palude Acherontem fluvium putarunt, ut sentit Strabo libro octavo, qui Acherontē scribit in portum Chimeriū dulce multis acceptis fluminibus intrare, atque eū sinū dulce efficere, qui non procul distat ab Ephyræ Thesprotorū ciuitate, quæ etiam Acherontem & Dauiū inquit in Alpheū irripere. Huic flumini datū esse nonnulli inquirunt id nomen, quoniam Cereris, Proserpinæque ac Plutonis 10 templa, quæ magno in honore apud Triphylicam Hypanam fuerunt, alluebat. Enimvero scire conuenit duo fuisse flumina variis in locis eodē nomine appellata: fuit Acheron fluvius in agro Brutio iuxta Pandosiam, vbi Molossorū Rex Alexander ab oraculo Dodonæo deceptus, trucidatus fuit, ut ait Strabo libro sexto; cum iuberetur Acherontem atque Pandosiam deuigare: isque arbitratus esset ea esse loca in agro Tesprotio, quæ erant eo nomine per id tempus celeberrima. Alius item fuit Acheron Epiri fluvius ex Acherusia palude defluens iuxta Pandosiam ciuitatem, qui multis fluminibus auctus, ut dictum est, in sinum Ambracium illabebatur. Erat autem Acherusia palus, per quam sub terra dictus est Acheron in Mari in Iynorum regione defluere, ut ait Apollonius libro 2.

καὶ τὸν δ' ἐν μέλαινα πούλῃ δι' ἑξ ἀλός ἀγνὰ τέρματα
τὴν μαρμαίρει δὴ τὴν ἐπικλῆσται νοσήσαντες.
Ἐνθα μὲν εἰς αἰθῶρα καταβαίεις ἐπὶ κλέιδος,
Ἀκτὴ τοσούτοις ἀχέρουσιαις, ὅσ' οὐθὶ τέλει
Διμύειετ' ἀχέρον αὐτὴν διακρίβει τέμων
Διμύειετ' ἀχέρον αὐτὴν διακρίβει τέμων
Ἰνδὲ ἰτερ ἐπιγυμνὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ.
Inde iter exiguum redeunt per mare, terram
Ibitis ad Mariandynam è regione locatam.
Est ibi Tartarei descendens Ianua Ditis:
Atque altè tellus Acherusia prominet. inde
Hanc Acheron scindens sub terra vortice multo
Voluitur: atque specu de magno effunditur vnda.

Hæc palus Acherusia non multum à Cichyro oppido distabat, ut ait Paus. in Atticis, & Strabo lib. quinto proximam fuisse scribit Miseno promontorio, quæ deinde reducta profundum litus in sinu Baiano aperiebat, aquasque præbebat sanandis morbis accommodatas. Cum essent igitur duæ Acherusiæ, altera in agro Brutio, altera iuxta Pandosiam in agro Thesprotio siue in Epiro apud urbem Heracleam, non procul à Sinope: iuxta hanc Epiri Acherusiam Acherontem fluvium inferorum fluere scripserunt antiqui, quem sub terram immergi, & inferos usque peruenire, Paludemque ibi altissimam efficere crediderunt. Iuxta hanc Acherusiam fuit descensus ad inferos, ut scripsit his verbis Aretædes 40 Cnidius in lib. secundo rerum Macedonicarum, & repetiuit perdoctus Apollonij enarrator: ἡ περὶ τὴν μέλαιναν ἀχέρουσιαν καλεομένην πανταχοῦθεν ἐκ θαλάσσης εἰς τὴν ὑψιλήτην καὶ ἀπορρέουσαν εἰς δυσμὰς εἰς τὸ ποταμὸν τῆς βιθυνίας πέλαγος, καὶ ποταμὸν αὐτὴν τὸν κύμα σφοδρὸν ἀποτελεῖ ἡ γαῖα. καὶ περὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς πεφυκυῶν πλατάνων, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῇ πεδίου, καὶ δεξιῇ αὐτοῦ κατὰ βλάστην εἰς ἄδου ὑπαρχεῖν Acherusia vocata, quæ est iuxta Heracleam, vbi que alta est & præceps supra mare: atque in occidentē respicit in mare Bithyniæ, cui vnda incidens ingentes sonos efficit. Huius in summa parte natæ sunt plianæ, & in eius planitie; ibique videtur esse ad inferos descensus, quod scripsit etiam Nymphis Samius

Samius in primo Heracleæ. Nam apud eum fluvium speluncam fuisse, quæ du-
ceret ad inferos, creditum est, ut scripsit de prædictorum scriptorum sententiâ
Apollonius in secundo Argonauticorum;

ἐν δ' αὐτῇ ἐισὸν καὶ ταῖς κλισίαις ἡ περὶ δὲ
κρίλην ὑπαιδαυέτην ἵασι παρὰ τὴν εἰδῶ
ὕλην καὶ τὴν ἑρμῆν ἐκπύουσι· ἐν δ' αὐτῇ
πηνυλὶς ὀκρυόντος αἰσθητοῦσα μυχοῖο
Συμυλὶς ἀργυροῦσαν αἰετὶ περιτῆροσσι παχύνει.
Nec procul, interius prospectat terra propinqua,
Ad medium conuersa diem, spelunca remittit
Frigida, vbi exhalat graueolentes vsque vapores:
Semper & hæc eluit se circum cana pruina.

Ex hac palude Acheron fluvius in mare fluit, quod est orientem versus, de quo
nunc loquimur: qui cum sub terram occultetur, mox per quandam speluncam
vallemque emergit, tanquam ab inferis, ad quos per multum spatium accedere
creditur, ut est apud eundem poetam;

Εὐδαδὲ δ' ὅ γ' ὄρεσθαι ποταμὸν ἀχέροντος ἴασθαι.
ὅς τε δὲ ἵς ἀμυρῶν ἀνιέρχεται εἰς ἀλαβῶλλον
ἰσότηρ· κοίλην δὲ φάραν καταγερμεν αἰωθῶν.
Hic Acherontici valli sunt ostia fluctus:
Qui summa de parte fluens prorumpit in æquor
Eorum: reuocat vallis in luminis auras.

Fama est hinc & per hanc speluncam Herculem Cerberum in lucem eduxisse,
ut in his scripsit enarrator Nicandri: Ἀχέρον δὲ ποταμὸς ἐν ἡρακλείᾳ τῇ περὶ
κῆρ, ὅθα τὸν τεύχεον καὶ ἡρακλῆς ἐξήγαγε, καὶ ὁ λόφος ἀνέστη ἀβυσσῶν. Ache-
ron fluvius est Heracleæ l'ontica, quæ Hercules l'utonis canem, eduxit, atque col-
lis Aconitus dicitur. Huius fluminis aquam insuavisissimam fuisse, sicuti etiâ Co-
cyti, scripsit Pausanias in Atticis, cuius alumna est alba populus, ut oleaster Al-
phel, populus nigra Eridani: quare cum. I Cerberum Hercules per eam portam
accessisset, dicitur fuisse alba populo coronatus, cum ob caliginem tamen infer-
rorum facta sit postea nigra illa corona, de qua apud Padum defossa nata est ni-
gra populus, ut fabulantur. Hic Acheron dicitur è Gorgyra filium Ascalaphum
habuisse, quem tamē quidam ex Orphne nymphea Auerni suscepisse maluerunt,
qui Proserpinam accusauit, quia ieiunium apud inferos soluisset, de quo ita scrip-
sit Apollodorus Grammaticus lib. primo: κατὰ μὲν τρυφίαντος δὲ αὐτῆς ἀπα-
λάφου τοῦ ἀχέροντος, καὶ γοργύρας. cum testimoniū aduersus ipsam dixisset Asca-
laphus Acherontis & Gorgyre filius. Quare Ascalaphus vel iustus accusator ob
accusationis inuidiam fuit in bufonem mutatus. Dicitur fuit Acheron καὶ τὸν
ρεῖν ἀχέρος, quia fluant vnde molestiarum scilicet, nam ut ait Ilacius περὶ ἀχέρος
καὶ λυπαὶ τῶν τεθνηκότων συγγεγῶν. quia dolores scilicet & mæiores coniundiorū
mortuis magnis vndis deuoluuntur. Ego tamen illorum sententiæ potius acce-
serim, qui Acherontem dictum putarunt, ab Acheronte illo, qui in ijs locis regna-
uit, ut scripsit Andro Teius in sua navigatione. Atque ex his paruit primū Ache-
rontem descendentes ad inferos animas excipere solitum, & Cereris, vel ut aliis
magis placuit, Terræ fuisse filium. Hunc quia potum præbuerit Titanibus aduer-
sus Iouem pugnantes, ad inferos detrusum, crediderunt, qui ex Acherusia de-
fluere, per loca subterranea, atque per vallem profundam rursus ederetur in lu-
cem, aquamque haberet insuavisissimam.

¶ Hæc illa sunt, quæ de Acheronte fabulose scripta inueniuntur, quæ cur sic
sint, nunc perquiramus. Cur Acheron primus excipit mortuorum animas? qui
cum

populus
Herculi

cum morituri sunt homines, torpor quidam mentem, animumque ita labefaciat, ut propinqua mors esse facile sentiatur, tunc enim conscientia, rerumque gestarum memoria animum perturbat: quæ palus est omnibus primum traicienda ut fabulose fingitur à poetis: neque enim in hac præteritæ vitæ investigatione potest animus non magnopere commoveri. Cereris autem siue Terræ filius hic fluvius dicitur, quoniam vniuersa animi molestia & perturbatio aut ex acquirèdum aut seruandarum diuitiarum studio nascitur. Hic fluvius potum tiranibus aduersus Iouem pugnantibus præbuit, quoniam multæ iniquæ cogitationes aduersus sacra Dei mandata insurgunt, quas si animus diutius aiverit, à vera Dei lege desciscit, & in brutorum naturam delabitur. Vbi vero quis vir bonus vel etiam malus omnem spem in Dei clementia & benignitate collocauerit post hanc præteritæ vitæ ratiocinationem, cum mazor ille, qui Acheron dicebatur, per vallem profundam pectoris scilicet in lucem extollitur, atque lubæa ad optimi iudicis Dei præsentiam contendit. Hic fluvius insuauissimæ aquæ esse dicitur, quoniam vitæ nostræ ratio, si diligenter perpendatur, multas habet insuauitates. atque ut rem paucis explicem, nihil aliud per hæc, quæ sunt apud inferos ficta, significare voluerunt antiqui, quam ita vitam nostram oportere comparare, ut recordatio præteriti temporis quam maxime animos nostros ob innocentiam & integritatem consoletur in morte, & intrepidus ad omnem iudicium serueritatem nos perducatur. sub his enim fabulis omnes morituri hominis cogitationes exprimuntur. At nunc dicamus de Styge.

De Styge.

Cap. II.

STyx item inferorum fluvius post Acherontem ad inferos accessurus se offerit, quam alii ex aliis parentibus ortam crediderunt. Nam Heliodus in Theogonia ex Oceano natam esse Stygem tradidit in his,

Διὶνι εὐξ θυγάτηρ Ὠκεανοῦ ἀνέσται
Προβυτάτη. νόσση δὲ Διὶνι κλυτὰ δώματα παῖς
Μακρῆσι πέτρῃσι κατηρεφὲ ἀμφὶ δὲ πάντῃ
κίον ἀργυρέοισι κορὴ οὐρανὸν ἐξίπικται.
Styx grauis, Oceani refluui de femine nata.
Quæ procul à superis colit alta palatia, longis
Marmoribus suffulta, tenent vtrinque columnæ
Argento è puro, & cælum firmantur ad ipsum.

Atque Pausanias in Arcadicis hanc ipsam fuisse etiam Lini poetæ opinionem scribit. Alii Acherontis, alii Terræ fuisse filiam crediderunt. Apollodorus, Grammaticus è petra quadam apud inferos Stygem effluere inquit libro primo, τὸ δὲ τῆς στυγὸς ὕδωρ ἐκ πέτρας ἐκ τοῦ πόντος. Stygis. n. aqua è petra apud inferos fluit. Hanc Pallanti quidam nupsisse arbitrati sunt, quidam Piranti, ut ait Pausanias, cui peperit Hydram. habuit filiam Victoriā ex Acheronte patre, ut tradiderunt nonnulli. cum huius filiæ Victoria, Vis Robur, Zehysque Ioui aduersus Titanas opem tulissent, illi nobilitatem hanc & dignitatem Iupiter concessit, ut sanctissimum iusiurandum per Stygem Dii haberent, quod testatur Homæ. libro 5. Odyss.

ἴσθι νῦν τὸ δὲ γαῖα, καὶ οὐρανὸς ἐν ὧν ὑπέρθεσσι,
καὶ τὸ κατεβύμενον στυγὸς ὕδωρ, ὅς τε μέγιστος
ἔσται δεινότητος τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι.
Hoc sciat & tellus, & vaiti lydera mundi.
Quæque Stygis de fonte fluit venerabilis vnda.

Quæ

Quæ iuramentum est superis, numenque beatis.

Sic etiam Apollonius in lib. 2. Irim per stygiam aquam iuramentum introducit;

Sic ait, & stygiam iuravit protinus vndam

Quæ superis veneranda Deis, quam fallere terror.

Fingebant antiqui victoriam huius filiam quidem sceminam esse super globo altero pede stantem, sed non alarum, tanquam lubricam; cui primus alas addidisse dictus est pater Bupalus & Athenidius, cum alij dicant Aglaophontem pictorē illud primum fecisse, alij Pergamenum Caristum. Erat is illa pœna proposita, qui per aquam stygiam peccassent, ut per quoddam temporis spatium ab epulis De-

10 tum abstinere, & ab omni Deorum cōsuetudine, ut testatur Hesiodus in Theog.

ἰδὲ μὲν ἐκ πετρῆς ἀρεσθίρει μέγα πῆμα θεοισιν.

ὅς κεν τι μὲν ἐπὶ ῥήκον ἀπαλείψας ἐπομόσῃ

Ἀθανάτων, οἱ ἔχουσι καὶ ῥηφείντος ὀλύμπου.

καί ται νηπτό τις τέτυκται μὲν ἴσιν ἐν αὐτῶν.

οὐδέ ποτ' ἀμβροσίης καὶ νίκταρες ἔρχεται ἄσπετον

Βροσίης. ἀλλὰ τὸ καί ται ἀπάταυσται καὶ ἀναυδὸς

εὐραίοις ἐν λυγίῃσι, κακὸν δ' ἐπὶ νόμα καλύπτει.

Ἄττα δ' ἐπὶ τῶν τοῦ σὺν τελέσῃ εἰς ἐν αὐτῶν.

Ἄλλος δ' ἐκ αἰθέρης δέχεται χαλεπώτατος ἄλλος.

Ἐν δ' αὖτε δὲ θεῶν ἀπομείρεται αἰὲρ ἰο: τῶν.

οὐδέ ποτ' ἐς βουλὴν ἐπιμίσσεται, οὐδ' ἐπὶ δαίτας

Ἐν δ' αὖτε πάντ' ἔτι α. δαίτα δ' ἐπιμίσσεται αὐτῇ

Εἰρίας ἀθανάτων, οἱ ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.

τοῖον ἄρ' ὁ μὲν ἔθεντο θεῶν εὐγὸς ἀφθιγον ὕδωρ.

Supplcium superis de petra profuit vnda,

Quam si quis Divum superiorum pecceret, horum

Quis domus incolitur præcella nivalis Olympi,

Bis senos iacet infelix ex ordine mentes.

Nectare & Ambrosia simul abstinet: inque grabato

Decumbit mutus oppressus membra veterno.

30 Ast vbi per longum morbum toleraverit annum,

Tum grauiora manent miserum certamina semper.

Ille novem procul a Diuis depellitur annos:

Concilio toridem Diuorumque abstinet, idem

Cum superis pariter convivia nulla frequentat.

Præstina conditio decimo cui redditur anno.

Tantus honor stygiis iuratis additur vndis.

Tum idem poeta declaravit qui ritus in Deorum iuramentis servare, dicitque

40 Irim poculum aqua stygia plenum mentientibus Diis asferre solitam, cum Iupi

ter ita iuberet, ut est in his carminibus,

καὶ ῥ' ὅς κ' ἰεὺς δῶται ὀλύμπια δώματ' ἔχοντων

Ζεὺς δ' ἐπεὶ ἱρὴν ἐπέμψ' ἐξ αἰθέρ' ὄρεον ἐνείχεα,

τηλόθεν ἐν χερσὶν ἀποχόφ' πολυόνημον ὕδωρ

ἰμυρόν. ὅς τ' ἐκ πέτρης καταλείβετο καὶ ἡλικάτοι

ὑπὸ λυγρῇ πολλοῦ δ' ὑπὸ χθονὸς ἐνρυδέειν.

Ἐξ ἱεροῦ ποταμοῦ ῥέει δαίρυκα μέλαινα

Ὀκεανοῖο πέρας, δαίρυκα δ' ἐπὶ μοῖρα δέδασται.

Cum quis de superis mendacia dixerit, Irim

Iupiter asferre hinc iuramentum tibi mandat

Aurato in cyatho lympham, celeberrima sensum

Quæ

manare crediderunt. Rursus qui ex aere in locis cauis sub terra concreto & in aquam verso dulcium aquarum vim oriri putarunt, illi Terræ filiam stygē, ut cætera flumina, arbitrati sunt: quare non est absurdum si res eadem alijs de causis vana ortus apud fabularum inuentores sortita sit. Quod autem honorem illi consecuta sit Styx, quia Ioui aduersus Titanas fuerit auxilio, vel quia Ioui infidias indicasset, nihil aliud significare voluerunt antiqui, nisi principes suos à singulis nationibus esse pro viribus in imperio retinendos, si viri boni sint præcipue: atque principes ipsos munificos esse oportere erga illos, qui sceleratorum prodiciones & infidias patefaciunt: quare nihil esse potest neque sanctius, neque ad seruandas ciuitates accommodatius, ac de styge satis, nunc de Coccyo dicamus.

De Coccyo.

Cap. III.

Coccyum quoque defunctorum animarum multitudini transeundum esse fabulati sunt antiqui, priusquam ad inferos deueniretur. hic fluvius & quo illabatur, & vnde oritur, ita patefecit Plato in I hypodotico: ὁ δὲ ἱμπεριὸν ἐν ταύτῃ καὶ δυνάμεις λαβὼν ἐν τῇ ὕδατι, δὲ κατὰ τῆς γῆς περιεττόμενος, χερσὶ ἐναντίας τῇ πυριφλεγέθοντι, καὶ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἀχέρουσας διδύμης ἐξ ἐναντίας καὶ δὲ τῇ τοῦτον ὕδατος ὀδῷ μίγνυται, ἀλλὰ καὶ οὗτοι κυκλῶ περιελθόντες, οὐκ ἀλλὰ εἰς τὸν τάρταρον, ἐναντίας τῇ πυριφλεγέθοντι, ὄνομα δὲ τοῦτον ἔστιν, ὡς οἱ ποιεῖν φασκόντες, κακὸς δὲ. Hic vero huc delatus, magnasque vires ab aqua assumens, terramque ingressus ac circumuolutus contrarius fuit Pyriphlegethonti, illique sit obuius in stagno Acherusæ: neque huius aqua cum alia commiscetur, sed in gyrum circumuolutus in tartarum irrumpit Pyriphlegethonti aduersus. Fabulati sunt antiqui Minthē nympham non indecoram fuisse Coccyi filiam, quā ubi Proserpina cum Plutoneprehendisset tandem indignationem dissimulauit, donec Pluto recederet. Deinde post grauem reprehensionem in mentham herbam conuertit, & de prisco nomine appellauit. Istud cum in monte Pylo propinquo accidisset, mons etiam nomen inde accepit vnde Socratus in secundo introductionis fabulosæ historiz, fratrem etiam spurium, qui furto conscius assensisset vel propter metum, vel propter reuerentiam Plutonis, in syluestrem herbam prope similem odore & aspectu conuertit. Scripsit Homerus in lib. x. odyss. Coccyum & Pyriphlegethontem in Acherontem persfluere, cum sit Coccyus tanquam filius stygis ut pater ex his:

ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέρonta πυριφλεγέθοντι μίγνυται, κακὸς δὲ ὅς ἐστιν ὕδατος ἐστὶν ἀπορίων.

Atque Pyriphlegethon, Coccyusque è styge labens Immenas Acherontis aquas mox flutibus augent.

neque plura fere de Coccyo memoriz prodita sunt ab antiquis, nunc veritatem ex his eliciamus.

¶ Dicitur est autem Coccyus à querelis & lamentationibus, ut nomen ipsum significat & veluti testatur Plato in tertio libro de rep. quia morituri plerique post commissorum penitentiam lamentantur, quia illa contra Dei optimi omnium parentis leges commiserunt. Alij maluerunt dictum esse, quia queruntur & grauitè ferunt quia res carissimas sunt relicturi: alij ob lamentationes coniunctorum dictum putant hunc fluvium, qui moriturus est transeundus. Neque potest quispiam ad inferos accedere, nisi per hæc flumina, vel, ut verius dicam, per turbulentiſſimas has animi cogitationes, quas antiqui per suas fabulas significarunt. Qui quidem ita viuendum esse per hæc figmenta ostendebant, ut intrepidi efficiamus ad omnem post mortem fortunam. Nunc dicatur de Charonte.

De

Charon vero, cuius nomen latitiam significat, qui fuit Erebi & Noctis filius, ut sensit Hesiodus, qui in Theogonia omnia prope inferorum monstra eius nata esse affirmavit, portitor animarum & trium horum fluviorum nauta dicebatur. Erat quidem præter hos Phlegethon siue Pyriphlegethon, de quo cum fabula in idem recidat cum Coccyto, plura dicenda non putavi. Hic Charon dictus est ab antiquis grandævus, & à Polygnoto pictore senex pingebatur: qui Minyædem possum fortasse secutus fuisse, in qua erat de Charonte huiusmodi sententia:

Atque hic exangues longævus portitor umbras.

Puppe vehit parula.

Sic etiam Virgilius libro sexto Charontem senem esse demonstravit, ubi illius formam describit,

Portitor has horrendas aquas, & flumina servat
Terribili squallore Charon, cui plurima mento
Canities inculca iacet, stant lumina flamma.
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.

Hic erga omnes implacitus esse dicebatur, quos trajiciebat, neque Reges ac principes civitatum à reliqua multitudine putabat differre, cum omnes vno ordine nudos, & omnibus bonis spoliatos cerneret, ut testantur ea carmina:

κάθ' αὖτ' ὁ μὲν ὅτ' ἄτυμβος ἀνὴρ, ὅς τ' ἔλλαχε τύβειν.

Εἴδ' ἰδ' τιμὰ ἵκος, καί οἱ ἀντ' ἀγαμέμνων.

Διότ' ἰδ' ἴκος Διότις καὶ ἡνὸς μοῖα.

Πάντες ἰσθ' ὁ μὲν ὅτις ναυλὸν ἀμνηνὴν ἀκρήνην.

Γυμνοὶ τε ξηροὶ τε, κατ' ἀσφοδὸν λειμῶνα.

Mortuus est æquæ tumuli qui haud cepit honorem,

Quique fuit nactus prægrandis pondera faxi.

Non ideo magis est Agamemnon clarus: & ipsi

Theritæ similis Thetidis pulcherrima proles.

Hi pariter nudi atque inopes per regna vagantur

Umbrarum, apta suis referentes præmia factis.

Testatur Lucianus in dialogo de luctu moris id fuisse apud antiquos: ut obolum numisma perexiguum in os singulis mortuis includeretur, quod naulum esse Charontis arbitrabantur, cum ita scribat: ὅς τ' ἐπεὶ ἀντὶς ἀποθανὼν τῶν οἰκείων ἀφῶτα μὲν φέροντες ὀβολόν, ἐς τὸ σόμα κατὰ θῆκαν αὐτῶν, μισθὸν τῷ πορθητῇ τῆς γαντιλίας γενεσόμενον. Quare cum quis à domesticis obierit, primum quidem obolum illi in os depositum naulum portitoris fore arbitrantur, is autem nummus Danace à Græcis dicebatur, sicuti testatur Callimachus his carminibus in Hecale:

τοῦτο καὶ καὶ πάλιν πορθητῶν, οὐτὶ φέρονται,

μύθοι ἐπιπολλῶν ὅτι μὴ θυμῷ αἰσόμενοι αὐτοῖς.

Ἀλλὰ κενὸς σωματικῶν ἔσται ἀχρευσίας ἴσαν

Βάθρον, καὶ δανὰ καὶ ἐπὶ δ' ἐνεταὶ οὐτὶς ἀτιμῶν.

Idcirco nulli naulum portare feruntur

Urbe ex hac vita functi: nisi sacra feramus

Nos, & suffitus adeunt Acherusia templa

Ore illi vacuo: danæce non indiget vllus.

Aristophanes autem in Ranis duos obolos postea naulum eiudem fuisse scripsit in his versibus:

ἐν πλοιαρίῳ τῶν ποταμῶν ἀνὴρ γέρον

Ναυτὴς δ' ἰάξει δὲ ὀβολῶν μισθὸν λαβὼν.

Mercede capra nauta te senex vehet

Binis obolis in naue parua protinus :

Neque tamē ea parua mercede semper contentus fuit, sed aliquādo ab Atheni-
sum Imperatoribus, ne illi æquari multitudinē cogerentur, ausū est Charonti
stipendiū, & vsque ad triobolum percuti est. Tanta fuit antiquorū nonnullorū de
mētia, ut inferos etiā auaritia, & nummorum desiderio vexari arbitrati sint. dici-
tur nonnullos Charon viuos ad inferos traiecisse: nā Hercules, Vlysses, Orpheus,
Aeneas, Theseusque eo descendisse memoratur, quæ omnia ficta sunt, ut singu-
la suis locis explicabuntur. Soli ex omnibus hominibus Hermionenses nullum
10 nautū mortuis in os includebant, quod sibi breuissimū esse ad inferos descensum
dicerent, quamuis ille poera vndique tantundem itineris esse ad inferos inquit,

eis αἰδῶν ἢ τὰ κατ' ἄλυσιν, εἴτ' ἀπ' αἰθρῶν

σεύξῃς, εἴτε νῆπιος νεοσσας ἐκ μερόος.

μὴ οὐκ ἀπὸ τοῦ πάσης ἀπὸ τῆς θαλάσσης,

πάρτοσιν εἴτ' ὁ σπέρνῃς αἰδῶν ἀνέμους.

Vndique recta ibis lera tartara, siue ab Athenis

Mortuus accedas, seu magis ē Meroe.

Nec doleas procul a patria quod sorte peribis,

Vndique nanque idem ad tartara ventus aget.

20 ¶ Nunc quid hæc fabulosa significant explicemus. Charon Erebi & Noctis fi-
lius dicitur, qui animas trans Acherontem, & Stygem & Cocytum ac Phlege-
hontem traiecit, qm̄ ex illa hominum mente, quæ prius erat cōfusa, peccatorūque
tenebris inuoluta, ac minime examinata cōsestia, prius illi motus, qui superius
nominati sunt per illa flumina exortūtur: deinde vbi innocentia opinio, aut inno-
cētiæ proxima deliberatio in posterū integritatis seruāda, surrexit: quæ per præ-
30 teritorū scelēū poenitentiā cōparatur, cū piget summi Dei volūtatē, per auaritiā,
crudelitātē, impietātē ve offendisse, cū spes de bonitatē Dei exurgit atque inde le-
ticia, quæ nostras ea turbulenta flumina traiecit: & Charon appellatur. Hæc ad se-
neros iudices intrepidos nos deduci, hæc in grauissimis periculis nos consolatur
& adiunat, hæc pro viatico est quocunque accedamus. Quare si quis recte confi-
deret, inueniet antiquos omnes animorum motus illos, qui sub mortis tempus
in homine nascerentur, sub his fluviorum segmentis fuisse complexos. Nam cū
senex sit Charon, quid aliud significat, quam rectum consilium, & quæ ex illo
concepto prouenit, lætitiā? aut quæ alia læticia in morituro homine excitabi-
tur, quam illa quæ nascitur ex opinione innocentie, aut ē spe veniæ? Illa vero
quæ ad obolos, nautumque portitoris attinent, ego ridicula esse cēseo, & pro sim-
plicium mulierularum opinionibus inuenta, & tāquam ad inuenta fabulæ pro-
babilitatem admissa a sapientibus, si modo hæc ab illis manarunt. nunc de Cer-
bero dicamus.

40

De Cerbero

Cap. V.

Vbi superiora illa flumina mortuorū animæ traiecissent, tūm cerberus atro-
cissimus canis inferorum custos in spelunca quadam ante fores Plutonis
recubebat; qui omnibus ingressuris humanissime blandiebatur; at neminem
patiebatur exire, sed omnes egressuros altissimis & maxime horrendis latratibus
deterrebat. Hic Cerberus ē Typhone & Echidna natus est, ut scripsit Hesio-
40 dus in Thegonia. quod autem seruaret inferorum sedes ita testatur Virg. lib. 6.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifuca

Personat, aduerso recubans immanis in antro.

Eius

Eius formam corporis cani per similem fuisse dicebant, cuius tamen è capite angues densissimi pro villis pendebant, ut ait Horatius in libro tertio Odarum.

Cessit immanis tibi blandienti
ianitor aulae
Cerberus: quamvis furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus teter, saniesque manet

ore trilingui.

Huius totum denique dorsum pro villis serpentes habuisse, & anguinea cathena vinctum fuisse videtur significasse Tibullus lib. 3.

Nec canis anguinea redimitus terga cathena,
Cui tres sunt linguae, ter geminumque caput.

Tria capita illi fuisse testatur ita Sophocles in Trachiniis:

Αἰδοῦσθ' ἵκτανος σκύλακ' ἀπορρομαχόντα.
Canemque Ditis efferum, huic trimum caput;

Quod etiam affirmavit Cicero in primo lib. Tusculanarum disputationum. at Hesioidus in Theogonia quinquaginta capita illi tribuit, ut patet in his carminibus.

Δευτέρῳ αὖτις ἐτικτεν ἀμύχανον οὐ τι φατείδῃ
κέρβερον, ὡμίσην, αἰδέω κύνεα χαλκιδόφονον.
πύτμιον ταυκέφαλον, ἀναιδέα, κρατερόγυνε
Crudelem rursus catulum parit illa nefandum,
Cerberon, umbrarum costodem, ferrea cui vox.
Quinquaginta simul capita: illis nilque pudoris.

Veruntamen Isacius illum centum capita habere scribit, quem & canem inferorum nominat, & eius diligentiam ita describit: ἐκεῖ δὲ λέγουσιν εἶναι τὰς τῶν ἀνδραπῶν ψυχὰς, αἱ φυλάσσονται τοῦ αἵδου, ὅς ἐχει ἑκατὸν κεφαλὰς. καὶ λέγουσιν ὅτι τοὺς εἰσερχομένους μετὰ καλῆς προόδου, τοὺς δὲ ἐξελθεῖν θύλωντας οὐκ ἐξ-εὐδότης, τοὺς μὲν τῆς ταχέως αὐτοῦ λαβεῖν καταδραπὰν αὐτῶν. Ibi hominum animas esse inquit, quas Plutonis canis custodit. qui centum habet capita. Aiunt praeterea quod accedentes animas cum blanditiis excipit, ac egredi conantes deturbat: quare si qua celeriter effugere conetur, illam repente corripit ac vorat. Sic etiam Horatius illum centum capita habere scribit in secundo Carminū; Demittit atras bellua centiceps

Aures.

De illius forma ita meminit Apollodorus lib. secundo; Δωδέκατον ἄδλον ἐπετάγη κέρβερον ἐξ αἵδου κομίζεσθαι. εἰχέδ' οὗτος σφίς μὲν κύνων κεφαλὰς, τῷ δὲ οὐρανῷ δράκοντος, κατὰ δὲ τοῦ νότου, παρτοίαν εἶχεν ὄφρα κεφαλὰς. Duodecimum certamen impositum Herculi, cerberum ab inferis educere. Habebat hic pro communi sententia tria canina capita, caudam draconis, at in tergore variorum serpentum capita. Quem Hesioidus in Theogonia & blanditiis deuntibus ut diximus & vorare egredientes animas ita inquit;

Δενός δὲ κύνων ἀποπάρσιθε φυλάσσει
Νηλεΐδης. τέχνη δὲ κακὴν ἔχει. ἱσμεν ἰόντας
Σαίνει ὅμως οὐρῇ τε καὶ οὐασιν ἀμφοτέρωσιν.
Ἐξελθεῖν δ' οὐκ αὐτίς ἐὰ πάλιν. ἀλλὰ δοκύνων
ἰσθίει, ὅγκῃ λάβῃσι πύλων ἐκποσθέντες.
Hic canis horrendus nigrantia limina servat,
Praeditus arte mala: cauda blanditur & aure
Vtraque, accedat si quis, si evadere contra
Conetur quisquam, hunc caudam mox condit in alium.

1 3 Atqui

Atqui cum nullos esse inferos putarent antiquorum nonnulli, scriptum reliquit Pausanias in Laconia non solum nulla esse Deorum regna subterranea, quod animæ deuenirent, ubi è vita exceſſerint, sed cerberum etiam retrum ac imma nem serpentem fuisse, qui lustrum haberet in spelunca quadam apud Taznarum: qui quemcunque momordisset, continuo vis veneni interimebat, ut sensit etiam Hecataeus Mileſius, quare dictus est canis inferorum. Hunc serpentem primus omnium Homerus, ut ait Pausanias, canem appellauit, qui nihil tamen de illius forma fabulatus est, cum poſteri & cerberum nominarint, & tot illi belluæ capita iunxerint. Alii fabulati sunt illum ab inferis eductum fuisse ab Hercule, per eam speluncam, quæ nõ procul distat à Taznaro, qui cum primum lucem sensisset vomuit, ex quo vomitu, spumaque oris natum est aconitum, ut aſſerit Strabo lib. octauo. Lucretius Epicureus philosophus, quoniam hæc reuocare à voluptatibus videbantur, non solum cerberum de medio ex Epicureorum sententia sustulit, sed omnia prorsus illa, quæ supplicium aliquod nefarii hominibus apud inferos post mortem minitarentur: cum ita scribat in lib. 3. sui poematis:

Cerberus, & furia iam vero, & lucis egenus

Tartarus horriferos eructans fascibus æſtus,

Hæc neque sunt vsquam, nec poſſunt eſſe profecto.

Fuerunt qui fabulas hæc conati ſunt ad hiſtorias, verasque narrationes traducere. 20 Dicunt enim quod cum Theseus & Pirithous Helenam rapiſſent, quæ obuenerit Theseo, coactus est Theseus iurare ſe opem laturum Pirithoo, dum is quoque aliquam eximiam mulierem ſibi raperet. Tunc in Epiro Aidonei Molochorum Regis eximia forma filiam eſſe audientes, eò contenderunt, ut illam raperent. Eſt autem idem Aidoneus, & Aides, & Orcus, & Pluto vocatus. huius filie nomen fuit Proſerpinæ: matri, Cereri: canemque habuit acerrimum, qui Cerberus dicebatur. Iubebantur cum Cerbero prius pugnare, qui Proſerpinæ nuptias peterent: qui viſi laniabantur. hanc Theseus cum Pirithoo per inſidias rapere conati ſunt, quos cum nõ ut procos, ſed ut raptores acceſſiſſe intellexit Aidoneus, in vincula coniecit, ac Pirithoum cani ſtatim vorandum expoſuit. Theseo, cum 30 ſponte ſua nõ acceſſiſſe cognouiſſet, pepercit: at in cuſtodias tradidit, ut ſcripſit Zetzes, & Plutarchus in vita Theſei. fabulati ſunt poſtea poætæ Theſeum & Pirithoum ad inferos deſcendiſſe, Plutoniſque vxorem Proſerpinam rapere voluiſſe, quod ita attigit Virgilius libro ſexto:

Nec vero Alcidem me ſum lætatus euntem

Accepiſſe læu, nec Theſea Pirithoumque:

Dis quanquam geniti, atque iniqui viribus eſſent.

Tartareum ille manu cuſtodem in vincula petiuit,

Ipius à ſolio regis, traxitque trementem,

Hi dominam Dis thalamo deducere adorti.

40 ¶ Atque hæc ea ſunt, quæ de cerbero fabulati ſunt poætæ: nunc illorum ſententia eſt exprimenda. Cur cerbetus Echidnæ & Typhonis filius dictus eſt? Nam ſi rem hanc ad naturæ vires conferamus, nihil aliud erit cerberus, quam rerum naturalium generatio: cum enim Typho ardens ſit, frigidiffimumque animal Echidna, quæ viperam ſignificat, ex harum qualitatum commiſtione ſit ortus rerum naturalium. hinc eſſicitur ut animalibus e cœlo ad inferos deſcendentibus, hoc eſt naſcentibus, cerberus blandiatur: at contra nitentes, morituras ſcilicet aias deterreat, quia natura reclamare nec equo aïo interitum ferre pôt. Qui terram cerberum eſſe putarunt, hæc eaſdem vires illi dare nihilominus coguntur. Hunc in ſpelunca obſcura habitare dixerunt, ob ingnorationem ſui, & ob tordidæ

das res, ex quibus singula oriuntur, illi propter sepulchrorum tenebras putarunt, cui viperas tribuerunt pro villis, quoniam id animal in sepulchris frequenter versetur. At pro vi occulta terræ, quæ sepulta cadauera absumit, & pro ratione temporum, quæ plurimum conferunt ad celeritatem aut tarditatem corruptionis, illi tot capitum numerum addiderunt. Ipsum siquidem nomen significat sepulchrum esse cerberum, quia *κέρως* caro est, *βέρα* autem voro. Atque hæc ad vim naturæ. Hunc extraxit Hercules, quia virtus nominis sui perpetuitate & sepulchri & mortis vires infregit, & ab omni temporum iniuria se vendicavit. Qui ad mores, vitæque humanæ institutionem hæc transfudere, cerberum avaritiam esse, diuitiarumque cupiditatem arbitrantur: quæ non nisi è malis cogitationibus oritur: cum nemo vir bonus dives breui euadat. est enim avaritiæ proprium aduenientibus opibus blandiri, at ubi vel in res necessarias faciendus est sumptus, grauius ferre, discrucari, & prope præ merore insanire. quæ si vlla necessitas opes ipsas in lucem extraxerit, tum reclamatione avarus, & nulla cum dignitate vel iudicio ipsas profundit: quare visa luce cerberus vomuisse dicitur. habet multorum capitum numerum, vel quia multorum scelerum & flagitiorum principium & fons est avaritia, vel quia mortales in multas miseras inducit, cum alii ferro, alii veneno, alii aliis insidiarum generibus propter diuitias opprimantur. quippe cum nullus sit avarus, quem & filii & vxor & coniuncti omnes non quam citissime decedere cupiant. Dictus est cerberus in obscura spelunca habitare, quoniam omnium prope vitiorum stultissimum sit avaritia: cum neque sibi profit, nec reliquis: nec sibi vel posteris gloriam comparare studeat, sed semper inter sordidos & obscuros homines versetur. At Hercules, quæ virtus est animi magnitudo, cerberum in lucem extraxit, sibi que perpetuam gloriam comparauit. Quis enim sine opibus facilem esse sibi viam ad perpetuitatem nominis affirmaverit? Illæ sanè nihil aliud putandæ sunt à viris prudentibus, quam commodiores rationes rerum præclare gerendarum. nunc de Parcis dicendum.

De Parcis. Cap. VI.

ET quoniam nihil horum sine Parcarum imperio & voluntate fieri poterat, ut creditum est ab antiquis, tempus iam postulat ut de illis loquamur. Fuerunt autem Parcæ sorores tres, ita concordēs, ut nulla vnquam illarum dissensio, sicuti cæterorum Deorum, audita fuerit. Has Iouis & Themidis fuisse filias scriptum reliquit Hesiodus in Theogonia hoc pacto:

Δεὴ τέρον ἡγάγετο Λητορῶν Δέμν, ἢ τέκεν ὥρας
 εὐνομίαν τε, Δικην τε, καὶ ἱρήνην τε Δαίμονα.
 Αἱ δ' ἐργ' ὥραι οὖσι κατὰ δυντοῖσι βροτοῖσι.
 Μοῖρας δ' ἡ πλείων τιμὴν πῖρα μνηστὲρ Ζεὺς,
 κλάσσει, λαχέειν τε, καὶ ἄπορον, αἷτε δίδουσι
 δυντοῖσι δὲ βροτοῖσι τυχὸν ἀγαθὰ τε καὶ κακά τε.
 Inde Themis duxit Saturnius: hæc parit Horas,
 Eunomiamque, Dicenque, Irenen deinde virentem:
 Omnia maturant miseris mortalibus istæ.
 Parcas: quis multum mox Iupiter addit honoris,
 Clothoque, & Lachesis, simul Atropon, Hæc bona cunctis,
 Hæc mala dant, nutuque suo res quæque geruntur.

Idem tamen poeta in eodem libello Noctis filias & Parcas & Mortes, siue fata malueris nominare, fuisse scribit, cum illas inter Noctis filias connumerat, ut patet ex eo versu:

καὶ μὲν παρὰ καὶ κήρας ἐγείνατο νεκροποιῶσαι:

Et parcas parit, & Mortes mala multa ferentes.

Cui sententiae accessit etiam Orpheus, qui ita scripsit in hymno in Parcas;

Μοῖραι ἀπειρίσαι, νεκτὸς φλά τήνα μελαίνην.

Immensae Parcae, nigrantis pignora Noctis.

Alii Necessitatis, siue ut aiunt, Graeci ἀνάγκη filias esse Parcas crediderunt. Has in spelunca quadam sublimi habitasse scripsit Orpheus, atque inde ad humana opera, ubi libuerit, euolare solitas;

κλυτὴν μὲν ἐν γομφίῳ πολυάνυμω, αἷτ' ἐπὶ λίμνῃ

εὐράνῃ, πᾶ λευκὸν ὕδωρ νυχίας ἵστω θερμῆς

ῥηγνύται, ἐν σκίαι φέταρ' ὡς μυχῷ εὐλίδος ἀντροῦ.

Ναῖουσαι, πεπρωτοὶ βροτῶν ἐπ' ἀπειρώ γαίαν.

Audite orantem, celebres audite forores.

Quae excelsum colitis stagnum, qua murmurat vnda

De Nychia tepida, umbroso quae habitatis in antro

Marmoreo, celeres hominumque per arua volatis.

Alii putarunt has ex illa confusa & informi materia cum Pane pastorum Deo natas fuisse, quae Chaos ab antiquis fuit appellata: seque in illam speluncam recepisse, unde quocunque liberet facile conuolarēt. credita sunt ipsae Parcae esse Deorum scribēs, atque quidquid euenturum esset nascentibus iam tum hominibus impartire, ut testatur Homerus in lib. 9. Odyssae.

ἰθάδ' ἔπειτα

Πείσεται δ' αἶσα, οἱ αἶσα, κατακλῶντες βαρεῖαι

Γενομένην νήσαντα λίην, ὅτε μὲν τίμι μίστυρ.

ille deinde

Cuncta feret, quae facta dabunt, Parcaeque seuerae

Nascenti neuere, parens quando edidit ipsum.

Non defuerunt qui & id munus habere Parcas crediderint, & nulla necessitate natas, sed maris esse filias, sicut innuit Lycophron in his versibus.

Γυνὴ γὰρ ἰν' ἀσπί' παρ' ἀμύμας γεταλὸς

Πίννας κατ' ἐκλάσσαντο δ' ὠκυμένης ἁλὸς.

Parcae senis maris seuerae filiae,

Filis tribus iam destinant adulteros.

Has Parcas reiformes nominauit Aeschylus in Prometheus: quae pro Diis summa religione colebantur apud Sicyonios, & eodem propè ritu, quo vocatae Eumenides, ut testatur Pausanias in corinthiacis. Harum Parcarum nomina varia fuerunt: nam ut scribit in Atticis Pausanias: Venus celestis una fuit earum, quae Parcae appelebantur, nam maxima. Idem scribit in Eliacis feminam quandam apud Eleos sculptam fuisse dentibus & unguibus ad faciem quauis fera immaniore, quae inscriptio unam fuisse e Parcis significabat, Mortem nomine. Idem rursus in Achaicis Fortunam omnibus sororibus Parcis potestate praecellere. deinde in Arcadicis, Lucinam Ἰλύνωρ, quasi Lanificam dixerim, unam esse putauit e Parcis, quae dicta est Pepermene: quae Saturno multo fuit antiquior: quod etiam sensit Lycius Delius antiquissimus poeta, qui hymnos cum in alios Deos, tum in Lucinam composuit. Pater ex his, e quibus genitae sunt Parcae, & quot, & quod earum esset officium, & quae illarum essent nomina, nunc quid occultatum sit sub his, inquiramus.

¶ Existimarunt antiqui, quibus Christianae sapientiae semina nondum innotuerant, omnia quae nascerentur siue animalia, siue essent plantae, siue aedificia ac ciuitates, non solum proprium habere Genium, a quo perpetuo gubernaretur, sed etiam

etiā sub Parcarū atq; fati potestate esse sita, ita vī quoties nascere aliquid, illi post certū dierū numerū ex ordine fatorū vel ferro, vel igne, vel egreditur, vel sideratione, vel alio mortis genere esset pereundū: quam necessitatem nulla ratione, nullaque hominis prudentia deuitari posse putarunt: atque eandem vim in omnia sese extendere. Hanc vim Latini scriptores fatum vel Parcā, at Græci μοῖραν vel αἰσάμ dixerūt: de cuius fati necessitate ita scripsit Aeschylus in Prometheus:

τὴν παρωμένην δὲ

χρὴ αἰσάν φέρειν.

Statutum vero

Opus est fatum perferre,

Id ipsum fatum inuitabile esse dixit ita Euripides in Ione:

Ἀποκτείν τὰ δ' ἐστὶ καὶ τολμητῶν.

τὰ γὰρ παρωμένη οὐδ' ὑπερβαίν τοτ' αἶψα.

Hæc sunt ferenda, conuenit, confidere.

Decreta fato præterire quis quærat?

Sed hoc etiam apertius enucleauit Homerus in lib. ζ. Iliadis, qui non solum multum tribuit fati, sed etiam propriam esse Parcā singulorum credidit, quæ quid euenturum esset singulis cum nascerentur, statueret.

μοῖραν δ' οὐτ' ἄφθιμι παρωμένην ἱμμερῶν ἀνδρῶν.

οὐκ ἔμεν ἐδιδόν τὴν τα πρώτα γέννηται.

Non potuit Parcā quisquam vitare virorum,

Fortis vel timidus: cum visis luminis auras. Et Apol. in i. Arg.

μοῖραν ἀνέπλησεν, τὴν γὰρ θεὸς οὐ ποτ' ἀλύξει.

ἔμπροσθεν, πάντῃ γὰρ περὶ μέγα πέπληται ἔρκος.

Impleuit Parcā: mortalis vincere nullus

Quam potuit: circumuoluit septa omnia prepes.

Arbitratus est Herodotus fatum nō hoīb. solum, sed et Dīs ipīs dñari: qui ita scripsit in Clio. τὴν παρωμένην μοῖραν ἀδύνατα ἐστὶν ἀποφυγεῖν καὶ διαφ. ipsum aut fatum deuitare nec Deus quidem villo pacto potest. Quid aliud tres Parcæ, quam tria tempora, instans, elapsū, & venturum. f. existimata sunt? nam ut est in libro de Mundo, siue Aristotelis sit, siue alius cuiuspiam; τρεῖς αἱ μοῖραι κατὰ τοὺς χρόνους μεμερισμέναι ἢ μὴ ἀτρεκτον τὸ μὲν ἐξειργασμένον, τὸ δὲ μέλλον, τὸ δὲ παρισσώμενον. τέτακται δὲ κατὰ μὲν τὸ γέγονός, κατὰ τὴν μοῖραν ἀπρόσπρος, ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἀτρέπτα. κατὰ δὲ τὸ μέλλον λαγχέσθαι, κατὰ τὰ γὰρ ἢ κατὰ φύσιν μὲν, κατὰ δὲ τὸ ἕκαστος κληθεὶς συμπεραίνουσιν καὶ κληθεύσασθαι οἰκεία. Tres sunt Parcæ iuxta tria tpa diuisæ, quarum alia res transactas, alia vêturas, alia præsentis significat. Nā vna Parcarū Atropos noīe res præteritas spectat, quia q̄ r̄ præterierūt, nulla ratione p̄nt conuerti, aut reuocari. Alia quæ futuri curā sortita est, Lachesis dicitur, quoniā qui rerū naturalium est euentus, stabilis est. At Clotho præsentia perficit, illaque absoluit, quæ sui sunt muneris. Dictæ sunt Parcæ stamina de colo nascentibus detrahens, quibus vniuersa vitæ fortuna contineretur: quia pro primo aeris temperamento, quem nascentes infantes imbiberunt, crediti sunt à philosophis & mores, & fortunā, & actiones, & vim etiam vitalem habere & haurire: quarum omnium rerum euentum ac finem fatum siue Parcā appellant. illud ita esse testatur est Iuuenalis Sary ea septima in his:

diffat enim quæ

Sydera te excipiant modo primos incipientem

Edere vagitus, & adhuc à matre rubeantem.

Illud sanè non negauerim plurimū posse in nobis aeris vim, quo nascentes primū imbimur, cū ad vires corporis, ad temperamētum, & ad fortunæ benignitatē, quā imprimat

imprimis in nobis occulta vis fiderunt, et in etiam ad mortem horitatem, & animi magnitudinem, quod est expressum ita in nostro libello de Venationibus;

Scilicet & multum refert ad corpora, vires,
& mores, genitale solum quæ sidera spectant.

Nullam tamen vim astorum esse putamus tantam, quæ vim inferre vel nolentibus nobis possit, vel rationis consiliique potentiam opprimere: siquidem corpus animi habentis, at non contra, corporis animus pareat & obtemperat. Neque me tamen præterit, quidquid ex antea actis rebus accidat, illud fatum à vulgo sapientum vocari solum, quod alii Fortunam vocantur, cum minime viderent omnia diuino quodam ordine gubernari, ac nihil frustra accidere, neque è nullis antecedentibus principiis.

¶ At nunc, quid ad morum probitatem sub his occultari senserint antiqui, ex his discutiamus. Cum Parcas Iouis & Themidis, quæ iustitia est, filias esse diceret, illud significare voluerunt, quidquid unicuique eveniret, illud & iure & pro meritis, rerumque gestarum dignitate contingere, & altissimi Dei consilio. Qui vero minus erant perspicaces, & in his magis excutiebant, illi non pro meritis singulorum, sed ex inordinato fortunæ cursum mala & bona hominibus evenire putarunt: quare ex illa prima confusa materia Parcas evocatas dixerunt. Qui ex iustitia hominum mala contingere putarunt, li Noctis filias Parcas appellarunt. Illi vero etiam qui obrutiores adhuc fuerunt ingenio, neque diuina providentia res humanas gubernari, neque quidquam diuino consilio regi putarunt, sed solam suppliciorum acerbiteriam considerantes, minime perpendentes scelerum gravitatem, quia omnes maris filii crudeles & inordinati fuerunt, Parcas maris esse filias sunt arbitrati. Diusnus præterea Plato Parcas; Necessitatis filias nominavit in duodecimo dialogo de Rep. quoniam supplicia, quæ pro rebus gestis hominibus debentur, necessario subeunda sunt, neque quispiam vir malus Dei vindictam iustam denique effugere potest. Hæc dicta sunt in spelunca quadam obscura habitare solitas, quoniam occulta sunt Dei iudicia, neque statim ad sceleratos homines conuolant supplicia; verum ubi opportunum tempus vindictæ Dei accesserit, nulla neque arx munitissima, neque legio peditum, aut cataphractorum equitum præsidia possunt ab homine nefario Dei vindictam depellere vel retardare. Atque hæc dicta sunt de Parcis, pro quarum arbitrio animæ ad inferos accedere putabantur. nunc de iudicibus inferorum dicamus.

De Minos

Cap. VII.

¶ Sed quoniam vulgus imperitorum non facile intelligebat, omnes animi nostri recessus, omnesque cogitationes Deo esse conspicuas, quare vel præmia vel supplicia singulis pro meritis tribuerentur, idcirco necesse fuit crassa quadam & populari ratione hominibus id fieri aliquo pacto persuadere: quare iudices & tortores animarum post mortem apud inferos constituti sunt, qui singulos confiteri sua scelera cogerent, ut singulis deinde vel præmia vel supplicia pro seuerorum iudicum sententia darentur. Inter hos iudices præcipuum locum obtinuit Minos Rex Cretæ Iouis filius; de quo ita scripsit Homerus in lib. A. odyss.

ἐνδ' ἡ τοι μινωα ἰδὼν Διὸς ἀγλαὴν ὕδιν
χευδὸν σπῆντον ἔχοντα θεμίστυοντα παύεσθαι
ἡμῶν, οἱ δὲ μιν ἀμυδρίας εἶποντο ἀνέκτα
ἡμῶν ἐς αὐτὴν κατ' εὐρυπύλιν ἀνδρῶν δῶ.

Hic vidi Minoa Iouis de semine natum.
Iura sedens vmbra dabat hic, septumque tenebat.

Quem

- Quem Regem stantes, quem Regem iura sedentes.
• Poscebant; aulam ditis quæ turba frequentat.

Natus est autem Minos ex Europa, quam alij Phœnicis, alij Agenoris filiam crediderunt, & ex Iouis concubitu, quæ Sarpedonem etiam & Rhadamanthum peperit, ut ait Isacius. Hic cum fortuito partu natus esse crederetur, post Iouis Aliterij, obitum impediabatur à Cretenſibus quominus in paternum imperium succederet: Quare cum persuadere Cretenſibus niteretur se diuinitus regnum esse suscepturum, Neptuno se taurum immolaturum vouit, si sibi faustum signum ostenderet. Cum taurus insignis repente è mari apparuiſſet, regnum illi à Cretenſibus delatum est, & scripſit Zezes in historia 19. primæ chiliadis. Reliqua quæ ad labyrinthum, Dædalumque pertinent, in Dædalo explicabimus. Fuerunt qui dixerint Minoem fuisse inſulæ hospitem Crete, alij putarunt fuisse indigenam, at non Iouis filium. Verum difficultimum huiusce rei veritatem inuenire exiſtimo, cum ob varias ſcriptorum ſententias, cum etiam ob temporū intervallum. Ephorus autem Minoem Rhadamanthos cuiuspiam antiquiſſimi, & propter iuſtitiam ac æquitatem celeberrimi viri imitatoreſ fuisse ſcribit, qui poſtea propter iuſtitiam Iouis filius fuit exiſtimatus. Homerus in Odylſſ. non Iouis filium poſt ea, ſed *ὁ ἀριστὸς* tantum, diſcipulum ſcilicet Minoem nūcupauit, quem per annos nouem ſoribit regnaſſe in Crete, ut patet in his.

κρητὴν τῆς γαῖς ἐνὶ μέσῳ ἐνὶ οἶνοπι πόντῳ,
καλὴν καὶ τίσιμα περιφύτος. ἐν δ' αὖθροστοι
Πολλοὶ δὲ περὶ σῶν, καὶ ἐν ἐνὶ κρητὰ πόλιν.
Ἄλλοι δ' ἄλλων γλώσσα μιμνῆσθαι. ἐν μὲν ἀρχαῖς,
Ἐν δ' ἐν ἐν ἀριστῶν μεγαλήτορες, ἐν δὲ κρητῶν,
Δαρίας τε γρητῶν, διατὰ πελασγῶν.
τοῖσι δ' ἐνὶ κρητῶν μεγαλήτορες, ἐν δὲ κρητῶν
Ἐν ἰσθμῷ βασιλεὺς Διὸς μεγαλὸν ὄραϊν.
Crete mari medio iacet inſula: fertilis illa est,
Et multis habitata viris, hanc vndique fluctus
Pulſant. ſunt vrbes hic nonaginta, nec vnus.
Eſt ſermo, è cunctis ſed miſtus. ſunt ibi Achiui.
Magnanimi, & veri Cretes, pariterque Cydones,
Martigenæ Dores, gens & diuina Pelasgi.
Haſ inter Gnoſus præclara vrbs, ipſeque Minos
Diſcipulus Iouis hic nonum regnauit in annum.

Quamvis Eulebæus, & alij ſcriptores, non parum inter ſe de numero annorum, quos Minos in Crete regnauit, diſſentiunt. Vſus eſt, & aiunt, Minos Rhadamanthi opera viri quidem boni, ſed qui tamen regias artes non prorsus fuerat edoctus, quem Minos in vrbe habuit legum cuſtodē, cum extra vrbem Talæis opera vteretur, qui vocatus fuit Aereus, quia tabulas æreas per vicos circūferret. Fama eſt longe lateque Minoem mari imperaſſe, atque propter Androgei mortem bello Athenienſibus illato illos tributarios feciſſe, ut in Theſeo ſcriptum eſt à Plutarcho, & nos ſuo loco declarabimus. Habuit Minos Androgeum, Glaucum, Deucalionemque filios & Phædræ & Ariadnam. memoriæ prodidit Zezes 19. primæ chiliadis Minoem à filiabus Cocali per dolum fuiſſe itanecatum: cum fugientem Dædalum inſequens veniſſet in Siciliam, à Cocalo per benigne hoſpitio accipitur, cum ab eius filiabus, buliente aqua arte Dædali è laqueari, ſummoque faſtigio domus repete demiſſa in balneum perfulus enecatur. fuit eius filius etiam ex Acacallide Oaxus, qui nomen dedit vrbi Cretenſi. Verum ſive Iouis & Europæ fuit filius, ſive ob ſuas virtutes Iouis filius dici meruit, iudex apud inferos fuit credi-

creditus, ut scripsit Plato his in Gorgia; *Εγὼ μὲν αὖ ταῦτα ἔγραψα πρότερος ἢ ὑμεῖς, ἔτοιμα δὲ δίκας εἰς ἑμαυτὸν, δούμιεν ἐκ τῆς ἀσίας. μινωτὶ καὶ ραδάμανθῳ, ἔτα δὲ ἐκ τῆς ἑσπερίας, αἰών.* Ego sane vel vobis prior cum hæc ipsa cognouerim, filios meos iudices institui, duos quidem ex Asia Minoem ac Rhadamanthum; unum ex Europa Aeacum. Atque ne omnia hic ascribam, eorum quæ sequuntur hæc est sententia: hi ergo postquam mortui homines ed accellerint, iudicabunt in prato, & in triuio, ex quo geminæ procedât viæ, altera ad Tartarū, altera ad insulas beatorum. Aſiatcos Rhadamanthus: eos vero, qui ex Europa accedent, Aeacus iudicabit. Minoi illud erit munus, ut si quid fuerit ambiguum diiudicer, ut quam iustissimum fiat iudicium, ac legitimè in posterum animæ demittantur. hæc sunt illa, quæ traduntur de Minoe inferiorum iudice ab antiquis, quæ spectant ad id, de quo agitur, negotium. Nunc de reliquis iudicibus transigamus.

De Rhadamantho

Cap. VIII.

Rhadamanthum etiam Iouis Asterij & Europæ filium ob singularem prudentiam & æquitatem animarum fuisse iudicem antiqui scriptores tradiderunt. Hunc aiunt omnium hominum suæ ætatis fuisse temperantissimum, cuius

30 *οὐδ' εἰ σωφροσύνην μὲν ἔχουσιν ραδάμανθος αὐτοῦ.*
Πλεῖστα δ' εἰδὲν αἰολίδου σισύφου.

Quorum carminum sententia hæc est.

Non tibi si ipsius temperantia sit Rhadamanthi,
Iuraque cognoscas Acolide Sisypho:

Fuerunt enim, ut constet, legumlatores Cretensium antiquissimi, viri optimi ac iustissimi: inter quos hi dicuntur excelluisse. Erat Rhadamanthus præfectus inquirendis criminibus præcipuè, quæ quis in vica commisisset, ut testatur Virgilius libro sexto:

30 *Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna.*
Castigatque, auditque dolos, subigitque fateri
Quæ quis apud superos furto lætatus inani,
Distulit in seram commissa piacula mortem.

Hic & Aeacus virgam tenere solebant dum iudicarent, ut scripsit Plato in Gorgia. Memoriz prodidit Cicero lib. primo Tusculanarum Disputationum, quod dixit & Plato in Socratis Apologia, non hos solos fuisse iudices apud inferos, sed etiam Triptolemum ijs fuisse additum. Sic enim scribit Cicero; id multo iam beatius est, te, cum ab sis, qui se iudicum numero haberi volunt, euaseris, ad eos venire, qui verè iudices appellantur, Minoem, Rhadamanthum, Aeacum, Triptolemum, conuenire que eos, qui iuste & cum fide vixerint. Rhadamanthum tamē exulem è patria profugisse scribit Isacius, quia fratrem suū interfecisset: ira enim inquit, *κατὰ γὰρ θάνατον ἀμφισπύωντες ραδάμανθος ἀνελών ἴδιον ἀδελφὸν φυγὼν ἐκ κρήτης, καὶ ἐν ἀκαλῆᾳ τῆς βαιωτίας ἐλθὼν γαμνὶ τῷ ἀλαμύνῳ.* Ipsi Amphitacis mortem, profugit Rhadamanthus, quia fratrem occidisset è Creta: atq; in Ocaleam Beotiz ciuitatem profectus Alcmen. n duxit uxorem. Illud est proprium virtutis, ut viri boni patriam vbique inueniant: neque vilis est locus honorificus, quin pateat virtuti: quare qui se in aliquem locum, ut propriam patriam includē dum putat: aut qui, nisi vbi natus est, se viuere non posse arbitratur, is omnino vel animi vel consilii est inops: cum solis plantis natura propriam patriam tradiderit, vbi illas affixit. Nunc de Aeaco dicamus.

De

AEacus & ipse mortuorum iudex, ex Aegina Afopi filia & Ioue natus esse dicitur, quam in ignem conuersus compressit, ut innuit Ouidius in libro sex-
to maioris sui operis, in his;

Aureus ut Danaen, Afopida luserit ignis.

compressit enim illam in insula Aegina, quæ ita ab ipsa vocata est. Fama est Aegina colonos aliquando vniuersos morbo fuisse absumptos, ita ut solus Aeacus fuerit superstes: qui cum, ut aiunt, grauius ferret insula solitudinem Iouem precatus est, ut pote Iouis filius, ut aliquo pacto homines repararet, cum ita inquit apud Ouid. lib. 7.

Iupiter o dixi, si te non falsa loquuntur

Iste sub amplexus Afopidos Aeginae.

Nec te magne pater nostri pudet esse parentem,

Aur mihi redde meos, aut me quoque conde sepulchro.

Iupiter illius precibus commotus formicas, quæ in annosa quercu & vacua vagabatur, in hoies mutauit, ut restatur id est poeta & Hesio. in Thegonia, qui inquit;

Μοῦνος τὸν Ἰσχυάλλε, πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε

ἄσσοις αἶψα μυρμικὰς ἐπηλάτου' ἰδὲ δαίμονας,

τοὺς ἀνδρας ποίησας, βαλὺς αἰὼνους γυναικας.

οὐδ' ἦτοι πρῶτα Ζεὺς ἔα νῆας ἀμφηλίας.

Solus tristis erat: hominum sator atque Deorum,

Insula quas habuit formicas, protinus omnes

Has homines facit, ut mas est, aut foemina in illis.

Hi falsas primum fulcarunt puppibus vndas.

Hi vocati fuerunt Myrmidones, quia graeci myrmicas formicas vocent. ceterum tantæ fuit autoritatis & exstimationis Aeacus, ut cum diuturna siccitate vniuersa Græcia laboraret, responsum sit à Pythia iis, qui Delphos ea de causa legati ac cesserant, placandum esse Iouem: quod facile impetrari posset, si de precatore Aeaco vterentur: qua re impetrata Ioui Panellenio templum fuit erectum, ut diximus. Huic tres filii fuisse dicuntur è duabus mulieribus: Phocus è filia Nerei Phammathe, Telamon & Peleus ex Endaide filia Chironis, quam vxorem duxit, ut restatur Iliacus.

¶ Nunc quid significant hi iudices perquiramus. Vbi Parca alicuius stamina expleuerint, ac mortis instat dies, tunc animus morituri hominis, ut dicebam, id futurum prælagiens, vniuersam vitæ suæ rationem examinat: atque ad præsentiam & iudicium cōscientiæ, ut ita dixerim, omnia antiqua peccata reuocat. Nam cum animæ nostræ partim rationem dominari dicant sapientes, partim rationi illam minime obtemperare, rursus expertis rationis pars in iracundiam propensa est, pars alia appetentia ducitur. Hi iudices igitur primi, siquid per iracundiā, aut per huiusmodi animi affectus perpetratum sit, aut si per appetentiam illegitimè, diiudicant. His accedit ratio ipsa pro Minoe, quæ rursus siquid a prioribus iudiciis non sit discussum, aut siquid sit ambiguum, examinat. Quare siquis se grauissima scelera aduersus sanctam Dei religionem, vel aduersus patriæ incolumitatem, vel aduersus eos, quibus plurimam pro acceptis beneficiis debebat, commisisse inuenerit per iram, aut per avaritiam, aut alienius libidinis explendæ causa, aut propter ambitionem, ille grauissimis animi cogitationibus ante extremum vitæ diē necessario discrucietur, suoque vel ipsius iudicio iam grauissimis suppliciis putatur dignus. Sin contra leuissima sint peccata, quæ commiserit: tristatur quidem animus, quia Dei uoluntatem offenderit, ac cum diuinæ clementiæ

clementiæ venit in mentem, statim illi spes veniæ suboritur. Qui vero pie sancte que se vixisse inuenerit per vniuersum vitæ suæ cursum, maior hinc lætitia capite, quam vilo orationis genere explicari possit. Quid enim tam iucundum, quid tam optabile, aut tam gloriosum cuiquam esse potest, quod tam præclarum viaticum ante summi Dei tribunal, quæ conscientia ab omnibus sceleribus libera & auct quæ diuitiæ, quæ nobilitas, qui honores cum animi nullius turpitudinis sibi conscientia felicitate, vel etiam præclarorum facinorum memoris, comparari potest & illi maiores, qui è conscientia multorum scelerum exurgunt, illi inquam sunt tartara, illi Phlegethontes, illi Styges, illi Acherontes. At lætitia quæ ex integritatis & innocentia memoria oritur, illi sunt campi Elysi, illa beatorum insula, illa summa felicitas animarum, quam viris bonis antiqui sapientes proponebant. Hæc enim omnia futuram Dei vel vindictam, vel remunerationem præfagiunt: hæc illa sunt omnia quæ sapientes antiqui de inferis ad coercendam ab omni turpitudine multitudinem excogitarunt. Illa grauitas suppliciorum in sacris libris, quæ sceleratis proponuntur: aut prætorum magnitudo, quæ viris bonis: iam non amplius fabulosæ, sed verè à summi Dei filio Christo est propolita: atque eadem nulla vi humana est explicabilis. Dicuntur ab antiquis inferorum iudices fuisse Iouis filii: quæ anima nostra, in qua sunt illæ prædictæ iudicandi facultates diuina est, & ab anima mundi, ut voluerunt antiqui, tanquam aliqua eius portio, in hæc corpora profecta. At enim quid est hæc anima mundi, nisi Deus omnipotens, qui omnia curat, omnia gubernat, omnia quæ veniunt in generationem dispersit ac distribuit? quod fabulati sunt Aeaci præcibus formicas in homines fuisse conuersos, quid per hæc fabulâ significaret antiqui explicauit Theagenes in rebus quas scripsit Aeginetarum. lib. 3. quod Aeginetæ petari erant aliquando in insula, quia frequentibus piratarum, aliarumque nationum incursionibus infestarentur: qui cum minimè scirent resistere, in speluncis tanquam formicæ de litescabant. Aeacus autem naues ædificare illos docuit, populosque ad rei militaris exercitationem euocauit, quare timore deiecto, externisque viribus paulatim resistere docti, è speluncis in apertum prodierunt: inde è formicis in homines dicuntur fuisse conuersi, ut scripsit Zetzes historia 133. septimæ Chiliadis. At Strabo lib. 8. fabulæ locum id datum fuisse inquit, quia formicarum more terram fodientes ut agricultura locum haberent, ad petras transferrent: fossasque incohererent, ne in ædificia sumptus facerent. alij dicunt eos prius formicarum more ex illis fructibus, qui sponte nascerentur in speluncas congestis victitasse, ignaros prorsus agriculturæ aut nauigationis & omnis politiciæ victus, quæ omnia per Aeacum edocui dicuntur è formicis in homines fuisse conuersi. Hoc ipso vsi sunt Græci deprecatores: quia virorum bonorum & iustorum & temperantium preces possunt vel vniuersis ciuitatibus à Deo veniam & calamitatum finem impetrare. atque de iudicibus inferorum satis dictum est; nunc de Eumenidibus dicatur.

40

De Eumenidibus.

Cap. X.

AT enim quia poterat nonnullos ea fallere opinio, quod possent descendentes ad inferos sua crimina occultare; cum & pauci homines multis peccatis testes adhibeantur, & si qui fuerint testes, illos non eodem tempore esse perituros, cum prius mortui iudicentur, quam testes accesserint: necesse fuit persuadere multitudini imperitorum, quibus impressi iam erant in animo hi iudices, & tortores esse, & suppliciorum ministros his iudicibus assistere, qui mirificis modis, variisque suppliciis reos confiteri quid in re in vita egissent, cogereant. Additæ sunt igitur illæ quas variis de causis modo Furias, modo Erinnyas, modo Eumenideas

Eumenides nominantur : quæ Iouis cœlestis & inferni mandata afficiendis me-
ritis calamitatibus hominibus exequerentur, & quæ ministræ essent prædictorū
iudicum in excutiendis cuiusque sceleribus. Dictæ sunt autem furæ à furore, quo
fontes homines ob conscientiam scelerum exagitantur, Erinnyes ab ἐρινύω,
quod indignari ac magnopere commoueri significat. Seueræ à quibusdā ob acer-
bitatem. Eumenides dictæ sunt ab Oreste, quia Palladis consilio illas Agos pro-
fectus placasset à beneuolentia & mansuetudine, cum prius ab indignatione Erin-
nyes dicerentur: ut scripsit Sophocles in Oedipode in Colono.

Ἄγε σφας καλοῦμεν εὐμενίδας ἱεὺς ἐὺμηνῶν

ἐρινῶν δὲ χάσαι τὴν ἐκείτης σωτήριον

Iplas vocamus Eumenidas, pectore

Quod supplicem seruauerint amabili.

Eumenidas fuisse Noctis filias tellatur Lycophron in Cassandra his ver-
sibus :

ἦ μοι εὐταίρους πατρὸς αἱ νεκτὸς κόραι
σπὸς αὐτοφύτων σπινθὲρ ὀπλισαν μέρον.

Fratres vbi patris puellæ filiz

Noctis, parauerunt graues in mutuas

Cædes.

Et Aeschylus in Eumenid.

ἡμεῖς γὰρ ἐσμὲν νεκτὸς δῖης τέκνα.

Nos hinc Noctis lumen grauissimæ.

Alii Noctis & Acherontis filias fuisse Eumenides crediderunt. At Orpheus in
hymno, quem scripsit in Eumenides, illas Plutonis, siue Iouis terrestris & Pro-
serpinæ filias dixit in his :

Αὐτὲ μοι εὐμενίδες μεγαλήνοισι εὐφρονὶ βουλῇ

Ἀγαθὴν θυγατρίδα μεγάλῳ Διὸς χθονίῳ.

Προσεφύνης τ' ἐρατῆς κοῦρης καλλιπλοκάμοιο.

Audite Eumenides me orantem mente benigna,

Terrestris Iouis, & casta, & dignissima proles

Infernæ Iunonis.

Hesiodus in eo libro, quem scripsit de Origine Deorum, è terra & Saturni san-
guine natas esse Erinnyes putauit, cum Iupiter patri pudenda abscidit, ac guttæ
sanguinis in terram cecidissent, ut est in his :

οὔσαι γὰρ παδάμυχες ἀτίσυνθες αἵματος ἵσσαι.

Πάσας δὲ ξάτο γαῖα. περιπλαύνωνδ' ἐν αὐτῶν

Γένετ' ἐρινῦς τέκνα τερας, μεγάλους γίγαντας.

Tum quæ fluxerunt atro de sanguine guttæ,

Terra bibit cunctas. mox & labentibus annis

Edidit Erinnyas hæc tristes, magnosque gigantes.

Epimenides poeta Cretensis scriptum reliquit illas Euonymes & Saturni filias fuisse
sc, ut patet ex his versibus :

Γένετο δ' εὐνύμην θάλας ἀν' ἑρὸς ἀγκυλομήτης,

Ἐκ τοῦ καλλίκομος γένετο γένος ἁφροδίτη,

μαῖραι δ' ἀθάνατοι, ἡ ἐρ. υἱὲς αἰόλοιο.

Euonymen teneram Saturnus duxit, & illi

Nascitur alma Venus primum, Parce inde decoræ,

Aeternæque: simul nascuntur Erinnyes atræ.

At Sophocles in Oedipode in Colono Terræ & tenebrarum filias illas esse scri-
bit in his.

αἱ γὰρ

αἱ γὰρ ἱμβροὶ
 Σταὶ σφ' ἔχουσιν γῆρας ἡ σκότος κόρα·
 nam terribiles

Terræ & tenebrarum tenent nare Deæ.

Has ait Hesiodus in libello de Diebus esse Rixæ filias, vindictæque pelerandum,
 in quos influ Plutonis animaduertunt, & die quinto Lunæ natus esse:

ἐν πέμπτῃ γὰρ ὥρῃ τῆς ἡμέρας ἀμνηστὸν ἔσται,
 ὅπου τὸν ἑμὲν ἔσται, τὸν δὲ τῆς αἰῆς ἡμέρας.

Inde die quinto Eumenides versantur, & errant
 Vltices, quas Rixæ parit pœnam peritura.

Et Virgilius in primo Georg.

quintam fuge: pallidus Orcus,

Eumenidesque satæ.

Atque id quidem ex Pythagoricorum sententia, qui numerum illum in diebus
 lunarihus iussit & æquitas diem esse tradiderunt: Nam & exuperans adimit,
 & quod deficit, restituit æquitas, quorum utrunque est iudicis munus. Idud ip-
 sum efficit dies quinta, quæ prima addit deficienti, cum altera quinta labentis &
 occidentis mensis adimat, quod est exuperans. Dicebantur Eumenides pro capil-
 lis angues contortos habere in morem cincinnorum, ut innuit Horatius in secun-
 do Carminum:

& intortu capillis

Eumenidum recreantur angua.

Sic & Catullus in Argonaut.

Quare facta virum mulcantes vindice pœna

Eumenides, quibus anguineo redimita capillo

Prons expirantis præportat pectoris iras.

Et in primo Elegiarum Tibull.

Tisiphoneque impetra seros pro crinibus angues

Sæuit: & huc illuc impla turba fugit.

Fabulati sunt antiqui neque has quidem severissimas Deas Cupidinis vim potu-
 se deuitare, quando scriptum reliquit Mæander in rebus fabulosis Tisiphonem
 in amorem cuiusdam pueri formosi Cytheronis nomine incidisse, cuius de fide-
 rium cum ferre non posset, verba de congressu ad illum perferenda curavit. at in
 formidandi aspectum veritus, neque responso quidem dignam fecit, quo illa un-
 è suis draconibus è capillis conpullum in eum coniecit, quem serpens intra nodos
 constringens interemit, ubi deorum misericordia mons ab illo dictum fuit, qui
 prius Asterius dicebatur. Sophocles præterea in Electra sic Erinnyes aripedem
 nominavit:

κρυπτομένη λόχους χαλκίπους ἐρινύς,

Ingrauibus

40 Infidiis Erinnyes aripes latens.

Licet autem ex libro 7. Iliadis cognoscere has Furias tanquam aues aerinagas a
 poetis fuisse vocatas, quia volantes ad iussa sceleratorum supplicia conuelarent:

Ἀλλὰ ζεύς, καὶ μοῖραι, καὶ ἡ ἐρηφοῖτα ἐρινύς.

Iupiter, & Parca, quæque æra transit Erinnyes.

Has in vestibulo inferorum habitare dixerunt poetae, de quibus Virgilius cecinit
 libro sexto:

Vestibulum ante ipsum, primisque in faucibus orci,

Luctus, & vltices posuere cubilia curæ.

Pallentesque habitant morbi, tristisque senectus.

Et

Et metus, & maleuada fames, & turpis egestas.
 Terribiles visu formæ, lathumque laborque,
 Tum con sanguineus lathi sopor, & mala mentis
 Gaudia: mortiferumque aduerso in limine bellum,
 Ferreque Eumenidum thalami.

Qui idem tamen postea in duodecimo illas & ad solium Iouis assistere scribit, & eius nutum obferuare si quando mortalibus calamitates velit immittere:

Dicuntur geminæ pestes cognomine Diræ,
 Quas & tartaream Nox intempesta Megaram
 Vno eodemque tulit partu, paribusque reuinxit
 Serpentum spiris, ventosasque addidit alas.
 Hæ Iouis ad solium, seuque in limine Regis
 Apparent: ac uenique metum mortalibus ægris.

Harum nomina, & locum ubi habitabant apud inferos, atque adeo officium declarauit Orpheus in hymno, quem scripsit in Eumenides.

κλυτὰ δὲ διὰ πάντιμοι, ἐρίβρομοι, ὑπέρτεραι
 τισιφόνητι καὶ αἰληκτῶ, καὶ διὰ μεγάρῃ.
 Νυκτερίαι, μύχαι, καὶ κεύθειν οὐκ ἔχουσαι
 Ἀντρωῖν ἱερῶντι παρὰ κυρὸς ἱερὸν ὕδωρ.
 οὐκ ὁρίσας βουλᾷσι βροτῶν πεπονημέναι αἰεὶ.
 Horrisonæ hæc audite Deæ veneranda propago.
 Tisiphone, & simul Allecto, & diuina Megæra.
 Nocturnæ, arcane, vmbroso quæ habitatis in antro
 Sacratas fluuij stygij nigrantis ad vndas.
 Consilia ad non recta virumque volatis acerbe.

Ac deinde:

Ἀλλ' αἰὲν ὅππῃ τὰντων ἐπ' ἀπείροα φύλα
 ὄμμα δίκης ἐπὶ τῷ δὴμασπῶλοι αἰὲν τοῦσαι.
 Iustitiæ quæ oculos gentes torqueris ad omnes,
 Iustitiæ asseclæ semper, rectique ministræ.

Cum grauissimæ scelerum vltices haberentur Eumenides, magna fuit earum reuerentia apud omnes gentes: atque ita ut illarum nomina nemo prope auderet proferre, quare hæc inquit Electra apud Euripedem in Oreste:

ὀνομάζω γὰρ αἰδοῦμαι δέας
 Εὐμενίδας, αἱ τὸνδ' ἐξ ἀμύλλανται φόβῳ.
 nominare haud audeo

Eumenides, quæ istum pauore terrent.

Orestes idcirco cum suas calamitates quas passus fuerat ob matris cædem, Iphigeniæ in Tauris enarraret, ubi in mentionem Eumenidum incidisset, illas ἀνώνιμους θεὰς appellauit: hoc est Deas, quas nominare non liceret, quia propter seueritatem nemo illas nominare auderet, ita enim scribit Euripides in illa tragædia:

εἰς τὰς ἀθώους δὲν' ἐπεμύσε λόγιαι
 ἀνὴρ παρὰσχέει τὰς ἀνώνιμους θεὰς.
 hinc me pedem

Apollo ferre insit Atticum in solum,

Anonymis iusta & Deabus soluere.

Tantus vero fuit earum timor, ut cum cæcus Oedipus in Atticam ductus fuisset, Dearumque Erinnyum nemus intrasset, nescius cui Deorum dicatum esset, aut quæ foret ei us loci religio, magnus Atticorū colonorū concursus fuerit ad ipsum,

K Oepi.

Oedipum, qui mirabantur illum eò autum esse ingredi, cum ipsi neque aspicere
-videm laci prætereuntes auderent, ut est in ædipode Colono apud Sophocle:

Πλαυκτάς τις ὁ πρὸς βυς, οὐ

δ' ἔγγυριος. πρὸς βα γὰρ οὐ

καὶ ποτ' αἰθίς αἰσος ἐς

τὰ δ' ἄμμαι μάνταν κορὰν,

αἰς πρὸς μὲν λέγειν.

καὶ παρὰ μὲν βομὸς δ' ἀδίκτα.

Erro nam quipiam senex, at non.

Indigena: non adijsseris unquam

Lucum glabrum Erinnyum grauium,

Quas tremimus vel dicere.

Nec intuentes transimus.

Neque id sanè iniuria, cum tantopere essent graues ac implacide, ut si quis spe-
standi causa vel cæde vel aliquo incæsti aut impietatis genere pollutus in Eume-
nidum templum illud intrasset, quod illis Orestes in Gerynea Achaiz oppido di-
carat, continuo fieret mente capius, dirisque terroribus exagitaretur, ut ait i aula-
nias in Achaicis. Illas arbitrati sunt antiqui vestibus auris fuisse indutas, ut ait lla-
cius, ac nigras vestes, Erinnyum vestes appellauit, quas ἑρινύων ἱσθίτας voca-
uit Lycophron. Colabantur eximia religione Erinnyes in Telphusia ciuitate Ar-
cadiz, ut ait lfacius, quibus ouis nigra prægnans mactabatur, totaque combure-
batur in Carnia Peloponnesi, ut ait Sophoclis enarrator. fiebant vero illa sacra ta-
cite, & quietis tempore, neque quisquam è nobilibus his sacrificijs interesse iure
religionis poterat, ut scriptum reliquit Polemo. Tum illi sacerdotes, qui hæc sacri-
ficia faciebant, Hefychidæ nominabantur. Hinc & aries sacer Hero taciturno an-
te solennia immolabatur, quem boni ominis gratia appellabāt, cuius sacellū fuit
apud Cydonios extra nouem portas. Quod vero in illis sacrificijs multis pro li-
bamentis meliceris etiam vterentur, testatur Callimachus in his carminibus.

Νηφάλια τῆσιν αἰὲ μιλῶδ' ὄπας

λίτραι καὶ τὸν ἑλαχὸν ἱσυχίδαι.

Mellitos luccos semper ieiuna sacerdos

Vtere perpetuis affolet Hefychidia.

Vtebantur floribus præterea Sicyonij pro corollis, quo ritu etiam Parcis sacri-
ficare solenne fuit, ut ait Menander in secundo libro mysteriorum, & Pausanias in
rebus Corinthiacis. Magnus erat omnino labor has inuocare, magnaq; opus erat
veneficis mulieribus sacrificiorum multitudine, quæ illas ad se allicerent, (nam
& hæ plurimum conferre ad veneficam facultatem putabantur) quod patet ex
ijs carminibus Orphei in Argonauticis, ubi Medea sacrificat pro Iasonis incolu-
mitate, veneficisque conatur draconem sopire. Non enim illa sacrificia quæuis
ligna adittebant, ex quibus ignis fieret, sed cedrum tantum, & alnum, & Iu-
niperum, & rhamnum: è quibus pyra fiebat ante foueam quandam triplici ordi-
ne excavatam, tum victimarum illis sacrificijs conuenientium sanguis in foueam
effundebatur: at corporum membra super pyra vrebatur cum quibus multæ res,
multaq; herbarum genera miscebantur cum precibus, quorum magna pars con-
tinetur in his versibus:

Σκύμνον παμμήλας σκυλάκων φρεσὶν ἐρέσας.

Αἰματὶ δ' αὖ καλκάνθον ἰδὲ κραυθὶν ἑμίζα.

κῆποντα χυτὴν, ἐπί τε λυλὸν δειδέε,

ἄγγουσαντ' ἐρυδρὴν, ἰδὲ χαλκίμον. αὐτὰρ ἔπειτα

Νηδυίας ἐμπλήσας σκυλάκων φρεσὶν ἐδνηα

ἔδατι,

ὁδῶν, ἔξδ' αὖμας χαλκῶδες χρομὴν περὶ σέδρον·
 ὁρρητὰς ἰσάμενος φάρη, καὶ ἐπεχθῆα χαλκῶν
 κροσσὸν ἑλλισάμεν, αἰδ' ὁρ' αὖμας ἰσάμενος·
 ῥηζασαί κενώωνας ἀμυθῆ τοιοῦτο σέδρον,
 τισιφόνιτι καὶ ἀλκυονίδι, καὶ διαμύλαια,
 Ἀζαλαίαις πένκαις φόνιον σέλας αἰσινούσαι.
 Maſtavi catulos tres toro corpore nigro.
 Purpura tum miſta & lanaria ſanguini eorum,
 Sciſſilis & cneus, pulicaris triſtis, & vna
 Additur hiſ anchuſa rubens, & chalcimus: inde
 Oppletos ventres catulorum in vaſa repono.
 Funditur ad foueas lymphæ, atque omenta, cauatas.
 Induor & nigræ veſtes, odioſæque pulſans
 Aera vocans oro, quæ me audire repente.
 Rumpentes tetrici ſeralia monſtra baratri
 Accenſasque tulere faces, crudeleque lumen,
 Tiſiphone, & ſimul alleſto, & diuina Megara.

Exiſtimabatur vinum illis ominino non placere in ſacrificijs, quare Oedipus, vñ
 diximus, cum in illarum locum acceſſiſſet, iubetur ab accolis eius loci aquam
 è perenni fonte afferre, deinde pocula quædam in hunc uſum parata coronare 10
 & labra & anſas lana iuuenis agnæ, vt ſcribit Theocritus in Pharmaceutria.
 Deinde cum ſteterit ad orientem ſolem inferias effundere muſum, neque vi-
 num vilo pacto afferre: ſed poſt effuſas inferias iubetur nouem ramos oleæ amba-
 bus manibus ter ad terram cum precibus deſcendere & deicere. Hiſ Deabus ære-
 ditis moſ fuit Sicyoniſ hominibus pręgnantes oues maſtare, ac mullo vñ pro li-
 bamentis, floribusque loco coronarum, vt traditum eſt à Menandro in ſecundo
 Myſteriorum. Fiebant coronæ è narciſſo, quibus coronabantur hiſ Deabus ſacti-
 ficantes, quæ planta illiſ erat dicata: ſiue quia apud ſepulchra plerunque naſcere-
 tur, ſiue quia illæ torporis ac timoris eſſent Deæ, quod cõuenit cum Narciſſi no-
 mine. Hanc fuiſſe plantam vna cum croco coronis Eumenidum dicatam, teſta 30
 tur Sophocles ita in Oedipode colono:

ὁ καλλιότρυς κατ' ἡμᾶρ αἰὲς
 Νάρκισσος, μεγάλῃν θεῶν
 Ἀρχαῖον τεφάνωμι, ὃ, τὸ
 χρυσαυγὴς κρόκος.
 O pulchris racemis in dies ſemper
 Narciffe magnarum Dearum
 Antiqua corona, ſimul &
 Aureus crocus.

Scriptum reliquit Pauſanias in Arcadicis Cererem aliquando fuiſſe nominatam 40
 Erinnym, quia Neptunus, cū illius filiam quærētis amore captus eſſet, illā cona-
 tus eſt vitare: ſed cū in equā ſe Ceres vertiſſet, & ad Onciū inter armēta paſce-
 retur, à Neptuno cognita nihilominus cõpreſſa eſt, cū iſ equi formā cepiſſet. Id
 cū illa grauiſſime tuſiſſet, quia furere Arcades erinnire dicūt, dicta fuit eo nomi-
 ne. Apud eoſdē erecta fuit Erinnys ſtatua, quæ manu ſiniſtra ciſtam, dextera ſa-
 cem præferbat. Plutarchus in libello quem ſcripſit de ſera numinis vindicta,
 vñ tantum Erinnym eſſe putauit, quæ Adraſtiæ Iouis ac Neceſſitatis eſſet filia,
 vindex & ſcelerum miniſtra. & quæ omnes animas huc illuc curſantes & ter-
 giuerſantes cõprehederet, ad ſupplicii raperet, & in æternas inauditas, profundif-
 ſimasque tenebras demergeret. Nūc quid hæc ſignificēt perquiramus. Nullus illiſ

• mulus vel acrior vel vehementior conscientia homines ad confitendum impellere potest, quæ vel sine testibus se prodit: quare illa est diligentissima iudicium inferorum ministra. Hi timores, qui traditi sunt in fabulis, flagitiosis hominibus assidue ante oculos obuersantur. Nam, ut ait Cicero in oratione pro Roscio Amerino, nolite putare, quemadmodum in fabulis sæpe numero videtis, eos, qui aliquid impie scelerateque commiserint, agitari, & perterriti Furiarum tædis ardentibus: sua quemque fraus, & suus terror maxime vexat: suum quemque scelus agitat, amentiaque afficit: suæ malæ cogitationes, conscientiaque animi terrent. Hæ sunt impij assidue, domesticæque Furia, quæ noctesque diesque penas præteritorum peccatorum à consceleratis hominibus repetunt. Atque Orestes nihil aliud esse, quàm conscientiam, commemorauit apud Euripidem in sua tragædia, quæ ipsum pro Furijs assidue torqueret & exagitaret, vî patet ex his:

τὴν ἄλγιστα πόνον; τίς ἀπὸ λυσινός;
ἢ συνέσις, ὅτι συνέσις δέ τ' εἰργασμένος.

Menel.

Orest.

Quis conficit morbus? quid est tibi mali?

Quod multa feci turpia hinc conscientia.

Quid enim aliud sunt istæ Furia, quàm affectuum vindices, vel potius affectus commissorum scelerum causa? omnia enim flagitia, quorum nobis sumus conscij, vel per inuidiam, vel per odium, vel propter spem alicuius commodi committuntur. Idcirco τίς υἱό, πόρος cædes est, quod scelus per iram aut odium nascitur, quod vlciscitur Tisiphone. μέγαρα vero inuidere significat, quæ Megara per inuidiam commissa peccata punit. At ἀλγιστος nunquam cessantem significat, quæ titillatio est voluptatum: per quas in peccantes Allectio animaduertit. Hæ dicuntur Noctis filia, propter inscitiam mortalium, & ignorantem rerum futurarum. Quis est enim omnium mortalium, qui non turpe putet, si rem diligentius perpenderit, se illa propter breuissimas voluptates committere, quæ mox æterna supplicia consequentur? aut quis non intelligat indecorum esse homini tanquam belluam huc illuc his impuris voluptatibus agitari? ex ignorantia sui igitur nascuntur hi affectus, qui vbi in aliqua scelera homines impulerint, discruciat animus, quorum recordatio sit quasi crudelissimi & infestissimi in animo tortores. Alii Iouis terrestris & Proserpinæ filias illas esse tradiderunt, & id quidem iure optimo: nam cum Pluto præsit diuitijs, Proserpinæque sit vis frugum, ut patebit: quibus è Dijs aptius oriuntur furiæ, quàm è diuitijs, aut vnde apertius originem capient? quippe cum omnia scelera, omnesque voluptates è diuitiarum copia, tanquam ex vberissimo fonte manent. Quæ tamen si ad bonum & temperantem virum affluerint, illum minime à suo instituto possunt deturbare: quare videtur mihi Deus sapientissimus facultates tanquam viaticum ad probitatem optimis earum moderatoribus, aut tanquam duces ad æterna supplicia impuris latronibus, concessisse. Necessè est igitur aut eximie bonum & Dei amicum esse virum opulentum aut egregie sceleratum, & Dijs hominibusque inuisum illum, qui multa possideat: quoniam nulla diuitiarum præstantia vel bonitatis vel malitiæ patitur mediocritatem. Idem sensisse mihi videntur, qui è turpibus partibus Saturni & ex terra natas esse Erinnyes putarunt. Quid enim Saturnus est, nisi tempus? aut quid pudendæ partes, nisi turpitudines quæ in ipso tempore committuntur? terra omnium diuitiarum parens est, ex quibus nascuntur. Sunt igitur illæ animi sollicitudines, quæ ob diuitiarum facultatem exurgunt per temporis opportunitatem. Qui Saturni & Eumenides filias putarunt, quid diuersum ab his sentiebant. Hæc, & quæ dictæ sunt superius rationes, in
idem

Idem recidunt: nam qui Saturni, qui Noctis, qui Terræ, qui Tenebrarum filias esse Erinyes arbitrati sunt, solo inter se nomine differebant, re ipsa idem putarunt. Quidam Brinnas dictas crediderunt, quia imprecationes, exaudirent: nam *αἰῶνες* imprecationes significari inquit, *αἰῶνες* vero perficere & exaudire. Alii quia in terra habitent, cum *ἔρως* sit terra, *ἔρως* habitare est. Dicuntur nata Erinyes die quinto Lunæ, ea ratione quæ dicta est superius. Aeripides dictæ sunt, quia cum Dei sint ministræ, scelorumque vltices tardè ad impiorum supplicia mitterentur, non enim Deus repente in sceleratos animaduertit, sed pro tarditate temporis gravitatem poenarum plerumque compesat. Aeriugæ dictæ sunt, quia citissime ad impiorum poenas conuolarent ubi Deus aliquos vel publicè vel priuatim punire statuisset. Ego tamen aeriugas ea de causa fingi crediderim, quia ubi vel pestis, vel fames homines inuadit, vel bellorum morus excitantur in animis mortalium, id ex aere quodammodo affecto ita Deo iubente proueniat. Nam hæc tria morborum genera ita sunt inter se connexa, vt ex illis dem parentibus & eodem partu nata sint, quod ita expressit Virg. lib. 12.

Hæ Iouis ad solium, sæuique in limine Regis

Apparent: ac uultque metum mortalibus ægris:

Si quando læthum horrificum, morbos v: Deum Rex

Molitur, meritas aut bello territat vrbes.

Dicebantur habitare in vestibulo inferorum, quia solliciti sunt præcipue animi morientium, grauiusque torquentur recordatione præteritorum scelerum: quod etiam senserunt ii, qui dixerunt illas ad vndam Stygis in antro quodam habitare. Hoc antrum quid est aliud, nisi obscurissimus cordis & conscientie recessus, in quo latent hæc cogitationes, & animorum sollicitudines? Quod per hæc significare voluerunt antiqui soli viro bono omnia esse tuta, solamque integritatem & innocentiam homines intrepidos & tranquillos ad omnem fortunæ commutationem perducere, iam explicauimus superius: ac de furiis factis, nunc dicendum est de carcere impiorum.

De Tartaro.

Cap. XI:

Vbi sceleratorum animæ multis grauissimisque vitiis contaminatæ per tormenta fuerint cognitæ à iudicibus: quod inter voluptates per cæterorum hominum iniurias vixerint, quod patriam prodiderint, quod multos ob diuitias fefellerint, quod propter auaritiā vel amicos, vel viros bonos, vel parentes, vel benemeritos deseruerint, quod Deorum immortalium religionem ob pecuniam cultumue neglexerint, illæ Furiis prædictis traduntur in Tartarum deducendæ: qui locus est poenarum, lucē omnino carens, neque inde exire in perpetuum licitum est. Hic Tartarus quod antiquissimus sit locus, omnes affirmant: & Aristophanes comicus illum cœtaneum cum Nocte, & confusa mundi materia existimauit, vt est in Auiibus:

χάος ἦν καὶ γούης, ἑρέβος τε μέλαν, ἀπὸ τῶν καὶ τάρταρος ἐυρύς.

Ἰσθ' οὐδ' αἶψα, οὐδ' οὐρανὸς ἦν, ἑρέβου δ' ἐν ἀπείροις πόλται.

Chaos erat & Nox Erebusq; niger primum, & Tartarus amplius Terræ nec aer, nec cælum erat: Erebiq; immensis sinibus.

Hesiodus in Theogonia videtur Tartarum ex illa confusa mole, quæ Chaos vocabatur, genitum esse credidisse, vt ex his licet cognoscere:

ἡ τοὶ μὲν πρῶτα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα

Γαί, ἐυρύς τερος πάντων ἑδος ἀσφαλὲς αἰεὶ

Ἀθανάτων, οἱ ἔχουσι καὶ ἡνίοχος ἐλὺ μῆτρον.

K 3 τάρ

τάρταρον ἰερόντα μυχῷ χθονὸς ἐνυμὸς εἶνε.
Ante Chaos natum: post Tellus ampla, Deorum
Firma domus semper, colitur queis culmen Olympi.
Tartaræque obscura, hæc terra conduntur in ima.

- Maximum sanè spatium fuit à Tartaro ad terram, & quanto tellus distat ab ipso cælo, tanto à terra tartarum distare putarunt, ut expressit idem poeta in his carminibus:

τῶσόν ἐνερθ' ἴσον γῆς, ὅσον οὐρανὸς ἐς ἄπο γαίης.
ἴσον γάρ τ' ἄπο γῆς ἐς τάρταρον ἰερόντα,
ἔνθα γάρ νικτ' ἀστὴρ ἡμέατα χαλκίος ἀμύων
οὐρανὸν δὲν κατιών, δεικνύει γαίαν ἱκαίον.
ἔνθα δ' εἰ νύχτος καὶ ἡμέατα χαλκίος ἀμύων
ἐν γαίης κατιών δεικνύει τάρταρον ἱκαίον.
τὸν περὶ χαλκίον ἔρκος ἐλίσσεται, ἀμφὶ δέ μιν νύξ
οὐρανὸς καὶ χυτταί.

tum tartarus ipse

- Nam patet in præceptum tantum, tenditque sub auras,
• Quantum ad æthereum cæli suspectus Olympum,
Ferreæ nam cælo si incus mittatur ab alto,
Vix poterit decima terram contingere luce.
• Ferreæ mox si incus terra mittatur ab alta,
• Tartara vix poterit decima contingere luce.
Æreæ septa tenent isthæc: nox atra tenebris
Ordine mox cingit triplici.

Qui Tartarus quod obscurissimus sit, indicavit his versibus Homerus in libro Iliadis β.

ἡμὲν ἔλθω, εἰ-λέω ἐς τάρταρον ἰερόντα,
τῆλε μάλα, ἥ χι βαλὼν ἴσσο χθονὸς ἐνὶ βέρεθρον.
ἔνθα σισίρρ' αἰετὶ πύλαι, καὶ χαλκίος οὐδὲς
τῶσόν ἐνερθ' αἰδέω, ὅσον οὐρανὸς ἀπὸ γαίης.
Aut ipsum capiens obscura in tartara mittam,
Sunt ubi sub terris vastissima regna barathri.
Æreæ sunt ibi septa, solumque ex ære: sub ima

Tantum tellure, hæc quantum quoque distat Olympo.

- Hunc autem & Erebum & Chaos esse locum, in quo scelerati homines excruciantur ita declaravit autor Axiuchi; ὅσοις δὲ τὰ ζῆν διακαυρῶν ἡλάνθη, αἰγόνται πρὸς ἐρινύων ἐπ' ἔρεβος καὶ χάος δια τάρταρου, ἐνθα χώρος ἀσέβων, καὶ δα ναίδων ὕδρεσσιν ἀτελείς, καὶ ταντάλου δίψος. At illi, quibus per scelera vitæ uerit transacta, per Tartarum à Furiis ad Herebum chaosque trahuntur, ubi impiorum locus est, & Danaidum hydræ nunquam saturæ, & sitis Tantali. Atqui Plato cum in Phædone Tartarum locum esse intellexerit id, quod ab Homero barathrum nominatum fuit superius, quem locum esse putavit sub terra propè centrum, e quo, & in quod omnes aquæ laberètur, sub finem demum dialogi de Rhetorica sceleratorum carcerem appellavit his verbis; τὸν δὲ ἀδικίας καὶ ἀθέας, εἰς τὸ τῆς τίσεως καὶ δικῆς δεξιμότηριον, ὃ δὲ τάρταρον καλοῦσιν, ἵσται. Qui vero iniuste ac impiè vixisse compententur, in punitiois, iustique supplicii carcerem, quem tartarum appellant, accedere. Ibi etiam animæ vincæ tenebantur, ut his, declaravit Aeschylus in Prometheus;

ἡ γὰρ μὲν ἴσσο γῆν ἔρρεντ' αἰδουτοῦ νεκροῦ ἔγμονος
ἢς ἀπ' ἐραντο τάρταρον ἡμῶς

Διτ-

Δις μοι δάσσει ἀγρὸς τελαόσας.

Nam si me sub terram sub inferos mortuos capientes

In immensum tartarum detrusisset

Vinculis firmissimis asperereque alligasset.

¶ Atque hæc ea sunt, quæ de Tartaro ab antiquis scripta inuenimus, nunc quid sub his lateat, perquiramus. Nonnulli antiquorum Tartarum locum esse crediderunt sub vtroque cardine, ut aiebat Crates, tum ob frigoris acerbicatem, tum etiam ob diuturnitatem tenebrarum. Verum illi meo iudicio falluntur: quia multo maiores sunt tenebræ nocturnæ sub æquante circulo habitantibus, quam prope cardines. Nam tamen si continui sunt sex menses una nox sub Arctico cardine, dum sol à principio Libræ vsque in finem Piscium signa meridiei percurrerit, tamen non est adeo obscura nox ut literæ legi non possint. quare non videtur is locus obscuritatis causa posse Tartarus appellari. Ego sanè potius accesserim Zezæ opinioni, qui Tartarum subterraneum incœdium esse credidit, quia vapores ibi gignantur, quare & clamores & strepitus incerti, & tremores apparet, unde Tartarus appellatus est à Græcis, quia multæ ibi *ταραχæ* siue perturbaciones existant. Neque id nomen sortitus est is locus quod ibi *πᾶσι* *πᾶσι*, ac nullibi, præterea fiant res huiusmodi. Sed varia loca variis nominibus dicuntur: cum id in sublimi sit, æther: cum sub terra, Tartarus vocatur: At nos quid dicemus esse tartarum, in quem deducantur mortui, unde non amplius datur reditus? terram ipsam nimirum, sub qua occultantur cadauera, quæ ubi semel deciderint in perpetuum carcerem, nunquam omnino resurgere possunt. ibi æstuant igne plurimo lacus esse dicuntur, & alii rursus congelati, in quos vicissim animæ sceleratorum à dæmone merguntur, ut ait Plutarchus in libello de sera numinis vindicta. His fidem fecerunt loci ignibus subterraneis frementes & æstuant propter varios vapores, qui sub terra concipiuntur. Fuerunt igitur ista de inferis ex cogitata ad deterrendos homines à flagitiis: quæ si ira credita essent, Pauci omnino scelerati homines, pauci sicarii, pauci latrones in omnibus ætatibus fuissent. Atque vtinam iam non fabulæ, non vanis inuentionibus, non figmentis poetarum amplius, sed soli veridico, soli sapienti, soli bonorum omnium auctori Christo crederetur, vel saltem ab iis, qui se Christi imitatores esse profitentur. Huic æterna supplicia consceleratis hominibus minitanti, si crederetur, quis peieraret? quis prædaretur? quis vel fratrem, vel virum bonum pulsaret. aut falleret? quis homo ineptissimus, & omni plebecula rudior ac impudior intrepido animo alterius controuersias iudicaret, si crederet suorum iudiciorum rationem aliquando sibi esse reddendam? cum nulla fides vel antiquorum dictis, vel Christo denique summi Dei filio habeatur: inde accidit ut omnia fraudibus, omnia insidiis, omnia controuersis plena sint, omnia periuriis. atque plus potest in iudiciis opulenti hominis, quam legum humanarum vel diuinarum auctoritas. sed malos denique male perdet. hætenus de Tartaro satis dictum est, nunc de reliquis inferorum ministris dicamus, ac primum de Nocte.

De Nocte.

Cap. XII.

40

Næque Nox quidem paruo in honore fuit apud antiquos, quæ Deorum omnium antiquissimam crediderunt, cum omnes locos ante Deorum ortus occupasset, & informem materiam, quæ Chaos dicta est. Hanc tamen nonnulli ex ipsa informi materia natâ esse putarunt, sicuti testatur Hesiodus in Theogonia;

Εἰς χάος δ' ἐπὶ Κρόνῳ, μέλαινα τε γῆ καὶ ἕρως.

Inde Chaos est Erebus, Nox & tenebrosa creati,

K 4 Hanc

Hanc antiquissimam vocarunt illi poëtae, qui è Chao natam esse crediderūt, cum neque illam quidem ante mundum in ordinem digestum usquam fuisse intelligant. Sic igitur illam antiquam appellavit Aratus in Astronomicis:

ἄλλ' ἄρα καὶ περὶ κείνο θυτήριον ἀρχαῖον νύξ
ἀνδράπων καλίουσα πόρον χειμῶνος ἐθνεῖν
εἰσαλίσσον μέγα σῆμα.

Nox antiqua suo curru conuoluitur aram

Hanc circum, quæ signa dedit certissima nautis

Commiserata virum metuendos undique casus.

- 16 Non iniuria igitur Orpheus in hymnis hanc Deorum ac hominum matrem appellavit, quod omnia ex illa nata esse credantur, ut in his legitur:

Νύκτα θεῶν γένετ' ἔρρα, καὶ ἄνθρωποι, καὶ δένδρα, καὶ ἀνδράων
νύξ γένετ' ἄνθρωπων, καὶ καὶ κύνων καλίσσεται.

Te canimus Nox alma parens hominumque Deumque,

Cunctorum alma parens, quam Cyprida dicimus esse.

Hæc vehebatur in curru, ut fictum est à poetis: cuius ante rotas astra nitescere dicebantur, ac præuia esse, sicut in his scripsit Theocritus:

χαίρετε δ' ἄλλοι
αἰεὶ εὐκλόιοι κατ' αἰτῆρα νυκτὸς ὀπαδοί.

20

Salveteque Noctis

Sydera, quæ canthis tacite præcurritis alta.

- Finxerunt hanc Deam antiqui nigris vestibus indutam, nigroq; capitis velamine quam etiam sequerentur astra, at non solum præcederent sicut testatur Euripides in Ione in his:

μελαιμπέλος δ' νύξ, ἀστράτων ζυγὸς.
ὄχι μὲν ἑπ' ἄλλων, ἀστράδ' ὠμάρτει βαρύνει.
Induta nigris vestibus currum insilit.

Nox, astra sunt Deam secuta protinus.

Vehebatur autem à bigis, ut ait Virgilius libro quinto:

Et nox atra polum bigis subuecta tenebat.

- 30 Quamobrem Apollonius libro tertio Noctem venientem describens, illam dixit iugum equi imponere:

νύξ δ' ἵπποισιν ἔβαλεν ἐπὶ ζύγα.

Nox iniecit equis iuga.

Quod genus incedendi in Nocte recentius est Homeri temporibus: nam ad Homeri usque tempora nemo prorsus poetarum vectam fuisse in curru Noctem scriptum reliquit. alij alaram illam fuisse, sicut Cupidinem & Victoriæ, tradiderunt: quam opinionem secutus Virgilius ita scripsit libro octavo:

Nox ruit, & fuscis tellurem amplectitur alis.

- Alij præterea voluerunt hanc ex Oceano consurgere decedente die, sicut idem poeta libro secundo Aeneidos:

Vertitur interea cælum, & ruit Oceano Nox,
Inuoluens umbra magna terramque polumque.

Quam tñ non ut ex Oceano, sed ut ex Erebo venientem ita Euripides inuocavit:

Πότνια πότνια νύξ,
ὑπὸ δ' ὅττι εἰρα πολυπόνων βροτῶν
ἔρεβος ἐνὶ δι' μόλες μόλες καταπύρες.

Verenda verenda Nox,

Quæ das somnia miseris mortalibus

Ex Erebo veni, cede cede volueris.

Et

Et Orpheus ad inferos lucem mittere, ac rursus ipsam ad illos accedere scribit in eo carmine:

ἡ φάος ἐκπέμπεται ἐπὶ νύκτα, καὶ παλὶ φεύγει

Et: ἀδιδύ.

Quæ lucem peilis sub terras, rursus & ipsa

Tartara nigra petis.

Huic, ubi sacrificaretur, mos fuit ut gallus immolaretur, tanquam animal silentio aduersarium, ut ait in libro secundo de Dijs Theagenes. Multi Noctis filij fuisse commemorantur. nam & Rabiem eius filiam fuisse scripsit Euripides in Hercule infano:

Δαρσείτην γὰρ τὴν δ' ὀρώνας ἀγῶνος

λύσαν γένεσθαι.

Rabiem senes hanc nocte natam fidite

Cuncti videntes.

Sic etiam Rixam siue Contentionem atque Inuidiam eius filias vocavit Hesiodus in Operibus & Diebus inquiens:

τὴν δ' ἐτέρῳ προτέρῃ μὲν ἐγείνατο νύξ ἑραβηνή.

Namque illam primam pariens Nox edidit atra.

Et quæ in hanc sententiam sequuntur, deinde idem poeta in Theogonia multos scripsit fuisse Noctis filios quali subuentaneos, ut est in his versibus:

Νύξ δ' ἐτεῖα συγγόντε μὲρον, καὶ κῆρα μάλα καὶ,

καὶ θάνατον, τίκαδ' ὕπνον. ἐτικτεδὲ φυλαγονείρων,

αὐτὰρ κοιμηθεῖσα θεῶ τίκτε νύξ ἑραβηνή.

Nox peperit Fatumque malum, Parcamque migrantem.

Et Mortem, & Somnum, diuersaque Somnia natos

Hos peperit nulli Dea Nox coniuncta marito.

Cicero autem in tertio libro de Natura Deorum cum omnes Noctis filios connumeravit, tum illos patre Erebo genitos fuisse tradidit, ut patet in his: Quod si ita est, Cæli quoque parentes Dij habendi sunt, Aether, & Dies, eorumque fratres & sorores: qui à Genealogis antiquis sic nominantur, Amor, Dolus, Metus, Labor, Inuidetia, Fatū, Senectus, Mors, Tenebræ, Miseria, Querela, Gratia, Fraus, Pertinacia, Parca, Hesperides, Sônia, quos omnes Erebo & Nocte natos ferunt.

¶ Verum de ijs, quæ fabulose de Nocte dici solent, satis. Ex illa nuper cōmemorata pestes natæ esse dicuntur, quoniam inscitia & malicia mortalium, quæ Nox est mentis, omnium prope calamitas, tum, quæ humanum genus inuadunt, parens est & alitrix, cum æquitas, tanquam Aquilo leuissimas nubes, has ex hominum conspectu possit propellere. Hæc enim omnia inscitiam consequuntur, cum ea quoque quæ sunt naturæ possint nonnihil retardari sapientia, aut certe leuiora effici, ut senectus, amor, fatum, mors, & alia huiusmodi. Noctem antiquissimam appellarunt, quia antequam sol & cælum fieret, nulla erat lux: quam ex Erebo & ab inferis venire sinxerunt, cum terram semper circumeat: nam sole inferiore celi parte sub terra occultato, apud nos vmbra esse terræ necesse est, cum nihil aliud sit Nox, quàm vmbra terræ. Hanc ipsam Noctem tamen nonnulli Cupidinis filiam fuisse dixerunt, ut testatur Orpheus in argonauticis in his carminibus:

καὶ διφύη περιώπια κλυδὸν ἔρωτα

Νυκτὸς ἀνεγνήτας πατέρα κλυτοῦ, ὃν ῥὰ φάνηται

ἑπ' ἄλλοι κελύσκουσι, βρετοί. πρῶτος γὰρ ἐφάνθη.

geminum præstantem dicite amorem

Obscuræ noctis patrem, dixere lhanetem

Illum mortales, quod primum apparuit ille.

Quod

Quod certe nulla alia de causa fictum est, nisi quod amoris ratio plerumque reddi non possit, aut quod eius causam conveniat plerumque nocte & silentio occultari. Hanc in curru vehi sinxerunt antiqui, quia nihil cum labore sit diuturnum, & ad narrationis voluptatem. Dicta est eadem mater omnium, quia rerum omnium partum antecesserit, & a nocendo Nox dicitur, ut quidam voluerunt, quia noctis humor infestus sit hominibus, quod vel in laborantibus scabie, vel febre, vel alijs morbis, pater: qui quidem graviores sunt, magisque infestant per noctem. nunc de morte dicamus.

10

De Morte.

Cap. XIII.

Mors cum esset sola prope & potentissima omnium inferorum faecelles, omnesque mortales ad Acherontem fluvium trajiciendos deduceret, nihil propè de se fabulosum audiuit: nisi quod foror esset Somni, ut scriptum reliquit Homerus in lib. 2. Iliadis.

ὅθ' ὕπνῳ ξύμβλητο κασσηνίτῃ θανάτῳ.

Tum Mortis fratrem Somnum conuenerat ipsa:

Quodque à Nocte matre sua fuisset educata. Quare memoriz prodidit Pausanias in Eliacis apud Eleos in templo quodam sceminā expressam fuisse, quæ pueros sopitos suslineret, manu quidem sinistra, album: at dextra alterum nigrum: & hunc dormienti similem distortis pedibus: quorum inscriptiones indicabant, alterum esse Somnum, alteram Mortem: at scemina quæ illos alebat, Nox erat. Mos erat Morti gallum gallinaceum, sicuti Marti & Aesculapio aliquando immolare, quod ea victima Nox lætaretur ut silentium suum infestante, ac sepius perturbante. Hanc sinxerunt antiqui alas habere nigras ut ait Horatius in secundo libro sermonum in his:

Seu mors atris cum volat alis.

& illud:

Et mors atra caput fuscis circumuolat alis.

30 Hæc ipsa mors omnium malorum, hæc omnium humanarum calamitatum, hæc omnium dolorum remedium optimum data est hominibus Dei sapientissimi beneficio, quod in illo epigrammate suauiter expressit Agathias:

τὸν θάνατον τὶ φοβεῖσθε, τὸν πονηρὸν γένετ' ἔρα,
τὸν πάντων νόσον, καὶ αἰὶν ὀδυρμα;

Μεῖνεν ἀπαξ θνητοῖς παραγίνεται, οὐδ' ἔτι αὐτὸν
εἰδὼτ' ὅτι τὸν δυνάμεν ἐρχόμενον.

Αἱ δὲ νόσοι, πολλὰ, καὶ πόνελοι, ἄλλοι' ἔτι ἄλλα
ἐρχόμενα θνητῶν, καὶ μεταβαλλόμενα.

Cur timor est vobis genitrix Mors alma quietis,

40

Quæ morbos placat, pauperiemque leuat?

Illa semel tantum mortales visere suevit,

Nec quisquam vidit mox rediisse virum.

Sæpe recurrentes cum vexent corpora morbi

Mutati, huc illuc & sine lege fluant.

Hæc una durissima omnium Deorum, maximeque implacabilis habebatur, quæ cum nullius precibus flecteretur, nulla etiam sacrificia, nec templa, nec sacerdotes, nec ritus sacrorum obtinuit. Huius duritiem & implacabilem volutatatem ita significauit Orpheus in hymnis:

οὐτε γὰρ εὐχαῖς σοὶ πείθει μένος, οὐτε ληταῖσιν

Nec prece, mun'eribus nec tu placabilis vlli:

Induta

Induta erat veste stellata quæ erat atrii coloris, hanc miris laudibus antiqui sapiētes extulerunt, ut solam portum sedemque tutissimam quietis. Hæc multis corporis morbis nos liberat, hæc tyrannorum crudelitati subtrahit, hæc principibus adæquat, hæc omnibus viris bonis lucidissima accidit, nisi quædam naturæ leges repugnant: neque quisquam est, quin eam lætissimo animo excipiat præter scelestos, qui graviora se passuros esse post mortem iam nunc vivētes augurantur & quasi præsentunt. Huius laudandæ amplissimum & vberissimum argumentum habuit Alcidas, qui orationem composuit de laudibus Mortis, hanc multis rationibus æquo animo ferendam esse demonstravit Plut. in consolatoria: & profecto nihil aliud est vita, quàm vsura lucis à Deo nobis mutuo concessa, quæ si repetatur, non ægrius ferendum est, quam si in domum amici profecti vesperi domū nostram redire: aut instrumentum mutuo acceptum, reddere domino iubeamur: quare nulla certe nobis fieret iniuria si à Deo quod suum est repetatur: de qua quoniam nihil mystice dictum ab antiquis video, reliqua quæ de illa dicuntur fabulose prætermittere de Creui, & de Somno pertractare.

De Somno.

Cap. XIII.

Quod Somnus ex Erebo Nocteq; natus sit, dictum est iam superius: cui præter supradictas Mortem sororem etiam addidit Orpheus. Huic *ἑλπίδας* siue Spes sorores quidam ex antiquis iniunxerunt. Hunc tamen non ab inferis, sed è cælo missum fuisse ad Palinurum scripsit Virgilius libro quinto:

Cum levis æthereis delapsus Somnus ab astris
Aera dimouit tenebrosam, & dispulit umbras
Te Palinure petens.

Hunc alatum esse tradiderunt poëtæ, quia celerrime vniuersum terrarum orbem peragret, & leuissimus ac tacitus inopinantium oculos aggrediatur ut ait Tibullus in secundo Elegiarum:

Postque venit tacitus fulvis circumdatus alis
Somnus, & incerto Somnia nigra pede.

Illud vero, quod scribitur ab Homero in principio secundi libri Iliadis, non facile inrelligo, cur Somnus scilicet a Ioue mittatur ad excitandum Agamemnonem, quo armari iuberet multitudinem: cum sit Somni munus vel magis etiam opprimere Somno grauatos, quàm excitare: nisi tamen pro Somno Somnia ibi intelligantur. Hic Somnus facit ut vulnera, ut vincula, ut seruitutem, ut carceres, ut omnia incommoda mortales, dum adest, æquo animo ferant, ut omnium malorum obliuiscantur, ut omnes animi curæ sollicitudinesque recedant, ut ait Euripides in Oreste:

ὦ φίλον υἱέου δῖα γυνή, ἐπὶ κευρον νόσου,
ὦς ἡ δ' ὅμοι προσήλθε ἐν δόμοις.
ἐπὶ τῇ λήθῃ τῶν κακῶν, ὥς εἰ σοφῆς,
καὶ τοῖσι δ' ὕστερον οὖσι βυπταῖα θεῶν.
Somne o leuamen dulce, & ægritudinis
Medela dulcis, ut venis mi optabilis.
Obliuio malorum ut apto tempore
Nobis misellis aduenis lucundaque.

Hic Somnus tanquam atrocissimus publicanus, ut dicere solebat Aristoteli, dimidiū ætatis nostræ ad se rapit: quare & Lethes frater iure dictus est ab Orpheo, & resum omnium quies, ut est in hymno in somnum:

ὕπτε ἀνὰ μανδράων πάντων, ὕπτε τ' ἀνδράων.

λυσι-

λυσιμέριμω κόπων ἰδέσθαι ἔχων ἀτάκτως.
καὶ πᾶσι λυγρὸν παρὰ μύδιον ἔρδων.
καὶ θανάτου μάλιστα ἐπάγει. λυχρὸς δὲ ἰασιζών.
Ἄντοισσὺν γὰρ ἴσους λήθης θανάτουτα.
Somne beatorum Rex, & Rex Somne virorum.
Quem fugiunt curæ, sequitur quem blanda quies: &
Solutus habes grauium solamina certa malorum.
Qui mortis formam inducens animalia feruas.
Nam germana tibi cum Lethe pallida Mors est.

sic Ouidius etiam in lib. 1. 1. mutationum illum inter deos ob beneficentiam collocauit, cum tot beneficia in mortales conferat, ut patet ex hijs:

Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum.
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Festa ministeriis mulces, reparasque labori.

Cuius mira elegantia poeticaque suauitate domum descripsit idem poeta, cui mille filios, vel potius infinitam filiorum multitudinem tribuit, sed tres præcipue nominauit Morpheæ, Icelum, & Phatasum. Est enim Somnus omnium prope rerum naturalium dulcissimus optimus ac utilissimus, si moderatus existat, cui omnia animalia subiiciuntur, quare iure ab Orpheo Rex hominum & Deorum dictus est. Quam misera sit eorum qui cæteris felicissimi videntur conditio, qui summæ rerum sunt præfecti, demonstrauit Homerus in lib. 2. Iliad. cum omnes Deos & homines dormientes induxerit vno excepto Ioue. Idem poeta lib. 5. ingentibus donis à Iunone sollicitatum Somnum facit, ut Iouem conspiceret, qui se id facere alias aggressum memorat, sed ea causa iratum Iouem ipsum in mare deiecit: quem nisi Nox hominum ac Deorum domitrix seruasset, ad quam confugit, periisset omnino: quare se id nulla ratione ausurum contendit. tanta est regum summorumque Imperatorum felicitas: qui, cum ut Dii coli videantur, omnium etiam mortalium sunt miserrimi. Fabulosam Somni ciuitatē, in qua Somnia habitare dicebantur, non ineleganter descripsit in libro secundo verarū historiarum Lucianus: qui in amplissima planitie illam sitam esse inquit, circa quam sylua est frequentissimis procerisque arboribus, quæ papauera sunt, altissimæque mandragoræ, atque herbæ ibidem complures, quarum succi inducant soporem, quæ florent vbique in illa planitie. Magna vespertilionum copia est huc illuc ad illos arbores volitantium, & noctuarum, & bubonum, & nocturnarum auium: neque villæ præterea aues ibi esse consueuerunt. Fluuius hanc urbem alluit placidissimus Lethe nomine, quem alii Nyctiporū appellant, cuius cursus tacitus est, & oleo perfumilis. Nascitur is è duobus fontibus in obscuro & nulli cognito loco scatentibus: quorum alter Iānychiū, alter Negretus appellatur. Habet hæc ciuitas duas portas, alteram corneam miro quodam artificio constructam, in qua omnia prope expressa sunt, tanquam in pictura, quæ dormientibus vera in somnia occurrunt: alterā ex ebore candidissimo; in qua & ipsa sunt Somnia, sed non expressa, at adumbrata tantum. In hac ciuitate templum est Noctis augustissimū omnium, quod eximia religione colitur. Tum aliud est Aparetæ, & aliud Alerthiæ delubrum, in quibus vtrisque & adytum esse inquirunt & oracula. At Somniorum à quibus frequentissimis ciuitas habitat, nulli eadē est forma; siquidem alia sunt gracilia & parua, & contortis cruribus & gibbosa & monstris similia, alia proceræ suauique facie & rubicunda, & aurea, ut ita dicam. Alia sunt terribili aspectu, & alata, & videntur assidue aliquam calamitatem minitari. Alia sunt regali pompa luxuque induta, quam ciuitatē si quis mortalium ingrediatur, continuo illi sunt obuia domestica Somnia, quæ blandē venientes

nienies excipiunt, atque aliquæ semper prædictarum formarum se illis offerunt, modo aliquid lætum, modo triste nuntiantes, quæ modo fidem seruant, quod quidem pettaro accidit, (mendax est enim magna ex parte illius ciuitatis multitudo & subdola) modo cōtraria etiam loquuntur, atq; in animo excogitauerint.

¶ Hactenus de Somno, nunc quæ conficta sint de illo, explicemus. Somnum non ausum esse Iouem sopire idcirco fingitur, quoniam illi, cui commissa est rerum omnium cura & administratio, dormire non conuenit, neque diuina natura Somno indiget, ut per illum vires recuperet, aut incrementum capiat, cum nullum vel laborem vel incommodum patiat. Lethenque Somni sororem illa de causa faciunt, quia per somnum omnium ærumnarum & malorum obliuiscimur, qui cum ad multa animalia eodem tempore veniat & citissimus & alatus fingitur, & Noctis filius. Cum enim noctis humor stomachi vapores ad supremas partes corporis ascendentes augeat, qui postea facti frigore cerebri frigidiores descendunt inferius, atque ita gignant somnum, iure optimo Somnus dictus est Noctis filius. Ab illo maxime plantarum & animalium omnium fit incrementum, quibus per ætatem id licet, quod accidit nocturni humoris beneficio: cum vis diurni caloris interim, tanquam occulta vis fermenti in corporibus lateat, dum nox superueniat. Ex his igitur vaporibus nascuntur plures somniorum formæ pro ciborum, regionum, temporum, impressorum in mente negotiorum, ac pro temperamentorum cuiusque varietate: quæ omnia consideranda sunt in explicandis somniis. Nā somnia sunt tanq̃ duces aut exploratores aliqui medicis ad dignoscendos morbos cum fiant pro vaporibus diuersa, quamuis somnia aliquando formæ sint rerum optatarum, quæ subministrantur ab ipsa phantasia. ut enim ait Art. midorus in libro primo de somniis, *ονειρος ἐστὶ κίνησις ἢ πλάσις ψυχῆς τοῦ αἰνίου, σηματικὴ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν*. somnium est motus vel significatum animæ multiplex significans vel bona vel mala futura. cōsimili ratione spes addiderunt sorores, quia sæpius in rebus dubijs, vanosque habentibus exitus collocantur, quare euanescent tanquā somnia. Alii tamen humana, alii diuina esse somnia contenderunt. Ciuitas autem illa somniorum quæ descripta est superius, propter humorum abundantiam, ex quibus somnia oriuntur, apud Oceanum fuisse fingitur, ut patet ex his carminibus:

Πᾶρ δ' ἰσαν ὠκεανὸν τῆς πόλεως, ἣ λευκάδα πύργου,
ἢ δὲ παρ' ἡλίου πύλας, ἣ δὲ ἡμιονείραν.

Oceani fluctus petiere, & Leucada petram,

Et Solis portas, quæ gens insomnia fertur.

Dicuntur esse duæ Somniorum portæ, ut diximus: atque per corneam vera somnia exire, quod ita fictum est, quia sicut ignis in laterna inclusus si cornea sit, & subtilis materia, facili lumen transmittit, atque aliquo pacto videtur: Ita si corpus hominum fuerit per temperantiam ab omni sordidorum humorum colluione expurgatum, facile anima per id veritatem, & spectra sibi diuinitus oblata recipit, quæ somnia ex diis essent. At si crassa fuerint corpora, & multorum ciborum, vel sordidorum humorum è diuturna crapula oppleta, tunc ea corpora animam tanquam in laterna cui eburnea sint latera & crassioris materiæ, inclusam veritatem somniorum intueri non patiuntur: quod per somni portas Homerus explicauit & Virgilius. Didymus tamen pelliculam primam oculorum corneam habere formam sensuit, atque visa significare: ebur dentes sunt, quia falsa insomnia edunt: nam veriora certioraque sunt visa, quam audita, & ab aliis relata. ac de somno hactenus, nunc dicamus de Hecate.

AT Hecate quibus à parentibus orta sit, non facile affirmaverim: siquidem alii ex aliis natam esse tradiderunt. Bacchylides Noctis filiam esse dixit, cum inquit:

Εἴ κ' ἄτα δ' ἀδελφοῦ Νυκτός Μεγαλοκόλου θυγάτηρ.
Hecate facies Noctis amplæ filia.

Musæus Iouis & Asteriæ, Pherecydes Aristæi Pæonis filii: Orpheus in Argonauticis Tartari filiam putavit, quam ita cum Eumenidibus ad sacrificia accedere scripsit:

20 οὐδ' αἰολόμορφος ἦεν
ἤριπτο φάλος ὅδ' ἐν ἰλιδὺν τέρας, οὐτι δαιμόν.
ταρταρόπαιερ' ἦεν
Cumque illis Hecate properans horrenda cucurrit
Cui trinum caput est, genuit quam Tartarus olim.

Atque idem Orpheus hanc ipsam Hecaten alibi Cereris filiam & Iouis fuisse scripsit, ut est in his;

καὶ τότε δ' ἠελίην Διὸς τέκνον ὑπατέρων
ἐκ Διὸς αἰγυγίοιο.
De Cerere est Hecate sacra nobilis atque tonante
De Ioue.

30 Hesiodus antiquissimi eius Persæ, qui fuit & Cæi filius, & Asteriæ filiam Hecaten scripsit:

Γένετο δ' ἀστρινὺν ὑαίνυμον, ἣν ποτὲ Πέρσευς,
ἠγάγετ' ἐς μέγα δῶμα διὰ λυγαλῆσθαι ἀκαστίν.
ἣ δ' ἑσθλὰν ἀμύνει καὶ τὴν τέκε
Edidit Asteriam pulchram, quam Persea dicunt
Vxorem duxisse domum: quæ mox parit illi
Natam Hecaten.

Quod etiam testatur Ovid. in lib. 7. maioris sui operis in his:

30 Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras,
Quas nemo vmbrosum, secretaq; sylva tegebat.

Et Apollodorus lib. 1. hanc eandem esse Proserpinam, & Hecaten, & Lunam credidit, quare Lucifera dicta est ab Euripide in Helena:

ὦ φαιδρόφειλ' ἡνίκ' ἔμπερ φάσματ' ἔμμεν.
Lucifera Hecate benigna da phasmata.

Hanc terribilem aspectu, proceritateque corporis vel ad mensuram dimidii stadii accedere dixerunt: pedesq; habuisse ad serpentis formam, cum vultus & aspectus figura proxime ad Gorgonum naturam accederet. Pro coma densissimi dracones & viperæ, aliæ in cincturæ morem contortæ, atque sibilantes vissebantur: aliæ collum ipsum amplexabantur, aliæ spargebantur in humeros demissæ, uti testatur Lucianus in Philopseud. Dicta est etiam Brimo a fremitu, quoniam in Apollinem inter venandum, cum illam vitare conaretur, infremuisset. vel aduersus Mercurium potius ut sensit Isacius. vocatam autem fuisse Brimo ita testatur Apollonius in libro tertio Argonauticorum:

δαίδη φηρούς
πύρ' ὑπὸ τέρετ' ἰεὺς ἐπεὶ δὲ μέγας χεῖρ' ἔλκετο.
Brimὸν κίχλησσαν ἐκείτῳ παρωγὸν ἔειπεν.
tum vata cremauit
Ignibus impositis mittim libamina fundens.

Auxilio

Auxilio Brimoque vocans Hecaten sibi diuam:
 Credebatur esse inferorum Regina, ut idem poeta testatur in eodem libro.
 Ἐπὶ δὲ τῷ μὲν κρυπτοῦτον ἐγκαλέσασα,
 Βρῖμος νυκτοπόλοι χέλυον ἐνέροιαν ἀνάστα.
 Proinus hęc Brimo stans terq; quaterque vocauit.
 Brimo nocturnam, Reginam quę imperat vmbriis.
 Hanc canes complures sequebantur, ut apparet in his.

ἀμφὶ δὲ τῶν γὰ
 ἀΐειν ὕλα κῆν χέρονι κωὶς ἐφθύγοντο
 Hanc circum larrare canes latratibus altis.

At alij memorię prodierunt illam querneō ramo coronatam apparere, quam
 etiam serpentes ingenies habere circa caput in his (significauit Sophocles in radi-
 ces cædentibus siue Rizotomis & iædia inscripta,

ἦ λιν δέσποτα, καὶ πύρ
 ἱερὸν τῆς εὐδίας ἐκείτης.
 ἔρχες, τοῦ δῖο λυμπον
 καλὸν φέρε, καὶ γῆς γαίης ἱερὰς ἁγιάδους
 εὐφρανομένη δρυὶ καὶ πλείστοις
 ὦ μω σπερμήμασι δεικνόντων.
 o Sol, o rex, & ignis
 Sacer in uia habitantis Hecates
 Hasta, quam per celum
 Recte fert, ac terrę habitat sacra triuia
 Coronata quercubus plurimis
 Super humeris spinis draconum.

Idcirco cum de venefica quadam muliere loqueretur Tibullus in primo Elegia-
 rum, canes Hecates domuisse pro scientia veneficiorum & arcia magice dixit,
 quia rabidi canes illam semper sequerentur:

Sola tenere malas Medę dicitur artes,
 Sola feros Hecates perdomuisse canes.

Dicta est etiam canicida Dea, & caniuora quoniam illi canes immolarentur, ut
 scripsit in Mimis Siphon, & Lycophron:

Ἐν ἱερῷ δὲν ἀντρον τῆς κυνοφαγῶνς θεᾶς.
 Zerinthon antrum mox caniuorę stat Deę,

Quidam putarunt canes illi immolari, quia inuisum sit id animal, cuius latrans
 phantasmata quę ab Hecate mittuntur, dissoluantur: nam cum, aer vel aris tin-
 nitu, vel alicuius rei strepitu concutitur, illa offenduntur grauissime, quare non
 possunt diutius consistere. Huic Deę sacrificabatur in triuiis, vnde etiam Tri-
 uia dicta est: quod ideo accidit quia eadem Luna & Diana & Hecate sit, de qua
 sic Virgilius,

Tergeminamq; Hecaten, tria Virginis ora Dianę.

Alii dictam fuisse triuiam arbitrati sunt, quia eadem sit Iuno: Diana, Proserpi-
 na. Alii triformem illam putarunt, quia nunc in cornua, & propē vacua surgit:
 nunc diuidua est, nunc orbe pleno. Alii quia dextrum caput equinum habeat,
 sinistrum caninum, medium hominis, vel ut alii maluerunt, suis agrestis. Non
 de fuerunt, qui triuiam vocatam Hecaten putarunt, quia in triuiis sit exposita,
 & a pastoribus inuenta ac educata. alii quia in cęlo, in terra, & apud inferos pos-
 seat, alii quia centum grana pro singulis tritici ferat, alii quia centum hostiis pla-
 cetur Hecaten nominant. Alii quia cętum annos insepulta errare faciat. Huic
 Deę sacrificabat in triuiis apud Athenienses singulis mēlib, in nouilunio, quo tpe
 illi,

illi, qui erant opulenti, cœnam in trivio exponebant, ac pauperes eò per noctem conuenientes vorabant. Hecatenque edisse dicebant: quam consuetudinem ita significauit Aristophanes in Pluto:

παρὰ τῆς ἡκᾶτης ἔξεν τοῦτο πύλοισι
 ἢτε τοῖς πλουτέον, ἢτε τοῖς πενήν βέλτεον φησὶ γὰρ αὐτῇ,
 τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δύνανται κατὰ μήνα προπύματα
 τοὺς δὲ πένοντας τῶν ἀνδρῶν ἀρπάζειν ὅσιν καταδεῖται.

Ex Hecate licet id cognoscere:

10 An' discere quam famescere melius: iubet enim ipsa
 Habentes & diuites cœnam singulis mensibus exponere:
 At pauperes homines rapere vel antequam exponatur:

Vocabatur autem sordida propter id cœnæ genus & parca, quia umbræ porro, malua, manidibus, & triglis vesci creditæ sunt, atque in trivium præcipue colebatur, quod ibi, ut diximus, exposita fuit, ut quidam putarunt, ab Aeolo & Phœaxa parentibus, à bubulcis Pheretis fuerit educata. Hanc vestibula domorum tue ri arbitrabantur, quare ante fores aras erigebant, ut in his testatur Aeschylus:

Δέποιον' ἡκᾶτη τῶν βασιλείων ἀπὸ δόμοιο

μελαδραν:

Regalium atriorum præuia Hecate:

21 Huius vires & officia ita commemorauit Hesiodus in Thegonia:

τίλω πρὶ πάντων
 Ζεὺς κρονίδης τιμᾶται, πόρεν δὲ οἱ ἀγλαὰ δῶρα.
 μοῖραν ἔχον γαίης καὶ ἀπρυγέτοιο θαλάσσης.
 ἡ δὲ καὶ ἀστέρωντος οὐρανοῦ ἐμμορε τιμᾶται.
 βῆτα μάλ' ὅν πορροφάγει δὲ αἰὶν' ἔξεται ἐν χάσμι,
 καὶ οἱ ὀλβόν σπάζει, ἐπεὶ δαίμων γὰρ πάρος ἐστιν.
 ὁσσοῖσιν γαίης καὶ οὐρανοῦ ἐξεγένοντο,
 καὶ τιμῶν ἑλάχων, τούτων ἐχέαισιν ἀπάντων:
 nam super omnes

30 Iupiter ingentes illi largitur honores,
 Muneraque imperium terræque marisq; profundi
 Cunctorumque simul quæ cælum amplectitur altum
 Admittitq; preces facilis Dea, prompta, benigna,
 Diuitias præbet, quod ei concessa potestas.
 Imperat hæc cunctis, qui sunt è semine nati
 Et terræ & cœli, cunctorum fata gubernat.

Præerat & beneficiis, quam magicas artes exercentes inuocare consueverunt eò Luna: ut Theocritus scripsit in Pharmaceutria:

τὰ χθονίῃς ἡκᾶτα, τὰν καὶ σὺν ἅλυσσιν ἐρομένοισιν.
 Ἐρχομένην νεκύων ἀνατ' ἡμέρα καὶ μέλαν αἶμα.
 καὶ ῥ' ἡκᾶτα δασιπῆτι, καὶ ἐς τέλος ἀμύνει πῖδι.
 Terrestrique Hecate, caulis quæ terror & horror,
 Dum per defunctos ruit, & vim sanguinis atrî.
 Salve Hecate grauis, & nobis hæc perfice Diua.

Hac de causa maxime omnium Deorum illam se colere inquit Medea venefica in his apud Euripid.

οὐ γὰρ μέτλω δέποιον, εἴ ἐγὼ σέβω
 μέγιστα πάντων, καὶ σὺν ἔργον εἰλόμην
 Ἐκᾶτιν.

Non per Hecaten, ego colo quam maximè

Vnam

Vnam omnium, quam ferre opem legi mihi.
vocabatur autem septies, mox illi sacrificia fiebant, certis ac propriis ritibus, qui
omnes propè sunt ab Apollonio expressi ita in libro tertio Argonauticorum :

Δὴ τότε μέσσην νύκτα διαμμοίρηδ' ἀφ' ἑλίου
Ἀχαιῶντοιο ῥῆσι λοῦσα μινος ποταμῶν
ὅσος ἀνὰ δ' ἄλλον ἀνὶ θάλασσι κινάτοισι
Βόθρον ὁρῶντα δαίπευε παρ' ἐνὶ Δῆλῳ
Ἀργείων σφαζέτω δ' ἀδαιέτον ἀμοιβήσας
Ἀνὰ τυρκαιῶν δὲ νηυσὶ ἐπὶ βόθρῳ.
Μουσὴν γὰρ ἱκατὺν περσίδα μελίσσας,
Λέβων ἐν δὲ πᾶσι σμικρὰ ἔργα μελίσσας.
Εἰ δ' ἄν' ἐπειτα θεῶν μεμνημένος ἱλάσθῃαι.
Ἀ. ἴ. δὴ τυρκαῖος ἀναχάτω μινδὶος δούπος
ἢ πρὸς ὧν ὁρῶσι μεταστρέφῃναι ὀπίσσω,
ἢ κινάσῃ ὑλαχὴ. μὴ τὸς τὰ θεῶν παλῶσας.
Obserua: medium vt nox fecerit humida cursum,
Fluminis ipse petas vndas: ibi lotus & vnus
Cyanea veste indutus, fodere ipse memento
Mox foueam. Iugulata tibi sit protinus agna
Formina: & inde super fouea pyra structa cremetur.
Atque voces Hecaten Perseida, mellaque libans
Dulcia munera apum places hanc. hisque peractis
Rursus abire pyra moneo. conuertere nullus
Te retro strepitusue pedum, fremitusue caninus
Cogat: nam sacri fier labor irritus omnia.

His ita peractis sacrificiis quædam phasmata continuò apparebant, quæ solebant
vocare Hecateæ, eaque in varias formas se conuertebant. Dicuntur moly, quam
tutam agrestem esse nonnulli arbitrantur, & laurus, & pulicaria. & rhamnus, &
salyx, & stella marina, & Iaspis magicis artibus resistere, & alia complura planta-
rum, animalium & lapillorum genera: quæ nunc omnia non opus est recensere,
de quibus scripsit & Albertus Magnus, & Orpheus in libro de Lapillis. Præci-
puo in honore fuit Hecate apud Aeginetas & Bzotos, vti memorix prodidit
Pausanias in Corinthiacis. Cur inferorum Dea credita sit Hecate, Sophron
fabulam huiusmodi recitauit, vt ait Theocriti enarrator: cum Iupiter Iunonem
aliquando compressisset, nata est puella Angelus nomine, quæ nymphis edu-
canda data fuit, illa cum adoleuisset, vnguentum, quo Iuno perungebatur, cum
fieri veller splendida, occultauit: quod cum paxi de Europæ Phœnicis filia tra-
didit. Illud facinus cum sensisset Iuno, velletque in illam animaduertere, pri-
mum Angelus in domum mulieris, quæ nuper pepererat, confugit: atque in-
de ad efferentes mortuum, vnde abstulit Iuno. Iupiter Cabanos illam expiare
iussit, qui in Acherusiam portantes expiarent: deinde mortuorum & terre-
stris Dea credita est: quæ ob prædictas causas postea vocata fuit Hecate. Non
desuerunt tamen, qui illam natam è Ioue & Cerere crediderunt, quæ cum ro-
bore corporis & magnitudine excelleret ad querendam Proserpinam missa est:
& postea regnis subterraneis præfecta, quæ dicta fuit Hecate ab illo tempore, vt
quidam putarant, quia procul absit à nobis. alii quia ab illa recedendum sit,
alii quia centum obeat munia in negotiis naturæ, ac de fabulosis hætenus.

Quidam ex antiquis scriptoribus Hecaten fuisse Persæ filiam venatricem egre-
giam memorix prodiderunt, sed tamen immanem, quæ si feræ non posset asse-
qui, sagittas in homines conijceret. Hæc phasmata lathifera inuenis quomodo

L compo-

componerentur, & in primis reperit aconitum, quare formidabilis Dea inferorū credita est. Experiēbatur singularum herbarū vires in cibis, quos hospitib. exhibebat. pharmaco patrē prius ē medio sustulit, accepit imperium, postea Dianæ erexit facellū, vbi ad navigantes Deę maētabat. deinde Aeetæ nupta Circeē & Medea filias peperit, ac filiū Aegialeū. Circe ad pharmaca instructa inuenit & ipsa varias vires herbarū, patrēq; venenis necato imperiū suscepit: sed ob crudelitatem ex illo excidisse dicitur, fugisseq; ad Oceanum in insulam desertā, vel, vt alij maluerunt, in Italiam ad promontorium ab illa vocatum Circæum. Medea diuersum fuisse consilium inquit: quippe quæ misicē salutis omniū peregrinorū esset studiosa, cum ā sorore & ā matre multa medicamina didicisset. sæpius etiā fuit ā patre reprehensa quod per nimiam facilitatē regnum patriū esset in magnum periculum cōiectura, cum patri moriendum esset pro oraculi responso cū vir externus aureum vellus cepisset. Eius preces cum nihil profecissent, aiūt Aeetam veritum insidias illam in custodias tradidisse, quæ cum fugisset in sacrum lu cum solis ad mare accedentibus Argonautis omnia proposita pericula, & paternam crudelitatem narrauit, & vt per insidias omnes hospites maētare solebat. Deinde ab Argonautis exorata tulit opem Iasoni ad superāda pericula, quia Iason iurauit se illam virginem in stabile matrimonium ducturum. Nam & ingētia formidabiliq; pericula exteris proponebantur ante quam vellus aureum caperetur, & curabat Aeeta per famam crudelitatis omnes externos & aduenas homines ab illis litorib. absterre. ¶ Quid igit per has fabulas significare voluerūt antiqui? Aut cur Noctis filia dicta est Hecate, qm̄ fatorum cuiusq; ordo ac vis est Hecate, vt patet ē superioribus carminib. Hesiodi, quæ diuinitus in mortalia corpora infunditur, illa Iouis est filia vel Persæ: at quia nulli mortalium ordo ille est cōspicius aut manifestus, ea causa Noctis filia dicitur. Illi, qui Ionem rerum omnium moderatorem existimarunt, cum omnia ab illo proficisci intelligerent, vim illam, quæ occulte per astra ad inferiora corpora agens descenderet, Hecaten Iouis & Asteriæ filiam nuncuparunt. At qui solem omnia prospicere, omniaq; audire tradiderunt, & omnibus moderari, illi Persæ filiam Hecaten, vim illam, i. prædictam putarūt. Eam Luciferam dictam fuisse constat, quia per sempiternos illos astrorum ignes descenderet. Eadem rursus inferorum Regina credita fuit, quia hoies oēs fatorū necessitati, hoc est Dei voluntati parent. Quid aliud canes sunt rabidi illā comitantes, quam calamitates & molestiæ, quæ homines ē fato assidue infestant? eius item forma tam formidabilis varietatem ærumnarum præ se fert. Potest eadem rursus veneficiorum præfecta fluuiorum cursus conuerrere, segetes aliō transferre, montes in profundū deijcere, astra deducere de coelo quod veneficæ facere dicebantur, quia fatorum necessitati ac volūtatī diuinæ nihil est quod non pareat. Cum vellent igitur significare antiqui omnibus esse moriendum, neque quenquam posse Deorum volūtatē effugere, aut ab illis statutum diem præterire, omniaque & commoda & incommoda proficisci ex arbitrio voluntateque Deorum, hæc & ad ortum & ad formam Hecates spectantia excogitarunt. At nunc de Proserpina verba faciemus.

De Proserpina.

Cap. XVI.

Proserpinam alij eandem esse voluerunt Hecaten. Quam Dæram etiā vocarunt, vt scripsit Timosthenes. alij cum Hecaten ē superioribus parentibus natam esse affirmant. Ceterem matrem Proserpinæ fuisse contendunt, quæ si ē diuersis parentibus natæ sunt, eadem certe esse non possunt. Hanc Cereris fuisse filiam declarauit Hesiodus in Theogonia:

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ὁ Διὸς μητρὸς πολυτρόφης ἐς ἄλγος ἦλθεν.
 ἢ τίλῃς προσφόνῳ λευκώλετι, ἢν αἰδανεύε
 ἢρπασσεν ἢς παρὰ μητρὶς ἔδοντο δὲ μητιότα Ζεὺς.
 Dinitis hic Cereris lectum concendit, ab illo
 Nascitur amplexu Proserpina: quam rapit inde
 Pluto, restituit matri sed Iupiter almus.

Apollodorus Atheniensis in primo lib. Iouis & Stygis filiam esse Proserpinam tradidit. Scriptum reliquit Strabo l. b. septimo, Valentiam, quæ Hipponium olim dicebatur, civitatem esse Siciliæ in loco amœnissimo, vbi florentissima prata esse consueverunt, quo in loco cum flores legeret Proserpina à Plutone fuit rapta. Verum quoniam rem totam luculentissime expressit Cicero, & loci amœnitatem mirificè oratione pinxit, non grauabor ea ascribere, quæ sunt in actione sexta in verrem ad hunc locum pertinentia: Verus est hæc opinio Iudices, quæ constat ex antiquissimis Græcorum literis atque monumentis: insulam Siciliam totam esse Cereris, & Liberæ consecratam. hoc cum ceteræ gentes sic arbitrantur, tum 10
 ipsis Siculis tam persuasum est, vt animis eorū insitū, atque innatū esse videatur nā & natas esse has in his locis Deas, & fruges in ea terra repertas arbitrantur, & raptam esse Liberam, quæ eandē Proserpinam vocant, ex Etnensium nemore qui locus, quod in media est insula situs, umbilicus Siciliæ nominatur: Quam cum 20
 inuestigare, & conquirete Ceres vellet, dicitur inflammasse tædas ius ignibus qui ex Aernæ vertice erumpunt: quas sibi cum ipsa præferret, orbem omnium peragrasse terrarum. Etna autem, vbi ea, quæ dico, gesta esse memorantur, est loco præcelso atque edito, quo in summo est æquata agri planities, & aquæ perē nea: tota vero omni aditu circumcisa, atque dirempta est. Quam circa lacus, lucique sunt plurimi, & lectissimi flores omni tempore anni: locus vt ipse rap- 30
 tum illum virginis, quem iam à pueris accepimus, declarare videatur. Et enim propter est spelunca quædam conuersa ad Aquilonem, infinita altitudi- 40
 ne, qua Ditem patrem ferunt repente cum curru extitisse, abreptamque ex eo loco virginem secum asportasset: subito nō longe à Syracusis penetrasse sub terras, lacumque repete in eo loco extitisse, vbi vsq; ad hoc tempus Syracusani festos dies anniuersarios agunt, celeberrimo virorum mulierumque cōuentu. Pausanias tū in Aiticis ait locum fuisse apud Cephissum amnem, cui nomen fuit Capriscio, vnde fama est cum rapta Proserpina Orcum ad inferos descendisse. Idem in Corinthiacis inquit apud Chemarum fluuium septū fuisse è lapidibus, vnde cum raptā Proserpina Pluto ad subterranea deuenerit. Inde vero effectum est, vt, cum omnes è Sicilia raptam Proserpinam putent, per Proserpinam Siculi, tāquam per familiare numen iurare consueuerint, vt est illud Aristophanis in Vespis: *ναὶ τὰν ἡόραν*. Sane per Proserpinā. Orpheus tamen in Argonauticis vī significasse Proserpinam non in specu à Plutone, sed super mare latam fuisse, cum ita scribat:

Ὀπότε φερσέφονῳ τέρην ἀνδρα χερσὶ δρέπουσαν
 ἐξ ἀπαφρον συνάμαμοι δὲ εὐρυτε καὶ μέγα ἄλσος.
 Αὐτὰρ ἔπειθ' ὅσμιον πλοῦτος κωκύει χαλκὸν ἔππου
 Ζεὺς ἄμεινος κούρην ἐπαβήσατο δαίμονος αἴση.
 Ἀπ' ἀσπιδ' ἔφερον δὲ κῦμα τρεῖς ἀπ' ὀφθαλμοῖσιν.
 Vt teneros olim carpens Proserpina flores
 Sit patrum decepta dolo, & portata frequentes
 Per sylvas, vt iunxit equos sua sub iuga Pluto
 Terrificos, celerē, raptā vt Proserpina vasti est
 Per dorsum portata maris, perque æquoris vndas.

Scriptum reliquit Sophoclis enarrator Proserpinam raptam fuisse à Plutone,

L 2 cum

eum narcissum colligeret his verbis: *ὅτι ὅσον ἢ τὸν Πλούτωνα αὐτὴν ἀρπάσσει, τοῦτο φέρει πτό. συλλέγουσαν οὐρανὸν αὐτὴν τὸν Ἰαρκίαν ἀρπάσσειναι.* Nam vel antequam raperetur à Plutone, eo delectabatur. Aitunt igitur ipsam cum narcissum colligeret, raptam fuisse. Obtinuit deinde Proserpina propter multas maris lacrymas & lamentationes ut eiulatus, & capillorum lacerationesi, & plagæ, quæ in funere familiarium & carissimorum fierent, in eius honorem ederentur, tanquam quadam sacrificia, quod ita expressit Euripides in Oreste:

κτύποντι κρατὸς, ὅν' ἔλαχ' ἀκατὰ χθονὸς

Νεπτύων Περσέφωνα καλλιπάρης θιά.

10

Capitisque plagæ, pulchra, subterranea,

Sortita quas olim Dea est Proserpina.

Quæ cum mortuorum esset Regina, dicti sunt omnes ab Horatio in primo Carminum à Proserpina excipi in his:

Missa senum ac iuuenum densantur funera: nullum

Sæva caput Proserpina fugit.

Cum rapta fuisset igitur Proserpina, ac Ceres eius mater ieiuna illam quæreretur ab Hipporhoonte Neptuni & Alopes Cercyonis filio, & à Meganira eius vxore, quam alii Celei vxorem fuisse tradiderunt, in hospitium fuit accepta. Tunc Meganira illi & mensam parauit & vinum miscuit: ac Dea merens reculauit, cum diceret sibi non fas esse bibere vinum in filia calamitate: at cinnum è farina sibi parari iussit, quem bibit. Erat Iambe muliercula quædam Meganiræ ancilla, ut tradidit Philochorus, Panos & Echus filia, quæ cum Deam mensam videret, ridiculas narratiunculas, & sales Iambico metro ad commouendam Deam ad risum, & ad sedandum dolorem, interponebat: quare genus id carminis non ante obseruatum, Iambicum ab illa dictum fuit, ut testatur Nicander in Alexipharmacis:

ἡ μεταλίδιον κυκλῶνα πρόπον ἐν κύμβισι τρυφῶς

Νηστὶς Διούτι μορῶν ποτόν. ἀπὸτι Διὸς

Λευκαίνην ἐβράζειν ἀν' αἶνον ἰατροδόκοντος.

Θρηιάσας αἰδύμωσιν ὑπὸ ψήφωσιν ἰάμβων.

30

Ipsæ mihi reple spumantia cymbia cinno,

Ieiunæ Ceres, potu multa arte parato.

Quo Ceres os olim penes Hipporhoonta rigauit,

Ludicris salibus cum lætaretur Iambe:

Atque cum nusquam Proserpina inueniretur à Cerere, dicta est demum ab Arcthula Nympha à Plutone rapta fuisse, & ad inferos deportata. Tum vero Iupiter roganti Cereri pro filia, & temeritatem fratris accusanti promissit se facturum ut filia sibi restitueretur, si ea conditione ad eam capiendam accederet, ut nihil eorum gustasset, quæ forent apud inferos. Verum cum illa tria grana mali puni ci, vel nouem, ut alii maluerunt, edisset indice Ascalapho filiam liberam educe re omnino nō potuit. Verūtamen ad mitigandum Cereris dolorem statuit Iupiter ut alternè sex menses apud maritum, totidemque cum matre degeret Proserpina: sic enim ab omnibus qui de Deorum antiquorum natura scribere, memoriz proditū est. Scriptum reliquit Theagenes & Apollodorus Cyrenaicus in lib. 1. de Diis Iouem ad placandam Proserpinam, ipsi Siciliam donasse.

Idcirco fama est didita de Syraculis metropoli eius insulæ, quod futura esset vrbs opulenta, cum enim Aichias & Myscellus oraculum sciscitarentur de cōdeadis vrribus, responsum retulerunt.

Χώρας καὶ πλείους οὐκ ἔτι ῥα λαοὶ ἔχοντες

ἢ λ' ἔστ' ἑμῶν μέροι φέρων τίνα γὰρ αὐτοὶ κοίτῃ.

Ἄλλ' ἀγέδῃ φράδεσθ' ἀγαθῶν πόντων καὶ ἑλαιοῦ.

Πλού-

Πλοῦτον ἔχον κτεάνων, ἢ πέρυσσά τιν' ὕλειαν.

Ductores populi culturi mensa & agros,

Quæritis Phæbo quas terras præstet adire.

Voluentes animis legite verum gratius horum,

Diuitias ne magis vultis, terras ne salubres?

Atque cum Mystellus salubritatem, Archias diuitias potius elegisset, hic Croto-
nem multorum athletarum patriam condidit, ille S; raculas regiam ciuitatem
Siciliæ quippe cū nihil ex omni parte felix in rebus humanis à Deo concessum sit
Fama est Pirithoum ac Theseum audita Proserpinæ pulchritudine, illam raptu-
ros ad inferos descendisse; quippe cum ita coniurassent ut alter alteri in acqui-
renda muliere opem ferret. ac iactis sortibus veri prima obueniret, Theseo rapta
Helena contigit. Cum vero Pirithous in Proserpinæ desiderium incidisset, iure
iurando astrictum habuit adiutorem Theseum, qui ambo per Tanarum ad infe-
ros descenderunt. Illi cum super petra quadam consedisent, inde consurgere nō
potuerunt, donec Hercules ad rapiendum Cerberum profectus, Theseum, ut
qui coactus eo accesserat, liberauit: At Pirithoum ibi reliquit, quoniam consulto
se in ea pericula coniecerat: quam rem ita scripsit Apollonius in primo Argo-
nauticorum:

Θησέας δ' ὅς περὶ πάντας ἐρχομένης ἐκίνασε

ταναρὴν ἀδύλοισιν ὡς χθονὰ δεσμὸς ἔρκε

Περὶ δ' ἑσπέρων κείνην ὁδὸν.

Thesea, Erechthidas inter clarissimus omnes

Qui fuit, & celebr, durissima vincla tenebant

Tenaria sub humo. quoniam comitatus euntem

Illuc Pirithoum fuerat.

Et Virgilius lib. sexto ita de his querentem Charontem inducit:

Nec vero Alciden me sum lætatus euntem

Accepisse lacu, nec Thesea, Pirithoumque.

Diis quanquam geniti, atque inuicti viribus essent.

Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit,

Ipsi a folio regis, traxitque trementem.

Hi dominam Dis thalamo deducere adorti.

Proserpinæ mos erat modo canes, modo nigras & steriles victimas immolari, qua-
re ita scripsit Virgilius:

ipse atri velleris agnam

Aeneas matri Eumenidum, magnæque sorori

Ense ferit, sterilemque tibi Proserpina vaccam.

Hoc in loco non solum varios ritus sacrorum, sed etiam aliam esse Hecaten,
aliam Proserpinam obseruare conuenit: quoniam & Hecaten sororem Eu-
menidum, & Proserpinam poeta nominauit, cum huic agnam, illi vaccam ste-
rilem immolari dixit. Scripsit Pausanias in Bæoticis Proserpinam adhuc par-
uulam ad capiendum anserem, quem inuita de manu dimiserat, in caetero
sum antrum ingressam, quo anserem, à lapide sub quo se occultauerat reuocato,
flatus fluius ex eo loco emerit, qui fuit nominatus Encyna. Fuit in agro
Phocensi Proserpinæ Venatricis templum, & Soteræ siue seruantis siue Sospi-
tæ apud Arcades. Apud Philyenses Primogeniæ. Nam & huius Deæ pro re-
rum cunctis antiqui multa cognomina excogitarunt: atque cum fabulas hu-
iusmodi ex historiis etiam verarum sumerent poætæ, tum multa ad ornatum, &
ad probabilitatem adiūxerunt. Scriptum reliquit Zexes historia 41. Chiliad. 2.
Theseū in Molossorū regionē vna cū Iriūtoō venisse, cuius regionis Rex dicebat

L 3 Aidoneus,

Aidoneus, vxor Ceres, filia Proserpina (nam mos fuit Molossorum omnes formosas mulieres Proserpinas appellare.) canemque habebat Aidoneus eximia magnitudinis, qui Tricerberus vocabatur. Hi cum per insidias filiam Regis rapere conarentur, re patefacta in vincula coniecti sunt: atque quoniam Pirithous autor illarum insidiarum fuerat, Tricerbero proiectus ab eo laniatur & voratur. Theseus, quia non sponte, sed coactus & alieno ductu accefferat, in vinculis suis retentus, donec Hercules eo ab Eurystheo missus ad abducendum Tricerberum, illum e vinculis liberauit.

¶ At nunc cur fabulas has finxerint, explicemus. Cicero in libro secundo de Natura Deorum vim omnem terrenam scribit esse I lutoni patri dedicatam: qui & Pluto & Dis ideo vocatus fuit, quod omnia & recidunt in terras, & oriantur e terris. Is igitur rapuit Proserpinam, quam frugum semen esse volunt, absconditamque quæri à matre fingunt. Illa Cereris filia nominatur, quia semina, quæ iaciuntur, e præteritis frugibus sunt exempta. At cur cum flores colligeret fuit à Plutone raptæ? aut cur narcissum præcipue colligens? quia per flores Sicilia fertilitatem & aeris temperiem demonstrarent scriptores: quippe cum in Sicilia per omnes prope menses anni flores esse consueverint: sicut de Lusitania scripsit Athenæus libro octavo, quod ibi rosæ ac violæ per maius spatium trium mensium deesse non consueverunt. Præterea cum sub terra occultatur semen, tanquam spongia ad se nutrimentum attrahit, & impletur per hyemem, quod in radices trahitur: quippe cum à superiore frigore semen depressum excreseat in caput, radicesque in loco tepidiore dilatat. illud semen cum impleatur nutrimento in futuram ætatem semen colligit, quare colligens flores Proserpina sub terra detinetur à Iutone. At quos flores? Narcissum præcipue, quod nomen torporem & segnitiam significat. Non enim statim erumpit semen ubi nutrimentum collegit, ac florum materiam, sed in se continet: donec anni tempore illud paulatim euocatur & in thyrsos diffunditur. Raptæ esse dicitur in Sicilia, quod ea insula cæterarum omnium tritici feracissima sit, quæ etiam horreum fuisse dicitur Romanorum. Hæc ab Arethusa, quæ virtus est seminis, ut nomen ipsum significat, Cereri indicatur, quia apto tempore ab ipsa insita virtute expellitur. Hæc later sex menses apud maritum, dum sol in signis Australibus à semine fuerit, donec ad maturitatem fruges perducens ad borealia paulatim redierit: tunc enim non amplius semen est sub terra per sex menses, sed in horreis agricolarum, & apud superos in locis editioribus. Dicta est ut quidam putarunt à Latinis à serpendo, quia semen per terram seipat, quam alii ita dictam existimarunt, quia luna sit, & modo ad dexteram, modo ad sinistram declinet. Hæc filia est Iouis & Cæreris, caloris scilicet ac terræ: quam tamen lunam esse sensit Orpheus in hymnis, ut in his apparet:

Εὐφρογυῖς, κερύσασα μόνη θυητοῖσι τοθεῖα,

Εἰαρινή, λειμωνιάσιν χείρουσα πνύσσιν

ἱερὸν ἐκφαίνουσα δέμας βλαστῶς, χροοκάρποις.

Splendida, sola vitis optabilis, viæque vernam

Ostentans faciem, cornutaque frugibus almis

Quæ sacrum corpus monstras ridentibus agris.

Qui igitur lunam, & Hecaten, & Proserpinam esse putarunt vnā, illam sex menses apud inferos esse alternè dixerunt, quia tantundem sub terra, quantum supra terram luna in toto anno commoretur. Physici præterea ac Mythologi antiqui superius hemispheriū, quod nos incolimus, Veneris appellatione coluerunt, inferius Proserpinam nominarunt: qua ratione Proserpinam à Plutone sub terram deportatam in fabulis tradiderunt, atque de Proserpina sat is, nunc de luna dicamus.

De

AT vero Lunam diuersam esse ab Hecate existimant, diuersorum parentum ratio patet: cum Lunam alii Hyperionis filiam esse crediderint, alii Pallantis cuiusdam, inter quos fuit Homerus, qui ita scripsit in hymno in Mercurium:

τὰ χε δ' ἔρδρετ ἐγγυατο δημίονργος.
ἢ δὲ ἴερ σκαπία προσέβησαςτο δια σελήνη,
Παλλαντος θυγάτηρ μεγαμειδαόνακτος.
Hinc Aurora tulit mortalibus orta labores.
Diuinæ ad speculum venit præsentia Lunæ,
Quæ Megamedeo superat Pallante creata.

10

At Hesiodus in Theogonia Lunam filiam fuisse Hyperionis & Thix putauit, cum ita scribat:

Θεία δ' ἡελίοντα μέγαν λαμπράν τε σελήνην,
ἢ αὖθ' ἢ τάντασιν ἐπ' ἔχθοντοισι φασίναι
Ἀθανάτοισι τε Διοί τοι οὐρανὸν ἑρμῶ ἔχουσι
Γαίαν δ' ὑποδμηδεῖσα ὑπέρτονος ἐφ' ἠλοσύνητι.
Thia parit Solem magnum, Lunamque nitentem,
Quæ superis exorta, viris quæ lumina pandit.
Auroram, rebus reddit quæ exorta colores.
Has parit amplexu coniuncta Hyperionis almi.

20

Alii Solis filiam, at non sororem, fuisse crediderunt, ut testatur in his Euripides in Phœnissis:

ὦ λυπαρὰ δ' ὦ οὐ θυγάτηρ
Ἀελίου σελανία, χροσσοκυκλον
φίλγος, οἷς ἀπ' ἑμὲ καὶ κίνησ' ἀ,
καὶ σάφ' ὅρα πάλοις μεταφύων, ἰθύνηι.
O clarissimi filia
Solis Luna aurei circuli
Lumen, quam certos stimulos,
Et prouidos pullis addens regis.

30

Cum vero Luna lucem à sole accipiat, eam & Thœben nominarunt, ut Solem Phœbum, & in curru vehi sinxerunt, ut scripsit Virgilius libro decimo.

Itaque dies cœlo concefferat, almaque curru
Noctivago Thœbe medium pulsabat Olympum.

Quæ cum in Delo insula nata fuisset, Delia vocata fuit, atque ut Sol quadrigis, ita Luna bigis vehi solita fuit, sicuti testatur in libro quinto rerum astronomicarum Marcus Manilius in his:

Quadriugis & Thœbus equis, & Delia bigis.

Quem currum tamen alii à mulo trahi sinxerunt, alii ab equis discoloribus, albo & nigro, alii à iuuenis, at Ouidius fuisse albus Lunæ equos inquit in libro primo de remedio amoris in his:

Ut solet in iuicis Luna vehetur equis.

At hymnographus Homerus ille, qui hymnum in Lunam scripsit, non solum in curru vehi solitam Lunam scribit: sed etiam poetica quadam suauitate vestes splendidas induere, & exuere solitam inquit cum vellet: quippe cum nunc lucida, nunc obscura sit pro vestium splendore, quam etiam in Oceano lavari inquit priusquam vestes sumeret: ut est in his:

ἔνθ' ἀνὰ π' ὠκεανοῖο λουσαμένη χροὶα καλόν.

L 4

εἴματα

εἴματα ἱσταμένη τηλαυγέα δ' ἱεὶ σελήνῃ,
 ζυζαμένη πάλους ἐριούχους ἀγλαίῃ τ' αἶθε.
 Rutilus Atlanteis in lymphis me nibra lauta;
 Vestibus induta & nitidis Dea luna micantes
 Curru iunxit equos celeres, quibus ardua colla.

Quidam tradiderunt Lunam fuisse uxorem Aeris, & quo Rorem filium concepit ac genuerit, ut ait Aleman Meliens in eo carmine:

Ἀγρωτὴν δρέσσει ἀύξει μὲν μήνισ' ἔχ' αἶερος ὕδρ.
 Ros Iouis & luna soboles, qui gramina nutrit.

- 10 Fuerunt qui crediderint quoddam fuisse tempus, quo nondum nata esset luna, quæ tunc esse sole credebatur, cum vel Arcades ante illam nati fuisse putati sint illi, qui non procul ab Apidano incoluerunt, ut testatur Appollonius libro qu. 2. o Argonaut.

οὐδ' ἐν πῶδα γὰρ αἶψ' ἐρὼν γῆος ἦν ἀκούσαι
 πυνδομένους. δι' οὗδ' ἴσαν ἀρκάδης ἀπιδανῶν,
 ἀρκάδης οἱ καὶ ἀρίσθι σεληναῖος ὑδ' ἐνταῖς
 ζῶντι φηγὺν ἰδόντες ἐν οὐρανῷ.

Nulli erat auditum Danaum genus. Apidanenses
 Arcades at soli fuerant olim: Arcades illi,

- 20 Qui Lunam superare serunt se tempore & annis.
 Cum glandes ederent dispersi in montibus altis.

Nam Theodorus paulo ante bellum, quod ab Hercule adversus Gigantes gestum est, Lunam apparuisse scribit libro vigesimonono. Aristo Chius & Dionysius Chalcidensis in primo suæ ædificationis idem confirmarunt. At Mnaseas ait Profelenum Orchomeni filium Arcadibus imperasse: quod etiam affirmavit Duris Samius in libro quintodecimo rerum Macedonicarum, qui inquit Arcadiam ab se, ac fluuium Orchomenum a patre nominavisse. unde & Mnaseas Arcades ante lunam genitos fuisse dixit, ut scripsit Apollonij enarrator, qui etiam Arcades ipsos vocatos fuisse Profelenos: quasi antelunares dixerim, ab Aristotele scriptis. Aiunt præterea lunam ipsam esse cornutam, qualis Bacchus ab antiquis fingebatur, ut est in hymno Orphei:

κλυδίτι δ' αὖ βασιλεια, φασφόρε, δ' ἱεὶ σελήνῃ,
 ταυρόκερος μήνι, νυκτιδρόμ' ἠεροφῶντι.

Audi luna Dea, & clarissima luminis autor.

Cornuta, & noctu incendens, quæ curris & altè.

Quam eandem marem esse & scæminam putavit idem, ut est in eodem hymno.

αὐξομένη, καὶ λεπτομένη, Σῆλ' οὐτε καὶ ἄρ' αὖ.

Aucta, & deciens: eadem quoque scæmina masque.

- 40 Huic sagittas tribuerunt poætæ, quam Cynthia a monte Deli celeberrimo & altissimo appellarunt, quo in loco Diana & Apollo nati creduntur: atque Diana eadem est luna, ut suo loco explicabitur. Sic igitur sagittas illi tribuit Horatius in tertio Carminum:

Tu curua recines lyra

Latonam, & celeris spicula Cynthia

Summo carmine.

Credita est luna præesse veneficijs, quare inuocatur apud Theocritum in Pharmaceutris cum Hecate, quas diversas fuisse existimatas constat, cum utraq; inuocet. Hanc crediderunt antiqui è coelo magicis artibus deduci. Quippe cum antiquæ veneficæ mulieres putarentur solem lunamque abolere & ad Democratis usque tempora vulgo solis lunæque defectus aboliciones appellauerint: quod facile

cilis colligi potest ex his carminibus Soliphania, quæ sunt in Meleagro:

Μάγνησ' ἔπαυδ' ὡς τὰς αἰθέρας κίρη
Πάντες λήγουσιν ὡς καὶ αὐτὴ· καὶ γὰρ αὖ
Ψαυδὴς σελήνης αἰθέρος καταιβάτης.
Quævis pacilla Thessalorum carmine, ut
Ferunt aboler Sed illa vana fima, quod
Labatur alto luna puro ex æthere.

Et velut illud carmen octava eglogæ Virg. declarat.

Carmina vel cælo possunt deducere lunam.

Atque Thessalæ mulieres præcipuè illam artem callere, & in ea excellere putabatur, ut innuit Aristophanes in Nebulis his versibus.

Γυναικα φαρμακίδ' εἰ ποταμὸν δειτταλὴν,
καθ' ὅλοιμι νυκτὸς τὴν σελήνην.

Venticam si formidat ipse Thessalam

Coemeto, captabo lunam noctibus.

Inde vero natam fuisse hanc opinionem scripserunt antiqui, quod specula quædam rotunda ita parabantur, ut in his luna omnino appareret è cælo deducta.

Atque Pythagoræ ludicrum fuit quoddam luna plena existente ut quis in speculo quodam sanguine quæcunque collibuisse, scriberet: atque alteri prædicens à tergo illi assisteret, ea quæ scripsisset lunæ ostentans: atque ille deinde intenta acie oculorum in lunam, universa quæ forent in speculo scripta perlegeret, tanquam in luna scripta fuissent. Inde xistimo artificium Cornelij Agrippæ originem cepisse, qui in occulta philosophia videtur rationem quandam attingere, ut qui maxime a nobis distant, possint quæ volumus in luna descripta perlegere.

Id eo tempore contigisse mihi narratum est, quo Franciscus præstantissimus Gallorum Rex bellum gerbat pro Mediolanensi principatu adversus Carolum V. Romanorum Imperatorē ibi rediit Mediolanum. nam Roma in Insubriam, inde Venetias parvulus accessit cum patre, quo accidit ut plerique me Venetum esse crediderint. Nam non semel quæ per diem agerentur Mediolani, per noctem significata fuisse dicuntur Parisiis. Existimabantur igitur veneficiorum scientia præstare Thessalæ mulieres, quod essent rerum astronomicarum peritæ: atque inter cæteras Aglaonice Thessalorum Regis filia hæc scientia præstitisse dicitur, quæ quoties immineret lunæ defectus, se velle lunam è cælo detrahere profitebatur. At enim quia multitudinem imperitorum deciperet, cum Deus nullam fraudem impune committi denique patiatur, in gravissimas calamitates incidit, quare id postea usurpatum fuit apud posteros, ut, cum quis ageret infelicit, lunam detrahere diceretur. Primus omnium mortalium ausus est Anaxagoras lunæ defectum hominibus patefacere, ut scripsit Laertius Diogenes in eius vita: primusque illius viam aperuit, cum antea solis quidem defectum nemo admiraretur, cum scirent omnes id interposito lunæ corpore ita contingere: at lunæ defectum aliquam gravissimam calamitatem minari arbitrantur. Nam cuius causa effectus ignota, à divinitus fieri semper putatum fuit ab antiquis: & de his rebus non tutum fuit Philosophis verba facere: cum potius ad contemnendas vanas religiones, quam ad illustrandam veritatem dicere crederetur, ut ait Plutarchus in Nicia. Anaxagoras vero spiritus fallarum religionum minis primus declaravit quod terra inter duos præstantes o'es plantas interposita, vmbra equam pyramidē freit, cuius basis sit in planitie, dorsoq; ipsius terre conus vero vel ita extendat ut lunæ regionē prætereat, nō defuerūt tū qui à Typhon, qui ab Endymione, & qui ab Atlantide lunę circū-

um & mutationes prius obseruatas fuisse putarint, inter quos fuit Anaxagoras. Vbi fuerint oppositi isti planetae, ita, ut alterius centrum cetero alterius & centro terrae per rectam lineam opponatur, tunc luna incidens in umbram tota occultatur, ac deficit repente: illius lumen, cum nequeat tanquam speculum lumen ab eo accipere. At cum centra utriusque planetarum non opponuntur, tanto minus obscuratur, quanto magis centrum eius a linea recta distiterit alterius. Quantum esset antiquorum timor, quantaque trepidatio cum luna deficeret, declarauit Plutarchus ita in Paulo Aemilio *αιωνιδιον η σεληνη πληρης ουσα και μετωρες ημερας ιερο. και του φωτος απολα. ποτεις αυτης χροας αμειψασα ηφανισθη, τανδε φωμιον αωτη εν. νεομηνιον χαλκντα παταγοις αναβαλουμενον το φως αυτης, και πνρα πολλα δαλεις και δασιν ανεχοντων προ τον ουρανον, ουδεν ομοιον εσρατορ ει μακροστες αλλα φρικη η, δαμβος το στατοπεδον κατειλεν.* Repente vero luna cum plena esset & sublimis, facta est obscura: lumineque deficiente multiplicibus mutatis coloribus euanuit. Romanis, sicut est apud eos consuetudo, aris tinnitu lumen reuocantibus, ignesque multos, & faces, & tadas in caelum protendentibus nihil simile fecerunt Macedones: sed timor & trepidatio multa vniuersum habuit exercitum. Atque Nicias dux Atheniensium ab hostibus circumuentus tanta trepidatione repletus est luna deficiente, ut iussis suis a praelio abstinere cum quadraginta millibus hominum fuerit trucidatus, ut ait Plutarchus in libello de superstitione. Existimabant enim antiqui aris tinnitu & luminibus alte sublati lunae lumen in defectibus adiuuari: quare & Ouid. in lib. 4. mutationum aera lunae auxilia dicit, quae pulsarentur:

Cum frustra resonant aera auxilia lunae:

Alii tubarum strepitu, musicorumque instrumentorum lunae lumen reuocare conabantur, quod ita scribit Cornelius Tacitus in libro primo: Igitur aris sono, tubarumque & cornuum concentu strepere: prout splendor obscuriorue, lxtari ac marere: & postquam ortae nubes offecere visui, creditumque conditam tenebris, ut sunt mobiles ad superstitionem percussae semel mentes, sibi aeternum laborem portendi, sua facinora auerfari Deos lamentabantur. Arbitrabantur enim antiqui non solum in defectu lunae, sed etiam in morte pereuntium vtilem esse aris tinnitum, quoniam purus esset, & cui nullum piaculum posset accedere, qua de causa in omnibus lustrationibus & expiationibus illo utebantur, quod scriptum fuit ab Apollodoro Cyrenaeo in libro de Diis. Eximias esse vires lunae supra omnes planetas ferre vno sole excepto facile sentimus, quamuis magnitudine corporis sit illis inferior: luna enim, ut ostendunt Mathematici, vix maior est dimidia parte terrae: cum alia sydera conspicua maiora vniuersa terra esse dicantur. Neque solum illius forma mutatur tum crescendo, tum ad initia recurrento: sed et regio, cum modo ad Aquilonem, modo ad Austrum declinet a circulo animalium: atque in illa modo est quaedam brumae, modo solstitii similitudo. Multa denique ab illa manant & fluunt quibus animantes alantur, & augetur, pubescant, & maturitatem assequantur, quae oriuntur a terra. Idcirco Chaldaei dicebantur lunam ortus nascentium moderari, cum sydera notent & animaduertant ea quae lunae fuerint adiuncta. Sed carmina quaedam huc ascribere putaui: quibus vniuersa proprie lunae natura in omnibus mutationibus explicat;

Ε' μοι το' γ' ο' ποδ' χειμενος δ' δασκαλω
ακουε' επ' ας τ' λω σεληνηαιαν φυσιν.
Θ' σεις απαντων των χυμων κληρουμένην.
υ' ρα μεν ες ν' ο' γ' α της πρωτης μετ' ας.
τ' λω β' εο κ' λω αυξησην εκ μ' μευμένην
δε μιν δε πα σεληνος α' τη' χει' δ' ρε' μιν

ἀμυδρὴ γὰρ καὶ σφραγὶς δόκει τότε
 ἔπειτα λοπὴν εἰς δὲ γὰρ δὲ δευτέρῃ,
 ἔπειτα ταπεινὴ πρὸς παραμυθίαν γὰρ γέχρη.
 ἔπειτα γὰρ καὶ δόκει τὸ πῶς ἔχεται.
 ψυχὰ δὲ σκεῖν ἢ συγκυβεῖσα τῷ γνόφῳ.
 καὶ εἰς ἀδύλου πάλιν ἔρχεται νῆα,
 Πρίστωτα καλλύουσα καὶ πληρουμένη.
 ταῦτι μὲν οὕτως, εἰδότες πλεονεχθεῖ
 κόμπος πρὸς αὐτὴν, καὶ κινὴ σωμυλία.
 In posterum me vius magistro discito
 Natura lunæ quæ sit apte: hæc omnium
 Vim continet succorum, & hæc potentiam.
 Est vda primum, donec illa creuerit,
 Infantibus prorsusque sic simillima.
 Tepens at inde plena cursum perficit,
 Vigere rum videtur, esse & florida.
 Decrescere ut cepit deinde, mox die
 Vigesima remissus acta fit vigor,
 Aretque sensim. longa nec fit hinc mora,
 Senescit illa, mox videtur emori
 Deformis, a' gena, atque operata nubibus.
 Rursusque sic noua hæc pr' us quæ nulla erat.
 Vultu decoro prodit, & repletur hinc.
 Hæc sic habent. Si plura quis dicat tibi,
 Nugas loquacis credito, atque fabulas.

10

20

Has autem mutationes sortita est luna pro situ quem tenet solem respiciēs: nam
 cum semper lunæ dimidium illustretur, accidit in coniunctionibus eam lunæ
 partem illustrari, quæ superior est, nec nobis conspicua: quæ semper propè cum
 sole supra terram confurgit. Illud autem longe aliter se habet in plenilunio, cū
 sola pars nobis conspicua illustretur, solique opponatur, quippe cum media sit
 nox vbi ad cœli medium peruenerit. Hæc autem tanto magis vel minus contin-
 gunt, quanto magis luna, vel minus recesserit a sole. Cum vero corpus lunæ nō
 sit ex aliqua materia densa ut terra est, aut ex ea composita, mirum videtur cur
 xenophanes adductus sit, ut in luna habitari dixerit, eamq; locū esse multarum
 urbium. Ego sanè illam causam fuisse cenleo, cur is eam sententiam introduxe-
 rit: quia sicut in frequentissimis ciuitatibus, multi sunt rerum nouarum cupidi,
 ita in philosophia contingit: nonnulli enim ne nihil scisse videantur, aliqua no-
 ua mostra in philosophiam introducunt, ut alicuius rei inuentores fuisse appa-
 reant. Sic etiam Nicetas Syracusius cœlum, solem, lunam, stellas, supera deni-
 que omnia stare dixit, neq; quicquam præter terram in mundo moueri: qua cir-
 ca axem suum versa omnia illa contingere dicebat, quæ si cœlum stante terra
 moueretur, contingerent, ut testatur etiam Cicero in secundo quæstionum aca-
 demicarum, & Ptolemæus in primo Almagesti. Multæ fuerunt fabulæ de luna fi-
 ctæ, quod dormientem Endymionem in Latmo, Carix monte adamarit, & cum
 eo concubuerit, ut in his significauit Catullus:

30

40

Ut Truiam furtim sub Latmia saxa relegans,
 Dulcis amor gyro deuocet aërio.
 Sic Ouidius in ea epistola, quam scribit ad Heronem Leander:
 Luna mihi lumen tremulum præbebat eunti,
 Ut comes in nostras officiosa vias.

Hanc

Hanc ego suspiciens faueas ò candida dixi.

Et subeant animo Latmia saxa tuo.

Non finit Endymion te pectoris esse seueri:

Et quod Panos amore in arietem versu capta fuit, v. significauit Virgilius libro 3: Georgicorum:

Munere sic niueo lanæ, [si credere dignum est]

Pan Deus Arcadia captam te Luna sefellit,

In nemora alta vocans: nec tu aspernata vocantem.

Memoriae prodidit Rhianus Cretensis in lib. 13. Heracleæ Lunam cum Endymione dormuisse in montibus apud Trachinem. Atque Nicander in rebus Aetolis montes illos vocatos fuisse Aselenos ait, quia Luna lumine per id tempus carere consueuerint, quo Luna dormiret cum Endymione. Scriptum reliquit Pausanias in Eliacis Endymionem filias quinquaginta ex ipsa Luna suscepisse. Ac præter ceteros mares Aetolum, qui cæso per imprudenciam Chærone Cleodori filio in Hyancim profugit, quæ postea ab ipso vocata fuit Aetolia, vt testatur Antigonus Carystius in Dictionibus. Lunæ & Dionysio mos erat fues immolari apud Aegyptios, vt ait Herodotus in Euterpe: *τοῖσι μὲν οὖν ἀλλοῖσι θεοῖσι θυῖεν ὅς οὐδ' ἀκαυῖσαι αἰγυγῆσι, σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούρῃσι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ παρὰ σελήνῃ τοὺς ὕψισαντες, πατρίοντα τῶν κρῶν.* Cæteris quidem Diis fues immolare nefas esse putant Aegyptii, at Soli, Lunæ, & Dionysio eodem tempore, in ipso plenilunio scilicet fues mactantes, carnes conculcant pedibus: quo in loco ritus multiplex sacrorum, in quibus fues immolabantur apud Aegyptios, ostendit Herodotus. Erat tamen consuetudo apud alias nationes vt nulli Deorum, nisi Cereri, fues immolaretur: cum Lunæ, cum haberet cornua, taurus mactaretur, vt ait Lactantius in libro de Falsa religione.

¶ Ac de his, quæ fabulosè de Luna dicta fuerunt, satis dictum est: nunc ex illis sententiam sapientum explanemus. Hæc filia fuisse Hyperionis, quoniam super nos assiduo & celerissimo motu conuoluantur superna corpora, dicta fuit. Alii non ab ætymologia nominis, sed ab Hyperione viro rem deductam arbitratii sunt, quia primus Hyperion astrorum motus obseruauerit: qui etiam pater astrorum vocatus fuit, & lunæ solisque præcipue, quod ita Homerus videtur significasse in primo Odyssi.

αὐτὰρ γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο

Νήπιοι, οἱ κατὰ τοῦς ὑπερίονος ἡλίου ἠσθιοι,

Stultitia periere sua, quod cædere adorti,

Quod solis mactare boues Hyperionis ausi:

Cum lumen à sole accipiat, Solis filia dicta est. At eadem soror, quod ex Hyperione cum sole nata creditur, vel quod eodē tempore nata sit & ab eodem pariete creatore rerum omnium Deo, vel quod illi sol tāquam sorori lumē impertiat, vel quod fraterne tempora inter se diuiserint, cum Luna nocti, sol diei moderetur. nam cum sol per se sit lucidus, luna nullum habet proprium lumen, sed tanq̃ speculum corpus diaphanes existens receptum à sole lumen ad terram transmittit. Dicta est in curru vehi, propter celeritatem, quam sine vehiculo vulgus intelligere non poterat, q̃ et attinet nō mediocriter ad orationē poetice exornandā. Quod vestis indueret variorum colorum, id excogitatum fuit ad explicandas multiplices mutationes: quodque in Oceano lauaretur dictum est ad opinionem vulgi, cum tantundem vndique distet à terra & ab aquis. Illud sanè ridiculum est fuisse aliquod tempus, cum luna nō esset, neq; tamen vilum vel architectum, vel ferramenta proferri, vnde luna fabricari cœperit. Ad exprimendam lunæ naturam, sue ingenium multorum mortalium, qui mutatur in horas, fabulati sunt antiqui

antiqui lunā orauisse matrem ut sibi aprā tunicā contexeret, quæ respondit nulla ratione illud fieri posse, cum nunc plena sit, nunc in cornua curuata, nunc utrinque gibba, quare modo crescenti tunica distumperetur, modo decideret è gracilio e corpore. Fuit eadem Lucina dicta, quia luna per incrementum humorum semiplena faciliorem reddit nixum atque partum euocat in lucem, qua nobis scire ait Timotheus:

Διὰ κυάμιον πέλον ἄστρον,
Διὰ τ' ὀκυτόμοιο σελάνης.
Per & cerylum polum astrorum,
Per & citiparē lunę.

Huic filiam natam esse memorant antiqui Erfam nomine, quam è Ioue concepit, sic enim ros dicitur à Græcis, qui pro lunæ potentia variatur, vnde non in suauiter scripsit Alcman:

ὅτε Διὸς θυγάτηρ ἔρσα γένοιτο, ἥ τε σελάνης.

Ros Iouis & luna ut Ioboles grauliana nutrit.

Hæc eadem mas & femina putata est, quia humorem & nutrimentum præbeat animantibus, & quia maris vice nocturnum præberi calorem, quo plurima ad putredinem & ad generationem adiuuantur, ut ait Ptolemæus in magna compositione: quare, illi sacrificabatur à maribus vestie muliebri: à mulieribus virili indutis, ut scripsit Hilochorus. Deinde sagittas lunæ tribuerunt antiqui vel propter radios, quos ad corruptionem demittit, vel propter dolores parientium: cum illi non valde sint dissimiles doloribus vulnery, acerbiter eorum exprimentes. Hanc idcirco parturientes ad leuandos dolores inuocabant, ut infantes facilius in lucem ederentur, Lucinam nominantes: atque cum vna esset varia nomina pro variis facultatibus sortiebatur. Credita est plurimum conferre beneficiis, quoniam multæ sunt admirabiles planetarum vires certo quodam ordine collocatorum. Nam alia vis est oppositorum, alia coniunctorum, alia in regionibus aliis existentium planetarum, cum per tertiam vel quartam vel sextam partem circuli distiterint. Neque hoc mirum videbitur si quis cognouerit Mercurium Trismegistum in statuas certo ordine collocatas certis magnitudinum rationibus seruatus dæmones solitum accire, ita ut illæ mox loquerentur. At quoniā eadem est etiam Diana vocata, nunc de Diana verba faciamus.

De Diana.

Cap. XVIII.

Cum eadem luna sit, & Hecate, & Diana, tamen non omnes hæ vires, quæ per has intelliguntur, vno nomine dicuntur, etiam ab vno fonte manant. Cū enim Hecate nunc Iouis, nunc Aristæi, nunc Tartari, nunc Persæ filia dicatur: luna modo Hyperionis, modo Pallantis: quod illa sit factorum vis à Deo proficiscens, ut diximus: hæc velocissimus sit planeta, cuius multiplex est potentia in rebus inferioribus, quæ quoniam maximè remouetur à vi primi motus, maximè sua natura vntur. Hanc eadē esse Hecaten patefecit Callimachus in hymno in Dianā, qui illā Phæzā nominauit, colatē fuisse Hecatē cōtat, ut est in his:

Γ' ἵνα μαννχῇ, λιμνοθέατα, χαίρει φερύα.

Salve Munychia, & potius tutela, Phæza.

Hanc filiam fuisse Latonæ Cæique Titani constant, quam Nicander in Theriacis ita Titanidem nominauit:

τόνδ' ἀλλ' ἔπειτα κ' ἐρηϊτῆν ἀσπίδα
Σχορπίον ἐκ καίτοι τοτέτηγμένον, ἥμος ἐπ' ἔρσας,
Βοιωτὴς τευχούσα κακὸν μόνον ὀρίαντι.

Græc.

Grandine signatum Titanis at inde puella
Scorpion immisit, qui cuspide furgat acuta
Baxoto meditata necem ut fuit Orioni.

Alii ex Ioue & Latona natam esse dixerunt, de qua ita scripsit Cicero in secundo de natura Deorum: Dianæ item plures: Prima Iouis & Proserpinæ, quæ pinatum Cupidinem genuisse dicitur. Secunda notior: quam Ioue tertio & Latona natam accepimus: tertiæ pater Vpæ traditur, Glaucæ mater: eam Græci sæpe Vpim paterno nomine appellant. Inter has omnes Iouis filia celeberrima fuit, quare omnia cæterarum illi vni tribuitur à poetis. Hanc Deliam nomina

10 rūt, quia nata sit in Delo, sic enim vocavit Ovid. in Phædræ epist. ad Hippolytū:
Iam mihi prima Dea est, arcu præsignis adunco

Delia, iudicium subsequar ipsa tuum.

Hanc non solum Iouis filiam, sed etiam *Χρυσίαν* vocavit Orpheus in hymnis siue terrestrem, ut dictum est de Hecate. Hanc eandem lunam esse demonstra-

uit in his Virgilius lib. nono:

Suspiciens altam lunam sic voce precatur:

Tu Dea, tu præsens nemorum succurre labori

Astrorum decus, & nemorum, Latonia custos.

Sic Ovid. lib. 15. Metamorph.

20 Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ

Esse potest vnquam, semperque hodierna sequente,

Si crescit, minor; est maior, si contrahit orbem.

Sic Cicero in secundo de natura Deorum: Dianam autem & lunam eandem esse se putant. hæc cum nata esset ante Apollinem, at eodem tamen partu: obstetricis munere postea apud matrem est functa nascente Apolline. Quod autem illa quæ Iouis & Latonæ filia fuit, fuerit celeberrima, patet vel ex eo hymno Homeri, qui ita se habet in Apollinem,

χαίρε μάχης ὁ λητοί, ἐπεὶ τίκεις, ἀγλαὰ τέκνα

ἐπὶ πολλὰτ' ἀνὰκτα, καὶ ἄρτεμιν ἰοχίαιμιν.

30 *τῷ μὲν ἐν Ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῶν ἐν δὴλῳ,*

Salve Latona: ut peperisti pignora clara.

Venatrix Diana tua est, & clarus Apollo:

Edita in Ortygia hæc, in Delo est ortus Apollo:

Et Corneliustacitus in libro tertio; Primi omnium Ephesij adiere memorantes, non ut vulgus crederet Dianam atque Apollinem in Delo genitos esse apud se Cenchium amnem locum Ortygiam, ubi Latonam partu gravidam, & oleæ quæ tum etiam maneat adnexam edidisse ea numina, deorumque monitu sacratum nemus, atque ipsum illic Apollinem post interfectos Cyclopes Iouis iram vitauisse. Hanc Cereris & Dionysi & ipsam & Apollinem fuisse filios scribit Herodotus ex Aegyptiorum sententia, at Latona fertur illorum fuisse nutrix, ut patet in his. *Ἀπὸ πολλὰν δὲ καὶ ἄρτεμιν Διωνύσου καὶ Ἰσίδος λεγούσιν εἶναι παῖδας, καὶ οὗτοι προφῆν αὐτοῖσι χυσάτερων γενέσθαι.* Apollinem vero & Dianam Dionysi

40 & Isidis filios esse inquirunt: at Latonam eorum nutricem & servatricem fuisse asserunt: quam opinionem secutum postea Aeschylum inquit Herodotus Dianā Cereris filiam appellasse, cum Ceres dicta sit Isis ab Aegyptiis, ut testatur Pausanias in Arcadiciis. Alii Cæi Titanis & Phebes filiam putarunt. Cum mares omnes Diana auerfaretur, quia viderat quæ passa erat mater, cum obstetricata esset, impetrauit à patre Ioue ut perpetuam virginitatem seruare posset, ut apparet ex his Callimachi carminibus.

Δοσμοὶ καὶ ρυτίδων αἰώνιον ἄτρεα φυλάσσει

Da

Da michi perpetuo ut sim virgo, da pater alme.

Arcus præterea & sagittas & puellas socias sexaginta Oceaninas, & alias viginti, quæ illi arcus cothurnosque & canes curarent Iupiter postulanti tribuit: deditque venationibus præesse, & viis & portubus, quæ patet ex his apud Callimachum:

Εὖ ὦν καὶ λιμύρας ἐπίσκοπος.

καὶ μὲν ἀγναῖς

Nam præfecta viis & portubus ipsa fereris.

Quæ quoniam venationibus delectaretur Dictynna vocata fuit à retibus: nam *διντυν* rere est apud Græcos. Sic enim illam nominari inquit à nymphis Callimachus in lavacrum Dianæ, & Ovidius lib. 2. multationum:

Ecce suo comitata choro Dictynna per altum

Mænalon ingrediens, & cæde superba ferarum, Aspicit hanc.

Cuius etiam cognomen fuit *ιοχέαιρα* apud Græcos, quia sagittis delectaretur, quibus insectaretur feras, ut eam nominavit Hesiodus in Theog.

Λητοῖδ' ἀπὸ λῶνα, καὶ ἀρτέμιον ἰοχέαιραν,

ἰμεινέτα γόνον παρὲς πάντων οὐρανίωνων,

Γένετ' ἄρ, αἰ γυνόχοιο δῖος φιλότῃτι μεγείσα.

Nascitur hinc Phœbus, gaudensque Diana sagittis

Pignora Latonæ. peperit clarissima Divum

Hæc Latona Ioui magno coniuncta in amore.

Fabulatur hanc per imprudētiā venando, Cenchriam Pirenes nymphæ filium intere misse, quare cum Pirene eum lugeret tantam vim lacrymarum profudisse ut in fontem sui nominis sit conuersa. Cur venationibus præfecta credita sit Diana, causa huiusmodi ab antiquis memoratur: Nympha quædam Britomartis, vel ut alii maluerunt, Bretimarty, cum venaretur in quædam retia cecidit. unde cum se explicare non posset fera superueniente præcipue, Dianæ sacellum vouit si in columis euaderet, quod postea erexit, & Dianæ Dictynnæ ab iis retibus nominis, unde dicta est postea venantibus præfecta Dea, ut scripsit Dicæarchus, & Aristophanis enarrator. Alii tamen maluerunt Dianam ipsam venationibus præfectam fuisse; quod venationibus mirum in modum delectaretur, quare eius imaginem semper arcus adhiberi solitus fuit, ut scripsit Melanthus in libro de imaginibus Deorum. alij dicunt Britommartim Ioue & Charmes filiam carissimam fuisse Dianæ ob venandi studium, quæ cum Minoem insequentem lugeret præ amore se in mare deiecit in retia, quæ ad capiendos pisces erant in mare demissa, & à Diana in Deorum numerum delatam, Dictynnæ & Aphæ nomine culta est ab Aeginetis & à Cretenfibus ut ait Apollodorus Cyrenaicus in libro de Dijs. Hæc eadem Dea choris, & musicis instrumentis delectari solita creditur, ut ait Home. in hymno in Venerem:

οὐδέ ποτ' ἀρτέμιδα χερσὶν ἀνατονα κελადενίσ,

Δαίματ' αἰνέειν φιλότῃτι φιλομειδῖς ἀφροδίτῃ.

καὶ γὰρ τῇ αἰδὲ τόξα, καὶ οὐρεσι δῖης ἐναίρειν,

φύρμιγγες χοροῖς τε διασφύσσειτ' ὀλοθυγαί,

ἀλσάτε σκυιοῦντα. διπλῶν τε πλόκ' ἀνδρῶν.

Dianæ haud potuit mentem peruincere amore

Alma Venus, quam circumstant risusque iocique.

Huic arcus placuere, feras & cædere syluis.

Huic citharæ atque chori, clamor concinnus; & vrbes

Iustitum huic luminum, vmbrosæ super omnia sylvæ.

Cum virginitatem perpetuam seruare, viis ac portubus præesse, à tot nymphis sociis obseruari impetrasset à Ioue in sylvis perpetuo serè degebat, ut marium consue-

consuetudinem deuitaret, quare & venatrix dicta est, & nemorum atque montium custos existimata: vt ait Hora. lib. 3. Carminum.

Montium custos nemorumque virgo,

Quæ laborantes vtero puellas

Tē vocata audis, adimisq; letho

Diua triformis.

Et Virgilius libro vndecimo :

Alma tibi hanc nemorum cultrix Latonia virgo.

Præfata fuit præterea parturientibus, vt intelligeret quantum malorum cum-
 20 lum deuitaſſet, cum virginitatem expetiuit: vt licet ex his Callimachi verſibus
 intelligere, vbi ſe nunquam in urbem adituram dicit, niſi cum à parturienti-
 bus vocabitur.

πύλαισι δ' ἐπημίξομαι ἀνδρῶν
μοῦνον ὅτ' ὀξείαισιν ὑπ' ὀδίνεσσι γυναιῶν
τειρόμεναι καλέουσι βοήδων.

Urbes accedam solum, ac sub recta viroꝝ;

Pressa dolore gravi nisi cum me femina partus

Auxilio arcelet.

20 Multiplex denique officium fuit Dianæ, quippe cum virginē pericula iam vir-
ginitatis, vt eius Dæd, cuius hæcenus in tutela fuissent, iram deuitarent, consue-
uerint in canistris sacrificia ad Dæd templum deportare, eam nominis veniam
postulantes, quod à Grecis *καμποει*, dicebatur. neque eos canistris, nisi illæ se-
rebant, quæ ad nubilem ætate peruenissent, de qua cōsuetudine meminit Theo-
cricus in *harmaceuria*. Deinde cum ita vterus excreuisset grauidis puellis, vt
fuenta zona vti amplius non possent, eam zonam mos fuit in templo Dianæ *Ἀ-
στυν* cognomento zonam soluētis scilicet, quod fuit apud Arhenienses, de-
ponere, quare postea dictum est zonam soluere, pro eo quod est grauidam fie-
ri, quod patet ex his carminibus Apollonii lib. primi :

μίσην πρῶτον ἔλυσεν καὶ ὕστατον, ἔσχεν γάρ μοι
εἰλεθυῖα θεᾶ πολέος ἐμὲ γρηετόκοιτο.

30 *ειλεν οὖν ἅα πολλὰς ἐμύνηε τόλῃσιν.*
 Prima soluta mihi est postremaq; zona, quod ipsa
 Invidit multos natos Lucina misellæ.

Eam vero dicendæ zonæ consuetudinem, vt Veneri coronas ob nuptias, ita significat Agathias in his carminibus:

τῇ Παφίησιθαίους, τῇ Παλλάδι τὸν πλοκαμῖδα.

Ἀ'ρτέμει ζώτω ἀνδρεοκαλήρον,

Εὗρετο γὰρ μνηστῆρα, τὸν ᾔδειλε, καὶ λάχεν ἱβήν

Εὐφροῖα, καὶ τελέων ἄρσεν ἔτιχτε γένος.

Mineræ crines poluit, Venerique corollas.

Dianæ zonam candida Callirhoe.

46 **Nacta procum fuit hæc, quem tota mente petebat,
Atque maris mater facta fuit generis.**

Cum igitur obstetricis munere fungeretur, dicta est à Græcis *ἐλευθεύα*, à Latinis *Lucina*, quia nascentia omnia in lucē euocaret. Cum vero venatum exiret, quo cultu corporis vteretur, expressum est in illo Epigrammate :

Ἀ'ρτεμι. ποῦσε τόξα, παρ' αὐχένῳ τε φάρι τε.

Ποῦ δὲ λυκαίων ἐνδρομῆς αὐβυλίδων.

Πόρῃ τε ζωοῖο τετυγμένῃ· ἡ δὲ εὐρὺς ἀκρὸν

ἰγγὺν, φρίνιξ πεπλος ἐλίσσόμενος;

κείνα μὲν εἰς αἶγλην ὀπλίζεμαι. εἰς δὲ θυγαῖς

GPA

εἴμ' αὐτὰς, ἱπὸν ἀγρομένη θύλας
 Arcus ubi Diana iacet, vel plena pharetra?
 Aut ubi Cretensis Endromis arbylidis?
 Fibulaq; ex auro, fucataq; murice vestis,
 Quæ solita est summi poplitis ora regi?
 Arma ea sunt prædæ: sed cum mihi sacra parantur,
 Ut cernis, læta ad pocula inermis eo.

Huic Deæ currum aureum à ceruabus candidis tractum tribuerunt antiqui, vñ
 ait in his Callimachus:

Ἀρτέμι παρθένῃ τιτυοκτόνι, χρῖσι μιν
 ἄρτα, καὶ ζώνη, χρυσόνδ' ἐξέλεσθαι δίφρον.
 εἰδ' ἐβλάθυ χρυσὴν διακεκλίσσασιν χαλινὰ.
 Aurea nam domitrix Tityi sunt arma Diana
 Cuncta tibi, & zona, & luga quæ cervicibus aurea
 Ceruarum imponis currum cum ducis ad aureum.

Credita est Diana fuisse piscatorib. etiā præfecta, sicuti testat in his Apollonidas:

οὐ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων, ἢ οὐκ ἴσασιν ἡμεῖς
 Ἀρτέμι δαρπύμην θύρις ὁ διτυβόλος.
 καὶ ζῶντ' ἡρώδης ἰσχυρὰ, καὶ σφόδρ' ἄρκτον
 αὐτὴν ἐπιβράνσας, τὴν πενήχην θυοῖν.
 Ἄλλ' ὅς μοι πληθύνει δίδου θύραμασιν ἄν
 δίκτυα, σοὶ δίδεται πάντα μάκαρ Ἀλφειά.
 E pruna dono triglamque apuamque Diana
 Piscator Theris hanc tibi litoream.
 Pocula plena mero spumantia, siccaque frustra
 Visi: læta cape è paupere sacra manu.
 Pro quibus alma mihi da prædæ plena videre
 Retia: sunt etenim retia sacra tibi.

Memoriæ prodidit Pausanias alatam fuisse Dianæ effigiem apud Eleos, quæ dex-
 tra pardum, sinistra leonem porrigeret. Ignifera præterea siue Lucifera Dea vo-
 catur ab Euripide in Iphigenia in Tauris: qui eandem putavit esse & lunam, vt
 diximus. Illam faculratem idcirco Dianæ tribuit Callimachus, vt grauissimis af-
 ficiat calamitatibus quos libuerit, vt est in his:

Σχέτλοι, οἷς τὴν χαλεπὴν ἐμμάχεται ὀργὴν.
 κταμένασιν λοιμοὶ καταβόσνεται ἔργα δὲ πᾶχι.
 κείρονται δὲ, γέροντες ἐφ' ὕσσιν. αἰδὲ γυναικὲς
 ἠβλῆνται θνήσκουσι λεχνοῖδες.
 O miseri, quibus ipsa gravem tu concipis iram.
 Nam morbus depascit oues, segetemque pruinæ.
 Orbanturque senes natis, & foeminae abortum
 Mox pariunt.

Nam horum omnium facultas est lunæ concessa. Scriptum reliquit Plutar-
 chus in vita Arati, Dianæ imaginem admirabilem quandam fuisse apud Pelle-
 nenses: quæ cæteris quidem temporibus neglecta iacebat, at ubi à sacerdote ef-
 ferretur, neminem quidem respiciebat, sed omnium refugiebat intuitum in fa-
 ciem. Illius enim aspectus non hominibus solum, quos demêtes faciebat, erat for-
 midabilis ac gravis: sed etiam arbores vel faciebat infecundas, vel fructus deijcie-
 bat, quacunque læta fuisset. Et Strabo libro 12. Castabalim sanum fuisse Dianæ
 Perlicæ scribit, ubi sacræ mulieres illæsis pedibus super prunas ambulant. Legē
 fuisse in Tauris scribit Herodotus in Melpomene, vt omnes Græci, qui naufragi

ed appulissent, virgini Dianæ immolarentur, vel ut alij maluerunt, præcipites è quodam sublimi loco deicerentur. Alij id moris fuisse inquit ut caput eorum percuteretur, qui cum essent mortui, eorū capita in crucem tollebantur, quæ alij in humari putarunt. Fuerunt qui putarint Tauricam illam Dianam Iphigeniam fuisse Agamemnonis filiā, de qua Diana talis refertur fabula à Pausania in posteriorib. Eliacis. Fama est q̃ Alphæus amore Dianæ captus ubi neq; gratia, neq; precibus se quidquā ad nuptias proficere intelligeret, sit ad vim conuersus: at illa fugiendo insequentem Alphæum vsq; ad Letrinos ad nocturnos choros protraxit, ubi interesse Nympharum lusibus consueuerat. Ibi Dea sibi, suisque socijs osceno obleuit, quam cum dignoscere non posset Alphæus elusus abiit: tum Letrini Dianæ Alphæi templum dicarunt. Huic Deæ mos erat boues immolare, quare apud Persas Persicæ Dianæ in traiciendo Euphrate scribit Plutarchus in Lucullo obuias fuisse boues, quæ incustoditæ per regionem vagabantur lampadem Deæ notam habētes impressam. Quamuis Hora, verrem illi mactari dicit in his:

Imminens villæ tua pinus esto:

Quam per exactos ego lætus annos,

Verris obliquum meditantis ictum

Sanguine donem.

Alij dicunt omnium quæ nascerentur è terra primitias huic Deæ offerri solitas, ut apparet ex his versibus Euripidis:

ὅτι γὰρ ἐν ἡμέτρῃς τῆς

καλλίστης, ἐν ἧς οὐρανὸς ἔδωκεν ἄνθος

Ego quod annus optimum produxerit,

Voui immolare Luciferæ certe Deæ.

Sic cum ab Oeneo neglecta fuisset, qui primitias Dijs cæteris agrestibus obtulerat, illa aprum Calydonium eximia magnitudinis excitauit ob indignationem, qui vniuersum agrum Oenei infestaret, quod expressit Ouidius in libro octauo mutationum:

Huius opem Calydon, quamis Meleagron haberet,

Sollicita supplex petijt prece, causa petendi

Sus erat infestæ famulus, vindexque Dianæ.

Oenea namq; ferunt plenis successibus anni

Primitias frugum, Cereri, sua vina Lyxo,

Palladios flauæ latices libasse Mineræ.

Cæptus ab agricolis superos peruenit ad omnes

Ambitosus honor: solas sine thure relictas

Præteritas cæssasse ferunt Laroidos aras.

Fuit consuetudo ut candida cerua Dianæ mactaretur, quæ sibi grata victima credata est, quod eam pro Iphigenia substituerit, quare inquit Ouidius:

Candida quæ semel est pro virgine cæsa Dianæ,

Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.

Mos fuit apud Ilaeenses antequam nuptias celebrarent Dianam cognomen to Eucliam placare sacrificijs, quod cum esset virgo, putaretur habere odio matrimonia, de qua consuetudine meminit Plutarchus in Aristide. Habuit celeberrimum omnium templorum & augustissimum Ephesium, quod totius Asiæ studio ducentis & viginti annis architecto Chersiphronē fuerat ædificatum, cuius erat longitudo pedum quadringentorum & quinque ac viginti, latitudo ducentorum & viginti, in quo fuerant centum & viginti septem columnæ à totidem Regibus erectæ admirabilis longitudinis ac pulchritudinis: nam ad sexaginta pedū mensuram accedebant, quarum triginta sex fuerūt incredibili

artifi-

artificio & magnificè coelata, cum aptis tanto artificio columnarum epistylis, Aderant & picturæ mirificæ, & pulcherrimæ statux magnificentiæ eius templi convenientes: quæ omnia ab Herostrato viro Ephesio incensa fuerunt, ut hac ratione, cum ingenij præstantia non posset, sibi perpetuitatem nominis compararet. Illud autem incendium accidit circiter Idus Sextilis, quo die natus est Alexander Macedo cognomento Magnus, ut ait Iularchus in eius vita. Ne potiretur autem Herostratus re per tantum scelus optata, sanxerunt Ephesij propositis grauisimis suppliciis ne quis in posterum Herostratum nominaret. Atque huius magnificentissimi templi sublimitatem & mirabilitatem præclare expressit poeta in illo epigrammate, quod etiam ipsum templum I arthenonem vocauit, 10 huc virginum thalamum:

τίς τοι' ἀπ' οὐλύμπτου μετα' ἄγαρθ' ἐγενήθη;
τὸν πάρος οὐρανὸν ἐμβέβηκα δόμοισι

Εἰ πόλιν ἀνδρείλοιο θεῶν βασιλείαν ἰάναν,

τὰν δὲ δ' ἡμῶσιν αἰπυτάων ἐφισόν;

ἢ ῥέ σὺ θοάμηνά τιτυκτόντ' ἐμὲζον δ' οὐλύμου

τὰν γ' ἑσθόν, ἐγὼ τοῖτόν σ' ἐγείνω θάλαμον;

Quis tulit à cælo sublimem partheneonem,

Qui fuerat superis cognitus ante Deis?

Menia ubi Androchli, Imperiumque existit Ionum,

In claram Musis, militiaque Ephesum?

An quia grata magis cælo tibi terra sit alitrix,

Diana hic thalamum percipis esse tuum?

Scriptum reliquit Strabo in libro decimoquarto quod cum illud templum, quod affabre & multo artificio à Chesi-phrone extructum fuerat, conflagrasset, aliud Ephesij non minus magnificum construxerunt relictis prioribus columnis, detrahis mulieribus aureis ornamentis, multisque opibus & publice & priuatim vendique in vnum tollatis. Hanc inuocare consueverunt cum fierent sacrificia veneficæ, ut est in libro Epodon apud Horatium, in his:

Orebus meis

Non infideles arbitraz

Nox, & Diana, quæ silentium regis,

Arcana cum sunt sacra.

Multa cognomina sortita est Diana, à locis in quibus culta est, ab ijs qui templa dicarunt, ab euentu rerum, sicut de Dijs cæteris dictum est. Ut Tauropola siue Taurica, Persica, Minthia, Pergæa, Ephesia, + pione, Forensis, Orthosia, Istris, Hægomache, Isora, Limnæa, Lycea, Lucifera, Patroa, Pheræa, Propylæa, Leutrophryne, Orthia, Suadela, Sospita, Saronis, Salaminia, Hegemona, Hemeretia, Calista, Cnacalytia, Agrotæra, Elaphia, Cōdyleatis, Alpheia, Hymnia, Agrestis, Pyronia, Laphria, Euclea, Stymphalia, Triclaris, Sciaditis, Philomirax, Chrysylacathe, Sacrificula, Cordace, Lycoatis, Lymnea, Iaculatrix, Venatrix. Rursus illius varia vsurpari nomina variæ nationes: nam Cretenses Diōtynnā, Thraces Vpim, Arcades Orthosiam, parturientes Lucinam tantum vocarunt. ¶ Atque tot de Diana dicta sufficiant, nunc sensa horum explicemus. Latonæ & Iouis filia putatur Diana, ac Phæbi soror. Quid ita? quia Latona, quam Plato in Cratylo à māsuetudine nominatam dicit, potest etiam à λαθάνω, quod latere significat, deduci, quia è tenebris Apollo & Diana nati sunt, è consula. scilicet rerum natura. Horum pater fuit Iupiter qui ex illa materia euocauit: Deus somnium parens & moderator, ut diximus. Alij ad mores hoc referentes, Latonam iniuriarum obliuionem putarunt, ut sensit idem Plato. alij quā illi, quibus est lunæ temperamentum, sunt obliuiosi,

M 2 quibus

quibus humidum est cerebrum scilicet magnopere. Hanc virginem dixerunt, quod Veneris usus plurimum obsit huiusmodi hominibus, cum illorum natura venationibus, aliisque exercitationibus naturalem calorem adiuuantibus maxime conseruetur ac vigeat. Alii Dionysi & Cereris filiam putarunt, alii Cai & Phæbes: cum tamen omnes ad lunæ naturam respicerent, scirentque Dionysum ac Cæum Titanem solem esse: Cererem nunc terram vocari, nunc crassiora corpora, cuiusmodi lunæ corpus apparet. Atque cum luna lumine luceat alieno, iure solis & crassioris materis filia esse dicitur. Dicta est viarum & montium esse custos, quoniam viarioribus & venantibus lumen præbeat per noctem, quare etiam *Lucifera* vocata est. Hæc eadem conserit parturientibus, quia ob humoris copiam facilius partus oriuntur, & cum maxime viget, in plenilunio scilicet facilius. Inde sagittas etiam illi tribuerunt antiqui ob dolorum gravitatem. Et quoniam humectandis rebus accommodata est eius natura, neque vlla pestilentia sine humoris copia exoriri potest, hanc iure pestilentie autorem dixit esse Calimachus: cui pinus merito dicatur quia lunæ temperamentum illa arbor obtineat. Illius velocitatem admirati antiqui alaram esse finxerunt, & in curru a ceruabus cædidis velocissimis trahi, quia color albus lunæ præcipue tribuitur: quæ de causa argenti inter metalla est illi consecratum. At dicatur iâ de cæpis Elysiis:

*De Campis Elysiis.**Cap. XIX.*

ATque quoniam superius locuti sumus de omnibus monstris, quibus impiorum animæ torquendæ traderentur: nunc reliquum est, ut quæ præmia illis, qui sancte pieque vixissent, proponerentur, breuiter explicemus. Ita enim homines ad probitatem denique adduci poterant, si & in puniendis peccatis non negligens Deus fuisse monstraretur: & in eos, qui præstantes viri fuissent, atque optime de patria, vel de viris bonis, vel de vniuerso hominum genere meriti essent, non illiberalis: cum minime æquam rationem ignaui & scelerati, atque viri boni post mortem forentur. Pro scelerum igitur gravitate ubi arduæ poenæ dedissent animæ, ut essent ab omni humana colluie, & contagione corporis expurgatæ, tunc in Elysiis campos transmittantur, si modo illa fuissent peccata, quæ aliqua ratione possent expurgari: idcirco Virgilius de antiquorum sententia ita scripsit li bro sexto.

- Ergo exerceantur poenis, veterumque malorum
- Supplicia expiunt: aliæ panduntur inanes,
- Suspensæ ad ventos: aliis sub gurgite vasto
- Insectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
- Quisque suos patimur manes: exinde per amplum
- Mittimur Elysiū, & pauci læta arua tenemus.

Sed antequam ad cætera pergamus, videbimur operæ precium facturi si perquiramus ubi fuisse dicantur campi Elysi, quoniam apud inferos non esse videbantur, cum purgatæ animæ eo transmitterentur. Alii igitur campos Elysiis esse circa aplanas sphaeram tradiderunt, unde animæ ab antiquissimis per tria elementa descendere putabantur. Alii circa lunarem globum, ubi purior est aer, alii in medio inferorum, alii in Hispaniis, & in insulis fortunatis. Ifacius non procul a columnis Herculis, ubi Gades est insula, quæ prius Cotinusa dicebatur, fluuiusque Boetis campos Elysiis esse sensit: ubi dies non paulatim, sed repente tanquam fulgur decidit, quod sit in extrema parte & in margine Europæ ibi enim fuerunt insula beatorum, & in illis regionibus, quæ mari Libyco dominantur. Fuerunt sanè Herculis columnæ, quarum altera Alybe, altera Abena dicta est, in occidente ab ipso Hercule ex ære extructæ: in quibus scriptum fuerat:

fuerat non esse ulterius progrediendum: quoniam nullum litus post illas colum-
 nas inuenire liceret, ut ipse credidit: quia amplissimum & infinitum prope spa-
 tium Oceani nauigandum relinqueretur. At Calori Quinti eius nominis Ro-
 manorum Imperatoris iussu vel alterius nauigatum est, multaue fertilissima
 loca, eaque tota Europa non minoris ambitus inuenta, in quibus more fera-
 rum adhuc, sicut ante Orphei tempora, homines viuebant. Non defuerunt
 tamen, qui non columnas, sed montes fuisse arbitrati sint columnas Herculis:
 quorum alter in extrema Europæ à sinistra, alter in extrema Africæ parte ad dex-
 tera ex Oceano redeuntibus sese offerebant, qui cum essent altissimi, illis, qui
 mare mediterraneum ingrederentur, columnis per similes à longinquo appare-
 bant. Scriptum reliquit Clearchus Solensis has beatorum insulas fuisse iuxta
 Herculis Briarei columnas, ad quas in Gades & Tyrius & Græcus postea Hercu-
 les accessit. Plutarchus Sertorium inquit in extremam Iberiæ oram haud mul-
 tum super Betæ fluuii ostia ad Gades transuectum, ubi Betes in mare Atlanticū
 ingreditur, profectum esse: quo in loco obuio habuit quosdam ex insulis bea-
 torum redeuntis. Hi duas esse paruas insulas referebant mari inter se diuisas, at-
 que ventos ibi plurimum suaves & odoriferos leniter spirare, tanquam per in-
 credibile florum varietatem & amenitatem transeuntes. Nā qualis odor est multis ro-
 sis, violis, hiacynthis, lilijs, narcissis, myrtetis, lauris, cyparissis, talis aspirantiū
 ventorum est suauitas. Hic in syluis motorum sensim foliorum iucundissimi
 sunt susurri. Solum vero ita est pingue, ut non solum facile arari & plantari possit
 sed etiam plurima sponte producat sua sine humana diligentia, ibique multam
 & sine molestia hominum copiam alere potest: nam rer quotannis fructum pro-
 ducit. Hic semper est ver, neque vilis ventus præter Zephyrum aspirare solet,
 locusque ipse omnibus florum generibus & mansuetis plantis vestitur. At vineæ
 fructum ferunt singulis mensibus. Aer sincerus & temperatus, qui nullam prope
 patitur mutationem temporum: nam Aquilo, & alii accerrimi venti prius per
 inania spatia defatigantur, quam eo ad eas insulas peruenire possint, ac deficiunt.
 Qui vero perueniunt Zephyri & Argetiæ placidissimos imbres aliquando exci-
 tant: nam locus imbris plerumque non indiget, cum ipso aeris humore ac bo-
 nitate omnia & animalia plantas ferè sustentare possit. Esse dicuntur ibidem
 mirifici variarum auicularum cantus huc illuc ad ramos domesticarum arborum
 volitantium: ibi cantilenæ suauissimæ exaudiuntur, chorosque ducunt virgines
 cum pueris, quibus peritissimi cantores cum musicis instrumentis acciunt:
 quales fuisse dicuntur Arion Methymneus, Eunomus Locrus, Stesichorus Hime-
 reus, & Teius Anacreon. Epulæ, quæ ibi nascuntur, saluberrimæ sunt, nullisque
 noxiis succis refertæ: neque ibi senectus, neque ægrotudo, neque vlla sentitur men-
 tis perturbatio. Non auri, non diuitiarum cupiditas, non magistratuum ambi-
 tio mentes hominum infestat: omnes priuatam vitam rebus necessariis conten-
 tam publicæ seruituti anteponunt: nam multis velle imperare, multis seruire
 ibi existimatur. Nam cum sit pratum pulcherrimum, circa illud nemus est om-
 ni arborum fructiferarum genere confutum. ibi sunt conuiuia, ac nemus umbræ
 facit discumbentibus in campo Elysio, quibus flores plurimi substernuntur. Mini-
 strant viris puellæ formosissime, atque illis rursus pulcherrimi adolescentes mutuis
 se poculis inuitantes. Tanta denique loci eius tranquillitas & aeris temperies in
 insulis fortunatis esse credita est, ut nullus neque aprior locus, neque accommo-
 datior videretur, in quo virorum bonorum animæ post mortem habitarent, aut
 ubi campi Elysii collocarentur: quare ibi alium mundum esse dixerunt, alium
 solem, non hunc aliquando molestum, alium æthera, alia sydera ut scripsit Plato
 in Gorgia & Virg. in lib. sexto:

- Deuenerē locos lätos, & amœna vireta,
 - Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.
 - Largior hic campos æther & lumine vestit
 - Purpureo, solēque suum sua sydera norunt.
- Fuerunt nōnulli qui Thebanorum agrum tantum habere felicitatis crediderint, quantum de campis Elysiis antiqui diuulgant, illo epigrammate decepti, in quo hi sunt versus:

Αἰδ' εἰσὶ μακάρων νῆσοι τόθ' ἵππερ τόν ἄριστον
 ζῆνα θεῶν βασιλῆα ρῆν τέκε παῖδ' ἐν χώρῃ.

- 10 Insulæ ibi fortunatæ sunt Regem vbi Diuum
 Alma Iouem peperit Rhœa.

Non enim insula fuit, vt diximus, ager Thebanus, quem & id epigramma, & Lycophron postea ita beatorum insulas nominauit, vbi loquitur de Saturno:

τύμβος γὰρ κείταυρος αἰμόφρον' ἀοράς,
 Νήσος μακάρωνδ' ἐγκατοικήσεις μέγας.

Sæuum sepulchrum filiorum qui fuit.
 Magnus beatorumque habebis insulas.

- Atqui cum Thebanus ager neque insula quidem fuerit omnino, quo pacto beatorum insula esse potuit? aptius igitur credetur Homero, qui scripsit in libro quarto Odysseæ iuxta Britanniam nō procul ab Herculis columnis, & in Gaditana regione beatorum esse insulas, & campos Elysiōs:

ἀλλ' αἶσ' ἐς ἑλύσιον πεδῖον καὶ πεῖρατα γαίης
 ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅδι ξανθὸς ῥαδάμαιδος
 τῇ περ ῥίση εἰσὶν πῆλει ἀνδράποισιν.
 οὐ νικητὸς, οὐτ' ἀρ' χερμαὶὼν πολὺς, οὐτε ποτ' ὄμβρος.
 ἀλλ' αἶε' ἑσπέρου λευκοπτεῖοντες αἵητας
 ὠκυμένης ἀνίσσῃ ἀναλύχεν αἰθέρα πους.

- 20 • Te vero Elysiū ad campum, vel ad vltima terræ
 • Cœlestes mittent, flauens vbi nunc Rhadamanthus.
 • Victus vbi facilis, non nix, non frigora, & imbres.
 30 • Stridula sed semper Zephyrorum sibilat aura,
 • Quam placidam Oceanus mittit per amœna vireta.

Tibullus propterea poetica quadā suauitate vniuersas camporum Elysiōrum voluptates paucis carminibus summatim complexus est ita in primo libro:

Sed me, quod facilis tenero sum semper amorī,
 Ipsa Venus campos ducet in Elysiōs.
 Hic choreæ, cantusque vigent: pæsimque vagantes
 Dulce sonant tenui gutture carmen auēs.
 Fert cassiam non culta leges, totosque per agros
 Floret odoratis terra benigna rosis.

- 40 Ac iuuenum series teneris immista puellis
 Ludit: & assidue prælia miscet Amor.

Atque cum fortunatæ insulæ, campique Elysiī in ea parte Britanniæ de communi omnium propè præstantiorum scriptorū sententia, quæ est inter Occidentem Britanniam & Thulen ad ortum solis, dicerentur: piscatores quidam fuisse in litore maris Oceani narrantur iuxta hanc Britanniam insulam: qui ab aliis rebus omnibus & tributis essent immunes, quia defunctorum animas ad se euntes ed traherent, vt aiunt. Hi homines per noctem domi suæ dormientes voces audiebant, quibus vocarentur, & strepitum sentiebant circa fores: surgentes autem lembos quosdam non suos viatoribus plenos inueniebant, quos ingressi ci-

ci sed me

tissime in Britanniam remigantes perueniebant, quo vix per totam noctem aptif-
simis vti ventis in suis naviculis navigantes possent peruenire. cō igitur adeuntes
educabant quos ferrent viatores nescientes, neminemque videntes, voces illos
excipientium audiebant, qui singulos nomine & tributum & ex affinitate acce-
que appellabant, illosque pariter respondentes exaudiebant. Deinde ex coelo
cocitissime domum redeuntes lembos leuiiores factos sentiebant, quam cum
illos ferebant. Huic rei addiderunt scriptores C. Iulium Cæsarem, cui in il-
la felicissime successerunt, in has insulas cum triremi, in qua centum erant mi-
lites, appulisse: atque loci amœnitate captum habitare decreuisse: sed inui-
tum ab ijs, qui erant in insula fuisse depulsum. Scriptum reliquit in secundo li-
bro verarum historiarum Lucianus homines, qui ibi sunt, neque carnes, ne-
que ossa, neque quidquam quod tangenti resistat, habere: sed solam esse cor-
poris formam, & animas quasdam corpori simillimo velamine coopertas, quæ
moueantur, intelligant, vocem emittant ac cætera omnia faciant, quæ viu-
tes solent, cum nulla tamen temporis diuturnitate senescant, sed semper ean-
dem ætatem, eundemque vigorem retineant: atque quales sunt ipsi homines,
talìa sunt omnium fructuum genera, quibus vesci dicuntur. Neque id admi-
rabile videbitur illis, quibus fide digna videbuntur ea, quæ scripta sunt ab Arrhia-
no in Lybica navigatione Hannonis Imperatoris Carthaginensium, qui navi-
gavit ultra columnas Herculis, quam etiam navigationem diligentissime de-
scriptam in templo Saturni depositam fuisse constat. Scriptum autem fuit ibi
Hannonem in magnum sinum, qui Cornu Vesperis dicebatur, ut intellexit ex
interpretibus, peruenisse: in quo sinu insula erat permagna, in qua stagnum ma-
ri simile. Erat in eo insula, in quam exeuntes per diem quidem nihil, nisi syl-
ua densa videbatur: at per noctem multi ignes accensi erant, & tibiaturum soni
exaudiebantur, cymbalorumque & tympanorum strepitus erat permultus. Sic
autem scribit Arrhianus: ἐπὶ ταύτῃ νῆος ἑτέρα, εἰς ἣν ἀποβάντες ἡμεῖς μὲν
οὐδὲν ἀφωρῶμεν ὅτι μὴ ἡλίω νυκτὸς δὲ πυράτε πολλὰ καὶ μέγα, καὶ φωνὴν αὐλῶν
ἡκούομεν κυμβαλλόντων καὶ τυμπάνων παταγόν, καὶ κραυγὴν μυρία φόβος οὐκ ἐλα-
βεν ἡμᾶς. In hac autem alia erat insula, in quam exeuntes die quidem, nisi syl-
uam, nihil videbamus. at per noctem multi erant ignes accensi, sonumque tibia-
rum audiebamus, & cymbalorum tympanorumque strepitum, clamoremque im-
mensum. tunc autē timor nos inuasit, territus igitur Hanno, & qui cum ipso erāt,
locum fugientes reliquerunt. Neque audiendi sunt illi qui nullos esse inferos tra-
diderunt, quam opinionem secutus est Pausanias in Laconicis, Sic. pro Cluētio,
& Iuuenalis, qui de illorum sententia ita scripsit:

Esse aliquos manes, & subterranea regna
Et contum; & stygio ranas in gurgite nigras,
Atque vna transire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lauantur.

Et Lucretius libro quarto:

Cerberus, & Furæ iam vero, & lucis egenus
Tartarus horrificos eructans faucibus æstus,
Hæc neque sunt vsquam, nec possunt esse profecto.
Sed metus in vita poenarum pro malefactis
Est insignibus insignis, scelerisque luela
Cæcer, & horribilis de saxo iactus eorum,
Verbera, carnifices, robur, pix, latina, toedæ.

Nam tamen non illa sunt ad vnguem, quæ de iis traduntur, tamen aliqua ratio.
seipuni scelera impiorum necesse est: quia nisi improbis supplicia, & viris bonis

M 4 præmia

• præmia propolita snt, qui locus erit iustitiæ? aut quid reliquum erit in vita mortaliū, quod nos ad probitatem adhorretur? aut quæ præmia magis sunt alliganda ad honestatem multitudini accommodata, quam illa quæ per sensus capiuntur? aut enim Dei optimi iustitiam nullam esse necesse est, quod vel diu nefarium est: aut cum solus is id facere possit, in omnes sceleratos animaduertat oportet, & viris bonis pro rebus præclare gestis præmia impartiat. Nullus autem facilius modus est, neque vicior quam ut a malignis dæmonibus tanquam crudelissimis tortoribus improbi torqueantur. Cum enim vera non esse dicantur ea, quæ pertinent ad supplicia apud inferos: neque illa vera sunt, quæ spectant ad suauitatem ciborum & reliquarum voluptatum, ut in his scribit Theognis:

οὐδ' εἰς αἰθέρα πόντος, οὐδέ κ' ἐν ποταμοῖς καλὸν ἔστι
 ἔστι τ' ἔρεβος κατὰ βῆλ', δῶμα τε περὶ σφόνδας,
 τίρπεται οὐτ' ἄνθρωπος, οὐτ' αὐλητὴρ ἀκούων.
 οὐτ' ἀνύσσου δ' ὄψ' ἴσασιν ῥά μακρος.

Non vllus, quem terra tegat post funera: quique
 Iuerit ad Ditis, Persephoneæque domum,
 Mox cichara, sonituque tubæ lætatur: & illum
 Non mulcent Bacchi dulcia dona Dei.

• Sed quoniam mors est certus terminus creditus vitæ cuiusque statutus pro viciis temperamenti, non solum illa est causa ut viri boni commoda multa post vitam fortiantur, sed etiam mala multa deui tentur præsentis vitæ, ut nos lausamus his gratiis carminibus:

Τίτρε θεῶν δόρυς θνητοὶ χαλεπαίνονται ἀνδρες
 καὶ δαμάτωσι δρεπάνῳ πάντα τὰ μὲν μογέοντα.
 οὐτοὶ μὲν φοβεῖται δρᾶναι καὶ σκληρὰ τυράννων
 Δαίμονα, κρατὶ πάντων βίᾳ θεὸς φιλόφρων.
 καὶ γυμνοῖσιν ἄσπερον θέντ' ἐνύχῃσι λείοντες
 οὐτοὶ ζῶντες οὐκ ἀνέχονται βίον.
 οὐτοὶ καὶ δέμῳ δὴ μὲν καὶ τῆσιν ὑφαίρει:
 οὐτοὶ ἐλευθεροῖσι τὰ πικρόντα γένη.
 οὐδέ μιν οὐδ' οὐφύει πικρὰς γ' ὑστατὴν ἡμᾶρ
 ἀπλάνη, καὶ γυῖν σάμας ἔχουσι μόνα.
 Σάμας ἄρ' ἐστὶ πῖθος, ἡνυχᾶντ' ἔργματα θεῶν
 ἅ κ' ἐπὶ θάνατος, καὶ μόρος ἐστὶ βίος.
 ἀνδρῶν, καὶ μεμνητὸς τέλει, καὶ πορθμὸς ἀσπίς
 τοῖς ἀνέμοις θάνατος. καὶ οὐδὲν ἔστι βαρὺ
 οὐτοὶ ἐν ἐπὶ ῥέξεντ' οὐρανὸν ἠρακλῆα.
 οὐτοὶ λαμπαρύνει καὶ καλὰ τέκνα Διός.
 οὐδέ θεὸς ἡελίου ποτ' ἐς ἀνγὰς καὶ δ' ἀμύγας περ
 Πήματι φίλας. ἡνυχᾶς ἐς κακὰ τῶν τεύχεων.
 Ἐκ πόθων, εἰς τε γένους, καὶ οὐχ' ὅς τις ἢ δ' ὀδυρόμενος
 Παντὸς ἀπὸν πένθος, ἀδελφὸν ἀδελφὸν ὁ λῶς.
 Ἐπτατὸ δ' ἦτ' ἀνθρωπίνων ἀμύγας καίρηται
 τίτρε βροτῶν βίος, οὐ καλὸν ἀδύρμα τύχης.
 καὶ ἄλλος ἐπεί μογέρον γυῖν ῥασε νοσοῖ μαρναίνετο.
 οὐδέ γ' ἄρ' ὅσον πολλὰ γ' ἐμπεδ' ὄντες ἀφρονες.
 καὶ σθένος ἢ πεδ' ἀγὼ γυμνασται. καὶ κλέος. οὐδὲ τίς
 Πρὶν θάνατον γ' ἐλπίειν ὁ λῶσιός τις τέλει.

Quæ carmina ita sunt a Laurentio Gortio in latinam linguam cōuersa, quæ præci-

principium inter amicos propter singularem morum bonitatem, modestiam, studium literarum, iudicium & habeo & vnice amo.

Cur grauitur ferimus superiorum munere mortem

Concessam? fallax hæc cuncta odiosa fecat:

Vna tyrannorum firmissima vincula fregit,

Omnia cognouit vincere rite Dea.

Vnguibus hæc seruat duris substrata leonum

Corpora, & à fœuis cornibus vna bouum.

Hæc madidas gentes ceto subtrahit, auesque

Liberat è caueis, carceribusque, feras.

Sed neque diuinis nocuit suprema poetis

Lux, quorum tellus corpora sola tegit.

Corpora sunt animis ergastula, vasaque diuis:

Vita quibus mors est, mors quoque vita quibus:

Mors statio, quam nec venit, nec nubila cœli

Concutiunt, tuta est: nil graue habere solet:

Hæc duce & Alcides clara inter sydera fulget

Hæc illustrauit pignora bina Iouis.

Defunctas animas vel amatas solis in auras

In mala non patitur rursus adire Deus.

In morbos, curasque graues, certamina prorsus

Tristia, in ærumas, est vbi vbique dolor.

Dicite mortales, nisi vanum fortis habendum

Ludicrum vita est nostra, quid esse feram?

Abstulit aut morbus formam, aut morosa senectus:

Ipsarum haud vsus sit diuturnus opum.

Gloria sit senior, viresque, ac nemo beatus

Supremum recte dicitur ante diem.

Accedebat ad cæteras voluptates, quas viris bonis tribuebant antiqui in campis Elysijs, quod vel mortui delectabantur iisdem studijs & exercebantur, quæ magis viventibus placuissent. Ita vulgus suauissimorum conuiuiorum spe post mortem, multa scelera deuicabat. Sic Homerus in lib. 2. Odysseæ idolum Achil-
lis inquit minitabundum sagittas feris intentare. Atque Virgilius rem totam plu-
sibus verbis expressit, & quemadmodum eadem in campis Elysijs exercebantur,
quibus delectabantur viuentes singuli in his:

Pars in gramineis exercent membra palæstris:

Contendunt ludo, & sulua luctantur arena.

Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt:

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos

Obloquitur numeris septem discrimina vocum,

Iamque eadem digitis, iam pectine pulsat eburnos:

Ac deinde paucis interpositis:

Arma procul, currusque virum miratur inanes,

Stant terræ defixæ hastæ: passimque soluti

Per campos pascuntur equi: quæ gratis currum;

Armorumque fuit viuis, quæ cura nitentes

Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos:

Propterea cum philosophis optimis hominibus summam felicitatem excogita-
re niterentur antiqui: nullam maiorem illis oblectationem inuenerunt, quam ve-
nitatis inuestigationem & quam illud, quod scriptum reliquit Cicero in lib. 3. de
Finibus

Finibus his verbis: Ac veteres quidem philosophi in beatorum insulis fingunt, qualis natura sit vita sapientum, quos cura omni liberatos, nullum necessarium vitae cultum, aut paratum requirentes, nihil aliud esse acturos putarunt, nisi ut omne tempus in quaerendo ac discendo, in naturæ inuestigatione consumant.

¶ Atque de campis Elysiis tota nobis dicta sunt. Quid significare voluerint antiqui per hos campos Elysiis manifestum esse arbitror. Nam ubi vitae nostrae ratio diligenter examinata fuerit: si sancte pieque vixerimus, incredibilis lætitia sub extremum vitae diem mentes nostras capit, sicuti mœrore afficimur ob multorum scelerum recordationem, & ad eos inferorum fluuios traicimur intrepidi, omniaque monstra horrenda & terribilia præterimus, quæ quidem lætitia quantum valere debet ad homines ad probitatem adhortandos nulla orationis copia explicari potest. Hæc ea sunt, quæ apud inferos vel bona, vel mala ab antiquis proponebantur, cum simplex & magis vera ratio à summæ veritatis autore Christo propolita sit, ignis sempiternus improbis scilicet: at viris bonis inexplicabilis bonorum cumulus. At nunc de Lethe fluuiio dicamus:

De Lethe fluuiio

Cap. XX.

Post huiusmodi vitæ examinatæ diligenter considerationem exoritur paulatim omnium rerum obliuio, sensusque amittuntur, neque vlla est amplius rerum præteritarum recordatio: quare effectum est ut antiqui scriptores multa de Lethe fluuiio commenti sint. Verum nos pauca prius ad hanc rem pertinentia inuestigemus, deinde quid de Lethe senserint antiqui, explicemus. fuerunt quatuor fluuij Letheici tamē, qui ad Magnesiā non procul à Mænandro, qui ad Gorynē urbem Cretæ, qui ad Triccam urbem Thesaliæ, ubi natus est Aesculapius, & qui in Libya Hesperia. Illa fuit Pythagoræ, & nonnullorum philosophorum opinio, non solum quod animæ immortales existant, verum etiam sempiternæ fuerint antequam in animalium corpora peruenirent. Huiusce sententiæ his similes rationes afferebant: nam si immortalis existeret anima, & ex aliquo nasceretur, vel ex immortali, vel è mortali necessario nasceretur. E mortali non orietur, quia sic omnia fieri possent immortalia: neque sempiternum quidquam in natura mortalis rei commissum est suo pte ingenio, nisi a Deo misceatur aliquādo discernendum. Neque rursus ex immortali, quod illud quod tale est, nihil è se gignit. Atqui cum immortales animæ existant, multaque tamen nascantur animalia, illud contingere putabant, quia circuitum animæ intra duodecim annorum millia peragant, per omnesque sphaeras & choros dæmonum ac Deorum discurrant, quod Plato in Phædone, Gorgia, Phædro, & aliis in locis variis modis scripsit. Est autem per duodenarium numerum intelligendus numerus mundanarum sphaerarum apud antiquos, qui supra quatuor elementorum globos octo coelos esse putarunt, per quos animæ à corporibus solutæ, satisque purgatæ permeare, & circumuolui putabantur, donec suos circulos præfecte absoluerent: tunc autem Deo ita iubente, putabantur in corpora pro prioris vitæ rebus gestis demitti. Nonnulli tamen crediderunt annum magnum, quo spatium animæ hominis suum circuitum expleret, & in idem reuerteretur, duodecim horum annorum millibus comprehendi: cum annus mundi magnus tribus annis huiusmodi absolueretur: nam & ipsa mundi anima per motum firmamenti eo spatium suum circuitum absoluit, quod efficitur intra triginta & sex millia nostrorum annorum: si quis enim firmamentum aut aplanas quæ vocatur sphaeram, proprio motu contra motum diurnum cæli centesimo quoque anno per gradum unum fere secundum successionem signorum procedere intellexerit, numerumque annorum collegerit, is facile magnū annum

annum mundi ex ambitu ipsius firmamenti intelligit. Hæc res quoniam ab imperitorum multitudine intelligi nō poterat, excogitarunt permulta poëtæ ad vtiliter adducendam multitudinem, quibus illam in hæc sententia confirmarent, quod immortalis anima existat, ut spe aliquando melioris vitæ, & pñtes calamitates æquo animo, fortique perferret, & ne nimium rebus prosperis tolleretur, cum sciret omnibus reddendam esse antea vitæ rationem: & quam maximè se ad integritatem innocentiamq; compararet, cum iucundissima præmia harū virtutum post mortem à Deo esset relatura. Finxerunt igitur post diuturnas voluptates Lethe esse fluvium apud inferos, qui obliuionem significet, cuius aquā siquis bibisset, illi continuo rerum omnium præteritarum obliuio exoriebatur. 10 Nam nulla ratio facilius eam dubitationem diluere poterat, cur quæ per tot annorum millia tam admirabilia animæ vidissent, nullo pacto prorsus recordarentur. Hic igitur fluvius Deus suavisissimus & Somno simillimus ab Euripide putatur: quando Orestes cum ab infania aliquantulum conquievisset, vtriusque gratias egit Somno & Lethe, siue Obliuioni hoc pacto:

Ὅτ' ἴλασι θυγὼν θέλγυσσον, ἐπὶ κούρου νόσου
 δὲ σ' ἡδύμοι προσήλθεσ' ἐν δέοντι γὰρ.
 δὲ πότνια λήθη τῶν καλῶν, ὡς εἰ σοφῇ.
 καὶ τοῖσι δυστυχῶσιν εὐκταῖα δέδωκ'.
 Gratum leuamen Somnule ægritudinis
 Quam suavis aduenisti, & opportunus huc.
 Et tu malorum Obliuio quam dulcis es,
 Optabilis viris misellis & Dea.

Solus ex omnibus hominibus dictus est Aethalides rerum præteritarum memoriam non prorsus deposuisse, ut scriptum reliquit Apollonius in primo Argonauticorum:

οὐδ' ἐτι γυνὴν ἀπορχομένην ἀχέροντα.
 Δίνας ἀποφάτους ψυχὴν ἐπιδέδραμε λήθη
 nondum illum ex Acheronte profectum

Vorticibus rapidis Lethe perfuderat vnda.

Hunc enim munus illud à patre Mercurio obtinuisse inquiunt, ut aliquando esset apud superos aliquando apud inferos. Hunc aiunt Pythagorici, cum anima sit immortalis, primum Troianis temporibus reuixisse, atque fuisse Euphorbum Troianum Panthi filium, deinde Pyrrhum Cretensem, postea quēdā Eleū, mox Pythagorā, quā rem plane expresseit Ouidius in decimo quinto libro Mutationū;

O genus atronitum gelidæ formidine mortis,
 Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis
 Metierem vatū, vastiq; pericula mundi?
 Corpora siue rogus flamma, seu tabe vetustas
 Abstulerit, mala posse pati non vlla putetis.
 Morte carent animæ, semperq; priore relicta
 Sedē nouis domibus viuuntq; habitantque receptæ.
 Ipse ego (nam memini) Troiani tempore belli
 Panthoides Euphorbus eram.

Plato præterea in Memnone non solū animas esse immortales commemorat, sed postquam certum temporis spatium, & quædam munia absoluerint, à Proserpina in hominū corpora remitti, sic enim scribit: φασὶ γὰρ τινες ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τότε μετ' ἐλευθερίαν, ὅδ' ἀποβήσκειν καλοῦσι, τότε δὲ πάλιν γινέσθαι, ἀπὸ λυδῶν δ' οὐδέποτε. δὲ δὲ διὰ ταῦτα, ὡς ὁσιατάτα διαβιβῶμαι τὸν Σιῶν. οἷσι γὰρ ἀν' ἀπορροῇ πονεῖν παλαιῶν ἀνθρώπων δέξεται, εἰς τὸν ὑπερθεῶν ἄλυσον.

ἀλλογενὲς ἰσχυρὸν αἰδοῖτο· ἵνα δὲ πάλιν ἔκταν βασιλῆες ἀγαθοὶ, καὶ δόξαν
 πρᾶξι, σφίσι μάλιστα αὐτοῖς αὐξήσεται. Aiunt enim homini animam immor-
 talem esse, ac tunc quidem decedere, cum mori appellatur: atque iterum redire,
 Intē ire vero & exungi nunquam, quare vita est quam sanctissime transigēda.
 Qui enim Proserpinæ poenas antiquæ miseriæ iam dederint, eorum animas illa
 rursus ad supernum solem transmittit nono anno, atque reges sunt gloria, potē-
 tia, sapientiæque præstantissimi, atque isti in numerum Deorum aut Heroum
 capiuntur. Phyfici duos tropicos signiferum circulum secantes portas duas esse
 putarunt, per quas animæ ē cœlo in terras serantur, & ascendant. Cancer ho-
 minum porta putatur: Capricornus Deorum, quis per illum ad immortalitatē
 10 ascendant: hinc Pythagoras à lacteo circulo Ditis imperium incipere credidit,
 quod animæ inde lapz à superis recesserint, inde in corpora lapsuræ. Hæ quan-
 diu in Cancro sunt, nondum à superis recessisse creduntur, at ad Leonem profe-
 ctæ vitæ exordium auspicari, cum in corpora defluant. Plato in Phædone noua
 ebrietate trepidantem animam in corpus fluere ait, atque potum materiæ cir-
 cumsusæ alluuiōnem intelligit, nam sicut obliuio comes est ebrietatis, ita huius-
 ce alluuiōis materiæ. Dicitur igitur Lethe obliuio, quoniam animæ in corpora
 lapsuræ originis diuinæ, fontisque, ac dignitatis suæ singulæ obliuiscantur. Cū
 ad inferos igitur animæ descenderint, diuque fuerint in campis Elysiis, vt ad cō-
 munioem opinionem reuertamus, antequam ad supernum solem transmittan-
 tur, dicuntur aquam fluminis Lethes bibere, vt omnium præteritorum obliui-
 20 scantur, vt ait Virgilius in sexto:

animæ, quibus altera satis

Corpora debentur, Lethæi ad fluminis vndam

Securos latices, & longa obliuia potant.

Bibebatur autem duplici de causa aqua Lethæi fluminis, tum vt obliuiscerētur
 animæ illarum delictorum, quibus fruebantur in campis Elysiis, tum etiam vt
 fieret immemores earum molestiarum, quas antea in vita perculissent: quarum
 rerum si perdurasset memoria, nemo reperiretur qui vellet reuiuiscere, aut qui
 cum primum posset non vel sibi ipse manus inferret. Sed alterum Deos iubere di-
 cebant, alterum quominus fiat repugnat natura. Quis enim eorum qui mortui
 sunt, vellet, si posset, in hanc vitam molestiarum plenam redire, in tot animi per-
 30 turbationes, corporisque incommoda, nisi grauissimis suppliciis apud inferos vt
 geatur? nam quanto diuturnior est hominum vita, tanto fit maior incommo-
 dum cumulus, sunt filiorum vel amicorum vel propinquorum mores, faculta-
 tum iacturæ, honorum repulsæ, infamia, morbi, vulnera, discordiæ, lites, quæ
 tanto plura videre necesse est, quanto diutius vixerimus. Duo igitur erant ne-
 cessaria, alterum vt purgarentur animæ antequam in Elysiōs campos peruenirēt
 alterum vt post lōgissimum temporis spatium epota aqua Lethæa omnium præ-
 teritorum obliuiscerentur, quare dictum est:

exinde per amplum

Mittimur Elysiū, & pauci læta arua tenemus.

40 Donec longa dies perfectio temporis orbe

Concretam exemit labem, purumque reliquit

Aetherium sensum, atque auræ simplicis ignem.

Has omnes, vbi mille rotas voluere per annos,

Lethæum ad fluiuium Deus euocat agmine magno:

Scilicet immemores supera vt connexa reuifant,

Rursus & incipiant in corpora velle reuerti.

Quis enim, vt dicebam, in hanc plenam miseriarum vitam, nisi & antiquarum
 miseria

miseriarum prius fiat immemor, & voluntati Deorum se necessitati parere cogatur? nulla est adeo felix hominum conditio, quam non multo plura in commoda infestent, quam bona consolentur, quamvis parum firmis & subfugidis rationibus contra hanc sententiam scripsit Euripides in supplicibus:

Πλείη γὰρ ἔστιν ὅς τ' αὖ χείρονα

Πλείη βροτοῖσιν ἔστιν τῶν ἀμείνων.

Ἐγὼ δὲ τοῖσι δυνάμιν γινώσκω ἔχειν,

Πλείη τὰ χείρονα τῶν κακῶν εἶναι βροτοῖσιν.

Εἷμ' ἄρα γὰρ ἢ τὸ δ', οὐκ ἀν' ἡμεῶν ἐν γὰρ εἶναι.

Quidam vir olim proculie mortalibus

Mala esse plura, quam bona adfuit. ast ego

Diuerfa longe sentio: viris bona

Puto esse multo plura, quam sint iis mala:

Quod ni sit, haud solem liceret cernere.

Hæc enim ratio mihi valde videretur absurda, quia non est tanquam frigoris & caloris, quorum symmetria omnino necessaria est viuentibus corporibus, calamitatum, & molestiarum, & incommodorum, natura: nam tamen iactura filiorum, aut carissimorum, aut facultatum, aut dignitatis, rerumque huiusmodi euentus animum perturbant, tamen non necessario interimunt: nisi forte

hæc non esse mala, aut raro contingere, inquit Euripides. Plura enim

horum contingunt nonnullis quam bona in vniuersa vita, ad quæ iterum

subeunda, nullæ animæ omnino adduci possent, nisi fluminis

Lethæi plene, ac propè ebris. Fuerunt igitur hæc partim ad

persuadendum mulierum dñi animas pro meritis in corpora

denuo redire constitit: partim etiam declarant morituri iam hominis conditionem

ut illi sanctius vivant, cum sensus animæ

miq̃ue vigor paulatim post vitæ

præteritæ considerationem

deficit, omnesque cessant corporis actiones, at

que

illud demum

extinguitur.

NATALIS COMITIS

MYTHOLOGIAE.

LIBER QVARTVS.

19 *Cur Lucinam parturientibus praefectam
antiqui putarint.*

20 **E**XISTIMO me in superioribus libris ostendisse partim animorum affectus & cogitationes, quæ in moriturorum animis nascerentur, partim vires elementorum, coelestiumque corporum, quæ transfunderentur in hæc inferiora corpora, diuinis nominibus fuisse ab antiquis appellatas, & diuinis etiam honoribus cultas. Sed quoniam eo scribendo perducti sumus, ut res interire, & iterum post quoddam annum spatium reuiuiscere, & animas eadem in alia corpora transmitti diceremus, quæ res sub Lucinæ tutelam primum concidebant, videtur rationes illæ inuestigandæ, quibus adducti sunt sapientes ut sibi persuaderent Lucinam præesse parturientibus. Hac in re illud horum omnium debet esse fundamentum, quod superius dictum fuit, quod Græci, id quod ceperunt ab Aegyptiis, solem, lunam, cæteraque sydera, quorum vires ac moderationes temporum apud nos essent conspicuæ, Deos putarunt: quos sufficientis, & cantilenis, & cæsarum victimarum nidoribus placarunt, cum res postularer. Cum lunam igitur plurimum conferre parturientibus arbitrantur, illam alij à luce, alij à circumuoluendo nuncuparunt. Aliæ similiter rationes sunt à rerum naturalium peritis traditæ, aliæ ab astronomis. Atqui luna a rerum naturalium peritis partibus præesse credita est, quia illius ope propter vim propriam humoris fetus adiuuetur, cum illius beneficio is in vtero intumescat: ad quam rem & solis & lunæ ratio præcipuè conferre putatur. Nam manifestum esse arbitror omnibus vel mediocriter eruditis, quod lunæ beneficio augentur humores, cuius vis in multis est conspicua, sed in conchyliorum genere præcipuè, quæ cum lunæ lumine augentur & decrescunt. Huc accedit quod parturiendi tempore plurimus humor sero per similes in membranis cum fetu continetur in vtero, quare & vterus insurgit ad expellendum cum fetu humorem: cui rei cum moderator humorum sit lunæ planeta, plurimum conferre putatur, & idcirco luna parturientibus præesse credita est. Qui vero ex astrorum potentia omnia humana pendere censuerunt, has omnes causas ad astronomicas rationes retulerunt: nam senserunt homines rerum coelestium periti, quod septimo mense fetus perficiatur & absoluatur, qui mensis dicatus est lunæ: quare iure optimo luna præest parturientibus. Atque huiusce rei talis est ratio & ordo. Primus mensis est Saturni, qui suo frigore ac siccitate facit ut semen, quod fluebat aquæ simile, densetur & consistat. Deinde sequenti mense Iupiter suo calore & humore nutrit, quibus indiget viri-
bus ut augeatur & dilatetur; quippe cum superioris planetæ natura formatione lineamentorum impediret si perduraret diutius. Tercio deinde mense Marti cura ista committitur, qui per naturalem suum calorem humores superuacuos exicat,

exiccat, setumque calefacit, & motum in illo procreat: est enim calida vis & sic
ca maxime ad motum propensa. Hunc eundem setum excipit mox Sol altiorū
omnium & mundi princeps ac moderator, qui & vigorem plurimum adhibet, &
non mediocriter confert ad vitam. Huic succedit Venus Martis Solisque calorē
& fecunditate suis his aduersariis viribus temperans, multoque magis augeat setū,
& illius membra ad figuram homini conuenientem perducit. Negotium ipsum
mox in manus tradere Mercurio putatur, qui superuacaneum quodque exiccā-
do temperiem & ipse inducit, vniuersasque corporis partes etiam magis distin-
guit, & clariorem formam exprimit. At septimus mensis lunæ tribuitur, quæ ita
setum suo humore nutrit, vt perfectus completusque sit: possitque vel si tunc ex
vtero exeat viuere. Quod si humoris copia adhuc suppetat, & respiratio nondū
sit præualida, quam per umbilicum capit infans, ita vt oris respiratione non ma-
gnopere indigeat, natura optima horum alimentorum cellaria & moderatrix in
nonum mensem partum prorogat: at si inops sit humorum, & non amplius sa-
tis magna aeris copia per umbilicum trahatur, ac si vterus tractabilis molisque sit,
qualis esse solet fere puerperarum, tunc septimo mēse partus in lucem prodit &
viuit: Quamobrem siue ad planetarum vires, siue ad phycas rationes quis re-
spexerit, omnino lunæ humor plurimum ad emittēdos setus adiuuabit. Sed quo-
niam explicauimus quibus causis commoti antiqui Lucinæ tantum tribuerunt,
nunc reliquum est, vt quæ de Lucina ab iis dicta fuerint, percurramus.

De Lucina.

Cap. I.

Lucinam filiam fuisse Iouis & Latonæ, sororemque Phæbi iam dictum est su-
perius, cum de Diana loqueremur. Atqui cum re ipsa vna eademque sit Dia-
na, Lucina, Hecate, Luna, quamuis varia sunt nomina, & res varæ, in quibus
illæ suas vires exercent, tamen varii parentes earum siue Dearum siue facultat-
um, siue eorum nominum, fuisse traduntur. Cum enim Luna filia esse Thia &
Hyperionis, Diana Iouis & Latonæ, Hecate vel Iouis vel Aristæi, & Noctis vel
Asteris: ita Lucina Iouis filia fuisse dicitur, vt apparet in hymno Callimachi in
Dianam, Iunonemque habuit matrem, vt memoris prodidit Pausanias in Atti-
cis, qui illam in Gnosio agro apud Amnisum fluium ex opinione Cretensium
natam esse scribit. Qui Latonæ filiam esse dixerunt, hanc in Ortygia natam esse
inquiunt, atque statim natam obstericis munere functam esse apud matrem,
cum mox Apollinem esset paritura, vt dictum est superius. Pausanias tamen in
Atticis Lucinam ait in Delum ex Hyperboreis aduentasse, vt parturienti Latonæ
adesset obsterix. Hæc varia habuit nomina: nā Ilithia in encomio Ptolemæi
vocata est à Theocrito, quam Lyfizonom appellat siue soluentem zonam. Sole-
bant enim antiqui, sed Græci in primis vsurpare, zonam soluere, pro eo quod
est rem cum viro habere, quia prægnantes mulieres priorem zonam gestare nō
amplius possent, quam soluere cogeantur: cum ob ventris amplitudinē, tum ob
molestiam, quam affert grauidis zona ad respirandum quare cum venient sub
cuspelam Lucinæ zonam soluebant. Sic autem ea sunt Theocriti:

Εἴθε γὰρ εἰδείθαι ἐξ ἑσάτο λυσιζώνου
Ἀντιγόνας θυγάτηρ βεβαρμένα ὠδίνεσσι·
Hic Lyfizonom Lucinam nata vocauit
Antigones, tristi partus oppressa dolore.

Nam & Horatius in secularibus carminibus multis nominibus vocatam fuisse
innuit in his:

Rite maturos aperire partus

Lenis

Lenis Ilithyia, tuere matres:

Sive tu Lucina probas vocari:

Seu Genitalis,

Tanta fuit Lucinae reverentia apud antiquos, ut non solum praesse parturientibus credita sit, cum invocaretur, illisque opem ferre: verum etiam tanquam custodis, cui ortus & vitae salutisque humanae initia deberentur, illius imago ante fores doniorum ponebatur, quare ita hymnum scripsit Orpheus in eius laudem, quam Prothyram nominavit,

30 κλυθίμοι, ὧ πολύστερ: θεὰ πολυνύμφε δαίμων
 ὃ δ' ἴμο' ἐπαργέ, λεχών ὑδρία πρόσαιε.
 Θελεῖσθ' ὥσπερ, μοιή φίλοις ἀγανέρορ,
 Δαυλόχρεια, παρῶσα ἱαίς θνητῶν, ἀρδύραια.
 Audi me veneranda Dea, cui nomina multa.
 Pregnantum adiutrix, parientum dulce lenamen:
 Sola puellarum, seu uatix, solaque prudens.
 Auxilium velox teneris Prothyrae puellis.

Atque paulo post eandem esse & Dianam, Ilithyiam, & Prothyram aperte demonstrat in his:

30 μούνη γὰρ σε καλοῦσι λεχά, Ἰνχίη ἀνάπαυμα.
 Εἴ γάρ τοι τοκετῶν λυσσηίμενος εἰσὶν αἶμα.
 Ἀρτεμὶς, εἰλεῖδνα, καὶ ἡ σέμει ἀρδύραια.
 Solam animi requiem te clamant parturientes:
 Sola potes diros partus placare dolores.
 Diana, Ilithyia grauis, simul & Prothyra:

Credita est autem fuisse à Parcis parturientibus praefecta, quoniam neque cum illam mater gestaret in vtero, neque cum pareret, viros dolores sensit, ut in his ait Callimachus:

30 ἦ σί με μῆραι
 γενομένην τὸ πρῶτον ἐπελήρασαν ἀρήγεω.
 ὅππῃ καὶ τίχτουςα, καὶ οὐκ ἦλγχε φέρουσα
 μήτηρ, ἀλλ' ὁ μογῆτι φίλων ἀπιδήματα καλπαί.
 hisce levare
 Vix bene me natam Parcae statuere dolores.
 Quod me cum pareret, vel cum gestaret in aluo
 Mater non vnquam doluit, sine lata dolore
 Deposuit quod ventris onus.

Mos fuit apud antiquos ut Lucinam ipsam dictamo coronarent, quoniam id plurimum conferre videretur ad facilitatem pariendi: quam consuetudinem possumus vel ex hoc carmine Euphorionis colligere, ubi loquitur de Lucina:

40 στεφάνην δαλφοῖσι συνήγετο δικτάμοισι
 Oboia dictamis teneris redimita fit illa.

Neque hominibus solum praesse parturientibus haec Dea putabatur, sed etiam brutis, & plantis: quoniam his omnibus lunæ humor vel nascentibus vel parientibus confert: quare ita Virg. inquit de bobus:

Aetas Lucinam, iustosque pati Hymenæos,
 Desinit ante decem, post quatuor incipit annos.

Effingebatur imago Lucinae, cuiusmodi fuit illa apud Aegientes, quæ alteram manum vacuam porrigebat, altera gerebat fatem: ita enim & infantem suscipitura videbatur, in lucemque eductura: & dolores, quos inflammatio totius corporis consequitur, significare. At mihi magis huic loco convenire illud Theophrasti

si videtur, quod scriptum est in secundo de causis plantarum, exuri maxime vires naturæ fecunditate fortuum tum in animalibus, tum etiam in plantis, quare fax Lucinæ merito assignabatur: nam quæ minus fecunda sunt in singulis generibus, illa magis sunt diuturna. Scripsit in hanc hymnum quendam Lycius Deusus, ut diximus, cum loqueremur de Parcis: qui illam Eulini, quasi lanificam appellauit: quam sati forem esse credidit, ut est apud Pausaniam in Arcadicis. Maxima religione apud Eleos præcipue colebatur Lucina, cuius ope victoriam Elei ex Arcadibus reportarunt. Nam cum Arcades Eleorum agrum hostile inuasissent, omniaque incurfionibus popularentur, in aciem aduersus illos prodierunt Elei. Tum fama est mulierem, quæ puero mammam præberet, ad Eleorum duces accessisse, quæ se puerum illum peperisse diceret, hortataque est, ut eum eius belli socii sibi asciscerent, quod ipsa ita fuisset per somnum admonita. Tum qui summi rei præerant inter Eleos fidem mulieri præstantes puerum nudum ante signa locandum curarunt: deinde cum facerent impressionem in hostes puerus in serpentem vertitur in conspectu omnium. Eo prodigio territi Arcades in fugam vertuntur, atque Elei quo in loco sub terram ingressus est serpens, ubique victoriam sunt adepti, templum illi puero erectum, quem Sospolim, siue vrbs feruatorem appellarunt: ibidemque sunt Lucinæ solennes honores decreti, quod illam puerum illum peperisse & attulisse Elei interpretati sunt. Annua sacerdos ibi eligi solita fuit, quæ Lucinæ sacrificaret, ad quam omnibus erat aditus. Ad Sospolim vero nemini accedere licebat, nisi vetulæ sacerdoti, quam etiam certoritu ornatam esse oportebat: nam & capite & facie velata candido textili ad illius simulachrum accedebat. In templo Lucinæ tum virgines tum etiam nuptæ remanentes hymnum in Sospolim decantabant, atque quoduis odorum genus adolebant, cum vinum ex illis sacrificijs omnino exularet. Culta est apud Hermionenenses etiam præcipuo quodam honore Lucina, quam summa religione & hostijs, & odoribus, & donis quàm plurimis decorabant: neque illius signum cuspia, nisi illis mulierculis, quæ rem sacram facerent, conspiciere fas erat, ut ait Pausanias in Corinthiacis.

¶ Hæc illa sunt fere omnia, quæ de Lucina dicta sunt ab antiquis, quæ ex his, quæ dicta sunt superius, manifesta esse censeo: nisi illud fortasse non pateat cur Iunonis aut Iouis filia esse dicatur. explicatum fuit superius Lucinam esse lunam, humoresque ab ipsa luna aliquando augeri, quod cum fiat per atra, quem modo Iunonem, modo Iouem appellari ostendimus: iure Lucina, siue vis illa, quæ agit per atra in inferiora corpora, Iunonis filia dicta est. vocata fuit luna Lucina, quia luceat per noctem, vel quia lucem præbeat fortibus, qui nati ante septimum lunæ mensem hac solis luce perfrui minime possunt, vel quia maturos foetus in lucem ex utero euocet. Dicitur eadem à Græcis Ilithyia, quia præsto sit parturientibus. reliqua nomina, quæ illi tribuntur, sunt à contingentibus rebus à poetis ficta, & illi tributa. Nunc de Penatibus dicendum est.

De Penatibus.

Cap. II.

IAm vero statim natos infantes, ubi Lucina suum munus expleuisset, Penates Dij suscipiebant, ut fuit opinio antiquorum: qui Penates qui essent, aut quod esset illorum munus, videtur esse inuestigandum. Fuerunt igitur nonnulli, qui Penates Deos esse putarunt illos, per quos spiramus, per quos cognoscimus, per quos viuimus, per quos solem inuemu: Iouem scilicet, & Iunonem, & Mineruam, & Vestam: hanc etiam siquidem nonnulli addiderunt. Nam Iouem æthera medium, Iunonem æra imum, Mineruam summam ætheris partem

N quæ

- quæ vis est diuina intelligentiæ, Vestam terram esse dixerunt. Hos & Deos patrios & familiares & ciuitarum præfides & priuatarum domorum custodes nominarunt & crediderunt, ut in his significare videtur Cicero in oratione pro domo sua: vosque qui maxime me repectistis, atque reuocastis: quorum de sedibus hæc mihi proposita est contentio, patrij Penates, familiaresque, qui huius urbi & reipublicæ præfides estis. Sic & Alicarn. in primo antiquitatum: *τὸν δὲ θεοῦ τοῦτοῦ ῥωμαίου μὲν πέντας καλοῦσιν, οἱ δ' ἐξερμανεύοντες ἐκ τῆς ἑλλάδα γὰρ ὡς αὐτὸ οὐνομα. οἱ μὲν πατρῴους ἀποφαίνουσιν, οἱ δὲ γυναικίους, εἰσὶ δ' οἱ κτησίους. ἄλλοι δὲ θεοὺς, οἱ δὲ μυήτους.* Deos autem hos, Romani Penates vocant: atque nonnulli in Græcam linguam transferebant, genitales interpreta-
10 sunt: alij vocant Deos patrios, alij domesticos ac familiares, alij possessionum præfides, alij arcanos. At vero cur erant hi patrij, ac non potius communes omnium ciuitatum & domorum? Quoniam non modo singulas ciuitates, sed etiam singulas domos, atque adeo singulos homines & animalia & plantas certos ac peculiars habere Deos crediderunt, quorum essent illi tutelares. Idem prope sensisse videtur Cicero, ubi ita scribit in secundo de Natura Deorum: nam Vestæ nomen à Grecis: ea est enim quæ ab illis ἑστία dicitur. Vis autem eius ad aras & focos pertinet, itaque in ea Dea, quæ est rerum custos intimarum, omnis & precatio, & sacrificatio extrema est. Nec longe absunt ab hac vi Dij Penates, siue à penu ducto nomine, (est enim omne quo vescuntur homines, penus.) siue ab eo quod penitus insident, ex quo etiam Penetres à poetis vocantur.
20 Erant igitur Penates Dij familiares, quibus vinum & thus in sacris offerebatur penes quos nos nati essemus, qui superius commemorati esse putabantur. Alij tamen voluerunt Penates esse Apollinem & Neptunum, qui Troiana mœnia extruxere, & Vestam: qui eximia religione apud Samothraces sculpti colebantur, mox à Dardano in Phrygiam, & à Phrygia in Italiā ab Aenea fuerunt delati, quam rem expressit Virg. lib. 2. ubi Hector Aeneæ Penates Deos ita commendat:
 Sacra, suosque tibi commendat Troia Penates.
 Hos cape fatorum comites, his mœnia quære:
 Magna pererrato statues quæ denique ponto.
30 Sic ait: & manibus vittas, Vestamque potentem,
 Aeternumque effert adytis penetralibus ignem.
 Hæc si quis recte consideret, nihil aliud esse Penates Deos existimabit, quam elementa ipsa, penes quæ nati sumus. Qui enim Apollinem & Neptunum Penates putarunt, nosse duo generationis principia Deorum nomine appellarunt, cum ex humore tanquam materia, & à calore tanquam artifice ad formam euocante, omnia nascantur: humor enim forminx, calor maris vice fungitur in rebus naturæ. His merito Vestam comitem addiderunt, tanquam condensandi corporis, quod gignitur, fundamentum. Quod idem sensisse videntur illi, qui corporis generationem elementis concedunt, ut animi vim de cœlo deducunt, ut illi superiores, qui Iouem, Lunonem, Minervam, ac Vestam censuerunt. Finxerunt non nulli adolescentes duos esse Penates, qui sedentes pilam utrinque tenerent, qui quidem nihil aliud esse putabant, quam propriam singulorum fortunam atque euentus, cum penes nos nascerentur. Hos penates vocarunt & magnos Deos, & bonos, & potentes, quod penes illos vniuersam humanæ vitæ moderationem singulorumque esse arbitrarentur. Horum Deorum imagines quæ forent apud ciuitatum principes aut apud Reges, rerum vniuersarum ciuitatum tutelam credebantur habere: at quæ forent apud priuatos, priuatarum domorum: quippe cum omnia serie quadam fatorum gubernari & seruari crederentur: quam etiam Genium nominarunt, quare nunc dicamus de Genio.

De

De Genio.

Cap. III.

ENimvero Genius Iouis & Terræ filius fuisse dicitur, ut asserit Pausanias in Achaïcis. Hic sine formina congressu è semine Iouis in terram per somnum profuso natus esse dicitur, figura quidem humana, sed ambiguo sexu, quem postea Agdisten appellarunt. Huic cum sacra fierent ab antiquis flores complures humi spargebantur, vinumque illi in pateris offerebatur, ut innuit Horatius in secundo Epistolarum:

Tellurem porco, Sylvanum lacte piabunt,

Floribus & vino Genium memorem brevis xui.

Inter arbores fuit platanus dicata Genio: atque crediderunt singulos homi-
nes, statim atque nati fuissent, dæmones duos habere, alterum malum, alte-
rum bonum, quorum nos sub tutela essemus, quos ambos Genios vocarunt, &
putarunt nobiscum esse natos. Eius formam descripsit Pausanias in prioribus
Eliacis, atque ait quo tempore vnus ex Vlysis socijs à Temessensibus cæsus
fuit, illos iustos fuisse per alsiduas patriæ calamitates vnā è virginibus, quæ
esset formosissima vouere quotannis manibus eius socij Vlysis. cū vero Euthy-
mus ille, qui septuagesimam quintam olympiadem pugillatu vincerat, eo access-
isset, ac postulans in templum fuisset admissus, puellæ misericordia ductus, &
eius amore præterea inflammatus, quæ se illi nuptui concessum iri promissum erat,
si eius virtute liberata fuisset ac euasisset periculum: fertur sumptis armis cum
Genio eius socij Vlysis cæsi, qui tunc illi apparuit, dimicasse. at Genius deni-
que victus non solum extrâ mœnia Temessensium, sed etiam extra Temessen-
sum agrum profugisse dicitur, tandemque se in mare demersisse. dicitur is fuisse
colore vehementer atro, reliqua forma magnopere formidabili, ac pelle lupi-
na, ut aiunt, apparebat amictus.

¶ Dictus est autem Genius, ut placuit Latinis, à gignendo, vel quia nobiscum
gignatur, vel quia illi procreandorum cura diuinitus commissa putaretur. Hic
creditur nobiscum nunc suadens, nunc dissuadens vniuersam vitam nostram gu-
bernare, esseque mentis & voluntatis nostræ prope moderator. Nam existiman-
tur Genij dæmones rerum, quas voluerint nobis persuadere, spectra & imagines
sibi tanquam in speculo imprimere, quod illis facillimum sit, in qua spectra cum
anima nostra clam respexerit, illa sibi veniunt in mentem, quæ si ratione perpen-
dantur, tum recta sit animi deliberatio. At si quis post habita ratione malorum
spectrorum & visorum ductu feratur, ille in multos errores incurrat necesse est,
si spectra fuerint præcipue à malignis dæmonibus oblata. Ita multi sunt supra
modum libidinosi, aut crudeles, aut auari, quæ omnia ad Genium referuntur.
Inde factum est ut ita Socraticus crediderit Euclides, & Plato de Socratis dæmo-
ne consultore mentionem fecerit sæpius. Quod vero Genius dæmon fuerit, te-
statur Plutarchus, qui illum Bruto per noctem apparuisse scribit ita in eius vita:
ὁ δὲ συλλογίζόμενος καὶ σκοπῶν πρὸς αὐτὸν, ἐδοξεν αἰσθῆσθαι τινος εἰσιόντος.
ἀποβλέψας δὲ πρὸς τὴν εἰσοδόν. ὅρα δὲ ἐν αὐτῷ καὶ ἄλλοκοτον ὄψιν ἐκρούλου σώμα-
τος καὶ φλέβου σπῆν παρὶς αὐτοῦ. τομῆσας δὲ ἐρίσθαι, τίς ποτὶ ἂν εἴπῃ ἀν-
θρώπων ἢ θεῶν ἢ δαίμων τι βουλευόμενος ἡμεῖς αἰνῶμεν, υποβλέγεται δὴ αὐτοῦ τὸ
ὄραμα ὅσος ὁ βούτε δαίμων κακὸς ἦλθι δέ με περὶ φιλίππου· καὶ ὁ βούτος οὐ
διαταράχῃς, ὁ δὲ μοι εἶπεν ἄρα σθένος αὐτοῦ τοῦ παῖδας ἐκέλευε μὴ τε
ἀκούσαι τινὰ σὸν μὴτ' ἰδεῖν ὄψιν φασκόντων. ἰσχυρῶς, cū quidā se ὡς ῥοκνὰτ, ἔ-
vilus est sibi ingreduenti quāndā ad se perperxill: quare oculis ad ingrellum con-
uersis monstrum quiddam & horrenū formā aspexit, quæ silentio sibi postea attigit.
Hic interrogare ausus est Brutus, & quæ inquit hominū es, aut Deorū? aut quid tibi
visetur ad nos venisse? ad quod submurmurās illa forma tuus sum inquit ὁ Brute malus

N 2 Genius

Genius, me videbis postea in Philippis Tum Brutus minime exterius, videbo respondit. Cum vero is dæmon euauisset, pueros ad se intro vocauit Brutus, qui nullam neque vocem se audiuisset, neque quidquam vidisse responderunt. Alij igitur crediderunt elementorum symmetriam, quæ corpora humana ac viuentia omnia cõseruaret, Geni nomine fuisse vocatam. Alij occultam vim planetarum, quæ ad singulas res gerendas impellitur. Nā dæmones illi primum Geruli, deinde Genij vocati sunt. Neque vero homines solum Genios habere credebantur, sed etiam plantæ, & ædificia, & loca, vt in his ait Virgilius libro septimo:

- 10 Sic deinde effatus, florenti tempora ramo
Implicat: & Geniumque loci, primamque Deorum
Tellurem, Nymphasq; & adhuc ignota precatur
Flumina.

Sed quoniam symmetria elementorum mores pro sua bonitate in nobis imprimit, quod etiā putatur vis syderum efficere, illud inuito Genio facimus, quod ab alia externa necessitate, & non sponte facimus. Defraudamusque Genium, vel illi indulgemus, cum iucunda voluntati nostræ subtrahimus, vel cõcedimus. Dixerunt Genio frontem præcipue esse dicatam, quoniam illa pars plerumque indicio est an inuiti, vel sponte quid faciamus: & an læti simus, vel tristes. Ac de

- 20 Genio satis, nunc dicamus de Laribus.

De Laribus.

Cap. IIIL.

AT Laribus diuersa à Penatibus & à Genijs origo fuisse traditur: nam fama est de furtiuo Mercurij Laræque Almonis filia concubitu Lares geminos fuisse genitos; quia cum Lara Iouis adulteria Iunoni indicasset, Iupiter iratus illi linguam præcidit, & ad infernam paludem relegauit, quam cum Iouis mandato eo deduceret Mercurius, in itinere compresit, ex quo nati creduntur ij dæmones, qui Lares sunt vocati. Id significauit Ouid. lib. secundo Fastorum in his:

- 30 Iupiter intumuit: quaque est non vñ modeste,
Eripit huic linguam, Mercuriumque vocat.
Duc hanc ad manes, (locus ille silentibus aptus.)
Nympha, sed interna Nympha paludis, erit.
Iussa Iouis fiunt, accepit lucus euntes.
Dicitur illa duci tum placuisse Deo
Vim parat hic, vultu pro verbis illa precatur.
Et frustra muto nititur ore loqui.
Fitque grauis, geminosque parit, qui compita seruant,
Et vigilant nostra semper in æde Lares,

- 40 Hæc Laræ, siue vt alij dixerūt, Larundæ, nonnulli Maniæ etiā appellarūt: cui vna cū Laribus compitalia ex oraculi respõso sacra fiebāt: atq; pueri apud Romanos pro familiarū salute immolabātur. Nā credita est Mania siqua pericula familijs immineret, ea depellere cū fuisset expiata. Sequētib; postea tēporib; apud eosdē Romanos aliorū papauerumq; capitib; pro pueris immutato ritu sacrificatū fuit. Credebātur ab antiquis hi dæmones curā habere cõpitorū & ciuitatū, vt patuit ē superioribus carminibus Ouid. Erāt his dæmonibus canes præterea, veluti etiā Dianæ, dicati, quia cões familiarū custodes putabātur: quib; etiā focus erat cõsecratus, existimabāturq; tanq̃ penates domorū curā habere, quos et esse penates quidā crediderūt, quare effectū vt Laris noīe focū & vniuersā domū vocauerint. Alij agitorū custodes esse Lares censuerunt, vt ait Tibullus in j. lib. Elegiarū.

Vos

Vos quoque felicis quondam, nunc pauperis horti

Custodes, feris munera vestra Lares.

Et quoniam Penates esse Lares putabantur, quæcunque de Penatibus dicta sunt, Laribus etiam conuenire sunt putanda. Erat præterea consuetudo, uti Laribus vinum & rharis odor offerretur, exornarenturque variis florum coronis: quibus dijs etiam aliquando offerebantur solui flores & primitiæ frugum. Nunc autem de Pallade verba faciamus.

De Pallade.

Cap. V.

EXistimo sanè nos rem minimè adfardam esse facturos, si post eorum Deorum explicationem, qui natos infantes excipere putabantur, Deos illos expoluimus, qui pueros erudiendos iis artibus excipiebant, ad quas Genius ipse credebatur impellere: illius interim fabulosis ac ridiculis Dijs Deabusque prætermisiss, qui variis temporibus à vanis superstitionibus fuerunt introducti, ut Edulia, Potica, Cuba siue Cunina, & reliquis Dijs huiusmodi autoritatis. Et quoniam Pallas sapientiæ præfecta putabatur, quæ rebus omnibus magis humanæ vitæ est necessaria, eaque non inutilis Dea formandis credita est adolescentum ingenis, de hac primum verba faciamus. Scriptum reliquit Pausanias in Atticis Mineruam Nepruni & Tritonidis Africæ paludis filiam fuisse, quæ Gygis temporibus floruit, de qua sic Herodotus in Melpomene: τῆς δὲ ἀθηναίων πατρὸς θεοῦ θυγατέρα, καὶ τῆς τριτωνίδος λιμνῆς. Minervam inquit Nepruni fuisse filiam & Tritonidis paludis: cui fabulæ faciūt fidem quod per eius natalem diem virgines certare inter se ludicris solebant apud eam paludem, natalem Mineruæ celebrantes. est enim eadem & Pallas Fuerunt tamen qui è Iouis cerebro armatam Mineruam natam fuisse memoriæ prodiderint, ut scripsit Apollonius libro quarto Argonautæ in his;

ἠρξάντο λιβύης τιμωμένοι, καὶ πρὸς αἰθέριον
ἦμος οὗτ' ἐκ πατρὸς κεφαλῆς θόρυβος ἀμφαίνοντα
Ἄττι μὲναι ἡρώτων ἐφ' οὗδ' ἀπὶ χυτλάσαντο.
Egregiæ Libyæ Heroinæ, Pallada quondam,
Cum patris è capite exiliit clarissima, paruum
Lauerunt Tritonis aqua, lordesque puellæ.

Atqui primus omnium Stesichorus Mineruam è Iouis capite natam fuisse dixit: quem secutus est Apollonius: & acerrimus derisor humanæ dementiæ Lucianus in dialogis Deorum Iouem parturientem introducit, & Vulcanum cum acutissima & præualida securi, ut sibi caput diuidat, quod erat sibi pro castris: nam ex illo in duas partes diuiso armatam virginem erupisse inquit. neque Ioui, ut cæteris parturientibus, Lucina, aut obstetricum muliercularum turba affabat, cum nata sit Minerua sine matre, qua de causa illi fuit septenarius numerus consecratus à Pythagoricis. Illud autem idcirco contigisse memorat, quia Iupiter, cum Iunonem sterilem esse videret, grauiterque ferret orbitatem, cerebrum sibi percussit, ut aliquem filium procrearet, vnde nata est Pallas. At Homerus libro quarto Iliadis non à Tritonide palude, sed ab oppido Beotiæ Alalcomenio Alalcomeniam nominauit, quod apud se natam fuisse Mineruam dicerent Alalcomenij, ut ait Strabo libro nono, qui postea libro decimo quarto scriptum reliquit in insula Rhodiorum aurum pluisse cum Minerua è capite Iouis nata est. Apollodorus inquit lib. primo Bibliothecæ Persen, & Atræum, & Palladem fuisse Crij & Eurybææ filios. Qui tamen videtur libro tertio diuersas Mineruæ & Palladem credidisse, cū ita scribat: πατρὶ γέννηται: τῇ δὲ πατρὶ.

παρὰ τριτωνί τριτωνίδα. ἢ θυγάτηρ Πάλλας. ἀμφοτέρως δὲ ἀκούσας τὰ κα-
τὰ πόλεμον, εἰς φιλονεικίαν προσηλύθη. Fama est natam Minervam apud Trito-
nem educatam fuisse, cui filia erat Pallas: atque ambas cum res bellicas exerce-
rent, in contentionem venisse: verum cum Pallas Minervam esset vulneratura, Io-
nem veritum illi ægidem obiecit. Tum territa Pallas respexit ad ægidem, quo
tempore à Minerva vulnerata obiit: quod ægrè ferens Minerva eius effigiem ef-
finxit, thoracique ac pectori suo ægidem, quam timuerat, insunxit: quod Palla-
dium postea sequētibz temporibus fuit ad Troianos delatum. Nam ut ait Apol-
lodorus Pallas Tritonis filia fuit, ac Minerva alumna. Alij dicunt, inter quos Athe-
nodoros fuit Byzantius, Thetidem in varias formas versam deniq; compressam
à Ioue fuisse: quæ cum esset gravida, audiens Iupiter fore ut ex ea nasceretur, qui
cæli imperio potiretur, illam absorbuit: quare ipse gravidus factus apud amnem
Tritonem peperit. At vero ridiculum videtur, quod modo è Ioue, modo è Tri-
tonide palude, modo è Cranao, ut sensit Zezes, nata sit. Verum illud accidit, quia
plures fuerunt Mineræ, de quibus ita Cicero in tertio de Natura Deorum: Mi-
nerua prima, quam apollinis matrem supra diximus. Secunda orta Nilo, quam
Aegyptij Sais colunt. Tertia illa, quam Ioue generatam supra diximus. Quar-
ta Ioue nata est Coriphe Oceani filia, quam Arcades Coriam nominant, & qua-
drigarn inuentricem ferunt. Quinta Pallantis: quæ patrem dicitur interemisse,
virginitatem suam violare conantem: cui pinnarum talaria affingunt. Atqui ha-
rum Minerarum omnium facinora ad vnam Iouis filiam tertiam referuntur, si-
cuti de Ioue & reliquis Dijs dictum fuit. Ferunt natam Minervam à Dædale nu-
trice educatam fuisse, muliere sanè ingeniosa, & ad omnia præclara opera prom-
pta, quæ illam in teneris annis omnibus artibus ingenuis erudit, ut scriptum re-
liquit Posidonius in libro de Dijs & Heroibus. Callimachus in hymno in Iaua-
cra Palladis, non solum eadem Palladem & Minervam esse censuit, verum etiam
ostendit quidquid Mineræ collibuerit, idem Iouis nutu comprobari, in his:

Ὡς φάμεν κατέκλυσε, τόδ' ἱπταλὶς ὤν' ἐπὶ νηυσὶν.

Πάλλας, ἐπεὶ μόνον ζῆνι τὸ γένος θυγατρίων

Δῶκεν ἀθηναιὰ πατρίᾳ πάντα φέρουσα.

Annuit his dictis Pallas, quodque annuit illa.

Perficitur. Natæ Iupiter hoc tribuit

Ipsæ Mineræ vni, quæ sunt patris omnia ferre.

Sic etiam Herodotus in Melpomene cum Minervam Neptuni & Tritonidis pa-
ludis filiam nominasset, eadem Iouis filiam ascitiuam rursus vocavit, ut est in his:
ἡ γὰρ μὲν μετ' ἐκείνῳ τῷ πατρὶ, δοῦναι ἑαυτὴν τῷ Διὶ τὸν δὲ Δία ἑαυτοῦ μὲν ποι-
ήσασθαι θυγατέρα. Atque illam quadam de causa successisse patri, seque
ipsam Ioui tradidisse: Iouemque suam ipsius alciuisse filiam, quare ita inquit
Homerus:

Διὸς θυγάτηρ καὶ δὲν τριτωνίηνα.

Iouis filia gloriosa Tritonia.

Neque Homerus, aut reliqui poetæ illam Tritoniam appellarunt, quia sit è
palude genita: quod quidem foret ridiculum, sed quia vel à Tritone educata
sit, vel quia apud amnem eius nominis sit nata, cum ibi primum apparuerit, vbi
circa Tritonidis oram gentes Machlyes & Aulæ habitasse dicebantur: quorum
virgines in turmas diuisæ, se inuicem per Mineræ solennia fustibus & lapidibus
cedebant. Harum si qua acceptis vulneribus obiisset, illam dicebant non fuisse vir-
ginem, quæ vero constantissima omnium fuisset, pluraque ac maiora vulnera
pertulisset, illa cum Græco armorum apparatu, cistaque Corinthia in curra
circa paludem cum magno suarum virginum applausu & lætitia circumfere-
batur.

batur domumque quam latissima deducebatur, ut scripsit Herodotus in Mel-
pomene. Alii Itonii potius fillam fuisse crediderunt, & in Deorum numerum re-
latam, quia bellicosissima extiterit, ut in his ait Ifacius: ὅθεν αὐτῷ ἰθὺς πολέμων
ἔλπει, καὶ ἀπὸ τοῦ τῷ πολέμῳ ἀπὸ τῷ ἀθηνῶν ἰτωνίου μὲν ὑπάρχουσαν θυγα-
τήρα. Unde ipsam in Deorum numerū Græci retulerunt, tanq̃ bellicosissimā Mia-
neruā que fuit Itonii filia. fuerunt qui Pallātis fillam fuisse dixerint, ut dictū fuit,
atque Minervam primum fuisse vocatam: deinde Palladem, quia Pallantem pa-
trem suum alatum sibi vim inferre, ac virginitatem rapere conantem obtrun-
carit: cuius pellem in ægidem composuerit, alasque sibi talaribus adiunxerit, ut
ait in his idem Ifacius: ἡ παλλαντα τὸν ἰδὲν πατέρα πρὸτον ὑπάρχοντα, καὶ
βιάζοντα αὐτὴν, οἷς δὲ λοντα συγγενέσαι, ἢ τῷ τὰ βῆτιν τιμῶσα τοῦτο ἀνείλα.
ἢ τὸ δῆρμα αὐτοῦ οἷς αἰγίδα τερμαλλιστο, καὶ τὰ πῆρα τοῦτο τὰς πρὸ ταύτης
προσημύων. Vel Pallantem patrem suum alatum, ipsamque violentem, ut:
volentem cum illa concumbere, quæ virginitatem plurimi faciēs ipsum cecidit
eiusque pellem ut ægidem gestabat, atque alas suis pedibus accommodavit,
quare illam Græci in Deorum numerum retulerunt, cum tam præclarum suæ
constantiz ac temperantiz argumentum edidisset, & Iodamam præterea ipsam
impedire conatam interemisset. quare de illa ita scriptum fuit à Simonide Cæo
in secundo Genealogiarum:

ὕψλων ὀρέων

20

Πηλιάδης κορυφῇσιν ἰθαμβίαν εἰσορώσας,
ἔργον ἀθηναίης ἰτωνίδος. ἢ δὲ καὶ αὐτοῦς
ἱρήας χεῖρας ἐπὶ κρηάδοντας ἱετμά.
Peliades timuere videntes montibus altis
Palladis Itonidos factum, vel protinus ipsos
Spumosa heroas ferientes æquora remis.

Alii Palladem nominatam fuisse maluerunt, quia cum aduersus Gigantes pro
Ioue pugnasset, ut ait Callim. In lauacra Palladis,

οὐδ' ὅκα δὴ λυδρὸν παλαγγίνα πάντα φέρουσα

τύχεα τὰν ἀδ' ἰκάνειν δ' ἀπογυγνῶν.

30

Non armis quando permulta cede cruentis

Venit ab iniustis horrida terrigenis.

Pallantem Gigantem iaculo interfecerit, ut ait idem Ifacius. Alii vocatam fuis-
se Palladem putarunt, à iaculis mittēdis, cum bellicosa sit Dea. alii quia cor pal-
pitans Dionysi ad Iouem detulerit. Nam Dionysus Iouis & Proserpinæ filius
frustatim à Titanibus fuit disceptus, cuius cor attrulit ad Iouem Minerva, ut tra-
dicum est in fabulis. Huic Deæ cum armata dicatur è capite Iouis exillisse, mox
arma & currum tribuerunt, ut testatur Horatius in primo carminum:

Iam galeam Pallas & ægida.

Currusque & rabiem parat.

40

Et in his carminibus Stesicorus.

Παλλάδα περὶ πτόλιν κληῖσα, πολεμαδόκω, ἀγνάν

Παῖδα Διὸς μεγάλου, δάμνοτλον.

Pallada bellorum studiis cantamus amicam.

E Ioue progenitam magno, quæ destruit vrbes.

Callimachus iam tum illi currum fuisse, cum pugnavit aduersus gigantes ait, &
equos multo sanguine, multaq; cæde conspersos: quia pugnant antiqui è sal-
catiscuriis. Hi igitur equi fuerunt à Pallade è bello redeunte in vndis Ocea-
ni loti, ut est in his:

Ἀλλὰ πολλὰ πρᾶτ' ἔσθ' ἄρματος ἀνχίνας ἱππων

N 4

Λυσσά-

Λυσσόμενα παγὰδ' ἐνελυσσὼν ἀνεαυγῇ.
 Sed prius illa lugis fumantia soluit equorum
 Collapsantes alti suffibus Odeant.
 Mirificum fuisse huiusce Dæi clypeum, miroque artificio extructum inquirunt,
 cuius formam ita describit Virgilius libro octavo.
 Aegidaque horrificam turbatae Palladis arma,
 Certatim squamis serpentum, auroque polibant
 Connexosque angues, ipsamque in pectore Divæ
 Gorgona despecto verrentem lumina collo.

10 Nam ubi illud scutum concurrebat, mirificum terroris illis incutiebatur: aut contra quos in bellum prodibat. Dicitur est is clypeus ideo Aegis, quod ita vocaretur ante scutum Iouis, quia e pelle caprae factum fuerat: nam postea obtinuit consuetudo vromnium. Deorum scuta ægides vocantur, quippe cum Herculis scutum ægidem etiam vocauerit Hesiodus in descriptione ipsius scuti. Fuerunt qui dixerint Palladem fuisse belli inventricem, quod testatur Cicero in tertio de natura Deorum hoc pacto: Liberum alterum patre Cælo, qui genuisse Minervam dicitur, quam principem & inventricem belli ferunt: quam etiam Virgilius libro undecimo præsidem belli nominavit.

Armipotens, belli præses Tritonia virgo.

20 Nam & Arion Methymnæus omnibus immortalibus prior Orthria carmina in Palladem composuit & cantavit, quorum is erat rhythmus, ut ex animi hominum mirum in modum ad bellum inflammarentur, quibus postea modulus vsi sunt in castris Methymnæi. Hæc Dea semper virgo fuisse creditur, ut Diana, & Vesta, quas omnes Homerus in hymno in Venerem commemoravit, Ac ita de Mineræ officio, virginitate & inuentis:

ἤριος ἄσδ' οὐδ' αὐαταί περὶθεὶ φρένας, οὐδ' ἀπατήσας.

καὶ ρητὶ αἰγυόχοιο Διὸς γλαυκῶπιδ' ἀθήνην.

οὐ γὰρ οἱ εὐαδὲν ἐργὰ πολυχρύσου ἀφροδίτης.

Ἄλλ' ἀρὰ οἱ παλαμῖτε ἄδον, κ' ἐργὸν ἄρῃς.

ὕσμινά τε, μάχῃ τε, καὶ ἀγλαὰ ἐργ' ἀλεγγύνει.

Πρῶτη τέκτονας ἀνδρῶν ἐπὶ γυδοῖους ἰδίδασκε.

Ποῖσαι σάτιρα, καὶ ἄρματα ποικίλα χαλκῷ.

ἴδτε παρθενικὰς ἀπαλόχρους ἐν μεγάροισιν.

Ἀγλαὰ ἐργ' ἰδίδασκεν, ἐπὶ φρεσὶ δέῃσαι ἐκάστῃ.

Sed tribus haud potuit suadere, aut fallere mentes,

E Ioue progenera, cui lumina glauca, Mineræ.

Aurea non illi Veneris sunt munera cordi.

Prælia sed placere, feri ad munera Martis:

Sed cædes, sed bella, sed & certamina, pugna:

Prima viros docuit currus: orbesque rotarum

Supposuisse: ligent quas partes robora ferri.

Virginibusque eadem monstravit prima domiquæ

Munera conveniant, animisque impressa notavit.

Hæc prima ædificandi viam inuenisse dicitur, ut testatur Lucianus in Hermotimo: φησὶ γὰρ ὁ μύθος, ἔρπον ἀθηνῶν καὶ ποσειδῶνα καὶ ἡφαίστον ἐν τεχνίαις περὶ, καὶ τὸν μὲν ποσειδῶνα ταυρὸν τινα ἀπαλάσσει, τὴν ἀθηνῶν δὲ οἰκίαν ἐπινοήσαι: loquitur enim fabula Palladem Neptunum ac Vulcanum de artificio contendisse: atque Neptunum taurum fabricasse, Palladem excogitasse domum, eiusdem inuentum est colus, ut ait Tzocritus Aegloga trecesima quarta, & Virgilius libro septimo non illa colo, calathisque Mineræ

Fæmi-

Fœmineas assueta manus.

Hæc eadem tiliarum vsum & musicam excogitavit, hæc acu pingere, telam texere, omne lanificium, leges, cæsicaque adinuenit, quorum inuentorum mentionem fecit Ovidius libro sexto Mutationum, & ita libro tertio Fastorum:

Pallade placata sanam mollire puellæ

Discant: & plenas exonerare colos.

Illa etiam stantes radio percurrere telas

Erudit: & rarum pectine densat opus.

Hanc cole qui maculas lætis de vestibus auferis,

Hanc cole velleribus quisquis athena paras.

Nec quisquam iniura faciet bene vincula plantæ

Pallade: sit Tychio doctior ille licet.

Cultum præterea & plantationem oleæ inuenit, & fructus expressionem, cum planta quidem ante nasceretur, sed ignota inter ceteras arbores nam ut testatur Herodotus in Terpsichore, quibusdam temporibus, apud neminem, nisi apud Athenienses oliua inueniebatur. Atque cum Epidaurij ex oraculo Apollinis Delphici statuas erigere Damia & Auxilia iuberentur, percunctati sunt æreas ne an lapideas erigerent. Cum respondisset Pythia ex oliua domestica, ad Athenienses cōfugerunt. *ἔδ' ἔγωγε οἷοι ἐστὶν αὐτοῖς ἀθηναίου ἐλαίου σφί: δοῦνα ταμίῃσδ' αὖ: ἰσχυράς δ' ἡ κείρας πομῖ: σφ' ἔστιν ἐλὺν. ἀγ' αὖτις δὲ ἀσέλαται ἔσας ἀ: νόδι: γῆς οὐδ' αὐτοῦ κατ' ἐκείνων τὸ πρῶτον, ἢ ἀδύνῃσι.* Rogarunt igitur Athenienses Epidaurij, ut tibi oliuam cedere permitterent, cum maxime sacras illas arbitrarētur. Ferunt enim quod per id tempus nullibi, nisi apud Athenienses, erant oliuæ, quare etiam annua sacrificia mittere Athenas pro cæsis oliuis Epidaurij pepigerunt. Cum vero oliuæ fructus ad omnes artes sic accommodatus, oleum. cōs denique artes Minerua inuenisse creditur. Nam profectò nulla est ferè ars, quæ non olei beneficio v-tatur, aut aliqua ex parte adiueatur; sicuti etiam ignis munere: quare non iniuria sensit Aeschylus, ut antiquorum scriptorum plerique, Prometheus omnes artes excogitasse, quod ignem de cœlo ad mortales detulit, ut suo loco apertum a nobis & opportunius explicabitur, cum pertractabimus illa, quæ fabulose dicta sunt a maioribus de ipso Prometheo.

Fama est adeo virginitatis fuisse studiosam Mineruam, ut cum forte se lauans in fonte Heliconidis Hippocrenes cōspecta fuisset a Tiresia, illum cecum fecerit, quoniam petiniquū sibi videbatur, quod mortalis aliquis gloriari posset se nudam lauante[m]q; Mineruam vidisse. veruntamen Chariclo Tiresiæ mater ab eadem postea impetrat, ut pro lumine corporis, mentis splendorem & artem diuinandi ab ipsa Minerua Tiresias obtineret, ut patet ex hymno Chalcimachi in lauacra Palladis. Quare illud non satis considerate dictū est a poetis, quod Paris nudam Palladem cum reliquis Deabus iudicauit. Nec defuerunt qui illam propè violatā fuisse inquant a Vulcano, cum ad illum accessit petens, ut sibi arma fabricaret, ut scribit Apollodorus libro tertio. Nam Vulcanū absente Venere cōtruprādæ Mineruæ cupido incescit, quæ cum reluctaretur, neque virum vllō modo pati veller, fertur Vulcanus semen in eius semur denique effudisse, quod ab ea lana de ressum & in terram deiectum fuit, è quo natus est Erichthonius, qui & contētōnis & terræ nomen cōtinet, qui Pandaræ Cecropis filiabus in cista seruādus traditus fuit: quæ postea in furorem acta, quia contra Deæ mandatū cistam aperuissent, se ex arce summa præcipitarunt: vel ut aliis magis placuit, a serpente in cista cū Erichthonio latente fuerit interemptæ. Neque prætermittēda esse illa sanè hoc loco cēnuerim, quæ mirifica de vi Palladij ab antiquis scriptorib. memoriæ prodita fuerūt: ap pellata sunt Palladia, ut dicere solebat Pherecydes, uēs imagines, quæ manib. nno essent

10

10

30

40

*Palladia
oliva*

essent factæ, & omnes quæ forent de cælo in terram deiectæ, cuiusmodi fuisse dic-
tur illud Mineræ celeberrimum Palladium. Id enim fuisse trium cubitorum
fertur, & de cælo in Pessinuntem Phrygiæ civitatem, quæ ab eo casu nomen obti-
nuit, ut Dio putavit & Diodorus, delapsum. Quanquam non defuerunt histori-
ci qui ab alio casu circa Ganymedem raptum, cum multi ibi in bello cecidissent,
quo tempore Ilus frater Ganymedis adversus Tantalum, quem rapuisse Gany-
medem putabat, dimicaret, ita vocatum fuisse crediderint. Ioannes Antiochus
Palladium illud non quidem de cælo cecidisse scribit, sed ab Asia quodam phi-
losopho, ad cuius gratiam vocata sit Asia mundi pars, ac mathematico per opti-
mum horoscopus fabrefactum: ita ut illa civitas esset inexpugnabilis, in qua il-
lud Palladium inviolatum servaretur: quod etiam largitus est Troianis. At Apol-
lodoros scriptum reliquit libro tertio, quod ubi Ilus Ilium condidit discolorum
bouem secutus, Deos precatus est, ut aliquod sibi signum appareret, atque tunc
decidit Palladium trium cubitorum, quod sponte ambulare videbatur dextra
hastam tenens, ac sinistra manu colum & fuscum: Huic Illo postea responsum fuit
ab oraculo tamdiu civitatem Troiæ incolumem futuram, quamdiu inviolatum
illud Palladium in vrbe servaretur. Quidam addiderunt difficultatibus capien-
dæ Troiæ sagittas Herculis, quæ dono datæ fuerant Philoctetæ, cui moriens Her-
cules in Octa monte inter Thessaliam & Macedoniam mandavit ne cui corporis
sui reliquias indicaret, atque illud factum iuramento affirmari voluit, cum
donavit illi sagittas. Sed cum post modo Delphicum oraculum Græcos monuisset
Troiam sine sagittis Herculis capi non posse, aut sine reliquijs corporis, inven-
tus est Philoctetes, & de Hercule interrogatus negavit se quidquam scire. Sed cum
maxime cogeretur, ne iusiurandum violaret, tacuit quidem, sed pede locum ostē-
dit. Fuerunt tamen nonnulli, qui non semper virginem fuisse Mineruam credide-
rint, quippe cum Pausanias in Atticis Hygiam Mineræ & Aesculapii filiam fuisse
se scribat. Atque Minerua ipsa Hygia siue salubris cognomento fuit appellata. Sic
& Laphria & Mamerfa apud Athenienses, ut meminit Lycophron in his:

*οἱ δὲ λαφρία
οἱ τοὶ μαμέραις ἢ δαλομέτοι φλογὶ
atque Laphriæ*

- 3° Domus Mamerfæ exusta flammis horridis.
Vocata est fortasse Laphria, quoniam spolia, quæ de captivis hostibus reportan-
tur, Laphyra dicuntur & rursus Pylætis, quoniam pingebatur ab antiquis in por-
tis civitatum, quam etiam in privatarum domorum foribus collocabant, tan-
quam Martem in suburbanis. Hanc nominavit Budiam & Aæthyam Lycophrō,
quia arantes & navigantes protegere & servare putabatur. Dicta est & Iconia in
civitate Bæotiar, ut ait Apollonij enarrator. Fuit eadem Ismenia & Accæa apud
Thebanos, vel ut putarunt alij Alalcomenia & Cadmea culta est & Tritoria, &
Telchinia, & Polias, & Machinatrix, Pronea, Zosteria, Panadæis, Halea, Ergana,
Cydonia, Coria, Hippoleis, Pania, Tithrone, Sospita, Ergtae, Ophthalmia, Alea,
4° Axiopæna, Narxæa Cissæa, Promachorma, Saitis, Poliuchus, Chalcicæus,
Equestris Apaturia, Cyparissia, Fignatrix, Ambulia, Hospitalis, Perspicax, Pæo-
nia, Scirias, Stenias, atque multa denique fuerunt illi varijs de causis iniuncta co-
gnomina. Celebrabantur Lampadophoria in huius honorem Deæ, ut alibi dice-
mus, cui taurus candidus aliquando, aut indomita iuvenca immolari consuevit
ab antiquis, ut testatur Ovidius libro quarto Metamorphoseon.

Dijs tribus ille focos totidem de cespite ponit,
Læuum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo,
Ara Iouis media est, mactatur vacca Mineræ,

Alipe-

Alipedi viculus, taurus tibi summe Deorum :

Atque tot de iis, quæ fabulosè dicta fuerunt de Minerva, dicta sufficiant:

¶ Nunc reliquum est, ut quid per hæc fabulosa significare voluerint antiqui, perquiramus. Quid aliud significat Palladem fuisse Neptuni & Tritonidis paludis filiam, quam sapientiam ex illis perturbationibus nasci, quas homines in vita & in mari præcipue experiuntur? aut quis nesciat vitam nostram multis calamitatibus assidue, quasi Neptuni tempestatibus, exagitari? nam qui maris est ignarus, ut ego quidem cenleo, malorum est ignarus. Ex importunis igitur vitæ perturbationibus, & è cæno tenebrarum mentis & incitæ nascitur sapientia: quæ quoniam res est diuina & Dei munus, dicitur à nonnullis merito Minerva 10
 è Iouis capite fuisse nata, quando memoriæ & sapientiæ sedes est caput, in quo diuinum est & incredibile Dei & naturæ opificium. Dicta est rursus Iouis filia, quia sapientia & peritia nascitur regibus ex assidua exercitatione ac varietate negotiorum. Nata est armata, quod nunquam inermis est animus sapientis ad euentus fortunæ vel consilio, vel patientia superandos. Hanc Deam populatricem ciuitatum appellarunt, quia plurimum possit sapientia & consilium in rebus bellicis ad euertendam confeceratorum improbitatem, cum graue sit sapientem hominem hostem habere. nam & Homerus non Atacem aut Achille populatores urbium appellauit ob ferocitatem, sed Vlysem ob sapientiam. Hæc nata esse dicitur sine matre, quia perrara est in feminis sapientia. Nec me latet sane illam dictam 20
 fuisse ab Aegyptijs sibi perpetuam virginitatem indixisse, quia præstiterit temperantia, quæ cum esset ingeniosa, multas artes inuenit, & in primis studiosa fuit rei bellicæ cum robore & fortitudine præstaret. confecit & alias res memorabiles & Aegida feram vocatam monstrum propè inexpugnabile obruncauit. illud cum è terra genitum esset immensam flammam ex ore proflabat, primumque apparuit in Phrygia, quam combussit, vnde Phrygia diutissimè vocata fuit vltia. In de accessit ad loca monti Tauro proxima, omnesque sylvas ad Indiam vsque in cineres conuertit. Atque cum ad mare descendisset apud Phænicas, concremauit sylvas ad montem Libanum, per Aegyptumque in Libyam penetrauit, ac demum in nemora Ceraunia, qua regione concremata hominibusque vel extinctis vel su- 30
 garis è patria ob metum, Palladem inquit prudentia & robore præstantem monstrum interemisse, eiusque pellem suo pectori gestamen adaptasse, partim ad propulsanda pericula, partim etiam ut gloriosum monumentum rerum gestarum. At terra mater monstri dicitur irata peperisse gigantes Dijs aduersarios, quos Iupiter adiuantibus Pallade & Dionysio vna cum Dijs alijs debellauit. Vocata fuit Tritonia, ut sensu Callisthenes, quia tertio die lunæ nata fuerit, cuius rei facit argumentum, quia apud Athenienses is dies consecratus est Palladi. Ab hoc magnopere dissentit qui Triton caput dici apud getes Ponticas existimarunt, cum cranium in tres partes findatur. alij lunam ita dici crediderunt, quia tertio die à coniunctione apparere solet: quamuis eodem die aliquando 40
 nonnullis causis cumulatis & vetus & noua prodeat. Nec defuerunt qui animam esse arbitrentur, quæ sic vocetur, cuius tres sunt vires ratiocinandi, cupiendique, & qua ira concitetur. Alij æra esse maluerunt, qui tribus temporibus maxime immutatur & generatur, vere, æstate, hyeme: cum annus fuerit in hæc tria tempora diuisus. Hanc marem & feminam esse inquit Orpheus in hymnis: Ἀῖς ἡ θάλασσα, ἡ δὲ γυνὴ ἴσως. femina, masque eadem es. quoniam sapientis est & cedere tempori, & uti opportunitatibus. Præclare sanè fictum est ab antiquis Iouem suas vires vni Minervæ impertiuisse, quia Deus maxime amat sapientem virum neque vlla esse potest sapientia, quæ à Deo dissideat: quæ eadem causa est, cur fuerit à Ioue pro filia ascita. Aegyptij hanc Iouis fuisse filiam & semper virginem tradi-

tradiderunt, cum aer sit natura incorruptibilis, supremumque locum habeat, unde è capite Iouis nata dicitur. at Tritonidem quia ter mutat naturam quotannis æstate, vere hyeme. Demonstrat hæc præterea in bello gigantes oem vim humanam, quæ aduersus Deum insurgeret: omnem temeritatem, omnemque arrogantiam esse vanam, cum nonnullos ex iis nullo propè negotio trucidarit. Sed quoniam in bellis gerendis præcipue necessaria est sapientia, hæc bellis præfecta est, cui scutum perlucidum, & multis anguibus circumtectum tribuitur. At enim quæ natura est anguium? ut acutissime cernant, unde etiam nomen à Græcis obtinuerunt. Nam nisi vigilantia & prudentia rebus vel longe prospiciendis Imperatorem castrorum decorauerit, quis non videat sapius hostium insidias aut imperus repentinos a castris arceri non posse: quibus omnibus periculis castrorum & ciuitatum prospicit rerum omnium moderatrix & Deo amica sapientia. Eius scutum quod præferret, clarissimum & crystallinum effingitur: quoniam sapientis veritatem, & omnem viræ rationem omnibus conspicuam esse, maximum est aduersus fortunæ iniurias propugnaculum, & in aduersis rebus consolatio. Huic Deæ noctuam sacram auem esse voluerunt, quia vbique videat sapientia, & illa etiam diiudicat, quæ ceteris obscura videantur: cui gratus est draco eadem de causa. at cornicem ob garrulitatem auersatur. Datur illi cristæ & galeæ: quia non solis viribus uti conueniat, sed etiam urbanitate & moderatione quadam in rebus omnibus cum ornamento. Cuspis vero tribuitur propter necessarium acumen ingenii: nam qui crasso ingenio est ab ipsa natura præditus, neque munus Dei clarissimum acceperit iudicium, hunc vel decem Minerarum expolire nunquam poterunt. Insidebat casidi huiusce Deæ gallus gallinaceus, ut ait Paus. in prioribus Eliacis, quia pugnax sit id animal, vel potius, ut ego arbitror quia præcia sit futurorum temporum illa avis & vigilantissima. Hæc amica Musarum & semper virgo existimata est, quoniam voluptates omnes grauissimæ sunt sapientiæ aduersariæ, ac Venus præcipue, quæ memoriam, bonitatemque ingenii maxime debilitat. Neque aduersus hanc insurgere quisquam audet, cum faciem horrendam Gorgonis gestaret in pectore, quæ vipers habebat pro capillis, quoniam maxime formidabilis est sceleratis hominibus vir sapiens, & vigilans, & moderatus, & in rebus agendis prouidus. Hanc vnā ex omnibus Diis proximum Ioui locum tenere putarunt poætæ, quare ita scribit Horatius:

Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.

Est enim vir sapiens Deo similis tum ob rerum humanarum contemptum, quas longo intervallo sub se relinquit, tum etiam ob potentiam, & in negotiis transigendis felicitatem. Tanta est enim ipsius sapientiæ præstantia & splendor, ut Pallas artes propè vniuersas exogitasse dicatur. Hæc oleam inuenisse etiam dicitur quoniam disciplinæ & præstantes omnes artifices oleo & lucubrationibus egeant. Tiresiam idcirco cæcum fuisse dicitur, quod ipsam nudam vidisset, quia qui dulcissimum sapientiæ fructum gustauerit, aut lumen eius perceperit, ad res cæteras cæcus lubens efficitur: vel, ut alii maluerunt, quia cum diuinam sapientiam inspicimus, nos cecos esse & nihil scire omnino cognoscimus. At si postea diuina ope adiuvante res inspicimus, tunc quod demptum fuerat corpori, mentis, oculorum, & animi incredibile acumen recuperamus, resque futuras sapienter prædicimus. Neque videntur rem altius considerasse, qui Paridem nudas inveniunt has Deas iudicasse Venerem, Iunonem Palladem: quia si diuinæ sapientiæ firmitatem semel percepisset, eamque paulo diligentius fuisset intruitus, omnes voluptates corporis nedum immundæ libidinis, omnemque humanam potentiam pedibus conculcasset. Nam illas indutas iudicauit, cum non bene cognouisset,

uisset & donis potius, quam conscientia commotus. Credita est portis ciuitat-
um, priuatarumque domorum præfecta, vt ait Aeschylus in Eumenidibus:

καὶ κληῖδας δαμῶντων μὲν θεῶν

Claues domorum sola Dijs ex omnibus

Seruo.

Quia sapientia omnibus & ciuitatibus, & priuatis domibus moderatur: cum il-
la sola ciuitas, vel domus diu incolumis esse possit, quæ Mineræ legibus ob-
temperarit, modestiæ scilicet & parsimoniæ, & temperantiæ: cum Martis opus sit
pernoctare extra ciuitatem, vrbesque ab hostibus defendere. Nam domi leges,
& consilium in rebus deliberandis, foris industria & robore opus est, non se-
gniter illis quæ deliberata sunt & cito peragendis. Erre igitur tandiu ciuitas incolu-
mis & inexpugnabilis ab hostibus, quandiu inuolutum in ea Palladium seruabi-
tur. Quid hoc significabat Dij boni? an adeo stupidi sunt homines, vt nesciant
neque lapideam, neque ligneam, neque æream statuam per hæc recte significa-
ri? an credendum est statuarios esse in cælo, è quorum officinis, vt primum abso-
lutæ sunt statux, ad nos aufugiant? quid hoc est monstri Dij boni. Quis non in-
telligat mirificam quandam sapientiam sub hac fabula occultari? Nim ciuitas
illa, in qua religio, ac Deorum metus paruifiat, in qua sapientia desit in rebus pu-
blicis administrandis, in qua iustitia nulla sit, in qua non viri boni, sed opulenti
& gratiosi summæ rerum præficiantur, diutius consistere non potest. At ubi sa-
pienter omnia gubernantur, neque vlli impune fit iniuria, tunc inuolutum persi-
stet Palladium, neque vlla vis est humana, quæ ciuitatem illam vel possit vel cu-
piat euertere. Ilud videtur significasse Aeschylus in Persis in eo carmine;

θεοὶ πάλιν σάουσι παλλάδος θεῶν.

Vrbem Dei Deque tuentur Palladis.

Quod si Paris vel res alienas per iniuriam non attigisset, vel si Priamus male ab-
latas reddidisset, & eandem rationem secuti fuissent posterius, nunc etiam staret
amplissimum Troianorum Imperium. Dicitur Palladium è cælo delapsum, quia
res diuina sit sapientia, cuius initium est timor Dei atque omnis humana sapientia ori-
ginem habet à Deo, quare Palladium de cælo cecidit. Hæc necessaria est terram
colentibus, hæc nauigantibus, hæc artes exercentibus, cum omnia sapientiæ pa-
reant: quod ea Mineræ cognomina significarunt. Non defuerunt tamen, qui
Mineram esse crediderunt vim, Solis, quæ mentibus humanis sapientiam in-
fundat, cui multos angues tribuerunt ob flexum solis cursum in signifero circu-
lo. Splendorem clypei clarissimam solis naturam putarunt. Gorgonis caput in
pectore gestabat, quia nemo contra solis claritatem aut contra sapientiæ aciem
oculorum intendere impune potest. Hæc nata est è Iouis capite, è summa scilli-
cet ætheris parte, quæ purissima est, paresque sibi vires Iupiter impertiuit, quo-
niam post Deum ipsum omnium agentium in res humanas vis solis potentissi-
ma est, quæ facit vt aliæ res intereant, aliæ oriantur, semperque nouetur præ-
sentium rerum vicissitudo. Atque de Pallade satis, nunc de Prometheus dicamus:

De Prometheus.

Cap. VI.

A Tqui Prometheus multarum artium inventorem omnes consentiunt Iapeti fuisse filium, sed de matre magna est controuersia, siquidem, vt alijs placuit, Asie Nymphæ filius fuit: alij ex Asope, alij ex Themide natum esse putant. Heliodorus in Theogonia Clymenes & Iapeti filium fuisse scribit in his:

κλυμένης δ' ἰαπετὸς καλλιόπυρον ὠκεανίην

ἠγάγετο κλυμένην, καὶ ὁ μὲν λέχος εἰσαπέβαλεν.

ἠδὲ

ἦδ' οἱ ἀτλὰντα κρατερὸν ἔργον γένοιτο τεύχ' ἀ-
 τικτὸν ὑπεκυνδύατα μιν ἰτινὸν ἠδ' ἀφρομένηα.
 Πολλὰν αἰολομένην ἀμαρτ' ἔποιτ' ἐπιμήδεια
 Iapetus Clypeum natus est hinc Oceaninen
 Perpolichram, simul hique thorum pressere iugalem.
 Mox Atlanta parit prudentem, deinde Menzui
 Te genuit, pariterque Prometheus callida cui mens.

Hinc Epimetheus exoritur, quem fallere promptum est.

Fuit autem Iapetus vnus ē Titanibus, qui aduersus Iouem arma sumpserunt,
 20 qui ante bellum giganteum filiam habuit Anchialena, qua nominata est vrbs Ci-
 licia, de quo ita Virg. in primo Georg.

tum partu terra nefando

Czumque, Iapetumque creat, saeuumque Typhæa.

Quare cum herbas, quas colligebat Medea, recenseret Apolloni us, & inter il-
 las quandam, cuius vires prior obseruaret Prometheus, vel ut alii maluerūt, rem
 fabulosē explicantes, ex ipso Prometheo natam nominaret, illam Titanidem
 vocauit ita in lib. tertio:

μυκηθμῷ ὑπὲρδ' ἐρμινὴ σείτο γαῖα,
 εἰς τὴν τετυμένην τιτυνίδος ἔστι δ' αὐτὸς
 20 Ἰαπετός ο' τάλει εἰδύτην ἑρμιῶν ἀλύων.
 Tremulitremuit mugitu terra sub pla-
 Radice incisa Titanide. at ipse dolore
 Filia Iapeti gemit, tenuitq; querelas.

Hic habuit vxorem Asiam, ut inquit Herodo. in Melpomene, & præterea Hefio-
 nem, & Axiotheam, ut Isacius meminit. Habuit sororem Ephyram, fratrem
 Epimetheum, Buphagum, Menzium, Atlantem, & alios complures: nam ad
 triginta fratres fuisse dicuntur. filium habuit Deucalionem, de quo ita Apol-
 lon. lib. 3.

Ἰαπετονίδης ἀγαθὴν τίς δυνάστωρα.
 30 οὐκ ἄρα πρὶν πείσει τίλει, καὶ ἐδ' ἰμάτοισιν
 Ἀθανάτοισιν.

Hic ipse Prometheus

Filius Iapeti genuit mox Deucalionem

Primus templa Deis, primus qui condidit vrbes.

Habuit filium prætefea Lycum & Chimareum ē Celeno, Hellenem ē Pyrrha,
 a quo dicti sunt Græci. Suscepit ex alia nymphea etiam Theben, quæ nomen de-
 dit Thebanæ vrbi, sicut eius soror Aegina Aeginæ. Hic fertur homines primum
 ē luto finxisse, & vniuersi generis hominum fuisse patres, vel potius artifices, quod
 ita testatur Ouid. in libro primo maioris operis:

40 Sive recens tellus, seductaq; nuper ab alto
 Aethere cognati retinebat semina cæli.
 Quam latus Iapero mittam fluuiialibus vndis
 Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.

Et Antipater in hisce carminibus:

Ἀ' δ' ἀμάλει δούλει μυκησέται, ἢ ἔα φραμίδας
 οὐχὶ μόνος, τλάϊναι ἔμπροσθε καὶ σὺ μύρον.
 50 Mugit ipsa puto bos olim. haud ego Prometheus
 Effinxit solus vincta, sed inde Myro.

Nam fama est Prometheum cum hominum fingeret portiones captas ē singulis
 clementis suo operi admiscuisse: atque pro ipsorum elementorum reperimentis non
 solum

solum vires singulis corporibus addidisse, sed etiam motus animorum & mores. Qui vero etiam magis fabulosè rem aggressi sunt explicare, dixerunt timorem leporis, astutiam vulpis, pauonis ambitionem, tigridum feritatem, leonum iracundiam & magnitudinem animi fuisse hominibus ab ipso Promethæo iniunctas: quod ita significauit Hora. in primo Carminum:

Festus Promethæus addere principi
Limo coactus particulam vndique
Delectam: & infani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

Nam memoriæ prodidit in Thocæcis Pausanias non procul à Panopæis apud torrentem quandam saxa fuisse ingentia, reliquias creditas eius luti, è quo Promethæus vniuersum genus hominum finxit. Hunc poetica quadam cum sauitate reprehendit Propertius in lib. 3. quia cum plurimum operæ in corpore hominum rectè formando consumpsisset, mentem neglexerit, in qua scitè & optimè formanda totum studium erat adhibendum: sic enim inquit:

O prima infelix fingenti terra Promethæo
Ille parum cauti pectoris egit opus:
Corpora disponens, mentem non vidit in arte
Recta animi primum debuit esse via.

Dicitur Promethæus aliquando duos tauros Ioui immolasse, atque eorum carnes ab ossibus diuississe: tum in alteram pellium carnes, in alteram ossa inclusisse, deinde Ioui dedisse optionem utrum mallet taurum eligendi. Iupiter capta optione cum dolos eius viri grauer ferret, ut iustam opportunitatem vitionis nactus videretur, ossa elegit, atque illa fraude iratus ignem mortalibus eripuit, ut testatur his verbis Heliodus in Theogonia:

πρὸ μὲν γὰρ σάκεας καὶ ἑγκατὰ πρὶν δὴ μὲν
Ἐν ῥίγῃ κατέθηκε καλὴν βας γαστρί βοῆν.
πρὸ δ' αὖτ' ὅς τ' ὅσα λευκὰ βοῆς δολίῃ ἐπὶ τήρῃ
Εὐδετίσας, κατέθηκε καλὴν βας ἀργῇ δὴ μὲν.
Δὴ τ' ὅτε μὲν προσέειπε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Ἰαπετρίδῃ πάντων ἀριδίνετ' ἀνάντων
ὦ πάτερ, ὡς ἑτέρω ἥλας δ' ἐδάσσαο μύρας.
Pelle sub hac bubula carnes, & pinguis cuncta
Vilcera composuit, rectèque ligauit in vnam.
Altera repleta est, quæ condidit arte dolosa,
Ossibus, iisque adipis tectis candore superne.
Talia deinde refert hominum pater, atque Deorum:
Iapetoniade cunctorum maxime Regum
Stulte, quid has partes componis ita arte dolosa?

Cum vero iratus Iupiter illa de causa ignem hominibus rapuisset, fertur Promethæus Mineræ auxilio ascendisse in cælum, ibique ferula ad currum solis ad mota ignem rursus in terras detulisse, quod inquit Horatius in primo carminum,

Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem ætheria domo
Subductum.

Id cum relinquisset Iupiter Vulcano imperauit ut feminam è luto componeret, quæ cū astutissima esset & omnibus artibus à Dijs donata, vocata fuit Pandora. Neque ante illā extitisse formineū sexum crediderunt, ut testatur Pausanias in Atticis. Hanc fabulantur missam fuisse à Ioue ad Promethæum cū omnibus malis

in vasculo inclusis, quod munus ei spreuisset Prometheus, illa ad Epimethen con-
tendit, qui dempto vasculi operculo omnia mala euolare sentiens, vix ultimam,
& in imo residenti in spem occlusit, cum qua vas illud seruauit. Cum vero Pro-
metheus Iouis munus reieciisset quod insidias formidaret, dicitur à Mercurio Io-
uis iussu ad Caucasum montem adductus, & in spelunca, quæ erat apud Paropa-
missadas vinctus, vt testatur Strabo libro decimoquinto ne tantum fortum vide-
retur impune contra Iouis voluntatem commisisse, dicunt præterea huic additâ
fuisse aquilam, Typhonis filiam vt ait libro secundo historiatur Pherecydes, &
Echidna: horribantis, quæ iecur illius assidue renascens laniaret ac deglutiret, vt
ait Apollonius libro secundo:

20

καὶ δὲ καυκάσιον ὄρεον ἀντέλλον ἐρίπται
ἡλίβατο, τῷ γυναικὶ στυγερῇ παρὰ γούνοισιν
ἰλλόμεναι χαλκῆν δ' αὖτε πεδῆσι προμηθεύς
Αἰτῶν ἡ πατιφύβη πάλι μετέτις αἰώνωντα.
Exoriebantur rupes, & grandia montis
Culmina Caucaij, vinctis vbi membra Prometheus
Fræduris, ferroque miser læcet ipse ligatus.
Sæpius atque aquilam redeuntem pectore pascit.

Erat enim columnæ alligatus, neque villo pacto se mouere poterat: cui quantum
iocinoris per diem ab aquila consumebatur, tantundem per noctem excrefcebat

20

ne vnquam doloris materia deficeret, vt ait Hesiodus in Theogonia:
Διὸς δ' ἀλκυονίδος ἡσὶ προμηθεὶα ποικιλόβουλον
Δεσμῶς ἀργαλτοῖσι μέσσην διακλόν ἑλᾶσσαι.
καὶ οἱ ἐπ' αἰτῶν ὄρεσι ταυσιπύρεσιν, αὐτὰρ ὄγ' ἡπαρ
ἡσὺν ἀδ' ἀνὰ τὸν τῆδ' αἰετοῖα τὸν ἀπαίτη
νυκτὲς, ὅσον πρόπαν ἡμᾶρ ἰδοὶ ταυσιπύρεσιν ὄνυσιν.
Implicati Indomitæ, nec sitque Promethea vinculis:
Astrictumque columna tenet medium, fera semper
Pascitur immortale iecur Iouis ales: at illud
Deficit haud vnquam: nam quantum luce voluctis
Carperit, huic misero tantum nox vda reponit.

30

Duris autem Samius scriptum reliquit non ob ignem raptum, sed quia Palladem
amauerit Prometheum coniectum fuisse in vincula, & ita excruciatum: cuiusce
rei facit argumentum, quia ad montem Caucasum habitantes populi soli Ioui
& Minervæ non sacrificabant, vt illius supplicij autoribus, cum eximie colerent
Herculem, qui Prometheus è vinculis liberasset. Fabulam quandam attigit Ni-
cander in Theriacis, quæ apud antiquos circumferebatur, quod ingrati homines,
ad quos ignem Prometheus detulerat, furtum Promethei Ioui indicarunt, pro qua
accusatione pænitiam perpetuam inuentutem à Ioue impetrarunt. Hanc igitur
cum suo afello clitelario imposuissent redeunt, afinusque graui siti in itinere
laboraret, ad fontem quandam peruenit, vbi serpens ne ad aquam accederet pro-
hibuit, nisi prius pacto precio. Tum vero pactus est afinus se quodcunque habe-
ret esse daturum, ne siti periret, inde senectutem exeunt quotannis serpentes, ac
sunt iuuenes. Sic fabulam describit Nicander:

40

Ὁ γυνὴ δ' ἀρα μύθος ἐν αἰχμασί φερεται,
Ὡς ὁπότε οὐρανὸν ἔχει κρόνον ἀρεσβύτατος υἱός,
Νειμὸς μένος κασιγᾶς, ἣν εὖδ' ἀπὸ πύδρας ἀρχαῆς
ἰδ' μωσῶνι νεότητι, γέρας πρόβην ἡμετέροισιν
κυνδαίνων. δὲ γὰρ ἄπυρτος ληϊστὴρ ἐν γῆν,
ἀφροίτες, οὐ μὲν τῆς δὲ κακοφραδὸν ἀπ' ἀνὰ γαίαν.

Nædæ

Ναδὲ γὰρ κἀμὸντες ἀμορβέοντο λιπάρων
 ὧρα, πολυσμάρματος δὲ κεκαμμένος αὐχένος δέξιν
 ῥαῖστο γαλακτοῖδ' ἰδὼν οὐκ ἔρα δῖρα
 οὐλοῦν ἄλλ' ἑταίρους κακὰ ἑταλακίμεν ἄτρ
 Σείνον· αὐτὰρ ὁ βριδὸς ὅδ' ἢ ῥ' ἀνιδύετο νότοισι,
 ἦ τέον ἰθρὸς δ' ὦρον, ὅδ' οὐκ ἀπ' ἀνινατο χρεῖν.
 Fabula per iuvenes celeberrima oberat, ut olim
 Fratribus imperia diuisit maximus æuo
 Vnus natorum Saturni. præmia honorisque
 Indicium cepere domestica turba iuuentiam.
 Mortales preciosa Deum sed munera posthæc
 Dementes carpere: nihil iuere querelæ.
 Nam tardi dorso imposuerunt pondus aselli
 Dona Dei: cui sicca siti præcordia vbi essent
 Ad fontem properat. prægrandem hic repperit anguem
 Quem supplex orauit opem sibi ferre: sed ille
 Quod gestet precium lymphæ, pondusque petiuit.
 Ille siti pressus facile annuit ista petenti.

Quare merito Prometheus de hominibus ingratis queritur, ut scripsit Iulianus
 poeta in eo epigrammate:

τίχνης πυρσὸν ὅπασσα φερσβιον, ἐκδ' ἄρα τίχνης,
 καὶ πυρὸς ἀλλήλου πῆματες ὅ· τιν ἔχω.
 ἢ μὲρ ὅπαν ἀχάριτον αἰε γίνες, εἴ γε Προμηθεὺς
 αὐτ' ἐνέγχεϊν ταῦτ' ἴσας χαλκὸν τύπων.
 Lumina sunt artis nobis inuenta: sed ignis,
 Arsque repertori grandia damna ferunt.
 Ingratum genus est hominum, si poena Prometheo
 Tanta repertori, pro meritisque dolor.

Nam si qui beneficium acceperant non tales fuissent, quales diximus, quo pa-
 to ingrati possent appellari? Scripsit tamen Pausanias in rebus Corinthio-
 rum non Promethei, sed Phoronei cuiusdam ignem fuisse inuentum: quare
 apud Corinthios templum fuit Apollinis Lycij, in quo statua erat Phoronei
 ignem accendentis. Torquebatur Prometheus ab aquila illa in Scythiam su-
 pra Caucasum montem deportatus, ut ait Lucianus in Prometheo, & in dia-
 logo de Sacrificijs. At Mænander suauissimus poeta merito torqueri Prome-
 theum inquit, non quia ignem, sed quia multo grauius malum, quia foeminam
 scilicet omnium humanarum calamitatum autorem, & scelestum omnino ani-
 malis genus inuenerit, ut est in his:

εἴτ' οὐδ' ἰσχυρὸς ἀποσπασθῆναι μένον
 Γράφουσι τὸν ἀρμυδιὰ ἀπὸς ταῖς πέτραις;
 καὶ γίνετ' αὐτὸς λαμπρὰς ἀλλ' οὐδέ τι
 Ἀ' γὰρ δὸν ὁ μισεῖν ἐμὲ ἀπακτὰς τοὺς θεοὺς,
 Γυναικας ἐπλάσων. ὃ τρυφήν μιν δέει
 Τῆς μιᾶς.
 Ergo immerentem diducunt Prometheus
 Pendere fixum Caucaſi de rupibus?
 Repertus ignis huic, aliud nihil boni.
 Sed, quod Deos odisse cunctos credidi,
 Inuenit idem foeminas. οὐ Διὶ boni
 Genus nefandum.

O Huic

Huic ipsi Prometheo ara fuit in Academia cum Vulcano & Pallade communis, ut ait Sophoclis enarrator: fuitque, ut scripsit Lyfmachides, Vulcano multo antiquior Prometheus, cuius statua cum scepro in dextra manu erigebatur. Scriptum est a Pausania in Attica non solum aram illi fuisse erectam in Academia, sed etiam Lampadiferorum cursus certamen inde incipisse, qui in vibem accensas faces deferentes decurrebant: in quo certamine studebant ut accensae faces seruantur. Nam cuius fax extincta fuisset, is victoriam succedenti concedebat, atque hic eodem modo sequenti si sua extingueretur, & reliqui eodem ordine. Quod si nemo accensam faciem tulisset, palma in medio relinquebatur. Atque haec fiebant in honorem Promethei, quod is omnium artium fontem & autorem ignem putabatur inuenisse, ut ait Aeschylus in eius nominis Tragedia:

Πῶγον κλεπαῖαν, ἡ δ' ἀσφαλὸς τῆχνης
Πάσιν βροτοῖς πέφνη, καὶ μέγαν πόρος.
Artis magillrum ignem, fuit namque is viris
Magnum iuuamen, pluribus perutile,
Inuenit.

Sed non solum inventionem ignis Prometheo tribuunt, verum etiam medicinae, pharmacorumque missiones, & leges diuinationum, & somniorum interpretationes: primusque Prometheus inuenisse auguria, quamuis alij ea quae sunt auium a Cararege Cariae primum inuenta fuisse putantur, & obseruasse auium volarum, eorumque qualitates, & quarum essent auium, & quid significarent. Inuenit idem extorum observationes, & colores, & situs, & quibus victimis, & quo ritu mactatis Dij singuli latantur: idemque fulgura, & signa de caelo notauit, inuenitque metallorum usum, & omnium denique artium est inventor ut ipse de se ipso apud Aeschylum testatur: cuius carmina, etsi plura sunt, tamen ob mirificam argumenti suauitatem huc ascribenda putavi:

Τὰ λοιπὰ μὲν κλέυσαν θάυμασθ' ἅλλαν
οἷας τέχνας, καὶ δόλους ἐμνήσθην.
τὸ μὲν μέγιστον εἴτις εἰς νόσον τίθει,
οὐκ ἔν' ἀλξίμῃ οὐδ' ἐν βράσιμον,
οὐ χρίον, οὐδ' ἀπὸν ἀλλὰ φαρμάκων
χρῆμα, κατεσκεύαζοντες ἑγὼ σφίσιν
ἔδειξα χεῖρας ἡπίον ἀνθρώπων,
αἵ τ' αἰσάσας ἐξαμύβονται νόσους.
οὐρόπου δὲ πολλοὺς μαρτίκῃς ἐσείχισα.
καί μιν αὖ πρῶτος ἐξ οἰκίστων ἀγρῶν
ὑπαργησέσθαι, καὶ δόνας τε δυσκίτους
ἔγχεον αὐτοῖς ἐνοδίου τε συμβόλους,
Γαμοῖον ἔχοντες πῆσιν οἰκῶν σκεδρῶς
Διόρισ', εἴ τι περ δεξιῶν φέρει.
Ἐνὸν μούσε, καὶ διαταρῆντινα
Ἐχούσ' ἔκαστο· καὶ σφὺς ἀλλήλους τίτας,
Ἐχθραί τε καὶ σύγγεναι καὶ σωμαδρία.
Σπλάγγοντες λεῖπότητα καὶ χροῖον τίτα
Ἐχούσ' αὖ ὡς δαίμοσι σφὺς ἡδονῶν.
Χολίς, λοβούτι πομπήν τε τυμοφίαν.
κρίσας τε καὶ λαὸν συγκαλυπῆ καὶ μακρὰν
ἔσσην πυρῶσας δυσκίμαρτον εἰς τέχνην.
Ἐδῶσα θνητοῖς, καὶ φλογώτα σίματα.

ἔξομμα

ἔξωμάτωσα' ὅσδ' ἐντ' ἐπ' ἀργυρεῖ.
 τοιαῦτα μὴ δὴ ταῦτα. ἐντὺ δὲ χυθὺς
 κερυμὲν' αἰδράποισιν αἰθέληματα,
 χαλκόν, σίδηρον, ἀργυρὸν χρυσοῖ δ' ἴτε
 φῦσιν ἀν' ἀπ' ὅθεν ἔξωκ' ἐντὺ
 οὐδ' εἰς σαρ' οἶδα μὴ μάτην φέουσαι θέλασ.
 βραχὺ δὲ μύθεον, πάντα συναβδὸν μάλα
 ἰδέσθαι τίχνην βροτείων ἐν Προμηθεῖ.
 Miraberis mage audiens at cetera.

Artes repertæ quæ mihi sunt, aut doli.
 Illudque primum, si quis ægritudinem
 Sensisset, vllum non erat remedium.
 Nulla vnctio, nullum fuit potabile
 His pharmacum. arebant prius quam ipsis ego
 Commistiones pharmacorum protuli,
 Omnes quibus leuantur ægritudines.
 Modosque multos vaticinandi repperi.
 Quæ sint putanda vera dixi somnia,
 Quæ sint viarum signa, quæ sint omina.
 Tum diligenter qui volatus dexteri
 Sint, quæ sinistra nominentur alites:
 Quis singulorum victus, & benignitas
 Inter se, odiumue, primus ipse comperi.
 Tum qualia exta sint, colores qui Deis
 Grati magis videntur immortalibus.
 Bili decora forma, quæ fibrisue sit.
 Ostendi ego quo sacra ritu conuenit
 Imponere aris, vrere atque victimas.
 Artemque feci ex his ego mortalibus.
 Hæc nota feci, quæ fuere incognita.
 Hæc sic habent, quid proferam quot commoda
 educta per me sunt humi latentia?
 Ferrum, vel argentum, vel aurum, vel quis æs,
 Ni mentiatur, repperit? quis me prior?
 Nemo profecto, ni velit mentiri,
 Vt cuncta dicam, pluribus ne te morer,
 Artes repertæ quæque sunt Promethei.

Memoriæ prodidit Pausanias in prioribus Eliacis inter cætera Herculis facinora
 illud quoque censer, quod aquilam sagitta transfixerit, Prometheumque è vin-
 culis exemerit: quod testatus est Thercydes in libro decimo de nuptijs Iuno-
 nis, qui à sole Herculem poculum accepisse scribit, ac in eo nauigasse per Ocea-
 num, qui est extra terras cum ad aurea mala Hesperidum contenderet: à quo
 etiam Prometheo postquam fuit è vinculis liberatus, viam didicit eo tenden-
 tem. Lucianus vero in Dialogis Deorum Prometheum à Ioue solutum fuisse
 scribit, quoniam illi vaticinatus esset, quod si rem cum Nerine nymphea habe-
 ret, futurum erat vt filius nasceretur, à quo eadem Iupiter pateretur, quæ ab ip-
 so passus fuerat Saturnus. Fuerunt Lycus & Chimæus Promethei filij, quos il-
 le è Celæno Atlantis filia suscepit, quibus alij Horzum & Alcimenen adiunxe-
 runt. ¶ Atque hæc fabulosa dicta sunt de Prometheo: nunc quid illa signifi-
 cent, explicemus. Est autem Prometheus, vt sensit Zezes, mens, quæ res futuras
 multo

nulto ante prouidet : sicut Epimetheus cognitio quam acquirimus post rerum euentus, cuius filia est Poenitentia. Orpheus tamen in hymno in Saturnum, Prometheus tempus esse, siue Saturnum putauit, cum ita inquit:

ἦλκας ἦν ὁ χρόνος, ὅς μιν ἀφ' ὧν ἔμεινεν.

Rheæ coniux almae Promethen :

Est enim tempus rerum omnium & artium magister & inuentor, ut dictum est de Promethæo. Dicitur fuisse filius Iapeti, qui nihil aliud est, ut sensie Proclus, nisi celerissimus motus celi, & huius vniuersi : qui vocatus est Iapetus apud Græcos *Ἰάπετος ὁ τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ πύργου*. à motu scilicet & volatu. cum Prometheus igitur ex Iapeto matre Themide oriatur, erit optimus affectus in animis nostris, qui ex impressione cælorum nobis nascitur : mater iustitia atque æquitas, è quibus bona consilia, & prudentia tum in rebus priuatis, tum etiam in publicis administrandis, & rerum humanæ vitæ necessariorum inuentiones exurgunt. Nam nisi sit ratio in nobis Prometheus diuinitus immissa, & ex æquitare, iustitiaque exorta, ac quasi rerum futurarum præcognitio, quo pacto erit Prometheus, aut quo eorum parentum filius? Alij Clymenen matrem Promethæi putarunt, quoniam æquitas omnes ad se aduocet, vel quia ab omnibus audiat, qua etiam de causa Clymenus dictus est Pluto. Qui aliarum filium putarunt, in eandem sententiam sensim delabuntur. Quod Prometheus hominem finierit, cui singulorum animalium particulas adiunxerit, quid aliud significat, quam prudentiam multas mutationes animis nostris imprimere? alij rem hanc ad historiam magis transtulerunt : dicuntque illos è Græcis sapientibus, qui mundum aliquando cõpisse putarunt, humanæ vitæ initia per hanc fabulam explicasse. Nam cum primum aer & aqua & ignis secesserunt inuicem, terraque limosa ac tenebra adhuc illis omnibus sublitit, membranas quasdam ex ipsa terra natas autumant, ex quibus per diem à sole calefactis, lunæque humoribus nutritis, varia animalium genera pullularunt. Ex his igitur post incrementum disruptis putantur homines exiisse. Verum terra postea calore solis paulatim exiccata cessauit & ipsa è terra generatio, & animalia ex mutuo congressu coniunctioneque sunt orta. Tunc vero homines simplices neque arandi viam neque artem ullam sciebant : neque morbos esse aut mortem opinabantur, sed in terram collapsi ignari quid sibi accidisset, expirabant : vivebantque ferarum more agrestium arborum fructibus aut oleribus vespentes, nudique aduersus feras nudis manibus pugnant. Hi cum nullam omnino futuri temporis haberent rationem, nullis fructibus in hyemem reservatis inedia per hyemem multi eorum absumebantur. At experientia paulatim necessitateque magistra & cauatas arbores ingressi sunt, & speluncarum beneficio ab aeris iniuria protegabantur : quod genus vitæ debebant omnium fraudum & ignis expertis : neque quid essent leges, quid Reges, quid furta, quid cædes, quid militia cognorant. Verum cum diurna incommoda illos prudentiores fecissent, (nihil enim facit magis ingeniosos, quam pericula & difficultates.) dictus est Prometheus siue prudentia ignem inuenisse, & per illum postea omnes artes, quibus humana vita excolitur. Nulla enim prope est ars, quæ igne non egeat. Quod vero Prometheus homines ad vrbaniorem vitam è syluis euocauerit, ipsq; domos extruxerit, quod illorum linguam formauerit, quod illos rationes syderum docuerit, quod literarum compositionem inuenerit, ipse testatur ita apud Aeschylum:

*οἱ ἄνθρωποι μὲν βλέποντες ἔβλεπον μάτῳ
καὶ οὐκ ἔκρινον. ἀλλ' ἐνέματον,
ἂλλ' ἔκρινον μετὰ τὸν μακρὸν χρόνον
ἐβουλεύοντο πάντα, καὶ οὐτε πλεονέχουσιν.*

Διόμου

Δόμους ἀριστήλους ἴσαν, οὐ ξυλουργίας.
καταμυχεῖ δ' ἐναίῃ αἵ δαίμονες
μυρμηκίας ἀνθρώπων ἐν μυχοῖς ἀνιέλαιε,
ἦν δ' οὐδὲν αὐτοῖς οὐτ' αἰματὶς τήκεται,
οὐτ' ἀνδριμώδους ἥρος, οὐτ' καρτίμου
δέρους βίβλαιον. ἀλλ' ἄτερ γνοῖναι το πᾶν
ἔπαυσαν. ἔπε δ' ἤσθιν ἀντολὰς ἑλάν
Ἄκραν ἰδέσθαι, τὰς δὲ δυσκρίτους δόσεις
καὶ μὴν ἀριμύδον ἔχον σοφισμάτων
ἔξουρον αὐτοῖς, γραμματέων τε συνθήκας.
Μυήματα δ' ἀπάντων μουσιμήτερ' ἱργάτων.
καὶ ἐνθά' ὠρῶνται ἐν (υχοῖσι) κρυπτάλα,
ζευγαῖσι δουλεύοντα σώμασιν, ὅπως
θῆται, μέγιστον δ' ἰατρῶν μαθημάτων,
γίνανθ'· ὅθ' ἀρματ' ἤγαγον φιλιππίους
ἐπ' αὐτοῖς ἀγλαμά τῆς ὑπὲρ πλούτου χλιδῆς.
δαλαστέπλαρα δ' οὐτὶς ἄλλος, ἀντ' ἑμὸν
ἀνόπῃρ' εὐρεῖν ναυτίλων ὀχήματα.
τοιαῦτα μηχανήματ' ἔξουρον τάλας.
Videre frustra qui videbant antea.
Nec audiebant audientes, somniji
Simillimi turpare cuncta nouerant
Stultè, indecorè, nec domos effingere,
Dolare ligna nec sciebant arborum.
Formicæ vt antra nam colebant concaua:
Vmbrosa, luce solis & carentia.
Non vlla cogitatio nec frigoris,
Nec floridi veris fuit, nec vtilis
Aestatis illis, ast agebant omnia
Vt fors ferebat: donec ipse repperi
Signorum obitus ortusque qui mortalibus
Sint viles: & multitudinem artium
His repperi, componere inde literas.
Matremque Musarum auxi ego Memoriam,
Perutilem cunctis, ego iunxi prior
Iugo feroces belluas, quæ pro viris
Ferrent labores, additi sunt curribus
Equi trahentes, quos habenz flecterent.
Liniuola inde nauitz vehicula
Inueni ego prior freto currentia.
Inuenta sunt mihi miscello hæc omnia.

10

20

30

40

Fabulati inde sunt antiqui, quod Iupiter ob ignis inuentione[m] iratus Prometheo omnia malorum genera demisit hominibus: quia nullum est malum quod non ex voluptaria vita, quæ multas artes habet ministras, proveniat. Nam vna cum artibus ipsis & Reges exorti sunt, & latrocinia, & bella, & sollicitudines animorum eruperunt, & omnia illa denique, quibus humana vita vndique vexatur. Dicunt præterea Ioui Prometheum carnes in alteram pellem inclusas, in alteram ossa obtulisse: quia cum voluptatibus & delicijs non solum legum & æquitatis ob spem commodorum, sed etiam Deorum immortalium cōtempnus in genus humanum irrumpit. Quis enim vere gloriari potest, aut certe quā pauci sunt

qui magis sint solliciti de vero & legitimo Dei cultu, quam de bonitate prædiorum, aut numero pecuniarum. Hæc una contentio multas fecit hæreses: atque si avaritia & spes diuitiarum priuatorumque commodorum de medio tollatur, collabentur omnes hæreses facillime, eritque omnibus gentibus vnus Deus, vna religio, vnus ritus, vnus pastor, vnum ouile. Verum ob has fallacias sub forma religionis latentes & bella intestina, & carces, & calamitates è cælo, & perpetuæ animorum curæ oriuntur, & orientur in posterum, donec hæ avaritiæ radices in animis hominum infidebunt. Nam certe quidem omnes qui dissident à Christi legibus, & à sanctis Romanæ Ecclesiæ dogmatibus, præter illud quod viri boni esse non possunt: tum id fateantur necesse est (si modo verum fateri velint) se vel avaritia, vel ambitione, vel odio quodam proprio, vel inscitia veritatis duos ab ecclesia Romana, hoc est à Spiritu sancto & ab omnium bonorum cœtu descivisse: non quod ita sentiant. horum nos temeritatem & dementiam aliquando ita reprehendimus in quibusdam carminibus, quæ misimus ad clarissimum virum Valerium Faenzum hæreticæ prauitatis Questitorem prudentissimum apud Venetos, & ob singulares animi sui dotes Romano Pontifici gratissimum. Sic enim quædam ex illis carminibus se habent:

Improba Lutheri soboles, quæ dogmata Christi,
Iuraque naturæ pariter contemnitis, & æquum,
30 Qua tua ferre putas coelestia numina mente
Delicta, erroresque? modo nos turpia quæque
Autore ac cogente Deo facere inquis: eundem
Et modo segnitie captum facis. ac nihil illum
Humanum curare putas. delira vagaris
Huc illuc, certa que nihil ratione, modone
Conaris: de Dijs plena inter pocula quaris,
Fortunæque regi credis moderamine cuncta.
Sic etenim sentis, sic & fateare necesse est.
Esse Deo si forte putas mortalia curæ,
30 Respicere & res humanas: hæc accipe paucis.
Vna fides, vna est pietas, est vna colendi
Rite Deum ratio: dementia cetera cuncta.
Quod si nostra videt summi clementia patris
Pectora, si exauditque preces diuina potestas:
Quo magis illa mouet mortalia tempore corda
Apte, quam populus cum sacris rite peractis
Inspirare Deum delectis patribus orat
Quas statuunt leges Christi cultoribus: & quo
Latetur ritu magis. Hæc sententia cunctis
40 Quæ placuit, latam diuino numine remur.
Adde quod æterni patris, sine labe, carensque
Sordibus humanis, natus de virginis aluo,
Filius, has leges primus tulit: vique colendus
Sit pater omnipotens docuit, quia legibus orbem
Vivendi recte instituit, scelerumque profundas
Radices tetigit, subiit sub Rege nefando
Diræ supplicium mortis: prior edidit aras
Esse nefas posthac raurorum sanguine tingi,
Atque alios ritus idem mox protulit, illis
Nunc colimus sanctum numen. namque edidit esse

Cuncta

Cuncta Deo curæ mortalia, nullus avarus,
Nullus crudelis potuit quem fallere, nullus
Impius: huic notæ fraudes sub vulpe latentes.

Nunc quoque Pontifices oderunt impia sanctos
Sæcula, quod leges curent seruari illas:
Nec mirum, semper probitas inuisa figuris
Mille fuit scelerum, circumstant plurima namque.
Est una, & similis semper sibi viuuda virtus.

Quos iuuat ebrietas & crapula, sobrius illis
Displicet insanumque vocant, solatia vitæ
Qui non gustarit. Quos vexat dira libido,
Quos Veneris stimulus, quos immoderatus habendi
Urget amor, stupidum dicunt, qui temperet istia.
Sobrius at contra tutus cum læua podagra
Articulos tumidos fecit, capitisque dolores
Infestant, tanquam nautas è litore ridet,
Qui se consulto turbantibus æquora ventis
Crediderint, quorum prædixit sibilus auras.

An quia diuitijs & nobilitate parentum
Te Latio præstare putas, populisque Latinis
Idcirco Christi leges audire reculas
Vt magis obscuræ venientes gentis ab ore
Fabula nobilitas maiorum & nomina picta.
Denique nobilitas sola est, atque vnica virtus.
Quid cum diuitijs & nobilitate parentum
Legibus est sanctis, & veræ religioni?
Scilicet auratis donantur lancibus aræ
Munera grata magis superis, iucundaque: quam si
Fictilibus puris veniant de paupere recto.

O vanas hominum mentes, o pectora multo
Plena mero, quando cœlestia numina avara
Creditis: & pro opibus voces audire precantum:
Omnibus est idem Deus, est pater omnibus idem.
Sive decem vertas saxosæ iugera terræ,
Seu iuga mille bouum tibi sudent pondere aratri,
Tantundem refereas, nec gurges cuncta vorabis.

Munera grata Deo credas, quæ pectore casto,
Quæ manibus sint lata pijs, tolle ambitionem,
Tolle & avaritiam, quæ Dijs inuisa beatis,
Cuncta regi dices diuino numine recte.

Quod si perstites in eadem mentis iniquæ
Stultitia, vt recte viuendi spernere leges
Libertas sit visa tibi: nec iura, nec æquum
Esse putes, nisi quod libeat, si denique Christi
Dogmata, Pontificis si spernas iussa, piūque
Consilium: quanto spargetur sanguine campus
Teutonicus: video splendentes ære cateruas,
Armorumque gravem sonitum, radiosque tremisco.
Ista mouente Deo loquimur, iam dira bipennis
Credite ad est sterilis radicibus addita plantæ.

Dum licet, & veniē locus est, temeraria vitæ
Crimina corrigite, & vestras conuertite mentes
In melius, precibusq; pijs orare resonantem
Vt eadem veritas mox religionis in hostes,
Et donet vobis longam per sæcula pacem.

Dicta est Iovis aquila iecur Promethei assidue lacerare, quia prudentioribus hominibus mens semper ad varias cogitationes distrahitur. Et quoniam nullus dolus, nullumque latrocinium diuturnam sociam habere tranquillitatem consuevit, inde traditum est in fabulis, quod igne inuento Iupiter omnem prioris vitæ tranquillitatem mortalibus eripuit. Creicere per noctem tantum iocinoris solitum Promethæo dicitur, quantum aquila per diem deglutierit, quoniam natura alterna tempora quieti & animi curis cogitationibusque determinavit. Al ligatus columnæ dicitur, quoniam corpori alligata est anima prudentiæ sedes & domicilium, quod ipsum per se est tanquam faxeum, cum nullam habeat cognitionem. At hepar est rationis motus, quia nonnulli sapientes id cogitationibus mentis sedem esse crediderunt. Dicitur formasse Pandoram Vulcanus, quia calor & temperies apta cœli donet fertilitatē, quæ ut ait Theophrastus in causis plantarum, magis quam ullus labor mortaliū operatur. Sic illi omnes Dijs sua munera concesserunt, & Horæ ac Dei sine elementa dederunt ventos, pluuias, calorem quibus semina aluntur. Quid vero significant Lampadophoria quæ in honorem Mineræ, Vulcanique & Promethei celebrabantur, in quibus cursores accensis facibus currebant? nihil aliud sanè, quam vniuersum præsentis vitæ cursum esse nobis molestiarum atque curarum plenum, quæ ubi cessauerint, à cursu ipsius vitæ cessandum est, & succedētib; lampades, lites, morbi, calamitates, animorumque sollicitudines in manus tradendæ. Atque ut summatim colligam, significare voluerunt per hæc sapientes maximam esse vitæ præsentis perturbationē, avaritiam cuncta recta subuertere: vitis bonis esse semper aduersus difficultates pugnandum, omnem mortaliū vitam esse curarum plenam, neque vlli sperandam esse quietem dum viuimus. Hæc sub Promethei fabula, & aliis his similia continebantur. Nonnulli tamen ad historiam hæc detorquenda putarunt: quippe cum Cicero etiam libro quinto Tusculanarum Disputationum Prometheum, Atlantem, Cepheum scribat aliosque nonnullos, ob rei astronomicæ peritiā locum fabulæ dedisse. Sic enim inquit: Nec vero Atlas sustinere cœlum, nec Prometheus affixus Caucaſo, nec stellatus Cepheus cum vxore, genēro, filia tradetur, nisi diuina cognitio nomen eorum ad errorem fabulæ traduxisset. At alii ad aliam historiam transtulerunt. Nam Herodorus memoriæ prodidit in eo libro, quem composuit de Vinculis Promethei, Scytharum fuisse Regem Prometheum; qui, cum subditis populis res victui necessarias suppeditare non posset, quod Aquila fluuius ita vocatus illius regionem inundaret, in vincula coniectus à Scythis fuit. At Hercules cum eo diuertisset, fluuiumque detorsisset in mare, ita ut non amplius inundaret regionem, dictus est interemisse aquilam, & ipsum Prometheum è vinculis liberasse. Scriptum est ab ijs qui res Aegyptiacas memoriæ prodiderunt, & a Polycharmo in reb. Lyciis atq; à Diodoro Siculo Nilum Aegypti fluuium aliquando sub exortum canis Sirii quo tempore per Etheſias maxime solet intumesce, aggeres dirupisse, atque Aegyptum inundasse, & illam partem præcipue cui imperabat Prometheus. Tanta vero facta esse dicitur inundatio ut omnes ferè homines perierint, quare proprius periculo fuit ne per desperationem Prometheus sponte vitam cum morte commutaret. Is autē fluuius ob celeritatem & vim cursus Aquila fuit vocatus, qui intima Aegypti deuastabat, fama est Herculem quauum continuo obturasse eruptionē, fluuiumque

que in suum alueum cōclusisse, quare Græci postea fabulati sunt quodd Hercules aquilam occiderit Iecur Promethei assidue rediuium vorantem. Agrætas autem libro decimo tertio rerum Scythicarum, quia Aquilam fluvius optimam atque intimam partem Scythiæ, cui imperabat Prometheus, laniaret, locum esse datum fabulæ scripsit, quodd aquila hepate Promethei vesceretur: idque Iovis iussu, quoniam imbres frequentes eius imperum & amplitudinem auferent. At Theophrastus in quibusdam commentarijs, scriptum reliquit Prometheus dictum fuisse ignem ad homines è cælo detulisse, quia rerum diuinarum & philosophiæ cognitionem primus omnium mortalium hominibus ostenderit, primusque oculos illorum ad illa cœlestia & sempiterna corpora speculanda erexit: cui sententiæ assipulantur ea, quæ scripta sunt ab Aeschilo: atque scripsit Durius Samius, quodd ita Prometheus torqueatur, quia Palladem amauerit. At nunc de Atlante dicamus.

De Atlante.

Cap. VII.

DE Atlante vero quodd frater fuit Promethei, ac filius Iapeti, & Clymenes vel Afæ, vel Alopes, vel Libyes, dictum fuit superius. Verum ex hac matrum varietate facile cōijcere possumus diuerfos fuisse Atlantes ac Prometheos, cum tamen cæterorum res gestæ omnes ad eius nominis celebriorem deferantur. Hæbuit Atlas uxorem Pleionem Oceani filiam & Tethyos, ut patet in libro quinto Fastorum apud Ovidium.

Duxerat Oceanus quondam Titanida Thetim,
Qui terram liquidis, quæ patet ambita quis.

Hinc Lara Pleione cum stellifero Atlante
Iungitur ut fama est, Pleiadesque parit.

Suscipit è Pleione septem filias, quas vnâ cum matre cum Orion per quinquennium infecutus esset, ut cum ijs congregaretur, illæ Deostandem precætz sunt, ne vim Orionis paterentur. Iupiter igitur earum precibus commotus illas inter sydera, ut fama est, collocauit, quarum nomina ita recensuit Aratus in Astronomicis:

ἑπτὰ δ' ἐκείνη ἐπὶ ῥέδῃ καλόντας,
Ἐξ ἡμετέρων οὐσιν ἐπὶ τῇ οὐρανῷ.
Ἀλκυόνη, μερόπη, καλαινὴ, ἡλεκτρη,
καὶ στρόφι, καὶ ταυγέτη, καὶ πότνια μαῖα.

Septem illæ esse feruntur,
Quamuis sint oculis hominum sex obuia signa.
Alcyone, Meropeque, Electraque, diua Celæno,
Taygete, Sterope, præclaro lumine Maia.

Sic & ex illis carminibus pater has fuisse filias Atlantis:

ταυγέτη δ' ἑρώεσσα, καὶ ἡλεκτρη κυανώπη.
Ἀλκυόνη, καὶ ἀστροπή, διπλὴ καλαινὴ,
Μαῖα δ' ἐξ ἡμετέρων, τὰς γένετο παίδιμος Ἀτλάς.
Taygete iuauis, nigris Electraque ocellis,
Alcyone, Asterope, pariter diuina Celæno,
Et Maia & Merope genuit quas splendidus Atlas.

Quas etiam, cum in capite sint tauri, ita ut duæ cornua, duæ nares, duæ oculos designent, alia in medio frontis, ubi pili vertuntur, collocatz sint, Atlantidas appellauit Virgilius in primo Georgicorum, & sole cum scorpione exoriente, in vnâ cum oppositæ sint demergi inquit in his:

Ante

Ante tibi Eoræ Atlantes abscondantur:

Fuerunt tamen nonnulli, qui duodecim fuisse Atlantis filias dixerint, & Hyantem fuisse illarum fratrem: qui cum à serpente ictus obuiisset, quinque illarum ita eius mortem desleuerunt, ut præ dolore denique mortuæ sint. At Iupiter illarum miseratus, dicitur in Hyadas eas mutasse, quarum nomina hæc sunt apud Hesiodum:

φαίολη ἡδὲ πορ. καὶ, εὐκροσάου κλέια,
φαίδ' ἱμερότατα, καὶ εὐδώρα τανύπτερος,
νύμφαι δὲ υἱάδας καλλέουσιν φύλ' ἀνθρώπων.
Phœla, siue Coronis, & hinc formola Cleia,
Phœoq; Eudoreq; implexis crinibus, auro.

10.

Quas Nymphas Hyadas mortales nomine dicunt;

Alii Ambrosiam siue Coronidem nominarunt, & Eudoram, & Dionen, & Aesiam, & Polyxo: alii Phileto, Thyenen, & Proydilen his addiderunt. quas etiam Bacchi fuisse nutrices crediderunt, & Dodoninas à Dodono Europæ filio nuncuparunt: quæ etiam non ex his, sed aliis parentibus natas arbitrantur, cum alii Erechthei, alii Cadmi filias fuisse putent. Quidam Calypso etiam filiam fuisse putarunt Atlantis. Ac neque numerus quidem Hyadum caret cōtrouersia; quoniam Thales Milesius duas tantum esse putauit, quarum altera Borealis, altera Australis, nominaretur. Euripides in Tragædia quam de Phaethonte scripserat, tres: Achæus autem quatuor, at Iherexydes, sex. Quidam Hyadas putarunt nominatas, quia Dionysum educauerint, qui Hyes dictus est, ut testatur illud Euphorionis:

20.

ὅ, ταυροκέρῳτι Διονίῳ κοτίσασα.
Hæc cornuto Dionysio irata.

Alij à pluvia dictas putarunt, quod illarum ortus imbrem vernis diebus excitet. Nam certissima sunt illa signa quæ ex ortu Hyadum colliguntur à nauiganibus, ut demonstrauit Euripides in Ione cum ita scribat:

30.

πλειάς μὲν ἥει μεσημέριον δι' αἰθέρος,
ὅτε ξίφηται ὥριον. ὑπερβαίνει,
Ἄρκτος σπέρου' οὐραία χροσθήρη πόλα.
κύμα δὲ πανσέληνος ἡκόντις αἶμα
Μηνὸς δ' ἤχηται, ὑάδες τε ταυτίλας
Σαρπένταρον σημείον, ἥτι φασφίρος.

.

Εὐὸς δὲ αἶμα αἶμα.
Pleias medium vadit secans per æthera,
Ensisifer atque Orion. at desuper
Postrema cum polo aureo vrsa voluitur.
Ac luna plena mensis medij circulum
Opplevit. Hyades navitis clarissimum
Signum dedere, & proferens lucem simul
Aurora stellas assequens.

40.

Mentionem fecit Pausanias in Arcadicis de Mæra Atlantis filia, quæ nupsit Tegearæ Lycaonis filio. Et Home. de Calypso in 1. Odyss. in his:

Σείδ' ἐν δόματι γαίη.
Ἄτλαγτος θυγάτηρ ἐλαόφρονος ὅτε θαλάσσης
Πάσης βίβλια οἶδεν.

colit atria Diua
Fillia prudentis Atlantis, quia lca profundū
Omnia cognouit pelagi.

Fama

Fama est Atlātem nationibus Hesperii imperasse, habuisseque respōsum à Themide Parnasia futurum esse, ut à quodam Iouis filio regno priuaretur, quod te statur Ouid. lib. 4 Metamorph.

memor ille vetustæ

Sortis erat: Themis hanc dederat Parnasia sorrem:

Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro

Arbor: & hunc prædæ titulum Ioue natus habebit.

Deinde cū Perseus abscissum caput Medusæ reportaret, petiissetque ab eo ut in hospitium caperetur, reiectus fuit & vi depulsus ab Atlante; quia semper recens in memoria illud oraculi responsum haberet. Huic igitur Medusæ caput Perseus ostendit ita inquires:

at quoniam parui tibi gratia nostra est

Accipe munus ait: leuaq; à parte Medusæ

Ipsæ retrouersus squalentia protulit ora.

Quantus erat mons factus Atlas.

Alii dixerunt, quod Atlas homo fuit libycus, qui, ut facilius astrorum cursus specularetur, in montem illum solebat ascendere: qui post modo ab ipso Atlāte in propinquum mare per errorem delapso ac mortuo Atlas fuit appellatus. Polyidus tamen dithyrambicus poeta pastorem fuisse ait Atlantem, qui fuerit in montem sui nominis à Perseo conuersus. Mentionem fecit de hoc monte Strabo libro 17. quem esse scribit in Libya extracolumnas Herculis procedenti ad sinistram, qui fuit etiam Dyris à nonnullis nominatus. Eius loci incolæ Atlantes communi nomine dicti sunt, neque vllum proprium nomen habuerunt. Esse vero Atlantem montem altissimum ita testatur Herodotus in Melpomene: *ἔχεται δὲ τοῦ ἀλᾶς τοῦτου, οὗρος, καὶ, ὄνομα αὐτῆς, ἐστὶ δὲ σενὸν καὶ κυκλωτέρη παρὰ τῆς ὑψηλῆς δὲ οὗτου δὲ τι λέγεται, ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἶατε εἰπαὶ δὲ σθαι οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν ὄρεα οὔτε θέτος, οὔτε χειμῶνος. τοῦτο γίγναι τοῦ οὐρανοῦ ἀγνοοῦσι οἱ ἐκ τῆς ἁγῆς εἶναι. ἐπὶ τοῦτου τοῦ οὐροῦ οἱ ἀνδρες οὗτοι ἐπὶ γυναι ἐγένοντο.* Extat in hoc mari mons, cui nomen Atlas. Est aut vbiq; perangustus & teres. ita vero sublimis esse dī, ut ad illius verticē oculi mortaliū peruenire non possint. Neq; ibi vnq; vel per æstatem vel per hyemē nubes deesse consueuerunt. Hunc incolæ cœli columnam esse dicunt, in quo monte habitantes homines eodem nomine quo mons vocantur. Hi populi sunt in extrema parte Libyæ ac Mauritaniz, qui ex orientem solem conuitiis insectabantur, quod ipsos, ipsorumque regionem radiis exureret. Sic etiam Pausanias in rebus Atticorum famam esse inquit, quod mons Atlas vertice cœlum attingat, tanta est eius altitudo: qui ob frequentiam proceritatemque arborum, & ob aquarum defluentium copiam interclusus, nemini accessibilis dicebatur. Huius montis situm ac sublimitatem ita attigit Virgil. lib. quarto Aeneidos:

Oceani sinem iuxta, solemque cadentem,

Vltimus Aethiopum locus est, vbi maximus Atlas

Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.

Qui poeta in eo monte describendo omnia hæc & historice & fabulose, tanquā in descriptione alicuius hominis expressit:

Iamq; volans apicem & latera ardua cernit

Atlantis duri, cœlum qui vertice fulcit.

Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atris

Piniferum caput & vento pullatur & imbri.

Nix humeros infusa tegit. tum flumina mento

Præcipitant senis, & glacie riget horrida barba.

Ab

Ab hoc monte vniuersus Oceanus qui vel extra vel intra columnas Hérculis est in extrema parte Mauritaniz Atlanticum mare appellatur, quod idem & Rubrum dicitur, vt Herodotus testat in Clío: καὶ ἡ ἕω ἐπὶ τῶν θαλάσσης ἡ Ἀτλαντὶς καλουμένη, καὶ ἡ ἑρυνδρὴ, μὴ εὐτυχῆσαι ἰουσα. Atq; mare illud, quod extra columnas Hérculis est, Atlanticum vocatum idem est quod & rubrum. quamuis scriptum reliquit Plato in Critia mare Atlanticum ab Atlante Neptuni filio fuisse vocatum. Huius sinxerunt esse Oceanum socerum, ac alij fratrem, quoniam mare illud Atlanticum & Oceanus multis nominibus pro differentijs locorum nominatur. Nam vt in Hesperijs regionibus Atlanticum, ita apud Septentrionem Boreę expositum, glaciale dicitur: alij mortuum vocarunt. quoniam sol & tardos & imbecillos radios supra hoc mare transmittit. vbi vero prius apparet exoriens, Eoum vocatur aut Indicum. Quod ad Austrum est Aethiopicum, & rubrum nominatur. Cum vero altissimus sit Atlas mons ille Mauritaniz, ita vt vertex cerni non possit ac cælum attingere summo vertice appareat, locus datus est fabulę, quod Atlas qui regnauit in Mauritania, cælum sustineret, vt ait Aeschylus in Prometheus, quem Oceani ita fratrem nominauit:

ὠκεανός. οὐδ' αὖτ' ἐπεί μιν καὶ κασσιγῆτος τῦχος
τεῖρον σ' ἀτλαντός, δὲ πρὸς ἐσπερίου τ' ἔπος
ἔσπερ κίον οὐρανὸν τε καὶ χθονός
ἄμιν ἐρείδων ἀχθεὶς οὐκ ἐκταγμένον.

20 Ocean. Non sic profecto. torquet infortunium
Atlantis inde fratris. ille pondera
Solem ad cadentem sustinet prægrandia;
Cæli columnam, totius terręque onus.

Hunc montem etiam Homerus columnam nominauit in primo Odysseę, & vnũ cum illo alium montem, qui non procul distat à columnis Hérculis, vt est in his:

ἔχει δὲ τρεῖς κίονας εὐρύς
μακρὰς, αἱ γὰρ αὖτε καὶ οὐρανὸν ἐμπίσχειουσιν
habet ille columnas

Prælongas, cælum ac terram fulcire valentes.

30 Huic Hesperum quoque fratrem nonnulli addiderunt, à quo dicta sit Hesperia, qui cum montem fratrum ascendisset ad sydera speculanda, neque amplius apparuisset, creditus est in stellam lucidissimam mutatus de suo nomine vocatam. alij dixerunt Hesperum fuisse filium Atlantis religione, iustitia, humanitate præstantem, qui à ventis repete raptus è supremis partibus montis, nullibique inuentus fabulę locum dedit, quod in stellam sui nominis sit conuersus. Atq; hæc ea sunt, quę de Atlante memorię produntur ab antiquis scriptoribus. ¶ Nũc quid hæc significent explicemus. Atque illud primum nullo pacto fieri potest, vt Atlas cælum sustineat, sicuti demonstrauit Arist. in secundo lib. cœli, quia si cælum vt sustineatur indigeat, erit graue. At non est tale, vt multis rationibus ibi ostenditur. Ipse præterea Atlas præ labore aliquando deficiet, quoniam nihil cum labore est sempiternum. Scriptum reliquit Zeres hist. l. quintę Chil. Atlantem Aegyptium, qui multis annis libyco Atlante fuit antiquior, dictum fuisse cælum humeris sustinere, quia rerum cœlestium & astronomicarum primus inuentor fuerit apud Aegyptios. Atque illa quę de Hercule Aegypto Atlanteque dicta sunt ab Aegyptiis, Græci ad posteriorem & Atlantem & Herculem Alcmenę filium transferentes fabulis accommodarunt. Dicunt enim cælum sustentandum Herculi ab Atlante parumper datum fuisse, quia res astronomicas & stellarum motus Hercules ab Atlante didicerit. idcirco etiam Pleiades & Hyades filię Atlantis dicuntur, quod ille prior & ipsas stellas, & quas vires exerceat in rebus

bus humanis obferuari. Refert Pausanias in Exoticis Polosum vicum fuiffe non procul à Tanagris, in quo Atlas confediffe, & ea quæ funt sub terra, resque coelestes accurata diligentia inuestigaffe dicitur. Sunt qui dicant Atlantem primum fuiffe, qui lunæ cursum obferuauerit: quod alii tamen tribuunt Arcadi Orchomeni filio, vnde dicta est Arcadia, quare Arcades ante lunam, vel potius ante lunæ obferuationem, vt ego quidem iudico, gloriantur se natos esse. Alii obferuationem lunæ Endymioni tribuunt, alii Typhoni, inter quos fuit Xenagoras Philosophus. Ifacius Lybicum Atlantem primum fuiffe fcribit, qui aſtrorum motus, lunæque mutationes obferuauerit, quem poſtea ſecurus eſt Thales. Alii dictum eſſe in fabulis exiſtimant, quod Atlas pedes in terra habuerit, humeros ad ortum & occaſum, caput ad meridiem: quod ait Ariſtoteles in libro de cauſis motuum animalium: quia indicabant mundum firma ſede indigere, circa quam volueretur: nam per eam ſedem tranſire intelligitur diameter, qui ea quæ ſupra nos ſunt, ab inferioribus diſterminat Atlantem igitur & coeleſtium & ſubterranearum rerum habere cognitionem putarunt hi, qui axē mundi ita appellarunt, quod & nomen ipſum ſignificat: dicitur enim *ἀτλας* à particula incrementum aliquando ſignificante *τλήμι* perfero & ſuſtineo, quia indeſectus ſit axis in mundi machina ſuſtinenda. Columnas eſſe Atlantis Borealem & meridianum polum quidam cenſuerunt, quod ab hiſ cardinibus mundus ſuſtineri videatur. Atlantis filix Hyades & Pleiades fuerunt, quia poſt coeli ſue axis ortum & itellæ ipſæ natæ ſunt. Haſita nominatas quidam putarunt à filiabus Atlantis Libyci peritiſſimi aſtronomi, qui ad perpetuam ſui memoriam nomina ſuorum filiorum aſtris indidit, quod & aſſi plerique fecerunt, & Conon Ptolemæi tempore Comam vocauit Cerenices. Proclus in commentariis quos in Opera & Dies Heſiodi ſcripſit, omnium ſphærarum animas, viresque diuinas, illas eſſe ſcripſit, quæ Pleiades vocantur: vt Celeno Saturni ſit anima, Sterope ſphære Iouis, Metope Martis, Electra ſolis, Alcyone Veneris, Maia Mercurii, Taygete lunæ quarum alix cum ſuis planetis, alix cum aliis Diis rem habuiſſe dicuntur, quod Quid. indicauit lib. 4. Factorum;

Pleiades incipient humeros releuare paternos,

Quæ ſeptem dici, ſex tamen eſſe ſolent:

Seu quod in amplexus ſex hinc venere Deorum

Nam Steropen Marti concubuiſſe ferunt.

Neptuno Alcyonen, & te formoſa Celeno.

Maiam, atque Electram, Taygetenq; Ioui.

Septima mortali Merope tibi Silyphe nupſit.

Poenitet: & facti ſola pudore later.

Cætera multa, quæ de hiſ fabulantur antiqui, prætermittēda cenſui in præſenti, quia ad hanc partē ſuſcepti negotii nō attinēt. Nunc de Endymione dicamus.

De Endymione.

Cap. VIII.

Endymion autem fuit Aethlii filius & Calices. Hic vt ſcribit Pausanias in Prioribus Eliacis, à Luna fuit amatus, ex qua filias quinquaginta ſuſcepiffe fabulantur, cum tamen alii treſ tantum filios inquam, Pæonem, Epenum, ac Aetolum, filiam Eurydicen ex Afterodia, vel Chromia, vel Hyperippe illum, ſuſcepiffe. Habuit filiam præterea Piſam, quæ Piſæ Olympicæ nomen dedit. Habuit. Endymion filium etiam Aetolum, a quo Aetolia dicta eſt, cum antea Hyanthis diceretur, vt ait Demaratus in primo libro de mutatis nominibus prouinciarū & locorū quāuis alijs Mortis alijs Martis eū fuiſſe filiū crediderūt.

Huic

Huic alium filium addidit Isacius cum ita scribat :

Alij dicunt quod Phihir fuit Endymionis filius, quidam addiderunt illi filium Eleum, quem ex Euryclyda suscepit, qui imperavit Speis, a quo postea vocati sunt Elei. Hunc aiunt Iouis fuisse nepotem, quippe cum Aethlius Iouis & Prorogenæ fuisset filius, qui munus id à Ioue obtinuit, ut vitæ mortisque sibi esset arbiter, ut traditum est ab Hesiodo, Acæsilao, Pisandro, Pherecyde, & Nicandro in secundo rerum Aetolicarum, & ut scripsit Theopompus in Epopeis. Ferrur præterea Iupiter illum in cælum accepisse : quem, cum Iunonem, vitare conatus esset, deceptum ab Idolo oblato ad inferos detruxit. Fuerunt qui dicant Endymionem fuisse Elidis Regem, atque ob iustitiam in Deorum numerum relatum, mox impetrasse à Ioue ut perpetuo dormiret, quem alij Spartanium, alij Eleum esse crediderunt. Fama est hunc in Latmo Cariz monte in antro quodam versari solitum, ubi ciuitas erat Heraclea, ut scripsit Nicander in secundo Europæ. Dicunt lunam in illud antrum venire solitam, & cum Endymione congressi, quod ita attigit Ouid. in Epistola Leandri :

Non sint Endymion te pectoris esse seueri.

Fac subeant animo Latmia saxa tuo.

Cicero tamen lib. primo Tusculanarum disputationum perpetuo dormientem Endymionem in Latmo Cariz monte à luna adamatum dicit sola oscula lunæ accepisse, neque vnquam experrectum fuisse, cum ita scribat: Endymion vero, si fabulas audire volumus, nescio quando in Latmo obdormiuit, qui mons est Cariz, nondum opinor experrectus. Num igitur eum curare cenfes, cum luna la boraret, à qua consopitus putatur, ut eum dormientem oscularetur? quod ipsum scripsit etiam Lucianus in dialogo Veneris & lunæ. Theocritus felicem putauit Endymionem, quia semper dormiret, neque villas sentiret molestias, cum ita scribat in tertiaæglog.

Ζαλωτός μὲν ἐμὸν τὸν ἀνδρῶν ὕπνου λαόν
ἐν δ' ὕπνῳ

Inuideo dulci somno, semperque grauato
Endymioni.

Atque tot fere sunt de Endymione fabulose ab antiquis tradita.

¶ Nunc quæ causa horum fingendorum fuerit, inuestigemus. Atque primū scire conuenit multa antiquos ad illustrium virorum perpetuam memoriam cō finxisse, quæ postea fabulosis ornamentis vestita ad humanæ vitæ vtilitatem & eruditionem fuerunt informata. Sic illa, quæ dicta sunt de Endymione, ad perpetuam eius viri memoriam ab antiquis poetis fuerunt ficta. Qui vero magis historice rem explicarunt, dicunt Endymionem dictum fuisse in eo monte perpetuo dormire, & à Luna amari, quia cum dormiret per diem, per noctem, quo tempore seræ exire solent de suis latebris, ad lunæ lumen venaretur: neque vnquam per diem videbatur. Alii dicunt primum Endymionem rerum sublimiū speculationem inuenisse, cui rei fabulæ locum dedit luna ob tam varias luminis formas & mutationes, cum de illa præcipuè cognoscenda esset sollicitus: quicquid noctu his considerationibus esset intentus, somno non fruebatur. at dormiebat per diem. Hic prior, ut testatur Lucianus in Astrologia, lunæ rationem mortalibus ostendit, sicuti Phaethon deprehendit solis cursum: quæ causa extitit cur luna illum amasse dicta sit, ut testatur Plinius in lib. secundo. Non defuerunt tamen qui Endymionem hominem segnem, ac somno desidiazque deditum fuisse putarint, vnde in illos qui sunt huiusmodi conuenit id dictum: somnus Endymionis: in illos enim conuenit, qui negligenter adeo aliquid faciunt, ut dormire videantur. Neque mirum videtur debet Endymionem virum Astronomiz peritum,

ritum' & in considerandis stellarum cursibus diligentissimum, ab illis segnem & voluptarium fuisse creditum: cum etiam Aeneas, quem nonnulli tantopere extollit laudibus, ut bibax & gloriosus & iactabundus ab Apolline carpatur apud Homerum in lib. vigesimo Iliadis:

*Αἰνείας ἤρδαν βουλὴν ὄρε· πρὸ τοῖς ἀπειλῶν,
τὰς, ἤρδαν βασιλεύων ὑπὸ χροὶ οὐρανόθεν·
Aeneas, Troum ductor, quod grandia facta,
Quæ Reges inter, repletq; pocula lætus
Pollicitus fueras?*

Quæ res forte causâ fuit cur Aeneas Veneris & Anchisæ filius creditus sit. Me tamen non præterit alios fuisse; qui pastorem fuisse Endymionem putarint, qui nocturnis pascuis delectaretur, cum alii pastores clausos greges in stabulis haberent: atque cum huius greges magnopere pinguescerent, fabulæ datus est locus, quod luna eius amore capta illud Endymionis gregibus donaret. Hunc mortuum esse & sepultum apud se testati sunt Elei, qui insigne sepulchrum illi erexerunt. Nihil aliud autem per hæc significatur, quam diligentiam omnibus in rebus esse vitalem, cum maxime Dei auxilium iis præcipue præsto esse soleat, qui & ipsi non sint desidēs, & illud suppliciter implorauerint. Nā certe quidē Deus non fauet desidiz. At Endymione relicto de Fortuna dicamus.

De Fortuna.

Cap. IX.

DE Fortuna, quæ maxime omnium Deorum in quotidianis sermonibus nominatur, & penes quam omnes humanæ vitæ mutationes, omneque facultatum & honorum, & amicitiarum, & commodorum arbitrium esse creditur, nihil neque certum, neque vna multorum scriptorum voce confirmatum habemus, nisi quod rerum omnium sit inconstantissima, neque vllō in loco diutius potest consistere. Homerus in hymno quodam in Cererem illam fuisse Oceanii filiam innuit, & testatur Pausanias in Messeniâ, quippe cum illam etiam cum reliquis filiabus Oceani cum Proserpina colludentibus connumeravit, quā Tychen Græci appellant, quorum carminum hæc est sententia:

*Vnâ omnes vario per præta comantia flore,
Candida Leucipe, Phænoque, Elætraque, Ianthe,
Melobolisque, Tyche, Ocyrhoë præsignis ocellis.*

Orpheus in hymno, quem scripsit in Fortunam, illam natam fuisse à sanguine ait in his:

*Αἱματος ἐκ γαστρός, ἀπὸ μυχῶν ὕψος ἔχουσα.
Sanguine prognatam, vi & inexpugnabile numen.*

Quamuis scripsit quidam quod ante Homeri tempora nemo de Tyche mentionem fecit antiquior poeta, neque Hesiodus quidem, qui Deorum omnium ortus conscripsit, de Fortuna meminit omnino. Est enim recens, ut ita dixerim, & Homeri inventum, Fortuna quam per multi scriptores post Homeri tempora nobilitarunt. Nam siue ante ea tempora nominata fuit, nullum nomen obtinuit siue ab Homero primo, certe post eius tempora, vires assumpsit. Hanc fecerunt res humanas sursum ac deorsum subvertere pro suo arbitrio, hanc in singulos homines ius habere, hanc ciuitates, hanc regna, hanc amicitias euertere cū libuerit, hanc omnia illa euerfa & iacentia erigere, opulentia, hominumque frequentia replere, & florentissima efficere. Quare siquid prosperum, siquid ex voto, siquid felix ex obscuris causis eueniat: aut contra, siquid turbulentum, impletum, calamitosum contingat, id totum Fortunæ tribuitur. velut ex his carmi-

carminibus Intueri licet, quæ sunt in Agamemnone actu apud Senecam Tragicum,

O regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelsa locas.
Nunquam placidam scepra quietem,
Certumve suum tenere diem.
Alia ex alijs cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas
Non sic libycis Lyræbus æquor
Fuit alternos volvere fluctus,
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis vnda, niuali
Vicina, ubi caruleis
Immunis aquis lucida versat
Flauilla bootes,
Vt præcipientes Regum casus
Fortuna rotat: metui cupiunt
Meruique timent, non nox illis
Alma recessus præbet tutos.
Non curarum somnus domitor
pectora soluit.

Atque, ut vno verbo dicam, hæc vna rerum omnium domina fuit existimata,
ut ait Euripides in Hecuba:

ἀλλ' οὐ, τί λίσσῃς ποταμὸν ἀνδρῶν τοις ὁρᾶν;
ἢ δὲ ξανὰ ἄλλα τῇδε κεκτῆσθαι μέτω.
ψευδὲς εἰς δεικνύσας δαμόνων εἰσαγῆναι,
τύχῃ δὲ πάντα τῶν βροτῶν ἐπιτοκοποιῆναι;
Dicam viros te Iupiterne cernere?
An frustra eos inuasit illa opinio,
Quodd' vspiam sit forte dæmonum genus,
Fortuna cuncta cum regat mortalia.

Alij tantam vim facultatemque fortunæ tribuerunt, ut vitam omnium mortalium fortune
næ ludum esse crediderint, sicuti scriptum reliquit Palladius in his carminibus:

Παύρινόν ἐστι τύχῃς μερόπων βίος, οἴκτος δὲ αὐτῆς.
Πλούτου καὶ πενίας μεταβολὴ συμβέβηκε.
καὶ τοὺς μὲν κατὰ γούσα πάλιν σφαῖρῃ δὲν αἰρεῖ.
τοὺς δ' ἀπὸ τῶν νεφελῶν εἰς δίδυμὸν κατὰ γει.
Vita hominum ludus fortune est, & miser error.
Inter pauperiem nauigat, inter opes.
Atque pilæ in morem nunc hos ab sydera rollit.
Elatos & nunc tartara ad ima iacit.

Quamvis idem postea Euripides factus sanioris mentis, vel minus insanam per
sonam introducens in Electra, Fortune autores & moderatores Deos introdu-
xit, illamque Deorum ministrum:

θεοὺς μὲν ὄντων ἀρχῶν ἀλίσκῃς τύχῃς
ἀρχηγέτας τῆς δ' ἑτα καμ' ἐπαίνοισιν
τοῖς τῶν δεινῶν, τῆς τύχης δ' ὑπερέτιμω.
Deos putato Electra fortune prius
Istius autores fuisse, postea
Laudato Fortune ministrum me, & Deum

Hæc

Scriptum reliquit Pausanias in Achaicis Fortunam vnam esse & Parciam, quæ potest cæteras sorores antecelleret, quare & Orpheus illi vniuersæ vitæ humanæ potestatem & administrationem ita tribuit:

Εἰς αὐτὴν γὰρ ὅλος θνητὸν καμπόμηναι ἔστιν.

Ipsa regis variam mortalem numine vitam.

Hanc potentissimam & rerum omnium moderatricem significauit Demosthenes in his in oratione ad epistolam Philippi: *μεγάλη γὰρ βασις, πολλὸν δὲ τὸ δόλον ἢ τύχην ἔστι πρὸς πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα*. Magnum enim quid est momentum rerum, vel potius totum est fortuna ad omnia hominum negotia. Cum de illa mentionem fecisset Homerus, non tam est tantum auctoritatis potestasque tribuit, quantum posterorum plerique, quippe cum Dijs cæteris propria officia concessisset. Sequentibus postea temporibus quidquid fieret, cuius causa esset occulta, illud Fortunæ imputari cœpit: quare Plutarchus in libello de fortuna Romanorum multa cognomina ab euentu illi indita fuisse memorat. Illud autem idcirco contigit, quia multa sunt fortuna sapientiæ per similia, ut est apud Achenæum in carminibus Ionis, quorum hæc est sententia:

Longissimè à sapientia Fors disidet:

Sed multa perficit tamen simillima.

Theognis omnium bonorum & malorum, diuitiarumque & paupertatis autorem Iouem esse credidit, quamuis illa tam præclara fortunæ Orpheus tribuerit: quare videtur Theognis nullam esse Fortunam in his existimasse:

Ζεὺς, γάρ τοι τὸ τεύχεον ἐπέβηκεν ἄλλοτε ἄλλω:

ἄλλοτε μὲν πλουτῶν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχον.

Iupiter huc illuc interdum pondera flectit,

Nunc dat diuitias, nunc dat habere nihil.

Quare præclare scriptum est à Iuuenale stulte inter Deos collocatam fuisse Fortunam. Nam si prudentia potius, quam temeritate quadam & cæcitate mentis res humanæ gubernarentur, obliuisceret penitus è mentibus hominum fortunæ nomen: fieretque sibi quisque illa fortuna, quam sibi parasset, neque magno opere vel de occulta potentia syderum, vel de Dei clementia ac providentia, vel de occultis naturæ causis quereremur cum quis agit inconsideratè: multaque propter suam patitur inscientiam, ut nos aliquando lusimus in quadam epistola his versibus, ad clarissimum virum Petrum Sanutum missa:

Aut tam occulta via est prudentiæ, & alta: futuri

Vt solis sit nota Deis series: ratione

Et trahitur certa venturi temporis ordo:

Aut si non flectit mentes vis ætheris alti, &

Ingenium sit cuique suum Fortuna: miselli

Erramus cæci terra caligine mersi.

Nec quicquam rectum certa ratione, modoque

Conamur, velut in tenebris erramus. & ipsa

Insititia à nobis fatorum creditur ordo.

Deteriora capi contingit, at optima sordent,

Candida nigrescunt, nigrantiaque alba videntur:

Sed quod insititia mentibus hominum insidet, sæpius illi admonendi sunt, quod

Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te

Nos facimus fortuna Deam, cæloque locamus.

Sapientissime igitur Bupalus opinionem hominum secutus, ut est in Messeniacis Pausanias, ædificandis templis, fingēdisq; simulachris ingeniosus ac solers, Fortunæ signū apud Smyrnegos oīum antiquorum primus effinxit: cuius capiti posuit

P impoluit

Imposuit, cum altera manu vocata Amaltheæ cornu teneret. Neque aliud Archilochus significare voluit, qui anum dextra flammam, at sinistra manu aquam gestantem effinxit, nisi fortunam eandem bonorum & malorum cellariam: quæque donet felicitatem, eandem & calamitates asferre. Nam cum perditis, & omni flagitiorum genere contaminatis hominibus facultates plerunque obueniant, multique viri boni sint inopes, Fortuna cæca, & inconsiderata, & inconstans, & ebria ac titubans dicta est, ut patet ex his apud Ovidium in libro 2. de Pontor:

Palsibus ambiguis Fortuna volubilis erras,
Et manet in nullo firma, tenaxque loco.

- 10 Nam malus est dæmon planè credita fortuna, cui omnia hominum stultorum deliria ab antiquis attributa sunt, quæ ad naturam ingeniumque brutorum propius accederent. Sic etiam Palladas inquit in his carminibus:

οὐ λόγον, οὐ νόμον οἶδ' ἄν τι γινώσκω, μὲρ' ἄνδρ' ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν,

τοῖς ἰδίοις ἀλόγως ἐνυμασι συρομένη.

μᾶλλον τοῖς ἀδικοῖσι πέπει. μισὴ δὲ δικαίου,

ἀλλ' ἐπιδεικνύμεν τιμὴν ἀλόγων δυνάμει.

Improba non novit leges Fortuna, modumue.

Sed semper, quod fert impetus, illa ruit.

Illam odit plerunque bonos, blanditur iniquis,

Et monstrat quæ sint robora stultitiæ.

- 20 Qua de causa fuit existimata à poetis super tota quadam perpetuo circumvolui, ita ut nunquam in eodem loco diutius persisteret, ut in eo versu significavit Tibullus in primo Elegiarum:

Versatur celeri Fors levis orbe rotæ:

Et Ovidius secundo de Pontor:

Scilicet indignum iuvenum rarissime ducia

Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.

- Quod ideo fictum est, quoniam non solum ea, quæ bona hominum sunt, assidue subvertuntur: verum etiam quia consiliorum incerta est ratio, cum multa sint quæ nullo pacto prævidere possimus, ut nos in quadam epistola lufibus his versibus: 30 quam ad clarissimum & integerrimum causidicum, singularisque eruditionis & integritatis virum Philippum Tertium cognomine aliquando misimus.

Nondum onerata ratis cum staret victa sereno

Aethere, & insani tacite pellacia ponti

Alliceret puppes, quoties retinacula nautas

Inuitos renuere, suis ubi compedis arcta

Demeret Hippotades rapidis iam vincula ventis?

At contra: quoties qui vincula frementibus undis

Soluerunt, vastum nimbis tollentibus æquor,

Mitit pacatis sulcavit alta procellis?

- 40 Hanc Deam cum cæcam finxissent antiqui, in curru vehi solitam dixerunt, qui ab æquis cæcis trahebatur, ut ait Ovid. in epistola ad Liuiam:

Fortuna arbitrijs tempus dispensat ubique,

Ille rapit iuvenes, corripit illa senes.

Quaque ruit, furibunda ruit: totumque per orbem

Fulminat: & cæcis cæca triumphat equis.

Nullus est omnium Deorum, qui torconuitia, tot lamentationes, tot querelas mortalium in se audiat: quam ab hominibus tanquam scopum contumeliarum, ne de diuina administratione tam nefarie pro stultitia nostra quereremur, introducam fuisse iudico. Hanc cæcam, hanc stultam, hanc temerariam, hanc leuissimam, hanc

hanc amentium parentem, hanc bonorum nouercam appellantur. Huic pro bene acceptis perraræ sunt gratiarum actiones, at frequentissimæ pro calamitatibus contumeliæ & obliigationes. Hæc eadem tantum exultationis, tantumque imperium ab Homeri temporibus accepit, ut Iupiter de cælo ab ea prope fuerit detrusus, omnemque rerum administrationem & sceptrum ipsum e manibus illa Ioui prope extorserit, sicut crediderunt insulsi homines.

¶ Atque ut summam dicam, nulla alia de causa excogitatum fuisse Fortunæ nomen ab antiquis crediderim, nisi ut hominum lamentationes à summi Dei cogitatione ad inane nomen, & ad numen quod nusquam existeret, diuerterent. Nam cum quid aduersum acciderit, illud diuino consilio euenire constat, cum omnia à Deo proveniant. Quod si homines omnes sapientes essent, facile cum eo viro optimo dicerent: si bonæ manu domini accepimus, quare non & mala sustineamus? at quoniam pauci sunt sapientes, cum pro acceptis malis doleamus, non ne præstat de vano nomine Fortunæ, quam de diuina providentia queri? inde fit ut quibus res è sententia succedunt fortunati dicantur, cuiusmodi dicebatur Timotheus ille Atheniensis, quem dormientem fingeant pictores, ac fortunam illi vrbes, tanquam pisces in retia impellentem. at de Fortuna satis, nunc de Apolline dicamus.

De Apolline.

Cap. X.

Fuit Apollo, ut diximus, Latonæ Iouisque filius, siquidem Latona à Ioue concepta vno partu Apollinem & Dianam peperit, ut ait Hesiodus in Theog.

ἄπ' ἑνὸς ἀπὸ Λατοῦ καὶ Ἀρτέμιον ἰσχυράων,
ἱμερόεντα γόον· περὶ πάντων οὐρανίδων.
Τεινὰ τ' ἄρ', αἰγυῖο Διὸς φιλότῃτι μιν γένεσθαι.

At Phœbum peperit, peperit Latona Dianam,
Pignora cunctorum quæ sunt clarissima diuum,
Cellicolum regi magno coniuncta tonanti.

Quare Apollo ita gloriatur apud Ouidium, se è Ioue natum esse:
mili Delphica tellus:

Et claros, & Tenedos, Panopæaque regia seruit,
Iupiter est genitor.

Herodotus autem in Euterpe nō Iouis, at Dionysi filios fuisse Apollinem & Dianam scribit in his: ἡ δὲ Λατοῦ καὶ Ἀρτέμιον, Διονύσου καὶ Ἰσίδος λέγουσιν εἶναι παῖδας. ἡ δὲ ἑρμὸς ὅτι αὐτοῖσι, καὶ σὺν τεύρεσσιν γένεσθαι. Apollinem ac Dianam Dionysi & Isidis filios esse aiunt. Latonamque illorum fuisse nutricem, cum illos seruauerit. Nam Latona cum esset vna ex octo Dijs Aegyptiorum, à Cerere depositum apud se Apollinem seruauit, cum in insula Plote siue natante ab impetu Typhonis Osiridis filios quærentis protexisset. Hos filios qui Latonæ attribuunt, in Delo peperisse dicunt, ut testatur Cicero in actione 3. in Verrem. Postridie cum spoliatum fanum viderent ij, qui Delum incolebant, grauiter ferebant: est enim tanta apud eos eius fani religio, ut in eo loco ipsum Apollinem natum esse arbitrentur. Atque Homerus hymnographus in Delo palmæ arborem fuisse inquit, quæ ostendebatur, cui innixa Latona Apollinem peperit, ut est in his:

κεκλυμένη πρὸς μακρὸν ὄρος, καὶ κυρτὸν ὄχθον.
ἀγχαράτω φθίνκας ὑπὲρ πρῶτον ἰδέσθου.

In monte excello deflexa, in vertice Cynthi,
Inopæ ad primas ripas, palmæque propinqua.

Et Ouidius in Epistola Cydippes:

Miror & immuneris struam de cornibus aram

P 2 Et

Et de qua pariens arbore nixa Dea est.

Nam Herodotus in Euterpe multas arbores palmarū in insula Ploie vocata fuisse scribit, & templum Apollinis magnificentissimum, & aras tergeminas, & arbores tum fructiferas, tum etiam steriles, per multas. Iularchus in vita Pelopidae in ciuitate Tegyra natum fuisse Apollinem scribit, ibique esse duos fontes, quorum alter Palma, alter Oliua dicitur: mōtemq; Delum nomine, atq; illa quæ de Tityo ac Pythone dicuntur, possunt omnia ad hunc ortum perducī. Sed ut res magis perspicua sit, verba Plutarchi ascribenda duxi: *μικρὸν δὲ ὕψος τὰ ἔλη, τὰς ἐπὶ ἀπόλλωνος τεγυραίας, καὶ μαντείων ἐκκλησιμύχων ἐν πάντοτε καὶ χρόνῳ. ἀλλ' ἄρα τῶν μηδ' ἰσθμῶν ἢ κινῶν τῶν ποταμῶν. ἔχει καὶ τοὺς ἑχέτας. Ἐν ταύτῃ μὴ βολογῶσι τὸν θεὸν γινώσκουσιν, καὶ τὸ μὲν πλησίον ὄρεας, δὴ ἵλος καλῆται, καὶ πρὸς αὐτὸ κατὰ λήγονσιν αἱ τοῦ μέλανος καταχύσται, ὅπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ, δύο πηγυγνύται πηγὰ γλυκύτητι καὶ σπληνεί. Ἡ γλυκύτης θαυμαστοῦ νάματος, ὡς τὸ μὲν φάσμα, τὸ δὲ ἔλασιν ἀρετῶν ἐνομαζομένη. οὐ φυτόν μεταξὺ δυνείν, ἀλλὰ πείθει τῆς θεοῦ λογιμθείσης.* Nec longe hinc tandē distat Apollinis Tegyraei templū & oraculum non multo iam tpe euersum, q̄ vsq; ad Medorum bellum cū præsideret summæ rerū Echecrates vaticinijs ac rñsis floruit. Hic fabulantur Deum natū esse, cui loco finitimus est mons Delus nōiatus, ad cuius montis radices vndæ Melæ fluij cessant. Post ipsū templū gemini fontes scatēt, suauitate aquarū, & copia, & frigore mirabiles: quorū alterum Palmā, alterum Oliuā nomināt his etiam tēporib.

Neq; verum quidem est q̄ inter duas arbores, sed inter duo flucta vteri pondus Dea deposuerit. Multos fuisse Apollines scribit Cicero lib. 3. de natura Deorū his verbis: Apollinū antiquissimus is, quē paulo ante ex Vulcano natū esse dixi, custo dē Athenarū. Alter Corybantis filius, natus in Creta: cuius de illa insula cū Ioue ipso certamē fuisse tradit. Tertius Ioue natus & Latona: quē ex Hyperboreis Delphos ferūt aduenisse. Quartus in Arcadia, quē Arcades Nomionē appellāt, q̄ ab eo se leges ferunt accepisse. Atq; cum tot Apollines fuerint, reliqui oēs silentur, oēsq; res aliorū gestæ ad vnum Apollinē Latonæ & Iouis filiū referunt. Hic multos filios habuisse dicitur ē varijs mulieribus: ex Aethusa Neptuni filia Eleutherum suscepit, ē Corycia nympha Lycorum, ē Thyia, vel, ut alijs magis placet, ē Melæne filia Cephalis Delphum, ex Acachallide Phylacidem, & Philandrum & Naxum, ē Cyrene nympha Aristeum. Ex Euadne Iamum Varem, à quo Iamidae apud Pisam vaticinabantur in Olympicis pelles victimarum in ignem iacientes, quod alij maluerunt fieri ē sectione, si recta fieret. Charonem ē Thero Ihy-lantis filia, ē Chrysote Coronum. Eutnocum ē Cyrene. Ex Atria Cleochi filia si ue Aegea Miletum à quo dicta est vrbs, & Oaxum, à quo Oaxia, & Arabū, à quo Arabia. ex Babylonia & Garamātem, Ismenium, & Acrephum à quo Acrephia vrbs Beotiz. futurus erat pater etiam ē Ca Italia, nisi in fontem euauisset. ē Syl-lide nympha, Xeuxippum. ex Asterie, Idmonem. ē Sinope, Syrum. ē Dia Lycao-nis, Dryopem, ē Manto Mopsum, ē Melia Oceani Tēnarum vatem ac diuinato-rem & Ismenium, ē Calliope Orpheum & Hymeneum & Ialemum ut ait Ascle-piades in sexto Tragicorum. ex Acachallide Delphum, qui nomen dedit Delphis vmbilico totius orbis terræ. nā fabulati sunt antiqui Iouem cum vellet medium atq; vmbilicū terræ inuenire, alteram aquilam ab oriente, alteram ab occasu pari velocitate emisisse, iussisseq; illas rectā & ē regione conuolare, quæ cum in Del-phos deniq; conuenissent ibi ad sempiternā facti memoriam aurea aquila dicata est, ē Chione, Philammonē. amauit etiā Rhodiā virginē quæ nom ē dedit insulæ. suscepit Megareū, à quo Megara & ne singulis matrib. ab ipso Apolline factis numerādīs diutius immorer, Linus, Philisthenes, Iamus, Laphius, Ani⁹, Argeus, Iai-ra, Psyche, Thilemō, Pythæus, Garamātes, A Grous, Brachus, Nomius, Eurynome Dorus,

Dorus, Laodocus, Polypetes, alijque conijures dicuntur fuisse Apollinis filij, & Chius ex Anathippe, à quo insula vocata fuit. amavit & Bolinam nympham, quæ fugiens eius impetum se in mare proximum abiecit, atque Apollinis miseratione immortalis est facta non procul à Drepano promontorio. è Peneo oceanì & Tethyos à quo fl. dictus est Thessaliæ & Creusa natus est Hypseus & Stilbe, de qua Apollo filios Lapithem & Cætaurum procreavit. Lapithes ducta Orsinome Phorbanthem & Periphanthem suscepit, qui cum in regnum successissent omnes suos populos à patre nominarunt Lapithas. Fuit autem Aesculapius omnium filiorum Apollinis celeberrimus, quem Iupiter fulmine confecisse dicitur, quia mortuos per medendi peritiam in vitam reuocaret. Id grauer ferens Apollo cum vlcersi non posset Iouis in se iniurias, omnem iræ impetum eouertit in Cyclopas quos, quia fulmina Ioui fecissent, sagittis cōfecit. Ea re indignatus Iupiter Apollinem e cælo relegauit. Quod ita scripsit in Argonauticis Orpheus :

ἀδ' ἄριστος ἀφ' ἡμῶν φησὶν ὅππότε πάλαρ
ἔπτευν, ἅπτομα Διὸς δ' ἠλευάτο μῆτιν.
οὐκ ἔατο κύκλωτας ἀμαμαχέτησιν ὀϊστοῖς
ἔ' ὅθ' ἴτοισιν ἔπτευξ' ἀσκηπτοῖσιν ἀλῶβη.
Inde Pheris Admetus adest: seruiuit Apollo
Huic olim, cuperet vitare is cum Iouis iram.
Cyclopas quoniam confecerat ille sagittis,
Atque neci dederat Asclepi pignoris ergo,

Inde demissus ac exul errabundus mortalium calamitatibus factus est obnoxius vt testatur Lucianus in dialogis mortuorum. Hic idem Deus propter inopiam rerum omnium victui necessariorum mortalis omnium miserrimus factus operam suam Admeto Thessaliæ Regi pascendis armentis concessit. Vel, vt alii maluerunt, datus est in seruitutem Admeto, qui, quoniam oues pauit, vocatus fuit Nomius & Agreus, de quo ita Pindarus in Iythicis.

καὶ ἀγροὶ ἀπόδωκε
Ἀνδράσι χάριμα φίλοις,
Ἀγχις δ' ἀπ' ἀνα μύλων
Et clarum Apollinem
Viris lætitiā amicis

Propinquum custodem ouium :

à quo magnopere dicitur fuisse amatus contracta postmodo non vulgari amicitia propter bonitatem ingenij & industriam ipsius Apollinis. Huic eodem die natus Mercurius vespere boues surripuit, vt est in hymno Homeri in Mercurium:

ἡνὸς γὰρ ὁρᾷς μέσῳ ἡματι ἐν κρηάριζεν.
Ἐσπέρης βοῦς κλέβει ἐκ κρηάτου ἀπόλλωνος.
Editus is mane est. cytha: am pulsauit eadem
Luce, boues Phæbo celauit vespere raptos.

Deinde cum quereretur Apollo, Mercuriumque minis terrere conaretur, vt boues per furtum raptas sibi restitueret, idem Mercurius pharetram etiam surripuit: qua re cognita coactus est ridere Apollo, vt ait Hora. in 1. Carminum.

Te boues olim nisi reddidisses
Fer dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Cum Pindarus oues, alii boues pauisse Apollinem inquam, Callimachus tamen in hymno in lauacrum Apollinis equas illum pauisse asserit in his :

φείδον ἢ νόμῳ καὶ κλισίῳ· ἔστι κείνῳ
ἔξ' ὅτ' ἐπ' ἀμφρυσὶ ζυγῆτιδ' ἀσπίδων ἵππους·

Dixerunt Nominum Phœbum, ex quo tempore ad vndas
Amphrysi Deus egit equas passum ille iugales.

Qua de causa habitus est Deus postea pastorum vna cum Pale, ut ait Virgilius
in Aegloga quinta:

Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo.

Et in tertio Georgicorum:

Tu quoque magna Pales, & te memorande canemus

Pastor ab Amphryso.

20

Huic lupo sacer existimatur, quia cum infestum sit animal gregibus & armentis Apollinis tamen armento pepercerit. Ast ego crediderim, ut inimicum animal mactari solitum armentorum Deo, eadem causa qua ius Cereri & caper Baccho immolantur. Alij crediderunt ob rapacitatem sacratum fuisse, quia calor rapacitas per illum significatur, sicut coruus eidem erat sacratus ob diuinationem pluuiarum & serenitatis, cum nunc clam, nunc rauca voce vteretur pro mutationibus temporum. Arati tamen enarrator ob præstantissimum oculorum acumen sacrum Apollini perspicaci existimari censet. Sic enim inquit: οὐ γὰρ ἐκείνος μακρόθεν ὄν ὁρᾷ δυνάται, οὐ τὰ δὴ καὶ ὁ λύκος ὁ ξυδερκής, καὶ δ' αὖ τὸ
30 ὁ ξυδερκής αὐτοῦ προσήρμοσαν αὐτὸ τῷ ἀπολλωνί. Vt. n. ille cū pcul existerit, tamen potest perspicere, sic lupo magnum est aciei acumen: qui etiam quoniam est perspicax Apollini sacer putatur. Hic idem Deus mox cum ad Eurotæ ripas in Sparta Hyacinthi pueri amore captus disco certaret, Hyacinthum imprudens occidit, ut ait Ouidius libro mutationum. 15. Atque ita Nicander in Theriacis:

Ἰλῶθρον, κατὰ γένε φιλῶθρήνου ὑδαίνου,

ὃν φοίβος θρήνησεν, ἐπεὶ δ' ἀκούσιος ἐκτα,

Παῖδα λαβὼν προπαύειν Ἀμνυλαίου ποταμοῦ

Πρωθίβην ὑδαίνου, ἐπεὶ σὸ' ἄλκις ἐμπεσὶ κόρη.

Πέτρος ἀφ' αλλόμενος νάτορδ' ἤραξε κάλυμμα.

Philothrum, fractum miserabilis atque Hyacinthi,

Quem Phœbus luxit, quod nolens forte cecidit.

Inuadens puerum prima lanugine malas

Florentem gelidas ad Amycti fluminis vndas.

Hic etenim saliens percussit tempora discus,

Temporis & fregit puero ferus ossa tenelli.

Hæc de causa profugus è Sparta ad Laomedontem dicitur Troiam confugisse, qui tum forte mœnia ciuitatis ex truenda curabat: ibi Apollo vna cum Neptuno cum ambo rerum necessariorum inopia laborarent, suam operam pro promissa mercede Laomedonti locarunt lateres componentes. Non tamen tantam mercedem ceperunt, quanta sibi promissa fuerat ab illo Phryge. At Ouidius non manibus Apollinis extructa fuisse mœnia Troiana scribit in epistola Faridis, sed per sonum lyra: quam dum tractaret, saxa se sua sponte ait concinne accommodasse. Ita enim inquit:

Ilion aspicias, firmataque turribus altis

Mœnia Apollineæ structa canore lyra.

Neque solum extruendis muris Troianis cementum & lateres Apollo contrecta uir, sed etiam opem tulit Alcathoo in extruendis muris labyrinthi, ut testatur Pausanias in Atticis ex omnium Megarensium opinione. Vbi etiam saxum ostēdebatur super quod citharam deposuit Iphœbus, cū esset opus aggressurus, quod saxum si lapide percuteretur, citharæ sonum emitte per aliquod tempus con-

sueuisset

fueiſſe dictum eſt. Non defuerūt ſanè qui dixerint Apollinem fuiſſe Arcadum Regem; qui cum ſeuerius imperaret, pulſus fuit à ſuis ciuibus, & ex altiſſima imperij dignitate ad priuaram vitam, tanquam è cœlo in terram deiectus, ad Admetum Theſſalix Regem confugerit: qui illi conceſſit, vt iis populis, qui circa Amphryſum fluuium habitabant, imperaret. Inde paſtor apud eum amnem Admeti fuiſſe dicitur, cum Reges antiquitus & gubernatores ciuitatum ποιμένες ſiue paſtores dicerentur, ad cuſtodum pecudum ſimilitudinem: quia non minus vtilitatem ſuorum reges antiqui procurabant, atq; vel paſtores pecadum, vel patres filiorum. Inde Homerus etiam ex antiqua illa cōſuetudine Reges ac principes populorum, ποιμένας λαῶν vocat. Hæc igitur nominis conſuetudo cum ab eis qui curant armenta tranſſata ſit, poſtea locum dedit fabulæ. Herodotus in Euterpe omnes illos, qui ab Aegyptijs Dij habiti ſunt, regnaſſe apud Aegyptios oſtendit, atq; inquit eorum omnium poſtremum Orum Oſiridis, quem Apollinem Græci vocarunt, imperaſſe, vt eſt in his: τὸ δὲ πρότερον τῶν αἰδράων τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν αἰγυπῷ ἔρχοντάς, οὐκ ἔχοντάς αἶμα τοῖσι αἰδράποισι. καὶ τοῦτον αἰὲν ἐπὶ τὸν κατεῖχετα εἶναι ὡς αὐτὸν δὲ αὐτῆς βασιλεύσαι. λεῖψαι δὲ τὸν ὁσίους παῖδα, τὸν ἀπόλλωνα ἑλληνας ὀνομαζέουσι. τοῦτον καταπαύσαι ταυράνα, βασιλεύσαι ὡς αὐτὸν αἰγυπῶν. Atque priuſhorum hominum Deos fuiſſe illos, qui regnauerāt in Aegypto, qui non amplius inter mortales degerent: inter quos vnus fuit ſemper, qui reliquos auctoritate anteiret. Poſtremus autem omnium regnauit Orus Oſiridis filius quem Græci vocarunt Apollinem. Eſt enim Oſiris Bacchus, vt dictum eſt. Dictus eſt Apollo cum boues Admeti cuſtodiret ocij pertæſus citharam inueniſſe, vt ait Pausanias in prioribus Eliacis, cum Iyram Mercurius inueniſſe, vt dicitur. Fertur idem fuiſſe muſicæ & vaticiniorum inuentor, vt eſt in primo Metamorphoſeon Ouidij:

Iupiter eſt genitor: per me quod eritque, fuitque,
Eſtque patet: per me concordant carmina neruis.

Perutile ſane & præclarum inuentum fuit Apollinis muſica, quæ tanquam ſolacium quoddam, & ad obliuionem humanarum calamitarum remedium, quibus vita hominum vndiq; ſepta eſt, fuit inuenta. verū illam nunc magis effeminarunt quam conueniebat, vt chormaticū melos adhibuerunt ad demulcendos animos, nunc magis virilem fecerunt: nunc ex his ambobus modulis fecerunt permiſcā: ſi cuti requirebat rerum præſentium ratio. Neq; rudis omnino aut inurbanus habitus eſt, qui muſicæ nō fuiſſet ignarus. Alius fuit muſicæ modus, cum per numeros animi in bellum eſſent incitandi, alius modulus fuit in conuiuijs, alius inter Deorū ſacrificia. Qui enim modulos recte cognouerit, & quib. ex numeris cōponantur ſinguli, ille facile ad omnia tempora muſicam rationem accommodabit. Fuerunt hac ipſa de cauſa Muſæ in eius tutela creditæ, quarum & dux & pater Apollo fuit exiſtimatus. Fabulatur Linus Amphimaro Neptuni filio & Vrania genitum fuiſſe: qui cum oēs mortales gloria muſicæ antecelleret, ab Apolline, cui ſe cantu conferebat, fuit extremo ſupplicio affectus, cui etiā parentant ante ſacra Muſarum. Fuit etiam Linus Apollinis & Terpſichores filius: vel vtrūq; maluerunt, Vranix & Mercurij, qui fuit ab Hercule cithara occiſus, cuius diſcipuli fuiſſe memorantur Thamyraz, Orpheus, Hercules. Hic natus eſt Thebis, vt in primo libro diſciplinatum ſcripſit Hermodorus Platonius, qui cum fuiſſet poeta præſtantiſſimus, ſcripſerat de mundi generatione: cuius in initio dixit omnia ſimul eſſe genita, atq; idem ſcripſit de lunæ & ſolis curſu, deq; generatione animalium. ſcriptū reliquit Dio in tertia compositione Linum alium natū eſſe ex Apolline & Phlammate nympha, quam alij neptem, alij filiam fuiſſe Crotopi aſſerebant: quæ cum ex occulto concubitu apud Nemeiſſum peperiſſet infantem, illum Linū appellauit

pellauit, quod antiqua Argiuorū lingua spurium significat. Hunc Linū tamen alij ob timorem patris canib. expositum ac laniatū fuisse memorant, alij ob negligentiā pastoris aut id accidisse, cui datus fuerat educandus. Fuit & alius Linus, q. lamē tationes ac sletus carmine prior edidit elegiaco, de quo mentionem fecit Phylarchus historicus. Huic Deo sacer creditus fuit oleaster, q. iuxta oleā & palmā natus sit, vt quidā purarūt. ego vero crediderim q. illa planta solē maxime amet, cū in locis frigidis nō nascat. Quod illi sacer sit ita Theocr. ait in Herc. Leonicida:

χλωρὸν ἀργυρέαιος ἀπὸλλωνος νομίσιο
ἱερὸν ἀργυρὸν ζεῖρε, τελευτᾷ τοιοῦτο θεοῖο

10

Atque virens oleaster Apollinis ipse sacratiss.,
Ac purus, coma sacra Deo frondescit adulto.

Et qm musica fuit Apollinis inuentū, illi consecratis etiā cicadas, canorū omnino alalis genus existimarūt, & fidiculā pilcem, vt Bocā Mercurio, Triglē Hecate, pharidē siue apuā Veneri, fufaneos Dionysō, & vitulū marinum: pompilū Neptuno, mulū Dianę, vt ait Dorion in piscib. Hic Deus patrius & ciuitatis defensor creditus fuit ab antiquis Atheniētib. ad cuius Dei memoriā mos fuit priscis Atheniē sib comā nutrire, & aureas cicadas capillis adnexas gestare, vt his verbis testatur Thucydides: καὶ οἱ ἀφροβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων οὐ πολλὰς χεῖρας ἐπέειδον χριτῶνά τε λιποῦς ἐπαύσαι το φοροῦντες, καὶ χευσὼν τετήγαν ἐν ἱερῇ ἀφροβύλων ἀναδούμειοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. Atq; antiqui, qui inter illos diuitijs preffiterūt, nec longū intercedit tps ipatiū, ex quo lineas tunicas gestare cessarunt, & aurearū cicaditū corymbos ē capillis capitū dependentes. Verū rem hanc apertius patefecit Aristophanis enarrator i his: ἀρχαιοτάτοι τῶν ἀθηναίων τέττιγας χευσσοῦς ἐν τοῖς τῶν τριχῶν πλῆγμασιν εἶχον, διότι οἱ τέττιγας μουσικὰ ὄντες ἀνακινῶνται πρὸς ἀπόλλωνι, ὅς ἐστιν πνεύματος τῆ πόλεως. Antiquissimū Atheniēsiū aureas cicadas capillis implicitas gestabant, qm cum musicæ sint cicadæ, sacratæ sunt Apollini: qui patrius est Deus illius ciuitatis. Hic Deus etiā celeberrimus fuit ob diuinandi artē & vaticiniā, eo quæ maxime ofium Deorum ab oib. fere gētib. in honore habebatur: cuius taberna quedā & officina iūtorum diuissimè patuit in Delphis præter cætera loca. Scriptū reliquit Lucianus in dialogo de Astrologia, virginē quandā apud Delphos prædicendi munere fundā fuisse: cum tū draco esset sub tripode, qui vocē emitteret. Fabulantur tñ nonnulli Apollinē vaticinandi artē à Pane didicisse, vt ait Adollodorus lib. 1. in his: Σάλλαν δὲ τῷ μαντικῇ μάθων παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ Διὸς καὶ θυμβραῶς, ἵκαν εἰς Δελφούς, χρησμοδούσας τέ τε θεμίδος. ὡς δὲ ὁ φρουρὸν τὸ μαντικὸν πύδων ὅφει ἐκάλουν αὐτὸν παραλθεῖν εἰς τὸ χάσμα, τοῦ τῶν ἀνελῶν τὸ μαντικὸν παραλαμβάνει. Apollo aut vaticinandi arte ex Pane Iouis & Thymbreis Nymphae filio percepta Delphos se cōtulit, quo tempore Themis dabat responsa. At vbi illum Pytho serpens impediret quo minus penetraret ad hiatum, eo cæso Apollo loco oraculi ipse potitus est. Erat enim, vt quidam antiquorū tradiderunt, tripas aureus: sub quo serpens in adyto templi Apollinis Delphici, è quo loco respōsa dabantur: atq; hic tripas hac de causa illi dicatus fuit. Fama est, vt testatur Plutarchus in Solone, Milesios hospites nonnullos à Cois piscatorū bus aliquando emissee retium iactū, & certa mercede conuenerunt Coi vt quidquid eo iactu cepissent, id esset hospitum Milesiorum. Aureum itaq; tripodem reti annexū traxerunt: quem ferunt Helenā cum Troiam nauigaret iussu oraculi in eo loco deposuisse. Deinde cū nata esset controuersia de illo tripode inter piscatores & Milesios, ciuitates ambæ causam illam publice susceperunt, donec ad arma ventum est. Deinde cū utriq; Pythiam consulissent, responsum rulerunt sapientissimo omnijū tripodem illum mitti oportere: tum omnibus assentientib. Cois, qui pro illo antea decertauerāt, tripas ad Thaletē Milesium deferunt, vt ait

Lactiu 9

Laertius in eius vita: quem tamen Thales ad Biantem, ut se sapienterem remissit: & ab eo rursus ad alios eodem pacto transmissus, demum ad Thaletem denuo remittitur: quem ille tandē Ismenio Apollini dicari oportere inquit. Theophrasti in opinio fuit qd Bianti primū fuerit delatus, deinde Thaleti, & ad alios deinde, mox ad Biantē denuo remissus Apollini Delphico cōsecratus fuerit. Fuit autē tripos, ut est in lib. 4. Iliad. vas vel xneum, vel aurū, qd trib. pedib. fulciebat, anasq; siue aures haberet, quib. capiebatur, quorum vasorum vterat in sacrificijs. Horum alii seruabantur ab igne intacti atq; *τρίποδες ἀσάμματα* dicebantur, oblati siue depositi tripodes scilicet: quorum formæ ita fecit mentionem Homerus:

καὶ τῶν ποδ' ἀτάετα φέρει.

Et tripoda auitum ferre.

Illi tripodes, qui imponebantur igni & quibus utebantur in sacris, dicebantur *ἐμπυρίστια*, hoc est igni impositi, de quibus ita meminit idem poeta:

τῶ μὲν γινώσκοντι μέγα τῶν ποδ' ἐμπυρίστια

τί: δ' ὁ δυνάμενος ἐν σφίσιν τῶν ἀχαιῶν.

Impositumque igni victori dat tripodem, quem

Bis senos superare boues rebantur Achivi.

Sunt qui dicant tripodes mēsas fuisse in Apollinis Delphici templo, super quibus recumbentes Phœbades responsa redderent, quas etiā mēsas cortinas vocant, a corio Pythonis ita dictas, cum eo tripos Delphicus tegetetur. Alij tamen cortinam vas esse crediderunt tribus effulcum pedibus, in quod mergebatur Phœbas vaticinatura. Alij sellam, quæ tribus pedibus fulciretur, tripodem esse senserunt, super qua sedens oracula daret: quod videtur testari Callimachus in lauacrum Dianæ:

οὐ πάροις πύθωνι μέλει τῶν ποδ' ἵτος ἔδρη

Nondum cura mihi sedes tripodis fuit ante:

Alij vas pulueribus plenum, ut sentit Hellenicus. Serabo diuinum domicilium, speluncam, i. profundam. Memoriz proditum est a Museo lib. 3. Iuniperum spinosam arborem cōsecratam fuisse, cui laurus præterea dicata putabatur, qd nympham Daphnen ab Apolline amatam in hanc ferūt mutatam, cum fugeret Apollinem: quia magis Leucippo iuvene imberbi ac præualido delectare i. ferunt Leucippū fuisse inuitatū cum cætero cætu virginū ut se laueret in fluuio Ladone, cū esset indutus veste muliebri, idq; impulsu Apollinis inuidētis eius felicitati, qd cū recusasset Leucippus, fuit deniq; protractus, ac deprehensus virginem emētus a socijs Dalphnes iaculis & pugionibus confosus interijt, atqui laurus apollini sacra putabatur, non solum quia Ladonis filiam ab Apolline amatam in illam arborem conuersam esse fabulantur, ut testatur Ouid. lib. 1. Metamorph. sed etiam quia naturæ ipsius Apollinis conuenit, cum arbor sit natura calida, cuius folia & fructus siccant & calefaciunt vehementer ut ait Aetius in lib. 1. atq; magis etiam ipse fructus. Hæc eadem causa fuit cur lunæ simulacrum laurem ramū teneret, per quem calorem vna cum lumine illam a sole accipere significabant, ut sentit Ptolemæus in Almagesto. hæc una est arbor, quæ fulmine minime tangitur, quare fuit *ἀλεξίκακος* dicta siue arcens ac repellens mala. neque timeret anni inuersionem, sed semper frondet, neque vnquam senex apparet. eius odor ad virandam pestilentiam commodus est, ut ait Herodianus: atque non mediocriter confert diuinationibus, siquidem eius folia sub pluuiari dormientium posita vera somnia gignere putantur. Huius arboris coronæ Apollinis templis appendebantur, & vates coronabantur, dicebanturque lauri folijs vsci, quod vtilia vaticinia capientibus significantes munera & sumptus in victum reportabant, resque oēs humanæ vitæ necessarias, ut testatur Isacius. Nicander Aetolus is, qui Alexi

pharmaca

pharmaca scripsit, quique Apollinis Clarii fuit sacerdos, scriptum reliquit in Aemonia primum apud Tempe laurum fuisse inuentam, quod innuit in his :

Πολλὰ κ' ἢ οἷνις ἀμυγνὴ πτόσιν, ἢ ὑπὸ δαφνὸς
τερπιδος, ἢ δ' αὐκ' οὐ φέροις ἐκ καυλίας κίχας.

Vel putum vitis potum fer, vel dato lauri
Aemoniæ, pastinacæque, aut caulia cædens :

Apollinis Ismenii diuinationo nõ fiebat per responsa, sed per illa animalia quæ com-
burebantur, sacerdotes futura vaticinabantur, vt ait enarrator Sophoclis. Ma-
gi præterea & Scythæ per lignum myricæ vaticinabantur, & per alias multas
10 aliorum arborum virgas, quod genus vaticinii à Medis etiam seruari solitum
scriptum fuit à Dione lib. primo tertiæ cõpositionis: sicuti Iamidæ per pelles cæ-
sarum victimarum ignibus impositatum, si recte inciderentur: cum alias astrag-
alis super mensis impositis Deorum vaticinari mos fuisset. In Lesbø præterea
fieri solita per virgas myricæ vaticinia testatur vel cognomen ipsius Apollinis,
qui inde Myricæus vocatus fuit à Lesbiiis. Scriptum reliquit præterea Archeus in
iis quæ memorat: prodidit de Archeanatide ac de bello Erythræo, Apollinem
apparuisse in somnis Archagætæ summo eius expeditionis Imperatori, qui ra-
mum gestaret myricæ: quare illam plantam illi Deo gratam putarunt: Metro-
dorus præterea in quodam libello quem scripserat de consuetudine, antiquissi-
mam plantam esse myricam putasse videtur, qua etiam Aegyptii per pompam
20 Iouis coronarentur. Verum hanc sententiam ita attigit paucis idem Nicander
in Theriacis :

ἢ μυρίκη λαΐοι νέον πατακαρτία δάμων
μάντιν ἐπὶ ζώοισι γερὰ σμίον ἢ ἐν ἀπόλλων
μαντοσύνας κορυφαῖας ἐτήκατο, ἢ δέ μιν ἀνδρῶν.
Inde nouum fruticem sterilis tu lumen myricæ,
Quæ vates veneranda viros est inter. Apollo

Iura virum huic tribuit, venturaque dicere clarus.

Fama est Democritum non solum solita auguria intellexisse, sed etiam
certo nomine aues quasdam nominare solitum, è quarum sanguine commi-
30 sto anguis nasceretur, ex quo si quis edisset, auium omnium intelligeret idio-
ma. atque Melampo memorant angues quosdam aures lambentes visos, quare
ille postea sermones auium dicitur intellexisse. fama est Apollonium Thyaneū
auium omnium voces intelligere solitum, quem aiunt aliquando passeret lætan-
tes intuitum dixisse præsentibus non paucis illas significasse ceteris asinum colla-
psum, milium quod portabat, disrupto sacco effudisse, quare est: vnde vberissime
pascerentur. Illud cum visum esset miraculum audientibus, aiunt nonnullos
studiose spectatum accurrisse an vera essent, quæ nuntiarentur, atque inuenisse
sicuti ab Apollonio dictum fuerat. Hanc diuinationem Romani cū ad libros Si-
byllinos & exta Tyr. henorum & auguria & signa de cælo retulissent, ceteras oēs
40 diuinationes aboleuerunt. Erant autem multi modi diuinationum apud anti-
quos, siquidem vel volatus auium, vel obseruationes tripudiorū, vel auguria, quo-
rum fuit Caras inuentor, vel intuitus auium, vel exta victimarum, vel signa de
cælo, vel prodigia, vel portenta, vel responsa Deorum, vel somnia, vel astra, vel a-
qua, vel ignis, vel mortui futura prædicebant ac præmonstrabant, vel alii modi,
quos omnes recensere foret superuacaneum. Nam multa horum fuerunt ab or-
pheo descripta in Argonauticis, vt patet ex his :

ἀμφὶ δὲ μαρτεῖας ἐδάην πολυτείρονας ὄρνιθας,
θηρῶν, τ' ὀνῶν τε, καὶ ἀπαλόγων θέσσης ἐστίν.
ἢ δ' ὅσα θεοπίζουσι δεινὰ πτόλοισι κατὰ πτόλιν

† νχάδ

Σημείων, τεράτων τε λύσας, ἀερώων τε πορείας.

Perdidici leges multas, ac munia vatum,
Quæ volucresq; ferasque docent, quo conuenit extra
Esse modo: quæ diuinent insomnia mentes
Mortales vt habet sopor, & leuis irrigat artus
Prodigiis quo conueniat, monstrique medela,
Portentisque Deum, quid nobis sydera monstrent.

Nam & Virg. quosdam numeravit in 3. Aeneid. hoc pacto :

Troïugena interpres Diiuum, qui numina Phœbi,

Qui tripodas, Clarū lauros, qui sydera sentis :
Favetisne mihi, si cognoscere videris ?

Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

Non iniuria idcirco vates, rerumque futurarum coniectores Apollinis filios antiqui esse existimant: quippe cum Thestor, qui fuit pater Calchantis, Apollinis et Aglaia filius sit creditus; et Mopsus eiusdem Dei et Mantus, a quo etiam Mopsus victus Calchas diuinandi peritiam præ mærore diem suum obijt. Dicunt enim oraculi responsum datum fuisse Calchanti tunc esse sibi pereundo, cum in vatem peritiorum incidisset, qui in Colophonem cum Amphilocho vel vt alij vulerunt cum Antilocho, Perolypæte, Leonteo, aliisque quibusdam ducibus profectus post euersum Ilium incidit in Mopsam. Hi cum ambo in contentionem venissent de sicu agresti quot nam ficus haberet, respondit Mopsus decem milia, medinnā vnā, et sicum prætereā, quam rē attigit Hesiodus his carminibus:

θαῦμα μ' ἔχει κατὰ θυμὸν ἔρπεός ὅσος ἰλιώθους

οὗτος ἔχεν μνησάμενος τὸν ἑταίριστ' αὖν ἄριθμὸν;

Quot grossos hæc ficus habet miror, licet illa

Parua fit: an numerum posses mihi dicere eorum?

Respondit autem illo tacente :

Μύριοι ἐστὶν ἀριθμὸν. ἀτὰρ μέγιστον γέ μέδμινος.

εἰσὶν περὶ αὐτοῦ, τὸν ἐπελθέμενον οὐκ ἐδωκότα.

ὡς φάτο, χάρις τῷ ἀριθμῷ ἐπὶ τῷ μέτρῳ.

καὶ τότε δὴ καλκάνθ' ὕπνος θαυμάσιο καλύψεν.

Mille quidem decies numero. mētura mēdimni est.

At superest vnus, quod non percurrere posses.

Sic ait, est numerus vere hinc compertus eorum.

Calchanti eterno clausit mors lumina somno.

illis vero collectis ita teipla numerus, vti dictum fuerat, inuentus est, at contra interrogatus Calchas de iue prægnante prætereunte quot gestaret in vtero, & quando esset paritura & quibus signis, obmutuit, dicente Mopso decem, & inter hos vnum tantum marem gestare in vtero, & esse cras parituram initio horæ octauæ, & marem totum nigrum, ac tres fœminas transuersæ albam lineam supra humeros habituras, & reliquis duas rostrum albū ad oculos vsque, reliquas 40 posteriora crura sinistra ab vngula ad genu vsque, Calchas vbires posttridie eius dicei ita esse fuisse comperta mororis impatiens vitam finiuit: quāvis hæc diuina tiones vt ait Apollonius Aetalius in libro secundo compositionis, æquāum infidæ ac plerumque vanæ relinquendæ sunt, & in primis quæ sunt per phyllionomîā, astragalos, circulos, terram, cribrum, formam, ignē peluim, aquam, manum, castrum, ac mortuos euocatos. Sed aliquando tamen oracula veritatem expresse runt quæ non semper fallere mortales poterunt, vt etiam veridicæ fuerint Sibyl- læ: sic enim Apollo Christi mortem expressit & Sibylla eiusdem miracula, quæ ante mortem erat facturus, atque Apollo quidem hic:

Spurs

ἔνθα δ' ἐπὶ κατὰ σάρκα, σφῶς τερατῶδ' ἴσιν ἔργον.
 Ἀλλ' ἔσθ' ἡλδαίων κριτῶν ὅπλοι: συμπαλῶδες
 Ἰδμοῖς καὶ σκολοπείαι πικρὴν αἰγίλας τελευτῶν.
 Namque caro mortalis erat, diuinæq; facta,
 Chaldaeis sed iudicibus per tela retentus
 In ligno, clauisque tulit post funus acerbum.

Sic autem Sibylla inquit:

νεκρῶν δὲ δινάσσει ἔσσι,
 καὶ ἡλῶν δρόμοις ἑὸν, καὶ κωφῶς ἀκούει,
 καὶ τυφλοὶ βλεψέουσι, λαλίσσουσ' οὐ λαλῶντες.
 Confurgent extinctorum mox corpora, claudis
 Cursus erit velox, surdusque exaudiet, atque
 Prospicient longe caeci, mutique loquentur.

Fuerunt autem duo Dei tantum, quorum celebrarentur responsa, Iupiter & Aol-
 lo; quorum ita fecit mentionem Aeschylus in Eumenidib.

καὶ γὰρ τε χρῆσμαι, τοὺς ἑμους καὶ Διὸς
 παρὲν κλέων.
 Oracula ipse cum Iouis, tum dein mea
 Considerare impero.

Veruntamen idem Aeschylus testatur in Sacerdotibus Apollinem à Ioue prius
 accipere responsa solitum, deinde eadem dare perentibus, ut est in his carminibus;

ἐλλενόπων τάχιστα ταῦτα γὰρ πατήρ
 ζυγὸς ἔχκαδ' εἰ λοχία.

Citissimè huc venire: namque talia
 Apollini pater loquenti suggerit.

Quamuis Diodorus Siculus à matre vaticinium, & medendi artem filium edo-
 cum fuisse inquit, nam idem est Orus Egyptijs, qui Græcis Apollo: cum Isis siue
 Ceres ut quidam putarunt, multa pharmaca ad sanitatem inuenerit, & magnam
 partem medicinæ empiricæ. Vocatus fuit autem Apollo Ἀμύβλη à Delphicis,
 quia cum prius Neptunus Delphis coheretur, at Apollo in Calabria, loca muta-
 runt inuicem: sic enim illum vocauit Lycophron:

τοῦ περὶ τοῦ γαπιδὸν ἀμύβλητος.

Locum Dei mutantis, atque mœnia Condentis.

Huic Deo cygnus etiam dicatus est, quia diuinet ac vaticinetur quando moriturus
 sit, & quasi præ læticia canet, cum prospiciat quantus bonorum cumulus sit
 in morte, vel certe quantam molestiarum, quæ sunt in hac miserrima vita fre-
 quentiam sit relicturus: quam causam & cantus, & cur dicati sint Apollini cygni
 ita scripsit Cicero in primo Tuscul. disput. Itaque commemorant, ut cygni, qui
 non sine causa Apollini dicati sunt: sed quod ab eo diuinationem habere videan-
 tur, quia providentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur.

Fuit autem templorum omnium opulentissimum Delphici Apollinis, quippe cū
 vel mille aureos lateres Cræsus ille ob insignes diuitias celeberrimus aliquando
 dono miserit, ut testatur Zexes hist. prima, ut aurea tota ara Apollini ex iis strue-
 retur. Fuit & alius infinitus propè Regum & Imperatorum munerum numerus
 angustissimorum, ut videtur innuere Ouid. in Epist. Cydippes:

Et modo porticibus spatior; modo munera Regum

Miror: & in cunctis stantia signa locis.

Tribuebatur Apollini ars medendi, & sagittarū scitè emittendarum peritia, quod
 his verbis significauit Ouid. lib. 1. Metamorph.

Inuentum medicina meum est, opifexque per orbem

Dicor

Dicor : & herbarum subiecta potentia nobis.
Et Callimach. hymno in Apollinem :

τίχρηδ' ἀμφιλαφὴς οὐτ' ἴς τόσον, ὅσον ἀπόλλων.
καί τις οἷσιν ἔτι λυγρὰ λυγρὰ, καί τις ἀνδρῶν.
φοῖβος γὰρ καὶ τόξον ἐπὶ τῆς περὶ τῆς ἀοιδῆς.
καί τις οὐδ' ἀνδρῶν, καὶ μέγας τις ἀνδρῶν φοῖβος
ἡπτοὶ δὲ δάσιν αἰὲν ἀλλήσιν θανάτοιο.

Aure magis varius nullus, quam clarus Apollo
Sunt illi artifice cantus curæ: ille sagittas,
Ille arcus curat, pariterque oracula, vates,
Suffragia, ex illo didicerunt funera primum

10

Differte, & gelidæ vitare pericula mortis.

Hunc Deum & aureos calceos gestare, & omnia prope aurea habere sinxit Callimachus ex antiquorum opinione: & semper esse iuuenem, neque vnquam putrescere, aut lanugine prima barbæ vestiri, ut est in his versib.

χρυσὰ περὶ πόλυν, τὸ, τ' ἐνδυτὸν, ἢ τ' ἐπιτομή,
ἢ τε λυγρὴ, τὸ, τ' ἀεμὲα τὸ λυγρὸν, ἢ τε φάρμακον.
χρυσὰ καὶ τὰ πίδαλα. πολὺ χρυσὸς γὰρ ἀπόλλων.
καί τις πολυκταίροι, πύθωνος τε καὶ φέβου.

καί τις αἰὲν ἄνθρωπος, καὶ αἰὲν ἄνθρωπος, οὐ ποτὶ φοῖβου
δουλείας οὐδ' ὅσον ἐπὶ χροῖος ἡλθε παρηνάϊς.

10

Aurea sunt Phæbo hæc: vestisque, & fibula in illa:

Tum lyra, tum chordæ, ex humero pendensque phœtra.

Calcei & ex auro vtriq; auri diues Apollo est.

Possidet is multa: quod Pytho ostendit. & idem

Formosus semper, semper iuuenisque: nec illi

Fœminæ quantum nigrent lanugine malæ.

Scripsit Homerus in hymno in Apollinem, Apollinem ipsum vocatum fuisse Pythium, quia Typhonem sagittis interemerit: qui solis calore postea corruptus Apollini Pythio nomen dedit. Nam πύθισθαι putrescere significat, ut est in his carminibus:

ὁ δ' ἐπὶ τῷ ξανθῷ φοῖβος ἀπόλλων
ἔγχετο βέλος ἐπὶ τῷ χροῖον βωτιανέην.

hic inde precatus Apollo est.

Putrescas tellure iacens, campoque ferax.

Tu mi idem paulopost:

οἱ δὲ ἄνακτα
Πύθιον καλέουσιν ἐπὶ τῷ χροῖον, οὐνεκα καὶ τῷ
Ἄντ' οὐ τῷ πύθονος μῆκος δ' ἐξ ἡλίου.

inde vocarunt

40

Pythion hunc regem cognomine, putruit illic

Quod monstrum radiis, & claro lumine solis:

Fabulati sunt antiqui hunc è terra à Iunone pugno percussam nasum esse, quem serpentem fuisse crediderunt, at non Typhonem: ut scripsit de illo Nicæder Colophonius in his:

ὡς ἂν φησὶς ἱμασσὴ χθονὸς χειρὶ παχύν.

καὶ τῷ δ' ἀρὰ γαίᾳ φέρει βίον.

Sic effata grauis percussit robore dextræ

Tellurem: motumque solum est tum fertilis agrī:

Cæsus fuit hic Python serpens nō procul à Cephisso flumine, qui fluit ad radices montis

montis Parnasi, ut ait Dionysius in libello de situ orbis. Scriptum reliquit Ovid. in 1. lib. Metamorph. Pythia postea in honorem Apollinis fuisse instituta, quæ non à Typhone putrefacto, sed à serpente, fuerunt instituta, ut in his scribitur:

Instituit sacros celebri certamine ludos.

Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.

Celebrabantur autem hi ludi vere ineunte ab omnibus Cycladum incolis, sicuti tradidit Dionysius in lib. de situ orbis in his carminibus:

ῥυσιαδ' ἀπὸ λαῶν χοροὺς ἀνὰ γούνην ἀπασσας
ἀρχομένῳ γλυκεροῦ τεινέϊ αἶματι, οὐτ' ἢ ὄρεσσιν
ἀνδρῶν παῶν ἀπ' αὐτοῦς κλέει λυγροῦσσι ἀνδράσιν.

Instituere choros omnes, victoria quando

Grata fuit, cum iucundum ver incipit: & cum

Arboribus dulces nidos subrexit aedon.

Omnes enim insulae etiam, quæ fuerunt circa Delum ludos pro illa victoria instituerunt. Scripsit tamen Pausanias in Corinthiacis Diomedem à Troia redeuntem cum effugisset tempestatem, quæ Græcis ab Illo redeuntibus imminis est, apud Træzenios templum Apollinis Incestoris dicauisse, & Pythicos ludos in eius honorem instituisse. Erat antiquissimus mos ut pulchrior ex omnibus hymnis qui offerrentur, in honorem Apollinis caneretur: postea vero cantus ad cytharam fuit institutus, & aulædorum atque tibicinum certamina: & præmia ab Amphictyonibus de medio sublata, & coronarium dumtaxat fuit propositum: &

quadrigris exceptis, omnia, quæ in Olympicis aderant athletarum studia, in hæc recepta certamina. Deinde paulopost repudiata sunt ars aulædorum, & ex his ludis exclusa, quia iniucundum quiddam & triste præ se ferrent, cum elegi, tumbresque lamentationes his tibiis convenirent. Mox additus est equorum cursus, & armatorum deinde, mox bigæ introductæ: atque variis temporibus & pulorum binorum iniugum cursus, & singulorum institui, quorum nonnullorum mentionem fecit Ovid. lib. primo Metamorpho.

Hic iuvenum quicumque manu, pedibusue, rotaue

Vicerat, æsculæ capiebat frondis honorem.

Nondum laurus erat.

Erat enim antiqua consuetudo iam tum à Thesei temporibus à Cræta reductis in cæpta, ubi ludos Deli instituit, ut victores palma coronaretur. Mox coronis mutatis mansit tamen consuetudo, ut omnes victores ubicunque esset, palmam manibus gestarent, ut ait Paus. in Arcadicis. At corona laurea propria fuit Delphicorum præmiorum, idque cum ob perpetuum vigorem, tum quia arbor ipsa Apollini sit dicata. Verum de his ludis alio loco pluribus fortasse pertractabimus. Fuerunt qui dixerint hos ludos non ob serpentem ab Apolline cætum institutos fuisse, sed ob incolam quendam Pythum, [sic enim nominabant Delphos antiqui] ab Apolline confixum sagittis, qui ibi extabuit. Atque per id temporis ita nominabantur ea quæ corrumperebantur, ut in hocicis inquit Pausanias. Scriptum

reliquit Ephorus quo quidem tempore Apollo in terras devenit, homines sylvestribus fructibus viuentes ac ferarum more, mansuefecisse: atque id contigisse in Delphis primum, mox ad Panopeam urbem profectum crudelissimum & violentum tyrannum Tityum interemisisse, audi. :q; à Parnasiis hoib. alium esse tyrannum non minus hominibus infestum Pythonem nomine, atque cognomine Draconem, quem & ipsum sagittis Apollo consecit. Atque inter pugnandum cum Io Pæan clamitatum esset, quod mitre Apollo significat, mansit postea consuetudo ut in Pæanibus & in epinicijs, & in omni læticia alicuius victoriæ, Io Pæan clamaretur, ut est illud Ovid. in secundo de Arte:

Dicite

Dicite Io Pæan, & Io bis dicite Pæan :

Decidit in casses præda petita meos.

Inde Pæanes dicti sunt hymni, qui in laudem Apollinis compositi canebantur: erat autem rhythmus eorum, ille plerumque qui à Sophocle seruatur in hoc carmine in Oedipode Tyranno :

ὁδὸς δ' ἄλλ' ἢ παῖδ'.

Icic Delie Pæan :

Quamuis duo fuerunt Pæanum genera, quorum vsus erat etiam in bellis : nā horum alterum genus Marti ante bellum erat dicatum: alterum Apollini post victoriam. Cum cepissent igitur Pæanes in Apollinem canrari, cepit & Apollo vocari Icius, vt Eueius Bacchus Alii igitur *ἢ ἀπὸ τοῦ ἰάλλαι* hoc est à medendo, alii *ἢ ἀπὸ τοῦ ἰέναι* à mittendo scilicet dixerunt : quippe cum radii solis cū moderato calore demissi vitam mortalium conseruent, at contra lætiferi sunt iidem radii si immoderatus calor extiterit. Alii vtrunque coniunxerunt, dixeruntque *ἢ ἰα* Icius deinde dictus fuit. Quodd autem Pæanes vocarentur cantile nā in Apollinem compositæ, declarauit id Homeri in 1. Iliadis :

*οἱ δὲ πάντες μῆτορ' ἢ θεὸν ἰλάσκοντο,
καλὸν δὲ δόντες παῖσι καὶ ῥοιᾷ χαίον.
μῆλοντες ἐκείργον. οἱ δὲ φῆρα τέρπεται ἀκ' οὐραν.*

Phæbeas iras placabant carmine Achiui

Per totas luces pulchrum Pæana canentes.

Cantantes Phæbum, huic mulcebant pectora cantus.

Fuerunt tamen, qui putarint Pæanas dictos fuisse non quidem *ἀπὸ τοῦ παῖεν* vel à feriando: sed potius *ἀπὸ τοῦ παύειν* quod placare significat: quoniam canebantur istæ cantilenæ ubi vel famem, vel pestem cessare precabantur, vel ali- quod imminens malum diuertere diuino implorato auxilio. Inde Aesculapius Pæon dictus fuit ab Aristoph. in 1 luro quia morbos mitiget ac cessare faciat,

Ἀσκληπιοῦ παῖονος εὐμενούς τε γὰρ.

Aesculapium nactus benignum quod fuit

Pæonem.

Eius Dei laudes & res gestæ canebantur idcirco ad illum placandum, quod iis delectari putaretur, cum primus is, vt fama est, Iouis victoris laudes Saturno de regno depulso cecinisset carminibus, cithara sumpta magnificisque vestibus in-
dutus, & coma mirifice ornata: vt ait in secundo Eleg. Tibullus :

Sed nitidus, pulcherque veni: nunc indue vestem

Purpuream, longas nunc bene nocte comas.

Qualem te memorant Saturno rege fugato

Victoris laudes tunc cecinisse Iouis.

Hic Deus eximie colebatur in Soracte Phaliscorum monte, cuius sacerdotes nudis pedibus ad simulandam sanctitatem prunas accensas calcabant illæsi: sed illud fiebat quibusdam additis medicamentis & antidotis, quæ res multitudinem hominum in summam admirationem & superstitionem adducebat. Id ita fuisse testatur Vrg. lib. 1.1. in his :

Summe Deum, & sancti custos Soractis Apollo

Quem primi colimus. cui pineus ardor acernus

Pascitur, & medium freti pietate per ignem

Cultores multa premimus vestigia pruna.

Habuit Apollo multos locos in quibus colebatur: nam Homerus in primo Iliad. Chrysen, Tenedum, Cyllamque ciuitates connumerauit, in quibus præcipue Apollo colebatur, nam vt de Ioue dictum est, & de Diis reliquis: vel à ciuitati- bus, in quibus sunt culti, vel ab euentu rerum, vel à conditoribus templorum
cogno-

cognomina obtinuerunt. ut Delphinus dictus est Apollo, quia Delphino similis in mari aliquando Gnosii nautis apparuerit, sibi que aram erigi in litore iusserit, ut est in hymno Hom. in Apoll.

Ως μὲν ἔγωγε τὸ πρῶτον ἐν ἡρώεσσιν ἵκνυτο

Eid' ὁ μὲν δελφίνι ποσσὶ ἐπὶ νηὶ ὁρασαί.

Sic mihi Delphino sim h super æquoris vndas

Ceruleas primum in navim fuit imperus olim.

At Heliodorus Delphinium vocatum fuisse scripsit, quia in Pythone Delphinum draconē Latonæ vim inferentē sagittis contrectit: cuius hæc sunt carmina:

10

ὅπποτε περ αἶψα καὶ δειάσι Περνησσοῖα

Δελφύνην τὸ ἔοισι πελὶ ὄριον ἔθεν ἀμύξεν.

Vel cum saxosis Parnali in collibus arcu

Serpentem horrendum confecit is, atque sagittis.

Fuerunt qui dixerint ira dictum fuisse, quia Castalum Cretensem in coloniam Apollo deduxerit, à Delphino vectus: alii quia Delphino similis navis fuerit dux usque ad sinum Crisæum, & in Phocidem. alii quia sub formā delphini navim conscenderit, & usque ad eum locum per mare devenit, mox exilierit illuc, ubi Delphi postea sunt vocati Verum nos has fabulosas, variasque opiniones, & fabulosa cognomina prætermittentes, illa tantum summam percurramus, quæ

20

cognitu necessaria sunt nostro huic suscepto negotio. Colebatur hic Deus & in Mileto & apud Mæonios, ab iis causis, quas superius recensuimus, dictus. Ab æus ab urbe Lyciæ, Acrita, Actius, Acetius, Agræus Alexicacus, Argenetes, Agyæus, Aegyptius, Boedromius, Cerdous, Curator, Carneus, Canus, Carnias, Carmeus, Clarius, Delius, Didymæus, Diradiotes, Epicurius, Grynæus, Hy-latus, Horius, Ismenius, Latous, Lemius, Loxias, Libystinus, Lycius, Maleates, Nomius, Napæus, Orchieus, Pastor, Pythius, Prous, Phanæus, Pataræus, Patrous, Platanilius, Parnopius, Philesius, Præfagus, Præstes, Phyllæus, Sitchalcus Smyntheus, Spondius, Sciaestes, Theoxenius, Thyreus, Tymbræus, Telpheus, Lilius, Zosterius, aliaque complura fuerunt cognomina, quæ omnia numerare longum esset. Fertur hic Deus in varias formas ob amores fuisse mutatus in leonem, in ceruum, in accipitrem. Mos fuit illi agnos immolari, ut testatur Homerus lib. 4. Iliadis:

Εὐχέο δ' ἀπὸ πολλῶν λυκωγυγῆϊ, καὶ τοτὶ ἔω.

Ἀργὸν ἀρατογύγαν βέξεν κλείτῳ ἐκ αὐτοῦ μῆνη.

Ipie roga Lycium Phæbum, qui est clarus ob arcum,

Et voue agnorum tenerorum sacra referte.

At Virg. in lib. 3. Aeneidos taurum illi immolari solitum scribit hls versibus:

Sic fatus, meritos aris mactavit honores,

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

40

Testatur Pausanias etiam in Bæoticis Thebanos taurum Apollini immolare solitos, at postea immutatum fuisse morem ut bos domitus mactaretur: quod ij qui milsi fuerunt aliquando ad capiendum taurum cum nimis tardi fuissent, & cædendæ victimæ tempus instaret, bos à transeunte plauistro solutus fuerit, & pro tauro mactatus, quæ postea mansit consuetudo. Memoriz prodidit Evarthes in Fabulis accipitrem fuisse sacratum Apollini, vnde illud est Homeri:

κίμης ἀπὸ πολλῶν ταχὺς ἀγγελλος.

Nam celer accipiter hic Phæbi nuntius ales.

Atque hæc ea sunt fere, quæ de Apolline fabulosè tradita sunt ab antiquis.

¶ Nunc quid per hæc senserint, vestigemus. Appellatur antiqui, ut sæpius dictum fuit, varias vel naturæ vires, vel syderum, vel summi Dei in res humanas actio.

Mutationes
Apollinis

actiones variis Deorum nominibus. Quid enim per Apollinem intelligebant, de quorū multa tradita sunt in fabulis? Declarauit id Cic lib 3. de Natura Deorum: illa autem, Balbe, quæ tua à cælo, atrisque ducebas, quam longe serpan, non vides, Solem Deum esse, lunamq̃ re quorum alterum Apollinem Græci, alteram Dianam nuncupant. Et Plato in Cratylō, vbi nominis rationem perquir, quæ ad quatuor facultates illius extenditur, ad musicam, diuinationem, medicinam, peritiāque mittendarum sagittarum, Apollinem, nunc quia non plures sint, nunc à soluendo, nunc à mittendo, nunc rerum simplicitate dictum cōtendit, quæ soli conueniunt omnia, ac nulli præterea. Quid enim veritatē magis aperit quam sol, & omnem tenebrarum caliginem ex humanis rebus dispescit? aut quid magis confert medicorum pharmacis: siquidem herbæ quæ in apertis locis nascuntur, multo magis rei medicæ conferunt, quam in vmbra aut in humidioribus locis nutritæ. Sic est generationis rerum & corruptionis vnicus autor, vt in lib. de ijs sensit iure Aristō. Hic longissime è cælo in terras radios suos minime debilitatos iaculatur: vnde dictus est à poetis ἥλιος ὁππότε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὀφθαλμοῖς ἰσχυροῖς ὁρᾷ, & Loxias, quia obliquum habeat incesum tuo ecliptica, & Phæbus à splendore luminis: & Delius, quia occulta manifestet: & ab huiusmodi causis multa nomina obtinuit quæ nulli certe, nisi soli conuenire possunt. Hic pestis & salutis solus est opifex, quoniam in symmetria caloris vniuersa animantium vita, salusque continetur. Hic medius inter cæteros planetas, tanquam dominus cæterorum collocatur: quorum motus incredibilem efficere harmoniæ suauitatem crediderunt Pythagorici, quare musicæ autor putatus est. Huic citharæ inuentionem tribuerunt, quæ septem chordis p. ius muniebatur, vt ait Virgilius libro sexto:

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos

Obloquitur numeris septem discrimina vocum:

Qui chordarum numerus planetarum numero conueniebat: cum plurium chordarum instrumenta musica recētiōra sint vel Pythagoræ temporibus vel Orphei. Hic Iouis & Larone filius fuisse creditur & in Delo natus: quia post illam confusionem mundi, vt vocant, materiam, ex qua vniuersa, quæ sunt, creata creduntur, quæ ἁρτὴν quasi ἁρτὴν, vt ait Plato, à latendo & ab incerta fuit vocata, ab omnium rerum opifice Deo lux prima omnium prodierit. Nam primum solem & lunam duo lumina maiora in principio creauit Deus omnipotens. Nati dicuntur Apollo & Diana in Delo, quia cōtinuo exorta luce res cognosci & videri posse cæperint, cum prius in confusa & informi materia omnia delitescerent. Qui Dionysi filios putarunt esse, vim & actiones solis Apollinem esse crediderunt, ac Dionysum esse solem ipsum, cuius filia sit luna, cum à sole patre lumen, vimque suam vniuersam accipiat. Eadem ratione qua calor mediocris confert omnibus animantibus, putatur Æsculapius, qui medicandi artem callet, Apollinis esse filius. Huic Apollini vt mitior esset, pestemque leuaret, vt à nonnullis traditum est, ludī Apollinares fuerunt instituti. cuius cum duæ sint potestates nimio calore & intemperie aeris perdendi, ad eam vim placandam, Pæan in hymnis cantabatur. In imprecationibus contra Ieuum vocabant ab immitendis sagittis, at non à medendo, vt quidam putarunt. Huius filius Æsculapius à Ioue irato fulmine percussus interit: quia cum benignitas solis & temperies animantibus sit salubris, aliquando ab inflammato aere pestis oritur, & in morborum grauitatem tota illa solis clementia vertitur: quare grauior sit pestilentia mediis temporibus, quam per summos calores, aut per extrema frigora. Neque illud mirum, quando vel in male affectis corporibus idem contingit: nam quæ firmis conferunt, eadem agrotantibus plerumque oleant obesse, vel

Q p. opter

propter imbecillitatem concoquentis in stomacho caloris, vel quia magni refert quod naturalis potentia, humorumque cursus diuertatur. Fit enim, tanquam in humanis corporibus, ita in hac rerum vniuersitate aliquando aëtorum quorundam concursus: vnde concitetur aeris intemperies, ex qua nascitur pestilentia, quae modo sit ex abundantia, modo ex inopia nimia humoris: quam necessario sequitur annonae penuria, cum omnia inferiora gubernentur à superioribus, & illa omnia non nisi Deū supremi & altissimi nutu quidquam agam. Apollo dicitur mortem filij grauer ferēs Cyclopes Iouis ministros, fulminumq; artifices interemisse, quod nihil aliud significat, nisi solis beneficio rabiem illam vaporum, qui pestem excitauerant, fuisse extinctos. Nam ex ipsis vaporibus quodammodo affectis morbos procreari constat, & salubritatem euerui: & è vaporibus fulmina Ioui confici, cum illi sint fulminum artifices. Cum enim Aesculapius sit Apollinis filius medicus peritissimus, isque sit aeris optime affecti temperies, hanc temperiem eximius calor destruit, per quem vapores absumuntur, neque vsquam possunt consistere. Cum aliquid simile fortasse superioribus temporibus contigisset, vt fabulati sunt de Phaethonte, ita ob hanc rem datus est locus fabulae, quia ob fulmine occisum filium Apollo Cyclopes, quod fulmina faciebant, occiderit. Bcēlo igitur descēdisse per id tempus putatur, quia benignior & quasi humanior quam antea solis natura sentiebatur. Id cum ita contigisset, cognouerunt mortales solē esse omnium rerum moderatorem: quare cum tepor illius conserat animantibus pauisse armenta Admeti putatur, & inter Deos agrestes non vltimum locum sortitus est.

¶ Fuerunt nonnulli, qui Ithorbantem, Hyacinthum, Admetum ab Apolline amatos fuisse fabulati sint, vt ait Plutarchus in Hnma, Deus amet sapientes, sicuti memoriae prodigum est Pindarum, Archilochum, Hesiodum Dijs fuisse gratos. Laurus illi tum ob inuatum calorem consecrata est, cuius ex attritu lignorum facile ignis eliditur, tum etiam ob diuinationem: quia eius folia sub puluinati dormientis posita creduntur vera somnia gignere. Præterea illi, quibus natura Solis plurimum dominatur, (nam alij aliorum planetarum naturae magis clam adhaeremus) multa facilius praesentiunt, quare diuinationem & vaticinandi peritiam Apollini tribuerunt. Huic Deo gryphes & corui ob similem vim praesentiendi dicati sunt. Huius imago ab antiquis fingebar, quae dextra manu Gratias gestaret, at sinistra sagittas & arcum, quia multo plura sunt eius in humanum genus beneficia, quam incommoda, quae inferuntur. Hunc Deum semper iuuenem finxerunt, quia sempiterna illa sublimia corpora nullam sentiunt senectutem, & quia semper eadem vis est solis, quamuis minime appareat nonnullis ob signiferi circuli obliquitatem. Capillos illi tribuerunt praelongos, ad explicandam vim radiorum, quem etiam intonsum vocauit Horatius in his carminibus:

Dianam tenerae dicite virgines,
Intonsum pueri dicite Cynthium.

Sic is poeta in his versibus:

ὑμνεῖσθαι παῖνα, μέγα δὲ δὸν ἀπὸ δάνα·
ἀβροτον, ἀγλαίμορον, ἀκροακίμην, ἀβρυχάϊτιν.
Cantamus Praena Deum, qui est magnus Apollo,
Perpetuum, pulchrum, intonsum, semperq; comantem.

Erar illi facer etiā accipiter propter rapacitatē. & hyacinthus flos, qui dicitur fuisse puer Amyclaeus ab Apolline & Zephyro vno tempore amatus, at enim cum propensior in amorem Apollinis appareret, Zephyri odium & indignationem in se concitauit, quare cum Apollo disci iactu se exerceret, Zephyrus discum ab Apolline

Apolline missum in pueri caput conuertit, quem casum Apollo in florem sui nominis commutauit, & ex cruore colorem indidit. Huic Deo antiquissimis temporibus sacram comam ephebi nutrire solebant, quam eo tempore decifam Apollini dicabant & deponebant, cum similes esse Apollini cessarent: hoc est cum labra vel malæ prima lanugine vestiebantur. Eam fuisse consuetudinem testatur Eurarchus ira in Theleo: *ἔθους δὲ ὄντος ἑτι τέταρτος μεταβαίνοντας ἐκ παίδων ἐλθόντας εἰς Δελφούς ἀπαρχέσθαι τῆς θεῆς τῆς κόμης*. Cum mos ille illis temporibus, ut qui ex ephebis excellerant, in Delphos venirent, atque comæ primitias Deo offerrent: sicuti zonam Dianæ consecrabant mulieres, cum virginitaris pertæsum esset. Lucianus tamen in Dea Syria morem fuisse apud Syrios scribit, ut barbatum Apollinem fingerent, cum reliqui homines eum iuuenem & imberbem formarent. Illud autem ea de causa efficiebatur, quia imperfectam existimabant illam ætatem Assyrii, cum neque ad naturæ summum accessisset, neque ob rerum præteritarum experientiam prudentia muniretur. At vero qui dicunt, quod Tythonem serpentem sagittis confecit, cum paruus adhuc esset, quid aliud significant, quam solis naturam, & mundi nuper nascentis? cum enim sol nuper natus esset, & post illum omnia sydera, cepit sol vapores è terra, qui plurimum fuisse dicuntur, sursum suo calore attrahere: quo tempore pro natura infantium plena humoribus terra, multisque nebulis ex illis procreatis tecta, cum recens à cæteris elementis fuisset diuisa, omnia putredine plena erant, quæ ex humoris abundantia, aut certe sine humore, non contingit. Tum vero sol suis radijs nouam terram assidue illustrando, quasi sagittis quibusdam ipsam putredinem feriens, paulatim exiccauit, salubremque animalibus sedem fecit. Neque aliam rationem aut causam fingendum harum fabularum putauerim, nisi quod modo vires elementorum, modo sydera pro Dijs colentes, suorum Deorum vires celebrare per has fabulas voluerunt. Nam fabulæ, quæ de Dijs finguntur, ad rerum naturalium aut astronomicarum considerationem spectant: quæ de hominibus, ad vitam mortaliū informandam & in melius vertendam. Sed de Apolline satis, nunc de Aesculapio dicatur.

De Aesculapio.

Cap. XI.

30

Aesculapium quidam Apollinis & nymphæ Coronidis filium fuisse arbitrantur, sicuti testatur Homerus hymnographus in his:

ἠγέρειά νύ σ' ὦ ἀσκληπιό' ἄρχομαι δ' αὖ δέω.

ὕδ' ὁ γὰρ ἄλλανος, τὸν ἐγένετο δὲ ἡ κορωνίς.

Δαρτὶς ἐν πείδῳ, κοῦρην φλεγύου βασιλῆος.

Morborum medicum canto, quem Diua coronis

E Phebo peperit Phlegyz olim filia Regis,

Dotius est ubi lætus, agerque Amynique fluens.

Pausanias vero in Corinthiacis memoræ prodidit Phlegyam Coronidis patrem Peloponessum ingressum filiam prægnantem ex Apolline, quod tamen ille non senserat, secum adduxisse. Illa puerum in finibus Epidauriorum enixa, illum in monte exposuit, qui ab eo euentu Tithias postea fuit vocatus, quamvis alij hoc in agro Thelpusio accidisse memorant. Ibi capra dicitur lac infanti præbuisse, quam canis, à grege quem custodiebat, discedens, obseruabat. Hoc cum deesse gregi pastor cognouisset, vniuersum pascuum peragrans puerum tandem & capram & canem inuenit: veruntamen cum ignis è capite infantis emicuisset, diuinum quiddam ratus eius rei famam per vniuersam regionem diulgauit. Fama est hunc, qui Aesculapiū suscepit filiū fuisse nothū Arcadis, Auto-

Q a laum

laum nomine in agro Telpusio expositum, ut ait in libro de Dijs & Heroibus Cyrenaeus Apollodorus. Deinde fama dissipata est, quod quouis morbo laborantes homines ab illo Deo genito possent sanari. Fuerunt qui dixerint Coronidem praegnantem cum Ichye Elati filio concubuisse, quod grauer ferebat Diana illam interemit, quia fratris contumeliam perferre non posset. Illa postea cum rogo imposita fuisset, Mercurius e ventre mortuae Aesculapium extraxit, vel Phœbus ipse, ut testatur Ouidius libro secundo Metamorph. in his:

Non tulit in cineres labi sua Phœbus eisdem
Semina: sed natum flammis, utroque parentis
Eripuit: geminique tulit Chironis in antrum.

10

Alij dicunt non e nympham Coronidem natum, sed ex ovo corniculæ: quia Coronis utramque significat & nympham ita vocatam, & corniculam, ut asserit Lucianus in dialogo de falso Vate, a quo res ita commemoratur. Fertur quidam ex antiquis sacerdotibus serpentem perexiguum in ovum vacuum corniculæ inclusisse, ceramque studiosè oblitum in luto in loco quodam occultasse: mox ara extructa populum in concionem ad eum locum aduocasse, cum nunciaret omnibus palam se Deum esse ostensurum. Post concionem incognitis quibusdam vocibus usus apollinem & Aesculapium inuocauit, ut dexter ac felix illi ciuitati accederet. Deinde phiala aquam hauriens in profundum demersa ovum illud una cepit,

20

quod praesentibus multis fregit, pullumque recentem serpentis inueniens cunctos homines in admirationem rei induxit. Postea vero serpentem insignis magnitudinis paucis diebus elapsis in loco subobscurò ostendens artificiosè se mouentem, illum ita creuisse aiebat, ac Deum esse Aesculapium Apollinis filium. Inde vero serpentes in eius tutela, sicuti Trophonio & Ercynæ dicabantur, crediti sunt, & eius gestamen putatus fuit baculus serpente inuolutus, ut scripsit Dercylus. Atque Ouidius libro decimoquinto Metamorph. Aesculapium inquit aliquando fuisse in serpentem mutatum. Pausanias autem in Messeniæ natum fuisse Aesculapium ex Arsinoe Leucippi filia, at non e Coronide memorat de nonnullorum sententia: cum tamen in Corinthiæ contendat illum Epidauri natum

30

& omnem eius Dei cultum ex Epidaurò acceptum. Hunc natum esse apud Lacream ad ripas Amyni fluminis testatur Apollonius libro quarto hoc pacto:

Χωόμενος περὶ παιδί, τὸν ἐν λιπαρῇ λακέρειᾳ
Δία κορανὶς ἐτικτεν ἐπὶ ἀροχῆς ἀμύνια.
Ob natum iratus propè pinguem quem Lacream
Ad ripas Amyni peperit diuina Coronis.

Huius nutricem fuisse Trygonem scripserunt nonnulli, sicuti testatur Pausanias in Arcadicia, quem apud Chironem Centaurum educatum fuisse constat, & ab eodem eruditum cum adoleuisset: sicuti dictum est ab Ouidio in his.

Geminique tulit Chironis in antrum.

40

Lactantius in lib. de Falsa Religione Aesculapium lacte canino nutritum, & Chironi traditum artem medendi ab ipso Chirone doctum fuisse scribit. Fuit Aesculapius prius Apius vocatus, quare cum Lycophron de illo mentionem faceret, ita inquit:

ἀρεγὸν αὐδῆσασιν ἡπίου γόνου
ἀσπίσι καὶ ποίμνασι πρεμυμένη μολεῖν.
Opem ferentem concinent satum Apio
Gregibus venire, ciuibusque commodum:

Scripsit Zezes chil. 10. non solum a Centauro Chirone Aesculapium fuisse edoctum, sed cum Apius primò diceretur ob facilitatē & mansuetudinē, vel quia dolores aegrotantium medicamentis deliniret, ἡπίος enim blādam significat, mox quia Aesculapum quendam Epidauri tyrannum sanauerit, dictum fuisse Aesculapium utroque nomine

nomine coniuncto : nam *Ἀσκληπιός* ex *Ἀσκλη* & *Ἀπιος* componitur : ac paucis mutatis ita à Latinis fuit appellatus . Alii non *Ἀσκλην* , sed *Ἀννέμ* tyrannum *Dauniæ* , qui ex oculis laborabat , ab illo sanatum fuisse mallunt , qui cum non natus fuisse contendunt ab artis præstantia , quia homines mori non pateretur : nam *σκέλλω* *δαμ* mori significat , at à litera priuationem adiungit . Dicitur est igitur eo nomine , quod homines non sineret morbo aut dolore absumi : quamvis inuentionem medicinæ alii aliis inuētoribus tribuerunt . Ouid . vt diximus , *Apolini* illam tribuit , *Findarus* in tertia Ode *Pythiorum* & *Nemeorum* *Chironem* *Aesculapii* magistrum inuentorem medicinæ putauit . *Aeschylus* illam omnium primum *Prometheum* ait inuenisse , *Homerus* in libro quarto *Odyss.* videtur inuentionem medicinæ *Pæoni* tribuisse , vt est in his :

*ἔνθ' ἐς δὲ Ἰλιάδες ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον
ἄνδρ' ἄνθρωπον . ἢ γὰρ πρῶτος εἰς γένεσιν .*

Est medicus prudens cunctis præstantior vna

Ille viris , cui *Pæoniæ* sit gentis origo .

Hunc sororem habuisse *Eriopen* scriptum reliquit *Myrleanus Asclepiades* . Ciceronem multos fuisse *Aesculapios* inquit in tertio de *Natura Deorū* his verbis : *Aesculapiorum* primus *Apollinis* , quem *Arcades* colunt , qui specillum inuenisse , primusque vulnus dicitur obligauisse . Scd's secundi *Mercurii* frater : is fulmine percussus dicitur humatus esse *Cynofuris* . Tertius *Arhippi* filius & *Arfinoz* , qui primus alui purgationem , dentisque euulsionem , vt ferunt , inuenit : cuius in *Arca* dia non longe à *Lusio* flumine sepulchrum & lucus ostenditur . Hunc lucum scribit *Pausa* . in *Corinthiacis* fuisse montibus vndique præcinctum , in quo ambitu quenquam vel mori vel nasci religio fuit , sicut in *Delo* insula . Enimvero pauca prorsus morborum remedia protulit in medium vel *Aesculapius* , vel eius filii : vel quia moderatio diæta non afferebat tantam morborum varietatem , vel quia res medica nondum satis validum ceperat incrementum . Nam ad *Troiana* vsque tempora perexigua fuit medicorum peritia : quando vel *Aesculapii* filii , *Eurypylo* vulnerato farinam & tritum caseum mulierem commiscens , potumque præbentem cum vino *Pramnio* non reprehendunt , vt ait *Plato* in tertio de *Rep.* Dialogo : cum illa omnia maxime inflammare vulnus , at non sedare dolores vilo pacto possent . Fertur fuisse primus *Herodicus* palestræ magister . vt scripsit *Panyasis* , qui cum esset valetudinarius se ipsum ad certam viuendi rationem accommodauit , adhibitisque medicamentis medicinæ artis dogmata inuenit . quibus & se , & alios postea diutius sustentauit . Obtinuit tamen post ea consuetudo propter aliqua , vt arbitror , quæ feliciter illi obuenerunt , vt peritissimi medici , qualis fuit *Hippocrates* , *Aesculapii* dicti sint , vt testatur *Zezes* decimæ *Chiliadis* . hist. 349 . Fabulantur præterea *Hippolytum* ab equis laniatum *Aesculapii* arte reuixisse , quare fertur *Iupiter* iratus ob inuentam artem qua homines in vitam reuocari possent , repertorem artis fulmine confecisse , vt ait *Virgil.* libro septimo in his :

Namq; ferunt fama *Hippolytum* , postquam arte noueræ

Occiderit , patriasque explevit sanguine penas ,

Turbatis distinctus equis : ad sidera rursus

Aethera , & superas cœli venisse sub auras

Pæoniis reuocatum herbis , & amore *Dianæ* .

Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris

Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ ,

Ipse repertorem medicinæ talis & artis

Fulmine *Phæbigenam* *Syngias* detruxit ad vndas .

Q 3 Fer-

Fertur Apollo graviter tulisse mortem filij, ac magnopere luctificus: cuius lacrymæ in electrum dicuntur fuisse conuersæ, ut testatus est Apollonius libro quarto Argonauticon his carminibus:

καλοῖδ' ἐπὶ βάζῃν ἴδοντο
ὡς ἄρ' ἀπόλλωνος τὰ δα δακρυα λητοῖδ' αἶο
Εὐφρίεται δὴ ναῖς, αἶτε μύρια χεῖρ' ἀρόισαν.
Celtæ famam lacere quod illis.

Latoidæ Phœbi lacrymæ voluntur in imo
Flumine, quas multas in nati funere fudit.

- 20 Epione dicitur Aesculapij fuisse vxor, cuius filius fuit Machaon vir, ut ferebant ea tempora, artis medicæ peritissimus, qui vnâ cum cæteris Græcis militauit ad Troiam, de quo ita meminit Homerus libro quarto Iliadis:

ταλτύβι, ὅτι τὰ χεῖρα μαχάονα δ' εὐρο καλέσασθ
φῶτ', ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος ἱππῆρος.
Talthybi ades, celeremque Machaona ducito nobis
Præstantis medici natum, huic Aesclepius olim
Nam pater ipse fuit.

Fuit etiam Podalirius Aesculapij & Epiones filius, fraterque Machaonis, ut ait Pausanias in Messeniâ. atque in Eliâ prioribus multas illi filias tribuit, inter

- 30 quas Iaso & Hygiea fuisse memorantur, ut ait Aratus. præterea Orpheus in hymno quodam in Aesculapium, non filiam, sed vxorem fuisse Aesculapij censuit Hygieam, cum ita scribat:

φοῖβον ἀπόλλωνος κρατερὴν θάλας ἀγλαδμορφον,
ἔχοντα ῥόσσαν, ὑγίαν ἔχον σύλλακτον ἀμειψή.
Stirps Phœbi præclara, thori cui splendida conlors
Est Hygiea, grauis morborum pulsor & hostis.

Celebrabantur ludi quinquennales in prædicto luco Aesculapij, die nono post Isthmios, ante Megarenenses tamen incipiente vere, ique apud Epidaurios, penes quos natus fuisse dicebatur, in Aesculapij honorem. Hunc Deum alij imberbem alij barbatus putarunt. Lucianus in Ioue tragædo prægrandem barbam fuisse

- 30 Aesculapij tradidit his verbis: ὥς μὴ μετὰ τοῦ ἀποδ' ἡμῶς, ἀλλὰ λέγε βαρβύον ἢ δὴ τὰ δοκοῦντα. μὴ αἰδουθεῖς εἰ ἀγένητος ἂν δ' ἡμιγενεὺς εἴη; καὶ ταῦτα βαβυτά γὰρ καὶ ἐγγένειον οὗτος υἱὸν ἔχον τὸν ἀσκληπιόν. Quare ne te adolescentulum erga nos geras, sed quæ tibi videntur, ea loquere animo intrepido: nec vereare quod imberbis concionem habeas, cum habeas filium tam ingentis ac promissæ barbæ Aesculapium. Pausanias tamen in Corinth. imberbis Aesculapij statuem erectam apud Phliasios fuisse inquit. Scripsit Lucianus in Icaromenippo celeberrimum templum Aesculapij fuisse Pergami, sicut Apollinis in Delphis. Ac Strabo lib. 8 sanum fuisse Aesculapij insigne scribit Tetrapoli, quæ ciuitas ab Ionib. & Carib. habitabatur. Erat id templum multitudine ægotantium & varijs morbis laborantium plenum & parietes pictis tabellis vbiq; testi, in quib. scripti erant morbi & nomina eorum, qui se ab illo Deo sanatos fuisse credebant, sicut in Co insula, & in Trica. Somniauerat enim insula antiquorū multitudo, quod si quis ex aliquo morbo conualuisset, cui contigisset Aesculapium inuocare, illud Aesculapij opera factum fuisset, pro qua re & tabellas appendebant parietibus templorum & alia nuncupata vota persoluebant, rāquam præmia illorum beneficiorum, quæ diuinitus acceperant. Huic Deo capram immolare in sacrificijs mos fuit à Cyrenais, ut ait Pausanias & Didymus scripsit libro tertio: vel quia à capra nutritus fuisset, vel quia sanitati aduersariū animal capra videatur, cum labores perpetua febre. Socrates tamen in Phædone Platonis se gallum debere Aesculapio medico

medico inquit, cum gallus illi mactari cōsueuerit. Nam gallus gallinaceus etiā
 isti ob vigilantiam fuit sacratus. Habuit & hic Deus multa cognomina à locis, in
 quibus illi templa fuerunt dicata, vel ab alijs causis: vt Aulonius, M. dicus, Onega
 ta, Leuātricus, Gortinius, Corylæus, Agnitas, Booneta. Nam vt ait Cicero libro
 tercio de Legibus Aesculapius, veluti Dij ceteri, propter beneficia, quæ in genus
 humanum contulisse dicitur, fuit in Deorum numerum relatus: sic enim inquit,
 Diuos, & ollos, qui celsites semper habiti, colunt: & ollos quos endo cœlo meri
 ta vocauerint, Herculem, Liberum, Aesculapium, Castorem, Pollucem, Quirinū.

¶ Atque hæc enī ea explicata sūt, quæ de Aesculapio Apollinis filio fabulati
 sunt antiqui: nunc eorum sententiam ex his eliciamus. Dicitur fuisse Apollinis & 10
 Coronidis filius. Quid ita? aut quæ fuit Coronis Phlegiæ filia? Est enim Phlegyas
 calor solis, vt nomen ipsum videtur significare, φλέγην enim comburere est. Hu
 ius filia fuit Coronis, aeris temperamentum scilicet, & vis illa aeris modicè hume
 data, quæ solis accipit salubrem impressionem. Nisi enim solis calor aera purget
 ac rariorem faciat, & nisi vis quædam humoris in ipso aere relinquatur à calore,
 nulla esse potest salubritas. Cum igitur è calore & humore temperato illa nasca
 tur, iure dicta est Coronis quasi *ἡ τοῦ ἀπὸ τοῦ θερμῆς* Aesculapium inquit Pausa
 nias in Achaicis nihil esse aliud quàm aera, cuius fuit filia Hygiea: quæ nihil est
 aliud quam bona valetudo. Est siquidem aeris temperies non homini solum, sed
 cunctis animalibus, atq; etiam plantis salubris: Iure optimo igitur antiqui Apol
 linem Aesculapij patrem sinxerunt, atque ipsum Aesculapium salubrem vim de
 sole animis corporibusque mortalium subuerientem, hoc est sanitatis artificem,
 quia solis calor vniuersis elementis dominatur. Ex ipsa igitur vi solis aer assidue
 mouetur & generatur, quare Aesculapius Apollinis filius: quod quoniam fieri nō
 potest nisi per quandam missionem ipsius aeris, idcirco mater eius sit Coronis.
 Ex hoc aere ita affecto nascitur salubritas, quare illa dicta est Aesculapij fuisse fi
 lia, & is sanitatis artifex, medicinæque inuentor. Dicuntur fuisse multæ filia
 Aesculapio præter prædictam, inter quas fuit etiam Iaso, quia multa commoda
 proueniunt mortalibus ex aeris temperamento, inter quæ facilitas est conuale
 scendi & medendi: nam Iaso *ἡ τοῦ ἰατρῆς* à medendo scilicet dicta est. Hæc 30
 autem omnia sol per anniuersarios sui cursus conuersiones, vicissitudinesque fri
 goris & caloris, hanc ipsam inquam & salubritatem, & hæc commoda homini
 bus impertit: quare Titane, quod oppidum fuit Sicyoniorum, signum Aescula
 pij Apollinis filij, salubritatis signum fuit vocatum. Fuit Aesculapio dicatus
 draco, cuius baculum duo amplectebantur, quia sol, è quo ipse nascitur, quasi se
 neſtutem deponens, incipit à principio arietis vires resumere, donec ad Can
 crum perueniat, atque cum illo multa & herbarum, & animalium genera vires
 resumunt. Huc accedit vis oculorum quæ maxime soli conuenit, quoniam *ὁ φῶς*
 ab aspiciendo dicitur à Græcis, quem modo draconem, modo serpentem voca
 mus. Sol enim cui ille dicatus est, omnia videre existimatus fuit, quæ non sola 40
 ratio fecit vt coruus illi sacer putetur, sed etiā illa, quod hæc avis sit auspicijs ac
 commodata, nam non solum artis medendi peritus fuit Aesculapius, sed etiam
 diuinandi, quæ ad medendi artem tamen pertinet, quoniam non solum præsen
 tia, sed præterita etiam quæ acciderunt ægrotantibus, & quæ mox euentura sunt
 debet laborantibus medicus prædicere, quæ res non mediocriter fidem medico
 comparat, & plurimum postea coferet vniuerso negotio, vt ait Hippocrates.
 Hinc effectum est vt illi etiam gallum attribuerint ob vigilantiam, vel potius ob
 diligentiam erga aliquo morbo laborantes. baculus erat eius gestamen cum ser
 pente inuoluto, quia medicina sit quasi fulcimentum humanæ vitæ sensim la
 bantis, atque anguis multis remedijs sit accommodatus. Hæc ea sunt, iquæ de
 Q 4 Aescu.

Aesculapio memoriae prodita sunt ab antiquis, quae partim physice, partim historice sunt intelligenda. Quidquid enim de Dijs inxerunt antiqui, id habuit historiam tanquam suarum narrationum fundamentum.

¶ Non defuerunt qui locum datum fuisse fabulae de Aesculapio tradiderint, quod mortuos ab inferis reuocaret, quia nonnullos, quorum conelamata esset spes vitae, sanitati restituerit per vim medicamentorum, unde fabulati sunt antiqui Plutonem apud Iouem conquestum fuisse, quod suum imperium Aesculapius exinaniret. Idcirco fulmine percussus fuisse à Ioue inquiunt, quod accidit paulo ante Troiana tempora. Verum de Aesculapio satis, nunc de Chirone eius magistro dicamus.

De Chirone.

Cap. XII.

Chironem Aesculapij magistrum alij ex alijs parentibus natum esse tradiderunt. Ouidius libro sexto Metamorphoseon Saturni filium putauit, ut est in hoc versu:

Vt Saturnus equo geminum Chirona creauit.

Hunc Apollonius libro primo Argonauticon, I hilyrae filium fuisse dixit in his:

Αὐτὰρ ὃ γ' ἔξ ὑπάτου ἑρπὺς κίον ἀγγιθάλασσας

χείρων φιλυρίδης.

Ad mare deicendit montis de parte suprema

Chiron Philyrides.

Nam fama est Saturnum Philyram Oceani filiam in insula Philyreide compressisse, qui veritus ne à Rhea superueniente in adulterio deprehenderetur, se in equum mutauit, è quo concubitu natus est Chiron ab umbilico superiora partes corporis habens hominis, inferiores equi, ut testatur Apollonius libro secundo his carminibus:

Νυκτὶ δ' ἐπὶ πλόμοιοι φιλυρίδα νῆσον ἀμοιβον.

Ἐνθα μὲν οὐρανίδης φιλύρην κρόνος εὐτ' ἐν ἐλύμπῳ

τίτηνων ἤρασεν. ὃ δ' ἐκρηταῖον ὑπ' ἀντρον

ζεύς ἐτι κορυψάσας μετὰ σφίσι' ἰδαίοισιν

ρεῖν ἐξ ἀπάρων παρὰ λῆξά το, τοῦ δ' ἐπὶ λῆξας

τίτμης διὰ μέσσην. ὃ δ' ἐξ ἑνῆς ἀνερούσας

ἰσχυτο χατῆς τι φύλον ἐναλίγκιος ἑταίρῳ.

Ἦδ' αἰδοίχων ῥόττα καὶ ἠθεα κείνα λιπούσα

ὠκεανὸς φιλύρην, εἰς οὐρεα μακρὰ πελασγῶν

ἐνθ' ἵνα δὴ χείρονα πελάριον, ἀλλὰ μὲν ἱππῶν

ἀλλὰ διὸ ἀτάλαστον ἀμοιβὰς τίμην εὐνῇ.

Aequora sulcantes ad eunt I hilyreida tandem:

Huc, ubi coelestis Saturnus, cum puer esset

Iupiter, Idæis & nutreitur in antris

Curetes inter reget Titanas at ipse:

Congressus Philyrae est formosus. Sed Rhea nullo est

Capta dolo in lecto hos ambos inuenit, ut ille

Diffusus cervice iubis hinniuit equinis.

Ipsa pudore locum, montes, collesque reliquit

Oceani Philyra, ac montes petit inde Pelasgo.

Hic Chirona parit, cuius pars altera Dinis

Per similes, sit equus rursus pars altera turpia.

Suidas tamen Chironem unā cum reliquis centaunis Ixionis filium fuisse cen-

suit.

fuſe. Hic vxorem habuiſſe Chariclo memoratur Apollinis filiam, vel Oceani, vel Perſæ, ſicut alij maluerunt, quæ accedenſibus ad litus Argonautis, in quo habitabat Chiron, vñ cum Chirone Achillem, quem educandum & erudien- dum acceperat, vt ait Pauſanias in Laconicis, ſecum attulit, vt ſcribit Apollo- nius in primo Argonauticorum:

*Συὺ γὰρ οἱ παῖδες ἑταλίνων φορτοῖσα
Πηλεΐδην ἀχιλλῆα, φίλῳ δένδρον το πᾶσι.
Peliden vxor paruum portabat in vlnis*

Dulce onus, id charo properans oſtendere patri.

Memoriæ prodidit Staphylus in libro de Theſſalia q. Chiron aſtrogia peritiſſi- mus, ac vir ſapientiſſimus fuit, qui cum vellet Peleum eſſe virum celeberrimum, Actoris Myrmidonis filiam ad ſe aduocauit, ſamamq; diſſipandam dixit, q. Pe- leus Aeaci & nymphæ Daidis filius ac Telamonis & Phoci frater Theridem Ioue ita concedente vxorem eſſet ducturus, ad quas nuptias Dij cum ingentib. imbribus & tempeſtate accedēt. Ea cum diſciſſet, tempus obſeruauit, in quo multa ſie- rent pluuiæ ac vñ de celo: quo etiam tempore Peleo Philomelam dedit, atq; in de ſama increbuit, q. Peleus Theridem duxerit. Quamuis ſcribit Dailochus ac Pherecydes q. Peleus poſteaquam purgatus fuit à fratris Phoci cede, quem diſco percuffit cū exerceretur, ab Euryto Actoris filio, eius filiā Antigonen, at non The- tidem vxorē duxit. Alij dicunt Antigonen prius nupſiſſe Peleo, deinde illa mor- tua ductam fuiſſe Theridem. Deinde cum adoleuiſſet Chiron, in ſyluas ad iſſe di- citur, viresque herbarum primus obſeruafſe: qui etiam ob peritiā poſtea chirur- giæ & ob leuitatem manuum in tractandis vulneribus Chiron fuit nominatus: Eſt enim maximum peritiæ ferē argumentum in dignoſcendis chirurgis ſi ma- nus habeant leuiſſimas in vulneribus tractandis. Habuit Chiron & Chariclo nymphæ Ocyrhoen filiam, quæ ita fuit appellata, quia ad ripas fluminis celerrimā nata ſit, vt teſtatur Quidius libro ſecundo Metamorphoſeon:

*Ecce venit rutilis humero proteſta capillis
Filia Centauri: quam quondam nympħa Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa vocauit Ocyrhoen.*

Habuit & Endeidem & Philyra vxore, ſuſcepit præterea Carycli & Pſidice nym- pha. Fertur idem Chiron cum primum ſe in ſyluas conuuliſſet fuiſſe à Diana ve- nandi rationem edoſtus, vt nos in libro 4. Venationum noſtrarum ſcripſimus:

*Quis primus tulit iſta viris? hominumne Deumne
Ingenijs inuenta? dedit quis commoda tanta?
Delia Philyriden primum Chirona fugaces
In ſparſos per tura greges, ſyluaque vagantes
Armauit, fecitque vias in commoda tanta,
Salue magne parens, venandi magne reperor,
Herbarum, citharæque potens, celi que perite.*

Nam præter cognitionem herbarum, rerumque ceſteſtium, fertur Chiron mirifi- ce fuiſſe citharæ pulſandæ peritus, qua etiam ratione nonnullos morbos ſedauit, vt ait Staphylus lib. 3. rerum Theſſalicarum. & Boetius in Muſica. Ab hoc Hercu- les aſtrogiam percepiſſe dicitur, vt ſuo loco dicemus. Cum poſtea Hercules ſa- guttas veneno Lerneæ hydræ perſiſas Chiron ſequentibus temporibus tractaſ- ſet, in alteram pedem eius vnam illarum cecidiſſe affirmant: qui dolore vulneris diu diſcruciatus cū natus eſſet ex immortalis patre, mori non poterat: quare Deos preccatus eſt, vt ſibi mortali eſſe liceret, vt teſtatur eſt Acuiſianus, & Cratinus, qui huius argumēti actum cōpoſuit. Id vero cū Iouis miſericordia obtinuifſet, inter ſydera relatus fuit, vt teſtatur Hyginus in lib. de Stellis. Illud autem ita futurum eſſe

esse vaticinata patri suo fuerat Ocyrhoe, ut est in his apud Ouid. quamvis eum mortuum fuisse dicat :

Tu quoque chare pater nunc immortalis, & xuis
Omnibus ut mancas nascendi lege creatus,
Posse mori cupies tum, cum cruciabere dirę
Sanguine serpentis per faucia membra recepto :
Teque ex æterno patientem numina Mortis
Efficient: triplicesque Deæ tua fila resoluent.

- Conuersus est igitur Chiron in signum illud coeleste, quod nunc etiam à sagitta
10 illa nomen retinet, atque ita formatur ut videatur sagittam è vulnere extra
tam ostentare. Cum vero eximie fuisset pius & Deorum immortalium cultor,
fertur illi ara ante oculos collocata inter sydera, quæ eius religio & pietas in per
petuum demonstraretur. At Mnesagoras non vulneratum fuisse, sed longioris vi
tæ pertæsum censuit mortem à Diis immortalibus precatum fuisse: quare etiam
Theocritus in Thalyfia illum senem ac longæuum nominat in his :

ἀργύρεα τοῖς δὲ φόλῳ κατὰ λαῖνον αἰτῆρος
κρηττὴρ ἤρακλῆϊ γέροντι δάσατο χείρας,
Talia nonne Pholus saxoso rupis in antro
Alcidæ statuit longæuus pocula Chiron :

- ¶ Atque hæc ea sunt, quæ de Chirone ab antiquis scriptoribus tradita sunt:
nunc vnde deducta fuerint, perquiramus. Dicitur Chiron Saturni & Philyræ
30 filius, quia cum artis medendi & chirurgiæ peritiā inuenisse putetur, illa co
gnitio è tempore & experientia nata fuerit. Est enim φίλη amica, πείρα vero ex
perientia: quare inuentionis chirurgiæ mater φύρα, quasi φίληρα dicta est.
Nam si à πείρας dictione prima litera abiiciatur, id nomen existet. Nam prior
fuit empirica quam theorica medicina. Eius filia fuit Ocyrhoe, quoniam hæc
ars necessario viam aperit corruptis humoribus: qui quo citius & commodius
defluerint, eo citius vulnus sanari potest. Atque ut summatim dicam, vniuer
sum ferè chirurgiæ negotium in scite eliciendis malis humoribus consistit: qua
35 in re primum est ut per dictam & viuendi moderationem quam maxime va
cuum his humoribus corpus habeamus, quod quanto magis expurgatum fue
rit, quasi faciliorem vitæ nostræ decursum transibimus: proximum vero ut ma
le affecto corpori facilis exitus malis humoribus pateat. Fuit Chiron altera par
te homo, altera equus: quia idem chirurgiæ beneficium non ad homines solum,
sed etiam ad aliā animalia, & ad vsum iumentorum se extendat. Hunc ex im
mortalibus parentibus natum esse dixerunt, quia infinita propè videatur illa co
gnitio, quæ nunquam satis percepta aut absoluta ab humanis ingenis fuerit. Fa
bulati sunt post longum annorum numerum à Ioue hunc impetrasse ut aliquan
do mori posset, quia sæpius rerum omnium scientiæ & cognitiones sint per tem
porum vicissitudines immutatae, quæ cum ad summum excreuerunt, mox ut
40 res cæteræ humanæ decrescunt & relabuntur. Dicitur inter sydera Chiron fuis
se relatus, non solum quia hominibus de reliquis benemeritis arę erigeretur ab
antiquis, quos inter Deos aut inter sydera collocabāt: sed etiā quia per hæc homi
num religionem & pietatem à Deo non negligi volebant ostendere, ut cæteros
homines ad probitatem hortarentur, cum viri boni & integri calamitates tandē
Deus leuet, & pro iis magnam ac perpetuam & felicitatem & gloriam deni
que largiatur. nō defuerunt tamen qui Aesculapiū p̄nis inuentis chirurgiam ad
didisse putarint, & radicū quarundam herbarum cognitionem, & mīstiones
pharmacorum, qui eō rem medicā deduxit ut princeps & inuentor & Deus me
dicinæ creditus sit. At de Chirone satis, nunc de Venere rerū omnium parētē dicat.

Venerem illam, quam vulgus mortalium, deliciarum, voluptatumq; omnium, & blandiarum, & elegantia Deam esse putavit, natam esse fabulatur à Cœli genitalibus partibus à Saturno cæsis, & in mare proiectis sine matre, ex illa spuma scilicet, quæ ex illarū iactu in summa aquæ parte exorta est. Hanc ne furere, turpiter, & iumentorum in morem libidine agitari viderentur homines, vna cum filio Cupidine introduxerunt, & pro Diis coluerunt: quorum in potestate esse dixerunt omnia commoda ad libidinem spectantia largiri. Nam si de medio Veneris & Cupidinis nomina tollantur: aut, si non Dei, sed desideria & impetus naturæ, illi esse credantur, ut re ipsa sunt, quid reliquum erit nisi scdissimum & turpissimū libidinis, effrenataque lasciuia nomen: fecit igitur apud imperitos homines horum nominum creditorum Decorum inuentio, ut minus turpe facinus coitus, & animalium coniunctio putaretur. Hæc res sanè ut necessaria propè est animalibus, ita frequens & immoderatus eius usus in multa adducit illegitima, corpusq; & animū labefactat: quare ut honestior culpa libidinosorum videatur & curius triumphantium, & caltra, & insignia Veneri & Cupidini tribuerunt. Verum quod turpe est, cum nullo nomine fieri honestum possit, nos libidinum furorem impuris hominibus & immundis suis ac equis relinquentes, quæ de Venere fabulosa dicta sunt ab antiquis inuestigamus. Tibullus libro primo Elegiarum hanc è spuma maris & sanguine Cœli, ut dictum est, natam arbitratur in his:

Nam fuerit quicunq; loquax, is sanguine natam,

Is Venerem è rapido sentiet esse mari.

Sic etiam Musæus in Leandro:

ἀγγίζεις ὅτι κὺπρις ἀπὸ τοῦ ὕδατος τῆς θαλάσσης;

καὶ κρατεῖται πύργου, καὶ ἡμετέραν ἐδωκάσας

An nescis Venus orta maris de femine quod sit?

Imperat hæc vndis, nostrisque doloribus vna.

Cum nuper nata fuisset Venus, hanc ex vndis maris egredientem ambabus manibus è capillis, & è facie aquam marinam expressisse inquit: quare omnium pictorum facile princeps Apelles Cœus celeberrimam illam Venerem emergentem, quæ diuinum prope opus creditum fuit, pinxit: cuius mirabilitatem & præstantiam ita expressit Sidonius Antipater:

τὴν ἀναδυομένην ἀπὸ μετέωρος ἄρτι θαλάσσης

κὺπριν ἀπὸ κλέους μόχθον ἄρα γραφίδος.

Ὡς χερσὶ συμμέτρῃ αἶσα διὰ βροχὸν ὕδατι χαίτῳ,

ἐκδίδει ποτέρων ἀφρὸν ἀπὸ πλοκάμων.

αὐταὶ τῶν ἐρέουσιν, εἰς ἀπαιτή. καὶ ἡρι,

οὐκ ἐτι σοὶ μορφᾶς εἰς ἐπὶ ἔρχομεθα.

Egruam nuper Venerem de marmoris vndis

Aspice, præclari nobile Apellis opus.

Exprimit æquoream manibus de crinibus vndam.

Et longis spumas exprimit illa comis.

Hæc visa t'allas sic cum Iunone locuta est:

De forma Veneri cedre iure decet.

Fertur in concha margaritarum feraci fuisse concepta, in qua etiam nauigauit in Cyprum: quare cum de formosa muliere loqueretur Venus apud Papinium, illam dignam esse inquit quæ sua esset soror, & in eadem concha nauigaret, ut pater ex his carminibus:

Hæc

Hæc & cæruleis mecum consurgere digna
Fluctibus: & nostra potuit considerare concha.

Hanc vero fuisse ab Horis educandam susceptam, postquam in Cyprum super
vndis à Zephyro fuit delata, testatur Homerus in hymno quodam in Venerem
his carminibus:

Αἰδοῖν' ἑρπύσσαν καλὴν ἀφροδίτην
Ἀσμοῖ, ἢ πασι κούρου κρηδύμενα λείοντες
εἰναλίν. ὅθι μιν Ζεφύρου μένος ὕρον αἶντος
ἤρπεν κατὰ κύμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
ἀφρῶ ἐνὶ μαλακῷ. τήνδ' ἑρπύσσαν ὄρας
Διὸς ἀντ' ἀσπασίως. πέρδ' ἀμέροτα, ἱμάτα ἱάσσαν.
Formosam canto Venerem, cui tempora fertis
Aureis cinguntur: cui Cypri terra marinæ
Florida paret, eam Zephyrus quo dulcis & aura
In molli spuma pepulit super æquoris vnda.
Molliter hanc Horæ ceperunt, vestibus illam
Diuinis texere. quibus nodantur in aurum
Crines: reticulumque legit capitis decus ingens.

Hic enim poeta non in concha, sed vna cum spuma delatam fuisse in Cyprum
sensit. Dicta fuit postea ab ipsa Cyprus, & Venus Cypria, vel quia in vtero ferre
præbeat, quod dicunt Græci *κύων πορτῆν*, quippe cum Cyprus antequam
Venus eo appulisset diceretur Sphecia ab habitantibus ibi populis Spheciis vo-
catis, ut scripsit Philostephanus in rebus Cyprijs. Deinde dicta Cerasia ut in-
quit Xenagoras in libro secundo de insulis, quod illam homines habitarent, qui
multas tumoris, tanquam cornua quædam in capitibus habere viderentur, cum
cornua *κέρατα* dicta sint à Græcis, & *κεράσαι* cornuti. alij voluerunt illam insu-
lam vocatam fuisse Macariam quasi beatam ob fertilitatem. at postquam Venus
illuc appulit vocata fuit Cyprus. Huic ipsi Deæ fuit concha quæ vocabatur lingua
consecrata, & conchæ Cytheriacæ: quia illa Venerē excitet, hæc quia pertineant
ad mundum muliebrem. Scriptum reliquit Cicero libro 3. de Natura Deorum
ita & plures Veneres fuisse, & illas è diuersis parentibus fuisse ortas: Venus pri-
ma cælo & Die nata: cuius Elide delubrum videmus. Altera spuma procreata,
ex qua & Mercurio Cupidinem secundum natū accepimus. Tertia Ione nata &
Dione, quæ nupsit Vulcano. Sed ex ea & Marte natus Anteros dicitur. Veneres
tres fuisse scripsit Ausonius in Bæoticis, quarum vna Cælestis, altera Popularis, al-
tera Apostrophia dicta est. At Diuinus Plato in Conuuiuo duas esse Veneres, &
duos Cupidines inquit in his: πάντες γὰρ ἴσμεν, ὅτι οὐκ ἔστι ἀσυνέκτος ἀφροδί-
τη. ταύτης δὲ μίαν μὲν οὐσιν, εἰς ἀνδρῶν. ἐπεὶ δὲ δύο ἐσὶν, δύο ἀνάγκη καὶ ἑσσε
εἶναι. πῶς δὲ οὐ δύο τὰ θεά; ἢ μὲν γένουσι ἀρεσβυτέρα, καὶ ἀμείταρ οὐρανῷ θυγάτηρ
ἢν δὲ καὶ οὐρανῶν ἐπωνομάζομεν, ἢ δὲ νεωτέρα, διὸς καὶ Διόνης, ἢν δὲ παρ' ἀνθρώπων καλοῦ-
μεν. Cæs enim scimus quod nulla est Venus sine Cupidine: quæ si vna sit, vnus
erit etiam Cupido. At cum sint duæ, binos esse Cupidines necesse est. At quo
pacto non duæ sint deæ? altera siquidem antiquior & sine matre Cæli filia existit
quam cælestem nominamus: altera iunior Iouis & Dionis, quam vocamus Po-
pulari. At Orpheus tamen in hymnis eandem & cælestem, & maris filiam no-
minauit in his:

οὐρανία, πολύνυμπε, φιλομειδὼν ἀφροδίτη,
Ποιτογενὴς, γένετ' ἐκ θεᾶ.
Cælestis: genitrixque, sonori filia Ponti,
Lætitiaque parens Venus.

Hanc

Hanc alii nominatam fuisse putarunt à spuma, cum ἀφρό spuma sit apud Græcos dicta, alii ab Aprile mense, quod eo mense nata fuerit, ut testari videtur Horat. in quarto Carminum:

Vt tamen noris quibus aduocaris
Gaudiis, idus tibi sunt agenda,
Qui dies mensē Veneris marinae
Findit Aprilem.

Perunt eam perpulchris vestibus ornata in cælum ab Horis ductam postea fuisse, cuius Dii omnes dextram complexi sunt, ac singuli uxorem sibi dari ob formæ præstantiam cupierunt, ut ait Home. in hymn. cum igitur hanc Diones filiam esse dixerit Theocritus in Syracusiis hoc pacto:

κὺρ Διὸναιᾶ τὸ μὲν ἀθανάτων δῶδ' ἀτῶν
ἀνδράων, ὡς μύθος, ἐποίησας βερωνίην.
Nunquam posse mori mortalem tu Beronicen,
Fabula ut est, olim dederas Venus orta Dione

Sic Virg. illam Ionis filiam dixit:

Olli subridens hominum sator atque Deorum,
Vultu quo cælum, tempestatesque serenat
Oscula libavit natæ: dehinc talia satur.
Parce metu Cytheræa.

At Epimenides Cretensis Saturni & Euonymes filiam fuisse Venerem ita inquit.

Γειματόδ' εὐονύμης θαλαρᾶν κίρην ἀγκυλομήτην
ἐκ τοῦ καλλιμήους γένετο χροὴν ἀφροδίτην.
Euonymen teneram Saturnus duxit, ab illa
Nascitur alma a Venus sparsis per colla capillis.

Communior tamen sententia fuit quod è mari & è spuma nata fuerit, quodque ad Cytherum montem primum appulerit, atque inde in Cyprum, sub cuius pedibus flores oriebantur, vnde dicta fuit Cytherea, ut testatur Hesiod. pluribus verbis in theogonia. Verum de prima Venere Cæli ac Diæ filia nulla est prope mentio apud antiquos scriptores: at de posteriore nulla habita generis differentia permulta scripserunt poete. Enimvero cum è mari nata putaretur, inter sidera vel Deos nautis salubres ira numeratur ab Horatio:

Sicte diua potens Cypri,
Sic fratris Helenæ lucida sidera,
Ventorumque regat pater.

Huius Deæ armiger Bacchus fuisse dicitur. Hanc primam artem meretriciam exercuisse & inuenisse inquit, quare amantium Dea credita est. Numeratur hæc eadem inter Deos nuptiis præfectos, ut ait Pausanias in Messeniæ, & Plutarchus in problematibus, qui præfectos esse nuptiis. Iouem adultum inquit, Iunonem adultam, Venerem, & Suadelam, & Dianam. hæc eadem quia ridens, ut ait Hesiodus, nata est, lætitiæ omnis & risus amica, quibus amor conciliatur & delectatur, credita fuit, ut innuit in his Hora.

Sive tu maus Brycina ridens,
Quam Iocus circumuolat, & Cupido.

Quare effectum est, ut φιλομένης fuerit à poetis sæpius nominata. Atque cum certa munia sint Diis singulis, certa que officia concessa, merito a Ioue reprehenditur cum vulnerata fuisset in Martis officium irumpere ausa, hortaturque illam Iupiter matrimonia curare, ut est apud Home. in lib. 4. Iliæ.

καὶ πόλιν καλῶσά μινος, προσέφη χροὴν ἀφροδίτην.
οὐτε τέκνον ἐμὲ γέδ' ὅταν πολέμῳ ἔργῳ.

ἀλλὰ

ἀλλὰ σὺ γ' ἡμεῖς τα μὲν χεῖρα γὰμοισι
ταῦτα δ' ἀριδοῖς, ἢ δὴν πᾶντα μάλισσι
Tum Venerem alloquitur, tum soluit talibus ora
Filia, non ars est tibi bellica tradita : sed tu
Virgineas rixas, sed tu connubia cura.

Hæc Mars, hæc teneat communia munera Pallas.

Cum his præfesset muneribus Venus illi merito baltheum iniunxerunt, sue costum discolorum, in quo suauitas, & dulcia colloquia, & beneuolentia, & blanditiæ, suasiones, fraudes, veneficiaque includebantur, de quo ita scripsit Homerus Iliad. 5.

20

ἢ, ἀπὸ στήθεσσι ἐλὺσατο καὶ δὴ ἱμάτια,
Ποικίλον ὄνθα δὲ οἱ θελητῆρια πάντα τέτυκται
ὅθ' ἐνὶ μὲν φιλοῖται, ἐπὶ δ' ἡμῶς, ἐπὶ δ' ἀριστῶς
Πάρεσσι. ἢ τ' ἑλλὰ λανθόν πύκα περ φροισόντων
Sic ait: & lorum celsi de pectore soluit:
In quo blanditiæ plures mortalia corda
Molcentes inerant, sermo iucundus, amores,
Gratia: quæ mentem salfam dulcedine fucant.

Scriptum est ab Herodoro in Melpomene B naries & Androgynos populos dicere solitos se per virgas salignas vaticinandi autem à Venere accepisse, ut est in

his: οἱ δὲ ἐν ἄρῃ καὶ οἱ ἀνδρόγυνοι, τῶν ἀφροδίτης, λέγουσι μαντικῶν δοῦναι. Fa-
tentur Bnaries & Androgyni Venerem sibi artem vaticinandi tradidisse. Hæc
Dea cum amores blanditiasque curaret, ita blanda fuisse dicitur, ut vel iuramē-
ta eorum, qui per ipsam pelerassent, rideret: ut asserit Tibullus in primo Elegia-
rum hoc pacto:

Nec iurare time: Veneris periuria venti

Irrita per terras, & freta longa ferunt.

Hanc Deam sinxerunt antiqui in curru vehi, quem à cygnis trahi autumarunt, ut ait Ouid. libro 10. Metam. his verbis:

Vecta leui curru medias Cytherea per auras

Cyprono olorinis nondum peruenerat alis.

30 Idem postea poeta lib. 15. eiusdem operis illum à columbis trahi inquit in his:

Perq; leues auras iunctis inuecta columbis

Litus adit Laurens.

Sappho tamen eius currum à passeribus salacissimis auibus trahi sinxit, alii pu-
tarunt passerem esse Veneri consecratos: quia *σπυδοί* vocantur, quo nomine ali-
quando membrum virile vocatū fuit, ut testatus est I'hærecydes, Hanc Deam
sinxerunt rosea corona insigniri, quam de suo sanguine colorem accepisse fabu-
lari sunt: Tribuerunt illi sagittas præterea, ut significauit Euripides in Medea his
carminibus:

40

μή ποτ' ἀδ' ἔσταιν ἐπ' ἱμοῖ
χρυσέων τόξων ἱφίης,
ἡμῶν χεῖρας ἀφικτον οἷον
Numquam Regina nobis
Ab aureo arcu dimittas

Dulcedine vngens certam sagittam:

Et Iulianus Aegyptius in his:

Αἰεὶ μὲν κυβέρηα φέρειν δ' ἐδάμνα φαειότα,
τόξα τε, καὶ δολυχῆς ἔργον ἐκκολλῆς.

Vsq; Venus plenam didicit portare phretram,

Atque

Atque arcus, longe spicula quæ ferunt.

Atqui cum variz essent Venereæ vari fuerit illarum cultus, & ritus. sacrorum: nam Veneri illi, quæ cœlestis dicta est, vinum offerre in sacrificiis minime licuit, ut testatur Polemo in illo libro, quæ scripsit ad Timæum his verbis: *ἀθυναζοῖτο γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐπιμαλκίς ὄντις, καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὁμοιοι. νεφέλια μὲν ἱερὰ θύουσι, μνημοσύνη, μούσαις. ἦοι, ἡλῖος, σελήνη, νύμφαις, ἀφροδίτῃ οὐραϊᾷ.* Athenienses harum rerum observandarum studiosi, & in sacrificiis Deorum faciendis diligentes ac pii, Nephalia sacra faciunt Mnemosynæ, Musis, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri cœlesti. quamvis Pythium oraculum postea iussit mel atque liquentia vina, ut dictum est Nymphis offerre. vocata sunt, Nephalia illa sacra à sobrietate, quoniam vinum omnis prope intemperantiæ fundamentum in illis nesciretur. cum ligna quoque illa Nephalia dicta sunt, ut sentit Philochorus, quæ neque è genere ficuum, neque vitium essent, neque mori quæ in sacrificiis Deorum vrentur. Lucianus in Dialogis meretriciis videtur aliam cœlestem putasse Venerem, aliam popularem, quam publicam vocavit, aliam Hortensem: atque publicæ capram candidam mactari significat, Hortensæ & cœlesti iuvencam. Alii tamen putarunt iuvencam, Mineræ mactari oportere, quod illi esset sacra, ut fuit agnus Iunoni, Iridi anser, Veneri columba, ut ait in libro de Diis apollodorus. Sed Strabo libro nono suos etiam admissos aliquando fuisse ad Veneris sacrificia scribit. Quod eius victimæ morte lætaretur ob eandem Adoris, quamvis aliquando lacte, melle, ac vino tantum litabatur. Quod alius esset ritus popularis Veneris, alius cœlestis, testatus est Paul. in Atticis, qui etiam primum Theseum popularis Veneris & Suadelæ cultum apud Athenienses induxisse refert. Dicta est Venus à Latinis quod ad omnia veniat, ut ait Cic. in secundo de Natura Deorum: Quæ autem Dea ad res omnes veniret, Venerem nostri nominarunt. Maximam eius potestatem fuisse significavit Sophocles ita in Trachiniis cum semper victoriam reportet:

Μῆγατι θένος ἀ

Κύπρις, ἐκφύεται νίκας ἀεί.

Magnum quoddam robur

Venus, refert victorias semper.

Idcirco præclare Leonidas inquit in armatam Venerem frustra illam armari in homines, cum vel Martem ipsum bellorum Deum nuda vicerit, hoc pacto:

Ἄρως ἔπτα ταῦτα, τίρος χάριν ὃ κυβέριαι

Ἐνέδυσαι, κέντρον τοῦτο φέρουσα βάρος;

Αὐτὸν ἀπὸ γυμνῆ γὰρ ἀφώπλησας. εἰ δὲ λήλειπται

καὶ θεὸς ἀνδρώπῳ ὅπλα μάτλι ἐπάγεται.

Hæc Martis sunt arma, Venus cur cingeris istis:

Cur Cytheræa geris tam grave pondus iners?

Mars est à nuda victus: cum cesserit ipse

Vel Deus, hæc frustra num geris arma viris?

Tantæ véro, eius vires dicuntur esse, ut nullus prope sit Deorum, qui Veneris imperio non cesserit: quæ cælo, & terris, & omnibus elementis credita est dominari: quare omnia ab illa produci scripsit Eurip. in Coronifero Hippolyto, omniaque illius imperio parere, ut est in his carminibus:

Κύπρις γὰρ οὐ φορητὸς, ὡς πολλὰ ῥή.

ἢ τὸν μὲν εἰκοστὴ ἡσυχὴ μενέειρεται.

ὅνδ' ἀν' ἐπεριστὸν, καὶ φρονούοντι εὐρη μέγα

τοῦτον λαβοῦσα, πῶς δ' οὐκ εἰς καθύβριον;

φοιτᾷ δ' εἰς αἰθέρ'. εἰ δ' ἐν θαλάσσῃ.

καὶ δ' αὖτε

καὶ δ' ὅτι κ' ἐκ ταύτης ἔσται.
 πρὸς δὲ τὴν ἡσυχίαν καὶ διδούσ' ἔσται.
 οὐ πάντες ἐμὴν οἱ κατὰ χθονὶ ἔργοναι.
 Non est Venus ferenda, si multa affluat.
 Cedentibus quæ sit benigna, quæ levis.
 At si superbum reperit quem, quo putas
 Tractavit illum more, quæ ve iniuria?
 Percurrit æthera illa, rursus in maris
 Vndis pererrat: inde nata cuncta sunt.
 Hæc vna Amorem seminavit, hæc dedit;

20

E cuius orti semine omnes adsumus.
 Idcirco Homerus in hymno in Venerem omnes feras, & volucres, & animalia,
 & omnes deniq; Deos illius ductu gubernari & frenari inquit in his carminibus:

Μοῦσα μοι ἐνέπαι ἔργα πολυγυῖου Ἀφροδίτης
 κυνιδίος, ἥ τε θεὸς ἐνὶ γλῶκ' αὐτὴν ἔμενεν ἄρσεν.
 καὶ τ' ἐδάμασσε τοὺς ἀνθρώπους ἀνθρώπων,
 εἰσενέεισε δ' ἡμετέρας, καὶ θυρία παῖτα,
 ἥ μιν οὐδ' ἡπειρος μολατ' ἔριφαι, ἡ δ' ἔσα πόντος.
 Mula refer Veneris formosæ munia, Divis
 Quæ superis olim teneros immisit amores:
 Quæ genus humanum domuit, pictasque volucres:
 Atque feras omnes, quæ pascunt æquora ponti.
 Quæque erant campis, quæ latis fluctibus errant.

30

Hanc vel Ioue ipso potentiorē esse scribit Theocritus in Europa his verbis

θυμὸν ἀνθρώποις ἔπεισε μινθεὶς βελτίεσσιν
 κυνιδίος ἥ μὲν δυνάται καὶ ζῆνα δαμάσσει.
 Perdomitus Veneris iaculis, leuibus ut sagittis,
 Quæ domuisse Iouem valet vna, Deosque supernos.

30

Hanc vnam denique mundum procreasse, & procreatum nutrire & conferre
 re crediderunt: quem nullo pacto sine Veneris opera existimauerunt coagmentari
 potuisse, vt ait Orpheus:

πάντα γὰρ ἐκ σπέρματος, ὑπὲρ ζεύξας δὲ κόσμον.
 καὶ κρατέεις τριῶν μοιρῶν. γενεὰς δὲ τὰ πάντα
 οὐσατ' ἐν οὐρανῷ ἐσὶ καὶ ἐν γαίῃ καὶ ὑπὸ χθονί.
 E' πάντ' ὅτ' ἐστι βυθῶν.
 Omnia iunxisti, per te stant pondera mundi.
 Imperitasque tribus Parcis, atque omnia gignis,
 Quæ mare, quæ cælum latè terramque pererrant.

40

Fabulantur poete Venerem Adonidis desiderio captam fuisse, qui natus fuerat
 Rege Cinyra & Myrrha eius filia. qui pastor fuit vt testat Virg in Gallo. Enim-
 vero postea Martis inuidia ab apro immisso cæsus est, vt ait Ouid. lib. 10. Me-
 tamor. cum iuuenis esset & præualidus, plurimum Venus delectabatur; quare
 eius mortem grauissimè tulit, vt ait Theocritus in epitaphio Adonidis, neque
 vllam tamen de illo stirpem suscepit, cum Anchise congressa Aeneã peperit quæ
 alij dicunt libertarem à Græcis post captam Troiam obtinuisse, & facultatem
 quidquid veller efferendi, qui patrem, uxorem, filiū, Deos penates capiens Atho
 montem conscendit, ibique urbem cōdidit, quam de suo nomine Acneadem ap-
 pellauit, Alij dicunt Aeneam captiuum vnam eum Andromache datum fuisse
 Neoptolemo Achilles filio, & in patriam Achilles Ithaciam deportatum, vt
 scriptum fuit his carminibus ab illo Lesche, qui parvam Iliadem composuit.

Αὐτὰρ

Ἄνταρ Ἀχιλλεύας μεγάλῳ μου φαιδρῖμος υἱὸς
 Ἐκτορῖν ἀλοχὸν καταγαγὼ καίλας ἐπὶ νῆας.
 παῖδά δ' ἔλαον ἐκ κοιλίου ἐν πλάκα μοιο τίθῃν
 ἔμπελὰ ποδὶς τεταγὼν σπὸ πύργου τοῖδ' ἐπὶ οὐντα
 ἑλάνθα πορφυροῖς θάνατος ἤ μοῖρα κραταῖα.
 ἐκδ' ἔλετ' ἀνδρὶ μάχῃν ἠὺ ζῶον παρακοίτω
 ἔκτορος, ἥ τι οἱ αὐτῷ ἀριστεῖς πᾶσα χεῖρ
 αἰὶκα ἐχσ' ἐπὶ πύρῳ ἀμοιβὴ μνηστῆρας ἀνδρῶν.
 Αὐτὸν τ' Ἀχιλλεύας κλυτὸν γόνον ἐκ ποδ' ἀμοιβῆς
 Αἰνείαν ἐν νηυσὶν ἐβίβαστο τρυγέτορ' ὀσιν
 Ἐκ πᾶσιν Δαναῶν ἀχίμην γῆρας ἔσχον ἄλλων.
 Vxorem Hectoris naues deduxit in atras,
 Magnanimo ac forti quondam generatus Achille.
 Atque è complexu raptum nutricis, ab alta
 Turre iacit natum mox Hectoris: huncque cadentem
 Purpureum cepit lethum, nigræque tenebræ.
 Mox capie Andromachen, fuerat namque Hectoris vxor,
 Quam sibi donarunt virtutis præmia Achiui.
 Anchise clarum natum domitoris equorum
 Protinus in naues duxit, quæ marmoris fulcant,
 Aeneam, fuit eg egium quod munus Achium.

Ex illo celebri Martis adulterio, suscepit Harmonia: vt testat Hesiodus in Theogonia, quam tamen alij Iouis & Electræ filiam fuisse putant. è Mercurio suscepit Hermophroditum, vt nomen ipsum significat: quod ita ait Ouid. lib. 4. Met.

Mercurio puerum, & diua Cythereide natum
Naiades Idæis enutrivere sub antris:
Cuius erat species, in qua materque paterque
Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis.

Cogniti ponent: nomen quoque traxit ab illis.
 Concepit Erycem ē Bure: vel vt alii maluerunt, ē Neptuno: quem Hercules pal-
 lastra suffocauit, vt ait Iſacius. fertur etiam Meligunis fuiſſe Veneris filia. fama
 eſt prætereā quodd Venus Dionyſum amauit, quo ad Indicum expeditionem
 militante Venus Adonidis conſuetudine fruebatur : mox coronata reuēti Dio-
 nyſo occurrens & iplum conſeruauit, & rogauit vt ſe ſequeretur, quā iam nupſiſ-
 ſet. mox in Lampſacum profecta eſt, quia ibi vellet parere, quod geſtabar in vte-
 ro. At Iuno Zelotypia capta illius vterum per dolum contriecit, ſecitq; vt de
 forme puerum pareret, qui ingentia maxime haberet pudenda, quem poſtea
 Priapum nominauit, vt ait Poſidonius in libro de Heroib; & Dæmonib;. Nō
 deſuerunt qui Suadalem quoque Veneris filiam fuiſſe dixerint, quæ ſententia
 etiam fuit Saphus, at Heſiodus in Theogonia eſt congreſſu Martis & Veneris Ti-
 morem & Pallorem natos eſſe ſcribit in hiſ:

αὐτὰρ ὅρῃσι
 ῥινοτόρῃ κυβέρεα ποῖον καὶ δέμον ἔτιχεν.
 Marti clypeos atque arma secanti

Alma Venus peperit Pallorem, vnaque Timorem.

Suscipit Rhodus unum filium præterea de Neptuno, ut fensit Herophilus: quam tamen Epimenides Oceani fuisse scripsit. Dicitur et Electryonem et alios quinque filios de Sole peperisse. At cum Vulcanum maritum haberet, nullus ex illo filius commemoratur, cum multis de varijs cogensib. diu: siq; ad ætheris a scriptorib. in tot fuisse Veneris acceperimus. Sortita est autē Venus multa cognomina vel à locis, vel conditorib. vel æuentis rerum, nam dicta est Salaminia Acidalia, Paphia,

Adalia, Cytherea, Erycina, Gnidia, Cyllenia, Melanis, Migonitis, Afræa, Colias, Epistropa, Euplexa, Ambologera, Olympia, Specularrix, Iōtica, & multa alia præterea quæ numerate mihi videtur superuacaneum. multa fuerunt loca, in quibus eximie Venus colebatur, quorum quædam ita recensuit Ouid. lib. 10. Metamor.

Capta viri forma non iam Cythereia curat

Litora non alto repetit l'aphon æquore cinctam,

Iscosamque Cnidon, grauidamque Amathunta metallia.

Et Virgilius libro decimo:

Est Amathus, est cella mihi Paphos, atque Cythera,

Idaliæque domus.

10 Er quoniam Venerem rerum omnium genitricem esse diximus superius, non est mirum si ad exprimendam eius potentiam Canachus Sicyonius illam ex eboro & auro ita fecit, ut capite polum gestaret, atque altera manu papauer altera malum punicum, ut scripsit Eratosthenes libro tertio. In huius Deæ, sacrificijs id moris fuit ut scilicet mola victimarum omnium, præterquam suam consecrarent, cum alias partes Sicyonij iuniperi lignis adolerent. verum cum torrerentur femora cum illis folia herbæ pæderotis incendebantur, ut ait Pausanias in Corinthiacis. Hæc Dea, veluti etiam cæteri, sua sacrificia prætermitti non æquo animo ferebat: quare cum Lemniæ mulieres Veneris sacrificia spreuissent, Deæ maximè iram in se concitasse creditæ sunt, quod etiam non impune putantur fecisse. Nam tantum sortorem illis excitasse formis Dea perhibetur, ut à suis maritis contemnerentur. Earum mariti cum bellum aduersus Thraces per id tempus suscepissent, læpiusque captiuas inde abducerent, ac proprias uxores aspernarentur, decreuerunt mulieres homines omnes per noctem iugulare: atque non id solum fecerunt, sed etiam captiuas una cum illis trucidarunt. deinde veritæ ne cum filij adoleuissent patrum iniurias vlciscerentur, illos etiam ad vnum obtruncarunt, atque vniuersum genus de medio sustulerunt. illud autem effectum est ob Veneris indignationem, quæ leuiter ferre non solet neglectum sacrificiorum honorem obliuisci, si ab aliquo paruifiat, ut ait Euripides in Hippolyto Coronifero in his:

30 Πολλὴ μὲν ἐν βροτοῖσι, καὶ οὐκ ἀνάνυμος
 θεὰ κέκλημαι κύπρις, οὐρανοῦ τ' εἶσα,
 ὅσοι τε γέντου, τερμύωνι, ἀτλαντικῶν
 Ναιούσιν εἶσα, φῶς ὁρῶντες ἡλίου,
 τοὺς μὲν σέβοντας τ' ἀμὰ προσβέβω κρᾶττα.
 Σφάλλω δ' ὅσι φρονέουσιν εἰς ἡμᾶς μέγα.
 Ἔνεις γὰρ δὴ καὶ ἡ θεὸν γένοιτο τόδε,
 τιμωμένοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ἔσθ.
 Inter viros permulta, non ingloria
 Venus vocata sum: poli in ira circulum,
 40 Pontumue quisquis incolit, vel terminos
 Atlanticos, spectatque solis lumina,
 Si me colit, vires, decusque præbeo.
 Superbientes rursus in me deprimo.
 Hoc est Deis commune, quod mortalium
 Honoribus lætantur, & colit à viris.

Dicitur hæc Dea una cum Iunone & Pallade de formæ præstantia contendentes ad Paridis iudicium venisse, quæ cū iudici Helenæ adulterium ad illum eorum pendum promississet, victoriā ex illo iudicio reportauit. Veruntamen dolosum illud iudicium vniuerso Troianorum imperio postea fuit calamitosum, quoniam stulta sunt

sunt omnia iniqua, sed omnium maxime Veneris opera quæ sunt, ut ait Euripides in Troadibus: quippe cum non solum à spuma, sed etiam ab infania Veneris nomen deduci possit, ut est in his carminibus:

τὰ μάρτα γὰρ πάντ' ἐστὶν ἀφροδίτην Κριτοῖς.
καὶ τοῦτο μὲν ὁρθῶς ἀφροσύνης ἀρχὴν δεῖξαι.
Mortalibus nam stultacuncta sunt Venus:

Recteque corpit nomen hoc infania.

Nam cum animorum motus, qui nos ad aliquam deformitatem morum, vitæque turpitudinem inducunt, maxime vitandi sunt, tum Veneris titillationes præcipue, omnemque lasciviam convenit aspernari: quibus nihil neque turpius, neque minus honestum, neque magis calamitosum cuiquam continere potest. Nam quis se hominem esse verè audeat dicere, qui se effrenata illa belluarum libidine in Venerem rapi patiatur? omnium sanè voluptatum, quibus homines vexantur, maxima & deterrima est libido rei Veneræ, quæ opes dilapidat, obest memoriæ, vim oculorum labefactat, stomachum frigidiorum & imbecilliorum efficit, cum vinum illam semen genitale secum afferat, quæ cibis in stomacho concoquitur: ex quo plurima rerum redundantium copia fit, malorumque humorum abundantia in stomacho procreatur. Præclarum est igitur illud medicorum præceptum, semperque ad servandam sanitatem in ore habendum: VBI SCICITRA SATIETATEM: IMPIGRUM esse ad laborem: VITALE semen conseruare: res esse saluberrimas. Quare scite dictum est ab eo poeta:

ὄψος, καὶ τὰ λουτρά, καὶ ἡ περικύρσις ἱερῶν,
ὁ ξυτὲρ πύμπει τὸν ὀδόν, εἰς αἰδῶν
Vina, lauacra, Venus, mortalia corpora frangunt:
Et citius Ditis tartara adire iubent.

Quod si vehemens sit Veneris pruritus & titillatio: facilia sunt, & omnibus eius rei remedia, videtur moderatio in primis: unde præclare illud defluxit: sine Cerere & Baccho friget Venus. Neque id parum confert mandatum medicorum secundum, quod etiam ita recitavit Ovid. in lib. de remedio Amoris:

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus.

Memoriæ prodidit Plutarchus in Sympoticis problematis rutam quoque, quæ πηγανὴ ἀπὸ τοῦ πηγνυσθαι vocatur à cogendo non mediocriter conferre ob infusam illi à natura siccitatem, quam habet propter vim caloris. Nam genitale semen cogit & coagulat, quare etiam de illa ita scripsit Ovid. de remedio:

Vtilius lumes acuentes lumina rutas.

Prodest lactucarum etiam usus ad sedandam Venerem ob naturæ frigus. Id autem significare voluerunt antiqui poætæ, qui mortuum Adonem inter lactucas à Venere depositum fuisse inquirunt. Scripsit præterea Nicandri enarrator cunilæ usum, cum illa frigida sit, Venerem sedare, quare in Thesmophoriis, in quibus sacrificiis castos esse sacerdotes & aduentem populum oportebat, ut scripsit Hegesander, herba illa substernebatur. Fuerunt etiam loca huic rei accommodata, sicut Silemnus fluvius non procul à Patris, ut refert Paulanias in Achaicis, in quo viri vel feminae lotæ priscorum amorum obliuiscabantur. & Sappho apud Ovid. sublimem esse locum apud Nicopolim in Leucadia inquit, è quo se in mare præcipitantes, amoris obliuiscabantur: sic enim inquit:

Constitit, & dixit, quid nunc non ignibus æquis
Vteris? Ambraciæ est terra petenda tibi.
Phæbus ab excelso quantum paret aspicit æquor,
Aetæum populi, Leucadiumque vocant.
Hinc se Deucalion Pyrrha succensus amore

R. 2. Mifé,

Miser, & illaeso corpore pressit aquas.
Nec mora iussus amor fugit latissima merfi
Pectora: Deucalion igne levatus erat.
Hanc legem locus ille tenet: pere protinus altam
Leucada: nec saxo de siluisse time.

Primus omnium Phocus ex ea petra sese præcipitavit, ut ait Plut. in claris mulie-
ribus. Hoc omnium remedium ultimum, & non nisi furiosis hominibus adhi-
bendum censuerim, ut è præcipiti loco in mare non sine maximo periculo desi-
liant. Quamvis Cicero etiam libro quarto Disputationum Tusculanarum me-
10 ninit de hoc loco, ut pote è quo multi se præcipitarint: qui modum igitur vitio
quærit, similiter facit ut si posse putet eum, qui se è Leucade præcipitauerit, fusti-
nere se cum velit. Huic Deæ rosa & myrtus arbor consecrata fuit, quoniã utraq;
planta eximiam præ se fert pulchritudinem: rosa inter flores scilicet, myrtus in-
ter arbores, ut ait Pausanias in postea: soribus Eliacis, & Virg. Aegloga septima:

Populus Alcide grauisima, vitis Iaccho
Formosæ Veneri myrtus, sua laurea Phæbo

Non defuerunt tamen qui myrtum sacratam esse Veneri putarint, quod illa or-
nata Venus sit ad iudicium de forma cum Deabus profecta, atque victoriam re-
portarit, quod innuit Nicand. in Alexipharmacis in his:

30 ἀφ' ἧς δέ τισι δίκτυνα τελεῖς ἐχέμετο κλωρεῖς.
ἤρις ἰμβρεσσίνε μέν τις σέως οὐχ ὑπέδμετο.
κάλλαος ἵνεκα κούρη δ' εἰς ἐργὴν ἱέρησεν
ἀθάναται, κλισίῳσιν ἐν ἰδαίοισιν ὄρεσι.

Præterea Didiynna tua est ex arbore ramos
Aspernata, tuam nec capit Iuno coronam
Quod Venus Idæis est illa in montibus olim
Compta comas, ubi de formâ contentio nata est.

Alij sacratam crediderunt, quia nascatur in litore maris unde nata est Venus, alij
quia multis morbis muliebribus conveniat. non tamen soli Veneri sacra putaba-
tur, sed etiam Dionysio ut Aristophanes testatur in Ranis.

30 ἱακχὲ ὦ ἱακχὲ
ἔλθε τοῖς ἀνὰ λειμῶνα χορεύου
οἷον, ἐς θιασώτας.
πολύκερτος μὲν τινάσσων
Ἀμφιμέτι σὺ βρύοντα
εἶφανον μύρτων.
Iache o Iache
Veni per hoc pratum tripudians
Sacros ad initiantes.
40 Fructiferam concutens
Circa caput tuum virentem
Coronam myrtorum.

Huic Deæ Gratia dicuntur esse dicata, quod nihil iis ignaris faciat: nam cum
pomum à Paride esset captura Hymenæum, & Cupidinem, & Amores, & Gra-
tias iussit aduocari, ut ait Pausanias. Quas etiam Veneris & Liberi patris filia
quidam dixerunt.

¶ Atque hæc ea ferè sunt, quæ de Venere ab antiquis scriptoribus tradita
sunt: nunc quid ea significant perquiramus. Nihil est autem aliud Venus, quam
occultum coitus desiderium à natura insitum ad procreandum, quod nos non
ineptè ut arbitror, alicubi ita expressimus illam amorem appellantes:

Nil

Nil amor est aliud Veneris quàm parua voluptas,
Quæ simul expleta est, inficit ora rubor.

Et Lucretius libro quarto:

Sic igitur Veneris qui telis accipit ictum,
Sive puer membris muliebribus huic iaculatur,
Seu mulier toto iactans è corpore amorem:
Vnde feritur, eò tendit, gestitque coire,
Et iacere humorem in corpus de corpore ductum:
Namque voluptatem prælagit multa Cupido,
Hæc Venus est nobis: hinc ductum nomen Amoris.

Est autem permagnum huiusce rei argumentum, quòd omnia verno aeris tepore ad procreationem excitantur: quippe cum idem poeta Zephyri auram suauissimam Veneris nuntium appellarit, ut in his ait idem poeta:

It ver, & Venus, & Veneris prænuntius ante
Pennatus graditur zephyrus vestigia propter.

Nata esse dicitur è spuma maris, quoniam semen genitale animalium nihil est aliud, quam spuma sanguinis, & supernatus, ut est in secundo de Generatione animalium apud Aristot. quare locus datus est fabulæ, quod à spuma genita sit. Nata esse dicitur ex ipso mari propter salledinem, quæ non parum confert ad fertilitatē, cuiusce rei argumentum est copia murium, quæ nascitur in nauigijs sale onustis ac illud sæpe vectantibus. Venerem amorum Dea credidit Lactantius putaram, quia lana fuerit, quæ prima meretriciam artem instituerit. Ducuntur vero similia similibus desiderio, ut canes canum, equi equarum, leonarum leones: quoniam dissimilium formarum prorsus nulla est inter se coniunctio. Efficitur istud ipsum naturæ ductu, quæ spectra quædam à valde diuersis abhorrentia indidit singulis animalibus, ut irritum & inutilem coniunctionis laborē deuinent. Ut enim è magno opere differentibus arboribus sarculos arbores nō recipiunt, ita neq; marium & terrinarum plurimum differentium congressu delectantur. Nam tamen si viperæ anguillarum attritu demulcentur, canes luporum coniunctionem non omnino respiciunt, cum è similibus propè corporib. simile semē profundatur, quod plurimum confert ad procreationem, tū ex anguillis & auiibus, aut dissimilibus, plurimum animalibus nihil nasceretur, si coniungant: quare è consimilibus omnino aut parum differentibus fieri debet & solet generatio. Sunt igitur in singulis animalibus spiritus quidam ad conciliandos amores præporentes, quibus temperies aeris pro lana est, atq; eorundem spirituum alij ad id munus tardiores sunt, alij promptiores & magis ingeniosi: quare accidit aliquando ut mas feminam vel non visam amauerit, aut marem femina. Alij naturam sapientissimam rerum harum parentem similibus & animorum & temperamentorum conciliatricem crediderūt, quæ radios quosdam occultos è toto corpore mitteret: quos tamen alij ex oculis manare maluerunt, atque alterius animum percutere, atque illum, qui sit ictus, conuersum eò vnde percutus fuit, quandam voluptatem diuinantem, & quali præsentientiam, simulque coniunctionem appetentem, in eius desiderium delabi, quod desiderium Amor, & proprio nomine cupido appellatur. Cum tamen euariar aliquando ut ex altero tantū illi radij maner, cum ad scopū ob dissimilitudinem hī peruenire non possint, nullam se facere impressionem sentiunt, quare neq; ita incedunt, neq; sunt diuturni, & à suscepto negotio facile recedunt. Nihil n. natura si ultra fieri diutius patitur. Est igitur Venus voluptas illa, quam animus è similibus coniunctione futura præsentit, quare Dea credita est conciliandorum animorum. Alii motum illum animorum, qui sit ab ipsa natura per aeris temperiem, Venerem vocauerunt. Quod nata sit è spuma, ut diximus, illud sit, quia ex puriore sanguinis

guinis parte genitale semen secernitur: cuius rei indicium est, quod non minus stomacho, & memoriae & aciei oculorum obest usus Veneris, quam venarum incisio. Alii natam à Ioue & Dione crediderunt, quoniam cupiditas procreandi & calore concipitur, & ex illa materia, quæ est inferior: nam Dione corruptibilis vniuersa materia nominari potest elementorum. Qui cœli & Diei filiam tradiderunt, illi cum Theologis Christianis consenserunt, quoniam cum Deus omnipotens cœlum & lucem & sydera creasset, mox rebus omnibus imprimendi amoris ad procreandum vim addidit, quare creatis animalibus & herbis statim inquit, crescite & multiplicamini. Hæc eadem causa fuit cur fuerit præfata nuptiis. Hæc risus amica dicta est, vel quia per lætitiā amor conciliatur, vel quia tum maximè vigent animalia, cum apta sunt generationi, quod efficit apta elementorum symmetria: qua etiam ratione dicta est vxor Vulcani. Hanc in adulterio cum Marte deprehensam nudam ac retibus implicitam Vulcanus ridendam exposuit, neque, ut inter homines lex Iuliæ de adulteriis permittit, interfecit, vel quia fieri non poterat ut Dii occiderentur, vel quia tam crudele facinus committere turpe ludicauit, parumque viro bono, nedum Deo conueniens. cum vanam & temerariam illam esse hominum opinionem conaretur demonstrare, quæ apud vulgus increbuit, quod libidinosa vxoris lasciuia viri boni existimatio & integritas possit contaminari. nisi tamen vir ad vxoris turpitudines libens, volensque cōtineat. Nemo enim alienorum peccatorum poenas dare merito debet. Præclare igitur statutum fuit apud Lacedæmonios, ut adulterorum, si qui deprehensi fuissent, pudenda partes publice in foro per tortorem vellicarentur, deinde ad quoddam tempus ex agro Lacedæmoniorum exularent. Quod fiebat sine maritorum ignominia ut scripsit Sosisphanes quare non infulse vir sapientissimus Stilpo, cum illi à Metrocle Cynico obijceretur ut opprobrium quod sua filia esset impudica, ita Metroclem arguit percūtatus, num peccatum meum est, an filia? filia is inquit peccatum, at tuum infortunium, qui fieri potest ait Stilpo? an non peccata sunt lapsus? sanè. an non lapsus eorum qui lapsi sunt, fuerunt etiam aberramenta: & hoc inquit, nonne aberramenta eorum qui aberrarunt infortunia? his verbis vir sapiens demonstrauit nemini esse crimini alterius peccata oportere. Dicitur vulnerata fuisse à Diomedæ, ut est apud Homerum: quoniam illi, quorum in ortu Venus dominatur, facie sunt decora, animo elato, voluptatibus dediti, ac corpora debilia & rei bellicæ minime accommodata: quare cum illa in ortu Paradisi dominata fuisset, ita inquit Ouid. inepist. Helenæ:

Apta magis Veneri, quam sint tua corpora Marti:

Bella gerant fortes: tu Pari semper ama.

Hæc tunc quem laudas pro te pugnare iubeto.

Huic deæ non cōuenire aliorum Deorum officia dixit Iupiter, cum singuli Dii singuli officia sint præfati, quia nulla est tanta potestas, quæ se, satis valida sit nulliusque alterius indigeat auxilio. Hoc enim maxime faciebat ad deprimeñdam mortalium arrogantiam & temeritatem, cum vel Dii ipsi non omnia posse, sed mutuis auxiliis indigere, diceretur. Qui omnia aialia ab ea domari inquirunt, & Iouem amoris parere, ac Venerem mundum procreasse & conseruare atque oia ex illius nutu pendere, vili sunt per hoc diuinam bonitatem, & incredibilem Dei in humani genus amorem diuinitus somniasse. Fabulati præterea sunt antiqui Venerem amantium periuuria ridere, quia illi qui aliquo insigni animorum motu ad has res concitantur, non sunt sui compotes, sed eo affectu, quo fert impetus rapiunt. Nihil, n. differt his rebus deditum iurare, ac si quis insanus se cum ratione in posterum velle insanire iurauit: quippe cum uterque horum quod fert impetus, ac non quod ratio, trahat.

Dixit.

dixerunt præterea Veneris currum ab oloribus trahi, quia mundities & corporis ornatus mirifice confert ad amorem conciliandum: est. n. omnium fere auium candidissima & maxime munda olor. Alij tamen ob salacitatem columbas ac passeris illius currum trahere sinxerunt. Atque cum tres esse Veneres dicantur, diuersi erunt & Amores siue Cupidines illarum filij. Illa quæ celestis est Venus appellata siue Vrania, curum significat, & sine corporis cupiditate, amorem, quali est erga Deum & patriam & viros bonos ob aliquam virtutem, aut erga bene meritos. qui amor celestis, & purus, & diuinus, cum humana labe careat, potest appellari Popularis Venus naturæ coniunctiones animalium querit. At Venus cognomento Apostrophia, dicta fuit ab Harmonia: cui etiam erexit templum, quia cum multa turpiter per nefarios congressus fieri apud barbaros animaduertisset, leges ad coercendas cupiditates parum honestas tulerit, & de stupris incestis homines auerterit, ut nomen ipsum significat. Atque cum celestis illa Venus, non, nisi ab animo temperatissimo procedere possit, merito in eius sacrificijs obseruantum fuit ab antiquis ne vinum omnium deliramentorum, omnisque intemperantiæ causa offerretur. Illa Venus, quæ popularis est, neque vinum neque tumultentiam rejicit, cum vulgi & turbulentorum moruum multitudinis Dea sit. Hæc Venerem, cum ex aeris temperie gignatur, omniaque animalia ad procreandum impellat, rerum omnium procreatricem dixerunt antiqui, cum illa sit præcipue verni temporis benignitas, quam ita expresse Virg. in 2. Georg. lib.

Vcr adeo frondi nemorum, ver vile syluis,
Vere rument terræ, & genitalia semina possunt,
Tum pater omnipotens fecundis imbris æther
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alic magno commistus corpore foetus,
Auiæ tum resonant aubus virgulta canoris,
Et Venerem certis repetunt armenta diebus,
Parturit almus ager, Zephyrique repentibus auris
Laxant arua sinus, supet at tener omnibus humor.

Nam physicas rationes in his complexus est Virg. quibus efficitur ut eo tempore præcipue animalia in Venerem concitentur: quam rem ita mira quadam poetica suauitate etiam Lucretius cum de Venere loquitur, complexus est;

Aeneadum genitrix, hominum Diuumque voluptas
Alma Venus: cæli subter labentia signa,
Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes
Concelebras: per te quoniam genus omne animantum
Exoriatur, visitque exortum lumina solis.
Te Dea, te fugiunt venti, te nubila cæli:
Aduentuque tuo suaves tibi dædala tellus
Submittit flores, tibi rident æquora ponti,
Peccatumque nitet diffuso lumine cælum.
Nam simulac species patefacta est verna dici,
Et referata viget genitabilis aura Fauoni,
Aeris primum volucres te Diua, tuumque
Significant initum perculsæ corda tua vi.

Ac grauiſſimus & ſuauiſſimus ſcriptor Euripides multò etiã clariùs demõſtrauit rerum omnium procreationem ex elementorum eſſe ſymmetria: atq; vim illam ſiue diuinã quæ naſcitur è motu celeſtiũ corporum, ſiue naturalẽ vocemus, quæ facit vt in hanc cõmiſſionem elemẽta ipſa deducant, vel potiùs deducit, Venerẽ appellauit, quã ita de ſe dicentem is introducit. quemadmodũ patet ex his:

οὐκ ὁρᾷς ὅση θεὸς
 ἦν οὐδ' αὖ εἶπας. οὐδὲ μαθησέαις αἶψ'
 ὅση πέφυκα, καὶ ἐφ' ὅσον δέτρεχται.
 Αὐτὴν σφίθει σὲ, καὶ μὲν καὶ πάντας βροτοὺς.
 ταμύρων δὲ μὴ λόγῳ μόνον μάθης,
 ἔργῳ δὲ δειξέω τὸ δέος τὸ τῆς θεοῦ.
 ἦρα μὲν ἐμβρον γαῖα, ὅτε ξηρὸν πᾶν
 ἔκαρπον ἀνχμῶ, τοτὶς ἐνδεῶς ἔχει·
 ἦρα δ' ὁ σέμνος εὐραὶ τ' ἀληρούμενος
 ὁ μῆρου πεισὶν ἐς γαῖαν ἀφροδίτης ἔσθ'.
 ὅταν δὲ συμμειχθῇτοῖς ταῦτα, δύο,
 φουρῶν ἢ μὲν πάντα, καὶ σφίφοντ' αἶμα.
 Δι' αὖ ἐρῶτεον ἔντε καὶ θαλλεῖ γένος.
 Non sentis ipte quanta sit Venus Dea?
 Nam nec referre, nec queas metirier,
 Sit quanta, quantum possit in mortalibus;
 Te nutrit ipsa, meque, & omnes hæc viros.
 Confidera: sermone ne solo scias,
 Enucleabo robur ipse ꝑ Deæ.
 Amavit imbrem terra: cum siccum solum est;
 Non est ferax squallore, poscitque humidum.
 Amatque cælum pluribus plenum imbribus
 Ob hanc Deam terris deorsum cedere.
 Vbi duo miscentur ista, vnumque fit;
 Nascuntur inde cuncta quæ nos nutriunt;
 Ob quæ viret, vigetque vis mortalium.

Hanc Deam iure Adonim amasse dicunt, qui Adonim solem esse arbitrati sunt:
 quoniam sine vi solis, nulla esset Venus. Hunc per brutam extinguunt dicunt, quia
 cessat eo tempore herbarum, & rerum multarum generatio. nam cum sol ob-
 30 tufos angulos facit, minor fit eius virtus, ac frigora sunt omnibus naturæ actio-
 nibus maxime aduersaria. Nam cur illum mortuum inter laetucas deposuit?
 propter frigus hyemis nimirum atque per id tempus fiebant sacra Adonia: cui
 fabulæ addiderunt per Adonia fluium Adonim vocatum è Libano monte
 defluentem sanguinolentum fluere solitum. Addiderunt & Gratiæ illi filias,
 quæ cœlesti conueiunt, ob debitam omnibus bonis liberalitatem. Harum una
 auersa est, cum dux Venerem respiciant, quia liberalis & magnanimi est imita-
 ri bonos agros, quod est maiori mensura reddere, quam acceperit. Sorores illæ
 dicuntur manib. implicitis se tenere inuicem, virginisque esse & ridentes: quia nul-
 40 la spe motos oportet dici liberales, cum mercatores sint potius qui ob aliquam
 spem beneficiunt. atq; quæ in aliquæ extrat beneficentia, tum demum grata est, quæ
 ex hilari animo, minimeq; inuito aut renitenti procedit. traditum est in fabulis Ve-
 nerem iudicatam à Paride fuisse pulchriorē Iunone ac Pallade, quia multo sunt
 plures qui corporis voluptates, quam qui animi, qui virtutis, quam qui virtutis,
 turpitudinem, quam qui gloriam sectantur. nam multi fuerunt qui dignitatem,
 qui gloriam, qui præclaras gerendarum rerum opportunitates pro impuris volu-
 ptatibus reliquerunt: & amplissimas opes in eas profuderunt, qui tandem facti
 omnium hominum infelicissimi propter libidinem in maximas miseras sunt de-
 lapsi. At vero quid sit Venus, & quas vires illi antiqui præbuerint, & quæ de illa
 fabulose dicebantur, iam fere explicauimus, quo in negotio siquid reliquum est,
 id in Cupidine eius filio pertractabitur.

De

DE Cupidine verò, quibus ortus sit parentibus, non parua dubitatio est apud scriptores: quoniam alij vnum esse Cupidinem, alij plures senserunt. Plato in Symposio Phædrum inducit ita de Cupidinis origine dicentem: ὅτι μέγας θεὸς ἐστὶν ὁ ἔρως, καὶ δαίμωνας ἐν αὐτῷ δρᾶται, καὶ θεοὶ πολλοὶ αὐτῷ μὲν καὶ ἄλλοι, οὐχ ἡ κείνη δὲ κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀρεσθύτατοις εἶναι τῶν θεῶν, τίμιον, ἥ δ' ὅς. τεκμήριον δὲ τοῦτου γινώσκουσιν ἔρωτος οὐτ' εἶσιν, οὐτε λέγονται ὑπ' οὐδενός οὐτε ἰδύμενοι, οὐτε πομπῶν. Quod magnus Deus sit, & hominibus, Deisque admirabilis Cupido, id iam conspectum est sapientum cum in alijs, tum in ijs quæ ad eius originem spectant præcipue. Neque enim me præterit esse quidpiam præclarum inter antiquissimos Deos recenseri. Cupidinis autem parentes neque sunt, neque ab illo vel privatorum, vel poetarum fuisse dicuntur. Hesiodus in sua Theogonia videtur Amorem sive Cupidinem ante omnia ex illa informi materia, quæ Chaos dicta est, in lucem eduxisse, cum ita scribat:

ἦτοι μὲν πρῶτα χάος γίνετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖα ἔρυσσιν, πάντων ἰδὲς ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων οἱ ἔχουσι καὶ νηοδόντος Ὀλύμπου.
Τάρταρά τ' ἠεὶ οὔτα μυχῷ χθονὸς εὐρυδείης.
ἥ δ' ἔρως, ὅς κ' ἀλλήλους ἐν ἀδασί τοισι θεοῖσι
λυομένας, πάντων τε θεῶν, πάντων δ' ἀνθρώπων
δάμναται ἐν στήθεσσι γόνυ, καὶ ἐπιφρονά βουλήν,
Αὐτὴ χάος νάτος: superum sit mīssima sedes,
Inde solum terra laxa: tum tartara nigra
Intra adytum terræ, & feralia claustra baratri.
Inde ortus superos inter pulcherimus omnes
Dulce Deum, pariterque virum, gratumque Cupido
Solamen, qui corda domat, mentesque feroces.

Nam statim post terram natum esse Cupidinem inquit, eumque eductum ex illa informi materia. at Aristophanes in Avibus Noctem Zephyrium ouum peperisse scribit, ex quo natus sit Cupido, qui cum Chaos missus omne Deorum genus ex illo excitauerit: ita vero se habent carmina Aristophanis:

χάος ἦν, καὶ νύξ, ἐρεβός τε μέλαινα πρῶτον, καὶ τάρταρος εὐρύς.
γὰρ οὐδ' αἶψα, οὐδ' οὐρανὸς ἦν, ἐρέβους δ' ἐπ' ἀπείροσι κάλπαις.
τίκτει πρῶτισιν ὑπὸ νύξ, ἡ μελανόπτερος ὄρνις.
ἔξ οὗ περ τελλομένης ὄρνις, ἐβλάσανεν ἔρως ὁ ποσειδῶν,
εἰλῶν νῶτον περὶ γοῖν χερυσσάν.
Chaos erat, & nox, et ebusq; niger primum, tum Tartarus altus.
Terra nec aer, nec cælum erat, erebique in sinibus amplis
Parit prius Zephyrium nox alis nigrescentibus ouum.
Ex hoc labentibus horis pullulavit deinde Cupido,
Splendens tergum aureis alis.

Quare & Orpheus his similes de illius natiuitate tradidit, quem, ut est in his cæminibus, ante omnia natum putavit:

Πρωτογένον καλέω Διφύην, μέγας αἰθεροπλάγκτον,
Διογενί, χερυσσίσιν ἀγαλλόμεον περὶ γαστρί,
ταυροβοάων γένεσιν μακάρων, θνητῶν δ' ἀνθρώπων.
Aethere labentem, geminum, magnumque vocamus,
Qui prior est natus, qui ex ouo, qui nitet aureis
Alis, latatus per quem superumque virumque

Est genus exortum tenues in luminis auras.

At idem Plato qui nullos parentes Cupidinis superius esse dixit, mox fabulam quandam huiusmodi in Symposio de Cupidinis ortu memoravit fama est Deos aliquando natalitia Veneris celebrantes in cælo mēsis accubuisse: tum Iorns con filij & abundantia Deus fertur nectare paulo copiosius hausto ebrius fuisse, ac Peniam Deam paupertatis in hortu Iouis inuenisse, quam etiam compressit: ex eo igitur congressu Penia Cupidinem postea peperit, quem Veneri famulum tradi derunt, cuius nutum mandataque obseruaret, quare postea creditus est Veneris filius. Theocritus in Hyla ē Dijs quidem parentibus illum natum esse arbitratur, at ē quibus non affirmat, propter variam ac difficillimam cognitu eius originem, ut ex his patet:

οὐχ' ἀμύντο' ἔρωτα μοῖσιν ἔτεχ' ὡς ἐδοκίμει
Νημία, ὅττι τοῦτο θεῶν τοῦ κατὰ τέχνην ἔγχετο.

Non solis natus nobis est ipse Cupido

Ut patet: ē superis quicumque fuere parentes.

Non defuerunt qui Cupidinem Saturni filium fuisse dixerint, ut sensit Orpheus, quod ex illo carmine significatur:

Αὐτὰρ ἔρωτα πρότερος ἢ πνεύματα πάτερ' ἐτέκνωσεν,
Sunt Amor & venti Saturni ē semine nati.

At Sapho poetria Cupidinem cæli ac terræ filium existimauit, Simonides Martis & Veneris. Acusilaus noctis & Aetheris, Alcæus contentionis & Zephyri. idem Orpheus tamen omnes Amores, quos plures esse sensit, ē Veneris ortos scribit in alio hymno hoc pacto:

Ἵ μὲν οὖν σερπλὴν πολυμήμον ἀφρογενέϊσιν,
ἡ ἀπὸ γῆς μεγάλῃ βασιλίδι, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἀντρίων
Ἀθάρατοι πῆρ' ἔντες ἀνελκίσθησιν ἔρωτες.
Cantamus Venerisque genus, fontemque perennem,
De quo immortales nati dicuntur Amores.

Pausanias in prioribus Eliacis Venerem dicit emergentem à Cupidine fuisse exceptam, & à Suada coronatam. qui idem postea in Bæoticis Cupidinem omnium Deorum natu minimum vulgo creditum dixit, & Veneris filium. Cicero libro tertio de Natura Deorum plures Cupidines ē diuersis parentibus facit, ut in his scribit: Cupido primus Mercurio & Diana prima natus dicitur. Secundus Mercurio & Venere. Tertius quidem est Anteros Marte & Venere tertia. Hi etsi plures extiterunt, diuersisque parentibus geniti, tamen ad vnum Veneris filium omnia prope, quæ de Amore dicta sunt, transferuntur: Præclare igitur Arcefilaus statuarius lecnam ē marmore fecisse dicitur, circa quam ludentes fecit Cupidines, quam alij e cornu bibere cogebant, alij soccos illi inducebant, alij saxo alligatam fune tenebant, cum multos fuisse Cupidines vellet significare. Horum quæ vires sint, aut quæ facultates, & qui habitus illi tribuerentur, ita patefecit Orpheus in hymnis:

κλειπόμεναι μέγαν ἀγρόν, ἑρασμίον, ἡδὺν ἔρωτα.
τοῦ ἑλκῆ πῆρ' ἔντες, πυρίδρομον εὐδρομον ὀρίμῃ.
Συμπάλλονται θεοῖς, ἡ δὲ ἀνθρωπείοις ἀνδράποισιν.
Εὐπάλαμον, δ' ἄρ' ἡ πάτερ κλειπὸς ἔρωτα.
αἰθέρας, οὐραίου, πόντου, γῆρας, ἡ δὲ ὅσα θνητοῖς
Πνεύματα παρτεγένηται. θεῶν βόεσσι γὰρ καὶ κερπυτοῖς.
ἡ δὲ ὅσα τὰ ρέματα εὐρύς ἔχει, πόντος ὅσα λίαν ὕπνου.
μοῦνος γὰρ τοῦτων πάντων οἶα καὶ κρατύνει
Lucundum, magnum, gratum cantamus Amorem.

Arcife-

φάνομαι ἄπλους.

Ille par Diis superis videtur
Esse, qui contra sedet intuens te,
Haurit Hyblæo magis & liquore
Dulcia verba.

Dulce rissisti, mihi quod miscellæ
Corda transiit graviori videnti:
Spiritus pressus fuit, & mihi vox
Paucibus hæsit:

10

Facta tum lingua est tacita, & repente
Paruus in membris calor est relictus.
Lumina haud cernunt, resonat sulsurus
Murtus in aure.

Labitur sudor gelidus, tremorque
Occupat totam, viridis magis sum
Gramine, extinctæ simili retentus

Spiritus est vix:

Tantam illi potestatem antiqui poetæ, tantumque audaciæ Cupidini tribuerunt,
vt omnes Dii antiqui ab Amouibus spoliati fuerint suis insignibus: vt I. hilippus
quidam poeta in his luculentissimis carminibus exprehsit:

20

Συλίσσαιτες ὀλυμποῦ ἰδ' αὖς ὀπλοισιν ἔρατες
κοσμοῦν τ' ἀθανάτων οὐλὰ φρουρομένοιοι.
φοῖβου τοῖς ἀφ' ἑρῶσι, Διὸς δὲ κεραυνῶν, Ἀρης
ὀπλον καὶ κινῆλαι, Ἡρακλῆους ῥόπαλον.
Εἰς ἀλίου τοῦ θεοῦ σφίβελος δόρυ, θυροστέ βέλτερον,
Πηλεὺς πείδι δ' ἐμῷ, λαμπρὰ δ' Ἀργεΐδος,
οὐκ ἄχθος θνητοῖς εἶκον βελτεσσιν ἱρώτων.

Δαίμονες οἷς ὀπλον κίσμον ἐδωκεν ἔχον.
Exuuiis superum lati decorantur Amoues.

30

Alta quibus cœli est iam spoliata domus.
Extorsere Ioui fulmen, Phœboque sagittas,
Alcidæ clauam, Marsque caret galea.
Mercurio defunt talaria, faxque Dianæ,
Sic Baccho thyrsus, sic pelagique tridens.
Nec mirum est iaculis homines quoque cedere Amorum,
Queis sua vel superi scepra dedere Dei.

Cum tanta fuerit igitur potentia Cupidinis, iure optimo illum Deorum omnium felicissimum, & cui Dii omnes subijcerentur appellauit ita I. lato in Symposio: φημι οὐδ' ἔγω· πάντων θεῶν ἐν δαίμονες ἄτων ὄντων. Ἐξ ὧν (εἰ δέ τις ἢ ἀνέμωσιν εἴπειν) ἐν δαίμονες ἄτων εἶναι αὐτῶν, καλλίστην ὄντα ἡμῶν. Ego sane
40 ita sentio, omnibus Diis felicibus existentibus, Cupidinem (ut ita est, ac sine reprehensione licet dicere) omnibus illis esse feliciorē, cum & pul. herminius sit & optimus. Atque in his cum duos esse Cupidines dixisset, alterum Cælestem alterum Vulgarem appellat: Ἀργυρεὺς δὲ δὴ ἡρώτων τὸν μὲν τῶν ἑτέρων σωτεργὸν σπείρον ὁρδῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐρανίου. Nicelle est igitur & Cupidinē hunc quidem alteram sequentem & aouitorem vulgarem recte vocari: hunc vero cælestem, Addita fuerunt & alia insignia præter superiora, siquidem hunc puerū finxerunt, & cæcum, & illi comites adiunxerunt, Ebrietatem, Dolores, Inimicitias, Contentiones, & multas huiusmodi pestes, quas omnes recentere noluitum est, nedum experiri: quæ cum bicuissime, tum elegantissime in eo Marculi

suli Epigrammate sunt expressa:

Quis puer hic? Veneris. plenæ quæ causa pharetræ?
Non bene prouisus certa quod arma mouet.
Cur sine veste Deus? simplex puer odit opertum.
Vnde puer? pueros quod facit ille senex.
Quis pennas humeris dedit? inconstantia. quare
Nulla Deo frons est? signa inimica facit.
Quæ fors eripuit lucem? immoderata libido.
Cur macies? vigilæ cura, dolorque facit.
Quis cæcum præit? Ebrietas, Sopor, Orit, Luxus.
Qui comites? Rixæ, Bella, Odium, Opprobrium.
Qui cælo dignati? homines. quæ causa coegit?

16

Mitior autore est credita culpa Deo.

Hunc è crapula, & litiarumque copia nasci denique tradiderunt antiqui, cum nihil sit, quod magis morum probitatem, vitamque humanam, quam delitiae labefaceret. Sic enim de Amoris inquit I'hocylides:

Οὐκ ἀγαθὸν πλεονάζειν ἐν βνητησὶν ὄνειδος.
ἢ πολλὰ δὲ στυγερὰ πρὸς ἀμύητους ἔλκει ἔρωτας.
Vtiliter nulli nimia est data copia victus.

Hoc stimulo in turpes homines pelluntur Amores:

Atque præclare idcirco scriptum fuit à Pallada, quod nihil magis repugnat diuinæ naturæ quam immodica victus copia, quæ facillime ad omnes turpitudines impellit, quippe cum humanitas, & iustitia, & temperantia, & omnes virtutes sunt frugalitatis, at non crapulæ asseclæ, vti optime per hæc carmina docemur:

Γαστέρα μισησαὶ δέδωκεν, καὶ βράματα γαστρός.

ἐνίκη γὰρ τοῦτων σωφροσύνη λύεται.

Iure inuisa Deis hæc ventris valla vorago est.

Temperat à nullis turpibus illa sibi:

Atque vt summatim dicam, tot insignia, tot vires, tot spolia, tam sæui comites, tam deformis oculorum cæcitas, & aias minime apta prudentiæ, data sunt Cupidini ab antiquis poetis, ad exprimendam libidinis hominum insaniam, vt nihil tantopere abhorreere videatur ab ingenuo, & bene instituto homine, quæ tamen omnia ita conuersa sunt ad hominum voluptates, vt etiam cum quadam animi suauitate recenseantur à nonnullis. Hoc mihi perlimile sanè graui aliquo morbo laboranti contigisse videretur, cui propter stomachum pessime affectum, vel in dererrimos humores pharmaca ipsa vertuntur. Hunc igitur ad deterrendos homines à turpitudine introductum, pro Deo coluit vulgus mortalium: cū non intelligat Deum beneficentis, liberalitatis, temperantiæ, & omnis probitatis atque humanitatis esse autorem: at Cupidinem hunc vulgarem Deum bella, rixas, contentiones, dolos, iniurias, honoris facultatumque iacturam habere perpetuos comites. Quare præclare scripsit poeta ille in his versibus:

40

τὴν δὲ πρὶν εἰπεῖν ἔρωτα, θεὸν κακὸν εὐδὲν ἔρωτα μιν

ἔργον, ὃ δ' ἀνδρῶν τῶν αἰματι μειδίαει.

Ὁ δὲ θεὸς ἐν παλάμαις κατέχει ἔλκος; ἢ τίς ἀπίστος

τὴν δὲ δολιχὴν σκῆλα μισαφονίης.

Quis prior esse Deum mortalis dixit Amorem?

Sanguine latatur, sunt bona grata Deo.

Nonne enssem manibus præacutum sulkiet? ecce

Cædibus è multis quot tulit exuuias.

Idcirco Apollonius Rhodius omnium malorum fontem & originem Cupidinem

nem

nem putavit, quia propter lasciviam iustitia contemnatur, omnesque exoriantur iniuria, ut est in his lib. 4.

Συγγλῆ ἔρεε, μέγα πῦμα, μέγα εὐγυς ἀνδροπόισιν.

Ἐκ σέθεν οὐλόμεναι τ' ἐρίδες, σπαραχάϊα γόοιτε,

Ἀλγέα τ'.

Supplicium crudele viris, ac poena Cupido,

Et sunt rixae, certamina bella, querelae,

Et dolor.

Quid est enim nostris temporibus, quod non per scorta, & lenones, & meritories pueros obtineatur? multae sunt civitates, multa regna, multae provinciae per hunc infanorum & furiosorum Deum devastatae. Nam quot civitates arma ceperunt ob raptas mulieres: quot foeminae patriam & parentes hostibus prodiderunt propter hunc furorem? quot mariti vxoribus, aut contra illae maritis ob hunc ipsum praeclarum Deum infidias te tenderunt? quot filij à matribus fuerunt trucidati? atque ut vno verbo dicam, nihil est prope nefarium, impium, temerarium, cuius Cupido non sit autor. Quare nemo sapiens haberi iure potest, qui Cupidinem laudib. extollat: nemo non infelix, qui eius cupiditatib. obsequat. Quippe cum talia cō filia plerūq; suggerat stultis hoib. qualia Medea aliquā aduersus parentes & patriā & seipsam in mentē intrusit, cum illa ita seculi diceret cōquerēs de futuris Iasoni pe-

riculis:

τὸ τε δ' ἀνελκὸν ἀμυι πέλονται

καίνοις ὅ τε ζῶντις ἀπαμείβεται ἑρρίτω αἰδέσθαι.

Ἐρρίτω ἀγλαίη.

Quid mihi tunc animi cum vita excesserit ille?

Cede decus, discede pudor, procul omnis honestas.

Nam Cupido re ipsa multorum malorum discordiarumq; occasio fit imprudentibus exterarum & domesticarum, velut ostendit Sophocles in Antigone in his:

ἔρος ἀνικατὲ μάχαν.

ἔρος, ὅ τ' ἐν κτήμασι πίπτει.

ὅς ἐν μαλακαῖσι παρηνάει

Νεαρίδος ἀννυχεύει.

φοιτᾷ δ' ὑπὲρ ποταμῶν, ἐν

τ' ἀγρονομίας αὐλαῖς.

καὶ σ' οὐτ' ἀθανάτων φύξιμος οὐδ' αἰς

οὐδ' ἀμερίαν ἐπ' αἶν,

δραπέων ὅ δ' ἔχων, μέμνηται.

οὐ καὶ δαιμον ἀδίκους

φρίνας παραπάσας ἐπὶ λαβᾷ.

Σὺ καὶ τὸ δὲ νεότης ἀνδρῶν

ζωῖαι μὲν ἔχουσ' ἀνδράδας.

Νικᾷ δ' ἡ ἀργυρὴ βλεφάρων

ἡμερος ἑυλήκτου

Νύμφας τῶν μεγάλων πατέρων ἐν ἀρχαῖς

δοσμον· ἀμαχὸς γὰρ ἔμ:

παύσει δὲ τοῖς Ἀφροδίτῃ.

Amor insuperabilis pugna,

Amor, qui opibus incidit:

Qui in mollibus genis

Puellae pernoctas,

Incedisque super mare, &

Per pastorales aulas,

Te

10

Mentibus ille hominum, quos mala multa iuuant.

Fieri enim non potest ut hæc sola sint elementa, in quæ composita dissoluantur, vel ex his solis composita sint omnino inutilibus, sed diuiniore principio carat. Quid ergo? nihil aliud, ut dicebam, esse Cupidinem antiqui senserunt, nisi il-

lud quod Empedocles, vim similitum diuinam coire & coalescere cupientium; vel vt melius dicam, mentem diuinam, quæ has ipsas motiones ipsi naturæ inducat. Idcirco alii multos parentes tribuerunt Cupidini: alii cum primum illum apparuisse in mundo architectando putarint, ex illa informi materia natum dixerunt. Alii Veneris filium crediderunt, cum Venus sit desiderium, vt diximus procreandi in rebus naturalibus, quod nascitur è symmetria corporum, & ex æris temperie. Nam quod de Poro & Penia fabulosè dicitur, quod è tam diuersis parentibus natus sit Cupido, etsi potest ad has ipsas res accommodari, tamen ad mores magis videtur spectare; siquidem auaritia non magis ex insignibus opibus sit, cum a viro parum prudenti & prope ebrio possidentur, quam ex inopia, & rerum omnium penuria. Hic deinde ab vniuersa rerum natura ob effrenatam singulorum appetentiam quasi personatus inductus est. Hunc alatum finxerunt ob inconstantiam mortalium in rebus eligendis: at melius alatus dicitur, quia diuina bonitas velocissima conuolet ad res naturales gubernandas. Vel si ad animorum affectus, libidinisque desideria transferatur, huic Deo neque vllam leuitatem, neque vllas alas antiqui iure tradiderunt, quippe cum suauissimus poeta Eubulus illi mirificam quandam constantiam tribuat in Campyllione ita scribens

τίς ἴν' οὐ γράψας ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀρα
ἢ κηροπλάστῃσας ἔρωτος ὑπὸ πτερῶν
ὡς οὐδ' ἐν ἡδαι πλὴν χελιδὸνας γράφειν.
Ἄλλ' ἢν ἀπερος τῶν προτέρων τοῦ θεοῦ.
ὅς περ γὰρ οὐτε κούφος, οὐτε βαρύνει
Ἄπαλλὰ γῆναι τῷ πτεροῦ τὴν νόσον,
Βαρὺς δὲ κομὴν ἢ πῶς ἀνὴρ ἔχων πτερὰ
τοιοῦτο πρᾶγμα ληρὸς ἔσται, καὶ φησέας.
Quis omnium prior virorum pinxit, aut
Alatum honorem finxit in cera prior:
Hirundines sol um sciebat pingere
Non ille mores norat, aut mentem Dei.
Nec est enim levis, nec est is, qui celer
Morbum ferentis euolet præcordijs.
Illi nec alæ sunt, sed hæ nugæ leues.

Huic sagittas tribuerunt, ob supplicia quæ insani patiuntur, cum potius ob mirificam diuinæ mentis celeritatem, quæ per omnia transfunditur, & acutissimè penetrat, magis illæ conueniant. tum cæcum Cupidinem dixerunt ob turpitudines, quæ ab hominibus dignitatis suæ oblitis committuntur: cum illud potius ad diuinorum consiliorum mirabilitatem spectet, ad quæ cognoscenda cæcum est & infans prorsus humanum genus, cum nulla vis humani ingenii possit rationem diuinæ administrationis percipere. Si cæcitas illa ad libidines hominum transferatur, quo pacto non rectissime excogitata est? aut quo pacto non paruus infans is est existimandus, qui neglecto consilio, rationeque, & gloriæ splendore, omnium iniquitatum & turpitudinum autorem sectetur? aut qui omnis rebus diuinis, & legibus naturæ posthabitis ad impuras voluptates stultè feratur quæ visum debilitant, nonne & stultus & cæcus & infans est existimandus? Idem Deus nudus fingebatur, ad explicandam turpitudinem libidinosorum: quod tamen ad res diuiniore translatum immensam summi Dei liberalitatem & munificentiam significat, quia sine furo & fallaciis mens diuina prouidet rebus humanis, cuius nihil omnino inde expectet se commodi relaturam. Cum igitur Cupidinem diuinum esse dixerunt & antiquissimum, cum Dei benignitas sempiterna sit, at

tunc

tunc. primum nobis cognita est cum mundum creauit, quare cum chaos mistus fuisse dicitur: hanc ab hominum cupiditatibus secernentes caelestem Cupidinem appellarunt. At qui in parte animi nostri rationis experire sit, cur non erit potius furor & Infania quam Deus vocandus: nam Phocylides etiam illum deum esse negauit, affectumque humanum existere asseruit, cum ita inquit:

οὐ γὰρ ἔσσι θεὸς ἔστι, καὶ θεὸς αἰδῶλες ἀπάντων.

Non Deus est amor, at cunctorum noxia cura.

at nunc de Gratijs dicamus.

De Gratijs.

Cap. XV.

10

Gratia, quæ vocatur sunt à Latinis, à Græcis χάριτες, aliorum parentum filiz ab alijs scriptoribus creditæ sunt. Hesiodus in Theogonia illas ex Eurynome Oceani filias, & à Ioue natas esse tradidit in his versibus:

ἡεὶς δὲ οἱ Εὐρύνομη χάριτες τινε καλλιπαρήους,

ὠκεανοῦ κόρη πολυήρατον εἶδος ἔχουσα.

ἀγλαίην, καὶ εὐφροσύνην, θαλίην τε καὶ εἰρήνην.

Tres sibi & Eurynome Charitas parit, edita magno

Oceano forma præstanti & corpore Nympha,

Euphrosynen, atque Aglaiam, Thaliæque decoram.

20

Orpheus vero in hymno quodam in laudem Charitum composito non Eurynomes, sed Eunomia & Iouis filias esse ait in his:

ἀντὶ μοι ὧ χάριτες μεγαλήνοιοι, ἀγλαότιμοι.

Θυγατέρες ἑμῶς καὶ εὐνομίης βαδυκόλοιο.

Ἀγλαίη τε, θαλία, καὶ εὐφροσύνη πολυόλβη,

χαρμοσύνη γὰρ τεύχεται.

Huc agite o Charites celebres, veneranda propago:

De Ioue prognatæ, Eunomiaque parentibus olim.

Aglaia, Euphrosyneque, Thaliaque splendida: claræ

Lætitie matres.

30

Alij Iouis & Antonoës illas filias esse tradiderunt, nominaruntque Pasytheam, Euphrosynen, & Aegialen. Antimachus antiquissimus poeta illas Aegles & solis filias esse censuit. Has alijs duas tantum putarunt, Clitan & Phenam: Alij Auxo & Hegomonen, ut ait Paulanias in Boeoticis. Fuit Suadela etiam à nonnullis inter Gráticas numerata. At communior tamen fuit sententia quod tres fuerint, ut in eo versu testatur Meleager:

ἡ τριῶν μὲν χάριτες, ἡεὶς δὲ γλυκυν ἀρδανοὶ ὄραι.

Sunt triplices Charites, tres Horæ: castæ & vitæque.

Iunguntur vnâ ferè semper à poetis, ut iunxit Horatius in quarto carminum:

Gratia cum Nymphis, geminisque sororibus aude

40

Ducere nuda choros.

Harum vnâ cæteris sororibus juniorem Aglaiam Vulcani aiunt fuisse vxorem, ut eo versu indicatur:

Ἀγλαίαν δὲ ὃ ἦφαιστος ποιεῖται ἀμοιβήν.

Aglaiam facit vxorem Vulcanus at ipsam.

Omnes tamen scriptores Veneris affectas putarunt gratias, quarum de habitu non parua fuit disputatio: siquidem alijs nudas, alijs indutas fuisse voluerunt. Paus. in Boeoticis Gráticas nudi quibus tam à sculptoribus, quam à pictoribus, & à poetis cum vestibus introductas fuisse testatur: quarum artifices Pythiagoras Parius & Bupalus, & Apelles extitere: & Socrates Sophronisci illas indutas in vestibulo

S arcis

arcis Atheniensium collocavit. His comas pulchras tribuerunt antiqui, ut in hoc carmine testatur Homerus in hymno in Apollinem :

Αὐτὰρ ἵν' ἑλέκα μιν χαίρες, καὶ εὐφροίης ὄρας
Pulchricomæ Chaites, & læta protinus Horæ.

Horatius præterea in libro primo carminum illas soluisse zonas inquit, cum frustra zona sine vestimentis portari soleat, quæ cingulum est vestium, cum inquit:

Fervidus tecum puer & solutus
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ.

Illæ igitur cum vestibus operirentur antiquitus, vel quia turpe esset aspectu nudas mulieres sine vestibus conspici, vel quia brumæ frigora formidarent, inciderunt in recentiores tanquam in latrones, à quibus spoliatae sint: & aufugere denique ex orbe terrarum sunt coactæ, ut præclare inquit ille poeta:

ὦ χετο μὲν τίςτις μεγάλη θεὸς ὦ χετοδ' ἀνδρῶν.
Σαφροσύνη, χάρις τὸ δ' ὅφρα γυνὴ ἔλπει.

Ipsa fides perijt magnus Deus, ipsa virorum
Et probitas: terram diffugiunt Charites.

Primus omnium mortalium Gratiis templum erexit Eteocles quidam Rex Orchomeniorum: nam sæpius ad Orchomenios has lotum ire solitas ad fontem Acidalium dixerunt antiqui, ut testis est Strabo libro nono. atque de Gratiis hæcenus fabulose. ¶ Dicuntur Gratiæ filix esse Iouis & Eurynomes, quod nihil aliud significat, quam fertilitatem agrorum, frugumque abundantiam: nam εὐρύ late significat, at εὐνομος legem. hæc nimirum agrorum vbertas non nisi pacis beneficio provenit, quod ipsum significat etiam Eunomia. ubi enim leges & æquitas dominantur, cessatque vis, & latrocinia, & direptiones alienarum rerum, tunc agri ridet, domus latantur, templa Deorum immortalium iucunda sunt, omnibusque rebus ornamentum accedit. hoc tamen munus non est solius Eurynomes, aut Eunomix, aut Autonoes, quod nomen prudentiam significat: sed etiam Iouis, nam humanæ facultates nullæ sufficiunt ad Gratiarum procreationem, cum divina clementia opus sit, & aeris temperie optime affecti. Id enim senserunt illi, qui solis & Aegle Gratiæ filias putarunt, cum nihil sine divina bonitate, solisque calore nasci posse crediderint. Est enim profecto Sol omnium elementorum gubernator, è cuius vi radiorum vbertas agrorum & omnium rerum nitor exoritur. sunt illæ tres coniunctæ sorores creditæ, quia triplex est vtilitas agriculturæ, è cultu agrorum scilicet arborum, & animalium: quare illa nomina merito data sunt Gratiis. Est enim ἀλεια amara arborum pullulatio, quippe cum ἀλλειν pullulare significet, unde Thalia ducta est. Aglaia splendor est, & Euphrosyne lætitia, quæ ex agrorum cultu & vbertate dominum afficit. Hanc Aglaiam Vulcani uxorem dixerunt, quia splendor etiam sit è singulis artibus proveniens. alii Pasitheam vnam Gratiarum pro Aglaia esse dixerunt, quod ad gregis aut iumentorum huc illuc custitantium lætitiā spectat: nam δειν currere significat παρρη quovis. Istæ dictæ sunt beneficiorum Deæ, quoniā sine fertilitate agrorum nemo dives, nemo munificus esse potest. Duæ illarum nos respiciunt, cum vna auertatur, quia multiplex est messis & terræ liberalitas quæ tantum frugum aceruum pro exiguo seminum cumulo reddiderit, si celi clementia ita patiat. Neque placet illorum sententia, qui dicunt pro acceptis beneficiis duplicem gratiam referri convenire: quoniam viri boni multiplicem referunt: at mali non modo nullam, sed iniurias plerumque pro acceptis beneficiis facessunt, quidam enim cum gratias referre nolunt, tum demum se liberos fore arbitrantur, si aliquam iræ simulationem inveniunt, atque is non vir bonus plane est, sed gratiarum venditor & mercator, qui facit beneficium ut duplex referat. Has virgi-

virgines putarunt, quia honestissimum est lucrum è rebus prædictis, neque tamen nudas omnino illas esse concesserim, quia nemo nisi infans, aut Deus optimus, & omnium pater nulla spe oblata est munificus. nam quæ in Deo laudabilis est munificentia & liberalitas, illa stultitia est in homine, nisi cum prudentia fuerit coniuncta. vocatæ postea sunt Charites non solum illæ superiores, sed omnia, quæ iucunda viderentur, gratias continere, quasi læticiam dicta sunt: ut in his inquit Musæus:

Πολλὰ δ' ἐκ μαλὲν χάρτες ῥέον οἱ δὲ παλαιοὶ
 χεῖρας ἱστέας λεύσαντο περικύβητα· εἰς δὲ τις ἥρους
 ὀφθαλμοῖς γαλῶν, ἐκατὸν χερίτεσσιν ἐπὶ ἦλκε.
 Tres charites præci fallo d. xere suebant
 Nam charites plures è membris: vnus ocellus
 Ridentis florebat centum, vel pluribus, Herus.

Quid igitur sibi per Gratiarum inuentionem voluerunt antiqui? homines ad pacem & ad probitatem hortabantur, quoniam ex his, per diuinam bonitatem, quæ semper vitis bonis est propensa, omnia commoda, omnes diuitiæ, omnis tranquillitas in humanum genus manaret. atq; ita homines ad studium honestissimum agriculturæ hortabantur. Verum cum iniuriæ & auaritia omnia recta consilia subuertissent, omnemque vitæ tranquillitatem, & agriculturæ studium profanassent, has terram reliquisse inquit poetæ: quas cum ad priuata negotia quidā detorsissent, spoliarunt, nudas ostenderunt, multisque iniurijs affecerunt, & ridicula quædam de illis confinxerunt, quæ illis explananda relinquimus. nunc vero dicamus de Horis.

De Horis.

Cap. XVI.

DE Horarum parentibus & nominibus, nulla est dubitatio, aut certe perexiguacum omnes prope scriptores consentiant illas è Ioue & Themide natas esse, inter quos fuit Hesiodus qui in Theogonia ita scribit:

Δευτέρῳ ἡγάγετο Λικάρῳ θέμιν, ἡ τέκεν ὥρας.
 Εὐνομίῳ τε, Δίκη τε, καὶ Εἰρήνῳ τε θαλύσια·
 αὐτ' ἐργ' ὀράουσιν κατὰ θητοῖσι βροτοῖσι.

Inde Themim rursus ducit, sibi quæ parit Horas,
 Eunomiamque Dicenque, Irenen deinde vigentem,
 Maturare quibus curæ est mortalia facta.

Orphæus non solum ex hisdem parentibus sed etiam verno tempore natas esse dixit in his carminibus:

ὦρας θυγατέρες Διμίδος, καὶ Ζηνὸς ἀνακτος.
 Εὐνομίη τε, Δίκη τε, καὶ εἰρήνη πολὺολβε,
 Εἰαρινὰ, λεμνονιάδες, πολυάνθεμοι.

Et Iouis & Themidis Horæ de semine natæ.
 Eunomia, atque Dice, atque Irene diues, & omnes
 Florentes, vernæ, præti velamine lætæ.

Pausanias in Bæoticis non hæc, sed alia Horarum nomina attulit longe diuersa: vocauitque aliam Carpo, aliam Thalloten, alterius nomen non dixit: nam καρπὸς fructum significat, θαλλεῖν pullulare: quas idcirco ἐπιμαρπίους siue fructificas vocauit Aratus in his carminibus:

Εἰ τοῖς, ἡέλιος φέρεται δυοῖσι δὲ κατὰ σοὶ
 Πάντ' ἐνιαυτὸν ἄγων καὶ οἱ περὶ τοῦτον ἰόντες
 Κύκλον, ἀέζονται τᾶσαι ἐπιμαρπίοι ὥραι.

S a Per

Per duodena redit mundi sol aureus astra,
Deducens annum, dum circolo labitur illo
Fructiferæ semper crescunt, augentur & Horæ.
Has portas cæli seruare dixit Ouidius in primo Fastorum:
Præfideo foribus cæli cum milibus Horis.
Has & molles habere pedes, & omnium Deorum tardissimas, & noui semper ali
quid afferre ita dixit Theocritus in Syracusis:

10 Μηνὶ δ' ὡς δὲ καὶ τῶν μαλακῶν ποδὶς ἀγῶν ὦραι.
Βάρδιστα μὲν ἄρ' ὦραι εἶλαι, ἀλλὰ ποδὶν ὡρᾶ
ἔρχονται πάντας βροτῶν αἰετὶ φέρουσιναι.
Molibus hinc Horæ pedibus venere secundo

Post decimum mensem, ut gratæ tardissimæ at illæ
Sunt superum, ac noua ferre solent mortalibus vsque.

Homerus libro quinto Iliadis non solum portas cæli seruare, sed etiam nubes in
ducere, & serenum facere cum libuerit, inquit: quippe cum apertum serenum cæ
lum nominent poetæ, at clausum tectum nubibus. sic enim inquit:

20 Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἄνεχον ὦραι.
τῆς ἐπὶ τῆς ἀπαι μύκας οὐρανὸς οὐ λυμπός τε
ἢ μὲν ἀνακλινῶν πυκινὸν νέφος, ἢ δ' ἐπὶ θλίβουσιναι.
Sponte fores cæli patuerunt, numine seruant

Quas Horæ: quæ cura polus, regioque superna est:
Nubila quæ pellunt, quæ inducunt nubila cælo.

Nam Horæ dictæ sunt ὡς τοῦ ὤψεως. quod custodire significat: illæ enim & cœ
lum, & humanam diligentiam seruare dicuntur, & fauere diligentioribus ac stu
diosis. ¶ Dicuntur Iouis & Themidis filiæ, quoniam cum hilaritas & lætitia ex
agrorum fertilitate sint Gratiæ, Horæ fructus ipsi sunt, quas semper ferre poetæ
vnā cum Venere, at cum Gratiis semper certe coniunxerunt. Hæ igitur iisdem
artibus quibus & Gratiæ nascuntur, cum Themis sit æquitas, ut νόμος lex. Nam
30 & Leges, & Iustitia, & Pax, quæ nomina sunt Horarum, si latine proferantur, cul
tum agris inducunt: cum bella, iniuriæ, contentiones omnia populentur. Hæ igitur
nascuntur ex observatione rerum diuinarum ac legum ciuiliū, quoniam
cum Themis sit æquitas, in animis hominum ab ipsa natura insita, diuinum est
principium, unde leges originem ceperunt. cum Iupiter aeri temperiem imper
tit, diuina clementia viris bonis scilicet. nam rerum omnium abundantia comes
est probitatis, ut annonæ penuria scelerum & impietatis est assecra: neque vllum
ferè est speculum illustrius malitiæ vel bonitatis hominum, aut diuinæ in nos iræ,
quàm temporum vicissitudines. Id significare voluerunt antiqui, cum Horas cæ
li portis præesse dixerunt, quæ pro arbitrio & nubes inducerent, & cœlum sere
num facerent, & omnibus temporibus moderarentur. atq; ut summatim dicam,
40 nihil aliud per hæc significabant antiqui, nisi quia propter peccata veniunt aduer
sa. verum quid essent Horæ, & quod semper cum Gratiis coniunctæ sint, & cur
Venerem sequerentur, ex his manifestum esse arbitror, & quod per has propo
sita rerum omnium copias, quam à diis immortalibus consequemur, ad probita
tem nos hortabantur, & ad Deorum cultum, de quibus hæc dicta sufficiant.

NATA-

NATALIS COMITIS

MYTHOLOGIAE.

LIBER QUINTVS.

Cur Olympica, aliaque certaminum genera fuerint instituta.

10

PRAECLARE sanè antiqui fecisse mihi videntur, qui cum humanam vitam viderent multis calamitatibus, miserisq; circumuentam, multiq; incommodis assidue vexatam, per multa ad excitandos animos facientes propè ac de fessos ad hilaritatem excogitarunt, vt à quotidianis curis aliquantum relaxarentur, quibus tamen & cum voluptate mores informarentur, & exercerentur vires corporis, & ad religionis cultum vnà excitarentur. Nam & comœdia, & tragœdia, & multa ludorum genera inuenta sunt, quibus non solum ad corrigendos animi mores instituerentur, sed etiam allicerentur homines ad corporis vires exercendas cum quadam voluptate. Ita enim fiebat vt populus qui spectatum conuenerat, eruditus cum voluptate discederet, cum vitæ moderationem non sine delectatione imbiberet. Atque cum illa fierent animi relaxandi causa, tum in honorem Deorum immortalium multa certamina fuerunt instituta, quibus & ad cultum rerum diuinarum, & ad exercendas vires corporis homines excitarentur. Conueniebat igitur ex vniuersa Græcia ingens ad certamina partim spe victoriæ, partim spectandi desiderio, multitudo: vbi post peracta certamina de rebus ciuitatibus vtilibus, & ad salutem vel gloriam totius Græciæ spectantibus, consultabatur. Et quoniam illa certamina ad religionem antiquorum Deorum pertinebant, me operæ precium facturum existimo, si quibus de causis, & vbi, & quando illa instituta fuerint, & quo pacto agerentur, explicauero. Fuerunt igitur quatuor certaminum genera, Olympia, Pythia, Nemæa, Isthmia, quæ celeberrima fuerunt, de quibus singulatim dicemus: ac primum de Olympicis.

De Certaminibus Olympicis.

Cap. I.

Fuerunt Olympica certamina, quibus cum voluptate ad immortalium Deorum cultum, & ad exercendas corporis vires homines excitabantur, à Dactylis Idæis vocatis primum instituta, vt fama est. Nam ferunt illos fuisse quinque, qui ab Ida, Cretæ monte in Elid em venerunt, vbi vnus eorum natu maximus Hercules nomine, certamen cursus per ludum fratribus proposuit: quorum nomina fuerunt ista: Pæoneus, Ida, Iafius, Epimedes: atque victorem oleastro coronauit: quæ arbor ab ipso Hercule primum fuit ed ex Hyperboreis deportata. Hercules igitur Idæus primus auctor fuit certaminum Olympicorum, & cum quinque fratres fuissent, placuit quinto quoque anno, & quinque certaminum genera diuersis modis celebrari. Quæ quod quinto quoque anno in plenilunio fierent ita testatus est Aristophanes in Pluto;

S 3 656

ὁ Ζεὺς δὴ πρὸς πῖνται· καὶ τοῦτ' ἡδη φασκερῶς διδ' αἶψα.
 εἰ γὰρ ἐπλούτει, τὸς παῖδας αὐτοῦ τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα,
 ἵνα τοὺς ἑλλήνας ἀπαντᾷ αἰεὶ δι' ἑτοῦς πύμῃου βυαγείρει,
 ἀνεκλήρην τῶν ἀθλητῶν τοὺς νικῶντας, σφαγῶντας
 κοτῆρου σφαγῶν, καὶ τοὶ χυσοῖ μάλλον ἔχον, εἰ περ ἐπλούτῃ.
 Iupiter sanctus pauper est: quod te palam profecto docebo,
 Nam si dives sit, quo pacto faciens is certamina Olympi,
 Illic, quod Graecos omnes quinto quoque anno coegit,
 Per praconem pronuntiaret athletas victores, ubi coronasset
 Oleastri corona: nam magis auro decuit, si dives is esset.

10 Fuerunt qui victis Titanibus Iovem ipsum hæc certamina instituisse putant,
 in quibus Apollo Mercurium cursu superauerit, cum Mars vicisset pugillatu:
 cuius rei indicium faciunt Pythicos tibiarum modos, qui salientibus quinquer-
 tionibus accinebantur, quod carmen consecratum fuit Apollini, ut memo-
 ria prodidit Pausanias in prioribus Eliacis. Fuerunt varijs temporibus varij mo-
 di in certaminibus Olympicis servati: nam præter homines, pueri etiam, & pul-
 li equorum, & fœminæ, & varia vehiculorum genera in hos ludos admissa fue-
 runt: & iudices in singula certaminum genera delecti, pro quorum arbitrio præ-
 mia darentur victoribus. Postea vero institutum fuit ut grauioris armaturæ cur-
 20 sus peditum admitteretur, quod cum ad rem bellicam non inutilem fore existi-
 mabant, in quo certamine primus victor declaratus est Demarathus Heræen-
 sis. Quod enim armati currerent, facile licet ex epinicijs cognoscere. Alii sin-
 gulos ex Idæis Dactylis singulos ludos instituisse putarunt, qui quod quinque es-
 sent, à digitorum numero sunt vocati. Brant autem ista quinque ludorum ge-
 nera: cursus, palæstra, discus, saltus, ars pugilum, de quibus ita meminit in
 eo epigrammate Simonides:

Ἰσθμία καὶ πύθοι, Διωφῶν ὁ φίλωνις ἵππεα.
 ἄλμα ποδάμειν, δίσκον ἀκοῖτα, πάλην.
 Isthmia de uicis Diophon & Pythia: disco,
 Et saltu, & pugnis, & leuitate pedum,
 Atque palæstra.

30 In his præmia victoribus coronæ proponebantur, atque ingens honor illis habi-
 tus est, ut testatur Xenophanes Colophonius in his carminibus:

Ἀλλ' εἰ μὲν ταχὺ τῇ πεδῶν νίκῃ τις ἄριστο,
 ἢ πενταθλεύων ἵππεα διδ' ὁ τῆμενος,
 Περὶ πύθοις ἢ Ὀλυμπῇ, εἴτε παλαιῶν,
 ἢ καὶ νεωτέρων ἀλγυνοῦσαν ἔχων
 Εἰτέ τι δεινὸν ἀέθλον, ὃ παγκράτιον καλέουσιν,
 Ἀσίστην· εἴη καὶ ῥότος πρὸς ἀνδρά,
 καὶ πεδῶν φαιερὸν ἀγῶνα ἄριστο,
 καὶ στίβον δ' ἡ δημοσίαν κτεάειν.
 40 Εἴη τόλειος καὶ δῶρον ὃ οἱ κειμήλιον εἴη,
 εἴτε καὶ ἵπποισιν ταῦτά γ' ἀπαντα λαχέι.
 Quod huius leuitate pedum certamina tentet,
 Pentathlum si quis est ubi sylua Iouis,
 Hic prope Pityas vndas ubi surgit Olympus,
 Seu gravis ars pugilum, siue palæstra iuuat:
 Seu graue bellum quod dicunt pancration illi,
 Cuius ad summum mox venerandus erit.
 Huic dabitur sed inter certamina prima.

Impenia

Impensa hinc illi publica victus erit.
Ex vrbe accipiet mox munera plurima, opesque.
Atque hæc vel celeri consequeretur equo.

Scriptum reliquit Iſacius Herculem Alcmenæ filium, at non Idæum Daſylum,
Olympia inſtituiſſe in honorem Iouis, vt videtur in his aſſertari Pindarus in O-
lympicis in epinicio Theronis Agrigentini

ἡ τοὶ πῖσα μὲν Διὶ
ὀλυμπία δ' ὁ δῶκετον ἡρακλῆος
ἀκροῖσθαι τοῦ ἔμμου.

Nam Piſæ ſanc Iouis
Olympiadem ſtatuit Hercules
Præſudia belli.

10

Ferunt enim Herculem poſt debellatum Augiam Elidis Regem, qui Solis &
Iphiboz filius dicebatur, quoniam ſibi promiſſam mercedem ob ſimi boum pue-
gationem non accepiſſet, ex Elidis populationibus & præda certamen Ioui inſti-
tuiſſe Olympio, atque illud Olympicum nominari. Agebatur illud certa-
men quinto quoque anno, vt dictum eſt, vel vt melius dicam, quinquageſi-
mo quoque menſe, & eo menſe, qui Parthenius fuit vocatus, aut Ἀπολλω-
ριος, vt ait Pindari enarrator. Id vbi Hercules inſtituiſſet dicitur omnes vo-
lentes ad palæſtram prouocari, quo nemo cum prodire auderet, fama eſt Iouem
in palæſtritam conuerſum cum Hercule fuiſſe colluctatum. cum vero pugna
diu auceps fuiſſet, Iupiter, qui eſſet, ſe oſtendit, atque ita id certamen Ioui gra-
tum fuiſſe creditur eſt. Incipiebant Olympia die lunæ decimoquinto tranſ-
acto peractis ante ſolemnibus, vt mos erat, ſacrificijs, atque per dies quinque age-
bantur: cum ante id tempus per dies triginta exercerentur Athletæ. Scribit Stra-
bo libro octauo Olympia certamina poſt Troiana tempora incepiſſe, cuius rei il-
lud facit argumentum, quod nullam de Olympieis mentionem fecit Homerus
cum meminerit tantum de nonnullis certaminibus funeribus. Agebantur igitur
hi ludi in regione Elienſium non procul a Piſa ciuitate, & Alphæo flumine, vt teſ-
tatur Virgilius in tertio libro Georgicorum in his:

Sin armenta magis ſtudio, virulosque tueri:
Aut Alphææ rotis prælabi flumina Piſæ.

30

Erant propoſita victoribus corona ex oleaſtro, (nam multa coronarum genera
fuerunt in diuerſis temporibus & locis: neque omnes ex eadem arbore corona-
bantur: cum alij gramineis, alij ſalignis, alij oleaginis, alii laureis vel myrteis, vel
quercneis coronis, vel apio, vel palma coronarentur.) vt patuit è ſuperioribus cer-
taminibus Ariſtophanis, & Plutarchus in Catone Vticenſi meminit. Nam Faonius
factus ædilis, vt is ait, ſpectaculum in theatro edidit, ac certantibus non ex auro
coronas propoſuit, ſed quemadmodum in Olympicis fieri ſolet, ex oleaſtro. He-
rodorus in Vrania Xerxem Perſarum Regem Græciam inuaſiſſe ſcripſit, quo tẽ-
pore agebantur Olympia, qui cum Arcadas nonnullos percunſctatus eſſet, quæ
præmia propoſita eſſent victoribus, illiq; coronam ex oleaſtro reſpondiſſent mi-
ratus eſt magnopere. Ita ſe habet Herodoti verba εἰς δὲ τὴν ἀπὸ πάντων ἡν ἱέρω
τῶν αὐτοῦ ταῦτα. οἱ δὲ τοὶ ἑλαιοὶ αἱ ὀλυμπία διαγώνες, καὶ θεωροῖεν ἀγῶνα γυμνικὸν
καὶ ἵππων. ὁ δὲ ἐπαίετο ὁ, τί τοι ἀθλοὶ εἰσὶν ἀρκεῖσθαι, καὶ ὅτε ἀγῶνι-
ζοῦται. οἱ δὲ ἔειπον, τῆς ἐλαίας τὸν διδόμενον στέφανον. Vnus præ ceteris illos inter-
rogauit de his: qui reſponderunt quod agerent & ſpectaret gymnica & equeſtria
certamina. Tum rursus quaſiuit is, quod præmium illis eſſet propoſitum, de quo
contenderent: qui reſponderunt coronam oleaginam, quæ dabatur. Tum dicunt
Tigranem Artabani filium ſilentium continere non potuiſſe, quin tanquam timi-

40

S 4 dus,

dus, ac parum strenuus miles diceret, papæ Mardonii in quorum hominum re-
 gionem nos adduxisti: qui non pro diuitiis, sed pro gloria decertant. Nam præ-
 ter superiora ludorum genera mox additi sunt equites armati, qui cursu cessa-
 rent, ut ait Pindarus in Psamido Camerinæ, & multa alia à primis differentia,
 pro temporibus enim & negotiorum contingentium opportunitatibus ludicra
 sunt immutata, cum semper vltus fuerit optimus rerum gerendarum magister.
 Enimvero non è quouis oleastro tamen coronæ victoribus dabantur antiquitus,
 sed è vocata Callistephano, ut his verbis testat enarrator Aristophanis de Aristo-
 telis sententia: ἐν τῷ παραθίῳ ἐστὶν ἐλαία, καλεῖται δὲ καλλιστέφανος, ταύτης δὲ
 10 ἑμπάλιν τὰ εὐλλα ταῖς λειταῖς ἐλαίας τίθειεν ἀφ' ἧστί τε τοὺς πόρδους ὥσπερ ἡ
 μύρτες, εἰς τοὺς στεφάνους συμμίσχουσιν. ὑπὸ ταύτης λαβὼν ἡρακλῆς ἐφύτευσεν ὀλὺμ-
 πιάσιν, ἀφ' ἧς οἱ στεφάνοι τοῖς ἀθληταῖς δίδονται. ἐστὶ δὲ αὐτῇ περὶ τοῦ ἱλίουσθον πο-
 τάμῳ ἐκείνῳ. ἔ. τὸν ποταμὸν ἀπέχουσα. περὶ ἡκοδόμηται δὲ, καὶ ζυμῖα μεγά-
 λη τῷ θίγοντι αὐτῆς ἐστὶν ὑπὸ ταύτης ἐφ' ἣν λαβόντες ἡλεῖοι τῶν ἀθλητῶν ὀλὺμ-
 πια τοὺς στεφάνους. Oliua quædam est in Panlithio, quæ vocatur Callistephana,
 20 cuius folia è contrario se habent ipsa natura: atque folia cæterarum oliua-
 rum. Demittit ramos tanquam myrtus conficiendis coronis accommodatos.
 Ex hac cepit Hercules, atque in Olympicis plantauit, è qua dantur coronæ Athle-
 tis. Est vero ipsa circa Hilisum fluuium sexaginta stadiis distans ab ipso flumi-
 ne, atque circumsepta est. Proposita est magna poena si quis illam attigerit, è qua
 capientes Elei Athletis coronas in Olympicis proponebant. Hanc & ab Hercule
 fuisse ita portatam, & ea coronam in Olympicis Athletas consueuisse, ita signifi-
 cauit Pindarus in epinicio Theonis Agrigentini:

αἰτωλὸς ἀνὴρ ὕλοδεν
 ἀμφὶ κόμασι βάλλει γλαυ-
 κήροισι κόσμον ἐλαίας τάπητος
 ὅσρου ὑπὸ σκιερᾷν παγαλὺν ἔκειται
 ἀμφιτρωνιάδας
 μνᾶμα τῶν οὐλυμπία καλλίστον αἰθέλας.

30

Aetolus vir altè
 Circa comas ponat vi-
 rens ornamentum oliuæ, quam olim
 Istria ab umbrosis fontibus tulit
 Amphitryoniades,
 Monumentum in Olympicis pulcherrimum certaminum:

Non erit fortasse iniucundum si summam, & breuiter quantum natura rei
 patietur, complexi fuerimus varia certaminum genera, quæ diuersis temporibus
 in numerum celebritatemque olympicam fuerunt admissa, quantum ta-
 men aciem oculorum nostrorum intendere potuimus.

40

¶ Prima igitur olympiade Mars pugillum victor renunciatus est, & Apol-
 lo de cursu victoriam reportauit, pro illorum sententia, qui hæc ipsa certami-
 na à Diis primum fuisse instituta tradiderunt: in quibus Dii prius se exercue-
 rint, atque in ipsis quinque ludorum generibus. Alii tamen maluerunt vni-
 cum prius fuisse de stadio certamen apud Eleos, ut ait Pausanias in rebus Mes-
 seniacis. Primus fuit omnium mortalium Corebus Eleus, qui victor de cur-
 su renunciatus est in olympicis certaminibus, quæ cursus consuetudo dicitur
 aliquandiu perdurasse: quippe cum olympiade quarta Polycrates Messenius
 vir cæteroquin minime obscurus olympica palma non parum fuerit nobilitatus,
 atq; eadē ratione sexta olympiade palma de stadio data est Oebotæ Dymeo de
 ipse cū Pifxi Eleos vehementer irritasset, quia cupidius contenderent cōdendi
 olymp.

olympicos ludos autoritatē sibi vēdicare, atq; exitiū illis struxissent, & lei accitis auxilijs hidonis A-gui Tyranni cunctę Gręcię inuidiosę, ac eius pręsidij subnixi ludos octava olympiade commiserūt, qua victor de stadio declaratus est Agamedes Tanagraeus. ac sequenti olympiade renuntiatus est victor de stadio Xenophon Messenius. Perduravit sicut instituta fuerat olympicorum ludorum consuetudo ad decimam & quartam vsque olympiadem: nam decima quarta ad dictus est duplicati spatij curius, qua olympiade renuntiatus est victor primus Hipznus Pilzus ac sequenti Acanthus Lacon. decima octava deinde olympiade cum quinq;uentionum ars paulatim abolita esset, & luctę cęteraque ludicra tum denuo fuerunt instaurata, quo anno pręmium reportauit de quinq;uentionio Lampidius, & de lucto Eurybatus Lacedęmonij, & de stadio Demarathus Ergensis. Tertia post viceſimam olympiade, qua palmam tulit de stadio Icarus Hypereſſensis institutum fuit cęstuum ludicrum, cuius victor declaratus est Onomastus Smyrneus: victoriam tulit de stadio proxima olympiade Damon Corinthius. At viceſima quinta currule certamen etiam institutū fuit & integrę ætatis equarum cursus, ē quo certamine curru victoriam reportauit Pagondas Thebanus, quo etiam tempore fœminę ad equestrē victoriam aspirare ausę fuerūt. Nam cum equestrē victoriam prima omnium mulierum Cinisca Archidami regis filia cōsecuta fuisset, de quadrigis vnde viceſima olympiade, qua iterum vicit de stadio Chionis Lacon, qui viceſima septima quoq; vicerat, & de pugillatu Xenophon Corinthius, deinde reliquę Macedonū mulieres equos alere in certamina cęperunt: ad quod ludicrū & currus institutus fuerat decima sexta. Postmodo cū equi defultorij fuissent prętermissi, qui nona olympiade fuerāt instituti, eadē olympiade in certamina olympica redierūt, qua palmam de pancratio adeptus est Lygdamis Syracusanus, ac equorū defultoriorū victor declaratus est equa Cremonia Creusidas. sunt autē equi defultorij, quibus cum ephippijs exercebantur antequam celeriter insilire ad vsum bellorū. Quarta & triceſima deinde olympiade, quarta nimirum ab ea qua tertiam palmam tulit Chionis Lacon, Pilzi comparatis vndiq; finicimorū auxilijs regem suū Pantaleontem secuti submotis Eleis ipsi ludis olympicis pręfuerūt, cum etiam de ea re non leuis ambitio & controuersia inter nōnullos Gręcos fuisset exorta: quod accidit anno quinto, postq; eurrulem victoriam reportauit de quadrigis Myron Sicyoniorum tyrannus. triceſima septima olympiade Elei pro sua sententia, nullo veteris memorię exemplo, puerorum certamina cursus & luctę instituerūt, & pręmia proposuerūt, qua olympiade palmam cursus accepit Eleus Polynices, ac luctę Hippoſthenes Lacedęmonius: atque horum quinq;uentionum postea receptum fuit olympiade triceſima octaua, qua palmā tulit de puerili palestra & de quinq;uentionio Eutelidas Lacedęmonius. Nā tunc luctatorū prius, deinde quinq;uentionū ludicrum cōmittebatur. at illud postea ita reiectum est vt postero dein tempore nulli pueri quinq;uentiones sint admissi. Prima post quadageſimā olympiade, qua fuit renūtiatus victor Philetas Sybaritanus, admissi fuerunt pueri etiā in ludum cęstuum, cū cęstus nominaretur claua, quę plūbeas quasdā pilas loris bubulis pręlongis haberet appensas, quibus decitabatur omni industria, robore, arte cōstitia. de sequenti quinq;uentionio palmā olympicam recepit Gorgus Eleus, cum tertiā antea istud obtinuisset, cū tibicines & citharęai & aulędi recepti fuissent quadageſima octaua olympiade, qua declaratus est victor de pancratio Glaucias Crotoniæ, reportauit palmā de tibicinibus Sacadas Argius, de citharędis Cephalo Lampi filius, de aulędis Echembrotus Arcas. quinquageſima postea olympiade qua palmā tulit de stadio Epitelidas Lacon. iudices de cōmuni nōnullarū Gręcā cōiunctarū cōsensu delecti res olympicas iudicare iussi sunt, idq; muneris duob.

iudi.

iudicibus Eleis forte ductis ex ipsa Eleorum ciuitate demandatum est, ut illis curæ esset quæ res iuste atque succederet, darenturque præmia quibus legiti-
 me & pro meritis conuenirent, qui iudices Hellanodice dicti sunt, quod idem
 est ac si Dicus iudices Græcorum, cum antea soli Lacones, aut soli Athenienses
 iudicarent, atque ille quidem binorum designatorum numerus ad multos annos
 perdurauit. Hi statuerunt primum ut cursores pueri ante solis ortum suos ludos inci-
 perent, quia opus esset illos ante meridiem omnino esse absolutos. Nam cum es-
 set iam meridies mos fuit uti quinquæquestiones exercerentur, & illa certamina,
 quæ dicebantur grauiora. Arrhachion quarta post hanc olympiade, qui duas
 alias de superioribus pancratiastis reportauerat, victoriam est adeptus magna vir-
 tute: quippe cum victis alijs aduersarijs vnus reliquus sit, cum quo de oleastro cer-
 taret. ille eodem impetu pedibus Arrhachionem cinxit, & collum obstrinxit ma-
 nibus: sed cum Arrhachion digitum pedis illi infregisset, iam prope strangulatus
 animamque efflans, corruit aduersarius præ dolore digiti. Elei cadaueri tamen Ar-
 rhachionis palmam per præconem detulerunt. octaua supra quinquagesimam
 olympiade palmam tulit Diognetas Crotoniates, cum sequenti caperint primi
 athletarum omnium statuas suas dicare Dijs Paxidamas Aegineta, qui cæstibus
 vicit olympiade vna de sexagesima, & opuntius Rhexibius, qui pancratiastas supe-
 raui olympiade sexagesima prima. at quarta post hanc grauis armaturæ cur-
 sus, de quo palmam tulit Demarathus Heræensis, acceptus est in stadium cum
 magno applausu, quia cursus ille videretur esse rebus bellicis peraccommoda-
 tus, cum mos esset ut cum scutis etiam decurreretur. vicit idem Demarathus se-
 quenti etiam olympiade qua Elei & Græci sustulerunt cursorum ocreas & scutum,
 atque vicit de cursu equorum Cleosthenes Epidamnus, qui non solum suum sed
 etiam eorum nomen statuarum adscripsit, cum primus de victoribus equorum sta-
 tuam sibi erigi curauit. tulit palmam cursus postmodo Theopompus Demarathi
 filius, & huius postea filius cognomen de quinquertio, ac de cursu puerili Lysi-
 nus Heræensis, Epicradusque Mantinæsis de pugillatu. sequenti olympiade Thea-
 genes Thasius de pancratio palmam tulit cum antea Dromeus Mantinæsis primus
 fuerit, qui sine puluere palmam sit adeptus. consecutus est idem Theagenes tres
 pythicas coronas de pugillatu, nouemque Nemiacas, & de mistis pugillatus &
 pancratijs certaminibus decem in Isthmo renuntiabantur autem victores iudi-
 cum decreto per præconem in celeberrimo totius Græciæ conuentu cum ma-
 gno suorum & ciuium & amicorum omnium applausu, atque septuagesima olym-
 piade rheda etiam & carpentum fuit introductum ad cetera ludicra. sequenti post
 ea Clemedi Astypalænsi erepta fuit palma ab Aedilibus, quod ille in pugillatu
 metis impotens factus Iccum Epidaurium interemisset. inde Cleomedes Astypa-
 læam reuersus pueros ad sexaginta in ludo literario oppressit conuulsa columna
 robore brachiorum ædificium fulciente: mox insequentibus cum lapidibus Asty-
 palænsibus in Minerarum sacellum confugit, in arcamque se inclusit, qua vi reclu-
 sa nemo fuit inuentus ut memorie proditum est a Plut. & Dioxisippo corinthio in
 rebus patrijs. Nam parum decorum videbatur iudicibus aduersarium iam vi-
 ctum & prostratum ac supplicem occidere, quod iam plurimum fallaciarum
 & crudelitatis in hos ludos introduci caperat. introductum fuit deinde lata lege
 ut athletæ omnes, eorumque parentes, fratres, gymnasij magistri, conceptis
 verbis super exactis suis testibus iurarent se nihil fraudis esse commissuros quo mi-
 nus olympici ludi recte legitimeque procederent. quia etiam iurabant se decem
 menses in ludicris perdiscendis ante consumpsisse. secunda post septuagesimam
 coronatus est de stadio Tisicrates Crotoniata, post quem palmam tulit Gelon
 Gelous, post quem Cæcini fluij filius creditur Euthymus ut ait Silenus Chius.

in fabulosis historijs, idem Euthymus castibus sequenti olympiade victus fuit à Theagene Thasio, qui tamen oleaginam non accepit, quia iudicatus sit aduersarium fraude circumuenisse, cum pugillatus & pancratijs palmam appeteret: quin etiam vnum talentum Ioui sacram multam Aedilium sententia, alterum Euthymo ad luendam contumeliæ noxam iussus est pendere: quæ olympias in signis esse potuit clade illa memorabili, qua euersæ sunt res Persarum duce Mardonio. sed quoniam qui virtute non poterat, virtutis insignia aliquando & victoriâ ipsam corruptis iudicibus largitione reportabat, statutum fuit hac ipsa septuagesima quinta olympiade de communi omnium Græcorum sententia ut nouem indices Helanodice res olympicas diligenter curarent. illa, quæ secuta est, olympiade Theagenes Ioui quod erat imperatum talentum dissoluit, at cum aduersario enumerare recusauisset, in pugillatum non descendit, quare & hac & altera Euthymo pugillatus corona est decreta. septuagesima septima olymp. instituta sunt sacra ut mactatis Deo victimis quinquertionum primum & cursus certamina, deinde equorum committerentur, cum antea & homines & equi eadem die inducerent, qua olympiade declaratus est victor de pancratio Callias Atheniensis. Pancratiastæ sub noctem prodibant, cum non possent ante accersiri, quia dies equirijs & quinquertio absquebatur. enimvero non solum curabant horum certaminum præfecti iudices ut omnia ratione & sine fraude procederent, sed etiâ ne cui vel ab aduersarijs vel à iudicibus fieret iniuria: idcirco solenne fuit iudicibus pronuntiatoris sententiam de certatoribus iurare se nullam capturos esse pecuniam ob rem iudicandam: sed tamen quibus rebus adducti probarent aut improbarint non esse in vulgus proluturos. ex ijs autem qui fraudem committissent collecta multatitia pecunia in vltus templorum vertebatur. Idcirco octaua supra septuagesimam olympiade Pherias Aegineta de medio recedere iussus est, quod esset adhuc adulescentulus, neque vlllo pacto par aduersario in certamine luctandi videretur, qui tamen sequenti admissus omnes pueros lucta vicit, qua olympiade decimus iudex additus est cum tres de cursu, totidem de quinquertio, reliqui de cæteris ludicris prius iudicarent. quinta post hanc carpentum & rheda in omne tempus posterum fuit exclusum, cum virumque vehiculum fuisset in curriculum septuagesima olympiade receptum. sexta & octogesima palmam tulit de stadio Oebotas Cyreneus, at Philes Eleus de lucta puerorum. nona supra octogesimam olympiade obtigit palma de puerili pugillatu Hellamico, adiudicata est filio, virili patri eius Alcæneto Lepreatæ, cum Theantus etiam filius olympiade sequenti victor de pugillatu sit renūciatus, qua Taurosthenes Aegineta à Chæmone quidem in lucta fuit prostratus, sed sequenti omnes deiecit, qui in certamen luctæ descenderunt. olympiade deinde nonagesima tertia bijugorum equorum integræ ætatis cursus denuo receptus fuit in curriculum, qua vicit Euagoras Eleus. Tertia deinde victor de stadio euasit Eupolemus Eleus, ac nonagesima octaua cum Eupolus Theffalus vnus ex ijs, qui ad pugilum ceriamen conueniant, corrupisset pecunia Phormionem Halicarnasensem, Prytaniam Cyzicenū, & Agetorem Arcadem, qui superiore olympiade de pugillatu victoriam fuerat adeptus, & ipse & qui pecuniam ceperant condemnatus est, quod primi illa corruptela ludorum religionem polluisent. Eorum itaque multam exegerunt acriter Elei. Vnadescentesima olympiade iunctis ad currum pullis decertatum est de quo coronam tulit Sybaridas Lacedæmonius. longioris curriculi victor euasit Sotades Cretensis, sic enim fuit publice renūciatus. idcirco illa, quæ consecuta est, cum accepta publice ab Ephesijs pecunia victor se Ephesium prodi maluisset, perpetui exili condemnatus est à Cretensibus. fuit enim eximie fortitudinis ac roboris Sotades, ut ait Echemenes in rebus Cretensibus, non minus quam Leônidas.

tiscus aut Sostratus parrasiastæ, qui dicti sunt acrocheristæ, quod summas manus
 aduersariorum tam fortiter apprehendebant, ut non prius dimitterent, quam el-
 lis digiris confectos & victos dolore intelligerent. omnium tamen athletarum
 maxime admirabile fuisse robur Milonis Croroniastæ qui sex palmas olympi-
 cas de lucta fuit adeptus, ac totidem pythicas. aiunt Milonem malum punicū
 ita manu compressa tenuisse, ut neque qui conaretur posset extorquere, neque
 id tamen elideret, ita perunio super disco insistebat, ut omnes, qui impetu fa-
 cto detrudere ipsum conarentur, habere ludibrio. caput neruo tāquam redimi-
 culo inungebat, deinde intercluso spiritu compressis labijs quanta vi maxime
 20 posset, cum venæ capitis plurimo intumuisse sanguine, neruū distrūpebat, ubi
 cubitum lateri admoisset porrecta dextera ac sublato pollice, reliquos digitos
 si iunctim intendisset, nemo erat tam fortis, ut villo conatu minimum posset a
 ceteris seungere. eodem tempore in tribus duodecim Elei descripti sunt, atque
 tribus singulæ suum dedere ludorum cognitorem. olympiade sequenti renuntia-
 tus est victor de pancratio primū Damon Thurius, ac postea Pyrius ludis præ-
 fectus præmia tulit de equijs. Troilus bigis equorum integræ ætatis, vicique
 pullorum curru. lege postea ab Eleis cautum est post Pyrii victoriam nequis de
 præfectis ludorum equos in certamen mitteret in posterum. de stadio iterum re-
 nuntiatus est victor idem Damon Thurius. fuerunt tamen nonnulli qui octauā,
 30 tricesimam, & centesimam, quartam olympiadas vacuas memorent, vocentque
 anolympiadas, quod propter dissensiones Eleorum & Pisæorum ludicra fuerint
 intermissa. at quinta post ceteras olympiade palmā de stadio meruit Prorus
 Cyrenæus. at enim cum afflictæ fuissent res Eleorum postmodo Arcadum bel-
 lo, & ij parte agri multati amissis omnibus curijs, quæ in hostium potestate vene-
 rant quarta & centesima olympiade in octo tribus redacti sunt Elei, decretumque
 ut totidem Hellanodice eligerentur: sed octaua supra centesimam qua de sta-
 dio Polycles Cyrenæus victor est renūtiatus, pristinus numerus Edilium decem
 scilicet vsurparus fuit. quarta ab hac iam agebatur olympias cum Callippus Athe-
 nensis quinquertii coronam precio ab aduersariis auertit. petita est multa cum
 30 a Callippo tum etiam ab ijs qui cum Callippo consensissent, quā Elei per Hype-
 ridem Athenas missum postularunt, quod nisi fieret, vetabantur lege sacra om-
 nes Athenienses ad olympica ludicra accedere. at Athenienses exoratum mis-
 runt Eleos, quod cum impetrari non potuisset, non prius decreuerunt dissolue-
 re, quam responsum sit ab oraculo Delphico non responsurum esse antequam Elei
 satis fuisset ab ijs factum. vigesima tertia post centū victoriam de stadio, ac-
 cepit Idæus Cyrenæus, cum sequenti Ladas Aegienis patria palmam tulerit de
 stadio, qua deletæ sunt Græcorum virtute Gallorum acies ac penitus profligatæ,
 ita ut nec vnus quidem saluus domum redierit. nam Brennus sollicitatis animis
 Gallorum ad expeditionem contra Græcos suscipiendam ad centum & quin-
 40 quaginta millia peditum, equitum sexaginta millia & amplius amissit. Dux
 certe ipse copiarum vltro haurito mero post accepta vulnera dicitur mortem op-
 petiisse. cum receptæ deinde bigæ pullarum & desultorius pullus fuissent, bi-
 garum palmam tulit vicesima octaua Belistiche forma ex ora maritima Ma-
 cedoniæ, & tricesima prima post centesimam desultorij pulli Tlepolemus Ly-
 cius quadragesima post centesimam olympiade palmam adeptus est de pancra-
 tio & pugillatu Chromachus patria Thebanus, qui de palestra & pugillatu ad
 Isthmum antea tulerat, & tres palmas de pancratio pythico. quarta ab hac o-
 lympiade puerile institutum est pancratium, in quo vicit Phædimus Aeolensis
 ex urbe Troade: sed illud mox fuit ab Eleis repudiatum. sexagesima post cente-
 simam victor de stadio Diodorus Sicyonius est declaratus. decima quarta post
 quam

quam Eleus, & post hunc Aristomenes Rhodius, & post hunc Protophanes Magnus palmarum tulerunt, atque post hunc octaua supra centesimam & septuagesimam vicit coronatusque est de luctu & pancratio eodem die Strato Alexandrinus. secunda & nonagesima supra centesimam Polyctor Damonici Elei, & Sosander Solandri Sinyræ filij descendunt in luctu cerramen: sed cum Damonius impensius optaret filio suo victoriam obtingere, dictus est Sosandrum data pecunia impulsisse ut se facile vinci pateretur. sed utrorumque parentibus multa indicta est & exacta, cum ab illis noxa fuisset commissa, irrogata fuit multa Sarapioni etiam pancratiaste prima post ducentessimam olympiade, qui condemnatus fuit timiditatis pridie quam pancratium committeretur, quia metu aduersariorum solum verteret, quod vni ex omnibus vndevis Athletis per omnem hominum memoriam accidisse memorant. Undecima post ducentessimam oleastrum tulit Xenodamus pancratiaste Anticyrensis cum sequenti coronatus sit Artemidorus Trallianus condemnatus est olympiade decima octaua post ducentessimam Apollonius pugil Alexandrinus, quia ad statutum diem non adiit: neque illi profuit quod vento ad Cycladas se detentum causatus esset, cum ad statum diem conuenire oporteret, quorum nomina athletarum legitur: & data fuissent. Heraclid igitur coronam in octo Elei ac sine pulcre partem decreuerunt cum id grauius ferret Apollonius, in Heraclidæ coronam iam capientem imperum fecit, & ad ludum præfides usque persecutus est, quæ infamia illi magni stetit. octaua post hæc condemnati sunt pugiles deprehensi de eadem palma inter se pacta pecunia societatem coisse, quare illis multa est imposita: fuerunt Didas & Garapamnon qui pecuniam dedit, ambo ex Arfinoite tribu Aegypti, olympiade vero quinta ac tricesima post ducentessimam, qua Mnesibulus de cursu victor palmam tulit, duplicatis sunt cum clypeo curriculi cum & alias Mnesibulus Eleata cursor cæteros cursores olympicos superasset. atque res olympica ita miram varietatem diuersis temporibus sortita est, & quemadmodum res humanæ omnes sortiantur, quæ nunquam in eodem statu diutius possunt consistere: Veruntamen ex iis perspicuum esse posse censeo, quæ genera ludicrorum, & quibus temporibus singula fuerint instituta vel instaurata, & quid iudices spectare oporteret, & quæ præmia proponerentur victoribus. Atque de Olympicis certaminibus hæc breuiter dicta sunt, nunc de Pythiis dicatur.

De Pythiis.

Cap. II.

Verunt & Pythia multis annis ante Isthmia instituta, post Olympia tamen, & ea in honorem Apollinis agebantur, ceptaque sunt eo tempore, quo Apollo latronem in Delphis sagittis confixit, qui postea in sepulchro ibi contabuit, quem tamen draconem quidam esse crediderunt, ut dictum est. Alii instituta dixerunt, quia cum artem variandi sita Pane doctus, qui scire Arcadibus leges dedit, mox ad varicinium venit, ubi Nox, deinde Themis responsa dabat, Pythone præfide tunc tripodis prophetici cæso ipse variciniorum locum occupauerit. Cum cepti essent igitur celebrari ludii Pythiei antiquissimum omnium fuit certamen, ut hymni in Apollinem cum tibiis ad citharam caneretur, & ab ipsis dulcibus, atque varijs temporibus & hæc ipsa certamina multam varietatem sortita sunt: quia prius fuit institutum pancratium, siue quinquertium, quoniam fama est prima Pythiade, in qua certarunt Dei, vicisse Castorem stadio, Pollucem pugillatu, cursu Calaim, armatum Zetæ, disco Peleus, luctu Telamonem, Hercule pancratio, qui ramo lauri coronati sunt, ubi primū Pythia sunt.

sunt ab Apolline instituta, ut quidam putarunt, alii tamen vocata fuisse Pythia crediderunt a loco Pytho nominato, alij ab interrogatione, cum *Pythia* sit percunctari, in qua vicit Pythiade Aechmeas Parapotamius ceteros omnes pueros pugillatu. ea fuit prima, in qua homines decertarunt, ut ait Pausanias. Altera deinde Pythiade Amphictyones, qui fuerunt his ludis praefecti ab Amphictyone Deucalionis filio nominati, vel ut alij maluerunt ab Amphictyone Helonisi filio, qui hunc conuentum instituit, quod accidit quadragesima octaua olympiade, omnem artem aulædorum repudiarunt, quia nescio quid gessit, & insuauē auditu, minimeque iucundi ominis canerent, nam elegi & sinebres mouj magis hisce tibijs conueniebant, quam vllum lætitiæ genus vel ludorum, festiuitas, 10
qui celebrabatur, institutum fuit coronari, dumtaxat certamē ut submotis premijs relinqueretur, cum primum pecunia esset præmiū victorū. Additus est etiā equorum cursus, quia Pythiade renuntiatus est victor Clisthenes Sicyoniorū tyrannus, eademque certamina indicta sunt Athleticis, quæ & in olympia erant, lata lege ut soli pueri tum longiore, tum etiam repetito cursu mane certarent, nam sicuti dictum fuit, curru etiam in olympicis decertabatur, octaua Pythiade lege ludorum comprehensū qui alius fidibus canerent, quia coronatus fuit Agelaus Tegeates. quadragesima Pythiade octaua caprum, & quartæ bigis, è quo certamine victor euasit Phocensis Exceciades. quinta postmodum ab illa Pythiade pul- 20
lis ad curru adiunctis decertati capri, est, in quo certamine ceteros omnes quidrigis superauit Orphondas Thebanus. Postea vero sexagesima Pythiade admixtum est inter pueros pancratium, & biuges atque triuges pulli, serius, quam ab Eleis, quo tempore victor declaratus est Laidas Thebanus: cū pulli postera etiam singuli fuissent admissi. septima post hanc Pythiade bigæ receptæ sunt, & pulli singuli ad curru, quia singulari pullo Lycormas Larissæus, at bigis, Ptolemæus Macedo victor fuit declaratus. In omnibus his certaminibus laurea corona donabatur, sicuti patet è Pindari episcis, quæ corona propria fuit illorum ludorum existimata. nam credebatur esse grata Apollini, quia fabulati sunt amatam fuisse ab Apolline Ladonis filiam, in illam ab ipso conuersam. sed tamen fuerunt nonnulli qui existimauerint quod mulier ante quam Apollo Daphnem amaret, 30
instituta sunt Pythia, & antequam laurea reperiretur, vel ex palma, vel ex æsculo coronæ dabantur victoribus, ut ait Quidius libro primo Metamorph. in his:

Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
Hic iuuenum quicumque manu, pedibusq̃, rota ve
Vicerat: æsculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.

Nam primis Pythiorum temporibus non erat adhuc inuenta laurus, qua postea inuenta & locus datus est fabulæ, & coronæ victoribus Pythiorum ex illa consecrata. apparet autem ex Quidii carminibus non Amphictyones, neque filium Deucalionis, sed Apollinem ipsum præ lætitiæ victoriæ eius certaminis, in quo Pythionem ceciderat, Pythicos ludos instituisse, atque eadem propè ludicra fuisse in Pythicis, quæ erant etiam in Olympicis, alij dixerunt neque palmam, neque æsculum, neque laurum præmium fuisse Pythiorum, sed poma quædam Deo consecrata victoribus donari solita ut scribit in libro de coronis Ilier. Verum istud accidit, quia & ludicra, & præmia victorum, & tempora, quibus agebatur Pythia, sæpius immutata sunt: nam cum non quoque anno, primum ageretur Pythia, perducta sunt postea ad quinquennium, quia tot Nymphæ dictæ sunt Parnasides dona Apollini, cum se iam trucidasset, obtulisse. at de Pythiis satis nunc de Nemci dicamus.

De

Celebrabantur Nemea in sylua quadam ita vocata, quæ fuit inter Phliuntē & Cleonas Achaïæ ciuitates, in Archemori Lycurgi filii honorem, quoniā in illa sylua dicitur à serpente morsus interiisse. Alii dicunt quod septem duces Argiui opem ferentes Iolynici militantes ad Thebas in Lemnum Thraciæ profecti sui correpti in Hypsipylem Lemniam inciderunt, quæ Lycurgi sacerdotis Iouis & Eurydices filium Opheltam ferebat. Hæc rogata tanquam perita eius regionis ut aquam ostenderet, dux fuit illis dicibus ad fontē relicto puero in quodam prato, quem serpens repertum & Ipiris circa collum cōuolutus necauit. Duces eo profecti reuīsa serpentem interemerunt atq; in triennium quodque certamē funebre instituerunt. certabant in illis milites aut militum filii tantū prius, quamuis vulgus postmodo fuit admissum. Dicitur à Theagene in rebus Aegineis illa de causa ē Lemno in Nemeam confugisse, quod statutū fuerat apud Lemniades ut omne genus marium de medio tolleretur, atque cum mares omnes fuissent trucidati, sola Hypsipyle Thoantem patrem in arca seruauit. Illud cum paruisset Lemnijs, ubi argonautæ essent abnauigaturi, ipsum demerserūt in arca inclusum, at Hypsipyle propter pietatem erga parentem capitis condemnarunt. illa his auditis fugit, atque capta à piratis in itinere Lycurgo diuendita fuit. Eurydice igitur Lycurgi uxore volente Hypsipylem interimere ob mortem filii, atque Hypsipyle latente in quodam loco occulto hac ipsa de causa, Amphiarus vaticinatus est, eamque indicauit Thoanti ac tunc quærentibus filiis, quorum opera & ducum Argiuorum beneficio fuit seruata: fuerunt vero eadem ludicra in his, quæ etiam in superioribus instituta, at victores apio coronabantur, quæ funebri erat plantarū quæ ad perpetuam Archemori memoriā. Alii Nemea instituta fuisse maluerunt ab Hercule, quia Nemeum leonem ibi occiderit. alii ob Opheltam, ut diximus qui per propriam mortem in Thebas militantibus Laedemoniis vaticinatus fuit: erat enim certamen epitaphium suæ funebre, in quo milites aut militum filii solum primum certabant, quamuis & populus in id post ea fuit admissus. alii non ob illum prædictum Opheltam, sed ob Opheltæ Cræusæ & Euphetæ filium instituta fuisse Nemea crediderunt, qui ictus fuit à dracōne absente Hypsipyle nutrice, cum illa aquatum iuisset, quod ab illa aquam Argiui periderant. instituta vero sunt illi Nemea ad Hypsipylæ consolationē, quæ etiam à nigris vestibus & lugubribus indutis iudicibus iudicabatur. Dicitur post ea fuit hic Opheltæ Archemorus, quia illi mortem Amphiaraus vaticinatus esset à principio vitæ, nam ἀρχὴ principium μῆρος mortē significat. Coronabantur, ut fama est, antiquitus oliua victores Nemeorum, sed post cladem à Medis captam in honorem casorum apio funebri planta coronari coëptum est. Dicta fuerunt Nemea à bobus, quæ Argiuæ Iunoni erant consecrata, quæ in ea sylua pascebantur. Alii maluerunt Nemeam vocaram fuisse quandam regionem argiuorum à bobus Iouis & lunæ ibi pascentibus. alii à Danai filiabus, quoniam regio fuisset illis in capita distributa. His ludis enim Argiui & Corinthii & Cleonæi homines præerant. Lucianus in dialogo de Gymnasticis ita mentionem fecit de singulorum horum certaminum præmiis: Ὀλυμπιαδοὶ μὲν εἰσφοράς ἐν κοτίνοις, ἰσθμιαὶ δὲ ἐν πύλιναις, νημεαὶ δὲ ἐν σελίνῳ πεπλεγμένως, πυθοὶ δὲ μῆλα τῶν ἱερῶν τοῦ θεοῦ. in Olympicis quidē ex oleastro, in Isthmiis ē pinu, in Nemeen ex apio corona connexa, at in Pythiis mala Deo consecrata victoribus erāt proposita. Atq; huic certaminum generi apium iure convenire censebatur, quoniam ex occili à serpente pueri sanguine apium herba nata esse credatur. Non defuerunt qui in honorem Archemori primi instituta fuisse dixerint Nemea, at ab Hercule fuisse

se in melius correcta cum leonem Nemeum occidisset; qui illa postea Ioni consecravit, & post triennium tempus peragendis statuit diem duodecimum eius mensis, qui *παιωνία* à Corinthiis, ab Atheniensibus aurem *Βονύργιον* dicebatur, quia eo mente Theseus Amazonas debellavit. atque Cretenses demum iudices sunt electi. at nunc de *Ισθμίο* dicamus.

De Isthmische

Cap. IIII.

- 10 **S**criptum reliquit Plutarchus in vita Thesei, Theseum ipsum Isthmia in honorem Neptuni, ad imitationem Herculis, qui Olympia Ioui consecrauit, instituisse: quippe cum illa, quæ in honorem Melicerte fierent, noctu agerentur, et magis initiandi, quam spectaculi causa constituta viderentur: quæ instituta fuerat à Siclypho Aeoli filio, ubi Melicerte sui propinqui cadaver agnouisset, Arhamaneisque filium honore illo persecutus est. Non detuerit tamen qui in Scyronis honorem Isthmia celebrari crederent, et ea putarint à Theseo inuenta ad mortem ipsius Scyronis expandiam. Alii ob Sinim Proculstem, Neptuni filium à Theseo cesum, alii aliis de causis instituta fuisse Isthmia, omnes tamen à Theseo consensere: quæ dicta sunt Isthmia ab Isthmo Peloponnesi, cuius in faucibus ad Neptuni templum ibi celeberrimum quinto quoque anno celebrabantur. Archias autem poeta non in Neptuni, sed in Palamonis honorem Isthmia fieri solita scribit, in illo epigrammate:
- 20

Τέσσαρες εἰσιν ἀγῶνες ὧν ἐλλείδα τέσσαρες ἱστοί·
οἱ δύο μεν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.

ζῆλος, ληταῖδα, παλαιμνος, ἀρχιμόριο.

Ἄλλα δὲ τῶν κότερον, μήλα, σίλωνα, σίτυς.

Quatuor in Græciscertamina: quatuor illa

Sacra: duo superis, sunt duo sacra viris.

Sunt Louis hæc, hæbique, Palæmonis, Archemorique.

Præmia sunt oleæ, pinæ, mala, apium.

- 30 Nam tametsi in omnibus his certaminibus coronabantur victores coronis superius commemoratis, tamen mos omnibus fuit vt vbiq; locorum palmam alera manu gestarent redeuntes, vt ait Paul. in Arcadicis. ac tantus honor victoribus habebatur, tantaq; erat victricium ciuitatum læticia, vt multa millia passiuorum victores ita manibus suorum ciuium portarentur, ne omnino terram contingerent neque ingrederentur per portas ciuitatum, vt reliqui homines, sed pontes illis tumultuarij ferebant supra moenia ciuitatum: eorumque nomina in foro publico sumptu columnis inciderebantur. Primus autem fuisse dicitur Theseus, qui cum venisset in Delum palmam vi ætioribus proposuerit, vt ait Plutarchus. Alii non illis de causis instituta fuisse illa certamina memorant, sed ob inseparabilem certam cum in Isthmam appulisset, Atque ita rem se habuisse memorie prodiderunt: Fuerunt Inus & Athamantis filij Learchus & Melicerta, Athamas furorē percitus Learchum cecidit, quē mater in Ioleberem bullientis aquæ iecit, atque ipsa quoque carne capta verita itam Athamantis per Germaniam montem Megarensem fugiens ē petra Moloride vocata denique cum Melicerta in mare desiliuit. Facta est Iuo yna ē Nereidibus, quæ Leucorthea vocata est, at Melicerta Deus Palæmon. Ne cides, tripudiantes viæ sunt Corinthi Regi Sisypho, qui Melicertę corpus ad delphino delatum vidit, atque hæc iussit Isthmia celebrari in honorem Melicertæ. Alii dixerunt cadaver Melicertę in Isthmum delatum tumulo & exequijs caruisse, quare exorta pestilentia in Isthmo respondit Deus nullum esse mali remedium, nisi si exequia ac funebres certamen institueretur in Meli-

Melicertæ honorem. illud cum per aliquod tempus fecissent Corinthij, rursus moribus inuasit, atq; respondit Deus oportere honorem eius herois perpetuum instituere, atque illi apium plantam funebrem ac subterraneam proponere. Statutum est postmodo ut pinu coronarentur ob affinitatem plantæ cum mari caput est itaq; & sepulcræ datum Melicertæ corpus apud Schænountiā ab Amphimacho & Donacino viris Corinthijs, ut proditum est memoriæ à Theleo in rebus Corinthijs alij dixerunt in honorem Neptuni hæc ipsa certamina consueuisse celebrari. at Mulsus in .10. libro, quem scripsit de Isthmij, duo certaminum genera in Isthmo celebrari solita scribit, alterum in Neptuni, alterū in Melicertæ honorem. Fuerunt & alia ludorum genera apud Græcos, ut apud Athenienses Hydrophoria, Delphinium Pythæ, fuerunt & alia alibi præmia victorib. ut plūla argenteæ in Sicyone in Pythijs. in Pellene vrbe Achaiæ præmiū erat vestis Theoxenij, vel, ut alij maluerūt, vocatis Mercurialib. in Aegina Aeacia bos præmium fuit dithyramborum poetis, qui præclarior in Dionysum cecinissent: quod certamen dictum fuit Amphorites. quæ, quoniam non erant valde illustra, raroq; de his mentio fit à scriptoribus, superioribus abundè ut arbitror explicatis, in præsentia omittimus, nunc reliqua ad institutum opus pertinentia persequamur.

De deo reurio.

Cap. V.

Mercurium omnium deorum antiquorum vigilantissimum, ac maximè negotijs implicarum: quippe quem neque per noctem quidem dormire negotiorum multitudo pateretur, Iouis & Maiæ Atlantis filium fuisse scribit ita Hesiodus in Theogonia:

Ζευὶ δ' ἄρ' Ἀτλαντὶς μαίη τέκε φαιδιμονέρμην,
κίρρυν δ' ἀθανάτων, ἱεροῦ λέγεις εἰσαγαγέσθαι,
E Ioue Mercurius, Nymphaque Atlantide cretus,
Est præco superum: compressit Iupiter illam.

Sic & Orpheus & Homerus in hymnis tradiderunt, à quibus præclare Virgilius, ea capiens, quæ ad genus Mercurij attingent, illum in Cyllene Arcadiæ monte natum esse inquit in his:

Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia
Cyllenæ gelido conceptum culmine fudit.

At Pausanias in Bœoticis non procul à Tanagris in monte vocato Corycio Mercurium natum esse scribit, quæ postea in Arcadicis scripsit totum fuisse in Tricena, vbi tres erant fontes in agro Pheneatico, à nymphis accolis eius mōtis, quare fontes illi summa religione colebantur, ut pote fontes Mercurio sacra. Hunc educa cum fuisse in Cyllene monte præterea testatus est Didymus his verbis: ἄρχμης δ' ἐν κυλληνίῳ ὄρει ἀρκαδίας ἀνὰ περὶ τῆς. Mercurius in Cyllenio Arcadiæ monte educatus. Hunc educatum fuisse inquit sub arbore portulaca, quæ andrachnè dicta est à Græcis, quare illi fuit consecrata. Scripsit Paus. in Arcadicis ex antiquo Arcadum sermone Mercuriū educatū fuisse non procul ab Alpheo fluuio in ciuitate quæ Acacesium vocabatur, ab Acaco Lycaonis filio. alij Lunonem lac præbuisse Mercurio, putarunt, & per quoddam tempus apud illam nutritum fuisse per insciam, atq; cum lac Lunonis ex eius ore excidisset dicitur esse facta via lactea, quæ inde galaxia dicitur à Græcis, cum gala lac sit. Alij tamen maluerunt illud accidisse cum Hercules lac sugeret, alij quia tantum aufisset, quantum non potuisset retinere, alij, maluerunt Optimam lac infanti præbere, illud in saxum expressisse quod Saturno obtulerat, ut significauit M. Manilius in his versibus, quo in cælum delapso lactea via facta sit:

T Nec

Nec mihi calanda est fama vulgata vetustas,
Mollior è niueo lactis fluxisse liquorem
Pectore reginae Diuum, coelumque liquore
Infecisse suo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen causa descendit ab ipsa.

At enim plures fuerunt Mercurij vt ait Cicero in libro tertio de natura Deorum in his: Mercurius vnus Coelo pater, Die matre natus: cuius obscenius excitata natura traditur, quod aspectu Proserpinæ commotus sit. Alter Valentis & Phoronidis filius, is, qui sub terris habetur, idem Trophonius. Tercius Ioue tertio natus, & Maia, ex quo & Penelopea Pana natum ferunt. Quartus Nilo pater, quem Aegyptij nefas habent nominare. Quintus, quem colunt Ihe-neata, qui & Argum dicitur interemisse, ob eamque causam Aegypto praefuisse, atque Aegyptij leges & literas tradidisse. Hi etiam plures Mercurij extiterunt, tamen ad vnum Iouis & Maiae filium omnes ceterorum res gestae referuntur: de quo etiam mentionem ita fecit Ouidius in Paride, cum illum fingeret alatum:

Constitit ante oculos actus velocibus alis

Atlantis magni, Pleionesque nepos.

Quare & nos quae propriae sint singulorum minime solliciti, aut quae inuenta, vel quae educationes, quia negotium ob antiquitatem esset omnium difficillimum, vt in ceteris fecimus, ita in hoc institutum nostrum persequemur. scriptum reliquit Lucianus in Dialogo Apollinis & Vulcani, hunc insignem fuisse furem, nam cum paruulus esset infans à Vulcano susceptus instrumenta fabrilia illi furtiuit ex officina. Cupidinem eodem die natus palæstra superauit. Veneri, quae ipsum ob victoriam complexa fuerat, cingulum furatus est. Ioui sceptrum sustulit, fulmen quoque surrepturus nisi vim timuisset flammaram. Hunc Mercurium alatum finxerunt, cui gallus asidebat, quem in sua foria Galenus antiquos inquit pictores & plattas iuuenem formosum sine fuso, ac sine aliquo comitu: vultu hilari, atque acerbis oculis formasse. Hic finxerunt antiqui aurea cathena auribus hominum annexa, mortales quoque collibuisse trahere solitum, sicuti de Hercule dicitur. Qui quoniam praefesset gregibus in via, qua Lechaem accedebatur apud Corinthios, aereus sedens expressus est cum altante ariete. Multa porro officia Mercurio fuerunt iniuncta, vt testatur Lucianus in dialogo Maiae & Mercurij: siquidem Deorum cenaculum verrere solitus dicitur, & sternere curiam Deorum, & Iouis mandata per diem circumferre, & huc illuc curabat, & ante raprum Ganymedem victum Ioui subministrabat, & per noctem mortuorum animas ad inferos deducebat, & modo palaestris, modo cecionibus illi adesse oportebat: ita vt nullo tpe posset quiescere: quidā iniunxerunt illi et bellicas caduceatorum legationes, cum scderum & induciarum illum inuentorem fuisse inquam, & ponderum ac mensurarum rerum vernalium, & omnium vsuum mercaturae ad lucrum cum res alienas etiam vsurparit: horum negotiorum quandam partem ita attigit Virgilius in quarto Aeneidos:

Dixerat: ille patris magni parere parabat

Imperio, & primum pedibus talaria nequit

Aurea: quae sublimem alis suae quora supra,

Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.

Tum virgam capiti: hac animas ille euocat orco

Fallentes, alias sub tristitia tartara mittit:

Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

Huius simulacrum Aegyptij partim atra facie, partim aurea & clara confinxere, quia modo ad superos, modo ad inferos adiret. caduceus illi dabatur cum anguibus

bus geminis mare ac foemina scilicet mutuo connexu circumuolutis & concordibus, quorum caudæ demittebantur ad capulum caducei, qui concordiae securitatem significabant. Aiunt præterea hunc eodem die natum boues Admeti Regis pascendi Apollini surripuisse, & irato eidem ob furtum, sagittasque in eum iaculari paranti, pharetram euacuasse, ut ait Homerus in his:

ἦος γεγονός μιν ὅματι θυγασσάρζεν.

ἰστίριος βους καὶ ἰστίριος βουὸν ἀπολλωνος.

Editur hic mane, hinc citharam pullauit: & idem

Surripuit Phœbo vaccas mox sole cadente.

Istud autem ita fictum fuit, quia Mercurij planeta, quibus dominatur in horoscopo, homines facit ingenio quidem promptos & eloquentes, at callidos tamen & astutos & ad furtum propensos. Fabulantur Batto pastori cuidam Mercurium vaccam largitum esse, ut taceret, qui solus furtum illud cognouerat. Deinde cum hominis fidem veller experiri mutatis vestibus, duplici præmio pro indicando furto proposito inconstantiam ac perfidiam Batricognouit, eumque in saxum indicem conuertit, ut ait Ouidius libro secundo Metamorph. in his carminibus:

At senior postquam est merces geminata, sub illis

Montibus inquit eunt: & erant sub montibus illis.

Risit Athlantiades, & me mihi perfide prodixit?

Me mihi prodixit? ait: periuraque pectora vertit

In durum silicem: qui nunc quoque dicitur index.

Alij dixerunt vocem tantum ademptam fuisse Batto, atque illum ad oraculum Delphicum accessisse an liberari posset sciscitaturum, & ubi habitaret, cui respondit oraculum:

Βάττε ἀφ' ἡμετέρων, τόδε δεύτερον ἴδον ἔρπυστα.

Ἐρχο, λείψ' ἄλλαν χάραν: ἢ πείρες ἀμείνων.

ἦος ἀπὸ τερὸν δόλον ἐμβαλεῖς τεῖδι πεύθων.

Στεφρὸν γὰρ ὄσας, ἢν μισαὶ πολλὰν ἀβέβαιας.

δίατ' ἀπὸ ἔρχει, τοῖον τεῖλος αὐτὸν ἰκάνει.

Batte malum prius, inde bonum a me Batte requiris,

Linque mari vicina, pete & longinqua locorum

Mane dolum linquens primum mea numina serua:

Præduram terrarum sanctæ, multam odit inique,

Qualia quisque facit, finem nanciscitur idem.

Hunc Deum postea quia surripisset armentum, tanquam pastorum Deum coluerunt antiqui, vrasserit Pausanias in Corinthiacis, quem & greges seruare, & augere posse putabant. Quia vero alia permulta furatus esset, habitus est Deus latronum, ut ait Homerus in hymnis:

τοῦτο γὰρ οὖν καὶ ἐπέντα μετ' ἀθανάτοισι γέρας ἔστιν.

ἄρχας φυλάττειν καὶ λίσσασθαι πάντα πάντα.

Hunc superos inter post hæc retinebis honorem

Latronum princeps dicens tempus in omne.

Memoria prodidit Zezes histo. 202. chil. 8. Autolycum Laertæ patrem, qui fuit avus Ulyssis, omnium prope mortalium pauperrimum artem furandi a Mercurio didicisse, quare ditissimus postea euasit. aiunt hunc tam peritum fuisse latronem, ut eum optimum equum furatus esset, asinum scabie corrosum pro illo restituerit, effeceritque, ut eum recipientes minime id sentirent. atque cum alteri pulcherrimam sponfam rapuisset, animum edentulam, mucosam, & laruam prope restituerit: atque in commutandis mercibus eandem seruabat rationem: nam fuerunt qui præstigiatorum artem a Mercurio excogitaram dixerint. Hunc primum fuisse in

T 2 quiunt

quiunt, qui lyram inuenerit, ut ait Paus. in Eliacis prioribus, quam etiam Apollini, cum pax inter illos post furum orta esset, largitus est, unde lyra quasi lytra dicta fuit, primum. s. pro redimendis. Erat autem testudo, quæ *χίλος* à Græcis vocatur, in hunc modum formata, ut ait Lucianus in dialogo Apoll. & Vul. cum testudinem mortuam ad ripas Nili inuenisset, brachia adaptauit, ac iugū induxit, calamosq; postea agglutinans & fundo subiecto quodam, ac nouem deinde chordas super calamis, tanquam ansulis intendens, iucundum quid modulatus est. Alij dicunt tetrachordum prius inuenisse, ac linum pro chordis tetendisse, quia chordæ nondum essent inuenta, quæ dedit Apollini pro furto, à quo accepit caduceū.

10 hanc septem chordarum fecit Apollo accommodans ad Panos fistulam Iouis & Tymbris filij, nam hic lino soluto & adempto chordas intēdit, unde dictus est linum inuenisse.

¶ Id verò cum in monte Cyllene proximo secisset, mons Chelydorta vocatus fuit, ut ait Pausanias in Arcadicis. Atque de hac re ita breuiter meminit Nicander in Alexipharmacis;

*ἀνδρὶ σκάρην ἔδωκεν ἀνὰ δὴν τὴν προπύργου δακτύλῳ
ἐπιπνέει, σκάρη δὲ γὰρ ἀπὸ πύργου χηλίων
Ἀλολὸν ἀγνώνας δὲ δῶα παρτερίῃ αὐτοῦ πῆλξαι.*

20

Muta prius fuerat, vocalem reddidit illam
Mercurius: dempta carne è testudine, fundo
Brachia bina locat, super his chordasq; tetendit.

Quod etiam affirmat Homerus in hymno in Mercurium eo carmine:

*ἐρμῆς οἱ προπύργῳ χηλῶν τεκμήνατ' ἐδιδότῃ.
Mercurius prior ipse chelym facit arte canoram.*

Cum lyram accepisset Apollo postea virgā illam Mercurio donauit, ut diximus, illam vim habentem, ut facile pax inter quosvis ea virga interposita conciliaretur, eius cum vellet facere experimentum Mercurius inter duos angues acerrime inter se dimicantes coniecit, qui repente facti sunt amici, unde virga Mercurij fuit postea geminis anguib; circumuolutis insignita. Primus enim Mercurius tres fidium, tonos acurum, grauem, mediū reperisse dicitur. Primus astrorum ac siderum cursus obseruasse, diesque & annum ad certum ordinem rede-

30 gisse: cum astronomiæ & philosophiæ autor & religionis Thebanis sacerdotibus extiterit, qui maxime has disciplinas exercuerunt, ut testatur Strabo libro decimo septimo Geographiæ, & Marcus Manilius in primo libro rerum astronomicarum in hisce carminibus:

*Tu princeps, autor que sacri Cyllenie tantū.
Per te iam cælum interius, iam sidera nota.
Sublimes aperire vias, vnumque sub orbem
Et per inane suis parentia finibus astra.*

40 Atque ne phura hic aseribam; multa sunt carmina, quibus ille poeta conatur ostendere vniuersum fundamētum religionis apud Aegyptios à Mercurio prius fuisse inuentum vñ cum ritibus sacrorum, rerumque naturalium causis. Idcirco fortasse dies lunæ quartus Mercurio fuit consecratus, sicut primus & septimū Apollini, octauus Thefeo. Eadem de causa inter arcana illos Samothraci Deos Mercurium à Mnasea connumeratum censuerim, quod astrorum cognitio necessaria sit nauigantibus. Scripsit Apolloniū enarrator solennia quædam apud Samothracas celebrari solita, quibus si quis fuisset initiatus inter turbulentissimas tempestates seruabatur omnino. Atque Vlystem initiatum in Samothracia ferunt, sed vita alba pro tēpijs vsū fuisse: quippe cum iniciantes canas purpureas circa ventrem innexuerint. Erat autem mos iniuandi in Cabinis, atque Deorum nomi-

nomina, quos nominare nefas erat, ista fuerunt: Axioerus, Axioerfa, Axio-
cerfus. Erat autem Axioerus Ceres, Axioerfa Proserpina, Axioerfus Iuto,
quibus quartus accedebat Castillus, qui erat Mercurius, ut scripsit Dionysio-
dorus. Hic idem Mercurius Deorum immortalium cultus, & sacra prior insti-
tuit, hominesque ad humaniorem vitam reuocauit, quare ita cecinit Horatius
libro primo Carminum:

Mercuri facunde nepos Atlantiis
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti, catus & decoræ
More palæstræ.

Hunc vndeum Hercules palæstris præsum esse crediderunt: quia cum prudē-
tissimus existeret, non mediocriter conferre ad palæstram putabatur, quoniam
cum viribus ubique coniuncta esset debet prudentia, quæ quoniam multa in ex-
plicatione insomniorum requiritur, somnia Mercurio consecrata creduntur, ut
in his carminibus videtur testari Apollonius libro quarto Argonauticorum:

ἄλλοι τε δὲ καὶ κούρη οὐ πύδ' ἀπὸ τῆς αἵματ' ἔλυσαν,
ἐνὶ στήθεσσι δ' αἰὲν ἐνθάδε δέσποιν' ἔχοντες ἐνὶ γυγίῳ,
ἀλλ' ὅμως μάλα δεικνύοντες, εἴσατο γὰρ δὲ
δαίμωνι δὴ καὶ ἐν τῇ αἵματ' ὅτι δ' ὄρεσσι
ἀρδύου λείποντο καὶ λιβὰ δ' ἐν γαλακτοῖς.
At ubi soluerunt illo de litore funem,
Nocturna in mentem veniunt insomnia, clarum
Ille colit Maia genitum, namque vbera visus
Est sibi mulgere, & glebam stillantibus albis
E mamma guttis miscere, & lacte rigare.

Quod etiam inquit Homerus in hymno in ipsum Mercurium composito:

λαίρῃ, ἱλατὴν γὰρ ὦν, ὅ γ' ἄπορ' ὁ νείρων,
Νυκτὸς ἐκασπύρας, πυλὸς δ' αἰών.
Prædonem, furemque boam, cui somnia cetera
Lege patent, seruasque fores, noctemque gubernas.

Aeschylus in Persis ipsum inter terrestres Deos numeravit, quem aduocat cum
inferorum Rege, & mortuorum in his:

Ἄλλ' ὅθ' οἱ δαίμονες ἀγροὶ
ἔντε· ὅ γ' ἱμῶν βασιλεὺς ἵππων,
τῆμ' ἄρ' ἐνθάδε λυγρὸν φάος.
Terrestres, catti dæmones,
Tellus Mercuri, & inferum
Res, in lucem animam remittite.

Hunc ipsum Deum tripitem vocant, ob triplicem potestatem, quam habe-
re creditus est. nam marinus & terrestris & celestis vocatus fuit, quod illi acci-
dit vel propter triplices vires, quas obtinebat, naturalem scilicet, moralem &
rationi obtemperantem facultatem: vel quia cum Hecate congressus tres ex il-
la filias suscepisset.

¶ Neque credebatur quis posse mori, nisi Mercurius animam hanc diuini-
tatis corpori alligatam a mortali vinculo soluisset: quare ita scripsit Sophocles
in Oedipode in Colono:

Τὸ δὲ γὰρ μὲν ἄγε
Ἐμὴς ὁ πρόμτος, ὅτε νεκρὸν εἶναι.
Hac enim Mercurius
Dux est mihi, sic inferum ducit Dea.

T 3 Quam-

Quamobrem & Home, libro 6. Odyss. non potuisse prius procos interire, quāquam Mercurius animas ex illorum corporibus euocasset: ut patet ex his:

Ἑρμῆς δὲ ψυχὰς κολοῖσιν ἐξ ἐκαλῆτο
ἀνδρῶν μινισίων, ὅτε δὲ φαίδος μετὰ χερσὶν
καλῆν, χερσὶν αὖτ' ἀνδρῶν ἡμματα θύλαται
ὧν ἔβλεπεν, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνοῦστας ἐγείρει.
Euocat hic animas Atlantides ipse procorum
Mercurius, manibusque tenet virgam: euocat otco
Hac animas, alias sub tristia tarrata mittit,
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

18 At Ouidius Faistorum libro quinto hunc pacis & belli arbitrum & autorem nuncupauit in his:

Pacis & armorum superis, Iouis, Deorum

Arbiter, alatu qui pede carpsit iter.

Scriptit Philochorus diem festum agi solitum apud Athenienses die decimo tertio lunae nouembri, quo tempore Choes vocata sollemnitate celebrabantur terrestri Mercurio consecrata: atque morem fuisse, ut ex omnibus generibus semina, ut nomen significat, in olla miscerentur, atque conquirerentur ab ijs, qui per diluuium fuissent seruati, qui Hydrophoria etiam alias agebant. At nemini tamen ex ea olla gustare licitum erat. Credebatur hic idem Deus animas quae suum tempus in Elysij campis expleuissent, Lethenque bibissent, in noua corpora inducere, ut diximus. Huic Deo sacra faciebant quicumque periculo capitis fuissent liberati, ut ait Pausanias in Atticis. Hic Iouis mandato Atum occidit, qui Io in vaccam versam seruabat. Huic statuae pro foribus domorum ab antiquis erigebantur, quia fur credebatur ceteros fures arcere, ut ait Aristophanes. Huius filium Pana fuisse scriptit Anytes in his:

Ἑρμῆα γὰρ ἀνὰ τὰ τέλην κολοῖσιν ἐκάλει
αὐτὰρ ὅτ' Ἑρμῆας Πάνατον οὐκ ἐκάλει.

Mercurium peperit supremum Iupitor, ipse

Pastorem peperit Panaque Mercurius.

30 Suscepit Erycem ex Aglauro Cecropis filia: ex Daira Oceani Eleuthinem, Bannum ex Alcidamea, & Philodamea Danae filia Pharam: Caicum ex Ocythoe, qui seā fluium Zaurū deiecit, & dedit nomen Caico Myxæ flumini, ut scriptit Chrysermus Corinthius in Peloponnesiacis. Polybum & Rhithonophyla: Myrtillum & Cleobula filia Aeolide Nympha Ladonis filia Eudandrum: ex Erythea Geryonis Noracem, Cydonem ex Acacallide, ex Issa Nympha Prylim, Lycaonem, Cupidinem, Eudorum, Dolopem, Lares, Auctolium, Erythum, Echionem, Aetalidem. Suscepit ex Hieria Gigantem præterea, cuius filia Angelia etiam mentionem fecit Pindarus in Alcimedonte. Multos præterea ex varijs mulieribus habuit filios, ne singulos recenseam. Huic Deo vitulus mactabatur, ut ait in 4. Metamorpho.

40 Dijs tribus ille focos toridem de cespite ponit.

Lauum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo,

Ara Iouis media est. Mactatur vacca Minerua,

Alipedi vitulus, taurus tibi summe Deorum.

Erat illi lac & mel præterea offerri solitum, ut in his carminibus scriptit Antigonus.

Εὐχολος Ἑρμῆας ὁ παῖς ἡμῶν ἐν δὲ γάλακτι

χαλρῶν, καὶ δούνην ποτὶς ὀμνενος μέλῃ.

Mercurius facilis pastores. munere lactis

Laturus: mox & dulcia mella capit.

Scriptit

Scriptis Galli stratus linguas victimarum solitas fuisse Mercurio in sacris offerri, ut testatur etiam Homerus in his: *γὰρ ἄρα δ' ἐν πυρὶ βόων*, linguas in ignes iecerunt. Bras autem vltima pars sacrificiorum & finis cum linguas in ignem iacerent, quæ consuetudinem primi Megarenſes inſeperunt. Nam ſcriptum reliquit Dircchides in rebus geſtis Megarſium Alcaihoum I elopis filium ob Chryſippi eadem exulem Megaris in aliam ciuitatem habitaturum profuſiſſe: qui cum in leonem Megarenſium agrum vaſtante incidiffet, ad quem cædendum & alij à Megarenſium Rege miſſi fuerant, & illam ipſe cecidit, & linguam eius caſam in peram coniecit, ac rurfus cum ea Megaram ſe contulit. Deinde cum dicerent, qui miſſi fuerant, ſe leonem occidiſſe, peram aſſerens eos arguit mendacij: quare cum Rex præ lætitia Dijs ſacrificaret, linguam poſtremam aræ inſoluit, atque ita manauit ad poſteros conſuetudo. Quidam tamen ſenſerunt linguam Mercurio dicatam, atque conſecrari debere, quia illam conueniat ſubditam & obtemperantem eſſe rationi ac prudentiæ. Multa cognomina ſortitus eſt Mercurius, vt Dijs ceteri, nam Caduceator, Deorum nuncijs, Enagonius, Dux, Propylæus, Forenſis, Polygius, Promachus, Epimelijs, Chriophorus, Acaceſius, Cyllenius, Citrus, & quia præſeſ morum, quia vendendi & emendi rationem prior oſtendiſſet, cum multa dolose vendantur, hunc Deum Dolium dixerunt. Atque hæc de Mercurio fabuloſe dicta ſunt, nunc veritatem inueſtigemus. Fuit Mercurius homo ſingulari ingenio & ſapientia, vt commemorauit Laertius in libro de falſa Religione: nam tres tantum numeratos fuiſſe à Mercurio triſmegiſto ſcribit, in quibus eſſet ſumma ſapientia, Vranum ſive Cælum, Saturnum, Mercurium. Idic enim literas inuenit, vt ait Zer es hiſto. 26. Chili. 2. mul-
 10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000
 1010
 1020
 1030
 1040
 1050
 1060
 1070
 1080
 1090
 1100
 1110
 1120
 1130
 1140
 1150
 1160
 1170
 1180
 1190
 1200
 1210
 1220
 1230
 1240
 1250
 1260
 1270
 1280
 1290
 1300
 1310
 1320
 1330
 1340
 1350
 1360
 1370
 1380
 1390
 1400
 1410
 1420
 1430
 1440
 1450
 1460
 1470
 1480
 1490
 1500
 1510
 1520
 1530
 1540
 1550
 1560
 1570
 1580
 1590
 1600
 1610
 1620
 1630
 1640
 1650
 1660
 1670
 1680
 1690
 1700
 1710
 1720
 1730
 1740
 1750
 1760
 1770
 1780
 1790
 1800
 1810
 1820
 1830
 1840
 1850
 1860
 1870
 1880
 1890
 1900
 1910
 1920
 1930
 1940
 1950
 1960
 1970
 1980
 1990
 2000
 2010
 2020
 2030
 2040
 2050
 2060
 2070
 2080
 2090
 2100
 2110
 2120
 2130
 2140
 2150
 2160
 2170
 2180
 2190
 2200
 2210
 2220
 2230
 2240
 2250
 2260
 2270
 2280
 2290
 2300
 2310
 2320
 2330
 2340
 2350
 2360
 2370
 2380
 2390
 2400
 2410
 2420
 2430
 2440
 2450
 2460
 2470
 2480
 2490
 2500
 2510
 2520
 2530
 2540
 2550
 2560
 2570
 2580
 2590
 2600
 2610
 2620
 2630
 2640
 2650
 2660
 2670
 2680
 2690
 2700
 2710
 2720
 2730
 2740
 2750
 2760
 2770
 2780
 2790
 2800
 2810
 2820
 2830
 2840
 2850
 2860
 2870
 2880
 2890
 2900
 2910
 2920
 2930
 2940
 2950
 2960
 2970
 2980
 2990
 3000
 3010
 3020
 3030
 3040
 3050
 3060
 3070
 3080
 3090
 3100
 3110
 3120
 3130
 3140
 3150
 3160
 3170
 3180
 3190
 3200
 3210
 3220
 3230
 3240
 3250
 3260
 3270
 3280
 3290
 3300
 3310
 3320
 3330
 3340
 3350
 3360
 3370
 3380
 3390
 3400
 3410
 3420
 3430
 3440
 3450
 3460
 3470
 3480
 3490
 3500
 3510
 3520
 3530
 3540
 3550
 3560
 3570
 3580
 3590
 3600
 3610
 3620
 3630
 3640
 3650
 3660
 3670
 3680
 3690
 3700
 3710
 3720
 3730
 3740
 3750
 3760
 3770
 3780
 3790
 3800
 3810
 3820
 3830
 3840
 3850
 3860
 3870
 3880
 3890
 3900
 3910
 3920
 3930
 3940
 3950
 3960
 3970
 3980
 3990
 4000
 4010
 4020
 4030
 4040
 4050
 4060
 4070
 4080
 4090
 4100
 4110
 4120
 4130
 4140
 4150
 4160
 4170
 4180
 4190
 4200
 4210
 4220
 4230
 4240
 4250
 4260
 4270
 4280
 4290
 4300
 4310
 4320
 4330
 4340
 4350
 4360
 4370
 4380
 4390
 4400
 4410
 4420
 4430
 4440
 4450
 4460
 4470
 4480
 4490
 4500
 4510
 4520
 4530
 4540
 4550
 4560
 4570
 4580
 4590
 4600
 4610
 4620
 4630
 4640
 4650
 4660
 4670
 4680
 4690
 4700
 4710
 4720
 4730
 4740
 4750
 4760
 4770
 4780
 4790
 4800
 4810
 4820
 4830
 4840
 4850
 4860
 4870
 4880
 4890
 4900
 4910
 4920
 4930
 4940
 4950
 4960
 4970
 4980
 4990
 5000
 5010
 5020
 5030
 5040
 5050
 5060
 5070
 5080
 5090
 5100
 5110
 5120
 5130
 5140
 5150
 5160
 5170
 5180
 5190
 5200
 5210
 5220
 5230
 5240
 5250
 5260
 5270
 5280
 5290
 5300
 5310
 5320
 5330
 5340
 5350
 5360
 5370
 5380
 5390
 5400
 5410
 5420
 5430
 5440
 5450
 5460
 5470
 5480
 5490
 5500
 5510
 5520
 5530
 5540
 5550
 5560
 5570
 5580
 5590
 5600
 5610
 5620
 5630
 5640
 5650
 5660
 5670
 5680
 5690
 5700
 5710
 5720
 5730
 5740
 5750
 5760
 5770
 5780
 5790
 5800
 5810
 5820
 5830
 5840
 5850
 5860
 5870
 5880
 5890
 5900
 5910
 5920
 5930
 5940
 5950
 5960
 5970
 5980
 5990
 6000
 6010
 6020
 6030
 6040
 6050
 6060
 6070
 6080
 6090
 6100
 6110
 6120
 6130
 6140
 6150
 6160
 6170
 6180
 6190
 6200
 6210
 6220
 6230
 6240
 6250
 6260
 6270
 6280
 6290
 6300
 6310
 6320
 6330
 6340
 6350
 6360
 6370
 6380
 6390
 6400
 6410
 6420
 6430
 6440
 6450
 6460
 6470
 6480
 6490
 6500
 6510
 6520
 6530
 6540
 6550
 6560
 6570
 6580
 6590
 6600
 6610
 6620
 6630
 6640
 6650
 6660
 6670
 6680
 6690
 6700
 6710
 6720
 6730
 6740
 6750
 6760
 6770
 6780
 6790
 6800
 6810
 6820
 6830
 6840
 6850
 6860
 6870
 6880
 6890
 6900
 6910
 6920
 6930
 6940
 6950
 6960
 6970
 6980
 6990
 7000
 7010
 7020
 7030
 7040
 7050
 7060
 7070
 7080
 7090
 7100
 7110
 7120
 7130
 7140
 7150
 7160
 7170
 7180
 7190
 7200
 7210
 7220
 7230
 7240
 7250
 7260
 7270
 7280
 7290
 7300
 7310
 7320
 7330
 7340
 7350
 7360
 7370
 7380
 7390
 7400
 7410
 7420
 7430
 7440
 7450
 7460
 7470
 7480
 7490
 7500
 7510
 7520
 7530
 7540
 7550
 7560
 7570
 7580
 7590
 7600
 7610
 7620
 7630
 7640
 7650
 7660
 7670
 7680
 7690
 7700
 7710
 7720
 7730
 7740
 7750
 7760
 7770
 7780
 7790
 7800
 7810
 7820
 7830
 7840
 7850
 7860
 7870
 7880
 7890
 7900
 7910
 7920
 7930
 7940
 7950
 7960
 7970
 7980
 7990
 8000
 8010
 8020
 8030
 8040
 8050
 8060
 8070
 8080
 8090
 8100
 8110
 8120
 8130
 8140
 8150
 8160
 8170
 8180
 8190
 8200
 8210
 8220
 8230
 8240
 8250
 8260
 8270
 8280
 8290
 8300
 8310
 8320
 8330
 8340
 8350
 8360
 8370
 8380
 8390
 8400
 8410
 8420
 8430
 8440
 8450
 8460
 8470
 8480
 8490
 8500
 8510
 8520
 8530
 8540
 8550
 8560
 8570
 8580
 8590
 8600
 8610
 8620
 8630
 8640
 8650
 8660
 8670
 8680
 8690
 8700
 8710
 8720
 8730
 8740
 8750
 8760
 8770
 8780
 8790
 8800
 8810
 8820
 8830
 8840
 8850
 8860
 8870
 8880
 8890
 8900
 8910
 8920
 8930
 8940
 8950
 8960
 8970
 8980
 8990
 9000
 9010
 9020
 9030
 9040
 9050
 9060
 9070
 9080
 9090
 9100
 9110
 9120
 9130
 9140
 9150
 9160
 9170
 9180
 9190
 9200
 9210
 9220
 9230
 9240
 9250
 9260
 9270
 9280
 9290
 9300
 9310
 9320
 9330
 9340
 9350
 9360
 9370
 9380
 9390
 9400
 9410
 9420
 9430
 9440
 9450
 9460
 9470
 9480
 9490
 9500
 9510
 9520
 9530
 9540
 9550
 9560
 9570
 9580
 9590
 9600
 9610
 9620
 9630
 9640
 9650
 9660
 9670
 9680
 9690
 9700
 9710
 9720
 9730
 9740
 9750
 9760
 9770
 9780
 9790
 9800
 9810
 9820
 9830
 9840
 9850
 9860
 9870
 9880
 9890
 9900
 9910
 9920
 9930
 9940
 9950
 9960
 9970
 9980
 9990
 10000

lum ferrent una cum ventis : quæ omnia non minus oratori & sapienti, quam planetæ ipsi conveniunt, nam acutissimum & oratione & ingenio ad res celestium inveniendas & explicandas oratorem esse convenit. Hic planeta reliquorum naturæ quibus adhæret se accommodat : quia prudentia in omni fortunæ vicissitudine, & in omni amicitia idem facit. Hunc præfecerunt eadem causa palatium, ut diximus. Dicitur Argum interemisse, qui contra Iovis voluntatem Io custodiebat, quia vis illa celestis & ratio, quæ est in nobis, quam Mercurium putarunt, omnes motus surgentes ex illa animæ nostræ parte, quæ propensior est ad iram, placat & componit, omnemque minus ordinatam animi cogitationem mitigat. hæc pars ubi quiescit, Argos potest appellari, cum & pydætarus sit ac deses : ac eadem ubi excitatur, centum habet oculos : quia si furorem & impetum iræ sequamur, illiusque cupiditati obtemperemus, multa committentur adversus humanas leges & divinas. hanc igitur partem trucidat Mercurius, siue ratio animæ nostræ, & quoniam ex ingenio versuto, tanquam ex vberissimo fonte, manat omnis vbertas & copia dicendi : eloquentiæ Deum ipsum Mercurium crediderunt. Tribuerunt illi potestatem tempestatum, quia sicut Dii maxime crediti sunt maris tempestates placare, ita turbulentissimarum civitatum discordias & contentiones via orationis mitigare conuenit : quæ res fecit ut linguæ Mercurio, tanquam illi Deo, qui orationis ornamenta & artificium dicendi primus inuenisset, consecrarentur. Nam hunc & literas & astrologorum cursus primum homines docuisse dictum est, & leges dedisse, quibus homines ad humanitatem informarentur, & nomina rebus imposuit, & instrumenta musica excogitavit, & omnia quæ ad doctrinam eruditionemque spectant, inuenit, quod ita significavit Orpheus in libro de Lapillis, quorum homines ad studia adhortaretur, ad speluncam Mercurii hortatus est omnium bonorum & modorum plenam :

ὅν δ' ἄνδρες ἀνδραγαθὸν καὶ πρῶτον ἔργον ἔστιν ἀνδρῶν
 ἐς πολὺν πλοῦτον ἀφ' οὗ καὶ τὰ θεῶν ἔργα γίνονται
 ὅς δ' ὅγε παρὰ τοῖς ἀνδράσι καὶ τῶν θεῶν δόξα
 αἰεὶ ἀνδρῶν ἀμφοτέρωθεν ἔστιν ὁ πολὺς κέρδιον
 εἶναι δ' ἀποδείξει, ἀποδείξει γὰρ ὅτι ὁ ἀνδρῶν ὁ ἴσως
 At quemcunque virum ducit prudentia cordis
 Mercurij ingredier speluncam, plurima ubi ille
 Deposuit bona, stat quorum prægrandis aceruus
 Ambabus valet hic manibus sibi sumere, & illa
 Ferre domum: valet hic vitare incommoda cuncta.

Sola enim sapientia rebus omnibus dominatur, quæ neque vllas celi mutationes, neque fortunæ minas pertimuit. Hunc, quoniam Deorum nuntium putarunt, non solum pro orationis vbertate, aut pro sapientia, quæ voluntatem Deorum indicaret, acceperunt, sed pro illa diuina vi, quæ diuinitus in mentes hominum infunditur, quæque res humanas omnes mirifice in suo ordine componit, & conseruat. Hanc, ubi somnia in mentes hominum infundere opinabatur, Mercurium somniis præcesse dixerunt : ubi rerum nasciturus ac morientium vicissitudines intuebantur, idque non sine Deorum voluntate fieri præterent, voluntatem illam ac vim diuinam, quæ ad ortum res perducere aut huiusmodi, siue ad inferos deduceret, vocarunt Mercurium : ita ut modo si ratio animæ nostræ, modo ratio & sapientia diuinæ voluntatis, vnde animæ nostræ deflexit Mercurius appellatus. Hæc autem illi fuerunt tributa, quod primus initium a Deo creati, & non sine diuinæ providentiæ gubernari hanc tantam diuersarum rerum mirabilitatem posse conspexisset : omniumque Deorum cultum inter mortales in-

stituit.

stiruisse, vidissetque sine Deorum nutu nullum fieri posse ortum aut interitum. His igitur de causis quia rerum diuinarum cognitionem ad nos detulisset Deorum nuntius creditus est. & rationem ortus & interitus diuinitus fieri docuisset dicitur cum Iulone & cum Ioue collocutus fuisse, earumque legum arcana hominibus explicasse, quare animabus mortuorum illum duces arbitrati sunt, cum alias ad inferos, alias in corpora reduceret. ac de Mercurio satis, nunc de Pane dicamus.

De Pane.

Cap. VI.

PAN vero, quem pastorum, venatorumque Deum, & vniuersæ vitæ rusticæ præsidem crediderunt antiqui, cuius filius fuerit, non satis constat: quippe cum varius eius ortus à diuersis scriptoribus tradatur. scriptum reliquit Homerus in hymnis Pana fuisse Mercurij filium, & bicornem, & capripedem in his:

Ἀμφίμοι θεοὶ εἰς οὐρανὸν γόνυ θύγατ' ἔπεισε μούσα,

Δίγοντόδ' ἡμ'· δεικνύμεναι φίλο κρότον.

Dicite Mercurij mihi prolem, dicite Musæ,

Capripedem, cantus & amicum, deinde bicornem

Duris autem Samius in eo libro, quem scripsit de Agathocle, Penelopem cum omnibus procis rem habuisse scriptis, è quorum congressu Pana inquit natum fuisse. Epimenides vero poeta Pana & Arcadem geminos è congressu Iouis & Callisti natos fuisse sentit: cum tamen Aristippus Pana è Ioue & Nympha Oeneide procreatum fuisse maluerit. Alij Penelopes & Vlyssis filium putant, alij ex Aethere siue Nereide natum inquit. Achaus poeta è Caelo & Terra: nec defuerunt qui Iouis & Hybreos siue iniurias, ut testat Ilacius. Pronapis poeta in suo protocostmo natum fuisse Pana cum tribus sororibus Partis è Damogorgone scribe. Herodotus in Euterpe Penelopes & Mercurij filium fuisse scripsit, ut est in his: Πάνι δὲ πατρὶν Πηνελόπης. Ἐκ τούτων γὰρ καὶ ἑμὴν λέγεται γενέσθαι καὶ ἑλλήνων ὁ Πάν· Πάνι vero Penelopes. Ex hac enim & Mercurio Pan natus esse dicitur à Græcis: Qui Penelopes & Mercurij filium tradiderunt, illi Penelopem in Taygeto monte armenta patris Icarij custodientem à Mercurio conspectam & amatam fuisse inquit, quæ cum alio modo se non potiri posse speraret, in hircum pulcherrimum vertitur, cuius illa caput vel amore vel fallacijs, ut diuersi senserunt, cum illo congressa Pana peperit, capite cornuto, barbaque ac pedibus hircinis, ut ait Homerus in hymnis. Hunc memoriam prodidit Pausanias in Arcadicis à Nymphis susceptum & educatum, & à Sinoe nymphea præcipue, quippe cum vel adules cum illis assidue versari fingatur, ut est in hymno Homeri:

ὅς ἐν ἀνὰ πύσσῃ

Δρυὶν ἔπειτ' ἀμυδρὸν ποταμὸν χοροῖσιν ὕμνους.

Cum placidis Nymphis syluis versatur in altis.

Atque in his Platonis carminibus dicuntur Nymphae fistula Panos delectatæ circa illum tripudiare, Hydrades scilicet siue aquaticæ, & Hamadryades:

Στάτω λαοὶ δρυάδων λέγας, οἳ τ' ἀνὰ πύσσας

κροῦσι· καὶ βλήκ' πολυμυγὴς τοῦδε Πάνου.

Autos ἐπεὶ σύρ' ἔγγυς ἐλθὼν εὐκλαδὸς Πάνου·

ὕγρην ἱεὺς ξυκτὴν χεῖρα νύκτωρ καλὰ μῶν.

αἱ δὲ πύρρ' ἀλλερόισι χόρον ποσσὶν ἐπὶ σάκκῳ

ὕδριαδες ὕμνους· Νύμφαι ἀμυδρὰδες.

Conticeant Dryadum colles, fontesque perenneæ

Ipsaque conticeant pignora parua gregis:

Fistula dulce canit quia Panos, labra caporis

Humida

Humida ut illius addita sunt calami.
 Hunc circa statuere chorum molli pede Nymphæ
 Hydiades, pariter Nymphæ & Hamadryades.
 Hunc igitur Nympharum ducem vocavit antiqui, ut apparet ex his carminibus. Anytis
 κρημοβάταν δίκροισι νύμφων ἡγήτορα Πάνα
 Ἀζόμεν, ὃς πύργου τοῦδε κακὰ ἐξέρ.
 Monuagum columus cornutum Pana, ducemque
 Nympharum: cuius saxea structa domus.

Hunc Deum pingebant & sculpebant facie caprina, hircique cruribus, quamvis
 illum non esse huiusmodi censerent, ut ait Herod, in Euxippo γράφουσι δὲ δὲ
 καὶ γὰρ οἱ ἱστοριογράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ πανός καὶ ἀπαρὲς ἄλλως τὸ
 γὰρ καὶ αὐτὰρ οὐκ ὁμοῦν καὶ ὁμοῦν καὶ ὁμοῦν καὶ ὁμοῦν, οὐτὶ τοῦτο νημζο. τὰς εἶναι μὲν ἄ
 λλομοῖον τοῖσι ἀλλοῖσι θεοῖσι. pingunt vero & sculpunt pictores ac statuarii, si
 cui etiam Græci, Panos imaginem: caprina facie ac hirci cruribus: non quia il-
 lum huiusmodi esse arbitrentur, sed similem. Dis cæteris. Lucianus in dialogo
 Pan. & Merc. illi etiam hirci caudam supernatibus inionxit præter hirci nasum
 & barbam. fama est hunc etiam fuisse Deorum nuntium, tanquam patrē, & gre-
 ges pascisse, cum amore Dryopis incaluisse, ut est apud Homerū in eo hymno
 ὅταν ἐρμῆϊ λυγρὸν ἴδωμι ἔχον ἄλκην
 ἔνθα πον, ὡς ὅτε ἀπασὶ θεοῖσι δοδὲ ἀργυροῖς ἐστὶ.
 καὶ ὅς ἐς ἀρκάδιον πολυπιδάνα μῆτρα μίλων
 ἐστὶν, ὅσα δὲ οἱ τὴ μένος κυλλῶν ἴδω
 ἔνθ' ὅτε, καὶ θεὸς ἄν' ἀφ' ἀρ' ὅσ' ἔχ' ἄλκην
 αὐτὸν ἴδωμι ὅταν ἐστὶ. θεὸς γὰρ πῶτος ὕμνος ἀπ' ἑλάν.
 ὕμνος δὲ πῶτος ἀπ' ἑλάν. δρυόσι φίλ' ὅστις μυχῶν.
 Mercurius veluti superiorum nuntius ante
 Esse ferebatur, sic nuntius iste Deorum est.
 Arcadiamque ovium petiit terram iste feracem,
 Est sibi sacratum nemus, & Cyllenius hic mons.
 Hic Deus existens ovium sit pastor, & idem
 Mortaliferum Dryopis calefactus amore.

Hunc altera manu fistulam, altera baculum incurvum gestare solitum, dicit Lu-
 cianus in Baccho, cui pinus inter arbores fuit consecrata. At Theophrastus lib. viii,
 sed plures Panes videtur putasse, cum scribat in Amaryllide

τὸ, τὸ γένος ἡ σατυρίστας
 Ἐγγυθεν, ἢ πάντας κακογέμους ἐπίσδει.
 Es simili genere octius

Vel Satyris, vel trura retortis Panibus ipse.

Existimant antiqui Pana montium esse præsidem, omniaque armenta & gre-
 ges, qui in montibus vagarentur, in ius esse tutela: quippe cum is ab Arcadi-
 bus fuisset in Mænalo monte educatus, quod vero montibus præesset, ita testa-
 tur Hom. in hymno

ὃς πάντα λεοφάνειετα δέλοισιν
 καὶ κίρκας δέμων, καὶ πορφυροῦ καρίων
 Ἴλλε νινυλάϊνα ἐστὶν ἰστίος, ἴστω ἡγε
 Culminas: saxosos colles custodit, & idem.

Ea de causa Virgilius in primo Georg. Pans custodem ovium, & pastorum præ-
 sidem appellavit in his:

Ipsē nemus linquens parium, saltusque Lycæi
 Pan ovium custos, tuas si tibi Mænala cura.

& inde
 Fortuna-

Fort unatus & illedeos qui nouit agrestes,
 Panaque, Syluanumque senem, Nymphasque sorores:
 Quem posse gregis vbera implere existimant dum fistulam inflaret, vt scrip-
 sit Ibycus in his:

ὅταν φερβομένης ἰσὰν φάτω ἄντι ποίμανε,
 κυρτόν ὑπὲρ χροσίων χεῖλος ἰεὶς δὲ δὴ καὶ
 ὦφ' αἰμὴν λευκοῖς βαβριδῶτα δῶρα γάλακτος
 οὐβάσῃ ἐκ κλυμῆϊου πυκνὰ φέρωσι δόμον.
 Σοῖδ' ἡλῶς βομῶσι παρὲς ἀμνὸς πόσις αἰγῶν
 φοῖνον ἐκ λαοῦ ἐνθὺς αἰμ' ἐρύγῃ.

O Pan pascendis gregibus custodia fida,
 Vt labra auratis addita sunt calamis
 Fistula dulce sonet niuei quod munere lactis
 Ad Clymeni porthe vbera plena casas.

Vir tibi caprarum struam mox stabit ad aram,
 Villosaque cruor deflueret jugulo.

Fuit etiam venatorum Deus, quem maxime Arcades coluerunt: qui si fauisset
 pueretur venatoribus, ab illis colebatur a venatione reuerfus: si frustra labo-
 rassent, scillas in illum coniciebant, vt testatur in his Theocritus in Thalyfia:

ἢ μὴ τὰυτ' ἴδῃς ὅταν φῖλα μὴ τύτῃ παῖδες
 ἀρκάδοι σκίλλαισιν ἑσθ' ἡλυσάσιν ὤμους
 ταῖκα μαζίσδουσιν, ὅτε κρῖα τυτθὰ παρῖν.
 Illud si facies, scillarum verberare crebro
 Mox latus, vt humeros non percutiere reuerfus
 Arcadicis, cum parua caro est venantibus illis.

Atque Ouid. in epist. Phædra: vna cum Diana Panes & Satyros venantium ita
 praesides facit:

Sic tibi secretis agilis Dea saltibus addit.
 Syluaque perdendas praebet alta feras.
 Sic fat eant Satyri, montanaque numina Panes.
 Et cadat aduersa cuspide fons aper.

Fabulantur Dionysum Iouis filium natum ex Arge nymphe ex Lydo vrbe Cre-
 tæ raptæ & in Argillum montem deportata Pana cum Satyris sibi delegisse in
 milietam, atque cum subierisset Indiam Pan, & mox Iberiam prius vocatam à
 flumine, de suo nomine regionem appellauisse Hispaniam. Sed quid venatorum
 Deum fuisse dicimus? implemet Pan fuit venator, vt ait Theocritus in Thyrside:

τοῦ πάντα δειδιδάμεν ἢ γὰρ ἄτ' αἰγῶν
 ταῖκα κακῶς ἀμπαύεται ἔντι γέ πικρὸς.
 nam Pana timemus.

Venatu vt rediit defessus, sit grauis ille.

Mémoræ prodidit Iacius Pana Denm Echo adamasse, quare eū maritū Echus
 appellauit Theocritus in his carminibus:

ὕλοβότας, φιλόδενδρος, ὁρῶσα ὑλαὺν πόσιν ἢ χροῖς,
 πάσποπες, τυτθῶν, μάλα φίλας ἀγέλας.
 Montiuagus, custos ouium, cornutus, & Echus
 Coniux, cuncta videns, letus & arboribus,

Quam amicam nominauit Archias in his carminibus:

ἢ γὰρ περὶ ἑσας ὁρῶν φίλη πάντες ἐταίρην
 ἄντι τῶν φθόγγων ἐπελάτῃ δὲ μένιν.
 Echo laxosam cernis, quæ Panos amica est.

Inge minat captos protinus illa sonos.

Ex illa siliam Iryngem suscepisse dicitur, quæ Medæ dedit medicamina ad capiendum Iasonem. Hic idē amavit postea Syringa Nympham, quæ in palustres calamos fuit conuersa, ut ait Ovi. in 1. Metam.

Panaque, cum prensam sibi iam syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuisse palustres.

Mox calamis à vento agitata, sonumq; facientibus syringis fistulam ex iis fecit, ut ait Ovid. Memorant hunc ad montes vocatos Nomios, qui nō procul absunt à Lycosura vrbe, fistulæ modos inuenisse, ubi Molpea fuit vicus, & templum

- 30 Panae Nomij. Fuit etiam à Iuna amatus, cum in niueum arietem pulcherrimum se conuertisset, quod testatur Virg. in 3. Georg.

Munere sic niueo lactis, (si credere dignum est)

Pan Deus Arcadiæ captam te Luna se sellit.

Fama est hunc cum Cupidine aliquando, fuisse colluctatum, & victum, quare sic coactus Syringam nympham amare. Dicunt præterea Cererē, ipsam Neptuno, de quo, ut quidam voluerunt, equum: ut vero alij Heram peperit ab Arcadibus vocatam, indicatam Ioui à Pane fuisse. Nam cum Ceres ea, quæ de raptu Proserpinæ contigertat, audiuisset, aiunt ipsam Cererem se in specum abdidisse ibi in Arcadia sumptis vestibus lugubribus, ac lucem vitasse: quare accidebat ut om-

- 30 nes terræ fructus interirent, ac pestis homines passim conficeret, cum Dii omnes ad Cererem querendam missi fuissent. Pana inter venandum serunt ad Elaium Cererem vidisse ac Ioui indicasse, quam per Pædas Iupiter placuit, ut restatur Paus. in Arcadica. multæ res gestæ Panos commemorantur; nam & timorem Gallis Græcorum hostibus per noctem immisisse dicitur, cū Græciam Brenno duce inuaserunt, quo illi in fugam sunt versi; & Atheniensibus in bello nauali opem tulit, & Medos profligauit, ut restatur Simonides in his carminibus:

τοῖς τραγούτοις ἡμὶς Πάνα, τὸν ἄρμαδά τοῦ κατὰ μῦθον,
τὸν μὲτ' ἀθῶναιον, εἰσατο μιλτιάδης.

Arcada, capripedemque in Medos Panalocaui

Me pro Cecropiis gloria Miltiadis.

- 30 Hic etiam Typhonē dicitur retibus implicuisse. Coluerūt Pana piscatores etiam cum in locis maris propinquis plerunque versaretur, quem etiam ἀλίπλαγῆν siue per mare vagantem Sophocles in Aiace appellauit. Colebatur in promontorijs præcipuè, quæ mari alluebantur. Offerebatur huic Deo lac & mel in pastorum poculis, quod significauit Theocritus ita in Vitoribus:

ταύτῳ δ' ὅτῳ μὲν γαυλὸς τὰ πανὶ γάλακτος,
ὅτῳ δ' ὅτῳ σκαρίδας μέλιτος πλάκῃ χρίσας.

Pani octo statuum spumantis pocula lactis.

Totque scyphos, cum melle sauos, ceramque tenentes.

- 40 Quare non rite sacrificabant, qui tauros illi immolabant, aut qui in aureis poculis lac vinum offerebant, cum vasa ex eo metallo superis ac celestibus Deis, non autem terrestribus, vel pastorum curam habentibus conuenirent, quod significauit Apollonius Smyræus his versibus:

Ἀγρῆ τῶν θεῶν εἰμι, τί μοι χρυσὸν δειλέων
Σπινθῆτι, παῖδ' Ἰταλοῦ χρίτα μέθυ βορμῶν;
ἢ γυροῦνταῦρον σέση προσδέτε τῶντας;
οἷσας· οὐ τοιούτοις δῶμασι τέρπομεθα.
Πᾶν ὁ παρωρεῖται, αὐτόχουλος, ἀρροτοῖντες
Εἰμὶ, καὶ γὰρ χθονίου γλαυκοτότης κύλιος
Sum Deus agrellis, cur his sunt aurea sacris

Pocula

Pocula? quo vinum funditis Italicum?
 Ad petram cur stat taurus cerulce ligarus?
 Parcite: non hæc est victima grata mihi.
 Pan montanus ego sum, ligneus, ipsaque vestis
 Pellicea est: mustum & hilibusque bibo.

¶ Atque de Pane Deo quæ fabulosè dicta sunt ab antiquis, explicauimus: nunc quid Pana esse putauerint, perquiramus. Lucianus in concilio Deorum Bacchum semihominem mitra ornatum ac ebrium semper ferè, effeminatum, mollem, propè infantem, vinum à matutino tempore ad siderum vique ortum redolentem hunc deformium Deorum agrestium chorum introduxisse scribit: Pana, Silenum, Satyros, qui agrestes fuerunt homines, & caprarum custodes saltationibus dediti, quorum corporum formæ ob deformitatem fuerunt insignes. Dicitur fuit Pan, ut alii voluerunt, quia ex omnibus procis natus sit. ac Homerus in hymnis quia Deorum omnium mentes delectauerit cum citharam nuper natus scitè pullaret, ut est in his:

Πᾶνα δὲ μὲν καλῶσιν οἱ τὸν ὄρνια πᾶσαν ἑτερῆ.

Panaque dixerunt, quia cunctos iuuerit idem.

At Orpheus Pana vniuersam naturam esse intellexit, quippe cuius elementa & cælum sint membra, ut patet ex his versibus:

Πᾶνα καλῶ κρατερὸν γὰρ θεόν, κοσμοῖο τὸ σῦμπαν.

οὐρανὸν, ἡ δὲ θάλασσα, ἡ δὲ γῆ, πάντα περιβαλλέειν,

καὶ τὸν ἀθάνατον. τὰ δὲ γὰρ μέλη ἐστὶ τὰ πάντα.

Pana voco magnum, qui totum continet orbem,

Qui mare, qui cælum, qui terras frugiferentes,

Aeternumque ignem: hæc Panos sunt omnia membra.

Pingebatur Pan cornibus ad cælum vique protensis, ignea facie, barba promissa, qua pectus tegebatur: altera manu virgam, altera septem calamorum fistulam gestabat. erat indurata pelle variis maculis distincta, cuius membra inferiora erant hispida & horrida atque hirsuta. hinc effectum est ut alij naturam, alij Pana solem esse putarint, tanquam gubernatorem & moderatorem rerum omnium, quem idcirco Pana vocarunt. Pana rursus dixerunt esse Mercurii filium, quia cum Mercurius sitivis diuina ac voluntas, ut diximus, quæ res ad ortum perducit, ac Pan naturalia simplicia corpora, vniuersa illa à diuina voluntate gubernantur: quam eandem vim cum aliquando Iouè dicerent, Mercurium Iouis filium finxerunt. Nihil vero est aliud Pan, quam natura ipsa à diuina providentia, mentisque proficiscens ac procreata. Plato tamen in Cratilo videtur Pana orationem putasse, quæ à Mercurio, siue ab animi cogitationibus rationationeque proficisceretur: atque cum superior pars esse Panos pulchra, & homini persimilis, inferior deformis, & persimilis brutis: putauit diuinum ac verum in Diis esse, falsum in multis hominum. Quod vero ex omnium procorum congressu cum Penelope natus sit, id prorsus abhorret ab ipsa natura, quippe cum vasculum forminx, quæ semen genitale exipit, statim claudatur, ita ut neque accipiendo neque emittendo omnino pateat cum ex vno, vtroque acceperit, donec fetum auixerit & absoluerit. Neque potest illum animal à diuersis maribus procreari. At quoniã Pan vniuersa corpora naturæ continet, ut nomen significat, dicitur ex vniuersis que existunt esse genitus, siue ex omnibus consistere. Qui Mercurii filium esse tradiderunt, Pana nuper natum in pelle leporis aiunt à Mercurio fuisse involutum, & in cælum portatum, ut testatur Home. in hymnis:

ἦν ποτὶ δὲ ἀθανάτων ἰδρὰς καὶ παῖδα καλῶ, ἴας

ἀνθρώπων ἐν τῇ κοίτῃ οὐρανίου λαγῶν.

Mod.

Montani leporis vestitum pelle Deorum

Mercurium, superum in sedes pater attulit ipsum.

Ilud sanè significat nihil aliud quam rerum naturam statim nam celerrimo motu agitari ceptant. Nam quis nesciat omnia quæ sunt velocissimo colorum motu circumdari? Alii præterea hunc à Nymphis educatum fuisse Thaletis Milesii opinionem secuti, quia non solum humor rerum omnium autor, creditus est ut ait poeta, qui Oceanum rerum omnium patrem, matrem Tethym appellauit, sed etiam putatus est omnia conseruare & nutrire: qui idem Pan cum omnia postea complexus sit, dux & princeps Nympharum dictus fuit. At nunc formam corporis, & cur eadem illam sinkerint, inquiramus. Fani cornua ad Solis imitationem tradiderunt, cum eundem Solem esse crederent. Alii pardalis pelle, at non leporis indutum fuisse maluerunt, quam formam alii ad stellarum similitudinem datam putarunt; alii ad terræ formam, quæ multiplicia animalium & plantarum genera procreat, fluuiorumque & montium varietatem mirificam, mariaque cæplura, cum alibi & sterilis & arida sit, quibus rebus tanquam maculis multisque cibis distinguitur. Neque aliud sanè partes inferiores Panos hirsutæ significant, quam sylvarum & arborum frequentiam. Caprini pedes repentinos subterraneos motus, vel ut alii maluerunt, terræ stabilitatem, atque mutationes subitum, quæ sunt in aere significant. Quamuis alij solis naturam per Pana significari crederunt: quippe cum putarent pedes esse caprinos, quia solis virtus in terra habet pedes, sua fundamentum, cum in celo sit caput. Hunc generationis & corruptionis autorem ita significare videtur Orpheus in eo carmine, quod scripsit inter cæteras laudes Panos Dei:

Αὐτοῦ δὲ φύσιν ἡ φύσις τῶν πάντων ἀναρτῶνται.

Nam tua naturam rerum prudentia multas.

Facies rubra ætheris naturam, fistula septem calamorum modo ventorum varietatem, modo harmoniam septem tonorum celestium. Huic illi falcem, alii virgam tribuerunt: qui falcem, nihil aliud esse putarunt quam industriam naturæ in amputandis superuacaneis, quod & ad generandum & ad conseruandum singula necessarium est: qui virgam, potestatem naturæ in rebus omnibus indicarunt, cum illi quasi sceptrum tribuerint. alii cornua Fani tanquam soli tribuentes barbam eius promissam solis ipsius lumen esse dixerunt, qui videlicet habebat fistulam, quia per calorem solis omnes ventorum status exluuntur. Caprinos idcirco habebat pedes, quia dictum est, quod ea via, quæ in omnia corpora per solem portigitur, diuinis corporibus adiuuantibus in terræ elementis peruenit, ac desinit. Neque illi aliud quam solem putarunt, qui montium præsidem Pana, & pastorum & venarum Deum dixerunt: sol siquidem animalibus omnibus plurimum confert, per quem & pabulorum vberitas fit, & penuria: quare illum in prato amantissimo inter suauissimos flores fistula canentem inducit, Homerus in his carminibus:

Ὀρχοῖσιν ἀνὰ λόφον ἔστην παρὰ πρὸς ἡμῶν, ὅθεν ἰσχυρὸν ἔστιν ὀρίανδον.

In molli prato, crocus illic, atque hyacinthus, quæ sunt, animalibus.

Spiræ odoratas inter quam plurimus herbas.

Dicunt illum fuisse cum Cupidine colluctatum, & ab eo victum, quia, ut diximus, amor & litigium principium fuisse rerum naturalium putata sunt. Amor enim procreandi materiam excitat, & in omnes formas ad generationem effingit, quæ ita dicitur ab opifice superata dum cum illo colluctatur. Fama est præ-

tērea Echo fuisse à Pane amatam, quippe cum cōsorum harmoniam Echo esse putarent, quæ redundaret è ratione motuum. Atque ad septem planetarum imitationem septem chordarum instrumenta musica prius fuerunt inuenta, quamuis Seueritius Boethius in libro de Musica refellere conatur Pythagoricorū opinionem, qui cēlos harmoniam efficere censuerunt, cum nulla fiat sine aere. Pan igitur omnium mortalium primus, vel Deorum potius, creditur è septem calamos cōcine inter se cōnexorū fistulā excogitasse, quare ita ait Virg. Aeglo. 2.

Pan primus calamos cera coniungere plures
Instituit.

Hæc eadem causa fuit cur Syringa Nympham à Pane amatam fuisse sinxerint antiqui, quæ cum vin effugere non posset, in calamum fuit conuersa. Nam cum ad ripas Ladonis fluminis Pan aliquantulum constitisset, ventusque calamos leuiter agitaſſet, quidam perforati harmoniam emittere, ac suauem sonum deprehēſi sunt. hos carpens Pan fistulam, cum illos infiaſſet, paulatim inuenit: qui calami cum nati eſſent in Ladone flumine, & syrinx sue fistula, quæ sonum emittebat vocata fuit Ladonis filia scilicet, quæ nihil aliud erat, quam calamus. Nā syrinx vel fistula vel cantum fistulæ apud Græcos significat. Testatur Lucretius lib. 5. calamos à vento agitatoſ sibilum prius emiſſe, ac postea in locis paludosis id à pastoribus obseruatum dedisse facultatem inuentioni, ut patet ex his:

Et Zephyri cana per calamorum sibila primum

Agrestes docuere cauas inflare circuitas.

Inde minutatim dulces didicisse querelas,

Tibia quas fundit digitis pulsata canentum,

Auia per nemora, ac syluas, saltuque reperta

Per loca pastorum deserta, atque omnia dia.

Illud cū Pan pastor primus reperiſſet, creditus est deus ut reliqui rerū multarū inuētores. Amauit etiā Lunam, quia materia rerū oīum naturalium aſtorū beneficio & lunæ præcipue informatur, & ad p-creationem properat. Ha materia cum Pan vocetur, mareque ipsum, etiam intra se contineat, iure Pan piscatorū etiam fuit Deus, quæ omnia breuiter complexus est Orph. in hymnis hoc pacto:

αἰμονίας ἡδονῶν κρείων φιλοταίγμων μάχης.

φάρτασι δὲ παρὰ γὰρ φέβου ἡ παλαιὰ Κροτῆϊον.

αἰγὸν ὀμῶς καὶ παν ἀναπιδάνας, ἡδὺ τε βούταυς.

Εὐσχοπῆς, θυρεὺς δὲ ἡχοῦς φίλῃ σύγχρητι μῦθῳ.

πρωτοφῶν, γενέταρ πάντων, πολυαῖνυμ δαιμόν.

Harmoniam mundi faciens dulcedine cantus.

Terrorumque autor mortalibus, & moderator.

Caprarum gaudens pastoribus atque bubulcis.

Musarum dux, & venator, amator & Echus.

Cunctorumque parens idem celeberrime dæmon.

Atque totus ferè hymnus consumitur in commemorandis iis potestatibus & viribus, quæ tribuitur elementis: quippe cum illud fuerit antiquorum institutum ut sub fabularum figmentis vniuersa naturæ consilia & seriem occultarent, vna cum vitæ rectè instituendæ præceptis: cum tamen Deorum fabulæ magis ad res naturæ: hominum, ad mores magis pertinerent. ac de Panē satis, nunc dicatur de Satyris.

De Satyris.

Cap. VII.

Satyrorum origo quæ fuerit, aut è quibus parentibus sint geniti, vel ubi, vel quando esse cæperint, vel qua de causa fuerint Diu habiti ab antiquis, neque in

in quentquam antiquorum scriptorum fide dignum incidi, qui explicaverit, neque ipse excogitare potui. At quae de his mihi cognita sunt putavi esse breviter explicanda. Horum sententiam praetermittendam duxi, qui Fauni vel Saturni filios fuisse Satyros crediderunt, cum nullis certis rationibus nitantur. Plinius lib. 7. nat. hist. animalia Satyros esse scribit velocissima, quas quatuor pedes haberent, in subsolanis Indorum montibus, humana effigie, ac recte currentia. Hi manibus esse dicebant aducis, cornua habere in fronte, cum pars extrema similis esset caprarum. Scriptum reliquit Paul. in. Artici Euphemus ex Carja in extremas Oceani partes delatum multas desertas insulas inuenisse, in ynam. quarum Satyrida vocatam cum tempestate coactus egressus esset, incolae tyfos, & caudas habere iuxta clunes haud multo minores equinis, reperit. Illi, ubi primum adesse homines senserunt, cucurrerunt ad naues, nullaque emissâ voce in mulieres, quae erant in nauibus impetu facto manus iniecerunt, At nauis trepidi barbaram mulierem, quam secum vhebant, exposuerunt, in quam illi petulantissimè irruentes undique appetuerunt. Dicebant ut esse Satyri Bacchi socii, ut Sileni, sicuti et datur Plato in illo Epigram. in Satyrum:

Εἰ μὴ μὲν ἐν κρηναῖο φῖλος Σάτυρον Διόνυσον

Αἰθερὶ δ' ἀργυρίαν ὕδατα Ναιάδα.

Nam sum ego cornuti gratus seruus Dionysi.

Libo pulchrarum flumina Naiadum.

Hos etiam conuictorum amicos appellauit Nilus in eo carmine:

Πάντες μὲν σάτυροι φιλοκέρτατοι.

Omnis amat Satyrus conuicta.

Dicti sunt autem Satyri à salacitate, ut ait Theoc. enarrator: cum σάβη tentigo sit & titillatio ad Venerem. Hi cum essent seniores, dicebatur Sileni, ut ait Paul. in Art. At Nicandri enarrator non antiquiores fuisse Satyros vocatos scribit, sed ab antiquis Silenos dictos fuisse Satyros hoc pacto: οὗτοι δὲ οὐκ ἡμεῖς σάτυροις λέγομεν, ἀλλὰ χαῖνοισι λέγουσιν ἐκάλουν, ἀπὸ τοῦ σιλλαινεῖν ἐστὶ λοιδόρεῖν. at vero quos Satyros nos appellamus, antiqui nominarunt Silenos ab eo quod est Sillain, quod conuictari significat. Hos tamen nonnulli arbitrabantur esse daemones, ac pro Diis coluerunt. Fuit autem consuetudo, ut illi primicias pomorum & vinarum offerrent, ut testatur Leonidas:

Πλεονότοις σάτυροις, καὶ ἀμπελοφύτοι βέλχεσθαι

ἡρώναξ, ἀρώτης δ' ἀργύματα φυτῶν.

Ὁ γὰρ ὡν οἰνητὸν τριῶν ἐκρίνατο τοῖς θεοῖς.

Εμπλοσας οἶνον ἀρωγχοῦ τοιοῦτο κάδοις.

Heronas Satyris, vites Bacchoque tuenti.

Arboribus prima haec munera rapta dedit.

Vinea cum triplex produxerit, ecce sacrauit

De primo musto tres simul ille cados.

Scriptis Pomponius Mela insulas quasdam ultra Atlantem Mauritaniae montem fuisse, in quibus per noctem lumina viderentur, cymbalorumque ac tympanorum, & fistularum & tiliarum strepitus audiretur, cum tamen nemo per diem cerneretur: quas insulas Satyri habitare crediti sunt. Sic scriptum fuisse inuenimus in ea navigatione Annonis ducis Carthagenensium, quam fecit ultra columnas Herculis in Libyae partibus, quam reuerius Carthaginem in templo Saturni deposuit, ut scribit Arrianus: nam praeter caetera auditu admirabilia haec etiam in illa scribebantur: Ἀρχὴν ἔλαβον εἰς μέγαν κόλπον, ὃν ἔφασαν οἱ ἑρμῆες καλεῖσθαι ἑσπέρου κέρας· ἐν δὲ τοῦτο γένετο καὶ ἑτέρα, εἰς ἣν ἀποβάτες ἡμέρας μὲν οὐδὲν ἀφαιρούμεν, ὅτι μὴ ὁ ἄλλος· νυκτὶς δὲ πῦρά τε πολλὰ καὶ μύματα, καὶ θάλασσα αὐτῶν

ἀὼν ἡνιόχευεν, κομβάλαυτε καὶ τυμπάνων πάλῳ αἶον ἢ κρυγῶν μυρία. φόβου δὲ
 ἔλαβεν ἡμεῖς. Donec ad magnum quendam sinum peruenimus, quem interpre-
 tes Vesperī cornu vocari dixerunt: in quo alia erat insula, in quam egressi, nihil
 per diem, nisi syluam videbamus. at per noctem ignes permultos accensos, & vo-
 cem fistularum audiebamus, cymbalorumq; ac tympanorum incredibilem stre-
 pitum, quare nos timor inuasit. in his enim locis magna Satyrorum multitudo
 habitare credebatur. Huiusmodi monstra cum aliquando mortalibus apparuis-
 sent, homines rudes & ad timorem propensi, minime considerantes naturam ean-
 dem malignam & diuinam esse non posse, quicquid formidabile vel admirabile
 apparuisset pro Deo habuerunt. atque cum Satyri per syluas crederentur vagari,
 quibus armenta vel greges fierent obuij, ne his nocerent, inter Deos pastorum
 illos reuulerunt, at nunc de Silenis dicamus.

De Silenis.

Cap. VIII.

AT qui multi fuerunt etiam Sileni, quādo Pausanias in rebus Atticis natu ma-
 ximos Satyrorum silenos nuncupatos fuisse memorat, sed vnus præcipue
 inter illos cæteris antiquior memoratur, qui cuius filius fuerit, non constat: nisi
 quod in ciuitate Malea Laconum natus est vt ait Paus. & Pindarus. at Catullus
 in Nyfa Indiæ ciuitate natum esse Silenum memorat ita in Argonauticis:

At parte ex alia florens volitabat Iacchus
 Cum thyrsō Satyrorum, & Nyfigenis Silenis.

Ferunt præterea Silenum Bacchum educaſſe, vt testatur Orpheus in hymno in
 Silenum hoc pacto:

Κλυθίμου δ' πολύστμον προφῆ βαλχοῖο τῖβλυδ,
 Σιλῶν δ' ἄριστος, τετταμῆς πασι θεοῖσι,
 καὶ θυγατρὶ βροτῶν, ἱερῆς τετιρόσιν ὤρας.
 Hæc audi Silene pater, Dionysi & alumne,
 Optime Silene, & cunctis grauisime diuis:
 Grate viris pariter cunctis, prædulcis & Horis.

Hunc scribit Lucianus in concilio Deorum senem fuisse, & caluum, & finum, &
 asino plerunque vrentem, brevis staturæ, corpore obeso ac ventricoso, auribus
 magnis & arrectis, tremulum, baculo innitentem. at plures fuisse Silenos, & Dio-
 nysum ab ijs educatum, scripsit Nicander in Alexipharmacis:

ὅς δ' ὅτε δ' ἀγρίεσσιν ὑποβλήαντες ὁ πῶπλος
 Σιλῶνι κραισσοῖο διανύσοιο τῖβλυδ
 Sic vbi syluestres vuas pressere, Lyxi
 Sileni comites cornuti, & patris alumni.

Hunc semper fere ebrium fuisse inquit Virg. ita Egllog. sexta:

Chromis & Mnasyllus in antro
 Silenum pueri somno videre iacentem,

Inflatum hesternis venas vt semper Iaccho.

Hunc Satyri semper comitabantur, vt innuit in his Ouid. in 2. de arte aman.

Ebrius ecce senex pando delapsus a fello,

Clamant Satyri surge age, surge pater.

Hic vna cum ipsis Satyris semper ferè Bacchum sequebatur, vt est in libro quar-
 to Metamorph.

Bacchæ, Satyrique sequuntur,
 Quique senex ferula titubantes ebrius artus
 Sustinet, & pando non fortiter hæret a fello.

Fama

Fama est hunc Silenum à Mida vino in fontem quendam infuso captum fuisse, quod vino maxime delebatur, ut ait Pausanias in Atticis, atque id ita scripsit Ovidius libro vndecimo Metamorph.

Hunc allueia cohors Saryri, Baccheque frequentant:

At Silenus abest titubantem annisque meroque

Ruricolæ cepere Phryges: vinumque coronis

Ad Regem duxere Midam.

Crediti sunt fuisse mortales Sileni, quippe quorum sepulchra apud Hebræos & Pergamēnos ostenderentur, ut ait in posterioribus Eliacis Pausanias. at Strabo libro 10. Saryros, Silenos, Bacchos, Tityros, dæmonas fuisse scribit: qui, ut crediderunt antiqui, carum Deorum essent ministri. alij memoria prodiderunt, quod Bacchus ætate confectos Silenos in Italia reliquit, cum ad bellum aduersus Tarsenses exiturus esset; quibus mandauit ut vites curarent, quo vini serax efficere-tur Italia, quare posteri statuas deinde Silenorum vinum in vitibus ferentes, ad perpetuam Silenorum memoriam crexerunt, ut testatur est Androtion in libro de Sacrificijs secundo, & Dionysiocles. cum Ioui aduersus gigantes pugnantis opem tulisset Silenus, dicitur eius alinus, quo in eo bello usus fuerat, inter sydera Iouis beneficio locatus, & ex altera parte præsepis consistere, cuius mentionem fecit Aratus in his in libro de signis aquarum & ventorum:

Σελήνη καὶ φάτιλιν ἢ μὲν ὀλίγη δοκῶν
 Ἀχλὺς κορρεῖα καὶ καρυὶν ἢ γηλαζῆν.
 Ἀμφὶ δὲ μὲν δύο λατρεῖται φαινομένοι φοβοίται
 Ἀείρεται οὐτέ τι πολλὸν ἀπὸ βορρῆς οὐτε μάλα ἐγγύς.
 Ἀλλ' ὅσοντε μάλα στενωποῖσι οἰήσασθαι.
 Εἰ μὲν κορρεῖα, τότε δ' ἐπιέρχεται ἄλλος
 Καί τοι μὲν καλεῖσθαι ἐνοί, καὶ δὲ φάτιν,
 ἥ τε καὶ ἐξ ἀπίνης πάντη διὸς εὐδαιμόντος
 Γείετ' ἀφαντος δ' αὖ τοῖς ἀμφοτέρωθεν ἰόντες
 Αἶρεται ἀλλήλων αὐτοχρὲδόν ὑδαλλογας.
 Οὐκ ὀλίγω χειμῶνι τότε κλυζόγεται ἀρουραι.

30 Quæ carmina ita sunt à Ruto Auieno latine versa:
 Conucnit hic etiam paruum Præsepe notare,
 Id nubi nomen, quæ Cancro obuoluitur alto,
 Græcia docta dedit, quæ propter denique Asellos
 Suspice, quorum vnus septem vicina Trioni
 Astra adolet: tepidum procul alter spectat in Austrum,
 In medio quod nube quasi concrefcit adacta,
 Id Præsepe vocant, porro hoc præsepe repente
 Si sese ex oculis procul auferat, ardeat autem
 Congruis ætjjs late rubor ignis Asellis:
 40 Nequidquam tenues agitant stagna procellæ.

Alter enim eorum Asellorum est alinus Sileni. at quoniam Auieni carmina parum Arati sententiam, vel certè summa cum difficultate, explicare mihi videntur, parumque cum Græca elegantia convenire, ego an illa latina facere & clarius exprimere possim experiar. Est autem Arati sententia, quod nubecula quædam in Cancro ostraco inter scapulas exillens, habet vtrinque stellas, quæ Aselli vocantur, quare illa iure dicitur Præsepe. Vbi igitur illa nubes pura & aperta videtur, futurum cælum serenum significat, quod etiam inquit ita Theophrastus in lib. de Signis futuræ serenitatis: καὶ ἡ τοῦ ἀνοφώτη, ὅτε αἱ καθαρεὶ καὶ λαμπραὶ φαίνεται, εὐδαιμόν. & Alini Præsepe cum purum splendidumque apparuerit

ruerit, signū est futuræ serenitatis. at versus Arati, quos latinos facio, ita se habent:

Hinc Præsepe nota: nubes id parua videtur
In Boream surgens, ubi fulgent sydera Cancri:
Hoc propter geminæ voluuntur lumine stellæ
Pertenui, nec longinquæ nimis: haud tamen illæ
Coniunctæ, spatioque vix distare videntur.
Altera sic Boreæ propior, deuergit in Austrum
Altera: & hæ dicuntur Atelli, separat illas
In medio Præsepe polo idque repente sereno
Ex oculis hominum vanciscit, at hæ coeantes
Fiunt vicinæ stellæ, & simul esse videntur,
Imbibus immodicis: ut Iupiter arua rigabit.

Vbi igitur illa nubecula euanesit, quam asini Præsepe vocauit Theophrastus, quod quidem accidit ob condensatum humorem, cum illa sit tenuis, ac debilis, illæ duæ stellæ videntur fieri propinquæ, atque id futuram tempestatem significat. Illud autem fit, ut videantur cōgredi, quia corpus diaphanes vaporum in aquam prope verforum radios oculorum infringit, neque patitur frequentes ad rem conspectam peruenire, quare non potest deprehendi vera distantia, atque hæc fabulose de Sileno, deque eius asino dicta sint. ¶ Hunc Bacchi comitem, senem, ventricosum, titubantemque dixerunt, quia vinum & ebrietas cum obelos faciat & ventricosos, cum caput plerumque grauat, & titubantes facit, & ad senectutem citius perducit: hæc enim omnia incommoda, & corporis turpitudines idcirco Bacchi comites sinxerunt, quidam putarunt Silenum senem fuisse Bacchi alumnum, quia vinorum vetustas, omnes etiam prædictas turpitudines augeat. Idcirco dicebatur ab asino vehi solitus, quia tardi sunt plerumque & inutiles negotijs, qui plus potare solent, quam conueniat: nam voluptates omnes parum conferunt humanæ vitæ: quippe cum non animum solum, sed corpus etiam rebus omnibus inutile reddant, si plus opere illis detur, quam natura ipsa postulauerit. ad huius rei sempiternam memoriam & cohortationem antiqui eius asinum inter sydera collocatum fuisse tradiderunt. ac de Silenis satis, nunc de Faunis dicamus.

De Faunis.

Cap. IX.

Fauni etiam agricolarum Dei ab antiquis crediti fuerunt, qui, vel qui essent, vel quam haberet formam, nihil est omnino quod ex antiquis scriptoribus percipere possimus: nisi quod Faunus quidem fuit Pici Latinorum Regis filius, qui regnauit in Italia, quo tempore Orpheus liberi patris illa sacrificia instruit. in quibus postea fuit dilaniatus. Faunum fuisse Pici filium in testatur Virgilius libro septimo:

Fauno Picus pater, isque parentem

Te Saturnus refert: tu sanguinis vltimus autor.

Floruit autem Faunus Latinorum Rex, quo tempore Pandion regnauit Athenis. Hic religionem, & Deorum immortalium metum Italis gentibus introduxit, ut ait Lactantius in libro de falsa religione, cum ante illum parua omnino, aut nulla esset religionis in Italia cognitio. summa est huc Faunum Satyrorum ac Faunorum patrem, sororem habuisse Faunam, vel ut alij maluerunt, Fatnam. Habuit filium Sterculium: qui primus agrorum stercorationem inuenit, & idcirco inter Deos fuit relatus. videntur mihi poetæ, quamuis nihil certum affirmare possum, Faunos animalia putasse, cum tanquam equos cornipedes illos Ouidius appellauerit, ita in secundo Fastorum:

V 2 Corni-

Cornipedi Fauno caesa de more capella,
 Venit ad exiguas turba vocata dapes.
 Tribuerunt illis cornua praeterea, ut testatur idem in eodem libro:
 Tertia post Idus nudos aurora Lupercos
 Aspicit: & Fauni sacra bicornis erunt.
 Coronabantur piceis ramis, quod illa arbor grata sibi esse putaretur, ut testatur
 Ovidius in Oenone:

Cornigerumque caput pinu praecinctus acuta
 Faunus in immensis, qua tumet Ida, iugis.
 10 Existimabantur à nonnullis esse daemones, qui attonitos redderent omnes ob-
 uios, ut est apud eundem in Phædra:

Nunc furor, ut Bacchi furij Eleides actæ,
 Quæque sub Idæo tympana colle mouent.
 Aut quas semideæ Dryades, Faunique bicornes
 Numine contactas attonuere suo.

Hi igitur Fauni siue fuerunt animalia, siue daemones crediti, omnino pro Dijs ab
 agrestibus hominibus colebantur, sicuti testatur Virg. in primo Georg. hoc pacto:
 Et vos agrestum praesentia numina Fauni.

His capra mactabatur, ut paruit è superioribus carminibus Ouidij, neque ab an-
 20 tiquis scriptoribus Græcis Fauni celebrati sunt, quia Faunus, ut diximus, in Ita-
 lia regnavit, & solis prope Italis fuit cognitus. Hic quoniam multa ad Deo-
 rum religionem instruit, multa ad agriculturam excogitavit. inter Deos
 relatus fuit agrestium. At quoniam non nili per nouas & admirabiles, aut etiam
 formidandas figuras Deorum metu multitudo imperitorum teneri poterat, id-
 circo & cornua, & cornei pedes, & terror ille Panos non dissimilis, Faunis addi-
 tus est: quippe cum multa fuerint ad terrorem excogitata ab antiquis, ut qui ad
 cultum Deorum rationibus adduci non possent, rerum terribilium mirabilitate
 demum ad metum cultumque eorum impellerentur. At cum non plura his de
 Faunis habeamus, nunc de Sylvano est dicendum.

30

De Sylvano.

Cap. X.

Obscurum sanè & ipsius Sylvani genus, utpote agrestis Dei, existit: quippe
 cum neque qui fuerunt eius parentes, neque è quibus, aut quo in loco na-
 tus sit, constet. Fuerunt tamen qui Fauni filium putarint, cum alij Saturni malue-
 rint, quo tempore in Italia latuit. vnum satis constat Sylvanum fuisse sylvarum
 Deum, pastorumque, & finium agrorum, ut ait Horatius in libro Epodon in his:
 Qua muneretur te Priape, & te pater
 Syluane tutor finium.

40 Huic Deo sacra fiebant antiquitus apud Latinos, ut pastorum praesidi, cuius nul-
 la est mentio apud Græcos, nisi apud Pelasgos, qui in Italiam antiquitus migra-
 runt, ut testatur Virgilius libro octauo:

Sylvano fama est veteres sacrasse Belasgos:
 Aruorum, pecorique Deo, lucumque diemque:
 Qui primi fines aliquando habuere Latinos.

Offerebatur illi etiam lac, ut testatur Hora. in lib. 2. Epistolarum, in hoc versu:
 Tellurem proco, Sylvanum lacte piabunt.

Fama est Cyparissum puerum fuisse à Sylvano amatum, quare ubi in arborem
 sui nominis mutatus fuisset, cupressum manibus semper gestasse Syllanus dictus
 fuit, ut testatur Virgilius libro primo Georg.

Et

Et teneram ab radice ferens Syluane cōpressum.

Neque plura his in mentem veniunt, quæ de Syluano fuerint ab antiquis tradi-
ta: Hic quidem Deus, ut superiores, excogitatus fuit, ut exillimarent homines
nullum locum esse, qui carere Deo posset, nihilque agi aut in agris, aut in syluis
posse, quod à Deo aliquo non xidderetur: ac neque armenta, neque arbores, neque
agrorum fetus: sine diuina bonitate posse augeri aut sequari. Quamuis non defue-
runt, qui Syluanum crassiorē materiā elementorum concretorum putave-
runt, eumque & agrorum, & sylvarum, & pastorum Deum crediderint: quippe
cum inde vniuersa animalium plantarumque salus pendeat. Neque nomē ipsum
ab hac interpretatione valde dissentit. Alij crediderunt Syluanum fuisse vitam
mortalium, quæ multis calamitatibus & erroribus materiā præberet, quam-
obrem sapienter ad hoc alludens Palladas crapulæ & desidii deditos Syluani fi-
liabus scilicet, nihil boni in vita curare inquit in his:

*Ἐνθάδ' ἐστὶν ὁ δόξα δὲ τῶν ὀρέων καὶ ὄρεων
οὐκ ἔστι τὰς παύσας, οὐδὲ τίνα σφιν*

Ut vinum ac Somnum Syluanus pignora cepit.
Jam parui Musæ parui hominesque facit.

At nunc de Oreadibus dicatur.

De Oreadibus.

Cap. XI.

20

Oreades Nymphæ, quæ ita vocantur, quia natæ essent in montibus, vel
quia in montibus assidue versarentur, natas fuisse à filia Phoronsi & He-
catæo testatur Strabo lib. 10. Hæc vero in lib. 7. Iliad. illas non Hecatæi, sed Io-
nis filias, & Orestiades easdem appellauit, ut patet ex his:

Ἰδὲ ἐπὶ σὺντα ὄρεων, καὶ δὲ πᾶσι τῶν ὀρέων

Nymphæ oreiades καὶ πᾶσι τῶν ὀρέων

Plantarunt vīnos, ubi fusa est terra sepulchro

Circa id, Orestiadēs Nymphæ Iouis inclita proles.

Has quinque fuisse inquit Strabo lib. 10. quas tamen fuisse multas, & Dianæ ve-
natricis comites ait Virg. in 1. Aeneid.

Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi

Exercet Diana choros: quam mille secutæ

Hinc atque hinc glomerantur Oreades.

Memoriæ proditum fuit à Mnasea Patarenfi quod hæ primæ mortales à mutuo
carnium elu diuerterunt: cum in montibus versantes castaneis & glandibus
vescerentur. reuocauit in primis vna earum Melisa nomine, quæ fauos melle
pleos reperiens in Peloponneso ceteras nymphas ad degustandum adhortata
est. is cibus cum suauissimus fuisset vilus, tanto gaudio persusa sunt omnes, ut
apes ipsas de nymphæ nomine melissas Græci appellauerint. inde effectum est
ut & sacris Ceresis, & nuptijs interessent antiquitus sacerdotes nympharum no-
mine, quod ille ad humaniorem victum ab humanis carnibus edendis auertissent.
Hæ Nymphæ putabantur esse Deæ montium præfides, & arborum curam ha-
bere, & aliquando ferarum, quas cum Diana insectabantur: nullaque illis do-
mesticorum animalium vel pastorum cura fuit. Ita vero antiqui religione tene-
bantur, ut nullum neque publicum, neque priuatum locum aliquo numi-
ne carere arbitrarētur: quippe cū elementa singula, & herbe, & radices & arbores,
& arborū, aut terræ fructus suos Deos habere crediderint. Hinc Deas quæ mōtib.
vniuersis præsent, Oreades siue Orestiadēs nominantur: quæ nemorib. & syluis,
Dryadas: quæ singulis arborib. Hamadryadas. Credita vero sunt Dryades fuisse

V 3 Nymphæ,

pha, cui nomen erat Prospete, cum illo congressa ob acceptum beneficium, dicitur Elatum & Aphidantem peperisse. Hæc vera ne an falsa fuerint, quis pro certo affirmare possit? nam si vera & mendacia existerent, ut ego fuisse arbitror, nulla alia de causa ficta sunt, nisi propter antiquorum superstitionem, qui nihil ad homines excitandos ad merum Deorum non excogitarunt, cum singulis rebus Deos adesse demonstrarent. Sin credita fuerint ut vera ab ijs, qui illa in medium attulerunt, esset sane pluribus verbis de illorum sententia disputandum, an quisque essent daemones, vel potius plantarum illarum Genij, qui mortalibus apparuerint. Verum hæc in presenti præterminamus, ut altioris investigationis indigentia. Nunc dicamur de Nymphis.

De Nymphis: Cap. XII.

Nymphas Oceani filias & Terhyos esse dixerunt antiqui: ut testatur Orpheus in hymno in Nymphas:

Nymphas θυγατέρας μεγάλων ποταμῶν καὶ ὁκεανῶν, καὶ κούρην οὐρανὸν ἔχουσαν.
Nymphæ magnanimæ Oceani certissima proles,
Sub tellure domos colitis quæ humentibus arvis.

Virgilius Nymphas fluviorum præfides putavit, cum ita scribat in libro octavo:

Nymphas laurentes, Nymphægenus amnis vnde est.
Has non solum communi nomine appellavit Nymphas Orpheus in illo hymno, sed etiam Hamadryadas, cum inquit:

καὶ ἡαμαδρυάδας, φίλων γηγόνες.
Nymphæ & Hamadryades festinæ.

Id sane idcirco effectum est, quia Nympharum alia sunt credita celestes, alia terrestres, alia fluviales, alia marinæ, alia stagnorum præfides, quam divisionem fecit Mnesimachus I haselites, & Homerus de quadam varietate harum ita meminisse in hymno in Venerem:

ἥ τις νυμφῶν, αἶψ' ἄλσος καλὰ κέκρυπται.
Nymphæ, quæ καλὸν ἔρως, τὸ δὲ ναιετάουσι,

καὶ τρυγὰς ποταμῶν, καὶ βύσσινον ὀνύχων.
Si quæ es Nympharum sylvarum testa colentum,
Si quæ es Nympharum quæ æποιέσθηναι νομῶνε φρονεῖ,

Aur fontes, molliumque induta gramine valles.
Terrestres Nymphæ putantur nonnullæ Cere rem & Bacchum educasse. Illæ Nymphæ, quæ celestes putantur, sedebantur esse animæ sphaerasque, quas etiam Musas vocarunt, ac vires quæ inde ad nos manent. Terrestrium alia sylvis præstant, ut Dryades, alia montibus, ut Oreades aut Orestides, alia singulis arboribus, ut Hamadryades, alia pascuis & illonibus, ut Napeæ, nam νάπη saltus ac pascua significat. Fluviorum præfides Naiades dicebantur, quia fluvij perpetuo fluere, νάει enim fluere significat. Stagnorum rursus Deas Limniades nominarunt, cum λίμνη sit stagnum. Quas vero fontibus præesse putarunt, in aquis latere crediderunt, vocarunt Ephrydiades, de quibus ita scripsit Hermocreon:

Νομῶν ἐφρυδιᾶδες καὶ ἐρμυρεῶν τὰς δρυάδας.
εἰσὶν αὖ, καλλιπάρους ἐν δακρυδόνων ἀνδράδων,

χαλκῶν, καὶ τεύχοντι ἑρπυλίας ποταμῶν ἀνδράδων.
τῆνδε δὲ μὲν, καθάρου τιμὴν καὶ μένος ποταμῶν.

Munera Ephrydiades vobis tulit Hermocreon, quod.

Est fontem nactus forte perennis aquae,
Saluere atque domum placida hanc accedite aquosam:

Hic puros latites inuenietis enim.

Nam profecto crediderunt antiqui si quem fontem, vel vtilem aquam excan-
tes reperissent, illud esse nympharum munus, pro qua aqua sacrificia offerre con-
sueverunt. Aliæ marinas putabantur, vocabanturque Nereides. Quod vero lo-
ca nonnulla forent Dijs varijs consecrata, & qua de causa id fieret, & status est
Dion. Halicarn. libro primo, hoc pacto: *ὁ γὰρ καὶ τὰς τὰς ἀμφὶ τὰς θάλασσας
τῶν ἑλλήνων νύμφαις, αὐτὰς δὲ καὶ νύμφας πάλαιον δόξασι. τὰς δὲ πάλαιον
ὡς ἐκείναι τὴν καὶ δαίμονι οὐκείας. Montes quidem & saltus Panis, præta & loca
virentia Nymphis, & intulas marinis numinibus, ex ceteris locis vnicuique Deo,
sicut illius natura convenit. Pausanias in Phocensibus quandam ex Nymphis Li-
ziam nominat Cephissi filiam, atque alibi de Nomia mentionem fecit indige-
na Arcadum Nymphæ, atque Nymphas inquit non esse quidem omnino sem-
piternas aut mortis expertes, sed innumerabilem pene annorum numerum vi-
uere, & id de antiquorum poetarum sententia. Aflabantur vates non minus
Nympharum, quam cæterorum Deorum numine, quare scripsit Pausanias idem
in Messeniæ quoniam Nympharum numine aflatos civitatum ruinas prædi-
xisse: quippe cum illæ diuinationum etiam putarentur, autorem, lac & oleum illis
offerebatur, cum sacra fierent, ut scripsit Theophrastus in Viatoribus in his:*

At statuat lactis magnum cratera decoris

Nymphis: mox alius pinguis ponetur oliui.

Consueverunt capræ etiam illis immolare, ut testatur idem poeta in eadem
Ægloga: *καὶ γὰρ καὶ τὰς νύμφαις καὶ τὰς ἀνθρώποις ἀνέχουσιν ἑαυτὰς.*

Hanc mihi dat Crocylus cum Nymphis forte capellam

Maestaret.

His mel offerri solitum quidam putarunt, quia floribus delectarentur, è quibus
mel conficitur: è quorum opinione Virg. illas flores colligentes ait in his:

Ecce ferunt Nymphæ caplatis, ubi candida Nala

Pallantes violas, & summa papavera carpens.

Alij id conigisse multetunt, quod illæ Aristæum, quem putantur, educasse, mel-
lis & olei conficiendi viam docuerint, offerebatur & vinum, ut Apollinis respon-
sum declaravit apud Eusebium: atque hæc de Nymphis fabulose dicta sint.

¶ Hæc Oceani filiae, & fluviorum matres esse studiderunt, quia vires hu-
moris esse putarunt terræ & stirpibus infusæ, & aquæ naturam quæ conferret ad
animalium, plantarum, & fructuum procreationem, per quas omnia in lucem
prodirent, ut sentit Orpheus in eo hymno:

καὶ τὰς νύμφαις, καὶ τὰς ποταμῶν, καὶ τὰς θάλασσας.

καὶ τὰς ποταμῶν, καὶ τὰς θάλασσας, καὶ τὰς ποταμῶν.

καὶ τὰς ποταμῶν, καὶ τὰς θάλασσας, καὶ τὰς ποταμῶν.

καὶ τὰς ποταμῶν, καὶ τὰς θάλασσας, καὶ τὰς ποταμῶν.

καὶ τὰς ποταμῶν, καὶ τὰς θάλασσας, καὶ τὰς ποταμῶν.

καὶ τὰς ποταμῶν, καὶ τὰς θάλασσας, καὶ τὰς ποταμῶν.

καὶ τὰς ποταμῶν, καὶ τὰς θάλασσας, καὶ τὰς ποταμῶν.

καὶ τὰς ποταμῶν, καὶ τὰς θάλασσας, καὶ τὰς ποταμῶν.

καὶ τὰς ποταμῶν, καὶ τὰς θάλασσας, καὶ τὰς ποταμῶν.

Sunt autem idcirco vires humoris putandæ, quia non tota materia aquarum vel

gene-

generationi, vel nutrimento est accommodata, sed quædam eius pars, in illud, quod nascitur, absumitur: quædam permixta est ad eius nutrimentum quod procreatur: ut in ovibz conspicitur, alia pars exiit in excrementum ex iplo naturæ opificio. Illas igitur vires, ex quibus vniuersa generatio consistit, intra aquarum naturam Nymphas antiqui appellarunt, quæ cum essent adhuc in vniuersa aquarum natura, Oceani filias esse dixerunt, quæ inde primum nacerentur. Cum ex his viribus omnia orirentur, quæ primum videbatur se in flumina diffundere, fluuiorum matres dictæ sunt, & per hos denique vniuersæ generationis parentes sunt vocatæ. hinc fructifere merito, hinc florum feraces, hinc homines & animalia omnia nutrire, hinc Bacchi alumna dictæ fuerunt, & pastorum Deæ, & pratorum, & omnium animalium præfides. Harum Nympharum eam esse vim humoris, indicio est vel herbæ illius natura quæ Nymphæa vocatur à Discoride quasi aquatica, quia plurimum gaudeat humore, dictæ sunt habitare sub terra, quia dulcium aquarum origo putetur sub terra in locis cauernosis fieri ex aere in aquam verso, sicut augentur vaporibus maris conuersis in pluias. Et quoniam in mari, fluuijs, stagnis, fontibus, riuisque, & in montibus diffusæ essent humoris vires aptæ ad generationem, idcirco omnibus his locis Nymphas præfecerunt, & cum sidera quoque humoribus pasci nonnulli arbitrentur, in sphaeris quoque Nymphæ ab illis sunt collocatæ: quas paucis exceptis proprijs nominibz. carere passæ sunt. Quæ fuerit harum Nympharum natura facile declarat sacrificiorum genus, quæ illis offerebantur: nam sicuti Dijs coelestibus ignem in sacris, & figuras, & lumina, & multa ad visum spectantia adhibuerunt, sic ut aereis numinibus muscos concentus, & odores, qui suauiter aera inficerent, sic in terrestrium & marinorum sacris, siue præfectorum Deorum aquis, illa addita sunt, quæ ad gustum pertinerent, & quæ essent solida: quippe cum illa crassiotem naturam significarent, ut dictum est. Omnium vero Deorum, ut sum matius dicam, qualis erat natura, tales & loci, & sacrificia, & ceremoniæ dicabantur, ex quibus facile possent cognosci. at de Nymphis satis, nunc de Baccho dicamus.

De Baccho.

Cap. XIII.

32

Bacchus, quem Dionysum etiam vocarunt, è quibus parentibus ortus sit, diuersæ fuerunt antiquorum poetarum opiniones. Nam Orpheus in hymno de Dionysum Semeles illum filium dixit, & apud mare natum hoc pacto:

Ἀμφὶ δυνάμει Σημέλης ἐρηιδίος υἱὸν
Μησομας, οἷς ἐφάνη παρὰ θοῖ' ἀλγὺ ἀστυγέτοιο.
Te Dionysæ pater canimus Semeleia proles,
Quem videre maris ventosi ad litora primum.

Idem postea poeta in alio hymno Iouis & eiusdem Semeles filium inquit:

κισσὸν μέλαινα δύναντον ἐρίβρομον ἀργαυρὸν δέειδεν,
Ζυγὸς καὶ Σημέλης ἐρηιδίος ἀγλαὸς υἱὸν.
Comptum hedera canimus Dionysum multa fremantem:
Et Iouis & Semeles clarum de sanguine prolem.

Fuit autem mortalis Semele, & Cadmi filia, ut ait Euripides in Bacchis:

ὅπως Διὸς παῖς τινὶς ἐκ Σηβαλὸν χθονὸς
Διότυσος, ὃν τίττει ποθ' ἢ καὶ μου κοῖρῃ
Σημέλη λοχουθεῖσα δεισιπάρῳ ῥοπτύρῃ.
Accedo Thebas Bacchus è Saturnio
Natus Ioue & Semele puella, filia
Cadmi edidit me olim ferenti fulmina.

Fabu.

Fabulantur poeta: Iovem Semeles praestantissima forma captum, illam aliquando compressisse: quod cum graviter ferret. Iuno, pellicumque numerus in dies crederet, dicitur à celo descendisse, seque in antrum intrasse, ac persuasisse Semele ut Iovem per Stygiam paludem iurare compelleret, quod is esset sibi munus, quod vellet, concessurus: fore enim pulcherrimum spectaculum, si Iupiter cum maiestate ad eam accessisset dicebat: itamque tum demum se à Iove compressam fuisse posse gloriari. cum igitur intrasset Iupiter, se concessurum sine nomine quidquid peteret, illa petiit ut talis ad se adiret, qualis ad Iunonem accedere solebat. Verum, cum ipsa esset mortalis, vim fulminis sustinere non potuit, quare continuo, ut dicitur, in cinerem est conversa cum octauum iam mensem ferus expleuisset. Id explicauit ita Ouidius in lib. 3. Metamorph.

rogat illa Iovem sine nomine munus.
Cui Deus elige ait. nullam pati re pulsam:
Quoque magis credas: Stygii quoque conscia sunt
Numina torrentis: timor, & Deus ille Deorum est.
Leta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Opsequio Semele, qualem Saturnia dixit:
Te solet amplecti, Veneris cum sedusinitis:
Da mihi te talem, corpus mortale tumultus

Non tulit aërios, donisque ingalibus arsit.
Non defecerunt tamen qui insulam causam attulerint, cur Semele igne coelesti
conflagraret: quia Iupiter scilicet iratus fuerit, quod iurare per Stygiam paludem
rogaretur, ac in illam fulmen contorserit. Alii flagrasse Semelen igne coelesti in
quunt, quia cum diceretur cum Iove congressa, illa negauerint, quod indigne su
lit Iupiter, & in eam fulmen iaculatus est, ut ait Euripides in Bactris in his
versibus: *ἐκείνη ἐν αἰθέρι Διὸς ὄντος ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατέβη*
ἐκείνη ἐν αἰθέρι Διὸς ὄντος ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατέβη
ὅς ἐκ τρυφῆς ἀλαμπύκατος ἦν
Ἐλὺ μὲν γὰρ, Διὸς ὄντος γάμου ἐλεύσατο.

30. Illa & refert adesse Dionysum Deum.
Assurus ille olim femori ut Iouis fuit.
Flammis ut idem fulminis flammatus est.

Cum matre, quae Iouis negavit nuptias.
Alii dixerunt Semelen Ioui quidem liberum, patrem preperisse, sed à Cadmo de
prehensam cum puero recens patri coniectam in arcam, fuisse ligneam, quae fue
rit aestu maris ad fines Oregas, illud fuit oppidum: Laconum, delata, sed ab ind
genis aperta arca inuentam fuisse Semelen mortuam, sepultamque fuisse magni
ficè, ac puerum educatum vnde Oregas postea Bactris dicti sunt, sumpto nomine
ab arca, cum *βραχὺς* sint aestus & agitationes maris, ut dicit Nicander in primo lib
guarū. Fingeatur Semele ab antiquis longioribus crinibus & supra longitudi
nem omnium ceterarum Dearum, Orpheus tamen in hymno quodam in Dio
nysum, Iouis & Proserpinae filium putauit, ut est in eo versus.

40. *Ἐν βουλῇ, καὶ προσηλύτῃ, Διὸς καὶ προσηλύτῃς*
Idem in alio hymno, quem scripsit in nomine Mene, filii Aegyptiae filium Dio
nysum appellat:

Σὺ δὲ οὐ μὲν, Διὸς καὶ προσηλύτῃς, ὅς ἐστις ἐμὲ
Αἰγυπτοῦ παρὰ γένεσιν, ἀμφιπόλαιος ὀβελός.
Inde prudenti cum diua matre, fluctata ad
Aegypti, Nymphisque suis nutricibus vna.

Hunc

Hunc Deum bimatrem vocarunt, non quia duas habuerit matres, sed quod cum Semele mater arisset, ex igne surreptus Iouis femori affutus fuerit, qui mavis munere functus fuit, ut ait Ovid. in lib. 3. Metamorph.

Imperfectus adhuc infans genitricis ab aluo

Eripitur patrioque tener, (si credere dignum est)

Insuitur femori, maternaque tempora complect

Et Marcus Manilius libro secundo rerum astronomicarum.

Atque iterum patrio nascentem corpore Bacchum.

Orpheus in hymno in Sabazium Dionysum inquit a Sabazio Iouis femori affu-
tum fuisse: cum tamen alii Sabazium fuisse filium Bacchi inquierant, alii Bac-
chum ipsum, alii alium dæmonem: de quo ita scribit Orpheus;

κλυθι πάτερ κρόνου νῆσά βασις, κλυθι με δαίμων
ὅς βαλχον Διόνυσον, ἐρίερόμην εἰραφιστήν
Μηρὸς ἑγκατέλας, ἥ πως τετελεσμένος ἐλθὼν
τμώλον ἐς ἡγάθεον.

Audi magnè pater Saturno nate Sabazi.

Qui Bacchum horrifonum, Dionysum vix ad ultus adiret
Frondosum Tmolium femori mira arte fuisse.

Vocatus fuit autem Dionysus, quia pupugerit Iouis femur: cum natus esset cor-
nutus, ut asserit, Stephimbrotus, quamvis Aristodemus dictū maluerit quia Iup.
pluviam demiserit, cum natus fuit. At Nonus in Dionysiacis illum vocat Dio-
nysum, quia Iupiter claudus esset cum illum affutum femori gestaret, ut patet
in his, & ab ipso Ioue gestum fuisse, & femori affutum:

λαβὼν μαιῖός ἐρμης
τὸν Διόνυσον ἐθύς τ' ἀσφάλλω ἐπὶ τὸν μηρὸν
κλυθὶ σπονδὸν Διόνυσον, ἐπεὶ ποδὶ φόρτον αἰετῶν
ἦν χαλαίων κρατὶς βαβριθότι μηρῷ.
νύσος ἐστὶ γλαστὴν σὺρακαστὶ δὲ χαλὴς ἀκούει.
καὶ Διὸν ἀρτιλόχον τὸν ἐμὴ μισανειραφιστήν.
ὁππῶν ἐν ᾧ δὴ πατὴρ ἤρ' ἔλατο μηρῷ.
capiens Atlantide cietus

Hinc Bacchum, patris illum de nomine dixit

Mox Dionysum, quod gestans hæc pondera tanta

Pophite claudus sit Saturnius ipse grauat.

Namque Syracusis soliti sunt dicere Nysum,

Claudum. Hic affutus, nuper natusque vocatus

Tum fuit ipse parens femori namque affuit illum.

At vero Meleager non affutū fuisse femori Iouis arbitratus est, sed ab ipsis Nym-
phis à cineribus matris statim ereptum & educatum, cum ita scribat:

Αἰνέμαί τοι δαίχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἤλαθ' ὁ κοῦρος,

Νῆσαν, ὑπὲρ τέφρης ἀρτι κλυτὸν ἔμην.

ταύτῃ δὲ συνγύμνασις ἐρόμους φίλους ἠνδρῶν εἶργης

Μίσγεται δαί, δέξιν ἢ ὑπὲρ τι γαστήρην.

Et cinere ut Bacchum Nympha cepere sorores,

obscure ut Membraque lauerunt fonte perennis aquæ.

Iunctus amicitia est Nymphis. Si forte repellas,

Natum de flammis experire Deum.

A qua sententia videntur non magnopere dissentire & carmina illa, quæ sunt
in lib. 9. Dionysiacorum apud Demarchum, qui scribit Dionysum ab Horis fuisse
educatum, ut est in his:

τὸν μὲν ὑπερμύθευτε θεῖος τεκετοιο
 εἰμματα χιτῶντι λεχνοῖς ἐκείαν ἄρα
 Erexere illum diuino semine natum

Horæ: mox hederæ crines cinxere corona.

At suauissimus Euripides in Bacchis Iouē sibi femori adfuisse inquit his verbis:

ὃ, τι μὲν πυρὸς ἐξ ἀθανάτου ζῆος

ἢ τεκόντος αἰσίνης

τάδ' ἀναβοήσας

ἰὼ δὲ θυρά μὲν ἴμα

Ἄρσενά τανδ' ἐκείνῳ δ' αὖ.

Cum femori igni ex immortalī Iupiter

Pariens artipuit eum,

Ista ita locutus est:

Veni ὦ Dirhyrambe, meum

Masculum hunc in vterum, veni.

Fuisse vero Semelen apud Acheloum fluiū percussam fulmine, & à Dirce Acheloi filia susceptam Dionysum, antequam Iouis femori adfueretur, ita idem significauit:

ἀχελούου δ' ὕδατος

πύτνι, ἰνὰ δ' ἄρα Δίρκα.

Σὺ γὰρ ἐν αἰσώσῳ παραγὰς

τὸ Διὸς βρέφος ἔλαβες.

Acheloi filia

Verenda pura virgo Dirce

Tu enim tuis fontibus

Iouis cepisti infantulum.

Memoriae prodidit Lucianus in Dialogis Deorum Dionysum statim natum fuisse deportatum à Mercurio in Nysam Arabiæ urbem Aegypto finitimā ad Nymphas educandum. At Orpheus in hymnis illum educatum fuisse in Aegypto significauit in his:

ἀγυῖον παρὰ χεῦμα σὺν ἀμφοτέροις τὴν ἰδέαν.

Flumen ad Aegypti vna cum nutricibus ipsis.

Alii Hyadas fuisse Bacchi nutrices putarunt, ut ait in lib. 2. de Diis Apol' odoratus Cyrenaicus, & Fast. lib. 5. Ouid. in his:

Ora micant Tauri septem radiantia flammis,

Nauita quas Hyadas Graius ab imbre vocat,

Pars Bacchum nutritis putat: pars credidit esse

Teshyos has neptes, Oceanique senis.

Paul. scribit in Achaia, fuisse sermonem Patrensiū quod Bacchus fuerit apud se educatus intra Messatim oppidum, quod que Panum insidiis propè fuerit circumuentus. alii in Naxo nutritum fuisse inquirunt, Naxum. n. Thracas per ducentos & amplius annos habitatur. post exorta lue Cares & Lamia illuc nigrant, quorum dux Naxius Polemonis filius insulam de suo nomine nūcupauit, hic & post ipsum filius Leucippus, & post hunc Smardius nepos Naxii imperauit. Smardio regnante adhuc Theseus Ariadnam à Crete adduxit, quam iussus est in somnis relinquere Dionysō, cum fabulatur Dionysum apud se nutritum Naxij, quā insulam etiam Dionysadem quidam nūcuparunt. nam cum Iupiter infantem femori adfuisse, tempusque partui maturum aduentasset, illum dicitur exemis- se in Naxo, dedisseq; Philiz & Coronidi & Clidæ nymphis educandum. At Sidorius Antipater hunc, sicut Hercule, Thebanū fuisse memorat in his carminibus:

ἀμφοτέροις θηβῶσι, καὶ ἀμφοτέροις πολέμισα,

ἢ ἐν ζῶντι θυμῷ δ' αὖτος, ὃ δὲ ποταμῷ.

Ambo Thebani, metuendique hostibus ambo,

Et Iouis: hic Ibyris, hic terribilis ropalo est.

Cui

Cui sententiæ assensit Cissusa fons ab indigenis vocatus, in quo nutrices dicuntur infantem in lucem editum abluisse ut ait Plut. in Lysandro. Lucianus in consilio Deorum & Bacchum fuisse Thebanum inquit, & matrem eius Syrophani cem. Verum hæc locorum nutricumque differentia inde exorta est, quod varii fuerunt Bacchi: de quibus ita scripsit Cicero in tertio libro de Natura Deorum; Dionysos multos habemus: primum è Ioue & Proserpina natum. Secundum Nisæ, qui Nysam dicitur interemisit: Tertium Caprio patre: eumque Regem Asia præfuisse dicunt: cuius Abazea sunt instituta: Quartum Ioue & Luna, cui sacra Orphica putantur confici. Quintum Niso natum, & Thione: à quo Triceterides constituta putantur. at de nullo horum propè sit mentio à poetis, nisi de Iouis & semeles filio. Fecerunt qui dixerint statim natū Dionysum fuisse à Mercurio Iouis mandato in Eubæam ad Macrim Aristæi filiam portatum, quæ labra melle illi primum perunxit, eumque educandum cepit, quare nos ab Aristæo in Eubæa educatum fuisse scripsimus ita in 4. lib. nostrarum Venationum:

Puppis ad Euboicas currens allabitur oras:

Fertur Aristæus antrum hic coluisse, virorum

Qui genus indocile, & viuendum more ferarum

Glandibus, & baccis, pomis syluestribus, & quæ

Sylua tulit cultu nullis iussa coloni:

Edocuit primus teneras armenta per herbas

Pascere; & è quertu fumis pellentibus actas

Clauderet apes vacuo sub cortice: primus oliuum

Exprimere ex oleæ fructu, lac cogier idem.

Nutrit hic Bacchum miro. deuinctus amore.

Euboicas inter Nymphas. Dryadasque puellas,

Aoniasque nurus multos feliciter annos.

Id vero cum sensisset Iuno, quod Macris natum è pellice educaret, Macrim ea vniuersa Eubæa relegauit, ne pellicis filius etiam in insula sibi sacra educaretur: quæ in Phæacum regionem profugit, atque in antro duas portas habente illum educauit, ut ait Apollon, in 4. Argon.

αὐτὸν γὰρ κοῦρη θαλαμῶν ἐν τῶν ἐνὶ ῥῶν

ἀνδρῶν ἐν ἡ γὰρ ἡ γὰρ τὸ θῆ δ' ἡ ποτὶ μάχης ἐπαι

κοῦρη ἀριστὰ οἶοι μελίσσοις, ὅς τε μελίσσων

ἔργα πολυμήτοισι ἀπὸ ρατο πῆλαίλας

κεῖν δ' ἡ πᾶ μῶρτα διδὸς νουσιὸν ὕδα

εὐβοίῃς ἐν τοῦτον ἀλκὰν ἰδὸς. ὅς ἐν ἡλῶν

Δεῖατο ἡ μέλῃτι ξηρὸν περιχέας ἐδυσεν.

εὐτὲ μὲν ἐμείψας ὅθρην ἐκ πυρός. ἐδρακεδ' ἡρῶ

ἡ γὰρ τὸ χολωσάμεν πᾶσις ἐξήλασε νήσου.

ἡ δ' ἀρα φαίηκων ἱερῶν ἐν τῇλῶν ἀπὸ

νέωατο, ἡ πόρην δ' ἄλῃ ἀθεσφάτον ἐπαίτησιν.

Atque thorus sponsæ in sacro confertur antro,

Macris Aristæi coluit quod filia: oliuum

Qui reperit, qui mella fauis liquentia pressit

Illa sinu primum Nyleia pignora cepit

Euboicos intra fines, mellisque liquore

Perfudit pueri primum, sitientia labra,

Hunc ubi Mercurius de flammis susculit, ecce

Perfensit Iuno, ac Eubæa abfistere iussit.

At hæc Phæacum procul hinc habitauit in antro,

Diui-

Diuitiasque dedit grandes cultoribus agri.

Orpheus in hymno in Hippam, illā fuisse Bacchi nutrice significauit his verbis:

Ἥππα· κηλήσκει Πάχου θεοῦ, εὐδαμόνῃ.

Hippam cantamus tuā praeuante puellam,

Nutricem Bacchi.

Qui idem tamen in hymno in Nymphas illas Bacchi nutrices nominat, ut sentit etiam Homerus in hymno in Dionysum.

ὃν θεοῦν ἡμεῖς νύμφη παρὰ πατρὸς αἰκτας

Δεξάμεναι καλὸν τοῖσι καὶ ἐδιδωκεν ἀνταλλὰν.

Iulhricotæ Nymphæ quem rege a patre receptum

Nutriuere suis capientes rite sub antris.

Ouid. lib. 3. Metam. primum a matetere Ino educatum scribit, deinde Nymphis datum fuisse in his:

Furtim illum primis Ino matertera cunis

Educat, inde datum Nymphæ Nyseides antris

Occuluere suis, lactisque alimenta dederunt.

Oppianus in Cynegeticis Ino, Autonoe, Agaue scribit fuisse Dionysi nutrices cuius sententiam nos in libris nostrarum Venationum ita expressimus:

Hic præbuit Ino

Vbera, formidans magnam Iouis altisonantis

Vxorem, pariterque timens hæc Penthea Regem,

Penthea Echionium, qui patris sacra profanos

Orgia spreuit, & hinc soluit pro crimine poenas.

Hunc hederæ texit ramis: hunc texit Agaue,

Autonoeque soror.

Fabulati sunt præterea Nymphas illas, ad quas educandum Dionysum Mercurius in ciuitatem Nyfam detulit, fuisse a Libero patre ob acceptum lactis & educationis beneficium in stellas mutatas, & vocatas Hyadas, ut ait Apollodorus lib. 3. Atque Arati enarrator ait vocatas fuisse Hyadas non a pluuiis, ut crediderunt alii, sed a Baccho, qui vocatus est Hyes. Memoriae prodidit præterea Orpheus in hymno in Misen Bacchum eundem marem ac foeminam fuisse creditum:

Ἄρρεν καὶ θῆλυ δ' αὖθις

Fœmina masque simul, gemina huic natura.

Sed Ouid. 4. Metam. lib. hunc semper iuuenem esse contendit, cum ita scribat:

tibi enim inconsumpta iuuenta est:

Tu puer æternus, tu fortissimus alto

Conspicere colo.

Quidam quod barbam antiquius nutritent barbatum putarunt, cum ab alijs imberbis fingeretur, alii duplicem naturam eius significarunt siue potius ingenia duplicia bibentium, cum alios vinū faciat hilares, alios penè furiosos. Testatur Isacius Dionysum eundem iuuenem & senem fuisse, ab antiquis existimatum, quem tamen quod esset imberbis Euripides in Bacchis nominauit διὰ μορφοῦ, siue vultu muliebri, ac forma foeminea, & lasciuum, & inquinatorem thori, ut est in his carminibus:

τὸν θηλυμορφὸν ἔβλεπον· ὃς εἰσφέρει καὶ σέου

καὶ τὴν γυναικῆ, καὶ τὴν ἀνδρῆα μελέεσσαι.

Cui forma foemine hospitem, & virum inem

Qui foeminis nouam tulit, inquinans thoros.

Hic Deus cum fuisset in cœlum aliquando a Ioue portatus, & antequam Iouis femori assueretur, illum de cœlo Iuno deticere voluit, & cecidit in his Euripides

ripides in Bacche:

ἔπειτα ὅρα δ' ἐν πυρὶ κρηαυίου
 ζυγὲ, εἰς ὀλυμπον βίβλος ἀνέχων ἄνθρωπον,
 ἥρα γὰρ ἵδεν ἐκβαλεῖν ἀπ' οὐραίου.
 Exiit illum ex igne postquam fulminis,
 Celoque paruum Iupiter infantem tulit.
 Caelo volebat Iuno eum depellere.

Cum vero aliquantulum Bacchus apud Nymphas adolevisset, apud quas educa-
 tus fuerat, nulas res admirabiles fecisse dicitur per Bacchas, ut est in his Euri-
 pides carminibus:

ὅσας δὲ λευκοῦ πόματος πίδακος παρὼν
 ἀχρεῖσι δακτύλοις διαμάσσει χθονά,
 Γαλακτος ἰσμονὴ εἶχον ἐν δὲ κισσίων
 δούρων γλυκεῖαι μέλατος ἑσάχον ποτὶ.
 Albiq; potus ut cupido ceperat,
 Terram secantes vnguibus tummis statim
 Riuos habuere lactis, atque rursus his
 Fluxere mellis dulcis alte riuuli.

Admirabiles omnino erant res gestæ ipsarum Baccharum, quippe cum illæ vel
 terram virga percutientes dicitur vini riuos ex terra excitasse, & mel, & lac, &
 suaues liquores huiusmodi, ut est in his versibus:

θύρσῳ δ' ὅτι λαβοῦσ' ἐπαισιν εἰς πέτραν.
 ὅθεν δ' ὀρώσῃς ὕδατος ἐκπηδᾷ νῦν ἴ.
 ἄλλῃ δ' ἐν ἀρβύλῃ εἰς πίδακος καθύπερθε γῆς,
 καὶ τᾷδε κρητὶς ἐξ ἀνῆκ' οἴνου θεοῦ.
 Thyrsoque capto percutit quædam petram,
 Hinc lymphidæ vndæ protinus fons exilit.
 Diue: berauit ut solum virga altera,
 Fontem meri profudit inde mox Deus.

His persimilia sunt illa miracula quæ puer fecisse dicitur Dionysus, quæ nos ita
 in libro Venationum quarto expressimus:

Has inter ferulam ludendo forte cecidit.
 Et ferro lapides ictu percussit eodem:
 Exiuit dulcis vini de vulnere riuus.
 Hinc laceravit ouis frustatim viscera tabo
 Insuffiente solum, canis albertia setis
 Membraque iecit humi, rursus, mirabile dictu,
 Diuisæ pecudis coierunt membra repente,
 Et virides herbas decerpit pabula nota.
 Iam vaga per vastas penetrarat plurima terras
 Fama Dei, qui multa viris monstrabat, & vrbes
 Errando virtute sua compleuerat omnes.

Fabulantur præterea Bacchum, ubi illum Iuno persequeretur, labore fessum in
 neris se quieti sub arborem quandam de disse: atque Amphibænam (id enim
 viperæ utrinque caput habenti nomen est, ut ait Nicander in Theriacis.) eius ti-
 biam momordisse: tum excitatum Dionysum illam palmite vitis, qui forte pro-
 pinquus adiacebat, occidisse. Nā, ut sensit Demetrius Chlorus, id animal, neq; li-
 gno, neq; vlla re alia, nisi ligno vitis, facile potest interfici. Istud illi contigisse aiunt,
 post vitem inuentam cum furore à Iunone iniectis percitus orbem terrarum pera-
 graret. cum igitur in Aegyptum & in Syriam peruagaretur, illum primus om-
 nium

nium Proteus Rex Aegyptiorum fertur hospitio accepisse, mox ad Cybellam Phrygię urbē profectus, & à Rhea expiatus stola ab ea sumpta ceremonias Cybele edoctus per Thraciam ad Indos contendit. Tum Lycurgus Rex Edonorum qui iuxta fluvium Strymonem habitabant, illum contumeliis affecit, cui Dionysus, cum euasisset, furorē iniecit. nam cum pampinos vitiumque ger men se cedere putaret, Dryantis filii crura obruncauit, atque cum extremas quoque sui corporis partes abscidisset, resipuit deniq; atque ex oraculi responso ab Edonis ob sterilitatem agrorum in vincula coniectus ab equis denique pro Dionysii voluntate laniatus fuit: vt scripsit Apollod. lib. 3. Fama est Alcithoen quoq; Thēbanam mulierem ægrē ferentem diuinos honores Baccho tribui cum magna sit plerunque inter ciues eiusdem ciuitatis inuidia & contemptus, cepisse illas deridere, quæ istud facerent, quare iratus Bacchus eam in vespertilionem mutauit, ac telas sociarum simulqueridentium in hederam & vites. Dicebantur Cobaldi dæmones immites & inhumani quidā, & Satyri & Bacchi, & Sileni ipsum comitari cum cymbalis & strepitu quocunque incederet, qui in curru à lyncibus tracto vhebatur, vt ait Ouid lib. 4. Metamorph.

tu bilugum pictis insignia frēnis

Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyrūque sequuntur,
Quique senex secula titubantes ebrius artus
Sustinet.

10 Circa hunc lynces, & tigres, & pantheræ esse consueuerunt, vt ait idem poeta in lib. tertio:

Ipse racemiferis frontem circundatus vuis
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacraque inania lyncum,
Pictarumque iacent fera corpora pantherarum.

Fuit socius Bacchi Lusus, à quo vocata est Lusitania. aiunt Bacchū truculentias ferarū circa se semper habere solitum cum pellem etiam pardali semper gestaret, vnde dicebatur Bryseus; cuius inter comites fuit Acratus genius. atq; cum Panas & satyros comites Indicæ expeditionis habuisset, subacta India atque deuicta Iberia, vt ait Scythones in rebus Ibericis, Pana locis præfecit, qui regionem de se Paniam vocauit, ac mox iuniores Hispaniam dixerunt. Nam & Virg. libro sexto hunc inquit in curru à tigris tracto vehi solitum, & pro habenis, lorisque teneris pampinis vt, vt pater ex his:

Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis
Liber, agens cello Nyxæ de vertice tigres.

Et Ouidius libro primo de Arte:

Iam Deus in curru, quem summum texerat vuis,
Tigris adiunctis aurea lora dabat.

Consuevit & pro sceptro thyrsū gestare, quæ hasta erat frondibus vitium aut hedræ aliquando suauiter ornata: & cerui pellem, quam nebrida vocabant, vt scripsit Euripides in Bacchis:

Πρώτας δὲ θύβας τῆς δὲ γῆς ἐνδλυίδος
Ἀνταλίου, νεβρίδ' ἐξ ἀλκας χροῦς,
Δύραοντες δ' οὐς εἰς χεῖρα κισινὸν μέλος.
Thebasque primas urbem adiui Græciæ,
Ibi fremuque pelle sumpta nebride.

Hedræque thyrsū tradidi illo tempore.

Atque sacrificantes ramos abiegnos gestabant cum illi abies in coronas esset facta. vt Xenophanes ait in Salibus:

ἐστὶν ἱλάταις πυκνὸν περὶ δῶμα.
in coronas

Consistunt abletes pulchram circa domum.

Nam hedera, & smilax, & abies, & quereus erant arbores Baccho sacrae, quibus Thyades utebantur in sacris, ut est in his:

ἐπὶ δ' ἔθιντο κισίνους
στράτους, δρυὸς, μιλαιόε' αἰθροίρους.

Hederæ de leuant hæc coronas crinibus.

Quereusque smilacisque onusta floribus.

& illud;

Ὀσμήλας ἑστῶσι θήβαι,

ὈSemeles altrices Thebæ

στραυὺ δὲ κισία

coronemini hedera.

Ἡνέτε στέτε χλοερᾶ

cingite cingite virenti

Σμῖλακι καλλικέρῳ

Smilaci fructifera:

καὶ καταβαλγίῳ δὲ δρυὶ

atq; bacchemini quereus,

ἢ ἱλάτας κλάδοις.

sive abietis cinctæ ramis.

Fuit illi sacra pica ob garrulitatem ebriosorum, & ficus folia propter memoriam Sycae in illam arborem versa, & vitis ob Staphylæ casum, quæ ambæ in arborea sui nominis mutatae sunt ab illo Deo cum σάκην ficum, ac σταφύλην vitem significet.

fuit illi etiam narcissi corona non ingrata ob rarditatem ingenij ebriosorum, & draco inter reptilia fuit sacæ Libero patri, ut ait Plutarchus in problem. Symposiacis.

Huius Dei sacerdotes feminae plerumque fuerunt, quæ nunc ab infania Mænades, nunc ab impetu & furore Thyades, vel à Thya quæ prima sacra Bicchi instituit: nunc ab intemperantia, morumque prauitate Bacchæ vocabantur. Dictæ

'unt & Mimallones, quia Dionysium imitarentur: nam in montibus plerumque versantes leones manibus secum adducebant aliasque feras: deinde ijs crudis vesciebantur, terramque ferulis percutientes, aut saxa cum strident, vinum, vel lac, vel mel scarere faciebant: anguesque habebant pro zonis comis implicitos Huius Dei

Satyros, & Silenos, & Lenas, & nymphas, & Naiades, & Tityros, sacerdotes fuisse inquit Strabo libro 10. Dionysij res gestas conscripsit Diodorus libro quinto historiarum, & Orosius primo. cum Pegalus Eleutherienfis primus liberi patris religionem Atheniensibus tradiderit ut Perimander in lib. 2. de sacrificiorum ritibus.

apud varias gentes fama est hunc in Nyssa Arabiæ felicis ciuitate imperasse, multumque humano generi vtilia inuenisse: nam præter vinum & mellis conficiendi rationem, sacrificiorum ritus quoque inuenisse dicitur, ut scripsit Ovid. in 3. Fallorum:

Ante tuos ortus aræ sine honore iacebant

Liber, & in gelidis herba reperta focis.

Cum hic de omnibus nationibus benemereri studeret, orbemque terrarum illa, quæ sciebat, docendo peragraret, Mercurium Trismegistum uxori consultorem, ac Hercule

Aegypti præsidem reliquisse dicitur: Prometheoque primum ab Hercule locum dedit. mox Busiride Phœnicæ, Antæo Libyæ præfectis, ipse coactis ex agris

colis mulieribusque exercitu ad Indos, & intima Asiæ loca penetrauit. Deinde Indis, qui illum aspernabantur, & vniuersi orientis regionibus subiugatis ad primum

Oceani litus in montibus Indiæ non procul à Gange fluuio columnas duas erexit, tanquam ad vltimas hominibus peruias oras ex parte orientis penetrasset: de quibus columnis ita scripsit Dionysius in 5. orbi:

Ἐνθάτε καὶ στήλαι διηβάζοντες διὰ τὸ σου

Ἐνθάσιν πυμάτιον παρὰ τὸν ὠκεανόν

Ἐνθάσιν ὕψατιον στήλιν οὐρεσιν. ἐνθάτε γ' ἀγγε

Δευκὸν ὕδωρ ἰσχυρὰ ἐπὶ πλάταμιν ἀκυλινδε.

X Hac

Hæc & Thebanæ Dionysi terræ columnas
 Monstrat ad Oceanum, atque extremi litora posui:
 Montibus Indorum, qua vasto gurgite Ganges
 In mare se voluit, Nysæam impellit & undam:

Testatur & Sidonius Antipater in eo carmine columnas à Baccho in Oriente, vñ
 in Occidente ab Hercule fuisse positas, cum inquit:

Ἀμφοῖν δὲ στήλαι στυπτήρηντες, εἰς ἡλ. δ' ὅτλα.

Arma eadem ambobus, sunt termini vtrique columnæ.

Quodd autem eo arma intulerit Dionysius, vniuersamque Indiam debellauerit,
 & vrbes orientis subegerit, ita innuit idem Dionysius:

10 Ἀντὶ τοῦ δ' ὁ πρῶτος φύλα καλαίων ὄλισσεν ἰνδῶν
 ἢ μὴ δὲ ὄνδρ' ἔπλεον ἐπιβίβασατο.

Vt genus Indorum: nigrorum Marte feroci

Perdompuit, montes Emodos scandit.

Fabulati sunt antiqui Sollacem Armeniæ fluvium in Arazem stagnum influen-
 tem dictum fuisse Tigrim ab ea tigre, quam conscendens Dionysus Iunonis con-
 filio furiosus traiecit, cum maria ac terras circumiens remedium affectus quære-
 ret. nam cum Iupiter exoratus tigrim pro lintre misisset traiecit mox ad euen-
 tus memoriam fluvium ita vocavit: quod tamen alii à Medo eius filio & Alphe-

30 sibæ factum fuisse maluerunt. Ac neq; per Indiam solum, & qua post triennium
 rediit, sed mox per Libyam & Hispanias peruagatus est, mulieresque choreis &
 saltationibus indulgentes multas in castris habuit, ob quas non minus quàm ob
 armorum, rei; militaris scientiam fuit celebris. Hic vbi Nysam florentissimam
 ciuitatē in India condidisset apud Indum fluvium, ac postea in Diam insulam reb.
 Indiciis cōpositis traiecisset, Ariadnā duxit. Hic Deus cū aliquando in Nazum na-
 uigare iuberet nautas, acq; hi in alios locos illū asportarūt, repente hederæ per re-
 mos serpebāt, ac navis nulla vi remorū loco dimoueri poterat. At Home. in hym-
 no quodā in Bacchū à piratis Tyrihenis illū captū fuisse scribit cum in litore ma-
 ris peruagaretur. Illi hunc filium Regis alicuius rati eum ligare voluerūt, sed cum
 à gubernatore reprehenderentur, illum minime audientes & obiurgantes, non
 30 modo ligauerūt, sed vt magno precio redimeret in suam patriā ipsorum captiuū
 asportare conati sunt, atq; statim vela intumescētia ventis tetenderunt, tū vero:

οἷος μὲν πρῶτος αὐτῶν ἀνὰ νῆα μέλαιναν
 ἦδ' ὑπὸτος κελάρ. ἔ' εὐώδης, ὠρνυτο δ' ὀδμῇ.
 Ἀμβροσίη· αὐτὰς δὲ τριμῶς λάβει πάντας ἰδύσας.
 Ἀντίπαδ' ἀκρότατον παρὰ ἱσίων ἔξετα· ὑσδν
 Ἀμπελος ἐνθά καὶ ἐνθά κατακρημνῶντο δὲ πολλὰ
 Βοτρυες, ἀμφοῖν δὲ μέλας ἐλάσσετο κιστὶς
 Ἀνδρῶν τυλεθῶν χάριεν δ' ἐπὶ καρπὸς ἐφόρει.
 Πάτερ δ' ὁ σπάλμει τεφάρου ἔχον.

40

Dnīcia per nauim scatuerunt vina repente,
 Mirus odor quorum surgebat, pallida membra
 Concussit nautis timor, & reuerentia diuum:
 Hinc illinc velo in summo concernitur alrē
 Vineæ, quæ multos fudit frondola racemos
 Pendentis hederæ malum texere corymbis,
 Frondibus & nigris: scalmiq; habuere coronas.

Fuerunt qui dixerint malum & remos, & antennam in serpentes fuisse versos,
 vt scripsit Demarathus in certaminib. Dionysiacis. Ipse vero Dionysus leo factus
 ita oēs nautas, præter ipsum gubernatorem, in fugam vertit, vt in delphinos ver-
 si,

Si in mare statim defluerint. At non semel tantum hoc accidisse dicitur, vi cum nauigaret vites & hederæ in nauibus repente sint exortæ, multaque alia plantarum sibi cōsecratum genera: quippe cum nata sint etiam tū, cum puer a Nymphis in Bubgā trajiceretur, ut nos habemus in lib. 4. Venationum his verbis:

Cum mediæ nauis fulcra tergora ponti,
Atque ab utroque pari disarent litore tractu,
Serpere ceperunt hederæ tabulata virentes,
Et humilæ, apiumque comis frondescere adultis.

Fabulati sunt præterea Bacchum triennium apud Persephoniam dormiuisse, deinde excitatum choreis indulsisse cum Nymphis ut ait Orpheus in hoc hymno: 10

Ἀμυστὴ καλλὴ βάκχον, χθόνιον Διόνυσον
Ἐγρόμενον κούραι ἀμαρυμφοῖς ἐν τλακαμοισιν.
ὅς παρὰ περσεφόνει ἱερῶσι δάμοισιν ἱαύων
καμίζετο, ἑστῆρα χεῖρῶν, βακχίῳ ἀγῶνι.
αὐτὸς δ' ἦν ἡ κατὰ νηυσὶν ἀλκιμῶν ἐχέρις,
εἰς ὅμην σφί ττασσὶ ἐλπίσιν τιθύμῃς.

Terrestrem canimus Dionysum, & numina Bacchi,
Cum nymphis expetrectum, quibus est coma pulchra:
Qui prope Persephonem sacris penetralibus olim
Dormiuit Bacchi tempus tres segniter annos.
Ut tribus exactis conuiuia læta nouantur,
Ille suis repetit mox cum nutricibus hy mnium. 20

Hunc eundem Deum Θεσμοφύλην, huc legislatorem idem poeta appellauit, quia cum ab Indica expeditione in patriam post triennium reuertisset, domesticorum, & eorum, quibus regnum commiserat, perfidiam expertus, elatos iam sceleratorum animos insolentia legum infregit, hostesque profligauit, & res Imperii in meliorem statum, quàm antea fuerant, perduxit. fuit Dionysius etiam Osiris vocatus ab Aegyptiis, ut testatur Herodotus in Euterpe: Θεὸς γὰρ δι' οὗ τοῦδε αὐτοῦς ἀπαντὲς οὐμῖας Αἰγύπτιοι σίβονται, πλὴν ἰσιδὸς καὶ ὀσπίρας, τὸν δ' ἡ Διόνυσον εἶναι λέγουσι. Deos autem ipsos non æquæ omnes colunt Aegyptii, præter Idem & Osirim, quem Dionysum esse inquit. fama est Bacchum in eo bello, quod aduersus Iouem Titanes gesserunt, fuisse ab illis disceptum, cuius cor palpitans ad Iouem Pallas detulit, ut ait Iliacus his verbis: Διόνυσον γὰρ τὸν καὶ ξαγρία καλοῦμεν, οὗ δ' ὅς καὶ περσεφόνει ὑπάρχοντα, μάλιστα οὐκ ἴταυτες ἐσπείρασαν. οὗ πλὴν καρδία ἐστὶ παλαμῶν ἀνέχεσθαι. Dionysum enim illum, qui & Zagreus, aut Sebalis fuit vocatus, Iouis & Proserpinæ filium Titanes membratim disceptare, cuius cor adhuc palpitans attulit. hic cum sepultus fuisset, reuiuissē fertur integer. hic Dionysus, qui & Osiris vocatus fuit, multa humano generi utilia excozitauit, ut dictum est: primus enim colendorum agrorum rationem Aegyptios docuit, ut testatur Dionysius in libro de Situ orbis in his:

πρῶτον παραναυτάουσιν ἀριστρίπτων γένος ἀνδρῶν,
οἱ πρῶτοι βίῳ τοιοῦτον ἐπέσσαντο κελύθους.
Πρῶτοι δ' ἡμερῶν τας ἐπειρήσαντο ἀροτῆρ υ.
καὶ σπορὴν ἰδυάτης ὑπὲρ αὐλάκας ἀπαλάσαντο
Πρῶτοι δὲ γραμμῶσι πρὸς ἀνδρῶν διαμετρήσαντο
συμῶσσαν ἀμφοῖς λαχόντες ὁδὸν ἡμετέραν.
Ad Nili ripas habitat clarissima gens, quæ
Humanæ vitæ statuerunt iura priores:
Qui primi segnem sulcarunt vomere terram:
Qui primi rectis sparserunt semina sulcis: 40

X 2 Qui

Qui primi cælum sunt certo limite mensi,
 Obliquosque animo solis cinxere meatus.
 Atque Tibullus in libro Elegiarum primo ita eius inuenta percurrit:
 Primus aratra manu solerti fecit Osiris.
 Et teneram ferro sollicitavit humum.
 Primus inexpertæ commisit semina terræ.
 Pomaque non notis legit ab arboribus.
 Hic docuit teneram palis adiungere vitem.
 Hic viridem dura cadere salce comam.
 Illi iucundos primum matura saporos
 Expressa incultis vva dedit pedibus.

Nam & Euripides in Bacchis omnium prope eorum quæ humano generi inueta fuerunt, vtilissimum vinum putavit, cum oblivionem omnium malorum, & totum ni autorem, & trilitiæ solatium Bacchum inuenisse dicat, ut ex his patet:

σέμειλος γόνυς

Βότρυς ὑγρὸν πόμα ἔνθε, καὶ δολύχνατο
 θνητοῖς, ὃ παύει τοὺς θαλασπύρους ἐρυτὺς
 Λύπης, ὅταν πλησθῶσι ἀμπέλου ροῦς,
 ὕπνου τε, λήθης τὸν καὶ ἡμέραν κακῶν
 Δίδωσιν, οὐδ' ἐς ἄλλο φάρμακον πόσιων.

Semele satus.

Potum racemi repperit mortalibus
 Ac protulit, mæroris ille nubila :
 Fugat repletis vineæ liquoribus,
 Somnusque fit mali diebus singulis
 Oblivio: nec pharmacum malo aptius!

Cum vinum igitur inuentum mortalibus Dionysus excogitasset, mos fuit apud antiquos ut Bacchi datoris lætitiæ, quem Bonum dæmonem appellabant, poculum extremum post cenam remotis mensis circumferretur: quod boni dæmonis dicebāt, quia bonus Deus Dionysus illud inuenisset, vel quia cum moderatione sumptus vtilis sit & bonus potus: de quo ita meminit Aristophanes in Equitibus:

Μὰ δὲ ἄλλ' ἀκρατὸν δὲν ἀγαθὸν δαίμωνος.

Non per Iouem potum boni sed dæmonis.

Draco fuit huius Deo propter perspicacitatem inter reptilia discatus, ut ait Plut. in problematis Sympotiacis. Memoria prodidit Lucianus in dialogo Iunonis & Iouis Icarium cæsum fuisse a pud Indos, quia cum palmitem, & vini faciendi rationem a Baccho didicisset, creditus est primū ab Indis venenum in cōuiuio exhibuisse: nam Indi vino primū gustato in insaniam sunt conuerſi, ut ait idē in Nigrino. Atq; Plutarchus etiam in eo dialogo, in quo disquiritur ignis ne an aqua sit vtilior, vitem ex India in Græciam primū portatam fuisse testatur, cum tamen apud Thebanos primum vitis nata esse dicatur, ut asserit Pausanias in Bœoticis, & inde ad Indos deportata. Neque mirum est sanè cæsum fuisse Icarium propter vinum, cum immoderatus illius vsus non parum obſit mortalibus, secretaque animi aperiat, & in insaniam prope impellat, ut ait Homerus libro ξ. Odyſſeæ, in his verbis.

οἶνος γὰρ ἀνέγει

ἡλιδες, ὅς' ἐφίηκε πολὺ φρονέειν, μάλ' αἰεταί,
 καὶ δ' ἀπ' αὐτὸν γελᾶσαι, καὶ τ' ὀργησάσθαι ἀνάντων,
 καὶ τοὶ ἐπεὶ ποτὶ κλισίῃ, ὅπερ τ' ἀφ' ἑρμῶν ἀμεινον.

Pocula prudentes etiam secunda choreis
 Indulgere iubent, cantareque voce sonora

Pocula

Indulgere iubent, cantareque voce sonora
Pocula, quæ utiliter tacerentur, multa profari.

Nam ubi vires corporis, mentemque vini imperium subegerit, multa effutire coguntur homines, ut scripsit in his etiam Theognis:

αἴθρονος ἀνδρὸς ὁ μὲν καὶ σὺθρονος οἶνος, ὅταν δὲ
πίνῃ, ὅπῃ τὸ μέτρον, κοῦφον ἔσθῃ νοῦον.

Prudentis itlicique viri immoderatus hausta
Vina leuem mentem reddere sæpe solent.

Sed neque hæc sola incommoda vini vsus immodicus affert, verum etiam corpus mirifice labefactat, ut nos scripsimus in nostro libro Aucupij, quem Græcis veribus imparibus incoptum, ubi absolutus fuerit, mittere decreuimus ad doctissimum & sapientissimum RENA L D V M Ferrarium Præsidentem Comitiarum Parisiensium: quem Senatorem Regium non solum propter insignem auctoritatem diligo mirifice & obseruo, sed multo magis ob singularem eius humanitatem & sapientiam. Nam cum Orator proximis annis fuisset in sacra Tridentina synodo, & nuper apud Illustrissimum Senatum Venerum, omnes in his locis eius eruditionem ac sapienter dicta tanquam oraculi Delphici sunt admirati. Ita vero se habent carmina quædam:

οἶνος πινόμενος πολὺν, ἐργῇ, καὶ σφίσι, ἀμυδρὸν.

Σάωσον ἀγχι θνητοὺς ἐνδὺ καταχθονίων,

Importuna trahunt in tristia tartara Divis

Recta mortales ira, merumque Venus.

Scriptum reliquit Pausanias in Laconicis in monte supra Migionium, quem locum vocabant Larysum, vnam maturam prius inuentam fuisse: quo in monte ineunte vere dies festos agitabant in honorem Bacchi. Non minor tamen gratia illi asino habenda est, quem Naupliæ incolæ lapideum crexerunt, quia putationem vitium adinuenit, quam Baccho, qui vires tantum ostendit mortalibus, nam nisi vitis cultura & putatio inuenta fuisset, breui totum id munus erat interitum, aut inutile futurum. Cum igitur asinus vitis pampinos Naupliæ abroxisset, sarmentorum putationem utilem esse vitibus ostendit: quippe cum illa sit arbor omnium cæterarum humidissima, pluraque gignat ligna superuacanea, tanquam excrementa. Docuit Bacchus etiam mortales mercatum & navigationem, ut testari videtur Dionysius in Situ orbis, qui è Phœnicia, & è regione mari rubro propinqua, & navigationem & astrorum cognitionem profuxisse ait, cum Phœnicia imperaret Bacchus, ut est in his:

τῶν δ' ἀνδρῶν γυνήεις. οἱ ἐρυθραῖοι γὰρ ἄστρον.

οἱ πρῶτοι γήεις ἐπερὶ ἡσάντο Σαλασσῆς.

Πρῶτοι δ' ἐμπορίῃ· ἀλλ' ἰπὸς ἐμνήσαντο.

καὶ βαθυὺν οὐρανὸν ἄστρον πύρον ἐφάσαντο.

Qui rubrum coluere tætum genus inde virorum,

Qui primi spreuere maris ventosque minasque:

Primi sunt ausi merces committere ponto,

Et cœli cursus seruare, & sydera mundi.

Fertur hic Deus primus omnium mortalium depressos ad sordida quæque hominum animos ad Deorum cultum erexisse, ut testatur in his Ouidius libro tertio Fastorum:

Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt

Liber, & in gelidis herba reperta focis:

Te memorant Gangæ, totoque Oriente subactæ

Primitiis magno seposuisse Ioui.

Cinnama tu primus, captiusque thura dedisti.

Deque triumphato viscera tota boue.

Hunc Deum, quem superius semper iuuenem ē sententia nonnullorum scripto-
rum diximus, Elenses barbatulum esse crediderunt, ut ait I'ausanias in prioribus
Eliacis: qui cum cornutus etiam fingeretur, ad huius imitationem Mimaliones
cornua suis capitibus alligare consueverunt, ut ait I'acius: ac neque solum cornu-
tus, sed etiam taurino capite ab antiquis fingebatur, ut idem testatur. Fuit & diui-
nationum Deus creditus Dionysus, ut in his testatur Euripides in Bacchis:

10

μάστιγας δ' ὁ δαίμων ὅδε καὶ γὰρ βακχεύσιμον,
καὶ τὸ μαστιγῶδες, μαστικὴν πολλὴν ἔχει
Deusque vates est: furor nam Bacchus
Vim vaticinandi rite plurimam tenet.

Coronabantur hedera quicunque Libero patri erant in statu, ut significavit
Euripides in Bacchis, ut alij crediderunt, quia paruus Dionysus in illa arbore
fuit occultatus, ut vero alij, quia racemos vuarum imitatur, vel quia semper sit vi-
gidis & iuuenis, qualis Deus ipse fingebatur, vel quia cum frigida sit arbor natu-
ra, ob insitum frigus adiumento sit aduersus ebrietatem. Alij sacram Baccho pu-
tarunt, quia Cissus Bacchi comes inter saltandum incommodius cum Satyris pe-
rij, ac Bacchi iussu fuit in arborem mutatus, quam Graeci cissum, Latini hederā
votarunt. Alij ad imitationem Bacchi id factum crediderunt, quod ille cum esset
puer hedera & lauro coronatus incederet, ut ait Homerus in hymnis:

Διὶ τέτι φορτίζεσκε καὶ ὀλήθησας ἐραυλοῦς,
κισσῶ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος.
Tum quoque paruus erat, lyhisque errabat in altis
Ornatus lauro atque hedera.

Atque non solum iniunctantes, sed etiam coronae sacrificantium, quibus caput vin-
ciebantur ad illius Dei imitationem Bacchi dictae sunt, ut testatur Nicander in li-
bro Linguarum, in his:

Βάκχοισι κεφαλαὶ τῆς μεθυσθῆς ἐστὶ τὸ αὐτό.
Tempora cinguntur bacchis florentibus illis.

30 Erat enim legibus sacrificiorum sancitum, ut coronarentur hedera quicunque; Bac-
cho iniunctarentur, ut ait Dionysius in Cosmographia:

ἢ πρὸ μὲν τελέδουσι κατὰ νόμον ἱερὰ βάκχῳ
ἐνέταρται κισσῶ μελανφύλλῳ κορυμβοῖς
ἐννύχαι, παταγῆς δὲ λεγύδρους ὀρνυται ἡχὴ
Concitat agunt, ut lex Baccho sacra tempora ramis
Deiuncta nigris hederae, ac pallente corymbo
Nocturnae clamorque ingens confurgit ad auras.

Consueverunt Camarita, quae natio est Indiae finitima, cum Bacchum ab Indi-
ca expeditione redeuntem humaniter acceperunt, illum egregie colere, cingula-
que & hinnulorum pelles circa pectus habere, ut idem in his ait:

40

καὶ καμαριτῶν φύλον μέγα. τοῖς ποτε βάκχον
ἠδ' ὄντι πύλῳ δὲ δολυμήνοι ἐξήρισαν.
καὶ μετὰ ληϊῶν ἱερὸν χορὸν ἐποίησαντο,
ζώματα καὶ πυρίδας ἐπὶ στήθεσσι βαλόντες.
οἱ Βάκχῳ λέγοντες.
Et Camaritarum genus ingens, Bacchus ab India
Hospitio rediens quibus est acceptus, ut illi
Lenarum statuere chorum, quae cingula, & una
Damarum pelles posuerunt pectota circum.

Euo

Euoë Bacche frementes.

Nam Lenæ vocatæ sunt Nymphæ, quæ entularibus præerant, ut fontibus Naiades. Celebrabantur autem Bacchi sacrificia cum tripudijs, quare Dionysus vocatus est *ἰνὸρρχος δαίμων* siue tripudij Deus, ut ait Lycophson:

δαίμων ἰν' ῥχης φ' γαλέως φανήσιος.

Deus tripudij, Pungaleus, Phaufterius.

Nam *ῥρχεῖσθαι* tripudiare significat: qui idem dictus est Phigaleus, quod in Arcadia coneretur: & Phaufterius, quia lampades & lumina adhiberentur in huius sacrificijs. Fuit hic Deus in numerum Deorum reliquorum relatus ob ea, quæ in genus humanum contulit beneficia, ob res præclare gestas, ob discordias & contentiones à se compositas, ob ciuitates extructas, ob leges, quas dedit ciuitatibus, ut testatur Horatius libro secundo Epistolarum:

Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux,

Post ingentia facta Deorum in templa recepti,

Dum terras, hominumque colunt genus, aspera bella

Componunt: agros assignant, oppida condunt.

Agebantur huius Dei sacra à mulieribus, ut diximus, quod illas habuisset socias in Indica expeditione: quæ dictæ sunt Bacchæ ab infantis clamoribus: currebant enim cum rædis & funalibus accensis per noctem, quibus utebantur in illis sacrificijs, atque crinibus passis ita clamabant currentes: eu, hæ, quæ voces sunt bene ac feliciter præcæti. His postea vocibus in vnum compositis Buhæus Bacchus vocari cœpit: deinde Buhyus siue bonus filius, quia cum gigantes bellum Ioui intulissent in leonem versus vnum eorum prior lanauerit ac discerperit. Ea re præclare gesta Iupiter lætatus dicitur Dionysum Bonum filium vocasse. Lucianus in Dea Syria Ostrim, siue Dionysum apud Byblios Aegypti populos mortuum & humatum fuisse scribit, & anniuersarios luctus, ritusque sacrorum in eius honorem institutos. Atqui quod & ipse & Herc. eandem patriam haberent diximus, & ipsæ propè armis vteretur, & quod pariter combusti sunt: quod etiam declarauit ipse Sidonius Antipater in his carminibus:

ἀμφοῖν δὲ σῖλαι στυγερῶντες, ἱελαδ' ὄτλα.

Νεβρός, λειοτῆ, κυμβάλαδ', τὰτ' ἄγρ.

ἤμψ' ἀμφοτέρων χαλεπὴ θεὸς· εἰδ' ἀπὸ γαῖης

ἡλθοῖς ἀθανάτου ἐκ πυρὸς ἀμφοτέρω.

Amborumque columnæ: atque arma simillima vtrique,

Cymbala clamori, pellem & vterque tulit,

Et grauis ambobus Iuno Dea: adiuit vterque

Et terra ad superos, igne cremante, Deos.

Multa huius Dei sacrificia multis in locis celebrabantur, quæ & nominibus & ritibus & temporibus differebant: atque primi mortaliū Phœnices Bacchi sacra instituerunt, quæ postea Orpheus in Græciam ad Thebanos derulit, in quibus laniatus fuit. Agebatur dies festus apud Athenienses, quo die Liberi patris cultum à Pegaso Eleutheriensi ex oraculo Delphico acceperunt, quæ dicebantur Oiscophoria, ut ait Pausanias in Atticis. Erat autem consuetudo, ut ait enarrator Nicandri, ut pueri pampinos manibus gestantes tributum è sacro Dionysii templo in sacellum Palladis cognomento Scirrhadis cum precibus decurrerent. Celebrabantur & Trieterica in eius honorem, quia tertio anno ab Indica navigatione reuertisset, quæ agebantur per brumam, ut ait Ouidius in primo Fastorum:

Sacra corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,

Tertia quæ solito tempore bruma refert.

X 4 Horum

Horum sacrificiorum & tempus, & instrumenta, & habitum Baccharum demon-
stravit idem poeta libro sexto Metamorph.

Tempus erat, quo sacra solent inietrica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus, nox conscia sacri,
Noctæ sonat Rhodope tinnibus æris acuti,
Noctæ sua est egressa domo Regina: Deique
Rictibus instruitur, furlaliaque accipit arma:
Vite caput tegitur: lateri ceruina sinistro
Vellera dependent, humero levis incubat hasta.

- 10 Nam his armis instructa cum vociferatione discurrentes crinibus passis divina-
re, ac res futuras prædicere credebantur. Epilæna sacrificia, & certamen, & can-
tilenæ vocabantur, quæ fiebant vindemiz tempore cum torcular exprime-
ndis vis esset inuentum: apud Acharnanes, ut ait enarrator Aristophanis. Nam certa-
bant inter calcandas vuas, quis citius plus musti exprimeret, & Bacchi laudes ca-
nebant inter calcandas, rogabantque ut quam suavisima musta desluerent: cum
agerentur hæc in agris, Dionysia ibi simplici nomine dicebantur. Celebrabantur
Lenæa præterea in ciuitate Athenarum ineunte vere, quo tempore vina de faxe
eximebantur, tributaque ferebantur ab externis: quod certamen etat bibentium
plerumque Bacchumque lætitiæ autorem canentium, cuiusmodi carmina sunt il-

- 30 la Euripidis in Bacchis:

τὴν παυσίλυτον ἀμπελον δοῦναι βροτοῖς.
οἶνον δὲ μὴ κτεῖν ὄντος, οὐκ ἔστιν κῦμαρ,
οὐδ' ἄλλο τερπιδὲν οὐδ' ἄλθρου ποτὶς ἐτι.
Obliuionem palmitem mali dedit:
Si vina tollas, & Venus statim perit,
Nec dulce quidquam restat hinc mortalibus.

- Fuerunt & Phallica in Dionysi honorem instituta, quæ apud Athenienses age-
bantur, apud quos primus Pegalus ille Eleutheriensis Bacchi cultum instituit:
in quibus cantabant quemadmodum Deus hic morbo Athenienses liberauit, &
quemadmodum multorum bonorum autor mortalibus exitit. Fama est
30 enim quoddam Pegaso imagines Dionysi ex Eleutharis ciuitate Beotiz in Atticam
regionem portante Athenienses Deum neglexerunt: neque ut mos erat, cum
pompa acceperunt: quare Deus indignatus pudenda hominum morbo infesta-
uit, qui erat illis grauissimus: tunc eis ab oraculo, quo pacto liberari possent, pe-
tentibus, responsum datum est solum esse remediū malorum omnium, si cum
honore & pompa Deum recepissent: quod factum fuit. Ex ea re tum priuatum,
tum publicè lignea virilia thyrsi alligantes per eam solennitatem gestabant:
fuit enim Phallus vocatum membrum virile. Alij Phallum ideo consecratum
Dionysio putarunt, quia sit autor creditus generationis: Agebant Athenienses
præterea Canephoria in honorem Dionysi, quod genus erat consuetudinis qua-
40 le scribitur his verbis à Demaratho in certaminibus Dionysiacis, κατὰ τὴν τῶν
Διονυσίων ἑορτὴν παρὰ τοῖς παλαιῇς ἀθηναίοις, αἱ ἐνδυνεῖς, παρὲν τὸ τε ἀρ-
τὸν ἡβούσαι καὶ κερσεύουσαι τὴν δὲ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεποιημένα τὰ κανά, καὶ οἱ τὰς
ἀπαρχὰς ἀπάντων τῶν καρπῶν ἐτίθεισαν. per festum Dionysij diem, qui apud an-
tiquos Athenienses agebatur, virgines agiles, quæ ad pubertatem accederet, tum
primum canistros ferebant, qui canistri erant ex puro auro, in quibus erant fru-
ctuum omnium primitiæ impositæ, quamquam non defuerunt qui non in hono-
rē Dionysij, sed Dianæ Canephoria instituta crediderint, cum diceret virgines no-
biles per ea sacra canistros earū rerū, quas pulchriores acu laborassent, plenos Dia-
næ consecrare solitas, atque ita significasse se prioris vitæ, virginicatisque pertasas, cu-
pere

pere exautorati, vt assensit Dorotheus Sydonius, quæ sacra celebrabantur, vt quidam voluerunt, sub finem mensis Aprilis fuerunt & Apaturia Dionysio consecrata, quorum initium & causa huiusmodi fuisse perhibetur à Charicle in Cathena. cum bellum exortum esset inter Athenienses & Bæotus, Xanthius Bæotus Thymotem Athenicnsum Imperatorem ad singulare certamen prouocauit, quo debellato Melanthus Messenius postea illi in id imperium successit, qui peregrinus fuit, & à Periclymene Nelei erat oriundus. His igitur singulæ certamine dimicantibus quidam a tergo Xanthi nigra pelle capræ indutus apparuit, tunc ille inquit cum ad singulare certamen cum socio accederet: ac dum respiciens conuertitur ad aduersario dolo ceditur. cum vero Dionysus creditus sit, quem pelle capræ indutum apparuisse autumat, dies festi fuerunt in eius honorem ab Atheniensibus mense Octobri instituti. celebrabantur per hos dies Apaturia sic dicta à decipiendo: quorum dierum primus Dorpia dicebatur, quia vespertino tempore conuenirent in vnum locum, qui essent eiusdem tribus, & vnà conuiuium pararent. secundum dixerunt Anarrhufum, quod eo die victimæ immolarent: nam & Ioui tribuli, & Palladi sacrificabant, & *ἀναρρῦμα* sursum traho significat, & sacrificio, quia immolantes victimarum iugulandarum colla sursum conuerterent. Tertius dies dictus fuit Cureotis, quo die iuuenes mares ac puellæ nomina dare consueuerunt, vt in tribus ascriberentur. Alii quartum diem addiderunt, quem vocarunt Epibdam, vt scriptum reliquit Panyasis. Celebrabantur & Ambrosia vocata, qui dies erat mense Ianuario Dionysio sacer, quem etiam mensem Lenzonem vocarunt, quia per id tempus vina in ciuitatem importari essent solita: ac mensem nominarunt à Dionysio, quod is præsertim torcularibus: unde Lenæus etiam dictus est. Pithœgia vero cum doliâ relinirentur fiebant, atque tunc etiam præsentibus Dionysii munus in honorem Dionysii impartiebant, quod commune erat amicorum symposium vt scripsit Philochorus. Hæc eadem cum à Romanis celebrabantur dicta sunt Brumalia, cum Brumus dictus sit Bacchus. fuerunt & Acolia dicta apud Athenienses, quæ ita fiebant, vt ait Zezes in commentariis in Hesiodum: *ἐγχετο δὲ τὰ ἀκάλια οὗτος. ἀποκούς παρσημένους ἢ πνεύματος περλημα- 30*
ρίσους τιθάρτες κατὰ γῆς, ἐπὶ ποδὶ ἐπαλλόμενοι, ἀφῆλτο τούτων ἐφῆρτο πολλὰ κατὰ πόδας ἀφῆρτες ἐπὶ γῆς. τούτῳ δὲ ἐτοίμου τιμῶντες τὸν Διόνυσον. ὃ γὰρ ἀπὸ δὲ ῥιμαῖς ἐργῶν. ὃ δὲ πρῶτος τοῦς θαλάσσις τῆς ἀμπέλου πρῶτον λυμαίνε- 31
ται τούτῳ. Fiebant aut hoc pacto Acolia: vtres inflatos vētq̃s plenos humi de ponētes altero pede insiliebant, atq; superius ferebant. Tum sapius labentes in terram decidebant, faciebant autem id in honorem Dionysii, quoniam vt pel-
lis est hirci, qui pampinos vitium comedens illis obest plurimum; quem tamen vitem quidam vino repleti solitum fuisse crediderunt, vt traditum est à Moenandro in libro de mysteriis, atque peritior vinum habebat præmium. Est enim hircus animal maxime vitibus infestum, vt testantur illa carmina Eueni poetæ: 40

καὶ ἡμετεράων ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως δεῖτε καρποφορήσω

ἐπὶ τὴν ἐπιστολὴν σου τρεῖς θυομένοι.

Rodas me licet ad stripem, de palmite fundam

Dulcia maŝtando vina sed hirce tibi.

Agebantur hæc ipsa sacrificia apud Latinos etiam, quæ Ascolia vocabantur: plurimumque conferre credebantur ad vinearum fertilitatem, quorum ritum ita preclare expressit Virgilius libro 2. Georgicorum:

Frigora nec tantum cana concreta pruina,

Aur grauis incumbens scopulis arenibus estas:

Quantum illi nocuere greges, durique venenum

Dentis,

Dentis, & ad morso signata in stripe cicatrix.
 Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
 Caditur, & veteres in eunt proscenia ludii
 Præmiaque ingentes pagos & compita circum
 Theſeida: posuere atque inter pocula læti
 Mollibus in pratis vinctos saliere per vtres,
 Nec non Ausonii Troia gens missa coloni
 Versibus incompitis ludunt, risuque soluto,
 Oraque corticibus sumunt horrenda cauatis.
 Et te Bacche vocant per carmina læta, tibi que
 Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.
 Hinc omnis largo pubescit vinea fetu.
 Complentur vallesque caua, saltusque profundi.
 Et quocunque Deus circum caput egit honestum,
 Ergo rite suum Baccho dicemus honorem
 Carminibus patriis, læcesque & liba feremus.

Proponebantur autem præmia illis, qui sapientius super vtres saltarent: deinde Bacchi statua cum carminibus incōcinnē ebriorum more compositis in eius laudes patrio idiomate singularum nationum circumferebatur circa vineas: quæ res plurimum ad fertilitatem conferre putabatur, atque ii qui ista faciebant, personas sumebant ē corticibus arborum, & vini fæce aliquando perungebantur, ne cognosci possent, quia multa ridicula, multa parum decora, multa turpia & pudore plena dicebant, quæ sine personis dicere omnino puduisset. deinde vineis lustratis ad altare Bacchi, vnde discesserant, redeunt, sacras victimas in lancibus offerebant, & comburebant. Deinde altissimis arboribus imagines quasdam modo fictiles, modo ligneas Baccho sacras & illi similes appendebant, quas a patuitate oris dicebant oscilla, vt longissime possent prospicere, quia vineis conferre putabantur. His ita actis in conuiuium, & ē conuiuiō domum discedebant: quæ omnia propē in superioribus carminibus Virgilii continentur. Cædebantur hirci plerunque in Bacchi sacrificiis, vt ait Euripides in Bacchis hoc modo ἀγέων αἰματράχυνταρον perquirens sanguinem cæli hirci, quamuis scribit Herodotus in Euterpe in quadam solennitate, quæ Dorpia dicebatur, Aegyptios singulos ante portas priuatarum domorum sues iugulare solitos in honorem Bacchi, ita vero scribit: πρὸ δὲ Διονύσου τῆς ἐορκῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον ἀπὸ τῶν θυρίων φράζας ἱεας, διδοὶ ἀποφείδειν τὸν χοῖρον αὐτῇ πρὸ ἀποδείμηναι τῶν συμβατιῶν τῶν δὲ ἄλλων ἀνάγουσι ἐορκίῃ τῇ Διονύσου οἱ αἰγυπῆσιοι, πλὴν χοῖρον, κατὰ ταῦτα γεδὸν πάντα ἔλλουσι ἀντὶ δὲ πολλῶν ἀλλὰ σπῆσι ἐξ ευρυμέτα δόσαντε πηχυαία ἀγάλματα νευρώσασα τὰ, πρὸ φορέουσι κατὰ νόμας τὰ γυναικὲς νῦν τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλὸν τέρψιν εἰασον ἐὼν τοῦ ἄλλου σώματος, προσηύεται δὲ αὐλὰς αἱ δὲ, ἔπονται αἰδοῦσαι τὸν Διόνυσον. Dionysio dicē solēnitatis Dorpiæ suæ ante fores singuli iugulantes reddūt subulco illi, qui attulerat ipsum suū, atq; aliā solēnitatem sine sub. in honorem Dionysi agunt Aegyptii eodē propē ritu, quo Græci: at pro phallis res alias illi excogitant, imagines scilicet cubiti magnitudinis, quas cūcunferūt mulieres per agros cum virile membrum reliquo corpore non multo minus, nūter. Præcedit autem, tibia, atque illę Dionysum cantantes sequuntur. Cum vero multa impura facinora Orgiorum, sacrorumque Bacchanaliorum simulatione committerentur, Pentheus Aganes & Echionis filius Rex Thebanorum eo tempore conatus est pro viribus tantum turpitudinis euertere: sed cum periculosum sit regibus inueteratam lasciuiam & auitam aliquam intemperantiam vno die velle obliterare: cum nihil ē penitum a quo animo natura patiatur, paulatim-

que

que delenda sint, quæ minime conueniunt, proditum est in fabulis Bacchas in pardales fuisse à Baccho muratas, & Pen heum in taurum qui fuit ab illis vnguibz disceptus, vt lufimus in nostro libro 4. Venationum :

Denique Thebarum populos peruenit, & omnes
Occurrunt matres Cadmeides, impius vnus
Inuentus Pentheus: captus formidine patris
Imperat hic focils hunc arctis neſtere vinclis.
Inuaſere Deum multi, multiſque ſequentes
Percutunt ſaxis matres, rapiuntque coronas
Compoſitas hederæ ramis, & cuncta profanant.
Tum pater immanem te fecit Penthea taurum,
Pardalis in ſpeciem matres mutauit, & illas
Vnguibus horrendis, & dentibus armat acuris.
Diſcerpere ſeræ taurum, regemque profanum,
Eſſe Dei quoniam ſic illis vila voluntas.

10

Alii dixerunt illum vexaſſe contumeliis Liberum patrem, & alia feciſſe inſolenter : atque vt foeminarum occulta ſacra intueretur, arborem, qua erant tranſituræ aſcendiſſe, quod cum illæ cognouiſſent, eum diſcerperunt. deinde ex oraculo arbore inuentæ diuini honores habiti ſunt, & duo ſigna Liberi patris ſuſpecta : vnum Lyſium, alterum Baccheum vocarunt. mox ibi templum fuit cum iis ſignis extructum. At vero Euripides in Bacchis nõ in pardales mutatas Bacchas facit, ſed Cadmi filias, ſororesque Semeles, quæ Dionyſum educauerant, Pentheum diſcerpiſſe ſcribit, qui etiam commemorat quas corporis partes ſingulæ abſtulerint. Alii dixerunt cæſum fuiſſe a matre & a ſororibus quia aper illis viſus ſit cum ſacra ſperneret, fuerunt qui dixerint Lycurgum præterea cum ſacra Liberi patris ſperuiſſet, cæcum factum fuiſſe a Ioue, at non a Dionyſo. Quippe cum non minus Iupiter, quam quiuus Deorum, ad quem illa ſacrificia pertinerent, eſſet vindex vel contemptæ vel etiam neglectæ religionis, atque de Lycurgi ſupplicio ita ſcripſit Homerus libro 7. Iliadis :

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δυνάστας υἱὸς κρατερὸς Λυκούργος
Διὶ ἦν, ὅς περ θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἐρίζει.
Ὅσους μαινομένοιο Διόνυσοςο τὴ βίβλῳας,
Σεῦε κατ' ἡγάθεον Νυσσίῃον αἰδ' ἄμα παῖσιν
Θύδρα χαμαὶ κατέχευεν ὕπ' ἀνδροφάνοιο Λυκούργου,
Θειρόμεται βουτλήγῃ Διόνυσος δὲ φοβηθεὶς
Διὸς δ' ἄλως κατὰ κῦμα θέτις δ' ἔπειδ' ἔτατο κέλευθον
Διὸς ἰδὲ αὖ κρατερὸς γὰρ ὄχετ' ἄρ' ἔμεν ἀνδρὶ σὺ μοκλῇ.
τῷ μὲν ἐπειτ' ὁδὸν ἄγεις θεοὶ πέλα ζῶντες
καὶ μνηστῆρ' ἔθνη κρόνου παῖς.

30

Nec diuturnus & ipſe D yantis ſeminæ natus
Inde Lycurgus erat, ſuperos vt temnere cœpit
Qui quondam, vt Bacchi altrices furor egit, inique
Collibus exagitat Nyſeis vñdique. at illæ
Fuderunt omnes fugientes ſacra, Lycurgus
Vt voluit: Bacchus petiit mare, tum Thetis ipſum
Accipit in gremium trepidantem, & multa timentem.
Illum odere Dei felicia tempora vitæ
Degentes: cæcum ſecit quem Iupiter ipſe.

40

Fuit autem Thraciæ Rex Lycurgus, vt ait Horatius in 2. lib. Carminum :
Fas & beatæ coniugis additum.

Stel-

Squilla honorem testaque Penthei

Disiecta non leui ruina,

Thracis & exitium Lycurgi.

Nam fertur Bacchus, ut hic attigit Horatius, coronam, quam sua vxor gestabat Ariadna, post Ariadnae mortem ad sempiternam eius memoriam inter stellas collocasse, quare ita scripsit Aratus in astronomicis:

Αὐτοῦ καλέϊντος στέφανος τὸν ἀγαθὸν ἔθνην

Σὺν ἑμῶν Διὶ, υἱὸς ἀπὸρροχμήντης Ἀριάδνης.

Atque corona niter, clatum inter sydeta signum,

Defunctæ quam Bacchus ibi dedit esse Ariadnae.

- 10 Alii dicunt Lycurgum sibi crura amputasse, quia vites cederet in contempnum Bacchi Diagondas Thebanus demum in nullas neque domesticas calamitates, neque publicas incurrit, qui, ut testatur Cicero in secundo de Legibus, omnia nocturna sacrificia, propter eorum turpitudines perpetua lege fuitulit. Fuerunt autem res & miracula quæ contingebant in sacrificiis illorum Deorum, quæ homines ad illorum cultum, religionemque impellebāt. Nam scriptum reliquit Pausanias in Achaia Liberi patris simulacrum, quod in diuisione prædæ Troianæ Eurypylo obtigit, quod in arca quadam includebatur, subito visum mentis inopes facere solitum omnes, qui illud vidissent. Neque illud sanè paræ fuit admirationis quod accidebat in Elide, ut ait Pausanias in posterioribus Eliacis: quod tres lagænas vacuas per diem eius festum tres sacerdotes deponerebāt in templo presentibus ciuibus & peregrinis, siqui adesse cuperent: mox foribus clausis & vel a sacerdotibus, vel ab aliis volentibus obsignatis: suo cuiusque annulo postero die cognitis signis ac reclusis foribus lagænas plenas vino suauissimo inueniebant. Dicitur Staphylus Bacchi fuisse filius, cuius proneptibus admiranda munera largitus fuit: nam cum Staphyli filiam Rhio comprehisset Apollo, illudque Staphylus sensisset quod esset grauidæ, illam in arcam inclusit, & in mare deiecit. Arca in Bubæam postmodo delata in spelunca quadam Anium peperit, quem ita è mænore nominauit. Hanc Apollo detulit in Delum, ut scripsit Seneca in rebus Deliacis. Hic Anius postea è Dorippe nymphea Spermo, Oeno, & Elaidem suscepit, quibus Apollo concessit ut quoties optarent vel vinum vel semina vel oleum caperent, pro suorum nominum significatione: quippe quod hæc ipsa nomina hoc significarent. Fuerunt præterea eiusdem Bacchi filii, & Hymeneus, & Thyoneus, atque Bacchus ex Ariadna Ceranaum, Tauropolim, Euanthen, Latramym, Thoantem, Oenopionem suscepit. Carmonem ex Alexiræa, qui venas ab apro fuit interfectus. E Chthonophyle Phliantem, qui fuit cum reliquis Argonautis, Narceum è Phryscia, qui primus honores Bacchi apud Elienses instituit. Herodotus in Euterpe Apollinem & Dianam ex Elide & Ostris, quem Liberum patrem esse diximus, natos esse scribit. Atque multa fuerunt Bacchi cognomina ut Deorum cæterorum, quibus de causis dictum est. Nam Hedereus Bacchus dictus est Acharnis, quia ibi primum hedera fuit inuenta: & Cantor, quia cum Musis versaretur: & Seruator, Melanægis, Lylius, Pfilaneus, Leucanius, Lamptera. Dictus est Dionysus à Dia insula vna è Cycladibus, quæ & Naxos vocabatur quæ illi post ductam Ariadnam consecrata fuit, & à Nysa ciuitate, in qua regnauit. Alii maluerunt dictum fuisse Dionysum, quia mentem excitet: nam *Nysa* mentem appellant, *Nysa* autem pungo significat, ut ait Ioannes Diaconus. Bacchus à furore dictus est, Bromius à strepitu, & clamore ebriosorum: Liber pater aut Lyzeus, quod idem est, quia vinum liberius haustum à curis liberet, ac latus faciat. Lenæus à torcularibus: Nysæus quia stimulus sit ad furorē: Dithyrambus, quia è duobus portis exierit: vbi, ut alii sentiunt, quia in antro duas portas habet

te fuerit ed ucatus. Bimater, quod eum Semele mater in vtero, Iupiter illig-
tum femori vsque ad iustum pariendi tempus gestauerit speculati sunt antiqui
Bacchum fuisse Iouis femori afflutum, quia educatus sit in specu Neri montis
quiescit apud Nyssam clarissimam olim Indiæ ciuitatē, qui mons Neros Iouierat
consecratus. Ignem, quia natus sit ē matris incendio. Bassareus ab oppido Ly-
diæ Bassara, vbi præcipua religione colebatur, vel à Bassaride veste calari, qua
in eius sacrificiis Bassarides, Bacchæ vrebantur. Brisæus à Brisa Lesbi promonto-
rio, in quo colebatur, vel à Brisa pressorum vinaceorum massa, vel à *βριση*,
quod fremere ac vociferari significat. Iacchus ab *ιαχέω* clamo Eleleus, quia su-
roris & bellorum sit autor pterique: nam vrebantur hac voce *ελελε* in hym-
nis, & ppanibus, q̄ tibus homines incitabant ad bellum. Thyoneus à matre Seme-
le, quæ dicta fuit etiam *Θυώνη*, quam grauidam furentem introduxit Aeschylus.
Euan, quod ea voce vtērentur diuinitus afflati. Nyctileus, quia per noctem voci-
ferationis esset autor. Euchiis, quia largē fundat, vel in cythos in coniuiis, vel ē
torcularibus per vindemiam. Atque hæc ea sunt ferē, quæ de Baccho ab anti-
quis scriptoribus sunt tradita. ¶ Cum Thebanus fuerit Bacchus, & Penthei, A-
dæronis, Learchique infelicissimorum hominum affinis, vt ait Lucianus in Con-
silio Deorum, patet illum hominem mortalem, & mortaliū calamitatibus
obnoxium fuisse. Quamuis Plurarchus in Pelopida & illum & Herculeū ob
virtutum præstantiam patiendi facultatem deposuisse scribit: *ῥοσάντως οἱ τὸ
ποιόν τῇ γενέσει τοῦ θεοῦ συναρκεῖται τὰ χαρὰ λείψα παραλείπει τῶν τεκμηρίων.
οὐ γὰρ ἐν τοῖς ἐκ μεταβολῆς εἰς ἀτοκὸν γενομένοις γενήτοσι ὁ πάτριος λόγος τὸν
θεοῦ τοῦτον ἀπολείπει δαίμονι, ἀσπερ παραλέει ἢ διόσυνον. ἐκ μεταβολῆς ἀρε-
τῇ το ὁμητὸν καὶ παθὴν ἀποβαλόντας ἀλλὰ τὸν αἰδῶν καὶ ἀγεννητὸν εἰς ἐν ἐν
δεύτοισι ὡς τῶν φρονιμωτάτων καὶ παλαιωτάτων λόγῶν τοῖς τεκμηρίοις περὶ
τὸν θαλασσοῦν.* Eodemipado & ortus rationem his conuenire inquit: nam
coniecturas plurimas relinquendas censui. Non enim iis, qui nati sunt, immor-
talibus factis ex aliqua mutatione, lex aut mos patrius Deum hunc coniungere
patitur, sicuti Herculeū & Dionysium, qui ob virtutum suarum præstantiam pa-
tiendi facultatem ac mortalitatem abiecerunt. Sed vnus est Apollo, quantum
coniectura assequi possumus ex iis, qui & sempiterni, & nunquam geniti ab anti-
quissimis & sapientissimis hominibus crediti sunt. Bacchus filius Semele fuisse
fingitur, quia vinum filius est vitis: nam Semele nūcupata est *ἡ τοῦ οἴνου τῆς
μῆτραις*, à concutiendis mēbris scilicet, vel quod arborē ipsa maximē cæterarum
arborum membra, ramos scilicet, mollia & ventis facile agitando præbeat: vel
quod vitis per vinum membra hominum inflectat, ac regat. Iouis item filius di-
cebatur, quia innatus est vino calor quidam, & ab ipsa natura infusus: neque po-
test nisi in locis calidis, aut in moderato calore saltem, vitis nasci. Fingitur ideo
Semele combustæ natus ē cineribus, quia cineris natura cum inclusum calorem
intra se, ac nescio quid pingue habeat, quod plurimū profit vitibus. Alij Iouis &
Proserpinæ filiū Bacchū esse dixerūt, q̄ vitis, sicuti reliquorū oīum ferē, maximē
principia terrā, tanquā materiā, calorē, tanquā artificem, esse arbitrentur. Iouis se-
mori afflutos vitis dicitur, quia caloris maxime cupida sit vitis: neq; sine illo vi-
uere potest, aut esse fructifera: quare per aciores hyemes vitis complures moriū-
tur. Illū educasse Nymphæ dicuntur e matris cineribus excipietes, quoniā om-
nium arborū vitis est humidissima, cuius fructus si aquam modicē sortiat, mul-
to sit salubrior & crescit eodē tempore. Dicitur delatus in Aegyptū ob loci calorē,
terræque feracitatem, cuius loci similitudinem vitis requirit. Idē Deus pro bibē-
tiū ingenio alios facit andaciores, alios loquaces ac timidos tāquā feminas: quare
& mas & femina creditus est. Hunc Musarum comitem censuerunt, quia viui

calor excitet ingenium, nam & disertos & audaces & fortes faciunt merationis pocula ut nos lufimus in nostris Venationibus ubi scribitur :

Jaethe ferox hominum domitor, domitorque ferarum,

Nec solum Tanai-n, gentemque bi nominis Istri,

Bistoniusque sinus, por & litorea terræ, & quæ sequuntur

Idem & nudus & semper iuuenis habitus fuit, quia patefaciat secreta. Comitabantur hunc Deum Cobali malefici & dolosi dæmones, inter quos Acratus principem locum obinebat: quoniam multa sunt, quæ ebrietatem ac immoderatum bibendi usum consequuntur: loquacitas scilicet, & temeritas, rerum domesticarum profusio, impudentia, inimicitia, multaque huiusmodi incommoda cum

clamore & strepitu, quæ malos dæmones, & Cobalos, & dolosos antiqui vocitant. Nam plerique mortales sua vita Diis ipsis attribuerunt, velut ebrius Aeschylus ebrium Bacchum introduxit in scenam, ut scripsit Chamæleon, quod tamen quidam tribuerunt Epicharmo. sic amore capti adulterium Veneri attribuerunt atque addixerunt, milites crudelitatem bellorum Martii reges raptum regni vel paterni Ioui. & nimvero ex ipsa ebriosorum natura lynces, & tigres, & pardus, & pantheræ feræ, & eius currum trahere dicebantur: nam harum ferarum ingenium & impudentiam vinum immodice bibentibus imprimit, furiososque efficit. Fingebatur hic Deus hinnulorum & caprarum pellibus indutus,

quorum animalium alterum effeminatam ebriosorum naturam significat, alterum insensum est vitibus. Idcirco etiam a mulieribus sacerdotibus plerumque colebatur, quod ebriosorum natura magis feminis, quam viris est similis. Illæ thyrsis & coronis ex hedera in sacrificiis utebantur, & smilacis, & abietis, & quercus, quia illæ arbores vites imitatur, ac non infestæ natura sint vitibus. Quod columnas suæ militiæ terminos in Oriente Bacchus posuerit, id vero videtur ad historiam pertinere. Sed tamen & ad vitis peregrinationem spectat, quæ prius in Aegypto nata sit, & postea in Orientis regiones delata. Cur versus sit aliquando in leonem, manifestum esse iudico. Cur laniatus fuit a Titanibus, ac sepultus deinde integer reuixit? hoc nihil aliud quam plantationem significat: nam è singulis propaginibus cæsis, vel ramis vitium sub terra semisepultis integræ vites fertiles oriuntur. Dormiuit triennium apud Proserpinam Bacchus, quoniam ante id tempus cum vites non sint feraces, dicuntur dormire: apud Proserpinam, cum maxime in radices crescant. Capite fingeatur taurino & cornutus, quia ob eam immoderate bibentibus, vel dicitur cornutus, quia prior boues iunxit, vel quia sit vis solis penetrans. Hunc cum tripudiis colere solui sunt antiqui ad titubantium & ebriosorum imitationem. Alii Dionysum solem esse arbitrati sunt, ut Cererem lunam, sicuti testatur Virgi. libro primo Georgicorum in his:

vos o clarissima mundi

Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum

Liber & alma Ceres.

40 Et Orpheus in hymnis:

Πρωτος δ' ἐς φάος ἦλθε, Διόνυσος δ' ἐπικλήθη,

οὐνεκα δινείται κατ' ἀπείρονα μακρὸν ὄλυπον.

Primus ita lucem, ac Dionysus dicitur idem,

Immensum circa cœlum quod voluitur altè.

Verum id apertius carmen eiusdem poetæ significavit, eundem esse scilicet Solem & Dionysum:

ἥλιος, ὃν Διόνυσον ἐπικλήσιν καλέουσι

Sol clarus, Dionysum quem cognomine dicunt.

Et Eumolpus in Bacchicis carminibus:

Ἄσπερ ἂν Διδύμων ἐν ἀντίθεσι πυρσὺν ἴη.

Flammiferos inter radios Dionysus olympi.

Cui etiam nebridis pellem gestamen tribuerunt ob varietatem stellarum. Ad solis igitur motus imitationem illum per tripudia coluerunt, significantes alsidue vapores e terra extrahi, sursumque attolli, ex quibus decursum postea per imbres delatos omnia genera plantarum & animalium aluntur. Hec eadem causa fuit cur Phallus in sacrificiis Dionysi, tãquam patris generationis cum pompa portaretur. Hunc e Ioue & Semele combusta natum arbitrati sunt, quia astra ignea esse putarunt, & ex ignis natura à Deo sabiescãta. Alii Proserpinam matrẽ tribuerũt, quod sub terra latere puretur, vt ex ea videatur oriri. Huic cãtera, quæ 10 Baccho tributa fuisse diximus, iniunxerunt, propter vim modo caloris nimii, modo frigoris, modo ob temperiem, cum per illum cuncta gignant. Hunc sepultum integrum reuiuiscere fabulãtur ob anniuersarias caloris vicissitudines: quippe cum debilissimus aliquãdo existens paulatim vires resumat, dum integer & validus fiat. Agyptii tamen scriptores longe diuersa pleraque à Græcis literarum monumentis tradiderũt: nam Bacchum, quem Osirim vocarunt, nutritum fuisse inquit in Nyfa urbe solis Arabiæ qui cum esset Iouis filius, & a patre & a loco nomen sortitus est postmodo apud Græcos, atque Nyfa est vrbs, de qua ita meminit poeta:

Ἐς δὲ τὰς νύσους ἄβυστον ὄρεσ ἀνέβη, ὅλην

τῆλός φονίην, καὶ δὲ δὴ καὶ αὐτοῖς βλάων.

Altus, in accessus Nyfæ est mons floridus, ille

Haud procul Oceano, Phœnicum terra remota est.

Dicitur vitem inuenisse apud Nyfam & excogitauisse cultum eius fructus, deinde ceteros homines docuit vino vi. His addiderũt quod Osiris qui regnauit post Vulcanum in Aegypto decreuit rebus Aegyptiis constitutis orbem terrarum peragrare, ac de hominibus omnibus non modo præsentibus, sed etiam posteris benemereri, docereque sationem frumenti & hordei & cultum vitium, cum sic fore arbitraretur vt cessarent a feritate, diuinosque honores ipse mereretur ab illis, qui ad mitiorem diætam fuissent reuocati. illo consilio dicitur res Aegyptias instituisse, ac summam rerũ tradidisse vxori, cui consultorem reliquit Mercurium. summum imperatorem regionis vniuersæ reliquit Herculem celebrem ob vires corporis, & affinitate. coniunctum. Busirim Phœnicæ, Antæum Aethiopiarũ ac Libyæ præfecit. secum adduxit multas copias, & fratrem qui vocatus est Apollo à Græcis, inuentorem lauri plantæ, cum Osiris hederam etiam inuenisset, quæ illi sacra credita est, vt etiam Dionysio apud Græcos. secuti sunt Osirim duo filii Anubis & Macedo, qui ad ostentandam fortitudinem insignia in armis usurpabant non ineptorum animalium ad audaciam. Nam Macedo in armorũ insignibus gestabat priorem partem lupi. at Anubis pileum ad eandem formam. secutus est & Pan, cuius magnã erat apud Aegyptios existimatio, & Triptolemus & Maro, qui culturam agrorum & plantæ vitis ostentarent. sic Osiris iter aggreffus decreuit crines non tondere antequam in patriam redisset, ex quo manifeste postea consuetudo vt peregrinantes capillos nutrent donec domum redissent. His addunt se Satyros adiunxisse, cum venisset in Arabiam, & choros musicorum, inter quos nouem virgines fuerunt canendi peritæ, quæ Musæ a Græcis sunt vocatæ. ceterum Osiris primum per Aethiopiam iter fecit, deinde per Arabiam apud mare Erythæum ad Indos vsque & extremos fines continentis, vbi multas vrbes condidit, & Nyfam in primis, vbi hederam plantauit, quod esset indicium eius peregrinationis, columnasque erexit vbique ad professionis se: minorum memoriam. Mox peruenit in Hellespontum & in Europã ac Thraciam,

ciam, & Lyncurgum repugnantem ijs quæ faceret, interemit, ubi etiam reliquit
 nescientem Maronem, qui Maroneam civitatem condidit, ac de suo nomine ap-
 pellavit. alterum filium Macedonem reliquit regem illius regionis, quæ ab illo
 Macedonia postmodo fuit appellata. Triptolemum reliquit in Attico solo, qui
 omnes cultum agrorum ac vinearum doceret. denique ob beneficia divini hono-
 res illi sunt habiti, atque is in Deorum numerum est relatus. Aegyptijs visus
 nunciari illi Græci qui natum esse Bacchum Thebis dixerunt de Semele & Ioue, quod
 accidisse inquirunt, quia Orpheus in Aegyptum profectus cum mysteria perdidit
 cister, quod esset amicus Cadmeis, a quibus honoratus fuerat, gratificans Theba-
 nis. 10 ca dicitur de Dionysio confinxisse. vulgus autem partim ob infanti-
 am, partim quia vellet Deum suum civem putari, quæ spectant ad eius ortum facile
 conplexum est, & ad alias nationes transmisit. Huic rei dicitur dedisse occasio-
 nem infans, qui natus est e filia Cadmi Semele ex occulto coitu, quem dixerunt
 de Ioue fuisse conceptum: qui cum forma & ingenio præstitisse postea visus esset,
 Orpheus peritus rerum omnium Osiris, ritus & mores sacrorum apud Græcos
 instituit, a quo & mythologi seu fabularum scriptores & poætæ postmodo argu-
 menta sumpserunt, immutabilemque opinionem ad potesteros de illo contul-
 lerunt. aiunt non vinum solum a Dionysio inventum fuisse, sed etiam potum
 ex hordeo Tythum vocatum, qui parum differt odore a vino, quem docuit eas
 nationes, quarum regio non est vitium patiens. primus omnium duxit triumphum
 20 qui etiam cum mitra circa caput usus fuisset, mansit postea consuetudo regibus.
 ut ad eius imitationem diademate uterentur. cum vero per triennium pere-
 grinatus esset ad eius temporis memoriam Bæoti & Thraces & reliqui Græci
 Trieterica sacra instituerunt. Quidam tamen ex Aegyptijs longe diversa ab his
 quæ hætenus dicta sunt de ortu Dionysi tradiderunt: aiunt enim Ammonem re-
 gē partis Libyæ, qui cæli filiam ac Saturni sororem duxerat, cum viseret regionē
 ad montes Cetaunos reperisse virginem forma egregia Amaltheam nomine,
 cum qua congressus filium genuit, qui cum postea forma & robore esset insignis
 Dionysus fuit vocatus. Amaltheam constituit reginam propinqui loci, cuius loci
 30 figura cum esset cornu bovis similis, dictum est cornu Hesperidum. ob fertilitatē
 vero regionis, quæ multiplices domesticorum fructuum arbores produceret re-
 gio vocata est cornu Amaltheæ. cæterum Ammon veritus Rheæ Zelotypiam
 puerum in Nysam quandam urbem deferri curavit longe ab his locis distantem,
 quæ erat in quadam insula a Tritone fluvio comprehensa ad præcipitem locum
 ubi fuerunt angustiae quædam, quas portas Nysæas vocarunt. Erat ibi regio per
 amœna mollibus pratis distincta, locusque irriguis multis aquis lymphidis scatē-
 tibus abundabat, omni fructiferarum arborum genere confusus, cum multæ etiam
 optimæ vites sponte nascerentur afflabatur locus multis amœnissimis ac saluber-
 rimis ventis, quare incolæ longissima ætate fruebantur, cū regionis ingressus mul-
 40 tis condensis altisque arboribus sepiretur, & vallibus satis profundis, ita ut sol nō
 facile posset penetrare, ac vix lumen ipsius solis ad omnes accessus fontes fuerit
 dulcium aquarum, cum semper virentes & odoriferæ arbores multæ essent, & sua-
 ves flores, & variarum avium cantus. atque ut vno verbo concludam nihil prorsus
 ad absolutam voluptatem habitantium ibi desiderari poterat. Illuc ubi Am-
 mon accessisset filium alendum dicitur edidisse Nysæ vni filiarum Aristæ, cuius
 tutorem instituit ipsum Aristæum virum prudentia, omnique genere discipli-
 narum præstantem. ac Palladem præfecit deuitandis insidiis nouerca, quæ paulo
 ante ad fluuium Tritonem, eterra edita visa Tritonia fuit appellata. Enimvero
 cum Rheæ postea virtutem & gloriam Dionysi priuigui ubique celebrari audiuisset,
 irata est Ammoni, Dionysumque omni ante procuravit capere, quod cū
 facere

facere nequiuisset, reliquit Ammonem, & ad fratres Titanes confugit, apud Saturnumque fratrem habitare decreuit. Persuasit etiam Saturno ut cum ceteris bellum aduersus Ammonem susciperet, quod factitatum est. Ammonem inquit annong penuria laborantem in Cretam necessario confugisse, duxisseque filiam vnus Curetum tunc imperantium Cretam nomine, atque insulam prius Ideam nominatam ab vxore Cretam vocasse. Saturnus occupatis a se locis Ammonis, cum nimis acerbe imperare visus esset magnum odium subditorum in se concitauit, nec ita multo post cum magnis copijs comparatis aduersus Nyfam & Dionysum militauit. Dionysus audita fuga paterna & Titanum in se expeditione, multos milites à Nyfa colligit, & inter hos ducetos peritastro bore, beneuolentia erga ipsum, & officijs præstantes, his accesserunt collectitix copix à Libya, & magna manus Amazonum, quæ etiam eo libentius aduentarunt, quæ intelligebant se Palladem rerum militarium studiosam sociam belli esse habituras. Sic marium summus imperator Dionysus, seminarum Pallas ductabat exercitum. Inito prælio multis utrinque cadentibus. Saturnus vulneratus est, ac victoria fuit penes Dionysum, cuius præclara virtus illo die præcipue conuituit. Titanes fuga se seruauerunt in loca Ammonis, quos per deditionem postea captos libertati restituit, optionemque dedit an secum vellent militare vel abire, qui omnes scilicet militarunt, ac Dionysum tanquam Deum salubrem ceciderunt, aiunt expeditionem aduersus Saturnum fuisse susceptam militantibus. vna nobilissimus Nyseis qui Sileni sunt vocati, cum primus qui regnauit Nyse Silenus nominaretur, in itinere multa monstra domuit, desertasque regiones colonis repleuit. Saturnus Dionysi copijs auditis verbis succendit, abductaque secum Rheæ & quibusdam amicis per obscuritatem noctis ex urbe diffugit. Sed cum in custodias ubique distributas incidissent, venissentque in potestatem Dionysi, non modo nihil in humanum passi sunt, sed etiam ultro inuitati pro paterna charitate in posterum cum ipso vna viuerent, omnem debitam reuerentiam ob coniunctionem sanguinis consecuturi. Sed cum denuo Titanes clama parassent ab eodem victi pugna ad vnum sunt trucidati. Hæc ab Aegyptijs & alia pleraque memorix prodita sunt de Dionysio quidam etiam dixerunt illum esse Ioue ac Cerere natum esse, & discerptum à tetrigenis & coctum, sed à Cerere compactis membris rursus iuuenem reuixisse, quæ certe omnia spectant ad culturam vitis & vini expressionem. dicunt enim illud significare de terra & imbre capere incrementum, vinumque ex expresso racemo producere. à Tetrigenis iuuenem conuelli, est nimirum ab agricolis transplantari, cum terra sit Ceres, quæ ramis denuo dat vitam coctionem addiderunt, quia pluri vinum coquunt quo pacto magis seruetur ut inquit Diodorus Siculus in historijs libro 3. alij duplicem eius ortum tradiderunt, quia vel ante diluuium hæc planta floruerit, & cum per diluuium Deucahonis appareret extincta, mox repullularit. alij tres fuisse Dionysos autem varijs temporibus, quibus singulis proprias res gestas tribuerunt. alij vnum, qui omnia fecerit prædicta, & vinum & ficus inuenerit, quem barbarum esse dixerunt, atque illi primum fuisse Indum vitis & ficus autorem, secundum Iouis & Proserpinæ vel Cereris, qui prior boues aratro subiecerit, cum prius manibus homines terram colerent, quare etiam cornua tribuerunt eius statuis. Sic autem de eius ortu breuiter Homerus ait hymnicus:

οἱ μὲν γὰρ δρᾶσαντες οἱ δ' ἐν ἄρῳ ἠνέμενον
 φασιν, οἱ δ' ἐν ἰατρῷ δι' ἡγέτος ἐφαριστά.
 οἱ δ' ὅτι π' ἀφ' αὐτοῦ ποταμῷ βαδύδηνοντι,
 ὁ λαὸς ἐν δουλειᾷ ἀναξὶ σὺν ἄλγεσσι γένεσθαι
 Λευδόμεον σὶ δ' ἐκ κτεταγὴν ἀνδρῶν τε θεῶν τε
 πολλοὶ ἀπ' ἀνδρῶν κ' ὑπὸν λευκαλεονήην

Y ἰσ. δέ τις

ἴσθ' ἔτι Νύκτι ἀβατον ὄρε, ἀβάν ὕλη
 τῆλ' ὅφρα κινῆ, γὰρ δὲν ἀγυῖοιο βράων
 Hi Naxum, hi Dracenumque serunt, illi Icaron esse
 Ventrosam patriam tibi magno visitatori:
 Illi te natum esse Alphei ad fluminis vndam.
 Ast alij Thebis falso dixere: sed ipse
 Promulit in lucem te hominum sator, atq; Deorum,
 Iunonemque latens, mortalesque occuluit te.
 Altus, inaccessus, Nysæ mons est, ibi sylva
 Non procul Aegypto est, procul à Phœnicibus agris.
 At de Dionysio tot dicta sint, nunc de Cerere dicamus.

De Cerere.

Cap. XIII.

Cerere Saturni & Opis filiam, sororemq; Plutoni, & Iouis & Iunonis fuisse memoriam prodidit ita Hesiodus in Theogonia:

ῥεῖν δ' αὖ δ' ἀμφότερα πρότερον γὰρ δ' ἴμα τέκνα.
 ἔστιν δ' ἡ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ χερσὶν ἰδόν,
 ἰσθ' ἴμεν δ' ἴδον, ὅς τ' ἀπὸ γαστρὸς δ' ἀμάρταται.

Hinc Rhea progenit Saturno pignora clara,
 Iunonem, & Vestam, Cererem, quique imperat umbris
 Plutonem fortem, sub terris cui domus alta est.

Hæc Dea cum pulcherrima esset, Iupiter, qui nullum stuprum, nullamque turpitudinem vel domesticam deuitavit, caprus fuit fororis desiderio, eamq; compressit, ex quo nata est Proserpina, ut testatur in his idem:

αὐτὰρ ὁ Δημόφρονος πολυφρόνις ἔς λείχον ἦλθεν,
 ἢ τῆς παρσιφρόνις λευκίλαρον, ἢν ἀδ' ἀνὰ
 ἡρτασθ' ἡς παρὰ μήτρός.

Diuitis ille thorum Cereris conscendit, & inde

Edita formosa est Proserpina: quam sibi Pluto
 Surripuit de matre.

Cum Neptunus etiam alter è fratribus eandem Cererem compressisset, filiam suscepit, quam nefas erat apud Græcos nominare: quam tamen & ipsam & Cererem Heras nominantes quidam appellarunt, ut scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis. Fuerunt tamen, qui non Heram, sed equum è Cerere natum esse ex eo partu dixerint: quare fabulati sunt, quod Ceres ob equum à se genitum partim ob iram in Neptunum, partim ob pudorem, nigras vestes sumpsit eo tempore, atq; lucem Deorumq; conspectum fugiens se in specum obscurissimum abdidit. Deinde cum omnes terræ fructus corrumpere, pestisq; passim homines & animalia omnia conficeret, Dijs omnibus Cereris atque abas ignorantibus, Pan, cum per Arcadiam venando vagaretur, illam vidit, ac Ioui indicavit, quo à Paris missis, iram deponere precantibus placata est. Fuerunt tamen, qui nō hac de causa id contigisse inquam, sed cum ea percepisset, quæ de raptu Proserpinæ contigerunt. Hæc tamen non contenta fuit à duobus fratribus pollutam fuisse suam pudicitiam, sed semper, ut pleræque mulieres, noua & maiora appetēs, Iasionem Iouis & Electræ filium adamauit, ut testatur Homerus libro quinto Odysseæ:

ὅς δ' ἐπὶ τὰς ἰσθμὸν ἐπὶ πλοκάμους Δημήτηρ
 ὅτ' ἀμφὶ ἔλασα μέγ' ἐφίλοτι καὶ ἔνθα
 Νηφ' ἐνὶ πρὶν ἔλασα, οὐδ' ἐδ' ἔνθα ἔνθα
 Ζεὺς, ὅς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργὴν τι κεραυνῷ.

Sic

Sic olim dilexit, ubi Ceres Iasionem
Ipsa sequens animum in lecto est coniuncta, noualis
In terra, ter passa fuit quæ vulnus aratri:
Non tamen ille Iouem latuit: sed fulminis igne
Flagrantis cecidit cinerem conuersus in atram.

Cum enim Iupiter filium haberet riualet, illum ferre non potuit. Ex Iasione igitur & Cerere natus est Plutus, ut ait enarrator Theocritus: quem cecum immerito finxerunt antiqui: cum paupertati magis illud conueniret: quoniam vel sapientissimi homines si sint inopes, apparent omnibus prope insulsi, sine consilio, sine iudicio, sine prudentia, sine mentis acumine: cum horum omnium opinionem diuitiæ secum afferant. Nihil enim non sapientissimum iudicatur, & aureum, quod proficitur ab opulento ore. Ipsum tamen nonnulli non Iouis & Elestræ filium fuisse senserunt, ut putauit Iliacus, sed Minois & Phronizæ: cum quo in prato dormiente congressa sit Ceres, ac Plutum genuerit. Habitauit Ceres Corcyræ aliquando, quæ ita vocata fuit à Corcyra filia Asopi ibi sepulta, ut scripsit Apollonides in Europæ navigatione. cum illam insulam Drepanum antea nominarent, ut scripsit Apollonius libro quarto Argonauticorum:

Ἀπὸ λειψῆς πτερά περὶ νύκτιν εἰς ἀλὶ γήσου.
Ἰδ' ὅτ' ὁ δὲ καὶ δαΐδ' ἔπαυον γῆτις ἰκάτε μύσαι,
Οὐκ ἴδμεν ἡδὲ πρὸς προτέρων ἔπος· ὃ δὲ πατρὸς
Μηδ' ἀνὰ λειψὴν ἔταμεν κέρους οἱ δὲ Διόους
κλείουσι χροῖντι καλὰ μὲν τ' ἴμεν ὁμῶναι ἄνθρωποι.
Δαὶ γὰρ κείνη ἐνὶ δὴ πρὸς γαστρίῳ γαίῃ.
Insula præpinguis, statio gratissima nauis,
Fluctibus alluitur, sub qua (mihi parcite Musæ
Non dico hæc arcada lubens) salæ conditur illa.
Qua secuit patrem Saturnus, sunt quæque falcem
Qui dicant Cereris, qua fœuit cædere messes,
Næque Ceres quondam terris habitauit in illis.

Fuerunt enim qui non à Saturni falce, sed ab illa, quam Ceres à Vulcano expetitiuit, ut Titanes metere doceret, vocatum Drepanum putarint: vel qua ipsa metere, ut ait Iliacus, fuit autem Siciliæ ciuitas Drepanum non procul ab Eryce monte, atque tota Sicilia fuit Cereri consecrata, sicuti scripsit actione sexta in C. Verrem Cicero in his: vetus est hæc opinio Iud. quæ constat ex antiquissimis Græcorum literis atque monumentis: insulam Siciliam totam esse Cereri & Liberæ consecratam: Huius filia idcirco in Sicilia rapta fuit à Plutone, & ad inferos delata, ut diximus, quæ prorsus recuperari non potuit, quoniam apud inferos mali Punici grana gustasset celebrabantur Thesmophoria in honorem Cereris, quæ à Triptolemo primum pro accepto serendi munere ac frugibus in Eleusio oppido fuerunt instituta. Nam fama est Cererem cum per orbem terrarum filiam quærens vagaretur peruenisse ad oppidum, & ad oppidi eiusdem principem nomine Eleusium, cuius vxor Hyona, ut ait Lactantius, Triptolemum pepererat: cui nutricem querenti Ceres ultro se obtulit, puerumque diuino lacte nutritum noctu clam sub igne occultabat. Is cum egregie nutriretur per noctem, pater observans quo pacto id fieret, re visa exclamauit, quare frata Ceres Eleusium exanimauit, ac Triptolemo currum à draconibus tractum dedit, ut vniuersos mortales ratione frugum doceret: sicuti testatur Callimachus in hymno in Cererem. Alii fabulantur Celeum à Cerere per quodam tempus educatū fuisse tanquam filium: quem cum Dea vellet facere immortalem, assidue sub igne tegere solebat, verum cum id diutius fecisset à quodam conspecta id facere destitit: neque

Y 2 immor-

Viri per noctē cum accensis facib. vociferantes, Proserpinamq; vocētes discurrēbant, quare Tædiferos antistites appellauit Strabo lib. 10. cū igitur fuisset à Metanira & Hippothoōte Nepruni & Alopes filio in hospitium perbenigne accepta Triptolemus sationem dicē docuisse, quem alij Eleusij, alij Cerei, alij Oceani, alij Dysfaulis filiū fuisse tradiderunt, vt testatur Paus. in Atticis. Crediderunt nōnulli Triptolemus & Bubuleum fratres sationem à Cerere didicisse, quia illi primum filiae raptum matri indicassent. Fabulantur pręterea q̃ cum hospitio accepta fuisset à Metanira Cerēs, illique Metanira sacra faceret, eius filius Abas inuidit illius Deę sacrificijs, grauitēq; tulit quod mater sua illam accepisset, & sacra deridens nescio quid parum decorum in ipsam Deam susurravit. tunc verò Dea irata missionem quandam, quam habebat in cratere, in illum infundens in stellionem dicitur Abantem conuertisse, quod ita testatur Nicander in Theriacis :

Εὐθα καὶ οὐτὶς ἀνοῦπερ ἀπεχθὲν βρύγματος ἑσασιν
 Ἀσκαλάβου. τὸν μὲν τ' ἐρίεφάτις οὐκ ἄχαϊν
 Δημήτριάδα, δὲ δὲ Λεᾶ σέβαστο παιδός
 καλλιχόρον περὶ φρεῖας, ὅτ' ἐν κελαιοῖο δερμάτῳ
 Ἀρχαίη Μετάνειρα δέλω δειδύκτο περιέτρην.
 Inuili hic adsunt stridores, stellio vilis
 Quos edit: fertur talem sumpsisse figuram
 A Cerere irata deriso numine Divę
 Infelix puer ad puteum, Metanira labore
 Hospitio vt cessant coepit, dum pignora quærir.

Omnino vero boues iungere, & arare Cerēs docuit mortales, vt testat Orpheus in hymno in Cererem Eleus :

ἡ πρώτη ζεύξασα βοῶν ἀροτῆρα τίνοῦτα,
 καὶ εἶον ἱμερόεντα βροτοῖς πολυδάκρυον ἀνείσα.
 Colla boum quę prima graui subiecit aratro,
 Felicemque dedit victum mortalibus agris.

Fama est pręterea quod cum fuisset apud Phytalem aliquando in hospitio, illi gratiam referens ficum plantam largita est vt ait Pausanias in Atticis. Et vt testatur illa carmina, quę Phytali sepulchro inscripta fuerant, quorum est sententia:

Hic Cererem Phytalus tectis exceperat heros,
 Cui primum sacri largita est semina pomi,
 Quam ficum mortale genus vocat.

Neque vero ficum solum aut frugum sationem Cereri tribuunt, sed inuentionē omnium leguminum, pręter quum fabę: quippe cum de omnibus, à quibus comiter & liberaliter accepta fuit, dum Proserpinam quæreret, benemereti stude-ret, vt scripsit Pausanias in Arcadicis. neque solum serendi rationem mortalibus tradidit Cerēs, cum inutilis fore videretur illa scientia, nisi quo pacto frumentum caderetur, & excuteretur, & paleis secerneretur, & frangeretur didicissent ad panem conficiendum, quod illa igitur cadere & triturare docuerit, ita testatur Callimachus in hymno in Cererem :

καλλὶον ὡς καλὰ μύρτα καὶ ἰσὰ δῶματα πρῶτον
 ἀσχυρὸν ἀπέκοψε, καὶ ἐν βοῶν ἡε πατῆσαι.
 Ἀΐνα σπυγμὸς ἀγαθὸν ἐδιδάσκειτο τέχνην.
 Pulchrius vt calamos primum, sacrosque maniplos
 Serauit aristarum, calcare bouesque coegit:
 Tunc, vbi Triptolemus perpulchras combibit artes.

Quāuis nō peul à mōte Taygeto Laconū ī vico quodā Alefia vocato molā primū inuentā fuisse, & Myletū Lelegis filiū molere fruges docuisse nōnulli tradiderūt,

satæ fuerunt & creuerunt primæ fruges apud Cephissum amnem, qui per agrum Eleusinum multo concitatore cursu, quam in alijs locis deferebatur: in campis, quos Rharios vocant, ut testatur Iulianus in Atticis. atq; ibidem locus ostendebatur, ubi Pluto Proserpinam rapuit, & ubi Eleusiniorum foeminae primum chorum in honorem Cereris instituerunt non procul ab Agelasio Petra vocata, super qua sedit Ceres audito casu Proserpinæ, cui petra propinquus fuit locus vocatus Callichorus. Atqui raptum & labores Cereris ita paucis complexus est Carcinus poeta tragicus quos pertulit querenda filia:

110
 Ἀγνοῦσι, δὴ μνηστὴρ ποτ' ἀρπύγον κοῖται
 Πλαῦτα γὰρ κρυφίῳ ἀρπάζει βουλευμασί,
 Δυναίτε γαίης εἰς μάλα μακρὰς μυχούς,
 Πόθ' οὐδ' ἔμπεδ' ἠφαισμέναι κοῖται
 Νέστωρ' ἐπελθεῖν πάσαις ἐκ κλέφ' ἡδύνα,
 καὶ τῶν μὴν αἰτναίοισι σικαλίαι τ' ἀγροί
 Πυρὸς γέμουσαν βύβλασι δ' ὑσμίνεσσιν
 Πάσαις εἰσέλθ' ἡ Πύθια δ' ἐπαρθεῖται
 Σίτων ἀμύμονος παρδ' ἰσχυρὸς ὄβριμος γένος
 ὄβριμος δ' ἐτιμωσὶν ἐκ τὰ νῦν ἐστὶ
 Fama est Cereris quondam puellam, quam nefas
 Est nominare, Ditis ē sententia
 Raptam fuisse, nigra teræque atia
 Intraſſe, regiam obſiram caligine.
 Mater puellæ at acta deſiderio
 Erravit omnes quæritans terræ locos
 Scatentis ignis Aetnæ & inde roſibus
 Matris fuiſſe cognitos pro vîgiæ
 Luctus ciborum hæc abſtinens fuit diu,
 Quare Deas gentes colunt hæc nunc quoque.

120
 Fuerunt tamen qui non ſolam Cererem autorem fuiſſe dixerint & inuentricem ſationis, ſed Oſirim & Iſidem etiam eius uxorem, Bacchum ſcilicet inuentiois ſocium addiderunt, nam hi cum magno exercitu & cum magno tiliarum ſiſtularumque concentu orbem peragraſſe, & agriculturam mortales docuiſſe, memorantur. Alij ſiumentum ſua ſponte natum fuiſſe in Sicilia dicunt, quod cum a nemine colligeretur in terram ruiſus recidebat: quod cum Cecrops Athenarum Rex ē quodam percepisset, miſit qui colligerent, & ad ſe aſportarent. id cum Triptolemus prior cepiſſet, terramque araſſet, & id ſeu iſſet, ut quidam putarunt ibi, ubi nouæ fuerunt Patrae, ut arbitrati ſunt alij in agro Eleuſino, meſſemque ſuccidiſſet, commentarios poſtea de cultu agrorum ſcripſit, qui ad omnes mortales peruagati ſunt: ē qua re fabula fuit conſtituta quod Triptolemus orbem terrarum agrorum cultum omnibus mortalibus oſtendens peragrauit. Gnoſij autem, qui populi fuerunt Cretæ, ut ait Polyiſtor, contendebant cum Atticis hominibus frugum inuentioem primam apud ſe fuiſſe, at non in agro Athenienſi: quippe cum multa alia Cretenſes priores inuenerint. nam & acies inſtrueret, & nauibus longis uti, & ſagittis eminus pugnare primi inuenerunt Cretes, & muſicos modulos ab Idæis dactylis primi obſeruarunt ē ſtrepitu ac tinnitu æris, & literas à ſe inuentas in Latium intulerunt, quod tamen non eſt ſine multorum contentione creditum, cum multi plerumque rei eiufdē dicantur fuiſſe inuentores, ſicut de igne ſuperius dicebamus, cuius inuentioem alij Baccho, alij Prometheo, alij Vulcano, alij fulmini, alij Pyradæ Cilicis filio, tribuerunt, quem aiunt primum ē Silice ignem excudiſſe. Quod autem Bacchus vna cum Cere-

Cerere orbem eadem de causa perlustrauerit, videtur illud esse argumēto quod communia sacrificia apud Eleusinos Baccho & Cereri agebantur, ut testatur Sophoclis enarrator. Fuerunt Cereri non solum delubra, sed nemora etiam consecrata: quare fabulari sunt antiqui, quod cum eius nemus Eriſichthon quidam Theſſalus abſciſiſſet, illi Ceres perpetuam famem immiſit, fecitque ne vnquam poſſet cibo ſaturari: quippe cum vel per diem aſſidue præſentibus cibis velcerentur, vel etiam per noctem in ſomnijs ſibi videretur præſentibus ſuauiſſimis veſci. Hic filiam habebat Meſtram nomine veneficiorum peritiſſimam, quam in varias animalium, rerumque cæterarum formas mutatam frequenter vendebat, quæ paulo poſt auſugiens ruſus ad patrem priore forma recepta redibat, ita pro ſuis viribus paternæ ſami opem ſerebat. Fiebant etiam priuata huic Deæ ſacrificia, cui poſt mellem primitias frugum pro ſumentis prouentu offerebant, & conuiuia celebrabantur inter coniunctos, ut teſtatur Theocritus his carminibus in Cerealijs:

Ἀνὴρ ἐν πύλῳ Δαμάτῃ δ' αὖτα τελευτῇ
Ὀλβὸν ἀπαρχόμενοι· μάλα γὰρ σφισι πίσι μέτρησεν
Ἀδαιμῶν ἐν κρητὸν δ' ἐπλήρωσεν ἀλῶαν.
Namque viri Cereri celebrant conuiuia læta,
Primitiasque ferunt: quoniam plena area frugum
Frugiferæ melles ſiccauit munere Diuæ.

Agebantur & ambaruſalia à ſingulis agricolis, quæ luſtrationes, purgationesque aruorum eſſe putabantur, & plurimum ad fertilitatem conferre. per ea vnusquisque paterfamilias hoſtiam deligebat in Cereris ſacrificia, quam quænea corona circa collum poſita ornabat, eamque ter circa ſata ducebat, quam vniuerſa familia quæperis ramis coronati, Cererisque laudes canentes cum tripudijs comitabantur: idque fiebat ineunte vere. Deinde poſt has luſtrationes muſum & lac offererebatur, cum alioquin vinum ſolum intereſſe Cereris ſacrificijs iure ſacrificiorum minime poſſet. Hunc ſacrificiorum ritum vniuerſum prope monſtrauit Virgilius libro primo Georgicorum in hijs:

Cuncta tibi Cererem pubes agreſtis adoret:
Cui tu lacte ſanos, & miti dilue Baccho,
Terque nouas circum felix eat hoſtia fruges,
Omnis quam chorus, & ſocij comitentur ouantes:
Et Cererem clamore vocent in teſta: neque ante
Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,
Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motos incompoſitos, & carmina dicat.

Colebatur Ceres apud Arcades Heræ nomine, cui ſacra fiebant eo ritu, ut non ſicuti in cæteris, victima iugularenrur, ſed quod membrum quiſque prius apprehenderat, id præcidebat, ac Deæ offerebat, ut ait Pauſanias. Hanc eadem Deam legum inuentricem fuiſſe ſcripſit Cicero actione ſeptima in C. Verrem his verbis: à quibus initia vitæ atque victus, legum, morum, manſuetudinis, humanitatis exempla hominibus & ciuitatibus data, ac diſperſita eſſe dicuntur. loquitur enim de Cerere & Proſerpina ſic & Lucretius in libro ſexto ab Athenienſibus initia frugum & legum in vniuerſos homines manare ſcribit:

Primæ frugiferos ſætus mortalibus ægris
Dididerunt quondam præclaro nomine Athenæ.
Et recreauerunt vitam, legesque rogarunt.

Significat & ipſum Theſmophoriorum nomen præterea legum autorem Cererem extitiſſe, cum Θεσμοφῶρ ex ſit, φέρω ſerre ſignificet, quaſi eam legifera ſacra dū

cantur. Nam cum frumenti semina inuenta fuissent homines, qui prius nullis legibus parebant, gaudibusque communi cibo vesciebantur, atque omnia habebant communia: leges rogant, quibus sua pars terrae cuique fuit assignata: deinde leges latae sunt de regundis finibus, de testamentis, & de emptionibus, quae primum latae sunt à Cerere, quia illa fuit legum ferendarum causa. Sic autem de illa scripsit Ovidius libro quinto Metamorph.

Prima Ceres vincto glebam dimouit aratro,

Prima dedit fruges, alimentaue mitia terris:

Prima dedit leges: Cereis sunt omnia munus.

- 10 Hanc Deam in curru vehi solitam ab anguibus tracto dixerunt poëtae, ut ait Opheus in eo carmine:

Ἀμφὶ δὲ τράκον τέττοις ὕποζυγὰ ἀσά χαλινῶν.

Tum Dea fraxuatos adiunxit curribus angues.

Quem Triptolemo dicitur dedisse, ut frumenti semen in varias regiones asportaret, ut ait Ovidius libro quinto:

geminos Dea fertilis angues

Curribus admouit, frenisque coercuit iras.

Huic Deae sus, quia excauatis scrobibus fruges conuulisset, meritis luit poenas, nam Triptolemus eo cognito facinore gratam rem se facturum Cereri putauit, si animal eius inuentis insensum immolaret: quare suam ipsam ad aram Cereris extraxit, frugesque in caput conspersit, ut appareret qua de causa: & mox illam Cereri mactauit, ut ait Ovidius libro secundo Fastorum:

Prima Ceres auidæ gaudia est sanguine porcae,

Vlta suas merito caede nocentis opes.

Mactabatur & aries Cereri Virenti cognomine in templo non procul ab arce Atheniensium, sicuti testatur Eupolis in his:

ἀλλ' ἐνθὺ πόλεως εἶμι, δῶσαι γὰρ μὲν δέει

χρὸν χλὸν Διμήτηι.

Sed recta ab vrbem eo, mihi quod est opus

Mactare arietem illic Virenti Cereri.

- 30 Sacrificabant Cereri olitores præcipue hoc nomine die sexto mēsis Aprilis, quia per illa sacra feracitate hortorum impetrare se putabant. Huic Deae coronas spiceas offerebant, quæ pro foribus templorum appēdebātur, ut ait Tibullus in his:

Flava Ceres tibi sit nostro de rure corona

Spicea, quæ templi pendēat ante fores.

Erant etiam papauera Cereri sacra, ut quidam crediderunt, ob feracitatem feminum: ut mallunt alii, quia interfata plerumque nascerentur, & eundem cultum amant. Alii, inter quos fuit Dercylus, quia somnum non posset percipere ob filiae molestiam: in quem fuit papauerum beneficio adiuta. quam plantam Lucina etiam quidam attribuerunt. Multa fuerunt huius Deae cognomina ob rerum

- 40 variarum euentus, vel ob loca, in quibus colebatur. Fuit Euchloa bene virens, Erinny, quia preces exaudiat, vel quia habitat in terris. Ercynna, Panachæa, Mycaleina, Lepreata, Acehdora, Legifera, Onifera, Pelasgia, Prosymna, Theumefia, Præles, Terrestria, Sacrosancta, atque hæc ea sunt, quæ de Cerere frugum autore Dea memoriz prodita sunt ab antiquis. Hanc vocarunt Græci Δηώ, quia in omnes homines fuerit distributa, cum nihil aliud sit Ceres, quam frumentum, ut est in eo carmine:

Νύμφαι ὕδωρ, πύρ ἡφαίστος, σῖτος Δημήτηρ.

Nymphæ aqua sunt, frumenta Ceres, Vulcanus at ignis.

Cicero tamen in primo de Natura Deorum Cererem terræ esse scribit hoc pacto
idem.

Idemque disputat, æthera esse eum, quem homines Iouem appellarent : quique aer per maria manaret, eum esse Neptunum : terram, eam quæ Ceres diceretur. Atque in secundum, Etymologiam I'latonis transtulit e Cratylo, qui *Δημι-τρεα* quasi *γῆρ μητέρα* vocatam fuisse tradit, terram matrem scilicet.

¶ At quæ nunc sub his occultata fuerint, denudemus. Agyptij scriptores memoriz prodiderunt Iſidem siue Cererem homines reuocasse à mutuo esu carniū inuentio tritico & hordeo, quæ nascebatur inter alias herbas in Aegypto. Complexi itaque inuentionem ob suauitatem à muris esibus abstinerunt, quare in sacra Iſidis pompa vasa quædam ferebantur frumento & hordeo plena. Leges etiam tulit Iſis, quibus ab illegitimis cædibus deterrebantur, vnde dicta est *legifera*, quod prima leges inuenerit. Osiris ac Iſis dicuntur præmia & honores illis proposuisse, qui aliquid vtil e humanæ vitæ excogitassent, sic inuentam esse artem aris & auri fundendi in Thebaide & faciendorum armorum autumant, quibus seras obtruncarent, terramque colentes proscinderent. Ceres Saturni & Opis filia fuisse credebatur, cum Saturnus sit tempus, ac Opis terra : quippe quod crederetur ab his esse Ceres virtus satorum omnium, quam ideo eorū parentum filiam sinxerunt. nam vis illa, & vigor, qui est in rebus naturalibus, loco & tempore indiget. Alii, qui Cererem fruges esse putarunt, ex Opi & Saturno natam àbitrati sunt, quia aliarum herbarum semina non ita indigent, vt diutius per totam hyemem ignaua commorentur, cum possint, vel si per hyemem minime fuerint lata, satis vberes fructus producere. Cum vero Proserpina filia sit Cereris, radix herbarum scilicet, quæ n Latini ita dixerunt, quia serpat clam per humum, illa merito ex Ioue siue ex ætherea benignitate & è semine fingitur fuisse nata: quorum alterutro deficiente frustra prouentus frugum expectatur. Quis iuxerunt Cererem equum è Neptuno peperisse, aut Heram, quam nominare nefas erat, illi tantam esse fertilitatem aquarum, & ex illa, quæ sit illa rum cum terra commissione, crediderunt, vt vel monstra oriantur ob superuacaneam materiz copiam, vel nominare singula propriis nominibus, omnium difficillimi propter nascentium varietatem. Fama est illam aliquando in speculatu fuisse cum rapta fuisset ad inferos Proserpina, fuisseque à Pane Ioui indicata, quia iactum semen per aliquot dies occultatur, antequam radices agat : mox Pane, natura ipsa scilicet, quæ insita est in seminibus, indicat Ioui quia necessitate naturæ & ob insitum calorem herba in lucem erumpit, & emittuntur radices. Siue igitur terram Cererem esse putemus, cuius filia sit Proserpina vel seges : siue semen sit Cerres, cuius filia sit radix, omnino nata est Ioue patre atque res utroque modo potest intelligi : quippe cum hæc omnia in idem recidere videantur. Non defuerunt tamen qui incredibilem annonæ penuriam fuisse significari crediderint per eam fabulam, quod Pluto Proserpinam rapuit sub terras, quia ita corruptæ sint sementes cœli vitio & inclementia, vt penè extincta sint frumenti semina in Sicilia per id tempus. Dicta est Ceres in curru à draconibus tracto vehi, propter obliquitatem signiferi circuli : nam dum sol sub eo percurrit, non solum excitat semina è terra, sed etiam ad maturitatem perducit. Fama est Iasionem Iouis & Electræ filium fuisse amarum à Cerere, cū quo in nouali congressu sit dormiente. Quid hoc significat? Nam cum Iupiter sit calor ætheris aut æther, Electra diligentia, (etenim Sol quoque *ἡλέκτρον* vocatur, quia ad opera homines excitet è le æro,) patet Iasionem horum amborum filium nihil esse aliud quam æstatis calorem : quem Ceres amauit, & in nouali præcipuè, quia plurimam confert ad agrorum fertilitatem vt arua quiescant aliquando, cum terra per quietem postea validior si aptam agricolæ diligentia. cōsecuta sit, efficiatur. Alii filiū Minois iustissimi viri, & Phroniæ præden-

dentis scilicet a Cerere amatum fuisse putarunt, quod hę res omnium gratissimum parant agricolis: cum splendor ex iustitia, paceque civitatum plurimum rebus vniuersis accedat. Ex his igitur nascitur Plutus diuitiarum Deus, quoniam terrę feracitas e cœli benignitate, & ex hominum diligentia plurima fiat: quamvis tamen nonnulli, quia primus Plutus diuitias cumulauerit illum diuitiarum Deum putarunt; cum ante illum nemo vllam diuitiarum curam haberet, nemoque diuitias cumularet. dicta est Sicilia fuisse Cererę cōsecrata, quoniam frumenti feracissima sit illa insula. Dicitur Ceres orbem terrarum peragrasse, quoniam propter signiferę obliquitatem variis temporibus in variis locis hęc ęstas: neque Ceres nisi per æstatem ad maturitatem potest peruenire. Hęc Triptolemus, cui semina frugum dedit, sub igne per noctem fuit occultare solita, quare is mirifice natriebat: hoc quidem nihil aliud est quam seminis ratio. Nam cum noctes longiores æquo sentiuntur post æquinoctium, sub initium frigoris & hyemis scilicet, calor sub terram pulatim includitur a circumstante frigore, quo sit vt radices frugum mirifice augeantur, plurimoque impleantur nutrimento, quo terra ob autumnı pluuias referta est. Idcirco cum non valde lenia sunt frigora per hyemem cum radices sub terra eximie crescant & impleantur nutrimento in futuram æstatem fertilissimas menses parant, nisi quid diuinitus impederit ad reprimendam hominum improborum superbiam & petulantiam, quę plurima cum vberate annonę crescit. Inde scite fictum est ab antiquis quod filiam quęrens fa-
ces ex Aetna accenderit, quia semper cum infra est calor, inferiores partes frugum aluntur, cum vero superius est idē calor, superiores cresunt. Multa sacrificia fuerunt Cererę instituta ab antiquis, vel mulieri ita vocatę inuentrici frugum verę, vel terrę ipsi: quando non solum sydera, sed etiam elementa ipsa, aut elementorum partes variis Deorum nominibus appellantes, tanquam Deos coluerunt, illisque templa, aras, sacerdotes, certas victimas, certum ceremoniarum ritum, instituerunt. ¶ Id vero, quod de filia Erichthonis dictum est, ita quidam interpretantur, vt Erichthon vir imprudens, rerumque suarum profusus fuerit: quippe cum omnia sua dilapidauerit ac ingurgitauerit: mox ob extremam rerum omnium inopiam filiam prostituerit, quę modo bouem, modo ouem pecunias in concubitus mercedem accipiens, modo res alias ab amantibus extorquēs, ita paternę inopię subueniebat. Atqui nullam ego satis idoneam horum ingēdorū causam in hac explicatione inesse video, atque aliud quidpiā illustrius sub his latere iudico: cum præsertim illud Deę ita propter contemptam eius religionem & cultum, passus sit. Significare voluerunt tanē antiqui per hanc fabulam neminem, qui religionem Deorum immortalium contempserit, domesticas calamitates deuitare posse: quippe cū omnis improbitatis miserię sint comites. Deinde patet ex hac fabula imprudentem hominem necesse esse in multa scelera & incommoda incurrere: quippe cum Erichthon etiam, vbi sua per luxuriam & crapulam profudisset, postea victum per sordes domesticas, & per turpitudinem sibi malis artibus comparare cogeretur. Quare, vt summatim dicam, & pietas in Deos immortales, & in rebus agendis prudentia, & in presentibus bonis conseruandis parsimonia maximē viro bono est necessaria, quod per Erichthonis fabulam indicabatur. At Cereris fabula, & vniuersa quę de illa conficta sunt, nihil aliud continebāt, nisi rationis rationē, & quo pacto frumēta crescerent, & quādiligētia in illis coligēdis vti cōueniret. At de Cere satis, nūc de Priapo dicamus;

De Priapo.

Cap. XV.

Priapus, quem hortorum Deum esse antiqui crediderunt, ę quibus parentibus ortus fuerit, non conuenit inter scriptores: siquidem alii Naiadis Nymphę

phæ ac Dionysi filium fuisse tradiderunt, vt ait Strabo libro tertio decimo; alii non Naiadis, sed Chiones fuisse dicunt. Hunc narum fuisse in Lampfacō, ibique ciuitatem sui nominis condidisse memorant. Apollonius Venerem cum Baccho congressam fuisse scribit: deinde cum is ad Indicam expeditionem exiisset, cū Adonide sepius congressa Priapum concepit. Cum vero Dionysus reuerteretur illi obuiam cum corona processit, illumque coronans sequi quidem noluit, quia puderet, quod nupfisset: at in Lampfacum recedens ibi parere decreuit. Tum Iuno capta Zelotypia simulans se opem ferre manu venetica vterum attigit, fecitque vt puerum deformem, & præ cæteris incredibilem membri pudendi magnitudinem habere pareret, quem Priapum nominauit. id cum vidisset Venus, noluit illum capere ob membri magnitudinem, sed in Lampfacō vrbe maris Helie: sponti reliquit, Huius deformitatem ita cōplexus est Archas in his carminibus:

Βαυὸς ἰδὲν ὁ ἀρίστος, ἐπ' αἰγυλίτιδ' ἀρτίω.

ὑπὸ αἰγυλῶν οὐ ποτὲ ἀντίβημι

φάρ' ἔς, ἀπὸ τοῦ διοκλέους ἐκμαίηται ἐπ' ἀκταῖς

ἔστιν αὖ μὲν ἄνδρες ἰχθυόεντες.

Litora paruus ego hic habito saxosa Priapus

Nullaque cum mergis bella cruenta gero.

Distortus vultus, pes nullus: falce dolando

Piscator talem sinxerit, aut melius.

Deinde cum adoluisset, pergratu: que foret Lampfacenis mulieribus, Lampfacenorum decreto ex agro Lampfaceno exulauit. subulati sunt antiqui Lotidem nympham Priapi libidinem fugentem in Loton fuisse mutatam. Memoriam prodidit Eusebius in libro de Falsa Religione, Priapum aliquando cum vno ex illis aëllis, qui Bacchum in Indicam expeditionem proficiscentem trans quendam fluuium tranfluxere, de membri magnitudine decertasse, (fuit autem tanti id aëllorum beneficium creditum, vt illi sint idcirco inter sidera relati, & alteri eorum concessum est vt loqui possent.) qui cum victus fuisset, victorem ob inuidiam occidit. Mansit deinde ea consuetudo in sacris, vt asinus Priapo tanquam inuisum & inuidiosum animal immolaretur. Scripsit Quidius lib. primo Pastorum per solennitatem matris Deorum, ad quam omnes Dii conuenerant, post epulas laucissimas Priapum fuisse pudicitie Vestæ insidiatum. Nam cum Dii ceteri lusu bus indulgerent, vestaq; in molli herba somnum caperet ab asino Sileni excitata fuit, ne vim Priapi pateretur: tum vero deterritus fuit ab inceptis Priapus, omnesque conciderunt insidias, & asinus ex eo tempore Priapo macatus fuit in sacrificiis. Memoriam proditum est ab antiquis rerū Aegyptiarū scriptoribus, quod Titanes insidiati Osiridi illum trucidarunt, atque e partem suam quique clam e domo abstulerunt. Sola autem pudenda in fluuium proiecerunt, cū nemo vellet illa auferre. Isim resumpsisse membra de captis Titanibus memorant, hominemque formasse, ac dedisse Sacerdotibus sepeliendum. solum virile membrum non potuisse inueniri, quod imperatum est tanquam Deum coli, quod nō modo diuinos honores ita fuit consecutum, sed etiam custodem hortorum ac vinearum & omnium fructiferarum arborum putarunt, vltoremque ac vindicem facinoriorum. Fuit portus Priapi nomine prope Dardaniam, & vrbs ad mare sita: quibus in locis eximie Priapus colebatur. Fuerunt qui memoriam prodiderint Priapum fuisse virum Lampfacenum, qui cum haberet ingens instrumentum, & facile paratum plantandis ciuibus, gratissimus fuerit mulieribus Lampfacenis: ea causa postmodo fuisse dicitur vt Lampfacenorum omnium cæterorum inuidiam in se conuerterit, ac demum eiectus fuerit ex ipsa insula. At illud facinus ægerrime ferentibus mulieribus, & pro se Deos precantibus, post. cum nonnullis inter-

Intericthis temporibus Lampacenos grauiſſimus pudendorum membrorum morbus inuaſiſſet, Dodonæum oraculum adeuntes percunctati ſunt, an vllum eſſet eius morbi remedium. His reſponſum eſt morbum non prius ceſſaturum, quam Priapum in patriam reuocaſſent: quod cum feciſſent templa & ſacrificia illi ſtauerunt, Priapumque horrorum Deum eſſe decreuerunt.

¶ Atque tot ſunt de Priapo ab antiquis memoriæ prodita. Priapus Naiadis & Dionyſi filius dicitur, quia pro ſemine rerum naturalium capitur. Dionyſus enim Sol eſt, aut calor, at Nais humor, vt dictum eſt, è quibus ſemina concipiuntur rerum naturalium. Quidam Chiones filium putarunt, quia album ſit, & lacti vel lini ſimile rerum prope omnium ſemen: nam Græci chiona niuem vocarunt. Qui Veneris & Adonidis filium eſſe crediderunt, in idem denique relabuntur, ſolusque differunt nominibus. Alii Priapum Bacchi ac Veneris filium fuiſſe crediderunt, quia vinum propter calorem exciter libidinem, ac Deum putarunt Lampaci ob fertilitatem & bonitatem vinorum, quæ ibi naſcerentur. illius imago ſiniſtra manu mentulam, dextra falcem tenebat, quod omnium naſcentium temporis certi & cuique conſeſſi certa ſit meta, quæ vitam abſcinda necesse eſt. Fuerunt tamen nonnulli, qui Priapum nullum eſſe alium, quam Iana putauerint. Verum vel nominis ipſius etymologia indicat Priapum eſſe ſemen. Quod Venus ipſum ob deformitatem in Lampſaco reliquit, nihil aliud ſignificat, niſi res multas naturæ eſſe neceſſarias, quas tamen ob turpitudinem natura occultauit: ſic pudenda hominum villis occultantur, & ſunt in parte corporis quo cultiore: ſic anum modo intra nates occultuit, modo ſub caudarum integumēto locauit, modo ita fecit occultum, vt in nonnullis eum dignoſcere haud facile ſit, vt in piſcibus: modo non apparet omnino, vt in genere conchyliorum, & teſta in reſtorum. Nam cum deformia ſint, & ab ipſa natura conſulto abſcondita illa membra, cum turpia ſunt illorum officia, quamuis neceſſaria, idcirco & nos aliquando rei Veneris obſcænitatem ita breuiter expreſſimus:

Nil amor eſt aliud, Veneris quam parua voluptas,

Quæ ſimul expleta eſt, inſiſſit ora rubor.

Deformis igitur & obſcænus Priapus iure optimo fingitur, quia turpis eſt illa naturæ actio: & quam nemo prius appeteret, niſi illam cæca ſuanitate natura reſperſiſſet. At nunc de Adonidicamus.

De Adoni.

Cap. XVI.

A Donis Priapi pater Myrrha filius fuit & Thiantis, quæ cum in ſurioſum patris amorem incididiſſet, clam cum eo congreſſa hunc concepit. ac patre id poſtea ſentiente Deos precata eſt, vt in aliam formam, quæ neque inter mortuos eſſet, neque inter viuos, mutaretur: quare in arborem ſui nominis fuit conuerſa, vt teſtatur Lycophron in his:

40

ἔσται δὲ τλήμωνος
Μύρρας ἐρυμνὸν ἄνυ, τῆς μογοςήκου
Ἄδωνος ἐξέλυσεν ἐνδ' ῥαδὸς κλάδος.

Myrrha cernet is

Tutam miſellæ civitatem: nam dolor

Vt fama iam eſt huic opertus arboris.

Ouid. libro 10. Metamor. non ex Thiantē, ſed ex Cinyra patre, qui Rex fuit Cyprorum, Myrrham Adonim concepiſſe ſcribit, quod multis verbis complexus fuit. hunc Naiades nutriuerunt ſuſceptum, vt eſt in his:

Reddit onus, vagique puer: quem mollibus herbis

Naiades

Naiades impossum lacrymis vixere parentis.

Fuerunt autem duo Adones, alter in Byblos ciuitate natus, alter in Cypro vt ait Isidorus, cum tamen res amborum gesta ad vnum Cyprum referantur. cum igitur Myrrha in arborem mutaretur, filiumque eximia pulchritudinis peperisset, iam tum eius amore capta est Venus, qui cum adoleuisset monitus est à Venere vt seras immittiores caueret, eumque venando sequebatur, & precabatur Venus, vt ab armatis feris abstinere, vt in his ait Ouid lib. decimo.

Per iuga, per sylvas, dumosaque saxa vagatur,
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ.
Hortaturque canes: tutæque animalia præde,
Aut pronas lepores, aut celsum in cornua taurum,
Aut agitat dainas: à fortibus abstinere apris.
Raptosque lupos, armatosque vnguibus vrsos
Virati & armenti saturatos cæde leones.
Te quoque vt hos timeas, siquid prodesse monendo
Posset, Adoni mon: fortisque fugacibus esto
Inquit: in audaces non est audacia rura.

Veruntamen cum ille immemor mādatorum Veneris in aprum violentum postea iruisset, ab illo in femore percussus interiit, vt testatur Theocritus in Epithaphio Adonis:

κεῖται καλὸς Ἀδωνὶς ἐπ' ὤρισι, μὴρὸν ὁδὸν ἵτι
λευκὰ λευκὸν ὁδόν τι τυχεῖς.

Dente femur nibeo niveus iacet ictus Adonis
Montibus in summis.

Scriptum reliquit Sappho Adonim mortuum fuisse à Venere inter lactucas depositum. fama est præterea Venerem pactam esse cum Proserpina vt sex menses mortuus Adonis esset: apud Proserpinam, sed ea lege ne illum Proserpina in thorum, aut inplexum acciperet: alios sex menses esset apud Venerem. Fuerunt tamen qui dixerint non ipsum quidem Adonim in aprum iruisse, sed ab apro impetum factum fuisse in Adonim, & id Martis consilio contigisse. Nam cum Mars Venerem, Venus Adonim amaret, & sequeretur, ratus est Mars omnes Veneris amores posse in se conuerti, si Adonim de medio sustulisset: atque illi apro immisso cum Venus opem ferre properaret, pede à spina rosæ vulnerato perperum colorem rosæ, cum prius esset candida, datum fuisse fabulantur. fuerunt Adonidi sacra instituta, quæ Adonia dicta sunt, quæ Athenis celebrantur, de quibus meminit Aristophanes in Pace. In his sacrificiis Autumni fructus cuiusvis generis adhibebantur, quæ ἀποδρῦα dicuntur à Græcis. consueverunt præterea & hordeum & triticum serere in locis suburbanis, atque ea loca in quibus hæc fata fuissent, multæque essent fructifera arbores, hortos Adonios appellare: quia locis huiusmodi Adonis delectaretur. atque de iis fructibus, qui offerebantur Adonidi, ita meminit Theocritus in Adonia celebrantibus:

Πὰρ μὲν οἱ ὦρα λείπεται, ὅσα δρῦς ἀπὸ φθόγγι.

Nec tibi delit, ait, quod rami tempore mittunt
Autumni.

Agebatur Alexandria præsertim Adonidis celebritas, cuius imago cum magna pompa ferebatur: qui colebatur etiam in illa vrbe Macedonia, quam Dium vocabant, quo cum Hercules venisset, multosque vidisset exeuntes à sacello, interrogauit quendam de præsentibus, eò & ipse ingressurus, cuius esset Deorum illud sanum. Cum is Adonidis dixisset, nihil est inquit religiosum. Quid ageret apud Assyrios in Adonia, declarauit Lucia, ita in Dea Syrias: ἀγούσιν γὰρ

δὴ δὴ τὸ ἔργον τὸ εἰς ἀδωνι. ἄπο τοῦ σπύ. ἐν τῷ χαρτῷ δὲ σφιστὶς γὰρ ἀδωνι. καὶ μνη-
 μίον τοῦ πάθους τὸ πῆται τε ἐκαστοῦ τε καὶ ὁρμίου τε. καὶ τὰ οὐκ ἐπιτελεῖται
 καὶ σφιστὶς μεγάλη πῆται ἀνὰ τὴν χαρτῷ ἵσταται ἐπεὶ ἀνδρὶ ἀποτυφῶται τε καὶ
 ἀποκαύσεται πρὶν τὰ μὲν καταγίγῃσι τῷ ἀδωνιδι, ὅπως ἐστὶ νικητὴ, μετὰ
 δὲ τὰ ἑτέρα ἡμίρα. ζῶν τὴν μὲν μολογίῃσι, καὶ εἰς τὴν ἡμέραν πέμπουσι. Dicitur
 eorum in sua regione contigisse, ut Adonis ab apro ictus fuerit: atque ad eius rei me-
 moriam singuli quotannis se pleciunt, & lamentant, & diem celebrant, & magnus lu-
 xus in illa regione per id tempus exoritur. ubi vero se percusserint, & luxerint,
 10 primum Adonidi inferias persolvunt tanquam vita defuncto: deinde altero
 die ipsum vivere inquirunt, & in cælum mittunt. Fuit celeberrimum omnium sa-
 num illud Adonidis in Cyprio, in quo præclarum & multi nominis Harmoniz
 monile fuit, quod tamen Eriphyles vocatum est, quia illo accepto hæc viri sui
 per prodicionem perdidit, ut ait Paus. in Bæoticis. Est Adonis præterea nomen
 fluvi, qui per Libanum defertur, dicebaturque cruentus fluere quo tempore A-
 donia agebant, atque tot de Adonide memoriæ prodita sunt ab antiquis. Fabula
 ei sunt matrem Adonidis in arborem ob pudorem conuertere optasse, quia quod
 concubisset cum patre hominum conspectum deuitare cuperet, quod ad mu-
 20 liebrem cupiditatem pertinet. nam hominum fabulas magis ad mores, Deorum
 ad physicas rationes spectare diximus, hoc autem quæ sit flagitiorum & libidinis
 conscientia declarat, quanto perque vel metu vel pudore antea factorum scelerum
 30 scelerati conscientiaque exagitantur. & qualia sint mortalium vota, cum quid
 parum honestum à Diis impetrare contendimus nam qui votorum compotes fa-
 cti fuerunt aliquando, tum demum intelligunt quam absurda, vel turpia, vel dam-
 nosa, vel iniqua & impia cupierint: quæ antequam consequerentur se infelices,
 & miseros exclamabant. Fuerunt qui hæcenus dicta de matre Adonis ad histo-
 riam spectant, & ad matrem cuiusdam Adonidis, cum tamen Adonim tritici se-
 men esse sentiant, ut testatur Theophrasti enarrator, λέγουσι δὲ περὶ τοῦ Ἀδωνι-
 δος ὅτι καὶ ἀποθανὼν ἐξ ἡμῶν ἐποίησαν τὰς ἀγλαίας τῆς ἀφροδίτης ὡσπερ καὶ
 ἐν ταῖς ἀγλααῖς τῆς ἀφροδίτης. τοῦ ποτὶς λέγουσιν τοῦτον εἶναι ἀλλοῦ. ὅτι οὐ
 30 ἀδωνι, ἢ γυναικὸς σπέρματι μὴ εἶναι ἔτι γὰρ ποιεῖ τὸν σπέρμα, καὶ ἐξ ἡμῶν
 νὰς ἔχει αὐτὸν ἢ ἀφροδίτη, τούτῃσι. ἢ εὐκράς, αὐτοῦ αἵματος, καὶ ἐκ τούτου λαμβάνου-
 σιν αὐτὸν οἱ ἀφροδίτη, τούτῃσι. Aiuunt enim de Adonide quod mortuus sex menses moratus est
 in cõplexu Veneris, quotetiam apud Proserpinā. Hoc seipsa ita se habet: quod
 Adonis fructus est sacri, quod sex menses degit sub terra: sex menses illum habet Ve-
 nus, aeris temperies scilicet, ex quo illum messorum colligere ceperunt. Sensit ta-
 40 men Orpheus in hymno in Adonim illum esse solem, cum illum rebus omnibus
 præbere nutrimentum, & esse germinandi autorem dixerit, in his:

Εὐβουλα, πολυμήθε, ἡροφῆ πάντων ἀριδύλα.

κούρη, καὶ κόρη, σὺ πᾶσι δάλος αἶψα ἀδωνι.

Σεργύ μινε, λάμπωντε καλαῖς ἐν κυκλάσι ὥραις.

Qui cunctis alimenta refert, prudentia cuius

Plurima, qui vario lætari nomine Adoni.

Germihum & dem autor, pariter puer atque puella:

Extinge, atque iterum splendens labentibus horis.

Finxerunt antiqui, qui Adonim solem esse putarunt, illum ab apro hirsuta &
 aspera fera ictum, quia aspera sit & hirsuta hyems, per quam solis vires paulatim
 deficiunt. ea res est omnino Veneri inimica, quoniam per aeris temperiem viget
 Venus, cum frigus, ut inimicum, naturæ opus non ingreditur. cum sol igitur in
 signis sex Australibus extiterit per signiferum incedens, brevioresque sunt dies:
 ac longiores noctes, cum dicitur Adonis apud inferos morari: cum vero signa Be-
 realia

realia longiores dies fecerint, tunc est apud Venerem, per quem omnis venustas
omnisque nitor arvis restituitur: ea de causa illum ait Orpheus modo esse apud
superos, modo apud inferos:

Ὅς ποτὶ μέγαλιν ὕδρ' ἑρτάρον ἠρόντα,
ἢ δὲ πάλιν ὑπὸς ὀλυμπόν ἄγχι δῖμας ἀριάρπυον.

Qui modo sub terris habitas, & tartara nigra:

Frugiferumque refers in cælum corpus & idem.

Ita enim sub his fabularum figmentis vniuersas prope res naturę antriqui decla-
tarunt, non minus sapienter quam Platonici aut Peripatetici: nam si contentio-
nes ex Aristotelis libris eximantur, perbreues erunt sententię, quę nũc magnis
voluminibus continentur, at nunc de Sole dicamus.

De Sole.

cap. XVII.

Solem, quem generationis, & omnium prope bonorum autorem Deo ita iu-
bente habemus, nonnulli ita fabulis implicarunt, vt vix tandem se quasi è
nebula explicare aliquando possit. Hunc genitum esse plerique crediderunt: ne-
que tamen e quibus parentibus inter se consentiunt. at enim de vna re eodem
modo vna est necessaria oratio, neque contrarię de eadem re simul verę esse
vniquam possunt. nemo sane nasci potest e pluribus parentibus, vt neque ex eo-
dem diuersis temporibus. Hesiodus igitur in Theogonia Thiam Solis, & Lunę
& Aurorę matrem, patrem Hyperionem fuisse in his scribit:

Θεία δ' ἠέλιον τε μέγα, λαμπράν τε σελήνην
ἦσθ', ἢ πάντας ἐπεχθόνισι φασίειν,
Ἄδανά τοις θεοῖς, τοὶ οὐρανὸν εὐρύν ἔχουσιν
Γένεσθ' ὥσθ' ἐμὴ δέισα ὑπερίωνος ἐν φιλότιπτι.
Thia nam Solem magnum, Lunamque nitentem
Auroram, quę fert lucem mortalibus almam
Cœli colisque Deis cunctis. Hyperionis almi
Semine concepit nanque illos Thia decora.

At Homerus in hymno, quem scripsit in Solem Euryphæssam matrem si isse
Solis scribit, patrem vero Terrę ac Cœli filium Hyperionem, vt patet ex his:

ἠέλιον ὑμνεῖν αὐτὴ δῖος τέκος ἄρχο μῦθον
καλλιόπῃ φασίδοντα, τὸν εὐρυφάεσσαν βοώπις
Γένεσθαι γαίης, παιδὶ, καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Γένεσθ' ὥσθ' εὐρυφάεσσαν ἀγαλλεσσὺν ὑπερίων
Αὐτοκαργήτιν, ἧ οἱ τέκε καλλιμα τέκος,
ἦ ὥς τε ρόδο πηχυν, εὐπλόκαμον τε σελήνην,
ἠέλιοντ' ἀκαμάγαν.

Calliope Solem Iouis alto è semine nata
Nunc rursus Phæthonta refer: quem diua creauit
Euryphæssa fato Terra, Cœloque micanti.
Fratres erat, coniux Hyperion Euryanassa
Mox fuit: hæc illi peperit de in pignora clara,
Auroram roseam, & præstanti lumine Lunam,
Perpetuoque orbem lustrantem lumine Solem.

Fuit enim Hyperion Terrę, & vt alii putarunt, Cœli, vt alii Titanis filius: alius
fuit Agamemnonis, de quo meminit Paus. in Articis, q postremus regnavit Mē-
gar. Hic cum cæteris Titanibus aduersus Iouis imperium minime consensit, sed
potius Iouis partes secutus post victoriam currum, & coronam, & multa alia ho-
noris

noris insignia, & Iouis erga se benevolentiae obtinuit. Hic cum Titanis fuisse nepos, Titan & ipse saepius vocatus est à poetis, ut testatur Virg. lib. 4.

vbi primos crastinus ortus

Extulerit Titan, radiisque receperit orbem.

Fuerunt Soles plures vocati, ut ait Cicero libro 3. de nat. Deorum, quare non mirum est si aliqua sit de Solis parentibus controuersia: nam de vno omnia proprie dicuntur, quae gesta sunt à ceteris. Sic autem inquit Cic. Vnus igitur eorum, qui Soles dicti sunt, è Ioue natus nepos ætheris fuisse dicitur. Alter Hyperione. Tertius Vulcano Nili filio, cuius urbem Aegyptii volunt esse eam, quae Heliopolis appellatur. Quartus is, quem heroicis temporibus Achanto Rhodi peperisse dicitur, auum Ialyti, Camiri, & Lindi. Quintus, qui Colchis fertur Acetam & Circeen procreauisse. cum vero Sol Deus esse crederetur, omniaque suo lumine illustrare, ac videre, Dei lampas dictus est ab Euripide ita in Medea:

ἀπὸ νηὶ τοῦ θεοῦ

ἔῃσ' ἢ πῶς δα λαμπρὰς ἔσται θεῶν

nuncio tibi

Si te Dei lampas videbit crastina.

Atque ut summam dicam, post ipsum Deum creatum omnium autorem ac moderatorem, Solem patrem & autorem generationis crediderunt esse antiqui: quippe quod ille omnium creditorum Deorum vires vnus repleta contineret, cū varia nomina ipsi viribus fuissent indita, ut patet ex his carminib. Saphicis à nobis olim in Latinam linguam translatis.

Phæbe stellarum moderator alme,

Qui diem curru nitido reducis

Plaga ab Eoa, pelagique Iberi

Condis in vndas.

Magne Musarum pater atque ductor,

Diligens summi patris o minister,

Grande celorum decus, alma præbens

Lumina mundo.

Te ferunt clarum leuibus sagittis.

Te ferunt artis citharæ peritum:

Quæque mox cœli meditentur astra

Dicere doctum.

Grande sylvarum decus, ipse pingis

Floribus terram, volucresque ridens

Per te, vbi vernæ placidis tepescunt

Flatibus auræ.

Te sine enervis Venus, atque Amori

Decidunt alq: veterum Deorum

Vim tenes vnus, variosque in vno

Nomine claudis.

Nam profecto tanta fuit simplicitas antiquorum, tantaque dementia, ut diuinos honores rebus humanis, & simulacris elementorum, aut elementorum viribus tribuerint, qui soli, vero, sancto, immaculato deo debebantur. quod certe patere existimo nostros hos mythologicos libros diligentius intuenti, fabularumq: ipsarum inuentionem, quarum declaratio apertior & vberior quod in nostra tempora mihi fuit reſeruata, est cur Deo omnipotenti redemptori nostro gratias immortales agam, cuius beneficio mihi concessum est has priscorum insulas arabæ, nihilque verè religiosum continentes aperire, sed tantum figmenta esse demon-

demonstrare ad res philosophicas explicandas. Nam solem ipsum cuncta videre, cuncta audire, cuncta cognoscere mortalia arbitrati sunt antiqui, ut ait Aeschylus in Prometheus:

καὶ τὰ πάντ' ἴδω κύκλῳ ἡλίου καλῶ

Voco videntem cuncta, solis circulant.

Quem tamen quidam Dei simulacrum in mundo esse censuerunt, tum quia cunctis sideribus sit fons luminis, & beneficentiae in omnes res naturales autor, tum etiam quia pro suo cursu ceteris omnis iustitiae & administrationis sit moderator, ut ait Plutarchus in libello de doctrina principum. Huc in curru vehi solitum putarunt antiqui, ut ait Horatius in carmine Seculari:

Alne solcurru nitido diem qui

Promis, & caelas.

Huius vero currus magnificentiam & mirabilitatem descripsit Ovidius libro 2. Metamorph. trahebatur vero ab equis quatuor, ut ait Euripides in Phoenissis:

εἰ τὰ τέτταρα γ' ἐσθματά λυοντων
ἡλίου.

Si vel quadrigas solis & currum intuens.

Fuerunt eorum nomina ita equorum dicta ab Ouid. lib. 2. Metamorph.

Interea volucres Pyrois, Eous, & Aethon

Solis equi, quartusque Phlegon lunnitibus auras

Flammiferis implent.

His quadrigis aureas habenas habentibus moderari putabatur, & lucis, vitæque Quæstor vocatus est à Proculo Lycio, clauumque rerum humanarum gubernator, ut patet ex his carminibus:

κλυδί τυρός τοῦ βασιλῆως χρυσόνια τιτάν.

κλυδί φαντασίαι. Ζωαρχος ὁ ἀνατιγής

αὐτὸς ὅταν κλυδί καὶ ὑλαίοις ἐν κέσμοις.

Audrtiam marum. Titan Rex, qui aurea equorum

Lora tenes, lucis quæstor, vitæque orientum

Claues fontis habes, dominaris & omnibus vnus.

Hunc crediderunt antiqui currum mergere in oceano, ut ait Virgilius in tertio

Georgicorum:

Tum sol pallentes haud vnquam discutit umbras:

Nec cum vextus equis altum petit æthera: nec cum

Præcipitem oceani rubro lauit æquore currum.

Quidam putarunt equos solis lumen efflare solitos è natibus quam opinioneas secutus Virgilius ita scripsit libro duodecimo Aeneidos:

Postera vix summo spargebat lumine terras

Orta dies, cum primum alto se gurgite tollunt

Solis equi, lucemque elatis naribus efflant.

Alij non mergi quidem solem in oceanum crediderunt, sed in poculo navigare, quod & Stesicorus, & Antimachus, & antiquorum plures crediderunt. Verum dixerunt nonnulli, Vulcanum thorum fabricasse soli ita profundum ex auro, ut in eo per noctem, cum ad oceanum decessus diurno labore itineris peruenisset, vel dormiens navigare posset ad orientem. Ibi curtus illi experrecto a stabat, quem ascendens cælum conscenderet, quod faciebat quotidie. Quæ opinio apparet fuisse etiam Mimnermi, ut patet ex his carminibus Pumilionis:

ἥλως μὲν γὰρ ἐλαχὲν πόντος ἡματα πάντα.

οὐδέ ποτ' ἀμπαυτὸς γίγεται οὐδεμίαν

ἱπποσίγῃ καὶ αὐτὸς ἐπὶ πόδα δ' ἀντιπλοῖος ἡδὲ

carent, ut ait Herodotus in Melpomene: *θύσαντες δ' ἡλίου καὶ σελήνης μύθους τοῦ νοσήμιθ' ὡς ἔστιν ἄλφειος θύσαντες*. Sacrificabant Soli & Lunæ solis, quibus omnes Libyæ populi solent immolare. Fabulati sunt solem habuisse propria boum armenta & ouium greges, quos Hora & Nymphæ illæ custodiebant, quas recen-

siuit ita Homerus pascere in Thrinacia libro 4° Odysseæ:

*Θηρακίην δ' ἐς νῆσον ἀφ' ἔξωθεν, ὅθεν δὲ πολλὰς
βοῶντων ἡελίου βοῆς, καὶ ἐφ' αὐτὰ μύλα.
ἐπὶ δ' ὅσων ἀγέλας τόσας δ' οἶον κώτα καλὰ.
Περὶ γὰρ ταῦτα δ' ἔλατ' αὖτις δ' οὐ γὰρ ἔστιν αὐτῶν
ἐν δὲ τῷ πεδυνόουσι. θιὰ δ' ἐπὶ τοῖς μύθους ἰσὶν
Νύμφαι τε καὶ καμαὶ παλαιοὶ τε, λαμπεταὶ τε,
καὶ τῶν ἡλίου ὑπὲρ πύργου Νέαρα.
Insula Thrinacia est, quo peruenies: ubi solis
Permultæ pascuntur oues, armenta boumque:
Balanumque greges sunt septem, armenta boum tot.
Quinquaginta tenent nam singula, nascitur ex his
Nil, nec obit, pascuntque Deæ præpinguibus herbis,
Formosæ Nymphæ, Phaethusaque, Lampetieque:
Quas Hyperionidæ peperit diuina Neaira.*

Hæc armenta non procul à Tanaro fuisse scribit Homerus in hymno in Apollinæ. Memoria prodidit Herodotus in Calliope in Apollonia, quæ regio est in sinu maris Ionij, oues fuisse sacras solis, quæ per diem, secundum eum fluvium pascerebantur, qui è Lacmone Apolloniæ monte apud Oricum portum olim vocatum in mare defluebat: has per noctem qui diuitijs & nobilitate inter illos præstant singuli per anni spatium seruare domi soliti fuerunt. Pascebantur boues etiam Deorum communes in Pierijs montibus, de quibus ita scripsit Homerus in hymno in Mercurium:

*αὐτὰρ ὁ ἔφη
πρὶν δὲ λατρεῖν Δίῳ ὄρεα σκιοῦντα.
ἐπὶ δ' αὖτις μὲν ἄρ' ὅτε δ' ἀμύμονος αὐτῶν ἰχθυῶν
βοῶντων λειμῶνας ἀπερᾶσιν ἱεράτων.
nymphæ sed Athlantiæ natus
Pierij montes adiit, lucosque virentes.
Huc ubi habere boues solitæ stabula alta Deorum
Aeternæ: alluetæque iugis, prætisque decoris.*

Multi fuisse solis filij commemorantur, quos è diuersis mulieribus & nymphis suscepit. Nam è Clymene genuit Phaetontem: è Neaira Lampetien & Phaethusam, & Pasiphaen. Augiam è Calypso, è Perfa Circen, Aloem, & Acetam, & Themim siue Ichneam. Ar Eumelus Corinthius historicus poeta Aloem & Acetam solis & Antiopes filios putauit, cum ita scripserit:

*ἀλλ' ὅτε δ' ἀπὸ τοῦ καὶ ἀλφειοῦ ἐξέχοντο
ἡλίου τὸ καὶ ἀντιόπη, τί τε δ' ἀνδρῶν χάρις
ἀλφειοῦ πατρὸς τοῦ ὑπὲρ πύργου ἀγέλας ἰδὲ.
ἦν μὲν ἡμῶν ἀσπασίς, τῆς γὰρ οἶον δὲ καὶ ἀλφειῶ.
ἦν δ' ἐφ' ἡμῶν κτεάτων ἀπὸ τοῦ δῶκεν ἀπασαν
κλήτην δ' ἀπὸ τοῦ βουὴν ἀπὸ τοῦ καὶ ἀλφειῶν,
ἐπὶ σκηνῇ αὐτῶν ἀντὶ τοῦ ὑπὲρ πύργου αὐτῶν ἰδὲ.
Natus ubi Aceta est, simul & præclarus Aloem,
Solis & Antiopes nati: hic Hyperionis alto
Sanguine progenitus pueris sua regna duobus*

Celsus Alopus & hoc diuino cessit Aloei,
Quod tulit hoc Ephryesque Aetæ præbuit omne
Hoc Buno feruare lubens Aetæa reliquit:
Donec vir factus post tempora certa rediret.

Dicitur & Anaxibiam nympham fuisse insecutus vim illaturus, quæ ubi in sacellum Rectæ Dianæ confugisset in monte Vertice nomine situm, mox evanuit: at sol inde ortus esse postea dicitur, quare mons fuit Oriens vocatus ut scripsit Cænarum in rebus Indicis. aiunt etiam Phasim fuisse solis & Ocyrhœs filium, illum qui in adulterio deprehensam matrem occidit, atq; ab Erinnybus exagitatus se in Arcturum fluvium Colchorum coniecit, qui Phasis ab ipso fuit appellatus ut ait Heraclytus Sicyonius in tertio de Lapillis. Fuit solis filius etiam Mausolus, a quo vocabatur prius fluvius Ichthiophagorum, qui postmodo vocatus fuit Indus. Fabulati sunt nonnulli Venerem a sole fuisse compressam, in Rhodo insula, Rhodumque peperisse quo tempore aurum pluit, atque inde datum fuisse nomen insulæ. Hanc insulam prius habitarunt Telchines, qui, ut fabulati sunt antiqui, filij fuerunt Thalasæ, qui dicti sunt cum Caphira Oceani filia Neptunum educasse, cum Rheæ illi transiisset infantem. Hi cum multa vitæ hominum vitia inuenerint, tum Deorum imagines primi excogitarunt, cum etiam quædam antiqua Telchinia vocaretur. Dicti sunt prætere a Telchines fuisse præstigiatores, qui nubes & pluuias & grandinem & niuem inducerent cum vellent, & rāquam de Magis memoria proditum est, qui etiam proprias formas mutabant. De illa ita meminit Pindarus in Olympis:

τὰν ποτίαν
ὑμῶν παῖδ' ἀφροδίτας
αἰλίου τε νύμφαν ῥόδον.
æquoream

Hymno laudans filiam Veneris
Solisque nympham Rhodum.

Alij solis & Amphitrites putarunt filiam, ut ait Asclepiades. alij Amphitrites & Neptuni. Herophilus Neptuni ac Veneris. Epimenides Oceani ac Veneris. at. n. cum sol cū Venere cōgreffus est pluit aurum, & rosæ multæ floruerūt, ut est in his:

κύπριδος ἡλίου τε ῥόδος ἦν τοῦνομα νίσση.
ἔστι τούτων παῖδες ἀφροδίτης νύμφα καὶ τῆς
ἑσπερίας θεᾶς σαγίσση δαδὺς ὑστατοῦ χειρὸς.
πλεῖστα ῥόδ' ἠνέσταν φαινίττα, καὶ πρὶν αὖ λειψέ.
Insula dicta Rhodos de sole & Cypride nata est:
De tribus & natis horum tres sunt simul vrbes
Cumque Deam Deus accessit guttis pluit auri.
Purpureæque rosæ sudere ac lilia flores.

nam ῥόδον rosam significat apud Græcos, eaque insula dicta est postea Tripolis, quia tres Rhodi & solis filij, Lindus videlicet, Camirus, Ialysus nomina vrbibus a se conditis singulatim dederunt. fuit solis filius Epaphus etiam, qui Memphim condidit. Filius fuit ejus & Macareus, Tenagus, Triopes, Ochimus, Phaethon in minor. Aëtis, Cercaphus, alius Phaethon de Prote, filia Nelei illi natus est, Aegle, Hemitea, Dioxippe, Dirce, Miltus, a quo vrbs Ioniz dicta est, ex Deione. Horæ, Angerionia, Sterope, Egialus, & alij cōplures. Atq; de marib. nonnullorum discent scriptores, sed hoc nihil attinet ad rem prop. sitā dijudicare. Mos fuit ut Soli equus immolaretur, ut ait Ouid. in Fallis, ubi etiā solem Hyperionem nominat:

Placet equo Perses radijs Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.

At

At Homerus in libro 7. Iliadis. Ioui & Soli aprum immolari inquit in his carminibus:

ταλθύβιος δ' μοι ἄνα κατὰ κρατὸν ἑνὸν ἀχαιῶν
καὶ ἄπ' οὐ τοι μὲν ἄτω ταμείῃ Διὶ ἡελίοφτα.

At mihi Talthybius in castris præparet aprum,
Quem macrare Ioui par est, Solique superno.

Hic etiam sacratus putabatur gallus gallinaceus, ut ait Paus. in prioribus Eliacis, quia solis reditum cantu nuntiat.

¶ At nunc fabulosa summam explicemus. Solem Thie filium illa de causa putarunt, quod omnia bona à diuina natura procedunt: nam Thia diuinam significat. huic patrem addiderunt Hyperionem, quia per omnia corpora superiora diuina providentia transmittitur. Cum igitur ὑπερίων superiorem significet, situe nomen solis adiunctum, ut ait Home. lib. 2. Odyss.

οἱ κατὰ τοὺς ὑπερίωνος ἡελίοιο ἦσαν.

Qui boues Hyperionis Solis ederunt.

Merito Sol illius filius existimabatur, siue sit diuina providentia, siue superna illa cœlestia corpora, quæ perpetuis motibus agitantur, per Hyperionem intelligamus. Alii Solis ipsius naturam respicientes matrem Euryphaciam illi tribuerunt: quippe cum ὑπὺς latus, πάς splendor sit ac lumen, isq; omnium astrorum clarissime & latissime luceat. Dictus est Sol aduersus Titans Iouis partibus fuisse, quare coronæ, & currû, & alia honoris insignia esse cōsecutus: quia viri boni, quibus est diuinitas ingenii, magis fauēt veritati & iustitiæ, quam diuitiis per scelera, vel dolos, vel crudelitatem comparandis. Est enim sapientiæ & æquitatis auctor in otu mortalium dominans Solis planeta: qui etiam non mediocres opes & honores mortalibus largitur. Nam idcirco ut argentû Lunæ, Marti ferrum, Saturno plûbum, Ioui electrum, Mercurio stannum, Veneri æs, sic aurû Soli tribuitur, ut igitur nemo impune denique aduersus æquitatem insurgit, sic nullus vir bonus infelix diu esse potest. Hunc in curru vehi solitum sinxerunt antiqui, quoniam non facile percipiebant, illa quæ essent à sensibus remota, nisi per ea quæ cadebant sub sensum. Idcirco multæ de cœlorum motibus apud antiquos natæ sunt controuersię; cum alii singulis globis cœlestibus proprias animas tribuerent, quæ illos circumuoluerent, alii vnâ esse satis omnibus globis putarent, alii singulis syderibus suas addiderint: atque alii rursus assidue cœlum circa terram conuolui sentirent, alii cœlum cōsistere ac terram in circulum circumferri. Atqui nomina ipsorum equorum Solis quid aliud significant, nisi vel ignem vel lucem? Pyrois enim flammatus, Aethon ardens, Iampos splendens, Ihegon vrens, quæ ficta sũt ex illorum sententia, qui stellas igneas esse voluerũt: Eous autem matutinus est: quia omnes facultates Soli attribuũt. Atque cum Sol occidens in vndas illabi, exoriens ex vndis emergere videretur, neque facile vulgus intelligeret, Solem vbique tantundem abesse à medio, illum sinxerunt in lecto à Vulcano facto natæ: qui cum ex perrectus ad litus orientis applicuisset, currum illi esse paratum ab Horis dixerunt, quæ temporum omnium ministræ sunt & cellarię. Cum vero lux Aurora sit ante Solis ortum, iidem Solis equi dicuntur portare Auroram. Sol syderum dominus, & lucis, vitæque mortaliū quæstor habitus est, quoniam auctor est luminis ceteris stellis, & pro illius cursu cuncta viget animantia. Hic idem morborum, & salutis omnium, & frugû, & rerum copiæ est auctor, & temporum moderator, & Deus habitus, ob infinita propè in omnes beneficia. Hic igitur cum solus tantæ sit auctoritatis inter omnia quæ videntur, perpetuoque motu agitur, Deus ab antiquis primus fuit creditus. Huius filii nihil aliud sunt, quam radiorum in corpora naturalia

Z 3 agen.

agentium vires, ut patet ex ipsorum nominum interpretatione: nam & Pasiphae omnibus lucens, & Phaetusa ardens, & Lamperie splendens, & Augeas splendidus est, & Hemitheia semidea & propè diuina, & Heliades Solis vires, & reliqua nomina sunt his similia. at de Sole satis, nunc dicendum est de Pale.

De Pale.

Cap. XVIII.

Pales pastorum Dea credita, imò vocata est à nonnullis, cum tamen alias magna mater, aut Vesta vocaretur. In huius honorem Palilia celebrabantur, quæ solennitas erat pastorum: nam palearum accensi acervi certo ordine in loco plano collocabantur, quos transiliebant pastores saltando, ut ait Ovidius libro quarto Fastorum:

Moxque per arduas stipulæ crepitanis acervos
Traicias celeri strenua membra pede.

De Aristæo.

Cap. XIX.

Arístæus Apollinis & Cyrenes filius fuisse dicitur, ut testatur Virgilius libro quarto Georg. in his:

Mater Cyrene, mater, quæ gurgitis huius
Ima tenes: quid me præclara stirpe Deorum,
Si modo, quem memoras, pater est Tymbræus Apollo,
Inuisum satis genuisti.

Apollonius autem libro secundo Argonauticorum commemorat etiam quo patre Phœbus in amorem Cyrenes inciderit cum illa pecudes ad ripas Penei fluminis custodiret in his:

κυρῶν τέρεται τίς ἐλος παρὰ Πλευρονίῳ
Μῦλα νύ μιν ἀποτέρῳσι παρὰ δὲ ρά σιν εὐαδὲ γὰρ δὲ
Παρθένῳ καὶ λείσσειν αἰκίρατον. αἵ τ' ἀρ' Ἀπόλλων
τίλῳ ἄντερον λείμῳσι πεταμὲν ἐν ποιμαίνουσας.
30 τῆλ' ὅθι αἰ μόνις, χθονὶς παρακὰ θεογύμφας,
Αἰ λιβύῳ ἐνέμοντο παρὰ μυρταίων αἶπος.
Εὐθαδ' Ἀρισταῖον τέκετο φίλον, ὃν καλέουσιν
Ἀγρία καὶ νόμιον.
Eama est Cyrenen Penei ad fluminis vndam
Egisse pastum pecudes: æterna placebat
Virginitas, castusque thoros cui, tertur Apollo
Hanc rapuisse graui percussus vulnere amoris:
Quam procul Hæmonijs portauit sinibus. inter
40 Indigenas Libyæ nymphas: Myrtosia iuxta
Hanc iuga deposuit, quæ mox de semine Phœbi
Mater Aristæi facta est, qui dicitur Agreus,
Et Nomius.

At Cicero actione sexta in C. Verrem, Aristæum Liberi patris filium fuisse scribit his verbis: Aristæus, qui, ut Græci ferunt, Liberi filius, inuentor olei esse dicitur, unâ cum Libero patre, apud illos eodem erat in templo consecratus. Aristæum scripsit in libro de Dijs Theagenes fuisse Cirenî Regis filium & Theramenes Nymphæ, quæ nomen dedit vni ex insulis maris Aegæi, atque prius Battus vocatus fuit propter linguæ impedimentum. Scriptum reliquit Theocriti enarrator Aristæum à Nymphis fuisse educatum, quem & olei & mellis conficiendi rationem

tionem illæ docuerunt, quare horum vtriusque inuentor habitus est Aristæus, ve-
 restatur Iustinus libro historiarum decimoquarto, inuenit Aristæus oleum &
 mel in Cœo primum. Scriptum reliquit Pindarus in Pythionici Cyrenen cum
 Apolline venari solitam ac diutius virginitatem seruasse, quæ ubi cum leone
 fuisset aliquando colluctata, Apollo in eius amorem incidit, illamque in Libyam
 deportatam compressit, ex quo natus est Aristæus. Pherecydes data illi optio-
 ne ut quo vellet ferretur, in Libyam portatam fuisse dicit in eam ciuitatem, quæ
 Cyrene ab ipsa postea nominata fuit. cum tamen Agretas illam in Cretam pri-
 mum fuisse portatam scriptum reliquerit libro primo rerum Libycarum, fuit-
 que Larissa Cyrenes foror, à qua vrbs nominata fuit in Thessalia. alij t. adide-
 runt regnum virtutis præmium fuisse propositum ab Eurypylo, illi qui leonem
 populantem regionem occidisset, atque Cyrenen illo tempore regnum obtinui-
 se. Huius filius fuit Autuchus ex Apolline præter Aristæum: quibus alij Euro-
 cum, & Nomium, & Argæum addiderunt. Neque vero vnus tantum fuit Ari-
 stæus, sed plures: vnus Carysti filius, alius Chæronis, alius Cæli & Ferræ, hic
 Apollinis: qui cum Ethestas aliquando vocasset in Cœo: nam plures ob calorem
 Solis & canis æstus moriebantur, atque illi statim flare cœperunt, Iupiter Ari-
 stæus vocari cœpit: & Apollo Agræus & Nomius pastorum & agrestium Deus.
 quæ tamen cognomina sunt etiam eius patris Apollinis. Hunc eundem omnis
 humanitatis autorem prodiderunt antiqui, quorum sententiam nos secuti ita in
 nostris Venationibus libro quarto scripsimus:

Puppis ad Euboicas currens allabitur oras.

Fertur Aristæus antrum hic coluisse, virorum

Qui genus indocile, & viuendum more ferarum,

Glandibus, & baccis, pomis, syluestribus, & quæ

Syluatulit cultu nullius iussa coloni,

Edocuit primus teneras armenta per herbas

Pascere: & è quercu sumis pellentibus actas.

Claudere apes vacuo sub cortice, primus oliuum

Exprimere ex oleæ fructu, lac cogier idem.

Quem tamen non Bacchi quidem filium, sed alumnum quidam fuisse censue-
 runt, ad quorum sententiam allusimus ita in nostris Venationibus:

Nutrit hic Bacchum miro deuinctus amore

Euboicas inter nymphas, Dryadasque puellas.

Huius vxor fuit Autonoe, quæ fuit etiam Cadmi, è qua Actæonem filium susce-
 pit. Aiunt Aristæum non illum quidem Proconesium: at ipsum Apollinis filium
 in taberna fullonaria interiisse, atque à quodam qui Crotonem contenderet, in
 itinere visum fuisse tabulantur. Fertur in Deorum numerum relatus fuisse Ari-
 stæus ob rerum humano generi vtilium inuentionem, sicuti testatur Pausanias in
 Arcadica. fuit enim id antiquorum institutum, ut diximus, ut viros bonos & sa-
 pientes diuinis honoribus ornarent, de quibus, ut de Dijs, fabulose narrationes
 fingebantur. Hunc eundem Aristæum filium Apollinis Cyrenesque nymphæ fi-
 liæ Hypseï, quam tamen Penæ filiam quidam fuisse maluerunt, laseris vsus in-
 uentorem fuisse memorant, ut patet ex his: *Ἀρισταὶ δὲ ὁ δασύλλανος καὶ κυρίως*
τῆς ὑψέας πρώτον τὴν ἱργασίαν τοῦ σικπρίου ἐξέυρεν. ὥσπερ καὶ τοῦ μέλιστος. Αἰ-
ρισταὺς Ἀπολλινὸς & Κυρένης Ὑψέας υἱὸς πρῶτον laseris ὕψος ἐξευρέτω, ὡς
ἐν μέλιστος. οὗ καὶ τὸ ὄσφ' καὶ τὸ καύλη καὶ τὸ πῖζον γίνονται. Εἰς αὐ-
τὴν laser ῥίζα ὁδὸς ὡς ἐν λιβύῃ γινώσκοντες, ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς
καύλης καὶ τῆς πίζης γίνονται. Εἰς αὐ-
 tem laser radix odore suauis, quæ nascitur in Libya, cuius illa vis est ut præparet
 ac purget. optima vero est Cyrenaica, cuius visitur succo & thyrso & radice præ-

terea alij dicunt fuisse Prometheum, alij Aristzum, qui primus omnium tantum Diis immolauerit, cum antea herbæ tantum ac flores diis offerrentur, suffimentaq; fierent è preciosis odoribus, vt scripsit Andronio in sacrificijs. ¶ At nunc cur ista fabulose finxerint inquiramus. Hunc alij Phœbi, alij Dionysi, ac Cyrenes Nymphae filium putarunt, quia Aristzus consilium est & prudentia mortaliū creditus, quæ optima pars est in nobis, vt nomen significat. Sol vero cum omnes humores in humanis corporibus extenuet, his tanquam aliqua nebula rarioribus factis præpoller in nobis vis animæ ratione prædita, quare Sol pater est Aristzi. Hinc ad vndam Ienei fluminis, vel potius Penei filiam Cyrenen Phœbus amauit & compressit, quia rarior facta vis illa Aristzē peperit: qui mox olei vsum diligentia. & vigilantiam in reb. mortalib. iuuenit, & melius rationem suauioris. f. & humanioris vitæ monstrauit hominib. cum illos dispersos & feratim more peruagantes in vnum locum deduxerit, & pascere armēta custodireq; docuerit, cum nullam vtilitatem homines prius ex armentis perciperent. Nec me tamen præterit fuisse nonnullos qui ad historiam rem deduxerint, cum dicant Aristzum genitum fuisse ab Apolline, qui Cyrenen eximie pulchritudinis virginem raptam in Libyam portatam compressit: idque fictum fuisse propter Thesalorum migrationem, qui loci eius amœnitate capti, vbi Cyrene vrbis postea condita fuit, ibi habitare decreuerunt. at nihil in hac historia est mirabilitatis, nihil cur res perpetua memoria digna appareat. Enimvero per Aristzi fabulam nos antiqui ad prudentiam hortabantur, vt breuibus rem complectar, cum illa sola & rebus nostris alsidue sit ad iumento vt melius se habeant, & vitam faciat faciliorem suauioremq; mortalibus: quippe cum imprudentiæ multa damna, multæque infuauitates & molestiæ sint sociæ. at nunc de Tellure dicamus.

De Tellure.

Cap. XX.

Tellus quibus parentib. orta sit, non facile est conieci: quam alij è Litigio, alij è Demogorgone, nullis tamen antiquorum testimonijs freti, quod ego videam, dixerunt. Hesiodus in Theogonia hanc statim post Chaos natam fuisse scribit, neque tamen certos parentes illi tribuit ita inquit,

ταῦτά μοι ἔειπτε Μοῦσαι ἐλθόντι·
 Ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπ' αὐτὴν ὅτι πρῶτον γίγεται αὐτῶν.
 ἢ τῶν μὲν πρῶτιστα χάος γίγεται, αὐτὰρ ἔπειτα
 Γαῖα· εὐρύστερνος πάντων ἰδὸς ἀσφαλὲς αἰεὶ
 Ἀθανάτων.

Dicite cœlestes primum hoc ab origine Musæ,
 Dicite quid prius illorum se erexit ortum,
 Ante Chaos genitum, post lato pectore Tellus
 Nata, Deum: perum ac cœli firmissima sedes.

Hanc, quam alij Titanis, alij Cœli vxorem esse putauerunt, vt sensit Homerus in hymno in Tellurem, quam etiam omnium marrem appellauit in eo carmine:

χαῖρε θεῶν μήτηρ, ἀλοχ' οὐρανοῦ ἀστρόντης.
 Salue magna patens diuum, ac stellantis Olympi
 Coniux.

Herodotus tamen in Melpomene, Tellurem, quæ eximiè colebatur apud Scythas, Iouis vxorem exillimaram inquit in his: θεὸς δὲ μέγας τοὺς δὲ ἰλασμένους. ἐστὶν μὲν μέλαινα, ἐπὶ δὲ διατέχει γῆν, ἰεμίζοντες τῇ γῇ τοῦ Διὸς εἶναι γυναικα. Deos solos hos placant. Vellam quidem præcipuè, postea vero Iouem ac Tellurem: Iouis vxorem exillimantes. quamuis Hesiodus non vxorem sed matrem

item Cœli illam vocauit in his :

Ταῖα δὲ τοι πρῶτον μὲν ἐγένετο ἴσον ἑαυτῷ
Οὐρανὸν ἀστερόενδ' ἱεράμιν περιπάντα καλύπτοι.
Alma sibi peperit Tellus æquale Iupernè
Cœlum, quod stellis fulgens circumtegit illam.

Cum vero omnia corpora naturalia, omniaque elementa ex se inuicem gignantur, quibus omnibus prope sedes est Tellus, eam merito Deorum ac hominum matrem vocarunt, vt testatur in his Orpheus:

Ταῖα θεὰ, μήτηρ μακάραν, θνητῶντ' ἀνθρώπων.
Alma Deum mater Tellus, materque virorum.

Sic etiam Apollonius libro tertio Argon.

Ταῖα θεῶν μητέρα, ὅσων δῖος εἰν ἐμοῖο.
Alma parens Iuperum Tellus, mea robora quanta.

Fuit autem Tellus inter Deos terrestres & inferos exillimata, vt scriptum reliquit Aeschylus in Persis :

Ἀλλὰ γ' ὅθοναι δαίμονες ἀγροῖ
Γῆτι, καὶ ἐμῇ, βασιλεῦτ' ἐνέραν.
Sed o terrestres demones puri
Tellus, Mercurique, Rex & inferum.

Hæc Regina etiam vocata fuit vt scripsit Euripides in Electra :

Σὺτ' ἀπὸ τῶν γῆς ἀνθρώπων οἰκῶν πάτερ,
καὶ γῆτ' ἀνέσσω, χεῖρας ἡ δίδωμι ἑμάς.
Et tu pater locos profanos incolens
Telluris, ac Regina Tellus cui manus

Fuit præterea multis nominibus appellata, vt ait Aeschylus in Prometheus, quam etiam fatidicam dixit in his :

Ἀλλὰ καὶ γαῖα πολλῶν ὀνομάτων, μερῇ μίᾳ
τὸ μέλλον ἢ καὶ ποῖτο προῦθεσθαι.
Sed Tellus multorum nominum, facies vna :
Futurum quæ fieret vaticinata est.

Memoriæ prodidit Pausanias in hocicis Tellurem primum Delphis responsa dedisse, atque Daphnen delegisse sibi sacerdotem: deinde cecidisse illam sedem, atque oraculorum locum dono dedisse Themidi, quæ postea illum Apollini reliquit. hæc causa fuit etiam cur magna Dea vocaretur, vt idem ait in Atticis. Fabulantur huius fuisse filium Diophum, qui, vt ait Socratus in introductione historiarum fabulosa, filium Mithræ optauit, genus femineum auerlatus. atq; petram quædam calefaciens ex ea grauida tacta post terminatum tempus iuuenem suscepit Diophorum nomine. ille vit factus Martem in certamen de virtute prouocauit, atque interfectus in montem sui nominis consilio Deorum est conuersus. Hanc etiam Cererem vocari præterea scripsit ita Euripides in Bacchis :

Δημήτηρ θεὰ
Γῆδ' εἰν, ὅπό μιν, ὅπό τ' ἐν βούλει, καλεῖ.
Ceres Dea est

Tellus, vtram magis libet voces licet.

Huic Deæ mos fuit apud antiquos agnam nigram immolare, vt testatur Horatius libro tertio Iliadis :

οἶστέ τ' αὖτ' ἕτερον λευκόν, ἐτέρῳ δὲ μὲν αἶψα
Γῆτι καὶ ἡελίῳ.
Ferre agnum niueum, atque agnam portabitis atram,
Telluri ac Soli.

Horatius

Horatius porco etiam rem sacram fieri solitam Telluri inquit in eo carmine:
Tellurem porco, Sylvanum lacte piabunt.

Cum tamē scribat Aeschylus in Persis inferias Telluri tanquam inferis offerri solitas, quid sit Tellus omnibus pateat: cur sinxerint antiqui illam Titanis aut Celi fuisse uxorem, illis patebit, qui in illam solem assidue agere considerarint, illamque tanquam feminam solis ipsius calore ad generationem excitari, & tanquam semina ex omnibus elementis vim condensatam in se recipere. ac de Tellure tot breuiter dicta sint.

10

De Feronia.

Cap. XXI.

Feronia Dea habita neque quibus parentibus orta sit, neque ubi, aut a quibus educata, cognoscere omnino potui: quam tamen Deam nemoribus praestantissimam fuisse constat, ut testatur Virg. lib. 6.

& viridi gaudent Feronia lucos

Celeberrimum fuit huiusce Deae sanum in vrbe Soracte, ut ait Strabo libro 5. ubi eximia religione colebatur. Ibidem rem miram contingere solitam narrat,

ut qui eius Deae numine afflarentur nudis pedibus super prunas & profundum cinerem fauillis permixtis ambularet illa: ad quod spectaculum

20

magna multitudo quotannis adueniebat. Verum nihil aliud Feroniam, quam divinam vim arboribus diuinitus insitam,

quae illas & seruaret, & pullulare faceret, ego esse crediderim, quae & vigent & florent, & fructus ad

maturitatem perducunt. Nam cum viderent antiqui nihil sine diuina prouidentia posse consistere, neque

tamen diuinæ mentis cognitionem haberent,

vires inde pro-

fectas in

30

natura-

libus

corpori-

bus insitas pro-

Diis coluerunt. Ho-

rum simplicitatem & insci-

tiam fallere omnium sanè fuit

facillimum: quare malorum demonum multae ortae sunt fallaciae,

40

quae illos implicarunt:

quippe cum inscitiae

& imprudentiae sem-

per

calamitates & erro-

res sint comites.

NATA-

363

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE.

LIBER SEXTVS.

*Quod æquo animo ferendum est siquid à Deo
impetrare non possumus.*

V M multis difficultatibus vita mortalium vndique sit circū-
uenta, nullaque ex parte miseris carere soleat, Cæpæggi or-
natissime, optimum factu duxerūt antiqui, vt cum suauitate
orationis, rerumque propositarum mirabilitate ad pruden-
tiam, & ad trāquilitem animorum homines allicerentur:
Nam quibus rationibus aliquis sibi vnquam persuaserit in-
utile esse, vel etiam perniciosum, quod à Diis immortalibus
per votacum summa animi contentione sepius expetuerit,
nisi prius constiterit alios etiam homines res sibi, suisue carissimis calamitosas
allquando à Diis ipsis vix tandem impetrasse? Quo enim animo fuisse Theseus
putandus est, cum cognouisset filii crudelissimè laniati innocentiam? aut quæ
Deorum ira tantum obesse Semele potuisset, quantum Iouis facilitas, cum ad il-
lam rogatus, quo habitu ad immortalem Iunonem solebat, cum fulmine accessis-
set? Quæ rursus maleuolentissimorum vis hominum, vel quæ improborum in-
uidia tam crudeliter Phaethontem oppressisset, quam paterna indulgentia, & ni-
mis facile ab ipso patre exaudita filii preces? Quod si Diu non tam faciles aliquā
do hominibus precantibus fuissent, multæ calamitates, multa pericula, multæ cz-
des fuissent à virorum bonorum capitibus depulsa. Vt igitur æquo animo ferre-
mus siquid à Diis impetrare non possumus, multa excogitata, & vt suauiter à vul-
go imbiderentur, fabulis inuoluta fuerunt. Neque enim cum quid frustra preca-
mur, continuo in desperationem est cadendum. quod insulsi plerique homines
fecerunt, qui cum votorum suorum non fuissent facti compotes, vel Deos nul-
los esse dixerunt, vel res humanas non curare, vel omnia inexplicabili & certa fa-
torum serie trahi: resque diuinas suæ inscitia, non ingenii sui imbecilitatem, di-
uinæ naturæ subiecerunt. Vt igitur æquo animo nostras preces irritas fuisse ali-
quando perleramus, Deorumque immortalium consilium in bonam partem ac-
ciperemus, & ea quæ dicta sunt de Phaethonte, & alia complura his similia, finxe-
runt antiqui, quæ imperitorum multitudini aniles nugæ, & res ridiculæ viden-
tur: at si quis . . . cōsideret vniuersam fabularum naturam, illas ad humanam
vitam in melius vertendam excogitatas fuisse sentiet. At nunc de Phaethonte
quæ memoriæ prodita sunt ab antiquis perquiramus.

De Phaethonte.

Cap. I.

Phaethon Clymenes Nymphæ & Solis filius fuisse dicitur: qui cum Epapho
Iouis filio non cederet, seque Solis filium esse gloriaretur, hunc falso gloriā-
ri inquit Epaphus, vt ait Ouid. lib. 1. Metam.

Nunc

Nunc Epaphus magni genitus de semine tandem
 Creditur esse Iouis: perque vrbes iuncta parenti
 Tempa tenet. fuit huic animis æqualis & annis
 Sole satus I haethon: quem quondam magna loquentem,
 Nec sibi cedentem, I haethoque parente superbum
 Non tulit Inachides: matrique ait omnia demens,
 Credis: & es tumidus genitoris imagine falsi.
 Erubuit I haethon. iramque pudore repressit,
 Et tulit ad Clymenen Epaphi conuicia matrem.

- 20 Quæ scripta sunt etiam à Zeze chil. 4. hist. 137. At Pausanias in Aticis Cephalo
 fatu natum esse ex Aurora Phaethontem scribit, quod etiam testatur Hesiodus
 ita in Theogonia:

τίθων δ' ἦδ' ἵκε μίμνονα χαλκρυσίν,
 Αἰθίοπων βασιλῆα, καὶ ἤμαθ' ἵστα ἀνακτα.
 αὐτάρ τοι κερὰ λυγρὸν ἔσται φαιδιμεν υἱόν
 ἰφθίμην φαιδύοντα θεοῖς ἱππιέεσσιν αἰδρά.

Memnona Tithono peperitque Aurora nigrantum
 Aethiopum Regem, Tithono hæc Emathionem.
 Edidit hæc rursus Cephalo coniuncta decorum,

- Et sortem Phaethonta, patrem Diis macte supernis.

Fabulati sunt igitur I haethontem Epaphi contumeliis inflammatum, ut nobili-
 tatem sui generis vniuersis hominibus patefaceret, ad Solem patrem suum con-
 tendisse, & precib. tandem impetrasse, ut is polliceretur iurando, quidquid Phaethon
 poposcisset, se concessurum. Tum vero Phaethon rogauit ut currum lucis-
 que ad administrationem sibi per vnum diem concederet: id cum grauer ferret
 Sol, neque tamen negare posset, quod iurando affirmauerat, multis rationibus
 conatur filio persuadere ne rem tam arduam, tamque difficilem aggredieretur,
 quæ multo maiorem peritiam & animi constantiam requireret. Verum cum ni-
 hil neque monendo, neque deterrendo, neque rogando, ut ab re tanta abstineret,

- 30 proficeret, inuitus illi currum habenasque equorum tradidisse dicitur: ut luculē-
 tissime scripsit Ouid. 2. Metamor. & Lucianus in dialogis Deorum. Cum igitur
 acceptum currum ob metum Scorpionis retinere intra certam viam I haethon
 ignorasset, effecit ut modo terrarum orbis acerbitate caloris propinquioris con-
 flagraret, regionesque vel ad cardines mundi insuetum æstum sentirent, modo-
 que tellus Aethiopum grauissimis & insuetis frigoribus premeretur. Id cum sen-
 sisset Iupiter veritus ne genus animantium penitus periret, fulmine celesti Phaethontem de curru deiecit: qui ad ripas Eridani fluminis cecidit, ut ait Apollon.
 libro quarto Argonauticorum:

- ἰσθ' ἐβαλον μύχατον ῥόν ηἰρ δ' ἀνέο
 ἦν δ' ἄποτ' αἰθ' ἀλόντι τυπὴς πρὸς σέρεα κεραυνῷ
 ἡμιδαῆς φαιδύοντα πέναν ἄρματα νελέοιο
 μίμνης ἐσπ' ὅς πολλαυγέος ἦδ' ἐτιτυπὴρ
 τραύματος αἰδομένοιο βαρυὶ δυνάμει ἐν ἀτμῇ.
 Victimæ ad Eridani Minyæ venere fluentæ,
 Pectus quo ardenti percussus fulminis igne
 Semivivus cecidit Phaethon, currumque paternum
 I. iquit in æræis campis. ibi nunc quoque fluctus
 Vlnus olent vltum grauer, fumosque vaporant.

Et Lucretius lib. 1. inquit solem post mortem filij collegisse equos, atque suetum
 cursum peregisse:

At

At pater omnipotens ira cum percitus acri
Magnanimum haethonta repenti fulminis ictu
Deturbavit: quis in terram: solque cadenti
Obitus æternam suscepit Lampada mundi.
Disiectosque red egit equos, iunxitque tremenrea.
Inde suum per iter recreauit cuncta gubernans.

Est autem in regione Celtaeum locus ille, in quem cecidisse haethon dicitur:
sibi scateant fontes Eridani ad Pyeneos montes, sicuti testatur Dionysius in de-
scriptione orbis, in his:

τοῦδ' ἐπὶ πυρναίων ἵππας, καὶ δ' αἵματα καλῶν
ἀγχιόδι πύγων καλλίπρονος δαίμων
ὅς ποτ' ἐπὶ πύργῳ δὲ τέρματιν ἀνὰ νύκτα
ἢ λ' ἀδὲς κοινύσας ἰδύρομεν αὖ παύσαντα.

Hic Pyeneos montes, Celtaeque videbis,
Non procul Eridani distantes fontibus: illic
Tempore nocturno deferta ad flumina fratrem
Heliades luxere suum Phaethonta cadentem.

Nam fama est eius sorores, quæ commemoratae sunt, cum de sole ageremus, adeo
grauiter mortem Phaethontis tulisse, ut assidue lugentes Deorum miseri-
cordia in populos nigras fuerint conuersæ: ut innuit Ouid. lib. 1. de Ponto:

Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velauit populus ora nouo.

Harum lachrymæ in electrum fuerunt conuersæ, ut ait idem poeta in libro secū-
do Metamorph.

Inde fluunt lacrymæ: stillataque sole rigescunt
De ramis electra nouis, quæ lucidus amnis
Excipit & nurius mitit gestanda Latina.

Quamuis Artemidorus Ephesius famam fuisse scripsit apud Celtas electrum
non quidem Heliadum, sed Apollinis fuisse lacrymas, ubi propter Aesculapij
mortem mæstus ad Hyperboreos contendit ob indignationem aduersus patrem 30
Non defuerunt rursus qui dixerint istud ipsum contigisse illo tempore, quo ius-
sus fuit seruire propter mortem Cyclopum. quidam crediderunt dictum fuisse
ab illo incendio Phaethontem cognomine, cum prius Eridanus diceretur, a quo
etiam fluuius nomen obtinuit.

¶ Hæc illa sunt, quæ de Phaethonte ab antiquis fabulosè dicta fuerunt. Phaethon
Solis & Clymenes filius dicebatur, quia est ardor aut inflammatio, quæ è sole
proficiscitur: nam παῖς ardeo significat. Huic Clymenè dixerunt esse matrè, quæ
aqua est, & ἀπὸ τοῦ κλύειν quod inundare significat, fuit vocata. Sensit enim A-
naxagoras & Heraclitus stellas esse igneas, iisque vaporibus ali, qui per vim solis
è terra extrahuntur: nam cum vapores illi inflammati fuerint, tum vehemens 40
est calor, quod etiam patet per æstiuos dies: cum enim fiunt crassiores terræ va-
pores, iique calefiunt à sole, quod etiam magis accidit imminentibus imbribus,
tum magnus & intolerabilis prope fit æstus: quare Phaethon solis & Cly-
menes est filius, eorum vaporum scilicet ardor, qui a sole excitantur. Alij
Cephalè & Auroræ filium esse Phaethontem putarunt, quia Cephalus & ipse
sol astrorum omnium princeps esse creditur, nascitur enim ardor è solis viribus
per enrsim. Fabulantur hunc currum à Sole patre impetrasse, quia late vaga-
tus sit ardor ille, multasque insuetas grauioribus caloribus prouincias depopu-
latus sit. Ego enim sanè per hanc fabulam eximiam aliquam siccitatem, aut exi-
tium & inauditum calorem contigisse aliquando crediderim ob certum planetarum
con-

congressum sole in extrema parte Librę sub finem Septembris existente, quare finxerunt antiqui Phaethontem, antequam ad Scorpionem accederet, ius me tu decidisse. Finxerunt eum in ea parte præcipuè signiferi delirasse, quæ est vltima Librę in Scorpionem, vbi videtur vlti: quæ gradus decem vtrinque continet. Cum enim solis currus eo peruenisset, neque tamen per breuitatem dierum cõstitus cessaret, creditus est solis currus visum suetam reliquisse, atque inde locus datus est fabulę. Nihil fuit igitur aliud Phaethontis fabula, nisi ob nonnullarum errantium stellarum congressum siccitas eximia: qui dicitur ad ripas fluminis Eridani decidisse, quia inundationes hanc siccitatem plerunque consequi solent, vel pestilentia, vel terręmotus, vel annonę penuria. Nam cum mirus calor solis terręque siccitas Galliam & Græciam, & Italiam anno salutis nostrę 1142. inuasisset dicatur, tanta vis pestilentię anno sequenti coorta est, vt vix vnus è decem millibus hominum superfuisset. Istud ipsum aliquando contigit in Aegypto, & in Asia post eximiam siccitatem & post eximias inundationes: nam duodecim vrbes vna nocte Tiberio Cæsare imperatōe terręmotu deuastatę sunt. Atque Anaximander ex obseruatione syderum non solum tempestates, sed etiā subterraneos ventos Lacedæmonis futuros prædixit. Hunc fuisse deiectum fulmine à Ioue apud Eridanum fluvium fabulantur, quia vt Orionis sic Eridani exortu magna vis imbrium sæpius concitatur, quare in Aetæis versibus illum magnas habere vires inquit Cicero, cum ita verterit:

Hac etiam Eridanum cernes in parte locatum,

Celi funestum magnis cum viribus amnem.

Id autem ita fictum est, quod fulmine fuerit deiectus: quia vapores per calorem elati in sublimi aeris parte in angustum à circũstanti frigore compulsi, (est enim illa pars aeris, vbi cessant radii solis à terra remissi, frigidior.) tonitrua, & fulgura, & fulmina emisserunt ac detruferunt, donec calor ille denique dissiparetur. Ea de causa & Iupiter illum de curru deiecit dicitur, & siquam rerum mortalium labantem videret, refecisset: nam Iupiter modo est calor, qui est vita omnium viuētium, modo ignis elementum vt comburens hic Vulcanus, modo aer, modo mēs diuina, à quo aere frigidior denique factio recreata sunt aliquando penè exusta & extincta obgestum animantia. Alii fabulam inde excogitatam fuisse dixerunt, quia primus solis cursum obseruauit, qui cum mortuus esset, antequā artem perfectam cognouisset, dictus est fulmine fuisse deiectus, vt ait Lucianus in Astrologia. ¶ Alii maluerunt per hanc fabulam demonstrauisse antiquos rerum maximarum administrationem, ac summa imperia rerum publicarum iuuenibus aut adolecentibus aut imperitis non esse concedendam: cum in ceteros imperium solis prudentioribus conueniat, nam qui iuuenes rebus publicis, imperitoue præficiunt, ij cum maximo suo & præfectorum & subditorum periculo sæpe se errauisse intelligunt. Fama est eius sorores adeo miserabiliter mortē Phaethontis luxisse, vt Deorum misericordia fuerint in populos commutatę. Hoc nihil aliud significat, nisi ex humore & calore solis illo eximio multa postea arborum plantarumque genera nasci solere. veruntamen vbi calor materię facultatem superari, nõ amplius est generationis, sed corruptionis autor. Succus autem qui vel è corporibus animalium, vel ex arboribus extremus effluit, propter vim intimam expellentem crassior est, quare electrum ex illis arboribus cum primum lacrymā sibus effluxisse dicunt. Fuerunt qui hæc ad historiam potius detorqueant: nam omnes fabulę habent aliquam historię partem tanquam fundamentum: Scribit Zetz. hist. 127. Phaethontem filium fuisse cuiusdam Regis, qui cum currum ageretur ad ripas Padi Celta: nni fluminis, in flumen delapsus interierit, quem tanto cum animi morore luxerunt sorores, vt stupide factę sint, quare dictę sunt in arbo-

arbores commutata. Nam Plutarchus in Pyrho post diluvium primum Theoprotorum & Molossorum Regem Phaethontem fuisse scribit: quæ Lucianus in Dialogo de Astrologia Solis idcirco filium, currumque accepisse creditit, quia solis cursum primus deprehenderit. fuerunt qui Phaethontis fabulam inde detortam esse dicant, quod vultus cometa solaris natura in nonnullis locis tandem dissolutus intolerabiles æstus effecerit. Est enim ea cometarum natura, siue sit vapor circa sydera collectus, siue per se prælongus exilis sit, qui paulatim exurit, siue alia quavis de causa orisur, ut siccas, & æstus, & aquæ penuria consequatur, quia propensiores sunt ad inflammationes aeris vapores, quam ad pluviam. Quod attinet ad mores, deprimere nonnullorum arrogantiam per hæc voluerunt, qui nihil sibi non tribuunt, nihilque se nescire propter nobilitatem arbitrantur: quæ arrogantia homines plerumque trahit in magnas calamitates. At nunc de Aurora dicamus.

De Anford.

Cap. II.

A Auroram filiam fuisse Hyperionis ac Thiz, Solisque & Lunæ sororem, declaravit Hesiodus in Theogonia his carminibus.

Θείαδ' ἠελιόντε μέγαν, λαμψάντε σελήνῳ

နိမိတ်, ဂီတအလောင်း အကျဉ်းချုပ်စုဆေးမှု

Αὐτὰρ ἄτοις τε θεοῖς, τοῖς οὐρανὸν ἔχουσιν,

Γείρασ ὑπομνηθεῖσα ὑπερίσους ἐν φιλότητι.

Thia parit Solem magnum, Lunamque nitentem,

Auroram, quę fert lucem mortalibus almam.

Celicolisue Deis cunctis; Hyperionis almi

Semine concepit namque illos Thia decora.

Alij Titanis & Terra filiam esse Auroram crediderunt. Hanc solis præuiam, sicut Auroræ præuium luciferum, dixerunt antiqui: quippe cum solem cito oriturū nuntiet mortalibus, ut ait Orpheus in hymno in Auroram:

Ἀγγέλια Θεοῦ τιτᾶνος ἀγαθοῦ μεγάλαις

Nuntia Titanis celeris, lateque nitentis.

Huic digitos roseos tribuit Homerus propter colorem rubicundum, aut subrubentem, quam in aurea sede vehi dixit hymno in Venerem:

សំណុំ ៥៧ រាល់ការបោះឆ្នោតសម្រាប់ប្រជាជនក្នុងតំបន់

ὕμετέρας γενεῆς ἐπιείκαλον ἀθανάτοισιν.

Vr vetra de gente parem Diis, aurea sedes

Quam vehit, arripuit Tichonum Aurora maritum.

Fabulati sunt enim poëtae Auroram in curru à quadrigis rubentibus vehi solitam, ut testatur Virg. lib. 6.

Hac vice sermonum roseis Aurora quadrigis

Iam medium æthereo curru traiecerat axem:

Cui tamen bigas attribuit alibi ut est in his:

Aurora in roseis fulgebat lutea bigis.

Theocritus aut nō roseos, sed albos equos Aurorae appellavit in Hyla hoc pacto:

Οὐδ' ὄνχ' αὐένκατος ἀναπρίχης διὸς αἰὼς.

Nec pulvis Aurora domum Iouis et petit albis.

Scriptum tamen reliquit Lycophron in Alexandra Auroram à Pegafo i'equo vehi solitam, ut est in his :

ἵππας μὲν ἀπὸ πᾶσι τοῖς ἑσπέραιοις τράχυν

ΚΑΘΑΡΗ ὙΠΕΡΚΟΙΤΩ ΤΗΝ ΕΣΟΥ ΠΙΣΤΕΩ.

τιθῆναι ἐν καίτησι τῆς κέρυς πέλας.

Auto-

Aurora montem Phagium aduolauerat,
Velocis altum nuper alis Pegasi.

Cernam prope Tithonum in thoro reliquerat.

Hanc ex Oceano, tanquam Solem & reliqua astra, surgere scripsit. Homerus in hymno in Mercurium hoc pacto:

ὅδ' ἔστ' ἡριγένεια φάος ἠνιπείσει φέρουσα

ἄρ' ἔστ' ὅτ' ὠκεανὸς ἐκδυρήσου

ὡς μὲν ὅτ' ὠρίαν' ἔλθοι μεδ' ἀκτύλος ἡδὲ

Hinc Aurora tulit lucem mortalibus aliam

Fluctibus Oceani surgens fata mane profundis.

Memoriae prodidit Pauli in Laconicis Auroram formae Cephalae captam pulcherrimi iuuenis illum ad se rapuisse, rapuit Orionem praeterea ut scripsit Homerus lib. 3. Odyss.

ὡς μὲν ὅτ' ὠρίαν' ἔλθοι μεδ' ἀκτύλος ἡδὲ

Sic ubi ab Aurora rotea est correptus Orion

Quae Tithonum etiam maritum sibi rapuit, quem in Delum asportauit, eumque dormientem in thoro confurgens relinquebat cum Memnone filio, ut innuit Virgilius libro quarto Aeneid.

Et iam prima nouo spargebat lumine terras

Tithoni croceum linquens Aurora rubile.

Hanc ex Astraeo praeterea scripsit ita Apollodorus libro primo Biblyot. Vētos & Astra peperisse: ἢ οὐς δὲ, καὶ Ἀστραίου ἀπὸ καὶ ἀστρα. Ex Aurae & Astraeo venti & astra. Nam cum Astraeo coniecit fratre Thae & Hyperionis filio Argestem, Zephyrum, Boreamque peperit & Notum, ut in Theogonia ait Hesiod.

Ἀστραῖος δ' ἡὸς ἀνέμου τέκε κατ' ἐροῦμον

Ἀργέστην, Ζέφυρον, βορέην τε καὶ ἡπρονέλευθεν

καὶ τὸν ἐν φιλοτῆτι δὲ δαίμονι θεῖσιν

Astraeo peperit ventos Aurora rapaces

Argestem, Zephyrum, & Boream glacialibus alis,

Atque Notum coniuncta Deo Dea candida lesto.

Hanc iucundissimam & suauissimam non hominibus solum, sed omnibus animalibus, & hominibus, & plantis contingere, scripsit Orph. in hymno in Aurorā his verbis:

ἢ καὶ μεθ' ὅσων μερῶν γένος, οὐδέ τις ἐστὶν

ἢ φούγει τινὶ σὺν ὅτ' ἐν καὶ ἀντὶ τῆς οὐσίας

ἡνίκ' ἐπὶ τὸν γλυκὺν ὕπνον ἔλθοι. Χερσὶν ἀποσείουσιν

Πᾶς δὲ βροτὸς γινέται πάντ' ἐπετόν, ἀλλὰ τε φύλα

τετραπλόδα, πλυνόντι, καὶ εἰς ἅλιν πολυβλήθ'.

Qua gaudet mortale genus, vicare nec vilis

Conspicuum vult diua tuum, cum fluitibus exis,

Excutis & somnum ciliis, latantur ubique

Serpentumque hominumque genus, volucresque feræque,

Quæque colunt altis spumoli marmoris undas.

Hæc illa sunt, quæ de Aurora fabulose prodita sunt ab antiquis. Hanc Thig & Hyperionis filiam arbitrati sunt illa de causa, quia diuina bonitate ita statuent lux è sole ad mortales manet, quid enim commodi habemus, quod hominibus à Deo non sit? Hanc alii Terræ filiam & Titanis, alii nuntiam Titanis vocarunt, & ex oceano emergere crediderunt, quia nauigantibus ex unda, aut in planitie existētib; è terra exire appareat, & è luce solis, quem antecedit. Nanyosulorum acies ad certum intervallum pro facultate naturali locorum distantiam metiri potest, at hallucinatur praeterea ob imbecillitatem & ob molem aeris inter aciem & distantia corpora interiecti, quæ spectantur, quare si quid longinquum meti-

si velimus, adhibenda sunt optice instrumenta, aut aliqua oculorum aciem adiuvantia & coarctantia: Efficit igitur turbidi aeris natura, & surgentium assidue vaporum ut candida lux solis his interiectis, cum tenuis illa adhuc sit, rubicunda & rosea Aurora videatur: quare roseum colorem, & roseos digitos & auream sedem, & rubentes equos illi attribuerunt, qui iidem sunt & solis. propter celeritatem motus illi currus concessus est. Hanc niveos equos habere alij dixerunt, non ad surgentes vapores, sed ad ipsius lucis naturam intuentes. ac nunc dicatur de Memnone.

De Memnone.

Cap. III.

10

Memnon fuit Auroræ Tithonique filius, qui habuit fratrem ex ipsa parentibus Emathionem, ut inquit Apollodorus libro tertio: & Hesiodus in Theogonia:

τιτῶν δ' ἦν αἱ τέκε μίμνονα χαλκοκορυσίῳ,
Αἰθίοπα βασιλῆα, καὶ ἡμᾶθιον ἀνακτα.
At Aurora parit Tithono Memnona sortem,
Aethiopum Regem, Regem simul Emathionem:

Hunc natum esse Thebis testatur Dionysius in situ orbis in his:

ἡμῖν ὅσσι θεῖον ἐκινυδία ναυτάλυσσι,
θεῖον ὄγγυϊν ἐκατόμυλον ἐθα γαργαλῶς
Μίμνον ἀντίλλουσιν ἀπαχέται ἡδ.
Nam quicumque colunt Thebas & moenia clara,
Thebas oggyias Hecatompylas: hic ubi Memnon
Surgentem capite Auroram complexibus artetis.

Strabo lib. 15. Cissiam matrem Memnonis vocatam fuisse scribit. Hunc Aethiopum fuisse Regem, & ex Aethiopia ad bellum Troianum, vel potius è Sufis Persarum ciuitate venisse ait Paus. in Phocensium rebus. nam omnes illas nationes Memnon ante bellum Troianum debellauerat, quæ mediæ fuerunt usque ad fluvium Choaspem. Memoriam prodidit Strabo libro 16. non procul à tolemaica ciuitate Aegypti, in vrbe Abydo fuisse regiam Memnonis mirificè è lapide rotam extructam, & Labyrinthum præterea eiusdem operis, quem Memnonium vocarunt. Hunc ad bellum Troianum Priamo opem ferentem accessisse constat, qui fortiter singulari certamine cum Achille commisso occubuit. Hic ubi fuit percussus, fons scaturit, de quo aquam sanguineam fluere dicebant quotannis, quo die ille fuit cæsus, ut ea carmina testantur Calabri:

Ὅτε καὶ αἰματὶ δὴς πατρὶς ἐπιρίσεται αἶαν,
Ὅτ' ὅτε μίμνονος ἡμᾶρ ἐκ λυγρὴν ὄνει, καίγες
Κάτθαν.

Sanxvine qui tinctus siccantes alluit agros,
Memnonis ut lux est tristis, qua concidit ille.

Ferunt illum post eadem apud Paltum Syriæ iuxta Balam fluvium fuisse sepultum, ut scripsit Simonides poeta. Atque supra Aesapi ostia humarum fuisse testatur Strabo libro 13. quare vicus qui proximus fuit, Memnonius vicus dictus est. Scripsum reliquit Pausanias in Laconicis Memnonis enssem totum ex ære fuisse Nicomedie cum hasta, quæ imas tantum partes, & culpidem æreas haberet, in templo Aesculapij depositum. Fuerunt qui dixerint Auroram impetrasse à Ioue, ut cum Memnon rogo imponeretur, verteretur in auem, quod etiam contigisse dicitur, ut ait Ovidius lib. 13 Metamorph.

Memnonis orba mei venio qui fortia frustra

A a Pro

Pro patruo tulit arma suo, primisque sub annis
 Occidit à forti, sic Dij voluistis, Achille.
 Da precor huic aliquem solatia mortis honorem,
 Summe Deum rector, maternaque vulnera leni.
 Iupiter annuerat, cum Memnonis arduus alto
 Corruit igne rogos: nigrique volumina fumi
 Insecere diem: veluti cum flumina naras
 Exhalant nebulas, nec sol admittitur infra.
 Atra fauilla volat, glomerataque corpus in vnum
 Densatur, faciemque capit, fumique colorem
 Atque animum ex igni, leuitas sua præbuit alas.

10

Dicitur sunt & aliæ complures aues Memnoniæ vocatæ ex eodem rogo exillisse,
 quæ inter se pugnantibus in rogam relapsæ pro interijs se Memnoni consecrarunt.
 Theocritus ipsum etiam Memnonem in auem mutatum circa rogam volasse, ro-
 gumque lustrasse commemorat in epiphaphio Bionis, cum de cæde quaeretur,
 ut est in his carminibus:

οὐ τόσον ἡ δόσις ἐν ἄγχεσι παῖδα τὸν αὐτὸς,
 ἢ τὰ μένος περὶ σῶμα κινύρετο Μένετος ὄρνις.
 Non sic aurora natum in conuallibus imis

Memnonis est tumultum lustrans conquesta volucris.

20

Scriptum reliquit Lucianus in Philopseudo miraculum illud statuae Memnonis
 fuisse celeberrimum, quippe cum statua illius, quæ fuit in templo Serapidis in
 Aegyptijs Thebis erecta, Iponte sua cum radijs solis tangeretur suauem sonum
 emitteret, atque nescio quid lacrymabile sub solis occalum, cum matris aduentu
 lætari, trillari discessu putaretur, ut testatus est etiam Cor. Tacit. Et Sudas in his:

30

τὸ δὲ ἄγαλμα τετραφθαί ποτε ἀκτῖνα μὴ πω γεγενῆσθαι, λίθου δὲ εἶναι μέλανος,
 ξυμβέβαιεν αὖ δὲ τῷ πτόδῃ ἀμφὸς κατὰ τὴν ἀγαλματοποιαν τὴν ἐπὶ δαδάλου,
 καὶ τὰς χεῖρας ἀπὸ τοῦ ὅρατος ἐπὶ τὸν θάκον. καὶ δὴ δαδὰ γὰρ ἐν ὁρμῇ τοῦ πα-
 σαδαί τοῦ γῆμα τοῦτο καὶ τὸν ὀφθαλμὸν οὖν καὶ ὁ πόσος τοῦ σώματος ὡς φθίγγει
 μὲνον ἀδύσει καὶ τὸν μὲν ἄλλος χροῖον ἤσαν θαυμάσαι φασὶν οὕτω γὰρ ἐνεργὰ φαι-
 νεῖσθαι προσβαλόντος δὲ τοῦ ἀγαλματος τῆς ἀκτίνος, τοῦτ' ἐξ ἡγνέσθαι περὶ ἡλίου
 ἐπιτολῆς. μὴ καταχερῆν τοῦ δαδύμα, φθίγγει δαδὰ μὲν γὰρ παραχρησθῆναι τῆς ἀκτί-
 νος ἐλθούσης ἀντὶ τοῦ σώματος φαιδρούσθαι ἵσταναι τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ εἶναι ἀπὸ τοῦ
 ὡς οἶα τὸν ἀνθρώπου, οἱ ἡμίλειοι τὸ τε ξυμπεῖναι λέγουσιν, ὅτι τῇ ἡλίῳ δαδὲ
 ὑπαρίσσεσθαι, καὶ δαδὰ πρὸς τοῦ κρεῖττον ὁρῶν θεραπεύοντες. Hæc autem statua ad ra-
 dios solis cōuersa est, impubis adhuc è nigro lapide, atq; pedes ambo facti sunt ad
 Dædali artis imitationem, cum manus super sede rectæ firmentur. ita vero con-
 stituta est ut velle confurgere appareat, atq; oculi & mens & quæ sunt vocis om-
 nia instrumenta videntur velle loqui. cæteris quidem temporibus minus mirabi-
 le aut inane illud videri dicunt. at radio statuam attingente, quod sit oriente so-
 le, non potest non videri mirabile cum radio in os incidere statua loquatur. ocu-
 li hilares apparent ad lumen tanquam hominis, qui tunc letentur sole. nam soli vi-
 detur assurgere tanquam serui bene morati domino accedenti. Hanc statuam
 etiam reddere responsa consueuisse antiqui dixerunt. Fama est statuam ipsam ni-
 gri lapidis fuisse, quæ sonum illum emitteret. Scribit Strabo lib. 17. se Thebas in
 Aegyptum aliquando contendisse, vbi duo altissimi erant colossi ex integris la-
 pidibus inter se propinqui, quorum alterius superiores partes iam corrueant ob
 terræ motum: huius pars illa quæ reliqua erat super base, circiter horam primam,
 ut inquit, sonum emisit haud quaquam magnum ingenti præsentente multitudine. e.
 Sic enim erat artificiose in ipsa base incisa. Neque hoc erit sanè incredibile, siqui-
 quan-

quantia vis sit scientiæ cognouerit, aut si Thebanorum sacerdotum præstantia in astronomiis philosophicisque rebus intellexerit. Non enim illi inter scorta immundissima, neque inter lurcones vino graues maiorem ætatis partem degabant: sed quod reliquum erat temporis ab administratione sacrificiorum, id totum in honestissimis rerum vel naturalium vel diuinarum studiis contemplationibusque transigebant. Atqui Zezes chilia. 6. histo. 64. Cippum ait vocatum fuisse Memnonem ab Aegyptijs, & columnam rubri varij lapidis fuisse, quæ sonum illum emitteret: lætum quidem per diem, quia lætaretur matris præsentia, at lugubrem per noctem, quia doleat illius discessu. Alij sane scriptores à Zeze dissentiunt, quia Memnonem in Illo fuisse sepultum, at non in patriam relatum crediderunt. ¶ Atque tot sunt dicta fabulose de Memnone. Memnonem Auroræ Tithonique filium fuisse dixerunt, quoniam is in orientis regionibus imperauit, quando & orientem Auroræ nomine vocarunt aliquando Latini, ut est id Virgilius in libro octauo:

Hinc ope barbarica, varijsque Antonius armis

Victor ab Auroræ populis.

Quod dictum fuit, quia sub ortum solis, & auroræ ipsius tempore lenis aura plerunque oriatur: nam parua aura aurora dici videtur. Quod ad Troiam militauerit, quod cæsus fuerit ab Achille, quod honorifice sepultus fuerit, id totum non abhorret ab historia. Quod vero aues ex illius rogo euolauerint, illique immortalitatem Aurora impetrauerit à Ioue, quid aliud est, quam antiquorum poetarum adulatio? nam illi ut propinquorum Regum gratiam aucuparetur, æternam & immortalẽ gloriam futuram ipsorum Regum dicebant, & quæ in omnes nationes perueniret, multaue fabulosis ornamentis, suauitateque orationis, tantumquam horrenda pharmaca suauioribus rebus condiderunt, ne simplex adulatio nauseam auditoribus moueret. Quæ ad eius statum mirabilitatem spectant, antiquorum artificum præstantiam patefaciunt, qui & colossos incredibilis magnitudinis ac artificij, & columnas admirabilis tum ponderis, tum etiam incisarum figurarum artificij, non solum erexerunt, sed etiam in longinquas regiones exportarunt. Tanta vero fuit in coniungendis lapidibus scientia, ut vel diligentissime rimantibus, nulla appareret coniunctio, quare præclare dictum est in eam pyramidem, quæ fuit ex Aegypto Romam comportata:

Silapis est vnus, dic qua fuit arte leuatus,

Si duo, vel plures, dic ubi congeries.

Quod ad mores, vitæque institutionem attineat, nihil in Memnone esse conspicio, quare tota ferè est historica explicatio. At nunc de Tithono dicamus.

De Tithona.

Cap. IIIL.

Tithonus, quem ob corporis elegantiam, amatum fuisse ab Aurora inquit Laomedoris fuit filius, fraterque Priami, ut fama est: cum tamen diuersæ matres horum fuisse memorètur. Aiunt enim matrem Priami, fuisse Leucippen, at Tithoni alij Strymo, alij Rhæo Scamandri filiam. Inquit Tithonum in cœlum fuisse portatum cum ab Aurora amaretur, illique à Parcis immortalitatem fuisse impetratam: sed cum oblita fuisset Aurora petere etiam ne senesceret, Tithonus in tantam venisse senectutem dicitur, ut infantulorum more in cunis ageretur quiesceret. Verum denique in cicadam dicitur fuisse conuersus, quæ mutatis prioribus exuijs vel senio confectæ non occidit, sed iuuenescunt. Hanc fabulam ita attigit Horatius libro secundo Carminum:

Longa Tithonumminuit senectus.

A a 2 Illud

Illud autem passus fuisse creditur propter dolorem, quem audita Memnonis filii morte percepit: nam tanquam euolaturus ad videndum filium brachia cōcussit, quare alæ tum primum illi natæ fuisse dicuntur. Id asserit idem poeta in libro primo, cum dicat illum, qui immortalitatem assecutus fuisse videbatur, cuius alæ exortæ sunt, tandem occidisse. Tithonusque remotus in auras. Alii tamen dicunt illum Auroram precatum fuisse ut posset immortalitatem deponere, cum propter senectutem humanis voluptatibus frui non amplius posset quod cum illa concedere non valeret, in cicadam illum vertit. Dicitur Tithonus Sufa condidisse ciuitatem, non procul ab amne Chaspe Persiæ nobilissimam, ac sedem olim Imperii Persarum. Cum vero in cunis, ut diximus, plerumque iaceret Tithonus ob senectutem, in lecto tamen illum ab Aurora relinqui solitum scribit Virgilius in hoc carmine:

Tithoni croceum linquens Aurora rubile.

Habuit ex Aurora Tithonus Memnonem & Emathionem filios, ut dictum est, à quo dicta est Emathia. quamuis alii dixerunt auroram ex Astræo Titane ventito etiam peperisse. filiam vero Iodamam. Hæc fere sunt, quæ de Tithono dicuntur. Hanc rem, qui ad historiam traducere conatur, dicunt Tithonum ex Oriente uxorem duxisse, è qua cum prædictos suscepisset filios, in tantam peruenit senectutem, ut in cunis ageretur domi infantum more. Hinc fabulæ datus est locus, quod Aurora illum amauerit ob temperiem orientalium locorum, qui illi & maritum, & immortalem propè fecerunt. Quod in cicadam fuerit conuersus, quid aliud est, quàm senilis garrulitas & loquacitas? cū enim morosi sint senes, tum gloriosi & temporis præteriti semper laudatores, contemptoresque præsentis, & cuiusmodi Nestorem finxit Homerus. Fuerunt qui ridiculam allegoriam addiderint, & quam referre prope sine risu non possum. Dicunt enim Tithonum esse vim diurnam, at Auroram matutinam vendēdis mercibus vel agendis rebus accommodatā, vnde vir Auroræ Tithonus putabatur. Quoniam vero multa virilia opera aguntur per diem, muliebria per noctem, ut dixerunt, ea de causa illa conficta creduntur à nonnullis: & quoniam venalia per diem exponuntur, dixerunt Priamum esse Tithoni fratrem: nam *πριαμὸς* emo significat. At ego crediderim hanc fabulam ideo fuisse fictam, quod per illam nos sapientes ad æquo animo ferendas naturæ vires solarentur: cum mors omnium calamitatum finis sit Deorum beneficio hominibus concessa. Nam cum immortalitatem à Diis Tithono Aurora impetrasset, ille tamen supplex à Diis ipsis contendit, ut liceret sibi mori, quia satius esse putaret semel interire, quam assidue molestiis, totque naturæ difficultatibus infestari. At nunc de Pasiphae dicamus,

De Pasiphae.

Cap. V.

40 **P**asiphae Solis & Perseidis filia fuisse dicitur, ut ait Cice. lib. 3. de natura Deorum, in his: Circe autem & Pasiphae è l' erseide oceani filia nare, patre Sole, in Deorum numero non habebuntur? Hanc Minois uxorem fuisse constat: è quo Ariadnam, quam à Theseo abductā & in Naxo relictam à Libero patre uxorem ductam inquit, filiam peperit, ut ait Apollo. lib. 3.

Πασίφην μινὸς ἑὐφροσύνης ἀριάδην

ἡγάρ τε Πασίφην κόρη τέκεν ἑλίοιο.

Huius amore fuit Minoia capta Ariadna,

Pasiphae haec peperit Solis de semine nata.

Fabulati sunt Venerem, post indicatum suum à Sole adulterium cum Marte, in vniuersam solis stirpem lauisse: quare & Ariadna à Sole oriūda ingrati & durissimum

atissimum Theseum experta est: & Pasiphae huius mater ingenti tauri amore ca-
 pta fuit, ita ut Dædali opera se illi subiecerit: de qua natus est Minotaurus, cuius
 altera pars homo erat, taurus altera, ut est in Ariadna apud Ovidium:

Nec tua mactasset nodoso stipite Theseu,

Dextera parte virum, dextera parte bouem:

Cum natum fuisset id monstrum, labyrinthus extruitur cum inexplicabilibus via-
 rum ambagibus & fallaciis, ita ut cum quis viam egredientem, & ad exi-
 tum perducantem se reperisse putaret, tum nouum ingressum, & prioribus
 multo difficiliorem experiretur: atque id in illum inclusum fuit. Has tamen
 fallacias idem Dædalus, qui excogitauerat, ut Ariadnae amoris faceret, ape-
 ruit: cum eo, qui Athenis nono quoque anno ob mortem Androgei mitti ebatur
 vorandi à Minotauro, vel inter labyrinthi fallacias, ut alii putarunt, mori-
 turi, includerentur. Hanc rem satis aperte, ut arbitror, explicauit in his car-
 minibus Virgilius libro sexto:

Hic crudelis amor tauri, supposita que furto

Pasiphae, mistumque genus, prolesque biformis,

Minotaurus inest, Veneris monumenta nefanda.

Hic labor ille domus, & inexplicabilis error.

Magnum Reginae sed enim miseratus amorem

Dædalus, ipse dolos testis, ambagesque resoluit,

Cæca regens filo vestigia.

Habuit filium Androgeum & Ariadnam, ut ait Isæus, quibus alii Phædrum
 addiderunt. Fuerunt, qui dicant illam quo tempore Minos aduersus Athe-
 nientes militabat, rem cum Tauro militum duce clam habuisse, atque ex eo
 suscepisse filium, quem de patris nomine Taurum appellari, nomenque Minois
 iam addiderunt, quod Minois videretur, cum esset Tauri. Alii dixerunt Tau-
 rum fuisse Minois ducem, qui crudelissimus erat, in omnes Athenienses, qui eò
 tributi nomine mittebantur: ut testatur Plutarchus in Theseo. Alii maluerunt ex
 huius ducis concubitu & ex Minoe eodè partu natos esse geminos filios: Andro-
 geum è Minoe, Taurum autem ex Tauro: quod tamen cum non pateret, pa-
 lam vtriusque parentis nomen obtinuit alter illorum. Hoc non solum fabulo-
 sum est, sed prorsus abhorret à veritate, quoniam seminis recepti vas in mu-
 here ubi semen auide semel inbiberit, atque hauserit, constringitur: neque
 amplius aperitur, ante quam satum perduxerit ad maturitatem. Fuerunt qui
 fabulosam causam reddiderint, cur Minos adulteram vxorem senserit, cum
 illa vel bouem sustinuerit. Nam cum Minos ad bellum exirus Iouem pa-
 trem rogasset ut digna tanto sacrificio aliqua se victima offerret, taurum exi-
 mæ pulchritudinis oblatum armentis ducem præfecit, ac alium pro illo im-
 molauit: quare sensit postea Minos ex ira Iouis ob eam fraudem amorẽ
 tauri suæ vxori fuisse immisum. Alii maluerunt Minoem à Cretenfibus igi-
 pedimentum quo minus in regnum paternum succederet, respondisse à Diis im-
 mortalibus sibi dari regnum, quod nisi credant, Deos augurio id esse confirma-
 tuos. Mox Neptuno clam vult se quod primum apparuisset immolaturum.
 Cum verò eximæ pulchritudinis taurus apparuisset: illum dedit pastoribus ad
 armenta deducendum, atque alium pro illo mactauit, quare iratus Neptu-
 nus nefarium illius tauri desiderium vxori Minois immisit. Scriptum reliquit
 Plutarchus in Cleomene, in Thalamis Messeniorum olim ciuitate eximium fuis-
 se Pasiphae templum & oraculum: atque Pasiphaen quidẽ vnã esse nympharum Actæ-
 tidũ arbitrati sunt: eamq; nõ solis, sed Iouis fuisse filiam, quæ ita vocata sit, quod omni-
 bus ibi pateret oraculis: atq; hætenus de fabulosis Pasiphae spectatib. dictũ sit.

At 3 Hanc

Hanc fabulam ad historiam deduxit Zetzes histo. 19. primæ chil. qui scribit augmētum à Neptune inmisum Taurum inisse ducem, qui cum ingenti classe suppetias Minoi ferebat, quem cum vidissent Cretenses priusquam dimicaretur, Regem Minoem salutarunt. Eius Tauri visi sane elegantis & strenui ducis amore capta est Pasiphae Minos vxor, Dædaloque conficio & adiutore in priuata domo lignea cum illo dicitur concubuisse, ex quo natus est puer, qui & adulteri & legitimi mariti Pasiphaes nomen reportauit. Ego vero altiore quandam, & vtiliorem sententiam sub his latere crediderim, quoniam non historica solum narrationis causa fabulæ instituebantur, sed vel rerum naturalium, vel morum informandorum, vt diximus. Pasiphae solis & Perseidis filia, quid aliud est, quam anima mortalium, quæ tum plurimum ratione & consilio pollet, cum corpus solis virtute materiam corporis, optime digerente, sit purius? aut quid aliud est Perseis, quam ipsa materia humida, è qua corpus gignitur? Hæc ipsa anima cum Minos iustissimi atq; optimi viri sit vxor, si ad illegitimas voluptates declinauerit, desciscere à legitimo marito dicitur, & in adulteri ferocissimi tauri complexum refugere. Vbi enim à ratione animus desciscerit, vel ad iram, vel ad cupiditates se referas, tunc omnibus turpis apparet, & tauri formam recipit. Quare si quis fabulæ turpitudinem summam inesse arbitratur, nefariamq; mulierem existimat Pasiphaen, quæ tam turpes, ac tam illegitimas voluptates expetiuerit, quo pacto non turpissimum putauerit, se ipsum vel libidine, vel ira, vel alijs turpissimis animorum motibus cedere? concedendæ sunt quidem corpori voluptates, quas natura necessario expetit, quippe cum neque ira, neque voluptas inutiliter à Deo data sit: sed illæ tantum concedendæ, quas Iupiter aut Neptuneus concesserit, quod per eum taurum significatur, ad corporis vires reficiendas scilicet, & ad propagandam sobolem. Cuius rei vel maximum idest argumentum, quod vel ira ad res agendas, vel libido ad procreandum, vel reliqui animorum motus cōferunt semper ferè cum moderatione & corpori, & negotijs: cum plurimum obesse soleant, nisi moderatio adhibeatur. Ex illegitimo vero voluptatum, harumq; motionum usu multa monstra nascantur necesse est, ac non solum Minotaurus: quæ ita homines implicat, vt qui semel ab aequitate declinauerit, legesque contemplerit, difficillime postea à sceleribus coerceatur: cum mos, diuturna; consuetudo natura postea fiat assuetis hominibus. Neque aliud sanè Labyrinthi viarum inexplicabilis circuitio significare voluit, nisi illum, qui semel illegitimis se dedidisset, sine summa difficultate se explicare postea non posse ante extremum vitæ diem, aut sine summo Dædali ingeniosi admonitoris artificio, ac de Pasiphae ita breuiter: nunc de Circe dicamus.

De Circe.

Cap. VI.

Circe, vt scripsit Hesiodus in Theogonia, solis & Perseidis oceanij dicitur fuisse filia in his carminibus:

40 *Ἥρην δ' Ἀχαιῶντι τὸν Ζηὺς ὤρευσεν
Περσίδε, κλυτὰ τε, καὶ αἰὲν ὡς βασιλῆα,
Soli indefesso peperit Perseis at olim
Aetam regem & Circe, clarissima natos.*

Homerus tamen in libro x. Odysseæ illum solis & Perseis filiam, at non Perseidis inquit in his carminibus:

*Ἀτλάντης υἱὸν ἀφ' ἡμῶν ἔδωκεν ἔσσαν
κίρκην ἑὴν καὶ παῖδ' ἑπὶ τῷ αὐδ' ἔσσαν,
αὐτοπαρρηγνὴν ὀκνῶντος αἰήταο.
ἄλκων δ' ἐκ γυναικὸς φασὶν ἔσσαν ἡλίου.*

Μηροῦ

Μυρτιάδης γὰρ ἦν ἡ Περσέως μήτηρ· ἡ δὲ παῖς ἦν.

Venerat Aetææ post hæc ad litora terræ,

Hanc Circe coluisse grauis Dea dicitur, illa

Indigentis horor Aetææ fuit, ortus uterque

Semine de solis nidi narratur, & illis

Oceano Perse mater fuit edita magno.

Alij crediderunt Hecates, alij Aetææ fuisse filiam, ac non sororem. Alij contra Asteropes & Hyperionis filiam tradiderunt, sicuti testatur Orpheus in Argonautica, cuius miram fuisse pulchritudinem inquit, cum splendoris radij ex illius capite emicarent, ut patet ex his:

καὶ γὰρ ὅμοιοι τῇ μετὰ τὸν ὄρεον αἰτῆρα

ἡλίου δὴ γὰρ τῇ, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἡλίου φάος.

μήτηρ Ἄστρου καὶ τῆς φάος ὑπερίων.

ἡ δὲ δόξα ἐστὶν ὡς κατὰ τοὺς ἰνδ' ἀπὸ πάντες

ἑλίου ἐκείνης τῆς καὶ κρατὸς γὰρ εὐφρα

τυροῖς ἀκτινιστὴν ἀδύχην ἡ δὴ φάος.

εἰς δὲ δὴ κατὰ τὸν ὄρεον φάος.

Aetææ affinis coniunctaque sanguine, solis

Filia, quam proprio dixerunt nomine Circe.

Asteropeque parens, Hyperionque est auus, illa

Velox occurrit navi, cuncti aspicientes

Perstruere viri flammarumque simillimus ardor

Crinibus auratis illi affuit, igne decora

Splendebat facies, superis que simillima Divis.

At Dionysius Milesius libro primo Argonauticorum scriptum reliquit hanc Hecates Persæ & Aetææ filiam fuisse: nam Persæ & Aetæam filios solis fuisse inquit, quorum Aetæa Colchis & Mæoticis, ac Persæus Tauricæ regioni imperavit, duxitque uxorem quandam ex indigenis, quæ Hecate dicebatur. Fuerunt qui dixerint Persæum & nymphā quadam indigena Hecaten viraginem suscepisse ve nationibus magnopere deditam, quæ prima omnium lætiteras radices inuenit, periculissimaque fuit conficiendorum venenorum, ac medicamentorum, quæ in ho spitiis experiebatur: quippe cum patrem etiam suum venenis sustulerit. Hanc primam vim aconiti observasse tradunt, & verbenas etiam inter veneficas herbas reperisse. Hanc ablegaram in Colchorum regionem Aetææ patruo nupisse inquit, & quo nata est Circe & Medea. Verum cum Circe facta esset senior, vel matrem ipsam veneficiorum peritia superavit: quippe quæ multa ab ipsa matre didicisset, pluraque ipsa experiens quotidie excogitasset. Dionysiodorus illam ætate iam matura Sarmatarum regi nupisse inquit, quo paulopost venenis extincto ipsa regno sola potita adeo crudeliter subiectos populos tractasse dicitur, ut regno pulsa cum parva mulierum manu in Italiam fugere compulsa sit, & in promontorio quod ab ipsa postea Circæum dictum fuit, confederit. Scriptum reliquit Herodians libro quinto vniuersæ historię Circen a patre sole fuisse in Hesperiam in curru deportatam, atque in insula iuxta Tyrreniam in mari Siculo posita confedisse, quæ ab illa postea Circæa dicta fuit: quam sententiam secutus Apollonius Rhodius ita scripsit in libro tertio Argonaut.

ἡ δὲ γὰρ πρὸς τὸν ὄρεον ἐν Ἄρμασιν ἡλίου

Διόνυσος ὅς τ' ἐμείνασεν ἡ τῶν ἐκείνης

ἡ δὲ κατὰ τὸν ὄρεον εἰς τὸν χθονός, ἐνδ' ἡμετέρας

ἡ δὲ τῆς περὶ τῶν τυροῖς, ἐνδ' ἐν τῶν περὶ

Ναυτάται μὲν πολλὰ ἀποστέλλει καὶ χθονός αὐτῆς.

Esse puto notum curru quod solis in alto
Est ablata soror patris, quo tempore Circe
Hesperia atque sit longa confinia terrae,
Inque solum Tyrrhenorum concessimus, atque
Nunc quoque longe habitat patrijs a Colchidis arvis.

Alij duas fuisse Circes memorant, atque ambazum res gestas ad vnam detulerunt. Vocata fuit Aëxa Circe ab Aëxa insula Ithacidi fluuio propinqua in Colchica regione: quam tamē insulam nonnulli esse in styro Siculo crediderunt. Apollonius Rhodius libro quarto Argonauticorum, Aëxam insulam in Italia apud Tyrrhenorum agrum esse scribit in his:

καρπάλιμος ἱβήης δὲ ἰξάλλος οἷδ' ἡστυ
αἰσωνίης αὐτὰς τοῖσι λυδῶσι δὲ δούροισιν,
Ἰξοῦ δ' αἰαλίης λιμένα κλυτοῖσι θεῶν ἀπὸ τοῦ
Πειθόμεν' ἐν σιόων ἡδὲ δῖος βαλὼν· ἱρὸς δὲ κρηνα
Εὐφροῦ δὲ ποτὶ δῖον καὶ ἐκ τῆς αἰδοῦς πλουτοῦσας.
Inde cito fluctus perlabitur vincta carina.
Ausonia appareat Tyrrhenae litora terrae:
Aëxaeque perunt portus: de puppe videntes
In litus iacuntibus Circeā aspiciunt, quae
Arte comas madidas ornabat ab æquore aprica.

Hæc ancillas quatuor dicitur habuisse, quarum opera in conficiendis veneficijs, & in legendis herbis, herbarumque floribus utebatur, ut scripsit Pausanias in prioribus Eliacis. at Ovidius libro 14. Metamorph. Nereidas & nymphas eo fungi officio scripsit his carminibus:

Nereides, nymphæque simul, quæ vellera moris
Nulla trahunt digiti, nec fila sequentia ducunt,
Gramina disponunt: spatiosaque sine ordine flores
Secernunt calathis, variisque coloribus herbas.
Ipsa quod hæc faciunt opus exigit, ipsa quis usus,
Quoque sit in folio, quæ sit concordia mistis
Novit & advertens pennis examinat herbas.

Utebatur & motacilla carne in veneficijs, sed in amatorijs præcipue, quam fabulantur fuisse Suadellæ filiam; quæ cum Iovem pharmaciis in sui desiderium attrahere conaretur, à Iupone in aënem sui nominis mutata est: nam Iynx vocata est à Græcis. Hæc homines in varia brutorum genera vertere solita dicitur per vires collectarum herbarum: de qua ita scripsit Virgilius libro septimo.

Hinc exaudiri gemitus, iræque leonum
Vincta recusantum, ac sera sub nocte rudentium:
Setigerique lues, atque in præsepibus vrsi
Sauris, ac formæ magnorum vlulare luporum,
Quos hominum ex facie Dea læua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus, ac terga ferarum.

Quos cibos ijs daret Circe, quos in eas formas vertere cupiebat, significauit Lycophron his carminibus:

Ποῖαν δὲ θυγατέρα οὐκ ἐπὶ Λεταῖ
Θρακίαν δὲ θυγατέρα ἀλφειῶ, θρόνα,
καὶ καὶ παρὰ ποταμὸν ἑρμῶν; οἱ δὲ θυγατέρας
ἐννοεῖται αὐτὰς ἐν συφοῖσι πορδαῖας
Ἰγυάρτα χιλιὰ συμμειγμένα τετυγὸς
καὶ σίμυλιν βρωξέουσιν ἀλλήλων βλάβης

Μαλιν

Μῶλον σάειν ἰζα. καὶ κτέρος φαρμά,
 Νάκτα πλάττει σφίγαλος φάιδ' ὅς' ἴδω.
 Quam non ferasum figulam intuebitur
 Dracæna subiger vt farinis hordea.
 Fatumque vertet in feras, miscelli at hi
 Querentur infortunium facti suæ,
 Adentque acinos vix hara inclusi. sed hunc
 Radix ab ipso subtrahet periculo
 Vocata moly. liberabit hunc triceps
 Nonacletes visus, & Cærus Deus.

Hæc ita scripsit Ovidius in libro 14.

Nec mora: misceri tosti iubet ordea grani,
 Mellaque vimque meri, cum lacte coagula passor:
 Quique sub hac lateant furtim dulcedine succos
 Adicit. accipimus sacra data pocula dextra.

Nam cum cibos hos illis porrexisset potulo hausto ac virga quadam iacti cum quibusdam magicis verbis subito in feras vertebantur. ita Vlyssis socios versos esse scripsit Homerus in libro 11. Odysseæ, cum tamen Vlysses vertere nequiverit, qui antidotum radicem moly aduersus veneficia à Mercurio acceperat. Sunt enim veneficiorum remedia credita, moly, stella marinus viscis, lapillus Iaspis, rhamnus, salix, pulicaria, aliaque multa plantarum, lapillorum, animaliumque genera. Hæc cum Vlysses versata Agrium ac Latinum peperisse ex eo dicitur, vt in his ait Hesiodus in Theogonia:

ἄλκιον ἡέλιου θυγάτηρ ὑπεριόρδ' αἶο
 τίς τιν' ἰδύσθης τάλαιφρονες ἐν φιλότῃ
 Ἄγριον, ἢ δὲ λατύνον ἀμύμονα τέ κραταίρετό.
 Filia solis at hinc Hyperionis edit Vlyssi
 Iuppæa thoro Circe duo pignora dicitur alter
 Agrium, alii alium præci dixere Latinum.

Habuit Telegonum etiam filium Circes ex eodem Vlysses, & Ausonem à quo Ausonia dicta est, & Casiphonem, verumtamen si ridiculum est, vt ait Zex. hist. 16. chil. 5. quod cum Vlysses vnum annum versata tres filios pepererit, quanto magis abhorret à veritate vt quinque genuerit dicitur præterea Marfus à quo Marfi populi vocati sunt, & Romanus, filij fuisse eiusdem Circes. memoriz prodidit Strabo lib. 9. Circes mortuæ sepulchrum in altera Pharmacusarū insularum, quæ non procul distant à Salamine, erectum fuisse. Atq; de Circe summam hæc dicta sunt, nunc quid per hanc senserint antiqui, perquiramus. Circe solis & Perseidis filia oceani fuit filia, vel Hyperionis & Asteropes, vt alijs magis placuit, quia ex humore & calore solis oia nascuntur. Dicitur. n. Circe à miscedo, quia in generatione necesse est vt hæc, quæ vocant elementa, misceantur, q non nisi per motu solis fieri potest. Est. n. Perseis vel Perse oceani humor, qui vel materiz vel feminæ vicem obtinet: sol artifex aut mas, qui autor est formæ in generatione rerum naturalium: quare generatio & cōmissio illa quæ fit in generatione naturalium corporum merito Circe, & solis ac filia oceani filia dicta fuit. Habuit quatuor ancillas, quæ flores & herbas ad veneficia colligebant, quæ quidem sunt quatuor elementa, omnium motuum naturā nobis pro suis viribus ministrantia. Credita est hæc Circe esse immortalis, quia perpetua sit elementorum inter se generatio & corruptio. Hanc crediderunt antiqui homines in diuersa animalium genera commutare, quoniam ex vnius corruptione nūquam eiusdem formæ aliud nascitur, sed longe ab eo diuersum: putaruntq; illā Aetnam insulā habitasse, ob morbos & querē.

querelas animalium, quæ paulatim deficiente vi compositorum diuersis molestiis affliguntur. nam, *ε, α, η, υ, β, η, υ*, significat. Hæc cum omnes reliquos homines in belluas commutarit, Vlysses tamen mutare non potuit, quia Deorum immortalium munere, quominus id pareretur, erat communitus. Quo enim pacto diuina & immortalis existens anima Dei optimi beneficio vel solis, v. l. villa vi naturæ poterit corrumpi? aut quo pacto diuina ratione communita poterit in belluam commutari? possunt id quidem pati animæ comites, elementa scilicet, quæ sunt in corpore immortali animæ annexa & coniuncta, at anima ipsa nullo pacto potest, cum diuinæ naturæ sit à Deo procreata. per hæc igitur immortalem esse animam, ut ego quidem sentio, significarunt: quæ multis corpus & multis morbis, & corruptioni denique sit subiectum. cum vero Circe in istum sit, ut dictum est, in rebus naturalibus propter motum solis, iure tot res per veneficia dicitur fecisse. Lūant de cælo deduxisse, stitisse flumina, arbores ac segetes aliò transulisse, quæ passim scribuntur à poetis. nam cum vapores plurimi exurgunt, quis non videt Lūnam aliquando vel ad medium menslem occultari, aliquando propter penuriam imbrium vel fontes ipsos arefcere, neq; ex illis flumina defluere: atq; accidit propter humoris penuriam aliquando ut ibi segetes nullæ sint, vbi se: tilissimæ esse consueverunt: ibique sint vberiores, vbi nullæ fuerunt antea aut contra istud cecidit propter humoris copiam. neq; hoc sanè vlla alia sit ratione, nisi vicissitudine naturæ, quæ nascitur e commistione elementorum, sicut illud magis aut minus sit. Atque hæc quidem sunt, quæ sub hac Circe fabula ad physicam rationem spectantia consinebantur, ut ego quidem sentio, quæ tamen omnia ad Chemicam scientiam nonnulli deducere conantur, cum eius rei gratia, at non vel physicæ vel morum institutionis hæc fide ab antiquis contendant. Sed ut hoc præter mittam, tam ingeniosi fuerunt fabularum artifices antiqui, quæ à poetis celebratæ sunt, ut non res physicas tantum sub earum nonnullis complexis fuerint, sed etiā in vniuersam humanam vitam vtilissima præcepta tradiderint. Atqui multiplices fuerunt causæ, quibus compulsi sint antiqui ad fabulas consingendas: primum quod multa paucis verbis complectebantur. deinde quod viles essent & accommodatæ memoriæ ob artificiosam seriem illorum, tum quod essent suauiores delectationem propter mirabilitatem rerum excogitarum, quibus accedebat quod odiosum videbatur humane, aut etiam magis siquid in esset diuinæ naturæ, sua arcana cuius patet, acere, quæ sub fabularum tentorijs figmentisque deinceperent. Nam ut vinum in male affectis vasis corrumpitur, neque pristinum transmittit ad bibentes suauitatem, ita res diuinæ aut philosophicæ et vultu communis corrumpuntur, cum per tempora ad magistrudes profectæ humani tradantur. Huc accedit quod cognitio rerum maximam cum maximo artificio sub fabulosis corticibus occultata ita magis integra conseruatur, & ad posterum transmittitur, nam cum methodus ita diligentius seruaretur, neque posset sine multa difficultate variari, sic facilius percipiebantur ea, quæ de philosophia essent tradita: quare etiam efficitur ut variâ ingenia, quali opiparo variorum serculorum apparatu, illa varietate rerum tenerentur. Age vero paucis ea, quæ sub hac fabula continentur ad mores informandos spectantia percurramus. Circe solis & Perseidis filia Oceani filia fuisse dicitur, quia libido ex humore & calore sit in animalibus. Hæc cum naturalis sit titillatio ad voluptates excitans: si nobis dominetur, belluarum vitia in animis nostris imprimi, facitque cum syderis aspectu, & cum illis conspirat, quorum alia ad Venere & ad comessationes, alia ad iram, crudelitatem, improbitatemque omnem nos alliciunt, idcirco sitibus cupiditatibus aliquis paruerit, cum fabulantur in aliquam formam bellus à Circe fuisse conuersum per veneficia, cum illa vel astrâ de cælo deducere posuit: quoniam

niam non sine aliqua syderum vi naturalis est in nobis, vel ad hanc, vel ad illam turpitudinem propensio, ad quæ facile delabimur, nisi nobis diuina clementia opem tulerit, neque labi patiat, quod per munus Vlysi à Mercurio datum intelligitur. Atque in his innuit Virg. lib. 7.

Quæ ne monstra pîpaterentur talia Troes
Delati in portus, neu litora dira subirent,
Neptunus ventis impleuit vela secundis,
Atque fugam dedit, & præter vada seruida venit.

Pro flagitiorum igitur natura, ad quæ quisque erat propensus, in varias animalium brutorum formas vertebatur. nam libidinosi, sues: iracundi, leones aut vrsi fieri solent: & reliqui eodem pacto. Quod vero harum rerum causa fabula fingeretur patefaciunt illa, quæ scripta sunt ab Homero de Vlyssæ. nam cur eum inter Phæacum delicias inseruit? cur in Lotophagorum regione multos socios illius gustato fructu suauissimarum arborum reditus & patriæ obliuio fecit? quia multi vbi deliciarum, voluptatumque facultas conceditur, illam apud Euripidem Cyclopi ita clamantis sententiam semper habent in animo, si proferre pudeat:

Αὐτὸν οὐτὶν δύνω. πλὴν ἱμοῖν θεοῖσδ' οὐ,
οὐδ' τῇ μελέτῃ γαστρί τ' ἔδῃ δαμνέσθαι.
ὅς τοι πειρήσῃ, καὶ παρὲν τοῦτο ἡμέραν,
ζυνεῖς τοι ἀδράστους τοῖσι σάφροσι,
λυπεῖν δ' ἂν μὲν αὐτὸν οἶδ' τοὺς νόμους
ἔσθαι, πομπήσας ἀνδράσων βίον,
κλέειν δ' ὄνεια. τὴν ἱερὰν ψυχὴν ἔχων
ὡς παύσομαι δρῶν ἐν

Non vlli oues mactio, nisi mihi, haud Deis,
Et dæmoni huic ventri Deorum maximo.
Hic Iupiter, lex hic diebus singulis
Bibendi, edendique est viris prudentibus,
Mortis & pellendi. at illi, qui viris
Leges dedere, lugeant diu licet.
Cessabo nunquam ego mihi concedere
Iucunda, læta, dulcia.

Alii sunt ad voluptates quidem difficiles, neque illis supra modum delectantur, qui tamen siquid aduersi contigerit, continuo infringuntur, animoque ita sunt demisso, ut neque inter viuos quidem se interesse sentiant. Idcirco siqui socii Vlyssæ erepti sunt voluptatibus, illi inter grauissima pericula perierunt, cum alii à Cyclope vorati sint, alii à Læstrygonibus, alii à Scylla voracissimo monstro absorpti. Alii cum neque vi deliciarum, neque periculorum magnitudine vitæ fuissent, ob avaritiam in multas difficultates se intruserunt: cum vitæ ventorum plenum ab Aeolo inclusorum clam dormiente Vlyssæ soluisent, alii potius ambitione, quam vel avaritia, vel omnibus prædictis difficultatibus erant confternandi, nisi Vlyssæ prudentia fuissent aures omnibus obturatae aduersus Sirenium cantus. Verum ad hæc omnia periculorum vel voluptatum genera inuidus perstitit Vlysses. nimis que constantie & fortitudinis super dedit experimentum. Nihil autem superauit sine diuino consilio, quia in vtraque fortuna opus est auxilio Deorum immortalium, cum nulla humana sapientia satis sit ad eam rectè ferendam. Cum nullo alio dicta est rem habuisse Circe, quia attonitorum & dementium nullus est usus, cum Vlysses contra mente præditus ac prudens cum illa assidue versaretur. Atque ut summam dicam, per hanc fabulam significare voluerunt antiqui sapientem virum in vtraque

que fortuna oportere se moderatè gubernare, & ad omnes difficultates inuictum consistere, cum reliqua multitudo tanquam leuissima nauis huc illuc fluctibus deferatur, & quocumque ventorum inconstantia impulerit: quare mutati fuerunt in belluas Vlyssis socii, cum ipse inuictus ob sapientiam, quæ verè est Dei munus, perstiterit. Ego Vlysses rationis participem animæ nostræ partem esse crediderim: Circen esse naturam: Vlyssis socios animi facultates conspirantes cum affectibus corporis, ac rationi non obtemperantes. natura igitur est appetentia rerum illegitimarum, nam recta lex retinaculū & frenum est deprauati ingenij, cum de ceat existimare belluas, illas facultates, at ratio quæ nos facit vna Deo similes, in uicta aduersus eas illecebras appetentia pergit. At nunc dicatur de Medea.

De Medea,

Cap. VII.

Medea vero filia fuit Aetæ Colcorum Regis & Idyæ, sicut testatur Hesiodus in Theogonia in his:

Αἰὲτ' ἦδ' ὕδρ' ἑσσομένην ἑλίσσον
 κοῦρην ὠκεανὸς τελευτῶτος ποταμοῖο
 Ἰδύα, θεῶν βουλῇσιν ἰδυίαν καλλίπαιδον,
 ἡ δ' ἴν' οἱ μῦθε' ἔκλυον ἐν φιλότιμῳ.
 Τειράβ' ὕπνῳ μῦθε' ἴσα δ' ἄγεσθ' ἄφρον' ἔτλιν.
 Aetæ uxorem duxit de semine clari
 Prognatus solis, natam de semine magni
 Oceani Idyiam pulchram: sic fata iubebant.
 Iuncta in amore parit Medeam deinde puellam
 Præstantem formæ: iunxit Venus alma maritum.

Fuerunt enim Aloeus & Aetæ solis filii & Antiopes, quibus cum Aetæ imperio paterno minime contentus in Colchos profectus esset, Corinthi regno pater suo Buno Mercurii filio interim permisso, Idyiam oceani filiam in Cyraa Colchorum ciuitate duxit, è qua Medeam & Absyrtum suscepit. Alii tamen putant Absyrtum maiorem natu fuisse Medea, quem ex Caucasia Asterodia oceani & Tethyos filia Aetæ suscepit, inter quos fuit Epimenides, quæ Absyrtum propter formæ præstantiam Colchi Phaethontem cognomine appellarunt, ut scripsit Solibus & Timonax in rebus Scythicis. nam sol pater Aloeos regionem in Arcadia, at Aetæ filijs Corinthum habitadā distribuit. Aetæ dedit Buno regionem & urbem seruandam minoribus siqui postmodo ex se nasceretur. Inantem, Bonus ipse regionem haberet, atque ipse Aetæ secessit in Colchidem, ubi regnavit ut ait Eumelus poeta historicus, ut patuit superius è versibus ipsius Eumeli. Aetæ sorores Pasiphaen & Circen habuit, & ut putarunt alii, Calypso ut diximus. huius genus ita Cicero attigit libro 3. de natura Deorum: Quid Medæ respondebis? quæ duobus aus sole & oceano, Aetæ patre, matre Idyia procreata est.

Quid huius Absyrto fratri, qui est apud Pacuvium Egialeus? quare & Eurip. in Medea Solem patris Medæ patrem inquit hoc pacto:

ὁ μὲν τίδ' οὐ γὰρ, πατὴρ δ' ἦλιν πατρὸς
 τοῦ μὲν.

Iura per terram, solemque qui patris pater
 Mei fuit.

Euphorion & Andron Teius in navigatione Hecates filiam fuisse Medeam arbitrati sunt. at Heraclides Ponticus Neææ vnus Nereidū filiam fuisse scripsit. Alii Eurylyten matrem Medæ dixerunt fuisse, inter quos fuit Dionysius Milesius. quidam Angiam sororem Medæ addiderunt, quæ Marfos docuit remedia contra

contra venena. Ouid. tamen in Epistola Helenæ Ipsæ filiam illam scribit, for-
remque habuisse Chalciopen, ut est in his :

Non erat Aetæ, ad quem despecta veniret,

Non Ipsa parens, Chalciopæque soror.

Apollo. libro 3. Argonaut. Medeam vocavit ipsam etiam Aetæam, vel quia Cir-
ces artibus utitur, vel quia perniciose extiterit compluribus. Iam est enim il-
lam Iasonis amore captam patrem & patriam & regnum prodidit ille: Nam cum
Iason cum leliasma Thessalorum manu Pelæi iussu in Colchos nauigasset ad
aureum vellus capiendum, periculorum magnitudinem verita Medea, ne iis
Iason obrueretur, fecit dare sibi fide quod eam uxorem duceret, ut per magicas
artes vim periculorum Iason nullo negotio superauerit, & aureum vellus tuto
auferendum acceperit. Fuerunt qui dixerint Aetæam Medæ patrem grauissime
tulisse Iasonis victoriam, quare conuocato concilio per noctem consilium de vrē
da Argonauti proposuisse. Illud cum cognouisset Medea, dicitur per obscu-
ram noctem contigisse ad Argonautas, consiliumque paternum de comburen-
da naui, & de trucidandis omnibus argonautis patefecisse, quare statim illi ar-
repta secum Medea insidiarum indice aufugerunt. Alii dixerunt Aetæam post
superata auri velis pericula argonautas omnes ad lautissimum conuiuium
inuitasse, illo tamen consilio ut omnes mensæ assidentes clam & per dolum tru-
cidaret. Tunc vero Medeam partim atrocitate facti commotam, partim amore
ac desiderio ipsius Iasonis captam, paternum consilium Iasoni aperuisse ubi con-
fugisset ad naues. Alii ad promittendum aureum vellus illuc contendisse illam
maluerunt. Dionysius Milesius scripsit illam aureum vellus ad nauem attulisse,
atque una cum argonautis ultionem patris deuitantem aufugisse. Antima-
chus libro tertio Argonauticorum Iasonem cum Medea in nemus Martis con-
secratum clam contendisse inquit ad aureum vellus capiendum. Mox cum fra-
ter Abiyrus illam insequeretur, fertur illum comprehensum iuxta Absyr-
tes insulas necasse, ut ait Strabo libro septimo. Alii tamen dicunt, inter quos
fuit Acutillaus, Medeam fratrem secum abduxisse, & cum instaret pater per-
sequens eum discepsisse ibi, ubi vrbs postea condita Tomos ab ipsa scitione vo-
cata est. atque in eminenti scopulo manus & caput in Ponto exposuisse, reliqua
membra in regione illa sparsisse, ut patris cursum retardaret, quam sententiam
ita secutus est Ouid. in libro 3. Tristium :

Atque ita diuellit, diuisaq; membra per agros

Disipat in multis inuenienda locis.

Ne pater ignoret, scopulo proponit in alto

Pallentesque manus, sanguineumque caput.

Ut genitor luctuque no vo tardetur, & artus

Dum legit extinctos, triste retardet iter,

Et Cicero breuiter attigit pro l. Man. Memoriz prodidit Dionysius Milesius,
quod ipse Aetæ Argonautas insecutus fuit, atque heroes in ripam fluminis exeū-
tes iaculis decertarunt. Aetæ comites ubi pugnarent ex equis, Iphis Stheneli fi-
lius, fraterq; Eurythei præter alios in eo certamine cecidit, at Colchis in fugā ver-
sis Absyrus captus deductus est in nauim ut ait Phærecides lib 7. quem, postea
membratim diuisum deiecerunt. Hunc tamen intra domum Aetæ iugulatum
fuisse quidam memorant Medæ consilio, ne illam postea persequeretur, cum pa-
trem seniore ut pote iam senem non ita formidaret. atqui maximam vim
extitisse Medæ memorant: quippe cum magicæ artis esset peritissima, ut ab He-
cate edocta, ut asseruit Apollon. lib. 3. omniaque pharmacorum genera cognoue-
rit, quæcumq; ex terra oriuntur. Idcirco dicta fuit fluuios in suos fontes retorxisse,
sydera

sidera deduxisse de caelo, & alia complura mirabilia fecisse, quæ ita recensuit Apollonius:

κούρητις μετ' αἰοισιν ἐν τρηφὲς αἰήτας
 τλῶ ἐκείνη περὶ ἄλλα θεὰ δ' αἶε τε γνήσασθαι
 φάρμαχ' ὅσ' ἠπείροί τε φύει. καὶ νήχυσιν ὕδωρ
 τοισι καὶ ἀκμαίοιο πυρὸς μελίσσεται αὐτμή,
 καὶ ποταμούς ἐστιν ἄφαρ καλὰ δεινὰ ῥέοντες,
 αἵματα καὶ μήνιν ἱερὴς ἐπὶ δῖος καλῶνους.

Fertur in Aetæa penetralibus esse puella:

10 Hanc Hecate docuit super omnes pharmaca, quotquot
 Vel pontus, vel terra tulit. mollescere flammæ,
 Indomitosque ignes docuit: fluuiosque rapaces
 Firmavit, quamuis properanti flumine currant.
 Sideraque, & lunc cursusque viasque ligauit.

Nam tanta vis fuisse magicæ artis tradiderunt antiqui, ut syluæ transferrentur, & segetes, & mortui reuiuiscerent, & mugirent lapides, ut scripsit Ouid. libro 14. Metam. de Circe, in his:

20 Exiluere loco (dictu mirabile) syluæ,
 Ingemuitque solum: vicinaque palluit arbor,
 Sparfæque sanguineis rubuerunt pabula guttis,
 Et lapides visi mugitus edere raucos
 Et latrare canes, & humus serpentibus attris
 Squallere, & tenues animæ volitare videntur.

Et eadem recensuit de ipsa Medea in Epistola Hypsipyles:

Illa reluctantem cursu deducere lunam
 Nititur, & tenebris abdere solis equos:
 Illa refrænat aquas, obliquaque flumina sistit.
 Illa loco syluas, viuæque saxa mouet.

30 Hæc eadem ubi superatis ab Iasone periculis patrem & patriam reliquisset & Iasonem secuta in Lemnum applicuisset, Lemniadum mulierum Zelotypia capta phæacum quoddam in Lemnum iecisse dicitur, quod grauem odorem foeminae eius loci impressit, atque mansit postea illa consuetudo diutius, ut & filiis & maritis statim quodam anni die Lemniades graueolentes viderentur, ut in primo libro rerum Lesbicarum scripsit Myrtilus: cum alii tamen Veneris facinus illud fuisse maluerint, ut sensit Himeræus Stesichorus: quia ille parum visæ fuisset Venerem curare, aut diuinos honores Deæ tribuere. Illa fecit uti viris ob grauitatem odoris essent inuisæ, quos etiam per insidias trucidarunt. deinde appellentibus ad insulam argoæntis cum his congressæ sunt. qui nati sunt ex ipsis, in Lacedæmonia mox ad parentes penetrarunt, ibique admisi insidias Lacedæmonum libertati struxerunt, atque capti & in custodias traditi, deinde matrum aduentu muliebrib. vestibus induti è custodiis & ex imminente periculo euaserunt. Primum autem fuit Medæ crudelitatis indicium, quod fratrem, ut diximus, discerpserit: cuius membra alii humi sparsa, alii in mari dissipata dixerunt, ut tardior patris cursus ipsam insequentis efficeretur eis colligendis, ossibus igitur Absyrti collectis Aetæa Colchos misit, qui insequerentur: at illi Eridanum. & syrtides insulas, & Sirenas prætergressi in Phæaciam denique ad Alcinoem Regem deuenere, cuius vxor Arête Medeam Iasoni coniunxit, ac duodecim seruas illi tradidit, cum sequentes interea cessassent, quorum alii iuxta Ceraunia, alii in sinu Illyrico, alii Absyrtides habitaturi consediscent. Timonax libro primo rerum Sicularum scriptum reliquit Iasonem in Colchorum regione rem habuisse cum Medea,

dea, quam ab Aeta patre in matrimonium acceperat, quare & infra Pontum in ea regione horti quidam ostendebantur, qui vocati sunt horti Iasonij, in quem locum è naui primum egressus est, vbi erant disci & gymnasia, & Medæ thalamus, in quo nuptui data est. At vero scriptum fuit à Timæo in secundo rerum Italicarum Medeam Corcyræ nupsisse Iasoni, quare ad suam atque ætatem morem illum perdurasse, vt in Apollinis sacello, quod erat ibi extructum, sacrificaretur quotannis, in quo primum Medea sacrificauit post nuptias, cum sacellum & aras ibi duas extruxisset, quæ forent illarum nuptiarum monumētum vel apud posteros. fuit autem illud non procul à mari, ac proximum ciuitati, quarum ararum altera nympharum, altera Nereidum vocata fuit. Deindæ argonautæ Syrtis & Ixionides citharam pulsante Orpheo & Scyllam & Charybdim & cyaneas & errantes petras præteruecti in Thrinaciam denique perueniunt, vbi solis boues pascebantur. mox Cretam præternauigantes, & Aeginam, & Locridem, in Iolcum denique veniunt. Quidam addiderunt Peliam didito rumore quod omnes argonautæ perisissent captata opportunitate omnes qui poterant aspirare ad regnum obturcasse. patrem Iasonis Aesonem coegisse bibere taurinum sanguinem, quod factum est inter sacrificia, fratremq; Promachum puerum tenerum iugulasse. uunt Amphinomen matrem confugisse in domum regis, quem vbi ob perfidiâ obiurgasset, dixissetque futurum vt Deo acerbissimas pœnas daret, gladio sibi pectus fortiter transfixit, & periit. Iason vbi noctu in sinum Thessaliæ nauigasset non procul ab Iolco, vbi tamen ex vrbe conspici non posset, his rebus omnibus per exploratores cognitis auxilium optimatum argonautarumque in vltionem tantæ improbitatis clam expetiuit. Vbi consuleretur, varixque propositæ essent sententiæ quod aliis vrbs repente inuadenda esse videbatur, alii censebant auxilia viriū domo esse accersenda, bellumque non per insidias, sed per apertam virtutem esse suscipiendum, quod non apparebat vrbs à quinquaginta & tribus heroibus tantum populosa & ampla præsertim posse capi, Medea vltionem tutiorem sibi per insidias ac per occulta pharmaca depoposcit. conficit itaque Idolum Dianæ concauum, in quo omnis generis pharmaca occultauit, atque suos Capillos ter inunctos canos fecit: faciem quoque & corpus rugarum plenum formauit, vt anus omnibus prope edentula videretur. Deinde capiens Deam paratâ mirum in modum ad vulgi superstitionem, irrumpit mane in ciuitatem tanquam numine afflata, populumque cohortata est vndique ad nauticum spectaculum concurrentem vti Deam reuerenter exciperent, quæ propitia vrbi ac regi ex Hyperboreis aduentasset. Vrbe vniuersa ad cultum & sacrificia conuersa, in regiam Dea accessit: atque cum Pelias & eius filij credidiissent felicitatem à Dea sibi datum iri, ipsamque Deam aduentasse, quoniam visa est Diana à draconibus vecta in aere superuolasse multas orbis partes, vt accidunt prodigia, omnes reuerenter eam complexi sunt. Deinde vero Medea sibi iniunctum à Dea esse dixit, vt regem senectute spoliaret, ac iuuenem faceret: & multa alia munera, quæ ad felicitatē & pietatem patris spectarent, largiretur. cum inuitatus sermo Medæ & admirabilis Pelias visus esset, fidem adhibuit, statuitque vt efficeretur quidquid ea diceret, ac virgo res ad exitum perducere volens, cum iussa esset vna ex filiabus Pelias aquam puram afferre, continuo ait. Illa in thalamum se recipiens tanquam totum corpus lauatura omnes vires pharmacorum accommodauit in aptum ordinem, quare admirantibus præsentibus omnia quæ ab ea dicebantur credita fuerunt. nam ita finxit quædam idola vt appareret Diana per aera volans à draconibus vecta ex Hyperboreis in hospitium excipi à Pelia. Illud inuentum cum supra humanum ingenium appareret, credidit omnino Pelias, imperauitque filiabus vti quæcunque illa mandauisset, totæ exequerentur, cum non cōueniret do-

NUM

- num Deorum per manus seruales regi accipere. Nocte igitur Pelia dormiente inquit Medea opus esse corpus Peliae in lebetes coquere, quae verba cum virgines ægre admitterent, additum est experimentum ad dictorum credulitatem arietis in agnum eadem arte conuersi, qui membratim exsus fuit & coctus cum quibusdam herbis, nā & reuixit & balare ac saltare prae læticia visus est. Res ita credita est, & senex a filiabus ob credulitatem factis furdis ad misericordiam preces que paternas in frustra dissectus, sola Alceſtis fuit ab illo scelere tam sēdo inconstituta. cum senex ita trucidatus iaceret, inquit Medea non prius esse coquendum quam sacra quaedam Lunæ fierent. Iussit ut filiae cum accensis lampadibus supra reſectum ascenderent, quod ipsa Colchica lingua preces quasdam ad Lunam esse factura. nam illud Lampadum signum accensarum supra regiam erat datum indicium, ut conuenerant argonautæ, quod res esset iā perpetrata. Heroes rati id quod erat, cēsum esse regem, magna celeritate ad urbem procurrunt, strictisque gladiis urbem ingressi resistentes custodias regias obtruncant. Filiae Peliae cum neque viciſci cognitam fraudem possent, ad quem coquendum iam descenderant, neque regiam tueri, quæ armatis iam esset plena, captae sunt humaniter ab Iasone, qui dixit se scire illas immunes esse à parricidio, quia spe felicitatis ac deceptæ pauperem trucidauissent. Acasto Peliae filio regnum paternum concessit, filiasque primariis proceribus in matrimonium dedit. Nam Amphinomen Andream duxit, Alcestem Admetus Theſſalus, Euadne rex Caria Phocensium. His rebus ita transactis Iason in Isthmum profectus peractis solennibus Argo consecrauit Neptuno, atque in gratiam Creontis Corinthiorum regis admissus tantum autoritatis est consecutus ut vnā temp. gubernaret quoad vixit. His addiderunt quidam conuocatos esse ab Hercule Argonautas ut fæderationem inirent inter se si quis praelium aduersus aliquem illorum susciperet: qui ubi coniurassent de fædere, statuerunt in omnem euentum hunc locum ad colligendas copias esse accommodatum, qui erat Eleorum ad fluium Alpheum, quem etiam Ioui olympio consecrarunt; ubi prius equestre & gymnicum certamen fuit institutum, ad cuius celebritatem infinita prope multitudo nobilium confluit. Non defuerunt tamen qui dixerunt Medeam simulato odio Iasonis, quod ab eo sperneretur, ad filias Peliae confugisse, inter quos fuit Polycrates Samius, idque factum eo con filio partim ut eadem propinquorum Iasonis per illas insidias vindicaret, partim etiam ut viam Iasoni ad regnum aperiret aiunt non patrem quidē fallacijs Medae assensisse, sed a filiabus persuasum esse, quas Asteropeam & Autonoeam nominant præter Alcestem, ut parentē senem ac debilem parerent medicamentis iuuentuti restituit, qui posset postea & regnū diu retinere, & omnes iniurias propulsare. id ut crederetur, aries iugulatus dedit experimentum. filiae Peliae his fraudibus, Medae mirifice credentes etiam in frustra dissectum in feruentis aquae lebetem Medae immittendum concedunt, atque post multam ebullitionem ita solutum corpus recepere, nihil ut reliquum fuerit quod posset sepulturae mandari: quam rem ita breuiter attigit Ouidius in Medea his carminibus:

Quid referam Peliae natas pietate nocentes?

Cæsaque virginea membra paterna manu?

Eodem tempore Iason Corinthi commoratus Glaucam Creontis Regis Corinthi filiam uxorem duxit, omnium beneficiorum, quae a Medea acceperat, oblitus. Id grauiter ferens Medea Glaucam potice, & Creontem combussit, ac proprios filios Mormorum & Pheretem, quos ex Iasone suseperat, ferro absumpsit, vel ut alii maluerunt Merimnum, nō Mormyrum, ut alii, Mermurum. Quamuis nō defuerunt qui Medum etiam & Eriopen filiam & Palyxenam a Iasone susceptos fuisse de Medea narrent: Est enim omnium morborum, omniumque aggritudinum

tudini grauissima Zelotypia, omniq; furore potentior, de qua ita scripsit Archias:

οὐτόσον Ἀθήμας ἐπεμήνατο παυδὶ Λεάρχῳ,
ὅσον ἡ μηδείης θυμός ἐτεκνοφύει.

Ζήλος ἔπει μαιεῖς μείζον κακόν, εἰ δὲ φορυνέει

Μήτηρ, ὅστις γὰρ τίς ἐστ' εἰς τέκνον;

Non furor in miserum egit sic Athamanta Learchum;

Medeam in natos saeuus ut egit amor.

Stulicia grauius sit amor, malum & acrius: at si

Nulla fides matri est, pignora quis foueat?

Alii dixerunt peplum fuisse venenis infectum à Medea ad nouam nuptam missum, quo statim induta valido igne correpta conflagrarit, ut ait Apollod. lib. primo Bibliothecæ. illo autem igne correpta Glaucē se postea in fontem quendam ad ardorem extinguendum coniecit, qui fons ab illa deinde vocatus est Glaucē. Alii dixerunt scrinium perexiguum cum igne inextincto incluso missum fuisse ad filias Creontis per paruulos Medæ filios, quod cum illæ aperuissent, tāta euo lauit vis ignis, ut totum palatiū conflagrarit, ut testatur Dailochus in Cyzici euer sione. Alij putarūt id non scrinium fuisse, sed vestem & coronā auream naphtha perunctas, quibus ab igne vis ob ignem attractum vniuersa regia conflagrarit. Nam quæ naphtha vncta fuerint, si vel ab igne vel sole videantur, continuo igne concepto omnia sine remedio vilo comburunt, quæ vicina fuerint. Huius phar maci cum autor fuisset & inuentrix Medea, iure ignis Medæ pharmacum illud dicitur, quod ardorem per membra epotum diffundit, ita ut nulla arte possit le niri: de quo ita meminit Nicander in Alexipharmacis:

ἢν δὲ τὸ μηδείης καλ' ἡλίδος ἐχθόμενον πῦρ,

κείνη ποτὸν δέξεται ἐθήμερον οὐ παρὰ χεῖλην

Δευομένην δ' ὡς ἀλκτος ἀπὸ πέτραι ἐνδοὶ κρητῶδος.

Quod si Medæ sumantur Colchidis ignis

Pocula ephemeriz, è labris pruritus in ossa

Cum sudore fluuit, nulla medicabilis arte.

Nam non solum in vngendis rebus, sed in potu etiam occultam vim ignis include re, Medæ fuit artificium. Pharmacum hoc alij ephemerium vocarūt, inter quos fuit Demetrius Scepsius, quia mane iuxta Tanaim fluuium tantum apparuerint herbæ illæ, quæ illi componendo sunt necessariæ, per medium diem sint auctæ, ve speri arefcant. alij vocarunt Irim illā herbā, & pharmacū, alij Pharicū, alij naphtha. Nec defuerunt qui ephemerium vocatum putent, quia vñ diem præterire non pos sūt, qui pharmacū illud potauerint. Atqui ut sentit Diphilus Siphnius, folia quercus auxiliū inuentum postea fuit aduersus id pharmacū, & non leue remedium, si lac bubulū biberetur, in quo illa maduerint: vel rami sanguinariz, vel radix cæsa in lacte elixata, vel maceratorū malorum, aut cydoniorum liquor: vel myrtorum Apyticarum, vel capreolorū vitium: vel ramorum rubi: vel folia serpylli cocta in liquore intestinorum ferulæ, vel Sardianarū nucum, vel medulla ferulæ, vel læue origanum. Hæc enim hausta compertum fuit non mediocre esse medicamentum aduersus id pharmacum, ut ait Nicandri enarrator, qui Diphili sententiam ex pressit. Scriptum reliquit Plutarchus in Alexandro fieri pharmacum id, quo pal lium coronamq; Medea perunxit è bitumine præcipuè, cuius magna copia apud Babylonios nascitur in Ecbaranis: cuius illa est natura ut ignem longinquum at trahat, mediumque aera inflammet. fama est apud nōnullos Mormorum ac Phe rerē Medæ filios, q̃ illa munera attulissent, fuisse à Corinthijs lapidib. obrutos; quorum sepulchrum apud Odeum vocatum ostendebatur, ut ait Pausanias in re bus Corinthiorum. Fuerūt tamen qui illos incolumes ad matrem reuertisse me morent,

B b

- morent, sed Iasonis odio, qui Glaucam duxisset, fuisse discerptos. Non desuerunt qui ab his longe diuersa senserint, quorum sententia fuit quod Iason è Medea Thessalum & Alcimene suscepit Corinthi, & multo post Iсандrum. dicunt eum deinde captum amore Glaucæ filiae Creontis vt Medæ forma iam euanescente, conatum esse persuadere Medæ vt æquo animo ferret si illam viugum esset ducturus, quia affinitatem regiam sic filijs compararet. nolens iussa est abscedere Medea, quæ diem vnum ad parandam suam, colligendaque impedimenta poposcit, ac per noctem mutata forma regiam ingressa flammis omnia absumpsit. alij dixerunt filios Medæ dona tulisse, quibus vt diximus conflagrauit. quoniam Iasonem vlisci nullo pacto posset, filios communes iugulauit, vt eo saltem dolore illum affligeret, quibus actis per noctem effugit Corintho Thebas ad Herculem sponforem seruandorum promissorum Iasonis. Thestalus qui cruentas manus maternas è cæde fratrum effugerat, educatus est Corinthi, atque in Iolchum patriam Iasonis mox recessit, populosque Thestalos de se, cum nactus esset imperium, nuncupauit. quidam dicunt Medeam Thebis Athenas profectam Aegeo peperisse filium Medum nomine, à quo Media fuit vocata, cum illi regioni imperaret. alij dicunt non ex Aegeo, sed ex alio quodam rege Medum genuisse, qui cû sapienter imperaret, meruit vt Media de suo nomine ad sempiternam memoriam diceretur. Alii dixerunt Buno defuncto
- 20 Corinthum Marathonis filium in regnum successisse, quo etiam mortuo Corinthios Medeam ex Iolco in regnum vocasse. Hæc cum regnum Iasoni concessisset filios ex eo peperit, quos in Iunonis fano occultabat, quia speraret illos se immortales facturum: quod cum rescuisset Iason, ea relicta Iolcum reuertit, deinde & ipsa permisso Corinthi imperio Sisypho dicitur peregre fuisse profecta, memoriam prodidit Apollodorus libro primo. Medeam post cremaram Creontis regiam curram à draconibus tractum à sole accepisse, & contendisse Athenas, ibique nupsisse Aegeo, quæ cum insidias machinaretur Theseo, Athenis aufugere coacta est. Quidam addiderunt filium fuisse natum etiam illi ex Aegeo, qui Medus diceretur, à vocata est Media, cui regnum Athenarum vt perueniret curabat cum Theseo insidias tendisset, quibus patefactis coacta est cum filio in Ariam Asiæ partem tunc vocatam profugere. quidam mallunt Polycemum fuisse filium Medæ & Iasonis. Alij inquit Mermerum fuisse à leæna laniatum venando, alij dicunt Medum & Eriopen tantum ex Iasone Medeam concepisse. Deinde illam inquit in patriam reuersam, paternum imperium, quod is per fraudem propinquorum amiserat, cæso patruo Perse patri restituisse: atque hoc non sine Iasonis auxilio fecisse, cui fuerat reconciliata. Vbi mortua sit, aut quo pacto, minime constat: sed Ibyci tamen & Simonidæ fuit sententia quod cum mortua in campos Elysijs venisset, Herculi nupsisset.
- ¶ Nunc quid hæc significant, perquiramus. Medea Aetææ solis, & Idyæ oceanis, filia dicitur, quia Medea consilium sit, vt nomen ipsum significat. cum enim sol æstatem & hyemem deducat, ea quæ vel ad victum, vel ad corporis tutelam spectant, prudenter procuranda sunt: hæc consideratio siue prudentia cum ad singulos pertineat, effecit vt Idyia mater sit Medæ. nam Idyia quasi *ειδύια* dicitur, cognoscens scilicet, quia cognitio mater sit consilij. Iason cum medicum siue medicinam significare possit, *αὐτὸ τοῦ ἰατροῦ* à medendo dictus, secum Medeam abduxit. quid hoc significat? quod qui medicinam animo suo sit adhibiturus, quæ prudentia est, vt vir bonus, & sane mentis, & prudens efficiatur, omnia reliqua paruifaciet vel carissima. Qui enim voluptatum desiderium, è quo natus est, non neglexerit, qui parum honestam & estratam appetentiam non discerpserit, ille nihil admirabile, nihilque gloriosum potest committere: quare dicta

Haec est Medea filios & fratrem discerpisse, & patriam reliquisse, ut Iasonem sequeretur. Is igitur qui verè sciret sapiens facile syderibus ad libidines inuitantibus dominatur, & trahentibus ad turpitudinem cupiditatibus moderatur: quare Medea, siue consilium, dicta est lunam & stellas de caelo deducere solita, & cupiditatum fluuios sistere: & plura, quae multitudini videbantur admirabilia, facere: quae certe reapse nullo tempore contigerunt, ut testatur Qui lius in medicamine faciti:

Nec v. s. graminibus, nec misto credite succo,
Nec tentate nocens virus amantius equae.
Nec medix Maris finduntur cantibus angues
Nec redit in fontes vnda supina suos.
Et quamuis aliquis Temelæa remouerit æra,
Munquam luna suis excutietur equis.

19

Nec defuerunt etiam qui Medeam artem esse dixerunt, Circes siue naturæ forem, quoniam ars pro viribus imitatur naturam, tanto magis laudabilis, quanto magis ad similitudinem accedit. harum vtriusque sol est pater, quoniam nihil sine diuina ope recte fieri potest, quæ est animæ vis in nobis diuinitus impressa. nullum enim bonum est aut in rebus his, aut in nobis, quod Dei liberalitati ac magnificentix non debeatur. Hæc eadem ignem, & incredibiles inuidiæ ardores in animis maleuolorum excitauit, fecitque ut non paruo dolore torquerentur. Neque vlla est sane prudenti viro vel sanctior, vel tutior, vel honorificentior vindicta inimicorum, quam si quis iustum prudentemque se ad omnia negotia præstiterit, rectaque animi moderatione in omnibus usus fuerit. Quod si quis vel illegitimarum voluptatum, vel avaritiæ, vel crudelitatis laqueis se implicari patitur, quo pacto ab eo consilium capto curru & alaris draconibus non quam citissime auolauerit? nam cum Medea sit solis nepris, significat prudentiam in nobis pro aeris temperie, & pro vi radiorum illius gentam: siquidem plurimum confert ad prudentiam temperamentum corporis, quod modo ex aeris impressione, modo ex educatione, modo ex cibis, modo ex regionis, quam habitamus natura incrementum capit. Hæc excogitarunt antiqui cum hac mirabilitate rerum gestarum, finxeruntque illa, quæ dicta sunt de Medea, ad animi moderationem, & ad rectam institutionem vitæ nos adhortantes. Alij scelcratam & libidinofam feminam esse crediderunt Medeam, quippe quæ ob turiosum Iasonis desiderium, immoderatamque libidinem parentes, & regnum, & patriam prodiderit, & ignotum, & fallacem, & impostorem, & acceptorum immemorem hominem sequeretur. Hanc Medeam vocatam fuisse memorant, quia omnibus artibus conata sit Iasonis amorem in se vertere, sic enim scriptum est apud Diphylum:

20

30.

ἡ γὰρ φαρμακώσας
Μήδεια καλέουσι ὅτι κατεμήσατο τέχνας.
Medea vocata est

40.

Illa, veneficij quod fraudes repperit omnes.

Hæc dicta est senes nonnullos iuuentuti restituisse per herbas & ignem, quia in sui desiderium vel senes attraxerit artificiose, feceritque ut tanquam iuuenes imprudentes & impudentes essent. Hanc in omnia crudelitatis lasciuiaque facinorosa delapsam faciunt: & idcirco paulo post in omnes difficultates & miserias, & in omnium odium incurrisse, quia nemo impurus diu felix esse possit, cum solius virtutis opus sit felicitas illa, quæ in rebus humanis reperiri possit, cum scelerum omnium denique finis & opus sit penitentia & calamitates & miseriæ omnes enim improbi infelices: ea de causa Medea denique in desperationem addu-

B b 2 62,

At, ita secum præteritorum scelerum magnitudinem, & futura ex illis pericula
ratiocinatur, ut est apud Senecam Tragicum:

At quo remittis? Phasim & Colchos petam,
Patriumque regnum, quæque fraternus cruor
Persudit arua, quas peti terras iubes?
Quæ maria monstras? Pontici fauces freuit?
Per quas reuexi nobiles Regum manus,
Adulcerum secuta per Symplegades,
Paruam ne Iolcon, Thessala an Tempe petam?

10

Quasunque aperui tibi vias, clausi mihi.

Est enim, ut diximus omnium difficillimum sceleratum hominem esse diu scilicet. Sed siue consilium prudentiaque Medea sit, siue malefica mulier, per eius fabulam nos antiqui ad probitatem, & ad integritatem instituere conabantur. cum vero in patriam reuersa fuisset, patrique regnum recuperasset, ibi honores diuinos illi instituerunt indignæ, quibus interesse hominibus iure sacrificiorum non licebat, ut scripsit Staphylus, ob eas iniurias, quas à Iasone acceperat. at neque templum ullo tempore ingredi. ac nunc de Iasone dicamus.

20

De Iasone.

Cap. VII.

PEr necessarium mihi videtur, antequam Iasonis res gestas commemorem; exordium eius stirpis altius repetere, ac recensere quibus causis commotus cum lectissimis Græciæ herouibus ad externos homines, & longinquas nationes nauigari, eosque labores pertulerit, qui vel auditu sunt non modiciter formidabiles. Nam vix ullus præter Herculem monstrorum omnium acerrimum domitorem, & Theseum, qui ad eiusdem Herculis imitationem multos latrones atque maleficos homines de medio sustulit, & eadem genera suppliciorum, quibus hospites torquebant, coegit subire, & Ulysses, qui per infinita atque intolerabilia pericula & ipse penetrauit & multos eius socios in illis amisit, vix ullus alius inuenietur, qui tantam virtutem in rebus arduis præ se tulerit. Ita vero se res habet, sicuti Pherecydes sensit: Tyrro filia fuit Salmonei & Alcides à Cretheo educata statre Salmonei. Hanc ubi Neptunus compresisset geminos peperit filios Peliam & Neleum, quos nouerca postea matris in armentorum stabulo exposuit. illi cum adoleuissent matrem cognouerunt, matrisque nouercam in Iunonis sanum fugientem trucidarunt. Tum Neleus exorta dissensione cum Pelia Messenen contendit, ibique Pylum condidit. Nam tres fuerunt Pylii in Peloponneso; ad Alpheum fluium in Elide: & Triphylica, ubi fluius Amathois, & Messenæ ad Corybasum. at Pelias in Thessalia Acastum, & Pelopiam & Hippothoen, & Pisidicen, & Alcestem ex Anaxibia Bianthis filia, siue, ut alij maluerunt, ex Philomache Amphionis, suscepit. Cretheus Aeoli filius ubi Iolcum condidisset Aesonem, Amythaonem, ac Pheretem à Tyrro procreauit: post quem Cretheum Pelias Iolci imperauit, cui responsum fuerat ab oraculo quod manu cuiusdam ab Aeolo oriundi erat interimendus. Erat autem vnus ex ijs Iason Aetionis filius, & Polymedæ filiae Autolyçi. Eretheus siquidem & Athamas & Salmoneus filij fuerunt Aeoli, qui Aeolus creditus fuit Iouis filius, ut igitur oēs Aeolidas Pelias de medio tolleret, voluit Iasonem etiam vnū ex genere Aeolidarum occidere, cū esset ad huc infans. Id sentientes Iasonis propinqui noctem obscurissimam obseruantes operati, & in arca clausum tanq̃ mortuum efferunt, & in antrum Chironis deportarunt dederunt

30

40

derantque illi educandum & erudiendum. verum cum adoleuisset Iason, à Chironeque medendi artem didicisset, Iason vocatus fuit, cum prius Dolomedes nominaretur. Exiuit igitur cum adoleuisset ex illo antro, & terram arauit apud Anaurum fluuium, ut ait Apollonius in Argonaut. rursus aliud responsum renouatum est Pelio, ut sibi cauere ab illo, quò altero pede nudo conspexisset dein se sacra Neptuno instituens Pelias vniuersos suos ad sacrificia conuocauit: quo etiam Iason cum veniret in traiciendo Anauro fluuiò alterum calceum in luno amisit: qui ita visus à Pelia interrogatur, quid faceres si tibi responsum esset te a quo-
 10 piam interfectum iri: cui respondit Iason de Iunonis consilio, illum inquit ad aureum vellus recuperandum mitterem. erat autem vellus aureum pellis arietis aurea qui Phrixum in Colchidem portauerat, quem ille, ut fama est, Ioui fugæ fauenui Phixio cognomine immolauit: & pellem arbori cuidam in luno Martis apud Colchos suspendit. Alij putarunt illam fuisse candidam, alij purpuream ut sensit Simonides. at Dionysius Mitylenæus hominem fuisse Phrixique pædagogum censuit Arietem nomine, qui captus à Colchis esset, & in custodia asseruaretur, atque autem dicebatur propter doctrinæ præstantiam, & propter integritatem consiliorum. Seruabat hanc pellem draco magnitudine naui, quæ à quinquaginta remis agitur, qui nunquam somno capiebatur. Pelias igitur iuxta Iasonis responsum Iasonem ipsum vellus aureum iubet ad se afferre. Tum Iason nauim diuino
 20 Palladis consilio fabricatam, malumque loquacem habentem è Dodonæa quercu, confrendit, & cum quadraginta & nouem lectissimis viris in Colchidem nauigauit. Scriptum reliquit Damagetus quod Pelias tenuibus clauis configi nauim iusserit, quod tamen Argus nauis artifex minime fecit, ut ea citius petiret: quæ ab artifice etiam nominata fuit. Hanc primam longam nauem fuisse memorant, cum tamen alij primam longam nauem factam à Dauno fuisse dicant, cum illum Aegyptus insequeretur, quæ Danaïs quoque vocata fuit. at vero illorum qui Iasonem in Colchidem secuti sunt ista sunt nomina. Acastus, Admetus, Acthalides, Amphidamas, Amphion, Ancæus Neptuni, Argus, Argius, Asterius, Asterion, Augias Iouis filius, Biantus, Buteas, Calais boreas, Calaus, Canthus, Calaus, Castor, Cepheus, Clyteus, Coronus, Echion, Egeus, Eribotes, Erytus, Eurystamas, Euntion, Hercules, Hylas, Iason, Idas, Idmon, Iphiclus æonis, Iphiclus Thetiades, Iphitus Euryti, Iphitus Phocensis, Laocoon, Leodocus, Lynceus, Meleager, Mopsus, Nauplias, Odeus, Oenides, Oileus, Orpheus, Palæmonius, Peleus, Phaleus, Pollux, Polyphemus, Tanareus, Talas, Telamon, Tiphys, Zetes boreas: horum nomina diligenter recensuit Sophocles in actu Lemniadibus inscripto, & Aeschylus in Ciberis, cum tamen quidam his addiderint hos etiam loco nonnullorum: Actoridem, Actorionem, Aglaum, Amphistecum, Autolycum, Buphagum, Ceneum, Deileonem, Deucalionem, Euphemum, Iphim, Iphidamantem, Mænetium, Nestorem, Philoctetem, Phlæantem, Ablogium, Tydeum. habuerunt omnino tres vates secum argonautæ,
 30 Mopsus Ampycis filium. Idmonem Abantis, Amphiarum Oilei. fama est Iasonem in Lemnum primum applicuisse, mox ad Cyzicum Dolionum regem in Mariam & Cium adiuisse, deinde in Iberiam, hinc in Behryciam, atque cum ad Syrtim Libyæ applicuisset, templum ibi condidisse, quod Herculi postea fuit consecratum, cum ibi certamina quædam celebra'sent Argonautæ, in quibus victor Hercules fuit declaratus. Deinde cum nauigare ob Syrtim naturam non possent, idicuntur Argonautæ nauim Argo supra humeros per spatium duodecim dierum per Libyæ deserta comportasse, donec die duodecimo rursus mare iuuenientes illam deiecerunt. Incidentes itaque in Euryppylum Neptuni filium acceperunt pro xenio quocumque sese obtulit. nam glebam è terra accipiens
 40 B b 3 dedit

dedit, quam Euphemus & ipse Neptuni ac Meciones filius accepit. tum nauigio ad Theram fluctuante, è gleba dissoluta Medea multa varicinata est. non desuerunt qui post delectam nauim certamen & templum institutum dicant, ut sensisset Iacius. Deinde ad Phineum varem perueniunt, qui erat cæcus, qui tamen calamitarum sinem fato sibi portendi sciebat, cum Boreæ filij ad ipsum accessissent: nam mirifice ab Harpyis infestabatur. Illis denique liberatus explicat argonautis rationem, cursum, & difficultates navigationis. Quod primum petreæ cyaneæ essent aditundæ, quas Symplegades siue concurrentia saxa quidam vocant, unde ignis plurimus scatebat, quarum periculum emissæ columba erat explorandum. Hinc abeundum esse procul à Bithynia monet, quæ non multum distat à Bosporo, quoniam Thraces illi, qui Salmysium incolant in omnes præternavigantes essent atroces & crudeles. Tum ad Thyniadem insulâ eos venire oportere docet. hinc esse ad Mariandynos accedendum, & ad Acherusiam, montesque Paphlagonum. Præternavigandam urbem esse monet Enetorum, & Carambim, & Halym, & Irim, Themycirum, agrum Drantem, Cappadociam, Chalybes, Tibarenos, Mossynes, Aretaden, Symphalidum insulam, Macrones, Philyres, Barchiros, Saphires, Byzeres, ac Phalim fluuium, qui per terram Circæam vocatam deflueret. Inde prætereundam esse demonstrat urbem Cytaidem antequam ad aureum vellus accederetur: quæ loca omnia ex Iolco in Colchidem nauigantibus necessario erant prætereunda. Verum cum in Mysiâ primum Argonautæ venissent, Herculesque suum remum infregisset, exijt ut aliû è proximis syluis decideret, ubi relictus est ab Argonautis, ut quidam voluerunt ob Hylæ casum, ut vero alij propter imperitiam remigandi, ne omnes remos frangeret. alij putarunt istud accidisse ob voracitatem Herculis, quia vereretur Argonautæ ne vniuersam annonam breui absumeret. alij propter pondus, quia naus prope demergeretur ubi ille in alterutra parte naus cõstitisset, atque insisteretur. alij propter inuidiam, ne per eius præstantiam virtutis omnis cæterorum virtus fieret obscura, atque obrueretur. ubi demum superatis omnibus difficultatibus Iason in Scythiam Aegyptiorum coloniam ad Aetam Colchorum regem peruenisset, per benigne à Phryxi filijs fuit acceptus, atque cum illis ad Aetam contendit. alij dicunt primum benigne & comiter acceptum fuisse Iasonem ab Aetæ, alij non satis lato vultu. dein cum Iason aureû vellus nomine Ielæ, cuius id antea fuisse dicebat, & per dolum surreptum, repeteret, visus est Aetæ æquo animo petitionem tulisse, ut quidam dixerunt, alij dicunt iratum Aetam respondisse Iasoni se quod peteret, tum demum concessurum, cum tauro signem è naribus essantes & æripedes domuisset, draconis custodis eius velleris dentes adamantino aratro vsus seminasset, nascentesque homines armatos ex illis dentibus, cecidisset. alij dixerunt ipsum Aetam illos dentes habuisse à Pallade sibi dono datos, cum alios in agro Thebano Cadmus olim seuisset. At Medea Aetæ filia Iasonis desiderio capta illi vnguentum dedit, quo incolumis ab igne taurorum seruarietur, iussitque seruare ne aduerso vento araret, ne vis flammæ in ipsum ferretur. neque inciperet sulcum de more arantium ab eodem sine, sed tolleretur aratum. quidam enim dicunt primum Aetam boues igniuomos iussisse & arauisse, ac post disinctos imperasse Iasoni iungere & arare. Alij quod Medea noctu dracone per quædam pharmaca sopito aureum vellus ad Iasonem detulit vnaque fratre Ablyro arrepto è Colchis cum Argonautis nauigauit. Quidam dicunt Iasonem Medæ consilio & opera omnia illa pericula superasse, at non accepisse vellus aureum à Medea. fugit autem noctu ut dictum est cum Argonauti Iason è regione Colchorum illud consilium suggerente Venere, veluti testatur Idmon in his

Ἰδμόνῃ· ἀποδοῖται

εὐρύδ·

φυγίμηναι μέγαρον θοὸν διὰ νύκτα μέλαναν.
mentem Venu excitat illi

Aufugere ē domibus tenebras per noctis opacæ.

Alij dicunt immisum fuisse Aetæ desiderium à Venere ut cum Eurylyte vxore congrederetur, quo tempore de comburenda argonauī consultabat, quo illi ea eo possent aufugere, ut scripsit in hīce Dionysius in Argonautis :

Δι' τὸτ' ἄρ' αἰήτη πόντον ἱμβαλλὼ δ' ἄφροδίτην

εὐρυλύτης οὐλομένη με γήμηναι ἢς ἀλ' ἤχοιο.

καὶ δομένη φρεσὶν ἡσυχίας μετ' ἀέθλων ἦσαν.

Νοστήσῃ οἰκονδὲ σὺν ἀγχομαχίῃς ἑταίροισιν.

Excitat Aetæ Venus hic in pectore flammæ

Coniugem in Eurylyten, ut opus peragatur amoris.

Nam curabat vti post dura pericula Iason

Cum socijs reperat patriam, dulcesque penates.

At vero de reditu Argonautarum permagna est inter scriptores controuersia, si quidem Herodorus in Argonauticis per idem mare illos rediisse scribit, per quod profecti sunt in Colchos. Hecatzus autem Milesius voluit ē Phaside ingressos esse in oceanū, inde in Nilum, inde in mare Tyrrhenū, per quod delati sunt in patriam. Artemidorus Ephesius hos mendacium dicere inquit, quoniā Phasis oceanum minime ingreditur, arqui scriptum fuit in primo lib. de Portibus à Timageto, ut accepimus, Istrum ē montib. Celticis siue Hyperboreis vocatis, siue Rīphæis desfluere, qui in mare Celticū ingreditur. ejus fluminis aqua bifariam distribuitur, cuius altera pars in mare Euxinū, altera in mare Celticum intrat, per cuius hostium in Tyrrheniam Argonautæ contendentes nauigarunt. Scymus autem Delius illos per Tanaim nauigasse inquit in mare amplum, atq; inde mare Tyrrhenum fuisse ingressos. Sed his controuersijs de reditu Argonautarū relicta quæ videntur non nihil deliræ, parumq; pericæ nauigationum, nos cōmuniore sententiam, probabiliorēq; secuti, ita de illorum reditu breuiter dicendum censemus. Quod peractis omnibus, superatisq; periculis in Colchorū regione prius in Istrum, deinde per illum in Adriam nauigarunt, & eo præsertim vbi Saturniū vocabāt antiqui, vbi laceratur fuit Absyrtus, illud tam nefariū facinus cum ægrè tulisset Iupiter dicitur difficiles ventos Argonautis immisisse, q 10 demergerentur. at Iuno prosperos & secundos clam emisit, qui illos in mare Sardoum vocatum detulerunt. Sirenib. deinde transmissis ad Drepanum incolumes euaserunt, quæ postea Corcyra vocata fuit. eō cum applicuissent insequentes Colchi illos fere comprehenderunt, quare ad Alcinoum confugere compelluntur Colchis Medeam ab Alcinoo repetentib. respōsum est, quod eo pacto essent recepturi, si Medea esset virgo, sic enim futurum ut patri remitteretur. at si esset iam vxor Iasonis, iure posse vxorem virum sequi. factū dicuntur esse nuptiæ illa ipsa nocte, quā obrem Colchi cum re infecta ad Aetam redire vererentur, decreuerunt habitare in sinu Illyrico. At Argonautæ inde abnauigantes Mopso Canthoq; defunctis ambigui de nauigatione ac salutē docti fuerunt à Tritone quo pacto feruari possent, atq; nauim in stagnam Tritonidem ferentes postea in Cretam nauigarunt, quo in loco cū illi iter à Talo intercluderetur per Medæ veneficia illo de medio sublato peruenerūt in Aeginā ac inde in Thesaliā. atq; ita dicunt in patriā rediisse. alij dicūt Iasonem Medæ cōsilio & ope illa omnia pericula superasse, mox in patriā reuertisse, quam nauigationē duob. mensib. absoluisse ferunt. Erās autem Colchi Lazi etiā vocati, ut ait Isacius, ex Aegyptiorū colonia, qui non procul ab Abasgis siue Messagetis vocatis habitabant, dicebanturq; nunc Colchi, nunc Scythæ, nunc Afiani, nunc Leucosyri, atq; iuxta Phasim fluuiū in Asiæ parte incoluerūt.

est autem & alia Scythia Europa, quæ Mæotidi & Tanai finitima est, interq; Scythiæ populos nonnulli Alanos etiam numerarunt, ubi ingressus est in Hyrcaniam & in Caspiorum regionē. Alij lōge diuersam causam cur Iason ad aureum vellus missus sit, retulerunt, inter quos fuit Hecæus. Dicunt enim quod cum Iason ex antro Chironis exiisset, & a patre coniunctisq; affinitate cognitus fuisset in conuiuium solennē fuit acceptus. Deinde cum magno tumultu ad Peliam regnum suorum maiorum reperens contendit: Pelias se redditurum pollicetur, si prius in Colchidem abeat, Phrixique animam ter, vt legitimum erat, aduocet: se enim nocturnis terri visionib; inquiens ob Phrixum. Nam si eo accesseris inquit, & istud feceris, ac vellus aureum attuleris, ego iam senior tibi inueni regni onus concedā, quare Iason his legib; acceptis eo contendit, vt diximus. hæc illa sunt, vt summam dicā, quæ de Iasone memoriæ prodita sunt ab antiquis. Pherecydes Alcimedon Phylaci filiam Iasonis matrem fuisse scripsit. Herodotus ait Iasonem fuisse filium Polyphemæ Autolyti filiz. At Andronis fuit sententia q̃ Theognete Laodici filia mater fuisse ipsius Iasonis. Stesichorus Etheoclymenes, Demetrius Scepsius Rhæus, alij Polymedæ filium putarunt, omnes tamen Aesonem patrem illi tribuerunt. Nauigationis difficultates, & res ab Argonautis in itinere gestas complexus est Apollonius in Argonaut. & pericula & labores, qui capturo vellus aureum proponebantur, ita recensuit breuiter Medea apud Euripidem:

ἴσθασ' ὡς ἰσάσιν ἑλλήνων εἶσαι
ταῦτόν σμεῖσθ' ὅταν ἀργαῶν σκάφη,
Περμδύντα ταύρων τυραννάων ἐπιστήμη
ζυνλησθ' ἰσχυρὰ θανάσιμον γυνή,
Δρακοντάδ', οἱ πάργχυσον ἀμύμων δέρας,
Σπείρας ἰσάσιν πολυπλοκάς αὐτῶν ὄν,
κτείνουσ', ἀνισχόν σὺ φείσ' σπότηριον.
Seruatus es per me, velut scijunt ratem
Quicumque conscendere tecum Argoam: vbi
Tauris iubebaris iugum spirantibus
Ignem imposuisse: leminare & horridi
Dentes draconis, vellus illud aureum
Seruantis, infomnisque: qui circumdat id
Spiris: ego occidi, tibi lucem dedi
Illam salubrem.

Quam rem tamen breuius etiam ita complexus est Virg. lib. 2. Georg.

Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem

Inuerrere, satis immans dentibus hydri:

Nec galeis, densisque virum seges horruit hastis.

Vbi hæc omnia superasset Iason Medæ consilio domum cum vellere aureo reuertitur, ac Medeam secum abducit, quæ post cædem parentum Iasonis, omnes suas fraudes ad vliscendos illos Iasonis monitu conuertit, suasque filiabus Ieliaz, vt diximus, vt patrem frustra querentem iugularent cum se illum iuuentem lacturam, sicut agnum fecerat, promississet. Fuerunt qui dixerint Iasonem quoque senescentem ab ipsa Medea coctum iuuentuti fuisse restitutum, vt scripsit Pherecydes, & Simonides poeta, & Lycophron. Quod Aeson præterea Iasonis pater fuit a Medea coctus, & iuuentuti restitutus, ita scripsit is poeta qui Reditus composuit:

ἀντίκαδ' αἶσονα θῆκε φίλον κόρον ἰβέοντα,
Γύρας ἀποχέσας ἐιδύνας: ἀπαπιδεῖναι,
φαρμακὰ πόντ' ἐλόντ' ἐπὶ χερσίοισι λείβει.

Tum

Tum quoque pubescens iuuenis sit proinus Aeson.
 Ipsa senectum studio detergere nouit,
 Pharmaca ubi coxit permulta lebetibus aureis.

Aeschylus in Bacchi nutricibus, nutrices ipsas Bacchi una cum viris illis coctas fuisse inquit, & ita ab eadem iuuenturi restitutas. Habuit Iason filiam Atalantam quæ Milaniæ nupsit: & Apin, & Eunæum: ex Hyphiphyle Thoantis Philomelum, ac Thoantem. aiunt Argonautas visa aue apud Colchos, quæ Græcis esset infueta, illam in Græciam portasse atque à fluuio Colchidis phasianum appellasse. Scriptum fuit à Staphylo Iasonem Medæ consilio denique occidisse: hæc enim illi nescio quo pacto persuasit, ut sub puppe naus Argus dormiret, quam illa sciebat breui solutum iri, qua denique supra Iasonem delapsa ille occisus est. Fuerunt multis in locis templa Iasoni ob strenuitatem erecta, sed apud Abderam præcipue eximia religione colebatur, cui templum à Parmenione fuit magnifico opere, & excisis lapidibus extructum. ¶ Hæc illa sunt quæ præclare & gloriose ab Iasone gesta dicuntur, quæ omnium prope poetarum præconiis fuerunt celebrata, cum tamen illa nauigatio breuissima fuerit, neque cum nauigationibus nostræ tempestatis comparanda, neque cum illis præcipue quæ sunt ab Hispanis, in eam longinquam partem terræ nuper repertæ. Dicitur Hercules enim ad illam expeditionem non peruenisse, quia aquatum missum Hylam requireret, neque potuisset cum cæteris heroibus nauigare. coacti sunt igitur sicuti reliqui, qui viros bonos faciunt aliquando parui, robore ac virtute destituti supplices fieri mulierculæ, donec vellus aureum cepissent, ut ait Plut. in Politicis. vocati sūt Minyæ argonautæ à Minya Martis filio, ut voluit Dionysius Thrax. alii, inter quos fuit Aristodemus, Minyam Alci filium fuisse crediderunt, à quo nominati fuerint. Fuerunt etiā qui res in Iasonis nauigatione gestas, corporum cheimicorū mutationes, & aureū vellus denique post tot labores captum, lapidē vocatū philosophorū esse arbitrentur, qui sit deniq; post tot eorum corporum mutatio nes. alii Iasonem vectum per mare Ponticum cum Argonautis ad aureum vellus in Colchicam regionem. Medeamque Aetæ filiam asportasse, non poetice dictum existimarunt: sed librum aureum vellus fuisse dicunt, contextum ex arietum pellibus, in quo scriptum erat quo pacto per chemiam posset aurum fieri, inter quos fuit Suidas. Atque vellus aureum pellem arietis, in qua contineretur auri faciendī ratio, iure vocatam fuisse putarunt. Atqui re ipsa ridiculum est tauros inuentos vnquam fuisse, qui flammæ e naribus expirarent, aut e dentibus seminatīs non solum homines, sed etiam arma illis conuenientia aliquando fuisse nata, aut arietem vsquam fuisse natum, cuius aurum pro pillis tōderetur. Quis hæc vnquam visa fuisse homo sanæ mentis crediderit? verum cum sapientes antiqui philosophiam partim ne in vulgus rude manaret, partim ut sapientię præcepta cum suauitate & rerum admirabilium admiratione imbiberetur, naturæ aut disciplinæ secreta sub variis fabularum figmentis occultarunt, non minus quam Aegyptii sub Hieroglyphis scientiam, rerumque sacrarum disciplinam tradiderunt. Est enim omnibus prope incitum vel res præstantissimas, quarum facilis facultas concedatur, parui facere: at quæ non nisi difficulter, & cum magnis laboribus acquiri possunt, minis laudibus extollere, & ut clarissimas admirari. In hoc vitium, quoniam labatur cum vulgo, non potest esse vir mediocris iudicii. Dicitur igitur fuisse Iason filius Alcimedæ & Aesonis, vel, ut alii putarunt, Polymedæ, vel Rhii, & à centaurorum iustissimo Chirone educatus, artemque medendi ab illo edoctus, cuius vel matrum omnium nomina consilium significat. Aeson è stirpe Nepræni editus, quid aliud est, nisi prudētia e variis negotiis ac difficultatibus, quæ tāquā materia prudentiæ subiiciunt? nā ex illis, & ex consilio

filio exoritur ac sit prudentia. Didicit medendi artem à Chirone, unde nomen obtinuit: nam *iagis* ars est medendi. Quis tamen remedium aliquando morbi datum fuisse ab Iasone ulli laboranti accepit? non enim chirurgus fuit Iason: neque vir iustissimus & sapientissimus. Chiron putandus est potius corporis, quam animi curam, quæ viro bono conveniat. Iasonem docuisse Quod si animi curam illumi docuit, quid est per Deos immortales quod magis viro bono conveniat, quam prudentia? Ego sanè ita censeo. Iasonem in utraq; fortuna qua animi moderatione uti conveniat à Chirone didicisse, quod antidotum sit aduersus voluptates impuras, qua animi temperantia ira placanda sit, qua arte superanda auaritia, prosterne[n]da libido, ambitio ex animo euicienda, cum illa sit omnium monstrorum turpissima, virorumque maxima. His præceptis instructus Iason dictus est periculosa & formidabilia monstra prudenter Diis adiuuantibus, aut cerre Deorum ministris consulentibus, incolumis præterisse, & in Colchidem profectus tauros igniuomos ac æripedes domuisse, quæ nihil aliud quam animi pertinacia & ira puranda sunt. Qui enim non ratione, animique constantia ducitur, is aut levis est ingenii, aut pro constantia pertinaciam sequitur, & inanem arrogantiā. Hos animorum affectus, rationi, medicinæque animi subicere quid aliud est, quam tauros illos igniuomos vincere, & in natos homines cum armis è draconis dentibus furorem à se depellere? aut quid aliud est spatiosum draconis Medæ auxilio consopire, quam inuidiam sapienter consilio mentis sternere? Est enim ipsa Medea *Majōr* consilium. Hic eius ope aureum vellus in patriam repositum, Deisque dicauit, vel, ut aliis placuit, *l'elaz* obtulit: cum maximè fugienda sit auaritia, & iustitia complectenda. Maximè vero omnium colenda est Deorū immortalium religio, quod principium est virtutum & omnis felicitatis: postea colendi sunt Reges ac nationum principes, quibus non sine Dei voluntate concessa est in homines potestas, si modo sint viri boni & iusti. Atque, ut summam dicam, navigationem Iasonis, quam quidam ad historiam, quidam ad chemicā artem detorqueant, nulla alia de causa celebrarunt antiqui, nisi quia significare voluerunt humanam vitam multis vndique difficultatibus vexari, necesseque esse viro bono medicinam consilii animo adhibere, ut intrepidus ad omnes motus, & ad omnes fortunæ vicissitudines persistat. Neque tamen me illud præterit alios fuisse, inter quos Dercylus, qui Argonautas ad vellus aureum, siue ad Scytharum opulentiam diripiendam nauigasse putarint: (semper enim opes tanquam umbra sequitur inuidia, omniaque bella prope prædæ gratia re ipsa, verbo iniuriæ vlciscendæ suscipiuntur.) quippe cum non procul à Caucaſo monte torrentes quidam aurum deferre dicerentur, quod tabulis perforatis ac lanosis pelibus Scythiis excipere mos fuit, ut ait Strabo lib. 2. Ad hæc loca nauigantibus è Thesſalia multi scopuli, multæque difficultates, ac prope insuperabiles, ut pote imperitis adhuc nauigandi hominibus, proponebantur: quare illa tam multa formidanda finxerunt. Sed de Iasone satis, nunc de Phrixo dicamus.

De Phrixo,

Cap. IX.

Phrixus, qui aureum vellus in Colchos dicitur transulisse, Athamæis & Nepheles fuit filius. Cum enim Athamas Thebis imperaret, Nepheles vxorē duxit, è qua Phrixum & Hellen, suscepit. Deinde, nescio qua de causa, Nepheles dimissa Ino secundam vxorem cepit, de qua Clearchum, siue, ut alii maluerunt, Learchum, & Palamonem suscepit: quem etiam Melicertam postea vocarunt. Verum Ino genti priuigni amore capta, non assentiente Phrixo, omnem amorem in accerrimum iodium conuertit, quod magnum solet esse plerumque nouerca-

rum

rum. hanc Pindarus in hymnis Demonicam nuncupauit. Pherecydes Themisto. Sophocles Nephelen in actu Athamante. Hippas Gorgopiram nominauit. huiusmodi insidias Phrixo & Helle machinatur. Torruit omnia frumenti, ceterorumque leguminum semina ne nascerentur, deinde persuadet vatibus per largitionem. ut nuntiarent Athamanti fuges illa de causa non nasci, quia opus foret unum de filii Nephelae Diis immolari. Eo responso accepto, ingenti necessitate, ut putabat, compulsus Athamas Phrixum dicitur ad aram mactaturus statuisse, ut ait Apollodorus Grammaticus libro primo. At Nephelae Phrixum & Hellen rapuit, aureamque ouem a Mercurio captam illis dedit: qua per aera vecti fuerunt. Cum vero ad id freti peruenissent, quod est inter Sigæum & Chersonesum, coniungit ut Helle in proximum mare deciderit, quod ab ea dictum fuit postea Helleipontus, vel Athamantidis, ut ait Aeschylus in Persis, & Ouid. in Epist. Lgandri:

Fluctibus immodicis Athamantidos æquora canent,
Vixque manet portu tuta carina suo.
Hoc mare cum primum de uirgine nomina merfa,
Quæ tenet, est nactum, tale fuisse puto.
Est satis amissa locus hic infamis ab Helle.
Utque mihi parcat, nomine crimen habet.
Inuideo Phrixo, quem per freta mistia tutum
Aurea lanigero vellere vexit ouis.

Phrixus Helle sorore amissa ob diuturnum iter ac laborem in promontorio Bixaba conqueuit, at barbari illo viso armati adueniunt. aries inclinatus usus humana voce illum excitauit, quare aufugiens in Colchos portauit arietem Helle postea a piscatoribus capta in litore sepulta fuit, ut scripsit Herodotus in Polymnia. Phrixus incolumis in Colchidem peruenit, ibique Ioui Phyxio cognomine, siue fugæ fauenti immolauit, pellemque ilici in luco Martis, in eius honorem affixit: quam postea a dracone seruari solitam fabulati sunt. Alii dicunt Diplacum Phyllidis fluminis & nymphæ cuiusdam indigenæ filium Phrixum in hospitium accessisse, atque Phrixum ibi arietem Ioui cognomento Laphysio immolasset unde mansit postea diu illa consuetudo ut unus ex oriundis ab ipso Phrixo quotannis prædicto Ioui sacrificaret, ut scriptum est a Suida libro secundo rerum Thessalicarum. deinde Phrixus ducta Chalciopæ Acetæ filia, quam Eueniam vocatam ait Pherecydes libro sexto proprio nomine, fuisseque cognomina Chalciope & Ophiussam, suscepisse ex illa quatuor filios dicitur. At Acusilaus Argum, Phrontim, Melanem, Cytionem nominauit Phrixii filios, quibus quintum Pesbonem addidit Epimenides. Alii addiderunt Cytorum a quo mons dictus est. alii Thelamonem & Augiam addiderunt. Argum, Meliam, Catim, Sorum, Phrontim, ac Hellen ex ea suscepit filios: quam tamen quidam non Chalciopen, sed Iophossen nominatam fuisse contendunt. Athamas postea Iunoni s. voluntate in furorē versus, quoniam Dionysium a Mercurio captum tãquam puellã per quodam tempus educaisset, Learchum filium, quem suscepit ex Ino, trucidauit: quare territa Ino cum Melicerta in mare defiliit. Ob illas cades Athamas decidens ex Imperio & de Bzoria profugus oraculum consuluit, ac responsum cepit, ut ibi habitaret, ubi a syluestribus animalibus in conuiuium acciperetur. Paulopost in Athamania vocata lupi illum intuentes aufugerunt, semelasque carnes ouium, quæ comedebant, reliquerunt Ibi cum habitare iuxta oraculi responsum Athamas decreuisset, Themisto Hypsæ filiam tertiam uxorem duxit, e qua Leuconem, Erythram, Schænoem, ac Iuthonem, vel, ut alii malunt, Pæu genuit. quos tamen in argonautia Schænum, Erythium, Leuconem, Tithoreum vocauit Dionysius. Alii tamen dixerunt non quidem ad aram, ut mactaretur, adductum fuisse

se Phrixum; sed illi ad eligendam in sacrificia pulcherrimam victimam misso arietem Iouis consilio locutum fuisse, atque patefecisse omnes noueræ infidias, inter quos fuit Didymus: quare ille cum sorore & patria terra, tergori arietis infidemes, ut aries illis significauerat, aufugit: ac Dili postea apud fluvium Phasim illum arietem, ut mater tibi significarat, immolauit. Alii dicunt tunc locutum fuisse arietem cum Helle delapsa est: atque hortatum esse Phrixum ut forti & intrepido esset animo, quod illum esset in terram Colchicam asportaturus. Alii dixerunt Nephelen Deam fuisse, quæ ab Athamante neglecta ob mulierem in cœlum euolauerit, at cum Ioue conquesta squalorem agro Athamantis immiserit, ob quem illa, quæ dicta sunt de noueræ infidiis, contingerunt. cum in Colchorum regionem iter conficerent Phrixus & Helle non per aera vecti, ut quidam putarunt, sed terrestri itinere in traiciendo mari Abydo propinquo delapsa est Helle, at Phrixus in Colchidem profectus arietem, ut alii volunt, Marti: ut alii Mercurio immolauit: ibique cum habitasset regioni nomen dedit, quæ à Phrixo Phrygia dicta est. Alii fabulati sunt arietis pellem fuisse ramis quercus appressam in luo Ioui consecrato, quam postmodo Mercurius auream fecit. nam & Apollonius lib. a. argon. illam Ioui Phyxio, id est fugæ fauenti dicatam fuisse testatur:

Ἀφροδίτης δούλην πρὸς ἀκούσαντα καὶ παῖρος ἀνταφύξων, ὅτις ἀποδύσας ἀνελθὼν ἀήτατο, κριὸν ἐπιμυθεῖσάς, τὸν ἥα χρυσεῖον ἔδωκεν
Εὐρυκίαν, καὶ αὐτὴν δὲ καὶ εἰσαπὶ νυκτὸς ἰδὼν
ἀπὸ πλάγος λαοῖσι καὶ ἐπὶ δρυὸς ἀκρυμόνῳ
τοῖς μὲν ἐπὶ τῇ ἐρῇ ἐξ ὅς ὑποβήσονται
φύξιον ἐν πάντων κριὸς δὲ δῖον.

Ut puto, iam pridem vestræ peruenit ad aures
Phrixus ut Aetææ regnumque & mania adiuit.
Hunc aries vexit, quem mox Cyllenius aureum
Fecit: nunc etiam suspensa est aurea quercu
Pellicula, interdum crepitat quæ leniter auris.
Iupiter ipse fugæ fanit, quo Phyxius illum
Mactatum cepit structis fumantibus aris.

Quamuis eam pellem iam tunc auream fuisse cum mare traicerent, ut in Calchidem aufugerent, his carminibus significauit Marcus Manilius libro quarto astronomiconum.

testis tibi laniger ipse
Cum vitreum findens aurato vellere pontum,
Orbatumque sua Phrixum per fata sororem
Phasidos ad ripas, & Colchida regna reuexit.

Deinde vero Nephelæ poenas daturus Athamas ob filios, ad Iouis aram iugulandus adducitur, at ab Hercule seruatus fuit: quæ res argumentum fuit postea Sophocli tragediæ Athamantis. Fabulati sunt postea & perpetuam huiusce rei memoriam impetratum à Ioue fuisse precante Nephelæ, ut Arietis signum inter sidera collocaretur, quod etiam effectum est. Alii arbitrati sunt nauem fuisse, quæ pictum arietem in prora haberet, quæ Phrixum & Hellen trans mare vexerit: verum cum Helle in mare è protra despiceret, in mare decidisse ac periisse, ut scripsit Hellanicus. Alii censuerunt, inter quos fuit, Pherecrates, Arietem fuisse Phrixum alumnus, qui cum Inus infidias persensisset, hortatus est Phrixum ut se fugæ seruaret, qui cum fugisset in Colchidem, locus datus est fabulæ, quod per arietem seruatus fuit in Colchidem, ut scripsit Dionysius in Argonauticis: quæ etiam memorauit una cum Phrixo in Colchidem nauigasse. alii locum datum esse fabulæ

hula puerum, quia Helle cum morbo in itinere perlisser, in mare fuerit delecta, ut mos est nauigantium: cum Phrixus incolumis in Colchidem sit delatus. atque tor de Phrixo scripta apud antiquos inueniuntur. Hæc omnia sane veram continent historiam, præter modum fugge. nullo enim modo fieri potest ut aries aureum vellus haberet, aut per aera volaret, atque ita in Colchidem terram perueniret. Sed cum esset antiquorum consuetudo ut animalia domestica non solum pecuniis impingerent, sed in omnibus prope rebus aliis pingerent, aut illorum nominibus pro pictis imaginibus appellarent, Phrixum & Hellen in nauigio, quod pictum aureum arietem in puppe haberet, vectos crediderim. Quidam dixerunt Phrixum & Hellen in naui quæ prorum pictam in arietem habere nauigasse, atque Hellen ægre ferentem nauigationem incumbentem lateri in mare cecidisse. alii dicunt Scytharum regem Trygonem generum Acetæ fuisse apud Colchos, quo tempore Phrixus cum pædagogo captus est: puerum dono captum fuisse ab Acetæ, & tanquam filium educatum, cui regnum reliquit, at pædagogum Crium, quod Græcè arietem significat, nomine Diis mactatæ, cuius pellem decorticati clauis in templo affixit Deæ, ut erat apud illos legitimum. Dicitur est aureus aries, quia consilia sapientum putanda sunt aurea. Alii dixerunt illam pellem fuisse ab Acetæ in auratam, & custodiis septam, cum accepisset ex oraculo sibi tunc esse perendum cum aduena illam abtulisset: quod certe significabat ubi defuisset prudentia & consilium. Idcirco ob diligentiam & ferocitatem inhumanitatemque custodiarum dictus est draco insomnis, & bouesignem ex ore spirantes & terrigenæ homines vellus aureum custodire. Non enim leuiter recedendum est à sapienter decretis. Illæ custodiæ cum accitæ essent è Taurica regione, aiunt Medeam noctu ad portam clausam profectâ Taurico idiomate usam esse, quare milites promptè illam aperuerunt tanquæ regis filia. Argonautæ strictis gladiis ingressi multos barbaros trucidarunt. reliquos è loco sugarunt. pellem ceperunt. His additum est Acetam collecta magna suorum manu cum Argonautis adhuc in litore morantibus conflixisse, multos fuisse vulneratos hinc, & Iphitum fuisse casum, inde regem ipsum. Verum cum Argonautæ tantam armatorum irruentium multitudinem sustinere non possent, dicunt à litore soluisse. Non defuerunt qui dixerint Colchos in fugam fuisse versos virtute Argonautarum, ac multos illorum fuisse trucidatos. Atque fortunę vicissitudines per hæc fabulâ quo pacto ferri cōueniat antiquos demonstrare voluisse celsuerim: cū mollis, & muliebris sit animi, fortunę mutationes ad sapienter ferre, aut nimium in arduis tristari, aut in felicibus rerum succedib. nimium extolli. nã in omnia vel pericula vel felicitatē prudentia debet esse pro cypseo, cū incauti plerique magnitudine repentinæ alicuius mutationis continuo obruantur. Lucianus tamē in Dialogo de astrologia, Phrixum rerum astronomicarum scientia delectatū scribit, dictū fuisse à fabularum artificibus. in coelū ab ariete fuisse fabulatū. ego vero hoc nihil aliud significare crediderim, quam illum, qui rebus præsentibus optime ac sapienter uti nouerit, proximè ad Deorum immortalium naturam accedere: at si imprudenter, parumque honeste, & superbe abutatur, facile esse ex altissimo dignitatis gradu delabi, quod etiam Hellen passam fuisse sublatum. Nulla est enim tam firma, neque tam constans hominum conditio, quin ob suam temeritatem & imprudentiam, si ita Deo placuerit, citissime possit delabi. atqui quod ita sit: patet vel ex ipsis nominibus: Athamas enim, non admirandum esse significat, cum sit *Sayudæthas* mirari, actionemque illā & adimat. Nephelē vero nebula, ex quib. nascitur profecto rerum humanarum contemptio. nã ut inquit is poeta:

Nil admirari, prope res est vna Numici,
Solaque quæ possit facere, & seruare beatum.

Quis

Quis locus sane merito concedi potest admirationi, cum tota hominum vita huc illuc fluctuet, & quocunque ventorum impetus appulerit, eo facile contruat? nam omnes opes, & amicitia, & imperia tandem stabilia sunt, quando secunda Fortunae aura, aspirauerit. siue igitur illa etiam sit rerum cuiusque ad felicitatem praesentem propensio, siue Dei consilium obinscitiam mortalium ita vocata, siue aliud quidpiam, omnino illa opus est viro prudenti. Hac aura aspirante seruata animi moderatione in felici successu Phrixus deuitatis nouerca insidiis in Colchorum regionem peruenit, ubi non sine auxilio Deorum firmitus imperiū & tranquilliora omnia adinuenit, ac de Phrixo satis, nunc de Argonauti dicamus.

10

De Argonauti.

Cap. X.

Navis illa, quae fuit postea inter sydera collocata, in qua nauigauit Argonautae, ab Argo, qui fuit architectus extructa est, dicunt ei a Pelia imperatum ut clauos perennues affigeret, cum tamen ille validissimis compegerit, quae postea consilio Palladis facta fuisse dicta est. aedificata fuit haec navis in quodam loco qui ab Iolco distabat viginti stadiis, quem idcirco quod navis ibi fuisset compacta *ἡ δὲ τοῦ πηγνύσσει* a compingendo scilicet Pagafas vocarunt, ut testatur. Strabo lib. 9. & Ouidius in epistola Paridis Iasonem Pagafaeum vocat, quia in ea

10 nauigavit:

Phasida puppe noua vexit Pagafaeus Iason,

Læta nec est Colcha Thessala terra manu.

Huius navis malus è quercu Dodonæa fatidica arbore cæsus fuisse dicitur, quam arborem Pallas indicauit, quamobrem malum ipsum garrulam picam in his appellauit Lycophron:

εἰς τὴν ἀλυστρον κλισαν ἡμυτιζέτα.

In garrula translucta picæ est, ut sciunt.

Et Valerius Flaccus fatidicam ratem appellauit lib. 1. Argonauticorum. Hanc nauem triginta remigum sedes habuisse vtrinque constat, quam Theocritus in Hyla vocauit *ἡριακονταζυγον* nam *ζυγον* transitrum significat & sedem nauticam, super qua sedent remiges, ita inquitens:

οὐνεκεν ἡρῶσι ἡριακονταζυγον ἄρῳ.

Quod, iuga cui fuerant triginta, reliquerat Argo.

Diodorus Siculus libro quarto historiarum, non missum quidem fuisse Iasonem ad illa pericula tradidit, sed ipsum gloriæ desiderio ad imitationem Heroum superiorum petiuisse sponte à Pelia ut sibi concederet in Colchos expeditionem, quam libenter concessit, cum timeret prolem fratris nullos ipse habens filios. Navis dicitur fuisse fabricata ad Pelium à quibusdam plurimum magnitudine ac reliquo apparatu præstans, cum in litribus antea homines nauigarent, paruisq; acatius. Fama didita inusitatae nauigii magnitudinis multi primates propinquarum regionum cupierunt esse participes eius expeditionis. Iason elegit præstantiores ita ut omnes essent quinquaginta & quatuor. Hanc Argonautum alii ab archiæto trucidato Hesione liberarunt, quæ accepta optione manendi cum parentibus cum seruatore abire maluit, ne secundum periculum aduentante ceto in patria expiraretur. Inuadente tēpestate Orpheus pro omnium salute Diis Samo thracibus iniurius est, neq; illud prætermittendum duxi quod remittente vento, duobusque astris apparentibus super capitibus Dioscurorum, omnes sunt admirati, ac putarunt ipsorum Deorum consilio omnes liberari, ex illo mansit consuetudo ut omnes per hyemem periclitantes vota facerent Diis Samothracibus.

his

his addunt I hincum oculum & filios liberatos cum Phineus ob Ideę nouerę malignas accusationes filios oculis priuauit. Dixerunt etiam nonnulli quod argonautis tracta fuit ad fontes Tanais & ad locum quendam cum per alium fluiuium in oceanum navigare opus foret, quod Aeterea os ponti nauibus occupasset, qui sic terram ad sinistram habentes ab Urhis ad occatum non procul a Gadiris in mare mediterraneum peruenerunt: nam multiplicis eius nauis itineris argumenta sunt insulae & portus, ut Argoum & Thelamonium. Soluerunt autem a litore primum Argonautae vere praecipiti, quo tempore Pleiades mane oriuntur, ut patet ex his uersibus eiusdem:

Ἀμείδ' ἀντίλλαντι πλεῖαδες ἐσχάτια δὲ
Ἀργαίον γόσκοντι, τετραμμένον εἶαρος ἰδὲ
τῇ μὲν ναυτίλῃ μίμνασθαι τοῖς δαίμοσι δαίμονας

Pleiades ut surgunt, agni pascuntur adoras
Argorum nuper, iam uel tempore ueris,
Tum manus Heroum funes a litore soluit.

Hanc nauem primam fuisse fuerunt, quae ausa sit uentorum minas contingere, & ad longinquas regiones transfratere, ut sentit Ouid. lib. 3 de Triuitibus:

Nam rate, quae cura pugnacia sacra Mineruae
Per non tentatas prima cucurrit aquas.

Non desuerunt tamen qui addiderint Glaucum marinum Deum per biduum comitatum esse nauim, qui Herculi labores & immortalitatem uaticinatus est, & diuinos honores Dioscuris. Fortatus est cum primum terram attigissent ut sacra Diis persoluerent, quorum nutu bis essent seruati, quibus dictis Glaucus se demersit. argonautae ubi ad terram applicuerunt, cui imperabat Byzantus, a quo uis dicta est Byzantium, structa ara diis sacrificarunt. deinde transiit Proponside & Hellesponto ad Troadem peruenerunt ubi missos repetitum Hesionem & promissos equos Iphichum & Telamonem legatos fama est Laomedontem in carcerem coniecisse, argonautisque retendisse insidias, cuius consilii habuit socios & aduinitros omnes filios praeter Priamum, qui contendebat iustitiam nullis vel exteris esse denegandam, qui cum non audiretur, duos enses clam attulit ad captiuos iniquis, his clauibus carcerem esse aperiendum. illis custodias obruncarunt, & ad socios peruenerunt. re patefacta, cognitaque iniquitate regis itum est ad pugnam. commisso praelio Hercules Laomedontem trucidauit. urbem cepit, consilii tam iniqui autores castigauit. Priamo ob iustitiam regnum concessit. E numero post Colchicam navigationem cum Argos incolumes delectos heroes in patriam reuexisset, fertur fuisse Palladi ab Iafone consecrata: quae deinde, quia tot Deos seruasset, fuit inter sidera uerso ordine collocata, ita ut prius puppis, quam prora oriatur, ut in his inquit Aratus.

ἢ δὲ πρῶτος μεγαλοῖο κατ' ὑπὸν ἔλκεται ἄργον
Πρυμνοῦ δὲ οὐ γὰρ τῆς κατὰ ῥέας εἰσι κλυεῖται.
Ἀλλ' ὅτ' ἔβεν φέρεται τετραμμένη διὰ γὰρ αὐτὰς
Νῆες, ὅτ' αὖ δὲ ναῦται ἐπιπύρρῳσι κορώνῃ
ὄρμον ἐπερχόμενοι, τῷ δ' αὐτίκα πᾶς ἀποκείηται
πᾶς, παλινρῶν δὲ καὶ ἀπὸ πύρρῳ.
ὡς ἢ γὰρ πρυμνοῦ ἵππος ἔλκεται ἄργον
καὶ τὰ μὲν ὑπὸν καὶ ἀνέσπερος διὰ παρ' αὐτὸν
ἵππον δὲ πύρρῳ φέρεται, τὰ δὲ πᾶσα φαίνεται.

quae ita uertit Cicero.

At canis ad caudam serpens praelabitur Argo.

Con-

Conuersam præ se portans cum lumine puppim.

Non alia naues ut in alto pandere proras

Ante solent, rostro Neptunia præta secantes:

Sed conuersa retro cœli semper loca portat.

Sicut cum cæpant turos constringere portus

Obuertunt nauem magno cum pondere nauæ;

Aduersamque trahunt optata ad litora puppim.

Sic conuersa vetus super æthera vertitur Argo,

Atque usque à prora ad cœlum sine lumine malum,

A malo ad puppim cum lumine clara videtur.

¶ Hanc nauim fuisse inter sidera collocatam fabulati sunt, cum fuisset Palladis cōsilio fabricata, quia cum nullam beneficentiam sine remuneratione Deus esse patiatur: tum illa præcipue grata est Deo, quæ à sapientia & consilio proficiscitur. quæ sine Palladis consilio est beneficentia, & quasi quodam naturæ ductu, vel quæ fortuito contingit, non est quidem reprehendenda: at multo magis illud & Deo gratum est, & magis laudabile, quod cum ratione suscipitur. cum vellent igitur homines antiqui ad beneficentiam adhortari: rem diuinam, & quæ proximè ad Deorum immortalium naturam accedat liberalitatē & munificentiam esse dixerunt, quippe cum ad exemplum liberalitatis & animalia complura, & res sensu carentes, quia de Diis putarentur fuisse benemerita, inter siderum numerum fuerint relatæ, & proximè ad Deos alcitæ. Hæc igitur causa fuit cur Argos dicta sit diuinos honores consecuta. nunc de Capra cœlesti dicamus.

De Capra cœlesti.

Cap. XI.

PRæclarum est eius quod dicebam argumentum, quia caprā etiam, quod de Ioue benemerita sit, cum illi lac præbuerit: non solum inter sydera collocari, sed etiam eius pellem ad sempiternam eius rei memoriam Iupiter gestare solebat, vnde Aegiochus fuit appellatus. Quod autem illam Iupiter ob acceptū beneficium inter sydera retulerit, testatur Aratus in iis carminibus, quæ ita sunt translata à Germanico Cæsare:

illa putatur

Nutrix esse Iouis, si vere Iupiter infans

Vbera Creteæ mulcti fidissima capræ,

Sydera quæ claro gratum testatur alumnus.

In his Betuleii viri alioquin doctissimi, non placet emendatio. Hanc Iouis nutricem alii Nympham Amaltheam nomine dixerunt. alii mulierem putarunt fuisse Arcadicam, quæ capra cognominē vocaretur, quæ cum gemellos peperisset, illos alendos aliis mulieribus dedit, ut nutrirer Iouem: quare eius filii ut pote capræ vocati sunt Hædi. Hi cum lac maternum Ioui concessissent, & ipsi inter sydera collocati in dextra Aurigæ tenentur, quos Aurigæ sydera vocauit Aratus,

quorum exortu grauissime plerique fiunt tēpestates, ut patet ex his carminibus.

εἰδότες ἡνίοχον τε καὶ δέσποτα ἡνίοχον

Συμπέδον δαίμονι, καὶ τοῖς ἀστὲρσι, ὅθεν αἰγὴς

Αὐτὸς ἡδ' ἐπέσκει, οἷα' ἐν αἰὲρ προφύγευσεν

Πολλὰ κιστὴν ἔσπερον δαίμονος ἀνδρῶντος.

Sic placet Aurigam, arque Aurigæ sydera & ortus

Obseruare tibi tam a est quod Capra, quod Hædi

Illius, immergunt fulcantes cæcula ponti,

Non vlli tutum est Hædis surgentibus æquor.

Mos erat Philiis, ut eximie capram cœlestē sydus colerent, cuius etiam signum æreum

areum in foro magna parte auratum collocarunt, vt testatur Pausanias in Corinthiacis, quod idcirco fiebat, quia plurimum. Capræ ortus obesse viribus putaretur. vt autem illam placarent, diuinos honores illi insisterunt. nam exoriente Capra vel syderationem patiuntur aliquæ vires, vel prorsus ardescunt. Istud vero fit Sole in Leonis signo existente: tunc enim maxime infestantur vites ob huiusmodi inopiam, quod etiam magis fit, pro natura locorum. Cur inter sydera Capræ signum relatum fuerit, iam explicauimus superius, quod Iupiter neque ingratus, neque acceptorum immemor vel aduersus Capram quidem videri voluerit. Dicta sunt hæc capra Olenia, quoniam in vlnas Aurigæ vel Oleni filię excepta fuerit. confimili ratione fuit Delphinus inter sydera collocatus, quia per-
fusa fuit Amphitrite vt nuberet Neptuno: vel vt alij maluerunt, quia Arion Me-
rhymanæus ab illo fuerit seruatus. Enimuero quod hæc non capra, sed mulier
fuit, vel ex eo patet, quod Amalthea Nyctei regis vxor fuerit, è qua Nyctime-
nen peperit, vt testatus est Apollodorus Cyzicenus. at de Capra satis, nunc de
Dodonæa sylua dicendum.

De Dodonæ.

Cap. XII.

Fuit celeberrimum omnium oraculorum Dodonæum, tum ob celebritatem
& conuenientis eorum multitudinis frequentiam, tum etiam ob glandium co-
piam, quæ in illa sylua nascebatur. nam vt testatur Virgilius libro primo Georg.
primus fuit victus mortalium, vt patet in his:

cum iam glandes atque arbuta sacrae

Deficerent syluæ, & victum Dodonæ negaret.

Et nos in nostris Venationibus ita lusimus:

Cum foret herba thomis primis mortalibus: antra

Frigida & arboribus intexta, palatia: potum

Profilientis aquæ riuus præclucidus vnda

Præberet: victumque Ioui sacra Molosso

Quercus, sanguineoque rubentes cortice bacca:

Strabo libro septimo Georgico. Dodonæum oraculum à Pelasgis constructum
fuisse scribit, quare & Homerus libro 7. Iliadis Iouem Dodonæum Pelasgicum
appellauit. Scripsum reliquit Plutarchus in Pyrrho Deucalionem ac Pyrrham
post diluuium venisse in Epirum ad oraculum Dodonæum, quod fuit in Thespro-
torum Molossorumque regione. Erat ibi sylua maxima, & densissimis quercu-
bus atque sagis refertissima, vbi eximia glandium copia nascebatur, quare poe-
tæ Dodonam per glandium copia usurparunt. Dicta sunt Dodonæ, à Nympha
Oceanitide, vel, vt maluit Hecateus, à Dodonæ Iouis & Europæ filia. Fama est
hoc in loco Pelasgum primum omnium mortalium homines docuisse glandi-
bus vesci: atque inter has illas esse vtiliores, quæ de sola sago legerentur, cum
antea radicibus atque herbis inutilibus, vel etiam lactiferis, aliquando videren-
tur. Hic ruguria ad arcendas pluuias, & propulsandas temporum mutationum
iniurias excogitauit, & tunicas è suillis corijs contexere docuit: cuiusmodi per
quoddam tempus in Eubæa & in Phocide homines vsi sunt obscuriores, vt scri-
psit Andron Teius in sua navigatione. Inde vero accidit, cum quercus & sagi mu-
tae essent in sylua Dodonæa, vt Lucianus in amoribus è sago reddi oraculum ita
dixerit: αὐτὴ τὰ χαλὰ ἀνέσταντο ἐν τῷ δῶδων ὄρει, καὶ τὸν ὄρον ἀμείνον ἱερὸν ἀνὰ τὴν
ἑσθὴν γὰρ λυτὰ ἰστέ, sicut sagus illa, quæ in Dodonæ, ex ramis sacra emittens vo-
cæ. Erant autem ambigua admodum antiquorum oracula, quippe quæ non nisi tractis
negotijis plerumque intelligi possent. Quis Iophon Gnothus vir acri promptoque in-
genio

genio intelligendis oraculorum responsis plurima illorum oraculorum heroicis carminibus mandauit, & conatus sit docere homines quo pacto illa commode interpretari possent. Cum tamen Homerus in libro 6 Odyssæ id oraculum de quercu ita inquirat:

τοῖς δ' ἔς Δωδωνίην φάτο βύμναν, ὅρα θεοῖο
ἔκ δ' αὖτις ὑψιπέμοιο Διὸς βουλήν ἐπαύσατο.
Dodonamque serunt illum mox esse profectum,
Consilio Iouis de quercu captraret vs alta.

Memoriae prodidit Pausanias in Achaicis apud Acarnanes & Aetolos, & Epiro-
tas, & earum regionum finitimos populos valde inclita fama fuisse oraculum,
20 quod de quercu columbarum reddebant responsa. Nam cum duae essent columbae,
diuersorum populorum legationes vel aliquo morbo, vel sterilitate agrorum,
vel aliqua publica calamitate laborantium ad capienda responsa, quae remedia forent earum calamitatum, eo confluebant, atque audiebant illarum columbarum
vocem. Atqui varijs temporibus varijs modis responsa dabantur: nam primum
loquebantur ipsae quercus, deinde duae mulieres sacerdotes responsa dare coe-
perunt, quarum una Peristera, altera Triton vocabatur: atque cum Peristera col-
umbam significet apud Graecos, hinc locus datus est fabulae, quia duae columbae
responsa redderent. Alij duas columbas re ipsa locutas fuisse arbitrantur, quod
20 etiam fortasse accidit, cum potestas esset tenebrarum: ac mali daemones & haec,
& his multo magis admirabilia agerent: ut depreffa tenerent populorum inge-
nia, ne ad diuiniora tollerentur. Nam nemo ferè est eorum qui viuunt, quin
harum rerum miraculis, cum loquerentur statuae & volucres, & auguria ventu-
ra praedicarent, & animalia multa significarent, in eam religionem antiquorum
fuisse irretitus. ¶ Quare hoc etiam est cur magis gratias Domino Deo nostro
habeamus, quod per unicum eius filium Christum vniuersa fallacium oraculo-
rum multitudo prosligata est, omnesque mali daemones cum suis templis ita sunt
euerfi, ut nulla illorum iamdiu appareant vestigia. conculcata sunt altaria, excisi
luci, combusti libri, quibus sacrorum ritus continebantur, obliuioni datus est vi-
30 scimarum delectus, explosi sacerdotes & lenones earum fallatiarum. Neque vi-
lus prope est, quin verum, sanctum, ac sincerum Dei cultum possit cognoscere,
nisi si quis pro religione simulata flagitiorum licentiam sibi dari cupiat. Nam si de
vero ac legitimo Dei cultu solum sit inter homines controversia, ac non potius
de proprijs singulorum commodis, vel intra triduum res iudicari posset, fieretque
statim vnus pastor, & vnum ouile: neque quod ridiculum est, & misericordia pla-
ne dignum, tot bella pro religionibus orirentur. Est enim verus Dei cultus in ra-
tione, & pietate, & integritate: non in armatis, aut in equorum cataphractorum
pectoribus, aut in bellicis tormentis collocandus: neque qui plus potest in bello, is
magis est religiosus, aut magis vir bonus, sed qui probabiliorem sui consilij ratio-
nem afferre poterit. Quis enim animo per enses aut nitentes galeas persuaserit,
40 qui, cum diuinus sit, nullam vim omnino patitur? Nullum est tormētum bellicum
neque fortius neque maioris impetus ad animum impellendum, quam sit ratio: qua
sola victus animus vel victricem sequitur rationem, vel ita pudore deterretur, ut
oculos attollere aduersus victricem sine pudore minime possit. Verum haec alte-
rius sunt negotij, nos iam ad institutum opus redeamus. Ac de Niobe dicatur.

De Niobe.

Cap. XIII.

Niobe, quam Tantalus & Euryanassa, alij Pelopis, vel, ut alij putarunt, Tayge-
tes vnus ex Pleiadibus filiam fuisse narrant, multorum filiorum fuit ma-
teri:

ter: quæ cum gloriaretur supra modum tum ob illorum multitudinem, tum etiã ob formæ præstantiam, ausa est se dijs immortalibus comparare, vel etiam antepone. Sic enim gloriatur apud Ouid. lib. 6. Metamorph.

Quis futôr auditos, inquit, præponere visis
Cœlestes? aut cur colitur Latona per aras?
Numeri adhuc sine thure meum est? mihi Tantalus autor,
Cui licuit soli superiorum attingere mensas.
Pleiadum genitrix soror est mea: maximus Atlas
Est auus, ætherium qui fert cernitibus axem.
In quâcumque domus aduerſi lumina partem,
Immensæ spectantur opes, accedit eodem
Digna Dea facies: huc natus adijce septem,
Et totidem iuvenes, & mox generosque nutusque:
Quærite nunc habeat quam nostra superbia causam.
Quoque modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi.

Atheniensis tamẽ Apollodorus Nioben scribit lib. primo Biblyothecæ fuisse Phœonem regis Peloponnesi & Laodices filiam, cum Tantalum alij diceret fuisse eius patrem. Nonnulli hanc Zetho, alij Alalcomeneo, alij nupisse Amphioni Thebano dicunt, ut est in libro tertio Biblyothecæ. Verum cum dux fuerint Niobæ, ut arbitror, de Tantali filia solum sermo est. De numero filiorum, quos illa Amphioni peperit, non conueniunt inter se scriptores: Herodotus duos tantum mares, ac tres feminas Niobes fuisse scripsit, ut testatur idem Apollodorus. Homerus lib. vltimo Iliad. sex mares, & totidem feminas illam habuisse ita inquit:

ἥ τ' ἄρ' ἐξ ὧν δὲ καὶ παῖδες ἦν ἡ γὰρ ποσσὶν ὄλοντο
ἔξ μιν θυγατέρας, ἔξ δ' υἱὸς ὕβριοντες.

Namq; domi periere illi bis pignora sena.

Sex hæc, totidemque mares, pulcherrima pubes.

At Hesiodus decem mares ac totidem feminas peperisse Nioben credidit, ut scripsit idem Apollodorus. Alij septem mares, & totidem feminas fuisse maluerunt, quæ communior est sententia. Verum illa ob filiorum præstantiam non solum ausa est, ut dicebatur, Latonam in contentionem felicitatis prouocare, sed etiam contumelias & impudicis verbis ita laceſsiuit & irritauit, ut Diana sex filias, at Phebus totidem filios puberes sagittis confecerit, ut ait Plutarchus in libro de superstitione. Occisa sunt domi filia, at in Cithærone venâtes mares ab ipso Phebo, aiunt Ismerium vnum & filijs Niobes ab Apolline idem impatentia doloris se in flubiũ Cadmi pedem vocarum confecisse, qui post ab ipso fuit dictus Ismerus in Beotia non procul à Thebis. Ouidius tamen inquit quatuordecim fuisse ceteros, cui sententiæ adæquitur etiam Antipater in his carminibus:

τὰν τάλιν ἐξ ἡ ποχ' ἀδὲ δὲ ἐπὶ τὴν τελευτῶσα

Τὰς μὲν ποῖβ' ὅνμα, καὶ ἀρτέμιδι.

κόρη γὰρ προὔπημι, καὶ κόρας φόνον, ἀρεσίδ' ἀροῖται.

Διοσὺ γὰρ Διοσὺς ἐκτανὺν ἰβδὸν μάδ' αἶ.

ἀδὲ τὸς αἶ ἀγέλας μάλ' ἢ παρὲς, ἀ παρὲς εὐπας,

οὐδ' ἐφ' οὐ τλαίμεν λείπειται γυροκόμοι.

Μάτηρ δ' οὐχ' ἔσθ' σφαίσι δ' ὅτιρ θέμις. ἀλλ' ἔσθ' μαθηρὸς

Παῖδες ἐξ ἀλγεῶν τε παῖδες ἀγνοῦν τὰ φόνον.

Ἄνταλ' καὶ δὲ οὐ γλῶσσαι δ' ἡλέεσθ', καὶ σὺ κόρυραν

χ' ἀμείβεσθ' ὅτιρ, σὺ δ' ἐπὶ δέμα λίδας.

Tantalus hæc ipsa hæc, bis septem pignora eodem

Cc 1 Venire

Ventre tulit, mastrat Phœbus, & alma sorori
 Mas maribus eadem tulit, atque puella puellæ,
 Prostravere duas sic duo & hi hebdomadas.
 Quæque parens fuerat quondam diuissima natis,
 Illa senecturi est orba relicta parens.
 Nec, veluti mos est, matrem comitata sepulchro
 Pignora sunt: natos sed comitata parens.
 Tantalæ, reque tuoque; necavit sanguine natam
 Lingua, tibi lugens saxea forma timor.

- 10 Fuerunt autem nomina filiorum Niobes, ut ait Zezes histo. 141. qui nax chiliad. Sipylus, Agnor, Phædimus, Ismenus, Eupnytus, Tantalus, Damafichthon, filia Naxa, Cleodoxe, Astyoche, Phætha, Pelopia, Egyge, Chloris. At Apollodorus Minytum pro Eupnyto dixit, & filias ita nominat: Ethoëam seu Theram, Cleodoxam, Astyochem, Phthiam, Pelopiam, Astyratheam, Ogygiam. Ovidius tamen Alphenorem vel Ilioneum filijs Niobes adiecit. Pausanias Argum Niobes filium memorat in rebus Corinthiacis, alij Amyclam quandam nominarunt, alij Genuam, quamvis plerique crediderint Genuam fuisse Axioteæ vxoris Promethei filiam, quæ Genuæ vrbis fundamenta iecerit in litore maris Ligustici, alij in staurasse prope euerfam maluerunt. Isacius Homoloidem & Pelagum filios fuisse Niobes inquit, & Pelago quidem patrem Iouem tribuit, cum primam omnium mulierum inquit Apollodorus cum Ioue cōgressam fuisse, ac peperisse ex illo Argum. Chloris præterea fuit aliquando Melibæa vocata, quam vna cum Anuda & seminis superfuisset memorant, & maribus vero Amphionem, quia ille Latonam supplices ut sibi parceret precatæ sunt, ut ait Pausania in Atticis. Cum tantam filiorum copiam vno die Niobe amisisset, quæ est rerum humanarum inconstantia, non magis prudens fuit in ferendis aduersitatibus, quam fuerat in felicitate, & rerum omnium copia. Dicitur igitur Deorum miseratione, cum tantâ doloris magnitudine perferre non posset, in saxum fuisse conuersa, ut significauit Ovid. lib. 1. de Pôto: Felicem Nioben quamvis tot funera vidit.

- 30 Quæ posuit sensum laxea facta malis.
 Et Callimachus in hymno in Apollinem:

καὶ μὲν ὁ δακρυέης ἀναβλάσται ἀλγὰ πένθος
 ὅς τις ἐν φρυγίῃ διὰ τοῦ λίθου ἐκίρηται
 μέμνον ἀντὶ γυναικὸς ὅτι ζῶντι χαυνούσῃ.
 Existit petra suos pariter lachrymola dolores
 Humida, quæ quondam Phrygijs induruit oris:

Nunc quoque marmor hiat triste & lachrymabile quiddam.

- Fama est Nioben visa filiorum morte è Thebis in Sipylum cōtendisse, quare scripsit Pausanias in Atticis huius imaginem filicem ac præruptam crepidinem in Sipylo fuisse, quæ quasi ad opticam rationem excisa, prope existenti neque lugentis, neque mulieris quidem formam præ se ferret: ac procul existentibus & mulier, & mæsta, & lugens videretur. De illa imagine, quod esset in Sipylo Mygdonia monte, ita meminit Ovid. in epist. Acontij:

Quæque superba parens saxo per corpus oborto

Nunc quoque Mygdonia flebilis astat humo.

Facta fuit autem lapidea non repente, cum id à Dijs proposcisset: sed paulatim ut videtur Sophocles in Antigone his versibus significasse:

ἤμενος δ' ἡ λυγρὰ τὰν ἀλγέων
 τὰν φρυγίαν ἔχων
 τὰν τάλαν, Στυλῶ πρὸς ἄκρην

ταὶ νύκτις οὐκ ἀπύρρις
 τῆς τρεῖς βλάστη δαμάσκηον
 Audui metissimam perijisse
 Phrygiam hospitem
 Tantal. Sipylo in summo
 Quam hederæ in morem peruicacis
 Saxosum germen domuit.

Quam idem poeta in saxo sepulchro lachrymari inquit in Eleätra, cum sepulchrum sit eius corpus lapideum factum. Atque hæc de Niobe Tantalii filia omnia prope dicta sunt. ¶ Niobe fuit Phoronei Peloponnesiæ principis, & Nymphae Telodices, vel Laodices filia, de qua dictum est superius, atque eadem fuit soror Apidis, qui cum asperius in Peloponneso imperaret, à Telxione de medio fuit sublatus. Cum tamen alij non sororem, sed matrem Apidis Argiuorum & Sicyoniorum regis illam fuisse dicant: qui regno postea Argiuorum Aegialeo fratri permissio in Aegyptum profectus, Isidem uxorem duxit, ibique regnavit. Multis deinde beneficijs in homines Aegyptios collatis, multis rebus vtilibus humanæ vitæ inuentis, Serapides nomine eximie cultus fuit post mortem ab Aegyptijs, & sub forma bouis viui eius numen honoratum: quoniam id animal humano generi omnium cæterorum ferè sit vtilissimum. Scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis non quouis anni tempore, sed æstate tantum Niobes statuam lachrymari solitam. Similem mutationem passa fuisse dicitur anus quædam ob iram Veneris: nam in saxum & ipsa fuit conuersa. Fabulantur enim quod cum Venus Dijs esset irata, quia passi fuissent ipsam cum Marte à Vulcano in rete ligari, & idcirco in sylvas Caucasias se addidisset ob pudorem, eam Di omnes frustra diu quæserunt. at anus locum indicauit vbi latebat Venus, cum à Deo quodam fuisset interrogata, quare illam ita mutauit: de qua ita meminit Lycophron in hoc carmine:

καὶ τὴν περὶ γὰρ ὁ μαρμαρομένην Νύκτα.

Anumque factam marmor ipsam frigidum.

Fama est præterea quod cum Apollo & Diana superioris Niobes filios interemissent, Iupiter omnes homines in lapides per nouem dies conuertit, ac decimo die priori formæ restituens permisit ut illi sepelirentur.

¶ Hæc fabulosa sunt, quæ de Niobe passim circumferuntur. Nunc antiquorum sententiam ex his exprimamus. Quemadmodum per superiora exempla nos antiqui sapientes ad beneficentiam atq; ad liberalitatem adhortabantur, cum & nauem, & capram coelestem, & multa animalia vel in cælum inter astra retulerint, vel diuinis honoribus prosecuti sint: ita per hoc exemplum ab arrogantia temeritateque retrahentes, ad prosperas fortunæ vicissitudines æquo animo ferendas nos alliciebant. Fuit Niobe Tantalii & Euryanassæ filia: ac tantulus auaritia, Euryanassa opulentia est. ex his nascitur mortalium superbia, cuius & Deorum despicietia, & amicorū contemptus, & beneficiorum vel à Dijs vel ab hominibus acceptorum obliuio, affectu esse consueuerunt. Hæc igitur Niobe siue superbia, siue temeritas putanda sit, tantam filiorum multitudinem circa se circūspicit, ut mirifice animus extollatur. nam ex altera parte diuitias, honores prope diuinos, qui diuitijs habentur: ac nobilitatem maiorum: & altera amicos complures, & affines, & clientelas frequentes, & effusam vndiq; salutantium multitudinem hæc inuictur, quare se inuidiam, & omnes humanas facultates longo intervallo superasse putat: ac neq; Deū quidem ipsum vel feliciorum, vel potètiorem esse arbitrat. Vbi aliqua domus vel ciuitas in tantum superbiz creuerit, vindictam Dei & euersionem proximam esse scito, ut per hanc fabulam admonemur.

Nam ubi quis ita fuerit elatus animo, tunc eum neque filij, neque affines, neque nobilitas, à diuina vindicta protegere possunt: quia nullæ tam immentæ sunt facultates, quas vno die diuina potentia euertere non possit. Vbi fortunæ concussæ sunt, terga vertunt affines, priores amici diffugiunt, nulla reliqua est clementia, solus incedit, quem antea multi stipabant, à nemine saluatur, sordet nobilitas sine diuitijs ab omnibus neglecta. ad deprimendam igitur temeritatem mortalium Nioben introduxerunt antiqui multis præclaris rebus gloriantem, quæ tanta felicitate elata fuerat, ut vel Deos ipsos paruifaceret, quam tamen repente ex omni felicitate deiectam dixerunt. Ad has calamitates ita Niobe obstupuit
 30 se dicitur, ut neque lacrymas, neque vocem, neque lamentationem ullam emisisset: de qua ita scripsit Cicero libro tertio Tusculana. Disput. & Niobe fingitur lapidea, propter æternum credo in luctu silentium. Quod si animo non ita fuisset temerario, neque tantopere felicitate elata, in eas calamitates non incidisset: aut si contigisset illi capere post acceptam cladem, seque non perpetuo virentia germina, ut ita dicam, peperisse cognouisset, sed quæ ubi collibuisse Deo arescere possent, & diuinæ voluntati satisfecisset, & non fuisset in lapidem conuersa. Est enim sapienti semper illud sapiens dictum in ore habendum, quod ita dicit:

ὁσὺ μὴ ἐκτρέδ' ἐν δ' αἰεὶ ἰσχυρεῖ σπέρτῳ.

Est nemo felix, hoc nihil præstet Deus.

30 Fuerunt qui rem ad historiam referre conati sint, dixerintque acerbissimam pestilentiam aliquando fuisse in Phrygia, atque eodem die Niobes filios omnes interisse, cum multos haberet. Atque cum pestilentia autor sit sol & luna, quia ex calore vaporumque copia illa nascatur, proditum est in fabulis Apollinem & Dianam illos sagittis confodisse. ad tantos dolores cum obstupuisse, & prope sine sensu Niobe mater eorum videretur, dixerunt fabularum artifices illam fuisse in lapidem conuersam. Dicti sunt homines eo tempore in saxa à Ioue mutati, quia crudeles sunt homines & inhumani ob metum in his opportunitatibus, neque ullus est vel affinitatis, vel amicitia firmus nodus. Verum cum decimo die cessasset pestilentia, tunc sepulturam dicuntur obtinuisse. at nunc de Thamyri dicamus.

De Thamyri.

Cap. XIIII.

30 **T**hamyris Philammonis & Arisæ filius, vel potius Agriopæ nymphæ ut quidam maluerunt, genere Threijcius fuisse creditur, cum Agriopa fuerit incolæ Parnasi, quæ cum in vtero gestaret fertur Odryas migrasse, cum Philammon eius nuptias recusaret, vnde Thracem postea Thamyrim crediderunt. fuerunt enim Odryas vrbs Thraciæ per id tempus sane nobilis & opulenta. Thamyris igitur ubi adoleuisset, forma corporis præstantissimus ob animi dotes omni laudem genere floruit, atque inter cæteras eius virtutes illa etiam commemoratur, quod eius cæcumen ita sonorum, itaque concinnum fuit ut ab ipsis Musis comparatum videretur. Scriptum reliquit Plutarchus in libro de Musica hunc bellum à Titanibus aduersus Deos gestum tanta concinnitate orationis, tantaque modulationis suauitate composuisse, ut nullum poema videri posset præstantius. Sed quoniam cum præstantia ingeniorum semper fere coniuncta est superbia, arrogantia, & penè temeritas, & cæterorum in eo genere præstantium contemptus, aulus est Thamyris vel Musas ipsas, pet quas ipse cæteros antecelluit, contemnere, conuicijs afficere, & in certamen cantus prouocare, cum gratius potius illis pro acceptorum magnitudine agere conueniret. Hic Thamyris cum esset in Messenia, atque ex Oecalia ciuitate Dorium versus, illud fuit visus nomen, proficisceretur,
 Musas-

Musasque in certamen cantus provocasset, dicitur illas obuias habuisse, cum quibus pactus est, si vicisset, se velle cum omnibus cōgredi, sin victus fuisset, illarum arbitratu se pœnas subiturum, ut scripsit Mylæanus Asclepiadas, qui à Musis victus statim oculis captus fuit, & canendi scientia priuatus, ut testatur Homerus in secundo Iliadis his carminibus:

καὶ δ' ὅριον ἐνθάδε Μοῦσαι
 Ἀντίμενοι, θάμυριν τὸν θρηῖκα παύσαναι αἰοδῆς,
 οἷχαλινθην ἰοῖτα παρ' ἑυρύτου οἷχαλινθός.
 σὺ το γὰρ ἐν χορῷ μὲν νικησάμεν, εἰ περ' ἂν αὐτὰς
 Μοῦσαι αἰοδῆται, καὶ δὲ δῖος αἰγυγχοῖο.
 Αἰδὼ χορῶσά μιν αἰσῶν, αὐτὰρ αἰοδῶ
 Θιαπεῖλιν ἀγέλαο, καὶ ἐκλέαδον κίθαριν.

10

Et Dorion, hic vbi Musæ

Oechalia Thamyrim redeuntem carmine Thracem

Priuauit, fuit ausus enim se vincere Musas

Cantando iactare, modo ne prælia virent:

Occurrantque sibi Musæ Iouis inclyta proles.

Irata Musæ cæcum fecere sed illum:

Et cantum, citharamque viro rapuere superbo.

Cum vero lyram in fluuium proximum abieciſſet, effecit ut is fluuius à iacien-
 da lyra diceretur poſtea Balyra. Paulānias tamen, in Meſſeniaciſ id morbo Tha-
 myri accidiſſe ſcribit, cum & Homero, & alijs nonnullis perſimile Thamyri ob
 nullum Deorum contemptum, ſed ob aliquam naturalem imbecillitatem conti-
 gerit. ¶ Prodicus vero Phocaenſis, qui carmina in Miniadem compoſuit, apud
 inferos ſupplicium pati Thamyrim ſcripſit, ob ſuam in Deos temeritatem & ar-
 rogantiā: quod quidem rationi magis conuenit, cum tantæ arrogantiz pœnæ
 luendæ breuiſſimum ſit tempus humanæ vitæ curſus. ob eam calamitatem ocu-
 lorum ſerunt ceſſaſſe Thamyrim à componendis carminibus, quare dictæ ſunt il-
 li Muſæ cantum & citharæ peritiā ademiffe. At quam ridicula eſt Dij boni
 alienarum ineptiarum deriſoris Zezæ explicatio, quam prodidit chiliad. 7. hiſto.
 108. inquit enim Thamyrim nobilem fuiſſe poetam, qui mūdi creationem quin-
 que millibus verſuum complexus ſit, ſed cum eſſet ſuperbus & arrogans, eiſque
 ſcripta periſſent, fabulari ſunt antiqui, illum cum Muſis certante, & factum cæ-
 cum, ac diuinam cantilenam illi fuiſſe ademptam. Hæc explicatio fabulæ quam
 topere frigear, quis non ſentit? non enim propter has ambages, & nugas aniles,
 fabulæ fuerunt excogitatae ab antiquis: ſed, ut dicebam, quo nos Deorum metu
 & reuerentia, ab inani arrogantia abſterrent eorum exemplis, qui cum arrogan-
 tes fuiſſent, pœnas ingentes ſuæ temeritatis dederunt. ut eſſemus acceptorum à
 Deo beneficiorum memores, ut neque nimis aduerſis deprimeremur, neque ſeli-
 cibus rebus nimis extolleremur: quorum vitiorum vtrunque & Deo minime
 placet, & homine ſapiente eſt omnino indignum. Hæ cauſæ fuerunt, ut mihi qui-
 dem videntur, multo honeſtiores & probabiliores cur fabulæ huiusmodi ſinge-
 rentur, quamvis alicuius hiſtoriz fundamento fulciuntur. Atqui neque Zezis
 quidem ridiculas interdum explicationes ipſe deriderem, cum humanum eſſe
 ſciam errare aliquando & labi ac falli, niſi & ille fuiſſet vel ipſo Thamyri arro-
 gantiſque atque importunior, & ne multa dicam, niſi ille vel leuiſſimos ceterorum
 ſcriptorum errores grauiſſimè inſectaretur. nemo enim vir bonus atque prudens
 debet aliorum de dignitate quidquam detrudere ſcribendo, ſed omnia ſua ſcri-
 pta conferre & adherere ad præſentium poſteriorumque omnium vtilitatem & in-
 ſtitutionem. qui vero maledicta, nugas, res turpes literis committunt, tales haberi

iure debent, qualia sunt eorum scripta, quæ certe parum reperiuntur plerunque a moribus animique consilio discrepare. at nunc de Marfya dicatur.

De Marfya.

Cap. XV.

Marfya quoque Phrygius tibiçen ob similem huic temeritatem & petulã-
ciam non leue supplicium subiit. Hic Thyagnidis fuit filius eius, qui
primus omnium mortalium leges musicas ad laudes Deorum, quibus in solenni
tatibus Græci vsi sunt, accommodauit, qui Marfya ausus est cum Apolline de
10 tibiçum peritiã contendere. Fabulati sunt hunc magna consuetudine cum Cy-
bele fuisse coniunctum, sed diu postea peruagatum in Nyfam ciuitatem ad Dio-
nysum, qui ibi regnabat eo tempore, peruenisse: vbi cum Apolline illic inuen-
to, qui cum ob alia multa præclara, tum ob inuentam citharam, & artem pulsã-
dæ citharæ magno in honore habebatur, ausus est contendere. cum ipse tibiças
à Minerva cicadas suscepisset vt aiunt, iisque inflandis factus iam peritior sibi
videretur. Apollinem igitur in certamen musices prouocauit ea conditione, vt
victor victo quodcunque libuisset, imperaret, vt testatur Pausanias in Phocaiciã.
Idcirco manit ea consuetudo postea in magnâ matris sacrificiis, vt adessent illis
etiam tibiç, vt ait Myrleanus Asclepiades. in eo certamine igitur cum Apollo ci-
tharam pulsasset, mox ore cantabat: at Marfya tibiçis inflandis tantum erat
20 peritus, quare etiam victus poenas dedit suæ temeritatis. Quirem etiam
planius explicare voluerunt, addiderunt his quod Nyfai iudices sunt electi quo
tempore Marfya contendit cum Apolline. nam primum tibiçis ita est vsus Mar-
fya vt auditus stupore repleretur, appareretque ob suauitatem longe præstare
aduersario. cum iudicibus ostentare simul artem decreuissent, aiunt Apollinem
rursus ad citharam cantum accommodasse, quare vicit tibiças repetitas. at ille
nitebatur docere iudices quod præter omnem æquitatem vinceretur: quod ar-
tis, at non vocis, comparisonem fieri oportere, ad quam cithara & tibiçæ sunt
referendæ, non autem res duas cum vna conferri oportere. Apollo respondit
30 quod nihil plus æquo obtineret, quia Marfya quod sibi conueniret, fecisset,
cum tibiçis inflasset, oportere hanc legem igitur vtrisque imponi vt vel ambo,
vel nemo ore vteretur, sed solis digitis proprium vsum ostenderet. Istud certamẽ
commisum fuisse non procul à Celenis, siue vt nunc vocatur, non procul ab Apa-
mea ciuitate iuxta lacum, in quo ad vsum tibiçum optimi calami gignuntur,
scriptum reliquit Strabo libro 11. ex eo lacu dicuntur manare fontes Marfya flu-
minis, cum Ouid. libro 6. Metam. Marfya scribat fuisse ab Apolline in flu-
uium mutatum. Nam fama est apud eundem lacum tibiças à Minerva fuisse in-
uentas, quas cum illa inflaret, seque in lacu conspexisset, orisque turpitudinem
vidisset, & tumorem, illas abiecit, secedite à me inquiens malæ corporis depraua-
tiones, vt ait Athenæus libro 14. has cum reperisset Marfya, qui multo ante
40 bella Troiana floruit, non solum inflauit, cæterosque illarum peritiã, antecelluit
sed etiam Doricæ musicæ postea, geminarumque tibiçum fuit inuentor, sicut
Amphion Lydiæ, vt testatur Plut. in libro de Musica. atque apud Dorion oppi-
dum Peloponnesi hic idem ausus fuerat. Musas ad certamen cantus prouocare.
fama est igitur Marfya vbi cū Apolline decertãs victus fuisset, de pinu arbore pro-
pinqua fuisse suspensum, & excoriatum, vt testatur Nicander in his carminibus:

Πολλὰν καὶ πένθος γόους δὴν δάκρυα τμήξας
Μαρσύου. ἤχρη ποῖός τις ἀπέπλεα δούρατο γυῖον
Sæpius & lacrymas de pinu tritis ademit
Marfya, vbi Phœbus nudauit cortice membra.

Illud

Illud cum apud fluuium Midam prius vocatum cōtigisset, effecit v̄ fluuius postea Marſya diceretur, ē cuius sanguine nati sunt Saryi vt scripsit Agathardrides in rebus Phrygijs Penituit tamen celeriter Apolline tantę acerbittatis, quare chor- das citharę infregit, quas cum Musę inuenissent mēsen addiderunt, Linus licha- non, Orpheus hypaten, Thamyris pa- hypaten. postmodo cithara & tybij, in an- tro Dionysi depositis cum Cybelen amaret cum hac ad Hyperboreos vsq; pere- grinatur. E' pelle Marſyę vitis factus fuit, quem in Celęnorum ciuitate fuisse sci- bit Herod in Polymnia hoc pacto: οἱ δὲ ἐκείνους διαβάντες τὸν ἄλυστον ποταμὸν ὤμι- λησαν τῷ φρυγίῳ, δὲ αὐτῆς πορευόμενοι, παρεγένοντο εἰς καλαινάς, ἵνα σπύγῃ ἀναδύ- δουσι μαιαίδρου ποταμοῦ, καὶ ἄτερον οὐκ ἐλάσσονες ἢ μαιαίδρου. τῷ, ὄνομα τῆ- 10 γῆραις ἐδὲ κατὰ φρίκην, ὅς ἐκ τῆς ἀγρυπνίας τῆς καλαινῶν ἀνατίλλων, ἐς τὸν μαιάν- δρου ἐλάδῃ ἐν τῷ, καὶ ὁ τοῦ σιλωῦ μαρσύου ἀσπὲς ἐν τῷ πόλιν ἀνακρίματα τὸν ὡς φρυγῶν λόγος ἔχει ὡς Ἀπόλλωνος ἐκδ' ἀρήντα, ἀνακρῆμασθῆναι. Itti postea quā Halym transecerunt fluuiū Phrygię, per ipsam profecti Celęnas adierunt: vbi scātent fontes Mxandri fluuij, & alterius nō minoris Mxandro, cui nomē est Ca- tarrhactes. hic orit ē foro Celęnorū, & in Mxandrum influit: vbi est etiam Silenī Marſyę vitis in ciuitate suspensus. Fabulati sunt autē illum Marſyę casum apud fluuium Mxandrum contigisse, veluti attestari videntur illa carmina Philippi:

ἴμερον ἀλλήσαντι πολυτήτων διαλάτων
εἴπε λυγροδόγῳ φοῖβος ἐπὶ γλαφυρῶν,
Μαρσύην, ἐλυσάω τὸν ἔρμημα. τοῦ γὰρ ἀθήνη
Ἀλφειοῦ ἐκ φρυγίας ἔντος ἐλπίστατο.
οἱ δ' αὖ τ' αἰνέουσιν τὰ δ' ἐκ τῆς ἀγρυπνίας
τῷ ἐπὶ μαιαίδρου κλαυθῆς δ' ὕσασυλον ἔρην.
Fabula de Lotis resonabat dulce foratis,
Audijt hoc Phœbus, talia dicta dedit.
Marſya. non hoc inuentum tibi: Palladi ar ista
De Phrygia est olim fistula rapta Deę.
Talia si inflasset, non fleuisset tunc fata
Mxandri ad gelidas tristis Hyagnis aquas.

Nam certē quidem illud verissimum est, quod olim prolatum fuit ab oraculo 30
διὰ τ' ἀνὴρ ἔρξει, τοῖον τίλος αὐτὸν ἵκανει.

Qualia quique facit, talis finis manet ipsum.

est enim sermo Phrygum quod is de Marſya ab Apolline excoriato fuit suspen- 40
sus. Dicitur ea de caula vniuersis tibicinibus deinde iratus fuisse Phœbus, quem Sa-
eadę opera placatum postea fuisse memorant, cum is primus Delphīs Pythiū can-
tum cecinisset. ¶ Quid per hanc fabulam significare voluerint antiqui, manifestū
omnibus esse arbitror, quoniam dictum fuit ad superbiorum, & nimis elatorum
animorum deprimēdam temeritatem multas fabulas fuisse inuentas, quibus etiā
consolandi illia, qui molestiarum & calamitatum cumulis obruuntur, vti licet.
nā vt Deus in temerarios animaduertit, ita viros bonos aliqua calamitate oppres-
sos adiunat, quod & ipsum per fabulas antiqui nobis tradiderunt. Cretheis enim
Hippolyti filia Acasti vxor cum capta fuisset Pelei desiderio; neq; tamen Peleo
vt secum congregaretur persuadere posset, illum apud Acastum, quia suam pudā
citiam tentasset, accusauit. Hunc Acastus secum habens ad verticem Pelei mon-
tis ad duxit, atq; vincum feris laniandum reliquit, vt scripsit Diogenes in rebus
Smyrnat. Verum eius innocentia misertus Iupiter ense illi per Vulcanum mi-
sit, quo se à feris tueretur. deinde cum in urbem venisset paucis comitantib. Aca-
stū debellauit, & imperio ipse potius est. vt igit non est viri sapiētis aduersus di-
uinā Dei voluntatem ob pręsentē felicitatem & opulentia insurgere, sic in reb;

aduer-

aduersus non est cedendum viribus tempestatis, sed in vtriusque cetera animi moderatione, uti conuenit, nunc de Ixione dicamus.

De Ixione.

Cap. XVI.

ENimvero multo his sceleratior fuit Ixion Phlegya filius, ut sentit Euripides: ut Aeschylus, Antionis: ut Iherocydes, Pithones & Acthonis: ut vero alii Martis, & Pifidices. Hic enim Diam filiam Einei, vel, ut alii maluerunt, Deionei, uxorem duxit: cum pollicitus esset se multa munera socero mox esse daturum, nam mos erat antiquorum patribus sponsarum numerosa offerre, quod in his significauit Homerus.

Ἐπειδὴ δὲ τὸν βούς δῶκεν, ἔπειτα δὲ χίλι' ὕπτιον

Ἀγὰρ ὁ ποῦ καὶ οἷς

Dat certum prius ille boues, mille inde capellas.

Et pecudes promisit.

Deioneus igitur cum munera ob acceptam uxorem ab Ixione flagitaret, acriusque intaret, coactus Ixion inuitauit focerum tanquam ad conuiuium, & ad illa accipienda, quod se equitate mitigatum simularet. hunc Ixion in foueam carbonariam, quam tenuissimis tabulatis superius igne interius occultato instrauerat, d. trussit. cum illum ob eam eadem furor inuasisset, neque ullum vel Deorum vel hominum reperiret, a quo expiaretur, quia primus is ausus esset in affinitate coniunctum manus inferre, Iupiter non solum eius misericordia captus illum expiasse dicitur, quod cum magnopere poenituisset, sed etiam in coelum acceptum liberaliter tractasse, & a secretis constituisse. hic igitur pro tanta Iouis in se liberalitate ac munificencia, Iunoni stuprum ferre conatus est. quod cum illa Ioui significasset, non facile credidit Iupiter, quippe cui Belletrophontis, & Hippolyti casus essent cogniti: sed tamen palam oculis intueri voluit. dicitur igitur nubem in Iunonis formam coegisse, quam Ixioni obiecit, cum qua congressus Centauros suscepit. ob id facinus cum glorjaretur Ixion, passimque eblasteraret, ac eam, quam aduersus Iouem commiserat, turpitudinem tacere non posset, fuit e coelo ad inferos ob suam loquacitatem deiectus. hic rotæ ferreæ fuit alligatus, circa quam angues complures conuoluebantur, perpetuoque rotæ circumuolutæ motu agitabatur, ut nunquam posset quiescere: quod significauit Virgilius lib. 3. Georg. in his:

Inuidia infelix furias, amnemque fenerum

Coryri metuet, tortosque Ixionis angues,

Immanemque rotam. Et Tib. lib. 1.

Illic Iunonem tentare Ixionis ausi

Verfantur celeri noxia membra rota.

Memoria prodidit Strab. lib. 9. Phlegyam, non patrem, sed fratrem fuisse Ixionis, cuius filius fuit Pirichous, & Chiro, & alii. Hæc summam ea sunt, quæ de Ixione scripta apud antiquos inueniuntur: nunc quæ explicatio his, attribuat vellemus. Zetes grauiissime Pindarum ac Palephatum philosophum exagitat, tanquam vel tibi domesticam suppellectilem furati sint, vel Deorum immortalium templa spoliarent. Pindarum quidem, quia dixerit, quod ubi Ixion cum nubé ab Ioue summissa concubuisse, filium progeniuit sine Gratia Hyperphalum, qui se habuit cum equabus Magnesi in Pelio monte, ex quibus natum est genus partim matribus, partim patri simile. At Palephatum, quoniam Centauros dixit appellatos filios Ixionis, quia cum tauri agrestes in Thessaliam venientes fruges de uastarent: tum iuvenes fortes equos ascendentes in tauros imperum fecerunt, ac similibus pupugerunt. cum vero eos agrestes procul fuissent conspicati, existima-

runt

runt superna parte homines, inferiore equos esse, quia nemo equum ante id tem-
 pus conscenderat, & quia tauros illos pungentes vidissent Centauros appellas-
 se, quæ quo pacto tantum abhorreant ab antiqua simplicitate, & credulitate ho-
 minum, non video. At quam absurdam ipse postea attulit expositionem Dii bo-
 ni. Dicit enim Nubem seruam fuisse vocatam apud Pharaonem, quam Ixion
 pupugerit, & ex ea natum sit Centaurorum genus, qui à pungenda aura seu nu-
 be ita sint dicti. Quis vnquam per Deos immortales pungere in rebus Venereis
 vsurpauit? neque illud sane satisfacit, quod nittur in Græcorum fabulis modo
 Aegyptiorum, modo Chaldaeorum exemplis illas comprobare: cum multo ma-
 gis etiam moribus, & sacrorum ritibus hæc loca distarent inter se, & consuetudi-
 ne orationis, quam vel vestium forma, vel regionum intervallo. Quod si Aura
 apud Pharaonem serua vocabatur, aut oportebat in ea regione fabulam hæc fuis-
 se inuentam, aut ostendere illam in Thesaliam venisse, aut de his melius est ta-
 cendum, quam dicere illa, quæ nesciuntur. Natus est Pirithous à Dia & Ixione,
 qui propter familiaritatem centauros conuocauit ad nuptias. at cum sacrificauis-
 set Diis cæteris oblitus Martis Deum illum habuit iratum & inferum, inde ef-
 fectus est ut Dei ira & vino impulsus sint, ut manus lasciue in mulieres Lapitharum
 iniicerent, vnde celeberrima illa pugna & clades exorta est. Quod Ixion infidias
 socero struxerit, id historice dictum est: & penitentia deinde capus dicitur furo-
 re mentis fuisse correptus. Id homicidium cum primum commissum fuisset inter
 coniunctos, nemo eius consuetudinem aut amicitiam expetebat: quare de pa-
 tria profugere coactus est: & à Rege quodam (nam Ioues Reges omnes ob re-
 centem Iouis memoriam dicebantur,) perbenigne acceptus expiatus fuit, & à
 secretis, creatus, quare hæc narrata sunt, ut de Ioue. Hactenus mihi cõuenit cum
 Zeze: quia hæc ad historicam narrationem spectare cenfeo. Huius regis vxoris pu-
 dicitiam clam tentasse dicitur Ixion, quod illa grauiter ferens rem interim dissi-
 mulans aperit marito. Is non facile credens vxori rem oculis tenere voluit: tum
 mulierculam quæ Nephelē vocabatur instruxit pro vxore, ac vxori mandauit, ut
 iuberet eum in certum locum statuta hora noctis conuenire, quod eum præsto-
 laretur. Is igitur, ut statutum fuerat, veniens, pro vxore regis cum serua rem ha-
 buit, ex qua natus est Imbrus is, qui primus Centaurus fuit vocatus. Dicuntur
 nati fuisse præerea ex ipso Ixione & nube Odites, & Orneus & Phlegreus & Pho-
 lus & Ripheus, à quo dicti sunt montes. Postea vero dicti sunt Centauri non so-
 lum illi, qui ab Ixione originem duxerunt, sed plerique in Thesalia ad Pelium
 montem habitantes, quod in taurorum morem in hostes impetum facerent, ef-
 fectique prope in re militari furibundi. Hi primi equos celeses atque desultores,
 ut aiunt, conscendere, & pugnare ex equo inuenerunt, cum fræna etiam ab ipsius
 Lapithis, & ephippia, & omnis equestris suppellex fuisset inuenta. Inde fabulose
 dictum est Ixionem a Ioue expiatum in coelum fuisse acceptum, & Iunonis ten-
 tasse pudicitiam, & ob eam causam ad inferos detrusum. Nam ob cognitâ teme-
 ritatem fuit Ixion à secretis remotus, ex aulicâ familia deiectus & miserrimus
 omnium factus, cum perpetua tamen ambitione, gloriaque vexaretur. Cum ve-
 ro ex illa nascatur inuidia necessario, ideo dictus fuit ad inferos detrusus, rotæq;
 perpetuo motu circumuolutæ inter serpentes alligatus: quæ narratio non parum
 in inuidios. & ambitiosos homines conuenit, ut ait grauissimus autor Plutarchus
 in Agide & Cleomene hæc pacto: οὐκ ἀτόπως τινὲς οὐδὲ θαύλας συγχεῖν ἀαι πρὸς
 τοὺς φιλαδέλφους ἑαυτοῦ σιτὸν ἐπὶ τῷ ἑξῆσι μύθῳ. αἷς δὲ ἡ λέξις γινώσκω ἀν-
 τὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῶν κατὰ νύκτα οὐ τὰς γενόμεναι καὶ γὰρ οὐ τοὶ τῆς ἀετῆος ὡσαύτῃ εἰδὼ
 λαοὶ τῇ τῷ δόξῃ συναγίνεσθαι, οὐδὲν εἰλημμένους οὐδὲ ὁμιλοῦντας. ἀλλὰ νύθαι καὶ με-
 κρὰ πολλὰ πρὸς ἡμέρας, ἀλλοτρεῶς ἀλλὰς φορὰς φερόμενοι, ζήλοισι καὶ πάθεσιν ἐπὶ τὰ κοινὰ
 συνίττεσθαι.

ταύτης. Non absurde sane, neque imperite in ambitiosos Ixionis fabulam convenire nonnulli arbitrati sunt: quod is Nubem pro Iunone compresserit, atque ita natum esse Centaurorum genus. Nam qui gloria tanquam imagine quadam virtutis alliciuntur, illi nihil sincerum, nihilque laudabile, sed multa illegitima & absurda agant necesse est, multisque agitationibus ferantur, cupiditatibus, & omnibus animorum affectibus obsequentes. Illi enim, qui pro virtute gloriam ex quibusvis rebus confectantur, aut qui pro vera sapientia falsam amplectuntur, multa indecora faciant oportet: quare monstro similes Centauri ex nube nascuntur. Et quoniam nullus eorum status est diuturnus, qui per illegitimas artes ad

- honoris apicem gloriæque contenderint, idcirco remotus a secretis, & ad inferos detrusus fuit Ixion, ubi perpetua poena præteritorum recordatione scilicet, discruciat. Ego sane non parum præclare hoc etiam fictum à poetis fuisse neque inutiliter ad institutionem vitæ censuerim, quod tanto gravius scilicet iure optimo supplicium esset Ixionis, quam cæterorum omnium, qui apud inferos torquentur: quanto maiora hic beneficia à Deo acceperat: quoniam id præclare scriptum est, quod cui plus remittitur, is plus debet. Hoc est fabulam hanc ideo fuisse fictam, ut per hanc significarent antiqui maxime omnium vitiorum invidiam esse Diis immortalibus acceptorum beneficiorum obliuionem: atque id etiam multo magis cum quis non modo obliuiscitur, sed etiā iniurias infert pro beneficiis, quod scelus vindicem esse Deum denique experitur. Hoc tamen vitium cæterorum omnium fere maxime patet, quod non semel experti sunt principes plerique, qui sibi ab illis parari insidias senserunt, quos ante omnes charos habebant, & ad maximas opes, supremosque honores prouexerant: sed & nuper prope singulare ætatis nostræ ornamentum ac omnium bonorum perfugium Franciscus Medicus Serenissimus Magnus Dux Hetruriæ Scds: quæ & ipsum, & Carolum Serenissimū Archiducem Austriæ ex omnib. principib. nostræ tempestatis solos meo quidem iudicio ob humanitatem, prudentiam, moderationem animi, magnificentiā, gloriam in omni genere virtutis, vere regios & imperare dignos ausim dicere. Ac de Ixione satis, nunc de Sisypho dicatur.

39

De Sisypho.

Cap. XVII.

Sisyphus cuius filius fuerit non patet, quem tamen nonnulli Aeoli fuisse arbitratum sunt, cum illum Ovidius & Horat. & Home. lib. 2. Iliadis ita Aeolidem appellauerit:

Σίσυφος αἰολίδης, ὃς ἄρα γλαυκὸν τέκετ' ἰδὲν.

Sisyphus Aeolides, cuius de semine Glaucus

editur.

Nam Apollonii enarrator οὐκ ἀπ' αἰόλου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν αἰόλων, non ab Aeolo scilicet, sed ab iis qui genus ducunt ab Aeolo, Sisyphum Aeolidem vocatum fuisse existimavit. Fuerunt qui putarent Meropen unam ex Pleiadibus illi nupsisse, de qua ita inquit Ovidius in 1. Fast.

40

Septima mortali Merope tibi Sisyphie nupsit.

Ex qua Glaucum, qui etiam Taraxippos vocabatur, qui fuit in Isthmo in hippodromo ab equis discerptus, & Creontem suscepit. Habuit ex aliis etiam foeminis alios filios, Therlandrum, Ornyctionem, Almuum, Metabum, Hofmum, Porphyriionem, aliosque complures: atque Ephyrā civitatem Peloponnesi habitavit, ut testatur Homerus Iliā 2.

ὅτι πόλις ἐφύρα μυχῷ ἄργεος ἰσθμοῦτοιο.

ἢ ἐπὶ δὲ Σίσυφος ταπεινὸς, ὃς περὶ τῶν γόνυτ' ἀνδρῶν.

Est Ephyræ vrbis Argi vicina feracis equorum,

Sisy-

Sisyphus hic habitat: cuius prudentia mira est.

Hunc astutissimum omnium mortalium fuisse memorant: quippe cum Autolyci sua tempestate insignis & nobilis laconis, qui non solum iureiurando, sed etiam praestigia ita homines decipiebat, ut alias res pro aliis caperent, fallacias repulerit. Cum enim in greges Sisyphi, qui tunc imperabat Corinthi, Autolycus aliquando occultasset, illosque mutatos reddere conaretur, frustra id egit: quoniam his gregibus Sisyphus suum nomen sub vngulis una litera contentum inuulerat. Id ubi vidisset Autolycus amicitiam contraxit cum Sisypho, atque illi Anticleam filiam in matrimonium dedit; ex quibus nata est filia eiusdem nominis, quam Laertes pater Ulyssis postea uxorem duxit, de qua ita Homerus 10

minit lib. A. Odyss.

ἡλθὲν δὲ τὴν Σίσυφον κατὰ τὸ δῖον

αὐτολύνου θυγάτηρ μεγαλήτορος ἀντικλῆα,

τὴν Σίσυφον κατὰ τὸν ἰὼν εἰς ἱερὸν ἱερὸν.

Atque anima accessit defunctæ deinde parentis

Anticleæ alto Autolyci de semine natæ.

Quam viuam liqui cum sacrae mœnia Troiæ

Acceſſi.

Fama est quod Iupiter Aeginam Alope filiam in locum vocatum Phliuntem portauit, ut illam comprimeret: quam cum Alope quaereret, non solum Sisyphus indicauit, sed etiam compressam à Ioue fuisse dixit. At Alope ut cognosceret an vera essent, quæ dicerentur, ad illam properauit: quam rem cum cognouisset Iupiter, hanc in insulam soli nominis vertit, & id supplicium Sisypho imposuit: ut saxum quoddam pregrande assidue supra montem apud inferos portaret, quod ubi ad montis verticem accessisset, sua sponte reuoluebatur ad radices montis, neque vlla vi retineri poterat. ut ait Pausanias in Corinthiacis, & Homerus luculentissime expressit lib. A. Odyss.

καὶ μὲν Σίσυφον εἰσὶ δὸν κρατὲρ ἀλγὲ ἔχοντα,

ἄανθας ἀλγόντα πάλαιον ἀμφοτέρωθεν.

ἦτοι δὲ μὲν σκῆπτρό μινος χερσὶν τε ποσσὶν τε

λαβὼν ἀνασθῆσκειν ποτὶ λόφον. ἀλλ' ὅτε μέλλοι

ἀκρον ὑπερβαλεῖν, τὸ τ' ἀποστρέψας κρατὰ ἴσ,

αὐτὸς περὶ τὰ πόδες κυλινδρεῖτο λαῶς ἀνιδνῆς,

αὐτὰρ ὅγ' ἀλγῶσας τεταμένους κατὰ δ' ἰδρὸς

ἔρπειν ἐκ μέσων, κοινὸν δὲ κρατὸς ὀρούς.

Sisyphon hic vidi duros perferre labores,

Ambabus manibus portantem pondera saxi.

Hic etenim manibus nixus pedibusque rotabat

In gens ad collem saxum: vix magna deorsum

Sed voluebat idem, ut collem superare parabat.

Rursus & id campum deuoluebatur in imum.

Tum miser hic rursus repetebat pondera sudor

Membra lauabat ei, labor est renouatus & idem.

Sisyphum mortuum esse in Ithimo & sepultum constat, ut est in Corinthiæ apud Pausaniam. Non defuerunt tamen qui Sisyphum aliis de causis, & multo probabilioribus ad inferos deiectum id pati supplicium arbitratii sint: nam quidam dixerunt, quia, cum esset Deorum à secretis, arcanas res Deorum diuulgasset, illud supplicium Deorum ipsorum iudicio apud inferos meruisse. alii inquit illum variis tormentorum generibus hospites, qui ad illum accessissent, excruciare solent, quoniam illi poenæ merito apud inferos illum fuisse addictum.

Alij

Alii putarunt additum fuisse illi supplicio propter perfidiam, quod dæmonas se-
 sellisset, qui dicunt eum mortuum descendisse ad inferos & Plutonem decepisse.
 nam moriturus iussit uxorem insepultum cadaver eicere, quod cum illa fecisset,
 petiit à Plutone ut ad uxorem castigandam liceret accedere, à qua tantopere fuisse
 neglectus, quod cito rediret. ubi Pluto illud concessisset, ad superos reuersus
 noluit amplius redire ad inferos. sed à Mercurio vi detractus illi supplicio addi-
 tus fuisse dicitur. ¶ Atque hæc omnia fere illa sunt, quæ de Sisypho ab anti-
 qui memoræ sunt prodita. Nunc quid hæc significent, inquiramus. ac primum
 omnium, explicatum fuit superius nihil magis diuinæ naturæ conuenire quam
 beneficentiam, & liberalitatem, & benignitatem: nihilque tam repugnare quam
 crudelitatem, & avaritiam, quippe cum crudelibus & avaris amicus Deus esse
 non possit: qui per beneficentiam viris bonis sit amicus. Cum enim Deus amet
 beneficos quantopere odio habere putandus est illos, qui etiam bene de se me-
 ritos iniuriis afficiunt? Etenim cum à secretis Deorum factus fuisset Sisyphus, pro
 accepto tanto beneficio cum etiam fidem violaret, merito grauissima patitur sup-
 plicia. Sin ii iospites etiam crudelis exitit, merito expetitur quæ sint crudelita-
 tis præmia: quia omne improbitatis genus vindicem denique habet Deus. Si quid
 quam rursus in Deorum contumeliam locutus fuit, ac Deorum arcana vulgauerit,
 quominus Dii ab hominibus colerentur, nihil creditus est pati præter improbi-
 tatis ac sceleris gravitatem. ut igitur detererent homines ab avaritia & a crude-
 litate, eosque ad liberalitatem, & humanitatem, & acceptorum recordationem
 adhortarentur, & ad Deorum cultum, ad seruandam fidem magistratibus, &
 regibus, qui nobis honorem detulerunt, hæc ficta sunt ab antiquis. Lucretius
 tamen libro tertio in eos hanc fabulam conuenire scribit, qui magistratus & ho-
 nores à populo expetunt cum summa animi contentione: neque vnquam obli-
 nere possunt, vel quod indigni habeantur, vel quod in hoc etiam maxima vis sit
 fortunæ. Sic enim ait Epicureus poeta

Sisyphus in vita quoque nobis ante oculos est.
 Qui petere à populo falces, leuæque securas
 Impedit, & semper victus tristisque recedit
 Nam petere imperium, quod inane est, nec datur vnquam,
 Atque in eo semper durum sufferre laborem.
 Hoc est aduerso nixantem trudere monte
 Saxum, quod tamen à summo iam vertice rursus
 Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.

Tanta vero præstantia fuit antiquorum artificum in fabulis confingendis, ut nõ
 vnâ rem tantum sub his contineri voluerint, sed illas in diuersas sententias pos-
 se distrahî, ut multiplex utilitas ex his caperetur. per hanc ipsam fabulam igitur
 homines ab ambitione reuocabant, qua nihil prope est humano generi pernicio-
 sius: neque enim debet statim confugere ad laqueum, qui repulsam passus est,
 vel si præstantior ceteris existat: sed arbitrari multa, stulte fieri ab imprudente
 multitudine, aut ab inconsideratis iudiciis, cum maxima sit, ubique insipien-
 tium copia. sin alicuius sceleris sibi conscius extiterit, qui passus est repulsam, tunc
 debet vniuersæ vitæ suæ rationem examinare, & quod in se parum rectum cognou-
 erit, corrigere. se ad probitatem quam maxime accommodare, seque dignum
 præbere, qui ceteris hominibus imperet: quippe cum nullum imperium sit vel
 felix vel diuturnum, ubi impuri, viris bonis: stulti, sapientibus: imperiti, peritis
 mis in rebus administrandis dominantur. alii crediderunt Sisyphi saxum studiũ
 esse mortaliũ, atque collem illum siue montem esse vniuersum huius vitæ
 cursum: verticem ad quem Sisyphus nitēbatur saxum ad uolere, esse tranquillita-
 tem

sem & animi quietem: inferos esse homines, Sisyphum animam. nam cum anima iuxta sententiam Pythagoricorum ex caelo diuinitus in hæc corpora missa fuerit, quæ omnium diuinorum arcanorum fuit conscia, nititur omnibus viribus ad felicitatem, vitæque tranquillitatem peruenire, quam alii in cumulandis opibus, alii in honoribus & magistratibus; alii in gloria & celebritate rerum gestarum esse arbitrantur, alii in scientiarum cognitione, alii in eximia corporis forma, aut sanitate, aut nobilitate, aut in rebus huiusmodi, qui cum re optata potiti sunt, rursus in imum relabuntur, & qui ante in diuitiis comparandis erat anxius, nunc est in acquirendis honoribus, nunc in recuperanda valetudine sollicitus, atque ita semper in aliquam relabitur perturbationem, neque ad summam tranquillitatem potest vnquam peruenire. Sisyphus igitur à Ioue ad inferos detrusus non inlusse dictus fuit saxum frustra ad montis verticem aduoluere, cum quod ad summum peruenisse videbatur, tum rursus depoluebatur in planitiem. alii rem ad hist. traducunt, dicentes Sisyphum fuisse Teuctri scribam, qui ante Homerum Troiana bella scripserit, à quo ceperit Homerus Iliada, qui cum arcana patefecisset quædam Troianis graue supplicium, subiit.

De Tantalos.

Cap. XVIII.

Tantalus etiam, quem apud inferos torqueri modo timore impendentis saxi, modo rerum victui necessarium penuria dixerunt, impurus, & acceptorum beneficiorum immemor fuit. Hunc Eusebius Iouis & nymphæ Plotæ filium narravit in secundo Evangelicæ præparationis, cum tamen Ioannes Diaconus & Didymus Iouis & Plutus Nymphæ filium fuisse arbitrentur: quem Zetes hist. 10. chil. 5. Plutarchus quidæ matre genitum, at patre Imolo Lydiæ rege scribit. Lucianus in dialogo de Dipfadibus, Aethonis filium illum fuisse censuit, ut testatur hæc carmina:

τοῖα παλόντι δῖμαι καὶ τάλαντον αἰθονος υἱόν
Μηδαιμὰ κομισσάμενος δὲ Τάλαντον ὁδωμένο.

Tallia ferre puto quoque Tantalon Aethone natum,

Qui nullo potuit fonte leuare sitim.

Fuerunt qui dixerint Deos aliquando in hospitium ab hoc fuisse acceptos, qui cum lautum conuiuium illis parasset, Pelopem filium cæsum inter cæteras epulas apposuit, ut alii arbitrantur quod illum immolarat ad epularum magnificentiam, cum omnium rerum vel carissimum filium illis obtulisset. id cum Dii cæteri cognouissent ab iis epulis abstinerunt, præter vnâ Cererem, quæ ob raptæ aliæ dolorem pene desipiens inconsulto humerum edit, tum dii reliqui eius filii miser ti, eum rursus iecerunt in leberem, ac recoctum vitæ restituerunt, ut scripsit Pindarus in Olympicis in Hierone Syracusio his verbis:

Ἐπείνῃ καθαροῦ λέβητος ἔξῃ λα

κλωθὸν ἐλέφαντι φαιδίμῳ

ὄμῳ κεκαδμένον,

Quod ipsum è puro lebere exemit

Clotho elephantino splendidum

Humero decoratum.

- Nam & Lycophron bis pubescentem appellauit Pelopem, quia iunior restitutus à diis fuit, quam erat prius, ut patet ex his:

ὅγδ' ἡ δὲ νύκτωρ καὶ βαρὺ πόνον

ἐργάσατο γένε' ἰδόντος ἀρπακτῆρος.

Accessit huic pubes decora bis, grauem

Cupi.

Cupidinem vitauit is Neptuniam.

Cum vero illi deesset humerus, quem comederat Ceres, Dei eburneum fecisse dicuntur: qui humerus omnium postea Pelopidarum signum fuit, ut Sparti pilum, sicut testatur Isacius. verum quia Deorum epulas per humanâ cædem Tantalus contaminasset, violassetque ius hospitii, eum experiendorum Deorum causa filium mactasset, ut alii maluerunt, perpetuo epularum desiderio ad interos detrusus addictus est, qui tamen præsentibus lautilimo regioque apparatu semper habet epulas, neque villo pacto illas potest attingere, quamuis insatiabili fame excrucietur. Huic impedimento quidam putarunt esse Furiâs, quominus

10 illas attingeret, ut ait Virg. lib. 6.

lucent genialibus altis

Auræ fulcra thoris, epulæque ante ora paratæ

Regifico luxu: Furiarum maxima iuxta

Accubat: & manibus prohibet contingere iuuentas,

Exurgitque facem attollens, atque intonat ore.

At Homerus lib. A. Odyss. non à Furiis terreti ait Tantalum apud inferos, sed perpetua siti vexari, & in aqua esse perpetuo, quæ usque ad mentum absurgit: sed quoties labris attingere conatur, illa statim refugit: quod ipsum faciunt varia fructuum genera, quorum desiderio semper discrutatur, ut est in his:

20

καὶ μὲν τὰνταλον εἰσεὶδὼν χαλκῷ ἀλγέειχοντα,

ἑσπέρ' ἐν λίμνῃ, ἣ δὲ προσέπαλζε γαίην.

εὐτό δὲ δολέων, πένειδ' οὐκ εἰχέειν ἐλπίδας.

ὁσάν τι γάρ κεν οἷο γέρον πένει μενταίνων,

τοσά' ἔχ' ὕδαρ' αἰπολίσμιτ' ἀναβροχθῆν. ἀμφὶ δὲ ποσσὶ

γαῖα μελαινα φάνοις, κατὰ χεῖρας δὲ δαίμων.

Διὸς μὲν δ' ὕψι, πένελα κατὰ κρήνην χεῖ καρπὸν

ἔχουσι, καὶ ποταμοὶ, καὶ μύηται ἀγλαοκάρποι,

Συχοῦτε γὰρ κεραι, καὶ ἐλαίαι τρηβήσασαι.

τῶν γὰρ πρὸτ' ἰδύσει ὁ γέρον ἐπὶ χερσὶ μάσαδαι.

30

τάς δ' ἀσπίδας ἐπὶ πλάσι ποτινέουσι σκικέντα.

Tantalon hic vidi duos perferre labores.

Nanque erat in stagno mentum tangente, sitisque

Astidue urgebat: potandi at nulla facultas.

Nam quoties in aquam deffecit labra, refugit

Vnda levis toties absorpta, ac terra videtur

Sub pedibus: rursusque leuem Deus euocat vndam.

Hic sunt arborei foetus: præstantia mala

Punica, sunt oleæ, sunt ficus, pomaque forma

Insigni: senis allecant quæ cuncta palatum.

40

Sed quoties manibus tentat decerpere fructus,

Protinus hos ventus celeres in nubila portat.

Alii putarunt lapidem illius capiti imminere, qui quoties bibere conaretur, toties illius caput percuteret: atque saxum Tantalii supplicium ita esse scripsit Cicero lib. 4. Tusc. Dispu. cui miseræ, egritudini scilicet, proximus est is, qui appropinquans aliquod malum metuit, exanimantusque pendet animi: quam vim significantes multi poëtæ impendere apud inferos saxum Tantalo faciunt ob scelera, animique impotentiam, & superbiloquentiam. Euripides in Oreste nullo in loco ob rimcrem posse Tantalum consistere scribit, cum saxum illi perpetuo immineret: quam poenam illum pati inquit ob immoderatam linguæ petulantiam & dicacitatem, ut est in his:

Οὐκ

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δευρὸν ἄδ' εἰπεῖν ἔπος,
οὐδὲ παῖδες, οὐδὲ θυμὸς ἀνδρῶν ἀνδραγαθῶν,
ἢ οὐκ ἂν ἄρα τ' ἀχέος ἀνδρῶν τοῦ θύσις.
ὁ γὰρ μακάριος, καὶ οὐκ ὁ νιδίω τυχῶς,
Διὸς τιφικῶς, ὡς λέγουσι τὰνταλος,
καρυφῆς ὑπερβλήοντα δειμαίνων πύργου
ἀέρι ποτ' ἄται, καὶ τείνει τὰντλιν δίκλιν,
ὡς μὲν λέγουσιν, ὅτι θεοῖς ἀνθρώπος αὖ
κακῆς φραπῆς ἀξίωμ' ἔχων ἴσεν,
ἀνολᾶσεν ὄρε γλαῶσαν, αἰσχρῶς νόσον.

Nil tam graue est, laboriosum tam nihil,
Aerumna nulla, vel Dei ira incommodum,
Quod non virum natura mox susceperit.
Olim beatus ille (nec fortunam ei
Obijcio) natus ut ferunt Ioue Tantalus.
Saxum timens sibi imminet quod vertici,
Poenam hanc luit, quod peruolat per aera.
Causa est, ut ferunt, quod is vir cum foret,
Mensa Deorumque assideret, improba

Lingua fuit vsus: quod viro turpissimum est.

Tibullus autem in lib. i. videtur id tantum datum fuisse Tantalo supplicium exi-
stimasse, quod esset in aqua, perpetuaque siti cruciaretur, ut patet in his:

Tantalus est illic, & circum stagna, sed acrem

Iam iam poturo deserit vnda sitim.

Atq; Ouidius illud supplicium Tantalo irrogatum inquit ob loquacitatem, quia
secreta Deorum mortalibus diuulgauerit, ut patet in his:

Quarrit aquas in aquis, & poma fugacia captat

Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Alij ob raptam ab Ioue Aeginam Aiope patri indicaram eam penam subijisse Tan-
talo fabulantur, quod alij Sisypho tribuerunt. verum Corn. Gallus poeta pra-
stantissimus luculentis carminibus rem totam complexus fuit, quod ob im-
deratam linguarum licentiam scilicet Tantalus ad inferos fuit detrusus, quod ibi per-
petua fame ac siti premebatur, quod lingua est intra certos clatros viro pruden-
ti coercenda; quae si tacenda patefecerit, perpetuas calamitates loquacibus parte
in posterum, sic enim inquit,

οὐτος ὁ πρὶν μακάρεσσι συνῆσιος, οὐτος ὁ νιδίω

Πολλὰ κινεταρῶν πλησάμενος ποταμός,

Νῦν λιβάδος θητῆς ἰμείρεται ἢ φθοιρῇ δὲ

κράτῃ, αἰεὶ χέλευς ἐστὶ ταπεινοτέρῃ.

Πῶς λέγει τὸ τάρβυμα: καὶ ὅρνια μάνθανε στυγῆς.

οἱ γλαῶν προπετεῖς ταῦτα καλὸν ὁ μὲθα.

Qui satur ante fuit felix conuiuia Deorum

Nectare, quae superis pocula nota Deis:

Nunc cupit humanas epulas: sed semper ab ore

Vnda fugit, medijs stat sitibundus aquis.

Vnda bibe assatur, ac discito iura silenti.

Conuenit ista pati lingua proterua quibus.

Alij, inter quos fuit Zezes, Didymusque, putarunt hanc penam irrogatam
Tantalo, quia nectar & ambrosiam suis aequalibus impertiuere: ut ait Pinda-
rus in his carminibus:

D d μετά

μετὰ τριῶν τέτατον
 πόνον ἀθάνατον ὅτι κλέψας
 ἀμβροσίαν ποτόντος
 Νέκταρ ἀμβροσίαντος δῶκεν
 Post tres quartum
 Laborem immortalium quod furatus
 Coxtaneis conuiuis
 Nectar ambrosiamque dedit.

Hic filium habuit Procteam, Pelopem, aque Niabem. Bascylum, quod uxorem ha-

10 buit Anthemoisiam Lyci filiam. & de fabulosis quidem haecenus.

¶ Tantalum Iouis & Plurum filium quidam dixerunt, alij Flora nymphæ, alij Aethonis, non ea quidam de causa, sicuti putarunt quidam, quia plures fuerint Tantalii: sed quia alij alia ratione fabulam eandem interpretantur, cum omnes tamen ad vnum atque eundem finem tendunt. nam cur Iouis est filius? quia Tantalus vir rerum diuinarum atque naturalium peritissimus fuisse creditus est, quæ cognitio non contingit cuius, ut senserunt Pythagorici, sed illis tantum, quorum anima è Iouis sphaera præcipue in hæc corpora euocata fuisset, aut qui Iouem haberent in suo horoscopo dominantem, cuius vis ut opulentiam, ita sapientiam subministrat in natiuitatibus. Verum cum illa ætherea superna regio 20 ignea credita sit ab Anaxagora & Empedocle, non fuit absurdum Tantalum Aethonis filium existimari, ardentis scilicet & ignis ætheris. Hic accepisse Deos in conuiuium dicitur, atque Pelopem illis epulandum apposuisse, cuius Cereus humerum comedit, quod quid aliud significat, quam perpetuas calamitates, quæ ferendæ sunt hominibus bonis atque sapientibus dum rebus diuinis sunt insenti? nam vel filij, vel carissima sunt relinquenda, ut diuina sciamur. Est enim rerum humanarum felicitas ad sceleratos multo magis, quam ad viros bonos propensa: nam cui multa occurrant difficilia, ille vel Dei est existimandus amicus si æquo animo ferat, vel certe breui futurus est, qui per hæc incommoda virorum bonorum constantiam & animi magnitudinem exercet. Hic cum 30 diuinitus esset, adeo rerum diuinarum cognitioni fuit intentus, ut diuitijs possideret omnes voluptates corporis contempleret: quare dictus fuit a nonnullis in maxima omnium voluptatum copia ab imminente saxo detentus, quo minus illis perfrueretur. Hic nectar & ambrosiam hominibus impertit, quia fuit rerum celestium suauissimæ, atque subtilissimæ cognitionis inuentor: nam nullum nectar iucundius est quam Dei cognitio. Quod erat igitur saxum illius cervici assidue imminens? assiduus labor & studium, quod rebus cognoscendis tribuitur, quæ animi cura cum nos reuocet à voluptatibus corporis, dicta est à stultis vna Furiarum, eaque maxima ab epulis præsentibus deferre: abundabat enim voluptatum copia ob diuitias, at non fruebatur ob animi sollicitudinem. Alij tamen ad avaros & liberalitatem reuocandos hanc fabulam detor- 40 quent, qui dicunt opulentos Iouis filios dici propter diuitias: eosdemque condemnatos perpetuæ sitis, quia nulla sit vel in maxima copia diuitiarum satietas: quippe cum illarum desiderium cum copia crescat, quare ita inquit Horatius de quodam avaro in primo sermonum:

Tantalus à labris sitiens fugientia captabat
 Flumina: quid ridens mutato nomine de te
 Fabula narratur.

At Cicero, ut paruit ex superius recitatis, curas & timores inanes videri putasse è mentibus hominum per hanc fabulam expellendos, quod etiam sentit Lucretius in his carminibus:

Nec

Nec miser impendens magnum timet aere sanum
 Tantalus (ut perhibent,) casta formidine torpescit :
 Sed magis in vita Diuum metus urget inanis
 Mortales, casumque timent, quem cuique ferat fors.

Et profecto nullus timor viro sapienti conuenit, nisi offendendæ diuinæ bonitatis, cum potius per reuerentiam, ac beneuolentiam Deus ut pater & bonorum omnium autor sit colendus, quam timendus ut horribilis & terrox. Alii putarunt linguæ procacitatem nos admoneri per hanc fabulam esse cohibendam, alii ad reuocandos ab omni improbitate & crudelitate homines, cum scelerum omnium grauissimus denique vindex sit Deus. Alii crediderunt significari per hanc fabulam profanis & impuris hominibus religionis arcana non esse detegenda: quoniam apud profanum vulgus eadem est harum rerum, quæ etiam ciborum ratio: qui alios pro valetudine, ac viribus stomachi nutriunt, alios interimunt, aut impellunt in grauiorem morbum. Nam ut quisque est vir bonus, ita in bonam partem rerum sacrarum cognitionem accipit. nunc de Tityo dicatur.

De Tityo.

Cap. XIX.

Tityus quoque propter improbitatem, temerariamque libidinem, non leue supplicium apud inferos pati dictus est. Hic fuit Iouis & Elaræ Orchomeni filius, ut scripsit Apollon. lib. 1. & Apollod. lib. 1. Biblyoreæ. Fabulantur Latoniæ ab hoc de stupro interpellatam fuisse, quare sagittis dicitur ab Apolline fuisse casus, ut in his testatur Apollonius Rhodius:

ἐν δὲ Διὶ πολλὰ φέρβος ὁ ἱεὺς ἐνέτυκτο
 βούπαις, οὐκ ὅτι πολλὸς ἦν, ἐρῶντα καὶ ὀπίσθῃ
 Μητέρα Δαρσαλέως τιτυὸν μάγαν· ὃν ἔτεκινε.
 Διὶ δ' ἑλάρῃ, ὁρίετ' ὅς τ' ἔλκευσε το γαῖαν.
 Hic inerat Phœbus puer, ac petiit ille sagittis
 Ingentem Tityum. matri vim ferre parantem.
 Hic Phœbi securus eam iam ceperat, illum
 Diua Elare peperit, Tellus nutriuit alumnus.

At Euphronis fuit opinio, quod Tityus non Latonæ, sed Dianæ vim inferre conatus fuit. Scripsit præterea Phæcydes quod Iupiter Elaram Orchomeni filiam compressit, qui cum Iunonis Zelotypiam formidaret, illam prægnantem intra terram occultauit, unde natus est Tityus, cuius matre mortua terra illum nutriuit, quare dictus fuit terræ alumnus. Callimachus in lauacrum Dianæ non ab Apolline, sed à Diana confossum Tityum fuisse ostendit, eum inquit:

ἄρεμι παρθενὴν τιτυὸς ἴε.

O virgo Tityi domitrix Diana.

At Paus. in Laconicis scriptum reliquit in quodam templo positas fuisse Apollinis & Dianæ imagines: à quibus utrique Tityus sagittis conficeretur. Hæc autem ad Panopeum Lebadiæ locum omnia contigisse dicuntur, ut ait Strabo libro nono Pausanias in Phocensibus sepultum in agro Panopeni fuisse Tityum scribit iuxta quendam torrentem, cuius sepulchrum ad trientem vnius stadii accedebat. Hunc post eam cladem ab Apolline & Diana acceptam deiectum fuisse ad inferos memorant, atque ita ibi prostratum & ligatum fuisse, ut se mouere nullo pacto posset, fuisseque magnitudinis admirabilis, quippe cum iugera nouem terræ eius corpus vultum cooperiret, ut testatur Tibullus in his:

Porrectusque nouem Tityus per iugera terræ,
 Assiduus atrox viscere patit auro.

D d 2. Hunc

Hunc à duobus vulturibus assidue laniari, eiusque iecur comedi sinxerunt: quod ubi semel fuerit absumptum, tum denuo reuiuiscit, ne immortalis pœnæ argumētum ac fundamentum deficiat, ut ait Homerus libro 1. *Odyssææ* :

καὶ Τίτυος εἶδον γαστήρην ἄλκιυτον
καί μιν ἰδὼν δακρυόεν οὐδ' ἔτι ἔπειτα καὶ το πλεῖστα.
Τὴν δὲ δὴ μὲν ἐκὰς τέρψιν παρημύων ἡ πᾶρ ἔκκευον
Δίφρον ἴσα δ' αὖτις, οὐδ' αὖτε δ' ἀμύνετο χερσὶ.
Hic Tityum vidi terræ omniparentis alumnū
Prostratum: tenet ille nouem nam iugera terræ.
Hinc atque hinc vultur iecur immortale vorabat
Omentum ingressus, manibus non ille repellit.

Virgilius tamen libro sexto vnum tantum vulturem Tityo attribuit, at non vñ Homerus alterum vtrinque qui iecur illius rostro laceraret, cum ita rem totam inculenta oratione exprimat :

Nec non & Tityum terræ omniparentis alumnū
Cernece erat, per tota nouem cui iugera corpus
Ponigitur, rostroque immanis vultur adunco
Immortale iecur tondens, secundaque pœnis
Viscera, rimaturque epulis: habitatque sub alto
Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis:

20 Hæc ea sunt, quæ de Tityo ab antiquis scriptoribus memoriæ prodita sunt: ex his veritas nunc est exprimenda. ¶ Strabo libro nono fabulam hanc ad historiam transtulit, dicitque quo tempore Apollo dictus est è cœlo in terras aduentasse, ac homines mansuescisse, qui prius arborum syluestrium fructibus tantum vesciebantur, Tityum tyrannum Panopææ crudelissimum, hominem fuisse violentum atque prorsus flagitiosum, quem Apollo sagittis confecit: ut interemit postea Pythionem. Deinde ut eius exemplo cæteri scelerati ab omni turpitudine & crudelitate deterrentur, dictus fuit Tityus ea pœna apud inferos crudelissime torqueri. Lucretius libro tertio ad rei Veneræ cupiditatem, animique sollicitudines hanc fabulam retorsit, cum dicat fieri non posse omnino multa, quæ traduntur de inferis, neque Tityum, si par iecur vniuerso terrarum orbi habuisset, perpetuum dolorem ita pati potuisse, sed per hæc animi curas antiquos significare voluisse, ut ab ijs retrahamur, ita enim inquit:

Sed Tityus nobis hic est in amore iacentes
Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor:
Aut alia quauis scindunt torpedine curæ.

Alij crediderunt tantum fuisse creditum Tityum, quia significare voluerunt antiqui nullas vires esse tantas, quantas vis iustitiæ castigare aut opprimere non possit, cum quid vel à potētissimis & fortissimis hominibus iniquum committitur. Neq; enim vilis est tantus armatorum numerus, nullæ tam vigiles custodiæ, nulla tam firma præsidia, nulla coniuratio, si æquitate careat, quam Deus vel per imbecillos homines deprimere & profligare non facile possit. alij tamen vultures illos Tityi præteritorum scelerum recordationes esse censuerunt, quæ animū assidue vellicant peccantiū, eumq; torquent, quippe cum vindictā Dei & animaduersionem omnis improbitas quasi prælagiat, quæ paulatim scelera per vestigia consequitur. Ut igitur ad æquitatē mortales adhortarentur, eosq; deterrent ab omni impietate & crudelitate, ne aduersus Deum vel homines quispiā improbus esse impune auderet, hæc ab antiquis memoriæ sunt prodita. Illæ oīum fabularū præstantissimæ sane sunt iudicandæ, quæ in plures corrigendorum morū vias diduci possunt, neq; simpliciter habent explicationē. atqui nō solam morum rationē corri-

gendorum

gendorum sub his ego latere censeo, sed etiam rerum naturalium quandam explicationem. Est igitur Tityus calamus segetum intelligendus, quippe quē *τίτυπος* vocant: verum cum litera detracta sit, visum est hominis nomen, cum quid significaret, nesciretur. Hic Tityus Elaræ Orchomeni, & Iouis fuit filius. Quid ita? quoniam cum Orchomenus fluuius sit Theffalæ, cuius filia est Elara Nympha, lacteus humor in seminibus scilicet: quoniam sine fluuialibus Nymphis calamus segetum non posset nasci, cum sit humor generationis in rebus omnibus principium. Quid Iupiter sit, iam sæpius dictum est. Hanc Nympham Iupiter compressit, quoniam certis temporibus genitalem temperiem atque humorem semina ex aere concipiunt, qua ad ortum excitantur, quod manifestum est in quibusdam seminibus quæ non, nisi ad certum tempus, virginitatem seruare possunt: quo spatio transacto vel nascantur necesse est, vel humor ille genitalis, qui semina conseruat, excitatus paulatim exhalat, donec ex anima illa semina relicta penitus putrescant. cum eo tempore prægnans sit semen, ex Ioueque concipiat, sub terram demittitur, ne Iuno asperius in ipsum sequatur: nam vetus frumentum ob aeris iniurias non ita commodum est sementibus. Erumpit postea ex ipsa terra non semen quidem, quod iam putrefactum est, cum intra terram moriatur: sed calamus, qui Tityus est, hic ab ipsa terra educatur, quare vocatus est terræ alumnus. Hic insurgit in cælum, & tanquam in Latonam impetum facturus sagittis Apollinis & Dianæ conficitur ac prostermitur. Nihil hoc aliud significat, quam calamum, ubi ad iustam longitudinem excreuerit, mox solis & lunæ opera ad maturitatem perducunt, ita ut denique à messoribus prosternantur. Nam neque luna sola ad maturitatem perduceret, quia opus est calore: neque id solus sol efficeret, quia solus calor exiccaret, nisi humoris temperamentum adiuuaret. Inde fertur Tityi ita cæsi iecur à vulturibus comedi, quoniam inutilia sint panis conficiendo exte: iores frumenti cortices, idque quod est interius totum ad vsum panis conferat. Distenditur autem non in nouem, sed in multa terræ iugera, quia omnia frugibus operiuntur. Hæc igitur fabula totam ferendi, metendi que triuii, & panis conficendi rationem continet, quippe cum ita semper Tityi iecur renascatur, & immortale sit: quod significat annuam agricolarum diligentiam. At nunc de Titanibus dicamus.

De Titanibus.

Cap. XX.

Titanes, qui bellum aduersus Iouem ceperunt, crebrisque fulminibus detruhi sunt ad inferos, Terræ & Cæli filii fuisse dicuntur, ut scriptum est ab Aeschilo in Prometheus his carminibus:

*ἔνταυθ' ἔγω γὰρ τὰ λῶτα βουλύων, πιδεῖν,
Τιτᾶνας, αὐρανοῦ τε καὶ χθονὸς τέκνα.
Τιτῆνες γαίης τε, καὶ οὐρανοῦ ἀγλαὰ τέκνα.
Titanibus nam consulebam ego optime,
Parere: Cæli Terræ & almarum filiis.*

Quod scripsit etiam Orph. in hymnis:

*Τιτῆνες γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀγλαὰ τέκνα.
Titanes celi ac terræ clarissimæ proles.*

Hi Titanes bellum aduersus Iouem ea de causa susceperunt, quia, ut dictum est in Ioue, ante Saturnum Ophio & Eurynome filia Oceani, qui Titanes vocati fuerunt, Diis imperabant. At Saturnus Ophione postea debellato, cum Rhea palæstra Eurynomen vicisset, illis imperium extorsit. Alii tamen Titanum Saturni fratres dixerunt, ad quæ cum maior esset natu Saturno, iure hæreditario imperium pertinebat: sed tamen matrem ac sororibus precantibus impetrauit à fratre Saturnus ut

D d 3 ipse

tanus Cœli filios fuisse quadraginta & quinque, quos ille è varijs mulieribus suscepit, atque decem & septem ex his è Titya, qui cum singuli proprium nomen haberent, omnes tamen dicti sunt à matre Titans. mater cum prudens & benefica fuisset, diuinos honores est fortita, & post mortem Terra vocata, quæ cum filias multas habuisset, maiorem natu Rheam & reginam vocarunt. Hæc fratres educavit, & cum regni successores optarentur data est in matrimonium vni ex fratribus Hyperioni, de quo duo filij sunt suscepti mas & femina scilicet, atque hunc ob pulchritudinem Solem, illam Lunam appellarunt. Alij fratres veriti regnum non amplius ad se esse peruenturum facinus sceleris plenum excogitant Hyperionem iugulare, Solemque parvulum adhuc in Eridano fluuiò suffocare: 10 quod consilium vbi è sententia contigisset, Luna præ mœrore se de recto præcipitavit. Mater cum illam crudelitatem ægerimè ferret, dicitur monita fuisse per somnum à filio non esse lugendum, quia Titans aptam Deorum castigationem assequerentur opportune, atque se & sororem in immortalia corpora per diuinam clementiam fuisse conuersos, cum ipse Sol facer ignis vocandus sit Sol in cœlo, at soror Luna: quod etiam paulopost accidit, vt ait Diodorus Siculus in tertio historiarum. Pausanias in Corinthiacis Titanum astronomiæ peritum fuisse scribit, quare frater Solis dictus fuit, quod in obseruandis anni temporibus, negotiorumque omnium opportunitatibus fuit diligentissimus. Primus enim ex annuo solis cursu cognouit quibus temporib. quæ stirpes, aut quæ semina terræ sint 20 committenda: quos fructus sol facile auget ac concoqueret. Hanc rerum & astronomiarum & agendorum negotiorum rationem, atque cognitionem cum mortalibus perhumaniter impartiuisset, dictus est & ipse, & eius filij cœlum assidue, Iouemque de regno deicere voluisse, idque sibi & suis filijs subijcere. tum Iupiter fulmen accepisse dictus est, & in illos contorsisse. quid aliud vero sunt fulmina, quam immisus à diuina bonitate ardentissimus ignis siue scientiæ rerum cœlestium desiderium, cum cœlestia scire cupientes diuina bonitas ad se rapiat? neque enim sine ope diuina, vel sine vi syderum, ad cœlestium cognitionem accendimur aut peruenimus. Est siquidem vis ignea sanguinis ipsi, qui ad harum rerum cognitionem se erigunt: quippe cum Musas animas sphaerarum cœlestium arbitrentur, vt significauit Virgilius libro primo Georg.

Me vero primum dulces ante omnia Musæ,
Quarum sacra fero ingenti percussus amore
Accipiant: cœlique vias, & sydera monstrent.

At quibus frigidioris sanguinis natura extiterit, illi ad voluprates potius incitati sunt & propensi, quâ ad vllas disciplinas, quod paulopost innuit idem poeta in his:

Sin has ne possim naturæ accedere partes,
Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis:
Ruræ mihi, & rigui placeant in vallibus amnes.

Hunc sanguinis calorem, totiusque corporis temperamentum tanquam stimulum habemus ad res singulas, contra quem siquid conamur, vel frustra, vel non sine summa difficultate nitimur. alij Saturnum esse Titanum crediderunt, siue tempus, vt scripsit Orpheus in hymno in Sat.

Ποικίλον, δεινόν, μέγαδαιδ, ἄλκιμον
Consilio pollens, pure, ac fortissime Titan.

Nam cum omnia ex tempore nasci videantur, tanquam mortalem facultatem superatura, cum hæc cœli calore paulatim victa intercidunt, ceduntque diuinis illis sempiternis corporibus, quibus velle repugnare, seque æquare videbantur. Decidunt igitur res humanæ itæ fulmine, quia vt generationis ita corruptionis artifex est calor: quare per hanc fabulam significauit antiqui res humanas, quæ

temporibus quibusque nascerentur, ac tempus ipsum, quasi illarum fratrem diol
nis corporibus cedere: quorum calor vicissitudine omnia ad interitum & ad or
tum properarent: quippe quæ ubi ob imbecillitatem tandem ignem exhalarint,
in cætera elementa, ex quibus composita fuerant, solvantur. Has igitur res huma
nas quidam Titanes, diuinas vero virtutes, Iouem, & Herculem, & varijs Deo
rum nominibus appellarunt. cum vero tempus è cælo natum sit, & ex annuo so
lis cursu, resque in eo agantur & per id nascantur, quæ generationi sunt lubicæ,
idcirco Titanas esse apud inferos, & eosdem patres hominum ac Deorum dixe
runt, ut testatur Homerus in hymno in Apollinem:

10 κλυτὰ νύμφοι γαῖα, καὶ οὐρανὸς ἑυρύς Ὀπέρβην,
Τιτῶνες θεοί, τοὶ ἰσὺς ἔχοντες πάντες,
τάρταρον ἀμφὶ μέγαν, τανὲξ ἀνδρῶν Διόττε.
Audi nunc Tellus, & quod regis omnia cælum,
Titanesque Dei colitis tellure sub alta
Tartara qui tenebrosa: viri sunt vnde, Deique.

Atque Orpheus in hymno in Titanes illos omnium animalium fontem appellat,
quæ ubique habitant, ut est in his:

20 Τιτῶνες γαῖης καὶ οὐρανοῦ ἀγλαὰ τέκνα.
ἡμετέρων ἀνδρῶν πατέρων, γαῖης ὑπὲρδ' ἔσται
οἰκοῖς τὰ τάρταροις μέγαν ἔχοντες ἰσὺς οὔτε.
ἀρχαί, καὶ πηγαὶ πάντων Διητῶν πολυμόχλων,
εἰσαλίαν, πῦρ ἔχοντες, καὶ οἱ ἔχοντες νοστήσουσιν.
ἔξ ὑμῶν γὰρ πάσα πλάσι γένεα κατὰ κόσμον.
Titanes cæli ac terræ clarissima proles.
Nostrorum proavi patrum: tellure sub alta
Tartara qui colitis nigrantia, fons, & origo
Cunctorum pariter mortalibus optima rebus,
Quæ mare, quæ terras habitant, quæque ætheris oras;
Nanque viget per vos aptè natura animantium.

30 Alij Titanem solem esse crediderunt, cuius vxor esset terra: quoniam ex his om
nia euidentius nascantur. Quidam elementorum mutationes per hanc fabulam
explicasse antiquos crediderunt, ac Titanes vocarunt illa elementa, quæ terrestre
quiddam & crassum intra se continerent, quæ vi corporum superiorum inferius
assidue detrudantur. Nam vapores semper sursum vi solis attrahuntur, qui ubi
ad superiora pervenerint, virtute diuinorum corporum vel soluantur in purissi
ma elementa, vel repelluntur inferius, quæ dimicatio est sempiterna, hæc vero
per fabulam Titanum antiqui sapientes illa ipsa significabant. atque hæc ad phy
sicam rationem. Quod vero nemo impune aduersus Deorum religionem sit
semerarius, iam sæpius explicatum est, quare ethicam explicationem in hac fabu
la non inuestigabo: at nunc dicatur de Gigantibus.

De Gigantibus.

Cap. XXI.

Dicuntur Gigantes è Terra, Celique sanguine nati fuisse, quo tempore Satur
nus pudenda patris absceidit, ut ait Hesiodus in Theogonia his versibus:

ὄσας γὰρ πατὴρ ἔμυρξε ἀπὸ τοῦ ὕδατος αἵματόσας
Πῆδας δὲξ' αὐτὸς γαῖα, περιελαμένον δ' ἐπὶ αὐτῶν
Τέλειαι ἱερὸν ὕδωρ κρατερὰς, μεγάλους τε γίγαντας.
Sanguineæ quotquot guttæ cecidere, recepit
Terra omnes: eadem rursus volentibus annis

Horren-

Horrendas peperit Furias, magnosque Gigantes.

Et Orpheus libro octavo sacri sermonis :

οὐκ ἀλλέουσι γ' ἔσαντας ἐπὶ οὐρανῷ ἐν μακάρων
οὐρανῷ γ' ἔσαντας ἐπὶ οὐρανῷ ἐν μακάρων

Hosideo superi cuncti dixerunt Gigantes,

E' Terra quod sunt nati, & de sanguine Cæli.

Hanc eandem opinionem habuit etiam Acublaus, ut testatur Apollonij enarra-
tor. nam paulo superius ostēdit Hesiodus Saturnum in insidijs collocatum cum
falce per noctem pudenda patri abscondisse. alij non Saturni opera natos, sed solius
Terræ filios Gigantes esse tradiderunt, ut sentit Apollodorus libro primo, quos
ab irata Opi siue terra editos fuisse dixerunt, quia occisi fuissent Titanes, eosque
in Deorum vitionem genitos, ut iphis significavit Apollonius,

Αλλ' ὅμως ἡ δ' ἑοκάτο τυφάτος, αἶμα καὶ αὐτῆς
Ταῖς εἶναι εἰς τοὺς ἑλάντες, αἶμα τὰ ραῖδες

ἡ δ' ὅμως ἡ δ' ἑοκάτο τυφάτος, αἶμα καὶ αὐτῆς

Aut hic horribilius Typhæo, pignoribusue

Terræ per similes, quæ Tellus edidit olim

Almo intra Ioui.

Homerus libro λ Odyss. Neptuni & Iphimedæ filios Gigantes existimavit, qui
Ossam & Olympum montes imponere Pelio conati sunt, ut in cælum ad expu-
gnandum Iouem conscenderent, sic enim inquit :

τῶν δ' ἐμὲν ἰφίμεδαν Ἀλκίονος παρὰ κούρην

Εἰσίδον, ἃ δὴ φάσκει ποσειδάωνι γυῖαι.

ἢ δ' ἔτεκεν δύο παῖδας μινυθάδην δὲ γαῖαν,

ἃ τὸν ἀντίθεον, τυλῆλειτόν τε ἰφιδάτην.

οὗς δὴ μινύσεος ἑρὸς Λαοειδῶρος ἀρουρα-

ῶν, πολὺ καλλίους μετὰ γὰρ κλυτὸν Ὀρῖονα.

ἐπὶ αὐτοῖς γὰρ τοῖς γυῖαι ἔνεα τέχναις ἦσαν

αὐτοῖς, ἀτὰρ μινύσεος γαῖαν ἐπὶ Ὀρῖονα

αἱ ρα καὶ ἀθάνατοι ἐπὶ ἑλάντων ἐν ἐλύμῳ.

φιλοπιδὰ τῆσεν πολυδαίμων πολέμοιο,

δοῦναι τ' ἐλύμῳ μετὰ σαρθέμεν αὐτὰρ ἐπ' ὄση

Πηλίου εἰνοσιφύλλον, ἢ οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη.

Vxor Aloei post hanc est Iphimedeæ

Visa mihi: quæ Neptuno duo pignora magno

Edidit, hi parui sunt primo tempore nati :

Orus diuinus, valde inclytus inde Ephialtes.

Nutrit hos paruos tellus pulcherrimus horum

Natus uterque fuit, post eximium Oriona.

Atque nouem cubitos ambo creuere nouennes

In latum longumque nouem corpus fuit vlnas.

Hi superis pugnamque grauem, bellumque minati

Prægrandes montes, ut cælum posset audiri,

Inuoluere, Ossam frondosum, mox & Olympum

Cum syluis, stabulisque super te Pelion altum.

Isti dicuntur non solum corporis magnitudine præcelluisse, viribusque inuidis
fuisse, sed etiam terribili planè aspectu, capillis & capite promissis, barba proliza,
pedibusque anguineis, ut ait Ouid. lib. 5. Fast.

Terra seros partus immania monstra Gigantes

Edidit, ausuros in Iouis ire domum.

Mille

Mille manus illis dedit: & pro erubus angues:
Atque ait, in magnos arma mouete Deos.
Extrudere hi montes sed sydera summa parabant,
Et magnum bello sollicitare Iouem:
Fulmina de cœli iaculatus Iupiter arce
Vexit in autotes pondera vasta suos.

10 In Phlegreis cæpis, vel, ut alii maluerunt, ad Pallenen habitauerunt, qui cū essent admirabili corporis proceritate & saxa & ignitas arbores in cœlū iaculabatur, ut testatur his verbis Ilacius: *ἢ γὰρ τὰ τῶν τιτάνων ἀγανκτοῦσα, ἐν φλέγραις, τῆς παλλήνης γὰρ δρακοντόποδας καὶ βαθυγείων, καὶ βαθυγείας γίγαντας οἱ περὶ αὐτοὺς πετυράκτωμινας ἠδὲ τιζόντες τὸν οὐρανόν. οἱ ἀπὸ τοῦ πορφυρίου καὶ ἀλκυονίδος.* Terras gestas aduersus Titanas ægre ferens in Phlegria Pallenes anguineis pedibus, eximieque crinitos & barbatos Gigantes peperit, qui saxa, quercusque flammatis iaculati sunt in cœlum, quorum principes erant Porphyrio & Alcioneus, fuerit autem complures qui arma aduersus Deos sumpserunt, quare Sophocles in Trachiniis inquit:

οὐδ' ὁ γίγαντας κρατὸς γίγαντος.

Neque terrigenum exercitus gigantum.

20 Isti cum super altissimos montes illos conscendissent, dicuntur saxa ingentia in Deos iaculati, ex quibus illa, quæ in mare deciderunt, factæ sunt insulæ, et ait Duris Samius: at illa, quæ in terram ceciderunt, montes. Erat autem cumque inter Deos nullum ē Gigantibus posse occidi, nisi quāpiam ex mortalibus in eius belli societatem fuisset assumptus: cum vero Iupiter Palladis consilio Herculem socium asciuit, qui primus omnium Alcyoneum sagitta cœlestium interemit. Veruntamen cum semper fortior reuulseret, Minerva impetu facto extra orbem Lunæ illum extraxit, qui ita obiit. Iupiter & Hercules Porphyriōnem lunonem violentem occidunt: Apollo læuum oculum, Hercules dextrum Epheia sagittis effodiunt. Hercules post hunc Eurytum iuerno telo de medio sustulit. Hecate Clytium, Minerva Bœcladum, ac Pallantem obtruncavit, ac postea Alcyoneum congressus ad isthmum corinthiacū interemit, cuius mira erat, magnitudo. 30 Polybotes per mare fugiens in Con insulam peruenisset, inlequens hunc Neptunus partem insulæ reuulsam in illum contorsit pro telo, quæ recidens Nisyros insula facta est. Mercurius Hippolytum, Diana Grationem. Mars Mimantē Parca Agrium & Thoonem trucidarunt. Reliqui Iouis fulmine perierunt, ut testatur Apollodorus libro primo Bibliothecæ. Scripsit Pausan. in Arcadicis Bæthon vallem quandam fuisse, in qua vulgatum fuit Gigantes prælium aduersus Deos commisisse: quo in loco rem diuinam facere fulguribus, tonitruis, ac procel lis mos fuit, ad eius cœraminis imitationem. Alii fabulati sunt Silenos quoque ad hoc bellum accessisse, atque Sileni asinum magnitudinem ac molem hostium admiratum magna voce rudere cæpisse, quamobrem, gigantes aliquod insigne ac formidabile monstrū aduersus se rati ad illud bellum aduentasse, continuo in fugam vertuntur, ad eius rei perpetuam memoriam dicitur asinus fuisse inter sydera collocatus. Alii dixerunt in Sicilia fulmine ictum fuisse Typhonem, ut testa tur Hesiod. ubi hæc carmina scribit:

φλόξ δ' ἀπὸ κραυγῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν τοῦ ἀντικῆς

οὐρανὸν ἐβόωντο καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἀντικῆς

Flammæque ignis de cœlo fulmine rege.

Saxo ad montis radices vallibus imis.

Quidam Pithecusas vocatas insulas Gigantum fuisse putarunt, atque in Phlegreis agtis id commissum fuisse prælium, qui locus est pagus in Thracia. Alii eos

patos

natos fuisse ea conditione tradiderunt, ut quandiu essent in eo agro, in quo nati erant, tandiu essent immortales, quare Palladis consilio ex eo agro extractos per-
 riisse. Alii fabulati sunt Gigantes à Phlegra Campaniæ vicina pulsos ab Hercu-
 le terram subiisse, atque ex illorum cruore fontem Leucæ fetidum odorem ha-
 buisse, Phlegramque Campaniæ oram fuisse vocatam, quod igni, calidarumque
 aquarum fluxu abundaret, totusque Baiarum & Cumarum tractus sulphuris
 & ignis naturam referentes aquas emitteret. Nam calidas ideo esse, inquirunt,
 quod vulnere flammam abluerint, cum ex ipsius fulminis natura sulphur oleat,
 Arbitrari sunt nonnulli tantum metum superis iniecisse Gigantum temeritatem
 & audaciam primo aspectu, ut cum primum Typhoeus apparuerit, omnes aufu-
 gerint in Aegyptum: ubi longo itinere defessi, ac spe fugæ destituti, se sub va-
 riis formis occultauerint, ut ait Ouid. lib. 5. Metam.

Bella canit superum, falsoque in honore gigantes

Ponit: & extenuat magnorum facta Deorum,

Emissumque ima de sede Typhoea terræ

Cælitibus fecisse merum, cunctosque dedisse

Terga fugæ: donec fessos Aegyptia tellus

Ceperit, & septem discretus in hostia Nilus.

Cum vero in varia animalia ibi mutati Dii fuisse dicantur, illa fuit causa cur ani-
 malia multiplicia postea coluerint Aegyptii. Memorantur vero inter prædictos
 gigantes Cæus & Iapetus à Virgilio. Mimantem & Rethum nominavit Hora-
 tius. Deinde fuerunt cum his Asius, Cinnus, Besbicus, Almops, Echion, Pelorus,
 Athos, Celado, Damafor, Palleneus, & alii complures. Aiunt Palladis consilium
 præcipue, ac vim Herculis valuisse plurimum in profigendis gigantibus, & Pa-
 nos: qui concham marinam pulsando in eo certamine terrorem hostibus exi-
 mium iniecit: deinde Bacchi, qui plurimum viribus valuit. Illi igitur horum Deo-
 rum opera victi ad inferos detrusi sunt: atque Enceladus sub Aetna monte sub-
 stratus flammis assiduus torquetur. Typhoeus tantæ magnitudinis corporis fuit,
 se dicitur, ut cum tota Sicilia tribus promontoriis claudatur, tota supra eius cor-
 pus posita sit, cuius supra dextram est situs Pelorus Italiam prospectans, supra le-
 uam Pachinus, supra crura Lilybæus, caputque Aetna grauatur, ut ait Ouid. in his:

Vasta Giganteis ingesta est insula membris

Trinacris: & magnis subiectum molibus vrget,

Aetherias ausum sperare Typhoea sedes.

Nititur ille quidem, pugnatque resurgere saepe,

Dextra sed Ausonia manus est subiecta Peloro,

Leua Pachinæ tibi, Lilybæo crura premuntur,

Prægrauat Aetna caput.

Atque cum omnis iniustitia, omnisque iniquitatis & sceleris poena comes esse
 consueverit, omnino contra Gigantum, omniumque improborum temeritatem
 & avaritiam illa carmina sunt Euripidis in Helena, quæ ab omnibus debent non
 modo lingua proferri, sed in mente diligenter ponderari, quæ hæc se habent:

Μισοὶ γὰρ ὁ θεὸς τῶν βίαν. ταπεινὰ δὲ

καὶ δαυ καλεῖται πάντας, οὐκ ἐξ ἀπάρας.

κατὰ τὸ πλοῦτος, ἀδίκῃ τινὲν.

κατὰ γὰρ ἐν οὐρανῷ πάντας βροτῶν,

καὶ γὰρ ἐν ἡ γῆ δώματα πάντα πληροῦσθαι.

τὰ πάντα μὴ χεῖν, μὴ δ' ἀφαιρῆσαι βίαν.

Odit Deus vim: possidendaque imperat

Tenere iure quenque, non inferre vim.

Opes

Opes trituque deferenda: nam vitis,
Commune celum est omnibus, tellusque: vbi
Multis bonis replere possis atrium,
Sed sit procul rapina, visque hæc auferens.

Hæc ea sunt, quæ de Gigantibus ab antiquis memoriis prodita sunt, quæ quid oc-
cultum contineant, inquiramus. ¶ Didici sunt gigantes Terræ & Celi filii ex par-
ricidio prope nati, & ex crudelitate Saturni in patrem, quia nihil prope boni ex
adulterio & illegitimo congressu nasci consuevit: atque illi, qui sunt crassioris ma-
teriz, temperati, & æquatus amici, fere esse non solent: quare crassiora corpora
prona sunt ad voluptates, iramque diutius ferunt, rationi non facile cedunt, mi-
nus sunt ad capiendas disciplinas accommodata, & pro libidine, animorumque
imbertu plerumque feruntur. Alii tamen Neptuni & Iphimedeæ filios putant,
quoniam omnes crudeles & inhumani ac feri Neptuni dicuntur filii, quippe quo-
rum corpora ob humorum copiam à sole minime digestorum bonitatem mo-
rum nesciant: cuius radii non solum educandis corporibus, sed etiam moderan-
dis animis mortalium plurimum cōferunt. Quid vero est aliud Iphimedeæ, quæ
pertinax & infixa in animo cupiditas neg; consilio neque rationi cedens: nam in
quibus corporibus eximie vires extiterint, minimum est plerumque consilii &
prudentiæ. Hi igitur, vel imprudentes, & crudeles, & temerarii, qui nihil honestū
esse putant, nisi quod placuisset, vel loquem ipsum velle de corpore depellere, quæ-
sunt. Id ego nihil aliud esse crediderim, nisi imprudentes homines, quibus libido
& impetus animi dominatur, Deos omnes contemnere, ac pro suis viribus reli-
gionem euetere: cum religio sit omni temeritati & improbitati aduersaria. Nā
sine religione ac Deorum metu, nihil neque iustum, neque pium, neque sanctum
fieri potest. Verum quia scelerum omnium comes est supplicium, & pœna, & mi-
seria, quia Deus est grauius flammis vindex, illi non iniuria ab Hercule,
& Pallade, & Diis cæteris profligati, & acerbissimis suppliciis ad dicti sunt, apud
inferos, cum nemini esse scelerato impune denique liceat. Alii dixerunt, non mis-
sum fuisse illud prælium in Thesalia propter ferocitatem populorum, & propter
Deorum contemptum, dicuntur ibi sepulti fuisse gigantes ob sulphureas caue-
nas ignem exhalantes: vbi inuentum est os humani crurissantem, magnitudinis, ut
triginta paria bouum validorum vix possent plaustro impositum illud dimouere.
At nunc de Typhone dicatur.

De Typhone. Cap. XXII.

Sed quoniam dictum est de Gigantibus, nonnullaque tantum de Typhone at-
tigimus, cum plura de illo, quam de quouis cæterorum dicta inueniantur,
neque eadem causa sit cur nasceretur, visum est mihi, seorsum esse de Typhone,
quid ab antiquis dicatur, explicandum. Scriptum reliquit igitur Homerus in hym-
no in Apollinem lunonem ægre ferentem quod Iupiter sine se ex capite Miner-
uam peperisset, celum ac terram precatam fuisse, omnesque Deos superos & in-
feros, ut posset & ipsa sine maris congressu parere: quæ cum manu humum per-
cussisset, sequenti postea tempore natus est ex ea terra Typhon, qui draconæ edu-
candus traditus est, ut patet ex his versibus:

ἀρχὸν δὲ κρήνη καλλιέρους ἰνδα δρῶσαν
κτείνεν ἀναξὶς διὸς υἱὸς ἀπὸ κρατερῆς βίβης.
Ζατρεφέα μέγαλιν, τήρης ἀγρίου, ἢ κακὰ πολλὰ.
ἀνδράτους ἐρδυσαν ἐπὶ χθονί, πάλλα μὲν αὐτούς,
Πολλὰ δὲ μύλα τὰ αὐτῶν ἐξεί τελέσθημα δ' ἀποιόν.

καὶ ποτὲ δὲ ἀμείβη χυσοδρόου ἔνταφον ἦρκε
 Διὸς γὰρ ἀργαλίοις τυφάοι αὐτῶμα βροτοῖσιν.
 οὐ ποτ' ἀρ' ἦρκε τικτὸ χολωσαμένη δι' πατρὶ,
 οὐτ' ἀρὰ δὴ κροῖδ' ἰσχυρὸν δα γείνατ' ἀδινύων
 ἐν κορυφῇ.

Illimis prope fons, illic maculosa dracæna
 Interiit iaculo regis magno è Ioue nati,
 Pestis & atra lues mortalibus, illa virorum,
 Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
 Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
 Difficilemque grauemque luem mortalibus ægris.
 Hunc irata Ioui patri Iuno edidit, olim
 Quod fuit illius de ventre nata Minerva.

Hesiod. autem in Theogonia Terræ ac Tartari siue Erebi filium fuisse Typhona credidit siue Typhoeum, ut patet in his:

αὐτὰρ ἐπεὶ τίτῃ· αὖτ' αὐτὰρ ἐξέλασσε Ζεὺς
 ὁ πλοτατόν τινος παῖδα τυφάοι γαίᾳ τελευσέει
 τὰρτάρου ἐν φιλότῃ διὰ χυσοῖν ἀφροδίτῃ.

Et ne omnia hic ascribam Hesiodi carmina, quæ omnibus sunt in promptu latine sententiam Hesiod. ita ex tempore explicabo:

Verum ubi Titanas cælo turbasset ab alto
 Iupiter, hinc genuit mox alma Typhoea Tellus
 Postremum ex Erebo Veneris dulcedine capta:
 Huic palmæ ad quæuis miranda negotia duro
 Robore erant, promptiq; pedes: centum capita altis
 Ex humeris, sæui surgebant torua draconis
 Ora subhinc linguis lambentia cæca trifidis.
 Igne coruscabant ciliis sub lumina tetris.
 Denique quodq; caput flammam spirabat, & ignem.
 Omnibus his interant voces, variumque sonabant,
 Horrendumq; dabant gemitum, sæpe ore tonabant,
 Numinibus magnis ut sint concurrere visa:
 Interdum ingenti tauri mugire boatu,
 Interdum gemitum sæui dare visa leonis,
 Interdumque canum latrantum emittere voces.
 Rursus & horrendum sonitum ab radicibus imis
 Mittebant montes vmbrosi, luce sed illa
 Denique visa potens nuntium foret ista propago:
 Atque viros, superosque Deos vicisset: ab alto
 Ni pater omnipotens hominum sator, atque Deorum,
 Aethere det tonitrus, & fulmina crebra repente.

Seditiosa est & ut traditum est à Theodoro in bello giganteo contentione plena eius educatio, cum alii in Lydia, inter quos fuit Artemon historicus, alii in Phrygia educatum fuisse contenderint, alii in Cilicia in Speluaca Typhonis nominata celeberrima, cum inquit etiam Homerus:

Εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ τυφάοις ἑμμεναι ἑνὶ δέ.

Hic ubi sunt Arimi, tuncunabula dicta Typhonis.

Erat autem Typhoeus admirabili corporis magnitudine, quippe qui omnium montium altior esset vertice vel crurum tenuis, caput astra tangebatur: altera manus ad orientem, altera ad occidentem tendebatur. Ex humeris ventu capita draconum eminebant,

nebant, in cruribus maximas habebat viperarum spiras. Corpus erat totum penis obtectum, crinas impexi, barba proluxa, oculi ignei, ignis ex ore multus fervebat. Hunc fugientib, Diis Iupiter insecutus ad Caucasiam montē Syriæ fulmine fauciat. At illa Iouem deinde captum detinuit, cui harpe illa, quam illi ademit, manuum pedumque nervos secuit, & in Ciliciam impagum humeris transportavit. At Mercurius Iouem furatus restituit, in pristinam formam. Tum Iupiter iterum illum insecutus fulmine vulneravit apud Hæmum montem, qui ita diæus fuit à copia sanguinis, qui ibi de vulnere de fluxit: mox in Siciliam illi fugienti Aetnā superiniecit, ut testatur Euphorion. & Pindarus in Olympicis Typhonem centum capitum sub Aetna occultari inquit in his:

οὐδ' ἀνέρεν παρ' ἐς αἴθρα χεῖρας
 ἔχον ἀνέμερα γαῖαν
 καὶ δ' ἀεὶ τυφῶντος ὀμβρὸς ἔχου
 Sed Saturni filii, qui Aetnam habes
 Caminum ventosum habentis centum
 Capita Typhonis fortis.

Alii non à Ioue, sed ab Apolline confossum, fuisse sagittis testantur. Scriptum reliquit Strabo libro 16. Typhonem serpentem, ut quidam putarunt, sed non hominem fuisse: qui fulminibus iæctus dum latebras quaereret ad fugam, terram secuit longis tractibus non procul ab Orontē fluvio in agro Apamienfi: in Antiochia, iuxta Seleuciam. Pindarus tamen & Homerus arbitrati sunt Typhonem in Cilicia sepultum fuisse, ut testatur Isacius in commentariis in Lycophronem. Alii dixerunt Typhonem à Ioue fulmine percussum in Syriam, & in agrum Pelusiū, qui est Aegypti profugisse, seque in lacum Sterbonidem occultasse, qui è Syria Pelusium usque protenditur: cuius sententiæ fuit Herodotus: Nam & Apollonius libro 2. Argon. locum fuisse scribit ad montis Caucaſi radices, qui Typhaonia vocaretur, ubi iæctum fuisse à Ioue Typhonem memorant in Nyſa insula ad Sterbonidem lacum prædictum: ut est in his:

τοιοῦτον ὅφ' ἐπ' ἀμφοῖν ἔντα
 Ἀθάνατος, ὅς αὖτε οἱ αὐτὴν γαῖαν ἀνέκουσεν
 καὶ δ' ἀεὶ τυφῶντος ὀμβρὸς ἔχου
 ἐν δ' ἀεὶ τυφῶντος ὀμβρὸς ἔχου
 βλημένον, ὅς αὖτε οἱ αὐτὴν γαῖαν ἀνέκουσεν
 δευτέρῳ δ' αὖτε οἱ αὐτὴν γαῖαν ἀνέκουσεν
 αὐτὴν γαῖαν ἀνέκουσεν
 καὶ δ' ἀεὶ τυφῶντος ὀμβρὸς ἔχου
 Talis eup. supra, & circum conuoluitur anguis,
 Est insonnis ibi serpens, quem terra creauit.
 Ad iuga Caucaſia: atque Typhonia est ubi patra,
 Fulmine ibi cæsum memorant, atque igne Typhæum
 Exarsisse Iouis, dextram inde tetendit inermem
 Ille Ioui supplex, sed frustra. Iupiter ignes
 In caput huic torſit, montes Nyſamque petiuit.
 Ille fuga, quocunque metusque pedesque tulere.
 Nunc etiam ille laret clam, sub Sterbonidis vnda.

Et nos non inuicundis quibuldā, ut arbitror, carminibus lusimus in quadam epistola, quam ad clarissimum & grauissimum senatorem Venerum Michaelem Sprianum Equitem misimus, præclarum sane patriæ suæ & omnium bonorum non mediocriter ornamentum: ita vero se habent ea carmina:

En erat illimis, yitreæ pellucidus vnda:

Quem

Quem non turbarant volucres, non vlla ferarum
 Vngula, non vlla delapsa ex arbore frondes.
 Nec pator pecudes sitientes egerat illuc.
 Sed circum densi frutices, & marginis herba
 Mollis erat, tylius & cingebatur opacia.
 Hic cecidit iaculis Phœbi maculosa dracœna
 Pectus & atra tuos mortalibus, illa Typhonis
 Quippe alitrix fuerat: Iuno hunc portarat alendum,
 Aduerſaque Iouem genuit: fraudare iugales
 Ille choros quoniam passas, Venerisque maritam
 Priuauit focia dulcedine, vbi ipse Mineruam
 Concepit solus. Tū uis nam pallida Iuno
 Nec noua gignendis ratio foret ista reperta
 Ignoribus, nullusque foret mox coniugis vsus.
 Terribilis postquam Iunonis creuit alumnus
 Anguineis pedibus, sublimi vertice cœlum
 Tangebat: corpus plūneque angusque regebant
 Innumeri, plagas orientis dextera solis
 Cum staret, plagas tangebat læua cadentia.
 Huic centum capita expirantia naribus ignem
 Ausa Iouem contra, cœlumque insurgere contra.
 Sed pater omnipotens tonitras & fulmina dextra
 Deiecit in terras: tremuerunt murmure montes
 Insolito, mundumque rati compage soluta
 Sunt ruere. At latuit tandem Sterbonidis vnda
 Ipse Typhon ictus flagrantis fulminis igne.
 Aetnæ iulit oppressus mox pondera montis.
 Vis humana Dei sic spernit robur, & iram.

Fama est enim iuxta Typhoniam è sanie percussu Typhonis natum fuisse illū dra-
 conem, qui vellus aureum seruabat in Colchis. Quamuis Acusilaus crediderit
 omnes serpentes è Typhonis sanguine pullulasse. At Apollonius Rhodius in eo
 libro, quem scripsit de ædificatione Alexandriæ è sanguine Medusæ, vt opportu-
 nius dicitur. Zenodorus fabulam longe ab his diuersam tradidit de ortu serpen-
 tum: inquit enim fuisse hominem in Attica regione nomine Phalangem, qui so-
 rorem habuit nuncupatam Arachnem. cæterum Phalanx vbi adoleuisset attem
 militarem à Pallade doctus fuisse dicitur, cum Arachne soror omnia illa diligen-
 ter didicisset, quæ spectant ad telæ conficiendæ, & ad ſuendi artificium. at enim
 cum Phalanx cum sorore rem habuisset, fama est ita facti turpitudine commotâ
 esse Deam, tamque graviter facinus tulisse, vt ambos in serpentes verterit. Arach-
 ne cum esset grauida ex fratre iussa est à Pallade non sine maximo vitæ discrimi-
 ne parere, quare à filiis corrola fuit, quod etiam cæteris eiusdem generis dicitur
 postmodo accidisse, atque hæc serpentum origo à nonnullis tradita est. Verum
 cum Caucasus mons arderet, is in Italiam ad Pithecusas insulas confugit vt ait
 Pherecydes, est autem Nyta, cuius in lacu primum orculatus fuit Typhæus, nō
 longe ab Aegypto, vt patet ex his carminibus Herodori:

Ἰστὶ δὲ τὸν Τυφῶνα τῶν ἰσχυρῶν ἀνδρῶν ὄψα,

καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἀνὴρ ἦν παλαιός.

Insula Nyta frequens tylius, atque. vltima tellus,

Distans Phœnice, Aegypti est vicina fluentis.

Typhonem alii in Phrygia, alii in Beotia, alii in Pithecusis humatum fuisse tradi-
 derunt

derunt: atque non aliquando his gratias carminibus vniuersam vim iniustitiae aut
iniuriarum attingimus ludentes.

Ἀδμία τ' ἤχημ' ὁλοῦτατον αἰδράσαν ἴσιν
ἢ γένος ἐξώλες ποίηται, βροτῶν.
τῶνδ' ἅμα ταῖς ὀρθαῖσιν ἱερνύσι διαθεῶν
καλλιπείρω Νυξ δ' ἦτ' Ἀχέρουσι τέκνον.
Εἴτα κακὰ Πλούτου κύρῳ δέξαντο θυγάστρες.
ὁ φθόρος ὁτλήμων, Εὐπορίατὲ κόρη.
Ὅρῃ ἔπειτα λάβει βροτῶν, ὁ στίβος, ἡδ' ἀτίταλλοι.
ἡδ' ὑπερφανὴ μάχῃ δὴν πορευομένη.
Σπαργάσιν κούρῳ σὺν ὧς Πλευσίη' ἄνασσα.
Αὐξομένη δὲ φίλῳ τῷ Θρασυτήτα λαβὼν,
Μῖσος Ἀκαὶ δεινὸς μεγαυχία, ταίγνια τούτων
ἢν οὐκ ἔστιμα τῆς κυρῆος ἔργα διαί.
καὶ φόρος αἰματόεις, πολὺ καὶ μῖσος ἀρπαγῶν.
Ἐξυγῇ ταύταις καὶ Προπύτῃα διαί.
Ἐν μὲν δὲ ἡ σύμπτωσις κούρῳ, πολὺ δὲ ρις ἀλαζών.
Ἀδμία, ἀρότερον καὶ πλεονέχον ἀρίστου.
Ὅσπερ δ' οἱ αὐξομένην πυρὶ λαμπρύναντι ἵκνῃται.
ἢν φόνος ἀμείψαντο πλείους ἐν βλεφαροῖς.
Ἀντίσφιγγον ὄφεις μὲν ἰωδῆς ἀδρῶν, ἡ τῶν
καίτε δραπετῶν τῶν πόδες, γναμπῶν δ' ὄνυξ.
ἡ δειλὸν δυνάσας πῆναι, πάντας τ' ἀπεβέβηκεν.
Ἀδμῆα τοῦ, λαμπρῶν εἴτα τυραννίδ' ἔχον.
Ἀλλὰ κεραυνωθεῖσα βίβει τυρῶντι χαμαὶ ἐν
Ἐκπύρῳ αὐτῆμαρ, καὶ πῆρ' αὐτοῖσι φλογί.
Εἰ μὴ δ' ἦτα προσέτα φίλη θεὸν εἴλετο κούρῳ
ἡδονή, Ἀδμῆας οὐτὸ τὸ μνημ' ἀρίστην.
Πάντα φέγγει, καὶ πάντα τάμνει, καὶ πάντα τάρσῃ
Ἀνδροπαῶν, ὅτε δὲ παρῆδ' ἐπ' εἰσάγειτο.
Οὐτὶ θεῶν μακάρεσσιν ἐμνήδῃ θυρίδος ἀλκή.
οὐ δίδως ἡδέειν, καὶ κλέος, οὐτὶ κρατοῦς.
Ὡς ἐν νόμῳ πολλοὺς φέρον ἀνδρῶν τῆς δὲ καθ' αὐτοῦ.
Θαράκῃ βαρεῖς ἐνδύσας, πάλαι λαβόν.
Τῆς κατ' ἀντιμῆκον πολέμου ἄλκιον ἔργον Ἀρπύ.
καὶ τὰς ἐστράτας διαμυδόντας ποιοῦν.
Ἀλλ' ἑμπεδωμένης φόνος, ἀντιμῆκοντα μάχας,
καὶ ἀπὸντιζομένων τῶν ἐν ἰδούσας δόμων,
τίσπετο, καὶ δὲ ἡδονῆς ἐχθρῶντα σωμαίμων.
Ἀδμῆα ἀνδρῶν παρ' ἐπιδραυε μῆτι.
αὐτῇ μὲν βασίλειαν ἀπορρίπτει ἀφ' ἑδρῶν
χευροσθέντων, τούτου δ' εἴλετο χερσὶν αὐτοῦ.
Εἰ μὴ δ' Ἀδμῆας μακίαν Δυσσημί ἐνέκοι,
Πόρῃσι πάντων ἰάσας γένοιτο βροτῶν.
Εἰς κόρακας, καὶ ὀλεθρὸν τὸν βαθυὺν ἐμβαλε κούρῳ.
Ἀδμῆαν, καὶ ἐμὴν δ' εἴξε κακὸν ἴδον.
Οὐτε μὲν Ἀδμῆας φιλῶν ἐμπεδόν, οὐτε τίς ὀλβος.
ἡρμῖα φεύγει, μὴτε σέβασμα μῆτι.
Ἀλλὰ πόρῳ σάσειτ' ἀνέγει, ταραχάσας βλάσας,
ἡχον, καὶ πόλεμον, καὶ κλονέοντα φόβον.
καὶ

καὶ δορυβους, ἱεροχὰς, καὶ ἀναγκὰς τοῖς περιάλλει,
καὶ τὰ κλοπὰς, εἰσπὰς, καὶ ὁμόμορ, ἢ δὲ θυγῶν.
τὸ αὐτοῖς ἀρῖσι κακῶν ὑπὸ τῆς διὰ κριδὸν ἀντιῶν.
Εἰς ἀπολλὸν μισθὰς ὁσόν, ἀπ' Ἀδίκιας.
Ὅτι θύοι μόνος δ' οἰκεῖ, τὸ πλεῖστον ἀπαθὲν,
μῶνους καὶ μάλα δὴ δολβιδὲς ἐστὶ θύοι.

Quæ carmina ita sunt a Laurentio Gaudio meo amico latine prolata, quem ob singularem bonitatem morumque elegantiam vnicè diligo: Sed cum ratio carminis non tam commode iniustitiam patiat, pro illa vitut improbitate.

Improbare magis non est mortalibus vlla

10

Res grauis: humanum destruit ille genus.

Hanc Acheronte satam peperit Nox lurida partu

Quo Furias, atra qui fluit amnis aqua.

Vesane Fluti nata cepere puellam.

Inuidia infelix, Copia & inde soror,

Vbera porrexit siccanda Superbia, & Ira

Ipsa suo hanc aluit Diua verenda sinu.

Strinxit Avaritia angustè regina puellam

Fascia, & huic iuncta est Temeritas socia,

Atque pudore carens Audacia, cum Scelere: horum

20

Ludicra erant Paphia facta nefanda Dea,

Crudeles cades, & vis permulta Rapina.

His Petulantia mox additur ipsa comes.

Improbis his est colludere sueta puellis

Fallax, alata quæ prius orta fuit.

Ipsa simillima erant ardenti lumina flammæ:

Ludebat cades plurima & in cilijs.

Tempora lambebant densi pro crinibus angues,

Atque vngues curui, pesque draconis erat.

Affecare aula est coelestia regna tonantis.

30

Tentauique volans deijcere inde Decs:

Sed percussa graui flagrantis fulminis igne

Labitur in terras, ala perusta cadit.

Ac nisi delapsam cepisset amica Voluptas,

Nec nomen, nec vis Improbitatis erat.

Plurima vexauit, vastauit, multa cecidit

Ille virum, ut primum decidit in patriam.

Ac neque vitandam superiorum credidit iram,

Terruit haud Pudor, est victa nec illa metu.

Contra hanc mortales statuerunt iura, grauique

40

Thorace induti rela cruenta ferunt.

Inuentus contra hanc belli lacrimabilis ordo. &

Prælia pugnacis sanguinolenta Dei.

Sed lætata fuit certamina, prælia, turbas,

Intuita, in cineres & recidisse domos.

Atque propinquorum est odij gauisa, feroci

Et tabie, Improbitas vexat iniqua viros.

Vna suis reges deiecit sedibus, vna

Præcipes illos Fortis ad ima dedit.

Ac nisi frenasset Infamia vlla parumper,

E e Tum

Tum seu improbitas omnia destrueret
 Mittitur Improbitas ad cornus dira, cruce,
 Illam multiplicis vas patet esse mali.
 Nulla quies, nullus pudor, aut opulentia, nulla
 Vincula amicitia cum Improbitate manent.
 Sunt illi cordi lites, & iurgia, rixae,
 Clamores, strepitus, bella, odium, opprobrium.
 Furta, pavor, tremor, atque incendia, noxa, tumultus,
 Et dolor infelix, cumque rapina fuga.
 Denique ab ærumna tantum quis distat, ab ipso
 Infelix quantum distat Improbitas.
 Et quoniam Deus vnus abest quam maximè, aperte
 Felicem solum dixeris esse Deum.

- ¶ Quidam putarunt Typhonem regem fuisse Aegypti hominem inhumanum ac ferum, ob cuius crudelitatem propè vniuersa Aegyptus fuerit deuastata & euerfa: qui ita fuit vocatus è draconis crudelissimi natura, vel quia more draconis Aegyptum populetur, quem, vt ait Herodotus in Euterpe, Osiris de medio sustulit. alij Typhonem insignem fuisse draconem arbitrantur, quia id animal cum dicatur à Græcis *αμφίβιος*, quod in aquis & in terra æque viuat, fingitur modo sub aquas, modo sub terram occultatus, is draco ita dictus fuit, quoniā ob singularem vim veneni omnia combureret, faceretq; vt contacta arefcerent. cum igitur vis aeris illum vndique expelleret, neque satis aptam sibi temperiem inuenire posset, dictus est Iouis metu in Aegyptum profugisse, vbi cum æstum ferre non posset, in lacum merfus interiit. Hic dicitur à Iunone procreatus terra percussa, quia tanta vis est aeris temperamenti aliquando, vt, & magnitudine & forma admirabiles plantæ & animalia inaudita oriantur. alij hanc fabulam ad res naturæ totam retorserunt: quippe cum scribat Strabo libro quinto vniuersum tractum à Cumis in Siciliam vique, & Aernam, & Liparentes insulas, & Puteolanum, Neapolitanum, Balanumque agrum Pithecusasque insulas, quasdam profundas & in vnum coeuntes sub se solitas habere cavernas, quæ in Græciam quoque porrigerentur, in quibus multa vis inesset sulphurea. Idcirco quibusdam temporibus cum ventis spirantibus subterraneis terræ motus fierent frequentes in ijs locis, & flammarum, feruentiumque aquarum profluvia, ignisque exhalationes, & cineres cum fauillis longius emitterentur, fabulati sunt antiqui serpentem illum siue Aegypti tyrannum perpetuo supplicio damnatum sub ijs locis in ære, qui quoties moueretur, ignem ac cineres eructaret, terrasque concuteret. aiunt præterea situm quendam in insula Sicilia per terræ motus ac incendia elatum Epomeum in medio ferè insulæ vocatum fuisse, qui natus sit cum Typhæus humerum moueret. alij vim ventorum non subterraneorum quidem, sed è sublimi loco spirantium esse Typhonem crediderunt, qui & orientem & occidentem plagam manibus pertingeret, & cuius capita altissime vsque ad sydera peruenirent. nam venti latissime vagantur. plura capita illi conteserunt, ob varias diuersorum vires: corpus erat penis testum ob celeritatem, circa crura frequentes viperarum spiræ, propter etiam vim aliquando ventorum. oculi ignei, flammæque ex ore spirabat, propter materiam ventorum, quæ sit è siccis calidisque vaporibus. Fingitur ad montem Caucasum confugisse, quia in montibus venti plerumque dominantur. Alij ad primam mundi originem hoc deduxerunt cum dicant tantam vim ventorum, & inflammationem natam ex Erebo siue ex Chao, mox à Ioue depressam, cū Iupiter *εὐπείρα* sit siue cōmoda reperiens: quā vim cæli ac mundi temperies deprecatur. cū vero ob cauerna loca veti & ignea

ignes sint subterranei, postea fabulari sunt hunc in Sicilia à Ioue fuisse fulmine
 ctum. Alii Typhonem pestiferam aeris male affecti naturam ob nimium calo-
 rem putarunt: quippe cum vis nimia æstatis plurimum obsit humanis corpori-
 bus, eaque imbecilliora faciat ad reliquas temporum mutationes perferendas.
 Mox cum recedente sole per signiferum circulum aliquando cessauisset æstus,
 facta est magna imbrum ac tonitruum copia, cum per calorem imbres coire nō
 possent. tum fulmina frequentia ceciderunt, quare Iupiter fulminibus Typhonē
 primum in Aegyptum fugauit, & in loca calidiora ad meridiem: deinde sub
 Aetnam detruit. quidam Typhonem hominem fuisse ferocem & strenuum ar-
 bitrati sunt, qui Iouem de regno collecta magna exulum & inuidorum manu co-
 natus sit deicere, quare ob potentiam illi tantum corpus tribuunt. quod inflam-
 mauit nonnullos aduersus Iouem persuadendo, dictus fuit ignem ex ore spirare
 solitus, & nervos Ioui concidisse. Hos illi furatus est Mercurius, ac Ioui reddidit,
 quoniam Iouis oratione postea reconciliati sunt animi illorum, qui à Ioue desci-
 uerant. Alij rursus ad reuocandos animos ab ambitione fabulam hanc retorfe-
 runt, qui cum significare velint illam pessimam omnium prope vitiorum esse, &
 filiam Erebi, & ignem ex ore efflare dixerunt. Hæc aduersus Iouem insur-
 git, quoniam nulla est religionis, nulla humanitatis, nulla iustitiæ cura, ubi pullularit
 ambitionis furor. Quæ cum multa habeat capita, multos modos, multas solici-
 tudines, multas molestias eius significarunt. Hunc Typhonem, siue hanc ambi-
 tionem huc illuc fugientem Iupiter tandem opprimit ac labefactat, quia & si cu-
 piditas aliquandiu rationi sapientiæque resistit, tamen ab illa denique vincitur.
 neque quispiam est sapiens, quin rationi demum obtemperet, etsi cupiditate ali-
 quantulum exagitetur. at nunc de Paride dicamus.

De Paride.

Cap. XXIII.

Non imperite sane, neque inutiliter, sed ad demonstrandam humanæ vitæ
 leuitatem, illa quæ de Paride Priami & Hecubæ filio tradita sunt, quod
 Palladem, & Venerem, & Lunonem de forma contententes, iudicauit.
 in memoriam prodita sunt ab antiquis. atque vt rem alius repetam, dicunt pregnan-
 tem Hecubam somniasse se faciem ardentis ignis, quæ vniuersam Asiam inflam-
 maret, peperisse: cui ariolos percunctanti responsum fuit, futurum vt infans, quæ
 in vtero gestabat, esset causa excidij suæ patriæ, quam rem ita attigit Ouidius
 in epistola Helenæ:

Illa sibi ingentem visa est sub imagine somni
 Flammi feram pleno reddere ventre facem.

Territa confurgit: meruendæque noctis opacæ
 Visa seni Priamo, vatibus ille, refert.

Arsum Paridis vates canit Ilion igni.

Idcirco cum natus fuisset infans, illum Priamus Archelao exponendum feris de-
 dit, quem etiam expositum per dies quinque vrsæ lac suxisse memorant. at cura-
 uit, vt alij tradiderunt, Hecuba vt à pastoribus in Ida montē nutriretur: nec de-
 fuerunt qui dixerunt ab eodem Archelao illum vt filium fuisse educatum. Sed
 enim quis ea, quæ certo Dei instituto decreta, stabilitaque sunt euitauerit? nam &
 Thyestes è filia Pelopeia filiū Aegisthum feris exponi iusserat, quod eum oracu-
 lū multorum malorum autorem fore monuisset, sed tamen à pastore inuētus in
 syluis, & à capris nutritus, vnde nomen accepit, Atreum & Agamemnonem tru-
 cidauit. neque seruauit Troiam quod eiectus fuerit Paris, neque Saturnus Iouem
 deuicare potuit, quamuis ante fuerint ab oraculis moniti, si ita diuinitus erat sta-
 tutum.

tutum. Hic cum adoleuisset magnam sibi iustitiae & aequitatis gloriam comparauit: atque cum regia armenta latrones ac piratae aliquando furati fuissent, ea-que abigerent, illos armis insecutus una cum ceteris regis pastoribus armenta recuperauit cæcis piratis, unde Alexander dictus fuit, ut ipse de seipso testatur in epistola apud Ouidium:

Pene puer cæcis abducta armenta recepi
Hostibus, & causam nominis inde tuli.

Deinde cum in Agonalibus ludis fortissimus apparuisset, quæ per id temporis apud Romam locum agebantur, a Priamo denique cognitus fuit, & in regiam receptus. Accidisse vero fabulantur ijs temporibus, quibus adhuc puer Paris erat inter pallores, ut dii omnes conuocati ad nuptias Ihetidis & Pelei accesserint, præter Discordiam, quam nemo inuitarat. Id illa grauius ferens pomum elegantissimum & pulcherrimum aureum cum inscriptione per ostium immisit, pulchrior accipiat. Id suscepit Mercurius ac legit, ut testatur Lucianus in dialogo Panopes & Galat. Tum multis Deabus id petentibus magna discordia & contentio orta est inter tres Deas cæteris his cedentibus: ac Iupiter iussit ad æquissimum, ut tum habebatur, Paridem iudicium id deferri. Scripsit Strabo lib. 13. in Antandro, qui mons vocatus Alexandriæ imminet, Deas illas à Paride fuisse iudicatas, cum in Ida monte id accidisse scribat Ouidius etiam in his,

Cum Venus, & Iuno, Pallasque in montibus Idæ,
Corpora iudicio supplicare meo.

Atque hunc ingentibus donis fuisse à Deabus omnibus sollicitatum: quippe cum Iuno Asiæ Europæque imperium illi promitteret, Pallas se omnibus Græcis sapientiorē facturam polliceretur, at Venus mulierum omnium pulcherrimam se illi concessuram diceret, si sibi victoriam de forma adiudicasset, quam rem ita attigit Ouid. in epist. Paradis:

Tantaque vincendi cura est: ingentibus ardenti
Iudicium donis sollicitare meum.

Regna Iouis coniux, virtutem filia iactat.

Atque cætera, quæ in eadem epist. scribuntur in eam sententiam, multa sunt: quæ planius etiam Euripides declarauit ita in Troadibus:

καὶ Παλλάδος μὲν ἂν Ἀλεξάνδρῳ δώσει
φρικτὴν γαμήλιον ἑλλάδ' ἐξαρτάναι.
ἢ παρ' ὑπὲρ Ἀσίας εὐρωπῆς ὄρου
τυραννίδ' ἐξενείσθαι πρίν γε πάρος
κῦρος δὲ τοῦ μὲν εἶδος ἐκπαυλομένη
Δίωσεν ὑπὲρ γὰρ εἰς τοὺς ὑπευδράμοι
πάλλει.

Paridique Pallas munus id promiserat
Quod dux Phrygum mox Græciam subegerit,
Montes at Europæ, Asiæ & tyrannidem
Iuno spondit si sibi faueret is.
Mirata formam sed Venus meam dare
Promisit illi, si Deas deuincere
Sit iudicata forma.

Accidit ferè eodem tempore ut celeberrima esset Helenæ forma in vniuersa Græcia, quæ & opibus & nobilitate generis cæteras omnes mulieres antecellere putabatur. Erat enim Tyndari Oebaliæ regis, & Ledæ filia, ut putarunt nonnulli: cum alij dixerint Iouem in cygnū conuersum Ledam compressisse, quæ alterum ouum ex illo concepit, ex quo nati sunt postea Pollux & Helena: ex altero

altero quo concepto Tyndaro nata est Clytemnestra & Castor. Alij non à Le-
da, sed à Nemese natam Helenam putarunt, cuius dicunt Ledam fuisse nutri-
cem, ac Iouem patrem, ut ait Pausanias in Atticis. Quinam ex Ioue puta-
rant in cygnum verso, ad sempiternam eius rei memoriam cygnum inter lyde-
ra collocatum dixerunt. Cum tantopere igitur forma præstaret, omnes Græ-
carum ciuitatum principes eo ad illam in matrimonium expetendam conue-
nunt: quæ quod fuerat ante à Theseo rapta, è quo etiam enixa Argis dicitur
templum Lucinæ erexisse, & mox repetentibus fratribus restituta, & quod ma-
gna inuidia videbatur in eum redundare, qui illam esset habiturus, vnusquisque
eam sibi contingere sperantes in legem à Tyndaro latam iurarunt se pro viribus
defensuros, si quis illam violare, aut legitimo marito rapere conaretur, ut testa-
tur Pausanias in Laconicis. Nam non longe à Platæneto vocato, & à Mineræ
Pareæ delubro Tyndarus dicitur procos Helenæ conuocasse, qui super equi exe-
cti testibus iurarunt se Helenam defensuros, atque custodituros esse ab iniuria,
si ab aliquo nuptiæ illæ violarentur. post illud iuramentum Tyndarus equum
in eo loco infodit, sicuti scripsit Pausanias in Laconicis. Fuit enim antiquorum
consuetudo ut super testibus victimarum plerumque iuraretur cum fœdera inter
aliquos percuterentur. Idcirco vbi Hercules fœdus iniit cum liberis Nelei fide
vltro citroque data sue mactato super eius testibus & ipse & illi iurarunt, atque
confirmarunt iuramentum insuper factum, ut scripsit in Phoroneo Hecæus,
Neque hoc fiebat quouis tempore, ut ait Demosthenes in oratione contra Arillo-
cratem, cum esset magnum iurandum, & non quibusuis temporibus, sed statim die-
bus: ut patet ex his: *εἴτ' οὐδὲ τὸν τυχευτάτιν' ὀρκισαὺτο ποιήσει. ἀλλ' ὃν οὐ-*
δέις ὁ μὲν οὐδὲ ὅς ἄλλου: σὰς ἐπὶ τῶν τομίων κάρου ἡ κριοῦ, ἡ ταυροῦ
ἡ τοῦ τῶν ἱερῶν γαίῃ ὡς ὅν δὲ ἡν αἱ σφίρας προσήκον. Ponca neque ut con-
tingit iuramentum hoc faciet, sed quod nemo iurat super alia re: stans super
exectis carnibus apri vel arietis vel tauri vel horum iugulatorum, & in quibus
conuenit diebus. Quin etiam solenne fuit olympicis athletis conceptis verbis
super exectis suis testibus antequam ludos inirent, iurare se nihil fraudis aut in-
sidiarum commissuros, qui quidem sues transacto iuramento nulli erant vlui.
erat enim vetitum religione ne victimæ, super quibus iuratum fuisset, ab homi-
nibus ederentur, nam & Homerus testatur exectum illum suem, super quo Aga-
memnon iurauit se non attigisse Briseidam in mare à Taltybio fuisse deiectum
ex antiquorum sacrorum ritu, ut patet ex his: lib. 7. Iliad.

Εἰδὲ τι τῶνδ' ἱπτόρικον, ἡ μὲν θεοὶ ἀλγέα δοῖεν
πολλὰ μάλ' ἔσται δ' ἰδούσιν ὅς τις σφ' ἀλίτῃται ὁμώσας.
ἦ, καὶ ἀπὸ σφίμαχον κάρου τὰ μετὰ τὴν χάλκῃ.
τὸν μὲν τάλυβιος πολὺς ἄλγος ἐς μέγα λαῖτμα
Πῆ' ἐπιδιπῆσας βόσιν ἰχθύσιν.
Si quid periuro, cœlestia numina tradant
Quot mala sueuerunt periuris tradere prauis.
Sic ait, & stomachum porci ferro inde cecidit,
Quem mox Taltybius iussus porricere in vndam
Eit maris incani pergratam piscibus escam.

Plutarchus in Cicrone & Publicola lōge diuersam rationē coniuratos seruasse in-
quit apud Romanos, quippe hominem trucidasse, omnesque coniuratos magno
& horrendo iuramento adactos sanguinem libasse, & exta gustauisse. Æschylus
in actu septē ad Thebas in scripto, demonstrat illam fuisse consuetudinem pro-
prium coniurationum ut omnes coniurati sanguinem victimæ illa de causa cæcæ
attingerent, ut est in his:

Ἄνδρες γὰρ ἐπὶ δ' αὖτις ἀνδρῶν ἡρώδης,
 ταυροφάγοντες ἐς μέλας δότον σέκος
 καὶ θύγαντες χερσὶν ταυρίου φόνου,
 ὀρκωτότησαν. ἢ πόλιν κατὰ σπῆλαις
 θύγας λαπάζειν αἶον καὶ μέγαν βίον.
 ἢ γὰρ ἀνδρῶν τῆς δ' οὐράσιν φόνον.
 Centuriones strenui septem viri
 Taurum immolarunt, inque scutum sanguinem
 Tauri legentes attingere dexteris,
 Martemque iuravere, Bellonam, & simul
 Grauem Pavorem vel cruore mox suo
 Terram rigare, funditus vel sternere
 Urbem ac populuri vi fati ex Agenore.

Apud antiquos fuit etiam in more positum ut iurantes massam ferri ignitam manibus sustinerent, rogarentque Deos ac precarentur at illud iuramentum stabile firmumque esset, donec illa in aquis supernataret, quam mox in profundum deiecebant, ut in his testatur Callimachus:

φαιείων μὲν χερσὶν μὲν μέγας εἰν αἶψ' ἢ μύδρος.
 Phocenis donec pet itabit in aquore massa.

20 Et Sophocles in Antigone:

ἡμεῖς δ' ἱστοίμοι μύδρον αἶρεν χερσὶν,
 καὶ τὸν δ' ἱερπεῖν, καὶ θεοὺς ὀρκωτότεται.
 I rompi manu tenere massam terream
 Eramus incensam, per ignem incedere, ac iurare.

Nam censebant eos qui optime & innocenter iurarent, illas & igniti ferri massas sustinere, & supra ignem impune incedere. atque alius in foderationibus, alius in coniurationibus, alius in iuramentis omnino ritus servabatur. Dein de accidit ut Paris cum viginti tremibus legatus, missusque ad reperendam Hesionem, quam Telamon occiso patre eius Lacedæmone rapuerat, navigavit: qui a Menelao in hospitium perbenigne acceptus est, cui Helenæ nuptiæ contigerant. Verum cum re infecta redire oporteret, ille neglecto iure hospitij, & Menelai amicitia dicitur illam meretriculam Helenam cum magna nummorum, regiarumque suppellectilis copia abstulisse, ut scripsit autor Cypriorum carminum, & Herodotus in Euterpe. Idem tamen in Clio non ad reperendam Hesionem Alexandrum navigasse inquit, sed exemplis superiorum temporum innuitum, quod Io Græcis Aegyptij, Græci Aegyptijs Europam, & Medeam Colchis impune rapuissent, quas repetentibus non reddiderunt, eò consulto ad rapiendam Helenam navigasse, quod innuit Ovidius in his carminibus:

Nomine ceperunt Aquilonis Erechthida Thraces,
 Tuta tamen bello Bistonis ora fuit,
 Dhalida puppe nova venit Pagæus Iason,
 Læsa nec est Colcha Thessala terra manu:
 Te quoque qui rapuit, rapuit Minoida Theseus,
 Nulla tamen Minos Cretas ad arma vocat.
 Nec venio Graias veluti speculator ad vrbes,
 Oppida sunt regni divinitiora mei.
 Te peto, quam pepigis lecto Venus aurea nostro.
 Te prius optavi, quam mihi nota fores.

Sic enim sit plerumque & impunitas peccatorum sit pro exemplo & instigamentum ad cætera flagitia suscipienda. At Diogenetus in rebus Smyrnæis non legatum iussit

iuisse Alexandrum inquit, neque commorum fuisse superiorum exemplis, sed
 Veneris monitu, cuius etiam consilio Harmonidas, vel, ut placuit Andrææ, Phe-
 reclus nauem illi fabricauit, illuc concessisse scribit, quam ubi primum Alexan-
 der vidisset in eius desiderium incidisse memorat. alij dixerunt raptam fuisse
 Helenam à Paride cum inter Bacchas in litore maris Ino sacrificaret, quam de-
 portauit in Aegyptum, atque ibi primum cum illa congressus sit. Fama est igitur
 Paridem cum hac in Aegyptum nauigasse, quia timebat ne se Menelaus cum
 Lacedæmoniorum classe insequeretur: atque cum eo appulisset ad Canopicum
 Nilii hostium templum Herculis in litore inuenit, in quod si quis seruus cum qui-
 busdam ceremonijs confugisset, à nemine violari fas erat. eo in loco Alexandri
 facinorosi seruis ad sacerdotes deferentibus grauiter tulerunt primum iniquita-
 tem iniuriæ, qua Menelaum affecerat: deinde legatione Memphim ad Proteum
 de illa re missa, iussi sunt serui Alexandrum ut iniqua conatum comprehende-
 re, & ad Proteum adducere. Hunc conuiuijs infectatus Proteus incolumem qui-
 dem dimisit cum socijs, at uxorem Menelai, & diuitias apud se retinuit usque
 ad Menelai aduentum, iussitque intra triduum Alexandrum abesse ex vniuer-
 so Aegyptiorum agro. Sunt qui dicant hinc Alexandrum nulla re sibi ablata
 Troiam confugisse, inter quos fuit Duris Samius: alij cum Idolo Helenæ in pa-
 triam reuertisse aiunt, ut sentit Euripides. Neque desuerunt sanè, qui Alexan-
 drum statim in patriam rediisse memorent, legationesque Græcorum ad
 res repetendas missas neque auditas quidam fuisse à Troianis. Fama est semel
 tantum in agro Atheniensium Alexandrum cum Helena congressum fuisse, cum
 tamen Bunichus, & Corithus, & Aganus, & Idæus nati fuisse dicantur ex Hele-
 na & Paride. alij dicunt in Cranae, quæ una est Sporadum, Paridem congressum
 fuisse, quæ insula postmodo Helene ab illa vocata fuit atque cum Paris ab inui-
 ta, & prope per vim extorsisset, quam iam penituerat maritum reliquisse, dicitur
 ex eius lachrymis nata esse herba Helenium vocata, quæ si in vino bibatur à mu-
 lieribus creditur. Venerem excitare, & inducere hilaritatem ut scripsit Alexan-
 der Cornelius in rebus Phrygijs. Et quamuis virgo à Theseo restituta dicatur
 Helena suis fratribus, non desuerunt qui Hermionem eius & Thesei filiam pu-
 tarint, & ut credidit Duris, Iphigeniam. Huic præterea Nicostratum nonnulli,
 & Ephiolam, & Menelaum filios tribuerunt. Sed quoniam sceleratæ vitæ finis
 raro felix esse consuevit, fama est Helenam denique mortuo Menelao à Nico-
 strato & Megapenthe filijs è domo ob superiorem vitæ turpitudinem eiec-
 tam sese Rhodum ad cognatam suam Polixo uxorem Tlepolemi contulisse, quæ per
 id tempus illi insulæ imperabat, verum quia Tlepolemus adulterij Helenæ cau-
 sa in bello Troiano occisus fuisset, eam eadem mariti sui vlcisci cupiens in He-
 lenam se lauante ancillas cum furiarum ornatu immisit, quæ illam comprehen-
 sam, & arbori infelici suspensam laqueo demum necauit, ut scriptum fuit à Pau-
 sania in rebus Laconicis. Sic & ipse Alexander postea imbellis & perniciosus pa-
 triæ suæ ciuis extitit, ut demonstrauit Home. lib. 3. Iliad. Hic, ut prædictum fue-
 rat à coniectoris, vniuersæ Græciæ arma in se, suosque ciues concitauit, hic pa-
 triam suam, regnumque potentissimum & antiquissimum Asiæ propter libidinē
 funditus euerit, hic denique è Lemno insula accitus trucidatur: quæ omnia cala-
 mitatum genera sibi prædicta fuisse à Nereo testatur Hora. libro 1. Carminum.
 Hæc partim historice, partim fabulose narrantur, quæ de Paride memoriæ sunt
 prodita. ¶ Hanc tabulam confictam fuisse de generatione rerum naturalium ani-
 qui nonnulli sunt commenti: nam Pelei & Theridis nuptiæ quid aliud significa-
 re possunt, quàm ex aquæ terræque mistione adiuvante calore omnia naturalia
 corpora procreari? Est enim τῆς γῆς, & γένος, ac limus, Thetis vero aqua, ut dicitur
 Ec 4 postea.

postea. Ad horum duorum missionem, tanquam ad nuptias, omnes Dij conveniunt: quoniam nihil est sola materia sine artifice confici potest. Sive enim mortales brutorum, sive immortales hominum animae sint corporibus inferendae, cum imperent omnino etiam in brutis quodammodo corporibus, ex nobiliore quodam loco quam sint ipsa elementa, ipsas ducere par est, sive enim ex aere, sive ex igne, sive ex caelestibus corporibus anima mortalium deducatur, sive ex his omnibus: siue sit harmonia quaedam ex aequilibrata temperamentorum, siue his omnibus nobilius quiddam, at ignotum, omnino illam a Dijs omnibus concedi corporibus dixerunt, & est singulis caelestibus virtutibus proprias quasdam vires assumere. Inde dicti sunt omnes Dij ad nuptias Pelci & Thetidis convenisse. Hinc absuit Discordia sola ex omnibus Dijs, quia nisi per amicitiam res conservari non possunt, quae etiam quanto magis inter se conveniunt temperamenta, tanto magis vigent ac florent. Cum vero Discordia, virumque naturalium inaequalitas acciderit, tunc non solum temperamentum perit, sed etiam tota compositio labefactatur: ut enim amicitia generationis, ita discordia & litigium principium corruptionis est. Quid aliud ad naturam pertinet in his contineatur, non video, quare ad mores reliqua pars spectat huius fabulae. Hanc eandem fortunam civitates, & imperia, & nationes experiuntur: quam etiam singula naturalia corpora, quae per discordiam funditus evertuntur. Est autem inter has tres Deas semper ferè discordia, &

contentio, Palladem, Iunonem, Venerem: quippe cum molestum appareat civitatibus id, quod plerumque accidit: ut imperiti & stulti, & periti & sapientibus dominantur: ut inopes opulentis, inter quos naturalis est prope discordia: ut libidinosi & impuri, viris bonis & temperantibus imperent. nam, ut res omnes hae vni adsint, ut idem sapiens sit scilicet, & temperans, & opulentus, est una rerum omnium quam difficillima, quod si contigerit, nemo illius imperium feret inuitus. Quod autem non vera, sed ficta sint quae de iudicio Paridis tradita sunt, vel muliercula illa non credit apud Ovidium quae ita inquit:

Crédere vix equidem caelestia numina possum

Arbitrio formam supposuisse tuo.

30 Ut igitur ad Imperatorias virtutes homines regnatos inflammarent antiqui, hanc fabulam confinxerunt: per quam temperantem esse & sapientem & fortunatum illum oportere dixerunt, qui sit ceteris hominibus dominaturus: quippe cum Paris spreta sapientia ac opibus per lasciviam imperium perdidit, quod fin: illarum Dearum ope conservari minime poterat. Nam cum alij alio studio magis oblectentur, illa animi appetentia Paris à quibusdam dicta est. Huic Deae illae datae sunt iudicandae, atque omnes dignae, quae vincerent, videbantur, quamvis Iuno regnum, sapientiam Pallas, pulcherrimam mulierem Venus adpromitteret ut victoriam ex eo certamine reportaret. Verum quis sanae mentis pro potentia, magistratibus, honoribus sortum foedissimum elegerit? aut quis pro sapientia diuinissimo Deorum munere libidinem, nisi impurus, complectatur?

40 aut qui id fecerit, quo pacto non & sceleratus & perniciosus patrie suae civis alitur? quod hospitium non hic violare poterit? at cui non datum est hoc iudicium? nemo nostrum est per Deos immortales qui Paridem suo iudicio non damnet: nemo prope rursus est, qui tam turpe Pandis iudicium non imitetur. Hac proposita Paridis turpitudine fecerunt antiqui, ut nos ipsos dementiae condemnaremus: est enim Venus, quam tanti fecit Paris, nihil aliud, quam dementia, ut nomen ipsum significat, sicut testatur Euripides in Troadibus his versibus:

τὰ μῦθα γὰρ πᾶσι ἐστὶν ἀποδιδόντες ὅποιον.

καὶ τοῦτο μὲν ὁ πᾶσι ἀποδίδοντες ἀρχαὶ θεῶν.

Vtique ista sunt Veni mortalibus,

Recte-

Recteque nomen caput à dementia.

Præclare sanè factum est ab ipsa natura, ut breue tempus libidini iniungeretur: nam si amplius spatium sit. voluptatibus iniunctum, crudelissimos, & maxime omnium belluarum furiosos homines experiremur. Ac de Paride satis, nunc de Actæone dicamus.

De Actæone.

Cap. XXIII.

Nequè leue sanè supplicium Actæonem subiisse memorant, quod nudam Dianam inueneri ausus sit: tantum honorem Diis immortalibus deberi significabāt. Fuit hic, ut scripsit Zetes hist. 61. chil. 6. Autonoes Cadmi, & Aristei filius: quicum mirum in modum venatione delectaretur utpote à Chirone educatus, ut ait Apollodo libro secundo, ferunt super saxo quodam defessus dormire solitus quod fuit non procul à Megaris Plateam contendentibus, quod etiam Actæonis saxum vocatum fuit. Scripsit Pausanias in Bæoticis Actæonem in fonte illi saxo proximo se lauante Dianam vidisse, quod illa moleste ferens, radiè canibus Actæonis immisit, ut illum laniarent. Eam fabulam multis verbis complexus est Ouid libro 3. Metamorph. qui non super saxo illum dormire solitum scribit, sed in sepulcræ quadam fonti illi propinqua. Illa de causa dictus est fuisse in ceruum conuersus, & à suis canibus in Cithærone laniatus, quos multos assidue in feras nutrebat, ut significat Eurip. in Bacchis hoc pacto:

ὄρεται τὸν ἀκταίωνος ἀθλον μέρον,
ὃν ὁμίσει· τὸν σκύλακες δὲ ἐδρεῖ· λατο,
Διωπάσαντο κρείσσον' ἐν κυνηγίαις.
Num cernis Actæonis improbam necem?
Canes voraces, ille quas nutruerat,
Nam dilaniare optimum venatibus.

Nomina verò canum, à quibus Actæon fuit, laniatus, nihil aliud quam vel colores corporum, vel sagacitatem significant, quæ conuenit canibus, hæc autem sunt: Melampus, nigros habens pedes. Ichnobates, per vestigia sequens. Pamphagus, omnia comedens. Doræus, perspicax. Oribatus, montiuagus. Nebrophonus, hinnulos occidens. Lælaps, procella. Theron, ferus. Pterelas, alatus. Agre, inquirens. Hylæus, syluestris. Nape, saltus pererrans. Pæmenis, pastorum canis. Harpyia rapax. Ladon, hinnulo similis. Dromas, cursor. Canache, fremens. Strige, picta. Tigris, fera. Alce, robusta. Leucon, albus. Asbolus, fuliginosus. Lacon, reboans. Aello, procellosus. Thous, celer. Cyprius, libidinosus. Lycisca, lupina. Harpalus, rapax. Melaneus, niger. Lachne, hirsuta. Labros, rapidus. Agriodos, agrestibus viis aptus. Hylæctor, latrator. Nā omnino canes quinquaginta Actæonis à nonnullis commemorantur. Alii dixerunt Actæonem cerui pelle à Diana tectum laniatum fuisse à canibus ad eum lacerandum incitatis, ne Semelen vxorem duceret, cuius sententiæ fuit Stechchorus Himeræus. vel, ut voluit Acusilaus, quia illam compressit. Alii Actæonem non verum in ceruum, neque cerui pelle tectum fuisse arbitrantur, sed opinionem canibus immisissam, ut feram putarent, quod attigit Ouid. his carminibus:

Tectis & Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipse dedit lætho cum quibus ante feras.

Neque vero vnus tantum fuit Actæon, ut ego quidem censeo, sed alter à canibus laniatus: alter à Bacchis discerptus: de quo ita sententia extat enaratoris Apollonii, Melissus, quia Corinthios à Phidone Argiuorū Rege, à quo euerterēdā etiā, liberauit, & protexit, ob singulare beneficiū insignes honores cōsecutus fuit.

Acci-

Accidit aliquando ut Bacchiades domum huius innadentes filium Aetionem distraxerint vel repugnantibus parentibus. Cum vero celebranda essent Isthmia, Melissus ad aram accedens multa imprecatus est Corinthiis, nisi filii sui eadem vlciscerentur: cum illa dixisset, se de propinquo precipiti loco deiecit. At Corinthii cum timerent magnopere si inultam eadem illam reliquissent Aetionis, tamen etiam multo magis ira iubente oraculo, Bacchiades de sua regione eiecerunt. Eodem tempore vnus Bacchiadum Chersocrates Corcyram extruxisse fertur expulsis Colchis, qui ibi habitabant, quo se omnes Bacchiades receperunt. ferunt Aristæum superioris Aetionis patrem tam graviter tulisse mortem filii, ut Beotizæ atque vniuersæ Græciæ indignatus continuo de Græcia in Sardiniam migrauerit, verum cur hæc ut admirabilia, & sempiterna memoria digna transmissa sunt ad posterum? Quod Ego sanè ex historia ad morum informationem itum esse arbitror. quid enim prohibet cum Sol Leonem signum ingressus fuerit, Longè vi aucta in eodem signo rabiem canibus natam esse per dies Caniculæ præsertim? aut canibus rabie exagitantis quæ vis, quæ ratio, quæ cognitio potest resistere, quo minus vel in dominum sauiant? fuerunt qui putarint Aetionis facultates per canum rabiem, aut per iratam venationum deam insulse dissipatas significari: quia canes non Aetionem, sed eius opes lamauerint: quod quidem perdidiculus mihi videtur. non enim ad uenationem hortari posteros, vel retrahere consilium fuit antiquis, sed minus rectos mores emendare. Per hanc igitur fabulam nos ad beneficium in viros bonos conferenda adhortantur, ac retrahant à benemerendo de ingratis & immemoribus acceptorum hominibus: quod etiam videtur significasse Theocritus in eo versu:

νῆστι ναῦας ὥστ' ὀλέσθ' ἔσθ'.

nutricanes ut te edant.

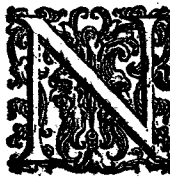
Omnium sanè beneficiorum optimum est illud, quod apud virum bonum & morem & gratum collocatur: quod vero in maleficum & ingratum collatum est, omnino male collatum fuit: quippe cum improbi homines, ne parem gratiam referre cogantur, sæpius pro acceptis beneficiis simulatis causas aucupentur, seque vel quavis leuissima de causa iratos fingant, ut sic deletum appareat quidquid in eos collatum sit. Ut prudentiores igitur essemus in conferendis beneficiis, ne honoris facultatibus, vitæque nostræ insidiatores nostris sumptibus aleremus, rationem conferendorum beneficiorum nos antiqui docuerunt: quippe cum beneficium viro bono facere, sit prope accipere, atque hæc nonnulla pars est iustitiæ ut traditum est in officiis. Admonemur præterea per hanc fabulam, ne sumus nimis curiosi in rebus nihil ad nos pertinentibus, quoniam multis perniciosum fuit res arcanas aliorum cognouisse, aut principum ciuiumque, summorumque virorum, aut Deorum præcipue, quorum vel aliqua minima suspicio arcanorum consilium facile potest opprimere. atque ut summum dicam, eas fabulas, quas insulsi & imperiti plerique aniles augas tantum esse crediderunt, ad posteros tradiderunt antiqui, ut per illas nos à temeritate, crudelitate, arrogantia, libidine, illegitimisque facinoribus retraherent, & ad humanitatem, prudentiam, beneficentiam, integritatem, temperantiamque adhortarentur: & ut humanam vitam denique omnem in melius informarent.

NATALIS

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE.

LIBER SEPTIMVS.

*Quàm iuste & utiliter viri illustres
gloriam sint consecuti.*

Vlla neque sandior lex, neque præclarius institutum esse potest Illustrissime Campeggi, quam illud, quod digna virtutibus præmia, & flagitiis singulis supplicia proponit: siquid æquum est, non solum vt à flagitiis retrahantur, verum etiam ad virtutem, & ad præclara facinora incitentur animi mortaliū, ne desidēs ac segnes vitam hanc obscure transigant. Hæc vnus Hercules, cæterosq; Heroas illustres ita ad labores, omniaque pericula fortiter lubeunda impulit, vt nihil neque tam horrendum, neque tam arduum fuerit, quod labore & patientia non fuerit superatum. Nam & latrones de medio sublati, & inferi aditi, & monstra horribilia perdomita, & crudelitas tyrannorum repressa atque extincta propter præmia virtutis dicuntur. est autem præclarum virtutis premium, gloria: quæ animos mortaliū ad insignia quæque facinora mirifice stimulis impellit: facitque vt difficilia & periculosa & ardua omnia, leuia & plana & facillima videantur. Neque vlla ciuitas, nullum imperium, nulla natio denique potens ac diuturna esse posset, quæ cum certa supplicia flagitiosis statuerit, mox nullam habere virorum honorum rationem: quippe cum illa sola felix futura sit, quæ ad bonos honores & magistratus detulerit. id quæ fecerit, tanto erit cæteris ciuitatibus præstantior ac felicior, quanto magis in hoc agēdo fuerit studiosa. Satis eius, quod dico, præclausum erit argumentum Romanorum imperium ad viros bonos vel externos sepe delatum, atque Athenienses etiam multos viros bonos externos sapius summæ rei præfecerunt. At contra ciuitas illa, quæ non nisi suis patet ciuibus, quæ fores in perpetuum occlusit exterorum virtuti & fortitudini, quæ nulla etiam habita ratione probitatis inter suos ciues, ad quos suis vel improbos magistratus detulerit: quæ sceleribus penas, at nulla præmia virtuti, vel etiam paruas poenas interdum improbitati, proponit: quo pacto non & segnis & libidini dedita esse potest? quo pacto non stultorum ac scelerum hominum fiet iniquissima tyrannis? quo pacto non immemor acceptorum beneficiorum, aut etiam ingrata? quo pacto non inter scorta consenscat, & marcescat in otio? fieri enim non potest vt animus hominum nihil agat, qui nisi honestis exercitationibus teneatur, ad turpia quæque & impura studia deferatur necesse est: nam vbi fores occlusæ sunt virtutibus, illæ necessario patens vitii & sceleribus: cum aliquid omnino sit agendum.

De Hercule.

Cap. I.

Neque aliud sanè quidquā Herculem omnium monstrorum, latronum, maleficorumque hominum domitorem & euersorē præter gloriam virtutis illu-

illustravit: qui tantum nominis & gloriae apud omnes homines consecutus est, quantum nulla aetas unquam delere possit; cuius in honorem templa, altaria, ceremoniae, sacerdotes fuerunt instituti, quod illi neque nobilitas generis, neque sola vis corporis, neque amplissimum imperium, sine sapientia, animique magnitudine concedere poterat. fuit Hercules Iouis & Alcmenae filius, ut testatur Orpheus in Argonaut. his carminibus:

10 Πρῶτα δὲ οἶδα βίβω ἥρακλῆος Δείσοιο,
ὃν τῆκεν ἀλκμήνῃ ζυγὶ κροῖσσι. μυχίσσα
ἦμος ὅτε πρὸς αὐτὸν ἐλπίπτο σείρας αἰγῶν.
Hic prius Hercules Ioui robur mihi cernitur iolium
Hunc Alcmena Ioui reperit coniuncta superno.
Cum latuit Phœbus longas tres ordine noctes
Continuasscaruitque die sol, lumine soles.

Alunt enim Alcmenam Thebani Amphitryonis fuisse uxorem, qui cum adversus Teleboas Aetoliae populos militaret, & exercitum duceret: quia ita nubenti Alcmenae promiserat, quod fratris eius caedem vicisceretur, huius captus amore Iupiter sumpta Amphitryonis forma, ut ait Plautus in Amphitryone, domum ante diem ingressus, illa per fraudem, ne vim inferret, potitus est. Nam Teleboas 20 Taphum insulam vnam Echidnadum incoluerunt, qui prius habitabant Acarnaniam. hi cum essent rapacissimi, omnibusque infestissimi Argos profecti Electryonis patris Alcmenae boues abegerunt, qua ex re orto praelio & ipse Electryo & eius filii in ea pugna ceciderunt, etenim ut scriptum fuit ab Herodoro, qui bellum illud descripsit, quatuor filii ex Andromeda Perseoque nati sunt; Sthenelus Mestor, Alceus, Electryo, qui communi imperio post Persei mortem regnarunt. E Mestore nata est Hippothoe, de qua & Neptuno Prerelas, de quo Teleboas & Taphus. Quidam ferunt bellum exortum inter hos fuisse, quia Teleboas vi sortem autam ab Electryonidis repeterent, cum illam iure assequi non possent. at 30 que cum ex Amphitryone pregnans esset Alcmena, tamen, ut ex se etiam conciperet, dicitur Iupiter tres noctes in vnum coniunxisse, quod (patrum totum in exprimendo Hercule absumpsit, non enim lat erat spatium nox una tantae plantandae arbori. Deinde cum negligentius exceptus fuisset reuersus Amphitryo, causam percunctatus est ab Alcmena, audiuit priore nocte sui similem domum adiuisse: tum intellexit à Tiresia Iovem cum Alcmena, concubuisse, ut testatur Atheniensis Apollod. libro 2. natus est igitur Thebis Hercules Ioue patre matre Alcmena, ut testatur Hom. in hymno in Herc. hoc pacto:

40 ἥρακλῆα Διὸς ἢ δὲ αἰέσσωμαι, ὃν μεγ' ἄριστον
Τείνατ' ἐπ' ἡβονίαν διβύης ἐνὶ καλλυχόροισιν.
Ἀλκμήνῃ, μυχθεῖσα κελαινέρι κροῖσσι.
Alciden caninius natum Iouis, edidit illum
Præstantem virtute viris mortalibus: arcte
Magno Alcmena Ioui coniuncta in amore superno.

Dixerunt tamen poetae Herculem filium etiam Amphitryonis, ut ait Euripi. in Hercule infano:

τίς τ' ἐν Διὸς σύλλεπτον οὐκ οἶδ' ἐβροτῶν
Ἀργεῖον ἀμφοτέρων· ὃν ἀλκιδὸς ποτε
ἐτικτεῖ ὁ Περσεύς, πατέρα τοῦδ' ἥρακλῆος.
Cui non Iouis rivalis est mortalium
Auditus Amphitryo, satus de Persei
Alceus, & almi qui fuerit pater Herculis?

Habuit Hercules fratrem natum eodem partu Iphicium vna nocte iuniorem, sororem vero Laonome, quam Polyphemo nupsisse memorie prodium fuit. Cuius mirificam celeritatem pedum descripsit Orpheus in sacro sermone, & incredibilem leuitatem in his carminibus:

οὐδ' ἔμην οὐδ' ἔβην οὐδ' ἔφην οὐκ ἔτομα ἔλθων.
οὐδ' ἔν' Ἰφίχλω οὐδ' ἔπερς αὐδαζοιο.
ὅς κ' ἀνδρείκεας ἐπὶ ἑσπερίῃ, οὐδ' ἐπὶ καρπῶν
Σιντ' αἰσὺν· αὖ γὰρ φέρων ἐπὶ λίσσον ἀναι.
Non poteris fugisse Deos qui turpia patrat,
Sit licet Iphiclo multo velocior ipso.
Qui super extremis legetum currebar arsisis,
Nec siccos fructus lædebat pondere plantæ.

10

Scriptum reliquit Paus. in Bæoticis Iunonem odio pellicis Alcumenæ commotam, cum sciret instare tempus prope pariedī, mulieres veneficas immisisse, quæ partum impeditent. fertur eo tempore Historis Tiresiæ filia veneficas illas altitia elusisse: nam è loco quodam, vnde illæ facile audire possent exclamauit; Alcmenam peperisse: ea voce illæ deterritæ ac deceptæ statim abierunt, quare Alcmena illico enixa est. Alii diuersam ab hac rationē tradiderūt, quippe qui nō impeditam fuisse dicant à Iunone Alcmenam quominus pareret: sed cum nonum mensem ageret Hercules in utero matris, & septimum Eurystheus Ste-

20

πράχλα δακτύλων δόρτα πον' αὖ μιν δαῖτις
ἀλκμυῖα, καὶ νυκτιπώτερον Ἰφικλῆα.
Alciden decimo prognatum mente, decora
Alcmena, atque vna iuniorem nocte Iphicium:

Bumolpus autem ille, qui librum de mysteriis composuit, scripsit Herculem primum quidem fuisse inuisum Iunoni propter matrem pellicem, at placatam fuisse à Pallade, cuius etiam hortatu Iuno Herculi lac præbuerat parvulo, eumquæ fecerat immortalem. Huic eadem nocte, quæ secuta est primum natiuitatis diem, Iuno sub mediâ nocte duos ferocissimos angues immisit, a quibus istus nemine præscio interiret: sed Hercules dictur ambabus manibus illos apprehensos ita constrinxisse, vt illæ statim hos compresserit, vt ait Ouid. in Deianira:

30

Te ne ferunt geminos pressisse tenaciter angues,
Cum tener in cunis iam Ioue dignus eras?

Quod etiam Theocritus planius expressit in paruo Hercule hoc pacto:

ἀμὲν δὲ σπύρεται μεσσηνέτιον ἐς δύστην ἄρκτος
ὠρίωνα κατ' αὐτόν, ὃδ' ἀμφαίνει μέγαν ὄμιον
τάμους ἀρ' αἰνὰ τέλει· αὖ δ' ὡς παλιν ὄμιον ἦν
κυνάλας φρίσσοντας ὑπὸ ἀνείρασι δεικνόντας.
Sub mediam noctem quando Vrsa illabitur vndis
Oriona prope, isque humerum cum protulit altum,
Ingeniosa duos immisit Iuno chelydros
Tergoribus nigris, spirisque ingentibus attos.

40

Deinde exequitur quo pacto Hercules sine lacrymīs & intrepidus ambos illos compresserit. Apollodorus tamen libro 2. iam octo menses natum Herculem inuictatē magnitudinis angues à Iunone immisos cōpressisse memorat. Alij vero inter

inter

inter quos fuit Pherecydes, hos angues non à Iunone sed ab Amphitryone im-
missos tradiderunt, ut expeiretur vier esset Iouis filius, atque Iphiclem terri-
tum cum eiulatu aufugisse. Herculem illos comprehensos suffocasse ceterum ubi
Pallas ad Iunonē accedēs persuasisset uti mammā praeberet infanti, cum puer su-
pra etatē violentius fugeret aiunt Iunonem indoluisse, ac puerum proiecisse. alii
dicunt quod cum Hercules lac retinere non posset, illud in cœlum deciderit, ac se-
cerit viam lacteam inde vocatam. alii tamen dicunt illud accidisse quo tempo-
re lac in saxū expresit ut iussa fuerat, quod obrulit Saturno, quod alii de Mercu-
riodixerunt, quam opinionum de via lactea varietatē ita mirificè attigit. Marcus

Manilius in his:

Nec mihi celanda est formæ vulgare vetustas,
Mollior è niueo lactis fluxisse liquorem,
Pectore reginæ Diuum, cœlumque liquore
Insecisse suo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen causa descendit ab ipsa.

Deinde cum Hercules adoleuisset, iaculandi artem tuit à Teutaro Scythæ pasto-
re, ut ait Isacius, edoctus. alii à Rhadamantho hanc artem illum didicisse ma-
gunt, alii ab Amphitryonis pastoribus, alii à Chirone & Thestiade: cum tamen
Theocritus ab Euryto quodam edoctum iaculandi artem scribat, ut sentit etiam
Apollodorus. à Lino Apollinis filio literas didicit, ut fama est: musicam ab Eu-
molpo: luctum & artes cæteras ludicras ab Harpalyco Mercurii & Phanopæ fi-
lio, velut sentit Apollodorus, ab Autolyco currus agitare, & equitandi peritiam
ab ipso Amphitryone percepit, qui fuerint magistri in singulis facultatibus, testa-
tur Theocritus in his:

γράφματα μὲν τὸν παῖδα γέρον λῆος ἐδιδάξατο,
οὐδὲ πολλὰς μελὸς οὐδὲ ἀγρυπνίας ἦεν.
τοξὸν δ' ἐνταῦθα, καὶ ἐπίσκοτον εἶναι εἰσὼν
εὐρυτός τε πατήρ, μεγάλας ἀφνειὸς ἀρούρας.
ἀντὶ δ' αὖθις ἐνέπικρυψε ἀμφοτέρους ἐκλάζε-
ται εἰς αὐτὸν φάρμαγ' ἰφιδάμωσ' ἀστυμαχίας.
ὁ δ' αὖθις ἐπὶ σκελὶν ἐδρῶσθαι ἀργέδον ἀνδρες
ἀλλήλους σφάλλοντι παλαισμάσιν, ὅσα τε πύματα
δανὼ ἐν ἱμάντεσσιν ἀτ' εἰς γαῖαν ἀρκετὸν ὄντες
Πύγμαχοι ἐξέευστον παλαισμάτα σύμφορα τέχνη.
Πλὴν ἑμὲ δ' ἑρμείας διδάσκει μὲν παρὰ παῖδι
Ἀρπαλὺς φανπέης.

Hunc Linus edocuit sapientum scripta priorum
Pervigil, & claro Phœbi de semine natus.
Flectere ab arte arcus, emittere & arte sagittas.
Edocuit dives patrias hunc Eurytus agris.
Eumolpus vocem formavit, finxit & idem
Ad citharam digitosque rudes, dextramque tremendam.
At quæcunque suis membrorum ars apta palestræ,
Quæ struere viros, & decipere vicissim:
Quæ foret ars pugilum, & gravibus decernere loris,
Quæque graves pugiles reperere ex arte dolose,
Hæc Mercurii doctus de sanguine creto
Harpalyco, Phanopæque.

Fertur Linum cithara percussum interemisse, quia ab illo vapulasset, cuius cithara
causam dixit adhuc puer. In Astronomica autem rebus magistrum habuit
vtrum

virum sapientissimum ac optimum Chironem. alii dicunt à Castore armatum pugnare didicisse: quare omnibus ingenuis artibus a singulis in quavis facultate præstātibz hominibus fuit institutus. Hercules insigni corporis magnitudine ac proceritate fuisse dicitur: quippe quem scripserit Heracles Ponticus quatuor cubitorum & vnus pedis longitudinis fuisse. Ion præterea Chius & Herodorus in Oedipode Herculem tres dētiū ordines habuisse memorat, igneumq; splēdore ex oculis effudisse, vt ait Zezes histo. 104. chil. 3. Hercules, cum natus esset ea lege, vt Eurystheus Steneli & Archippes filius fraude Iunonis prior natus illi imperaret, iussus est omnia, quæ vbiq; pericula horrenda viderentur subire, vniuersumq; terrarum orbem monstris horribicis expurgare. Primum igitur om-
nium laborum Herculi fuisse memorant leonem Citharoneum: nam cum puer
adhuc esset Hercules, ætatisque suæ annum decimum sextum, vel, vt alii ma-
luerunt, decimum octauum ageret, essetque missus ab Amphitryone ad armen-
torum custodiam, ne bis in magistrum peccaret, leonem interfecit, inuulnerabilē
qui vt ferunt de lunæ circulo descenderat, atque qui in sylua Nemea vagaba-
tur, quæ fuit inter Phliuntem & Cleonas, cum armenta sua laniet. memoria
prodidit Chrysermus lib. 1. rerum Peloponnesiacarum Iunonem supplicium de
Hercule sumere volentem Lunam in auxiliū acciuisse carminibus magicis vlam
quæ cistam spuma impleuit, e qua natus est hic leo. hunc Iris in gremio stringens
in mōtem Opheltā deportauit, a quo eodem die Apæfamtus pastor fuit dilania-
tus, vt ait Demodocus in rebus Heracleæ. Erat omnino leonis illius pellis nullo
ferro penetrabilis, sicut Iuno instituerat, quæ implacabili odio Hercule insequē-
batur. In hunc Hercules multas sagittas frustra coniecit, neque legit omnino:
mox cum ad clauam ventum esset, quæ multo ferro erat grauis: vt Socrates
scripsit ad Idotheum, vt vero sensit Pilaader, tōta erat ferrea. & illa crebris ver-
beribus comminuitur. Deinde leonem nudis manibus apprehensum vnguibus
dissecuit, atque ita occisi vnguibus pellem detractam inuulnerabilem pro scuto
in posterum gestauit, vt testatur Euripid. in Hercule insano:

σάλας τε θύρας ἀμφοτέρωθεν καὶ ῥα-
λόντος, ἅπαντες αὐτὸς ἐξέπλεξετο.

Ferique pelle tu leonis indus

Caput, fuit gestamen illud Herculis.

Quod factum est in monte exiguō Bzotia Teumēsto nomine. Mansit postea illa
consuetudo, vt multi heroes pellibus pro scutis vterentur: nam & Theseus, &
Aneæus, qui fuit cum Argonautis, & Argus, & alii complures pellibus pro scutis
vsi sunt, vt est apud Apollonium multis in locis, quod fiebat ad Herculis imita-
tionem, fuerunt autem tres leones ab Hercule superati, Heliconius, Lesbius, Ne-
maeus. Cum Thespius Rex Bzotiæ famā rerum ab Hercule iam gestarū percepis-
set, putauit suis rebus optime fore consultum, si cum quinquaginta filiis habe-
ret, totidem præstantes robore corporis, & animi sapientia filios ex illo suscipe-
ret. quare Herculem ad conuiuium inuitauit, & perbenigne, magnificeque ex-
ceptum ita demum ebrium fecit, vt omnes quinquaginta filias eadem nocte vi-
tiant. præter vnam, quæ vt testatur Paul. in Bzotica, perpetuum sibi sacerdo-
tium potius indixit. Erunt singulæ earum mores filios peperisse, præter maio-
ris & minoris ætatis duas, quæ geminos pepererunt, Fecerunt qui dixerint singu-
las singulis noctibus cum Hercule concubuisse, quod sane neque admirabile est
satis, neque prorsus incredibile, non tamen Hercule dignum: cum quidam adeo
fuerint in Venerem propensius, vt vel septuagies rem abioluerint, vt ait Theophras-
tus in historiis plantarum. Cum celebritas nominis, & virtutis Hercule gloria
in dies cresceret, quia Hercules armis a Minerua captis Creonti Thebanorū prin-
cipi

capi opem iulerat, caesisque Minyis & Hergino Thebanam urbem obsidēte li-
 berauerat agrum Thebanum. Ab imposito per iniuriam tributo, ut scribit, istud
 fecit cum esset ephēbus. nam missas ad exigendum tributum legationes mutila-
 tas ē regione eiecit. Petēte Hergino autorem iniuriarum admiratus est audaciā
 Creon, nā erat ad deditiōnē propēsus. at Hercules cohortatus coegreaneos ad liberā-
 dam patriam, ē sacris templis armatam euulsit, quam antiqui appenderant in
 honorem Deorum, cum omnia arma priuata Minyae ex urbe sustulissent, ne
 Thebani bellum renouarent. cum Herginus cum copiis aduentaret ad urbem
 10 illi occurrens ad quasdam angustias viarum fecit inutilem esse multitudinem
 copiarum hostilium, & Herginū trucidauit, & omnes prope eius copias profliga-
 uit. deinde repēte victoria vius potitus est vrbe Orchomeniorum, & regiam Mi-
 nyarum succendit, urbemque funditus euenit. eius virtutem admiratus Creon
 Megaram filiam in matrimonium illi concessit, quare Eurystheus suspectam ha-
 bens eius virtutem illum ad se accersuit, & certamina imperauit. cum Her-
 cules nollet parere, Iupiter significatum mittit ne mandata detraxaret, atque ex
 oraculo quoque Delphico intellexit esse voluntatem Deorum ut certamina ab-
 solueret duodecim imperante Eurystheo. cum insignis mærorum illum cepisset Lu-
 no Insaniam quoque immisit, quare filios ē Megara susceptos tanquam hostes
 iugulauit: post cum resecuisset ā cōgressu hominum diu abstinuit. fama est igitur
 20 Herculem ante furorem siue insaniam filios Therimachum, Lamium, Creontia-
 dem, & Deicontem suscepisse ē Megara ut ait Apollodorus lib. 2. alii voluerunt
 filios fuisse Herculis Onitem, Democoonem, Temphranem. Deinde
 Argos profectus est ad absoluenda mandata Eurysthei. Famam autem fuisse in-
 quiunt, quo tempore Hercules ad inferos descendit, illum fuisse mortuum: qua-
 re cum rediisset, Lycum Thebarum Regē Megaram vxorē suam ducere conan-
 tem interemit. Ea de causa ob Iunonis inuidiam ira percitus in omnes filios
 suos, quos ē Megara suscepit, scruuit. Dixerunt quidam octo fuisse Herculis &
 Megara filios, in quos ille scruuit, alii quatuor Herculis, at duos Iphicli, cum illi
 iuniorem filiam Creon coniunxisset. Ex insaniētis Herculis furore composita
 30 est tragædia ab Euripide. Cum suos igitur, Iphiclique filios trucidasset, vel, ut alij
 mallunt, in ignem coniecisset, exilio solum vertit: deinde a Thestio expiatus Del-
 phos se contulit, ac Deum percussus ubi esset habiturus, Pythia Tiryn-
 them respondit oportere illum proficisci, Eurystheoque duodecim annos serui-
 re, totidemque labores persolvere, atque iis peractis demum inter Deos immor-
 tales receptum iri. Vocatus fuit vero Hercules tum primum ā Pythia, cum antea
 Alcides diceretur. Tirynthem igitur migravit atque primum omnium quidam
 illi imperatum dicunt ab Eurystheo ut Nemeum leonem invulnerabilem occi-
 deret. (Nam superiorem Cithæroneum iidem fuisse, at non Nemeum putarūt,
 cum ē Cithærone monte primum intrasset in armenta.) Fabulatus est Anaxago-
 40 ras in Luna fuisse latam quandam regionem, ē qua hic leo Nemeus deciderit,
 cum solem etiam non minus stultē massam ferri igniti appellaret. est enim non
 ignobilis gradus stultitiæ vel si nescias quid dicas, tamen velle de rebus propo-
 sitis hanc vel illam partem stabilire. Ille igitur frustra exhausta pharetra cū cla-
 ua feram infecutus est, quæ cum in speluncam aufugisset biforem, alterum ostiū
 occlusit, deinde brachiis circa collum coniectis, eo vique astrictam tenuit, donec
 suffocauit, & supra humeros sumptam Mycenæ asportauit. Cæterū cum in Ler-
 na Argiui Mycenæque agri hydra insignis esse diceretur & magnopere formida-
 bilis, quæ in palude lacui proxima versabatur, quæ plura capita haberet, ut scrip-
 sit Camirensis Pisander, iubetur Hercules ab Eurystheo illam interficere. Ver-
 sabatur plerunque & educata fuerat sub platano quadam ibi amplissima ad fon-
 tem

rem Amymones, apud quem fuit etiam cæsa. Dicunt hanc hydram multa habuisse capita, siquidem Naucrates Erythræus septem, at Zenodorus Ephesius novem, Heraclides Ponticus quinquaginta illa fuisse tradidit: quæ quoties unum eorum cædebat, priorum numerus duplicabatur continuo, nisi quis concisum reliquum colli thyrsu igni statim combussisset. Id cum cognovisset Hercules nulli diligentæ aut labori pepercit in illa opprimenda. Afferunt eius hydræ venenum fuisse acutissimum, quippe cum sagitta illo veneno tincta Chironem prope subito interemerit, vel Polenorem centaurum, ut quidam maluerunt. Hunc aiunt vi doloris impulsu ad fluvium è Lapito monte Arcadiæ defluentem accurrisse: ut ibi vulnus lavaret, unde postea teter odor dicitur flumini ex loto vulnere diu permanisse. Fuit enim hydra illa maleficum omnino & pestiferum hominibus animal: quippe quæ campestria omnia impetu facto devastaret, & in pecora agrosque vicinos crudelissime sæuere. Fabulantur Iolai opera autem usum fuisse Herculem. nam in curru eò accesserat, cum ingens cancer hydræ opem tulisset, quem Hercules conculcavit: nam ex accensa sylva propinqua accensos torres Iolæus ad Herculem attulit. Verum crediderunt hunc laborem, quia adiutus fuisset Hercules ab Iolæo, non fuisse inter duodecim ab Eurythæo receptum: Deinde cum cerua quædam pedes æreos haberet, atque cornua aurea apud Oenonen Dianæ sacra, neque quispiam mortalium posset illam cursu comprehendere, habitaretque in Mænalo monte, iubetur Hercules illam Mycænas adducere. Sed cum neque occidere illam Hercules, ut Dianæ sacram, neque vulnerare vellet, annum totum currendo est insecutus: sed illa denique fessa in montem Artemisium confugit, & ad Ladonem amnem iam iam tranatura capta est; & Mycænas super humero deportata. Enimvero dicunt Eurythæum adeo fuisse virtute Herculis perculsum, ut dolium æneum sibi ad latibulum comparauerit, neque in urbem Herculem admitteret, atque omnia monstra ante portam ciuitatis exponi statuit, atque per Coptreum præconem omnia illa formidabilia imperauerit. Sunt etiam qui dicant Dianæ Taygetæ illam ceruam fuisse postea ab Hercule consecratam. Præterea cum ad cædendum aprum Erymantheum iussus proficisceretur, à Pholo hospitio perbenigne accipitur: qui vas etiam optimi vini in honorem hospitis aperuit: ut à Dionysio imperatum faceret, tunc centauri mirabili odore vini concitati ad Pholum accurrentes in Pholum impetum faciunt vinum rapturi. Cætaurorum alij piceas cum radicibus euulsas pro armis habebant, alij saxa ingentia, alij lampades acceptas, alij magnas secures. commissum est prælium. opem tulit Pholo Nubes mater multum imbrem offundens, ac viam lubricam fecit. Hercules opem ferens multos trucidavit, alios in fugam vertit, qui ceciderunt in acie centauri insigniores fuerunt, Dupon, Thereus, Hippotion, Melanchætes, Orius, Isoples, Daphnis, Amphio, Argius, Phrixus. Pholus tamē casus ob affinitatē sepeliuit, atq; sagittæ è vulnere cuiusdā ereptæ forte cuspidē ictus, cū sanari non posset, interijt, quē Hercules magnifice sepeliuit in monte Pholoe ab illo vocato. eo autē tempore Phocidis ager vniuersus ob iram Dianæ, quia Oeneus illam meritis victimarum honoribus priuatus ab apto insignis magnitudinis vastabatur, qui in Erymantho monte Arcadiæ natus fuerat, quē Hercules à cætaurotū cæde profectus, vincitū ad Eurythæū deduxit, cū illum è quodā fruteto propter altā niuem descensum extra xisset. Post modo cū Augias Rex Elidis ingens stabulū triū milliū boū, quæ erat summo refertissimū haberet, iubet Eurythæus Hercule hoc vno die purgare. Cum Hercules eo accessisset pactus fuit Augias se decimā partem omnium animalium esse daturū, si eodem die stabulū illud purgasset: quod id fieri non posse vilo pacto videbatur. Deinde cum Augias pro purgato stabulo se mercedem daturū negasset promississe,

ab eodem Hercule sagittis conficitur, filiusque Iyleus, qui Dulichium profugerat, quoniam iniquum esse facinus patri dixerat, in regnum patri adiuuante Hercule successit. Fuit autem Augias Solis filius, ut dicebatur, ut alij putarunt Neptuni, ut alij Phorbantis & Hirmine, ut alij Nyctei, alij Epochi, è cuius oculis radij solaribus similes effluere dicebantur. quamuis quidam putarunt post absoluta certamina duodecim Hercule bellū Augie intulisse, ac non post factum continuo ob denegatam, retentamque mercedem. Augia vero caelo Hercules è spolijs Elidis certamina Ioui Olympico instituit, quæ Olympica appellauit: quæ quinto quoque anno agebantur, ipseque prior volentes omnes ad certamen prouocauit. Verum neque hunc laborem Eurystheus inter duodecim recepit, quia spe mercedis illum absoluerat. Deinde cum Hercules audiuisset iuxta Strympha-
 30 lum Arcadiæ lacum, apud quē Iuno educata fuit, eratq; celebre Dianæ templū, aues esse, quæ humanis manibus vescerentur, ad has cædendas iussus accessit. Fuerunt qui dixerint Strymthalides vocatas aues non à Strymphalo lacu, vel fluuio, vel palude Arcadiæ Strymphali, sed Heroe quodam Strymphalo, cuius & ipsius uxoris Aues vocatæ filia fuerunt, ut sensit Mnæas. Has occidit Hercules quod ipsum hospitio non accepissent, acceptis tamen Molionibus. Alij & aues has fuisse memorant, & non sagittis cæsas, sed, cum iuberetur tantum abigere, crepitaculorum æneorum à Pallade acceptorum tinnitu ab Hercule exter-
 30 ritas in Aretiā insulam ex Arcadia conuolasse, ut sensit Pisander Camiren-
 30 sis, & Seleucus in miscellaneis, & Charon Lampfacenus. Has etiam Ploidas voca-
 runt, ut ait Apollonius libro secundo Argonaut.

αὐτὸς γὰρ ἡρακλῆς ὁ πῶτ' ἤλυθεν ἀρκάδιονδε,
 Πλοῖδας ὁ πρίδας στυμφαλίδας ἐδρεν λίμνης
 ὠσαδάαι τόξοισι, τὸ μὲν γ' ἐγὼ αὐτὸς ὅπασσα.
 ἀλλ' ὅ γε χαλκίῳ παταγῶν ἐνὶ χερσὶ τινέσων
 Δούρειϊ ἐπισηοπῆς περιμήκτος, αἰδὲ βέβροτο
 πλοῦν ἀπυζῶν ὥσπερ δέματι καλὴν γυναι.
 Sed neque ut Arcadiam petijt vis Herculis: arcu
 Ploidas inde lacu volucres Strymthalidas villa
 30 Pellere vi potuit: nanq; hoc ego lumine vidi.
 At idem ut manibus crotalum pulsauit in alta
 Existens specula prospectans, protinus illæ
 Cum clamore procul linquentes litus ierunt.

Nam fertur crotalum illud, quo Strymthalides volucres exterruit, à Vulcanò fuisse factum, quod Pallas eò adeunti Herculi concessit. Fuerunt sanè aues, quæ Strymthalides vocarentur in locis Arabiæ desertis nihil magis quàm leones aut pardi mites hominibus, siquidem vel ferro vel ære testa corpora rostris percutiētes integumenta effringeant facillime, quare postea inuentus fuit cortex quo homines recti si percuterentur rostris, illæ defixo rostro in illo libro, tanquam visco, aut aliqua renacissīma materia caperentur, ut ait Pausanias in Arcadicis. Fue-
 40 runt autem ibibus Aegyptijs pessīmiles, sed rostro rectiore ac validiore, corpore multo maiore. Hæ vocatæ sunt in Arabia etiam Strymthalides, ad earum formam fortasse, quæ aliquando in Arcadiam conuolarunt, & ab Hercule fuerūt repulsæ. Memoriz prodidit Timagetes Strymthalides illas, quæ repulsæ fuerunt ab Hercule, alas & rostra & ungues habuisse ferreas, quas modò σιδηροπτερύχους rostris ferreis nominauit. Post fugam Strymthalidum tauri illius doman-
 40 ti & adducendi labor successit, qui fuerat Neptuni in Cretenſes immisſus, to-
 tamque Cretenſium regionem populabundus vagabatur. Nam multa anima-
 lia

lia varijs temporibus ob iram Deorum Græciam inuaserunt magnitudinis & ferocitatis admiranda: sicut leo Parnasius & Nemæus, aper Calidonium & Erymanthius & Crommyonius. Fabulantur quod cum Minos toti mari, quod Græciam a luit, imperaret, nihilo maiorem honorem Neptuno, quàm Dijs cæteris impartit: quæ obrem seatus Neptunus taurum hunc ignem efflantem naribus in eius regione immisit. fuerunt qui dixerint, Minos enim vuisse quod primum sibi se obtulisset, vt diximus in Minos, atque hunc taurum in sua armenta seruasse, quare Neptunus illi furorem immisit, vt omnia deuastaret. alij dixerunt hunc taurum per fraudem Minois in Atticum solum fuisse deportatum, qui multos Athenienses conculcarit, vt quemque obuuium casus tulit, atque inter ceteros Androgeum Minois filium: quem cum ille per insidias obruncatum putasset, comparata classe bellum Atheniensibus intulit. Hic idem taurus vt ductus fuit ad Eurytheum, vt qui esset sacer, ab Hercule dimissus Marathonium agrum rursus vexauit, quem dicunt nonnulli Dianæ Marathonis fuisse postea à Theseo mactatum. Apollodorus putauit fuisse taurum, qui trans mare portauit Europam. Deinde cum Diomedes Thraciæ Rex Cyrenes Martisque filius equos ferocissimos & crudelissimos, ignemque spirantes in Tyrida oppido humanis carnibus aleret, quibus capros hospites laniandos exponere, ab Eurytheo iubetur illos adducere. cum vero Hercules ad Diomedem profectus, ipsum primum caprum suis equis lacerandum crudeliter exposuit, equosque ipsos post eum Diomedem alij ab Hercule trucidatos, alij ad Eurytheum ductos arbitrantur: quos ille cum ad Olympum montem in pascua misisset, feruntur fuisse à feris laniati. neque illud censuerim prætermittendum, quod cum in agrum Epidauriorum venisset, ad collem quandam iuxta viam oleam manu capiens circumduxit, quæ illam figuram accepit vt Versilis vocaretur, essetque omnibus exteris à admirationi. non procul à templo nominatæ Coryphææ Dianæ. Imperauit illi postea Eurytheus, vt Hyppolitæ Amazonum reginæ baltheum, quem pulcherrimum esse audiuerat ad se afferret, quem Admetæ filia largiretur. quem tamen nonnulli non Hyppolitæ, sed Diilytæ esse maluerunt: at Ibycus filia Briarei, tum Hercules cum vna naui ad Amazonas traiecisset, Mygdonem & Amycum fratres iter impedire conantes in Bebrycia obruncavit, ac vniuersam Bebryciam depopulatus Lyco Deiphili filio, quem secum adduxerat, largitus est: qui Bebryciam postea Heracleam in honorem Herculis nominauit. Cum Hemiscyram Hercules applicuisset. Amazones comparatis copijs ad defensionem se accinxerunt: commisso prælio illi prima ex insignibus occurrit Procella sic à velocitate dicta. Secunda Philippis, tum Prothoe, post Eriphæa, deinde Cæleno & Eurybita & Phæbo Dianæ comites, quibus omnibus cæcis Deianiram & Asteriam & Murpen & Tecmesam & Alcippen cepit. Melanippe fortissima prius credita imperium amisit. Hic Hercules cæcis insignioribus amazonibus, reliquisque in fugam versis eam nationem penitus deleuit. deinde Hercules Hyppolytam Theseo eius expeditionis socio concessit. idem cum reuerteretur ad Eurytheum reperit Hesionem Laomedontis filiam, quam ob iram Neptuni Laomedon Deorum responsis illi ceto quem Neptunus immiserat, exponere iubebatur: quam Hercules à ceto liberauit. Verum cum præstantissimos equos ob id beneficium Laomedon Herculi promississet, neque tamen dedisset, indignatus Hercules ob hominis fallacias Troiam aggressus regem obruncavit: Hesionemque Telamoni, qui prior murum conscenderat, largitur: concessitque Hesionem vt quem vellet à captiuis emeretur: atque illa fratrem Podarcem emittit, qui postea Priamus illa de causa vocatus est. Nam fertur non solum Troiam nauigasse, sed etiam subiugasse Amazonas, & occidisse Alcynem Telamone socio, cuius amicitia ita attigit Theocritus,

Et 2 Deinde

Deinde Tmolus & Telegonus Protei filios, qui hospites lucta superatos necabant ipse lucta suffocavit. idem Sarpedonem Neptuni filium contumeliosum ferumque plane virum interfecit sagittis, postquam victoriam Baltheum Eurystheo alportavit. Postea vero iussit Eurystheus ut puniceos Geryonis Hispaniae regis boves, qui hospites vorarent, ad se adduceret, quare ad illos opprimendos contendit. Dicitur Geryon Chrysaoris & Callirhoes filius triplex corpus habuisse, canemque duorum capitum in Erythea, ac septem capitum draconem ex Typhone & Echidna genitum, qui boves ipsos custodiret. Habuit vero suae crudelitatis ministrum Impigrum atque diligentem Eurytionem. Huc profectus Hercules Geryone, caneque Orthro, & dracone pastore Eurytione interemptis boves ex Oceani insula Gadira ad Tartesum per id temporis celeberrimam Iberiae civitatem abigebat. Atque ubi Ligys Alebionis frater, à quo Ligures postmodo vocati fuerunt, omnisque Liguria nomen obtinuit, eius iter impedire conaretur, ab Hercule occisus fuit. at Alcioneus Gigas cum Hercule ad Isthmum Corinthi congressus, dum is boves abigeret, saxum maximum iecit è mari rubro sumptum, quo viginti & quatuor homines occidit: nam cum tantum ponderis vix duodecim plaustra perferre possent, id Hercules clava facile repulit, & illum occidit. saxum vero iacuit in Isthmo ubi agebantur certamina. His igitur in locis duas columnas Hercules erexit tanquam suorum laborum terminos: quarum alteram Abinam, alteram Alyben vocavit, posuitque eas in finibus Libyae & Europae. Neque tamen ubi haec columnae fuerint erectae satis convenit inter scriptores, quoniam Dicæarchus, Eratosthenes, Polybius, & Graecorum scriptorum complures ad Euripi aegustias illas erectas dixerunt. Hispani vero & Africæ gentes apud Gades esse putarunt, quod sensu etiam Dionysius in libello de situ orbis in his:

ὁ μὲν δ' αὖ μούσαι σκολιὰς ἐνέπαυε κελύδων
ἀρξάμεναι σοφὸν δὲ ἐφ' ἰστίου ἀκαστοῖο.
ἐν δ' αὖ τὴν καὶ σὺ λαι περὶ τέρμασιν ἠρακλῆος
ἱστῶν. (μὲν δ' αὖ μούσαι) παρὶς ἀγοῶν τὰ γὰρ ἀδ' ἐρα.
Obliquas narrate vias: mihi dicite Musae
Oceani Hesperis à gentibus incipientes.
Ad fines ubi sunt erectae forte columnae
Herculeas, (mirum) iuxta suprema Gad iras:

Fuit enim antiquae Imperatorum consuetudo ad quae loca extrema cum exercitu vel classe penetrassent, ibi aliquando suae expeditionis relinquere monumentum: sicut Bacchus columnas duas magnas erexit in oriente, Alexander Indicæ militiæ terminos aras apud extremos Indos instituit, atque ordinavit, super quibus vota Diis immortalibus persolvit, ut testatur Strabo libro tertio. Verum cum boves Geryonis in Libyam per Iberiam Hercules abigeret, dicuntur Dercylus & Alebion Neptuni filii bouum pulchritudine allecti, illos furripuisse, & egisse in Ethruriam: à quibus cum taurus aufugisset, & transisset in Siciliam, Italiam postea nominarunt. Tyrhenorum enim lingua taurus Italus dicebatur, cum Hercules venisset in Siciliam iter fecit à Peloriade ad Erycem, cui apud mare nymphæ balnea pararunt, cum Bryx Siciliae Rex taurum illum cepisset, neque repenti Herculi reddere vellent, ad certamen ventum est, atque Bryx coestu percussus diem suum obiit. dicunt tamen quidam non coestu, sed palæstra interemptum fuisse Erycem Veneris & Butæ filium, cum alter boves, alter regnum, victori præmium proposuisset. Hercules victor regionem concessit fruendam incolis donec aliquis affinis eam repeteret, atque Dorieus Lacedæmonius post multis ætatebus illuc veniens, atque ibi

Heracleam

Heracleam condidit, quam Canthaginenses suspectam ut nimis potentem deleuerunt, in Siculos etiam, qui collectis multis copiis obuiam processerant, ac boues rapere conabatur, impetum faciens illos prosligauit, ac multos occidit, inter quos fuerunt insigniores Letucaspis, Pediacrates, Buphonas, Gaugatas, Cygeus, Cyrtidas. Deinde boues obruncatis latronibus cum mare Ioniu traiecit, ad Eurythium Mycenæ deduxit, quos omnes ille Iunoni immolauit. Dicitur Geryō Hispaniæ tunc imperas tres habuisse filios potentia & pericia rerum bellicarum insignes, qui singulari consilio & concordia in protegendo regno paterno utebantur. Hercules aduersus hos militaturus copias collegit in Creta, qui populi erant bellicosi, quippe qui primi omnium mortalium militaria stipendia meruerint, 10 quam etiam insulam ad gratiam Cretensium insignibus honoribus affectus omnibus prope feris expurgauit, quare neque serpentum neque luporum aut vrsorum semina ibi sunt relicta, aut ceterarum conuulsiuum ferarum. Fabulatur Herculem post ductos ad Tartesum boues poculum suum Soli reddidisse: nam dicitur Hercules cum ad boues contenderet, Solis radiis nimium calefactus arcum vel in ipsum solem intendisse, quare sol eius vires, & animi magnitudinem admiratus, aureum poculum illi donauit, in quo Oceanum ad boues capiendos traiecit ut ait Pherecides in tertio libro historiarum. atque ubi per oceanum nauigaret in eo poculo, oceanus cum vellet facere periculum constantiæ & fortitudinis Herculeæ, illi insignem tempestatem immisit, qua poculum magnopere fluctuabat. Tunc iratus Hercules vel contra oceanum arcum intendit, 10 quod oceanus veritus eius iram placare studeat. quamuis Theolytus in secundo libro Horarum illum in lebere nauigasse scribit. fama est præterea Iunonem, cum nupsisset, multas pomos, quæ aurea mala producerent, Ioui in dotem dedisse, quæ apud Hesperidas nymphas a dracone peruigili custodiebantur. Fuerunt Hesperides Hesperii fratris Helantis filix, Aegle, Arethusa, Hesperusa, vel ut aliis magis placuit, Aegle, Erethusa, Vesta, Erythia. Draco, qui mala aurea custodiebat, natus ex Typhone & Echidna esse dicebatur: qui centum capita habebat, variisque utebatur vocibus. Iubetur postea Hercules ab Eurythæo aurea illa poma afferre, quæ ubi essent nesciens Hercules ad nymphas iuxta Eridanum in quadam spelunca habitantes contendit. Illæ docent Nereum hac de re esse consulendum, qui post interrogatus ab Hercule docet ad eundem esse Prometheum, a quo quid esset agendum edoctus est dracone ipso interempto. Eo igitur interempto Hercules aurea mala decerpit, & ad Eurythæum victoriam detulit. alii maluerunt illum admonitum à Prometheo fuisse ut Atlantem ad ea pro se mitteret, ac ipse tam diu coelum, dum rediret Atlas, sustineret, Multa sane sunt certamina quæ in hoc etiam itinere commisit, à Cygno ad fluuium Echedorum ad singulare certamen prouocatur, qui fulmine coelesti fuerunt dirempti. à Nereo deinde doctus fuit comprehensio, & in multas formas mutato, ubi essent mala, & Hesperides. cum e Pyrenæis montibus per Illyricam regionem iter faceret, & in Libyam peruenisset Antæum Terræ filium obuium habuit, hominem admirandæ proceritatis, quippe qui ad sexaginta & quatuor cubitorum longitudinem accederet, in omnes peregrinos inhumanum: quos secum iuctari cogebat. & suffocabat. Hic cum Herculem ad luctum prouocasset, ab eo pene extinctus iter prostermitur. at erat ea virtute ut quoties Terram matrem attingeret, toties fortior resurgeret, quod sentiens Hercules hunc comprehensum sublimem à terra tandiu sustinuit, quandiu spiraret: donec vi Herculeæ brachiisque denique strictus expirauerit. Quæ res ego tanè nihil aliud significare crediderim, quàm medicorū quoddam dogma, contra Leontæi esse curanda, ut nomē Antæi vñ significare. q̃ tamē potest ad multas

politicas transferri actiones & iudicia, & ad utilitatem vniuersae humanae vitae. cum enim Hercules sol existeret, terra frigida contacta recrearet, quae nimio calore fuerint exusta, quomobrem reuocat in vitam ipsum Antaeum. sic namque docemur calidis ægritudinibus refrigerantia medicamenta esse adhibenda, at non violenta tamen, ne propter antiperistaltim fiat apostema. neque in rebus civilibus eadem ratione extrema esse posse vilia demonstratur. Illud autem significatur, quia ille attingens tantum terram ardore solis prope extingens reuiuisceret, nam contrariis adiuuanda est & excitanda vis naturae, at non contrariorum mole obruenda. à Libya vero in Aegyptum profectus Busrim Neptuni Lyfianassæque vel Libyes filium inuenit: qui ea crudelitate in externos utebatur, ut aduenas quotquot comprehenderet Neptuno patri, vel, ut alij mallūt, Ioui immolaret. Neque enim illud crudelitatis genus impune exerceri virtus Herculeæ passa est: nam cum easdem insidias, quas cæteris hospitibus, Herculi parasset: & Busrim Neptuni, & eius filius Amphidamas, & Chalbes prætor aræ illius impuræ ministri, apud quam maerant hospites consueuerant, apud eandem Iouis aram, manu Herculeæ occubuerunt. cū vero Thebas ac per nōdres exteri res Libyæ proficisceretur, multis feras in locis deleris sagittis occidit. ostea idem Hercules per Arabiam iter faciens Emathionem Tithoni filium violentum planè hominē, & in omnes peregrinos immanisuetū obuium habuit, qui trucidare & spoliare omnes aduenas consueuerat, quē etiam obtruncavit. mox ad Caucaſeos montes & Hyperboreos profectus, aquilam & ipsam Typhonis & Echidnæ filiam, quæ iecur Promethei vorabat, sagittis transfixit, & Prometheū solutis vinculis oleastri liberauit. cum Acheloo, qui tauri formam sumperat, in Calydone colluctatus, cornu eius fregit: pro quo redimēdo Achelous Amaltheæ Harmodij filia cornu Herculi largitur, quod ille omnibus fructibus refertum Ioui consecrauit. Fuerat enim illi Deianira desponsata, quo tempore degebat in Calydone. ad conuiuium cōuocatus Oenei pincernam Architelis filium pugno occidit, quia aquas, quibus pedes lauerant, per inscitiam in manus fudisset, uti memoriæ proditum est ab Archilochō. ob illud facinus cū Deianira è regione Oenei exulauit. idem Semnonidis filios Passalum & Achemonem homines inhumanos & feros comprehendit, qui cædes, & furta, & rapinas præmia fortitudinis vocabant. Hos cum mater reprehenderet, ac diceret, nondum in virum, qui nigras habet nates, incidit illis: ridebant hi igitur dormiēti Herculi sacculum surripere conantes ab Hercule capiuntur, quos ligatis simul ambo rum pedibus humero suspendit: atque alter in prioribus, alter in posterioribus partibus gestabatur. cum sine subligaculo esset Hercules, illique essent inter se conuersi, eius pudenda & nates & villos nigros videntes matris recordati in maximum risum sunt conuersi, quod cum didicisset Hercules eos liberos dimisit. Idem Saurum trans fluium Erymanthum vocatum postea Sauri iugum viatoribus infestum interemit. Idem Cacus Vulcani filium tricipitem latronem in Auentino monte oppressit, idem Lacinum extremam oram Italiæ latrocinij infestantem trucidauit, idem Coon insulam diripuit, regemque Eurypylum cum vniuersa familia obtruncavit, quæ exercerent cædes & latrocinia aduersus omnes. Filiamque Chalciopen cepit: è qua suscepit Thesalum filium, qui nomen dedit Thesaliæ, quamuis alij iniquiant non ob latrocinia Eurypyli patris, sed ob desiderium Chalciopes Herculem Coon insulam fuisse populatum. Idem Pyrechmum regem Eubææ profligauit, quia per iniuriam Boeotiorum regionem bello infestaret. Idem Albionem & Borgionem iter suum impediētes cum ad Atlanticos montes properaret, de medio sustulit, in quo certamine deficientibus telis cum in discrimen vitæ venisset, Iouem precatus est patrem ut sibi tela suggereret, atque statim frequentissimus imber lapidæus cecidit, quo gigātes illi oppressi sunt, vnde

unde locus dictus est campus lapideus in Gallia Narbonensi. Idem Cygnum singulari certamine apud Peneum amnem extinxit, quia is multos propositis singularis certaminis præmijs extinxerat. Idem gigantes, quos Iuno aduersus ipsum educauerat, vel, ut voluit Timarchides, qui nati fuerant de sanguine N. mei leonis, interemit: quos latrones fuisse in rebus Cyzicis scripsit Polygnos. Dicitur & cum Alcyoneo congressus illum in Isthmo interemisse, quod tamen non prius fecit, quam illi Alcyoneus duodecim plaustra impedimento: ut per summam con-
tumeliam infregisset, vnoque iactu saxi viginti & quatuor homines & nonnullos boves oppressisset, quod saxum postmodo fuit claua ab Hercule repulsum cum in ipsum cõiceretur, & Alcyoneus claua interemptus. illud saxum iacuit in Isthmo insignis magnitudinis, quod quinquaginta paria bouum dimouere non possent, ut scriptum fuit à Theseo in rebus Corinthiacis, & à Theodoro in bello Giganteo. Cæterum compositis rebus Ibericis, bobusque Goryonis abductis fama est Herculem Celtarum regionem peragrassè multos maleficos & impuros latrones obruncantem, qui per monstra & feras varias significabantur, multis quotidie miliibus in castra venientibus: atque urbem Alciam condidit populosa n & amplam, quam liberam fecit ac metropolim regionis. Deinde in Italiam accedens alpes fecit peruias obruncatis principibus latronum, qui viatores trucidabant ac diripiebant. Iter habuit per ora Ligusticam & per Tyrrheniam ad portum Herculis. tū prius vocatū, peruenitq; ad Tiberim, vbi postea condita fuit Roma hinc in Palatium parua urbem ita vocatam profectus à Cacio & Pinario prima
rijs ciuib; in hospitium est excepit, quibus vaticinatus est fore ut ea vrbs plurimum felicitate & opulentiā præstaret. Cum ad Cumeam planitiem postmodo venisset Phiegræam vocatam ob scatentem ignem antiquitus prædictos gigantes inuenit, qui audito eius aduentu in vna castra conuenerant, prælioque ingenti commisso Dijs adiuvantibus victoria fuit penes Herculem, qui multos ex hostibus trucidauit. Ait ipsum Herculem ad fines Rhegiæ Locridis peruenisse, qui cum labore itineris defessus vellet quiescere à cicadis fuit infestatus: idcirco precatus est Iouem ut instantes cicadæ vanescerent, inde nullæ in posterum etiam vilæ sunt cicadæ in illa regione. Idem occidit Eurytum & Ctearum Neptuni & Moliones filios, deinde duodecim Dijs aras erexit. Ioui, Neptuno, Iunoni, Palladi,
Mercurio, Apollini, Gratijs, Baccho, Dianæ, Alpheo, Saturno, Rheæ. Alij tamen senserunt tunc cecos tantum fuisse ab Hercule Gigantes, cum bellum aduersus Iouem suscepissent, ut ait Horatius in libro secundo Carminum:

domitosque Herculeæ manu
Telluris iuuenes, vnde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris.

Fama est post è Gigantibus victoriam Herculem suam clauam Mercurio cognomento Polygio consecrassè, quam dicunt fuisse ex oleastro, & repullulasse, actisque radicibus insignem arborem factam fuisse: quod forte posset non mirabile
videri, quippe cum dicat Virgilius oleas vel siccas pullulare in secundo Georgic.

Quin & caudicibus sectis (mirabile dictu)
Tridatū è sicco radix oleagina ligno.

Peruenit illum antequam ad inferos descenderet ad Oetam accessisse, atq; ex fonte bibisse, qui inde labeatur, ob cuius vim cum omnium præteritorum malorum esset oblitus, fontem illū Lethium nominauit, ut ait in reb. Actolis Demophatus. Hæc omnia sunt ab Hercule gesta anteq; ad inferos descenderet. Enimvero non satis terra ad exatilandam virtutem Herculeam videbatur, quare iussit illū Euri-
Athen ad inferos adire, & maxime horrendum inferorum canē Cerberum ad se

Fi 4 adduce-

adducere. Hunc fabulati sunt quinquaginta habuisse capita tria canina, reliqua & caudâ draconis. Hercules igitur sacrificijs Dijs rite peractis in Tanaro promontorio antrū subiit, traiecitq; Acheronte, & reliquis inferorum fluminib. Theseum super saxo sedentem & Pirithoum inuenit: sed quia sponte & consulo Pirithous eo accesserat, illum ibidem reliquit. Theseum quia necessitate coactus fuerat, liberavit. Tum Menatium Ceuthonymi filium inferorum bubulcū, quia capturo Herculi Cerberum repugnaret, interemit: nam ubi colluctari cum illo incōpisset, ita Menatium Hercules obstrinxit, ut omnia eius ossa confregerit. Inuenit autem cerberum in limine inferorum, qui viso Hercule statim ad solitum regis inferorum confugit: quem pelle leonis & thorace tantum munitus Hercules cepit, quamuis nullum esset eius morsus remediū, cum subita vis veneni vel in ossa continuo penetraret. Fabulantur Herculem cum ad inferos descenderet in ripa fluminis Acherontis albam populum inuenisse, atq; ex ea coronam sibi fecisse, ut testatur Olympionicus in libro de plantis, cuius pars foliorum exterior ob inferorum locorum caliginem facta est nigra. mansit postea inde consuetudo ut sacra arbor illa Herculi putaretur, & in sacrificijs Herculis coronaretur sacrificantes ramis populeis, & ut scripsit narrator Theocriti, præmia etiam victoribus certaminum in coronas parabantur rami populei, quia multa certamina Hercules absoluisse. Cerberum igitur per Træzenem ad Eurystheum deduxit, quem scripserunt Euphoriion & Herodotus per Heracleam, quam Acherusiam vocant incolæ, adductum, atque cum primum lucem sensisset, vomuisse, ex quo vomitu natum fuit aconitum. est autem aconitū herbæ radix parua, similis graminī, cuius potus est amarus, atque totum os stypticum facit, cor mordet, spiritum incidit ob frigus factum pulmonem, ventrem implet flatibus, crebramque percussione m excitat circa tempora, hominesque facit amantes & stupidos, ut scripsit Cyrenaicus Apollodoros, quod aconitum ita vocatum fuit, ut ait Theophrastus in secundo plant. quod in aconis siue cotibus fuit inuentum, quas cotes alij in Heracles, alij in Tanagra, alij in Hermione nasci dixerūt. dictum est aconitum pardalianches præterea & myoetionum, quia pardales & mures enecet. fuerunt qui dixerint Cerberum ad Eurystheum ductum statim iussu fuisse ad inferos rursus deduci. Herculis nonnullos labores ita breuiter conscripsit Quintus Smyrnaeus.

Πρῶτά μιν, ἐν Νεμῇ βριαρὸν κατέπαυσε λιγυρά.
 Δεύτερον, ἐν λίρῃ πολυαύχωνος ἄλσος ὕδριν.
 τὸ τρίτον αὐτ' ἐπὶ ἐνὶ Ἰλίου Διὸς ἐκτατὴ καὶ σπον.
 χρυσὴ κέροι δ' ἔλαφον μετὰ ταύτ' ἠγρέουσι τέταρτον.
 πέμπτον δ' ὀρνίθας συμφορὰς εἰς ἐξέλιξεν.
 ἕκτον δ' ἀμαζόνιδος κούρην Ἰσμήναια παρὰ δὸν.
 ἑβδόμον, αὐγείου πολλὰ καὶ σπονδὰς ἐκείνην.
 ὄγδον, ἐν κρήνῃ δὲ πυρίπνοον ἦλασε ταύρον.
 εἰσάτον ἐκδομήας Διομήδους ἠγάγαν ἱπποῦς.
 ἑννέατον δὲ κατὰ βίαν ἠγάγετο ἱερὸν εἶδος.
 κέρβερον ἐν δὲ κατὰ κνήν' ἀνήγαγεν εἰς ἀΐδα.
 δωδεκάτον δ' ἐκόμενον ἐς Ἰλίου ἀχέουσα μύλα.
 τὸ τρισκαιδέκατον, τοῦ λυγρὸν ἐχέον ἀέθλον.
 μνηστῆρας πέντε καὶ πέντε καὶ πέντε καὶ πέντε καὶ πέντε.

Quæ carmina ita fuerunt latine à quodam pronunciata:
 Prima Cleonei tolerata ætymna leonis.
 Proxima Lerneam ferro & face contudit hydram.
 Mox Brimaniheum vis tertiâ perculit aprum.
 Aeripedis quarto fuit aurea cornua cerui.

Ssym-

Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto:
Threiciam sexto spoliavit Amazona baltheo.
Septima in Augia stabulis impensa laboris.
Octava expulso numeratur adorea tauro.
In Diomedei victoria nona quadrigis,
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam,
Vndecimum mala Hesperidum distracta triumphum.
Cerberus extremi suprema est meta laboris.

At quintus Smyrneus tertium decimum addidit laborem, hoc pastor

Tertius hinc decimus labor est durissimus: vna

Quinquaginta simul stuprauit nocte puellas.

Cum dicant quidam tot fuisse Herculis labores, infinitos prope fuisse alij crediderunt, vt testatur Eurip. his carminibus, in Hercule infano:

ἔτ' ἐν γαλακτίῳ ὄντι, γοργωντοῦς ὄρεας
ἔπεισερπον σπαργάροις τοῖς ἑμοῖς
ἢ τοῦ Διὸς σὺλλεκτρος, ὡς ὀλοίμεθα.
ἔπειδ' ὁ σαρκοῦ περιβόλαι ἐκτισάμην
ἠβώντα μόχθους, οὐς ἔτλην, τίδ' εἰ λέγειν;
Ποῖους ποτ' ἠλέοντας, ἢ πρὸς ὠμότητος
τυφώσας, ἢ γ' ἰγνύσας, ἢ τετρασμελεῖς,
καὶ λαμπρὰ πλοῦθ' ἰσχυρὸν οὐκ ἐξήνυσας;
τὴντ' ἀμφίλαρον, καὶ παλμύβλας ἢ κυῖα
ὑδρὸν φορέυσας μ' ἰώντ' ἄλλαν πόρῶν
Διλλῶν ἀγέλας, καὶ σαρκοῦς ἀφικόμεν,
ἐδ' οὐ πυλῶν ῥαυῖα στήθεσσι τοῖς
ὅπως πορεύεσθαι ἐτόλμας ἑυρυδῆος.

Angues feroces fascijs paruo mihi

Circumvoluto immisit, vbi lac fugerem.

Coniux Iouis, perirem vt horum morsibus.

Adultus vt fui, mihi quid est opus

Multos labores, quos tuli profarier?

Aut quos leones vicerim, tricornes

Typhonas, aut gigantes, aut queis quatuor

Sunt crura Centaurum genus? nam bicipitem

Repullulanti hydram, canemque perculi.

Multis peractis hinc ego laboribus

Ad inferos iui obstitos caligine,

Canemque traxi ianitorem tartari

In lucem, vti iussit seuerè Eurytheus:

Atq; non solum homines malefici & latrones, aut feræ crudelissimæ, horrenda q; monstra vim Herculeam senserunt sibi esse formidabilè, verum etiā fama est q; cū is ad mortuā Alcestim venisset, Morte deterrita, illam marito viuam restituit, vt scripsit Eurip. in Alcest. tragedia. Fuerunt qui putarint Hercule, non vt mitteret Atlantem ad aurea mala capiēda cēlū sustinuisse, sed laboris hominis miserū, dū ille aliquantulū recrearet. ceterū aiunt Hercule c lauā, quā ex oleastro ad Saronidē paludē exciderat, absolutis laborib. Mercurio cognomēto Polygio apud Trezenios dicasse vt scripsit Paus. in reb. Corinth. H abiit Hercules multorū laborū sociū Telamonē & Iolau, qui etiā dī fuisse eius auriga, vt ait Paus. Hercules vxorē multæ memorant: siquidē Meliten Aegæi fluij filiā duxit, ex qua Hyllum suscepit, ob Iolē sibi promissam, vt ait Menecrates, vniuersam Oechaliā Euryto in Eubzam

Eubæam fugiente debellauit; quia illi filiam Iolem denegasset. Hæuit octo filios etiam è Megera filia Creontis, qui iussu Eurythi: dicuntur fuisse interfecti. nam in porta Eleëtra vocata Thebana habitauit Amphitryo Thebis, & post Amphitryonem Hercules, vbi Thebani parentare consueuerant, vt ait Chrysippus in rebus Thebanis, & certamina funebria celebrare, quæ per totam noctem fiebāt, nec prius cessabant, quam sol illuxisset. alij dicunt illos fuisse ab Hercule trucidatos, cum tamen Lyfimachus inquit cæsus fuisse dolo quorundam hospitiū, alij asserunt Lycum regem illos interemisse. Socrates censuit Augēi dolo de medi fuisse sublatos, neque tamen minor est controuersia de numero aut de nominibus inter antiquos scriptores. Nam Dionysius in primo libro de circulis ait Deicoentem & Therimachum tantum fuisse. Batius in libro secundo historiarum Attricarum Polydorum, Atrocleum, Mecistophonum, Acinetum, Toxoclytum, Menebrontem, & Cheribium nominauit. Euripides Aristodemū, Therimachū, Deicoentem. I hercelydes libro secundo Antimachum, Clymenum, Glanū, Therimachum, Creontiadem appellat, quos in ignem ait ab infano Hercule confectos fuisse. Aeneas Argiuus Therimachum, Creontiadem, Deicoentem, & Deionem vocat. Herodorus bis infanuisse Herculem inquit, ac primum eos interemisse, quo tempore non Heraclidæ, sed Alcaidæ dicebantur. nam Hercules nondum ita vocabatur, sed illud nomen obtinuit post superata non pauca certamina.

20 Iunonis impulsu. Fama est Herculi nupsisse etiam Augē, quam Alæus pater cū filio Telepho in vrna quadam positam in mare demerit, quæ postea Palladis prouidentia seruata cum vrna ad hostia Caici euasit, & à Teuthranie fuit excepta. Sed hanc deinde l' ylo filio Hercules concessit. memoriæ proditum est Hercule Alcidem ontis herois Arcadis filiam ad Oitracinam montem vitasse Philonen nomine, quæ statim à puerperio vnā cum puero, quem ex Hercule conceperat, feris in proximo monte victa fuit exposita. his addiderunt vagientem infantem picæ vocem imitatum esse, ad quam cum Hercules, qui forte illac iter faciebat, deflexisset viam puerum esse ratus puellam & puerū liberauit è vinculis, ac puerum Aechmagoram nominauit, at proximum fontem ad incolumitatis seruatiue pueri & matris memoriā Cissam appellauit, cum cissam Græci picam appellarent. hic idem Tyrinthis mœnia extruxit. Hic idem fossam per medios campos Pheneatici agri duxit ad quinquaginta stad. per quam Olbius fluuius, quem alij Arcadum, alij Aragonium nominabant, delaberetur innoxius. erant autem ripæ altæ ad triginta pedes. Fuit deinde Hercules Omphales Iydorum Regis filiz amore captus, quare multa vi o forti indecora facere coactus est: nam qui Buthidem in Aegypto, qui Antæum fortissimum athletam in Mauritania, in Hispania Geryonem, in Thracia Diomedem superauerat; qui leones vicerat, qui serpentes vel infans suffocauerat, qui latrones, qui homicidas, qui maleficos omnes vbique singulari fortitudine sustulerat; quem neque tenebræ inferorum, neque multiplicia hydræ capita, neque celerimum ac latiferum cerberi venenum deterruerat, neque vlla vi periculorum vel tantillum commouerat, idem inermi Omphale leonis pellic concessa inter pedissequas Omphales foemineo habitu indutus sedentariam artem exercuit, vt testatur Ouid. in Deianira;

Non pudet Alcide victicem mille laborum,

Ratibus calathis imposuisse manum.

Crasaque robusto deducis pollice fila.

Aequaque formosæ pensa rependis heræ.

Dicetis infelix scuticæ tremefactus habenis

Ante pedes dominæ pertinuisse minas.

Dum scruiret igitur Omphale Cercopas & phesi populos bullo prosligauit, qui ad uenien-

uenientes hospites suas vineas tanquam seruos fodere cogebant. Alij causam huiusmodi reddunt, cur Hercules Omphale seruierit. Dicunt ab Hercule Eury. ù ad accipiendam Alcestim, quam Hercules vitæ restituerat. profectum, non fuisse acceptum hospitio, at extra Thynthi muros fuisse prolectum, cum Hercules furore esset captus, quare vix demù Hercules à Deiphobo lustratus in grauem morbum incidit. Cum ab eo liberari cuperet Hercules adiit oraculum, quod sibi responsum dedit tunc liberatum iri, si venditus per triennium seruiret, ac mercedem seruitutis præberet Euryro, quare Omphalæ Lydiæ Reginae Tmolii uxori emptus seruisse dicitur. Fuerunt qui dixerint eum prius seruisse, deinde absoluto seruitutis tempore ad Troiam militasse. Habuit etiam Deianiram, quam cum Acheloo colluctatus accepit, Oenei Aetoliæ Regis filiam, quæ fuerat Acheloo desponsata. Cum vero Aetoliæ fluium esset Hercules cum Deianira transiturus, qui tum forte ob assiduos imbres maxime excreuerat: Nessus Centaurus viro operam suam obtulit traiciendæ Deianiræ, quam cum Nesso credidisset ipse Hercules fluium primus itrepede traiecit. Sed cum adhuc in prima ripa Nissus Deianiram vitare conaretur, ab Hercule sagittis hydræ veneno infectis transigitur: qui ut vel mortuus hostem vlcisceretur, suam vestem sanguine ac veneno illo perfusam, sanguinemque in vasculum collectum ex vulnere Deianiræ tradidit: cum diceret illis vim inesse amatoriam, quia illa veste si indutus maritus fuisset, optimum foret remedium aduersus amores pellicum is fluius cum prius Euenus diceretur, mox appellatus est Centaurus post eadem Nessi, ut ait Euenor in libro de fluminibus. Etiam vestem ita acceptam in opportuna temporis Deianira reseruauit. Deinde cum Hercules Oechalia subacta, raptaque Iole ad Cenæum Eubææ promontorium appulisset, aram Ioui immolaturus erexit ob partam victoriam: misitque Licham seruum qui Herculem vicisset, & iam appropinquare nuntiaret Deianiræ. Cum vero Deianira suspectos amores Ioles haberet, vestem à Nesso captam, tanquam antidotum aduersus Ioles pellicis amores ad Herculem misit. Deinde cum prunus immensus, & ardor, & pustulæ per totum corpus exorirentur, Licham in fluium Thermopylis propinquum petra præcipitauit: ipse tanquam igne sacro & furore denique correptus, cum tantos cruciatus perferre non posset, se in pyram in monte Oeta coniecit. Aiunt Hercules conantem vestem discissam auellere, frustra carnis simul auulsiisse. Id cum cognouisset Deianira sua ipsius manu suspendio vitam hniuit. Apollodorus à l'egante succensam fuisse scribit pyram, quam Hercules moriturus cõscenderat, quare sagittas dono acceperit: communior est tamen opinio quod Philoctetes earum fuerit hæres, quia Heculem apud Dyræ fluium sepeliuerit. Alii dicunt Deianiram non suspendio, sed Herculis claua se interfecisse, relicta filia Macaria, quæ ex ipso Hercule suscepit. Scriptum reliquit Lucianus in Hermotimo vltum fuisse quidquid mortale fuit Herculi, & humanam labem, ut ita dicam, in ea pyra concrematam: quod erat diuinum in cælum ascendisse, ut præclare testat Byzantius Philippus his carminibus:

Ὁλεσα τὸν νημέας Διὶ ἀχλὺς ὀλεσαδ' ὕδρην.
καὶ ταύρην κάπρονδ' ἀμφετίναξα γένυν.
ζωστὴρ ἐλκυσσας, πάλους Διομήδεος εἶλον.
χρυσέα μῆλα κλάσας Τυρσόνων ἐλαβον.
αὐγυιαν ἐδάμην κενάσδον φύγεν ἑκτανον ῥυκ.
κέρβερον ἠγαγόμεν, αὐτὸς ὄλυντον ἔχον.
Dextra terani Nemeæ petuit mea: petidit hydram,
Et taurum: malas inde cecidit apri.
Balthicus est captus, sunt au rea mala relata:

Geryonis.

e, quippe cum per Dryopas iter facies, quo tempore pincerna pugno occiso necesse fuit cū Deianira è regione Oenei exulare, vt diximus, filiū fame infestante ac Li cha pædagogo illū requirere in Thiodamātē incidere, taurū Thiodamātis arātis à iugo solutū iugulari, & totum eodē die deglutierit apud Dryopas: cū id etiā prius fecisset apud Litidū urbem. Quāuis aiunt nonnulli parum cibi Herculem à Thiodamātē petiuisse, quod cū ille negasset, vt sunt multa ingenia rusticorū, Hercules iratus alterū e bobus a iugo soluens Diis mactauit, atq; conuiuū fecit eius iniuriā & ingluuiem & voracitatem ita expressit Callimac. in hymno in Dianā:

ὅς γὰρ ὄγῳ φρυγίῃ περὶ Ἰπὸ δρυὶ γυῖα θειοῦ
Παύσατ' ἀδυναχέει· ἐπεὶ οἱ παρὰ γυνὸς ἐκείνῃ
τῇ τὸτ' ἀποτρίαντι συνήντητο θειὸς ἀμάρτυ.
Non hic in Phrygia sub quercu membra leuatus,
Atque Deus factus, sit edax minus: alius at illi
Est eadem, taurum quæ quondam Thiodamantis
Edix, planitiem cum latiscinderet agri.

10

Quæ sane non minor fuit, quam illa Daphnēdis, quæ est apud Sosibium in his:

οὐ τοσούτ' ἐκείνου παῖς παρὸ πλάσος νόθος,
μητρὸς δ' ὁ πόσις ἢ τεκοῦσ' ἐπίσταται.
ἔδει μὲν ἄρτους ὅρεϊς ὅλους καρθηλίου.
τῆς δὲ βραχέως ἢ μέρας, πίνει θ' ἅμα
καλὸν μετρητῶν τὸν δ' ἀκαμφορον πίδον.
Hic filius qui natus eius est nothus,
Cuius parentis, illa scit quæ hunc edidit:
Cistas vorat tres ille totas panium
Paruo die. mox ebit magnæ merum
Simul metretæ, seu magis decamphori.

20

Nam mirificam fuisse Herculis voracitatem vel illa nobis possunt esse argumen-
to, quæ scripta sunt à suauissimo poeta Epicharmo in Busiride his carminibus:

πρῶτον μὲν αἶψ' ἐδοντ' ἰδὲς νιν ἀποδάσσει.
βρέμει μὲν ὁ φάρυγξ ἐνδοξ', ἀραβέει δ' ἀγνάδω,
ἰσχυρὸς δ' ὁ γέφυρας, τέττιγ' οὐ κινάδων.
Σίλει δὲ ταῖς πίνεσι, κτείδ' οὐατα.
τῶν τετραπύδων μὲν ἐνδὲρ ἦτορ.
Illum si edentem videris. strepunt genæ.
Intus sonat guttur. sonat maxilla. dens
Stridet caninus. sibilant nares. mouet
Aures solent armenta sicut, haud minus.

30

Fama est Hercule in Triphylliā regionē Eleorū pfectū habuisse cōtrouersia de vo-
racitate cū Leprea Pyrgēi filio. vt inquit Hesiod. in Ceycis nuptiis atq; cū vterq;
botē in epulas occidisset Lepreus nihilo fuit tardior aut imparatior edēdo inuē-
tus, sed cū post epulas ventū esset ad pugnā ob indignationē ἑμυλῆ virtutis, Le-
preus cecidit ob vim Herculeā. Cū vero mēstus Thiodamas amisso tauro recessit
ser, multa q; fuisset Herculi ob illā iniuriā imprecation, mālūt postea rē apud Lindios
vt bos arator cū multis dirarū imprecationib. Herculi cognomine Butheū macta-
ret. Postea vero feri Thiodamas in urbē Dryopū, pfectus Dryopas ipsos armatos
in Hercule eduxisse, in eaq; necessitate cōpulisse Hercule, vt vel Deianirā arma-
re necesse fuerit, q̄ ēr dī in mānuilla fuisse lēsa atq; cū hos demū supasset cōso ip-
so Thiodamātē, rapuit ei⁹ filiū Hylā in scrutitū vt scripsit Phe. li 3. Post vero pp
latrocinia vniuerā illā nationē ad Trachinē Thessalicā urbē duxit ad habitandū,
& ad montē Oetā, q̄ mōtib. Phocidis est vicin⁹. habuit ipsū Hylā inde in delictijs
ita

40

ita ut nemo prope fuerit mortalium ab eo tempore, cui nomen Hylæ fuerit igno-
tum. nam cum vna cū argonautis in Colchidē nauigaret, Hylamq; aquatum ui-
sisset, fertur in Cium usque excucurrisse ad Hylam requirendum, quoniam ille
post certum probabile temporis spatium non amplius redire visus est. scriptum
tamen fuit ab Ephoro in libro quinto quod Hercules sponte mansit in Lydorū
regione Omphales causa. Dionysius Myrtenæus neq; illū in Colchidem suscep-
isse quidem nauigationem inquit, nedum non opem tulisse Iasoni in ijs quæ tracta-
uit cum Medea. Herodorus & Herculem & alios nonnullos heroas exemit ex
10 illorum numero, qui fuerunt participes illius Colchicæ expeditionis. Hesiodus
in Ceycis nuptiis. Herculem ipsum exiuisse aquatum in Magnesium scripsit iux-
ta vocatas Aphetas, quæ ita dictæ sunt, quod ibi relictus fuerit. Anticlidēs libro
secundo rerum Deliacarum Hylum Herculis filium amissum fuisse scripsit cum
iussisset aquatum, neque amplius reuertisse. nam profecto neque mirum est
Herculem id in Thiodammantem commisisse, cum in multos sit ite iniurius, &
ob negatam sibi Iolen deuastare Oechaliam, Hylamque catamitum tam cele-
brem habuerit, ut nemini Hylæ nomen sit ignotum: cumque ebrius fieri non-
nunquam consueuerit, ut testatur Damagetes his carminibus:

οὗτος ὁ παρδαμύταρ, ὁ παρ' ἀνδράσι δ' ἀδελφῶν

μαλ' ἀμείνους. κρατερὸς ἐνέκον νηοπέης,

οἰοβαρὴς μετὰ δαίτα, μεδυσσάλες ἰχθυόεσσιν,

Νηυθεν: ἀπαλῶ λυσίμαλ' εἰ βρομίῳ.

Omnia qui domuit, qui bis certamina lena

Vicit: qui ob vires clarus in orbe sonat:

Ebrius en titubans dubius vestigia ponit.

Pesulus dulci est ille caput Bromio.

Habuit Hercules multa cognomina, sicut Dii ceteri: nam cum magna culicem eo-
pia esset apud Theucros, itque pro voto cessassent, quod creditū fuit Herculis be-
neficio accidisse, Conopius Hercules dictus est, ut ait Str. lib. 13. conopem enim
culicem vocarunt. Alcxicacus, quia mala depellat. Ceramyntes, quia Parcas infe-
30 status sit. & Callipicus præterea, Buraicus, Rinocolustes, Hippodocus, & aliis his
similibus nominibus vocatus fuit. fama est quod Herculi antiquitus non tanquā
Deo sacra fiebant, sed tanquam Heroi parentabant: quod cum Phœstius in Si-
cyoniam profectus animaduertisset, grauitusque ferret pro eximijs eius virtuti-
bus diuinos honores illi non censerī, instituit ut agni iugulati pernas ad arā vre-
rent, & partem vnā carniū, sicuti victimarum cæterarum solebant, ederent:
alteram Herculi tanquam Heroi parentando offerrent. omnino vero agnus uti-
lis erat victima Herculis sacrificijs, cum lupos is a stabulis depellere putaretur,
ut testatur Antipater his carminibus:

Εὐκόλος ἐρμείας ὁ ποίμενός, ἐν δὲ γάλακτι

χαίρων, καὶ δρυῖν ὠπινδόμενος μέλει.

Ἀλλ' οὐχ ἡρακλῆος. ἐνὰ δὲ κτῆλός ἡ παχυὴ ἄρρα

Αἰτὴ καὶ πάντως ἐν δυνὶ ἐκλέγεται.

Ἀλλὰ λύκους εἰργεῖ. τί δὲ τό, πλέον, εἰ τὸ φύλαχός

Ὀλλύται, εἴτε λύκος, εἴθ' ἑσὶ τοῦ φύλακος;

Mercurius facilis pastores munere lactis

Læatur: mox & dulcia mella capit.

Sed non Alcides: aries vel poscitur agnus.

Omnino pinguis victima grata Deo est.

Iure lupos arcet. Sed quid magis vile si grex

Custodis cecidit cæde, vel vngue lupi?

Erat

Arar autem vetitum ſœminis iure ſacrificiorum ne vel per Herculem iurarent, vel templum ingrederentur, vel ſacrificiis intereſſent: quia ſilenti Herculi cum boues Geryonis per Italiam duceret, reſpondit mulier ſe aquam dare non poſſe: quia ſœminarum celebraretur dies, neque ex eo apparatu ſas eſſe vitis guſtare, qui ſacrorum ritus ſeruabatur in Italia. erat autem illa ſacrorum conſuetudo, vt inter ſacrificandum Deorum laudes, & res ab iis Diis humano genti vtiliter inuenta, vel præclare geſtæ cantarentur: cuiusmodi eſt id apud Virg. libro 8. *Æneid.* quod recitatum eſt à nobis libro primo, cum hymnorum antiquorum uſum explicauimus. Mirabile eſt autem illud, quod ſcribitur à Corn. Tacit. hoc pacto lib. 1. interea Gortazes apud montem, cui nomen Sambulos, vora Diis loci ſuſcipiebant, præcipua religione Hercules: qui tempore ſtatuto per quietem monet ſacerdotes vt iuxta templum equos venatui paratos ſiſtant. Equi ubi pharetras ſagittis plenas acceperunt, per ſaltus vagi nocte demum vacuis pharetris multo cū anhelitu redeunt. rurfus Deus quas ſyluas pererrauerint nocturno viſu demonſtrat, reperiunturque ſuſcepiſſim ſcra. Aegyptiacarum rerum ſcriptores affirmant Aegyptii Hercules magiſtrum fuiſſe Linum eum, qui prior rhythmos & melos inuenit, maximeque in poetica facultate excellit. eius tres diſcipuli celebres præter ceteros fuerunt, Orpheus, Thamyris, & Hercules. aiunt Herculem ingenio paulo tardiorum cum per plagas ad diſciplinam impelleretur, cithara intermiſſe magiſtrum. Deinde grandiorum factum cum excelleret inſigni fortitudine diu peragraſſe, columnamque in Libya ſtatuiſſe, quem dicunt etiam bellum aduerſus gigantes cum Diis geſiſſe, is videtur cum Aegyptio minime conuenire. Nam gigantes nati ſunt ante Troiana tempora, vel potius vt aiunt Græci cum prima generatione hominum, quod tempus continet quædam millia annorum: claua enim & pellis leonina cōuenit antiquiſſimo Herculi, quod illis temporibus arma nondum eſſent inuenta, atque pugnaretur lignis, & corpora protegerentur pellibus ferarum. dictus eſt vt aiunt non quod per Iunonem gloriam naſcus ſit, vt ſcripſit Marris, ſed quod alter alterius iunior res geſtas imitaret, cui rei argumento eſt quod terram multis feris expurgarit, cum vel ante Troiana tempora maxima pars terræ eſſet facta habitabilis ob cultum & frequentes ciuitates. Hæc fere ſunt, aut non multo plura his, quæ ab antiquiſſimis ſcriptoris de Hercule commemorantur: quæ quoniam ſunt in ore omnium, breuiter re-enſere volui, neque in rem in mentibus omnium confirmaram, ſuperuacanea adducere teſtimonia. Cæterum Euryſtheus poſt mortem Herculis ob metum coniurationis, ac memor illatarum iniuriarū omnes Heraclidas inſecutus eſt, quos, cum Athenas conſugiſſent, mox ab Athenienſibus per legationes expetiuit, bellum etiam minatus niſi ſuis legationibus dederentur. Iolaus, qui iam mortuus fuerat, audita apud inferos tam ſæda Euryſthei peririone, dicitur veniam & facultatem reuiuſcendi in vltionem Heraclidarum à Plutone impetratſe, quare reuiuſcens trucidauit Euryſtheum ac ſtatim poſtea remortuus eſt.

¶ Nunc quid per hæc ſignificetur, breuiter inquiramus. Hercules, quem gloriolum ob Iunonis odiū poſſumus interpretari, Iouis & Alcmenæ dicitur fuiſſe filius: qui ſane nihil aliud eſt, quam probitas, & fortitudo, & virium præſtantia cum animi cum etiam corporis, quæ vniuerſa vitia ex animo depellit, & proſligat. Patet hoc autem ex ipſorum nominum interpretatione. dictus ſuit primū Alcides quia ἀλκὴ vim ſignificat: idemque filius Alcmenæ, quippe cum Μῆγας etiam ſtrenuitatem ſignificet. Hercules igitur ſicce animi fortitudo, ſtrenuitas & Iouis diuinæ ſcilicet bonitatis filius, ſibi gloriam immortalem apud vniuerſos homines comparauit, quod cum feciſſet Iunonis ſtimulo, merito & à Iunone & à gloria nomen obtinuit. Eſt enim ἡ δόξα Iuno, at αἰὲς gloria, alii nullam Iunonis men-

mentionem fecerunt in hoc nomine explicando, cum gloriam fuisse vniuersis mortalibus Herculem dixerint, sicut illud oraculi responsum significauit:

ἢ ῥα γὰρ ἀνδρωποιοὶ φέρων κλέος ἀφθιτον ἔξεις ὡς ἡράκλειος.

Gloria tempore erit mortales inter honoresque Alcide tibi

& illud;

ἡρακλείω δὸς φάρος ἐπ' αὐτὸν μοῖρα ἔξορμα ἔξει
ἢ ῥα γὰρ ἀνδρωποιοὶ φέρων κλέος ἀφθιτον ἔξεις.

Te vocat Heraclem clarus cognomine l'hebus

Quod tua perpetuum mox gloria viuet in æuum.

Alii ἀπὸ τῆς ἀρετῆς à virtute scilicet hoc nomen deductum crediderunt, cum

- 10 Hercules fortitudo sit, & prudentia, & ratio quæ est nobis, & constantia: quæ quoniam sine diuina bonitate, optimoque animi affectu nemini contingunt, idcirco Iouis filius Hercules dictus est. & Alcmeneæ siue constantiæ. omnis enim probitas & patientia indiget in rebus aduersis, aut in voluptatibus superandis, & diuina bonitate tanquam duce, qua gubernetur, cum nulla vis humana satis sit per se potens. Illa vero quæ de ortu Herculis & Eurysthei traditur, ad vim astro-
rum spectare ego crediderim: quod esset felicissimorum planetarum in loco for-
tunato coniunctio, quæ imperium portenderet, cum nasceretur Eurystheus: at
cum Hercules, gloriosa quidem, sed interueniente alio planeta, laborum & peri-
culorum plena cum vero vis illa syderum clam agat in nobis, nosque imbuat pro
20 vi & natura primi aeris, quem nascentes haurimus, datus est locus fabulæ quod Iupiter iurauit, ut qui primus nasceretur alteri imperaret, & quod Iuno cum re-
tardasset Herculem, eiusque ortum in decimum mensem prorogasset, facit ut
hic parere cogere, semperque aduersariam Iunonem habuerit. Nam si quis na-
tus fuerit sub felici syderum horoscopo, ita affecti aeris primum vim hauriens,
ad ea propensus est, ad quæ vis illa syderum impellit: quod si maligna vis illa sit
& stellarum coniunctio, moderatione consiliorum in melius verti potest. Fuit à
Chirone semiviro & semibellua eruditus, quia principem oporteat & legum & ar-
morum vim ac tempora cognoscere. alii sic interpretantur, quod Iupiter sum-
pta Amphitryonis forma Herculem generauit, quoniam homo sit æquam in stru-
mentum, at vis diuina ac syderum tanquam opifices ad procreationem clarorum
30 virorum. nam neque Hercules, neque quispiam illustris esse potest sine Ioue, quo-
niam omnis potestas, omnisque præstantia solo sit à Deo. Parentum autem be-
neficium quia minimum est si cum beneficiis diuinæ bonitatis conferatur, ideo
dictum fuit, quod Hercules est Iouis potius, quam Amphitryonis filius. Pri-
mus igitur omnium periculorum fuit Herculi propositum, geminorum anguium
cum adhuc esset paruus, quid per hos angues intelligamus? æmulationem virtu-
tis alienæ, quoniam subfrigida prope omnis est virtus, quæ ad alicuius imitatio-
nem non cõtendat. Omnium laborum igitur merito fuit initium Herculi ab angui-
bus, quoniam cum puer adhuc esset gloria & rebus gestis præteritorum Heroum
ad illos virtute sua vel imitandos vel etiam superandos inflammabatur, quippe
40 cum omnis virtutis, omnisque nobilitatis initium sit in teneris animis apparen-
s æmulationis ad virtutem vestigium. vbi quis igitur ita fuerit ad virtutem incita-
tus, primum omnium monstrorum superbia & ira & arrogantia & furor animi
placandus est, qui leo est Nemæus, & in sylua inscitia nostri animi pascitur, om-
nesque virtutes populatur. Neque tamen post placatos hos animorum motus, trà-
quilitem per vniuersam vitam consequimur, cum multæ volutatum insidiæ
aduersus nos insurgant: idcirco post placatum leonem, Thespii filix oblatæ sunt
Herculi, quas vna nocte omnes construpraret. Quid Minyas, aut Lycam, aut Cæ-
tauros, aut apros domitos, aut equos Diomedis in hospites sciant ea esse creda-
mus, nisi crudelitatem & omnes illegitimos animorum motus repræstos? Quid
The-

Theſeus eſt, aut Prometheus, aut alij complures à præſentibus malis liberati, niſi viri boni liberalitatem & beneficentiam in omnes iniquè oppreſſos conueniret nam duæ ſunt juſtitiz partes, vna ne nos iniuriam inferamus, altera ne inferri ab alijs patiamur, ſi poſſimus, & inique oppreſſos ſubleuemus. Sed quoniam omnibus in negotijs pernecceſſaria eſt temperantia, quia ex vno quouis ſcelere multa turpia oriri ſolent, dictus eſt Hercules hydræ capita omnia vno tempore extinxiſſe. Idem ſuæ peregrinationis terminos columnas in Iberia in extremis Gadii oris ſtatuit, quia nullus locus virtuti ſit inuius, cum virtutis gloria vel ad extremos homines habitatz terræ perueniat. Hic idè poſt tot ſuperata pericula, poſt tot latrones de medio ſublatoſ, poſt purgatum horrendis monſtris orbem terrarum, Omphalæ amore captus multa turpia, & primis rebus geſtis indigna commiſit, cur hæc literarum monumentis tradita ſunt, aut cur ad poſteros tranſmiſſa? vt nos commonefacereſ antiqui ſapientes viro bono ſemper eſſe vigilandum, quia ſi parumper oculos à virtute deſlexerit atque conuiueat, ab appetentia tanquam à rapidiſſimo fluuio, ad libidinem, & ad illegitimas voluptates deſertur, ſuapteque natura prolabitur. Hic propter muliebres amores poſtea in crude- liſſimum mortis genus incidit, quoniam voluptatum finis eſt omnium dolor & miſeriæ. ob præclaras virtutes primum vt Heros, deinde vt Deus poſt mortem ab hominibus cultus fuit: quod omnis virtus inuidiam in ſe concitat: qui enim virtutem ſuperare aliorum ſe non poſſe ſperant, tum demum ſe felices arbitran- tur, ſi illam aliquantulum ſaltem dicendo obſcurarint. at ubi ceſſat eius autor vir- tutis, tunc etiam inuidia ceſſat inter mortales, maiorque gloria virorum bono- rum poſt mortem eniteſcit. cum igitur vel appetentia rerum ſuauium & illegi- timarum, vel inuidia mortalium res geſtas cuiuſque opprimere & obſcurare poſ- ſit, merito dictum eſt id ab Euripide in Andromache;

Ζηνὶ δ' οὐ πῶς εἰδὲν ὁ δέλιος ἥρωτων
 ἄνδρ' ἀνδραγύγους τε καὶ τελευταίαις ἰδὲν,
 ὅπως πρῶτος ἡμῶν γενέσεται.
 Nullum beatum dixeris mortalium,
 Supremus ante quam dies illuxerit:
 Et noueris quo pacto adiuit inferos.

Fuerunt tamen nonnulli qui res ab Hercule geſtas ad hiſtoriam retorſerint. ſicut illud eſt de Augia. Dicitur Augias ſolis fuiſſe filius, tantumque habuiſſe armen- tum, & tot greges, vt maxima pars agri ſimi obducta otioſa & inculta iaceret: nam quidam tradiderunt ibi ſtabulari conſueuiſſe tria millia bouum, quod ſtabu- lum nunquam fuerat purgatum. Hercules igitur vel aliqua parte agri, vel alia quauis mercede ſibi promiſſa Alpheum fluuium in ea loca diuertit, omnemque ſimi copiam deleuit. Deinde cum regio ad fertilitatem rediſſet, ſtabula Augiæ purgaſſe dictus eſt. Augias mercedem illi negauit, quia videretur nullum prope laborem ſuſtinuiſſe ijs ſtabulis purgandis: nam inſuſi plerique non animi, ſed cor- poris viribus, & laboribus præmia proponunt. Eodem pacto Geryonem trico- porum dixerunt, quia tres eſſent fratres vnanimis & contentientes in omnibus, vel, vt putarunt alij, quia trib. inſulis Hiſpaniæ adiacentibus imperaret, Ebuſæ ſcilicet, & minori, maioriſque Belearicæ. Hic cum naualibus, terreſtribusque copijs pluri- mum poſſet, dicitur habuiſſe canem bicipitem. Antæum Libycum ob peritiâ lo- ci vincere in regione non potuit, at extra patriam facile ſuperauit. fuerunt ite- m qui hydræ multarum capitum fratres multos concordēs erit diderint, quorum vno extincto multi vi debantur inſurgere propter apparatus bellicos ſemper recē- tes & validiores. quod attinet ad mala tieſperidū, & ad Atlantis laborem, dicunt Atlantē magiſtratū gerentem in quandā rerum maximā: ſi aliquando incidiſſe

G g difficul-

difficultatem, qui Herculis sapientissimi hominis consilio rem præclare usse gesseret, tres oues Herculi largitus est: quod munus, ut ferebant ea tempora, non parum erat honorificum. cum vero *μῆλα* & oues sint, & mala fructus apud Græcos, locus datus est fabulæ: atque ad harum fabularum cognitionem non parum pertinere illam epistolam putauimus, quam superioribus diebus ad virum clarissimum Senatorem Venetum Mathæum Bembum misimus. ita vero se habet:

10 Quod redis ad Musas à tanto pondere rerum
Quantum res patria imposuit tibi publica lætor:
Nam labor assiduus fertur dormire leones.
Hinc iubet alternè luci succedere noctes:
Natura alma parens seruandis prouida rebus:
Hinc & Atlanteos humeros recreasse labantes
Dicitur Alcides, tenuit cum pondera mundi.
Fabula sustinuit quod Atlas flammantia cœli
Astra: magistratus, & publica pondera gessit.
20 Crede mihi multo est cunctis felicior vnus
Qui faciles sine lite dies, sine murmure vulgi
Præterit, haud inuisus varias audire querelas.
Siquis in humanis rebus feliciter opat,
Rusticus expectet dum totus defluat annis:
Vel nihil est homini felix, vel sola quies est:
Quæ nulli sincera tamen conceditur: ac te
Vel tua sollicitant, vel amici incommoda semper
30 Vt si alibi excretæ vellantur vomere sylux,
Consurgunt alibi. Sunt quos non vlla fatigat
Ambitio, sed vexat amor furiosus habendi.
Nec quidquam se oculis auro lucundius offert:
In quo congesto mox credunt esse quietem.
Falluntur miseri: mens est quæ sola quiescat,
Sola facit claros, argenti splendor, & auri,
40 Prædia, nobilitas, animo depellere curas
Non possunt, populi aut falces, aut purpura Regum.
Nec tamen vna potest animum secisse serenum
Contemptrix auri mens, ambitione remota.
Hæc ubi vitæ, discrimina plurima vitæ
Occurrent, animumque trahent huc semper, & illuc.
Si quem fugit amor nummi, si fugit honorum,
Blanditur somnus, vinum, Venerisque cupido.
Aut vitam infestat furor implacabilis iræ.
Turpe quidem vinci his animorum motibus, iræ
50 Principijs obsta: subeat te cedere nolle
Fluctibus irarum: facilis medicina reperta est.
Sin quacunque rapit grauis imperus, hæc patiære
Deiecta ratione trahi, velut orba magistro
Aequora percurris pelagi spumantia puppis,
Quocunq; arbitrium ventorum derulit: atq;
Multa facis, quæ pacatum fortasse pigebit.
Nil aliud Scyllam est rabidis vitare per undas
Succinctam canibus, nil & vitare Carybdim.
Hic animi furor est Cyclops, qui mentis in antro

Deli.

Delitet hunc tu vince dolis, hunc slip'te adure,
 Hunc ratione doma. sic visus deniq; discet
 Quæ iura hospitij: quam sit crudelibus almus
 Iupiter hospitibus vindex. nam sicca tyrannos
 Paucos fata iubent Diis succedere tectis.
 Hercules labor, & nodoso robore claua,
 Nil finit horrificum: vel qui Minoia Cretæ
 Monstra domat, fertur de Dijs & natus uterq;
 Si domites iram, vinclisq; & carcere frænea,
 Inde voluptatum illecebræ, blandiq; susurri
 Circumstant: simul ista tibi vitare necesse est.
 Ne te sirenum cantus, neu pocula Circes,
 Inuerti faciant variarum in monstra serarum.
 Vita hominum infelix quod circumsepta tenetur
 Hostibus innumeris: occumbere turpiter aut est
 Cuiq; opus, aut magnam referet victoria laudem.
 Barbaricis quid enim deuictis proderit armis
 Qua sol confurgit, vel Iberia conditur vndis,
 Imperio regere: æternum si pectore bellum
 Victorem infestet? captiuum blanda voluptas
 Si trahat hunc, nullam meruit victoria laudem:
 Otia solus aget, tranquillaq; tempora vitæ,
 Vincere qui norit surgentia pectore monstra:
 Ex animo curas & propulsarit inanes.
 Forte magistratus transacto tempore ducis
 Ocia priuatus: priuatum munera possunt
 Pieridum mulcere. domestica forte requirit
 Res domini curam: curam concede parumper.
 Deniq; si cessat cui rerum publica cura,
 Ille magistratus in sese exerceat, & quæ
 Tempore præterito transiegit, ponderet. acta
 Omnia si rectè, niueam Dijs immolet agnam.
 Hic valet intrepidus cælum, sedesq; Deorum
 Suspiciere: implacidis hic te committere ventis.
 Fortunæ furias, & ineuitabile fulmen
 Alma Iouis temnit virtus sibi conscia recti.

Verum, vt ad mala Hesperidum redeamus, quidam dixerunt à nymphis Hercu-
 li fuisse donata, cum draconem custodem cecidisset, quia draco pastor fuerit vio-
 lentus planè homo, & immitis aduersus omnes. Huius oues mala dicta sunt au-
 rea, cum essent oues aurei coloris. Cur post omnes victorias, post tot terræ, ma-
 risque labores, post superatos tot latrones, tot maleficos, tot violentos hospites,
 ipse Lydorum reginæ tam ruspiter seruisse dicitur: quia magis periculosum est
 ne voluptatibus, quam difficultatibus plerunque vincamur: magisque glorio-
 sum est seipsum vincere, & animi impetus refrænare, quam vniuersum terra-
 rum orbem sibi subicere. Neque quisquam vir bonus plane dici potest, nisi qui
 per summam innocentiam, vitæque integritatem suos dies vsq; ad extremum
 transegerit. Alij nihil aliud esse Herculem, quam solem crediderunt, qui pro-
 pter imagines Zodiaci, duodecim labores absoluisse dicitur: cuiusce rei illud ar-
 gumentum faciunt, quia Geryon filius Callirhoes & Chrysaoris siue Pegasi fi-
 lius ipsa esthymus. huius boues sol ab Oceani extremis partibus in habitatas ter-

ras adigit, quia tonitrua & fulgura & fulmina ex humoris exhalatione nascitur, & ex Oceano praesertim. Dicitur enim Geryon *αὐτὸ τοῦ γαίω* quod fremere significat, quod proprium est hyemis. Cum vero sol omnia accedens per signiferum ad ortum exciter, ac pubescere faciat, idcirco Heben illi uxorem à lunone ab aeris temperamento scilicet datam fuisse dicunt. Alij crediderunt per Geryonis fabulam, qui multa crura & plerasque manus ac oculos haberet, quæ vnico consilio gubernarentur, concordiam civium significari, quæ Inexpugnabilis prope efficitur vbi omnes iustis animis in vnum conspirarint, velut ait Plutarchus in Politicis. Atque vt summam colligam, illa quæ tradita sunt de Hercule, non solum ad solis naturam, sed etiam ad humanæ vitæ institutionem tradita sunt: quippe cum frustra alioquin laudes Herculis commemorarentur, cum illa monstrata, quæ dicuntur ab illo fuisse domita, neque ita esse potuerint: neque si fuissent, nobis obessent: vt ait Lucretius libro quinto in his:

Quid Nemeæ enim nobis nunc magnus hiatus
Ille Leonis obisset, & horrens Arcadicus sus?
Deniq; quid Cretæ taurus, Lerneaq; pestis,
Hydra venenatis posset vallata colubris?
Quidue tripeſtora tergemini vis Geryonai?
Quid Diomedis equi spirantes naribus ignem,
Thracem, Bistoniasq; plagas, atq; Iſmara, propter,
Tanrope officerent nobis? vncisq; timendæ
Vnguibus Arcadiæ volucres Stympala colentes?
Aureaq; Hesperidum seruans fulgentia mala
Asper, acerba tuens immani corpore serpens
Arboris amplexus stirpem: quid deniq; obisset,
Oceani propter litus, pelagiq; sonora,
Quo neq; noſter adit quicquam, nec barbarus audent?

Quod si quis ea quæ dicta sunt à nobis hæcenus diligentius considerauit, parebit profectò tum ad mores & ad vitam hominum recte instituendam: tum etiam ad solem, illa quæ narrantur de Hercule, spectare. Ac de Hercule satis, nunc de Acheloo dicamus.

De Acheloo.

Cap. II.

Achelous Aetolix Rex fuisse dicitur, qui in Theate fluuio vocato, vt ait Strabo libro decimo è Pindo monte orto, Aetoliamque ab Acarnania disteminante, & in sinum defluente Malia cum, merſus, fluuio nomen dedit: qui fluuius ab ipso rege postea fuit Achelous nuncupatus. Plutarchus in libello de fluminibus Theſtium à Theſtio Martis & Piſidices filio vocatum fuisse fluuium scribit: qui Achelous postmodum ab Acheloo filio Oceani & nymphæ Naidis ibi merſo fuit vocatus. Hic fluuius in mare Echidnadum insularum inſluit, vt restatur Herodotus in Euterpe: quarum dimidium propè continentem fecit. Alexus Oceani & Terræ filium esse sensit, at Hecateus solis & terræ. Nymphis in primo Heraclæ Thetidis & Terræ. Fabulantur hunc fluuium Deianiram Oenei Aetolorum regis filiam in matrimonium poposcisse, quæ etiam sibi fuerat promissa: verum cum Hercules in agrum Calydonium profectus esset, ipse quo in matrimonium poposcit Deianiram, quæ sibi quoque promissa est. Oportuit igitur certamine diffiniri vtri horum Deianira cederet, quare Achelous sumpta tauri forma in Herculem impetum fecit: Hercules huic cornu manibus apprehensum defregit, qui cū præ dolore celsisset Herculi suū cornu detruxit.

ab

ab eo repetiuit, pro quo Amaltheæ Harmonii filia, ut scripsit Alcimus in rebus Siculis, cornu largitus est, quod ita attigit Ouid. in Deianira:

Cornua flens legit rapidis Achelous in vndis,

Truncaque limosa tempora merfit aqua.

Fuit Amalthæa capra quæ Iouem lacte nutriuit postquam illum Rhea clam Adrastæ & Idæ, ut scipit Hormogenes in libro de Phrygia, nutriendum dedit. Huius capræ alterum cornu Iupiter ad cultus officii præmium nutritibus dedit, ubi capram inter sydera collocasset: cui illam adiecit facultatem, ut ait Xanthus in rebus Aetolis, ut quidquid ab eo optaretur, qui illud haberet, siue potus, siue cibus, continuo nasceretur. Alii non capram, sed Hemonii Aetolorum Regis filiam Amaltheam, quæ cornu non capræ, sed tauri habuerit, fuisse senserunt, quod vim illam habuerit, ut scripsit Pherecydes. Neque mirum est taurum Acheloum factum fuisse, ubi pugnaturus esset cum Hercule, quando Deianiram petens vel multas formas sumpsisse dicitur, ut testatur Sophocles in Trachiniis:

Μητις γὰρ ἦν μοι ποταμός, Ἀχελῷον λέγω.
ὅς μ' ἐν τρεῖσι μορφαῖσιν ἐξ αὐτοῦ παρῆς,
φοιτῶν ἐναργῆς ταύρος ἄλλοτ' αἰόλος
δράκων ἐλκτικός ἄλλοτ' αἰδριῶν τυτφ.
βούκρατος, ἐκ δὲ δασύλου γενεῖν ἴδως,
πρηνὺς δ' ἐρράδαντο κρηπίδων ποτοῦ.

Flumen fuit procus mihi A. h. Ioum fero.

Formis tribus qui me petiuit à patre.

Taurus, deinde pluribus ventrem notis

Pictus draco: vir inde cui caput bouis.

Mento fluebant riuuli potabilis

Vndę nitentis, fontibus simillimi.

Fuit enim poetarum consuetudo, ut flumines tauris similes effingerent, quoniam cum impetu irrumpentes tauris similem edant mugitum: vel, ut Hellanicus sentit, quia terram sulcare tanquam boues apparent. Vel, ut aliis placuit, quia circa ripas fluminum tauri mugire ob vberiora pascua audiantur. Memorię prodidit Sapho primum Acheloum vini missionem præterea inuenisse: quare ita ait Virg. lib. 1. Georg.

Poculaque inuentis Acheloia miscuit vuis

Atque antiquorum fuit idcirco consuetudo, ut aquas omnes, quæ vini missionibus essent aptæ Acheloi nomine vocaret: quare Achæus Satyros introducit egre ferētes potu aquosum in Aethone satyrico, atque ita aquas Acheloum nominātes:

Μῶν Ἀχελῷος ἢ κακράμινος πολὺς,
Ἀλλ' αὐδὲ λῆξαι τοῦδε τοῦ γένει θέμις.
καλῶς μὲν αἰὲς ἄγαν σκεδῆσι πτεῖν.

An multus Achelous fuit non plurimus?

Cessare stirpi cuius haud quaquam licet.

Certe bibisse more præstaret Scythæ.

¶ Ac de Acheloo ista fabulosa memoriæ sunt tradita. Achelous Oceani vel Thetidis filius vel solis fuit & terræ, quia omnes fluuij ex Oceano nascuntur, & ex fontibus, locisque sub terra cauernosis. Quas uxores Achelous habuerit, non constat: cum tamen Callirhoen & Castaliam filias habuerit, ut testatus est Panyasis, ac Sirenas, quæ Iunonis suasu Musas in certamen cantus prouocarūt: quibus victis Musæ pinnae ex alis cōuulserūt, sibiq; coronas fecerūt, ut ait Paus. in Bæoticis. Habuit filia etiam Dirceen, quæ in fontem conuersa fuit, in quo Bacchus

accens natus lotus fuit, ut ait Euripides in Bacchis:

Ἀχελαιὸς θυγάτηρ

O Acheloi filia

Πόττι, ὑπάρθην Δίρκα

Verenda virgo Dirce

Σὺ γὰρ ἐν σάϊς ποτὶ παραῖς

Olim tuis nam fontibus

τὸ Διὸς βέλος ἔλαες.

Iouis cepisti filium.

- ¶ Cum igitur mutua sit clementorum inter se vicissitudo mutationis, solisq; radij ex oceano & terra suprema parte vapores excitent, inde niues, & grandines, & imbres gignuntur, ut ait Aristot. Meteorol. 1. 1. ex quibus sit incrementum fluminibus: quare filius Oceani dictus est. Terra eius mater dicta est, vel quia in aquam, ut in propinquum elementum solvatur, vel quia ex incluso aere in ipsa terra nascantur flumini, cum in aquam mutatur. Alij crediderunt vim esse optimarum aquarum Acheloum, sicuti testatur in ponderibus Asiae Ephorus: ἡ τὸν ἐκ Δαδωνὸς χειρμῶν. χεῖρ γὰρ ἐστὶν ὅτι πάντων αὐτοῖς ἀριστά ἐστιν ὁ Διὸς ἔσθλην ἀχελαιῶν θύειν ὡς πολλοὺς νομίζοντες αὐτὸν τεταμένον τὴν διὰ τῆς ἀκαρνανίας ῥοήν, ἀλλὰ τὸ σωθῆλον ὕδωρ ἀχελαιῶν ὡς τοῦ χειρμῶν καλεῖσθαι. vel oracula Dodoneā in cōs. si re respōns inebere solitus est Deus sacrificari Acheloo, quare permulti in eam opinionem inciderunt, ut non fluvium per Acarnaniam de fluentē, sed universam vim aquarū Acheloi nomine ab oraculo vocari crediderint. erat enim illa sacrificatium consuetudo, ut in omnibus sacrificijs aquam illam, quæ sacris adhiberetur, nominarent Achelou, quod testatur paulo post idem Ephorus: μάλιστα γὰρ τὸ ὕδωρ ἀχελαιῶν προσάγορεύομεν ἐν ταῖς ὁραῖς καὶ ἐν ταῖς θυγαῖς, καὶ ἐν ταῖς θυγαῖς Maxime vero inter iurandum, & in precationib. & in sacrificijs aquā Achelou nominare consuevimus, est enim suavissima & saluberrima Acheloi aqua credita, qui fluvius est Acarnanias, & in mare apud insulas Echidnades vocatas ingreditur, ut ait in his Herod. in Euterpe: καὶ οὐκ ἦν ἡ ἀχελαιῶν, ὅς τ' ἔστιν δι' ἀκαρνανίας, καὶ ἐξ ἑνὸς εἰς τὴν θάλασσαν τῶν ἐχιδνῶν νῆσαν, τὰς ἡμίστες ἡδὴ ἢ περὶ πτανοίας. atq; Acheloi præsertim, qui fluvius per Acarnaniam delabens in mare insularum Echidnadum intrat, earumque dimidium iam continentem fecit: atque in hanc sententiam de Acheloo scripsit Strabo. libro 10. Geographiæ, quod latus australe Acarnanicū & Aetolicum ipso mari perfunditur, quod finis efficit Corinthiacum, in quem Achelous influit, qui superiorib. temporib. Thoas appellabatur, at postea dictus est Achelous, ut scripsit Plutarch. in lib. de fluminib. ac montib. cur tauri formā sumplerit, diximus. factus est draco idem, quia sinuoso cursu deferuntur flumina, cum idem assiduus aliquando imbribus non augeatur ac placidus sit, humana forma fingitur: at ob sonitum, taurino capite. Hercules ut ait Strabo lib. 10. Oeneo affinitate coniunctus, & in omnes mortales beneficus fluvium temerē & cum impetu regionem instantem aggeribus & aqueductibus coercuit & extenuavit: eamq; aquam in multos riuulos diductam, quæ prius regionem laniabat, vtilissimam reddidit. Inde dictus est illi fluvio taurinum cornu defregisse, & pro illo cornu abundantia rerum omnium accepisse. Fluvius igitur paulatim exiccatus eo pacto fabulæ locum dedit, quæ in honorē Herculis facta est. quid aliud sub hac fabula contineatur, præter historiam, non reperio, nisi quod per prudentiam omnia vel maxime noxia efficiuntur vtilia: cum præsertim istud Hercules prudentiæ quoddam fuit ē muneribus: cuius iam sententia fuit explicata. at nunc de Apro Calydonio.

De Apro Calydonio.

Cap. III.

Sed quoniam nemo prope est antiquorum poetarum, quin aprum Calydonium celebraverit, nos etiam breviter quæ de illo memoriæ prodita sunt, per-

percurramus, fabulantur itaque Oeneum Oetolorum regem, Calydoniæque imperantem primitias tum frugum, tum etiam domesticorum animalium Dianæ offerre solitum: qui cum sumptui parcere decreuisset, Dianam solitis primitiis defraudauit. at Sophianes in Meleagro memoriæ prodidit Oeneum Dijs omnibus solitum primitias ferre ob eximiam suæ regionis fertilitatem, verum aliquando Dianæ honores præterisse. illa igitur ob neglectum honorem indignata aprum insignis magnitudinis ac feritatis, qui in Oeta monte versabatur, in Calydonium agrum immisit, qui vniuersam regionem deuastaret, quod ita breuiter complexus est Ouidius libro octauo Metamorph.

Sus erat insectæ famulus, vindexque Dianæ,
Oenea nanq; ferunt plenis successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyxo,
Palladios flauæ laticis libasse Mineræ.
Cæptus ab agricolis superos peruenit ad omnes
Ambitiosus honor, solas sine thure relictas
Præteritas cessasse ferunt Laroidos aras.
Tangit & ira Deos.

Atq; inter cætera damna, quæ illi regioni inferebat, cultissimam Oenei vineam quam Ancæus Neptuni & Astypalcæ nymphæ filius multa diligentia plântauerat, populabatur: in qua educanda & ipse Oeneus, non mediocriter insudauerat, ut ait Homerus Iliad. primo.

καὶ γὰρ τοῖσι καλὸν χερσὶ θρόνος ἀρετῆς ὄρεσ
χρῶσασθαι· οἱ οὐτὶ βαλυσία γούρῳ ἀλῶντι
οἰνοῦς ῥέξ', ἀλλοὶ δὲ θεοὶ δαίτυτ' ἐκ αὐτοῦ βασι.
οἷον δ' οὐκ ἔρρεξε δ' ὁ κούρη μεγάληοο
ἢ λάδερ', ἢ οὐκ ἐ. ἴππερ, ἀατατο δὲ μέγα θυμῷ.
ἢ δὲ χαλασάμεν δ' ἴππερος ἐ. χεῖρα,
ὄρεσ ἐπὶ χλαυνίῳ σὺν ἀγρίον ἀργυροδόντα,
ὅς κακὰ πολλὰ ἐδέσκειν ἔθων οἷνός ἀλῶντι
πολλὰ δ' ὄρε προδύλῳ, γαμὰ βαλε δ' ἴππερα μακρὰ
αὐτὰς ῥέξει, καὶ αὐτοῖς ἀνδρῶν μῆλων
Succitat his irata malum Diana, quod illi
Cum superos olim ad conuiuia læta vocassent,
Oeneus, hanc vnam merito priuauit honore.
Sine oblitus enim, seu nesciit, huc tulit æqua
Mente, Iouis fore præteritam de semine natam.
Tunc irata Iouis proles Diana ferocem
In vites immisit aprum, qui plurima fecit
Tristia, qui plantas radicibus eruit imis.

Aequauitque solo pomos cum floribus ipsis.

Memoriæ proditum est Ancæum fuisse seruis asperum & immitem dum eam vineam plantaret, quare vnus ex ijs dominum eius vineæ non gustaturum esse fructum inquit: at Ancæus ubi fructus ad maturitatem peruenit, seruum deridebat, iussitq; sibi vinum miscere: qui, ubi poculum esset ori admoturus, illi falsum fuisse eius sermonem obiecit, cui seruus respondit:

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χεῖλεος ἀπρου
Multa cadunt inter calicem, supremaque labra.

Cum hæc ira dicerentur, Ancæo plenum poculum tenenti accurrit quidam nuncians ab ingenti apro vineam totam deuastari: tunc Ancæus deposito poculo, arreptaque securi in illum aprum irruit, a quo vulneratus crus, ut sentit, hærecy-

des, interijt. Pausanias tamen in Arcadicis non solum Ancæum in aprum irruisse, sed cum opem ferret Meleagro Oenci filio ab illa bellua casum fuisse; memoriz prodidit: quem in ventre vulneratum ait Ovidius. Postea robustissimi venatores ex vniuersa Actolia ad hunc aprum cadendum conuenerunt. nam ad Meleagrum venit Iason, Theseus & Pirithous, Lynceus, Idas, Cæneus, Leucippus, Acastus, Ampycides, Oeclydes, Telamon, Phyleus, Eurytion, Lelex, Echion, Hy-leus, Hippasus, Nestor, Panopeus, Pollux, Iolaus, Atalanta, Peleus, Prothous, Co-metes. At enim multi mortales in ea pugna ceciderunt dentibus eius apri crude-liter laniati. Scripsit Ovidius libro octauo hunc fuisse à Meleagro in armo cæsum
 10 venabulo, cum tamen Isacius ab eodem Meleagro defixum in fronte fuisse vena-bulum dicat, prioremque omnibus Atalantam Iasonis, at non Schænei filiam sa-gitta aprum percussisse dicat, vt est in histo. 102. chil. 7. apud Zet quantæ fuerit magnitudinis hic aper vel ex eo patet, quod vnus eius dens in hortis Cæsaris fuis-se dicitur in templo Liberi patris haud minor vnus pedis & quadrantis mensu-ra. Ferunt enim multas immanes belluas in hominum improborum perniciem varijs temporibus fuisse à Dijs excitatas, vt Erymanthium etiam & Commyo-nium apros, & taurum in Cretenses, quia cum Minos latè mari totam Græciam alluenti imperaret nihilo maiore Neptuno, quam Dijs cæteris honorè tribuisset.
 ¶ Hæc idcirco celebrata sunt à poetis, vt nullum Deorum cultum impune ne-gligi à mortalibus sciretur: sed omnia quæcunque graua contingunt, siue sterili-tas sit agrorum, siue animalium p̄ silentia, siue immanitas monstrorum, vel pro-pter neglectam religionem, vel propter hominum improbitatem consilio & pro-uidentia Dei contingere: quamuis ita occultæ aliquando sunt causæ, vt videan-tur naturæ ductu potius, aut congressu astrosum, aut vario solis motu, quam Dei voluntate & consilio contingere. nihil sit enim horum sine diuina voluntate. in-de fit aliquando, vt quæ minentur sydera, ob Dei bonitatem euanescant: at quæ non fuerant ante visa & præcognita, nos repente inuadant: cum omnia & iuste, & consilio, & certo Dei iudicio fiant. atque vt summum dicam, nihil aliud per hæc significare voluerunt, nisi quod propter peccata veniunt aduersa: colendam
 30 scilicet Deorum immortalium esse religionem, quam nemo sine calamitatibus & impune neglexerit. at nunc de Centauris dicamus.

De Centauris.

Cap. IIII.

Illa, quæ de Ixione superius explicata fuerunt, nos breuiores facient in Cen-taurorum explicatione. Dicuntur Centauri Nubis & Ixionis fuisse filij: qui nati sunt ex illa nube, quam Ixion pro Iunone compressit. Hi dicti sunt in Pe-lio monte à nymphis educati fuisse, qui adulti cum equabus coniuncti genuerunt Hippocentaurus. Dicti sunt autem Centauri, quasi Centuri, cum ~~virtute~~ pun-go significet: quoniam primi hi omnium mortalium pugnare ex equis inuene-runt: apud quos Pelethronius frænum & calcaria reperit, quibus tardiores aut ce-leriores equi frænarentur aut impellerentur. Hi Thesaliæ populi fuerunt Pe-lij montis accolæ, agrestes planè & implacidi & contumeliosi in omnes viri, gra-uis pugna inter hos & Lapithas qui dicti sunt ita ab Apollinis & Stilbes Nym-phæ filio Lapitha, vt ait Posidonius, aliquando exorta est: nam cum Pirithous Deidamiam, vel vt alij maluerunt Hippodamiam Bythi filiam ducens nuptias ce-lebraret, quod affines essent Centauri Deidamiæ, illos etiam ad conuiuium con-uocauit. Isti igitur simul ac vino incaluerunt, & ipsam sponsam, & reliquas La-pitharum vxores petulantius atrectare, & violare denique conati sunt. Id Lapi-
 40 this non ferentib. grauis pugna in ipsa re gla cõmittitur, multiq; ex Centauris in-
 ca

ea ceciderunt, Theseo præsertim adiuuante Pirithoû, vt pater in scuto Hesio. his carminib.

Εἶδ' ἦν ὕσμῳ λαιπύρεον αἰχμητᾶσαν
 κινῆσθ' ἀμφὶ δ' ἀνὰ τα δρύατα τε περιβοῶντε.
 ὀπλῆατ' ἔξ' αἰδ' ὄντε φάληρον, πρόλοχόν τε.
 μόλοντ' ἀμυκνίδην τιταρήσιον, ὄζον ἀργός.
 θυσίαν αἰγυίδην ἐπὶ κελόν ἀθανάτοισιν
 ἀργυροῖσι χεύσμεν περὶ χροὶ τούχ' ἔχοντες.
 κένταυρον δ' ἐτίρωθεν ἰσάντισι ἠγάρ' ὄντο.

Hic inerant Lapithæ pugnae genus, incluta pubes,
 Cænea, Pirithoumque; Dryantaque; & Hoplea circum
 Pugnantes: circa Prolochum, Exadium, atque; Phalerum,
 Mopsumque; Ampyciden Titaresion. hic quoque; Theseus
 Aegides aderat similis Dijs ille supernis,
 Aurea tela viris aderant, argentea membra.

Parte alia stabant Centauri deinde frequentes.

Fuit autem poculus primum, & mensis, & sacris vasis pugna commissa vt ait Valerius Flaccus in primo Argonaut.

Parte alia Pholoe, multoque; infans Iaccho
 Rhexus, & Athracia subitæ de virgine pugnae:
 Crateres, mensaque; volant, aræque; Decorum.

Ad extremum vero victoria penes Lapithas fuit, ac Centauri in fugam versi de suis finibus pelluntur, qui fuga se seruauerunt in Pholoem Arcadiæ. vt videtur testari Orpheus in Argonauticis:

ὅς δ' ἄρ' εἶδε μάχην κενταύρων ὀβριμοθύμων
 οὐτ' λαπίδας κατ' ἐπιφρον αἰτὰ δαλίην ἐνεκα σφῶν.
 Centauros cecinit, gens vique; asperima bello:
 Stulticiæ pœnas Lapithis tamen inde dedere.

Visi igitur à Lapithis Centauri novas sedes sibi quarere coacti sunt, & in regionem Perrhæborum profecti pulsis prioribus illius loci colonis ibi habitant, vt ait Strabo lib. 9. fuerunt hæc insigniorum Centaurorum nomina, qui in ea pugna fuif-
 se dicuntur: Abas, Arius, Aphidas, Astylus, Amycus, Antimachus, Apheus, Amy-
 das, Asolus, Abryus, Arctus, Bromus, Bianor, Bretus, Brauenor, Cæneus, Chiron,
 Cyllarus, Cronius, Criton, Craneus, Dictis, Danis, Dyneus, Dryalus, Dorpus, Do-
 rylus, Demoleon, Erigippus, Eurytus, Elops, Eurynomus, Elops, Emmachius, E-
 nopion, Grynæus, Gripheus, Herlinus, Hippasus, Hylas, Helinus, Harpagus, Har-
 mandio, Imbreus, Iphireus, Latreus, Lycetus, Lycus, Lycidas, Lycothon, Mony-
 chus, Mimas, Mermerus, Medon, Meneleus, Nessus, Nedon, Nycton, Odites,
 Ocelus, Orneus, Pholus, Perimedes, Pisenor, Picagnus, Phlegæus, Petreus, Py-
 ræus, Praxion, Prætor, Rhetus, Riphæus, Ripheus, Thaumas, Therenus, Tho-
 minus, Teleboas, Stipalus, Theroctonus, Silanthus, Theramon, Thurius. è Lapi-
 this vero nonnullos recensuit Hesiodus in Clypeo. His addiderunt quidam Ba-
 ium, ac non illum tamen, qui vrbis nomen dedit Mercenij, vel vt alij maluerunt
 Neptuni filium. quamuis Centaurorum nonnulli, quia durum esset & agreste
 genus erga omnes externos, vim Herculis senserunt, vt dictum fuit: siquidem hi
 sagittis veneno hydræ infectis vulnerati se lauantes, Anigeri fluminis aquam in-
 fecisse dicuntur, ita, vt vnda illa teterrimum odorem diu seruauerit: & pilces qui
 in eo flumine nasceretur sui essent inutiles. At Antimachus in centauromachia
 illos ab Hercule pulsos è Thessalia in insulas sirenû confugisse scripsit, vbi cantib.
 illarum delectati omnes in apertam perniciem fuerunt attrahi. deinde vbi Nes-
 sus, & alij centauri sepulti fuissent ex ijs vulneribus non procul à Calydone, in
 colle

colle, qui Taphossus fuit nuncupatus, grauiſſimus odor ad montis radicē ſuffun-
debatur, ac tabo ſimile quiddam manabat, vt ait Strab. lib. 9. Quæ de Centau-
rum forma dicuntur, illa fabuloſa ſunt omnino, vt quæ de illorum ortu. alii igitur
Ixionis filium Chironem fuiſſe tradiderunt, à quo originem duxerint Centau-
ri: alii Saturnum cum Hilijra Oceani filia congreſſum inquit cum impe-
raret Titanibus, mox cum ipſos Rheia deprehendiſſet, Saturnus ob pudorem ſe
in equum verrit, vnde Chiron natus dicitur hippocentaurus, omniumque Cen-
taurorum iuſtiſſimus, & ſapientiſſimus, qui fuit Iſonis & Achillis prædagogus. il-
la igitur cauſa fuiſſe dicitur, cur Centauri geminam formam fort. ii fuerint equi
10 nam ſcilicet à patre, humanam à matre. Quidam igitur putarunt inferiorem par-
tem ad collum vſque formam fuiſſe: quinam & ab equino ventre pro collo ven-
tricem & formam hominis conſurgere, totamque conſpici ſuperiorem partem, ita
vt equitatis hominis forma in faciem intuentibus videretur. Quidam putarunt
poſteriores tantum pedes fuiſſe equinos, at priores humanos, vt ait Pauſ. in Elia-
cis prioribus. At Lucretius lib. 5. neque hæc, neque illa forma eſſe potuiſſe Cen-
tauros omnino contendit, non ſolum quod duæ formæ tam diuerſæ ſimul eſſe
non poſſint, cum altera vigere incipiat, cum altera ſe neſcit ac ſit inuvalida, verum
etiam quod omnia e cæcis feminibus oriri neceſſe ſit, atque in omnibus vnā
naturam excellere: cum duæ formæ diuerſæ paresque viribus ſimul eſſe non poſ-
ſint, quæ e ita inquit:

Sed neque Centauri fuerant, nec tempore in vſlo

Eſſe queunt duplici natura, & corpore bino.

Ex alienigenis membris compacta poteſtas.

Hinc illinc par viſ vt non par eſſe potis ſit.

Cum Hercules benigne à Chirone aliquando fuiſſet hoſpitio acceptus, Chiron
breuitatem ſagittarum Herculis admiratus eas contractauit, quarum vna dicitur
in pedem Chironis decidiſſe, quare ille dictus eſt ex eo vulnere fuiſſe mor-
tuus, & ob eximiam inſtitiam, Deorumque cultum inter ſydera relatus. Achæus
vero & kratitratus non interuiſſe Chironem ex illo vulnere inquit, ſed cen-
30 tauri herba, quam centaureum etiam vocant vulnere adhibita ſanatum fuiſſe,
quæ ab ipſo poſtea vt inuentore vſus eius herbarum fuit appellata, de qua ita memi-
nit Virg. libro quarto Georg. quam Centaureum vocauit:

Cæciopiumque thymum, & graucolentia centaurea.

& Lucretius lib. 2.

At contra tetra abſynthi natura, ſerique

Centauri, lædo peritorquent ora ſapore.

Eſt enim & arma, & grauiter olens illa herba. Nam prima & ſimplicior antiquo
rum medicina fuerunt radices herbarum, vt in his ſignificauit Homerus, quibus
plerique morbi curabantur:

40 *ἐπὶ δὲ πικρὰν βάλε πικρὴν
χερσὶ διαπρίψας.*

radicem iniecit acerbam

Contuendens manibus.

Quod ſi Centaurorum forma omnino in rebus humanis eſſe non poteſt, quæ
cauſa antiquos compulſit ad hæc ita fabuloſe conſingenda?

¶ Paruit vt arbitror ex rebus Centaurorum geſtis quid per hæc ſignificare vol-
uerunt. Nam in tā prodigioſa corporis forma, quæ humanitas, quæ iuſtitia, quæ
temperantia, quæ pietas eſſe potuit? aut qui dimidium ſui bellua teterrima exti-
terit, quo pacto non in maximas difficultates ob ſua ſlagitia illabatur, patriamque
& facultates per ſummam turpitudinem relinquere cogatur? Verum quoniam
ſua 3

suus est virtuti vniuscuiusque locus, potestque vel in turpi forma aliquando inesse virtus, idcirco ob æquitatem eximiam Chirō fuit inter lydera receptus. Per hæc igitur, quæ dicta sunt de Centauris, significare voluerunt antiqui, vino non esse immoderate indulgendum, neque cedendum cupiditatibus, neque manus in res alienas per vim iniiciendas, sed temperantia & iustitia in omnibus vti conuenire: cauendosque esse illos, qui turpissimo sunt corpore, quoniā mores. plerunque corpori sunt similes. At contra illum esse finem omnium improborum, ut patriam, facultates, penates, liberos, vxores relinquere cogantur, & extorres aliā patriam sibi per inopiam quærant. nec me præterit quosdā fuisse, qui primos Cētauros equitare iniquiant inuenisse. At nunc de Cygno dicamus.

19

De Cygno.

Cap. V.

AT vero de Cygno diuersæ fuerunt antiquorum scriptorum sententiæ, quod cum alii aliorum parentum filium, & alia de causa in auem sui nominis mutatum fuisse, tradiderunt. Nam Cygnus ille, qui fuit ab Hercule occisus. & in auem sui nominis dicitur postea mutatus, fertur fuisse Martis & Cleobulina filius, ut traditum est à Possidonio in libro de Diis & heroibus. fama est hūc Cygnum Martis filium idcirco fuisse ab Hercule trucidatum, quoniam ille in Thesaliam accedentes aduenas interimeret cum esset templum patri erecturus & capiti-
bus castrorum à se hominum. fuit & Cygnus Apollinis filius ab Achille casus
cum militaret ad Troiam, de quo ita scripsit Hæcius: *Ἀχιλλεύς δ' ἐπεπαύσας*
τῇ γαίῃ, ἀνέειλε τὸν κύκνον καὶ τὴν τὸν λόγῳ ὅν κενον, ἔργῳ δ' ἀπολ-
λυνσας. Achilles cum ad Troiam militaret Cygnum ac Tēnem interemit verbo
quidem Cygni filium, ac re ipsa filium Apollinis. fertur trucidatus fuisse ab
Achille ad Troiam, & ab aliis creditus Cygni filius, cum esset Apollinis, ut patuit
quoniam opem ferens Troianis cum longis nauibus angustias maris Troiani oc-
clusisset, impediretque Græcos, neque illos descendere patreretur, quem tamē ple-
rique fuisse Neptuni filium existimarunt. Silenus autem in fabulosis historiis
Diomedis socios in illas aues, tanquam sorores Mcleagri in melegrides, muta-
tos fuisse scripsit, quæ res ita habuit. Cum Diomedes Tydei ac Deiphyles filius
in patriam post bellum Troianum rediisset, fertur in vltionem eius vulneris, q̃
Marti & Veneri Diis intulerat, eius vxor Aegialia exagitata fuisse incredibili de-
siderio, atque furioso prope quondam amore Comaræ filii Scheneli, vel ut aliis ma-
gis placuit, Cyllabari. Idcirco cum domum rediisset ita illo detentam vxorem
reperit, ut parum abfuerit, quin ab ipsa Aegialia fuerit trucidatus, cum vix se-
feruasset ad aram Iunonis Argiuæ. Postmodo de statu rerum præsentium deci-
dens, ac desperatione captus ad populos vocatos Daunios in Italiam commigra-
uit, quibus per illud tempus Daunus rex imperabat. cum forte tunc accidisset ut
Daunus ab hostibus obsideretur audita Diomedis virtute ac fortitudine, eiusq̃
in Italiam aduentu misit rogatum ipsum Diomedem ut sibi opem ferret in ea re
rum difficultate. promisit etiam se partem suæ regionis ad habitandū esse datu-
rum ad remunerationem tanti beneficii. Ille ubi auxiliatū Dauniis iuisset, victo-
riamq̃ illis peperisset, urbem postea vocatam Argyrippam cōdidit, quam sibi ef-
se regiam statuit. Nam cum Daunus vellet videri tanti accepti beneficii minime
oblitus proposuit Diomedem, concessitque optionem, utrum mallet eligendi, vel
totam prædam, vel totam regionem hostis, quam cepisset. cum neutrum horum
voluisset eligere Diomedes, cuperetque Daunus aliquo condigno munere sa-
tis Diomedis in se beneficentiæ facere, Altheum Diomedis fratrem nothum
iudicem statuit. ac enim Altheus cum fuisset captus amore Euippæ filię Dau-
ni,

20

30

40

ni, velletque Dauno gratificari, regionem Dauno adiudicauit, iussitque prædam dari Diomedæ. fertur illo iudicio indignatus Diomedes Deos rogasse ut neque semina vtiliter terræ concrederentur, neque illa fructum ferret, nisi aliquis è suis cognatis aut ciuibus ibi seminasset. Postea vero cum istud ipsum contigisset, neque terra villos fructus ferret, & si qui nasceretur, per malignitatem aeris vel deciderent è plantis, vel ad maturitatem non peruenirent; animalia passim petirent, ac si qua ferrent in vitro, facerent ab ortum, dicitur Daunus misisse sciscitatum oraculum, quæ nam esset tantæ Deorum indignationis causa, aut quid in Deos esset commissum, ex quo tot in commoda, totque calamitates Dauni regionem inuasissent. cum respondisset oraculum istud partim ex imprecatione Diomedis contigisse, partim etiam ex ira Deorum, & præsertim Veneris, quæ vel ipsum fratrem in Diomedem per amorem Euippæ incitasset, Daunus in præsentem rem dissimulat, atque consilium prorogat in opportunum tempus. Nec ita multis sane diebus interiectis Daunus Diomedæ insidias parat, & tanquam Dilectum inuisum atque inimicum repente trucidat. Græci Diomedis socii qui fuerant illum in Italiam secuti, visa sui ducis morte tam sæda, tamque misera, illius magnopere lugere ceperunt, atque stridule conquerentes dicuntur omnes Deorum misericordia in cygnos aues canoras fuisse conuersas, quod accidit in insula Diomedea vocata e regione Gargani. Alii dicunt non in cygnos quidem fuisse mutatos sed in aues cygnis simillimas, quæ dictæ sunt postmodo insulam vocatam Diomedeam habitasse de nomine ipsius Diomedis. est autem illa insula iuxta sinum Ionium Adriaticumque posita, ut scripsit Agatharchides in rebus Europicis, & Callimachus in libro de conditis insulis, & habitatis urbibus, & de illarum nominibus. Nam Iapyges & Apuli cum populi essent iuxta sinum Ionium, alii horum dicti sunt Peceutii, alii Diculi, qui postea Daunii & Tarentini vocati fuerunt. Fuit enim regio Dauniorum in Apulia, quæ postea tota Iapygia ab Iapyge Daedali filio, hinc Salatia, hinc Calabria vocata fuit. atque Apulia dicta est ab urbe Diomedis Argyrippa, quæ sequentibus temporibus Apulis nominata fuit. His addidit præterea Timæus Siculus in rebus patriis, & Alcimus, omnes Diomedis statuas, quas in illa regione ex iis saxis passim sibi erexerat, quæ secum è Troianis ruinis in naui aduexerat, fuisse in mare contumeliose deiectas. nam memoriz proditum fuit ab illis siculari scriptoribus Diomedem cum aureum scutum Glauci haberet, Colchicum draconem interemisse, qui Phæaciam regionem deuastauerat, ubi primum in Italiam aduentaret. ea re insignem honorem adeptus Diomedes permultas sibi statuas ad perpetuam præclari facinoris memoriam erigendas curauit, quæ e saxis Troianis uti diximus, excise fuerunt, quæ statuarum una cum ipso Diomede cæso in mare à Dauno fuerunt deiectæ. Scriptum reliquit Pausanias in Atticis rebus Cygnum fuisse regem illorum Ligurum, qui habitauerunt in Gallia transpadana laude musicæ artis & cognitionis clarum: qui ubi mortuus esset, dicitur ab Apolline in auem sui nominis mutatus. Alii dixerunt ducem Ligurum Cygnum nomine miro amore Phaethontem persecutum fuisse, qui post eius casum tam assidue flebat atque eiulabat, ut Deorum misericordia in auem sui nominis sit mutatus. atque cum esset musicæ artis peritus, creditur post mortem Apollini musicorum Deo esse consecratus. Lucianus in eo dialogo, qui Cygnus inscribitur, assessores fuisse Apollinis cygnos commemorat, & amicos homines musicæ peritos, qui cum mortui essent, fuerunt in aues sui nominis mutati ab eodem. ¶ Hæc ea sunt, quæ de cygnis fabulose memoriz prodita sunt ab antiquis scriptoribus: quæ si diligentius considerentur, partim nos admonent nullam esse turpitudinem, nullamque arrogantiam, quæ Deum non habeat uindictam & ultorem, partim etiam ad insigniorum hominum laudem fuerunt excogitata.

cogit aia. nam cum Diomedes vel Deos ipsos vulnerasset. iustam Deorū vindi-
 cā omnino aufugere non potuit, quia tā felici rerum successu elatus fuerat, vt neq;
 Diis quidem pepercerit in ipsa rerum felicitate, quos magis vt autores omnis hu-
 manę felicitatis impensiusque venerari atque obseruare decebat. eius socii dicun-
 tur in aues fuisse mutati, quod omnis infelicitas & miseria alas iniungit priorib.
 amicis ad fugam. facti sunt Cygnis similes, vt alii voluerunt, aut ipsi Cygni dum
 lugubres ac miserabiles voces emitterent, quoniam neque tutū est, neq; sapiens
 neque valde piū illorū sceleratorū calamitates lugere, qui diuino consilio, diuina
 que providētia propter illatas vel in ipsos deos iniurias illas calamitates patian-
 tur, cū illud scire possimus. Fiunt enim brutis similes ij, qui neq; motibus animo
 rū moderari aliqua saltē ex parte possunt, neq; æquo animo ferre nitantur illud,
 qd diuinitus statutū nulla ratione mutari possit. Hæc res iure optimo fecit vt so-
 cii Diomedis i aues Diomedæas vocatas dicant fuisse cōuersi. alii dixerūt Cygnū
 illū ab Achille cētum cū ad Troiā militaret in aue sui nominis fuisse cōuersum, nō
 quidē re ipsa, nullum n. fuit tempus quo homines in plantas, aues, pisces, aut saxa
 mutarentur, sed ad consolationem suorum illud fuisse à poetis confictum. nam
 fuit vna multarum fabularum excogitarum ratio aliquando, assentatio poeta-
 rum nimirum, qui nihil sibi non licere arbitrati sunt, modo principum suę
 ætatis gratiam per sua signenta aucuparentur. Sic homines sapius in Deorum
 numerum post mortem sunt intrusi, quibus templa, altaria, sacerdotes, ce-
 remonię, ac proprii ritus sacrorum fuerunt instituti, multique in varia corpo-
 ra animalium per suauitatem orationis cum mirifica legentium voluptate per-
 uenerunt. Habet enim illud suauitatis poetice, vt illa quę in soluta liberaque
 oratione ridicula viderentur & vana & mendacia, ipsa non solum probabilia &
 simillima veris efficiat, sed etiam cum incredibili auditorum voluptate & admi-
 ratione ita imprimat in animis, vt non facile deleantur. Illud fit propter me-
 tri naturam ac varietatem rerum, quas licet poetis in sua scripta alciscere, cum
 reliqua scriptorum genera ad finem suscepti negotii properare soleant, prius
 quam aliquid exterum admisceatur. nam cum liceat poetę aliquando vel ad mi-
 nima quęque describenda peruenire, illud certe non permittum est facile cę-
 teris scriptoribus, nisi maxima de causa, & cum res ipsa necessario postulare ap-
 pareat. Quod vero Cygnum Ligurum regem eorum, qui habitauerunt in Gallia
 transpadana, in illam auem mutatum fuisse ab Apolline memorarunt, id certe
 significare voluerunt poetę, optimarum artium expertes esse principes homi-
 nes non oportere, vel esse prorsus ignaros, quę liberales vocantur, cum & ani-
 mum ad regias virtutes & ad optimā rerū præsentū administrationē, & ad futu-
 rorū prudētiā mirabiliter effingāt, & ad rerū vel secundarū vel aduersarū euen-
 tū æquo animo perferendū. Illud à musicę sciētia primū inchoandū esse censuerim,
 sed non ab illa rabularū & combibonū garrulitate aut vociferatione, quoniā ea
 vis est illius, vt animū, moresque parū aptos prius componat, deinde præparet cō-
 positū ad oēs rectas disciplinas facile imbibēdas. Alii dixerūt poetæ ad viuētium
 conuictorū Cygni ipsius regis gratiā illū immortalibus laudib. exulisse ob peri-
 tiam musicę facultatis, quem & gratū Diis hominē fuisse dixerūt, & post mortem
 etiam vixisse, atque in auem pulcherimā Apollinique dicatam mutatum, quę
 vel mortem ipsam cum cantu exciperet, quia se Deo amicam esse sentiat, & ad
 meliorem vitam sit transitura. Nam cum mors communis sit omnibus animan-
 tibus, neq; vlla sit differentia sanguinis, facultatum, honorum nisi quis vi laudis
 ac virtutis. communem omnibus vitę metam perpetuitate nominis superauerit
 vel nihil est magnopere expectendū in rebus humanis, vel sola gloria, quę per
 bonitatem morum, sanctitatem, fidem, pietatem, integritatem, innocentiam ac
 benefici-

beneficentiam late extenditur. fit etiam hoc ipsum per disciplinarum liberaliūq;
artium præstantiam cognitionis, qui honor in animis posterorum diutissime cō
servatur. nam cum fieri omnino non possit ut nihil agamus, quid aptius præclaris
ingeniis relictum est in quo se exercent, cum quid datur: ocii, quam in cogno
scendis rebus gestis præteritorum temporum & deliris quibus se suosque perdi
derunt summis rebus præfecti, aut quibus vitutib. hæc omnia ab iisdem sapien
ter sunt conseruata? est illud præterea studium honestissimum omnium ac vti
lissimum, & cæteris omnibus occupationibus præferendum, quo aliquis seipsum
ad vitam quam honestissime cum virtute transigendam informet. atque de Cy
10 gno satis, nunc dicatur de Harpyiis.

De Harpyiis.

Cap. VI.

Harpyiæ, quæ Symphalides aues etiam vocatæ fuerunt, filię fuisset dicun
tur Thaumatis & Electræ Oceani filię, ac sorores Iridis, ut scripsit Hesiod.
in Theogonia in his versibus:

Δαίμασδ' ἑκταρὸν ἑκαυπύρτασ θύγατρα
ἦγαγεν ἡλέκτρα. ἡ δ' αἰεὶ αὖ τέκεν ἱρὴν,
ἡνυόμουσ' ὧ ἀρπυῖας, δαίμασ' αἰνυπύρτα.
25 Oceano natam Thaumatis qui littora pulsat
Vxorem Electram duxit, mox edidit Irim
Illa viro, Harpyias Aelloque, Ocypetenque.

Acusilaus Neptuni ac Terrę filias fuisse credidit, Sossibius Erasiam & Harpyiā me
moriz prodidit fuisse Phineï filias: quæ ut patet ex superioribus Hesiodi carmi
nibus tres fuerunt, Iris, Aello, Ocypete. Quidam Celæno pro Iride subrogarunt.
Asius Alopen, Acheloen, & Ocypeten nominavit, ut etiam Hyginus. Stesicho
rus Thyellam addidit: Asclepiades Ocyrhoen, Achæus Ocypoden. Has prodit
tum est memoriz ab Isacio in Thracia habitare solitas, auresque vrsorum, corpo
ra vulturum, faciem virginum habuisse, fuisseque alatas, & humanis brachiis ac
30 pedibus: sed vnguibus monstrosis, quæ omnia prope ita descripsit Virg. libro ter
tio Aeneidos:

Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla
Pekis, & ira Deum stygiis scæ extulit vndis.
Virginæi volucrum vultus, sordidissima ventris
Proluvies. vnæque manus, & pallida semper
Ora fame.

Has ad epulas aduolantes facit, & volucres idem poeta nominavit. Hasigitur Io
uis canes fuisse memorant poëtæ, ac rapaces dæmones: quæ additū Phineï sup
plicium fuerint immissę. Nam scripserunt antiqui I hineum in Bithinia iuxta flu
uium Salmydessum Thraciæ habitare solitum, Agenoris & Cassiopeę filium, vel
40 ut quibusdam magis placuit, Agenoris & I henicis: ut Apollodoro Neptuni, quę
tamen in Paphlagonia regnasse omnes narrant. Hunc aiunt nonnulli cum optio
sibi data esset, ut vel cæcus diutissime viueret, vel post certum tempus moreret
tur: cæcum consulto a Sole factum fuisse, & ab Agenoris temporibus usq; ad Ar
gonautarum nauigationem vixisse. Alii, quorum sententiæ accedit Sophocles,
Cleopatram vxorem fuisse narrāt Boreæ & Orithyæ filiam, e qua Phineus duos
filios Crambim ac Orythum suscepit. vel ut alii maluerunt, Parthenium &
Crambim. Postea repudiata Cleopatra Idęam Dardani Scytharū Regis duxit:
tum adolescentes illi accusati sunt, quod stuprum noueræ obtulissent, & a pa
tre comprehensi ob id facinus capitis dānati tandem ab Argonautis cognita il
lorum

Iorum innocentia, & quæ inter ipsos intercedebat, affinitatē, multis barbarorum cæsis, & ipso etiam Rege obtruncato in eo certamine, liberantur. Non desuerunt qui ob eam accusationem oculis capros fuisse adolescentes inquirant: quare indignatus Neptunus ob eam crudelitatem illum etiam cæcum fecit, & Harpyias immisit. Alii, inter quos Philocorus, hos Thynum & Mariandynum vocant. alii hos non ē Cleopatra, neque ex Idæa Dardani filia, sed ē quadam pellice Scythica natos fuisse autmarunt. Id cum fecisset Phineus, dicitur eo supplicio à Ioue affectus ut oculis careret, & perpetua fame discrucietur: cui tamen cum paratæ forent epulæ neque illas comedere tunc quidem licebat, quoniā Iupiter suos tane Harpyias scilicet ad eum miserat, quæ vel ex ore comedentis cibum eriperent. Acusilaus Argivus, quia, cum vates esset, Iouis ac Deorum arcana mortalibus patefecisset his suppliciis addictum scripsit, ad quem profecti Argonautæ per benigne accepti pro præmio monstrati itineris in Colchidem, & pro liberalitate hospitali alatos Boreæ filios cum sagittis miserunt, qui Harpyias à mensa Phinei depellerent: quas è regione fugientes, cum ad Plotas vsque vocatus insulas, quas alii Echidnadas vocant, insecuti fuissent: atque inde ad Argonautas iterum reuertissent, quod illæ iurassent se non amplius Phineum infestaturas, illæ insulæ dictæ sunt Strophades: quæ omnia explicata sunt ab Apollone libro secundo Argo. cum hæc inquit:

Ἰνδὰδ' ἐπ' αἰγυρίων οἶκον ἀγνορίδης ἔχει φειδύς.
ὅς περὶ δὴ πάντων ὀλοώτατα πῆματ' ἀνέτλη
Ἰνεα μαρτυρομένης, πλὴν οἱ πάρος ἐγγυάλιξε
λατοίδης, οὐδ' ὅσσονδ' ἐστὶ καὶ Διὸς αὐτοῦ,
χρείων ἀτρεκέως ἱερὸν νοῦν ἀνδρῶπιον.
πῶς καὶ οἱ γῆρας μὲν ἐπὶ δ' ἡρώων ἴαλλον
ἔκδ' ἔλατ' ὀφθαλμῶν γλυκερὴν φάος, οὐδ' ἔγανυδαν
εἰς ἀπ' ἀπαισίσιον ὀφείλασιν, ὅσα τ' οἱ αἰεὶ
δέσφατα πεινῶμενοι περιαιέται οἰκὰδ' ἄγερον.

Hæc & Agenorides habitabat litora Phineus,
Aerumnas passus mortales est super omnes.
Quod diuinaret: namque artem præbuit illi
Latoides: quare ille Iouis vel numina summi
Spernebat: mentemque Deum mortalibus idem
Vaticinans nudavit, eum grauis inde senectus
Inuasit: primum est oculorum lumine captus.
Inde frui dapibus veritum est: quas plurima semper
Turba colonorum illius porrabat in ædes.

Deinde carmina quæ sequuntur omnia prope illa narrant, quæ diximus de Phineo. Reuerſi sunt autem Boreæ, & ab inſequendis Harpyiis deſtiterunt Iride illos reuocante: vel, ut aliis placuit, Iouis mandato. Caterum illam fuiſſe conditionem Boreadum memorant, ut niſi Harpyias conſequerentur, ſibi eſſet per-eundum, atque hi cæſas Harpyias à Boreadibus narrant: quarum altera in Peloponneſum volauit, & in Tigrem fluuium decidit, qui ab ea dictus eſt Harpys, ut ait Apollodo. libro primo. Panyas tamen non ſtriſtis gladiis à Boreadibus depulſas, ſed ſagittis cæſas eſſe arbitratus eſt, priuſquam Boreæ reuocarentur. Quod autem Canes Iouis vocatæ ſint, patet ex hiſcarm. Apollonii libro ſecundo.

οὐθέμιν ὁ νείεις βορέου ξ. φέρον ἑλάσσας
ἀρπυίας μεγέλοισι διδὲς κούρας.
Non eſt tas Borea nati depellere ferro
Inde canes Iouis Harpyias magni.

Has

Has ipsas Harpyias quidam putarunt fuisse ab Hercule postea pulsas ex Arcadia cum Symphalium oppidum iuxta Erasinum fluvium popularentur aerei crepta culi tinnitu, ut dictum fuit. Has scripsit Chæremón sub quodam specu in Creta tandem se abdidisse, unde nunquam postea euolauerint. Atque hæc ea sunt, quæ de Harpyis memoriæ prodita sunt ab antiquis. ¶ Dicitur sunt Harpyiæ ab *ἀρπύζω*, quod omnia secum raperent, quanquam quæ relinquebant, ita terro & loto excremento inquinabant, ut factor omnino perferri non posset. Atque cum fluuiorum, fontium, imbrumque natura per Naiades, & reliquas Nymphas, significabatur, aer superior & vis ignea per Iovem, aqua per Neptunum, inferior aer per Iunonem, per Vestam terra: sic per Harpyias vis & natura ventorum significata est ab antiquis: qui, ut dictum est sæpius, sub his fabularum figmentis universa naturalis philosophia, & morum præcepta tradiderunt, vilitatem cum sua uitate commiscentes. Atque vel ipsarum Harpyiarum ortus demonstrat vires esse ventorum, qui enim putarunt filias fuisse Thaumantis & Electræ, quid aliud has esse senserunt, quam admirabilem ventorum naturam, qui è supernatante & puriore Oceani aqua per solis radios extollantur? Huic rei vel illud est argumentum, quod Iridem ventorum sororem putarunt, quæ in imbris, & nubibus certo ordine collocatis apparet: neque sine imbris fieri potest, quo tempore etiam venti vel dominantur, vel iam antecesserunt. Nomina præterea singularum Harpyiarum ventorum impetum vel celeritatem, vel aspectum significant: nam Ocyrete celeriter est volans, Aello procella, Celæno obscuritas nubium, quæ ventis impelluntur, illud etiam indicabat forma Harpyiarum quæ fingebantur alatae & forminae ob leuitatem duplicem ac celeritatem, cum neque Boreadæ quidem illas comprehendere potuerint, ut iure de illis dici queat:

Quid leuius fumus flamen, quid flammæ? ventus.

Quid vento? mulier, quid muliere? nihil.

Qui Iridem vocarunt tertiam Harpyiam, in idem reciderunt: nihil est enim horum à vi ventorum semotum. Quid ergo? significare voluerunt per hæc ventos è superna vi aquarum e puriore parte scilicet gigni: aut ex ea aqua quæ est cum terra commissa superius, quæ in vapores extenuata in sublime tollitur: qui vapores postea modo in pluias condensantur, modo in ventos extenuantur. Neque abhorret præterea à civili institutione hæc fabula, quippe cum declarat rapacitatem & avaritiam hominum tanquam grauissimum supplicium Deorum consilio mortalibus immisissam fuisse. Nam cur oculis captus est Phineus? quia non videbat humanam conditionem viri intra angustissimos terminos includi, paucisque esse contentam, atque ob eam rem perpetua fame discruciaratur: neque poterat præsentibus epulis vesci: cum non pateretur illud habendi desiderium, ut præsentibus bonis perfrueretur, sed ut fieret tantum locupletior. Id vulturum corpus, id vncæ manus, id ora semper tamen pallentia significabant, id reliqua corporis forma, quæ ex animo avari hominis ad vnguem expressa est. Quidam per Harpyias furtorum naturam significare voluerunt, quæ virgines ideo putatæ sunt, quia sterilia sunt Diis ita volentibus, & breui dilabuntur bona per rapinam furumque parata: quare & famelicæ, & alatae, & immundæ dictæ sunt. At nunc de Hesperidibus.

De Hesperidibus.

Cap. VII.

Hesperides autem Hesperii Atlantidis fratris filia fuerunt, quas tamen Eubulus Atlantidis, non Hesperii fuisse credidit. Chærekrates Phorci & Cetus. Nomina fuerunt illarum Egle, Arethusa, Hesperetusa, ut diximus in Hercule.

hor-

hortos habuerunt non procul à Lixi oppido Mauritaniz extrema parte Aethio-
pia ad occidentem, vbi loca fuerunt à sole exusta, arenisque obducta, & ob ser-
pentum frequentiam infesta: neque mulcum à Meroe, & à mari rubro distantia.
ibi anguis esse dicebatur, qui aurea mala custodiret ne ab vilo caperentur: quena
serpentem curabat Hesperidum sacerdos, vt apparet ex his carminibus Virgi-
lius libro quarto:

Oceani finem iuxta, solemque cadentem,
Vltimus Aethiopum locus est vbi maximus Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.
Hinc mihi Maslyæ gentis monstrata sacerdos
Hesperidum templi custos, epulasq; draconi
Quæ dabat, & sacros seruabat in arbore fructus:

Nam vbi Atlas cœlum sustinere dicebatur, ibi in extrema ora terræ habitabant
Hesperides, vt significauit Dionysius in libro de situ orbis in his:

Ἀτλας δ' οὐρανὸν εὐρυὴν χεὶ κρατερῆς ὕπ' ἀνάγκης,
πείρασιν ἐν γαίῃ. ἀπὸ παρ' Ἑσπερίδων λυγρῶν
Ἔσπερος, κεφαλῇ τε καὶ ἀκαμάτοισι χεῖρας.
Sustinet hic Atlas cœlum, sic fata iubebant,
Vltimus Hesperidum locus est in margine terræ,
Hic capite & manibus fert vasti pondera mundi.

Hunc hortum fama est Atlantem montibus vndique cinxisse, quia Themis illi re-
sponderat futurum esse vt Iouis filius eò aliquando accederet, & aurea mala ca-
peret. Hæc mala Agrætas in rebus Libycis oues fuisse sensit, quæ aureæ nomina-
rentur, quæ cum inhumanum & agrestem pastorem haberent, dictæ sunt à dra-
cone custodiri. at Pherecydes libro decimo vbi nuptias Iunonis commemora-
uit, terram Oceano proximam in occidente aurei coloris poma tulisse inquit, po-
mosq; aurei coloris fructus ferentes, quam sententiam ita secutus est Lucanus:

Abstulit arboribus precium, nemoriq; laborem
Alcides: passusq; inopes sine pondere ramos,
Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.

Draco, qui poma ipsa seruabat, Typhonis & Echidnæ filius, Ladon vocabatur, vt
testatur Apollonius libro quarto:

Πλάζομαι ἱερὸν δ' ἱερὸν πένον, ὅ ἐνι Λάδων
Εἰσέτι που χιζὸν παρ' ἑσπερίδων
χέρων ἐν Ἀτλαντος χθονὸς ὅθι ἀμφὶ δὲ νύμφαι
Ἑσπερίδες ποταμῶν ἐφίμερον αἰδουσαι.
Δὴ τότε γ' ἤδη κείνος ὕψ' ἠρακλῆϊ δαΐχθεις
Μείλιον ἐβλήτο ποτὶ σῦτος.

Egrantesq; locum sacrum Venere, vbi Ladon
Aurea seruabat flauentia mala decora.
Anguis terrigena, hic vbi cœlo attollitur Atlas.
Illum curabant nymphæ prædulce canentes
Hesperides: truncum amplexus sed ab Hercule cæsus
Is fuit.

Cū esset etiā Ladon fluuius Arcadiæ, cuius filia fuit Metope vxor Alopi Theba-
ni fluminis, è qua Thebe nympa vrbi nomē dedit. Hūc serpētē è terra natū fuisse
testat Paus. at nō è Typhone & Echidna, vt ait Apol. enarrator. quæ capita cētū
hære putarūt. fama est Hercule cū ad hæc aurea mala mitteret ab Eurystheo dñu
ambiguū cōstituisse, quia vbi esset, nesciret: atq; ad nymphas Iouis & Themidis in
spelūca apud Bridanū flumiū habitātes cōtēdisse, vt ab ijs sciscitaret vbi posset ma-

la aurea Hesperidum reperire: quæ ad Nereum illum miserunt, ut dictum fuit superius fabulantur etiam Atalantam Schænei filiam tribus malis Hesperidum captam fuisse, quæ Venus dederat Hippomeni: cum nuptiæ eius victori, at mors victis proponeretur: quare non solum Hercules malis Hesperidum potitus fuit, nam quod Atalanta pomis capta fuerit, ita Theocritus ait in Amaryllide:

*ἵππομινος δὲ αὖ τὰν παρθένον ἰδὼν ἑγὼ γάμαι
μὰλ' ἐν χερσὶν ἑλὼν δρόμον αὖτις ἀδ' ἀταλάντα
ὡς ἰδὲν ὡς ἱμάειν, ὡς ἱεὶ βαδὺν ἄλλας ἑρῶτα.*

Virginis Hippomenes thalamos ubi forte perivit,
Mala tenens manibus currebat: ut hæc Atalanta
Vidit, uti perijt, magno correpta ut amore est.

19

¶ Hæc ea sunt, quæ de Hesperidibus fabulose memorata sunt ab antiquis: nunc quid significant, perquiramus. Verum res ut ad historiam referatur ita se breviter habuisse dicitur, fuerunt duo fratres gloria celebres Hesperus & Atlas, qui habebant oves pulchritudine egregias & flavas & colore aurco. Hesperus cum filiam Incepisset Hesperidam nomine, illam fratri in matrimonium coniunxit, à qua regio vocata est Hesperitis. ex hac Atlas suscepit sex filias, quæ vocatae sunt Atlantides, & à matre Hesperides. Harum formæ desiderio ob celebritate captus Buis latrones & piratas misit qui eas raperent, & ad se asporarent, quo tempore Hercules aduersus Antæum pugnavit. Prædones in quodam horto ludentes puellas rapuerunt, nauique impositas auexerunt. Hercules ubi forte pranderent prædones in litore percepta re de virginibus latrones ad unum interemit, ac filias patri reddidit, pro quo beneficio & oves pulcherrimas dono accepit & alia multa ab Atlante, & astronomiæ cognitionem, quam ubi ad Græcos transtulisset, spheræ cognitionem nimirum dictus est cælum pro Atlante humero sustinuisse. Hesperides igitur ut alij volunt Hesperii filiae fuerunt, ut alij Atlantis: quæ sydera sunt. earum pater cælum, aut vespertinum tempus fuit, quod quasi frater est cœli. dictæ sunt habere hortos in occidente, in quibus essent mala, aurea, quoniam stellarum natura est ut tanquam aurum splendeant, & rotunda appareant: atque ea non nisi in occidente nasci solita sint, quia sole occidente stellæ apparent, cum lumine solis per diem occultentur. at quis est draco, qui hæc mala seruabat, atque hortum ambibat? signiferum circulum nonnulli sunt arbitrati. fuerunt tamen qui mala Hesperidum oves esse in occidente dixerint, in insula, quæ perpetuo lumine circumdabatur in serpentis modum sinuoso & reflexo. Alij cum mala Hesperidum putarint fuisse stellas, serpentem illum esse crediderunt lineam obliquam, quæ nos & astra ipsa intra se continet, quæque horizon siue determinans linea appellatur. ea cum obliqua sit omnibus hominibus, præterquam habitantibus sub ea linea, in qua dies noctibus pares efficiuntur, merito serpens ac draco ab artificibus fabularum atque historiarum fuit appellata. Qui fluuium insulam ambientem anguem esse dixerunt, ij Herculem inquit ad insulam obseruatis opportunitatibus traiecisse ac remeasse cum fluuius is factus fuisset peruius ob siccitatem, atque inde captas oves in Græciam duxisse. qui vero stellas fuisse mala illa dixerunt, rerum astronomicarum peritiā ab Hercule in Græciam latam putarunt. Atque ut summam colligam, sententiā huius figmenti, tanquam serpentes illi seruant aurea poma, qui ob auaritiā neque dormire quidem tuto possunt. quare præclare dictum est à sapientibus, diuitias tanquam lapidem indicem animi cuiusquam esse datas hominibus, quæ viris bonis & prudentibus facultates essent, & quasi opportunitates ad res præclare gerendas, ad patriā, ad sui ipsorum, ad amicorum, ad bonorum cōmoda concessæ: at imprudentib. & malis quasi supplicium.

cum

cum augere desiderium ipsum etiam accumulandi: quare vel ex ipsarum diuinarum usu quantopere quisque sis vir bonus & Dei amicus posset dignoscere. ac nunc de Atalanta dicamus.

De Atalanta.

Cap. VIII.

DE Atalanta Schænei filia, quæ corporis viribus, & celeritate pedum non solum fœminas, sed etiam homines anteibat, hæc pauca habemus memoria digna, quod venationibus mirifice delectabatur, quæ etiam inter venandum cum apud Stethæum Aesculapij sanum siti laboraret dicitur saxum cuspidem percussisse, atque frigidissimæ aquæ de laxo prorumpentem fontem elicuisse, quod illa prior sagitta apri Calydonium percussit, ut ait Isacius. Huic, cum pellis apri pro insigni victoriæ data fuisset à Meleagro, mox ab ægre ferentibus viris gloriam victoriæ à fœmina sibi fuisse præreptam, pellis extorta fuit per auunculos Meleagri, quibus ab ipso Meleagro cæcis propter illatam iniuriam, vniuersa vis yltionis cōuersa est demum in Meleagrum. nam cum esset cum titione quodam referuato à matre, & extincto victurus, cum quo exusto mori opus esset, mox illo in ignem cōiecto per maternam indignationem periit Meleager: quod victa fuit ab Hippomene cursu dum malis tribus Hesperidum colligendis retardata fuit. Quam rem testatur sic Arabius:

ἰδὲνα γὰρ μὲν ἑρρίπης, ἢ ἀμβολίην ταχύτητος
τοῦτο γέρας κοῦρη χεύσσειν ἰππομένης;
Ἀμφὸς μίλλον ἀνυσσέν, ἐπεὶ καὶ παρθένον ὀρμητὴς
εἶργεν, καὶ ζυγίης σύμβολον ἦν παφίης,
Num dotem, magis an tardandi præmia cursus
Aurea ab Hippomene mala puella capit?
Malum vitrumq; facit. tardauit namq; puellam
A cursu, & nodos nexuit in Veneris.

Nam fuit multorum antiquorum mos, uti nuptias virtute comparandas præstantium mulierum proponerent. Sic Antæus rex Libyæ filiam Alceim, vel ut alij maluerunt, Barcen victori cursus proposuit. Sic Danaus filias, sic Pisander Camentensis sorores ut ait Phercydes, sic Hippodamiam propositam ferūt. at quod in templo magnæ matris moræ impatiens nulla habita Deæ reuerentia cum Hippomene victore concubuit, Hippomenes in leonem, ipsa in leænam conuersa est. ¶ At cur hæc celebrata & memoriæ prodita sunt? quia significare voluerunt nihil aliud esse Atalantam, quàm voluptatem: atque illum insanire, qui per summum capitis discrimen ac periculum illam expetat: quippe cum morbi, & pudor, & facultatum iactura, & vitæ non pauca pericula, voluptatum sint comites: ad quas sine his peruenire nunquam conceditur. Qui igitur per summa pericula voluptatem expetuerit nulla habita vel Deorum immortalium, vel sanctissimarum legum reuerentia, quo pacto poterit humanam animi formam retinere, ac non in teterrimam belluam conuerſi: ut igitur voluptates periculorum plenas deuitaremus, ut Deorum immortalium religionem coleremus, ut eorum loca sacra ne contemneremus, hæc ipsa literarum monumentis sunt tradita ab antiquis: qui nihil non vtile, plurimumque ad humanæ vitæ informationem pertinens ad nos transmiserunt: si quis recte considerauerit. cum omnia contra huius ætatis scripta ab imperitis plerisque in lucem tradita, plena sint lasciuia, auaritia, adulationis: nihilque minus curent, quàm ut viros bonos ac temperantes legentes efficiant. Fuit alia Atalanta Iafonis filia, quam vxorem

H h 2 duxit

duxit Milani, arista de filia Schenzi memoriae produntur, quae fuit admodum libidini, & omni lasciuia dedita, atque in Menalo monte Arcadiae versabatur. ac de Atalanta satis, nunc dicamus de Theseo.

De Theseo.

Capitulum X.

Theseus Neptuni & Aethrae filius fuisse dicitur, ut traditum est in fabulis: quae tamen Plutarchus in eius vita non Neptuni, sed Aegei fuisse scripsit, cui sententiae assensit Ovidius etiam in his:

10 Nec pater est Aegeus, nec tu Piraeus Aethrae
Filius: auctores saxa fretumque tui.

Fama est hunc aliquando cum puer esset adhuc, quo tempore Hercules Træzenem ad Pitheum venit, leonis pellem, quam gestabat Hercules, vidisse, atque secum e manu serui cuiusdam extorsisse illam belluam caesurus, quia leonem esse putasset, cum reliqui Træzeniorum pueri visa illa pelle aufergerent. Hic postea cum adoleuisset Hercules virtutem ac fortitudinem imitatus multos latrones & maleficos homines ubique sustulit, orbem terrarum peruagatus, & Scironem, qui in monte non procul ab Athenis intra Megara & Isthmum, multos mortales e precipiti loco deiecit, idque mortis genus experi coegit, quo viatores ipse interimebat. Alij tamen dixerunt, inter quos fuit Socrates, quod adueniens pedes lauandos protendebat, ac lauantes ex altissimo loco in mare deturbabat. Idem Theseus Cercyonem in Eleusine palæstra suffocauit, sicut is solebat peregrinos: idem apud Cephalum anem latronem Polypemonem cognomine Sinim ac Proculstem habitantem in loco vocato Corydallos Atticae, pinus ad terram vi deflecentem, & alligatos illis hospites arboribus in suum locum cæcis retinaculis reuertentibus crudelissime laniantem ac diserpentem, interemit: idem Periphetem Epidauri Vulcano natum aenea claua in pugna utentem trucidauit, aliosque latrones varia crudelitatis genera in hospites exercentes obruncavit, ut testatur Plutarchus & Strabo libro nono. Hic tantae virtutis fuisse dicitur, ut multis viris fortibus fuerit auxilio in præclaris facinoribus obeundis. & ad opprimendum aprum Calydonium conuenit, & Adrastum opem tulit in recuperandis castrorum ad Thebas cadaueribus, atque cum Pirithoo Centauros debellauit, & ad inferos postea descendit, unde fuit, ut diximus, ab Hercule liberatus. fama est quod cum gloria Theseus, nominisque virtutum suarum celebritate fidem prope omnem superaret, antequam Pirithoum sibi conciliaret. Pirithous volens eius virtutem experiri, boues illius à Marathonibus abegit: tum iniuria hostis motus Theseus illum e vestigio persecutus est. Pirithous nihil territus eius aduentu illi insequens etiam intrepidus sit obuius: Theseus eius magnitudinem animi, atque corporis præstantiam admiratus in colloquium venit, quare coorta est inter illos amicitia. Iniuit autem Theseus societatem cum Pirithoo in loco quodam Atticae non procul à Serapidis templo, ut ait in Atticis Paulanias. Hic ante Pirithoi societatem cum esset adhuc adulescens in Cretam cum ijs navigare voluit, & vnus esse ex illis, qui quotannis pro morte Androgei ad Minoem Cretæ regem tribui nomine mittebantur: quos dicebant in labyrinthum inclusos à Minotauro vorari. fabulantur Asterium siue Minotaurum corpus totum habuisse hominis, ac caput bouis. hic erat in labyrintho loco amplissimo & inextricabili viarum multarum ambage, qui factus fuerat ad Aegyptij illius labyrinthi formam, qui fuit apud vocatam ciuitatem Crocodilorum: cuius operis magnificentiam ita descripsit Hero in Euterpe: *εἰ γὰρ τις τὰ ἐξ ἑλλήνων τεῖ χράτε καὶ ἐργον διὰ δεξιῶν συλλογίσαιτο, ἐλάνσωνος πείρου τε ἀνὰ καὶ ἀπ' αὐτῆς φανείη, ἐόντα τοῦ λαβυρίνθου.*

τοῦτου καὶ τοὶ ἀξιολόγοι καὶ ὁ ἐν ἑσέσι θεῖος καὶ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μὲν οὖν καὶ
 αἱ πυραμίδες λόγου μεζύστες καὶ πολλὰν ἐκείνη αὐτῶν ἑλλεικῶν ἐργῶν καὶ μεγίστων
 αἰτῶν. αὐτὰ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερέχουσι τοῦ γὰρ δύναμει
 εἰσι αὐταὶ καταστῆσαι ἀντίπυλοι ἀλλήλοισι, ἐξ μὲν πρὸς βορρῆν ἐξ δὲ πρὸς νότον
 ἑκαμυλοισμαχίης. τείχεα δὲ ἐξ ὅθεν ἑ αὐτὸς σφαιρὰς περιήγει οἰκεία τε δὲ
 πλά, τὰ μὲν ὑπογῆα, τὰ δὲ μετέωρα ὑπ' ἐκείνησι περιήγει, ἀρβ. μὲν πεντακοσίων
 καὶ χιλίων ἐκατέρω. Quare si quis amplissimos muros, & ædificia Græcorum confi-
 deret, multo interiora & cetera, & sumptus magnificentia hoc labyrintho appa-
 rebunt. Est sane percelebre & magnificum templum illud Ephesium & Samium
 atque Pyramides fidem prope superant, quarum vnaquæque cum multis Græ-
 corum ædificiis posset comparari. At labyrinthus ipsas etiam pyramides operum
 mirabilitate superat, longoque intervallo relinquit. Huius siquidem duodecim
 sunt aulae tecto copertæ, portas habentes inuicem oppositas, quarum sex in Bo-
 ream spectant ordine conuersæ, sex Notum respiciunt. vnus est murus exterior,
 qui illas intra se continet. Domicilia sunt interius duplicia: alia quidem subterra-
 nea, alta sublimia & sub illis numero ad tria millia: atque utraque ad numerum
 mille & quingentorum accedebant. ad huius imitationem labyrinthum exco-
 gitauit Dædalus in Creta, in quem includebantur iuuenes tributū nomine ad
 Minoem missi, qui à Minotauro vorari putabantur. Verum cum Theseus eo
 nauigasset, ab Ariadna Minois filia Dædali inuentione edoctus fuit, quo pa-
 tro cæso Minotauro ab inextricabili viarum errore se expediret, & ad ingressum
 reuerteretur, vbi filium annexuerat. Hic igitur capta secum Ariadna salutis
 suæ artificem in Naxos insulam defertur, vbi à Baccho admonitus fuit ut Ariad-
 nam relinqueret: qui timore diuino perculsus dum illam profundissimo som-
 no immersam vidisset vela in ventos explicauit, & ex insula profugit: quā postea
 duxit Bacchus, & ex ea Thoantem, Onopionem, Staphylum, Euanthem, Lata-
 nym, Tauropolim suscepit. Memoriam prodidit Theopompus Minoem cum
 Theseum, reliquamque iuuenem Atheniensium manum accepisset, Peribæa a-
 more captum fuisse: cuius libidini cum Theseus aduersaretur, ira commotus Mi-
 nos & alias multas contumelias dixit in Theseum, & illum Neptuni negauit ef-
 se filium. His ad didit præterea quod non posset eam gemmam, quam gestabat, si
 in mare abiecisset, sibi restituere. Deinde cum ea dixisset, gemmam in profundis-
 simum gurgitem maris abiecit: quo tempore memorant Theseum cum illa gem-
 ma, & corona quadam ab Amphitrite dono accepta emeruisse: quam coronam
 ad perpetuam eius facinoris memoriam inter sydera relata à Neptuno fuisse
 inquit. Plutarchus tamen in Thesei vita illum filium Aegei fuisse scripsit
 eius, qui mari Aegeo nomen dedit: quamuis Nicocrates Cyprius ab insula Ca-
 prarum vocata: Conon ἀπὸ τῆς αἰγὸς περκαρίας à capra Percania scilicet nomi-
 natum putauit. Nicostratus à Caryllia, quæ fuit etiam Aegæa nominata. Atque
 cum prius in pagos dispersi essent homines Athenienses, ipse Theseus dictus est
 illos in vna mœnia inclusisse, legesque dedisse, & populare ad ministratōem ibi in-
 stituisse, quæ usque ad hæc tempora perdurauit, quib. Nicostratus oppressa republica ty-
 rannide inuasit. Fama est Amazonas bellicosas feminas in Græciam aliquādo cū
 armis hostiliter irrupisse, atque in agerum Aetheniensem præcipue impressionem fecisse:
 quibus addiderunt Antiopem ipsarum Amazonum reginam, vel ut alii maluerunt,
 Hippolytem, fuisse à Theseo superatam, cum illi Scythæ opem tulissent. Nam il-
 le collectis multis viribus per Thraciam ad Cimmerium Bosporum pene-
 trarunt, multamque Europæ partem peruagatæ castra posuerunt denique in
 loco Amazonio ab illis vocato, qui fuit agri Athenientis. Theseus collectis
 satis validis viribus urbanis secum habens uxorem suam Antiopen, de qua
 h h 3 iuce-

suscepit Hippolytum filium: commisit praelium collatis signis, arque cum victoria penes ipsum post diurnam pugnam fuisset, alias ex Amazonibus obtruncavit, alias coegit ex agro Atheniensi fuga excedere. Fama est Theseum fuisse inventorem palæstræ, ut ait Pausanias in Atticis, artemque palæstrarum perfecisse: cum antea corporis magnitudine tantum ac robore luctaretur, arte prorsus ignorata. Theseus multas mulieres rapuisse dicitur: nam Antiopen. rapuit & Phædræ abducturus veritus ne qui filij nascerentur ex ea, aut Hippolyto, illis Hippolytus dominaretur, Hippolytum ad Pittheum dicitur amandasse. Illud autem fecit tum ut apud illum educaretur, tum etiam ut in eius regnum Hippolytus succederet. Mox Palante atque eius filijs cæsis, quia res novas molirentur Iæzenen proficiscitur ut se de cæde purgaret quo tempore primum ubi Hippolytus Iphædræ vilus fuisset, ac in eius desiderium illa incidisset, hæc postea contigerunt, quæ memoriæ prodita sunt de Hippolyto. Postmodum Aphydæ Helenam raptam ferunt, quæ civitas postea à Castore & Polluce Theseum insequentibus eversa est, & Helena recepta, ut ait Strabo libro nono, quo tempore Theseus ætatis suæ annum quinquagesimum agebat. Cum verò Helena in Lacedæmonem à Theseis, quod cum Theseo & Pirithoo iuerat, se recepisset, è Theseo gravida Argis enixa est, ubi templum magnificum Lucinæ erexit, ut ait Erastriatus, & Pausanias in Corinthiacis: quamvis Ovidius in epistola Helenæ dicat illi virginitatem à Theseo minime ereptam in his carnibus:

An quia vim nobis Neprunius attulit heros,
Rapta semel, videor bis quoque posse rapui
Crimen erat nostrum, si delinita fuisset:
Cum sim rapta, meum nil nisi nolle fuit.
Non tamen ex facto fructum tulit ille petitus.
Excepto redij passa timore nihil:
Oscula luctando tantummodo protervus
Abtulit: ulterius nil habet ille mei.

Habuit filios Demophontem & Acamantem, de quibus ita meminit Euripides in Heraclitis:

Ἰδὼν πατρὸς παῖς Δημόφῳ ὁ θεῖος,
ἀκάμας ἀδελφὸς τῶνδ' ἐπὶ κοινοῖσιν.
Est Demophon bono patre natus Theseo,
Acamasque frater, verba qui nostra audiunt.

Narrant Theseo iactis sortibus Helenam contigisse, ea tamen conditione ut prius iurarent, ut, utri illa eveniret, is operam suam concederet alteri dum mulierem sibi raperet. Fabulantur igitur hos audita eximia forma Proserpinæ ad inferos descendisse, atque diuturno labore itineris fessos super saxo quoddam confedis apud inferos, unde postea surgere non potuerunt, donec ab Hercule ad Cerberum educendum eo profecto liberatus fuit Theseus. alij dicunt Theseum cum Pirithoo venisse in Thesprotidem, qui nimia vaoris cupiditate arma sumplerat, atque commisso prælio cum Thesprotorum rege magna parte exercitus amissa coniectum fuisse in vincula ad Cichyrum. ille postea Lycomedis à Scyrijs perbenigne exceptis in Scyro insula per insidias dicitur fuisse obtruncatus, ad culum mortis ultionem Cimón Scyron urbem deleuit, & ossa Thesei Athenas reportavit. Hæc pauca de Theseo, quæ apud omnes poetas decantantur, quæque fabulosis narrationibus magis, quam veris historijs sunt similia, ex illis multis, quæ de illo traduntur, colligere volui. Dicitur est Theseus Neptuni fuisse filius, quia viros fortes, qui humanarum virium facultatem superare

perare viderentur, aut quibus res maritimæ feliciter successissent, Neptuni filios antiqui vocarent, cum nullum Deum vel promptiorem vel ferociorem Neptuno haberent, in quem referrent. Eius celebritas nominis apud multos scriptores claruit, quoniam ad Herculis imitationem per multa suæ virtutis exempla ubique maleficis delendis hominibus dedit, crudelissimisque tyrannis & latronibus trucidandis. Fieri enim non potest, ut quæ præclare cum virtute gesta sunt, meritis laudibus, & honorificis scriptorum præconijs careant: quæ plurimum conferunt & impellunt ad clarorum virorum imitationem. Nam si taceantur insignium virorum res gestæ, ibi pro virtute delictum & ignaviam dominari necesse est. Cur labyrinthi forma, & inexplicabiles viarum ambages, aut cur tot de Minoturo verba audiuntur? num posteris etiam labyrinthi terrorem in animis imprimere voluerunt antiqui, qui nisi inisi ad utilitatem mortaliū, & ad humanæ vitæ institutionem scripserunt?

¶ Nihil aliud significare voluerunt per illum labyrinthum, nisi perplexam esse, multisque difficultatibus implicatam vitam hominum, cum ex alijs aliæ semper graviores oriantur: æquibus nemo se, nisi per singularem prudentiam & fortitudinem, explicare potest. Verum neque illud solum in privatam vitam cadit, sed multo magis in magistratus, & in avariciam, & in ambitionem hominum, quæ omnia mirificis difficultatibus sunt implicata. Nam si viri boni & prudentes potius quàm ambiciosi summæ rerum præsentent, omnes difficultates prope, quibus humana vita vexatur, deleantur: quoniam nihil est adeo formidabile, aut arduum, aut laboriosum, quod virtute non superetur. Hæc una causa fuit cur tot de Theseo apud omnes scriptores audiantur: neque enim potuit sine Dædali arte se Theseus explicare, siue sine diuinitate quadam & præstantia ingenij. Verum quia difficilius est voluptatum, quàm difficultatum certamen: atque multi superatis omnibus horribilis monstris, & gravissimis periculis postea voluptatibus ita fuerūt irreti, ut in summum capitis discrimen pervenerint, idcirco multas mulieres à Theseo raptas, & eum in gravissimas æumnas propter mulieres denique incidisse, fabulantur: cum vix fratrum Helenæ impetum evasisset, & à Centauris prope fuerit oppressus, & ad inferos descendens inde redire, nisi adiutore Hercule, non potuerit. Nam cum firmitate nervorum, corporisque fortitudine eximia aliquando & effrenata libido esse consuevit, quæ temperantia & quadam animi moderatione indiget. Hanc tamen fabulam ad historiam nonnulli perducere conantur, ut testatur Zetus hyst. 1. chil. 2. & Plutarch. in Thesei vita: qui Proserpinam illam filiam Molossorum regis Plutonis fuisse inquit, uxorem Cererem, Cerberum acerrimum canem, cuius regis filiam rapere Theseus ac Pirithous parantes prehensi sunt. Tum Pirithous ab eo cane laniatus interiit, Theseus in vincula coniectus sequentibus temporibus ab Hercule eò accedente liberatur. Pausanias in Atticis non per dolum inquit ad Plutonem Thesprocorum regem hos venisse, ac filiam rapere voluisse, sed Pirithoum nimia uxoris cupiditate impulsus arma cepisse, tum exercitus magna parte amissa cecidisse in pugna Pirithoum, ac Theseum caprum in vincula ad Cithyrum coniectum, quem finem omnes prope illegitimæ libidines fortiantur. At nunc dicatur de Iero.

De Iero.

Cap. X.

Ifreus Martis & nymphæ Bistonidis filius, gravissimum & ipse supplicium subiit ob immoderatam libidinem: quippe cum non à patria solum proluere coactus sit, sed etiam humanam figuram in formam avis commutaverit.

Hh 4 Hc

Hic Pandionis Athenarum regis & Zeuxippes filiam prognem uxorem duxit, cum ipse Thraciæ & I hocidi imperaret. Nam ubi Athenæ conditæ fuerunt primus omnium regnavit Aëteus, huic successit Cecrops, qui filiam Aëti habuit in matrimonio, atque ex illa Herse, Pandrosus, & Aglauros, filium vero marem Erychthonem suscepit, deinde Erychthone mortuo ante patrem regnū devolutum est ad Cecropem, hinc ad Cranaum, post hunc ad Erichthonium, a quo ad Pandionem regnum pervenit. Fama igitur diu invaluit apud Phœntes, ut in eorum reb. scriptis Paus. Philomelam in aue sui nominis apud ipsos ob Terei timorem fuisse mutatam. Res autem ita se habuit, ut testatus est Ovid. lib. 6. Metamorph. Pertur Tereus assiduus propē precib. Progne impulsus ad fœcerum Pandionem aliquando contendisse, illumq; rogasse ut secum Philomelam ad visendam sororem mitteret: quod cum facile a Pandione impetrasset, utpote qui virum bonum & temperantem generum suum arbitraretur, tum fuerunt in itinere Tereus cū ad Parnasi vrbem Daulidem advenisset, in amorem Philomelæ incidisse, quā per vim demum vitiauit, cum illa libidini Terei diutius reluctaretur. Enimvero ne illa postea tam turpe facinus, & impurum forori, vel alteri cuiquam indicaret, illi linguam præcidit, ac mortuam esse in itinere forori Progne nunciauit. Deinde Philomela rem clam per nuntios suo sanguine scriptam ad sororem misit, vel potius, ut sensit Nicocrates, ac pictam ad illam clam deferendā curavit. Id agere ferens Progne, lacinusq; tam atrox non impune commissum esse oportere ratus, filium Ictym, quem vnicum habebat Tereus, coctum epulādum patri apposuit. Deinde cum Tereus Ictym aduocaret, extremas corporis partes Progne Tereo ostendit, eumq; a patre elum fuisse demonstravit. Is conspectis Tereus ad stringendū ensem accurrit ut eadem filij vlcisceretur, quare Deorum consilio Progne in lusciniā conuersa est, ut celerior ad fugam efficeretur: hanc sequens Tereus fit vpupe, quam, cum esset tardior, assequi non potuit. Philomela versa est in hirundinē, & Ictys in phasianum, quæ omnia in Thracia iuxta Daulim oppidum cōtigerunt, ut ait Strabo libro nono. Hanc fabulam breuiter explicauit Virg. ita in Sileno:

Aut ut muratos Terei narrauerit artus.

Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit.

Quo cursu deferta petiuerit, & quibus ante

Infelix sua recta superuolitauerit alis:

Quamuis poetico more Philomelā hic dixit, pro Progne. Inde dicta est Aedon, sine Philomela, sine Lusciniā eadem Progne, Ictym assiduus lamentationib. aduocare, & querulas consilenas in syluis effundere, ut ait Home. libro 7. Odyss. in his:

ὦ τέτταρα δέου κούρη χλωρή, ἀνδρῶν

καλὸν εἰδέναι τὰς ἰσχυρὰς ἰσχυροῖο,

Δε: δέον ἰν πεταλοῖσι κατὰ ζομένην τυκνοῖσιν.

ὥς τε θαμὰ πρῶτα χεῖρ πολυχέα φωνήν,

Παῖδ' ἐλοφύρεμένη ἱτυλὸν φίλον.

Sic canit, ut vernis arident floribus arua,

Et primi surgunt Zephyri, Pandione nata:

Confidens ramis florentibus arboris altæ.

Mille modis varians vocem, cum sylua querelis

Personat: & flet Ictym dilectum.

Inde vero effectum est, ut querulam auem Iouis nuntiam vocauerit eam Sophocles in Electra, cum veris nuntia sit, & calor moderati aduenientis: sic enim inquit:

Νύπτιος, ὃς τῶν οἰκῶν
οἰχομένων γυναικῶν ἐπιλάθεται.

ἀλλ'

αἰὲν ἱμῖν' ἀσπόμενος ἀνδρῶν φρίκας

αἰ, ἱμῖν ἀσπόμενος

δρῖν ἀνδρῶν φρίκας ἀγγελοῦ.

Demens, qui miserabiliter

Parentum eximiorum obliuiscitur.

Sed mihi flebilis concussit mentem,

Quæ Irym semper Irym queritur

Auis querula Iouis nuntia.

¶ Hæc ea sunt, quæ de Tereo, eiusque vxore ac filio fabulose tradita sunt ab antiquis: quæ nulla ex parte omnino vera esse possunt, sed ut pleraque fieri consueverunt ad hominum vilitatem conficta. Neque enim naturæ lex patitur, neque dicentibus animus hominis assentitur, quod homo aliquis repente in tam diuersam à se formam commutetur. Quod Tereus Thraciæ, & illis locis, qui fuerunt à Daulide supra Cherroneam imperauit, quod Progenem Pandionis & Zenippes filiam vxorem duxerit, quod ex illa Irym suscepit, quod vim etiam Philoclae intulerit, id non dissentit adhuc à veritate: & quod in eius iniuriæ scelerisque vitionem Progne filium ceciderit, ac patri epulandum dederit. Quid est enim horum quod fieri non potuerit? at quod omnes hi in aues versuolauerint, illud prorsus fabulosum est: quippe cum Terei sepulchrum non procul à scopulo, qui Mergi fuit vocatus, siue Aethyæ Mineræ, crectum fuerit in agro Atheniensi, ut ait Pausanias in Atticis. Enimvero, quia illæ mulieres post eam cædem Athenas ad patrem celerrime confugerint, idcirco hæxerunt poetæ illas obmerorem & luctum eorum quæ gesserant ac passæ fuerant in aues fuisse mutatas. Deinde cum v pupa per id tempus primum Daulide visa fuerit, fabulati sunt Tereum in eam auem fuisse conuersum, cum mulierum altera hirundo, altera lusciniæ facta dicatur, quia utraq; auis edat cantus ac voces miserabiles & lugubres. Est enim ea vis sonorum, ut quietiam nullam vocem referant, tamen nunc ad hilaritatem, nunc ad tristitiam animi nos impellant: quoniam anima hominum ex numeris composita, ut senserunt Pythagorici, facillime sonum harmoniæ persentit, & vocibus ac sonis etiam nihil significantibus, sed ad quandam rationem numerorum spectantibus, quasi titillatione quadam celerrime ad vtrunque motum irritatur. Hæc ipsa ratio numerorum plurimum confert etiam in oratoria facultate, quoniam non solum sententia, sed etiam sono vocis tardiores animi impelluntur, aut concitati plus æquo refrænantur. Sic etiâ poetæ per carminum harmoniam animos militum inflammasse in bellum antiquitus dicuntur, & multæ instrumenta musica inuenta sunt in castra, quorum strepitu milites ad pugnam incitarentur. Verum quod attinet ad mores, per hanc fabulam significare voluerunt antiqui id, quod paulo ante dicebam: magis formidandas esse viro bono ac prudenti, voluptatum titillationes, quam hostium minas. Quippe cum nulla sit ciuitas tam felix, nullum tam potens regnum, nulla tanta tamque arcta vel naturæ, vel amicitia coniunctio, nulla tam firma præsidia, quæ libido & intemperantia non possit infringere: omnium siquidem libidinum, omnisque lasciuia cedes, ærumnæ, exilia, egestas, præsentiumque bonorum iacturæ sunt comites. At nunc de Medusa dicamus.

De Medusa.

Cap. XL.

Medusa etiam ob libidinem & Veneris immoderatum desiderium acerbissimam Deorum iram in se cõuertit: cum vel in templo Mineræ Neptunû passæ sit, fuerunt complures hoc nomine vocatæ mulieres, nam & vna ex filiabus Priæ.

Priami, & vna ex Stheneli ac Nicippes Medusa vocata est. at ea, quæ celebratur à poetis, ut ait Paul. in Corinthiacis, filia horci fuisse dicitur: cuius quæ fuerit mater non constat. cum quidam marini cuiusdam monstri filiam fuisse inquirant. Propter violatum igitur templum, cum piaculum ibi commissum fuisset, irata Dea ne tantum scelus inultum esset, comam primum, propter cuius pulchritudinem Neptuno placuerat, in serpentes conuertit: deinde dedit illi hanc vim, ut quicumque illam aspicerent, fierent lapides: quod innuit Ouid. libro 1. de Pont. o:
Ipsa Medusa oculis veniat licet obuia nostris:
Amittet vires protinus ipsa suas.

- 10 Deinde cum multos homines in lapides verteret, & ingenti clade populos lux-
tam Tritonidem plaudem habitantes afficeret, Deorum misericordia Perseus Io-
uis Danaesque filius ad eam obruncandam mittitur: vel potius, ut quidam ma-
luerunt, à Polydecto Seriphorum rege missus eo ad obruncandum Medusæ ca-
put contendit. Ille acceptis à Mercurio talaribus & falcato ense, à Pallade scuto,
unico ictu caput eius amputavit, quod postea gestavit Pallas suo scuto affixum.
Dionysiuscles Andromedam ceto expositam à Perseo liberatam fuisse scribit,
cum is ostenso capite Medusæ cetum in lapidem vertisset at Ilacius nō eam fuisse
causam Medusæ calamitatis commemorat, sed Medusam inquit fuisse Pisi-
dæ omnium mulierum suæ ætatis pulcherrimam, quæ cum magnopere capillo-
rum pulchritudine præsertim gloriaretur, sese vel Pallade pulchriorem affirma-
bat, & ausa est de forma vel cum Dea contendere. Eam arrogantiam & impu-
dentiam Dea graviter ferens, prius crines, quibus maxime gloriabatur, in turpis-
simos maximeque formidabiles angues conuertit, deinde ira ab eius formæ in-
tuitu omnes mortales auerit, ut qui spectare illam in posterum ausus esset fie-
ret saxus. cum vero multi illam calamitatem subirent, Pallas mortalium cala-
mitatum miserta, Perseum ad illam misit, Georgonemque monstravit in pi-
ctura Sami, ubi ciuitas fuit ex illa re Dictæum vocata. Verum ut ad Perseum
redeam, qui superius missus fuerat Deorum misericordia ad illam obruncandā,
quia multos homines in saxa conuerteret, Perseus primū ad Pephredo & Enyo
Phoridas vocatas accessit, quæ vetule erant à nativitate, & Georgonum sorores.
30 Ab illis igitur vnicum oculum, quo illæ vicissim utebantur, & vnicum dentem
mutuo accepit: neq; prius illis reddidit, quam ad Nymphas ipsum deduxissent.
tum acceptis calceis volucris nymphetum, & pera siue sacculo, galeaque Plu-
tonis, & adamantina falce Mercurii, & speculo Ialladis volans ad Tartesum ci-
uitatem Iberiæ ad ipsas Georgones peruenit: quæ capita habebant serpentibus
implicata squammosis, dentes quanti sunt magnorum aprorum, manus ferreas, &
alas, quibus volabant. sic igitur ad has volauit Perseus, quas dormientes inuenit:
atque Medusæ cepit in speculo auersus intuens Pallade manum dirigente am-
putavit. Ex capite Medusæ defecto Pegasus alatus equus repente profiliit. tum
40 grauitur ferentes reliquæ sorores Stheno & Euryale ac lugentes sibilum è muli-
tudine anguium ingentem emittebant, vnde Iallas legem tiliarum multarum
capitum vocatam antiquitus excogitavit. at Perseus caput amputatum in peram
coniectum super humero à tergo ferens gestavit ad Palladem. sic autē illius for-
mam describit Hesiodus in Scuto:

Εὐδ' ἰὼν ὕμνον δαναΐκας ἵκηται περσεύς.
οὐτ' ἄρ' ἐπὶ λαῶν σακκὸς ποσσὶν οὐδ' ἐκὰς αὐτοῦ.
δαίμα μέγα φρασάδ' ἔπει οὐδ' αὖτις ἐστὶν ἔκτο.
τοῖς γάρ μιν τάλαιμας τεύχεα λυτοῖς ἀμφιγυνοῖς,
χεύσων ἀμφὶ δὲ ποσσὶν ἐχέοντες ἅπαντα πίδαλα
ὁμοῖσιν δέ μιν ὁ μὲν μελαϊδόντων ἀορ' ἔκριντο.

χάλ-

10

20

30

te, quæ de Medusa memorantur fabulose, quæ cū sola mortalis es-
set occisa est, nunc cur hæc sint ficta inquiramus. Pauf. in Corinthia
æ ad historiâ traduxit, ubi inquit eâ fuisse filiâ Phorci, quæ mor-
tuam ab illo accepit eorum populorum, qui ad Tritonidem palu-
solitamque in venationes & pugnas cum iis populis, quibus im-
perum cum leucisimis Persei copiis, quas ille ducebat ex Pelo-
ponneso, in acie noctu per insidias in castris trucidata est, cuius ve-
ritudinem admiratur Perseus, ut omnibus erectis spectaculo, præci-
piam portauit, quo viso homines admirati dicti sunt in lapides
transmutati, & inter illas feræ homines: atque Medusam vnam ex illis
fuisse

fuisse, quæ procul à suis gregibus aberrans ad paludem Tritonidem perueniret, quæ illius accolæ graui clade affecerit, donec à Perseo adiuuante Minerva, quia homines eius loci sacri Mineræ putabantur, occisa fuit. At enim nihil horum, quæ hæcenus dicta sunt, dignum esse videbatur, quod transmitteretur ad posterum, nisi quæpiam præclarior & vtilior subesset sententia.

¶ Quid ergo est, cum pulcherrima esse diceretur omnium mulierum Medusa, quid prohibet illam voluptatem aut libidinem censeret? est enim vis illa voluptatum ut & Deorum cultus, & omnis humanitatis, & officii, omnisque utilitatis nos obliuisci cogat, si illarum arbitrio nos dedamus: quare cum homines inuiles rebus cæteris efficiantur præclare dicti sunt in lapides solui conuerti. Alii superbiam & arrogantiam, & temeritati vim Medusæ attribuerunt: quare duplex est de illa sententia, quod ob libidinem Deæ templum profanauit scilicet, & quod de pulchritudine capillorum aufa sit cum Dea contendere. nam qui superbia & petulantia nimis efferuntur: illi nullam neque hominum, neque Deorum habet rationem. illi cum cæteris omnibus, tum sibi maxime sunt inuiles & in lapides conuertuntur: quare & superbiæ & libidini illa vis tribuitur. admonemur igitur per hanc fabulam ut libidinem fugiamus, cum illa sit & Diis inuisa, & nobis iniucunda denique: ut superbia ne nimis efferamur, quoniam omnis temeritatis vindex est Deus: ut quæcunque bona habemus, à Deo esse putemus, qui omnium bonorum solus est autor & largitor. quare si quis ob illa quæ à Deo acceperit, vel nimis gloriatur, vel etiam Deum contemnat, id totum, quod à Deo habuit, auferetur ab eo, & tantum malorum cumulum, quantus erat pristinorum bonorum, accipiet. Sic enim cum prius omnium oculos Medusa in se conuerteret ob insignem corporis & capillorum pulchritudinem, siue, ut verius dicam, ob pristinam felicitatem, postquam coma in angues conuersa est, omnes ab illa oculos auertebant. nam cum fortunæ vis & aura benigna aspirauerit, magna circumstat undique amicorum, & coniunctorum copia: at si Deus fortunæ cursum auerterit omnes & amici & coniuncti celeriter auolant, multique qui intimi antea fuerant, cum nobis occurrunt, oculos auertunt. ad hæc igitur vitia reprimenda confictam fuisse ab antiquis Medusæ fabulam ego crediderim, at non ob eam causam, quæ superius dicta est. Quod autem dixerunt Deam ab eius intuitu homines diuertisse, id certe ad voluptatem spectat, cum nihil nos possit æque ab illa deterre, quam supplicia & dolores quæ ab illa proueniunt. sed tamē tam propensi sunt homines suo pte ingenio vel ad propositas calamitates modo cum aliqua voluptate cōmiscantur ut arceri omnino non possint, idcirco necessariū fuit sapientis Palladis Deæ auxilium, quæ Perseum Iouis filium ad illam obruncandam miserit. nam nisi diuinitus præceptis instruamur, nobis que Deus auxillio sit, vix vlla ratione à voluptatum illecebris temperare possumus. Dicta est Pallas illud caput suo pectori affixisse, quod factum est ut ostenderetur quanto terrori esse hostibus sapientia iure debeat, & ut demonstrarent tantam vim esse sapientiæ ut homines perfundat tanta animi suauitate, ut vel ad hæc fortunæ ludicra, quæ nos bona vocare consueuimus, prorsus oblitescere faciat, cum saxa sint & ligna ad aurum, si cum sapientiæ diuinitate mirabilitateque cōferantur. nam illud præcipuum est sapientiæ munus, quod nobis ostendit stultum esse aliquid firmitatis in rebus fluxis & leuibus putare inesse. at nunc de Gorgonibus dicatur.

De Gorgonibus.

Cap. XII.

Gorgonum vero duplex est ordo, cum omnes sint natæ ex iisdem parentibus, quibus etiam Medusa, è Phorcæ scilicet, & Ceto. Aliæ vero earum cum

cum canæ natæ fuerint, Grææ vocatæ fuerunt: de quibus ita scripsit Hesiodus in Theogonia:

φορνιδ' ἀδ' κητὰ γράας τῆς καλλιπαρίους,
ἐλ' γυναιτὴς πηλιδε, τὰς δ' ἡ γράας καλίουσιν,
ἀθάνατοι δὲ θεοὶ χαμῶϊ ἐρχόμενοιτ' ἀνδράων.
Τοφιδώτ' ἐν πεπλοῖ, ἐν ὧτ' ἐμοκόπεπλον.
Tum Phorco, Cetoque fatæ sunt nomine Grææ,
Canitiesque comas nascentibus occupat illis:
Quare sic homines illas, superique vocarunt.

Pephrado bene picta genas, bene compra & Enyo.

Hæ igitur habitauerunt in Scythia, vnumque oculum & vnum dentem communem habuerunt, quo vterentur, vbi domo exirent: quem domi in vasculo quodam reponebant quod videtur significasse ita Aeschylus in Prometheus:

πόντον περσῶα φεισφονίς' ἀνέξικη
αὖτ' ἐργονεία πεδία στυγίης, ἵνα
αἱ φερίδες τάλουσι δ' ἡμεῖς κόρας
οἷς κυνὸς μέρτοι κητὸν ὀμμά κητημένα,
Μονόδογτες, τὰς οὖν ἡλίοις ἀπὸ δ' ἡμεῖς
ἀκτίσιν, οὐδ' ἡ νυκτὸς μὲν ποτὶ.
Pontum sonorum transiens ut veneris
Ad Gorgonzos terminos Scytharum, vbi
Sunt Phorides graues puellæ tres: quibus
Cygnicolor, soliusque oculus mox sufficit.
Communis idem est omnibus dens: omnibus
Satque is. nec vnquam has intuetur lumine
Phebus diurno, luna nunquam respicit.

Quamuis Lamias has Latini appellant. scripsit tamen Duris libro secundo rerum Libycarum Lamiam vnam tantum fuisse, quæ mulier fuerit forma præstissima, quam cum Iupiter compressisset, fecit luno ut interirent, quæ ex ea nasceretur. illam igitur ferunt ob dolorem non solum deformem fuisse factam, sed etiam ob suorum filiorum desiderium, aliorumque inuidiam in cunis infantes vorare solitam: quæ dicta est Lamia à gutturi amplitudine. Pausanias tamen in Phocicis Lamiam scribit nupsisse Neptuno, & primam omnium mulierum fuisse varicinatam, quæ Sibylla dicta est ab Aphris. Has tamen Atheniensis Apollodorus libro secundo non iisdem nominibus appellauit, sed Pemphrado, Erito, Dino. Melanthes in libro de mysteriis Iæno addidit iis, quæ numerantur ab Aeschilo & Hesiodo. his oculum & dentem communem rapuit Perseus cum ad cædendam Medusam proficisceretur, ut ait Simonides in Perseo, quos tandiu retinuit, quandiu illæ Nymphas, quæ alatos calceos haberent, indicassent. Harum Græarum Gorgones tres sorores dictæ fuerunt, quæ, ut ait Apollodorus libro 2. squammolarum anguium spiris oblita capita haberent, dentes tantos, quæti sunt ingentium aprorum, manus æreas, alasque aureas. Hæ in extremis Iberiæ partibus ad occidentem ab Hesperidibus haud procul distantes habitare dictæ sunt, ut in his versibus testatur Hesiodus:

Γοργούδ', αἱ τάλουσι πέρι κλητοῦ ὠκεανοῖο,
ἔχ' αὖτ' ἀρδενκτὸς, ἡ ἐσπερίδες ἀγύφουσι.
Σθένει', Εὐρυκλήτε, μέδουσάτε λυγρὰ παδοῦσα.
ἡ μὲν ἐν θηπῇ, αἱ δ' ἀθάναται κ' ἀγύφουσι.
αἱ δύο, τῇ δὲ μὴ παρελίσσεται κυανοχάτης.
Gorgonas Oceani parit hunc extrema colentes:

Sunt

Sunt vbi & Hesperides habitantes noctis ad horas,
Euryale, Sthenoque, Medusaque tristia passa.
Hæc mortalis erat: nec mors, nec cana senectus
Illas infestare valet. compressa Medusa est

A patre qui magno regit æquora lata tridente,

Zez. hist. 12. chil 5. Gorgonibus oculi Græcorum falso attribuitur: enim nō potest ut Perseus oculum ceperit à Gorgonibus, illumque tandiu retinuerit, quando Gorgones sibi indicarentur. Manander in libro de Mysteriis Scyllam etiam memorat inter Gorgones à nonnullis numeratam fuisse. Hæc in Dorcadibus insulis in mari Aethiopico habitant, quas insulas nonnulli Gorgadas vocant, unde dictæ sunt Gogones. Memoria prodidit Nymphodorus libro tertio historiæ, & Theopompus lib. 17. Georgones dictas fuisse à nonnullis non squammosorum anguium spiris capita habuisse implicita, sed ipsa capita fuisse draconum squamosorum, dentesque in morem aprorum habuisse, ac oculum singulas, manus ferreas, alasque quibus volarent. His erant pro zonis geminæ viperæ inter se connexæ, ut testatur est Polemo in libro ad Adæum & Antigonom. Consequenter præterea omnes illos in lapides conuertere, à quibus aspicerentur, ut in his significauit Aeschylus:

αἰλαδ' ἀδελφαὶ τῶν τε τρεῖς κατὰ πτερὰ

Δρακόντες μάλαι γοργόνες βροτοκυεῖς.

αἷς θυγῆς οὐδ' εἰς εἰσὶ δ' ὧν ἔχει πνοάς.

Sunt tres sorores his volucres non procul,

Serpentibus dirisque comptæ Gorgones.

Quas intuens nemo diu spirauerit.

Nam cum Perseus Medusam obruncasset, tanquam illum deglutire cuperent, conuolarunt: sed cum cerni Perseus ob galeam Plutonis minime posset, illæ ab instituto itinere recesserunt. Neque plura his sane de Gorgonibus me legisse memini. Scriptum reliquit Alexander Myndius in eo libro, quem scripsit de iumentis, Nomades animal quoddam in Libya Gorgonem solitos appellare, agrestibus ouibus persimile, quod tamen nonnulli vitulo marino potius esse simile putarunt. eius animalis eam vim dictus est habere spiritus, ut omnia animalia quæ sibi obuia fierent, interimeret, comamque haberet illud animal è fronte ad oculos demissam, quam vbi concutiens & caput, vix tandem ob gravitatem aspersisset, eos perimebat, qui visi fuissent: cum alii inquam non è spiritu, sed aspectu, oculorumque radiis id accidere. Testatur libro quinto Aethenæus multos Marii milites, cum aduersus Iugurtam militarent, hoc animal syluestrem ouem esse putantes infectos fuisse, ac statim concidisse mortuos, quoniam insequentium strepitum id animal timens, comam, quæ oculos tegit, concussisset. Has Gorgones siue foeminae fuerint, siue monstra horrenda, poetæ ad inferos ad vliscendos sceleratos postea detruserunt: sicuti & alia animalia, quæ crudelissima vbique reperiuntur, ut indicant ea Virg.

Centauri in foribus stabulant, Scyllæque bifformes,

Et centumgeminus Briareus, ac bellua Lernæ

Horrendum stridens, flammisque armata Chimæra,

Gorgones, Harpyiæque, & forma tricorporis umbræ:

¶ Fuerunt qui Græcos Phorci & marini monstri filias, nihil aliud esse arbitrentur, quam cognitionem & prudentiam illam, quæ per experientiam acquiritur. Has vnicum oculum habere dixerunt, quo utebantur cum exirent domo, quia non tantum intra domesticos parietes desidentibus, quantum in publicum prodeuntibus, & vbi sunt difficultates, necessaria est prudentia. Alii curiosorum ingenia

gentia per hæc inquirunt reprehendi, qui ad res suas domesticas cæcutiunt, cum in alienas acutissime cernant. Hæ igitur Grææ iure optimo & seniores natæ, & ex marinis monstris dictæ sunt, & in locis, qui neque solis, neque lunæ lumine illustrantur, habitare: quoniam in rebus clavis & apertis nulla necessaria est exquisita prudentia. Huius prudentiæ siue Græarum, sorores sunt Gorgones, quas alii voluptates, alii pericula humanæ vitæ esse putarunt, à quibus utrisque siue Græarum cōsilio nemo se recte expediret. Nam ut ratio, ita cupiditas ex eodem fonte atque ex ipso animo nascuntur. Dictus est idcirco etiam Perseus, non siue Palladis auxilio ac oculo Græarum, Flutonisque galea, & ense Mercurii illas superasse, & incolumis euasisse, quoniam in omnibus rebus arduis ac difficilibus opus est sapientiā primum, & animi perspicientiā, & subtilitatem, atque adeo acuminem ingenii, siue quibus nihil gloriosum transigi potest: atque his diuitiæ etiam non nihil afferunt commodi. Quid igitur per hæc significabant antiqui, ut rem summam colligam? idem erat ac si dicerent: quod vita humana multis voluptatibus circumuenta est: quæ nos in perniciem & perpetuas ærumnas trahunt: cum sit animaduertendum ne nos tanquam stupidos ab his adduci pariamur. Et quoniam ex altera parte multa nos circumstant pericula, cauendum ne cedamus: sed forti animo illa superanda: in quibus utrisque uti conuenit prudentia nostra, & diuinū implorare auxilium, quod nemini sincero animo petenti deesse cōsuevit. Hoc si fecerimus, incolumes ex omnibus vel grauissimis periculis euademus, neque à penitiosis voluptatibus capiemur. Id qui fecerit, erit Perseus Iouis filius, Deo gratus scilicet & amicus. Quidam senserunt multas bellicosas formas fuisse in finibus Libyæ occasum versus, sed in primis Gorgonum genus, in quas Perseus militauit, quæ virginitatē seruantes miræ strenuitatis per quoddam tempus militare tenebantur. peractis militiæ annis ad særum verti poterant, quibus viri parebant ac domos seruabant, & res domesticas hæc habitauerunt ad Tritonidem stagnum ad occasum apud Oceanum in Aethiopia, quæ debellatæ fuisse a Perseo Iouis filio dicuntur quo tempore Medusa illis imperabat, penitusque deletæ sunt ab Hercule, quo tempore posuit columnam in Libya. Tritonis autē stagnum dicitur terræ moribus & Oceani irruptionibus euanuisse. Itaque tamen salutem hanc ad res naturæ deducere conatur, dicitque Gorgones esse maris filias, quoniam dictæ sunt à fremitu maris, aquas scilicet. Ad has Perseus, siue Sol Iouis filius nempe mentis diuinæ minister, Mineræ cōsilio accedit: cū omnes naturæ actiones, fiant pro diuina sapientiā neque frustra, neque inutiliter. ob motus celeritatem hic habuisse dicitur Nympharum volucres calceos: cum in omnia vis eius penetret, falcem cepit à Mercurio: at cum ita humores quos attrahit extenuet ut à nemine videri possint, galeam habuisse dicitur à Flutonis. Occidit igitur Medusam, quæ erat mortalis, quoniam solam aquam maris subtiliorem ac supernatantem extenuat, cum reliquæ aquæ subsideant. Dicti sunt in lapides cōuersti, qui Medusam vidissent, quoniam admirabilis est sapientiā Dei: atque attonitus prope ob admirationem consistere, si quis intueri recte posset solis vim & actionem, ac virtutes naturæ. Atque hæc ipsa fabula ad vitæ humanæ institutionem, ut dictum est, vniuersa transferri potest. At vero nunc de Sirenibus est dicendum.

De Sirenibus.

Cap. XIII.

Sirenes & ipsæ periculosa hominibus monstra propter cantus suauitatem, dictæ sunt ita cantilenis nauigantes homines demulcere, ut in profundissimū locum inducerent: quos postea ita sopitos in mare deliciebant ac necabant: ex cogitabant

cogitabant enim ex omnibus cantilenis, quas pro cuiusque ingenio iucundiorem fore putabant. Has igitur finxerunt antiqui Acheloi fluminis, qui Aetoliam ab Acanania differtinat, Nicopolimque ciuitatem, quam Cæsar post victum Antonium ad victoriæ eius memoriam sempiternam erexit, alluit: & Terpsichores fuisse filias. Nicander libro tertio Mutatorum Melpomenen Sirenium matrem fuisse scribit, alii Steropen, alii Calliopen. Has tres fuisse memorat, quæ Musas aliquando in certamen cantus prouocare Iunonis iussu ausæ sunt: quare cum prius essent alatae Sirenes, Musæ alas victis euulserunt, coronasque ex illis factas suis capitibus imposuerunt: quod factum est in Creta iuxta ciuitatem illa de causa vocatam Apteram, ut ait Crobylus libro primo. Illa de causa, ut dictum est, postea alatis capitibus Musæ fuisse putabantur, præter unam, quæ erat illarum mater: hæ igitur iuxta Pelorum Siciliæ promontorium prius, vel, ut aliis magis placuit in insulis Sireneis habitauerunt: quæ sunt in extrema parte Italici, ut sentit Strabo libro primo: qui Sireneas insulas etiam fuisse inquit lib. 5. saxosas ac desertas, non procul à Capreis. Hæ dictæ sunt inferiorem corporis partem habuisse volucrum autem, at superiorem ad humanam formam effictam, ut sentit Theopompus in Callisthro, & Isacius. Idcirco monstra illas vocauit Ouidius libro tertio artis amandi:

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora

- 20 Quolibet admittas detinere rates
Nomina vero illarum fuerunt ista, Aglaope, Pisinoe, Thelxiepeia. ut voluit Chersilus, Thelxiepe, Molpe, Aglaophonos. Clearchus vero Solensis in Amatoribus, lib. 3. unam illarum Leucosiam nominat, aliam Ligeam, tertiam Parthenopen: quare ait Strabo etiam lib. primo Geogr. nobilissimam Italici ciuitatem Neapolim dictam fuisse Parthenopem de nomine unius Sirenium, quæ in iis locis mortua est. Eam vero ciuitatem Phalaris Siciliæ tyrannus instaurasse fertur per bella prope euersam, ac novam ciuitatem nominasse, siue Neapolim, cum tamen Diodorus Siculus & Oppianus illam ab Hercule cõditam fuisse, & ita appellatam arbitrati sint. idem Strabo lib. 6. memoriæ prodidit Leucosiam insulam nomen item obtinuisse ab altera Sirene, quæ ibi se in profundum abiiecit, ac interierit. Fabulatur unam harum voce, alteram tibiis, tertiam cum cithara vel lyra canere solitam, ut varix illecebræ pro singulorum ingenio adessent, ut patet ex his carminibus:

Quod tuba, quod litui, quod cornua rauca queruntur,

Quodque foraminibus tibia mille sonat.

Quodque leues calami, quod suavis cantat Aedon.

Quod lyra, quod citharæ, quod moribundus olor.

- Mirabilis profecto esse dicebatur harum Sirenium suauitas cantus, quando vel in apertam pernitiem homines trahebant, efficiebantque ut sui ipsorum obliti in manifestam cædem se trahi paterentur. Idcirco cum Minyæ per ea loca nauigarent Anaxo nauem gubernante, se cytharam sumpsisse scribit Orpheus in Argo nauticis, suoque cantu Sirenium cantum retulisse: qui cum Deorum certamina caneret, minime audire fuerunt cantilenæ Sirenium, ut est in his:

ἔθιδ' ἐφ' ὅ μιν αἰγυρὴν ὀπιγνήσουσι
κούραι, ἀναστήτους δὲ βροτῶν βέλγους ἀκούσῃ.

Δὴ τὰτ' ὅ μιν ἰαυαὶν ἐφινδ' ἀπ' αὐτῆς ἀοιδῆς
Σειρήνων οὐδέ τις παρὰ πλοῦδαῖ ἐμειλον

φθόγγῳ οὐλομένην, χερσὶν δὲ αἱ ἵκαν' ἔρετμα.

Hic cantus dulci modulatur voce puellæ,

Atque viros mulcent, ratibus qui marmora sulcant.

Ceperat hic cantus Minyas mulcere, nec ullus

Præ-

Præteriturus erat Sirenum tristia fata.

Iam manibus remi exciderant, stetit vncta carina.

Ille postea desperatione captus, mutæque factæ in mare musica instrumenta abiecerunt, vt testatur idem poeta in his:

Δὴ τότε φοβίζοντας ἀπὸ σκοπέλου νηρόεντος
Σειρήνης θαμβήσαν, ἰὴν δ' ἄμπαυσαν αἰοιδὴν
καὶ ῥ' ἡμῶν λωτούς, ἦ δ' αὖ χέλυα ἐμβαλεῖ χειράν.

Dum citharam pulsat scopulo iubilans ab alto,
Sirenes trepidæ cantum tenuere sonorum,

Altera deinde chelym è manibus iacit, altera lotos.

Quæ omnia Apollon, ita declarauit lib. 4. Argon. vbi inquit Orpheum cantare aggressum, omnem Sirenum vocem superasse :

αἰψὰ δὲ νῆσον
καλὴν ἀνθεμένεσαν ἐστέφανον ἔνθα λίγεια
Σειρήνες στήνont' ἀχελαιῖδες ὑδρείησι
Θέλγουσai πολήτην ὅτις παρὰ πείσμα βάλετο.
τὰς μὲν ἄρ' εὐειδὴς ἀχελαιῖω ἐκινθεῖσα
Γέννατο τερψιχορὴ μουσέων μία καὶ τότε Διούτι
δυνατὴρ ἰφθίμην ἀδμήτ' ὅτι προσωπίσκον
ἄμμιγα μελπομένη τὸ τεδ' ἄλλο μὲν εἰωροῖσιν,
ἄλλο δὲ παρηνικὴς ἐκάλειγλαι ἔσπον ἰδεσθαι.
αἰεὶ δ' εὐόρου δαδὸς κημένας ἐκ περιπατῆς.
ἦ θαμὰ δὲ παλῶν μελῶδία νόσον ἔλονται
τηναδὸν φθινύθουσai. ἀπηλεγχόσδ' ἄρα καὶ τοῖς
ἔσαν ἐκ σομάτων ὅτα λείριον οἶδ' ἀπὸ πηδῆς
ἦ δὲ πείσματ' ἐμελλόντ' ἐπ' ἠϊόνεσσιν βαλεῖσθαι.
εἰμὶ ἄρ' οἱ ἔγρητο παῖς θρηῖκος ὄρθους
Βιστονίην ἐν χερσὶν ἑαῖς φόρμιγγα ταυῖσας
κρεττὴν ἐν τροχάλοις μέλος καταχρησέσθαι αἰοιδῆς,
ὅφρ' ἀμύνετο κλοπῆντος ἐπιβρομέονταί αἰοναὶ
κρημνῷ. παρηνικὴν δ' ἐνοπὴν ἐβιάσατο φόρμιγγος.
est insula protinus illis

Fertilis aspecta, & florens: coluere canoræ
Sirenes illam proles Acheloia, quarum
Dira lues cantus mortalibus extitit illis,
Qui mare sulcantes iecere ad littora funes. :
Olim Terpsichore has Acheloo in luminis auras
Edidit, illa vna est Musarum, tum quoque natam
Cantabant Cereris formosam: tum quoque earum
Altera pars virgo fuit, altera rursus & ales.
E specula semper spectabant aduenientes,
In patriam reditu multi caruere per illas,
Fundere & his dulcem vocem capere, rudentes
E puppi fuerant iacturi ad littora: clarus
Filius Oeagri nisi mox & Thracius Orpheus
Bistoniam manibus citharam sumpsisset, & aures
Sublimi cantu, cantu renocasset ab illo:

Virgineamque chelys vocem superasset acuta.

Erat illa Sirenum astutia, vt quibus rebus maxime quisque audiendis delectaretur, eas præcipue canerent: vt pote ad captandos ambitiosos & gloriæ cupidos, res

eorum gestas. Ad demulcendos libidinosos, res amatorias canebant, eruntque mirifice omnium præteritorum negotiorum memores, quare ita inquirunt apud Home. lib. μ. Odyss.

Δούρα γ' ἰὼν πολὺ αἶν' ὁδὸν αἶν' ἰὼν μέγα κῆδος Ἀχαιῶν
 Νῆα καταστῆσαν ἠαυαῖτ' ἑλέω ὅ π' ἀκούσῃς.
 Οὐ γάρ ποτ' ἐστὶ τῆδε παρ' ἡλίου νηὶ μέλαινῃ.
 Πρὶν ἢ μὲν μελὶ γηρυνά ποτ' ἐομάτῃσιν ὅ π' ἀκούσῃς.
 Ἀλλ' ὅ γε τερψάμενος νείσσαι, καὶ πλείονα εἰδώς.
 Ἰδμεν γὰρ τοὶ παῖδες ὅς' ἐνὶ τροίηνευρ' εἴη
 Ἀργεῖοι τρώεσσι δῖον ἰότητι μάγισσαν.
 Ἰδμεν δ' ὅσα γήνηται ἐπὶ χθονὶ στυλοβοτείρη.
 Huc agē flecte ratem Graiorum gloria Vlysses.
 Flecte ratem celerem, nostras & percipe voces.
 Nullus enim nigram transegit nauita puppim,
 Quin nostras voces audiuerit. inde recessit.
 Doctior, & cantu mox delectatus eodem.
 Scimus enim Graij fuerint quæ Pergama circum
 Consilio superum, & quæ Troes funera passi.
 Denique cuncta patent nobis mortalia facta.

Atque, quoniam multi, cum eo applicuissent, suauitate cantus irretiti recedere non poterant, sed moriebantur inhumati in desertis insulis, quæ mortuorum oscibus late albebant, opuserat multa & prudentia & animi contentione ad illa pericula deuitanda. Idcirco docetur Vlysses à Circe Solis filia quo pacto hæc transeunda sint; atque Vlysses aures cera nautis obturauit, ubi eò accedendum erat, seque arctissimis vinculis malo alligari iussit, neque si rogasset quidem, voluit solui, cum minime audientes etiam rogaret. sic igitur monet illum Circe;

Σειρήνας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, αἵ ῥά τε πάντας
 αἰθρῶν ποτὶ δέλγουςιν, ὅτε σφῆας εἰσαφίηται.
 ὅστις αἰδρίη πελάσῃ, καὶ φθόγγῳ ἐκλύσῃ
 Σειρήνας, τῶ δ' οὔτι γυνὴ καὶ νῆπια τέκνα
 οἴκαδ' ἐνέσσαντι παρὶς ἄται, οὐδ' ἐγάνυσται.
 ἀλλὰ τε σερπῶντες λεγυρῶ δέλγουςιν αἰοιδῶ
 ἤμεναι ἐν λειμῶνι. πολλὸς δ' ἀμφ' ὅσσοισιν δὲ
 ἀνδρῶν τυθομένην, παρὶ δὲ ῥῶναι μινύθουσιν.
 ἀλλὰ παρὶς ἑλάαν, ἐπὶ δ' οὐατ' ἀεὶ λαίτ' αἶραι
 κερὸν δὲ λήσας μαλινθῆα, μάλιστα ἀκούσῃ
 τῶν ἄλλων. ἄτ' αὐτὸς ἀκούμεν αἶν' ἐθέλονθα
 Διὸς ἀγῶνι ἐν νηὶ δούη χεῖρες τε πόδας τε
 ὀρθοὺς ἐν ἰσχυρῶν, ἐκ δ' αὐτῶν πείρατ' ἀνήσθω.
 Sirenas primum aduenies, quæ carmine cunctos
 Mortales mulcent, si quisquam accesserit illuc.
 Sirenum terris quicumque improvidus hæsit,
 Non illi pendunt dulces circum oscula nati,
 Non vxor reduci, conuiuia nulla parantur.
 Sirenum cantus delectant. florido at illæ
 In prato resident, quod multorum oscibus albæ
 Extinctorum hominum. postquam perueneris illuc
 Tum moneo nauem curuis impellere remis.
 Obtura teris sociorum mollibus aures,

Ne

Ne quis Sirenum voces exaudiat, ipse
 Si cupis audire has, vincire manusq; pedesq;
 Præcipio; ad malum & firmissima vincula necant.
 Erat enim tota ferè illa ora alba propter insepulcorum ossa, quod etiam ait Virgil. lib 5.

Iamque adeo scopulos Sirenom aduecta subibat,
 Difficiles quondam, multorumque ossibus albos.

Et Lesches in parua Iliade;

Σειρήνων μετέπειτ' ἀφίξεαι ἄλμυρον ὕδαρ.
 Σειρήνων γλυκερῆσιν ἀοιδῶν δ' ἠλήσαντο
 ταῖς πλείους ναυτας, ὅν τε θύεται ὄστ' αὖ λευκά.
 Sirenium post aduenies ad salta profunda.
 Sirenium, dulcis canctus quarum extitit illis
 Dira lues nautis, quorum terra ossibus albet.

10

At enim cum Vlysses illarum fallacias obruratis auribus sociorum, ipseque malo alligatus fessellisset, fama est iplas sirenes se in mare præcipitasse, neque amplius postea auditas, ut illa carmina significant.

Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses

Hac tutos sola præstitit arte suos.

Illeuit cera sociorum callidus aures.

Atque suas vinclis præbuit ipse manus.

Transiuit scopulos, & inhospita litora classis.

Illæ præcipites desiluere freto.

20

Cum vero se in mare præcipitassent, siue illud Orphei, siue Vlyssis arte factum est, dicuntur in saxa fuisse conuersa; sicuti testatur Orpheus in Argonaut.

Δεν δ' ἀνέσχετο χροῖαν ἐπὶ πτόμας ἢ ἐ λυγρὸς
 Μοιριδίου θανάτοιο, σφέας δ' ἀπὸ βρωγᾶδος ἀκρῆς.
 ἔς βυθὸν δίσκυναν ἄλ' ἰσθλοῖο θαλάσσης.
 πέτραι δ' ἠλάξοντο δέμας, μορφὴν δ' ὑπέρσπελλον.
 Sunt grauitèr questæ ut senserunt fata Deorum
 Aduentasse sibi, summaque crepidine saxi
 Præcipites saliere maris spumantis in vndas.
 Protinus in duras vertuntur corpora cautes.

30

Atque cum illud accidisset ut vicæ sint non procul à litore Cretæ, vrbis è regione vocata fuit Aptera, quod alæ ibi deiectæ sint. Atque tot de sirenibus fabulose dicta sunt ab antiquis. ¶ Nunc quid per has significarint, inquiramus: atque illud primum, ridiculum videtur fuisse ynquam aliqua animalia, quæ fuerint è duabus tam diuersis formis composita, ut altera pars esset piscis, altera hominis, cum neutrum horum animalium in aquis & in sicco viuat. nec me latet quod quidam crediderunt in generatione mundi, cum diuisa fuerunt à summo opifice inter se elementa, omnia animalia primum sponte nata esse, atque ea quæ plurimum haberent caloris ad superiora lata tactas esse volucres. Quæ multum haberent terrestrem missionem in numero reptilium, atque terrestrium animalium constitisse, terramque inhabitasse: at quæ aquosæ naturæ accederent, mare & aquas inhabitasse, vocataque esse natantia. Sed enim cum terra postmodo calore solis siccata condensataque fuisset, cessauisse hanc generationem, & ex mutuo congressu animalia fuisse orta, ut sensit Anaxagoras physicus, cuius auditor Euripides ita scripsit in Melanippe.

40

ὧς ὀυρανὸς τε γαῖαν ἢν μορφὴν ἴστα.
 Ἐπειδ' ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δόχαι,

II 2 ΤΙΝΤΟΥΣ

τίκτουσι πάντα. καὶ ἀνέδωκαν εἰς φάος,
 Δένδρεα, πέτεσσι θήρας, οὐκ ἄλλω τριφύλλῳ.
 Γένεσσι θητῶν καὶ θεῶν οἷτ' οὐρανὸν
 Ἐπὶ οὐρανῷ, πολλὰ καλὰ χρίσματα.
 Vt vna forma terræ, cæloque affuit.
 Seiuncta cum fuere primum at inuicem,
 Solis tulere cuncta clara in lumina,
 Feras, volucres, arbores, prolem maris,
 Viros, Deosque, quæ cælum fuit

10 Quod protulere multa, pulchra, commoda.

Scribit Archippus in lib. 5. de Piscibus, loca quædam marina in angustias quasdam præruptorum montium contracta fuisse, in quas illi fluctus sonum cum suauitate & harmonia emittentes nauigantes allicerent ad visendum, quo cum appulissent vndarum impetu delati absorbebantur: vnde locus datus est fabulæ. At Dion in libro de Piscibus formosas quasdam meretriculas fuisse sirenas scribit in littore habitantes: quæ suauitate harmoniæ ad se nauigantes allicerent, & allectos tandiu retinerent, quandiu ad summam inopiam neglecta rerum viliū cura redigerentur: quare dicti sunt omnes naufragium pati, qui ad Sirenes accessissent. dictæ sunt enim sirenes, quasi cæthænæ, quia allectos vincirent in amore.

20 non defuerunt qui sirenes aues fuisse Indicas putarint, quæ allectos nauigantes ad littora cantus suauitate sopitos postea laniarent, ac deglutirent. Horatius lib. secundo Sermonum non saxa, neque meretrices, neque aues Indiæ, sed desidiâ, & turpissimam prope omnium ignauiam Sirenes esse scribit, quæ omnes ad se alliciant, & in perniciem denique ad ducant, cum inquit:

Contemnere miser: placanda est improba Siren
 Desidia.

Ego sane Sirenum cantus ac Sirenes ipsas, nihil aliud esse crediderim, quam voluptates, & earum titillationes: quæ dicuntur vnus Musarum & Ache-
 loi filia, cum Iaurino patre, & ad voluptates propenso nata sint: Musaque
 sit suauitas illa, quæ nos ad eas allicit. Hæ nos in perniciem denique inducunt,
 30 quia ex ea parte animæ oriuntur, quæ caret ratione, & ἄλογος vocatur. hæ ad ex-
 primendam mortalium naturam partim bellæ, partim virgines videbantur: quia monstro prope similis est is, qui non rationi & consilio, sed cupiditati pa-
 ret: cum altera pars illius homo sit, altera bellua. cum enim vis animæ no-
 stræ alia sit compos rationis, alia ratione careat, quo pacto non habet quisque
 intra se inclusas & latentes Sirenes? aut qui nihil habeat, nisi formam corporis,
 cum homine commune: nullaque ratione vratur, sed huc illuc feratur pro ani-
 mi impetu, quocunque libido & appetentia & cupiditas tulerit, quo pacto is non
 habet intra se Sirenem, vel ipse potius monstrum teterrimum efficitur? cum ve-
 ro alii rebus aliis facilius capiuntur, neque omnes aut libidinis stimulis agiten-
 40 tur, aut ambitione, aut auaritia: illæ rerum omnium cognitionem se tenere gloria
 bantur, singulosque gratis cantilenis demulcebant. testantur vel illarum nomi-
 na nihil aliud fuisse Sirenes quam motus animi. quid enim est Pisinoe? an non
 vis menti facile suadens: πείθει enim suadere, πῶς mens est. at vero Aglaope
 suavis est aspectu, Telxiope vel solo aspectu delectat, cum ἁλγύν delectare si-
 gnificet. & Telxinoe mentem demulcet, & iucunda vox est Aglaophoni, & so-
 nora Ligæ, & candida est Leucosia, & virginis faciem habet Parthenope: quæ
 omnia nomina facile vel ad impetus animi, vel ad libidinosâ scorta possunt ac-
 comodari. si quis igitur calamitates complures, & ærumnis multas deuitare vo-
 luerit, is ad voluptates illegitimas, & ad turpia humanæ vitæ lenocinia ad Vlyssis

EXAM.

exemplum aures obtruret opus est, aut Orphei, reliquorumque sapientum viro-
rum monitis pareat: eosque solos audiat. quod siquit ad ipsarum Sirenium
canum tamen apertas aures habuerit, suoque ingenio vitam suam guber-
nabit, is se rationi alligat oportet, ut malo naui se alligauit Vlysses, cum in-
credibili ac pene diuina prudentia opus sit, cum quis fuerit semel à sirenibus
delectatus, ut possit inde incolumis recedere. conuenit igitur ut Orpheus, aut
vir aliquis sapiens & amicus, sirenium voces sapientissimis & fidelissimis consiliis
vincat, nisi perniciosarum voluptatum illecebris in miseriam trahi malimus. alii
vero sirenes esse adulatorum voces crediderunt, qua peste nulla neque suauior,
neque sceleratior principes aut ambiriosos homines inuadit. Hæc in profundis
10 summum somnum principes inducunt, quia tanquam dormientes, eorum plerique
quid differat amicus ab adulatore non videt. & quoniam suauior est auribus adula-
toris quàm amici oratio, quæ iucundiora sunt libentius admittunt. at contra adula-
tores cognito ingenio principis, illi qui iucundiores futuri sint sermones excogi-
tant, & num rerum gestarum gloria, vel congerendis opibus, vel scortis, vel aliis
huiusmodi rebus delectetur, eiusque studium mirificis laudibus extollunt. quæ
oratio cum grata sit audienti Sirenes vnus Musarum filiarum dictæ sunt. at illæ de-
nique in perniciem traherant auditores: quoniam vbi adulationi locus est, nul-
lus amicitia, nullus syoceritari, nullus iustitiæ patet: quippe cum is, qui ma-
gis aliis, quam sibi ipsi de se credat, ad suauitatem loquentibus, ad omnem
15 vel suam vel suorum salutem & felicitatem conuiueat, minimeque diligens in
rebus agendis efficiatur, opus est. Hæc vna causa est cur tam frequenter mutati
sint principes regionum in Italia, neque idem regulus fuerit diutius eiusdem regio-
nis: cum nihil neque firmitus sit, neque stabilis eo regno, quod à sapiente prin-
cipe gubernetur. Qui enim neque Deum neque homines per iniuriam offende-
rit, quo pacto calamitates patitur, cum vix illi principes euertere possint, qui sunt
facinorosi? aut quo pacto princeps qui à se adultores reiciat, vir non bonus, &
prudens, & sapiens esse poterit? at de Sirenibus satis, nunc de Orpheo dicamus.

De Orpheo.

Cap. XIII.

302

Fuit Orpheus, ut sensit Myrleanus Asclepiades, Apollinis & Calliope
vnus Musarum filius, nam quamuis diuersæ fuerunt variorum scriptorū
de illius parentibus sententiæ, tamen Myrleani sententiam secutus Virgilius.
ita scripsit in Polliōne:

Non me carminibus vincet nec Thræcius Orpheus,
Nec Linus. huic mater quamuis, atque huic pater adsit,
Orphei Calliope, Lino formosus Apollo.

Atque Menæchmus illum Apollinis filium fuisse tradidit, cum nullam fecerit de
matre mentionem. ut est in his carminibus:

Πάτερ αἰνέτα δαίς συγνῶ ἀποτίσσει λάβαν
ὁρφεὶ ἀποκτείναντες ἀπὸ λῆστος φίλον υἱόν.

Pieres immites pœnas certe inde luetis.

Quod cæsus vobis est natus Apollinis Orpheus.

Apollonius vero libro primo Argonaut. Oeagri & Calliope filium tradidit fuisse
se his verbis.

Πρῶτα γὰρ ὁρφεὸς μνησώμεθα, τὸν γὰρ ποτ' αὐτῇ
καλλιόπῃ ὑπὸ τοῖς πατρίσιν ἐκτεθείσθαι
οἰάγρω σκοπιῇς πῖμ' ἀπὸ λῆστος ἀγχι τεκίσθαι.

1 i 3 Atque

Atque alios inter peperit cantabimus Orpheus
 Calliope Oeagro peperit Pympleidos illum
 Non longinqua iugis, lecto coniuncta iugali.

Alij Oeagri & Polymnia, alij Menippes, alij Thamyridis filium fuisse voluerunt, atque Ialemum & Hymenæum huius fratres fuisse constat. hunc tanta canendi peritia excelluisse inquirunt, ut fluuij ad eius cantum firmarentur, aues aduolatæ, ferae properarent, sylux, & saxa, & venti, & omnium vel sensu carentium genera accurrerent, ut ait Horatius libro primo Carminum:

Aut super Pindo, gelidone in Hamo

10

Vnde vocalem temere infecuræ
 Orphea sylux.

Aste materna rapidos morantem
 Fluminum cursus, celeretq; ventos.
 Blandum & auribus fidibus canoris

Ducere sylvas.

De quo ita scripsit etiam Apollonius libro primo Argonaut.

αὐτὰρ τὸν ἐνέπουν ἀτερπὲς ὕμνῳ πύττας
 θιάξαι δ' ὁ δ' αὖν ἐνέπῃ ποταμῶν τε μέδρα

20

οἰχοῖδ' ἀγρ' ἄδες νέων ἐτισύματα μολεπῆς
 ἀκτῆς Ἰρηνίδος ζώνης ἐπὶ τῆλε θάσσαι

ἰδέσθης ἐχέουσιν ἐπύτρ μοι δὲ δ' ἐπὶ τρὸς
 θελγόμεναις ὁρμηγυγὶ κατ' ἡγάγε πύττασιν

Hunc referunt durus lapides & lumina cantu
 Detinuisse suæ captos dulcedine vocis.

Sylvestres fagos intra confinia terræ

Threiciæ, quæ nunc frondent, vestigia cantus

Illius esse ferunt, quas secum adduxerat Orpheus

Vertice Pierio citharæ dulcedine, & artis.

Et quamuis multi fuerunt Orphei, ut testatur Suidas, omnia tamen cæterorum facinora ad vetustissimum Thracem Oeagri filium referuntur, qui, ut ait Zeczes histo. 399 chil. 12. Fuit Hercules cognatus: ac floruit annis centum ante bellum Troianum. Hic primus omnium apud Græcos de astrologia scripsit, quod ita ait Lucianus in Dialogo de Astrolog. ἔλληνες δ' οὐτε παρ' αἰθιοπῶν, οὐτε παρ' αἰγυπτίων ἀστρολογίης πείρου δὲν ἠκούσαν ἀλλὰ σφισιν Ὀρφεὺς οὐ αἰγύρου καὶ ἀλλοτρίας πρῶτος τὰς ἀπηνήσατο. At Græci nihil vel ex Aethiopicis vel ex Aegyptijs de astrologia audiuerunt, sed illis Orpheus Calliopes & Oeagri filius hac prior explicauit. Hic idem prior omnibus Bacchi sacra in Græciam introduxit, primusque in monte Bzotix Thebis, vbi Liber pater natus est, sacra illa, quæ Orphica vocata fuerunt, in quibus ipse postea fuit laceratus, instituit: ut ait Lactantius de falsa religione. Hic multa humanæ politicæque vitæ vtilia inuenit, ut ait Pausanias in Bzoticis: nam & Deorum initia, & vniuersam theologiam primus aperuit, & nefariorum facinorum expiationes excogitauit, & quibus ritibus irætorum Deorum mentes placarentur tradidit, & multa morborum remedia adinuenit, ut ipse de se ipso testatur in Argonaut.

θυμὸς ἐποτρύνει λέξαι τὰ περ ὕπνῳ πρόσθεν
 ἴδρασ', ὅταν βέλγετο καὶ ἀπ' ἄλλων ἀνακτος
 κέντρον ἑλάνομιτος φρασιδία καὶ ἐπίφασκεν.

Ἰννοτὸς αἰθέροποιον ἀκν, μετὰ δ' ὄρεια μύσας.

Dicere fert animus quæ nunquam tempore lapsa

Dixit: cum Bacchi, cum regis Apollinis ædus

Sum

Sum stimulo, horrenda ut narrarem spicula: & idem

Fœdera cum superis mortalibus, atque medelas.

Hic idem scripsit de elementorum inter se generatione mutua, de vi amoris in rebus naturalibus, de Gigantibus cum Ioue pugnantibus, de raptu & luctu Proserpinæ, de Cereris erroribus, de laboribus Herculis, de Idæorum, & Corybantum sacrorum ritibus, de lapillis, de occultis oraculorum responsis, de Veneris & Minervæ sacrificijs, de luctu Aegyptiorum Osiridis causa, & de illorum lustrationibus: de vaticinijs, de observationibus auspicioꝝ, de situ librarum, de somniorum interpretatione, de signis ac prodigijs, deque illorum expiationibus, de expiatione inferorum, de ratione & motu aëtorum, quo pacto Dij irati placari possint, de quibus omnibus se scripsisse testatur in initio suorum Argonauticorum. Fuit vir plane sapientissimus Lini auditor, & ut illa ætas secebat, divinatum rerum peritissimus. Qui quantæ sapientiæ fuerit, facile ex his carminibus, quæ scripsit in libro de lapillis, cognoscere licet:

ὁ δὲ λίαν ἀνθρώπων πεπνυμένος ἦτορ ἀνέγει
 ἡν τὰ πλεῖστα παρρησίῃ, εἰπὼν τὰ δὲ τελευτὰ.
 ἰδμεν αἰεὶ καὶ θύλησι, δαίμονταί εἰσ' αὖτε φῶτις
 κρυπτάδια σφιστρίησιν ἐνὶ φρεσὶ μηχανάμενται
 εἰσαὖτε κελύφῃσι μετὰ σφισσὶν ἡρπύδιαι.

Ἀ' ἡρώποισ' ἀφραστοὶ ἀνὰ χαλάρους ἀνιδνεῖ
 οἰωνοὶ μηχανὰς οὐδ' οὐκ κραιπνοὶ οὐ ποσὶνται.
 πόλλ' ἔντα ἔησαν χέμαδ' ἐν γομνοῖο δρᾶκοντος
 εἴσεται, ἢ δ' ὄφιν ἰὼν σβίσσαι ἡρπυγίδαν.

At quemcunque virum ducit prudentia cordis,
 Cætera ut omittam, quæ plurima, maxima dicam.
 Scire cupit si forte, sciet quæcunque volutant
 Pectoribus tacitis mortales, quæque volucres
 Inter se stridunt cœli per summa volantes,
 Infandum ut crocitant cantum mortalibus vllis,
 Significantque Iovis mentem, quæ nuntia latet.
 Is serpentis humi noscet firmare draconis

Sibila, serpentumque sciet superare venena.

Non defuerunt qui Orpheum & Amphionem magos Aegyptios fuisse arbitrati sint, ut ait Pausanias in post. Eliacis. Fama est hunc uxorem habuisse Eurydicen, cuius amore cum flagraret Aristæus, eamque insequeretur, ut captæ vim inferret, illa per loca devia fugiens à serpente in herba latente ista interiit. Tum fama est Orpheum sumpta cithara ad inferos descendisse, atque cum mirificam quandam lamentationem cecinisset, lacrymas inferis excitasse, ut ait M. Manilius in quinto rerum astronomicarum:

Hac surgente lyra testudinis enarat vndis.

Forma per heredem tantum prolata tonantia.

Quæ quondam sonitumque ferens Oeagrius Orpheus

Extensum scopulis, & sylvis addidit aures,

Et Diti lacrymas, & morti denique finem.

Plutone deinde placato ac Proserpina seuerissimis mortuorum regibus cautus suavitatem non solum obtinuisse, ut ipse post visam Eurydicen in lucem rediret, sed etiam ut ipsam Eurydicen secum abduceret: ea tamen conditione ne prius respiceret, quam ad superos pervenisset, ut ait Ovidius libro decimo & Virgilius libro quarto Georgi. Veruntamen cum amoris impatiens illam contra leges inferorum respexisset, antequam exisset in lucem, illam amisit. Deinde, qui

per Tanarum ad inferos descendisset, & de descensu ad inferos, & de iis quos vidisset apud inferos scripsit, ut ipse testatur in his in Argonauticis:

ἀλλὰ Νῆσοι κατὰ λῆξ' ἄπ' ἐείδον ἡδ' ἐνόησα,
ταῖα γὰρ ἦν ἡ ἐὼς σποτὶν ὅδ' ὅν' αἶδ' οὐ εἶδον,
ἡμετέρῃ πένοντες Νῆσῳ, δὲ ἔσθ' ἀλόχοιο
Cætera narraui quæ vidi ut Tanara adiui,
Vmbrosas Ditisque domos & trikha regna:
Confusus cithara, vxorisque coactus amore.

- 10 Hunc inquit cum ad inferos descendisset, ibi Deorum omnium laudes cecinisse, præterquam Liberi patris, quem per obliuionem prætermisit: quare frater Dionysus furorem suis Bacchis im misit, à quibus apud Hebrum fluium fuit discerptus, membraque eius per agros sparsa, ut à canibus vorarentur: sed tamen à Musis dicuntur fuisse collecta, & in Dio Mece donia loco sepulta, quia supra cæteros Apollinem laudibus musicis exornasset. Alij dixerunt à Ioue fuisse percussum fulmine in Thracia, sicuti testatur Leonidas in his versibus:

Θρῆνα χτυποῦν τ' ὁρῶ μούνα ἰθαίαν
ὅν ποτ' ἐν ὕψι μὲν ἔειπε λολιερτὶ βίαν.

Conditus à Musis tumulto hoc est Thracius Orpheus.

Fulmine flagranti Iupiter vsit eum:

- 20 Fertur eius caput in Hebrum deiectum cum lyra visluminis in Lesbum delatū fuisse, atque ibi sepultum. I yram autem inter Sydera relata, & à singulis Musis, quarum laudes eximie cecinerat, nouem insignibus stellis insignitam. Alij memorant illum post mortem Eurydices cæterarum mulierum coniugium spreui se, multisque persuasisse hominibus malum ingens esse feminam, siue mala sit, siue bona: quare cum multi abstinerent a nuptiis foeminarum, ab illis per simula-ta Liberi patris sacrificia fuit discerptus, ut sensit Apollodorus Cyrenaicus in libro de Dijs. Alij turpissimam causam tradiderunt, quam ita attigit Ouidius:

Ille etiam Thracum populis fuit author amores

In teneros vertisse mares.

- 30 Paul in Bzoticis indignatas ait Thracum feminas quod ob cantus suauitatem multos viros secum abduceret: quæ cum liberius merum haussissent, illū discerpere. At Gelous Apollodorus in philadelphis iudicem Calliopen electam fuisse inquit à Ioue contententibus Venere & Proterpina de Adonide: quæ cum Adonidem communem adiudicasset, Venus indignata mulieres in Orpheum Calliopes filium concitauit. Alii dicunt ita Venerem vertisse amorem omnium mulierum in Orpheum, ut ab illis raptim captus, dum inter se contenderent de Orpheo, fuerit laniatus. Agatharchides Cnidius libro 22. rerum Asiaticarum Orpheum scripsit mortua Eurydice ad Aorthum venisse in Thesprotidem ubi peruetus erat oraculum euocandarum animarum: ibi cum Eurydicen sibi adesse putasset, seque deceptum conperisset, sibi mortem consciuisse. Inde scripsit Pausanias luscinias quæ forent circa sepulchrum Orphei in Thracia cantum emittere cæteris omnibus iuauiore. Alii putarunt Orphei fulmine ictum concidisse, quod arcana iuniorum profanis & rudibus diuulgasset. aiunt Methonem huius fuisse filium, qui habitauit in Thracia, & urbem ibi conditam de suo nomine appellauit, ut ait Plutarchus in problematis. Alii vitam pertransiit post mortem Eurydices sibi manus intulisse inquit præ mærore. Qui laniatum à mulieribus fuisse tradiderunt, addunt amnem Heliconem, qui Baphyra apud Diatas vocatus fuit, ex eo tempore se sub terras occultasse, quo mulieres Orpheum occiderunt, ne illius sanguine pollutis foeminis aquas ad expiationes suppeditaret: quem sepultum à Piceis iam scribit Apollodorus libro primo. Dicuntur

contur Musæ grauitè tulisse eius mortem, sed in primis Mnemosyne & Calliope, ut ait Antipater in his carminibus:

οὐκ ἔτι θελγομένης ὄρεϊ δρύας· οὐκ ἔτι πίττας
 Ἀΐας, οὐ θύρων ἀντονομένης ἀγέλας.
 Οὐκ ἔτι κοιμάσσης ἀήμιαν ἑρόμην, οὐχὶ χαλὰζας,
 Οὐ νηπταῖαν συμαυέ, οὐ παταγύσαν ἀλα.
 ὦλεο γάρ, σέ δ' ἔ πολλὰ καταδύρατο θυγάτηρ.
 Μημνοσύας, μέτρηδ' ἔσχα παλλιοπῆ.
 τί φθιμένοις σοναχόμενός ἢ ἡσυχία ἀλαλκείῃ
 τῶν παίδων αἰδῶν οὐδ' εἰς τοῖς δωμάτων.

Non quercus, non saxa trahes dulcedine cantus

Orpheu, non poteris detinuisse feras.

Non ventosque nivesque domabis, grandinis aut vim.

Non mare ut infans litora pullat aquis.

Mortuus es. natae lacrymis luxere profutis

Mnemosynes, luxit Calliopeque parens.

Sed cur lugemus natos: nam Ditis avari

In natos superum ferrea iura manent.

Hæc ea sunt, quæ de Orpheo memoriæ sunt prodita ab antiquis: nunc cur ficta sint explicemus. Orpheus Apollinis & Calliope filius fuisse dicit vel Polymniæ, quo niā vir fuit artis dicēdi & metro præcipue præstātissimus: atq; omnes viri boni Deorū filii dicti fuerūt: q; animæ insigniū virorū ex aliqua sphaerā & ē sole præcipue in hæc corpora deicēdissē putātur. Hic i. ē cū in rudes adhuc mortales incidisset, qui sine villo mori delectu, & sine legibus viuerēt: serarūq; ritu per agros nullis cōditis tectis vagarent, tantū dicēdo, & orationis suauitate valuit, ut ad mā suetius vitæ genus homines traduxerit, illos in vnū locū cōuocarit, ciuitates cōdere docuerit, legibusq; ciuitatū obtemperare, matrimoniorū fœdera seruare; quod fuit antiquorū poetarū munus creditū, & est re ipsa, sicut ait Horat. in arte poet.

Syluestres homines facer, inter presque Deorum

Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus.

Dictus ob hoc lenire tigres, rapidosque leones.

Dictus & Amphion I hebanæ conditor vrbis

Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda

Ducere quo vellet, fuit hæc sapientia quondam,

Publica priuatis fecernere, sacra profanis.

Concubitu prohibere vago, dare iura maritis.

Hic vsus est septē chordarum prior instrumento musico, ad septem planetarum imitationē ac rationē, vel longitudinis vel intensiōis, vel magnitudinis, ut dictū fuit. Sapiens omnino erat antiquorū illud poetarū genus: nō autē, ut ferunt nostra tēpora, in sola verborum mensura & metro putabatur vniuersum poeticæ facultatis artificium consistere neque adulantes principibus hominibus ut ali-quod munusculū aucuparētur, quidquid in mentem veniebat, effutiebatur: sed ea erant carmina poetarum, ut pro sanctissimis legibus haberentur: sæpiusque ciuitates de re aliqua contendentes tanquam grauiissimi iudicis sentētia alicuius poetæ carmine vsæ fuerunt. Hic tanta vi dicēdi fuisse dicitur, ut cōsternatos animos mortaliū, & ob aliquā præsentē calamitatē in desperationem lapsos, erexerit & in priorē statū reduxerit, atq; ad trāquilitatē reuocarit. Hoc qui facere possit, ceteris hominib. præstātor est iudicā sus: nō q sibi soli viuaz, & ut cōgestis opib. solus, ita sapientiæ bonis perfruat, ceteris hominibus prorsus inutilis, tanquam nusquam esset natus. Hic igitur placatis inferis, animi perturbationibus scilicet,

Eury-

Eurydicen in lucem adducere conatus est, quæ, ut nomen ipsum significat, nihil aliud est quam iustitia & æquitas. Fuit rursus ad inferos illa retracta ob nimium Orphei amorem, quia neque iustitiæ quidem opus est nimis esse cupidum, cum perturbationes animi placentur ratione: atque si quis paulo fuerit in hac re negligenter aut magis cupidus, tanquam ab aliqua vi externa repellitur, & eodem relabatur. Sempiternus igitur viro bono vigilare convenit, neque nimis cedere vel hostilis cupiditatibus, quæ in gravissimas animi perturbationes inducunt. Quod si quis tamen cupiditatibus cesserit, ille postea vel in maximas calamitates illabatur vel in miserum mortis genus incidet. Ut igitur moderationem animi adhibeamus, neque quidquam nimis ex animo optare vile esse intelligamus, hæc ab antiquis de Orpheo memoriæ prodita fuerunt. Alii tamen fabulæ hanc Eurydices ita explicant, ut illam animam esse dicant, quæ Orpheo suo corpori nupserit, atque eius amore capitur Aristæus, quod est vere bonum intelligendum. Ista per herbas ac flores ab eo fugit, & a serpente latente inter hos voluptates necatur, descenditque ad inferos, unde revocatur per sonum lyra, ea nimirum conditione, atque hisce monitionibus ut facile possit a corpore perdisi, nisi rationi, legique pareat. ac de Orpheo satis, nunc de Musis dicamus.

De Musis.

Cap. XV.

20 **M**usæ, quæ poetarum præfides, omniumque cantilenarum auctores fuisse putabantur, una cum Saturno natæ à Cælo fuisse creditæ sunt, sicuti senis Musæus, & complures antiquorum, at à recentioribus Iouis & Mnemosynæ filię dictæ sunt, veluti testatur Orpheus in hymno in Musas hoc passio:

*Μημοσύνη καὶ Ἰανὸς ἱερὸν δούποιον θυγάτηρ
Μουσῶν περὶ δὲ μεγάλα νημοὶ ἀγλαόφωνοι.
Mnemosynæque Iouisque lata de semine canto
Pieridas Musas, præclaræ numina famæ.*

Et Hesiodus in Theog.

30 *μημοσύνη δ' ἰεῖαυθις ἱεράσαστο καλλόμοιο
ἔξ ἧς αἱ μύσσαι χρυσά μετ' αἶψα ἔξενοντο,
ἵνα, τῆσιν ἀδ' ὠθεύσας, καὶ τίτ' ἔσ' ἀοιδῆς.
Mnemosynen pulchram dilexit Iupiter, ex qua
Inde novem Musæ claræ nascuntur: & illis
Sunt semper cantus cordi, & convivia læta.*

Cicero lib. 3. de nat. Deor. ex altero Iove natas esse quatuor Musas scribit, Thelxiopen, Mnemen, Aodē, Meleten. E tertio Iove novem & ex Mnemosynæ, è tertio item Iove Pierias & ex Antiopa, prioribus pares numero. qui ordines etfi tres fuerunt, tamen Iouis & Mnemosynæ omnes filię dicuntur: atq; natæ sunt in Pierio monte, ut ait Zetz. hist. 90. chil. 6. Scribit Paus. in Bzoticis primos omnium Aloei filios tres Musas sanxisse eob religione oportere, Meletē, Mnemen, Aodē: mox Pierum Macedonem cum Thelpias venisset, instituisse ut novem Musæ his ipsis nominibus, quibus in hanc usque diem vocatæ sunt, colerentur: At Aristocles in libro de Choribus tertio filias novem Piero fuisse scribit, quas ille de nominibus Musarum appellaverit, ex quibus nati sunt illi, qui Musarum filii dicti sunt à Græcis. Mimnermus vero Cæli filias fuisse Musas credidit, Iove que fuisse antiquiores: cum aliæ etiam minores natæ Iove fuerint. Scriptum reliquit Euphranor in libro de Tibicinibus Euphenen nutricem fuisse Musarum. Alii Memnonis & Thespiæ filias putarunt. Fuerunt apud Thespientes Musarum Iudi, qui Musæ dicti sunt: in quibus proponebantur cantilenarum & harmoniæ præ-

mia

nia victoribus. Has Deas fuisse factorum conuulorum, quæ sunt per Iustrationes, & solennitates, & omnis lætitiæ præfides, significauit Orpheus ita in hymnis:

αἱ θεαὶ τὰ θεῖα πάντα διέτασσιν ὡς ποταμοὺς.

Rite viuis, quæ ostendistis conuiuia sacra.

Et alibi scriptum est:

οὐδ' ἔτι λήγονταί μιν ὁμοῖον βροτοῖς ἀγάσασθαι
κίθαρι. αἶσα μὲν γὰρ χοροῖς, θαλίη δ' ἱερὰ τεύχεα,
οὐ γὰρ αἶμα καὶ τ' ὄρχησται, καὶ κούριδες ἔργα.
Non iniquam Muses mortalia tempora vitæ
Quæ moderantur: eis chorus, & conuiuia lata
Sunt curæ, gratæque virum sunt nuptiæ, amores.

Eadem & carminum & musicæ inuentrices fuerunt, & totius sapientiæ moderatrices, sicuti testatur idem Orpheus.

καὶ ὅτε θεῶν σοφίης ἱερὰς οἰκίας ἔχοντες.

Temonem sacre topiæ hæc audite tenentes.

Plutarchus tamen in libello de Musica ex Heraclidæ sententia non Musis, sed variis hominibus carminum inuentionem concessit, qui primam citharæ inuentionem Amphioni Iouis & Antiopes filio, eiusque poetam tribuit: vtpote qui a patre doctus fuerit. Linumque ait Eupercensem primum lamentationes & fletus carmine edidisse, sicut hymnos Anthedonium Anthem, Philammonemque Delphi cum canticos de ortu Apollinis, & Dianæ, & Latonæ. Demetrius Byzantius lib. tertio poematis non Musis, aut Musarum filiis, sed ipsi Apollini harum rerum inuentionem tribuit: quippe quem dicat & tibiam, & citharam, & fidium cantus inuenisse, cuius rei adducit argumentum, quod inter Apollinis sacrificia hymni canebantur cum tibiis: cuius etiam signum in Delo fuit antiquitus illo habitu ut dextra arcum, sinistra Gratiarum teneret: cum Gratiarum alia tibia, alia lyram, alia fistulam ori Apollinis admovebat, ut ait Paul. Callimachus tamen in quodam epigrammate, non solum musas poeticam facultatem, sed omnia scriptorum disciplinarumque genera inuenisse scribit. sed quid vniqueque inuenerit, ita patefecit,

καλλιόπη σοφίης ἱερὰ δόξιν εὖ μιν αἰδομένη.

Κλειώ, καλλιχόρου κίθαρος μελωδία μολπήν.

Εὐτέρπη, τραγικῶς χοροῦ πολυμήλια φωνή.

Μελπομένη θύπτου σ: μελίσση βαρβ. τον ἱερ.

τερψιχόρη χαρίεσσα, πόρην τεχνήμονας αὐλοῦ.

ἁρμονίας ἀτάτατα τέρπειαν πολυτερείας εὐρεν.

Ἀρμόνιον τάσσει πολύμνια δωκέν αἰδομένη.

εὐρατὴν πάλαν ὅς τις ὑπὸ τῶν χορῶν αἶσαν.

καλλιόπη θεῶν βίοντι καὶ θεῶν καδύα.

Calliope reperit sapientes prouida cantus

Heroum. Clio citharam clarissima vocem

Mimorum Euterpe tragicis letata querelis

Melpomene dulcem mortalibus attulit ipsa

Barbiton. at suavis tibi tradita tibia fertur

Terpsichore. Diuumque Erato mox protulit hymnos.

Harmoniam cunctisque Polymnia cantibus addit.

Vranie cæli motus atque astra notauit.

Comica vita tibi est, moresque Thalia reperti.

Hæ Deæ magnam sunt in aduersitatibus solatium, & non leues illecebraz ad re honorificas: cum ab illegitimis voluptatibus, & ab omni libidine nos reuocent: ut ait Theocritus in Cyclope:

οὐδ' ἔτι

οὐδ' ἄν τι πῶν ἔρως περὶ κείθε' ἄρμακαρ ἄλλο
 Νίκη οὐτ' ἐγγύς ἔμοι δέκει. οὐδ' ἐπίπασον,
 ἢ τὰς τιμὴν κοῦφον δέ τι τοῦτο καὶ ἀδύ
 Γεῖσται ἀνθρώποις.
 Nulla magis flammæ medicina repellit amoris,
 Non quæ potatur, qua vnguntur vulnera, quam vis
 Picuidum. levis hæc & dulcis quippe medela
 Munere concessa est superum mortalibus ægris.

Harum munus fuit militum animos per carmina inflammare in bellum, harum
 20 viros bonos in calamitatibus consolari, harum præclara facinora & res gestas de
 cantare, ut eorum imitatione, ceteri mortales ad virtutem incitarentur, quippe
 cum illæ cantilenæ essent in antiquorum conviviis, ut patet in libello de Musica
 apud Plutarchum. Nam Homerus etiam convenire existimavit ut heroum ani-
 mi severis & decoris cantibus acuerentur, ut sæpius reuocatis in memoriam præ-
 claris virorum illustrium rebus gestis mox instructi & accensi cum hostibus dimi-
 carent. fuit enim cantorum & poetarum antiquorum institutum, ut se non solum
 moderatores animorum, sed etiam morum magistros cum suavitate profiteren-
 tur. nam Græcæ civitates liberis ab initio prima adolescentiæ rudimenta poeti-
 cæ tradiderunt, non illi quidem nudæ, nec spoliata omnino voluptate, sed castæ
 30 tamen, & moderata. Ex illa igitur musici cantus & lyæ & tibiæ modos do-
 centes se & ipso morum magistros atque emendatores profitebantur, quæ à Py-
 thagora, & à posteris deinde Pythagoricis audiebantur. Homerus propterea can-
 tores morum correctores appellavit, cum scripserit lib. 3. Odys. cantorem custo-
 dem & monitorem Clytemnestræ relictum fuisse ab Agamemno ne: qui mulie-
 rum laudes percurrere earum, quæ maritis absentibus temperanter & caste vixe-
 runt: desiderium quoddam honoris, & gloriæ, & probitatis in eius animo impres-
 sit postea dulcem faciens consuetudinem à malis cogitationibus abhorrentem
 illius animum confirmavit, neque prius illa potitus est Aegisthus, quam cantore
 obtruncavit. cantabantur autem ab antiquis vel philosophicæ vel astronomicæ
 35 cantilenæ in conviviis, cuiusmodi est apud Virgilium cantus Iopæ in convivio
 L. idonis: vel illustrium virorum præclara facinora ibidem cantabantur, quibus
 posteri ad illorum imitationem ad virtutem inflammarentur: ut est illud Home-
 ri in libro θ Odys.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσις καὶ ἰδὲ νύξ ἐξ ἔρον ἔντο,
 Μοῦσ' ἀρ' αἰδέσθην ἥκεν αἰδέμεναι κλέα ἀνδρῶν.
 Ut dapibus depulsa fames, vinoque refecti,
 Musa iubet canere hinc illustria facta virorum.

Sic etiam, ut est libro primo Iliad. cum præcones Agamemnoni ad tentorium
 Achillis aduentassent, illum cum cithara canentem illustrium virorum facinora
 40 inuenerunt, ut est in his:

Ἀλλὰ μάλ' εὐχομένη γαίης χεῖρ' ἐν οὐρανῷ
 ῥηιδίως πεπθεῖν μεγάλας φρένας οὐκ ἀίδαο.
 μυρμιδόνων δ' ἐπὶ τε κλισίας, καὶ νῆας ἐκείδω,
 τίς δ' εὖρον φρένα τέρατ' ἔμενον ὀρμηγυγί γε γῆ,
 καλὰ δ' αἰδέσθην, ἐπὶ δ' ἀστυρίοις ζυγὸς ἦεν.
 τίς δ' ἄρετ' ἐξ ἑτάρων πτόλιν ἡρώωνος ὀλέσας;
 τὰ δ' ὅγε θυμὸν ἐπέπεν αἰδέσθ' ἀρὰ κλέα ἀνδρῶν.
 Numina suppliciter Neptuni hi sancta precantur,
 Mentibus Acacidæ magni suadere loquendo,
 Myrmidonumque aduocant iuxta tentoria naues

Mulcen-

Mulcentem cithara hunc mentem inuenere sonora,
Pulchra, ex argento, cui clara manubria: & illam
Ceperat è spoliis vrbs diruta vt Heetionis.

Hac animum mulcens cantabat facta virorum.

Hæc erant illa ad virtutem & ad æmulationem incitantia, quæ in conuiuiis, in publicis conuentibus, & vel inter pocula ab antiquis cantoribus canebantur: res gloriose gesta: scilicet illustrium virorum, qui vel feliciter cum hostibus dimicassent, vel fortiter in bello pro patria cecidissent. canebantur aliquando cantilenæ ad mundi mirabilitatem pertinentes, & ad infinitam diuinæ mentis, summiq; opificis sapiētiam, aut ad aëtherum cognitionem: cuiusmodi sunt illa quæ 10 canuntur apud Apollonium lib. 1. Argonaut.

ἦ εἰδένδ' ὡς γὰρ καὶ οὐρανός, ἦ δὲ θάλασσα
τὸ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι μὴ συναρηρότα μορφή
Νεῖκος ἐξ ὅλοιο δ' ἐπὶ ῥέον ἀμφὶς ἦεν ἄε.
ἦ δ' ὡς ἐμπεδόν αἰὲν ἐν αἰθέρι τέκμαρ' ἔχουσιν
ἄστρα, σελήνη τε, καὶ ἥλιος κ' ἐλευβοί.
οὐρα δ' ὡς ἀνέτειλε, καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν καλὰ δόντες
αὐτῇσι νύμφησι καὶ ἑρπετὰ πάντ' ἐγένοντο.

ἦ εἰδένδ' ὡς πρῶτον ὁρίαν εὐρυγώνη τε
ἀνεάνις νιφόντος ἔχον κρατὸς οὐλύμπεο.
ὥς τε βῆ καὶ χερσὶν, ὃ μὲν κρόνον ἐκασθε τιμῆς
ἦ δὲ βῆ, ἐπείσεν δ' ἐπὶ κύμασιν ὠκεαίοιο.

Nanque canebat vti primum cælum, mare, terra,
Vna fuit facies: commistaque forma vicissim.
Singulaque vt fuerant mox cuncti jure dirempta.
Vt stellis cælum sedes firmissima, lunæ
Quæ ambages, folisque viæ, flexusque recurui.
Vt sunt cum Nymphis montes & flumina nata:
Serpentumque genus varium, & genus acre ferarum.
Vt prius Eurynomeque & Ophion semine nata
30 Oceani imperium tenere niualis Olympi.
Vtque hic vi imperii Saturno cessit honorem:
Illa Rheæ. hinc latuere maris sub fluctibus alcis.

Tanta denique fuit antiquorum cantorum modestia & temperantia, vt neque inter procos quidem Penelopes turpia aut lasciuia canerentur: quamuis essent iuuenes ad omnem libidinem, omnemque intemperantiam maxime propensi: sed canebatur apud hos reditus Græcorum in patriam laboriosus sane ac perdifficilis: sicut patet ex his:

τοῖσι δ' αἰεὶ δὲ αἰεὶ περικλυτὸς, οἷα σιωπῇ
Εἶατ' ἀκούοντες, ὃ δ' ἀχαιῶν νόσον ἀείδει
Λυγρόν, ὅν τε τρώας ἐπετείλατο παλλὰς Ἀθήνη.
Egregius cantor cantabat ibi, bique silentes
Audibant: reditum cantor cantabat Achium
Difficilem è Troia, quem Pallas præbuit illis.

Harum igitur cantilenarum, & cantorum, & poetarum præfides Musæ putabatur, quarum dux creditus est Apollo. Has tanta suauitate dixerunt esse sapientes, vt optimum creditæ sint remedium aduersus omnes voluptatum illecebras, sicut ait Theocritus in Pastoribus:

οὐτ' ἐὰρ ἐξ ἀπίνης γλυκερώτερον, οὐτ' ἐμελίσσαις
ἀνθεα, ὅσον ἐμὴν μῶσσαι φίλαι, οὐς γὰρ ὀρεῶσαι

γαθεύ-

γαθέωσιν τοῖς δ' οὐτι ποτὶ δαλίσσας κίρκας.
Non ita ver gratum est apibus, non lumina florum,
Vt mihi sunt Musæ, quos lætæ respiciunt hæ,
Lædere non possunt mox diræ pocula Circeæ.

Est autem Musarum vis prope admirabilis credita: quippe cum ob suavitatem orationis, rerumque & signætorum mirabilem varietatem, multa pro veris falsa persuadent: neque quidquam sit tam tenue & imbecillum quod poetarum peritorum artificium non mirifice extollat: cum præsertim ipsæ de seipsis dicant in Theogonia:

10 ἴδμεν· λευθεῖα πολλὰ λέγουν ἐτύμοισιν ὁμοῖα
ἴδμεν δ' εὖ τ' αἰ ἐθέλωμεν, ἀληθεῖα μυθήσασθαι.
Mentiri scimus permulta simillima veris.
Si libeat rursus, scimus quoque vera profari.

Fabulati sunt antiqui Musas grauitè ferentes, quod Venus amoris stimulos sibi iniunxisset, Adonim necasse eius amicum, cum aliæ aliorum mortalium desiderio captæ fuerunt. vt Calliope Ocagri, è quo peperit Orpheum & Cymotho-
nem: Terpsichorè è Stymone Rhesum suscepit, Clio Linum è Magnete, atque
aliæ ex aliis. Nam de laudibus venationis cantum periucundum canentes illum
hiantem & imbibentem cantum detinuerunt, donec Mars Adonidis rivalis in
20 apru verteretur, ipsumque Adonim percuteret: vel, vt alii magis placuit, in Ado-
nim aprum excitaret, à quo fuit ictus, tum ex Adonidis sanguine nata est anemo
na rubra, cum prius esset alba. cum Venus passis capillis ac nudis pedibus eo ac-
curreret rosa rubuit ob Veneris sanguinem, quia spina eius pedem grauitè pu-
pugisset. fuerunt tamen nonnulli, qui Musas semper castas fuisse dixerint, vt tes-
tatur Plato in eo epigrammate, quod est apud Diog. Laert.

30 Ἀ' κύπρις Μούσαισι, κοῦρσιν τὰν ἀφροδίταν
τιμᾶτ', ἢ τὸν ἔρον ἢ μὴν ἐροπλίσσεται.
Χ' αἰ μούσαι ποτὶ κύπριν ἄρει τὰς ὀμνύματα.
ἢ μὴ δ' οὐ πέταται τοῦτο τὸ παιδάριον.
Ad Musas Venus hæc: dabo Amori tela puellæ
In vos, vel Venerem præcipio colite.
Ad Venerem Musæ; Marti licet ista mineris.
Ad nos non didicit iste volare puer.

Fuerunt loca multa Musis consecrata, à quibus cognomina sortitæ sunt, vt Heliconiades ab Helicone monte, quem Otus & Ephialtes illis consecrarunt, & à Pie-
ria & Tympla & Libetra, Pierides, Pymplides, Libetrides, & Parnasides, & Pegasi-
des: quæ loca illis consecrata fuerunt à Thracibus Bæotizæ accolis, vt ait Strabo lib.
10. quia Thracæ præcæ musicæ operam dederunt, poeticamque harmoniam in-
uenerunt, quales fuerunt Ephorus, Orpheus, Thamyras, Musæus, & Eumolpus,
40 qui quod scire caneret, nomen obtinuit. fama est Acheloi filias cum Musis de
cantu ausas fuisse aliquando contendere, quare prædictum supplicium passæ sunt.
fuerunt etiam cygni Musarum aues nominati ob cantum, vt testatur Callima-
chus in hymno in Delum hoc pacto:

ἢ μὲν ἐφ' κύκνον δὲ θεοῦ μέλπορες αἰοιδεῖ
μυόνων πακτὰ δὲ κυκλώσαντο λιπόντες
ἐ βδομάμιν, περὶ δ' ἦλον ἐπήϊσαν δὲ λοχέην
μουσῶν ὅς τις αἰοιδότατοι πέτεται.
Hæc dixit, cygnique dei prædulce canentes
Mæzonium relinquunt Pædolum, terque quaterque
Mox circa Delum volitant, circaque puellam,

Musa-

Musarum volucres, aubus mage turba canora.

Fuerunt his coronæ etiam sacratæ è varijs floribus ac frondibus, & è palmis præsertim, quibus coronabantur ac plumis. ¶ Nec plura his fere de Musis tradita sunt ab antiquis, quæ nunc breuiter explicemus. Musas alii Mnemosynes & Iouis, alii Antiopæ & Iouis, alii Memnonis & Thespia: filias fuisse putarunt: quoniam Musæ sciētia, & optimus affectus animi ad illam imbibendam creditus est, qui non nisi diuinitus in nos influit, cum omne bonum datum sit de cælo descendens à patre luminum: conseruatur tamen & augetur memorię bonitate & exercitatione: quare & Iouis & memorię filias Musas dixerunt. Quid enim est aliud Mnemosyne, quàm Memoria? Antiopæ rursus exercitatio est vel potius emulatio, cum quis pro viribus contendit ne ab alio superetur canendi peritiā. Neque aliud est sanè Memnon quam memoria, aut Thespia quam diuinatio, & diuina cognitio. id apertius etiam declarant nomina illarum Musarum, quæ fuerunt ab Aloei filiabus cultæ: Melete scilicet exercitatio, Mneme memoria, Aode canus. Qui Musas cæli filias dixerunt, & Ioue antiquiores, in idem prope recidunt, nisi quod hi Iouem non mythice sed historice intelligunt. Harum Musarum nutricem fuisse Euphemen dixerunt, quoniam bonum nomen & gloria, & laus atque honor artes ac disciplinas alunt: neque vllus stimulus est hominibus acutior ac potentior quam gloria, ad impellendum ad res honorificas. Qui Musas tres tantum esse arbitrati sunt, crediderunt illas esse artes, per quas perueniretur ad sapientiæ cognitionem. Communior tamen fuit opinio quod Musæ essent sphaerarum animæ: Vrania scilicet stelliferi cæli, & eius sphaeræ, quæ vocatur aplanæ: Polymnia Saturni, Terpsichore Iouis, Clio Martis, Melpomene solis, Erato Veneris, Euterpe Mercurii, Thalia Lunæ: quæ sicuti magis accedunt à medio mundi, ita diuerlos tonos efficerent. Nam cum alię sphaeræ tardiores sint, aliæ velociores, alię medium inter hos motus fortiātur, eadem credita sunt sonorum esse differentia: ita vt ex velocissimo & ordinato colorum motu, contactuque potentissimo & varia & ingens efficeretur melodia, vt arbitrati sunt Pythagorici. Sūt igitur octo Musæ commemoratę, totidem sphaerarum toni, ex quibus redundat illa quæ nona addita est, Calliope: quasi bonum concentum dixerim. Hæc cū sint propinquæ primo corpori, quod mouetur: cui sedes Dei proxima creditur, dictæ sunt circa aram Iouis tripudiare, vt ait Hesiod. in his.

καὶ τὴν περὶ κλυτὰν λαοὶ δὲ ἀπὸς ἀπαλοῖσιν
ὄρχεσθαι, καὶ βαμὸν ἐπισθεντοσ χρόνους.

Hæ teneris pedibus vitrei nam tontis ad oras

Vsq̃ue choros ducunt Iouis omnipotentis ad aram.

Cum vero varia sint harum Musarum studia, varijs quoque delectationibus capiuntur animæ mortalium, quæ ex illis sphaeris vt senserunt Pythagorici, descenderunt. Nam qui è luna, cum magis Thaliæ naturæ sint obnoxii, comica lasciuia, & petulantia delectantur. Qui descenderunt è sphaera Saturni, vel è Polymnia, cum sicco sint ac frigido temperamento, multa pollent rerum præteritarum memoria: nam ingenia & corporum natura cum natura planetarum plerunque consentiunt, & idcirco alii alijs studiis delectantur. Pro planetarum aspectibus exempli gratia, si Mercurius sit forti bonoque aspectu eloquentiam & elegantiam præbet, & suauitatem orationis, & scientiam atque ingenium præsertim in rebus mathematicis. Idem cum Ioue, theologos & philosophos gignere putatur. idem si coniunctus sit cum felici Martis aspectu medicos facit peritos & fortunatos: at cum malo aspectu vel imperitos vel infelices vel etiā fures vt creditur, quod præcipue contingit vbi combustus dicitur à sole. Cum Venere poetas gignit & musicos, cum luna merca: res cautos & diligentes negotiatores. Cum Saturno, tri-

buit

buit scientiam ac peritiam vaticiniorum, estque non solum mutabilis cum natura illorum planetarum quibuscum commiscetur, sed etiam adauget eorum vires. nam quanto potentior aspectu illos respexerit, tanto felicior est illorum virtutibus augendis: quippe cum crescant minuanturque vires ceterorum planetarum huius malignitate vel beneficentia. Sed horum planetarum vires, ac varietatem studiorum ita expresserunt illa carmina.

Clio gesta canens transactis tempora reddit.
Melpomene tragico proclamat mæsta boatu.
Comica lasciuo gaudet sermone Thalia.
Dulciloquis calamos Euripe flatibus vrget.
Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris Heroica mandat.
Vræque cœli motus scrutatur & astra.
Signat cuncta manu, loquitur Polymnia gestu.
Mentis Apollinæ vis has mouet vndique Musas:
In medio recidens complectitur omnia Phæbus.

Nam scriptum reliquit etiam Zetz. hist. 90. chil. 6. nihil aliud esse Musas quam cognicionem, & animi vim illam quæ intelligit: cum Helicon Musarum locus à
10 vertendis foliis sit nominatus. Has igitur non harmoniæ solum musicæ vim habere arbitrati sunt antiqui, sed etiam componendorum morum, temperandorumque animorum ab immoderatis perturbationibus. Nam qui Musicæ & poetice facultatis studiosus sit, is fere libidinosus & inhumanus esse non solet: cum omnia vitia otium & inscientiam, at non disciplinarum studia, comitentur. In, de accidit vt musicam diuinam scientiam crediderit Pythagoras, vt ait Strabo lib. 10. Geogr. Cum crederent igitur antiqui omnes res humanas à mente diuina, & à corporibus cœlestibus, aliquo pacto gubernari, omnem cuiusque peritiæ præstantiam deorsum mitti tradiderunt à sole, & a cæteris planetis: cum se ipsa sine ope diuina vis humana debilis & imbecilla sit ad omne opus perficiendum: quare
30 Musæ sæpius ad ferendum opem vocantur à poetis. Illi, qui Musarum filii dicti sunt, ea fuerunt ingeniorum scientiæque præstantia, vt diuinitus è cœlo de- missi inter homines viderentur, cum nullum Veneris desiderium alioquin cadere possit in corpora cœlestia. At nunc de Dædalo dicamus.

De Dædalo,

Cap. XVI.

Dædalus, quem ingeniosum & præstantem virum fuisse vel nomen ipsum significat, nulla alia de causa fuit tot fabularum figmentis implicatus, vt
vix tandem ex illis euolare poruerit, nisi vt præclara exempla recte sapienterque
40 viuendi hominibus relinqueret. Hunc Eupalami siue Euphemi filium fuisse & Alcippæ testatur Zetz. hist. 19. primæ chil. At Pherecydes Dædalum Erechthei vi- ri Atheniensis, & Iphinoes filium fuisse scriptis, à quo etiam tribus Dædalidæ Athenis fuerunt vocati. nam Dædalus fuit è stirpe regia illorum, qui dicti sunt Metionidæ. At Pausanias illum fuisse Palamaonis filium scripsit in Bæoticis. Hic non magis ob artis præstantiam, quam ob errores & casuum varietatem celebri- tate nominis apud omnes gentes claruit. Dicitur solum vertisse, quia sororis sue Perdices filium Attalum, vel Acalum, vt alii malunt, vel Telen discipulum, at non vt quidam putarunt, filium Perdices, de tecto per inuidiam deiecit: id enim cum misisset, sciebat quibus legibus erat obnoxius, quare metu poenarum ad Mi- noem Cretæ Regem confugit, quem Endæus eius discipulus, patria Athenien- sis

sis secutus est ait tamen Paul. in Atticis Calum nominatum fuisse illum, ob cuius
 eadem Dædalus e patria pro fugerit. Est enim illud innatum præstantioribus
 ingenijs vt superiores, aut etiam pares æquo animo perferre non possint, cū m
 omnes maxime nitantur excellere. Hunc fabulantur ē Minerua architecturam &
 vniuersam artem ædificandi, lignaque formandi edoctum fuisse, quia cū in Cre-
 tam penetrasset & ipsi Regi, & filiabus Regis, ob insignia opera, quæ fecit, mirifi-
 ce gratus fuit. Hic labyrinthum ad formam illius Aegyptij labyrinthi extruxit,
 cum eius rationem tantum audiisset. Deinde Pasiphae factus etiam familiaris,
 cum illa ingenti tauri desiderio teneretur, illudque Dædalo aperuisset, (nam Ve-
 nus ob Solis odium, qui suum adulterium patefecit, in omnem Solis prolem se
 uiebat) Dædalus dicitur miro artificio ligneam vaccam excogitasse, in quam in-
 clusa Pasiphae cum tauro rem habuit. At enim re postea comperta capitalis frau-
 dis damnatus cum filio e vinculis elapsus, Inycum, quæ vrbs erat Siciliæ, ad Re-
 gem Cocalum amisso filio in itinere euasit. at eum cum Minos insequeretur na-
 ui, ad eam Siciliæ partem applicuit primum, vbi Minoam urbem postea vocatā
 condidit, de qua ita meminit Gregorius Gemistus in primo libro rerum Græca-
 rum, κατὰ λευκὴν τῆς Σικελίας ἐκείνην πόλιν. ἤντικτος μὲν μινος ἐκεῖνος ὁ
 πρῶτος βασιλεὺς, ὅστις Σικελίαν κατὰ δαίδαλον ζήτησιν ἀργυμίνος, κακῶς
 τοῦ Σικανῶν βασιλεὺς ἐπέβηθη. Navigauit ad eā primū Sicilię partē, vbi condita
 est Minoa, quam Minos ædificauit ille Rex Cretensium, quando Dædalum quę
 rens in Siciliam appulit, & vlusest perbenigno Regis Cocali hospitio. Hic cum
 a Minos repeteretur, neque eum Cocalus dedisset, bellum inter Minoem & Si-
 culos exarsit, vt ait Paul. in Achaicis. Cum in Siciliam venisset tanto fuit in hono-
 re apud omnes Siculos, vt nullius nomen omnino per id tempus neque in Sici-
 lia, neque in Italia magis esset celebre. Cum verò fugeret e Creta, fabulati sunt
 antiqui Dædalum sibi, & Icaro filio alas e cera excogitasse, vt ijs ex imperio Mi-
 nois, qui late terra marique imperabat, eo tempore euolarent. Sed cum Dædalus
 & Icaro & sibi alas humeris aptaret, multis verbis filium monuit ne vel sublimio-
 ra loca, vel mari nimis propinqua expeteret, sed mediam quandam regionis viā
 seruariet, seque volentem sequeretur, verum Icarus, quæ sunt adolescentum in-
 genia, parum ea refertē ratus, neglectisque vtilibus paternis, ac salubribus admo-
 nitionibus, captus suauitate volandi altiora loca expetiuit, quare alis nimio solis
 calore liquefactis in mare præceps decedit, quod ab eo fuit Icarium nominatum,
 vt ait Ouid. lib. 2. de arte

Icare clamabat, pennas aspexit in vndis;

Ossa tegit tellus, æquora nomen habent.

Andræas tamen Tenedius in nauigatione Propontidis Icarium mare non ab
 Icaro Dædali filio, sed ab vna Cycladum, quę Macris & Icarus dicebatur, nomi-
 natum fuisse scripsit. Habuit Dædalus vxorem Gortynidis filiam, e qua suscepit
 liberos Scyllidem, & Dipnum, vt ait Paul. in Corinthiacis, e quadā Cretēsi mu-
 liere præterea Iapygem, e Naucræ serua Icarum. Atque a Iapyge filio Dædali
 Iapygia dicta fuit, vt ait Strab. lib. 6. Cum ante Dædali tēpora sine manibus, vel
 pedibus, vel oculis statuz effingerentur ab antiquis, primus omnium mortaliū
 Dædalus deficientes partes suffecit, quare dictus est fecisse simulacra, quæ mo-
 uerentur, quod non etiam pedibus carerent, vt indicat Euriip. in Hecubal

εἴ μοι γέναιτο φθόγγος ἐν βραχίοις,
 καὶ χερσὶ, καὶ κόμῳ, καὶ ποδῶν βάσει,
 ἢ δαίδαλου τέχνης, ἢ θεῶν τῆρας.
 Si sit mihi vox, brachijs si robora;
 Si vel manibus, comisque, si in gressu pedum,

K k

Vel

Vel Dædali arte, vel Deum culuspium.

Sic Plato Comicus in decipiente:

τά δαίδαλα πάντα κινῶσθαι δοκῶν,
βλέπειτ' ἀγαλμαθ'.

Dicas moueri cuncta sane Dædala, &
Videre simulacra.

- Primus enim oculos formauit & crura ac manus fecit, cum antiquiores oculos clausos, demissasque manus, ac lateribus annexas confingerent. Alij dicunt primos Rhodios statuas fecisse, quæ, ut ait Aristarchus, vagarentur, atque prius essent rudēs
- 20 Dionysum apud Chios ligarum fuisse inquit Polemo. Non tamen ad perfectam & absolutam artem sculpsendarum statuarum ventum erat adhuc Dædali tempore, quippe cum scribat Pausanias in Corinthiacis Dædali opera rudia fuisse, neque aspectu decora, sed quæ tamen diuinitatem quandam præ se ferrent. Inter præclara Dædali opera sella cōpactilis numerata est, quæ in delubro Mineræ Poliadis apud Athenienses dicta: omnesque lignæ statux, Dædala dicebantur antiquitus. Erat & sollemnitas quædam, quæ Dædalea vocabatur, quæ hac de causa instituta fuisse fabulantur: Iuno autem quando Ioui irata de in t urbem peruenisset, quæ cum placare Iupiter conaretur, ad Cithæronem, qui Platænsibus imperabat, virum consilio & calliditate sanè præstantissimum peruenit. Tum Iupiter ejus monitu ligneum simulacrum fabricauit, quod
- 30 vestibus indutum super plaustrum collocauit, famamque in omnes dedit, quod esset Platæam Asopi filium ducturus. Id ubi sensit Iuno statim accurrit, manusque imagini iniicit, tum lacerata veste sensit se iucunde fuisse deceptam, quare facile cum Ioue in gratiam rediit. Ad huius rei memoriâ lignea imago, quæ Dædala vocabatur, septimo quoque anno plaustrum imponebatur, & cum pompa ad delubrum Iunonis vehébatur, ut scripsit Iulius Hydrarchus lib. 19 historiarum. Neque tamen ex quibusuis lignis illa imago efficiebatur, sed hoc ritu eligebatur ad illam lignum. Lucus fuit quidam in Bægia non procul ab Alalcomenis omnium maximus, & peræternus ibi quercus. ibant in eum lucum Platæenses, & elixarum carniū frustra exponebant, quibus præter cæteras aues maximè negotium fuit cum coruis, quos omni conatu arcere, & a carnibus expellere nitentur. Ex alijs vero volucribus obseruabant, quæ carnem arripuerit, super qua arbore cōscenderentque, licet ex alia materia Dædala cædere, nisi ex illa arbore quæ prima ita fuerit indicata. Fertur Dædalus apud Selinuntios spelum cam quandam tam misero artificio excogitasse, unde vapor quidam subtilis, tantæque amœnitatis exhalaret ut ex humanis corporibus sudorem cum quadam suauitate euocaret, unde corpora ægrotantia facile sanitati restituebantur. atque præclari postea artifices statuarum ex Attica Dædali officina, ac nobiles manarunt cōplures, inter quos non vltimum locum obtinuit Onatus Aegineta Myconis filius, ut ait Pausanias in rebus Eliacis, & Ageladas Argiuius, Damophon Sicyonius, Arcefilas Chius, Leocharis Sidonius, Alcámenes Cyprius, ut alios prætermittam. Nam quanta insignium opificum multitudo ipsæ fere temporibus floruerit, & quæ singulorum opera memorabilia extiterint, visum est non fore superuacuum atque iniucundum, si quanta fieri poterit breuitate recenseamus: siquidem una est ars pictura, quæ non valde dissentit a liberalibus vocatis disciplinis. Quis n. audeat ipsam picturam omnium bonarum artium alumnâ, & Simiam, ut ita dixerim naturam, ab illis disciplinis seiscingere: cum una hæc sit ars, quæ quasi tacita historia res gestas, & formas corporis, & colores multo diligentius imitetur, quam oratione exprimi possit, & ad posteros in manus tradat. Hæc ars omnium optimarum artium altitudo Græciæ familiaris ita plenas & animalia imitans superioribus temporibus naturam attigit, ubi cōsecuta fuit potentiorum studia, ut vel cum ipsa natura cōtendere ausa sit, cum omnem naturæ mirabilitatem in omnibus naturæ operibus mirifice exprimeret. illud cum Græci esset cognitum, merito fuit in cōsuetudine positum

tū vt prima adoleſcētum nobiliū rudimenta eſſent lineamēta corporū eſſingere, quæ cognitio auctore ac ſuaſore Pāphilo vnā cū liberalibꝫ artibꝫ, ā teneris imbibebat, ſeruis proſus incognita & interdicta. Nā proſectō tā fuit mirabilis in quibuſdā picturæ præſtātia, vt nō modo lineamēta corporis & figuras & colores expri-
 ret, verū etiā quantū quilibet vixiſſet aut victurus eſſet appareret phyſionomia, quod allecatus eſt in primis Apelles; & quod magis mirū videbat, cognoscebant in pictura oēs animorū motus expreſſi ab eodē artifice, cū populū Ach-niſem ſe-
 ciſſet ea forma, vt hæc in illo omnia cognoscerent. Enimvero niſi cū Phyſionomia
 cōſentiat pictura vel ſculptura, nō eſt magnopere vtilis exiſtimāda, quare totū ſe-
 re artifi- cū in capite præcipue fingēdo cōſumit, atq; quod reliquum eſt magna ex
 parte in extremis mēbris. Tunc, n. perfectā eſt cognitio figurarū, ſi appareat in cū
 phyſionomia cū rebꝫ geſtis cōſentire. ſignātem, ſux ſunt imagines ipſis artifi-
 cuſtodiā officinarū relinquēdæ, ſunt autē iſta & inſigniorū quorū iā pictorū no-
 mina, & præſtātiō illorū opera, quæ memorabilia viſa ſunt antiquis ſcriptoribꝫ.
 Androbij nobiliſſimi pictoris opus fuit præter cētera nobile exiſtimatū Danae
 pōrtata ā vētis per mare, quā piratæ tanq̃ ſtupidi apparebāt ad mirari. Deinde mi-
 rus Hercules in Oeta mōre ſuper pyra impositus, qui cū reliquiſſet q̃dquid habe-
 ret humanum, cum magna latitā, vt apparebat, ā Dijs in cælum excipiebatur.
 & Scyllis anchoras Perlicæ claſſis præcēdens, & Stratonice & Deianira.

Agacritus diſcipulus Phidia Mineruam fecit Itoniam, & Iouem non longe ā
 Coronea ex ære.

Ageladas Argiuius Iouē fecit Imperatorē apud Meſſenios, cuius etiā opus fuit
 Hercules ſpuer apud Achæos, & Iupiter puerili facie ex ære. deinde quatuor equi
 gnei, q̃ in Delphos ab Argiuijs p̃ cōcepto voto miſi fuerūt, & totidē Tarētinoiū.
 Alcámenes ſculptor fuit inſignis, qui Veneris ſimulacrum ſecit & Iunonis in
 via Phaleri, quæ deducebant Athenas, & Martis ac mati ſignum, & aliud mirabi-
 le Veneris in vrbiſ regione Noctis vocata. Bacchi item ſimulacrum in templo
 ex ebore & auro quod fuit iuxta theatrum. & Hecates ſignum Athenis e tribus
 corporibus ſimul iunctis, Epipyrgidiā vocatum. Aſculapii ſignum Mantinæ.
 apud Bæotos lapides Herculis ad formas coſoſorum ē lapide Pentelico.

Alciſtere quoque ſcēmina pinxit ſalutarem egregiū æſtimatum, quando non
 mares ſolum, ſed etiam ſcēminæ in arte pingendi claruerunt, nam & Ariſtarete
 Nearchi filiæ ac diſcipulæ perpulcher memoratur fuiſſe Aſculapius, & Lala Cy-
 zicena perpetua virgo ingenioſa fuit exprimendis penicillo mulieribus, cum mul-
 tas pinxerit, ac ſeipſam quaque egregie e ſpeculo effinxerit.

Alcmemius opus Thebanis Herculem & Mineruam fuit e lapide Pentelico ſpe-
 cie coſoſi.

Amphion Gnoſius Aceſtoris filius fecit Cyrenæis Battum in curru ſedentem,
 cum matre Cyrene auriga, ac Libye nympha, quæ Batto coronam imponat.

Anaxagoras itē Aegineta ſignū Iouis fecit in Olympia, & Herculem ex ære cū
 leone Nemæeo colluctantem, eumque ſuffocantem artiffimo complexu.

Antermus, Miciades, Malas communi opera aliam Dianam ſecerunt lapideā
 Laſijs, atq; aliam Chjis, quæ pro optica ratione intuitus ſeuera ac propē irata ap-
 parer templum ingred'entibus, ac exeuntibus iam placata & benigna, quorum
 & alia opera fuerunt e Pario lapide.

Antiphanes Argiuius Caſtores fecit in Delphis, cuius etiam opus fuit equus
 æreus, & Lucina parturienti aſſiſtens.

Antiphilus autem pictor fuit non ignobilis, qui multa egregia opera fecit, ſed
 omnium principatum tenuit puer in ignem curuatus inſtans, quo igne paulu-
 lum ſtatu excitato tota domus videbatur aliquantulum lumen accipere per no-

dem. pinxit & Satyrum cum pelle pantheræ.

Apelles quoque patria Cossus peritia & gloria artis pingendi nemine inferior, pinxit celeberrimam Venerem emergentem, cuius vultum tantum ac pectus expressit & Phrynes formosissimæ amicæ aspectu, quod ea talis videretur. Neptunallorum Cerealiurumque tempore in omnium Græcorum conspectu ad mare vestib. & comis solutis, fecit & eximiam Dianam, & in Epheso Alexandrum pinxit cum Iouis fulmine, & eundem triumphantem, & Bellum cum illo manibus reuinctis à tergo, & Castorem, Pollucem, Victorem, Iunonem & Clytem super equo properantem ad bellum, cui galeam puer porrigebat. & heroem nudum miri artificij ob expressas corporis partes, & equum in certamine, & Archelaum cum vxore & filia. Sed omnium eius operum præstantissimus creditus fuit Antigonus thoracatus super equo incedens. pinxit & Dianam ad Homeri carmina, & mensam celebrem mirò artificij excogitauit. atque cum Antigonus esset altero lumine orbatus, prior excogitauit rationem occultandi vitij, ut quod deesset corpori, picturæ deesse videretur: nam solam partem integram ostendit, aliam in vmbra conuersam occultauit. pinxit & quæ penicillo exprimi ferè non possunt fulgura & tonitrua, & Venerem Cois inchoauit tantum, sed opus mors illis inuidit. edidit volumina doctrinæ picturæ continentia, qui cognitus fuit Protogeni vel è tenuitate linæ in tabula, tantæ vero præstantiæ creditus est, ut soli liceret Alexandrum pingere, cum alijs esset vetitum.

Apollodorus patria Atheniensis qui floruit tertio post nonagesimam olympia de pictor fuit clarissimus, cuius miri artificij creditus est Ajax Iouis fulmine percussus, ac tantæ pulchritudinis, ut nihil tale ars pingendi habuerit præstantius ante illa tempora, cuius etiam pulcherrimus fuit sacerdos adorans.

Arcefilaus pinxit Leosthenem in Pirexo apud Athenienses, opus eximium creditum & eius filios præter cætera, qui Leosthenes Macedonas duobus prælijs viciis in Bæotia & Thermopylis.

Ardices patria Corinthius illud laudis iure sibi vendicat in arte pingendi, quod primus fuit cum Telephane Sicyonio, qui hanc artem exercuerit, qui lineis tantum figuras adumbrabant, nulloque utebantur colore, sed pro coloribus lineas interius spargebant: inde effectum est ut alij Corinthii, alij Sicyoni inuentum esse celsuerint pingere aut lineamenta inducere, verum cum hi artifices patrum naturam imitarentur ut adhuc rudet pingendo, necesse fuit nomina illorum picturis adscribi, quos exprimere pingendo fuissent conati. Quis enim nesciat nihil æque naturam imitari, quam colores si fuerint cum aptis convenientibusque lineamentis coniunctis? necesse est enim ut utrique ad exprimendam effigiem cōspirent, sin autem alterum horum defecerit, inanis propè est omnis labor artificij, quare plurimum sibi deesse statuarij fateantur oportet, qui sola delineamenta per marmora vel metalla possunt imitari. plurimum igitur se debere fateantur oportet pictores Periphranto Corinthio, qui primus omnium colorem excogitauit, qui testa trica colorare cepit alij tamen Philocli Aegyptio, alij Cleandi Corinthio inuentionem lineamentorum attribuerunt.

Ardalus egregia opera fecit duos Vulcanos, alterum in Delphis, alterum in templo Mineræ Poliadis ex ære: quo tempore vna cum pictoribus insignis statuariorum, & metalla in figuras hominum aut belluarum fundentium multitudine clauit. nam quamuis diuturniores sunt figuræ quæ funduntur aut exciduntur, quam quæ pinguntur, neque tam facile patiuntur tetaporum iniurias, eademque ratione membrorum siue analogiâ obtinere possunt, quam & pictura, tamen minus habent colores, quod maximum est naturæ ornamentum & indicium ad mores & ingenium cuiusque dignoscendum. fuerunt tamen quidam artifices qui pingent.

pingendo, fundendo, & excidendo suum ingenium expresserint.

Argeus enim qui Iouem effinxerat ex ære, idem insignem Apollinem fecit lignum, sicuti Attalus Atheniensis Herculem fecerat lapideum in Naxo, mox excidit Apollinem Lycium è ligno.

Aristides autem Thebanus tantæ præstantiæ fuit pictor, ut per colores non solum figuras exprimeret, sed etiam primus animorum motus imitatus sit, qui pinxit pugnam Alexandri Macedonis cum Persis opus sane celebre, & miræ pulchritudinis. Pinxit & Liberum patrem cum Ariadna, quæ tabula vendita est sex milibus, sestertiorum. mirifice apparuit animi perturbatio forminx in ea tabula, in qua capto quodam oppido puer ex primebatur se volutâs ac repens ad mammas matris è vulnere morientis, quæ videbatur sollicita de puero. pinxit & currentes quadrigas. & venatores cum præda. & senem cum lyra, qui apparebat puerum docere, atque ægre ferre tarditatem ingenij, & ægrum magnopere laudatum.

Aristocles Cydonitæ discipulus & filius Cæxæ pulcherrimum Ganymedem fecit ex ære apud Eleos, qui ab aquila ad Iouem portaretur, & Herculem pugnantem pro baltheo.

Aristomedo statuas fecit æreas complures in Delphis, ed Latonam præcipue præclaratam gestantem paruulum Phæbum, & quæ ducebat manu Dianam parua:

Aristonimus Aegineta Iouem fecit apud Eleos altera manu autem, altera fulmen gestantem æreum cum corona capiti imposita è varijs floribus.

Aristotolus Pausiæ filius memorabiles pinxit Periclem, Epaminondam, Medeam, Virtutem, populum Athenientem, Theleum.

Ascarus Ageladæ Sicyonij discipulus Iouem item fecit coronatum floribus apud Eleos ex ære, tulmenque dextra tenentem tanquam eiacularum. Fecit etiam Pana cum Cupidine colluctantem.

Asclepiodori vuum tantum opus memoria dignum fuisse percepimus, tabulam nimirum duodecim Deorum.

Athenio Maronites egregius pictor Glauconis Corinthij discipulus pinxit Atheniensibus mulieres sacra caniphoria celebrantes, hoc est canistros variorum florum plenos super capitibus ad templum Cereris gestantes. fecit item Achillem sub habitu muliebri occultatum, & ab Vlyssæ deprehensum. fecit & mirificam tabulam Agathonis cum equo.

Athenodorus Lacedæmonius Apollinē & Iouem fecit è marmore in Delphis.

Barycles Magnesium statuarium sellam fecit apud Spartanos Amyclei, & Minotaurum æreum, qui viuens trahi vincus à Theleo videretur. Sustinebant illam sellam à fronte duæ Grauæ, & à tergo duæ Horæ, cuius in lœua parte Typhon & hydra inerant, in dextra Tritones. Iupiter Taygeten, Neptunus Alcyonem portabant. inerat & Hercules pugna cum Cygno, & centaurorum apud. holum, & Persei facinus in Medusam, & Herculis cum Thurio gigante certamen, ac Tyndaricum huryro. Leucippi filiarum raptus. Mercurius Liberum patrem nuper natum in cælum portabat. Eleus Achillem Chironi alendum erudiendumque tradebat. Cephalus ob formam rapiebatur ab Aurora. Achilles pugnabat cum Memnone. Hercules. Diomedem obtruncabat, & Hydram, & cernem Plutonis rapiebat, Gerionis boues abigebat, Adonis filius in superiore margine trucidabat, leonē strangulabat, & mox pugnabat Oreo centauro, & cum Achilles luctabatur. Nessum ad Euenum amnem interficiebat. Harmoniæ celebrabantur nuptiæ Deorum donis. Me. cuius tres Deas deducebat ad iudicium. Iuno Io in vaccam versam intuebatur, Minervaque Vulcanum fugiebat. Bellerophon Lyciæ monstrum conficiebat, Calais & Zetes happy us à Phineo arcebant. Theleus & Pirithous Helenam rapiebant. Apollo & Diana iagitis Tityum conficiebant.

Kk 3 Ad-

Admetus aprum & leonem ad currum iungebat. cum multa inefficent praeerea
cui operi Gratia & Diana Leucophrynes signum est additum.

- Boethus Carthaginensis eximium Pusionem fecit nudum Inauratum apud
Eleos, qui erat ad pedes Veneris & marmore, cum Venus esset opus Cleonis Si-
cyonij. Nam permulti fuerunt artifices, qui ob vnum tantum opus egregium fue-
runt celebrati. ut Timotheus cum Aesculapij signum fecisset apud Trazzenios.
Theopompus Aegineta, qui taurum fecit ex aere in Delphis. Theocles Lacedaemo-
nius, qui quinque Hesperidas apud Eleos excidit. Polycles, qui fecit aereum her-
maphroditum Nicodamus Menalius, qui apud Eleos fudit Mineruam egide & galea
munitam. Médæus Pgonius, qui victoriâ fecit aream apud Eleos super pilâ. Hermior
Trazzenius, qui excidit Apollinem Pythium apud Samios. Hypatodorus, qui Mine-
uam in vrbe Aliphera. Iphicles, qui leonem ex aere effingens ob Aristogitonem. Le-
charis ob Iouem Polaxum aereum in arce Athenis. Callo Aegineta ob pue-
rum Mamerrinum aereum apud Eleos pulcherrimum, & Mineruam ligneam in
arce Trazzeniorum. Calyphon Samius ob aream Discordiam in templo Dianae
Ephesiae. Eleutherius ob Bacchum e pario lapide apud Athenienses in templo li-
beri patris iuxta theatrum. Euclypides Atheniensis ob Mercurium marmoreum apud
Pheneatas. Endæus Dardani discipulus ob Mineruam marmoream sedentem in
arce Athenarum. Dorychidas Lacedaemonius Dipæni discipulus ob Themiden.
marmoream apud Eleos. Epeus ob Venerem ligneam in aede Apollinis Lycij.
Endius ob Mineruam Alcam, quam fecit ex ebore.

Byaxis celebratus fuit ob Apollinem aereum & lunonem apud Pheneatas, qui
fecit Aesculapij quoque & Hygie signa apud Athenienses, in Iouis Poluxetæ cogno-
mento delubro, quous fuit sine tecto.

Bularchus is qui floruit olympiade decima sexta pinxit magno artificio Ma-
gnetum praetium, quae tabula tanti precij habita est, ut pari pondere auri sit repens.
Buthicus Myronis discipulus puerum in ignem inflantem fudit, & argonautas,
& aquilam gestantem Ganymedem, quem Iouis iussu capuerat. erat ita concin-
ne facta ut cum vnguibus non laderet. deinde Apollinem cum diademate.

- Calamidis Agrigentini insignia opera fuerunt apud t leos pueri aerei dexteras
tendentes, & signum victoriâ involuere ac sine alis Athenis. Aesculapius imber-
bis apud Corinthios ex auro & ebore, qui dextera fructum pineum tenebat, az-
læua sceptrum. fecit Athenis & aream leonem propter Pisistraticum, & The-
bis signum Ammonis. apud Tanagraeos Mercurium aereum arietem humero
gestantem, & Apollinem Alexicacum Atheniensibus, & Veneris signum aereum.
Callimachus caczorechnus aream quandam lucernam fecit, quae per annum
arderet, neque tamen in ea oleum consumebatur, quam deposuit Athenis in ar-
ce Mineruae: ac primus lapides terebrauit, fecit & lunonem desponsatam apud
Platzenies.

- Calyphon Samius in templo Dianae Ephesiae pugnam pinxit Troianorum ad
Graecorum naues: & in primis Discordiam vultu horrendo.

Canachus Sicyonius Apollinem fecit Phileum, & ceruam mirabili artificio.
Apollinem item Didymum Milesijs, & Ismenium Thebanis, & Venerem ex au-
ro atque ebore Corinthijs, cuius tamen opera fuerunt rigidiora, quam ut vera imitarent.

Cephalodorus ille qui floruit nonagesima olympiade Pacem fecit aream Athe-
niensibus, quae Plutem in sinu gestaret, & aram Iouis, & Mineruam in portu
Athenarum.

Cephalodorus & Xenophon fecerunt Arcadibus Dianae Sospitæ simulacrum e
lapide Pentelico.

Chaicollhenes Atheniensis mirabilis & ipse opifex fuit existimatus, quamuis
ficti.

actilia tantum effingeret, hoc est imagines & statuas è Creta, cuius etiam causa obmultam huiusmodi fictilium statuarum copiam locus Ceramicus nominatus fuit Athenis.

Chares Lindius colossum fecit solis apud Rhodios septuaginta vlnarum miræ pulchritudinis.

Chionis opus fuit eximium in Delphis Minerua & Diana marmoreæ.

Chirifophus Cretensis fecit è marmore Pario apud Tegeatas simulacrū Apollinis auratum.

Chryppus Solensis præterea & Zeno Mnasei filius, dicuntur fuisse omnium pictorum suæ ætatis pinxendis animalibus præstantissimi, quorum alter Herculem fecit leonem Nemeæum suffocantem, alter expressit aprum Calydoniū micrice penicillo, & Hesionem ceto expositam mæstam, & aues Symphalidas.

Cimon Cleoneus, qui in corticibus pingere consuevit, prior optimè membra distinxit, venasque in corporibus expressit, & sinus in vestibus ac rugas retulit. inuenit & catagrapha vocata despicientes, suspicientes, scilicet ac respicientes penicillo exprimere.

Cleon Sicyonius statuam fecit æream Dinolochi pueri, qui pueros omnes vicerat in olympicis certaminibus, quod opus fuit pulcherrimum iudicatum.

Critias Epicharmū aheneū fecit opus insigne, se in cursu armato hunc exerceat.

Ctesicles quoque, statuarius tantæ pulchritudinis, tantique artificij muliebrem statuam è Pario lapide fecit in Samo, ut eius amore incredibili captus sit Clisophus Selymbrianus, cum qua ubi propter frigus ac durtiem congregi non posset, eo usque cupiditatis accessit, ut carunculam quandam prætenderet, atque omni no concubuerit, vult Adæus Mycilenæus in libro de statuarijs.

Cyclopes etiam non ignobiles statuarij fuerunt, quippe quorum opus fuit leones marmorei Mycenarum portæ insidentes, & marmoreum caput Medusæ iuxta Cepheum amnem.

Dædali item multa opera fuerunt nobilia, inter quæ sella lecticaria compactilis in arce Athenarum, & Hercules Thebis apud Boæos. apud Lebadeses Trophonius & in Creta. lignea Minerua apud Gnossios. Olunte Britomartis. Venus lignea apud Delios. apud Corinthios signum ligneum Herculis nudum: rude illud quidem, sed tamen, ut aiunt, quod diuinum quiddam præ se ferret. apud Samios finxit ligneam Iunonem. erant autem hæc ligna, è quibus solis fere simulacra consueiebant antiquitus, cedrus, lorus, quercus, cyparillus, hederæ, cilicia, ebenus.

Dædalus Sicyonius cuius fuit filius, & discipulus Patrocles, Tropheum Eleis in Altirectum laborauit, quod partum fuit deuictis prælio Laconibus, qui etiam signa Pancratiastarum fecit, ut plerique artifices, quæ a nobis silentio inuoluuntur, cum res non sint visæ valde memoria dignæ.

Damæas Træzenius Dianam, Neptunum, ac Lylandrum fecit in Delphis.

Damophon Messenius insignia opera fecit è marmore Pentelico Lucinam faciem præ se ferentē, & signum Hygiæ & Aesculapij apud Achæos: apud Arcades Mercurium & Venerem ligneam, sed Veneris imi pedes, & os & manus sue: unt è lapide, & Cererem deatra gerentem faciem, quæ sinistra cistam admoueret Hera: Hera cistam & sceptrum genibus sustinebat, quæ omnia facta fuerant ex vno lapide apud Accacesios. Fecit idem matrem Deorum è lapide Pario, & Iouem olympium ex ebore, & apud Messenios Dianam Laphriam, & eandem Luciferam, ac fortunam marmoream.

Demetrius statuarius Mineruam vocatam musicam fecit ex ære, cuius in scuto dracones ita erant formari, ut ubi percuterentur sonū citharæ persimile emitteret.

Dinomenis opus fuit Io, & Callisto ænea in arce Athenarum, & Callisto Ly-

K k 4 cænis

caonis filii.

Dionysius Argivus egregius statuarius apud Eleos Orpheum fecit, & liberum patrem, & multos ex Herculis laborib. & equum eximium cum auriga assistentes.

Dipænus & Scyllis Cretenses Dædali discipuli fecerunt marmoreum Mineræ signum eximium in vrbe Cleone, & Castorem ac Pollucē apud Argivos ex ebe non cum equis, & Anaxim, Mnasinū, Ilairam, Phœben. hi primi fuerunt, qui apud Sicyonios exciderunt ē marmore, qui cum marmora quadam in Deos decidere expissent, ac postea inceptum opus deseruissent, fames & annonæ penuria Sicyoniorum regionem inuasit, tum reuocati ex oraculi responso finiuerunt Apollinem. Dianam, Herculem, Mineruam, Ianum, atque hi primi mortaliū in cædendo marmore claruerunt.

Dyllus & Amycleus itē communi opera fecerunt ex ære Iouis & Aeginæ simulacra egregia apud Delphos.

Echion quoque ille egregius pictor, qui floruit olympiade septima post centam miro artificio pinxit Liberum patrem, & tragædiam atque comædiam, & anum quæ Semiramii ex ancilla factæ reginæ lampadem præferret. nouæ nuptæ notabilis adesse verecundia apparebat.

Eleutherus Bacchi signum fecit Athenis ex ebore & auro.

Emilus Aeginetra Horas incidit apud Eleos sedētes in folijs, ad quarum pedes erant canistri varijs floribus ac fructibus referti.

Endæus Dædali discipulus sedentem fecit Mineruam ē marmore pario.

Endius Mineruā fecit Arcadibus ex ebore Aleā vocatā opus nobile.

Eubulides fecit Apollinem in Ceramico apud Athenienses.

Eumanus patria Atheniēsis prior omnium eorum, qui fuerunt ante suam ætatem, conatus est figuras coloribus exprimere, cū floruerit ante Cimonis Cleoneis tempora. Sed ut sunt omnia primum nascentia rudia & plane impolita, facile fuit illis, qui secuti sunt, eum superare. hic Dianam pinxit nuper natā matri oblite tricem, & eandem cum Apolline in vltionē matris Pythonem sagittis occidentē.

Euclidas statuarius eiusdē patriæ Cererē, & Venerē fecit, & Liberum patrē, &

Lucinam ē lapide Pentelico apud Achæos, & Iouem sedentem apud Aeginetas.

Euphranor autem Isthmii pictor fuit illis temporibus, quibus pictura iam plurimum ornamentorum acceperat, atque ad summum peruenierat, cuius opera fuerunt duodecim Dii, & Theseus, qui apparebat æquabilem administrationem ciuitatis præsentibus Atheniensibus concessisse. Præ se ferebat eadem picturam, quæ erat in porticu nauatam operam Lacedæmonijs ab Atheniensibus ad Mantineam, quod erat equestre prælium, in quo Grylli Atheniensis virtus enituit, & in Bæotio equitatu Thebanus Epaminondas præstabat. nam equites equitibus, & equi equis imminere apparebant. fuit eiūdem Euphranoris & tabula Ephesi, in qua Ulysses boue & equo iunctis seminare sal videbatur. fecit & Paridem, qui in eodem opere cognoscebatur iudex Dearum, & Hælenæ amator, & qui Achillem occidisset. fecit & bonam fortunam altera manu poculum, altera papaueram & Aristas gestantem. & Latonam nuper genitam, & alteram, quæ Apollinem ac Dianam sedentes super brachio gellaret. fecit & virtutem & formam colossi, mulieremque quandam ministrantem sacrificio.

Euthicrates Lyssippi filius Herculem fecit in Delphis & Alexandrum Macedonem venatorem ex ære.

Gitiadas Lacon tripodes quosdam fecit Dianæ, & æneam Mineruam apud Lacedæmonios, & multos Herculis labores, & Castores & Vulcanum matrem ē vinctul is eximentem, & Amphitriten, ac Neptunum cæteris suis operibus formam præstantes.

Hermon

Hermion excidit è ligno apud Trazenfos Castorum simulacra multa elegantia membrorum.

Hermogenes Cythorius fecit Apollinem Clarum æreum, & Venerem apud Corinthios, fecit & Neptunum æreum cū delphino sub pedibus aquam profundentem, vt ait Alcimus in libro de statuariis.

Hygieon Atheniensis vel, vt ait Adæus in lib. de statuariis, Crotoniastes, primus omnium mortalium marem à femina pingendo distinxit, cum ante illum figuræ ita pingerentur imperitæ vt neque à maribus scemine dignoscerentur, neq; vllam haberent aut oris aut membrorum elegantiam.

Hypatodorus Mineruam fecit apud Arcades è marmore cum ob magnitudinem: tum ob opificium spectatu dignam. 10

Irene forma Cratini pictoris filia egregiam pinxit in Eleusine vrbe puellâ, & Calypso iam verulam, & Theodorum eximium præstigiatores suæ ætatis.

Lapharis patria Philastus fecit Herculem apud Sicypnios, Apollinem apud Achzoz, Herculem item apud Corinthios ligneum in æde ipsius Herculis.

Learchus Rheginus Dipæni & Scillidis discipulus, vel vt alii maluerunt Dædali, fecit signum Iouis Chalcidæci ligneum eximium apud Lacedæmonios.

Leocharis fecit Eurydicen & Olympiadem ex auro & eboræ, & Apollinem cognomento Patroum.

Leocharis autem pictor fuit non ignobilis, qui opus fecit eximium Iouem in Piræeo in vltima porticu. 10

Loctus Parius Mineruâ finxit miræ pulchritudinis apud Athenienses, & Demosthenem exilio Calauræam secundo eiecctum morientem hausto veneno, & Pindarum, quia Athenienses carmine laudauisset.

Lycius Myronis filius pinxit in Alci apud Eleos cum Græcis barbaros in certamen congressuros, Agamemnonem cum Paride, Aeneam cum Diomede, Deiphobum cum Aiace Telamonio.

Lysonis opus fuit apud eosdem populos prope diuinum creditum.

Lyfippus Eleus Cupidinem fecit æreum Thespianis, & Pyrrhi simulachrū.

Lyfippus Sicyonius per multa præclara opera fecit, sed inter hæc Musas apud Athenienses, & Iouem æreum in æde Veneris, & Herculem apud Corinthios, ac 30 Iouem apud Argiuos multa laude digna, & Socratis æream statuam Athenis, quæ publico decreto erecta fuit in celeberrimo vrbis loco, vbi Athenienses penitentia facti accusatores ipsos Socratis mastrauissent vt ait Diog. Laertius in eius vita.

Lyfistratus & ipse Sicyonius huiusce Lyfippi frater non est silentio prætermittendus, quoniam primus omnium mortalium fuit, qui hominum figuras è gypso effinxerit, quod inuentum maxime fuit accommodatum ad vniuersum fundendi artificium, cum inde ars fusoria plurimum facilitatis acceperit.

Medon Lacedæmonius Mineruam fecit armatâ scuto & hasta & casside marmoream.

Menochares Pausæ discipulus pinxit Aesculapium, & eius filiam Hygiam & 40 Aeglen, & Pana, & Ocnum funem tenentem, quam asinus vorabat.

Menodorus statuarius Cupidinem fecit eximium Thespijs, & Callisto Athenis in arcæ.

Miconis Atheniensis pictoris opus fuit eximium Lapitharum & Cætaurorum pugna apud Athenienses in templo Thesei, atque illos qui in Colchidem nauigant in templo Castoris & in porticu Pæcile vocata, acies Atheniensium nimirum Theseo Duce cum Amazonibus congressuræ illius sunt opus, & Græci excidentibus Ilium, & reges ob nefarium Aiæcis cum Cassandra facinus congregati, & captiuarum mulierum agmen, & Cassandra, & qui aduersus Persas in Marathone pugna-

pugnauerunt. spectabatur par in utraque acie pugnante alacritas, ac barbari fugientes apparebant temere se in paludem trudentes ob metum. erant & Phœnices & barbarorum facta castra à Graecis, & Theseus à litore soluens, & Minerva ac Hercules.

Myronis Atheniensis fuit puer æreus in arce, & facinus Persel in Medusam, & spectantissimum opus in Helicone Liber pater erecto statu, præter Erechtheum, qui fuit Athenis, fecit hic idem ligneum Orpheum apud Aeginetas, & marmoreum Cupidinem, qui ex altera parte videbatur Hercules ex ære egregie fabrefactus, & æreum discobolum. Neque debet hoc mirum videri quod idem artifex in varia materia suum ingenium exercuerit, quoniam multi fuerunt ex antiquis, qui non minus pingendo, quam fundendo & incidendo excelluerunt. cum præsertim harum artium omnium una sit origo, una ratio, vnus finis. fecit æream vaccam apud Aeginetas, quæ præcipuam laudem artificij meruit, & Arcehlai atque Lichæ statuas, & Aristem liberipatris filium, & Iouem imperatorem spectatissimum, & Apollinem eximia pulchritudinis ex ære.

Musus Iouem æneum fecit apud Eleos in templo Iouis popularis, seu Læææ, quod fuit Corinthiorum donarium.

Mys non solum in argento cælando, sed etiam in cædendis ligneis imaginibus peritissimus cum summa omnium spectantium laude pugnam in arce sculpsit in chypeo Minervæ centaurorum & Lapitharum, quam Minervam Phidias fecerat ex ære.

Napcidiæ Argivæ opus fuit Hebes simulacrum in æde Iunonis in agro Mycenæo & apud Argivos Hecate ex ære.

Nicagora Sicyonia sculptrix Herculem fecit apud Corinthios in draconem versum, qui ex Epidaurio delatus fuit Corinthum multis bigis ob eximium pondus.

Nicestatius finxit Aesculapium & eius filiam Hygiam ex ære.

Nicearchus non ignobilis pictor multa præclara fecit, inter quæ principatum obtinuit Pan cum Cupidine colluctans, qui pares prope apparebat: & Cupido inter ac Venus inter Gratias, erat & Hercules ita mixtus, ut videretur pertusus infamix.

Nicias Atheniensis Nicomedi filius qui floruit olympiade duodecima post centesimam ita inuenit coloribus clarum & obscurum ac lucidum referre, ut eius picturæ non pictæ, sed consistere per se apparerent; tanta fuit in ijs exprimendis præstantia artificij. Narratur eius Bacchus mirabili fuisse artificio factus, & Io, & Andromeda, & Calypso eius fuerunt spectatu digna pinxit inferos Athenis ex Homeri carminibus, quod opus mirum creditum Necyam vocarunt, expressit post modo penicillo Hyacinthi pulchritudinem, & tauri Marathonij ferocitatem in porticu Stoa vocata, omnium vero pictorum maxime mirabilis fuit exprimendis animalibus, sed canibus in primis.

Nicodemus apud Eleos fecit Herculem puerili ætate, opus mirabile creditum.

Nicomachus Aristodemi filius multa & ipse fecit præclara, inter quæ ut eximia commemoratur, mater Deorum in throno sedens multa cum maiestate, circa quam florum fructuumque mirabilitas quædam pullulabat. Dij in eadem pictura altabant plerique eius voluntati obtemperaturi, ut videbantur. Proserpina item rapta à Plutone, quæ apparebat sub terram ingredi. Scylla marinum monstrum, Apollo & Diana, ac Rheæ super dorso leonis sedens.

Olympiathenes tres Musas incidit in Helicone, sicut Cephisodotus.

Omphalion pictor Nicias Nicomedi filij discipulus Aesculapium fecit mirabile apud Messenios, & Tritonem super delphini dorso per mare equitantem, & Iodalarium & Machzonem, & Hygiam Aesculapii filiam virginem formosam, incredibilis artificij creditam, quæ quandam præ se ferret in vultu lætitiæ.

Ona-

Onatas Aegineta Miconis filius signum Iouis incidit apud Eleos, & Hercule, quem dicunt Thafij, ex Attica Dædali officina inter nobiles artifices nulli secundus. eiusdem opus fuit Mercurius arietem sub alis portans galeatus, chlamideque indutus. hic ubi Cererem fecisset: higanthibus, quantum premii poposcit, tantum reportauit, hoc est decem magna talēra ut ait Aristodemus Abderites in libro secundo de statuarijs floruit eadem ætate, qua Hegias & Agelades clarissimi statuarum artifices.

Pamphilus Macedo Apellis & Melanthij magister arithmeticus & geometra non ignobilis, qui negabat artem pingendi aut sculpendi aut ceteras huiusmodi sine mathematicis posse scire tractari, fecit victoriam Phliunte Atheniensem, Vlystemque penicillo eximie expressit.

Panzemus Phidiaz frater miro artificio pinxit pugnam Marathoniam aduersus Perlas Athenis in porticu Pæcile vocata, quo vno opere nobilitatus fuisse, vel si nihil aliud fecisset, tanta erat eius pictarum formarum venustas, ut non pictæ figuræ, sed viui homines pugnare viderentur, cum quisque posset pugnares dignoscere. Idem Delphis templum nobilissimum Apollinis pinxit sine premio, quare ab Amphictyonibus fuit multis honoribus insignitus, & senatusconsultum ut publicus sumptus fieret in eius victum vbicumque mutaretur in agro suo, hic primus fuit qui os aperire & dentes ostendere picturas coegit, vulumque figuratum a prisca ruditate ad iucundiores aspectum perduxit.

Parrhasius Euenoris filius patria Ephesus prior fuisse dicitur qui proportionem inuenit in figuris, addiditque capillis venustatem, & faciei non prius visam elegantiam. est enim omnium maxime necessarium, ut rationes in vniuersa picturæ, sculpture, aliarumque consimilium artium facultate seruentur, neque solum propter venustatem, quæ visui iucundas figuras facit, sed etiam quia sic ad vnguem pro viribus naturam imitari conuenit, quæ semper in optime constitutis animalibus certam rationem membrorum seruare consuevit. ræclare igitur dicere solebat Pamphilus, geometriam & arithmeticam disciplinas esse picturæ pernecessarias, quoniam omnis proportio diligentior in numeris, deinde in aliis magnitudinibus consideratur, eius rei præclarum est indicium, quod si quis caput à capillis ad mentum, vel digitum vel manum vel pedem corporis permenus fuerit, poterit magnitudinem totius corporis, & singulorum membrorum reperire. huius Parrhasii eximia opera fuerunt Meleager Rhodius, & Hercules ac Perseus cum Plutonis galea & talatibus Mercurij volans. duæ præterea figuræ loricis armatorum, quarum altera currens in bello sudare, altera iam defessa positus armis anhelare videbatur. Iuerunt eiusdem duæ tabulæ eximie, in quarum altera Achilles erat pictus & Agamemnon & Vlysses, in altera Castor & Pollux & Aeneas. pinxit hic in arce Athenarum in templo Mineræ pugnam Cætaurorum eximie, & post hanc celebres illas vuas, quibus dicipiebantur volucres, quamvis velamenti artificii victoriam concessit, pinxit & nutricem Cressam cum infante in manibus, & liberum parvum astante virtute, & sacerdotem cum puero habente acerram & coronam.

Pasiteles autem plastæ cum in pictura, sculptura, & calatura excelluerit, plasticen tamen omnium harum matrem appellauit.

Paulias egregius pictor patria Sicyonius inter cætera eximia Cupidinem fecit, qui abiecto arcu & sagittis lyram tenebat apud Argiuos. & Glyceram coronas è floribus facientem, bibentemque à phiala vitæa Ebrietatem.

Phidias nobilis statuarius non minus fundendo, quam etiam sculpendo valuit, quis fuit prius pictor, floruitque olympiade nonagesima: huius opera multa fuisse mirabilia traduntur, atque inter cætera mater Deorum apud Athenienses, & Venus è Pario lapide. fuit Apollo eius opus æreus in arce nominatus Parnopius, &

- & Minerva ibidem ex ære, cuius in clypeo formam sibi similem insculpsit, cum inscribere non esset licitum. fecit aliam Mineruam vocatam Lemniam præstantissimam adiutorem Colote, & Nemefim cum corona in ceruos incisa, & victoriæ signum, quæ læva fraxinum, dextra phialam gestabat, cui operi suum nomen inscriptum, quæ fuit in arce Athenarum ut ait Hippasius in lib. 2. de statuariis. eius fuit & aenea Leda, & alia lignea Minerva Arca cognomēto, cuius manus summæ è Pætelico lapide, & pedes erāt apud Plataeas. fecit & Iouē Eleis ex ebore & Venerē ex auro & ebore, quæ altero pede testudinem premebat. in arce Eliidis Mineruā item ex auro & ebore, cuius cassidi gallus infidebat, & aliam rursus Pellenensibus: fecit in templo Olympico Iouem insignem ex ebore, & amazonē quandam Ephesiis æream in templo Dianæ, & duas Mineruas. & Venerem è pario lapide Athenis, & Mercurium Pronaum apud Plataenses e marmore.
- Phileseus Eretrienfis fecit apud Eleos binas boues æreas eximii operis.
- Philoxenus Eretrieus prælium Alexandri cum Dario pinxit, & lasciuiam, in qua tres Sileni comessabantur.
- Pisias fecit Apollinem Athenis & Iouem consiliarium e marmore in curia quingentorum.
- Polyeletus Argiuis statuarius suum ingenium & ipse in diuersa materia exerceuit. eius opera memoratu digna fuerunt iuuenis strenuus apparens hastam tenere, qui fuit inde Doryphorus nominatus. & pueri taxillis ludētes. & Venus eximia apud Spartanos. & Iuno ex auro & ebore sedens in folio cum corona capiti imposita in agro Mycæneo in templo ipsius Iunonis, cui assistebat Gratia & Horæ atque altera manu malum punicum, altera sceptrum tenebat, cui cuculus infidebat. & Iupiter apud Arginos è candido marmore. & area statua fratris sui, atque area Hecate. Illud tamen non est silentio præmittendum quod non sculptebantur ex auro vel argento vel ebore nisi magni Dicum plebeij è quauis materia fierent antiquitus. erant Dij magni magnarum gentium crediti hi; Iupiter, Neptunus, Mars, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Iuno, Vesta, Ceres, Venus, Diana, Minerva. nam alijs fiebant è ligno simulacra, vel fœcilia. fecit Apollinem hic & Dianam & Latonam in vertice Orthiæ montis è candido marmore, cuius opus
- 30 fuit Liberi patris signum apud Megalopolitanos corhurnati, quod læua thyrsū, dextera poculum tenebat, infidebatque aquila super thyrsū. omnium vero suorum operum laudatissimus fuit regulus artis vocatus, qui erat quasi lex illarum proportionum, quæ sint seruandæ cæteris artificibus in omni ratione figurarum. fecit & duo signa ærea non maxima, sed eximia tamen venustatis ac virginali habitu & vestitu, quæ sacra quædam de more virginum Atheniensium capitibus imposita sustinerent, vocabanturque Caniphoræ.
- Polygnotus Thasius Miconis filius pinxit in Delphis Nestorem pileo rectum & hastam tenentem: atque penicillo mirifice expresseit bellum Troianum, & Charontem grandem natu. & vectos in cymba parum clara specie. & Epēum muros
- 40 Troiæ solo æquantem. & Neoptolemum cadentem Troianos. fecit Cerberum opus sane horrendum, & Ocnū cum asello vorante funem. fuit Ocnus vir ignauus cuius vxor absumebat quidquid ille acquirebat: apud Athenienses in Dioscororum templo Castoris & Pollucis res gestas. Diomedem sagittas portatē Philoctetæ. Vlysses surripens Palladiū eius opus fuit, & Orestes obruncans auxiliares Aegylthi apud arcem Atheniensium. & Alcibiades cum monumentis equestris victoriæ ad Nemeam. & Vlysses apud Plataeas patrata iam procorum cædē. ferunt quidam hunc fuisse primum, at non Panæm, qui os aperire & dentes ostendere figuras docuerit, vultusque mutationes variauerit, quo inuento plurimum accessit ornamenti vniuersæ arti pingendi. fuerunt tamen qui dixerint
- ad

ad ætatem vsque Polygnoti & Zeuxis & Timantis non fuisse inuentos colores plures quatuor.

Praxias Atheniensis calamidis Agrigenti discipulus elaborauit Dianæ, Latonæ Apollinis, Musarum, liberi patris, Thyadum, solis occidentis ora in Delphis: quo mortuo reliqua Androsthenes & ipse Atheniensis absoluit discipulus Eucami. Nā Phryne, cuius insigni amore captus erat Praxiteles, facta sibi optione virum mallet eligendi huiusce vel statuæ vel Saryri in tripodibus, hanc elegit, & in Thespijs deposuit, atque cum multi artifices in omnibus se exercuerint pingendis aut fundendis aut excidendis, tamen non omnes in omnibus excelluerunt, sed in quibusdam præcipuè fuit enim Phidias exprimendis Dijs, quàm hominibus magis accommodatus. Nicias canibus, Praxiteles equis excelluit.

Praxiteles nulli prope omnium artificum, qui sua tēpestare floruerunt, vel etiā posteris ignotum. Iapum Proserpinæ & Bbieratem fecit æream, & Cerem ac Proserpinam in primo vrbis ingressu è Phalero apud Athenienses, & Saryrum præterea, quo maxime gloriabatur, in via, quæ vocabatur Tripodes, in templo liberi patris è lapide Pario, & Cupidinem ibidem non minoris admirationis. Armodiū præterea & Aristogitonem tyrannum occidentes, & duodecim Deos. Suadelam Latonamque cum filiis ad portam Nymphidas appellatam & Dianam & Apollinem & Neptunum, aliam Latonam Argini adolescentem lacertam arcu percussurum apud Athenienses. Cererem & filiam & Iacelum faciem præferentem, apud Thespienses in Gnido Venerem è Pario lapide subridentem risu simulato ut ait Lucianus in Amoris, cum qua rem habuit Macareus Perinthus, quod in Samo aiunt contigisse, vbi ea scripta sunt etiā de Clisopho Selymbriano ab Adeo Mitylenæo in libro de statuarijs, apud Anticyrenses Dianam fecit dextera facie gestantem cum phætrea pendente ex humero, cui canis à læua & ipse æreus astitabat, fecit & Phrynes statuam ex auro super columna lapidis Pételici, ut ait Alceas in secundo libro de positorum in Delphis, apud Eleos Mercurius eius opus fuit Bacchum infantem gestans, apud quos fecit etiam communem operam cū Cleone Sicyonio Venerem ex ære mirabili artificio, fuit Cleon discipulus eius Antiphonis qui didicerat à Polycleto discipulo Polycleti Argiui, fecit Athenis signum Dianæ Brauronis, & consultricis Deæ simulacrum & Thyadas & Caryatidas, & Mantineam Iunonem sedentem in solio, cui Hebe & Minerva assistebant, apud Platæenses Iunonem adultam, & Rheam saxum fascijs inuolutum pro puero ad Saturnum deferentem, apud Platæenses Iunonem è Pontelico lapide, vbi Callimachus aliam fecit, apud Thespienses Venerem pulcherrimā de Phryne inauratam, aliam Phrynem è marmore, apud Athenienses Bellonam fecit, Triptolemū, & bonam fortunam, & cupidinem marmoreum depromptum è Glycerio, quæ formosissima fuit amica non minus quam Phryne, aut Thais, aut Leontium, aut Hippe, aut quæuis nobilis antiquarum amicarum.

Protogenes patria Caunius nobilissimus fuit pictor, qui cum multa eximia opera fecisset, principatum tamen Ialysio illi celebri tribuere solitus est, in quonondum perfecto septem annos Rhodi pingendo absumpsit, & cani illi pulcherrimo anhelanti, cuius in exprimenda spuma ex ore manante diutius laborauit, expressit penicello Marsyam victum & exanimum prope propter marem, & Nioben spectantem filiorum cadem, quam ex ipso vultu licebat cognoscere prope stupidam factam, tantæ fuit estimationis, ut cum Demetrius urbem Rhodon capere posset ex ea parte quæ erat Ialysus ignis opera, maluerit vrbis pacem, quam Ialysum igni deuastare, pinxit Saryrum eximium incumbentem columnæ cum totturnice columnæ insidente vineæ prorsus simili, & Paralum, Lemionida, cydippen, Tlepoletum, Antigonom, matrem Aristotelis, fecit etiam signa

ex ære pinxit & latores legum Atheniensibus.

Pythagoras Parius Gratiarum venustissimis faciebus pinxit apud Pergamenos, opus insignis.

Pythagoras Rheginus primus omnium ære expressit venas, nervos, capillos, & alia complura, idque multo artificio sius totum fecit inuentum, quam fuerat ante suam ætatem, qui fecit etiam præter cætera multa pancratiastarum simulacra, qui artem didicit à Clearcho Rhegino, qui ab Eucherio Cointhio quia Syadraj & Charta Spartanis.

Pythodorus Thebanus Iunonem fecit ex ære Coronæ Sirenas manu præferentem.

10

Rhæcus ac Theodorus Samij primi fuerunt, qui Plasticæ artis artificium in Samo iuenerunt. fecit & alia signa in Dianæ Ephesiæ templo, & sceminam quam Ephesij Noctem appellabant perobscuram.

Scopas Parius Venerem popularem ex ære fecit in Elide capro insidentem, & multa alia signa in varijs locis, sed præsertim in Ionia & Caria. fecit apud Athenienses, amorem, cupidinem, appetentiam. apud Corinthios Herculem & Hecaten signa marmorea. fecit Venerem è marmore, quæ noctu ridere videretur ob voluptates venereas, ac furta nocturna, & Phaethontem, & Vestam sedentem cū duabus ministris, & Theridem cum Achille ac nymphis quæ insiderent delphinis Tritonibus, & Phorcio. fecit Gnidij Bacchum & Minervam. Arcadibus Aesculapium impuberem. & Hygiam è Pentelico marmore. & Platæensibus marmoream Minervam Pronaum.

20

Simonis pictoris Aeginetæ opus fuit apud Eleos equus & assisens auriga, & labores Herculis.

Socrates Sophronisci filius incidit apud Athenienses è marmore in vestibulo arcis Gratiarum & Mercurium. pinxit etiam Hygiam filiam Aesculapij, & Aeglen. Panacea quoque & Iaso & piger spartum torquens, quod asinus rodebat, erant eius picturæ.

Strongylion parum erat aptus exprimendis in marmore humanis corporibus, cum boues & equos optime exprimeret. solam Dianam sospitam fecit. Athenis tolerabilem.

30

Taxeus & Angelio magistri Callonis, ac Scillidis & Dipzani discipuli simulacrum fecerunt marmoreum eximium in Delo Apollinis Delij.

Tauriscus non ignobilis pictor præter alia egregia pinxit discobolum, in quo & musculi in dorso & vis brachij, & omnis habitus corporis totis vi ibi in altum iacere conantis mirifice apparebat. & Paniscum, & Clytemnestam, & Polynicem repetentem regnum, & Capaneum.

Teletas & Ariston communi opera fecerunt apud Eleos æreum Iouis colossum duo de viginti pedum, opus eximium creditum.

40

Theodorus Samius mirabilis fuit in arte sua, siquidem ferrum fundere ac signa facere ex eo primus inuenit, non tamen multos æmulos habuit propter difficultatem metalli, quod non potuit sequentibus temporibus in statuas comode fundi, quare necesse fuit ab illo fuisse aliquo ignoto medicamento purificatum.

Theocosmus ciuis Atheniensis Iouem fecit adiutorem Phidia è marmore, cuius capiti Horæ & Parcæ infidebant, cuius os ex auro & ebore constabat, reliquæ gypso & sicili materia.

Theopompus Aegineta Taurum ex ære in signum fecit Corcyrae.

Trasymedes Parius Arignoti filius Aesculapium insignem fecit ex auro & ebore sedentem tenentemq; scipionem, qui altera manu caput premeret draconis caudæ ad pedes decumbente.

Thime-

Thimeneus Musæum pinxit penicillo in arce Athenarum, qui Boreæ dono volare apparebat, & palæstricem, & puerum hydrias portantem.

Thylarus & Orethus & eorum filii apud Eleos signū illud Iouis fecerunt, quod fuit postea in Olympiam deportatum.

Thymilus Amorem fecit libero patri assistentem apud Athenienses e marmore candido in via Tripodibus, & Satyrum puerum poculum porrigentem.

Timanthes Iphigeniam altari assistantem pinxit, multosque mæstos circa illā, sed omnes reliquos mærore superare Menelaus patruus videbatur. cum verò patris dolorem se non posse penicillo exprimere arbitraretur eximius artifex, quoddam quiddam posset in patruo expressisset, velamento vestis paternum os occultauit. pinxit idem I'olyphemum cum satyris in parua tabula. & iudicium armorum in Aiace, qua tabula iudicatus est superasse Parrhasiū Sami. fecit Cyclopem dormientem, & ad ostendendam magnitudinem Satyros qui thyrsos eius pollicem metirentur.

Timocles & Timarchidas Athenienses fecerunt Aesculapium marmoreum imberbem Elateæ.

Timomachus Byzantius eximius pictor præter Arionem a delphinis vestum ciatham pulsantem, fecit Aiacem & Medeam & Orestem & Iphigeniam in Tauris, quæ vultu mæsto ac pudibundo astans aræ vestes componeret vt caderet decor: fecit & Gorgonem, in qua ars præcipue enituit. fecit & Athenienses sedentes, & alios concionantes & præstantissimum opus fuit Gorgon.

Tisagoras conscius artificij Theodori Samii, vt apparuit, fecit apud Delphos e ferro Herculem pugnantem cum hydra, & alia signa ferrea multa laudabilia, quamuis ars esset difficillima. fecit Pergami alterum caput ferreum leonis, alterum apri.

Xenocriti & Eubij Thebanorum opus fuit Hercules Promachus e candido lapide apud Beotos.

Xenophilus æsculapium fecit apud Argiuos e candido lapide, cui Strato adiunxit bonam valetudinem. & Neptunum apud Anticyrenses ea forma vt manu femori ad mota altero pede supra delphinum ascenderet, altera gestaret tridentem.

Xenophon Atheniensis fortunæ signum fecit ferentis Plutum, quod opus cū imperfectum reliquens decessisset Callisthonicus Thebanus cuius os & manus & quædam alia sufficit.

Zeuxis Heracleota pictor clarissimus tam amplas diuitias per suam artem sibi comparauit, vt ausus sit vestem aureis literis nomen suum continentem gestare ad ludos Olympicos. huiusce mirum opus fuit Penelopes pictura, quam ita pinxit, vt præter eximiam pulchritudinem, studium etiam continentis & pudicitis, atq; omnes mores, qui in honestissima matrona esse solent referrentur in ea pictura, & quasi elucerent. pinxit Marfyam ligatā, & vuas, ad quas aues aduolabant cum puero illas gillante. fecit Argentinis Herculem vtraque manu angues suffocantem præsentibus Amphitryone & Alcmena, in qua pictura metus quidam exprimebatur parentum. Pinxit Iouem in throno cum eximia quadam maiestate Deijs cæteris assistentibus. & opus Helenam vocatum, quod è quinque præstantissimis virginibus delectis Crotoniatarum confecit, observatis partibus, quæ visæ sunt præstantiores in singulis. Pinxit Atalantam & Pania postorum Deum, quem largitus est postmodum Archelao, nam post parvas insignes opes, quia censeret sua opera condigno precio emi non posse, cæpit ea elargiri. pinxit Athenis in templo veneris pulcherrimum cupidem rosas coronatum, & egregiū centaurum, & ne memorandis artificibus aut illorum operibus tempus absumā, quæ

quæ possent magnum volumen implere, multi alii pictores & statuarii fuerunt præter prædictos, inter quos celebres erant.

Alypus Corcyraeus. Andreas Argivus. Andreas Tenedius. Asterio Atheniensis. Antiphilus Nazius. Antiphilus Corinthius. Calicles Megarensis. Calythus Crotoniata. Cantarus Sicyonius. Cherilus Olynthius. Chrysothemis Cyprius. Cleeta Smyrneus. Cleon Arcadius. Dædalus Corinthius. Detondas Cephalenius. Dontas Lacedæmonius. Dionysiodes Melchius. Daippus Megarensis. Eutellidas Argivus. Eurychus Chius. Glaucias Aegineta. Gratianus Spartanus. Hippasus Eleus. Hermocrates Samius. Lysippus Chius. Lysus Macedo. Megacles Messenius. Micon Syracusanus. Nicodemus Zacynthius. Nicodemus Aegineta. Naucydes Syrynæus. Olympus Cocus. Philotimus Aegineta. Panthias Chius. Patrocles Sicyonius. Patrocles Crotoniata. Panthias. Prothæus Arcas. Ictolychus Corcyraeus. Tyrilampes Sicyonius. Pyrilampes Messenius. Polichus Aegineta. Prochus Aegineta. Polyclus Atheniensis. Polydamas Scotusensis. Silanto Atheniensis. Somis Abderita. Stadius Atheniensis. Soidas Naupactius. Sthenis Olynthius. Stomius Megarensis. Tisander Macedo. Theomnestus Sardianus. Theocles Crotoniata. Theocolmus Liparensis. Habuit filium Dædalus Iapygem, à quo dicta est Iapygia: & urbs Lycæ vocata est Dædala, è Dædalo ibi postea sepulto. primus fuit Dædalus qui alicuiam perpendicularum, & glutinum, litho collam, ac terebram invenit atque cum Talus eius discipulus rotam figlinam prior ex cogitasset & ferram ad asperitatem male serpentina, quæ parum lapidem corrodisset & ferrum, invidens Dædalus ne gloriam magistri suffocaret, eum per dolum interemit. sed satis de his artificibus, nunc ad ea quæ fabulose de Dædalo dicta sunt accedamus, illa perquirentes. ¶ Hæc ferè illa sunt omnia, quæ de Dædalo celebrata sunt, quorum sententiam nunc perquiramus. Quod artifex ingeniosus fuerit Dædalus, sororisque filium Attalum, vel Telen, vel Calum, qui figuli rotam & ferram ad imitationem denisum serpentis, quæ parvulam tabellam corroderat, invenit, intere merit, eaque de causa solum verterit, & in Cretam progerit, ubi familiaris Minois & Pasiphaes factus sit, historicè quidem, at non fabulosè narratum est. Quod etiam Pasiphae cum tauro congressa sit, illud historicè dictum est, ut explicavimus, atque cum adulterij non solum conscius, sed etiam adiutor Dædalus fuisset, quod fuit a Minoe in vincula coniectus una cum filio Icaro. Hi carceribus reclusi parvas nauculas nacti, cum nonnullis, qui odio habebant nimis severam Minois administrationem, velis in ventose explicatis, remorumque utrinque valide impellentium beneficio, fugam arripuerunt; Dædalusque in Siciliam pervenit, at Icarus ob imperitiam Naucleri in scopulum impegit, & naufragium fecit, ac periit. Dictus est autem Dædalus alas excogitasse, qui cum illum classis Minois insequeretur, ipse primus velificationem invenit, ac ventum secundum in puppim natus Minois classem antevertit, quæ remis tantum utebatur, ut ait Paul. in Bæoticis. Arbitrari sunt nonnulli præterea dictam fuisse Pasiphaen in amorem tauri incidisse, quia cum ex Dædalo de tauro inter astra collocato, deque universa re astronomica audiisset, in astronomiæ amorem incidit, ut ait Lucianus in dialogo de Astrologia. cur verò Minos postea illum insecutus sit, aliam afferunt rationem. Atque hæc quidem historicè a diversis scriptoribus de Dædalo memoratur. ¶ Nunc quod ad mores pertinet, consideremus. omnium malorum, omniumque calamitatum sane fundamentum est iniustitia, nam quia Calum Dædalus e turri per invidiam præcipitatur in multos labores & ipse incidit, qui neque Regiam quidem amicitiam firmam esse aut tutam sceleratis hominibus expertus est. Quæ potest enim esse ingeni præstantia, quæ non miserrima

rima sit, cum fuerit cum improbitate & turpitudine cōiuncta: cum igitur ad summa contendere Dædalus, summorumque hominum amicitias expeteret, illud ipse expertus est, quod filio persuadere conabatur, mediocritatem tutius exoptari: cum summæ cuiusq; fortunæ vel summa scelera, vel summæ calamitates soleant esse cōiunctæ. Hæc ipsa ratio effecit cum in Siciliam volaturus alas Icaro accommodaret, ut illum admonuerit media semper esse expetenda, quare inter volandum etiam neque nimis solem esse accedendum ob ingentem calorem, neque nimis ad mare: ne fierent alæ, quam oporteret, ob aquam grauiiores, aut ob frigus duriores. Sic igitur eum monet apud Ouidium libro secundo de arte:

Me pennis sectare datis: ego præuius ibo.

Sit tibi cura sequi: me duce tutus eris.

Nam siue ætheris vicino sole per auras

Ibimus, impatiens cera calor erit.

Siue humiles propiore freto iactabimus alas,

Mobilis æquoreis penna madescet aquis.

Inter utrunq; vola: ventos quoq; nate caueto.

Quaq; vocant auræ vela secunda dato.

Quæ præcepta si quis diligentius consideret, sane parum pertinent ad navigationem, at plurimum ad institutionem humanæ vitæ, siquidē multo grauior est fortunatorum casus, quam eorum, qui diu infelicer egerunt, omnisque felicitatis molesta est iactura illis, quibus aduersa fortuna spirare cepit. Neque alia de causa hæc celebrata sunt a poetis, nisi ut demonstrarent diuitiarum, & rerum omnium excellentiam nemini esse tutam: optimamque esse mediocritatem, quæ neque inuidiam secum trahat plurimorum: neque tamen contemnatur: quod paritur infima hominum conitio. Atque Lucianus in astrologia iuuentutis calorem & infelicitiam per hæc demonstrari asserit, cum non illa disquirantur ab illa ætate, quæ conueniant, sed vel ad cælum animo tollatur ab arte aberrans, & a iudicio recto præceps in mare decidit. At nunc de Pelope dicatur.

De Pelope.

Cap. XVII.

Pelops ille, cuius humerum Ceres comedit, Taygetes & Tantali filius fuisse dicitur ut testatur Euripides in Oreste ubi loquitur de Tantalo:

οὗτος φητεύει Πέλοπα, τοῦδ' ἀγρευτὴς ἔσθ'.

Ab hoc Pelops est editus Atrei pater.

Pelopem alij patria fuisse Lydum, alij Paphlagonium memorant, verum quæcunque patria illi fuit, huiusmodi de illo res narrantur. Oenomaus Rex Elidis ac Pise, cum percepisset ex oraculo futurum esset ut a genero interficeretur, filiamque haberet eximie pulchritudinis ex Eurythoe Hippodamiam, omnibus artibus conatus est homines ab eius coniugio deterrere. Atque currule certamen proposuit Hippodamiae perentibus procis, ea lege, ut qui victus fuisset, trucidaretur. qui vero victor extitisset Hippodamiae matrimonium obtineret. Maronem primum procorum per capitis periculum venisse ad petendam Hippodamiam memorant ad cuius tumulum mactatae sunt Parthonia & Eripha vocatae equæ, & humeræ Oenomai iussu. ac post illū hos ordine fuisse ab Oenomaio cæsos procos: Alcathou, Euryolun, Eurymachum, Crotalum, Acriam, Porthaonem, Capetum, Lycurgū, Chalcedonē, Lasiū, Tricolonū, Aristomachū, Priantē, Cronum, & postremū Erythrū, quib; oib; victor Pelops quotannis postea quādiu regnauit parētare cōsuevit. Alii tñ illud factū fuisse a patre maluerūt, quia filiā amaret, quā nemini volebat concedere, quare illa de oraculo dī finxisse. fama est Oenomai quoties currule certū proci filię pponeret, Atreo Ioui diuinā facere cōsuevisse. Arabi tñ dē

Ll à Myrtilo

à Myrtilo Mercurij & Cleobules filio: vel ut alij voluerunt, Phaethusæ: ut alij Mantus, qui auriga erat patris ipsius Hippodamiae. Inter ceteros igitur procos post cædes tredecim aliorum: quorum hæc nomina scripta sunt ab Epimenide: Mermnus, Hippostratus, Aeolopeus, Piras, Acarnan, Hippomedon, Alcaethous, Chaleon, Lasius, Scopelus, Lycurgus, Acrocomus, Crocalus, Eurymachus, Euryalus: cum à cæteris quibusdam ex his subtrahitis Aeolus & Tisoronius fuerint subrogati, neque simplex sit de his opinio, quod alij Aristomachum, & Hippothoem, Eurylochum, Automedontem, Pelaguntem, Cyrianontem, Pelopem Opuntium nominarunt. erat autem ex illorum craneis Marti templum extructurus. Cecidit in illis certaminibus etiam Cranon, in cuius honorem Theſſali urbem Ephyræ prius nominatam mox Cranonem appellarunt, ut ait Nicephorus. cum forma præstantem Pelopem Hippodamia vidisset, in eius amorem incidit, atque clam egit cum Myrtilo ut victoriam aduersus patrem Pelopi concederet. Tum Myrtilus clauos modiolis rotarum non immisit, quare fecit ut Oenomaus à Pelope vinceretur, ac caderetur labentibus rotis. Alij dicunt Oenomaum superatum fuisse à Pelope, quia Myrtilus cereos clauos modiolis infixit. Concedebat enim Oenomaus proci ut Hippodamiam in suis curribus haberent, atque cursus initium à fluuio Clade, finem Isthmum Corinthiacum esse voluit: ipseque cum hasta à tergo currens in curru sequebatur, qui ab equis velocissimis Phylla, & Arpinna trahebatur. sic igitur comprehensos procos ipse Oenomaus hasta à tergo transigebat. Tunc itaque dolis Myrtili victus à Pelope Oenomaus cum moreretur imprecatus est Myrtilo ut à Pelope occideretur, quod etiam postea contigit. Nam cum Pelops alportaret Hippodamiam, eaque situm pateretur in itinere, secessit parumper de via Pelops ad aquam hauriendam: hanc primam satis aptam occasionem ratus Myrtilus absente Pelope Hippodamiam vitare conatus est. Tunc Hippodamia reuerso Pelopi Myrtilum accusauit, quem Pelops apud Geræstum promontorium in mare detruxit, quod mare ab eo postea Myrtoem dictum fuit, ut significauit Euripides in Oreste, at Iſtrus libro duodecimo rerum Atticarum virum bellicosum fuisse Myrtilum scripsit, qui ob promissam sibi, & postea non concessam Hippodamiam, cum Pelope certauerit, a quo tamen victus fuerit. Post Myrtili cædem à Vulcanò expiatum fuisse memorant ipsum Pelopem, qui cum ad mare accessisset, Pisamque Oenomaï regiam & Apiam Pelasgiam dictam accepisset Peloponnesum hoc est Pelopis insulam nominauit, quæ sit peninsula. Fabulantur præterea Pelopem ut coactus fuit à Neptuno fuisse amatum, ut in his significauit Pindarus:

τοῦ γαμβροῦ ἐράσαστο ποσειδῶν

ἐπειν καθαρὸν λείψτος, ἐξ ἧς κλαδί

ἔ' λείψαςται φαιδιμασθ' ὁμοκεκαδμέρον.

Quem tænam amplexus amauit Neptunus

Vt ipsum è puro lebece exemit Clothos,

E bore clarum humerum condecoratum.

Scripsit Pausanias in prioribus Eliacis, non duos tantum, sed quatuor fuisse equos Oenomaï. memorix prodidit Xanthus in rebus Lydiæ, & Herodorus in hijs quæ scripsit de Perseo & Andromeda, quatuor illos Oenomaï equos Phyllam Harpinam, Ocyon, Aoratium fuisse nominatos: ac promissum fuisse Myrtilo doli premium iureiurando à Pelope, ut prima nocte Myrtilus esset cum Hippodamia, quod postea cum ille repoiceret, fertur è navi in mare à Pelope deiectus, veluti testatur etiam Pausanias in Arcadicis. Cum eius corpus ætæ maris eiectum ad Pheneatas applicuisset, sepulchrum fuit honorifice, & annua sacrificia illi instituta: quamuis Myrtoem mare non à Myrtilo, sed à Myrtone puella ibi submersa no-

men

mē inditum fuisse testatur Duris Samius. memoria proditum est à Theseo in rebus Corinthiacis & à Paul. in iisdem currum Pelopis depositum fuisse apud Corinthios in templo Anactorum, qui pēderet de tholo, cum Pelops tam cultus sit præcipuo honore præ cæteris heroibus apud Eleos, quam Iupiter præ diis cæteris. Dicitur Pelops filios habuisse Cleonē, à qua vrbs dicta est. Letreum, Alcarionum, Lyfidicen, Plylthenem ac Thiellem. Alij dixerunt Pirtheum & Chrysippum & Diantem & Hippalemmum fuisse filios. Sed ē quibus mulieribus non constat, & Argæum quendam, at non eum quidem, qui ab Hercule primus combultus, dedit in manus consuetudinem ad posteros comburēdorum cadauerum. & Corinthum a quo vrbs Ephyre instaurata sit, quamvis alijs Iouis, alijs Orestis, alijs alijs Corinthijs, id attribuunt. Quod vero Neptunus Pelopem amauerit ubi exemptus fuisset ē lebece, nonnulli referunt ad historiam, dicuntq; illud dictum idcirco tu fuisse quia Pelops ante quam ad incrementum naturalis caloris peruenisset, naturæque superuacaneos humeros concoqueret, fuisset valetudinarius. at cum venisset ad pubertatem dictus est amatus fuisse à Nepruno, cuius filii & amici viri bellicosi ac strenui homines fuerunt. Neque hoc dissentit sane a phytica ratione quando scriptum est ab Aristotele in historiis animalium multos ad pubertatem vique fuisse valetudinarios, qui emissio semine sani facti sunt, aut contra. Pelopem sepultum fuisse Letrinæ, quæ ciuitas fuit Elidis scripsit Itacius, atque Troia omnino capi non poterat, vt prædixit oraculum, antequam Neptolemus Achilles filius, & os Pelopis, & arcus Herculis, quem habebat Philoctetes, huc portarentur. Illud os ubi in Græciâ post captum Ilium reportari tur ad Eubæā naufragio facto periit, qđ multos post annos captū fuit à quodā piscatore, qui admiratus magnitudinē consuluit oraculum cuius esset. cognitū os Pelopis in litore humauit, atq; post iussis Eleis ad sedandā pestilentiam illud requirere, cum retulissent multa munera publice illud acceperunt. Neq; plura fere his de Pelope memoriæ prodita sunt. ¶ Sed cur hæc de Pelope & Hippodamia, quæ nō dissentiūt ab historica narratione, recepta sunt a poetis, & celebrata? Quia nihil aliud est humana vita, nisi simili huic certamini contentio: quippe cum pericula, calamitatesq; sint subeundæ, & fortiter cum voluptatibus pugnandum, à quib. u. vincamur in perniciem prorsus ducimur: at si victores ipsi exiterimus, viri fortes & cōstantes habebimur per vniuersam vitam: cum in naturam prope vertatur cōsuetudo. quod autem pronum sit ac velox ingenium siue natura mortalium. ad voluptates, restantur ipsa equorum nomina. cum Arpinna rapacem significet, Ocys & Phlla veloces sunt: Aoratus autem videri non possit. cum igitur vellent ostendere plenam contentionis, plenam miseriarum, plenam periculorum vitam esse mortaliū, semper voluptatibus iniunxerunt pericula, cum omnes denique calamitosa existant. Atque vt nos ab illis retraherent, & vt viri boni efficeremur pro viribus, demonstrarunt quæ supplicia proponantur iis, qui victi fuerint a voluptatibus. Hæc vna causa exitit, cur hæc memoriæ prodita sint, & a poetis celebrata. at nunc de Perseo dicamus.

De Perseo.

Cap. XVIII.

Perfimilis Oenomai fuit causa, quæ Acrisium Danaes patrem & auum Persei compulit, vt nemini filiam in matrimonium concederet: quippe is responsum acceperat futurum esse vt a nepote, qui nasceretur ē filia Danae, occideretur. fuit enim Danae Persei mater Acrisii Argiuorum regis & Eurydices Eurotei vel vt alijs magis placuit Lacedæmonis filia, quæ cum nata esset, Acrisius adiuit

L I 2 oracu-

oraculum vñ, an marem aliquem filium postea habiturus esset, scificiaretur. Tum respondit oraculum nullum quidem marem habiturum, sed fore ut nasceretur nepos è filia, à quo ipse occidatur, ut scripsit Pherecydes in libro primo & duodecimo historiarum. tum iste domum reuersus aheneum thalamum in aula domestica subterraneum extruxit, ut ait Soph. in Antigone, in quem Danaen cum nutrice inclusit, custodiasq; adhibuit, ne filius vllus ex ea nasceretur, ut scripsit Pausanias in Corinthiacis, & Horatius libro primo Carminum:

Inclusam Danaen turtis ahenea
Robustæq; fores, & vigilum canum
10 Tristes excubitz munierant satis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium virginis abditæ
Custodem pauidum Iupiter, & Venus
Risissent. fore enim tutum iter & patens
Conuerso in precium Deo.
Aurum per medios ire facellites
Et perumpere amat saxa porenus
Ictu fulmineo.

Huius igitur in amorem cum Iupiter incidisset, auro similis dicitur è cholo deffu-
xisse, quod cum illa in sinum cepisset, Iupiter quis esset se patefecit, ac illam com-
30 prehsit, ex quo natus est Perseus. fuerunt qui dixerint Danaen prægnantem à pa-
tre fuisse cognitam, sed expectatam ut pareret, alij clam peperisse maluerunt, &
puerum triennium absoluisse, prius quam Acrisius id persentiret. tum ad aram
Hercæi Iouis Danaë à patre fuisse adductam, & interrogatam ex quo peperisset,
cumque illa è Ioue diceret, minime creditam cæsa prius nutrice in arcam lignæ
inclusam fuisse, & in mare deiectam, ut testatur Apollonius libro 4. Argonautic.

ὅτε δὲ καὶ δαναὴν πόντῳ ἐνὶ πύματι δέδωκεν

πατρὸς ἀτασθαλίῃσι.

Qualia vel Danaen patris demencia ponto

Ferre coegit.

30 Deinde cum ad insulam Seriphum area applicuisset, quæ vna est è Cycladibus,
vbi Polydectes Androthoes & Peristhenis eius qui fuit Damastoris, qui Nauplii,
qui Nepruni, filius imperabat: vel, ut alij maluerunt, Neptuni filius & Cerebiæ,
vel Amæmones, à Dictæe fratre Regis, qui ibi forte piscabatur, hæc arca rete ex-
trahitur, quem Danae rogauit ut arcam aperiret: quam cum ille reclusisset, didi-
cissetque quinam essent, domum deduxit, & ut affinitate coniunctos, apud se per
humaniter habuit, ut ait Strabo libro decimo. Sequentibus postea temporibus Po-
lydectes vim Danae inferre conatus est, quod cum ob Perseum non posset, sinxit
se velle dotem in nuptias Hippodamiæ Oenomai filij parare, munusq; in Perseo
imposuit, ut ad se Medusæ caput, quod Hippodamiæ largiret, afferret. Ille igitur ac-
40 ceptis ijs, de quib. dictum est in Medusa, eò contendit. fama est Stheno & Euryalen
Medusæ sorores homicidæ insectantes ad Arionem peruenisse collem ita dictum ab
occultato Argo, quæ vbi sperarent se illum c. e comprehensuras ob ingentem læ-
titiam insignem mugitum ediderunt, vnde locus & vrbs vocata est Mycera. fama
est Acrisium deinde, ut ait idem Pherecydes, nulla diligentia sati necessitatem, &
oraculi responsum, deuotare potuisse: quippe cum relato in Seriphum capite Me-
dusæ Polydectes omnesque eius in saxa fuerint conuersi, ac Perseus relicto Dic-
tæe, qui in Seripho imperaret, cum magna Cyclopum manu, & Danae, & Andro-
meda ad Argiuorum ciuitatē contēdit. Nam fama est Andromedā filiam fuisse Ce-
phæi & Calypsoes: quæ a Nereidib. scopulo fuit alligata, & à ceto voraretur, quia
Calypso

Cassiope illarum iram in se concitauerit, cum filiam vel Nereidas forma antecellere gloriaretur. hæc igitur ostenso capite Medusæ ac virtute Persei iter illuc facientis liberata fuit, quem etiam postea secuta est, ut ait Ctesias in Perseide. cum Perseus igitur Argos venisset, non inuenit Acrisium, quoniam ob timorem Larissam, quæ Pelasgorum fuit ciuitas, cõfugerat. Relicta igitur ibi Danae apud matrem Ruridicem cum Cyclopibus, & Andromeda, ipse Larissam contendit ubi recognouit Acrisium, illique persuasit ut Argos secum rediret. Verum antequam Larissa discederent, certamen celebrari contigit in illa ciuitate, ad quod certamen & ipse Perseus descendit, atque discum capientem illum emittere inccepit. nondum enim inuentum fuerat pentathlum, sed singula certamina scorum absoluebant. Discus igitur in pedem Acrisii reuolutus illum vulnerasse dicitur, ex quo vulnere interit, cuius sepulcrum ante portas ciuitatis Perseus & Larissæ magnificè extruxerunt. Pausa. tamen in Corinthiacis non a disco conuoluto, sed impetu illius facti ad amnem Peneum percussum fuisse Acrisium scribit, cum Perseus inuenti a se disci gloria elatus artem in conuentu hominum ostenderet. Theſeus in rebus Corinthiacis memoriæ prodidit Perseum Argos reuersum cū patricidium magnæ sibi infamiz duceret esse petiſſe a Præto ut regnum cõmunicaret, quæ re impetrata urbem condidit, quam Mycenas nominauit ab inuento capulo enſis in excauandis fundamentis, cum Mycetem capulum inquilini vocarent. quod tamen a fungo ibi repente nato accidisse quidam maluerunt, alii ab Ioachi filia Mycene. duxit Andromedam ex India, ut ait Herod. in Polymnia, è qua cepit filium Perſeu, quem apud auum reliquit, quia nullum is marem filium habebat. fuit eius filia Erythra etiam, à qua mare Erythræum vocatum est, quam habuit antequam Tarſum Siliciæ urbem conderet, quam tamen quidam à Sardanapalo fuisse extructam maluerunt. suscepit etiam Gorgonophonem filiam, ut ait in Corinth. Paus. quæ prima fuit omnium mulierum, quæ ad secundas nuptias tranſierit, cum mortuo Periere Adī filio Nebalo nupſerit, cum eſſet prius mos foeminarum mortuo primo viro ut à secundis nuptiis abſtinerent. Alcæus præterea & Eleſſyon & Sihenelus fuisse filii Perſei memoratur ex Andromeda uti ſcripſit Herodorus in hiſtoriis, quibus Meſſorem etiam addidit. alii præterea his filium tribu eſſe illum Erythrum, qui impetrauit mari Erythrazo, & in illis regionibus ſepultus nomen dedit mari, ut teſtatur eſſe Arrianus lib. 2. rerum geſtarum ab Alexandro. Hæc ſunt, quæ memoriæ prodita ſuerunt de Perſeo, præter illa quæ dicta ſuerunt ſup. rius. ſepultus fuit Perſeus in via, qua Mycenis Argis iter fuit ad Ixum, cui honores diuini ut Heroi ſunt habiti. ¶ Nunc quid iſta ſignificent, perquiramus. Quod Danae incluſa ita fuerit, & Iupiter in aurum verſus illam vitari, nihil aliud ſignificat, quàm largitionibus cuncta patere, & ab auaritia nihil eſſe tutum. Quod his carminibus ſignificauit Paulus Silentarius.

χρυσος δ' Ιαυσινο δῖτμα γιν' αἶμα πορείας
 ζῶν. δ' αὖτ' ὁ δανίας χαλκὸν αἰὲν δαλάμοις
 φάμι λήγει τὸν μῦθον ἔγω γὰρ καὶ χαλκὸν νικᾷ
 Διὶ περὶ αὐτὸν δεισμονὸς χρυσὸς ὁ παμδαμνέταρ.
 χρυσὸς ὅλονε φητῆρας. ὅλας κληῖδας ἐλέγχει.
 χρυσὸς ἐπιγνάμπτει τὰς σοβαροβλαπείας.
 καὶ δανίας ἐλύγασεν ὁ δὲ φητῆρας μῆτις ἱρασάς
 κλαυθρὸν Παφία. ἀργύριον παρέχον.
 Aureus in cacas penetrauit denique rimas,
 Et Danaes duos Iupiter in Ithalamos.
 Fabula sic inquit me iudice, ferrea claustra

LI 3

Aurum

Aurum perrumpit, duraque vincula domat.

Aurum omnes vestes infregit, & arguit artena

Claui, & inflexit torva supercilia.

Sic Danae deuicta fuit, non ullus amator

Aurum cui fuerit, supplicet hinc Veneri.

Nulla fuit enim aetas, ubi diuitiae in cognitionem hominum irrepererunt, in quo non maxima auri maiestas fuerit, cui & honestatis leges oēs, & omnia humanitas iura, & Dei religio saepius seruire coacta est: cum infinitus sit numerus eorum qui magis aurum, quam verum Deum colant, curent, ament, venerentur se ipsa, quam uis verbo secus proficiantur, & in amplissimis ciuitatibus praesertim, ubi magis regnat auaritia, ambitio, & omnis immoderata licentia. quod exposita fuerit in arca, ad historiam spectat. quod Perseus illa egerit, quae de ipso superius dicta sunt, id totum fabulosum, est enim Perseus ratio animae nostrae & prudentia. Atqui Medusa cum esset vel meretrix, vel naturalis libido & voluptas, quae homines in saxa conuerteret: haec exditur a Perseo, & caput eius Palladi datur, quod affigitur clypeo. nihil hoc aliud significat, quam vim eandem esse sapientiae & libidinis, neque minus esse voluptatis in rebus praclaris, quam in libidine: sed ad hanc cognitionem tanquam lena utimur ratione, quare Perseus ablatum Medusae caput illud Palladi asportauit. at de Medusa diligentius alibi explicatum est. Ille impedimento fuit Polydecae, quoniam ratio non solum aduersus voluptates insurgit, sed etiam alij pro viribus opitulatur. Neque enim vir bonus est solum plane, aut iustus, qui nihil ipse iniquum faciat, sed etiam qui pro viribus alijs est impedimento, ne quid faciant iniquum. Hic fingitur Deorum ope Gorgonum imperum euasisse, Medusamque obruncasse, quam neque intueri quidem ulli licebat: quia omnis humana prudentia per se debilis est sine Dei auxilio: sine quo voluptatum illecebras effugere non satis possumus: est enim & hoc ipsum, esse virum bonum, Dei munus. Alij dixerunt Perseum Iouis filium Gorgonem interemisse, quare ad caelum sublimis postea euoluerit, historice esse intelligendum, cum is tyrannum Cretae, vel, ut alij maluerint, Arcadiae: ut vero alij, Athenarum patriae suae interfecerit, ex quo facinore fuit laudibus, & aiunt, ad caelum elatus: vel quod magis rationi conuenit latitiae rerum & sententiae gestarum. Alii animae immortalitatem per hanc significari intelligunt, cum illa faciat generationem & corruptionem per motum assiduam, at ipsa victrix tamen rerum inferiorum terrae sit: hoc ponere soluta in caelum de nique euolet. Neque licet tuto cupiam voluptates intueri, quoniam si quis illegitimis voluptatibus considerandis diutius immoretur, haud difficile est illum irretitum ab ijs captiuum trahi. Chares tamen Mytilenaeus libro secundo historiarum Danaen scripsit non a Ioue, sed a Praeto patruo fuisse compressam: e quo natus est Perseus. Postea Pilumno Apulorum Regi nupsisse, cui Daunum peperit. verum quia nihil haec pertinent ad vitae institutionem in praesenti praeternittantur.

NATA-

NATALIS COMITIS

MYTHOLOGIAE.

LIBER OCTAVVS.

*Quàm sapienter Deorum multitudo antiquorum
ad unum Deum referatur.*

AD MIRABILIS proleſto fuiſſe, ac propè diuina maiorum noſtrorum ſapientia, Ornatiffime Campeggi, qui primi religionem & Deorum immortalium metum inter homines introduxerunt. non ſolum quia nulla ciuitas, nullus hominum coetus, nulla domus ſine religione diutius poteſt conſiſtere: ſed etiam quia per hanc multiplicem fabularum varietatem nullam mundi partem, nullumque locum eſſe demonſtrant, qui diuina Deorum præſentia vacare poſſit. Nam quanquam Chriſtianæ veritatis participes eſſe non potuerunt, quia nondum ſummum veritatis lumen Chriſtus veræ religionis præcepta tradiderat, tamen pro ſuis viribus, & quantum acie humani ingenij proſpicere poterunt demonſtrare conabantur neminem clam vllum facinus vel turpe vel honorificum ſuſcipere poſſe, quod non continuo à Dijs obſeruaretur. Atque hos res humanas curare demonſtrabant, cum ritus ſacrorum, & ceremonias, & preces, & proprium ſingulorum cultum, vel ad placandos, vel ad aliquid petendum, inſtituiſſent. Illud enim fuit eorum, qui fabulas excogitarunt, conſilium, vt Deum cuncta videre, cunctaque audire oſtenderent: quos ego vel Pythagora, vel Socrate, vel omnibus illis, qui poſtea vocati ſunt philoſophi, multo ſapientiores fuiſſe iudico. Nam etſi non erat perfectæ illa religio antiquorum, neque prorsus ad probitatem inſtructa, tamen id vitio dare non conuenit, quoniam nihil perfectum & plane abſolutum naſci ſolet. Illi igitur, vt nullam mundi partem, nullumque locum vel priuatum vel publicum Deo vacuum eſſe monſtrarent, ne quis ſceleratus arbitraretur ſe Deos latere poſſe, & nauigantium, & agricolarum, & militantium, & paſtorum, & venatorum, & quiduis aliud facientium Deos proprios eſſe dixerunt: quia vulgus & imperita multitudo percipere non poterat, quo pacto fieri poſſet cum vnus ſit Deus, vt is omnia videret eodem tempore, quæ ſunt vbique & dicuntur in infinito prope hominum numero. Vulgus enim pro ſuo ingenio plerumque diuinam naturam metitur, & quæ nimis admirabilia ſibi videntur, quamuis à diuina natura non abhorreant, repellit ac pro falſis habet: quia tanquam male affectus ſtomachus validiora ad mittere non poſſet. Hæc ipſa cauſa fecit, vt arbitror, vt tantam Deorum multitudinem introduxerint antiqui, cum Deum vbique eſſe, omniaque illius nutu gubernari demonſtrare conarentur, cui pro negotiorum varietate diuerſa nomina tribuerunt. Nam vim diuinam cœlum, & vniuerſas mundi partes ſuperiores gubernantem, Iouem Deorum patrem appellarunt: cuius vim eam, quæ ſub terris eſſet, vocarunt Plutonem, atque illum Iouis fratrem nominarunt. Cum vero in aquis eadem viſ conſiderabatur, quæ diuina prouidentia omnino carere non

putabant, Neptunum dixerunt, atque hunc ipsum etiam crediderunt Iouis esse fratrem: cum per aëra penetraret, iussus vim ipsam diuinam indiscipare Lunam, eamque censuerunt esse sororem Iouis. Atque omnes vires denique per ipsa clementia diffusas à superioribus & originem ducere, & pendere arbitrati sunt, quas omnes quasi ab vno fonte in multos riuulos & natu à eadem explicantes diduxerunt. Atque ut summam dicam, si rem diligentius inuestigamus, omnes prope antiquorum Deorum vel Iouis fratres, vel filios, vel nepotes, vel aliqua affinitate coniunctos, inueniemus: ex quo patet nihil aliud significare voluisse antiquos, quam vnum esse Deum, vnum rerum omnium gubernatorem, cuius vis sit in omnes res diffusa, qui vnus cuncta videret, & audiret, & regeret. Verum ad institutum opus iam accedamus. Et de Oceano primo transigamus.

De Oceano.

Cap. I.

Oceanus, qui fluuiorum, & animantium omnium, & Deorum pater vocatus est ab antiquis, Caeli & Vestæ, quam terram nonnulli vocant, filius fuisse dicitur: ut testatur Hæliodorus in Theogonia, ubi terra filiosita commemorat.

20

γαῖα δὲ τοὶ πρῶτον μὲν ἐγένετο ἴσον ἑαυτῇ
οὐρανὸν ἀστερόεν, ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτῃ.
ὄφρ' εἴη μακάρεσσι θεοῖς ἐδὲς ἀσφαλὲς αἶεσι.
γυναῖα δ' οὐρεα μακρὰ θεῶν χαρίεντα ἐναύλους
Νυμφάων, αἳ γαῖουσι δ' οὐρεα σπασσέντα.
ἦ δὲ καὶ ἀφ' οὗ γέγονε πύλας τε καὶ οἰδματιθῶν
πάντων ἀστεροφύτων τομίρου, αὐτὰρ ἐπεὶ τέτα
οὐρανὸν ἐψηδήσα τέη ὠκεανὸν βαθυδίνην.
Terra sibi par stellatum cælum alma creauit,
Quod complectatur lato velamine totam:
Et foret hinc superis sedes firmissima Divis.
Inde sati montes statio gratissima Nymphis,
Quæ sylvas habitare solent in montibus ipsis
Hæc eadem peperit ventosi marmora ponti,
Non vlli coniuncta mari, sed & inde creauit
Oceanum Cælo coniuncta in amore profundum.

30

Apud hos educatam fuisse Lunam testatur Homerus libro 9. Iliad.

εἰμι γὰρ ὁ Λομήν καλοῦσθ' οὐρανὸν καὶ γαίης
ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τυτῶν.
εἰ μὲν οὖν εἴη δ' οὐρανὸν ἐκείνην, ἢ δ' ἀπὸ τῆς γαίης.

40

Oceanum vitula peto namque victimam terræ,
Vnde genus superis, adeo Therymque parentem:
Qui me aluere suis domibus feliciter olim.

Ab hoc ipso Oceano videtur putasse Orpheus & antiquorum Deos, & res omnes initium sumpsisse: quippe cum omnia prius quam oriantur, aut intereant, indigeant humore: sine quo nihil neque corrupti potest, neque gigni, vixit Thales. Sic autem scribit Orpheus in hymnis:

ὠκεανὸν καλὸν πατὴρ ἀφθιτον αἶν' ἔορτα
ἀθάνατον τε θεῶν γένεσιν, ἀπὸ τῆς γαίης
ὅς περικυμαίνει γαίης περὶ τέρμινά κύκλον.
ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ, καὶ τὰς θάλασσας.

Ocea-

Oceanumque voco patrem Tethymque parentem,
Vnde ortus superi, vnde & mortalibus ortus.
Qui late terram spumosis fluctibus ambit.
Ex quo sunt maris, & fluviorum semina primum.

Huic tauri caput ille censuerunt antiqui, quare illum ita *ταυρὴν κεφαλήν* appellauit
Euripides in Orestes:

*Ὠκεανὸς δὲ
ταυρὴν κεφαλὴν ἀγκάλας* Oceanus quem
Tauriceps vlnis
ἵσταται κυκλῶν χθονά, Se fluctibus ambit terram.

Scriptum reliquit Aeschylus Oceanum amicissimum fuisse Prometheus in his, 10
ὁ γὰρ ποτὶ φίλῳ ὡς Ὠκεανὸς φίλος
ἔστι βασιλοῦς τιμῶσι.
Non recte amicum firmiorem dixeris
Oceano tibi.

Memoriae prodidit Isacius præter Tethym duas fuisse uxores Oceano, Partheno-
pen & Pampholygem: atque Asiam & Libyam suscepit filias à Pampholyge, ex
Parthenope Europam & Thracen, vnde nomina regionibus postea fuerunt da-
ta. Dicuntur fuisse ab Oceano genitæ præterea Philyra, Callirrhoe, Perse, caan-
thus, Daira, Ephyre, Lecippe, Melobolosis, Ianche, Electra, Pheno, Tyche, Ocyr-
rhoe, Eurynome, Attra, Helyone, Clymene, Doris, Triton, Et ne singulis com-
memorandis sim longior, tria millia filiorum fuisse Oceano dicuntur, vt in his 10
ait Hesiodus in Theogonia:

*αὐτὰρ Ὀκεανὸς καὶ τῆβος ἐξέγεννητο
Περσέβητα καὶ κόρυμνι πολλὰ γέννη' εἰς καὶ ἄλλας·
οἷος γὰρ καὶ χίλ' αἰ εἰσι ταυροσφύρι Ὠκεανίδας·
Αἱ δ' αὖ τολευσσίης γαίαν καὶ βέρβηα λίμνης
παύτη ὅμῳ ἐξέπονται δαίμων ἀγλαὰ τίνας·
Ἦα sunt Oceani & delemine Tethyos ortæ,
Prisca quidem soboles magna est & cætera turba
Sunt etenim ter mille puellæ Oceaninæ,
Quæ terras habitant, stagnorumque alta profunda,*

In varijs dispersa locis gens, pignora Diuum.

Cum vero in perpetuo cursu & Oceanus & fluij ex eo nati existant, *θεῶν γένος*,
quasi non diuinum, sed decurrens genus, dicti sunt: eadem sanè ratione, qua sol
& luna & astra assidue currentia Dij fuerunt nominata. Sic autem inquit Theo-
critus in Bupalcis:

*ἀγλαὰ καὶ ποταμὸν θεῶν γένος αἷτι μενάλια
πύκνον ὄσπριον ἀροιστὸν ἀσπίδα.*
Decurrens genus o fluij, vallesque Menalcas
Si quando vobis dulce melos cecinit.

Dicti enim sunt fluij *θεῶν γένος*, non quia peculiarem in se habeant diuinitatem 40
magis, quam reliquæ mundi partes, quia omnium propè naturalium corporum
maxime aquarum, & inter has fluviorum motus sit conspicuus. Nam cum ve-
nerit in dubium nonnullis eorum motus, qui non cælos, sed terram moueri
arbitrabantur, vt asserit Ptolemæus & Aristoteles libro tertio celi, nemo an fluij
etiam moueantur, & vniuersa aquarum moles, apparet recte dubitare potuisse.
Est enim non minus Oceani, quam fluviorum perpetuus motus, cum modo af-
fluat, modo refluat, quod fieri ad lunæ cursum nonnulli arbitrantur, ita vt cum lu-
na ascendit ab Oceano donec ad medium celi veniat, affluant aquæ, refluantq; cū
descendit. Atq; hic motus nō semper sibi est similis, magis.n. refluit in plenilunio,
cum

cum in nouissimo vix sentiat, & cum celum serenum fuerit motus etiam augetur, ita ut humiliores aquae relinquuntur. Ad hanc rem nonnihil conferunt etiam coniunctiones & oppositiones reliquorum planetarum, & quibusdam anni temporibus id etiam magis fit, maiorque varietas in his motibus existit, quippe cum circa tropicum aestiuum augeatur accensus & recessus, minorque fiat ad tempus vique aequinoctii, ac rursus crescat ad hybernium tropicum, & ab eo ad vernum aequinoctium minuat. Augetur istud etiam visibrium signorum, in quibus luna fuerit in suis mutationibus, nam in placidioribus aequaliores sunt motus, in vehementioribus magis inaequales, quod etiam visum imbrium auget, ac impetus ventorum. Hae tanta causarum varietas fecit, ut nulla certa ratio horum motuum aquarum afferri vel a peritissimis nauigantibus possit. Est autem Oceanus vniuersa illa aquarum moles, quae terram undique circumdat, nam quocunque ad extremas terrae oras quis accesserit, mare illi latissimum occurrit, quod ab Oriente quidem eorum aut Indicum appellatur, ab occidente Atlanticum, ubi Hispaniam Mauritaniamque disternat. Ad Septentrionem, & ad oppositam huic regionem mare Ponticum & glaciale nuncupatur & rubrum aut Aethiopicum. Multi sane nauigis ad extremam ora Oceani penetrare conati sunt, multorumque dierum iter fecerunt, sed illis prius annona & res victus necessarias defecerunt, quam aquarum spatium, & nauigabili planties, ut testatur Strabo & Rhianus in nauigatione Hannonis Carthaginensis. ¶ At nunc queramus, cur haec de Oceano ficta sint. Oceanum Coeli & Terrae filium crediderunt, quoniam ex informi materia cum prius natus fuisset Amor, ilque vniuersam molem miscuisset, natus est Coelum, & Mare, & Terra, & omne Deorum genus pullulauit, ut ait Aristophanes in Auis.

*Ποταμός δ' ὅνδ' ἴσ' ἵππος ἀδάδαται, ὅπιν ἵππος οὐκ ἔστιν ἀτάρτα
ἔμμενος, ἡμῶν δ' ἀτάρτα ἔστιν, ἵππος δ' οὐκ ἔστιν, ἀνταρτα δ' ἔστιν,
καὶ γὰρ ἀτάρτα ἔστιν, καὶ ἀνταρτα ἔστιν, ἀνταρτα δ' ἔστιν.*

Ante non erat genus immortalium, ante quam Amor commiscuisset omnia.

Commixtis vero aliis alijs, natus est Coelum, Oceanusque, & Terra, omniumque Deorum beatorum genus aeternum.

Patet igitur ex his Oceanum post coelum natum fuisse. Nam cum summus opifex Deus in hoc mundo architectando diluisset, fiat lux, continuo lucis instrumenta, coeli scilicet planetarumque corpora nata sunt, quare prius natum est coelum, deinde Deus creauit vniuersam aquarum naturam ab aquis quae super coelo sunt, & in vnum locum a terra iussit secedere. Hac igitur ratione, amor, quae diuina est bonitas, cuncta commiscuit, & ad generationem excitauit, unde Oceanus natus est e coelo & terra. Apud Oceanum dicitur fuisse Iuno educata, quod aqua in aera proximum cum rarior sit, soluitur, atque aer densior factus ad albuminum Oceanum descendit in aquam versus, ut est elementorum inter se generatio.

Hunc eundem oceanum tradidit Orpheus, & omnes antiquorum theologi principium ortus Diis & rebus extitisse, quia, ut sensit Thales, nihil sine humectatione nascitur aut putrescit, atque omnes elementorum qualitates, quae Deorum nominibus appellantur, ex humore nascuntur. Taurinum autem caput Oceano tribuerunt antiqui propter vim ventorum, a quibus excitatur & impellitur, vel quia tauris similem fremitum emittat, vel quia tanquam taurus furibundus in flumina feratur, cuiusmodi fingitur esse etiam flumina. fabulati sunt propterea Oceanum fuisse amicissimum Prometheo, quoniam nauigantibus per Oceanum maxima prudentia & peritia opus sit, non solum ut siderum ductu, quo cupiunt peruenire, sed etiam peritia opus est in obseruandis & deuicandis scopulis, in mul-

Vo ar se cognoscendis tempestatibus ac ventorum signis, & in omnibus denique virandis, quæ possunt navigantes in summum discrimen inducere: quæ eadem etsi vtilia sunt in mari mediterraneo, non tamen tantopere videntur necessaria. Huius vxorem fuisse Thetym dixerunt, de qua paulo post dicitur. Oceani filij tam multi & filix fuisse dicuntur, quia ex vaporibus, qui calore solis sublimis tolluntur, gignuntur fluviorum aquæ, & fontes vt putarunt antiquorum nonnulli. nam etsi voluit Arist. fontes ex aere in locis caueosis in aquam verso procreari, tamen si diuini siccitas cœli extiterit, neque fiant imbres, vel penitus arefcere flumina & fontes, vel ad tenuissimum cursum deduci videmus: quare etsi non tota maior tamen pars fluviorum & fontium ita procreatur, vt apparet. inter filios Oceani Tyche connumeratur, quæ fortuna est, quia fortunatos esse oportet navigantes, & omnes illos, qui se ventorum fidei committunt. atque vt summam dicam, per Oceanum fabulosum rerum naturalium generationem, & necessariam esse nauigantibus prudentiam significarunt. at nunc de Thetys dicamus.

De Thetys & Thetide. Cap. II.

Thetys, quæ vxor fuit Oceani, Terra & Cœli filia & ipsa fuit, vt ait Hesiod. in Theog.

οὐρανὸν ὑμνέεισα τῇ δαίμονι καθύδινον.

καίοντε, πείσας, δέμοντες, μεμνημένους.

δέμοντες καίοντες ὑπὲρ ὧν ἰατρὸν ἰατρὸν

καίοντες χερσὶν ἰατρὸν, τινδύον ἰατρὸν.

Oceanum Cœlo peperit, cui valla profunda,

Et simul Iapetum, Cœumque Rheamque Themimque,

Mnemofynen, Thiam, Criumque, Hyperiona, Thetym

Formosam, Phœbenque coma est cui cincta corona.

Hæc earum matrem appellant, cum pater illarum esset Oceanus. Thetis vxor, quæ priore aspitata legitur, Chironis filia fuit, vt ait Epicharmus in Hebes nuptiis.

Μόνη κέρα χείρας αἰελέατα

Θέτις δρῶνσα.

Puella vix Chironis horum fugerat

Currens Thetis.

At Homerus tamen in hymno in Appollinem Nerei filiam fuisse significat in his;

Ἀλλὰ ἱερῆος θυγάτηρ δέτις ἀργυρεῖα

δέξατο.

Candida sed cepit mox illum filia Nerei.

Quod etiam testatus est Apaxandrides Rhodius, vbi Thetim de se ipsa loquen- tem introducit in his campibus;

ἐν τῇσι μὲν αἰέσον οὐκ ἀνέμους

δέτις θυγάτηρ Νηρέος καλοῦσαί με.

Deas marinas inter haud ingloriam

Thetim vocarum Nerei me filiam.

Et Euripides in Iphig. in Aulide;

Μὰ τὴν δὲ ὑγρὰν κυμάτων τέτρα μῆτορ

Νηρία φουρυγὸν δέτις, ἥ μ' ἐγείνατο.

At non per vndis educatum Neireum

Thetida

Thetidis patrem, cuiusque ego sum filius.

Hæc fuit vxor Pelei, arque dicta est omnium mulierum fuisse forma præstantissima, de cuius nuptiis Thetidis ira scribit Apollodorus. *Δία γὰρ προσέειπε τὰ μέγιστα φασὶν ἔρποναι περὶ γάμου τῆς Θητίδος Δίτην δὲ ὡς τραχέϊσαν ἐφ' ὧν μὴ δέλεον τῆς Διὶ σκευάσαι, ὁ δὲ πρὸς δὴν τῶν Διῶν· Διὶ γὰρ σὺ γὰρ ἐκείνῳ.* Inquiunt enim Iouem ac Neptunum solios de nuptiis contendit. At Thetis noluisse congre-
 20 di cum Ioue, quia fuisset à Iunone educata, quamobrem iratus Iupiter, illā mor-
 tali dedidit in matrimonium, vt est lib. 11. Metam. apud Ouid. Alij dixerunt Apol-
 30 lōnem vna cum Ioue & Nepruno de illius nuptiis contendisse, sed omnes fuisse
 præstantior esset oriturus. Alii dixerunt Thetidem ægrè tulisse q̄ vna ex Dea-
 bus marinis esset futura hominis vxor, quare eius nuptias deuicans in varias for-
 mas mutabatur, de qua ita scripsit Homerus;

ὣς μὲν ἐδίδασκεν Ἀλλιδὸν ἀνδρὶ δῖδ' Ἀχαιῶν.

Vnam me æquoreis ē nymphus nubere cunctis

Mortali voluit.

Nam quamuis in ignem & in leonem tanquam Proteus verteretur, nulla me-
 que vi flammarum tamen, neque vngium aut dentium feritate potuit à nuptiis
 illum detertere. Scriptum reliquit Ilacius Peleum Chironis consilio Thetim cō-
 20 pressisse, cum in varias formas mutaretur, atque in sepiam denique fuisset con-
 uersa, id cum in loco Thessaliæ Magnetis accidisset, locus ipse Sepias dictus fuit,
 vt ait Zoz. hist. 46. chil. 2. Alii tamen dicunt Thetidem vxorem Pelei fuisse non
 coactam, neque sub variis formis deludentem compressam, sed sponte se in eius
 matrimonium concessisse, vt scripsit Pythenæus in primo rerum Aeginetaru.
 celebratae sunt autem Pelei & Thetidis nuptiæ in Pelio monte, ad quas omnes
 Dii præter Discordiam conuenerunt, quæ pomum aureum in locum nuptiarum
 iniecit. *ἡ καλὴ λαβὴν.* Contulerunt huic omnes Dei munera: Pluto smaragdū
 insigne, Neptunus equos Xanthum & Balliam, Vulcanus cultrum, & dii cete-
 ri alia. Nam ira mos fuit antiquorum, vt cum donis ad nuptias conuenirent. Se-
 30 quentibus postea temporibus & alios filios & Achille Thetis & Peleo genuit, quos
 cum sub igne per noctem occultaret, vt quod mortale esset absumeretur, mor-
 tui sunt. Achilles vero Ambrosia per diem inunctus, & sub igne per noctem oc-
 cultatus dicitur aliquantulum perdurasse, donec re à Peleo deprehensa Thetis
 irata se in numerum Nereidem receperit. Atque eo tempore Achilles vocatus
 fuit Pyrilous, tanquam ab igne seruatus, & Chironi educandus datus fuit, & po-
 stea Achilles ob eam causam, quod exultq labro careret dictus, vt ait in his Ag-
 mestor in Thetidis epithalamio;

Πειρίδης οὐ γὰρ δῆναι τυρίστον, ἀλλ' ἀχολῆα.

Πηλεὺς κίχλητος γέλειος ἐστὶν ἄμην.

καί μιν εἶναι λέγουσιν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ἀπ' αἵματος,

χέλιος αἰδομένη ὑπὸ τῷ ποταμῷ ἐτέρου.

Adicitur huic nomen Pyrilous, ipse at Achillem

De labri Peleus nomine dixit eum:

Sub cinere exussit puero quia pruna iacenti

Vnum de labris, hinc quoque nomen habet.

Fuerunt qui dixerint Thetidem non sub flamma solitam esse occultare filios &
 Peleo susceptos, sed in lebetem aquæ bullientis iacere, vt experiretur an mortu-
 les geniti essent, atque hæc de Thetide filia Nerei. Tethys Oceani vxor, sororque
 Titani Ephyren peperit, quæ nupsit postea Epimetheo, & Pleionem Atlantis vxorē,
 de qua sic ait Ouid. lib. 5. Fast.

Dux-

Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethym,
 Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
 Hinc fata Plenione cum cœlifero Alante
 Iungitur vt tama est, Pleiadasque parit.

Memorantur præterea multæ Oceani & Tethyos filia: Acasta, Admete Afia, quæ
 Afia noniè dedit, Clymene, Edyia, Ephyre, Eudora, Eurynome, Ianira, Lyriope,
 Melobolis, Metis, Plexane, Pymno, Rhodia, Thea, Thoe, Tyche, Xanthe, Zeu-
 xo Elyie, quæ ab Apolline amabatur. Ea cum furtum Appollinis Leucothoes
 patri Orchamo indicasset ob Zelotypiam, relicta ab Apolline amoris impatiens
 cibo potuque ab abstiniens, quia spectaret quacunq; incederet Apollo, deorum
 misericordia in Helioscopium herbam demum conuersa est. ¶ Verum siue The-
 tidem nominemus, siue Thetim, vtraque Dea fuit marina, & Tethys putanda
 est ipsa aquæ moles, quæ ad generationem coaluerit. Thetis vero aquæ elemen-
 tum, vt patet ex Pollutione virgilij;

Pauca tamen suberunt præter vestigia fraudis,
 Quæ tentare Thetim ratibus, quæ cingere muris
 Oppida.

Nam nisi sit Oceanus vniuersa aqua, ac materia Tethys ad generationem con-
 creta, ridiculum sane erit mare etiam vxorem habere. cum igitur ea materia, ex
 qua cuncta gignuntur, coaluerit, illa Deorum & animalium omnium mater di-
 cta est. Quod attinet ad nuptias Pelei, scriptum reliquit Staphylus in libro de
 Thesalia Chironem rerum astronomicarum peritissimum voluisse Peleum illu-
 strare, quare tempus obseruauit, quo futuri essent magni imbres, atque samam
 in homines dissipauit quod Ioue concedente Peleus Thetim esset vxorem du-
 cturus, ad quas nuptias Dii cum pluuia & magna hyeme forent venturi. cum tem-
 pus igitur huiusmodi aduenisset Peleus duxit Philomelam Actoris Myrmido-
 nis filiam, sed tamen de Thetide inualuit. Alij per hæc libidinosorum furorem
 notarunt, qui omnes vias inquirunt, quibus mulieres alliciant, neque timent mu-
 liebres fallacias, cum neglecta honoris, salutis cura, illud solum spe-
 ctent, vt libidinem expleant. sed cum inter mortalem & immortalem suapte
 natura paruum sit commercium, non sunt diurnæ nuptiæ, neque illorum sa-
 lus, qui voluptatem tanquam bonum simpliciter affectant. Nam profecto de-
 cet virum sapientem tanquam peritum nauclerum, non tantum vti præsentis
 vento, aut præsentis fortuna, sed etiam futura longe prospicere. verum de his ali-
 bi copiosius dictum sit. hæc de Thetide sufficiant. at nunc de Tritone dicamus.

De Tritone Cap. III.

TRiton Deus marinus, quorum filius fuerit, non conuenit inter scripto-
 res: Hesiodus Neptuni & Amphitrites illum filium fuisse dixit in Theogo-
 goniam in his;

Εἰς δὲ ἀμφιτρίτης καὶ ἐκ τῆς ποταμῶν γαίης
 ἦν τὸν ἐνυφῆν γένετο μέγας ὅς τε θαλάσσης
 Πυθμὸν ἔχων, παρὰ μνηστῆρας καὶ παρὰ δαίμονας
 Ναιεὶ χροῖα δῶ, δεινὸς δὲός.
 Inde Amphitrite Neptunoque editus ipse
 Est Triton Deus insignis, qui vasta profunda
 Cum patre & cum matre colit; quique aurea tecta
 Incolit eximius Deus.

Acesander vero Eurypylum & Tritonem filios fuisse Neptuni & Celenus scriptis
 reliquit,

reliquit, ac Steropem solis filiam nupsisse Eurypylo, cui genuit Leuconem & Leucippum. At Numenius in libro de Piscationibus Oceani & Tethyos filium Tritonem fuisse inquit. Lycophron Nerci filium putauit, ut patet in ijs carminibus, in quibus inquit poculum donatū fuisse Tritoni a Medea, quoniam in Argonautas rexerit, cum in Syrtis incidissent.

κλασθ' ἰν' πέτρων νεστέρων κρημίσιν
 Αὐσίη δ' αὖ κινύφειος ἡ γέννησ' ῥίος
 Νασμοῖς λιπαίνει, τοῖ δ' ἡμέας γόνυ
 στήται, καλὰ γ' ὠπασεν δ' ἄνθος γυνή
 ῥευσσὼ πλατύνει κρητὴν καὶ κρητὴν μῆτον.
 Factum lacunar inferiorum magnæ opes.
 Ausinda, cinnypheus hanc fluctus rigans
 Fecundat arua, Nerei proli hic dedit
 Thitoni Colchis poculum olim semina
 Dono, quod auro erat probe multo illitum.

Fuit autem Triton Oceani ac Neptuni buccinator & tubicen ut testatur Ouid. lib. primo Metam. in his; ubi etiam formam ipsius buccinæ describit.

Cæruleum Tritona vocat, conchaque sonanti
 Inspirare iubet, fluctusque, & flumina signo
 Iam reuocare dato, caua buccina sumitur illi
 Tortilis in latum quæ turbine crescit ab imo:
 Buccina, quæ medio concepit ubi æra ponto
 Litora voce replet sub utroque iacentia phæbo.

Huius suprema pars corporis usque ad umbilicum fuit hominis, at inferior usque ad caudam delphini, duos pedes priores equinos habuisse dicitur, caudamque duplicem in lunæ formam, ut significauit Apollonius lib. 4. Argonauticorum in his;

ἄνω δ' οἱ ἐξ ὑπέρτατος
 κρηάτος ἀμφότερα καὶ ἰχθύας ἐς ἐπὶ τοῦ
 ἀντικρὺ μακάρεσσιν ὄφιν ἐκπαγλὸν ἔκτε
 αὐτὰρ ὑπὲρ λαγόνων διηραῖρα οἱ ἔνθα καὶ ἐνθα
 κρηάτος ὀλκὸν μνησκέτο κόπιδ' ἀκάνθας
 ἀκρον ὕδωρ, αἶψα σκολιοῖσι περὶ νεσθὶ κρηάτος
 Μῦθος, αἶψα κρηάτος ἐκιδόμενα δ' ἰχθύωντο.
 Par fuerat forma superis humerosque, caputque,
 Et latera, & partes supremas corporis omnes.
 Inferius sed enim cauda hic pendebat & illinc
 Immanis ceti, tum spinis verberat alti
 Terga freti, hæc lunæ similes curuantur in orbem.

Hanc eandem formam Tritonis ita expressit Virg. lib. 10.

Hunc vehit immanis Triton, & cæcula concha
 Exterrens freta, cui lacerum tenuis hispida nanti
 Frons hominem præfert, in pristinam definit alius.
 Spumea semifero sub pectore murmurat vnda.

Fabulati sunt hunc in curru ab equis cæruleis tracto vehi solitum, ut ait Ouid. in epist. Didus;

Iam venti ponent, strataque æqualiter vnda,
 Cæruleis Triton per mare curret equis.

Inquiunt huic humeros fuisse colore purpureo, & quali colore mortuæ triglæ perfunduntur, de quo ita ait Ouid. lib. primo.

supra-

supraque profundum
Ex tantem, atque humeros natio murice rectum
Ceruleum tritona vacat.

Tritonem humanam vocem habuisse dicunt, vt testatur Paus. in Arcad. Fabulan-
tur hunc inuentam a se concham ad id bellum attulisse, quod susceptum est ad-
uersus gigantes, quam cum inflasset, & inauditum sonum edidisset, illi imma-
nem aliquam belluam ac formidabilem rati se in fugam verterunt, quare victo-
riam facilem Diis cooesserunt. De Tritia Tritonis filia meminit Paus. in Achai-
cis, quæ cum esset virgo fuit sacerdos Mineræ, sed postea a Marte compressa
Melanippum peperit. Idem testatur in Bæoticis Tritonem solitum fuisse qua-
cunque pecora ad mare agerentur apud Tanagraos adoriri, qui etiam leuiores
nauigia inuadebat. Ad hunc placandum cum Tanagræi vini craterem exposuis-
sent, ille odore allectus vinum hausit, mox de tumulo litoris in somnum versus
præceps decidit, cui Tanagraus quidam humo securi caput amputauit, quem
tamen a Baccho casum nonnulli crediderunt. Quid diligentius Tritonum figu-
ram exprimere conati sunt, illi Tritonum capillos apio palustri similes esse dixe-
runt, cum reliquum corpus exiguis squammis integeretur, duritiæ limæ persimi-
li. Branchias habuit paulo inferiores auribus, naresque hominis, cum rictus tamé
oris esset paulo latior: dentesque pantherarum dentibus persimiles, oculi sub-
glaucci, manus & ungues & digiti similes erant testæ conchyliorum, cum pinnae
sub ventre & sub pectore, sicut visuntur in delphinis, vt scriptum est a Softrato
lib. tertio animalium. Dicitur est Triton etiam Neptunus, siue mare, vt ait Lyco-
phron, qui etiam cæcum in cuius ventre Hercules niduum fuit, Tritonis canem
in his appellat, & leonem Herculem;

τριτωνος λεοντος οντοτε γιναισιν

τριτωνος ημαλ αλε κερχαρος κυων.

Triumque noctium leonem, quem canis

Tritonis olim deglutituit improbus.

Nam cum Hercules Laomedontis largitionibus impulsus Hesionem regiæ or-
natam cætoque expositam Laomedontis ipsius filiam veller ab illo periculo li-
berare, fertur aggerē, vt alii mallunt murū repentinū excitasse, atq; ad angustias
eius aggeris armatus constitisse. Vbi vero cætus accessisset hians in eius os Her-
cules irruit, vbi cum per tridum fuisset, cæto disrupto exijt omnibus amissis ca-
pillis capitis, vt scriptum reliquit Andrætas Tenedius in nauigatione Proponti-
dis. Quam quidem fabulam nihil aliud significasse puto, nisi futurum, vt tradi-
tum est a sapientibus Christianam viuendi rationem omne pristinam malitiam
disrupturam, cum multa tradita sint de Hercule, quæ ad prædicendam Christi
fortissimam & omnibus saloberrimam vitam spectare appareant. vocatus fuit
Triton Nilus Aegyptius fluuius, quod in eo Triton mortuus apparuit vt qui-
dam putarunt, qui cum Deus esse putaretur ab antiquis, tamen vim mortis effin-
gere non potuit, sicuti filii reliquorum creditorum Deorum, vt nos lusimus his
Græcis carminibus;

θεῦ, θεῦ, ποῖ ποῦ γοι μερόπων γένος, ἀφ' ἡτον οὐδ' ἔδν.

πάντα δαμάδραπανθ' ὅζει γὰρ θάνατος.

καὶ φοβέει τοῦτου τοῖς ἐν τέσση οὐδ' ἔδν ἀφ' ἡτον

ἀέρμα κρατεῖ πάντων πέλα θεὸς φοβερός.

Οὐδ' ἔδν αἰ γὰρ ποῖ ποῖ γοι μερόπων γένος, ἀφ' ἡτον οὐδ' ἔδν

ὅς τις τέχνησι μόνον κ' εὖ κεράσονται βόες.

Πῶς λεπ' δ' αὖ γὰρ κ' ἔδν κ' ἔδν αἰ γὰρ ποῖ ποῖ γοι μερόπων γένος, ἀφ' ἡτον οὐδ' ἔδν

βίβεται, πῶς θεῦ γοι τὰ πῆμα ἔδν θεόν;

εὐδ' ἔδν

οὐδ' οὐτοῖς δώσεται γῆ μήτηρ σὴ φησ' ἀλλ' αἰεὶ
οὐ ζώοις μόνον πολλὰ χαρίζεσθαι.
ὦ λῆτ', Ἀριστέλης φύσει πολὺ φίλτατος ἀνδρῶν,
ὦ λῆτ', τῆς σοφίης οὐκ ἂν ὄνησιν ἔπει.
καὶ θάνατ' ἠγῆται πορτῶν Δείος ὁμῆρος.
οὐκ εἶδεν σάξεν ὀφθαλμοὺς καλλιόπῃ.
οὐδ' αὖτις βασιλεὺς ἱέρων, καὶ παρσιφόνεια,
αἳ ἐλαβον ψυχὰς τῆμ' ὅπως ἐπὶ ἔλινον.
Ἄμαχος δὲ θάνατος κατὰ μυρία φύλα καμόντων
Αἰὲν ἄγει, τίλεται σινδρόμοις αἰδώς.
ὅσ' ἄρα φύλλα χαμαὶ χέεται βροχίᾳ πεσόντος,
ὅσ' ἔστιν ὄριθον χεῖματος ἀχαιῶν,
Ἄφριε κτ' ἀνέμοις τοτὶ καὶ μάτα δῖα κυλῖδες,
τίσσαι βάν ψυχὰς ἄριστοι καταχθόνους.
οὐκ ἐν γὰρ θητῶν, μακάροντ' αἰτήματ' ἀκούει.
οὐδέ τις γὰρ φιλεῖ μὴ ποτὲ δαρεδόκος.
κατὰ δὲ πρὸς ἡρακλῆος μεγάλου διὸς ἀγλαὸς υἱὸς.
οὐ δώσεται λυτὴν Ἀφροδίτην φίλον.
Ἄρτεμις ἱππολύτων λήπει πολυέστερ' ἀνακτι
ἀχρὶς ὑποχθονίᾳ δακνύσασα Διὶ.
Ἄχρητος νόμος ἐστὶν Διὸς. θανάτω γὰρ οὐδὲ τις
ἐκφυγέει μούνης τῆς γὰρ Δεὸς κραττεῖ.

Quæ est minima non Inluar iter vertit Laurentius Gortius in latinam linguam, invenis multis egregijs artibus ornatus ut dictum est;

Quo fugiat mortale genus; nil denique tutum est.
Cruclis nam mors omnia falce secar.
Nil durum, nil non Mortis penetrabile telis.
Omnia vi domuit Mors violenta Dea.
Cornibus haud potuit natis depellere pestem
Bos, non horrendo feruidus vngue leo.
Squammigeras pelagi gentes quæ salta profida
Coelarent; volucres quæ levis aëra ferat?
Non potuit plantis terra, aut animalibus alma
Prodesse auxilij. omnia victa cadunt.
Mortuus est, illud nihil & sapientia iuvit,
Naturæ cecidit gratus Aristoteles.
Occidit & vatum ductor divinus Homerus,
Nec clarum servat Orphea Calliope.
Quas animas cepit Proserpina rursus ad auras
Non patitur superas solis adite Deus.
Undique Mors animas horrenda in tartara cogit
Tranantes illuc quæ sine lege ruunt.
Quot volucres primo tristantur frigore lætæ,
Quot frondes gelido flante Aquilone cadunt,
Aut vndas venti spumosa ad litora voluunt,
Tot defunctæ animæ tartara ad ima fluunt.
Non audit Mors vota virum, vel iussa Deorum.
Non amat hæc quenquam, munera nulla capit.
Arte Venus nulla charum revocavit Adonim.
Et Iouis Alcidem lurida regna tenent.

Inferno

Interno regi Hippolytum Diana relinquit

Pallentem moerens & lacrymosa Ioui.

Inconculsa Dea stat lex, quam nemo refixit,

Hanc vnus potuit nam superasse Deus.

Vocatus fuit etiā Triton Nilus Aegyptius fluvius, quia ter nomen mutauerit: nā prius Oceanus, deinde Aegyptus, tū deniq; Nilus vocatus est, vt ait idē Lycoph.

Αἰγυπτιῶν τριτῶντος ἑλκωτος ποταμῶν.

Aegyptium Tritonis vt potum trahit:

Vocatae sunt Tritones & vrbes nonnullae Bæotiae, Thesaliae, Libyae. ¶ Atque Tritones denique crediti sunt Dei, qui praesto essent nauigantibus, ne quis locus, aut ne quod hominum facinus diuina numinis praesentia carere videretur. Quod Triton Neptuni fuerit & Amphitrites, vel Neptuni & Celanus, vel Oceani & Tethyos, vel Nerei, nihil aliud significare sanē ego crediderim, quam monstrū marinum fuisse, cum aqua omnium elementorum maxime sit ad varia monstrorum genera procreanda fertilis. Et quoniam facile cadit in rerum ignorarū admirationem imperita multitudo, idcirco quod raro apparet, vel diuinū quidpiam esse arbitratui, vel certe sipe aliqua diuina & maxima causa non contingere. Id cum ita sit, non fuit difficile persuadere mortalibus diuinum quidpiam esse Tritones, & Deos esse quorum in potestate essent nauigantes, ad quod credendum aliquando periculorū magnitudo impellebat (sunt, n. stimentium animi & in periculis existentium ad superstitionem perfaciles.) Et cum inter multos precantes alicui voti cōpos fieri contigisset, illius praecōio postea Tritonum vt Deorum nomen fuit celebratum. Neq; illud praetermiserim, quod apud Romanos super tēplo Saturni Tritō quidam eximiae magnitudinis fuit collocatus, qui buccinam inflabat quoties oriebatur ventus, caudamque intra terram occultabat. Per illum significare tradiderunt nonnulli res gestas ante Saturnum silētio fuisse inuolutas: at post imperium Saturni clarissima historiographorum vocē fuisse celebratas: quamuis ego occultatam veram religionem ante Christum per hanc significatū crediderim; at post Christi aduentum clarissimo sanctorum apostolorum praecōio omnibus gentibus veram, sanctam & saluberrimam legem omnibus Christo altissimo Dei filio credentibus celebratū iri. Nam aliquin insulsum esse videbatur, vt sapientes antiqui caudatos etiam Deos habuerint. At nunc de Palamone dicamus.

De Ino, & Palamone.

Cap. IIII.

INo quoque cum Palamone filio nauigantibus praesse fuit exstimmata ab antiquis, & inter Deorum marinorum numerum relata. Hæc Cadmi & Harmoniae filius, cuius carmen nuptiale Musæ cecinerunt, filia fuit vt ait Hesiodus:

*καὶ δ' Ἰνὸς ἀρμονίῃ θυγατρὶ γένεσσις ἀφροδίτης
ἰνῶ, καὶ Σαμῆλην, καὶ Ἀγαυὴν καλλιστάροισιν,
αὐτονοῖδ', ἡν γὰρ μὲν ἀριστὰς βαθυχάρτης.*

Harmonia hinc Veneris formosae filia Cadmo

Inoque, Semelenque, & Agauen edidit: atque

Autonoen, quæ nupsit Ariltæo inde comato.

Fuit Ino postea Athamanis Thebanorum regis vxor, quæ vt dictum fuit, singulari odio Nephelēs filios, vtpote nouerca, prosequabatur, costisque seminibus vnum de filijs Nephelēs Dijs immolari oportere per aruspices significauit. Postea ob Iunonis odium in omnes Thebanos, quia Bacchus ibi natus esset, Athamas in furorem vertitur, Learchumq; filium, quē ex Ino alter cæteros sulceperat, obrūtū cauit. Tum Ino arrepto Melicertæ ob Athamanis timorem in proximum mare

M m in sil. je.

infilij. Fuerunt qui dicant furem Immissum fuisse Ino, quod illius filia peperissent & educassent Dionysium. At Nymphodorus Syracusius in libro Asiaticæ navigationis non ab Athamante, sed à furiata Ino scitum esse scripsit in filios, quæ & Learchum & Melicertam trucidauit, ac postea desperatione capta in mare infilerit ob impatientiam doloris, ut ibi suffocaretur. At Dorion in libro de piscibus Learchum sagitta fuisse ab Athamante transfixum scribit, Melicertamque ab Ino iugulatum, post quam rem se Ino in mare præcipitavit. Fuit autem alius Melicerta cognomento ob suauitatem carminum, cum prius Simonides vocaretur, qui & artem memoriæ primus inuenit, & longa dupliciaque elementa, tertiumque sonum lyraë addidit, quem alij scripserunt 76. alij 62. olympiade floruisse. Alij dixerunt Ino fugisse Athamanis impetum cum Melicerta filio, quia Learchum, quem Athamas interemerat, in cacabum bullentis aquæ coniecisset. At Polyzelus in rebus Rhodijs Athamanthem impetum fecisse in filios Inus scripsit quia per fraudes illius, cum fruges torrissent agricolæ, mortem innocentibus Nephelæ filijs paratam fuisse intellexisset, rescuissetque immisam esse famem per fraudem Orchomenijs. Ausugit igitur per Geraniam Megarensis agri montem, seq; de saxo Moluride dicto, ut ait Paul. in Atticis cum filio Melicerta, ut cōmunior est sententia, in mare præcipitavit, ut patet ex his lib. 4. Metæ. apud Ovid.

Imminet æquoribus scopulus: pars ima cavatur
Fluq;ibus, & tectas defendit ab imbris undas:
Summa rigent, frontemq; in apertum porrigit æquor:
Occupat hunc (vires infans fecerat) Ino,
Seque super pontum multo tardata timore
Mittit, onusque suum, percussa recanduit unda.

Alij fabulantur accidisse eo tempore ut Nereides chorū ducerent in eo loco, quare dixerunt se in honorem Melicertæ, ut Sisypho gratificaretur, tripudare. Non de fuerunt tamen qui putarint eius corpus ad Sisyphū delatum ex Exhæcuntia, quo fuerat portatum ab undis, & Isthmicos Indos tunc illi institutos. At Megarenses Inus cadaver in maritimā oram agri sui à mari electū fuisse inquirunt, & à Cleo, Tauropolij; Cleoris filia, susceptum sepulture mandatum fuisse. Hæc Ino vocata fuit postea Lencothea, & Dea maris existimata, ut ait Homerus lib. 4. Odyss.

τοῖς δὲ ἰδὲ καὶ μου θυγάτηρ καλλίσφυρος Ἰνώ
λευκοθέη, ἢ ἄρτι μὲν ἐν βροτῶς αὐδ' ἦεν ἄνα,
Νῦν δ' ἄλλοις ἐν πελάγεσσιν ἀνιέξεται τιμῆς
Πρόσπιτ' ἄνδρ' Ἰνὸς τὸ μοῖον ἱερὸν ἱερὸν
Λευκοθέη, ἀντὶ τοῦτο θνητὴν γένεσθαι, νῦν
Ἰλλὰν δὲ θνητὴν θνητῶν τιμῆς ἀνιέξεται.

Hæc Matuta deinde vocata fuit à Latinis, quia mane offertur, ut ait Cicero in lib. Tusculanarum disputationum in his: Ino Cadmi filia nō ne Leucothea nominata à Græcis, Matuta habetur à nostris: quæ quod aurora sit, ita patet ex Lucretio lib. 5.

Tempore item certo roseam Matuta per oras
Aetheris auroram defert, & lumina pandit.

Cæpta fuit dici Leucothea in quodā vico non procul ab urbe Cetonæ, & tunc in Deorum numerum relata, ut ait Paul. in Messeniaca. Fuit magna vis eius existimata in seruandis nauigantibus, & in mari placando, ut ait Orpheus in hymnis:

λευκοθέη καλὴ καὶ μοῖον δαίμονα σέμνῃ
ἐν δὲ ναυῶν, ἀρπύριαι ἐν σπέρματι Διὸς ἔσονται.
καὶ οὐδὲ ποῦ γὰρ βαδίζει πρὸς μεδούσας
τύμασι τερπόμεναι, θνητῶν σωτῆρα μέγιστη
ἵνα οὐ γὰρ πᾶσι πελάγεσσιν ἄσπετος ὁ ῥυμῖς

Aduo-

Aduoco Leucotheam, Dea, quæ venerabilis atque
 Multa potens: Bacchum puerum quæ nutrit olim.
 Audi diua maris, quæ nautas, quæ regis vndas.
 Fluctibus & gaudes seruatrix alma virorum,
 Vt tibi collibuit fulcant tutæ alta carinæ.

Impetratum est aurem Veneris precibus à Neptuneo vt Dea maris fieret Iao, si-
 cuti scriptum reliquit Ouidius libro quarto Metamorph.

At Venus immerita nepris miserata labores
 Sic patruo blandita suo est. ò numen aquarum
 Proxima cui cælo celsit Neptune potestas:
 Magna quidem posco, sed tu miserere meorum
 Iactari quos cernis in Ionio immenso.
 Et Dijs adde tuis, aliqua mihi gratia ponto est.
 Annuit oranti Neptunus, & abstulit illis
 Quod mortale fuit, maiestatemq; verendam
 Impoluit, nomenq; simul, faciemq; nouavit.
 Leucotheaq; Deum cum matre Palæmona dixit.

Scriptis in Atticis Pauli Melicertam à delphine exceptum fuisse cum cecidisset è
 saxo Moluride, & in Corinthiorum Isthmum expositum mutato nomine Palæ-
 mona fuisse appellatum, atque inter cæteros honores Moluridem petram illi fuis-
 se consecratam, & Isthmicos ludos illi à Sisypho Aeoli filio fuisse institutos, qui
 tunc imperabat Corinthijs, cum esset Melicerta fractis filius: atq; primum pinu,
 deinde apio sicco victores ibi coronati sunt. Musæus in eo libro, quem scripsit de
 Isthmjs, duo certaminum genera celebrari solita in Isthmo scripsit, alterum in
 honorem Neptuni, alterum in Melicerte, quod etiam in honorem Neptuni Isth-
 mia celebrarentur, videtur attestari in his Apollonius libro tertio:

οἱ αὖδ' ἰσθμίων εἰσι ποσειδάων, ἔς δ' ἄνα

ἄρμασιν ἐμβαδόντες.

Qualis adit Iudox Isthmi Neptunus vt altum

Conscendit currum.

Habitus est postea ipse etiam Palæmon Deus marinus, vt ait Orph. in hymnis: 30

Σαῖνθρονα βάκχε χοροὸν διαγύαον πολυγυθούς.

κρηλίσκω σὲ παλαίμων ἐπ' ἐνέρας τελευταίαν,

ὅς ναιέεις πόντον βυθὸς καθυμένοντας ἄγρους.

ἔλθειν εὐμένεοντα, νῆφ' γήθηοντα προσώπῳ.

ἡ σωζέειν μέσας κατὰ τὴν χθονά, ἡ κατὰ πόντον.

Πόντον ἁλάνους γὰρ δὲ ναυσὶν χεῖμας ἐναργής.

θανόντες σωτήρ, μόνος θνητοῖς ἀνασῶν

ῥιόντες μὲν χαλεπὸν κατὰ πόντον οἶδμα.

Te voce qui fluctus habitas, pontumq; Palæmon,

Cum Baccho nutrite, veni ad tua sacra benignus,

Et læta facie pelagi de fluctibus altis.

Cultoresque tuos in terris protege, & vndis.

Pontuagis hyemem ratibus depellere suesti,

His quibus appares, miseris mortalibus vnus

Namque faues, tumidi que refrænas æquoris iras.

Sic etiam Euripides in Iphigenia in Tauris custodem & seruatorem nauium Pa-
 læmonem vocauit:

ὦ πορτίαι παῖ λευκοθέας, νῶν φύλαξ

διὰ πάντα παλαίμων ἵλαος ἡμῖν γένου,

M m z Fili

Fili marinae Leucotheae, custos bone
O nauium Palæmon, esto mi bonus.

Atque Lucianus Epigrammatum poeta fuisse consuetudinem scribit in hisce carminibus ut Dijs marinis, per quos salutem & incolumitatem nauis fuissent assueti e mari perturbatione vota soluerent:

γλαυκῶν, καὶ νηπιῶν, καὶ Ἰνῶ, καὶ μελινέρτῃ
καὶ Κυβίῳ κρονίδῃ, καὶ σαμωθραῖο θεῷ,
συνθεῖς ἐκ πελάγους Λουκιδὸς ὦδ' ἐκ κίερμας
ταῖς ὀψίχασι κατὰ λῆε. ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω.
Inoque, Glaucoque, & Nereo, de in Melicertæ,
Et Samothracum Dijs, æquoreoque Ioui,
Seruatus dicat e pelagi Lucillus vndis

Hos crines aliud namque habet ille nihil.

Hic non vehabatur in curru, sed natandi peritissimus babebatur, ut ait Ouidius in Epistola Leandri:

Et iuuenem possim superare Palæmonainando,
Miraque quem subito reddidit herba Deum.

Vocatus fuit Palæmon etiam Portunus, quem clauem dextra gestantem finxerunt, quoniam portus ab hostibus tueretur. Huius insans mactari consuevit, atque in Tenedo præcipue diuinis honoribus colebatur. Sepultus fuit hic nauigantium Deus in Isthmo, ut ait Pausanias in Atticis. At Ino in ora maritima agri Megarensium a Celso & Tauropoli Clefoni filiiabus & Lelegis neptibus, ut dictum fuit. Hæc sunt ea, quæ de Ino & Palæmone memoriæ prodita fuerunt ab antiquis, de quibus veritas est exprimenda. Quod Ino fuerit Cadmi, & Harmoniæ filia & Athamæ uxore non dissentit ab historia: & quod a patre fuerit filius saxo illisus, & quod Ino timore vel furore concita in mare se cum filio præcipitauit. Quod vero ipsa & puer Melicerta fuerint in Deos conuersi, nihil hoc habet cum veritate commune.

¶ At quid per hæc significare voluerunt antiqui? Dictum fuit superius tantum fuisse nonnullorum antiquorum principum ambitionem, ut aras, & sacerdotes, & ceremonias nonnullis suorum maiorum tanquam Dijs immortalibus instituerint. Sic Isthmia Sisyphus, quæ prius in honorem Neptuni celebrabantur, in honorem sui propinqui conuertit, quare dictus est Neptunus his aquarum imperium impertisse, atque inde Dijs marini crediti sunt. Nam apud Romanos etiam pro Græcorum consuetudine fœnebres ludii instituti sunt, qui & ipsos suos principes inter Deos fuisse relatos demum fabulantur. Nam sicut omnium propè principum nostræ ætatis paucis exceptis animum auaritia, vitiorum omnium sordidissimum, ita ambitio antiquorum mentes occupauerat. Leucothea, quæ Matuta dicta est à Latinis, aurora est: Palæmon siue Portunus vis est tempestatis, nam πᾶλλον agitare significat, vnde Palæmon vocatus est. Matutæ filius dictus fuit, quia venti plerumque ab aurora spirare incipiunt: & quia tunc in mare incumbunt, dicuntur se in mare præcipitasse, velut rationi magis conuenit, quia certissima est nuntiæ ventorum ac tempestatum, tanquam futuræ serenitatis, aurora. Hi crediti sunt Dijs nauigantium, quia venti nauigantibus vere præstunt, qui si benigni aspirarint, felix iter contingit nauibus, & idcirco ait Virg. lib. 2. Georg.

Votaque seruati soluent in litore nauis,
Glauco Panopeæ, & Inoo Melicertæ.

Quare per hæc fabulâ significarunt illos se ventorum leuitati credere, qui per mare nauigarēt, quare nō est de diuina clemētia conquerendū siquid aduersi acciderit, sed de nostra leuitate & imprudentia, qui cū in tuto simus sponte tū & cōsulco in illa

illa procurramus pericula. Ad placandas etiam perturbationes animorum hæc fabula accommodata est, & adhortandum ad beneficentiam & liberalitatem, quippe cum ira exagitata a Iunone Ino, quia Liberum patrem liberaliter educasset, in tantum felicitatis postea euaserit. Nam etsi viri boni aliquandiu pro benefactis opprimuntur, & patiuntur domesticas calamitates, tamen nemo vir bonus diu potest esse infelix. nam quæ tanta potest esse calamitas, quod tantum infortunium, quod diuina clementia in maiorem felicitatem non possit convertere? confidendum igitur esse diuinæ bonitati sic antiqui tradiderunt, cum nemo iustus a Deo contemptus reliquatur, cumque tanta sit diuina clementia, ut spem etiam superet mortalium his adiuuandis, qui inique miseras patiuntur. Nunc de Glaucio dicamus.

De Glaucio.

Cap. V.

Glaucius, & qui ipse marinus Deus ex homine factus est, non minus absurdum figmentum, suæque *ἀποθεώσεως* causam consecutus fuit. Hunc Anthedonis hominis cuiusdam Bæoti filium fuisse scriptum reliquit Strabo libro nono, cum tamen illum Polybi Mercurii filii & Eubææ filii fuisse scribat Theophrastus lib. 7. eorum, quæ in sicco degunt, & Promathidas Heracleota Phorbi & Panopeæ nymphæ filium putauit, ac patria Anthedonium, cum Anthedon eximia ciuitas fuerit Bæotiæ. alii dicunt fuisse Nopeum Glauci patrem, quem dicentem de seipso introduxit Thelytus Methymnæus ita in Bacchicis carminib.

*Αὐθὺν δ' ἀννύτῃς ἐστὶν ἐπὶ πλεῦρῃσι θαλάσσης
 Αὐτίον ἐν βόαις· ἡ δ' ὀνυρίπρῳτο βόαν
 ἔνθεν ἔγω γ' ἔβην εἰ μὴ, πατὴρ δ' ἔμε γένετο ῥαπῖνδ.
 Vrbis est Anthedon spumoso proxima ponto
 Euboicis obiecta fere, Euripique fluentis,
 Est genus inde meum, Nopeus pater ipse vocatur.*

Hic dicitur Ariadnam ex insula Diarapuisse, qui postea a Baccho fuit vincto vinculo ligatus, sed deinde dimissus. Hic quoniam narator esset peritus, Pontius fuit appellatus. Epicus vero Euanthes Nepruni & Nædis filium illi fuisse scripsit in quodam hymno. fabulantur hunc Symam Iclemis & Dotidis filiam raptam in Asiam deportasse, deinde a masse Hydnam Scylli Scionei vrinatoris filiam. alii dicunt hunc piscatorem fuisse Anthedonium, ut est apud Ouid. lib. 10. Metam.

*Ante tamen mortaliseram, sed scilicet altis
 Deditus æquoribus, tantum exercebar in illis.
 Nam modo ducebam ducentia retia pisces,
 Nunquā molestedens moderabar arundine linum.*

Quidam inquit hunc artificem fuisse argonauis, eamque gubernasse quo tempore Iason pugnauit cum Tyrrhenis, qui solus euasit non vulneratus ut scripsit Popsis libro tertio Amazonidis. Hunc alii habitasse in Delo scribunt, & cum Deabus Neredibus vaticinari solitum, Apollinemque artem vaticinandi a Glaucio doctum fuisse, ut ait Nicander lib. 1. Georgicorum. fabulantur hunc aliquando magnum copiam piscium cepisse, qui piscatorem fuisse tradiderunt, quos cum in urbem portaret, onusque ob nimium pondus fessus in via deposuisset, quidam ex iis piscibus herba quadam gustata reuixit, eam rem admiratus Glaucus & ipse herbam illam gustauit, quare statim immortalis est factus. at Ouid. lib. 13 dum pisces numeraret in litore mari proximo, unde pisces ceperat, illud corrigisse scribit, piscesque ipsos non gustata, sed tacta solum herba in mare refugisse memorat, his verbis;

*ego primus in illo
 Cespitem confedi dum lina madentia sicco.*

M m 3 Vique

Utque recenserem captiuos ordine pisces
 Insuper exposui, quos aut in recta casus,
 Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
 Res similis fictæ, sed quid mihi fingere prodest?
 Gramine contacto cœpit mea præda moueri:
 Et motare latus, terraque ut in æquore niti.
 Dumque moror, mirorque simul fugit omnis in vnaas
 Turba suas, dominumque novum, litusque relinquunt.

Id cum vidisset Glaucus, etiam ipse illa herba gustata Deus factus in mare insti-
 10 lijt vt testatur paulopost idem poeta. alij tamen eo tempore, quo Iason cum Tyr-
 rhenis pugnavit, Iouis consilio illum in profundum mare demersum inquirunt,
 ac Deum marinum factum soli Iasoni apparuisse. alij mallunt Glaucum in Oria
 monte altissimo Aetoliz leporem inscutum fuisse, quem captum cum ad son-
 tem derulisset quia propter laborem diluturnum defecerat, ille refectus proxima
 herba quadam gustata conualuit: qua herba gustata ipse etiam Deus marinus fa-
 ctus est. alij tædio vitæ illum sese in mare præcipitasse inquirunt. fabulantur hunc
 interpretem fuisse Nerei, vt sensit Euripides in Oreste:

ὁ ναυτίλοισι μάντις ἐξηγγέλμην
 20 νηϊὸς ἀποφύτης γλαυκός, ἀλκυονίδος θεός.
 alt è fluctibus.

Vates fretum sulcantibus dixit mihi
 Glaucus propheta Nerei, verax Deus.

Sic autem Appollonius libro primo vatem Nerei illum appellavit his carminib.

τοῖσι δὲ γλαυκὸς βρυχίτης ἰλὸς ἐξ ἠφαιδῆ,
 νηϊὸς δειλοῖο πολυπράδμων ἀποφύτης.
 ὤψε δὲ λαχὼν ἔγχεα καὶ τῆς ἀλκυονίδος
 θεοῦ ἐκ λαχόνων συμβαλὴν ἐπαρθεῖσθαι χερσὶ
 30 νηϊὸν ὀλκυσίῳ, καὶ τὰ χερσὶν ἐσπέραινοισι.

Visus adest illis tunc alto ex æquore Glaucus,
 Divini vates Nerei, qui plurima novit:
 Hirsutum caput, & pectus summa extulit vnda:
 Tum forti dextra ex imo caput ille carinam
 Labentis navis, atque hæc properantibus infit.

Strabo vero libro nono non in Deum marinum, sed in balænam conuersum fuisse scribit. Hic etiam cum Ariadna congressus fuisse scribitur à Thelyto Methymneo in Bacchicis carminib. & cum Europa Mirei, & Hydna Scylli, cumq; Syma Iole mis, nullus tamen filius ex eo genitus commemoratur. at Clearchus Solensis libro septimo Vitarum aliam fabulam longe ab his diuersam recensuit, quam etiam recitauit Isacius. inquit enim Glaucum Pasiphaes filium fuisse, qui cum murem insequeretur in dolum mellis cecidit, atque ibi suffocatus est. hunc ubi pater Minos quaereret, neque vspiciam inueniret, accepit responsum hominem illum significaturum, & filium in vitam restitutum, qui dixisset cui rei similis esset bos tri-
 40 color Minois, qui in agro pascebatur. Hunc Polyidus illi fructui similem esse dixit, quem ferret rubus, quare Minos illum iussit apprehendi, & sibi filium indicare. at Polyidus ex arte diuinandi suffocatum esse inquit in dolo mellis. cum igitur mortuus inuentus fuisset Glaucus, Polyidus cum illo in domum quandam intruditur, vt illum vitæ restitueret: qui cum serpentem ad cadaver properantem vidisset volens illum irritare vt ipse ab eo necaretur, forte serpentem interfecit: cum alius draco ad mortuum serpentem accedens herbam quandam attu lit, qua
 tacta

taeta serpens ille reuixit. Hanc ipsam herbam captam Polyidus Glaucō imposuit, & ita in vitam reuocauit. coegit postea Minos Polyidum artem quoque vaticinandi Glaucum docere, antequam in patriam suam Argos liberum dimitteret. fuit etiam Glaucus alius Sisyphi filius, qui cum equas haberet, quæ carnibus humanis vescerentur, ab ipso ipse in amorem versis, Venerisque stimulis agitatis, discerptus fuit, vt significauit Virgilius libro tertio Georgic.

Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci

Potniades malis membra absumpsere quadrigæ.

Id autem contigit non procul à Dirce fonte, Potniæque ciuitate vt ait Strabo libro nono. quod inter eos ludos funebres cōtigisse ait Pausanias in prioribus Eliacis, quos in patris honorem instituerat Acastus. aiunt autem eo ipso in loco terrorem equis immiti solitum, in quo discerptus fuit Glaucus ab eius genio, quare Taraxippus cognomēto fuit nominatus. Quamuis alij istud ipsum Alcathoo Parthaonis filio tribuunt, qui fuit vnus ex Hippodamiæ prociis ab Oenomaο occisis, quique in eo ipso loco humatus suæ iniuriæ memor sciret in omnes per eum locum equitantes. Fuit & Glaucus quidam Epicydis Spartanus virtutis ingenij estimatione clarus. & Glaucus Chius primus omnium mortalium ferruminationē excogitauit, artemque ferri coniungendi vt scripsit Herodotus in Clio. fuit alius Glaucus Carystius, qui duas coronas victor ē Pythijs, Odonas ē Nemeis & Isthmijis reportauit, cui pater fuit Demylus à Glaucō marino Deo oriundus vt ait Pausanias in posterioribus Eliacis. ¶ At nunc ex his veritatem eliciamus. fuit Glaucus vrinator peritissimus, quare aiunt hunc spectantibus Anthedoniis ē portu enataisse donec ex omnium prospectu sub aqua latens in locum longinquum peruenerit, vnde à nemine amplius videri posset: ibi aliquot dies commoratus multis spectantibus ad certum diem natans in portum rediit, cum diceret se tantū diu sub vndis degisse. Accedebat ad hoc miraculum quod hyeme, cum nihil caperent piscatores, ad ciues suos quoscunque illi pisces poposcissent, continuo apportabat, quos ille multum ante in hunc vsum reseruauerat. Deinde captus à quadam bellua marina cum interiisset memoriæ proditum est illum gustata quadam herba Deum marinum esse factum. alij dixerunt Glaucum vitæ pertæsum se in mare præcipitasse: alij ob amorem Palæmonis, qui cum non amplius visus fuerit a bellua aliqua marina fortasse correptus creditus est in Deorum marinorum numerum recessisse. Verum quid habet admirabile hæc fabula cur à poetis sapientissimis hominibus celebraretur? aut quid hoc pertinet ad humanæ vitæ institutionem? Significare per hæc voluerunt antiqui nullam adeo depressam & sordidam esse hominum conditionem, quam non Dei voluntas extollere & illustrare facillime possit: cum nulla sit hominum cōditio, quam Deus respiciat sine probitate, cum is innocentiam & integritatem animi tantum, at non aliud quidquam respiciat. Hunc cum diuinandi artis peritum finxerint, demonstrabant nauigandi peritum hominem futuras tempestates multo ante prævidere. at nunc de Nereo dicamus.

De Nereo & Nereidibus.

Cap. VI.

Nereus vero fuit Ponti, siue Oceani & Tethyos filius creditus, vt his ait Hesiodus in Theogonia.

νῆρεας ἀλφεινᾶ, καὶ ἀλφειὰ γένετο φόντος.
Προβύτατον παῖδων, αὐτὰρ καλεῖσθαι γέροντα
οὐ γὰρ νημερτὴς καὶ ἥπιος. οὐδὲ θεμιστὼν
λῆδεταί, ἀλλὰ δίκαια καὶ ἥπια δῖησά διδεν.

M m 4 Nereus

Nerea faidicum, haud fallacem, semine Ponti
Progenitum natis seniore: dictus & inde est
Ille senex, quod veridicus, blandusq; nec aequi
Oblitus novit semper decernere luita.

Nam etiam Apollodorus libro prim. o biblyothecę hos Ponti & non Tethyos, sed
Terrę filios connumeravit, Phorcum Thaumantem, Nereum, Eurybēam, Ceto:
Illum igitur & veridicum & vatem esse crediderunt, cum Troianas etiam cala-
mitates Paridi nuntiavit, ut ait Horatius libro primo Carminum in his:

10. Pastor cum traheret per freta puppibus
Idæis Helenam perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit oculo
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata mala ducis aui domum
Quam multo repetet Græcia milite,
Coniurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.

Fertur hic in mari Aegæo præcipue domum habuisse, ut ait Apollonius libro 4:

20. αἰετὰν αὐτῆς δ' ἱρὴ δὲ οὐλύμπιοι Δορυῶσα
τῶν τε ταυνοσαμῆνι κοῦφα πτερὰ, δὴ δ' ἐνὶ πόντῳ
Ἀλγὰς τοῦ περὶ δόμοι νηῆς ἔασιν.
Iris ait: cœloq; volans descendit ab alto
Præpetibus pennis passis, pontumque subluat
Aegæum, domus hic sublimis, & atria Nerei.

Fama est Herculem ad aurea mala Hesperidum ferenda missum, ad Nymphas,
quæ in antris Eridani habitabant, adijisse, ut ex ijs audiret ubi nam locorum es-
sent illa mala aurea. Tum Hercules missus fuit ad Nereum, quem varijs formis
eludere conantem tandiu detinuit, ut in pristinam figuram redierit, remque indi-
carit. Hunc antiquissimum Deum nominavit Orpheus, in Argonauticis:

30. Νῆρεα μὲν ἀρχαῖα καλῶ φρεσὺς ἀπάντων.
Nerea cui priscum genus est, huc ante vocamus.
Hunc mari præesse, & in mari habitare solitum, delectari chori puellarum, prin-
cipiumque esse & finem aquarum, & omnes illius facultates denique ita comple-
xus est Orpheus in hymno quodam:

40. ὁ κατέχων πόντου μέγας κυανέης ἑσθλῆς.
Περὶ τῆς κορυφῆς αἰγυλόμενος κατὰ κύμα.
καλλιπάρχοισι χοροῖς, νηρεῦ, μεγαλόμενος δαίμων,
πυθμῶν μὲν πόντου, γαίης τε πάρος, ἀρχὴ ἀπαρχῶν.
Fundamenta tentus ponti, cuiusq; sedes.
Quinquaginta mari in lato latate puellis,
Formosisque choris Nereu, venerabile numen.
Tu fundamen aquar, tu terrę finis, & idem
Principium es cunctis.

Hunc ab vndis educatū & nutritum fuisse significavit Eurip. in I phig. in Aulides:

μέτ' ὅν δι' ὑγρῶν κυμάτων τεθραμμένον
νηρεῖα, φοντοργυθῆτιδάς, ἡμεῖς ἔχουσιν.
At non per vndis educatum Nereum
Thetidis patrem, cuiusq; ego sum filius.

Hunc eundem patrem fuisse Nereidum vocatum ita idem testatur in eadem
Tragædia:

εἴτ' οὐκ ἔστιν ἀνταῖς θάλασσαν διουκέρω,

ἢ νηρείας ἀγαλμαὶ ὅς τ' ὀνείρουγενῆ
 ἔτι καὶ πέντε κινέσασσιν ἠπείρου γόρον.
 Nam seu Dioscuri sedent in litore,
 Imago siue Nerei, Nereidum

Qui quinquies decem chorum olim protulit,
 Suscepit filias Nereus ē Doride nympha Haliām, Spio, Pasithoen & Ligeam,
 Fuerunt enim quinquaginta Nereides vocatae Nerei & Doridis filiae, ut ait He-
 siodus his in Theogonia :

μηδ' ὅς ἐγένοντο μετ' ἠρίτα τέκνα Διῶν
 Πόντῳ ἐν ἀστυγέτρῳ καὶ Δωρίδος ἠὲ Νηρόμιο,
 καὶ Νηὶ ὠκεανέϊο τελευτήσαντα μελίσσιν.
 Nascuntur Nereo nam pignora clara Dearum,
 Doridis & pulchrae spumosis in maris undis,
 Quae fuit Oceano fluuio lato edita quondam:

Fuit autem Doris Nerei soror. Has comas virides habere celsuerunt antiqui, qua-
 re ita ait Horatius libro tertio Carminum :

Nos cantabimus inuicem

Neptunum, & virides Nereidum comas.

His aues Halcyones gratissimae fuisse putabantur, ut ait Theocritus in Thalefijis:

ἡ ἀλκυόνες σφρασσύντι τὰ κύματα, τήν τε θάλασσαν,
 τὸν τε νότον, τὸν τε δύρον, ὅς ἐχάτα φύλλα κινεῖ.
 ἀλκυόνες, γλαυκὰς νηπίσι, ταῖς μελίσσιν
 ὀρίδων ἱρίσας.

Alcyones sternunt undas atq; æquora ponti,
 Atq; Eurus, atq; Notus, qui extremas suscitât Algas:
 Halcyones Nereidibus gratissima proles
 Cunctarum volucrum.

Scriptum reliquit Orpheus in hymno quodam in Nereides, illas in undis tripu-
 diare, & bacchari, & tanquam lætissimos pisces huc illuc circa currum Tritonis
 præcipue cursitare, inter quæ & illud est carmen :

στρίτων ἐπ' ὄχλῳ ἀγαλλόμεναι περὶ νῶτα :
 A tergo currus Tritonum cernere posses
 Has gestire simul.

Harum Nereidum multarum nomina ita recensuit Homerus libro X. Iliadis

κοῦκλιντ' ἀρ' ἔπειτα Διαιδὲν ἀμφαγέροντο
 σάσαι, ὅσας κατὰ βήθος ἄλως νηπίδες ἦσαν.
 ἐπὶ δ' αὖ γλαυκὴν, θαλαττὴν, κυμοδύναν,
 νησαίη, σπειάτης δόψ' ἀλκήν τε βόαντις.
 κυμοδύνῃ τε, καὶ ἀνταίῃ, καὶ λιμνοῖραι,
 καὶ μελίτη, καὶ Ἰαυρα, καὶ ἀμφιπόη, καὶ ἀγαστή,
 Δωρὶς, καὶ φανόπη, καὶ ἀγακλεῖτι γαλάτεια,
 σπέρτις καὶ ἀλκυόνη, καὶ καλλιόνασσα.
 ἐνθα δ' ἔην κλυμένη, ἰάνερα τε καὶ ἰάνασσα
 Μαίρα, καὶ ὠρεΐτυα, ἐν πλάκα μοῖσ' ἀμείδιον
 ἄλλα δ' αἰ κατὰ βήθος ἄλως νηπίδες ἦσαν.

Tum fundit lacrymas hanc circum numina ponti
 Conueniunt, quæ imas habitant Nereides undas.
 Hic adierant, Glaucēq; Thaliāq; Cy modocēq;

Nisēq;

Nisæ, Spioque, Thoeque, Halieque decora.
 Cymothoe, Actæ, Melite, cum candida Agaue,
 Amphithoeque, & Iara comis in colla refusa.
 Doroque, Prothoeque, Pherusaque, Dynameneque.
 Doris, & Amphinome, Panopeque, & Callianira,
 Dexamenè, Galatæ, Amathiaque, Callianassa,
 Et Clymenè, atque Ianira simul, pariterque Ianassa,
 Mæraque, & Orityia genas fucata colore.
 Quæque Imas habitant aliæ Nereides vndas.

- 20 Verum multo etiam plures his vocatæ sunt Nereides, quæ ad quinquaginta numerantur ab Hesio. in Theogonia, quæ ita vocantur, Proto, Eucranthe, Sao, Amphitrite, Eudore, Thetis, Galene, Glaucè, Cymothoe, Spio, Thalia, Melite, Eulimene, Agaue, Pasithea, Erato, Eunice, Doto, Pherusa, Dynamene, Nefæ, Actæ, Protomedeæ, Doris, Panope, Galatæ, Hippothoe, Hipponoe, Cymodoce, Cymatolege, Cymo, Blone, Halimeda, Liagore, Euagore, Leaomedeæ, Polynome, Autonoe, Lysianassa, Euarne, Psamathe, Menippe, Neso, Eupompe, Themisto, Pronoe, Nemertes. Apollodorus vero Athen. has etiam præter prædictas connumeravit libro primo, Glaucothoen, Nausthoen, Haliæ, Pionen, Plefauren, Calypso, Cranio, Neomerim, Deianiram, Polynoen, Melien, Dionen, Iszæ, Dero, Eumolpen, Ionen, Ceto, Limnoream. Istæ autem omnes pulcherrimæ habebantur, quare, ut proditum est in fabulis, Cassiope Cephei Regis Aethiopum vxor cum omnes suæ ætatis mulieres se forma antecellere gloriaretur, ausa est se Nereidibus etiam præferre, quamobrem illarum indignationem in se concitauit. Illæ igitur arrogantia huius formæ irritatæ, temeritateque commotæ incredibilis & admirandæ magnitudinis cetum in illius regionem immiserunt, quare postea iussa est ab oraculo Andromedam filiam, quam vnicam habebat, ut à Ceto voraretur, saxo alligatam exponere. Andromeda tamen Persei virtute liberata fuit, & eiusdem beneficio ad perpetuum vitandæ temeritatis exemplum, Cassiope inter sydera relata, ut patet ex Aratazo carminè ita latine. verso a Cicerone,

30 Labitur illa simul gnatum lacrymosa requirens
 Cassiopeia, neque ex coelo depulsa decore
 Fertur, nam verso contingens vertice primum
 Terras post humeros euerisa sapere refertur.
 Hanc illi tribuunt poenam Nereides almas,
 Cum quibus, ut perhibent, ausa est contendere forma.

- Neque plura his fere sunt de Nereo ac Nereidibus memoriæ tradita. Nunc sententiam antiquorum ex his exprimamus. Nereus dicitur Oceani fuisse & Thyos filius, qui sanè nihil est aliud, quam consilium & peritia in regendis navibus, quippe cum peritia illa ex Oceano & vndis nascatur. Hic multas parit filias, quæ sunt inuentiones ac consilii mutationes ad navigationem pertinentes, hanc peritiam antiquissimum Nereum vocant, ob vetustatem navigationis. Eundem vatem esse tradiderunt, quia efficit in singulis disciplinis peritia ut multa euentura diuinemus & longe prospiciamus. Neque peritus navigandi quispiam putandus est, nisi qui multo ante ventorum mutationes, & signa tempestarum, tanquam ex altissima specula prouideat. Hunc Deum in varias formas se vertere sinxerunt antiqui, quoniam sapientis est ad multas varietates rerumque gerendarum opportunitates se accommodare. Nequis igitur Deorum immortalium clementia sibi deesse arbitraretur, sed vnumquemque sua dementia perire, qui se in squisissimas maris tempestates intruferit, nulla habita ratione illorum, quæ

Ipsè

Ipse patet statui, quid mensura luna moneri,
Quo signo caderent Austris;

Hæc dicta sunt. ¶ Idem est autem tabulam hanc confinxisse, ut summam dicam, atque si dicerent antiqui, esto prudens in transigendis negotiis, neque Deū incuses ubi per imprudentiam aut temeritatem tibi pericula ipse conflaueris, cū Deus prudenti cuique ac diligenti viro præfens sit. Alii tamen marinam aquam Nereum vocarunt, ut est apud Ouid. in Deianira,

Respice vindicibus pacatum viribus orbem,
Qua latam Nereus cœrulus ambit humum.

Atque de Nereo satis dictum est, nunc de Phorcye dicamus.

10

De Phorcye, Cap. VII.

Phorcyn, quem Latini Phorcum etiam vocarunt, fuit & ipse Ponti siue Maris ac Terræ filius, ut testatur Hes. in Theog.

αὐτὸς δ' αὖ δαδμάρτα μέγας, καὶ ἀγένορα φόρμιον
Ταῖσι μισγόμενος, καὶ κιντὴ καλλιπάρηον,
ἐνὺβληντ' ἀδελφὰς τε καὶ ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ἔχουσαν.

Hinc Thaumanta parit magnum, Phorcymque superbum
Coniunctus terræ, & præstanti corpore Ceto.

20

Barybiāque simul, cui sunt ad amantia corda.

Varro tamen Phorcynem Thosæ Nyphæ ac Neptuni filium fuisse scribit, qui filias habuit, præter commemoratas superius ex Ceto, Phorcidas scilicet & Gorgones, Thoosam, quæ cum Neptuno coniuncta Cyclopem peperit Polyphemū, de quo ita scribit Hom. lib. 1. Odys.

ἀλλὰ ποσειδάων γαῖονος ἀσφαλὲς αἶψα
κυκλώπης κεχλῶται· ἐν ὀφθαλμοῖσι δὲ λάσπη
ἀντίθεον πολυφῆμον οὐκ ἔστιν ἐνὶ μέγιστον
πᾶσι κυκλόπασιν· δόσσα δ' ἐμὴν τέκεν ὑμῶν
φόρμιον· διγὰ τῆς ἀλγὸς ἀστυγέτοιο μέδοντος.

30

Verum Neptunus qui terram verberat vndis
Succenset causa Cyclopi, quod Polyphemum
Lumine priuauit, qui robore præstitit omnes
Inter Cyclopas, peperit quem Nympha Thoosa,
Filia spumosi, qui temperat æquora, Phorci.

Genuit etiam serpentem, qui mala Hesperidum tuebatur, ut ait Hes.

κατὰ δ' ὀφλότατον φόρμιον φιλότητι μεγίστη
γείνατο δεινὸν ὄφιν, ὃς ἐρμῆν καὶ θεοὺς γαῖης
Πείρασεν ἢ μέγαλοις παρ' ἑσέσσι μῦθα φιλᾶσαι.

40

Potremum Phorco ceto coniuncta sed edit
Serpentem magnum, qui extremis partibus orbis
Sub tellure latens semper mala aurea seruat.

Habuit etiam Scyllam filiam, ut dicemus postea. Nec plura fere de Phorcye leguntur apud antiquos. ¶ Fuit Phorcyn Ponti vel Neptuni ac Terræ filius & maris Deus, quem circulare aquarum motum nonnulli esse crediderunt, qui principium ab Oceano capit, & ab humore in terra existente. Huius vxor esse Ceto dicitur exhalatio scilicet quæ calore & radiis solis excitatur, qui humor cum per ætatem grauiorem extenuatus tollitur, fit draco, prope enim tremula fit illa exhalatio, & obliqua, quæ per calorem solis attollitur. Alii rem hanc ad historiam transferre maluerunt, dixeruntque Phorcynem Sardinæ atque Corsicæ insulis imperasse,

imperasse, qui ab Atlante nauali praelio superatus, in ea pugna submersus sit, neque vltimam postea inuentus, quare creditus fuit se in Deorum marinorum numerum recepisse. Cetera vero, quae de illo fabulose dicuntur, in eius gratia fuerunt ad probabilitatem priorum ficta. At nunc de Proteo.

De Proteo:

Cap. VIII.

Proteus & ipse maris Deus fuit Neptuni & Phoenice Nymphae filius, ut scriptum reliquit Zex. hist. 44. chil. 2. qui in Pharo Alexandriae habitauit, Toronenque ex Aegypto in Phlegram Palicenes profectus uxorem duxit. Nati sunt illi filii & Thorone Tmylus & Telegonus, de quibus meminit Euripides in Helena. Hi postea peregrinos crudeliter interimebant cum adoleuissent, quorum sequitiam cum Proteus aequo animo ferre non posset, impetrasse a patre Neptuno dicitur ut in Aegyptum rursus ferretur, cuius preces cum audiuisset Neptunus & quodam Pallenes hiatu speluncam sub mari fecit, in qua illum in Aegyptum usque sicum perduxit. Deinde cum Hercules obrudelitatem, qua in hospites vivebantur, Tmylum & Telegonum obruncasset, cognita caede filiorum neque lacrymas emisit, quia nefarii essent homines, neque risit, quod essent filii, ut scripsit Theopompus lib. 8. rerum Graecarum. Xanthus vero scripsit in rebus Lydiae Proteum Oceani & Tethyos a quibusdam creditum fuisse filium. Eurip. praeterea Psamathen uxorem illum duxisse scribit, de qua Theonoe, & Theolymenum marem suscepit. habuit etiam Caberam Rhedam & Idotheam filias, quae Menelaum de reditu in patriam ambigentem, cum diutius in Aegypto detineretur, docuit ut recentibus pellibus phocarum indutus una cum socijs tanquam phocas se inter phocas dormire simularent, quo tempore sub meridie Proteus in sicum exiens inter phocas dormire consuevit, atque illum dormientem comprehendere, tandiuque retinere in varias formas se mutantem, quandiu in pristinam formam redierit. nam tunc futura demum illis praediceret omnia. Dicunt enim modo in aquam, modo in ignem, modo in seras, in arbores, volucres, serpentes se vertere solitum, ut ait Hom. lib. 4. odysseae, ubi explicat consilium Idotheae, quae carmina, cum multa sint, non asseribam, sed latine illa breuitatis causa pronuntiabo, sic enim Graeca incipiunt;

ὡς ἴσται, ἀντὶ γὰρ αὐτὸς ἀμειβομένης ἀποκρίσται.
αὐτὸν γὰρ οὐδὲν ἄλλο. sic autem latine
 Dixerat. his ego sum contra sed talibus orsus.
 Nunc senis insidias diuini Diua recense,
 Ne me prauiusum fugiat. nam vincere Diuos
 Viribus humanis res est valde ardua. Dixi
 Sic ego, sed contra Dea sic est inde locuta.
 Hospes vera tibi dico, verissima nosces.
 Cum medios radiis iam sol accenderit aestus,
 Aequeoreus solet ire senex in litora verax.
 Hunc Zephyro iactata senem regit alga marina.
 Quem circum phocae in spelunca e fluctibus altis
 Egressae capiunt placidam per membra quietem,
 Spirantes salas, & olentes naribus undas.
 Huc ego te ducam cum primum Aurora fugarit
 Exorients stellas, socios tres ipse memento
 Deligere & cunctis, qui praesent mente, animoque.
 Nunc age narrabo tibi fraudes, nunc senis artes.

Primum

Primum dinumerat phocas, numerumque recurrit;
 Quid omnes ut adesse videt, prostermitur una
 Ipse, cuium velut custos in montibus olim.
 Hunc ubi videritis stratum, somnoque grauatum;
 Cura sit hinc arcte duris innectere vi. clis,
 Et retinere Deum conantem fallere dextram
 Omnia mox fiet, serpens qui pectore terram
 Verrit, fiet rursus aqua hic, crepitabit & ignis.

Hunc eundem Deum rerum omnium principium esse, & Deorum antiquissi-
 mum putauit Orpheus, quem & clauis habere maris, & omnibus præesse, tan- 10
 quam principium vniuersæ naturæ dixit, ut patet ex eo hymno;

Πρωτὶα κληῖται τόντου κληῖδας ἔχοντα.
 ἀφ' οὗ γένῃ, πάσις φύσιν ἀρχὰς ὅς ἐστιν.
 ὕλιν ἀλλὰ πᾶν ἱερὸν ἰδέσθαι πολυμήθεος.
 πάντας, πολυβούλος, ἐπιστάμενος τὰ τ' ἔσθαι,
 ὅσα τ' ἐπὶ θένῃ, ὅσα τ' ἔσθαι ὑπερὶ αὐτῆς.
 Gestantem clauis pelagi te maxime Proteu
 Præce voco, à quo naturæ primordia primum
 Edita sunt, formas in multas vertere nostri
 Materiam sacram, prudens, venerabilis, atque
 Cuncta sciens, quæ sint, fuerint, ventura trahantur!

Hunc in curru vehi, qui à phocis traheretur, putarunt antiqui, quos equos bipe-
 des vocauit Virg. lib. 4. Georg.

Est in Carpathio Neptuni gurgite vates
 Cæruleus Proteus, magnum qui piscibus æquor,
 Et iuncto bipedum curru metitur equorum.

Nec plura his ferè de Proteo tradita sunt ab antiquis, quorum sententiam ex-
 plicemus. Proteum Neptuni siue Oceani filium sinxerunt, quem putarunt vim
 esse aeris, qui de Stoicorum sententia Iupiter fuit appellatus, ac per omnia per-
 tranfret, & vbique esset, ut patuit superius, cum de Ione loqueremur, nam aer 30
 proxime sit ex aqua in illum extenuata. Hunc naturam esse aeris, per quem tē-
 peratum omnia oriuntur, & vnde sit omnibus ortus principium & plantis &
 animalibus, videtur significasse Hom. lib. 4. Odyss. in his;

Ἀλλ' ἦ τοι πρῶτος ἀλὼν γένετ' ἠὲ γένεος.
 Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ τάρδ' ἀλσος, ἥ δὲ μέγας οὐρανός.
 Γαῖα το δ' ὕψος ὕδαρ, καὶ δένδρεον ὕψι τε τιτλον,
 καὶ πύρ.
 Concussit cernice iubas leo factus, & inde
 Fit draco terribilis, modo lusus, modo pardalis igens,
 Alticoma aut arbor, nunc frigida defluit vnda,
 Nunc ignis crepirat.

Nam ex eadem materia pro aeris caloris ue ratione occulta, vel arbores, vel
 animalia nascuntur, vel materia ipsa conuertitur in elementa, quod antiqui si-
 gnificauerunt, per tot, tamque multiplices formarum mutationes, cum Proteus
 quasi τὸ πρῶτον ὄν, primum existens scilicet sit. materia enim omnis in intelle-
 ctu forma prior existit, formasque varias semper expetit naturæ impulsu quam ob
 rem in tot formas verti dictus est Proteus. Nam certe quidem hominem aliquē
 fuisse, qui se in tot formas verteret putare, fatui omnino est hominis, at Lucia-
 nus in dialogo, qui nauigiū inscribitur, nauigaadi periculisimum hominē videtur
 existimasse, cum ita dicat; θαυμάσιος τὴν τέχνην ὡς ἐπαπαγοῖ ἐμπελάοντες, καὶ τὰ
 θαλάσσια.

θαλάτῃα σφοδρὲς ὑπὲρ τὸν ἀρωγία admirabili nauigandi pericliā, vī dicebant, qui
 οἷα nauigarunt, & rerum maritimarum cognitione vel Proseum illum superare
 videbatur. Diodorus Siculus lib. 2. morem fuisse Regum Aegyptiorum scribit,
 vt priorē partē vel leonis in capite gestaret, vel draconis, vel arboris, atq; in ignis
 aliquando formam diademata inciderentur, quod gestamen erat principatus in
 signe. Inde postea fictum fuit, quod Proteus se in varias formas commutaret. di-
 ctus est fuisse phocarum custos & pastor, quia locis maritimis imperauerit, nam
 Reges & principes populorum *πομῖνας λαῶν* antiqui vocarunt, hoc est populo-
 rum pastores. debet enim princeps non minus salutis, quam etiam utilitatis suo
 30 rum populorum esse studiosus. qui enim de condendo grege tantum & occiden-
 do sollicitus est, non pastor sed lupus & latro est appellandus. Sunt enim diuitiā
 populorum quasi obſides, quæ iacturæ metu ciues in fide retineant, atq; ciuium
 opulentia, opulentia denique est principis, si res ita tulerit. Atque omnis ciuitas
 in quam opes ad paucos confluerint, magis exposita est hostium viribus, quia
 præter inuidiam & intestina odia, plurimum differt pugnare pro alienis, & pro
 suis facultatib. cum omnes sint propriæ utilitatis præcipuè accerrimi defensores,
 segnes aliarum, nemoque patriam suam esse exilimet, in qua nihil habeat plus
 bonorum quàm exteri. dictus est phocarum pastor, quoniam maritimi & nectan
 di periti essent eius populi. At Lucianus histriōem fuisse Proteum arbitratus
 35 est, de quo ita scribit in dialogo de Saltatione; *δοκεῖ γάρ μοι ὁ παλαιὸς μῦθος ὡς*
ἀρωγία τὸν ἐλγυλῖον οὐκ ἄλλοτι ἢ ἐρχομένητινα γένεσθαι λέγειν μιμητικὸν ἀνθρώ-
πον, καὶ ἀπὸς πάντα σχηματίζεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι δυνάμειον, ὡς καὶ ὁ δαίμων
ὕψιότητι μιμεῖσθαι, καὶ πυρὸς ὀξύτητα τῇ τῆς κινήσεως σφοδρότητι, καὶ λειότητι
ἀγρίοτητα, καὶ παρὰ ἄλλων θυμὸν, καὶ θυμὸν δόνημα, καὶ ὅλως, ὅτι καὶ διελθεῖν.
 Videtur mihi sane antiquus ille tabulosus Proteus saltator quispiam aut histrio
 fuisse egregius, qui scierit se in omnia formare, omniaque imitari, ita vt aquæ
 humorem, & ignis acumen per motionum celeritatem imitaretur, & leonis te-
 titatem, & iram pardalis, & arboris susurrum, & omnino, quidquid illi collibuis-
 set, referret. Neque tamen soli Proteo hæc facultas fuit in omnia se conuertendi,
 40 sed etiam Thetidi, & Mastræ filiz Euryſichthonis Aethonis Thessali, quæ cū
 pater omnia sua bona ob assiduam famem diuinitus immisſam deglutisset, sese
 tandiu in varias formas vertebat, quandiu à patre venderetur, vt eius fami suc-
 curreret, deinde ad patrem statim clam redibat; Sic Periclymenus Nelei & Po-
 lymelæ filius, ao frater Nestoris id munus à Neptuno impetrauit, vt in omni-
 quæ optaret, conuerti posset. quare multa dicitur ab Hercule Pylum oppugnante
 occisus. nam in eam formam versus indicatus fuit à Pallade, quod autem in
 omnia ita verteretur, sic de illo loquens Euphorion indicauit;

Σύντε περικλύμενον ἡλὴν ὡς ἐκτασε μύσαν.

ὅς ῥά τε πᾶσιν ἔκτο θαλάσσιος ἤντι ἀρωγίης.

Atque Periclymenum muscam tunc ille cecidit.

Qui, velut æquoreus Proteus, se vertit in omnia.

40 Quod etiam planius explicauit Hesiodus in his;

περικλύμενον γὰρ ἀγέροντα
ὄλβιον, ὃ πῶρ δῶρα ποσειδάωνι νοστήσειν
παντοί, ἄλλοτε μὲν γὰρ ἐν ὀρνίθει φανέσκειν
Αἰετός, ἄλλοτε δ' αὖτε πελίσκοιο θαῦμα ἰδέσθαι
Μύρμηξ, ἄλλοτε δ' αὖτε μελισσῶν ἀγλαὰ φύλλα,
Ἄλλοτε δ' ἐνὸς ὄφιο καὶ μέλιγχος. εἶχε δὲ δῶρα
παντοί, οὐκ ὀνομαστά, τὰ μὲν καὶ πέττα δόλωσεν
Βουλὴν ἀθηναίης.

Peri-

Periclymenumque superbum
 Felicem, cui dona dedit præstantia quondam
 Neptunus, volucres inter sit nanque volucris
 Tum sit rursus apis, cursus (mirabile visu
 Formica apparet, rursus sit frigida serpens.
 Munera multa habuit, quæ singula dicere non est,
 Denique principium cædis, causæque fuerunt,
 Pallas vti monuit.

Habuit etiam Empusa hanc ipsam facultatem conuertendise in quæcunque li-
 buisset, de qua ita scripsit Aristophanes in Ranis;

ἡ μέλαινα ὄρεϊνὴ τὸν δία μέλαινα.
 αἰὲν δ' ἴ, δ' ἐνδὲρ, πάντας ἀπὸν γυνὴ γίγνεται.
 τότε μὲν βοῦς, νῦν δ' οὐρεὺς, τότε δ' ἀν γυνὴ
 ὠρασιότατος. πού ἐστι, φέρειν αὐτὴν αἶα.
 Ἄλλ' οὐκ ἔτ' ἀν γυνὴ ἐστίν, ἀλλ' ἡδὲ κύνων.
 Ἐμψυσα τοι γυνὴ ἐστίν.
 Nam maximam profecto cerno belluam.
 Qualem? nouam. sit cuncta, cum libet, statim.
 Nunc mula, nunc bos, rursus illa femina
 Formosa. dic vbi est, eamus recta ed.
 Haud femina est, sed rursus illa, sed canis.
 Empusa certe est illa.

Sic etiam Epicharmus in Hebes Nuptiis;

Ἐμψυσα δ' ἑνδρον, βοῦς, ἐχέδρα γίγνεται,
 Λίθος, μύια, καὶ γυνὴ ὠρασιότατος
 καὶ τὰ ἄλλα ὅσα αἰετὶ καὶ ὄρεϊνῃ συμφοίρει.
 Empusa planta, bos ut, atque vipera,
 Lapisque, musca, pulchra & illa femina,
 Quidquid cupit, vel denique illi conferat.

¶ Alij, inter quos fuit Antigonus Carystius in Dictione, Proteum virum sapien-
 tissimum fuisse tradiderunt, qui multa de naturali philosophia scripserit, de plan-
 tis, de lapidibus, de natura ferarum, de mutatione mutua elementorum, & quo
 pacto illa principia sint omnium nascentium, quæ ut vires singula sumpserint,
 ita vel arbores fiunt, vel herbæ, vel animalia, quare dictus fuit Proteus in illa om-
 nia se vertisse. Hunc eundem diuinatorem arbitrabantur, quia multa ex obser-
 uatione syderum, & ex rerum præteritarum memoria prædiceret. Alii credide-
 runt per magicas artes Proteum in prædictas formas se mutasse, alii dixerunt
 fuisse virum dicendi peritum, qui facile posset in quousvis animorum morus ho-
 mines impellere, quare prædictas formas sumere dictus fuit. Ego Proteum virū
 fuisse prudentem putauerim (si modo, ius fuit) & in conciliandis conseruan-
 disque amicitij callidissimum, & in temperandis moribus animorum, & in mo-
 ribus ad omnes euentus rerum cautè formandos, aut certe quales esse viros pru-
 dentes oporteat per hæc figmenta nobis antiquis demonstrasse. Quis enim ne-
 sciat nihil magis necessarium esse vel in administratione ciuitatum, vel in quo-
 tidiana consuetudine, quam vti rationem ingenij, quæ confert plurimum ad om-
 nes opportunitates, ac rerum vicissitudines? oportet igitur virum prudentem
 quoniam non omnes iisdem studiis delectantur aut capiuntur, per varias for-
 mas se in hominū amicitiam ingerere, ac variis vti rationib. in ciuitatum admini-
 strationibus, quoniam alij euentus clementiam, alij ferocitatem iudicis requi-
 runt, sic enim fieri Proteum modo ignem, modo aquam intelligendum est. &
 modo

modo fructiferam arborem, modo crudelissimam seram propter præmia iustitiæ ac supplicia, veruntamen non solum ad amicitias, & ad ciuitatum ad ministraciones hæc fabula pertinet, sed multo magis ad vniuersam humanam vitam rationem, quippe cum neque semper indulgere genio conueniat, neque semper eadem vitæ seueritas retinenda sit: sed vtriusque rei tempora sunt cognoscenda, quippe cum nihil violentum sit diuturnum. Nihil aliud igitur dixisse mihi videntur per hæc figmenta, quàm illud quod etiam dictum fuit ab oraculo, ne quid nimis, cum omnis omnium rerum salus & constantia in mediocritate moderationeque sit collocata. Illa vero quæ dicuntur fabulose de Periclymeno, de immenso quod avaritiæ gurgite intelligenda sunt, nam tametsi immensas opes domesticas avaritia recondiderit, tamen his minime contenta, vel per omne fraudum, insidiarumque genus alienis facultatibus inhiat.

De Castore & Polluce,

Cap. IX.

Castorem item & Pollucem salutaria numina nauigantibus, si gemini apparerent, omnes crediderunt antiqui, atque etiam omnium nauigantium vnus sermo mutatis tamen nominibus nostra ætate appellauit. Fama fuit Iouem, vt de horum origine aliquid dicamus, raptum desiderio Leda Tyndari Regis in cygnum se conuerisse, atque illam compressisse. Nam cygnus factus ita iucunde cecinit, vt illum propter cantus suauitatem Leda adamauerit & contrectauerit. De inde ab eo cygno compresso ouum peperisse dicitur, e quo Castor & Pollux & Helena nati sunt, vt Ouidius in his inquit in epist. Helenæ.

Dat mihi Leda Iouem cygno decepta parentem,

Quæ falsam gremio credula fouit auem.

Alij tamen dereritum ab aquila cygnum ad Ledam conuolasse inquirunt, atque cum sub ea forma Ledæ decessisset Iupiter cygni formam in cælum transtulit vt ait M. Manilius in primo Astronomicorum;

Proxima foræ cygni, quem cælo Iupiter ipse

Imposuit formæ præcium, qua cepit amantem,

Cum Deus in niueum descendit versus olorem.

Alij tamen crediderunt oua nata fuisse ex illo congressu, quorum ex altero Castor & Pollux, ex altero Helena nata sit & Clytemnestra, non nulli Timandram addiderunt sororem. Non de fuerunt tamen qui ex vno tantum ouo Pollucem & Heleuam natos fuisse crediderint, quod Leda e Ioue conceperit, cum e Tyndaro Castorem & Clytemnestram natos esse arbitrentur. hi igitur mortales vt ex homine concepti, illi immortales vt ex Deo, crediti fuerunt. Vocati tamen sunt omnes Tyndaridæ, & in Lacedæmone iuxta Taygetum montem Laconie nati, vt ait Homæ. in hymnis;

Καστορα καὶ πολυδύμη ἀνδρῶ μοῦσα λέγει

τυνδαρίδας, οἱ ζῆνός δ' αὐμπίου ἐγγόνεςτο :

τοὺς ὑπὸ ταύγετου κορυφῆς τέκε ποτνια λέδη,

λαδὸν ὑπὸ μηδίσσας κελαινεῖς κρήνας.

Castora Pollucemque mihi nunc pandite Musæ

Tyndaridas, Iouis è cœlestis semine natos.

Taygeti peperit quondam hos sub vertice Leda,

Clam coniuncta Ioui cœlestia regna tenenti.

Theocritus in Dioscuris Castorem & Pollucem Iouis filios, at non Tyndari appellauit.

ὕμνος

ὑμῶντας λήδας τὴν αἰγιόχην Διὸς υἱά.
κάστωρα καὶ φοβερὸν πολυδύκεα πύξ' ἐραδίχην.

Cantamus natam de Leda & de Ioue prolem,
Castora Pollucemque timendos hostibus acres.

Hi cum nati fuissent Pephni, quæ matritima erat ciuitas in insula eiusdem nominis Lacedæmoniorum ditioris, ut fuit Thalamatarum sermo, & Alcman in quodam cantico scripserat, quamuis magna esset controuersia inter Messe niacos ac Lacedæmones ab utris Castores essent oriundi, cum illos patrios Deos utriusque sibi vendicarent, à Mercurio Pellenen nutriendi statim deportati fuerunt. Deinde cum Iason ad aureum vellus esset nauigaturus, & ad eum confluerent vndique de 10 lecti iuuenes, inter cæteros accessit Castor & Pollux, ut ait in libro 1. Apollonius:

καὶ μὴν αἱ τάλεις κρατερὸν πολυδύκεα λήδῃ,
κάστωρα δ' ἀκνυτόδων ἄρσεν διδυμήμον ἱππῶν
Σπάρτηθεν, τοῦτο δ' ἤγαθ' ὁμοῖς ἐνὶ τῶνδ' ἀρίστοις
τηλυγίτους αἰδῶμι μὴ τίλιν.

Impulit hic fortem Pollucem Aetolica Leda,
Castora & hinc eadem domitorem rursus equorum
E Sparte, partu quondam quos edidit vno
Tyndari in æde viri.

Hi multa præclara facinora in ea nauigatione ediderunt: nam cum ad Bebrycio 10 rum, Amyciq; Neptuni filij litus appulissent, Pollux aduersus Amycum, qui omnes Argonautas prouocauerat, in pugnam prodiiit: eumque interfecit. Amycus enim consueuerat ita omnes peregrinos interimere, cum illos cogeret secum pugnis decertare: atque tunc etiam ad Argonautem accedens Amycus ita omnes ad pugnam inuitauit.

κέκλυθ' ἀλλήλας χυτοὶ τὰ πῆρ' ἵδμεναι ὅμιον,
οὐτ' ἡμ' ἴσμεν γένειν ἀφορμηθέντα νεέεσσαι
ἀνδρῶν ο' ὄνειρον, ὅσκι' ἑλβουζὶ πελάσσῃ,
πρὶν χεῖρας ἐμῆσιν εἰς ἀνὰ χεῖρας αἰτίας.
πῶς κείμοι τὸν ἀριστὸν ἀποκρίσθ' ὅσον ὀμίλου
πυγμαχίῃ σῖσα δα.

Ducite potius agi nautæ, quæ discere oportet.
Nulli, Bebrycios portus qui intrauerit, est fas
Soluere, ni expertus sit nostræ robora dextræ:
Quare agite o proceres præstantem robore cunctis
Mittite mi pugilem.

Theocritus autem ex ille aquarum Pollucem scribit, & apud fontem Amycum inuenisse, à quo coactus fuit pugnis decertare. Omnes tamen assentiuntur Amycum fuisse cum multis Bebrycibus à Polluce occisum. Idem post Colchicam expeditionem in patriam reuersi, cum Theseus Helenam rapuisset, in 44 Athenienses ad recuperandam sororem militauerunt, tum expugnata Aphidna, captaque vrbe, & Helena recepta, omnibus Atheniensibus pepercerunt, præterquam vni Aethræ matri Thesei, quam captiuam abduxerunt. Inde vero effectum est ut Reges & seruatores Dioscuri ob eximiam clementiam ab Atheniensibus sint postea vocati. Post recuperatam sororem in amorem Phœbes & Talayræ filiarum Leucippi, Arifnoesque sororum inciderunt, quæque ipsi in Theseo improbauerant, in aliis ipsi committere nō dubitarunt. Etz. vero non Phœben, sed Ilaeram vocat alter à Leucippi filiarum hist. 48. chil. 2. quam alii Nacirā alii Elairam vocarunt, quibus nonnulli illud etiam addiderunt ē Phœbe ac Polluce natum fuisse postea Mnesibū, quem alii Mnesinonum, alii Asineum vocarūt.

N u c Casto-

è Castore & Ilaira natus est Anogon, atque ut alijs magis placuit Anaxis, ut alijs Aulothus. Fuerant illæ Lynceo & Idæ Apharei filijs desponsatae, quare earum mariti in raptos Dioscuros ob acceptam iniuriam impetum cum armis facientes gravem pugnam commiserunt ad Taygeti montis radices, ac denique Castor à Lynceo interfectus est, ac Lynceus postea ictus à Polluce columna saxea occubuit, de quo Pollux trophæum erexit. Futurum erat brevi ut Pollux etiam acceptis ab Ida vulneribus interficeretur, nisi Iupiter Idam fulmine ob natum percussisset, ut ait in his Theocritus:

10 ἢ γὰρ ὅ γε κάλλαν ἀφαιρείου ἐξ ἀνέχουσας
τύμβω ἀναβήξας ταχέως μεσάριος ἰδας
μήλα κασιγνήτοιο βαλεῖν σφιδέριον φονῆα.
ἀλλὰ ζῆνός ἐπαμύνα χερσὶν δὲ οἱ ἐμβαλε τρυκτάν·
μάμμερον, αὐτὸν δὲ φλογέω σπιδέριον κεραυνῶ.
Pars erat è tumulo nam Aphareio exerta columen,
Quam forti dextra fregit Messenius Idas:
Hanc fratrisque sui fuerat iacturus in hostem.
Iupiter auxilium tulit, illi marmor ab ipsa:
Decussit dextra, & combussit fulminis igne.

Alij Pollucem etiam caelum fuisse dixerunt: atq; cum uterq; se intra ventrosam quercum occultasset, à Lynceo mortalium omnium perspicacissimo fuisse visos, ut patet ex his carminibus eius Staphni, quires Cyprias carmine conscripfit:

20 αἰετὶ δὲ λυγμένῳ
την ἕτην προσέβαινε ποσσὶ ταχέως πεποδῶτι
ἀνριτατονδ' ἀναβάς διδέρμιτο νῆσον ἄπασαν,
τὰν ταλίδου τέλει ποσσὶ ταχέως εἰσίδεν ὄρεμας ἦρας.
Δεινὸν ὀφθαλμοῖσιν ἴσω δρυὸς ἄμφω κίλιν,
κάσσορ δ' ἵπποδ' ἄμυν, καὶ ἀεθλοφύρον πολυδύνητα.
quo tempore Lynceus
Taygeti velox ascendit culmina montis
Lustravitque oculis quidquid tenet insula magni
30 Tantalidæ Pelopis, præacuto lumine vidit
Hos ambos intra ventrosæ rothra quercus,
Pollucem fortem, & domitorem Castora equorum.

Neque mirum est tam fortes fuisse Apharei filios, aut tam perspicacem Lynceum, quādo ab illo Perseo qui Medulam occidit, per Gorgophonen nympham originem duxerunt, quorum hæc series ortus fuisse narratur. Fuerunt duo fratres Hyacinthus & Cynortes. Cynortæ filius Perieres. ex hoc & Gorgophone Persei filia Leucippus, & Icarus, & Aphareus nati sunt. è Leucippo & Philodice Inachi filia Phæba & Ilaira nascuntur. Ex Icaro & Peribæa Naide nascuntur filij quinq; mares, & Penelope, quæ postea fuit vxor Ulyssis. ex Aphareo & Arene nymphea Oecali filia vii scripsit Diefichorns, vel ut alijs magis placuit, ex Arne filia Aeoli, Lynceus & Idas nascuntur, quare ex eodem fonte priore omnes manasse visi sunt. Didymus tamen solum Castorem visum fuisse inquit à Lynceo. at Pindarus in Nemeis propter armenta abacta pugnatum fuisse inquit, at non propter Leucippi filias Habuerunt aurigas Rhecam & Amphistratum viros fortissimos, quorū alter Phthiotis illis, qui Achaiam habitavit: alter Laconibus, qui Heniochiam vocatam, duces fuerunt, ut ait Strabo lib. 11. Dicuntur primi Dioscuri arcus inuenisse, & docuisse canes quod spectat ad venationem, & castus certamen, ut nos libro 2. Venationum scripsimus:

Quid referam Ledæ pueros? hic repperit arcus,

Et

Et cursu domitare seras inuenite quorum.

Ille canes primus docuit vestigia caute,

Atque feris homines crudo discernere caestu.

Cum casus fuisset igitur Castor à Lynceo, tabulante immortalem Polluce n. à patre Ioue petisse, ut Castor immortalitatem assequeretur, quod cum obtinere non potuisset, impetrauit denique ut dimidium suæ posset illi impartire, quare alternis diebus singuli viuere dicuntur, ut est apud Virgilium libro sexto:

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,

Itque reditque viam tories.

Hi crediti sunt ab equis albis vehi soliti, quare ita scripsit Pindarus in Pythijs in Hierone: 10

ἔχονδ' ἀμύκλας ὄλβιοι,
πίνδαδ' ὄρρυστοι,
λευκοπαλῶν τυνδαρίδ' αἰ καθύδ' ο-
ξοὶ γείτονες.

Habitabant Amyclas diuites

è Pindo concitati

Candidos equos habentium Tyndaridarum glorio-
si vicini.

Post cædem autem Castoris Castorium vocatum tripudium in honorem Castoris fuit institutum, de quo meminit Pindarus in eadem Ode: in eo autem armati iuuenes tripudiabant. quidam tamen dixerunt ab ipsis Diolcuris post victos gigantes id tripudium fuisse excogitatum. atque Palladem legem Enoplam cecinisse, inter quos fuit Epicharmus, quam legem postea Laoncus cum tibijs in acie instructi aduersus hostes vsurparunt, quod tamen nonnulli à Curetibus inuentum fuisse inquirunt. Dixerunt eòim Cretenſes non solum Castorium, sed etiam pyrrhichium melos excogitasse, quod quidam Pyrrhicho Cretenſi tribuunt, inter quos fuit Sosibius. Alij Pyrrho Achillis filio, qui armatus vsus est in victoria contra Eurpyllum & Telephum id attribuunt. Arist. primum Achillem ad pyram Patrocli Pyrrhicho vsum fuisse inquit. Enimuero Castor & Pollux ob res præclare gestas in Deorum numerum, sicuti antiquorum plerique, relati fuerunt: cum mortales essent ut reliqui homines, ut ait Pausanias in Arcadicis. Fama est hos nauigantium Deos, & omnibus nauigantibus salutares tali de causa creditos esse: cum ingens tempeſtas Argonautas à Sigæo digressos inuasiſſet, atque pro illorum incolumitate vota Orpheus concepiſſet, geminæ flammæ circa Castoris & Pollucis capita apparuerunt. Secuta est paulo post admirabilis maris tranquillitas, & elementia ventorum: quamobrem credita fuit inesse quædam in his iuuenibus diuinitas, & ignes illi cum postea nauigantibus apparerent Castoris & Pollucis arbitrio apparere crediti fuerunt. Putabantur iſdem ſeruare nauigantes in extremo vitæ periculo conſtitutos, ut apparet ex idyllo Theocriti in Diolcuros, ubi ſignum eſſe futuræ ſerenitatis inquit apparens præſæpe inter Afellos his verſibus: 40

Ἀλλ' ἔμπης ὑμεῖς καὶ ἐκ βυθῶν ἐλκετε νῆας
αὐτοῖσιν νῆαυταισιν οἰομένους θαλάσσης.
αὐτὰρ ἀπολήγοντ' ἀνέμοι, λιπαρά δὲ γαλάνα
ἀμπέλονται νεφέλαι δὲ δίδραμον ἀλγυδὶς ἄλλαι.
ἐκδ' ἄρκτησι φάεισαν, ὄνοντ' ἀνὰ μέσον ἀμειρή
φάτι, σημαίνουσα τὰ πρὸς πλοῦν εἰδὶα πάντα.
Vos tamen ex vadis naues ſeruatis, & ipſos
Nautas in ſummo poſitos diſcrimine vitæ.
Continuo venti ceſſant, fremitus u: minacis

N n 2 Aequoris

Aequoris, autugiunt nubes, visæque nitescunt,
Apparet præsepe simul tenuis inter Ascellos
Significans tranquilla maris mox omnia nautis.

Hæ flammæ cum geminæ apparent salutiferæ putantur nauigantibus: at si vna
tatum, periculosa est nauigiis, & eò magis si terribilis illa & dira pestis quam nau
tæ vocant Helenam, suo aduentu geminas flammæ fugauerit. Quamuis Euri
pides Helenam quoque cum fratribus esse salutarem nauigantibus scribit in Ore
ste, ut est in his carminibus:

17

Ἐλὴνα μὲν, ἣν σὺ δῖος εἶσαι ἀφ' οὐμὸς ὦν
ἤμαρ τις, ὅργῳ μὲν ἔλασεν ποιοῦμενος,
ἠδ' ἔστιν, ἣν ἔρατ' ἐν αἰθέρι πύχαις.
Σισυμνή τε, καὶ οὐ δαρούσα πρὸς αἰθέρα.
ἔγω· ἢ ἔξωσα, καὶ ἀπο' φασγάνου
ταῦ σὺ καλεῖσθαι ἤρπασ' ἐκ δῖος πατρὸς.
Ζῆνός γ' ἀρ' οὖσαν, ζῆν' νῦν ἀφ' ἡμετέρων χεῖρων,
καὶ σὸς πολυδύκεϊ ἐν αἰθέρι πύχαις
Σωῖθακος ἔσαι νῦν τίλοισι σωτήριος.

20

Helena quidem, quam tu voluisti perdere
Agens parum iucunda Menelao, hæc adest:
Hæc, quam videtis in loco summo ætheris,
Seruata: nec tua manu illa concidit.
Seruauit ego illam sic volente eius patre
Ioue ensis ictu de tui, nam viuere est
Illam necesse semper, ut satam Ioue.
Sic Castori & Polluci in æthere arduo
Salubris absidebit illa nauibus.

Hos ignes Horatius stellam appellauit libro primo Carminum:

30

Dicam & Alciden, puerosque Ledæ:
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem, quorum simul alba nautis
stella refulset,
Defluit saxi agiturus humor:
Concidunt venti, fugiuntque nubes:
Et minax, sic Dii voluere, ponto
Vnda recumbit.

Sacrificabantur his Deis agni candidi, tanquam Diis bonis, & sanctis, & felicibus
ut patet ex hymno Homeri ubi potestatem Dioscurorum describit:

40

ἀμφὶ Διὸς κούρους ἐλπίσιν εἴπετε μοῦσαι
τυνδαρίδας, λίδης καλλιφύρου ἀγλαὰ τέκνα·
καὶ σὸς αὖτ' ἱππὶδάμην, καὶ ἀμολύμην πολυδύκεα,
τοὺς δ' αὖτ' αὐτῷ ἐτοῦ κορυφῆς ὄρεος μεγάλοιο
μυχθεῖσ' ἐν φιλότῃ καλαινθῇ κροῖανι,
Σωτήρας τέκε παῖδας ἐπ' ἄσπετον αἰθέρα πῶν.
ἀκνύοντες νεῶν, ὅτετι σπέρχωνται ἀέλλαι
χειμάραι κατὰ τόντον ἀμείλιχον. οἷδ' ἔσθ' ἡμῶν
εὐχόμενοι καλέουσι δῖος κούρους μεγάλοιο
ἀρ' ἐσθ' ἰν' ἀνθρώποις ἐπ' ἀνθρώποις βέλτεες
Πρύμνης.

Tyndaridas natos magno Ioue dicite Musæ,
Pignora quæ quondam peperit pulcherrima Leda,

Pollu-

Pollucem fortem, domitorem & Castora equorum.
 Taygeti peperit Leda hos sub vertice montis
 Aetherio coniuncta Ioui, cui sydera parent.
 Hæc peperit miseros seruantia pignora nauta,
 Atque rates, diræ quas inuasere procellæ
 Hybernæ, ut pelagi fremitu implacabilis æstus.
 Tunc etenim nautæ summa de puppe vocarunt
 Voce Iouis pueros, niueorum & munere placent
 Agnorum.

Maxime omnium Deorum culti fuerunt apud Cephaleses Castor & Pollux, 10
 magnique Dij ab illis sunt vocati, per quos, ut alibi mulieres, ita viri apud illos &
 alias nonnullas nationes iurare consueuerunt, ut testatur in his Theognis;

καστορ καὶ πολὺς δῖος, οἱ ἐν Λακεδαιμονίᾳ

Ναὶ ἐπεὶ ἐν ῥῆτα καλλιρῶν ποταμῷ,

Εἴ ποτε βουλεύσασαι φίλῳ κακῶν, αὐτὸς ἔχομαι,

οὐδέ τι καί ποτε ἴμαι, δὴ τόσσον αὐτὸς ἔχοι.

Pollux & Castor qui Eurotæ ad fluminis vndas

Accolitis, fines qui Lacedæmonios,

Illa ego perpetiar, si quæro incommoda amico,

Te mihi si quærat, bis totidem ipse ferat.

Fama est quod cum Iudæi Olympici fuissent ab Hercule aliquando instaurati Pol- 10
 lux cæstibus victor, cursu & arte pugilum Castor renuntiari fuerunt, nam ta-
 meti vno partu, & ex eodem ouo nati sunt ambo, tamen varia studia utriusque fue-
 runt, ut ait Horat. lib. 2. Serm.

Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem

Pugnis, quot capitum viuunt, totidem studiorum!

Millia.

Memoriæ proditum est in Laconicis a Paus. non procul a Sciadæ Laconum loco,
 sepulcrum fuisse Castoris, qui vna cum Polluce infauste cum filijs Leucippi Spar-
 ten inuadentibus commisso prælio cecidit, neque tamen ante quadragesimum
 annum ab eo bello inter Deos fuerunt reati. alij non a filijs Leucippi, sed ab a- 30
 lijs casus putarunt, qui Idem fulmine ictum dixerunt, quia Castorem cecidisset.
 illi datam fuisse Polluci à Ioue optionem inquiunt, cum illum solari Iupiter cu-
 peret in morte fratris, utrum mallet eligendi immortalis ne ipse vellet fieri, an
 potius sex mensibus cum fratre viuere, & sex alterne mori. tum Pollux cum fra-
 tre viuere & mori maluit. Hæc tot fabulose de his tradita sunt ab antiquis, è qui-
 bus veram sententiam exprimamus. Castor & Pollux & Helena ex vno ouo na-
 ti dicuntur Ioue patrè, quid hoc monstri est Dij bonè fieri nullo modo sane po-
 tuit ut tanta multitudo eodem partu nata sit; quippe cum natura numerum
 mammarum superari omnino non patiatur, quod si filiorum numerus mam-
 mas superauerit, illi postea viuere non possunt. Ridiculum est igitur & ouum na- 40
 tum fuisse è rauiliere, & tot homines ex ouis, & eodem partu, & omnes vixisse:
 ¶ Fictum fuit igitur ut quidam voluerunt, Ledam ouum peperisse, quia præ-
 gnans ventrem ad oui formam rotundum haberet, vel ut alij maluerunt, quia
 in eadem pellicula uno per simili fetus concreuerint. Hanc cum Ioue in cy-
 gnum verso concubuisse inquiunt, cum Iones reges omnes dicerentur. quam
 cum Rex quidam non in mollibus stratis & regio apparatu compressisset, sed
 apud Eurotam fluvium Lacedæmoniorum cygnorum v. ore in locis humidis; lo-
 cus datus est fabulæ quod Iupiter cygnus factus eam compresserit. fuerunt filij
 è Pephno in Pellenen portati educadi, & clæ ut ex adulterio nati, educadi in alia

N a 3 loca

loca missi sint. Quae de rebus gestis eorum memorantur, ab historia non differunt nisi quod fuerit Idas fulmine percussus: quod & ipsum tamen historice dictum esse scripsit Zozes. histo. 48. chilia. 2. quippe cum Cerauni nomen locum dederit fabulae, cum suppetias tulerit Polluci. nam Graeci ceraunum fulmen appellant. Fabulati sunt Lynceum acutissime videre solitum illa etiam quae essent sub terra: quia metalla prior inuenerit auri & argenti, & ferri: cum enim lucernam sub terra reliquisset, ac metalla efferret, creditus est quae forent sub terra etiam videre. Cum pater igitur mortuos filios sepulturae mandasset, ut vir astrologiae peritissimus multitudini persuaserit imperitorum Castorem & Pollucem fuisse inter sydera relatos. Istud autem ob facilitatem ingenij & humanitatem Pollucis alij factum esse existimarunt, nam *Δίωκος* multum est & omne dulce appellatum, & *Πολύς* multus, unde nomen est Pollucis apud Graecos, ob suauitates ingenij & in omnes clementiam dictum. cum ignes illi circa capita horum navigantium prius apparuissent, crediti sunt illi ignes ab imperitis a Castore & Polluce mitti in tempestatibus signa navigantibus salutaria. apparentia autem geminae flammæ aliquando in castris in summa parte pilorum, aut tentorium, aut aliquando in nauibus circa antemias, aut in summa parte mali, aut iuxta carthesum, quod signum videntes navigantes in magnam spem veniunt salutis & tranquillitatis futuræ. Si una capta flamma appareat, solum Castorem esse arbitrantur mortalem, quare periculum omnibus potendere. si binae, salutare sunt. si tertia accedente flammâ *Helepp* illæ protegerint, illaque circa malum confederit, certissima mors navigantibus significatur, aut certissimum naufragium. Has geminas flammâs nunc *Diuos Nicolaum & Hermum* navigantes appellant: quæ quid sint, vel quomodo appareant, magnâ fuit semper inter scriptores contentio. Credidit navigantium nostri temporis multitudo cum *Diuos* singulatim in auxilium petire eas flammâs esse illos *Diuos* ad quorum nomina euauerint. alij, qui rem altius vestigare voluerunt, inter quos fuit *Xenophanes*, crediderunt spectra quædam propter timorem mortalium oculis sese offerre, tanquam somnia senum ægrotantium, quæ a phantasia subministrarentur. Quid enim prohibet in magna animorum trepidatione sensus quoque mirifice perturbari, & prodigiola quædam monstra apparere? nam turbatorum sensuum comites sunt plerumque horrendæ & admirabiles res vitæ. Ego sane nihil horum esse putauerim, sed vapores quosdam in ignes pertinet ex aere concretos, qui suapte natura summa petant malorum & antemnarum: quippe cum totidem visi sint aliquando, quot fuerunt nauigia, at non duo tantum. nam si essent spectra solum, quæ pro sensuum perturbationibus apparerent, illud necessario sequeretur, ut non solum aliis minores, aliis maiores ignes apparerent: aliis plures, aliis pauciores, sed etiam pro affectibus corporibus & dominantibus humoribus, aliis ignes ardentes, aliis armati homines & dimicantes, aliis belluæ horribiles & admirandis formis viderentur: quoniam ita laborantibus, & male affectis corporibus hæc videntur in somnis, & aliquando nihilominus vigilantibus. illi igitur ignes cum gemini apparent, exhaustam prope concretam tempestatum materiam significant: cum vnus fuerit ignis, nondum concretam: cum plures, maximam superesse copiam. Isti ignes si densissimus aer, & vaporibus plenus extiterit, ob frequentiam condensatæ materiæ, fugantur ab *Helena*, quæ non, nisi ex abundantia ingenij consurgit vaporum. Dicti sunt *Castor & Pollux* in Deos relati ob beneficia, quæ in homines contulerunt, cum multos sceleratos homines de medio sustulerint: & in eos populos, quos subiugauerant, singulari clementia sint vsi. Quo autem pacto per hæc mores hominum corrigere conati sunt antiqui? beneficentiam, & liberalitatem in omnes, & propinquo

rum præcipue concordiam diis gratissimam esse demonstrarunt, quare ad has vi-
tutes per hanc fabulam nos hortabantur. at nunc de Aeolo.

De Aeolo.

Cap. X.

A Eolus, ventorum imperator, vel potius ut quidam putarunt, quæstor, Hip-
potæ filius fuit, ut innuit Ovidius in epistola Leandri:

Parce precor, facilemque moue moderatus auram:

Imperet Hippotades sic tibi triste nihil.

Sic Apollonius libro quarto Argonauticorum:

Αἶολον ἱπποτάω παῖδα κλυτὸν

Aeolum Hippotæ filium clarum.

Matrem Aeolo fuisse Meneclam Hylli Lyparensis filiam memoriz prodidit
Euthydemus Atheniensis in libro de galsamentis: at Eudoxus Cnidius in li-
bro secundo de ambitu terræ Ligyam Actoris Carystii filiam matrem Acoli
fuisse maluit, quamuis dixerunt nonnulli non vnum tantum Hippotæ filium
fuisse Aeolum vocatum eo nomine, sed etiam filium Hellanis cuiusdam Iouis
nepotem. omnia tamen quæ dicuntur de Aeolis ad vnum Hippotæ filium re-
feruntur. Nec desuerunt, qui Iouis filium putauerint. habitavit Aeolus in vna
ex illis septem insulis, quæ de illius nomine dictæ fuerunt Aeoliz, atque illa Stron-
gyle nominabatur, ut ait Strabo libro sexto. fuerunt omnes illæ insulæ sub impe-
rio Aeoli, atque Strongyle dicta est à rotunditate, quæ Didyma etiam diceba-
tur. dicta est & Lipara pinguis, & ab igne scatente Thermissa, & Euonyme si-
nistra, quia nauigantibus è Lipara in Sciliam sinistra appareat, & ab arbutis Eri-
cula & Phænicula, & Hiera sacra. alii hanc, alii Liparam ob scatentium flamma-
rum frequentiam Vulcani officinam esse dixerunt. Memoriz prodidit Callias in
lib. decimo eorum, quæ scripsit ad Agathoclem ἐν ταῦτα καὶ ὁ ῥοφον ὑψιλλόν, ἐφ' οὗ
κρατῆτες εἰσὶ δ' ὧν, ὃν ὁ ἕτερος ἐστὶ τῶν περὶ μέτρον τρεῖς ἀδελφεὶς, ἐξ οὗ πολὺ φέρεται φέγ-
γος, ὥς ἐπὶ πολλῶν τόπων διήκειν τὸ φωτισμόν. καὶ ἐκ τοῦ ἐκείνου μὲν χασματός
διαπυρρὸι λίθοι μεγάλοι ἀναφέρονται. γίγνεται δὲ καὶ ὃν καιρὸν συμβαίνει τὸν
ἡφαίστον ἐργάζεσθαι, ὡς λέγουσι, βρόμος τυλικοῦτος, ὥς ἐπὶ σάδιαι καὶ πεντακόσια
καὶ πλείω ἀκούεσθαι τὸν ἥχον οἷός ἐκ τοῦ ἐκφυσηματος μύδροι ἀναρριπτοῦμενοι διὰ
τῶν ἐκπύσεων πάντοτε ἰσθδεις εἰσὶ, καὶ διακεκαυμένοι τῶν ὀψων καὶ τῶν δασμῶν
καὶ ἡλίον ἔχουσι. καὶ νύκτωρ μὲν πάντα τὰ περὶ τῶν ἐργασίαν τοῦ θεοῦ γιγνόμενα,
καλῶς δηλοῦνται· μεθ' ἡμέραν δὲ ἐκ τῆς κορυφῆς, ὃ δὲν ἡ φλόξ ἀνίσσιν, ὁρᾶται ὥσπερ
μέλαν νέφος τὸν τόπον ὑπερκεῖμεν. Fuisse hic in insula sacra vocata scilicet sum-
mitatem quadam præcellam, in qua duo essent foramina ignem exhalantia, al-
terum quorum haberet ambitum trium stadiorum, è quo multum luminis effe-
rebatur, ita ut splendor ad multum spatium extenderetur. atque ex illa voragi-
ne lapides igniti insignis magnitudinis mittebantur, tantusque exaudiebatur
strepitus, quo tempore Deum operari contingeret, ut aiunt, ut vel ad quingenta
& plura stadia sonitus exaudiretur. at vero lapides igniti, qui ab efflatu emitte-
bantur rubiginis colore omnino siue violaceo erant vbique tecti propter incen-
dium, quorum ea vis erat ut aspectum & virtutem incensi haberent ad solem. at-
que per noctem quidam manifesto apparerent illa, quæ spectabant ad Dei opi-
ficium. per diem vero in ea summitate, vnde flamma erumpebat, apparebat ca-
ligo quædam tanquam nigra nubes, quæ loco illi insideret. Scriptum reliquit
Pytheas in ambitu terræ consueuisse antiquos rude & illaboratum ferrum ibi de-
ponere, & mercedem siue ensis, siue securis, siue rei alius, quam vellent, nominan-
tes, deinde illam die crastina accedentes solitos accipere. alii eum Rhegii Italiæ

imperasse maluerunt. Hunc Aeolum ventorum mod eratotem & quæstorem no-
minauit Home. lib. x. Odyss.

καὶ οὐ γὰρ ταμίην ἀνέμων ποσειδώνος κραίαν.

ἢ μὲν φανταίμεναι· ἢ δ' οἰόμεν ἐν τῇ Σίλῃ.

Quæstorem statuit ventorum Iupiter illum.

Cum libet ut sedet ventos, & concitaret idem.

Atque vniuersam Aeoli potestatem descripsit Virgilius libro i. Aencid. in his
hic vasso rex Aeolus antro

Luctantes ventos, tempestatesque sonoras

Imperio premit, ac vinculis, & carcere frænat.

10

Sic etiam Dionysius de situ orbis:

τῶνδε μὲν αἰόλου εἰς περίδρομοι εἰν ἀλλ' ἡσσοί

Αἰόλου, ἡ ποταδὰς φιλοξένου βασιλῆος,

Αἰόλου, ὅς θνητὰ μὲν ἀνδράσι δῶκε δῶρα,

κοιρανῶν ἀνέμων κλονήσασθαι ἰσχυμένοντε.

Ἐπεὶ δὲ οἱ ταύτ' εἰσὶν ἐπ' ἀνέμοι ἀνδρῶσι πλωταί.

Post hanc Aeolus sunt insulae in æquore, regis

Aeoli Hippotadae, peregrinis regis amici.

Aeoli adeit mirum cui diuum munere donum:

Ventorum imperium, seu perflent, siue quiescant.

20

Sunt illi septem dictæ cognomine Plotæ.

Sic etiam Apollonius libro quarto:

Αἰόλον ὅς τ' ἀέροις ἀδρυγένης ἢ ἀνάσσει.

Aeolus, imperitat qui ventis æthere natis.

Nam ante quam ventis Aeolus imperaret, dicta sunt multa accidisse ventorum
certamina, quæ vrbes frequentissimas ac regiones deuastarint. qualia fuerunt il-
la, quæ tantopere mare infestant, ut Siciliam ab Italia se iunxerint, & cum prius
nullum esset mare mediterraneum, vis tempestatis in oceano orta per quoddam
spatium terram discidit, vnde aqua per Calpen ingressa mare quod est intra tẽr-
ram fecit, ob depressam regionem. Africamque ab Europa determinauit. ut in

30

his ait Valerius Flaccus libro primo Argonauticorum:

Hæc nimbi, ventique domos, & naufraga seruat

Tempestas, hinc in terras, latumque profundum

Est iter, hinc olim solui miscere polumque

Infelixque frærum: (neque enim tunc Aeolus illis

Rektor erat Libya cum rumpere aduena Calpen

Oceanus, cum flens Siculos Oenotria fines

Perderet, & medijs intrarent montibus vnda.)

Nam per oceanum tempestates disruptis montib. qui terram includeret ab impetu
oceanum in occasum ad colinas Herculis, mare factum fuit & terra ibi esset depressa,
ac montes facti sunt insulae. quis hoc plane negare audeat propter antiquitatem? Dicu-
tur sex filij ac totidẽ filia fuisse Aeoli, inter quos Magnes, Aethlius, Iocastus, Ca-
nagra, Perieres, Arne, Pheræa. neq; plura nomina filiorum Aeoli nie legisse memini
Hippotadae. at aliorum Aeolorum fuerunt, Macareus, Athamas, Sisyphus, Miserius,
Iphiclus, Salmoneus, Cephalus, Criteus, Alcione, Canace. vocati sunt autem ven-
ti Thracij, quod è Thracia spirare putarentur: fuit enim Dionysophanis sententia
quod specus esset in Thracia, è quo erumpere ventum, vnde fabulati sunt postea
ventorum in Thracia esse domicilium, vnde ait Homerus libro 2. Iliadis:

Βορέης καὶ Ζέφυρος τότε θρήνηδον ἄντορ

Threicijs Boreas, Zephyrusque fremebat ab oris

Et Horatius libro primo Carminum :

Iam veris comites quæ mare temperant,
Impellunt animæ linteæ Thraciæ.

Quidam tradiderunt Aeolias insulas omnes prope esse pares, atque ambitum habere maiorem centum & quinquaginta stadiorum, quæ per tantundem spatium distarent à Sicilia. habere dictæ sunt leaturigines ignium & hiatus subterraneos, qui illuc usque pervenirent, ac desertæ fuerunt per quoddam tempus, donec Liparus Ausonis filius per dissensionem, cum fratribus illuc advenit cum navibus & magnâ manu militum ex Italia, & Liparam à se dictam habitavit. Huius iam senescentia filiam inquit Aeolum Hippotæ filium duxisse Cyanen nomine, & acciuisse vndique colonos, quare non solum Lipara, sed omnes sunt habitata: quibus addiderunt Aeolum in Deos & hospites benignum, in subditos iustum fuisse, ac rerum bellicarum non ignarum, & omnis humanæ prudentiæ participem, quippe qui etiam vela in usus nauticos excogitavit. habuit filios Xuthum, Androcleum, Pheremonem, Iocastam, Agathyrnum, Aftyochum, ut alij tradiderant, qui etiam cum prædicere ventos solitus esset à varietate efflatorum ignium, dictus est quæstor ventorum ut diximus. Tot sunt ea, quæ de Aeolo tradita sunt ab antiquis: nunc quæ ratio illos compulerit ad has fabulas fingendas inquiramus. Memoriam igitur prodidit Isacius Aeolum hominem fuisse astronomiæ peritissimum, & illam scientiam præcipue exercuisse, quæ pertinet ad naturam ventorum, ut prodesset navigantibus. Prædicebat igitur vel cum sol tanto propinquaret exempli gratia, quæ maris futura esset tempestas, aut quæ benignitas celi, & quo die, quæque diei hora: vel quando perduraret Zephyrus, si talis aut talis spiraret: aut si alius ventus sub exortum Canis, aut alterius signi coelestis exoriretur, aut etiam diebus criticis quintis scilicet septimis, & alijs huiusmodi ab ortu servatis. Ea de causa effectum est, ut illum ventorum esse Regem dicerent, sicut Amacledem, & Procleum, & Protocreonem dixit Orpheus: hi enim quos vellent ventos, dicebatur in vitrem includere, & emittere, quos vel leni spirare. Schiproni reliquit Strabo libro primo Aeolum dictum fuisse regem ventorum: quia per fluxum ac refluxum aquarum cum habitaret in locis asperis & difficillimis navigantibus futuræ tempestatis ac surgentium ventorum signa multo ante prædixit, quæ cum ad prædictum tempus evenirent, credidit vulgus mortalium ventos esse in Aeoli potestate, quos posset, cum liberet, emittere. Videbatur enim admirabile quidpiam ac prope diuinum, posse venturas temporum mutationes multo ante prævideri. Id tamen fieri posse com probavit Thales Milesius, ubi anni fertilitatem & copiam olivarum in futura anni prævidisset, ut ait Diog. Laertius in eius vita. Magna est omnino vis ac prope diuina sapientiæ non solum in prædicendis rebus futuris, sed etiam ijs faciendis, quæ nullo humano ingenio fieri posse videbantur. Veruntamen cum pauci sint omnino sapientes, multiq; haberi cupiant, cum sapientes male imitentur, vel conitiis etiam insectentur sapientiores, idcirco effectum est, ut illa falso dicta putentur ab Empedocle, & non sine risu ab insulis audiantur, in quibus ille diuinam vim sapientiæ ita explicavit:

παύσεσθ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἳ τ' ἐπὶ γαῖαν
ὀρτυμένοι πρᾶσαι καταφθνήδουσιν ἀρούρας.
καὶ πάλιν ἡνὶ ἑβελήδᾳ, πάλιν τιτὰ πνεύματα ἐπαΐεσθαι.
σησεσθ' ἐξ ὀμβροῦ κελαροῦ κεραιὸν αὐχμὸν
ἀνδράσιν, ἵνα δὲ καὶ ἐξ αὐχμῶν δέρονται
αἰεσθ' ἐξ αἰθέρος καταφθνήσκοντος μένος ἀνδρῶν.
ἐν μάλιστα δὲ τοῦ θρόνου, ταῖς αἰδέρινα δῖσονται.

Placa-

Placabis ventos, qui terras flamine verrunt
 Omnia vastantes, rursus, si forte libebis,
 Flamina confurgent, piumque pellentur, ab agris
 Cum fuerint nimis, induces, & rursus easdem
 Si libeat, & ronas sistes, & fluminis undas.
 Tartareis apinas idem reponabis ab umbris,
 Lucida parebit sopheris vis ætheris alti.

Verum hæc narratio ad historiam pertinet. Alij qui rerum naturalium occultas vires perscrutantur, dicunt quod si quis vitem è pelle delphino detracta fecerit, illamque penes se habeat, poterit per quasdam ceremonias obtinere ut spiret qui cunque ventus ille voluerit, atque solus ille spirabit, unde illa finxit Hom. de ventis ab Aeolo datis. Vlysi. qd. attinet ad mores, qd. Aeolus est vir sapiens, qui iram moderatur pro opportunitate temporum, & presentium negotiorum, quando nunc simulare iram, nunc dissimulare utilissimum est. id autem putatur ventos reserare & emittere cum libuerit. Hæc autem varietas morum Aeolo nomē dedit. Sunt omnes sanè affectus utiliter hominibus ab ipsa natura cōcessi, quippe cum ita non mediocriter conferat ad corrigendos mores, si nimium non incaluerit, quæ si nulla esset, omnem iniquitatem æquo animo aliquando ferremus, neque tam studiose damna à nobis propulsaremus. Sed omnium rerum utilis est mediocritas, & omnibus adhibenda moderatio, quæ si nulla existeret, tunc pessima est ira omnium animi affectuum, & in sporem denique convertitur. Sic autem nos ventorum Aeoli iram expressimus, cui nisi in principio quis resistit, mox tanquam cæcus ad multa parum decora capitur, ut est in lib. 4. Venationem;

non mulcent dulcia verba
 Sylvestres animos, nullusque admittitur illis
 Orator: laevis furæque vagantur habenis.
 Ut grauis Aeolio cum ventus profilit antro
 Totus in arua furens, & sylvas sternit opacas,
 Flaminibus rapidis immensus murmurat æther,
 Tum neque veliopolæ puppes, neque nubila cœli
 Contra valent, conuoluens omnia secum
 Viribus Hippotadæ nullis frænatur, & illum
 Non tenet imperium Regis, nil audit, at vnus
 Est cordi fragor, & strages, & murmur, & ira.

Aeolum igitur Regem, si ueritatem oportet his motibus animorum imperare, siquidem qui iræ non imperauerit, illa iræ, non sine poenitentia postea, seruiat necesse est. Deinde ista ficta fuerunt illa etiam de causa ab antiquis, quia demonstrare volebant nihil sine diuina providentia contingere, cum venti etiam terribis omnium leuissimj & maxime inconstantes suum habeant moderatorem, Alij putarunt per hæc incitatos fuisse nauigantes ad percipiendam naturam ventorum & tempestatum, cum possent omnes multo ante hæc significare & intelligere, quorum signa nonnulla præuia sint tempestatum, qualia sunt ea, quæ scripsit Aratus & Theophrastus de signis aquarum & ventorum. At nunc de Borea dicamus.

De Borea.

Cap. XI.

Boreas autem e quibus parentibus ortus sit, fabulantur. inuentores non tradiderunt, quod ego legerim, nisi quod in Thracia habuerit domicilium. Fabulati sunt antiqui Orithyiam Erichthæi Athenarum Regis filiam virginē fuisse forma

forma præstantissimam, quam cum Boreas colligentem flores iuxta fontem Cephissium vidisset, eius amore incensus illam rapuit, & in Thraciam deportavit, veluti scriptum fuit à Chærilo. Alij dixerunt apud Ilium celeberrimum Atticæ fluvium raptam fuisse ludentem cum ceteris virginibus, ut ait in Atticis Paul. quod etiam testatur Dionysius in situ orbis;

Νέβη γ' ἐμὴν ἰσθμῷ ποδὶ ἀνὰ δ' ἤλκο' ἐν ὕδασι
τοῦ, διὰ διαπύλου φέρεται ποτὶ Ἰλίουσιν.
ἐν δὲν ἢ βορέης τότ' ἀνέπαυεν ἀπείδυαν.
Cicropis est tellus supra Isthmum Iolis ad ortum,
Iliis per quam diuino flumine fertur,

10

Vnde tulit Boreas raptam grauis Orithyiam.

Scripte Ouid. lib. 6. Metam. Orithyiam fuisse in regionem Ciconum deportatam, & ibi celebratas nuptias Boreæ, & geminos peperisse filios, ut est in his,

Nec prius aerij cursus suppressit habenas:
Quam Ciconum tenuit populos & mœnia raptor.
Illic & gelidi coniux Actæi tyranni,
Et genitrix facta est partus enixa gemellos.

Simonidea tamen potest non ab Ilio, sed a Brilillo raptam fuisse Orithyiam putauit, & ad petram Sarpedoniam Thraciæ deportatam, non procul ab Aemo monte. Memoriae prodidit Herodorus in Polymnia, iustos fuisse Athenienses ab oraculo, cum Xerxes ad deuastandam Græciam cum innumerabili prope classe traiceret, generum Boream in auxilium vocare, qui vehemens in classem Persarum irruit, ac multa navigia submersit, quare debilitatæ fuerunt vires hostium. cum vero in Thraciam Orithyiam abstulisset, ibique habitaret, Thracius Boreas vocatus est ab Eurip. in Cyclope.

ὅταν δὲ βορέας χίονα θρηίκος χέη
Δραῖαι θηρών σάμα περιβαλὼν ἑμὸν.
Boreas ubi nivesque fundit Thracius,
Corpus meum tego feratam pellibus.

Hunc in antro habitare solitum scripsit Callimachus in lauacrum Delij;

ἤμηνος ὑψιλῆς κερυφῆς οὐ θρηίκος αἶμου
δοῦρες ἀρις ἐφύλασσε σὺν ἐντρίαι· τὸ δ' οἱ ἴππῳ
ἐπ' ἀμύχον βορέας παρὰ σπῆος ἠυλίζοντο.
Threicię rehens sublimi vertice in Aemi,
Mars seruabat equos, atque arma nitentia, equique
Hic stabulabantur Boreæ frigentis ad antrum.

30

Boreæ filias fuisse scribit Callimachus in eodem hymno Vpim, & Loxo, & Ecaergen;

πρῶταί ται τὰ δ' ἐνταυρ' ἄνδρ' ἀριμασπῶν
οὐ πῆτε λοξῶτα· ἢ ἐν αἰὼν ἐκαέργῃς
θυγατέρες βορέας· ἢ ἀρσένες, οἱ τὸ τ' ἀρίστοι
πύλων.

40

Namque Arimasporum primæ à regione tulerunt
Vpisque, Loxoque, Ecaerge annosa rigenti
De Borea natæ præstans & robore pubes
Inde mares.

Memoriae proditum est a Cleanthe in primo libro de motibus Boream rapuisse Chlōrion quoque Arcturi filiam, atque illam in collem Niphatein asportasse, qui postea Thorus Boreæ vocatus fuit, antequam diceretur Caucasus, de qua filiam suscepit Hyrpacem. Fabulantur Chionem præterea & Zetem & Calaim natos fuisse

fuisse ex Orithyia, qui vna cum ceteris Argonautis in Colchos nauigauit, de quibus ita meminit Apollon. lib. 1.

Ζήτην αὖ καλαῖα Βορέϊα ἦεν ἱκόντο,
οὐκ ἔοτ' ἐκχθίνης βορέη τέκεν ὀρίθυα
θαλάτῃ θρηκῆς δουρὶ μέγιστον, ἐπ' ἧρ' ἀρα τήν γα
δρηκίαν βορέης ἀνέρι, καὶ το κακὰ τέκεν
Ἰλλίου σφραγιστὸν χερσὶν ἐν δαίμονα.
καὶ μὲν ἄγων ἱκάνθη σαρπηδονίδην ὄθι πτόλιν
κλείουσιν ποταμὸν παρὰ ῥόαν Ἰρηνόαν.
Zetes & Calais Boreæ de semine nati
Rursus, Erechthei peperit quos Orithyia
Veloci Boreæ, rapuit quam Cecropis agro
Ducentem choreas Iliis ad fluminis vndam
Hanc Sarpedoniam ad petram tulit inde vocatam,
Quæ fuit Eryinus vitrea perlucidus vnda.

Suscepit Boreas præterea ex Orithyia Cleopatram, quæ postea Phineo nupta Cramben & Orythum & Hæmum illi peperit, vel, vt alii maluerunt Thyrum & Maryâdimum, quam Arpicen, at non Cleopatram vocarunt. Hos scripsit Phano discus Boreæ filios ad Argonautas ex Hyperboreis adijisse, at Herodotus è Dauidæ. Aiunt præterea celerissimos fuisse omnium Boreadas, facultatemque habuisse volandi, vt testatur Theognis in his:

ὡκύτερον δ' ἐπιδὲα πτόδ' αὖ ταχέων ἄρπυϊν,
καὶ παῖδ' αὖ βορέου, τοὶ δ' ἄρα εἰσι πτόδ' αἶ.
Si magis Harpyis sis velox, vincere possis
Et natos Boreæ, haud pes quibus vtiliter.

Cum venissent igitur cum ceteris principibus Colchicæ expeditionis ad Phineum, Harpyias a mensa Phinei protugarunt, a quibus Iloræ insulæ Strophades vocatæ sunt. Hi postea cæsi fuerunt ab Hercule in partitione munerum, quæ ab Iasone illis heroibus, qui secum nauigarunt, data fuerunt, vt quidam putarunt, inter quos fuit Stesimbrotus, alij quia nauem in Mysiam redire nollent, ab Hercule cæsos fuisse maluerunt. Semus quia cursu vicissent per inuidiam ab Hercule cælos tradidit. Nicander Colophonius quia Boreas sibi tempestatem in insulam Con immisisset, cum reuerterentur, ab Hercule ab eam trucidatos putauit, at non à generis Leucippi. Neque plura de Boreæ memorantur ab antiquis. Scripsit Hesiodorus in rebus gestis Megarensium Boream, qui Orithyiam rapuit, non vèrum, sed inueniensem fuisse Strymonis filium ita vocatum, qui cum illam in matrimonium a parentibus impetrare nōn posset, ad rapinam se accinxit, raptamque in Thraciam deportauit. Quamuis alij non à Boreæ, sed à populis Thraciæ Boreæ nomine raptam fuisse putarunt, vt ait Ouid. in Epist. Paridis;

Nomine ceperunt Aquilonis Erechthida Thraces,

Tuta tamèn bello Bistonis ora fuit.

Alij deiectam fuisse Orithyiam è præcipiti loco in Ilium fluvium existimarunt, quæ cum nullibi post inuenta sit, locum dedit fabulæ, quod eam amatam Boreas in Thraciam asportasset. Quod Harpyias à mēsa senis Phinei expulerint, crediderunt nonnulli Harpyiam & Eratiam filias fuisse eius senis, quæ cum parum honestam viuendi rationem complecterentur paternas facultates, immodicè exinanirent, domūque paternam turpiter exhaurirent. Has ambas cum filij Boreæ secum abduxissent, putati sunt Phineum egestate fameque liberasse. Quid continetur sub hac fabula, præter historiam, non reperio. Atque locum aliquem doctioribus etiam relinquo. At nunc de Scylla dicam us.

Scylla & Charybdis, monstra infesta nauigantibus maxime timenda, existima-
ta sunt, quæ forminx quondam dicuntur fuisse. Fuit igitur Scylla Phorcynis
& Hecates filia, vt sentit Acusilaus. Vt vero Homerus Crataeis fuit eius mater.
quæ tamen eadem est vt Apollon. Acusilaum fortasse secutus scripsit lib. 4.

ἢ τὰρ Σκύλλης συγερὸν κενυμένα νῆσθαι,

Σκύλλης ἀδοσίης ὁλοσφρνος, ἢν τίς φέρει,

Νυκτὺ το λούει ἐν αὐτῇ, τήν τε κλείουσι καὶ ταύτῃ.

Horrendum autantum Scyllæ concedere iuxta,

Ausonix Scyllæ Phorci de semine natæ,

Noctiuagæque Hecates, quæ dicitur vna Crataeis.

Chariclides vero in Cathyna Phorbantis, & Hecates filiam fuisse tradidit, Stesi-
chorus 1 amix. Timæus lib. 21. historiarum non e Phorcynæ, sed e Typhone na-
tam fuisse asserit, alijs fluuio Crati. Fuerunt qui dixerint Scyllam fuisse olim si-
liam Nisi Regis Megarensium, quæ capta amore Minois patris purpureum ca-
pillum, quo incolumi ille mori non poterat, vt respondit oraculum, clam absci-
dit, patremque ipsum, & Nisæam ciuitatem Atheniensibus prodidit. nam cum
Athenienses Nisi fines hostiliter inuasissent, ceperunt non nulla oppida subitis in-
curtionibus, ipsumque Nisum in urbem Nisæam incluserunt, & obsiderunt, vt ait
Paul. in Atticis, & Str. lib. 8. Fama est igitur Minoem illam in profundum maris
derubasse odio prodicionis, quæ e in monstrum marinum versa sit. alii dicunt
illam desperatione captam cum a Minoe neglecta relinqueretur, post proditio-
nem se in mare præcipitasse, & Deorum ira canes additos esse vt illam in mon-
strum versam assidue lacerarent. fuerunt tamen qui duas fuisse Scyllas dixerint,
alteram Phorci, alteram Nisi filiam, atque hanc postremam post casum capil-
lum cum illam pater insequeretur, in cirim fuisse conuersam, patrem in halletu,
aues inter se infensas, vt in lib. 1. Georgicorum ait Virg.

Apparet liquido sublimis in aere Nisus,

Et pro purpureo pænas dat Scylla capilloz

Quacunq; illa leuem fugiens secat aera pennis;

Ecce inimicus atrox magno stridore per auras

Insequitur Nisus, quæ se fert Nisus ad auras

Illa leuem fugiens raptim secat æthera pennis.

Paul. in Corinthiacis Scyllam Nisi filiam neque in auem mutatam scribit, neque
in monstrum marinum, quæ patrem Minoi prodidit, neque a Minoe vxorem du-
ctam, vt sibi promissum fuerat, sed ipsius Minois iussu in mare deiectam, quæ ma-
ris vndis agitata sit, donec ad Scyllæum vocatum promontorium sit delata, vbi
tadip insepultum iacuit cadauer, quandiu a marinis volucris voraretur.
Vnde locus dotus fuit fabulæ, quare ita ad illud alludit Ouid.

Filia purpureum Nisi furata capillum

Puppe cadens nauis facta referrur auis.

Zenodotus lib. 3. Compendiorum suspensam fuisse inquit Scyllam de prora na-
uis, in qua vehebatur Minos, & per mare tractam, donec ita interierit. Scyllā ve-
ro, quæ dicta est Phorci filia, præstantem formæ corporis mulierem fuisse memo-
rant, quæ cum Neptuno concubuerit, qua re cognita pharmacum Amphitrite
in fonte, in quo se lauere Scylla conueuerat, iniecit, eamq; in furem actam cū
se in mare præcipitasset, in monstrum marinum conuertit, vt scripsit Myro Pria-
neus lib. 4. rerum Messeniæcarum. alii fabulati sunt Scyllā rē habuisse cum Glau-
co, quod egrè ferens Circe, quæ illius amore tenebatur, pharmacis fontē, in quo
lauari

Iauari Scylla consueuerat, interfecitque illa pube tenus in varias formas muta-
ta sit. Scylla igitur sua deformitate territa, amissæque formæ desperatione capta
se in mare præcipitauit, quare locum dedit fabulæ, vt ait Zenodotus Cyrenæus.
Scyllæ formam ita describit Ifacius ἥ μὲν κεφαλὴς ἔχων καὶ μύτις, κυνὶς, λείοντες,
γοργόνες, φάλαινες, ἀνθρώπου, ἑβ' πόδας. Sex habens capita quidem bruci, canis,
leonis, Gorgonis, balenæ, sceminæ, pedes autem duodecim, qui idem aliorum
sententias secutus diuersam formam illi tribuit. Alii dixerunt oculorum tenus
Scyllam pulcherrimam fuisse mulierem, at sex habuisse canum capita, reliquam
corporis parrem fuisse seipentum. Homerus libro. μ. Odyssææ & capita sex, &
duodecim pedes illi fuisse scribit, & singula capita habuisse tres ordines den-
cium, vt est in his;

Ἐῖθα δ' ἐνὶ σκύλλῃ γαίης δεινὸν λαλακῶσα.
τῆς ἥτοι. φωνὴ μὲν ὅση σκυλακὸς βοοῦντος
Τίναται αὐτῇ δ' αὖτις πέλωρ κακὸν οὐδέ τι σμῆρ
γῆθησεν ἰδὼν, οὐδ' εἰ δῖος ἄ. τίσσειν.
τῆς ἥτοι πόδες εἰσι δυνάμειά πάντες ἄσσοι.
ὅς δ' ἔτι οἱ δειρὰ περιμυκῆς, ἐν δὲ ἑκάσῃ
Σμερδαλὴν κεφαλὴν ἐν δὲ τρεῖς χεῖρ' ὀδόντες,
Πικνοὶ καὶ δαμνέες, πλεῖστοι μέλαρος δαιδύλοιο.

Hoc habitat grauitèr latrans ac Scylla profundum,
Cuius vox similis catulis, monstrumque verendum,
Ipsa grauis pestis. non si Deus obuius illi
Quis fieret, posset latrari, nilque timere.
Nanque pedes illi bissesti, collaque longa
Sunt sex huic, caput horrendum quæ singula monstrant:
Dentibus est ordo triplex, illique frequentes.
Et semper nigrae mortis vestigia seruant.

At Virg. lib. 3. Aeneid. aliter eius formam describit in his;

At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris
Ora exertantem, & naues in saxa trahentem.
Prima hominis facies, & pulchro corpore virgo
Pube tenus, postrema immani corpore pi-
trix.
Delphinum caudas vterocumq; commissa luporum.

Fabulati sunt præterea hanc oculos igneos habuisse, & adco longa colla, vt vel
longinquas naues ad se posset attrahere; quare ita scripsit Apollon. lib. 4.

Μή τ' αὖτε σμερδαλέησιν ἐπαΐξασα γυνεὺς ἔσται
Λακτοῦς ἡρώων δηλοσσοταί.
Ne forte horrendis maxillis concita lædat
Delectos heroes.

Fabulantur igitur quoddam quicumque appulissent eo, faciebant naufragium, ho-
minesque ab ijs canibus, qui erant circa pudenda Scyllæ, vorabantur, vt testatur
Virgilius in Sileno;

Quid loquar aut Scyllam Nisi? aut quam fama secuta est,
Candida succinctam latrantibus inguina monstros
Dulichias vexasse rates, & gurgite in alto
Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Charybdis item voracissima mulier dicitur fuisse, quæ cum furatâ esse non nul-
las boues Herculi boues Geryonis abigenti, a Ioue fulmine icta fuit, & in illud
monstrum marinum versa. Alij tamen ab Hercule caesam fuisse maluerunt, & a
Ioue in monstrum conuersam. at Ifacius Mnaseam Patrensem in nauigatione se-
cutus

cutus furtum hoc Scyllæ tribuit, qui illam ab Hercule caſam fuiſſe ſcribit, patris vero Phorcynis opera poſtea in lebetes ſubiectis lumpadibus coctam reuixiſſe. Hæc ea ſunt ſerè omnia, quæ de Scylla & Charybdi periculofis periculis Scopulis ab antiquis memorantur. deſcribuntur ita illi Scopuli ab Homerus lib. 4. Odyſſ.

οἱ δὲ δύο σκόπελοι· ὁ μὲν οὐρανὸν ἑυρωὶ ἱκάσσει
 Ὄξειν κορυφῇ νεφέλῃ δέ μιν ἀμφιβέβηκε
 κυκάνη, τὸ μὲν οὐ ποτ' ἔρωεῖ, οὐδέ ποτ' αἰὶδρη
 κείνου ἔχει κορυφῇ, οὐτ' ἐν θέρει, οὐτ' ἐν ὀπείῃ.
 Οὐδέ κεν ἀμβάκη βροτὸς ἀνὴρ, οὐ κατὰ βροτῶν,
 οὐδ' εἰ οἱ χεῖρες γαστέρας, καὶ πόδες ἦεν.
 Hi duo ſunt ſcopuli, præacuto vertice cœlum
 Hic adit, aſſiduè tegitur qui nubibus atris.
 Nulla ſerena dies hic eſt, non tempore meſſis,
 Nec quando apricis liuent in collibus vix.
 Nec ſi viginti manibus, pedibusque vir vllus
 Scandere nitatur, poterit; non inde redire.

Alium ſcopulum paulo inferius idem poeta ita deſcribit;
 τὸν δ' ἑτέρου σκόπελον χθονὸς ἀλγύνον· ὁ δὲ οὐρανὸν
 πλεῖστον ἀλλήλων, καὶ κεν διακτενέσσειας
 πῶδ' ἐν ἔρπτεσσι μέγας φύλλοισι τεθελὼς.
 πῶδ' ἔσπε' δὲ χάρυβδι ἀναροιβδὲ μέλαινα ὕδωρ.
 σφίς μιν γαστ' ἀνίστην' ἢ ματι, σφίς δ' ἀναροιβδὲ.
 Δεσφὸν μὴ σύγῃ κῦβητὸς ὕχον· ὅτε βροτῶν ἴσσει.
 Alter erit ſcopulus depreſſior optime Vlyſſes,
 Vicini inter ſe hi, namque hoſtiperaueris arcu
 Si libeat, folijsque viret ſiculus ibidem
 Maxima, ſub qua haurit pelagus diuina Charybdia.
 Ter bibit illa die, epotas terque euomit vndas.
 Obſerua ne ſorbenti ſis inde propinquus.

At Virg. luculentiffime rem ita expreſſit, breuiſſime lib. 3. Aeneid.
 Dextrum Scylla latus, læuum implacata Charybdia
 Obſidet; atque imo baratri ter gurgite vaſto
 Sorbet, in abruptum fluctus, ruſusq; ſub auras
 Erigit alternos, & ſydæra verberat vnda.
 At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca larebris,
 Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem.

Strab. lib. 1. vt videtur putaffe Homerus, fluxum maris ac refluxum vehementer fieri circa eos ſcopulos in mari Siculo putauit, quibus in locis cum grauiffimus eſſet ſtrepitus propter ſaxorum concauitates, fabulati ſunt antiqui canes eſſe circa latera & inferiores partes Scyllæ, qui illā vorarent. hæc re ita ſcribit Iſacius;
 ἢ σκύλλα περὶ τὸ πρὸς τῆς σικελίας εἰς τὴν ἀκρατῆριον, ἔξ ἔχον εἰς θάλασσαν· ὃ κατὰ θέν πρὸς ταῖς πολλὰς καὶ μεγάλας ἐχούσας καὶ τοὺς τὸ πρὸς, καὶ ἀπὸ λαοῦ, ἐν αἷς καταμύνουσιν ἀπὸ θάλασσης. τῶν δὲ πλεονῶν ταῖς πύργαις ἀκοντίζομένων ἐκ τοῦ τῆς χάρυβδιδος ὕδατος καὶ πολλοὺς μύθους τοὺς ἀνδρας ἐσθίουσιν. ἢ χάρυβδις δὲ καὶ ἢ σκύλλα πληστον εἰσιν ἢ μὲν γὰρ χάρυβδις πρὸς μεσολύμνῃς, ἢ δὲ σκύλλα περὶ τὸ πρὸς. Scylla promontorium eſt iuxta Regium Siciliæ in mare prominens, ſub quo ſunt ſaxa multa, & ingentia, quæ locos interius habent cauos, & ſpeluncas, in quibus habitant monſtra marina. vbi navigia fuerint iis petris ab aqua Charybdis illiſa & euerſa, tunc homines ab illis ſeris vorantur. Charybdis autem & Scylla

Scylla vicinæ inter se sunt, atque Charybdis est iuxta Messaniam, Scylla iuxta Regium. dictæ sunt idcirco mulieres hæc fuisse, quod illa forma fuerit scopulorum, ut procul spectantibus mulierum formæ præ se ferrent, nam, ut traditum est in opticiis, pro distantia spectantium, & pro situ rei collocatæ, multa sunt quæ aliam atque aliam formam, vel plantæ, vel animalis, vel regionis præ se ferant. illud autem ita esse declarauit his verbis Apollonij Rhodii enarrator, quod etiam scriptum fuit ab Agatharchide lib. 7. rerû Europicarum: *Ἀκρωτήριον δὲ ἐστὶν ἡ σκυλλὰ, ἡ ἔχον ἐν δαλῶσιν, ὁμοίωμα δὲ προσώπων ἔχον γυναικῶς. καὶ τὸ δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου εἰς πέντεται πολλά καὶ μεγάλα, ἔχουσαι κοίλους τόπους καὶ ἀπὸ λαλά, ἐν οἷς*

30 *δαλῶσιν διπλά μέγιστον.* & ne omnia græci hic ascribam, sententiam tantum ita explicabo, Scylla promontorium est in mare prominens forma, facieque muliebri, sub ipso promontorio petrae sunt ingentes & complures, quæ locos concauos & speluncas habent interius, in quibus habitant ferae marinæ. Quæcunque igitur nauigia compulsa fuerint ab vndis vel à tempestate in Charybdim, ibidem submersa ab ipso mari absorbentur. at quæ ab vndis Charybdis agitata rursus & compulsa in asperas & latentes Scyllæ petras irruerint, quassantur & disrumpuntur, postea ferae illæ, monstraque marina multiplici exuentia homines & nauibus colligentes edunt. Quidam diligentius rem explicantes maris tractum septem stadiorum esse inter Italiam Siciliamque tradiderunt, qui *πρόρμος* siue fretum fuit appellatus. atque ex tribus Siciliae promontorijs Lilybæo, Pachyno & Peloro, Pelorus Italiâ prospectat, sub quo sita fuisse dicitur Charybdis. ex huius regione Scylla fuit in Italia sub alio promontorio ex illa Italici parte in mare prominente, quod similitudinem ac speciem haberet mulieris. dicta est Scylla a poetis habere canes, qui è lateribus, pectoreque promineant, & intesmant nauigantes, quoniam ex inferiore loco è concauitate saxorum scilicet, in qua lateat, exeuntes, seque superius ex eius latere extollescentes, exire è pectore ferarum illarum videntur. fuit igitur scopulus, & profunditas aquarum, & forma eius scopuli, quæ fabulæ locum dedit. cum Hercules iuxta hæc loca nauigasset, magnæque partem illarum bouum, quas secum vehēbat, amisisset, dictus est interemisse

30 Charybdim, quia machinis quibusdam locum illum expurgauit, & in posterum nauigabilem fecit ita, ut neque Scyllæ neque Charybdis vllum ad posteros vestigium manserit. dicta fuit autem Scylla *ἀπὸ τοῦ σκυλλᾶν* à spoliando scilicet, vel à *σύνλεπν* vexando, quamuis *ἀπὸ τῶν σκυλλᾶνων* à catulis quidam putarint. at Charydis *ἀπὸ τοῦ χάσκειν* ab hiando, & *ρῆιδω* sorbeo nominata est. ¶ Ego sane virtutum vitiorumque naturam sub hac fabula contineri crediderim, quia cum inter duo pericula nauiger is, qui ex altera parte Scyllam, ex altera Charybdim habeat: solus denique tutus & incolumis euadit, qui neutri horum periculorum magis adhaerit, hoc quid aliud significat, quam quod scribitur ad Aristotele in Ethicis, virtutem esse medium duorum extremorum, quæ ambo sunt vitanda? ut autem vitia deuitaremur extrema, his partim formineas formas ut in vitantibus ad se tribuerunt, partim figuras immanissimarum ferarum; quippe cum eo accedentibus calamitates proponerent, & vitæ ac facultatum iacturam, cum canes, & varia monstra horribilia his adiungerint, quæ inhærentes vorarēt. Nam quid aliud est vita mortalium, quam assidua inter varias molestias & illegitimas voluptates nauigatio? is autem vnus, qui sancte pieque vixerit, & qui vitia vtrobiue exilentia deuitauerit, incolumis in patriam, quod beatarum est animarum post hanc vitam concilium, cui præest Deus, peruenire poterit. Sed quoniam in errores aliquando collabi omnibus facile est, & plerisque contingit, si quis illis scopulis appropinquaret, continuo est inde totis viribus recedendum, nemo est enim ex omnibus hominibus, qui non ab ipsa natura ad voluptates incitetur.

cliteſtur. Idcirco poetarum omnium præſtantiſſimus Homerus multis amiſſis inde vix abnauigantem fecit Vlyſſem: quia pauci ſunt viri fortes in periculis: & multo pauciores prudētes, ubi ſemel voluptatū ſac̄ ſunt captiui, nec ab illis ſe poſtea explicare ſe facile poſſunt. Dicitur Scylla in hoc monſtrum à Circe conuerſa fuiſſe, cum mulier eſſet pulcherrima, quod omnes qui declinant à ratione, rectoque viuendi inſtituto, brutorum animos induant. Quid enim Circe eſſe dicebamus? an non titillationem naturæ ad voluptates incitantem? cum vellent igitur demonſtrare antiqui, vt ſummarim dicam, pleniffimam eſſe difficultatem & periculorum vitam humanam, nauigantique inter duos grauiſſimos ſcopulos ſimillimam: quæ ſi parum ſapienter gubernetur, voluptatibus allec̄ti homines in maximas miſerias incident, hæc de Scylla & Charybdi excogitarunt: quæ incundiſſimis narrationibus & fabuloſis veſtierunt, vt qui parum ſalutis lux alioquin eſſent ſtudioſi, ſaltem ſuauitate ſigmentorum ad audiendam vitæ recte inſtituendæ rationem allicerentur. alii crediderunt hanc fabulam ad moderationem ſumptuum ſpectare, quippe cum incauti in ſœnus incident, tanquam in Scyllæum fretum, vnde omnium facultatum vno tempore poſtea ſit lactura, quod videtur innuiſſe Cicero in Orat. pro Pub. Sextio, at nunc de Orione dicamus.

De Orione.

Cap. XII.

36

O Orion ille, qui, vt traditum eſt in fabulis, fuit inter ſydera collocatus Hyrieo Neptuni filio & Alcyone natus fuiſſe dicitur, de quo ſcriptum eſt ab Euphorione his verbis: Ὀρίωνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀλκυονίδος θυγατρὸς, ὅς κεν μὲν ἐν τῇ ἀγρῇ τῆς βοιωτίας, φιλοξενότατος δὲ ὢν, ὑπεδέξατο ποτὲ καὶ θεοῦς, ζεὺς δὲ καὶ ποσειδῶν καὶ Ἑρμῆς ἐπιβιβάοντες αὐτόν, καὶ τῷ φιλοφροσύνῳ ἀποδέχονται, παρήνυσαν αὐτὸν ὅ, τι ἀνβούλοιτο ὁ δὲ ἀτάκτως ἠτιήσατο, τὰ δα λαβόντες οὐν οἱ θεοὶ τῷ τοῦ ἱερουργηθέντος αὐτοῖς βοῶν βύρσαν, ἀπεσπέρησαν εἰς αὐτόν, καὶ ἐκέλευσαν κοῦσαι κατὰ γῆν, καὶ μετὰ δέκα μῆνας ἀνελέσθαι. ἀνδραγότων ἐγένετο ὁ οὐρίων, οὗτος ἐτονομαδεῖται διὰ τὸ οὐρίσθαι ἀπὸρ τοὺς θεοῦς ἐπιτακὰν εὐφημισμὸν, ὥρων. Hyrieus Neptuni & Alcyones filius, quæ vna fuit, è filiabus Atlantis, aliquando in Tanagra ciuitate Bæotiz habitauit, cum vero benignus eſſet aduerſus hospites, Dii quoque dicuntur in eius hoſpitiū ac ceſſiſſe: Iupiter autem, & Neptunus, & Mercurius ab illo liberaliter tractati, eius que benignitate delectari propoſuerunt, vt quodcunque liberet, peteret. Hic cum adhuc eſſet ſine filiis, filium popoſcit. Tum vero Dii pellem maſtati bouis ſibi capientes in iplam ſemen profuderunt, iuſeruntque illam ſub terram occultare, ne que ante decimum menſem aperire: quibus mēſibus peractis natus eſt Vriōn, qui ita vocatus eſt, quod quaſi minxiſſent Dei: at vero propter deuitandam turpitudinem vocis poſtea dictus fuit Orion. Neque enim, vt quidam arbitratī ſunt, dicitur ex vrina, ſed è ſpermate natus fuiſſe. Cum vero è ſemine trium Deorum natus dicatur, illum Lycophron tripatrem ita uocauit:

στεινὸν βοῶν δειὸς ἄρταμος δράκων
βαίσει τριπάτρω φασγάνῳ κανδαονός.
Bouem coronatum grauis coquus draco
Cædet tripatris enſe olim Candaonis.

Fuit enim Candaon primum apud Bæotos, poſtea Orion vocatus. Iſaciꝝ non Mercuriꝝ, ſed Apollinem vnā cum duobus Orionis patribus connumerauit. Atque Colonia fuit vxor Hyriei, cui pellis illa ſeruanda data fuit. Scriptum reliquit Dorion in libro de piſcibus Orionem fuiſſe Neptuni & B. yllis Minois filiz.

O o quæ

quæ sententia fuit etiam Hesiodi. Pherecydes Neptuni & Euryals filium inquit, ut ait Apollodorus libro primo Bibliothecæ. At Zetes, qui commentarios in Hesiodum scripsit, Orionem inquit fuisse Hyriei & Brylles filium, quæ Brylle fuit Minois. Quod autem venator fuerit Orion, testantur nomina ipsorum canum, quos ille in venationes alebat. nam nisi venator fuisset, nunquam probabile videretur, nisi fuisset infans, ut Leucomelænam, Mæram, Dromim, Cissetam, Lampurim, Lycostonum, Ptoophagum, Arctophonum, aliosque complures canes aleret, qui illius commemorantur. huic sororem addiderunt Candiope. Nicandri vero enarrator Oriem, non Hyrieum vocavit Orionis patrem. Fabulantur hunc munus à patre Neptuno impetrasse ut tam super undas, quam super terram posset incedere. Alij tamen tantæ fuisse magnitudinis senserunt, ut nulla esset tanta profunditas, è qua nõ humeri saltem extarent è mari, quam sententiam secutus Virgilius ita scripsit libro decimo:

quàm magnus Orion

Cum pedes incedit medijs per maxima Nerei

Stagna viam scindens, humero supereminet undas.

Qui cum postea in Chium ad Oenopionem venisset Aeropen illius uxorem vitare conatus est. Id graviter ferens Oenopion comprehenso Orioni oculos effodit, & mox extra suam regionem eiecit: qui postea in Lemnum profectus à Vulcano perbenigne excipitur, tum Vulcanus eius misertus. Cedalionem unum è famulis Orioni ducem viarum dedit, qui in orientem ad solem profectus ab eo sanitati restitutus est, ac lumen recuperavit. Deinde contra Oenopionem arma suscepit, quem in eius auditum aduentum ciues sub terra occultarunt. hunc ubi non speraret se amplius posse inuenire Orion, in Cretam contendit, ubi venationi operam daret. Enimvero non in Acrope solum uxore Oenopionis, qui fructus esset tentatæ per vim alienarum mulierum pudicitia: experiri voluit: quem fabulantur Pleiades Atlantis & Pleiones Oceani filias vnâ cum illarum matre persecutum in Bœotia per quinquennium assidue, quibus etiam potitus esset, nisi per Iouis misericordiam, à quo precabantur auxilium inter sydera fuissent relaxatæ. Dianæ quoque cum vnâ venaretur aiunt vim inferre voluisse, quare illius insu occisum fuisse, ut in his testatur Euphorion: *συμνητῶν δὲ οὗτος ἀρτεμιδι, ἐπεὶ χεῖρσιν αὐτῆς βιάσατο, ὁ πρὶν αἰεὶσα δὲ ἡ θεὸς ἀνέδωκεν ἐκ τῆς γῆς σὺν ῥαπτοῖν, ὅς αὐτὸν πλῆξας κατὰ τὸν ἀσφαλτοῖν ἀπέκτενε.* Cū vero vnâ cum Diana venaretur, illi vim inferre conatus est: At Dea irata scorpiū è terra excitavit, qui illius talum percuciens interemit. At Horatius libro tertio Carminum illum ab ipsâ Diana ob tentatam pudicitiam sagittâ cæsum fuisse scribit in his:

& integræ

Tentator Orion Dianæ

Virginea domitus sagitta.

Alij fabulati sunt, inter quos fuit Diocles in læriferis pharmacis Orionem puerum insigni forma fuisse à Diana amatum, quæ etiam illi nubere decreuerat: quippe cum Aurora etiam dicatur illum raptum ob formam in Delum asportasse. Id cum Apollo graviter ferret, frustra que sororem sæpius reprehendisset, nactus est satis aptam ita opportunitatem Orionis occidendi. Nam cum aduenientis Orionis caput prominens ex unda longinquum Apollo vidisset, proposito præmio artis contendit cum sorore quod non attingeret illud signum sagittis: at illa ostentans læ artis studio accensa sagittam in fronte Orionis infixit, qua re postea cognita dolore commota impetrauit à Ioue ut ille inter sydera refferretur. Corinus autem Delius, qui Tanagrum fuisse inquit Orionem, multa que loca mansu fecisse, & venenatis animalibus expurgasse, hunc idcirco

inter-

interijſſe memorat, quia inter veniendum cum Latona & Diana gloriaretur, quod nullum animal ferum ipſum vitare poſſet: ea re Deæ indignatæ dicuntur ſcorpium excitafſe, à quo occideretur: qui ſub ſaxo quodam latuit, donec eo accederet Orion. Eſt enim ſcorpiorum conſuetudo vt ſub ſaxis lateant, ſicut Sophocles ait in Captiuis:

ἐν παντί γάρ τε ſκόρπιος φρουρεῖ λίθῳ.

Saxo ſub omni deliteſcit ſcorpius.

Tum vero cum pes Orionis forte ſaxo appropinquafſet, ab eo ſcorpio iſtus interijt, ac demum Dianæ miſericordia inter ſydæra & ipſe & ſcorpius relati fuerunt. Quidam maluerunt occiſum fuiſſe à Diana, quia illam inuitaſſet vt diſco ſecum luderet: alij quia vim Opi vni è virginibus, quæ Dianam ex Hyperboreis ſecuræ fuerant, inferre voluerit, à Diana confixum ſagittis exiſtimarunt, vt ait Apollodorus libro. 1. Neque vero ipſius ſolum Orionis magna fuit arrogantia, ſed etiam Side eius vxor dicitur auſa fuiſſe cum Iunone de forma contendere, quare ad inferos fuit ab illa deieſta. Scripſit Nicander in Theriacis ſcorpium immiſſum Orion à Diana, quia peplum Dianæ etiam apprehendere, cum illam viuorare nitetur, auſus ſit impuris manibus, vt patet ex his:

τόνδ' ἐχέοντα κόρη Τιτανίς ἀνῆκε
Σκorpion ἐκ κέντροιο τεθιγμένον, ἥμος ἐπὶ χρεῶ
Βοιωτῶν τεύχουσα κακὸν μόνον ὤφρατι.
ἀχρεάντων ὅτε χερσὶ θεῆς ἐδράξατο πέπλον,
αὐτὰρ ὅγε σίβαροιο κατὰ σφυρὶν ἤλασεν ἵχινος
Σκorpionος ἀφροίδης ὀλίγῳ ῥωπὸν ἀειλογίσας.
Grandine ſignatum Titanis at inde puella
Scorpion immiſit, qui cuſpide ſurgat acuta,
Bœoto vt meditata necem fuit Orioni.
Impuris auſus manibus quia prendere peplum
Ille Deæ eſt, talum percufſit ſcorpium illi,
Sub paruo lapide occultus veſtigia propter.

20

Atque ſcorpij idcirco forma ad ſempiternam memoriam dicitur fuiſſe inter ſydæra relata. Orionem non fuiſſe poſtea inter ſydæra relatum, ſed fictum id & exco-
gitatum fuiſſe ad alicuius gratiam, teſtatur Pauſanias in Bœoticis, qui ſepulchrū fuiſſe Orionis apud Tanagrazos me. notia prodidit. Hæc tot fabuloſa de Orion ab antiquis ſunt tradita: è quibus ſententiam illorum eliciamus.

¶ Orion fuit Neptuni & Iouis & Apollinis filius, ex horum ſemine nimirum in pellem bouis incluſo natus. Quid hoc eſt monſtri Dij boni? an poteſt vnus eſſe multorum parentum filius? hæc in elementorū generatione vera eſſe poſſunt, cum omnia ſint in omnibus. Eſt enim mare, in quo ſemen includitur taurus, tum ob fremitum tum etiam ob impetum, cum à ventis incitatur: atque illud mani-
feſtius eſt ſemen omnium elementorum, cum maniſteſtius aqua ob calorem locis mutationem patiatur. Excitat igitur vis Apollinis vapores ex aqua, eosque ex
tenuans non ſine quodam ſpiritu innato in æra extollit: atque quod iupiter ær, Neptunus in aqua diffuſus ſit ſpiritus, & δυνάμει ζωῶσα paruit. Horum igitur
trium Deorum viribus commiſtis, igitur vëtorum & pluuiarum & tonitruum materia, quæ Orion diſta eſt. Cum vero ſubtilior aquæ pars, quæ extenuatur, ſuper-
pernatet, dixerūt Orionem à patre impetraſſe, vt ſuper aquas incederet. Vbi materia illa extenuata in æra dilatatur & diffunditur, dictus eſt Oriō veniſſe in Chiū, qui locus à fundendo nominatur: nam χέειν fundere ſignificat. At cum ibi Aero
pen violare conetur, extra regionem eiſicitur priuatus lumine, quia necesse eſt eos
vapores per æra pertranſire, & ad ſummam partem accedere, per quem locū dif-

Ο ο 2 fuſa

fusa materia primam vim ignis quodammodo labefactari sentit. Est enim omnium quæ mouentur motu non naturali, vis maxima in principio, at in fine minima, cum illa sensim in itinere deficiat. Excipitur Orion benigne à Vulcano, & ad solem profectus pristinae sanitati restitutus inde in Chium reuertitur. Hoc sane nihil aliud est, quam circularis elementorum, & mutua inter se generatio & corruptio. Fabulantur hanc à Diana sagittis casum, quod illam attingere ausus sit, quia cum vapores ad supremam partem aeris ascenderint, ita ut lunam videretur nobis aut solem attingere, lunæ vis hos congregat & in imbres aut ventos conuertit, & ita suis sagittis cadit ac deorsum mittit, cuius lunæ vis est tanquam fermentum in his rebus faciendis. Dixerunt postea Orionem occisum fuisse & in celeste signum conuersum, quoniam sub Orionis exortum frequentes sunt pluuie & vèti, & tonitrua. Hoc signum, quia ita formatum est, ut stricto gladio in taurum insurgat, & propinquas Pleiades insequatur, dictus est obuius factus Pleiadibus in earum amorem incidisse, ac illas persecutus fuisse: quæ quidem Pleiades dictæ sunt ἀπὸ τοῦ πλειδῶν ab anno scilicet, cum suis orbibus æstatis & hyemis initium significant. Cum vero Orion oppositum habeat scorpionem, videtur semper illud fugere ex eodem hemisphærio, quare de illo fabula cōficta est. Atque tot breuiter ea sunt, quæ pertinent ad physicam rationem. Cum multa passum fuisse propter libidinem dixerint Orionem antiqui, significare voluerunt nihil illegitimum non fore calamitosum. Alij inuisam esse Diis immortalibus & iniucundam omnem arrogantiam per hanc fabulam significari maluerunt, cum soli Deo, si qua in re præstiterimus, honor & gloria pro illa præstantia à nobis tribuenda sit. Nam idcirco Deorum iussu à scorpione ictus interit Orion, quod Diis etiam præsentibus gloriaretur, quod nulla esset adeo immanis fera, quæ illum posset deuicare. At nunc de Arione dicamus.

De Arione.

Cap. XIII.

Arion patria Methymneus, quibus ortus sit parentibus, non constat, quos ego sane obscurissimos fuisse crediderim: quippe cum solus fortunæ euentus, & ars recte pullandæ citharæ Arionem ipsum illustrauerint. nonnulli tamen hunc Neptuni filium ex Onceæ nympha satum arbitrati sunt. Alii ex Autoloe, alij à terra genitum maluerunt. Floruit autem Arion quo tempore Periander Corinthi imperauit, ut ait Herodotus in Cléo. Scribit hunc Herodotus primum Corinthi apud Periandrum tyrannum diu fuisse, ac postea cupiuisse in Italiam & in Siciliam nauigare, vbi cum ingentem vim pecuniarum meruisset ob artis suæ præstantiam, tum rursus optauit Corinthum redire. Hic cum esset Tarenti nullis nautis se suaque committere, quàm Corinthiis maluit: mercatus est igitur atque conuenit de nauo cum hominibus Corinthiis, quos cum sibi infidias struere plurimum à terra distantes persensisset, ut ipso casu pecunia tuto potirentur, rogauit ut liceret saltem cygnorum more sibi funebre carmen canere, hisque pecuniam profudit, ut ea ratione experiretur, an animos illorum placare posset. Illi igitur his minime persuasi, iusserunt ut vel seipsum occideret, quod sepulcrum consequeretur, vel in mare quàm citissime desiliret. At Arion ita spe frustratus, cum sentiret illos nulla cantus suauitate deliniri, vbi legem Orthiam cecinisset, se cum toto apparatu, quem cantaturus susceperat, in mare de prora deiecit: dein de nauæ Corinthum adierunt. Dicuntur delphines hunc in Tænarum exposuisse, quos, dum ferretur, suauitate cantus pro mercede demulcebat. Atqui rem totam non minus luculenter expressit Ouidius libro secundo Fastorum, quam Pitharchus etiam in conuiuio, ut est in his carminibus:

Quod

Quod mare non novit : quæ nescit Ariona tellus
 Carmine currentes ille tenebat aquas.
 Sæpe sequens agnam lupus est a voce retentus,
 Sæpe avidum fugiens restitit agna lupum.
 Sæpe canes, leporesque vna iacere sub umbras
 Et sterit in laxo proxima cerva leæ.
 Et sine lite loquax cum Palladis alire cornix
 Sedit, & accipitri iuncta columba fuit.
 Cynthia sæpe tuis fertur vocalis Arion,
 Tanquam fraternis obstupuisse modis.
 Nomen Arionium Siculas impleverat vrbes,
 Captaque erat Lyricis Aulonis ora sonis.
 Inde domum repetens puppim conscendit Arion;
 Atque ita quæritas arte serebat ope.
 Forfitan infelix ventosque, vndasque timebas.
 At tibi naue tua tutius æquor erat.
 Nanque gubernator districto constitit ense,
 Cæteraque armata conscia turba manu.
 Ille metu pauidus mortem non deprecor inquit.
 Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
 Dant veniam, ridentque morant, caput ille coronam,
 Quæ posset crines Phœbe decere tuos.
 Induerat Tyrio distinctam murice pallam.
 Reddidit ista suos pollice chorda sonos.
 Flebilibus numeris voluti canentia dura
 Traiectus penna tempora cantat olor.
 Protinus in medias ornatus defiluit vndas.
 Spargitur impulsa cæula puppis aqua.
 Inde (hæc maius) tergo delphina recurvo
 Se memorant oneri suppositisse novo.
 Ille sedet, citharamque tenet, preciumque vehendi
 Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.

Arion igitur cum eo apparatu Corinthum profectus rem totam Periandro aper-
 ruit, qui cum prius non credidisset, Arionem dedit in custodias, nautasque ad
 se advocatos, quid audissent, de Arione percunctatus est. cum illi dicerent eum
 esse incolumem in Italia, quodque illum Tarenti reliquissent, accersitus est il-
 luc Arion qualis in matre defluerat, tum obmutuerunt nautæ, neque facinus ne-
 gare quidem ausi sunt, quare ultimo supplicio fuerunt. affertur fuit eximius om-
 nino citharædus Arion, ac poeta nobilis dithyrambicus nemini mortalium. se-
 cundus eo tempore in arte recte pulsandæ citharæ, ac neque Philoxeno quidem
 Cytherio, cuius nomen celeberrimum fuit ob hanc ipsam artem, vlla re inferior,
 quem cyclicos choros primum omnium inuenisse scripsit Hellenicus in Cranai-
 cis, & Dicæarchus atque Demachus in libro de Dionysiacis certaminibus, quam-
 vis Antipater & Euphronius in suis commentarijs inuentum illud Lago Hermio-
 neo tribuerint. fabulari sunt præterea antiqui delphionum illum, qui servavit Ario-
 nem, ad perpetuam illius beneficiæ memoriæ inter sydera fuisse relatum,
 ut ait Ovid. ibidem;

Diis pia facta vident, astris delphina recipit
 Iupiter, & stellæ iussit habere novem.

Alij tamen maluerunt delphinum inter sydera fuisse relatum, quia Neptuno co-
 ciliari

ciliaris Amphitriten, at Hermippus quia dux in honorem Apollinis fuerit Cre-
tensibus in Delphos. Lucianus in dialogis marinorum Deorum eam pecuniam
Corinthis illum comparasse inquit, cum esset apud Periandrum: atque nauig-
anti ad Methymnos in patriam, istud contigisse. atque tot ab antiquis dicta
fuerunt de Arione: quæ quod fabulosa sint, nemini obcurum est. Nam quæ
de delphinis dixerunt antiqui, quod homines ab iis seruati fuerint, somniis si-
millima ego esse censeo, quippe cum sit eadem semper animalium natura, ne-
que tamen quisquam ab illis ad hæc usque tempora seruatus narretur à delphi-
nis: & tamen infinitus propè est numerus eorum, qui in mari perierunt. at cum
in mare se præcipitasset, magis probabile est natantem & vestibus sustentatum
Arionem à nautis Tænaris fuisse exceptum, & in naui cui pecti fuissent vtrin-
que in prora delphines in Tænarum fuisse portatum, vt scriptum reliquit An-
timenes in primo libro historiarum.

¶ Verum vt sententiam tandem antiquorum ex his exprimamus, significare
voluerunt per hanc fabulam omnium scelerum Deos esse vltiores: quippe cum
animalia quoque rationis expertia & vocis, soleant aliquando Diis ita volentibus
esse sceleratorum accusatores, & innocentibus hominibus opem ferre: omneque
beneficium Diis gratum contingere, quod in virum bonum confertur. at de Ario-
ne satis, nunc de Amphione dicamus.

30

De Amphione.

Cap. XV.

Amphionem etiam citharædum non solum musicæ artis peritia, sed etiam
fortunæ inconstantia, & calamitatum cumulus illustrauit. fabulantur hunc
& Zethum eius fratrem fuisse Iouis & Antiopes filios: nam Antiopæ filia Ny-
ctei & Androthoes à Ioue in satyrum conuerso compressa fuit, atque grauida fa-
cta Nyctei patris minis territa in Sicyonem ad Epopeum profugit, vbi cum Ze-
thum & Amphionem peperisset, illos dedit in Cithæronem cuidam bubulco
alendos. Nycteus grauius ferens filiarum fugam, cum hortatus fuisset Lycum fra-
trem negotium ne negligeret, moritur. at Lycus cum delecta manu militum re-
pentino aduentu Epopeum trucidauit vrbe potitus, captiuamque reduxit Antio-
pen, quam Dirce vxori in custodias dedit. nec multo post collecta pastorum ma-
nu cum cognouissent ex alumno qui essent Zethus & Amphion ipsum patruum
& Dirce cepere & ipsi repentino aduentu, Dirceque crudeliter agresti tau-
ro alligatam lanari studentes laniata moniti sunt à Mercurio vt Lycum impera-
re permitterent, vt scriptum fuit à Nicocrate in rebus Cypriis. sic autem de illa
Antiopæ quod odio esset patri meminit Apollonius libro quarto:

ἦν μὲν Ἀντιόπη θυγάτηρ Ἀμφοτέρω γυναικὶ

Oderat Antiopen sic lapsa tempore Nycteus.

¶ Alii crediderunt Antiopen Amphionis matrem filiam fuisse Alope, vt scripsit A-
pollonius libro primo:

Ἐν δὲ τῶν ἀντιόπης ἀσπίδος υἱὲς δίδω

Ἀμφίον καὶ Ζῆτον ἀνύμφωτος ἐν δάβλῳ

καὶ τοπίας.

Zethus & Amphion aderant duo pignora clara

Alope Antiopæ: nondum turrata manebant

Moenia Thebarum.

Epiphanes libro primo Ponticarum historiarum vbi scripsit de Antiopæ matre
Aetæ, Amphionem & Zethum non Iouis, sed Theobœontis filios fuisse inquit,
quod etiam testatur Zetz. hist. 13. chil. primæ. Epimenides Corcyraus Amphio-
nem

quæ scriptis tractandis lyrae fidibus Mercurio usum fuisse magistro, atque adeo admirabilem fuisse istius cantum, ut ferae & saxa illum sequerentur, non minus quam Orpheum Calliopes filium, ut ait Pausanias in Bæoticis: nam hanc etiam lyram à Musis primum accepisse scriptum reliquit Antimenides libro primo historiæ, & Pherecydes libro decimo. At vero Dioscorides Sicyonius ab Apolline lyram illi datam fuisse memorat. Hanc autem celebritatem nominis in musicis inuentio, ut ait in libro primo de Musica Aristoteles. nam ferunt hunc necen chordam ante portam postea Thebanam ipsum inuenisse, vnde porta nomen sortita fuit. dicuntur Zethus & Amphion antequam Thebæ conderentur, exiguum Thepiensium pagum Etresum vocatum habitasse, ut testatur Strabo libro nono. Enimvero cum Amphion & Zethus suspectas haberent vires Phlegyarum hostium per id tempus, ut ait Pherecydes, Thebas muris ac turribus muniunt, ut essent tutiores ab hostium incursionibus. non enim audebant sine muris ac turribus habitare, ut ait Homerus in Odysseæ libro λ.

τὴν δὲ μετ' ἀρτίον πῦρ δὲν ἀσπασίῳ θυγατρὶ,

ἢ δὴ καὶ διδὸς εὐχεται ἐκ γαίης ἰαύσαι.

καὶ τὸ εὐχόμενον παῖδας ἀμφότερα ζήθοντες

οἱ παῖδες τοῦ θεοῦ ἐκτίσαντες ἐπὶ τῷ ἄλῳ,

ἀνέγχεσθαι, ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτόν γε ἰδὺν αὐτοὺς

παῖδας ἰσχυροὺς διδύμους καὶ ἀντιόχους ἴδοντες.

Pott hanc Antiope Alopi mihi filia visa est:

In Iouis amplexum quæ iactat se esse, gemellos

Et Zethum peperisse, simulque Amphiona clarum

Qui portis septingeminis, & turribus altis

Cinxerunt Thebas. nec enim sine turribus ausi

Incolere, iniunctis quamvis hi viribus essent.

Fabulati sunt igitur saxa sua sponte assilisse, murumque extructum fuisse dum Amphion lyram suauiter pulsaret, ut ait Horatius in arte poetica:

Dictus & Amphion Thebæ conditor urbis

Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda

Ducere quo vellet.

Dicitur hæc ciuitas septem habuisse portas, quæ nominabantur: Eletris, Præcis, Neidis, Crenæis, Hypsistis, Ogygia, Homolois. vocatæ sunt Thebæ ut sensit Zezes à patre conditorum, vel quod magis placet, à Thebe nymphea filia Promethei, quæ illis fuit affinitate coniuncta, ut scripsit Pausanias in Bæoticis. iniquiunt Thebas, post multas infelices dimicationes, quæ illi ciuitati contigerunt, ab Alexandro Macedoniæ rege euerfas fuisse quo tempore Thebani bellum aduersus ipsum Alexandrum in Persas arma parantem susceperunt: quæ ciuitas quoniam per cantum extructa non poterat nisi per cantum eueri, diruta est Ismenia quodam flebiles numeros cum tibia accinente, ut scriptum fuit à Callisthene. veruntamen idem Alexander, qui iusserat Thebas solo æquari, ad gratiam cuiusdam athletæ, qui ter victor ab illo coronatus fuerat, restaurauit, quod ita significauerat oraculum:

Ἐργαίη, ἀλκείδης, καὶ ἡμάρτυρά γε πολυδύμης,

οἱ τρεῖς ἀλλήλοισιν ἀνατίθουσιν δῖαι.

Alcides, Pollux, nympheque Atlantide cretus,

Mox instaurabunt euerfis moenia Thebis.

Adiunt primum omnium mortalium Amphionē aram dicat & Mercurio, quo l ab

eo lyra accepisset. At quoniam felicitatem æquo animo perferre non minus difficile est, quam aduersus fortunæ euentus, idcirco effectum est ut nimium gloria-
retur Amphion ob artis præstantiam, & in Læonam, eiusque filios contumelias
coniecerit: quod Dea nulla re hominibus præstaret, atque eius filij rudis habendi
sunt & imperiti si secum conferantur, cum ipse multo superiti or Apolline. Di-
cunt his contumelijs iratas Deas pestilentem in domum Amphionis excitasse,
qua ipse cum tota familia deletus est. Et Zethus cum mater ipsa genitum ex se si-
lum ob certam noxam peremisset, ægritudine animi contabuit. ¶ Dicitur est
Amphion Iouis & Antiopes filius, quoniam musica exercitatione conficitur ple-
runque, atque omnes viri præstantes Iouis filij ab antiquis dicti sunt, ut explica-
uimus superius. Hunc & Orpheum fuisse Aegyptios, & magorum scientia excel-
luisse ait Pausanias in posteris Eliacis. aiunt hunc musicæ fuisse peritum, & saxa ac
feras, quo vellet, ducere solitum: quoniam per orationis suauitatem duos & agre-
stes homines mansuefecerit, & ad extruendas ciuitates, ciuitatumque legibus ob-
temperandum delinierit. At idem qui ceteros ad humanitatem, mansuetudinem
que reuocauerat, cum ob felices rerum successus nimium factus fuisset insolens,
Deosque vel ipsos paruifacere, ultimo supplicio affectus est, cum nemo impune
Dei: aut Dei cultum paruifaciat, nedum contemnat, at nunc de Halcyonib. dicatur.

20

De Halcyonibus.

Cap. XVI.

Fuit Halcyon Canobes & Mæoli filia, vel Aeoli ut ait Lucianus in Halcyone
in scripto dialogo, sicuti testatur fuit Alexander Myndius, fuitque vxor Cey-
cis. At Ceyx fuit rex Trachiniorum, qui cum nobilitate, opibus, & forma cor-
poris excelleret, se vel Dijs immortalibus æquare ausus est, & Deorum nomini-
bus appellauit. nam Ceyx seipsum Iouem, Halcyonen appellauit Iunonem, il-
lam arrogantiam Iupiter grauiter ferens, Ceyci Delphos nauiganti adeo suam
tempestatem immitit, ut Ceyx, & omnes qui cum Ceyce nauigabant, naufragij
passi perierint: sicuti testatur Polyzelus in ijs quæ scripsit de Rhodo. fabulantur
postea cadaver agitarum ab undis ad litus, & ad eam speculam appulsum fuisse,
ad quam sæpe veniebat Halcyone prospectura an Ceyx accederet: quo viso illa
miserabiliter conquesta dicta est Iouis misericordia in auem sui nominis mutata
cum se è specula in mare præcipitasset: tunc etiam Ceyx conuersus est in Cery-
lum: sic enim mares inter illas volucres nominantur, ut ait Carystius Antigonius.
Hoc tamen nonnulli dixerunt factum fuisse luciferi & Thetidis misericordia, ac
non Iouis. Hæc rem ita breuiter complexus est Euripides in Iphigenia in Tauris:

40

ἔρην, ἀπ' ἀπαρατάσσεσθαι
πύργου δευράδας ἀλκυόν,
ἑλκύνον αἶτον αἰείδεν,
εὐξωπὸν ἐν νεοτοσίᾳ αἶν,
ὅτι πρὸ σιν κελὰ δ' αἰεὶ μέλας.

Saxosa ponti, quæ ad iuga

Auis colis sorte Halcyon:

Lugubrem resonans luctum.

Notam prudentibus vocem

Quod concinis tuis maritum cantibus.

Hæc aues dicuntur esse magnitudine passeris, ut ait Plinius, colore cyaneo, collo
gracili ac procerò: maresque à foeminis ubi illi consenuerint, gestari super alis.
enimvero ubi fuisset Halcyon in auem conuersa, eiusque oua quæ continuo pepe-
rerat in mari voluerentur, quia maxima orta fuisset tempestas, Iupiter miserum
dica

dies quatuordecim per mediam hyemem illi cōcessit, quibus & parere per tranquillitatem maris & excludere possit: quos dies Halcyonios vel Halcyonidas; ut aiunt Græci, vocarunt, de his ita scripsit Theocritus in Cerealia celebrantibus:

Χ' ἀλκυόνες κορυσσὺν τὰ κύματα, τῷ τε δαλασάν,

τοῦτε ἴσαν· τὸντ' αὖρον, ὃς ἔχεται φυκία κινεῖ,

Ἀλκυόνες γλαυγῆς νηυσὶ ταῖς μάλα·

Ὀρίθωι ἰσλάδην, ὅσαι τέπερ ἔξ' αἰὸς ἄγρα.

Halcyones sternunt spumantes marmoris undas,

Atque Eurum, atque Notum, qui extremas suscitāt algas.

Halcyones, supra volucres Nereides almæ

Quas dilexerunt, quibus est ex equore præda.

Dixit fuerunt Halcyones quoddam in mari pariant, cum ælæ sit mare, ac κύνει parere. Inquiunt Halcyones circa conuersiones solis hybernas nidulari, nidumque mirabili structura componere ad formam piscatoris nasse: tanta vero duritie, ut neque ferro, neque saxis pertundi possit, quem conficiunt ex acicularum spinis, quas belonas vocant, idque facere cum primum grauitatem ventris sibi adesse senserint. ubi absolutus nidus perfectusque fuerit, illum in mare demittunt, ut explorent an satietur ex aliqua parte: atque huic os miro artificio ad sui corporis magnitudinem tantum relinquunt, ut scripsit Solensis Clearchus in eo libro, quem scripsit de Torpedine pisce, & Plutarchus in libello de amore parentum erga filios, dicuntur inter has aues esse adeo salaces mares, ut senescentes vel in ipso coitu moriantur, ut scripsit idem Clearchus in Terrore, & Isacius in Lycophronem. Neque tamen prætermittendum est illud, quod scriptum est ab Hegesandro de Halcyonibus in suis commentarijs, Halcyones fuisse gigantis Alcyonei filias, quæ post patris mortem se in mare deiecerint, & ab Amphitrite sint in aues sui nominis conuersæ, ut patet in his: Ἀλκυόνες τοῦ γίγαντος Δυγατῆρος ἦσαν φθονία, ἀνθή, μέθων, ἀλκίππη, παλίνη, δρίμων, ἀστέρη· αὐταὶ μὲν τῷ τοῦ πατρὸς τελευτῇ καὶ καταστράου, ὃ ἐστὶν ἄκρον τῆς πᾶσι κατὰ τὴν αὐτὰς εἰς τὴν δαλασάν ἀμφοτέρωθεν αὐταὶ ὄρνιθας ἐποίησαν, καὶ δὴ τοῦ πατρὸς ἀλκυόνες ἐκλήθησαν. Alcyoneo filia fuerunt giganti, Phthonia, Anthe, Methone, Alcippa, Palene, Drimo, Asteria. Quæ post patris interitum è Canastræ, quod est Pellene promontorium, sese in mare præcipitarunt. Amphitrite vero has in aues vertit, & Alcyones de patris nomine appellauit.

¶ Hæc ea sunt, quæ fabulose de Halcyonibus memorantur ab antiquis. Quæ dicta sunt de auib, tanquam de natura animum illarum sunt intelligenda: quia spectant ad illarum consuetudinem. quæ de diebus Halcyonijs, non valde sunt admirabilia: quod per solstitiorum, tempus nullæ propè fiant aeris mutationes. Omnia enim cum ad summum peruenerint, languidiora sunt, atque aliquatulum cessant: quod patet in sagittis & lapidibus in altum aera coniectis, cum inde alterius motus capiant initium. Ad deprimendum igitur mortalium arrogantiam dictus est Ceyx in eam calamitatem incidisse, cum tantam felicitatem æquo animo ferre non diutius posset. Nam sæpius temerarios & potentes homines ob temeritatem Deus de pristina felicitate deiecit, prudentesque & mansuetos homines supra cæteros omnes extulit. Hanc igitur fabulam effinxerunt antiqui, ne nimis præsentibus opibus, aut nobilitate, aut viribus, aut forma corporis gloriaremur, cum omnia nobis data hæc mutuo sint à Deo bonorum omnium autore: atque ut omnes intelligerent nullam felicitatem esse tantam aut tam firmam, quam Deus, si propter peccata voluerit, non citissime possit labefactare, & tandem euertere. At nunc de Asopo dicamus.

AT vero Asopus amnis, cuius filiam Aeginam Iupiter rapuit, fuit Oceani & Tethyos filius, ut sentit Acutilaus, alij Neptuni & Perus, ut ait Atheniensis Apollodorus libro. 3. Bibliothecæ. At Nicanor Samius in libro secundo de fluminibus Iouis & Clymeneæ filium fuisse dixit. Sefosthenes autem lib. nono rerum Ibericarum Himeri & Cleodices filium fuisse tradidit. Pauli in Corinthiacis Neptuni & Ceclyse filium fuisse creditum memorat. Phanodemus in rebus Atticis Salaminis & cuiusdam Panopei. Hunc maior scriptorum pars patria fuisse Thebanum uxoremque duxisse Metopen Ladonis filiam asserunt, de qua Pelaguntem, Ilmenumque suscepit, & filias viginti inter quas fuit Thespia, Perote, Thebe, quæ urbi nomen dedit, & Combe chalcis cognomento quæ prior cream armaturam inuenit in vrbe Bubæ, quæ ab illa Chalcis vocata est. Salamin, Platea, Harpine, Corcyra, Aegina, quæ insulis nomina dederunt, cum altera Cheria, altera Oenone prius diceretur. Ilmene, Antiope, Aeroe, Cleone, Nemea, quam cum Iupiter deperiret, promisit quidquid illa optaret se esse daturum, atque ea dicitur perpetuam virginitatem expetiuisse. Tanagra, Sinope, quæ multis urbibus vel ipsæ vel filij nomina dederunt, nam de Corcyra non modo vocata est prius Cheria, deportata illuc à Neptuno, sed etiam natus Iheax à quo Phazacia dicta. de Sinope non parua est controuersia, sed tamen plerique affirmant illam raptam fuisse ab Apolline, & in Pontum deportatam, e quo Syrum peperit, qui Syriæ nomen dedit, ut ait Iulio Stephanus. At Dionysius in situ orbis à Ioueraptam fuisse Sinopen ita scripsit:

ὅς ποτ' Ἀλωμένην δαυρίδα δῖοιο σὺν ὄπῃ.
 καὶ μὴν Ἀλωμένην σφάττει παρὰ δαυρὸς ἑλόντι
 ἑλὼς ἐφ' ἡμῶν ἡσυχίᾳ ὁ γὰρ φιλότητος ἱερὰν
 ἰχθυόεν, πατὴρ ἀπὸ γαστρὸς οὐκ ἐδίδουσαν.
 Errantem cepit qui Asopida namque Sinopen,
 Quam tristem in regione sua fopuit, ut illum
 Iupiter admonuit correptus amore puellæ.
 Inuitam idcirco e patris hanc ceperat agris.

30 Alij tamen, inter quos fuit Andro Teius, vnā fuisse ex Amazonibus Sinopen tradiderunt, alij Martis & Parnassæ, alij Martis & Aeginæ filiam. Fuit etiam Aegina, quam Iupiter rapuit, Asopi filia. quam cum studiōse quæreret Asopus, neque vspiam inderet, a Sisypho pacta mercede ut perennem aquam in Acrocorintho pro indicio obtineret, inuenit. Eius indicij pœnas apud inferos luere Sisyphum nonnulli tradiderunt, atque Asopum ipsum cum Iouem insequeretur fulmine percussum fuisse, ut ait Callimachus. Possidippus in libro de Diis & heroibus Thespiam Asopi filiam quoque fuisse scripsit, cui tria munera Apollo concessit, ut ciuitas Bæotiz apud montem Heliconem de eius nomine diceretur, ut virgo inter sydera in cælo esset, & ut varicinaretur. Fuit enim Asopus Thebanorum fluuius, qui suos fontes habuit in Arethyræ, Trachiniamque Solum vocatam præterfluebat, qui cum fulmine ictus fuisset remissus est in sua fluentia, & diu postea carbones deuehere suevit, ut ait Apollod. lib. tertio. Ab hoc fluuii regio vniuersa in agro Thebano iuxta Citharonem montem Asopia vocata fuit, ut est apud Strab. libro nono. Pausanias scripsit in Corinthiacis Asopum amnem in finibus Plasiornm suos ortus habuisse, qui per Sicyoniorum agrum lapsus in mare intrat iuxta Corinthum. Atqui cum multi fuerint Asopi, rationi conuenit & varias regiones, & varios ortus illis fuisse assignatos. At tulerunt autem qui Asopum fuisse hominem, cui ætion: s istas tribuerunt. Alij hominem fuisse

verē

vere crediderunt, qui quoniam terram sone excavans Afopi fluij fontes reperisset, obtinuit ut fluius de suo nomine diceretur. ¶ Alii hunc fuisse Iouis, vel Neptuni, vel Oceani filium, quod ex aere in aqua verso oriantur flumina, ut ait Aristot. in Meteor. vel quoddam mare principium est omnium fluiorum. Huius filia multae dicuntur, quae sunt vel riuus, vel aquarum proprietates, quae multa nomina sortitae sunt. Fabulantur illum rapta filia fuisse fulmine percussam cum Iouem insequeretur, quia siccitas coeli & calor iam riuos exiccauerunt, & cum ipse fluius extenuatus in vapores verteretur, Iouem insequeretur, & ob calorem prope exiccatus fulmine dicitur percussus. Fuit enim maxima siccitas aliquando in agro Thebano & in Aegina, quare locus datus est fabulae. At nunc de Deucalione dicamus.

De Deucalione.

Cap. XVII.

Deucalionis diluuium, & aquarum copia, quae fuerit, nemini obscura est; at cur illud diluuium ita factum sit, pauci omnino tradiderunt, sed nos ut in ceteris consueuimus, hoc etiam explicemus. Fuit Deucalion Promethei filius, ut scripsit libro 3. Apollonius;

Ἰνδᾶ ἀπομυθεύς
λαπτιονίδης ἀγαθὸν τέκος δευκαλίωνα.
hic namque Prometheus

Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.

At Hom. lib. 5. Iliad. Deucalionem Minois filium fuisse inquit in his;

Μίνως δ' αὖ τέκος' ἀμύμονα δευκαλίωνα.

Edidit hinc Mino; praeclarum Deucalionem.

Herodorus vero Promethei & Clymenes filium fuisse scripsit, Hesiod. Promethei & Pandorae, quod etiam Strabo testatur libro nono. Alij Minois, & Pasiphaeae, alij Asterii & Cretae. Hi enim Minois recensentur; Calixtus, Deucalion, Glaucus, Androgeus ab Apollodoro, filia Hecale, Xenodice, Ariadna, Phaedra. Istud autem accidit, ut varij parentes Deucalionis dicantur fuisse, non solum quod ob antiquitatem rei dissentiant scriptores, sed etiam quia diuersi fuerunt Deucaliones, cum tamen omnia de Promethei filio dicantur. Hic habitauit in Cydno Locridis, ut ait Strabo lib. 9. ubi plantae fuit fertilissima inter Cydnum & Opuntem, ut ait Apollon. lib. 3.

Ἰστῆς αἰπεταῖσι περὶ δ' ὅρους οὐραίου γαῖα,
πᾶμταν ὑβρύνουσα καὶ ὑβρότος Ἰνδᾶ ἀπομυθεύς
λαπτιονίδης ἀγαθὸν τέκος δευκαλίωνα.
Est tellus quaedam circumdata montibus aetis
Irrigua atque ferax herbarum. hic namque Prometheus
Filius Iapeti clarum edit Deucalionem

Lucianus in Dea Syria Deucalionem Scytham fuisse inquit illum sub quo fuit diluuium, his verbis; οἱ μὲν οὖν πολλοὶ δευκαλίωνα τὸν σκύθεα τὸ ἱερὸν εἶσασι λέγουσι, τοῦτον δευκαλίωνα, ἐπὶ τοῦ τὸ πολλὸν ὕδαρ ἔχοντος. Multi sane Scytham Deucalionem sacellum hoc erexisse inquam, cum inquam Deucalionem cuius tempore multa fuit inundatio. At Paus. in Atticis Iouis Olympij templum fuisse vetustissimum Athenis scribit a Deucalione extructum, & ipsum Deucalionem habitasse Athenis, cuius etiam sepulchrum fuit Athenis non longe ab illo templo. Hunc imperasse Thestaliis constat, quem etiam Regem ita appellauit Herodo. in Clio; ἐπὶ μὲν γὰρ δευκαλίωνος βασιλῆος, αἰνῆα τὴν φθιώτην. Tempore Regis Deucalionis Phthiorum habitabat. Hic Pyrrham habuit uxorem

rem Pandoræ & Epimethei filiam, ut ait Proclus, de cuius nomine vocata fuit Thesalia primum Pyrrha, ut testatur in his caminiibus Critonius Rhianus;

Πύρρα δὴ ποτὶ τῷ γυῖ πελὲς περὶ καλῆσεν

Πύρρῃς δευκαλίονος ἀπ' ἀρχαῖς ἀλόχοιο

Αἰμονίδ' ἐξ αὐτῆς ἀφ' οὐρανῶν ὄρεα πλάσσει

Γείνατο φέτατον υἱὸν ὃδ' αὐτῆς δευκαλίονος

τοῦδ' ἄνδρ' δευκαλίονος μετ' ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

Hanc Pyrrham dixit patris ac nomine Pyrrhae,

Vxor patris fuit quæ magni Deucalionis.

Aemonia est & rursus ab Aemone dicta Pelasgi,

Quem clarum genuit natum, hic at Thesalonatum;

A quo Thesalici populi sunt inde vocati.

20 Dicitur est Deucalion Hellenem, qui nomen dedit Græciæ, filium habuisse, & Pro-
togeniam à Pyrrha & Amphichyonem, & Melantho, cuius ex Neptune filius
Delphus Delphis nomen dedit, ut scripsit Ephorion. Atqui multi fuerunt Deu-
caliones, ut constat ex antiquorum scriptorum testimoniis, unus Prometheus &
Chymenes, alius Minois & Pasiphae, ut ait Heresydes, alius Abantis & Alopez,
ut scripsit in primo iterum Arcadicarum Aristippus, alius Haliphronis & Iophos-
se nymphae filius, de quo mentionem fecit Hellanicus, alius Astenij & Creta Ha-
lymonis filia, quæ Cretæ nomen putatur dedisse, de quo mentionem fecit Apol-
30 lodorus Cyzincus, alius rursus Prometheus & Pandoræ, de quo dictum fuit, ad
quem omnia propè cæterorum facta referuntur. habuit filium præterea Proto-
geniam à Pyrrha & Hæmonem a quo Hæmonia, & Melanthiam. Memoria præ-
didit Androticius magnam sceleratorum hominum frequentiam fuisse Deu-
calionis tempore, cum frequentes omnino essent homines ubique, Est enim illa
consuetudo, ut cum difficilis in magna multitudine vivatur, difficultas victus
& astutiores, & peiores homines efficiat. Nam famis neque Deorum religionis,
neque maiestatem legum, neque auctoritatem principum veretur, quare omnia
scelerum genera per annonæ difficultatem oriuntur. Hinc nascitur Deorum in-
30 dignatio, & acerbitas bellorum, qualia fuerunt Iovis consilio & Oedipodis &
Priami tempore cum universus prope terrarum orbis his bellis exarsit. Inde Io-
vis eiusdem consilio gravissimæ exoræ sunt pestilentia ad delendas sceleratas
nationes, quare Furæ solo Iovis assidere dictæ sunt. Est enim eadem civitate,
quæ corporum etiam singulorum hominum natura; ut cum multis malis homi-
nibus, tanquam siccis humoribus, repletæ fuerint, divina ita statuente providen-
tia per aliquas calamitates expurgentur; cum nihil humanum in summo virrice
diu consistere possit, & proxima sit semper peccatorum eximie magnitudini di-
na ultio. Quod autem maxima esset peccatorum hominum multitudo, ita si-
gnificavit Quidius lib. 1. Metam.

Occidit una domus, sed non domus una perire

Digna fuit, qua terra patet, fera regnat Erinyes.

In facinus iurasse putes.

40 At vero Deucalion vir bonus & pius habitus est, qui Deorum etiam immorta-
lium primus templum ædificavit, & civitates condidit, ut ait Apollonius lib. 3.

ἱερὰ τῶν θεῶν ἀγαθὸν τῆς δευκαλίονος.

ὅς πρῶτος τοῖς θεοῖς, καὶ ἐνείκελτος τοῖς

ἀθανάτοις, πρῶτος δὲ καὶ αἰετὰ πῶς ἐκτίλειτο.

Hic usque primi clarum edit Deucalionem.

Condidi hic primus vias ac templa Deorum.

Mortales inter primus regnavit & idem.

Cum

Cum igitur viæ integritate, & sanctitate, & erga Deos immortales reuerentia Deucalion & Pyrrha cæteris hominibus præstarent, de quibus ita scripsit Ouidius libro primo;

Non illo melior quisquam, nec amantior æqui

Vir fuit, aut illa reuerentior vlla Deorum.

In quadam arca, vti monitus fuerat a Prometheo rebus necessarijs eo compor-
tatis seruati fuerunt, quam Lucianus in Timone *κιβώριον* appellauit, at Adro-
Teius *ἀδρυκία*, vnde Parnassus mons, quod illuc scapha illa appulerit Larnassus antea
dicebatur; Ac inde mutata prima littera nominatus est Parnassus. Cum terra mul-
tos dies sub aquis latuisset, vt experiretur an aquæ decreuissent, & an longe ab-
esset à terra Deucalion, columbam quandam quam secum habebat dicitur emi-
sisse, vt testatur Plutarchus in libello de industria animalium. Id cum sæpius te-
cisset, eaque citissima eo reuolasset, quia non habebat vbi consisteret, intellige-
bat Deucalion aquas nondum satis decreuisse, verum cum auolasset denique, ne
quæ amplius redisset, intellexit siccum iam alicubi esse terræ solum, & id non
longe ab: ille quare Deucalion eo cum scapha traiecit, quo egressus cum Pyrrha
Themidis oraculum, quæ tunc responsa dabat, adiuit sciscitaturus quo pacto, si
ita Diis placere, posset humanum genus reparari, quod quidam apud Cephis-
um amnem accidisse memorizæ prodiderunt. Id autem responsum tulerunt vt
velatis capitibus ossa matris post se iacerent, quibus diu cogitatis partim difficil-
limum, cum omnia limo obducta essent, partim etiam impium Deæ respon-
sum vitum est, si etiã mortuorum ossa, quæ vbi essent, nescirent, effodere & mo-
uere iuberentur. At venit in mentem denique Deucalioni communem omnium
matrem & altericem esse terram, cuius ossa iure saxa dici ob duriciem possent. sic
autem rem expressit Ouid. lib. 1.

Atque ita, si precibus, dixerunt, numina iussis

Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum,

Dic Themis, qua generis damnum reparabile nostri

Arte sit, & meritis fer opem mitissima rebus.

Mota dea est: sortemque dedit, discedite templo,

Et velate caput, cinctasque resoluite vestes;

Ossaque post tergum magnæ iactate parentis.

Obstupere diu, rupitque silentia voce

Pyrrha prior, iussisque Deæ parere recusat.

Detque sibi veniam pauido rogat ore, pauetque

Ludere iactatis maternas ossibus umbras.

Nam cum illa audiuisset Deucalion statim postea subiunxit;

Magna parens terra est, lapides in corpore terræ

Ossa reor dici iacere hos post terga iubemur.

Verù hanc rē breuissime complexus est Iuuenalis in prima satyra his carminibus; 40

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor

Nauigio montem ascendit, sortesque poposcit,

Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,

Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas.

Quod ipsum ita declararunt fabulatores, cum populilæ dicti sint a Græcis, &
Laus lapis vt est in his;

ἐκ δὲ λαῶν ἐγένοντο βροτοὶ, λαοὶ δὲ καλεῖνται.

E soxis homines nati, Laique vocantur.

Arrianus tamen in libro secundo rerum Bithynicarum Deucalionem in arcem,
locumque eminentiorem tunc Argi confugisse inquit ex illo diluuiio, quare post
illam

illam inundationem Ioui Apheio liberatori scilicet aram erexisse, qui locus
 fletus Nemea a pabulo precudunt, quæ frequentes sibi pascebantur, fuit nominatus.
 Nec me præterit in eo Ioui olympij templo, quod fuit apud Athenienses, fuisse
 quendam voraginem ad cubitum fere altitudinem, in quem hiatum a quas desti-
 xisse memorant per Deucalionis eluvionem, in quem etiam quotannis polen-
 tam cum melle & farina triticea porrigere consueverunt. post illam inundatio-
 nem, ut ait Thrasibulus in historia sumptis ijs qui erant superstites Dodonam ha-
 bitavit, quam regionem ita ab una Oceanidum appellavit, ut scripsit in suis com-
 mentariis etiam Acestodorus. Memoriz proditum est tamen a Pausania in re-
 bus Atticis Megarum Iouis & vnus Sichiuidum nympharum filium in Gera-
 niz verticem diluvium effugisse, cum mons nondum illud nomen haberet, nam
 cum Megarus gruuum interuolantium vocem secutus illuc aduentasset, quia grus
 geranos a Græcis diceretur, montem Geraniam nominavit. Hæc illa sunt, quæ
 de Deucalione memorantur ab antiquis. nunc cur ita ficta fuerint, inuellige-
 mus. Deucalion fuit vir bonus & iustus & pius, qui ob æquitatem religionemque
 suam, non solum Promethei sue prudentiz filius, fuit creditus, sed etiam ab
 aquarum impetu Deo protegente seruatus, cum nescij omnes vno tempore per-
 iissent. est enim initium sapientiz timor domini, quare fuit prudentiz filius Deuca-
 lion, cum viros bonos mergi omnino non patiatur Deus, quos fluquare patitur,
 idcirco in arca seruatus Deucalion, & Pyrrha eam tempestatem euaserunt, ac cu-
 rursus rudes homines, & religionis cultusque Deorum ignari nascerentur, dicti
 sunt lapides, qui a Deucalione ad potiorem vitam, & a Pyrrha informari fuerunt,
 in homines conuersi. Hæc igitur fabula ad probitatem, & ad cultum Deorum
 homines adhortabatur, quæ excepta est, ut mihi quidem videtur, è sacris literis, ac
 nunc de Ione dicamus.

De Ione sine Iside,

Cap. XVIII.

30 **F**uit Io, quæ Iunonis Zelotypia in candidam vaccam conuersa est, ut scriptum
 fuit Cecrope, Argi & Ilmenes Alopi filia, ut vero ab Acestodoro Neptu-
 ni & Halirrhoës, quam tamen Acusilaus Pirenes filiam putauit, quæ fuerit Iu-
 nonis sacerdos, ut scripsit Apollodorus lib. 2. bibliothecæ. communior tamē fuit
 scriptorum sententia, quod ea fuerit Inachi fluminis filia, ut scripsit Ouidius libro
 primo Metamorph.

Inachus vnus abest, imoque reconditus antro
 Fletibus augeat aquas; natamque miserimus Io
 Lugeat, vt amissam.

40 Qui Iunonis sacerdotem fuisse dixerunt Ionem, illam vaccam a Iunone con-
 uersam fuisse tradiderunt, vbi illam a Ioue vitiatam comperisset. tum verò iu-
 rauerat Iupiter se minime cum illa fuisse congressum. Hanc tamē Iupp a Ioue ma-
 nus poposcit, & Argo Arestoris filio, ut ait Myrleanus Asclepiades, vel Terræ,
 ut sensit Acusilaus, seruandam tradidit, qui eam in monte Mycenæo ad oliuam
 quandam alligauit. Scriptum reliquit Andrætas Tentidius in nauigatione Pro-
 pontidis Ionem, non modo non fuisse perfunctam Iunonis sacerdotio, vt non-
 nulli putarunt, sed etiam fuisse quoddam scortum, quæ beneficijs Ionem in amo-
 rem irritare peteretur, vt est etiam apud enarratorem Theocriti, ad quam rem
 Iyngis Echus vel potius Suadele & Panos filij opera vsa fuit, illa re cognita Iynx
 in auem sui nominis a Iunone fuit conuersa, quam etiam auem vtilem esse ve-
 neficij arbitrantur, quæ quoniam caudam semper mouet, dicta est a latinis mo-
 tacilla. Est autem avis exigua, pennasque habet pictas, collum longum pro cor-
 poris

poris magnitudine, linguam avertam plerumque, frequenterque & ipsa conuertitur, & collum conuertit. Hæc capientes veneticæ mulieres ceteræ rostræ annexâ super carbonibus cum quibusdam excretionibus torrent & comburunt, at non quilibet vendicæ non totam, sed intima tantum illius ei rostræ alligant. hæcenus An drætas. Fabulantur hanc datam fuisse Iasoni à Venere: quo tempore nauigauit in Colchos, vt Medeam in amorem sui posset allicere. Ionem igitur Iyngis ar tificio adductus Iupiter in nebula, vt lateret, compressit; quod cum sensisset Lu no Zelotypia capta eo accessit; at Iupiter id senties Ionem in vaccam candidam mutauit, vt omnem suspicionē Iunoni leuaret hac arte, cū vero Iuno illam vac cam vidisset, donum a Ioue postulauit, at veritus Iupiter ne, si illam negauisset, dolus pateret, quamuis inuitus, tamen largitus est. cum vero diu sub Argi custo dia, qui centum habebat oculos, asseruata fuisset, Iupiter tandem illius miser tus mandauit Mercurio vt raptam Ionem, vel interfecto Argo abduceret: tum Mercurius sumpta pastoris forma conatus est cum fistula per soni suauitatem Ar gum in somnum inducere, quem etiam virga tactum sopiuit. deinde cum vac cam rapere vellet, Argus ab Hierace iuvene imprudente fuit excitatus. cum ve ro sem te gere amplius Mercurius non posset, Argum saxo occidit. atque Hiera cem in auem sui nominis mutauit, quæ à latinis accipiter dicitur. Illa re valde commota Iuno primum Argum in pauonem cum totidem oculis in pennis nūc etiam apparentibus mutauit, deinde ostrum vaccæ immisit, quo illa grauissime exagitata est, vt testatur Virg. lib. 3. Georg.

Hoc quondam monstro horribiles exercuit iras

Inachix Iuno postem meditata iuuentæ.

Hæc igitur furore vexata primum mare, quod ab ipsa Ionium vocatum est, di citur transisse; quod Theopompus tamen non ab ea, sed ab Ionio viro Illyrico, di ctum putauit, veluti Archidamus ab Ionibus ibi in traiectu maris immerfis. Po stea vero montem Hæmum per Illyridem profecta transcendit, sinumque Thra cium traiecit, qui ab ea postea vocatus est Bosporus. nam duo fuerunt Bospo ri Cimmerius & Thracius. Hæc loca fuisse ita ab illa nominata significauit Pro metheus apud Aeschylum, vbi omnia euentura Ioni puellæ vaticinatur, inter quæ hæc etiam sunt;

Σαρῶς ἐπίστασ', ἰόνιος κληθήσεται
τῆς σῆς πορείας μῆμα τοῖς πᾶσι βροτοῖς.

Scias aperte, Ionius vocabitur

Tux viæ monumentum is omnibus viris.

& id;

Ἐγὼ δὲ θυτοῖς εἰσαὶ λόγος μέγας
τῆς σῆς πορείας, βόσπρον δ' ἐτάνωμος.

Semper viros inter vigebit de tuo

Cursu loquela; & Bosporus cognomine.

In Scythiam vero profecta multa deinde Europæ & Asiæ maria tranauit, atque in Aegyptum tandem peruenit, vt ait Ouid. lib. 1. Metam. quare cum tot labo res sibi esse exantlandos Ilo percepisset antea è Prometheo, in desperationem prope adducta est: quare ire secum inquit;

τίδ' ἄρ' ἐμοὶ ζῶν κέρδες ἀλλ' οὐκ ἐν τάχει
ἔρριψ' ἑμαυτῷ τῆς δ' ἀποσύβλου πέρας;
ὅπως τίδω πρὸ λαοῦ τῶν πάντων πόνων
ἀπαλλάγην κρείσσον γὰρ εἰς ἀπαξ θανεῖν,
ἢ τὰς ἀπάσας ἡμέρας πάσχειν κακῶς.
Quid vita lucri est? ipsa nec citissime
Hæc de petra præceps iacome per Deum

Vt

Vt omnibus finem feram laboribus:
 Multo magis semel inuaret amori,
 Quam viuere in dies acerbè singulos.
 Cum igitur venisset in Aegyptum ad Nili ripas, dicitur Io priorem hominis for-
 mam recuperasse, ut significauit Theotritus his versibus in Europa:

Ἰουὶν τὸ δὲ πέντε τοιοῦτον βούμ.

Εἶδ' ἢ Ζεὺς ἐπαφῶντος ἡρώεα χεῖρ' ὅτε ἦν

Πόρτρε ἢ τε καλίστῃ ἐπὶ δ' ἄρ' ὅρ' ὅτε ἦν

Εἰ βούρ' ἐν ἡρώεα καλὴν μετὰ μιν βουαῖκα.

Fluctuantemque bouem spectabant in maris vultu.

Iupiter hic aderat, iuuea qui terga luuene

Trachabat dextra, septem illi ad ostia Nili

De boue cornuta facta est mox summa pulchra.

- Atqui scripsit Aeschylus in Prometheo, quod Ioue attrectante, tergus huiusce
 Iuuenae priorem formam Io recuperauit. Scriptum reliquit Apollodorus in li-
 bro de Dijs, quod istud ipsum contigit iuxta Iopen ciuitatem, quae ita vocata
 fuit ab ipsa Ione, cum Argum diuina ope superasset: *Ἰὸν ἢ πόλις καλεῖται,*
ὅτι ἦν ἡ δὲ τοῦ ἄρ' ὅρ' ὅτε ἦν vocata fuit Iope ciuitas, q̄
 ibi post Argum diuina op̄e superatum, Io facta est homo. Scripsit Apollodorus
 Ionem pristina forma recuperata ad Nili fluua Epaphum ē Iouis congressa
 peperisse, quem Iuno Curetibus occulandum tradidit. id cum rescuisset Iupi-
 ter, fertur Curetes interfecisse, quo tempore Io profecta est in Syriam ad filium
 inuestigandum, quo inuento in Aegyptum rediit. Strabo tamen lib. 10. antrum
 quoddam in Buboea fuisse scribit in litore maris Aegei, quod vocabatur aula
 bouis, vbi Io dicta est Epaphum peperisse. post partum igitur Dea facta fuisse di-
 citur, & ab Aegyptijs Isidis nomine culta, & tempestatibus ac nauigantibus pra-
 secula, ut testatur Lucianus in Dialogo Zephyri & Noti. Hae illa sunt quae de Io-
 ue Inachi filia fabulose dicta sunt ab antiquis scriptoribus. memoriae prodidit
 Herodorus in Cloraptam fuisse Ionem a Phoenicibus, & in Aegyptum depor-
 tatam, quod scriptum fuit etiam ab Ephoro, & a Phoenicibus vulgo creditū est.
 at longe alia fuit Persarum sententia, quippe qui putarint, quod vbi Io Argis
 fuit compressa a quodam nauclero nauis Phœniciae, parentes verita, quia cogno-
 uisset se ferre in vtero, cum Phœnicibus lubens in Aegyptum nauigarit. Quod
 autem bos facta mare tranauerit, id falsum omnino esse creditur, sed datū fuisse
 fabulae locum, quia in nauī, quae priorem partem bouis pictam haberet in prora,
 nauigarit. cum igitur in illa nauī mare illud, quod Asiam ab Europa determi-
 nar, cuius in litore extitum est Byzantium, traiecisset, locus dictus fuit Bospo-
 rus, quia bos illac inceslerit. Alij crediderunt tumultuarias nauiculas ab accolis,
 qui vellent traicere, fuisse factas, quae quoniam a bobus traherentur, locus fue-
 rit ita appellatus. Alij maluerunt appellatum fuisse Bosporum ab eo tauro, quē
 Rex Aegyptiorum pro Iore misit ad Inachum. cum vero mortuus fuisset, hunc
 ostendentes circumtulerunt, quoniam illud animal non erat antea notum, ne-
 que visum in Græcia, ut ait Sossiphanes in Meleagro. cum vero apparuisset longe
 existentibus supra vndas natans taurus ille, quod erat super tabulatum, sinus il-
 le ab incesu bouis, dictus fuit Bosporus. fingeatur vero Isidis statua cornuta,
 quae ex palmarum folijs habebat calciamenta, cum luna sit palmarum fertilita-
 tis causa. Huic foeminae victimae, vitulae scilicet erant consecratae, sicut scripsit
 Herodorus in Euterpe: *τὰς δὲ Ἰλίδας οὐσφι ἔχεις δύνει, ἀλλὰ ἱερὰ εἰσι τῆς Ἰσίδος·*
τοῦ γὰρ τῆς Ἰσίδος ἄγαλμα ἐὸν γυναικίην, βούκερὸν ἐστὶ, κατὰ πτερὰ λυγρὰ ἰσὺν
γράφοντι. summas illis sacrificare non licet, quae consecratae sunt Iudī. nā Isidis
 statua

statua cum sit muliebris, habet bouis cornua: cuiusmodi Græci Ionem fingunt.
 Inquiunt postea Epaphum Aegypti imperium adeptum urbem Memphim ædi-
 ficasse, matremq; post mortem Isis nomine coli imperasse, atque hæc illa sunt,
 quæ attinent ad historicam expositionem. ¶ Quod ad Physicam spectat, Io mo-
 do luna dicta est, modo credita est terra. nam dicitur Io fuisse Argi & Ismenes fi-
 lia, vel Neptuni, vel Inachi fluij, vel aquæ omnino, quum terræ solum Io crede-
 retur. nam terra procul existentibus videtur paulatim ex vndis exoriri. Hanc Iu-
 piter compressit in nebula, cum Iupiter nimirum æthereus calor intelligatur, per
 quem vapores è terra assidue exurgunt. fabulantur Ionem in vaccam mutatam
 fuisse animal fertilitatis terræ studiosum, cuius omnis industria sit in colendis a-
 gris, ob vbertatem ipsius terræ. nam cum Iuno accessit, mitior calor scilicet aeris,
 tum Iupiter illam vaccam concessit, cum neque ob nimium calorem assiduum,
 vt neque ob frigus terra fiat ferax. Iuno Argo, cui centum erant oculi, illam ser-
 uandam concessit, quia cælum cui plurimæ sunt stellæ tanquam oculi, assidue ter-
 ram intuetur, & ob suum cursum tempora assidue varians plurimum adiuvat ad
 fertilitatem. Harum stellarum siue horum oculorum altera pars dormit, altera
 vigilat, quia semper dimidium cœli videtur sole illustrari, cum dimidium stellas
 frequentes ostendit: atque stellæ quæ solis lumine obscurantur, dicuntur dormi-
 re. At cur Iupiter Argum occidere Mercurio imperauit? quia ratio plurimum
 potest in agricultura. Hæc vacca cæso Argo dicitur liberata fuisse, totumque
 ferè terrarum orbem peragrasse, & omnia transisse maria: quia prudentia & in-
 dustria agricolarum videtur aeris etiam bonitatem aut fortunæ malitiam supe-
 rare. cum tellus colonorum industria maximè fiat fertilis. Hæc ipsa ratio agri-
 culturæ in omnes terras didita tandem peruenit in Aegyptum, quæ tellus, quo-
 niam ob suam fertilitatem ac bonitatem maxime patefaciat vim naturæ & fe-
 racitatem, dicta est vacca primam formam ibi recuperasse. Ad hos cum Isis trans-
 freta esset mulier omnino formosissima suæ ætatis ab Api Aegyptiorum Rege
 exor ducta est: quam dicunt nonnulli Mercurium cæso Argo sene prudentis-
 simo Argiuorum rege, vt ipse imperio potiretur, pulsum è Græcia, cum res pa-
 rum feliciter illi successissent, comitatum fuisse. Ibi cum Isis agriculturam, at-
 que multas res humanæ vitæ perutiles Aegyptijs ostendisset, pro Dea culta
 est, & diuini honores illi fuerunt instituti. Enimvero ego fabulam hanc vni-
 uersam ad lunæ cursum potius accommodadam putauerim: quam dixerunt esse
 Inachi vel Neptuni filiam, cum luna sensim humectet nocturno lumine, vt ait
 Ptolemæus in Almagesto. Hanc dixerunt filiam Inachi à Ioue fuisse compres-
 sam in nebula, cum Iupiter etiam sol aliquando sit: ctenim in horum planeta-
 rum conjunctionibus nubes aut nebulae plerunque gignuntur. Mox ob acce-
 dentem Iunonem Io in vaccam mutatur, quia semper ferè die tertio saltem à
 conjunctione luna exit cornuta, vaccæque cornua imitatur. Nam nisi ante diem
 quartum illa se è nubibus explicauerit, puriorique acri obtulerit, pluuiæ assidue
 prope in vniuersum mensem significantur. Hanc exeuntem à conjunctione
 ne & è nubibus egressam excipit Iuno & Argo seruandam tradit, quia illa cæte-
 ris omnibus stellis est inferior, à quibus despicitur. Occiditur Argus Iouis ius-
 su, & vacca ab Argo liberatur, quia sole lumen & vires lunæ impartiente, illa om-
 nium stellarum vires superat, magisque conspicuæ sunt lunæ, quàm stellarum
 omnium aliarum vires & actiones in humanis corporibus: quas exciet luna vbi
 aliquantulum excreuerit. Hæc Io dicta est orbem terrarum peragrasse, & mo-
 do in Scythiam, quæ regio est ad septentrionem, modo in Aegyptum peruagata,
 quia cum luna velocissima sit, mariaque omnia secū trahat, tum modo ad septen-
 trionem, modo ad austrum declinat ab ecliptica. Ibi versa est in Deam, quæ cor-

nutam fixerunt, cum primam formam recuperasset: quoniam primi omnium mortallum Aegyptii cum oculos in cœlum sustulissent, vidissentque cœlum, solem, lunam, astra perpetuo motu moveri, & plurimum rebus humanis prodesse, & perpetuo cursu Deos vocarunt, atque solem & lunam præcipue divinis honoribus coluerunt, ut testatur Eusebius lib. 2. præp. evang. & Plar. in Cratyl. Alii fabulam hanc ad humanam vitam, moresque mortaliū exprimendos retorserunt: dixeruntque Iovem esse hominum parum cordatorum animas: quæ prius cum Ione coniunctæ in nebula, & de cœlo in hæc corpora tenebrarum plena delapsæ, in belluas vertuntur, neque cupiunt aut diuinitatem summi Dei, aut acceptam immortalitatem speculari. Sic vero mutata donantur Iunoni, quoniam auaritia & omnium libidinum cumulus homines inuadit, quæ multo etiā plures sunt, quam oculi Argi. paulopost cū maturior ætas aduenerit, mittitur à Ioue Mercurius qui Argum occidat, quoniam ratio libidines denique refrænaret, estque omnium voluntatum satietas. Deinde oestrus à Iunone immittitur, qui stimulus est conscientia, & rerum præteritarum, ætatisque inutiliter transactæ recordatio. Hæc facit ut intelligamus nos antea toto cœlo, ut aiunt, aberrasse, & ut prudentiores facti pristinam hominum formam resumamus, ac Dii immortales denique per sanctitatem vitæ, & innocentiam, & iustitiam, & humanitatem in omnes viros bonos efficiamur. A: quæ de Ione latet, nunc de Vesta dicamus.

De Vesta.

Cap. XIX.

Nequè vero Isis solum, sed etiam Vesta ab antiquis terra credita est, quam Saturni & Rheæ filiam esse crediderunt antiqui, ut testatur Diodorus Siculus, & Orpheus in his:

Ἰστία ἑνδ' ὠνάτοιο κρόνου θυγάτηρ βασιλῆα.

Filia Saturni Vesta ò Regina potentis.

Et libro sexto Fastorum:

Ex ope Iunonem memorant, Cereremque creatas

Semine Saturni, tertia Vesta fuit.

Quidam, inter quos fuit Porsidonius, in libris, quibus titulus erat de Heroibus & dæmonibus, senserunt duas fuisse Vestas, alteram Saturni matrem, quæ vocata fuit etiam Pales, alteram filiam, quæ semper virgo fuit credita. Sed quoniam ad vnum nomen omnia referuntur, nulla habita nominum differentia, quid de Vesta noster antiqui breuiter explicabimus. Dixerunt igitur Vestam esse domorum omnium seruatricem, cui rerum omnium primitiæ offerebantur, ut testatur Homerus in hymno:

*Ἰστὴν πάντων ἐν δόμοισιν ὑψηλοῖσιν
ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένην ἀνθρώπων*

ἑδρῳ αἰδ' ἐν ἑλαχέ πρεσβυδά τιμῶ.

κύκλον ἔχουσα γέρας καὶ τιμῶν οὐ γὰρ ἄτεροῦ

εἰλαπίναι θνητοῖσιν ἐν οὐρανῷ, τιμαπίνε

Ἰστὴ ἀρχόμενος ἀνέδει μελ' ἀδ' αἶσαν.

Vesta Deumque hominumque domos Dea quæ colis altas,

Perpetuamque tenes sedem, quæ semper honorem:

Præmia cui data sunt ingentia, te sine nulli

Mortales vnquam celebrant conuiuia læti,

Ni Vestæ primum libent prædulcia vina.

Nam cū Vesta Saturni filia prima domos extruere inuenisset, intra domos vbique pingebat.

pingebatur, quo & domos seruariet; & cultos esset habitantium, ut testatur his Posidonius in Heroidibus & Dæmonibus: ἡ γὰρ ἑστία κρήνου θυγάτηρ τῶν οὐρανῶν παρχὰς ἔσται, ἢ τοῦ εὐρημάτος ἔσται ἐν τοῖς τοῖς οὐρανῶν ἔγγραφον, ἵα καὶ τοῦτοῦ σμύλχοις, ὅφρα ἑστία ἐν τοῖς οὐρανῶν τῶν, Vestā sane Saturni filia domū primū inuenit, quam ēē inuentionis causa intra domos pingere consueuerant, ut & has seruariet, & cultos esset in illis habitantium. Fuit hac ipsa de caula domus etiam Vestā siue ἑστία vocata, ut ait Euripides in Medea:

ἢ ἔγω σέβω
Μάλιστα πάντων· καὶ σὺν ἑρῶν εἰλβμῶν
ἑστία, μυχῶς ἐλθούσας ἑστία ἔμμε.
hanc ego colo

Præ cæteris Hecaten, mihi, quam ferre opem
Legi meæ Vestæ collit namque intima.

Mos autem fuit in omnibus sacrificijs ut primitiæ Vestæ offerrentur, ut dictum est: cuius consuetudinis causam huiusmodi adduxit Aristocritus libro secundo: μετὰ γὰρ τὸ κοινὸν τῶν πάντων ἀρχῶν, τὸν δῖα δεῦρ' ἀμείνον τῶν βασιλείων ἐπιτηδεύοντες ἑστία λαβεῖν, τι βούλοιο, τῶν δὲ, πρῶτον μὲν παρθεναί αὐτῶν. δαίμνι δὲ παρθεναί ἀπαρχὰς θυμῶν αὐτῶν ἀνέμειναι πρῶτη παρὰ τῶν αἰθ' ὡς πῶς καὶ μετὰ ταῦτα οὐτὼν γενέσθαι ἐν τοῖς ἱεροῖς τὰς ἀπαρχὰς ἀπάντων τῶν θυμῶν πρῶτη δούνα ἑστία. Nam postea quam delecti sunt Titanes, ut vetiti ne susci-
perent imperium, Iupiterq; illud cepisset, optionem dedit Vestæ quod vellet capiendi. Hanc primum virginisatem postulas inquit, & post illam, ut primitiæ omnium, quæ sacrificarentur, sibi offerrentur ab hominibus. Ita vero postea sanctum est in sacris, ut primum omnium quæ sacrificabatur, primitias Vestæ offerrent. Istud ipsum innuit etiam Aristoph. in Vespis: ἀλλ' ἵνα

ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενός ἐστιν ἡ πόλις.

A Vestā incipiens ut contundam quempiam.

Fingebatur Vestā esse mulier, quæ sedens coronaretur, circa quam essent multiplicia plantarum blandientiumque animalium genera, ut inquit Hecateus Milesius in Genealogijs. Enimvero cum dux essent Vestæ, per antiquiorem Saturni matrem Terram, at per Iuniorem ignem purum ætheris significarunt, ut testatur Ovidius libro sexto Fastorum:

Vestā eadem est: & terra subest vigil ignis vtrique

Significat sedem terra totusque suam.

Cum igitur æternus sit ignis æthereus, iure optimo Vestā æterna vocata fuit ut est apud Horatium libro tertio Carminum: quam Homerus etiam domos altæ Deorum, & perpetuas sedes habere dixit in hymnis. At Orpheus mediam regionem ignis perpetui in his:

ἑστία ἐν δ' αὐτῷ τοιοῦτο κρήνου θυγάτηρ βασιλεια,

ἢ μέσον αἰθέρος ἔχεις πυρὸς ἀνθάσιν μεγίστου.

Filia Saturni Vestā o Regina potentis,

Quæ cœtis æthereæ medium regionis, & ignis.

Atque cum ara esset erecta in Prytanio, in qua perpetuus & inextinctus ignis asseruabatur, arā illā Pollux Vestām appellauit in his: ἐφ' ὃν δὲ θυμῶν, ἢ πῦρ ἀθανάτων, ὡς καὶ, θυμιατῆρος, ἑστία· ἐν τῇ γὰρ ὅστος ἀνομάσας· οὐτὼς δ' ἀν' κυριότητα καλοῖσιν τῶν ἐν ἀρτυραῖς, ἐφ' ἧς τὸ πῦρ τοῦ αἵματος ἀνάπτεται. Super quibus sacrificamus aut ignē accendimus, altare, ætæra, Vestā: nonnulli. n. sic appellarunt. Sic sane aptissime illam, quæ est in Prytanio, vocaueris, super qua ignis ille perpetuus ardere solet. At Ovidius libro sexto Fastorum: flammam ipsam Vestām fuisse appellatam sentit, ut patet in his:

Pp 2 Nec

Nec tu aliud Vestam, quam viam intellige flammam

Nataque de flamma corpora nulla vides.

Hanc Deam ignem fuisse ut vel ab initio Romæ præcipua religione cultam, argu-
mento sunt illa, quæ ad Vestalium perpetuam virginitatem pertinebāt: quæ, cum
omnibus notissima sint, minime nunc explicabo. Cum altera harum Vestarum
Saturni fuisset mater, merito vocata fuit antiqua & cana, ut est in libro nono Ae-
neidos apud Virgilium :

Assaracique larem, & canæ penetralia Vestæ.

- ¶ Hanc terram omnino fuisse testatur Plutarch. dec. 8. Sympo. probl. quippe
cum inquit mentas antiquorum fuisse rotundas ad similitudinem terræ: quæ cū
victum nobis tanquam terra præberent, vocata sunt Vestæ. Sed illud etiam ma-
nifestius, ut ego quidem arbitror, declaravit Plato in Timæo, cum Deos omnes,
elementa scilicet, ac vires cælorum componeri faciat, solamque terram in me-
dio horum immobilem consistere, ut patet ex his: *οὐκ ἔστιν ἡ γῆ ἐν τῷ κέντρῳ
τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐν τῇ περιφέρειᾳ, ὅθεν καὶ τὰ ἀστέρια φαίνονται ἀπὸ τοῦ κέντρου
καὶ τὰ πλανήται· τὰ δ' ἐπὶ τῇ περιφέρειᾳ, ὅθεν καὶ τὰ ἀστέρια φαίνονται ἀπὸ τοῦ περι-
φύλλου.* Magni sane dux in cælo Jupiter currum agens
volucrum, primus in cælo omnia coordinans & curans. Hunc sequitur Deorum
dæmonumque exercitus in duodecim partes distributus: at Vestæ sola manet in
Deorum domo. Nam cum Jupiter supremus sit Deus, Dij dæmonesque reliqui
planetæ sunt, & corpora cælestia, ac elementa, quæ intra duodecim partes signifi-
cantur omnia continentur. Cum vero primum mobile corpus omnia reliqua secum
trahat, idcirco dicti sunt Dij ac dæmones volucrum currum sequi, quorum est nō
parvus exercitus. At sola ex ijs, qui Dij habiti sunt, domum immobilis servat Ve-
stæ, cum illa terra sit, ut Euripides in his significavit :

καὶ γὰρ αὖτις ἡ γῆ ἐστὶν ἡ ἀθάνατος.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

ἡ γῆ αὖτις ἡ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος ἡ γῆ.

Vestam omnino Plotinus, alijque complures, animam terræ esse voluerunt, quæ
Ceres etiam aliquando fuit nominata. alij Vestam esse crediderunt, inter quos
fuerunt Platonici, *ὡς αὖτε* separatarum formarum, & rerum diuinarum solidum
fundamentum: idcirco in omnium Deorum sacrificijs Vestæ primitiæ offerri ab
antiquis solebant. Credita fuit altera Vestæ Saturni mater, quia cum nondum
existeret tempus, in confusa mundi mole tetra latuerit: altera filia, quia post cœ-
lum & tempus elementorū corpora summus opitex architectatus est Deus. Cum
terra

terra igitur esset omnium prope corporum naturalium fundamentum, merito mater Deorum etiam fuit ab antiquis appellata, ut testatur Strab. lib. 10. hanc conuiuiorum prefectam, & omnium sacrorum primitias capere solitam dixerunt, quia sine terræ muneribus vel sine calore à cælo, nulla res nasci potest conuiujs apta, quæ cum omnia ad sacrificia munera producat, merito omnium illorum primitias capere credita est. Atque quid Vesta sit, & quod fuerit an antiquis cuncta, cum omnia elementa, elementorumque vires diuinis nominibus ab antiquis nominarentur, qui nihil Deo vacare putarunt, iam satis explicatum fuit. At nunc de Iride dicatur.

De Iride.

Cap. XX.

10

Iris fuit Thaumantis & Electræ filia, sororque Harpyiarum, veluti testatus est Hesiodus in Theogonia in his;

θαύμαντος ἀκταίου βαρυπρόταο θυγάτηρ
ἤγαγεν ἡλκιστήν, ἥδ' αἰετῶν τίταν ἱρήν,
ἡνωμένην ἀρπύϊας ἀλλήλ' ὀνοπτιμένην.
Oceano natam Thaumantas, quæ licet ora pullat
Vxorem Electræ duxit, mox edidit Irim

Illa viro, Harpyiasque & Aello Ocypetenque.

Fuit Iris Iunonis existimata diligentissima ministra, ut ait Callimachus in Iauæ æonum Deli his carminibus;

τῇ ἱκέλῃ θαύμαντος ἑσπέρην Ἰζοτο κούρη.
κείνη δ' οὐδέποτε σφετέρης ἐπιλήθεται ἔδρης.
οὐδ' ὅτε οἱ ληθαίων ἐστὶ πῆλ' ὅν ὕπνος ἐκείσσι.
ἀλλ' αὐτοῦ μέγα λαὸς ποτὶ γλαγχίῃα θρόνον,
τυτθὸν ἀποκαλυσσάσα καρήματα λήχους εὐδαί.
οὐδέποτε λήθω ἀναλύεται, οὐδέ ταχέας
ἑδρῆς, μὴ οἱ γὰρ ἀφιδίον ἔπος εἴπῃ
Δαίμονι.

Subque Thono sedet huic similis Thaumante puella

Edita, quæ sedem non nunquam deferat illam.

Non ubi lethæas somnus circumiacit alas.

Ast ubi deflectens ceruicem flexa parumper

Illa throni magni fulcris accumbit inhaerens.

Soluitur haud zona huic, volucris nec calceus vnquam,

Ne Dea forte tibi tradat mandata repente.

Nam profecto Iris fungebatur eodem munere apud Iunonem, quo fungi solitus fuit Mercurius apud Iouem, cum huius ministræ esset munus quoscunque vellet Iuno arcescere atque aduocare, sicuti demonstrauit Apollonius Rhodius lib. 4. Argon. cum ita scribat;

ἱριφίλη, νῦν εἰπὸς ἱμῶς ἐτελῆσαι ἐσπεύμεν,
οἷδ' ἀγέλας ἱεροῦ μεταρχόμενοι πῆλ' ὕπνῳ
Δεῦρο θέτιν μιν ἀναρχόμενοι ἀλδὲ ἐξ ἀνιούσας.

Iri veni dilecta mihi, mea iuncta per auras,

Si optatis vnquam fauisti sedula nostris,

Ad Thetidem defer, veniat cuncta de maiis vndis,

Hic iniunctum est munus etiam ut I. Quam Iunonis ministræ ut ait Theocritus in Eucomio Ptolemæi;

ἐν δὲ λήχῳ σόρην· ἡ δ' αὖτε ζῇ καὶ ἄρῃ.

χρῆμας τοῖς βασιλῆσιν ὡς ἐπ' ἀρ' ἔπος ἱρῆς.

p 3

Iunoni

Iunoni atque Ioui lectum substernere virgo
Vnguentis perfusa manus solet Iris odoris.

Maxime denique omnium Dearum seruitio, & in omnibus rebus Iridis Iuno vtebatur, quippe cum vel ab inferis reuersam Iunonem ab Iride lustrari faciat Ovidius libro quarto mutationum in his:

Lata redit Iuno: quam cœlum intrare parantem
Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.

Valerius Flaccus tamen Iridem Iouis etiam nuntiam facit in his libro quarto Argonauticorum:

Ille Dearum
Fletibus, & magno Phœbi com motus honore
Veloce roscis demittit nubibus Irim.

Et Ho. II. Iliad. *Ἰρις δ' ὅ τ' ἔπειτα χρυσὸν ἴριον ἀδελεύσας.*
Auratis alis est Iris nuntia missa.

Crediderunt præterea antiqui nullam animam muliebrem posse ex his humanis corporibus absolui, nisi Iridis beneficio ex his molestissimis ac blandissimis vinctulis Iunonis iussu solueretur, sicuti Mercurius ipse Iouis mandato mares homines corporeis carceribus liberare putabatur. Quare ut alia complura scite ac præclare Virg. pro institutis præcæ theologiæ non introducit Mercurium, sed Iridem in libro quarto Aeneidos Didus animam ex ipso corpore euocantem Iouis iussu, sed Iunonis, cum ita inquit:

Ergo Iris roscis per cœlum roscida pennis
Mille trahit varios aduerso sole colores,
Deuolat, & supra caput astitit: hunc ego Diti
Sacrum iussa fero, teque isto corpore soluo.

Nam Iridem sicuti Mercurium alarum finxerunt antiqui ad exprimendam eius velocitatem, fuerunt etiam quidam qui illam tabulati sint taurino capite flumina forbere consueuisse. Neque plura his ferè memoriæ prodita esse de Iride ab antiquis recordamur. at nunc quid sub his ambagibus verborum memoria dignum contineretur inquiramus. ¶ Iridem Thaumantis & Electræ filiam fuisse tradiderunt, quia Thaumasis fit Ponti filius, Electra vero cœli siue sol, nam id nomen serenitatem significat. est enim ἡλίας sol, εὐφροσύνη serenus. nascitur igitur Iris ex aqua & serenitate, è refractione radiorum scilicet ut voluit Aristoteles in meteorologicis. sapienter sanè dictum est ab antiquis quod Iris sedeat sub throno Iunonis, quia gignatur in parte aeris interiore, hoc est infra nubes. nam illius arcus celestis quæ Iris nuncupatur, radius solis caua nubi immixtus causa est: qui in ipsum solem acie repulsa refringitur. Sic enim nubes arcum illum cœlestem efficere putantur, quod in alia parte sint humidiores, in alia crassiores ac densiores quam solem possint transmittere, ac in alia imbecilliores quam possint excludere. Sic igitur per hanc ipsam inæquabilitatem cum ipsa umbra atque lux commisceatur, exprimitur illa varietas mirabilis, quæ Thaumantis dicitur filia siue admirationis, cū *θαυμάζειν* sit admirari. nā cæte quidē omnia incuemur per lineas rectas, vel reflexas, quæ aliquādo refringunt ut aiunt optici, quæ lineæ tantum corporis expertes intelligunt: ut sola mente & cogitatione perceptæ. videmus rectæ quæ sunt in aere nullo oblato impedimēto, vel post gemas lucidas, vel cornu perspicuū, si subtilissima sit materia, aut cætera huiusmodi. flectunt remi in aqua ob materiæ densiorē. refracta videmus vel specularia. Finxerunt antiqui illā esse Iunonis nuntiā & Harpyiarū siue ventorum sororē, ut diximus, quā certissima sint illa signa futurorū ventorum: aut imbrū aut serenitatis, quæ Iridē sequi consueverunt: quare Virg. inter signa pluuiarū Iridis quoque signa annumerauit, cū ita scripserit de illa lib. I. Georg. Et bibit ingēs Arcus. & Val. Flac. arcū celestē serenitatis indicē esse scripsit in li. I. arg.

Emi.

Emicuit reſerata dies, cœlumque reſoluit

Arcus, & in ſummos redierunt nubila montes.

Conſtat. n. ex humore & denſitate aeris vti dicebā, inquam ſole incidente gigni illa varie tas colorum, cuius aeris prima pars è regione ſolis ſita apparet rubicūda cū radijs penetrat. at nigrior pars eſt, qm̄ obſcurior ac deſior aer nō ita poteſt à ſole penetrari, ſic viror obſcurior rubicūdo colore gigni ē miſtura minoris luminis maiorūq; tenebrarū. Dixerunt quidā etiā, per noctē fieri Iridē in nubib; ob lumē lunæ, ſed hoc raro poteſt cōtingere, quia nō eſt diurnū pleniluniū, atq; q lumē ipſius lumine ſolis ſit multo debilius. At. n. de Iridis cauſa diſſentiunt plurimū in ter ſe ſapiētes. qm̄ Ariſt. totā Iridis obſervationē ac naturā a d optica rationē perduxit, nihilq; eſſe reiſpā, neq; alicubi illos colores cōſiſtere exiſtimauit: cū tñ Metrodorus de Iride diſſerēs illā euenire re ipſa voluerit, at non tm̄ apparentē eſſe, vbi nubes deſata fuerit aduerſus ſolē. Tunc. n cū incidat ſol in nubes ſit cyanea, ille credidit, propter miſtionē: at rubicundū illud ſit q opp. nat̄ dire ēte ipſi | plēdo ri. quod inferius eſt, albū vī, atq; hoc ſolis lumē eſſe cenſuit. At. n. pleriq; antiquo rū non modo diſſentiunt de Iride, ſed & de viſu quomodo fiat: & de lincis aduiſum ſpectātib; alij ſiquidē viſum fieri per emiſſas, alij per receptas formas ab oculis tradiderūt. alij per utrūq; Ac rurfus alij per receptā, alij per emiſſam lucē: inter quos fuit Heliud. Laryſſæus, qui ita ſcripſit in opticiſ: *ὅτι μὲν δὴν πρὸς ἡμῶν ἐπιβάλλομεν τοῖς ὀφθαλμοῖς, διηλοῖ καὶ τὸ τῶν οφθαλμῶν ὄμμα, οὐ καὶ λὼν οὐδὲ πρὸς ἡμῶν ἐπιβάλλομεν τὴν οὐρανὴν, ὡς περ τὰ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν, ἀλλὰ σφαιροειδὲς ὑπαρχόν. ὅτι δὲ τοῦτο τὸ προβολομεν: αὐτὸ δὲ ἡμῶν φῶς ἐστὶν αἰτὶα τοῦ ἀμφοτέρωθεν τῶν ὀμμάτων διηλοῦσι μαρμαρυγὰς, καὶ τὸ τῆς ἐκτὸς ὀφθαλμοῦ δὴν τοῦ ἐξ ὧθεν προδιδόμενου φωτός, ὡς περ οὐδὲ τὰ νυκτινομα τῶν ζώων, οἷος ἐκείνος ὁ τιβέριος γηγενὴς ὀμμαίων βασιλεὺς τῶν δειννυτινέμων ζώων τὰ ὄμματα καὶ ἐκλάμποντα φαίνεται νυκτὸς δὲ ἐκλυπυρῆς.* Nam ſanē quod c nobis ſurmas quādam emittam in res viſas, declarat vel ipſa forma oculorum, cum non ſit concaua, neq; ſuapte natura ad aliquid excipiendum facta: ſicut eſt aliorum ſenſuum, ſed circularis & rotunda. Quod autem illud quod emittitur lux eſt, indicio ſunt ſplendores ex oculis enitentes, & quod quædam noctu cernunt nulla alia externa luce indigentia, ſicuti neque animalia, quæ nocturnum victum quarunt, qualis fuit is Romanorum imperator Tiberius. Atqui oculi nocturnorum quorundam animalium emicant per noctem tanquam ignis. Deinde alij viſum fieri per pyramidem ſive conum inquirunt, cuius cuſpis ſit in oculo, baſis in re viſa, vt ſenſit & uclides in ſecunda hypotheſi rerum Opticarum. eſt autem conus pyramis rotunda vt ait Apollonius Pergeus in lib. 1. Conorum. & Vitellio lib. 4. Opticorū. Alij iſtud fieri per triangulum, alij per quartam partem circuli arbitratī ſunt, ac rurfus viſum alij facile terminari ſi corpus ſolidum ſeſe cito opponat dixerunt, at ſi non poſſit viſus ad obiectam aliquam rem peruenire, aut ſi res viſa non cōſiſtat, vt accidit in profunditatibus obſcurarum altitudinū, quarum pars ima videri non poſſit, vel vt accidit in fluminibus velociſſimis, vbi radij viſus citiſſime deferuntur, aut etiam ſiquis in orbem cito vel diu rotetur, vertigines inde naſci inquit, quod etiam ſcriptum reliquit Theophrastus in lib. τῶν ἀλλυγγῶν ſive de virginibus. nam nō modo aer in paniculis circa cerebrum patitur agitationem moleſtam per eum motum, ſed radij etiam viſus maxime exagitantur, cum non poſſint perſiſtere. Viſus præterea ſive radij ex oculis emiſſi ſi in corpus tranſpatens, ſive quodam denſitate, cum non poſſit integer ad extremum peruenire, aut prorfus penetrare, reſringitur, quia non videat oppoſitam ſuperficiem ſine reſractione: atque inde efficitur vt redundant imagines, ſicut fieri apparet in ſpeculis, aut in aqua ha

hēribus obiectam superficiem paulo obscuriorem. Enimvero tanta vis est rerum
visarum aliquando, ut colore infundere videantur & luci & visui, a quibus re-
fiunguntur radij visus sine reflectione. Nam ut ait in Opticis idem Lamyffus
ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδοξίᾳ οὐ καὶ τὸν ὁμοῦ καὶ τὸν ἑτεροῦ διαλάμπειν ἑαυτοῦ ὁρᾷ τινες ἀπὸ
τα φαινόμενα ἐν τῇ θάλασσᾳ καὶ ἀπὸ τῶν ὄσων ἐν καπνῶσιν αἰσθάνονται. τοῦτο δὲ διὰ τὰς
πληθύναις καὶ παρὰ τῇ ἡμέτῃ ἔχουσιν ἐν τῇ διαφάνειᾳ τοῦ ὄσων γὰρ ἐν τῷ ὄσῳ τὸ τοῦ δια-
φανοῦς χρώμα, τοιοῦτος γάρ ἐστι τὸ δᾶν τοῦ φαινομένου δόξαν αἰσθάναι. Si enim
sol continens se vel decedens per aliquam nubem, nubes emittunt, hec omnia
rubra intueri, terram ac mare scilicet, atque omnia, ut vno verbo dicam, quæ illu-
strantur. Hæc confusimilæ & per aspectum solent nostrum euenire: nam qualis co-
lor rei diaphanes vis transparenentis fuerit, talem rem ipsam per illam vitam co-
tingit videri. Eiusdem enim coloris omnia apparebunt, cuius coloris fuerit specu-
lum per quod illa videbuntur. Hinc æffectum est, ut quidam ipsæ colores in Ise-
tridæ, ac non per æpticam rationem apparere crediderint, aut per apparentes colo-
res, qui redundent à lucidi & obscuri missionem secundum magis & minus, ut vi-
detur sensisse Aristoteles in libris Meteorologicis. manifestum est autem quod
vix duæ, vel plures Irides apparuerint futurarum pluviarum copiam significari,
quare ita de illa scriptis Aratus insignis aquarem & ventorum;

ἡ δὲ πόλις ἔξωθεν διεμεγανυμένην ἴσται.

Et gemina cœlum cum zona cinxerit Iris.

20 Nam ubi parvus fuerit humentis aeris ac vaporum concursus, vna tantum Iris produciatur: ubi multa fuerit & copiosa pluviarum materia condensata, post primam formatam Iridem altera efficitur, quæ circumstilat priorem, cingitque cælum perisimili ambitu. Quod autem illud muneri in iunctum Iridi putaretur vel morientes mulieres Iunonis iussu & languoribus liberaret, id nihil aliud meo quidem iudicio significat, quam illud quod à phycis dictum est, quæ tempora plu-
uiosa & nimis humida maxime obsunt mulieribus, cum sicca supra modum vi-
ris obliunt, qui ad iustam ætatem perueniunt. Cum enim in elementorum, qua-
liarumque siue temperamentorum symmetria vniuersa vita animantium consti-
30 tat, frigida ac nimis humida tempora obsunt illis, qui vel ad caloris medicritate-
m nondum perueniunt, vel iam vergunt ad eius inopiam, cum superuacuos humores obtemporis & temperamentum maiestas non possint concoquere. Pro-
pter excessum etiam non Iunonis, sed Iouis, hoc est nimij caloris iussu fixerunt Mercurium animas virorum ad inferos comitari ac deducere. Atqui nec illud videm prætermittendum in hoc loco duxerim, quod fingebant animæ mor-
taliū ex hisce corporibus Dearum iussu solui, non autem sponte sua discedere. Hoc enim idcirco dictum fuit, quoniam cum prædia ac iumenta Dei simus, vt ita
dicam, & vere diuina animalia, nata Dei iussu ad cultum religionis, ad persuen-
dum Dei liberalitate, ad cognoscendum Dei naturam diuinam, ad orbis totius
40 ornamentum, ad bene agendum, ad felicitatem per virtutes post mortem nobis comparandum, non licet immature nos ipsos interficere, quod Deo molestissi-
mum est, sed expectare Dei voluntatem. Quis enim æquo animo ferret si sua prædia arbores ac segetes, quas produxissent, devastarent? aut quis non successe-
ret si illa irata domino pertæsq; fertilitatis, nihil producerent, aut seipsa de-
struerent? quis in ea si posset non acerbissime animaduertetet? Debent igitur animæ mortaliū tandiu detineri in his corporibus, quibus fuerunt à Deo alligatæ, quandiu illi, qui eas vinct, ita detinere aut coercere placuerit, neque inde nisi iussu ipsius Dei soluendæ sunt. ac de Iride factis, nunc dicatur de
Alpheo.

De

DE Alpheo, quem alij hominem, alij fluuium fuisse crediderunt, cuius fontes illi. ut apud Afeam pagum Arcadiæ, nihil prope certi habemus vel quis sciret. vel quibus parentibus sit natus, nisi quod eum alij Thermodontis & nymphe e nuptia n A ny nones, alij Partheniæ fuisse filium tradunt. quidam au-
rigum fuisse. Plopiu putarunt, alij cuiusdam ducis insignis, cuius virtus post Leo-
nidem in Thermopylis enituerit: atque hi omnes ferè post mortem in fluuium
sui nominis mutati n fuisse memorarunt. Alij præterea fabulantur Alpheum vlti-
um fuisse in thice venationibus deditum, qui aliquando in Arethusa venantis
& ipius amore non incidit. illi non eum Alpheus in matrimonium postulasset, ac-
que ea contumacissime recusaret eius nuptias, in Orygiam transmisit non pro-
cul à Syraculis, atque ibi in fontem sui nominis conuersa fuisse dicitur, vbi Dia-
nam, cuius erat comes, precatu fuisse uti nuptias illas quoquo pacto deuitare pos-
set, vt testatur Qui. lius libro quinto suarum mutationum in his carminibus:

F. si labore iugæ seropem, deprehendimur inquam

Armigeræ Diana tuæque sæpe dedisti

Ferre tuos arcus, inclusaque tela phœtra. & paulo post:

In latices mutor, seu enim cognoscere amatas

Amnis aquas: positoque viri quod sumperat ore

Veritur in proprias quo se mihi miscet vndas.

Illud cum grauissime tulisset Alpheus, Arethusam scilicet in fontem sui nomini
Deæ misericordia & nutu fuisse conuersam, desiderij amorisque eius impatiens
dicitur & ipse Deos precatus fuisse vt tantam animi molestiam aliqua ratione
vitare posset, quare in fluuium sui nominis & ipse fuit conuersus, qui post il-
lam mutationem etiam dictus est vel ipsum fontem amare, quippe cum subter
mare, vt aiunt, delapsus vel Syraculas vsque decurrat, vbi postmodo emergens
eum Arethusa fonte commiscetur, vt patet ex his:

Trinacriam supra medio iacet insula ponto

Orygiam dicunt, vbi cana fluuenta refundit

Alpheus, Siculæ hinc Arethusa & iungitur vndæ.

Alii dixerunt Alpheum amauisse Dianam, eamque insecutum fuisse ad Ory-
giam vsque, vbi cum cessauisset, templum Dianæ cognomento Alpheæ fuit ere-
ctum ad perpetuam deuoti periculi memoriam. Alii tradiderunt Alpheum v-
num fuisse ex iis, qui genus ducerent à sole, qui cum Cereapho fratre vbi conten-
deret de virtute, illum interfecit, à pastoribusque exagitatus se in Nyctimum
fluuium desperatione captus præcipitavit, qui ab illo postmodo vocatus est Al-
pheus, cuius rei testis est Agathocles Milesius in secundo de fluminibus, & Aga-
tho Samius. Fuerunt tamen nonnulli, qui semper fluuium, at non hominem fuisse
se Alpheum putauerint. atqui Strabo libro sexto Geographiæ multis verbis con-
tendit aduersus Timæum philosophum ac Pindarum fieri non posse vt aqua Al-
phei fluminis per quoddam hiatus decurrens impermixta cum Arethusa deniq;
cōmiscetur, quoniam inquit illum os habere palam in mare irrumpens, neque
esse quidquam alueo vicinum quod illum absorbeat. Id autē fortasse videri pos-
set absurdum, nisi illud & ea ex oraculo Apollinis carmina confirmarent, quod
post paulo dicitur, & alii fluuii ingētes istud ipsum facere conuerterentur. nā sa-
ma est Nilū paludem quandā ingredi solitum tanq̃ è continēte, terraq̃ elapsū m-
per Aethiopiā inferiorē decurrissē in Aegyptū, atq; in mare illud, q̃ ad Pharū
est erupisse. hē enim memorauit Nicanor Samius in lib. 1. de fluminib. & ij qui su-
pra Syenē p̃fecti sunt ad Meroē. In Hebræorū finib. p̃terea fluuius ille q̃ Iordanis
appel-

appellatus fuit, dictus est in Tyberiadē stagnum ingredi solitus, atq; inde emergens subire alterum stagnum, quod mare mortuum noncupatur, ac rursus emergens per quoddam spatium denique in paludem absorptus omnino evanescit; & Pyramus decurrens per Cataoniam habet fontes in media planitie: est autem fossa satis ampla, per quam aqua defluit limpida delata clam sub terra per magnum spatium, ac rursus erumpit in apertum mox per Taurum montem penetrat ac defluit tanta profunditate & angustia, ut canis ibi possit transire, inde tantum cēni trahit, ut traditum sit hoc ab oraculo:

ἵερταυ δ' αὐτοῖσι, ὅτι πύραμος ἀγρυπνῶν

ἵδονα ἀποχέωνται, ἵνα νύ κεν ἴκνται

Tempus erit, nives cū labens Pyramus undis

Litora producet in Cyprum deinde sacratam.

Et Oronies defluens ē Mesopotamia mox sub terrā occultatur, tum rursus erumpit apud Apamēnem, atque ita profuit in mare Seleuciæ ut ait Chysippus libro secundo rerum Scythicarū. Narrantur in Mycale monte fontes fuisse in Ionia cuiusdam fluminis, quod erat Alphei per simile, nam illud in medium mare præter lapsum rursus erumpere solebat propè portum in Branchidis, cui portui nomen fuit Panormo, ut ait Timagetus in libro secundo de portubus. Melas fluvius item magnus quidem ac solus ē cunctis Græciæ fluminibus à fonte nauigiorum patiens, & tanquam Nilus incrementum per solstitium æstivum accipiens, non lōge excurrrens maxima ex parte in occultos lacus extinguitur, & exiguum sui partem cum Cephiso amne commiscet, ut ait Plutarchus in vita Syllæ, cum tanta varietas cursuum fluviorum memoretur in variis locis, quid mirum est illud quoque Alphæo flumini contingere potuisse, cum multi scriptores illud etiam affirmant? atqui Alphei fluminis hic fuisse ortus & cursus narratur ab antiquis dictus est Alpheus fluvius non procul à Phylacæ Spartæ loco suos habere ortus, ubi caput est eius fluminis, qui locus Symbola fuit appellatus, qui agri Tegeatarum à finibus Iacedæmonum determinat. Sunt autem dicta Symbola, quoniam *συμβάλλειν* congruere conferreque significat, quod in eisdem fere locum fluvius Ladon ex agro Clitoriorum, & Erymanthus ē monte Erymantho defluens, &

Helisson decurrens per agrum & per urbem Megalopolim, & Brachæates per agrum defluens Malopolitanorum, & Gortynius Gortynam urbem alluens, & Phagus ex agro Melænenfi & Celadon in ipsum Alpheum illabentur, dictus est nasci ē pago Asco, ubi & Eurota. Fuit autem semper credita peculiaris quædam Alphei cursus natura, ut is modo sub terram sese occultaret, modo ex occultis caavernis, ut dicebamus, in lucem erumperet, idque faceret sæpius, donec cum Arethusæ aqua commisceretur, quæ res dedit locum fabulæ, quod Alpheus vel fluvius factus incredibiliter Arethusæ desiderio conflagraret, nam, ut fama est, cū primum ē Phylacæ Symbolique emanavit sese in agrum Tegeatarum abscondit, postea in Ascum erumpens cum aqua Eurotæ communi alveo per spatium viginti stadiorum deferebatur. Tum rursus in cuniculum quendam ingressi delabebantur sub terrā, donec erumperet Eurotas in agrū Laconicum: at Alpheus in fines Megalopolitanorum, ubi Arcades fontes fuerant appellati. Inde vero Pitarum agrum Olympiamque præterlabens prorumpebat in navale Eleorum supra Cyllenen, mareque intrabat Adriaticum. Illud autem tantis aquarum viribus agebatur, ut neque Adriaticum quidem posset violentum eius cursum retardare, quo minus pelagus internatans & sua aqua, & proprio nomine servato ad Ortygiam insulam perveniret, fontique Arethusæ admisceretur, uti scripsit Nicanor in libro tertio de fluminibus. Tradiderunt præterea ipsam Arethusam hunc ipsum habere cursum solitam, ut sub aquis marinis lapsa nullis salis aquis

ad mi-

admisceretur, ad cuius naturam alludens Virg. ait in Gallo:

Sic tibi cum fluctus subterlabere Sicanos

Doris amara suam non intermiscet vndam.

Mirifice dicta est esse accommodata aqua Alpei fluminis ad educandos oleaginosos, neque illud sane incredibile est, quoniam varia fuit semper fluviorum diversorum natura ad varia herbarum, animalium, arborumque genera producenda & educanda. Enimvero ut piscium varietatem mirabilitatemque auium circa illos versantium prætermittam, Alpei propria planta fuit oleaster, sicuti fluvij Acherontis peculiaris arbor populus alba esse dicebatur, ut Asopus in agro Boeotorum iuncum educabat insignis magnitudinis, ut Meander dictus est felicissime producere & alere myricas, utque Gallie cisalpinæ Padis alumina dicta est egregie nigra populus. Credita est aqua fluvij Alpei fuisse sacrificijs accommodatissima, quoniam Alpheus amnis est, & gratissimus Ioui. Nam cum die decimonono februarii cinerem è Pyrranio quorannis aruspices deportarent ad aram Iouis olympij, illoque cinere aqua Alpei fluminis diluto aram Iouis oblimerent de mortis ait postea sancitum legibus sacrificiorum nequa aqua præter quàm Alpei fluminis ad eum usum introduceretur, ut scripsit Porphyrus in libro primo de sacrificijs, quare ex eo tantum Iuto diutius servatum fuit ut rectorum aræ superinduceretur. Iure optimo deinde introductus fuit Alpheus in illum sacrorum usum, quoniam vim quandam præcipuam purgando ille fluvius creditus est habere, unde etiam nomen obtinuit, nam cum eius aquæ irigatio nunculas purgeret, quas Alphas nominarunt ut ait Strabo libro octavo, atque vocatur est Alpheus à sanandis imperiginibus, cum prius Ariger vocaretur. Hunc fluvium non nulli pro Deo coluerunt, cui & statuam & communem aram cum Diana erexerunt, quod etiam Acheloo & Cephiso fluminibus contigit, quibus aræ fuerunt erectæ, sicuti memoriæ proditum est à Paus. in rebus Atticis. consecuta fuit etiâ ipsa Arethusa post modum divinos honores, ut ait Nicanor Samius in libro tertio de fluminibus: siquidem mos fuit Aegicnsum, qui populi fuerunt Achaia liba sumpta ex aræ Salutis in mare porricere, quæ se mittere Arethusa Syracusas testarentur, ut ait Melanthes in libro de sacrificijs. Hæc illa sunt sæpe omnia, quæ de Alpeo fluvio memoratu digna tradita sunt ab antiquis scriptoribus, atque sæpius explicatum fuit a nobis superius quod antiqui sub fabularum integumentis naturæ arcana occultarunt, quodque per has ambages verborum naturam & vires elementorum ac rerum omnium explicabant, quæ illis tantum erant manifesta, qui facti essent horum mysteriorum participes. Præterea ut res divinas se semper habere ante oculos vulgus arbitraretur, montes & flumina & fontes & maria partim magnos Deos esse tradiderunt, partim quandam continere intra se occultam divinitatem, quæ posse humanorum factorum esse testis. Et quoniam non animi solum, sed etiam corporis mundities Deo gratissima existimanda est, idcirco aquam illam, quæ præcipuam vim haberet purgandi, & sacrificijs esse accommodatam sanxerunt, & fluvium ipsum, qui huiusmodi aquam hominibus in usus illos suppeditaret, existimaverunt esse Ioui amicissimum atque acceptissimum. alij divinam vim animorum nostrorum, virtutisque naturam per huiusmodi fabulam explicarunt, quippe quod sicuti materia appetit formam, ut suum proprium bonum, quod ipsa per se inutilis est & ociosa apparet, sic anima nostra virtutem tanquam formam suam expetit. Hæc causa est cur Alpheus fingebatur sequi Arethusam, cum αλφει sit macula ut dictum est, siue imperfectio, & Αρεθης virtus à Græcis nominetur. ac de Alpeo satis nunc inacho dicamus.

De

Inachus autem filius fuisse dicitur Eurydamantis & Dorycles nymphae, cum tamē quidam Iphinoen eius matrem nominatam fuisse maluerint. Alij Oeneum patrem Inachi fuisse putarunt, quare fuit Oenides ab Hesiodo in sacro sermone ita appellatus:

Ἰναχος οἰνείδης κρηίδη πολὺ φίλτατον ὕδαρ.
Inachus Oenides cœlo gratissimum animus.

- Hic primus omnium mortalium Argivis imperasse dicitur, uxoremque habuisse Antiopeū ut quidam putarunt, ut vero alij maluerunt, Colixen; de qua Phoroneum ac Mycale filiam suscepit, quæ fuit postea uxor Arestoris, vi scriptum est à Pausania in rebus Corinthiacis. Habuit præterea filiam Iphiodicen, quæ ex Leucippo Phebam genuit & Ilairam, ut traditum est à Timageto. celebrissimum est præterea, quod Io illa quæ prius in vaccam, deinde in deam Isidem cōversa fuit, erat eiusdem Inachi filia: nam fama est quod Inachus quo tempore Argivis imperavit, fluvium Amphilochoū prius vocatum ampliore alveo locupletavit, cum is propter repentinos imbres solito alveo minime contentus sæpe in planitiem irrumperet, ac aliquando multa Argivorum ædificia ac segetes sic cum rapiens devolveret, cum postmodum fluvium alveus caperet, neque damna Argivis inferret vocatus est Inachus de nomine benefici principis, quem ille Iunoni consecrauit, ut ait idem Pausanias. Neque enim consentit rationi quod Io fluvij potius, quā hominis fuisset filia, qui sic Inachus vocaretur. Memoriam proditum est ab antiquis, quod Inachus fluvius suos ortus ac fontes habuit in monte Artemisio ex fonte Ilyceo vocato, minime dubios, cuius dicebatur illa esse natura ut parva vistrata adisset illi aquarum copia, ac facillime per imbres ita excreceret, ut bonam partem Argivæ regionis inundaret, cum tamen per æstatem esset propè siccus. Istam autem aquarum penuriam Inacho contigisse illa de causa fabulantur, quia Inachus cum Phoroneo, Cepheo, & Asterione iudex Argivorum de regione inter Neptunum ac Iunonem contendentes, delectus regionem ad iudicasset Iunoni, nam cum Iuno agrum Argivorum ad se pertinere, sibi iure consecratum censeri debere diceret, Neptunus eum ad se spectare propter aquarum copiam, quæ regionem inundabant, eamque faciebant fertilissimam, contendit. At enim cum ab hæsitantibus diu iudicibus sententia postea pro Iunone lata fuisset, agerque Argivus Iunoni adiudicatus, fama est iratum Neptunum omnem aquarum copiam illis fluminibus iudicibus ademisisse, quare nisi per æstatem caelestibus pluviis iuvarentur omnem prorsus aquam vna cum suis nominibus amisissent. contra vero quo tempore ager Argivus Iunoni fuit adiudicatus, dicitur maxima pars agrorum missis aquis à Neptuno fuisse inundata, ut ita sciretur plusne Iuno an Neptunus regioni posset nocere. Sed tamen postea precante Iunone ut illam aquam ex agro Argivo deduceret, vix illud denique impetratum est, atque Argivi in eo loco ipso, per quem aqua refluxit, templum magnificum Neptuni cognomento Proclýstij siue inundantis ex voto crexerunt publico sumptu, cum statua Graniani Sicyonij artificis è marmore Pentelico, cū columnis viginti & octo, quarum epistylia erant alternè Dorici & Corinthiaci operis, ut scripsit Hermippus in libro secundo de magnificentia templorum & sacris regum donarijs. Hecataeus Inachum fuisse fluvium Amphilochorum scripsit è Lachmo defluentem, è quo erumperet Aëas, qui fuit diversus ab Inacho Argolico. Dicitur autem fuit Amphilocho ab Amphilocho Argivorum rege, quem fama est fluvium austrum versus è Lachmo fluere solitum Argos irrumperentem, cum Aëas occasum versus illaberetur in sinum Adriaticum. Neque

que tamen me prateri fuisse nonnullos qui Argos urbem Amphilochoium nominarint, cuiusce rei causa narratur huiusmodi. Post Epigonorum expeditionem aduersus Thebanos Alemaon fuit in Aetoliam à Diomede accersitus, atque Alemaonis opera & auxiliis Diomedes Aetoliam & Acarnaniam facile subiugavit postea vero Diomede ab Agomemnone ad bellum Troianum accersito, antequam Argos ciuitas exaret, mansit Alemaon quidē in Acarnania, atque Argosibi cōdidit, quā se sui fratris nomine appellauit Amphilochoium, cuius in caput forte saxū deuolutū illū occidit, dū intraret in altera parte urbis edificationi. Sic urbs Amphilochoium dicta est ubi Amphilocho ex vulnere decessisset post die quarto. Huic cū Inachos successisset, quā urbs recēs adhuc multis colonis nō esset plena, nō satis celestis nomē obtinuit, quoniā habēntes homines in agris vitā degerēt. At Phoro-
neus ipse Inachi filius cum adiecit ad urbē locupletandā, utq; dispersos in agris Argivos, seorsūq; habitātes in vniū ciuitatis ius ac mētia cōpulit, & aliud pterea oppidū condidit, qd ab ipso Phoroniciū fuit vocatū. Sed n cū Amphilochoium multitudi-
tudi- ne ciuiū breui fuisset oppletū, opulentissimq; & florētissimā urbis satis honesta p-incipia accepisset, illi nomē mutauit, & ex Argo nepote nato ē Phoronei filia ciuitatē Argos nōtauit. nā cū paulo ante mortuus fuisset Inachos in Inacho fluuio de se notato sepultus fuit, cum sibi magnificū sepulchrū ibi sub aquis extruxisset. Neq; mirū est nomina fluuiorū & cursum sepius fuisse mutatū, quādo vel
ipsa aqua fluminum aliquando p-ine defecerit, virellatur Lucianus ita in Cha-
ronte, *ὡς πόλεις ὡς ἀνθρώποι, καὶ τὸ παραδοξότερον, ποταμοὶ ὅλοι, ἡ ἀρχὴ οὐκ οὐδὲ τὰς ἐξ ἐργασίαι καταλείπεται.* atque urbes tanquā homines. & quod magis est admirabile, vel vniuersi fluuii euanescent. Inachi enim nullum Argis ex-
tat monumentum aut vestigium. tanta vis est temporum. Sed de fabulosis aut historicis hactenus. ¶ Ego sane quid aliud per hanc fabulam vellent expri-
mere antiqui non reperiō, nisi vellent exprimere physicam fluuiorum & aeris naturam: nam quid est aliud Iunonem ac Neptunum de regione contendere, nisi tantum esse aquarum aerisque beneficium ad fertilitatem regionis, ut
utrumq; maius sit, non facile possit diiudicari. Delecti sunt fluuii iudices, quoniā
iudiciū illud non facile est cuiquam, nisi fluminibus, qui ipsi norunt quanta sit
suarum aquarum bonitas, hoc est rerum physicarum peritis ingenis. Sed ut sunt
pleræque res humanæ, quæ bonæ creduntur, hæc eadem res, quæ salutem & fer-
tilitatem regionibus asserre consuevit, si citra vel ultra modum sit, omnem sa-
lubritatem infestat atque evertit. Inde effectū esse dicitur ut indignatus Neptu-
nus modo regionem inundarit, modo omnem fere aquam fluminibus ademerit. Idem est enim aquarum vsus regionibus, qui est vini hominibus ac reliqua-
rum epularum. nam cum vinum vtile sit moderatum bibentibus, eius nimia co-
pia incredibile est quantum obstat, tanquam intima corporis inundās ac pene suf-
focās, & vim naturā exurens aut extinguēs: quare ut fluuii ferūt per inundatio-
nes herbarū semina, si aqua sit cum terra cōmixta accedēte calore, ut sentit Theo-
phrastus in 3. lib. plantarum, sic multa morborum & aegritudinum semina nascū-
tur per nīmīā inundationē vini, si calor naturalis nō possit copīā cōcoquere. Sed
oīum difficillimū est diiudicare plusne bonitas aeris, an copia bonarū aquarū cō-
ferat regionib. quare iudices ancipites aliquādiu fuerūt. Ego tamē cōsueiim, quo-
niā vsus aeris tā perpetuus est, tā vtilis, tā necessarius, ut sine illo viuere neq; tan-
tū possumus, cuius in primis eximia bonitas ac tēperies est requirēda, sapētissi-
me dictū fuisse ab antiq; in regione Argiuorū adiudicāda præferēda fuisse Iuno-
nē, quā aera esse superius à nobis explicatū fuit. Atqui sine fluminib. vel irrigatio-
ne agrorū vel solis imbribus celestib. aut ēt rorib. aliquādo cōtēti esse possunt
agri ad fertilitatē & ad sanitatē colonorū, at sine aeris bonitate nullū oppidū, nulla
ciui-

ciuitas, nulla regio est habitabilis, aut magnopere à sanx mitēs homib. expectēda
 Eius rei sunt argumentum paludes, aut agri paludibus propinqui, in quibus inco-
 lunitas colonorum aut proximē habitantium non solet esse diuturna, vel si opti-
 mo illi prius fuerint naturali temperamento, qui illuc accesserint, cum multē quo-
 tidie fiant accolentium animalium ægritudines. Hæc ipsa causa fuit vt a bitior
 cur Iuno precibus à Neptuno vix impetratē vt aquas post inundationes ex Ar-
 giuorum regione deduceret, nam post illuiones agrorum non facile recupera-
 tur salubritas regionis, & id fit præsertim si multa flumina in eam regionem de-
 fluxerint, at quoniam homines res diuinas perraro ritē iudicare possunt, non si-
 mel poena suæ arrogantix deterriti sunt ab ipsis Deorum rebus iudicandis, qui-
 bus parere tantum conuenit, & obseruari, at non etiam iudicare. inde fabulati
 sunt antiqui fluminibus iudicibus aquam fuisse à Neptuno ademptam. Sic Paris
 temerarius iudex patrie suæ incendium & minas vniuersæ Asiæ adiudicauit. Sic
 Midas sibi mutationem aurium tantum, at alij per hanc temeritatem in mon-
 tes, in flumina, in belluas sunt mutati, quos longum esse referre. Reliqua, quæ
 sunt ad fabulæ ipsius ornamenta adhibita, non sunt omnia vtilia naturalibus ac
 philosophicis rationibus, quia solent nonnulla ad rerum primariorum probabili-
 tatem & exornationem confingi, vt enim in fertilissimo agro fieri non potest nul-
 la vt herba nascatur inutilis, sic in optimis pulcherrimisque figmentis antiquatū
 non possunt omnia ad certam mortalium vtilitatem perducī, sed quædam ad vo-
 luptatem, quædam ad probabilitatem ficta fuisse sunt existimanda. Quod si quis
 putet se posse hæc ad meliorem partem perducere, melioresque explicationes
 inuenire, debet hanc vtilitatem cum posteris communicare, omnes enim ad cæ-
 terorum quoque commoda nati sumus, ac iubemur à Deo illud talentum exer-
 cere pro viribus, quod nobis à diuina clementia consum est. at de Inacho satis,
 nunc dicatur Europa:

De Europa.

Cap. XXIII.

Dicitur Europa fuisse Agenoris Phœnicum regi & Meliæ nymphæ filia, quæ
 30 Cadmum ac Thasum fratres habuerit. Thasus deinde nomen dedit illis
 Thasiis, qui Tyrum ad Phœniciam incoluerunt. sorores Europæ fuerunt Electra
 & Taygete, & fr. tres præterea Cilix à quo Cilicia, & Phœnix, a quo Phœnicia
 fuit dicta. Alii tamen hos è diuersis matribus natos esse arbitrati sunt, siquidem
 Cadmum Pherecydes lib. 4. hystoriarum ex Argenore & Argiope Nili fluuii
 filia natum esse tradidit, at è Damno filia Beli Phœnicem & Isxam Aegypti vxor-
 rum, qui Aegypto nomen dedit, & Meliam vxorem Danaï natos esse memorat.
 Europam tanta corporis præstantia atque pulchritudine fuisse narrat, vt om-
 nes suæ tempestatis mulieres facile antecelleret. Hanc vbi Iupiter summopere
 deperiret, dicitur in candidum ac pulcherrimum taurum esse conuersus, atque
 ad litus maris descendisse, quo Europa cum sociis virginibus aliquando adire
 40 consueuerat. Huius tauri miram quandam & inusitatam pulchritudinem Eu-
 ropa admirata dicitur seorsum à socijs ad eum spectandum primum accessisse,
 deinde etiam liberius manibus contrectasse, ac denique ipsum taurum tanquā
 equum ludendo conscendisse, a quo per dolum dicta est fuisse super mare in Cre-
 tam vsque deportata, vti scriptum est ab Ouidio in tertio libro mutatorum
 in his;

Iamque Deus posita fallacis imagine tauri

Se confessus erat, Dictæque rura tenebat.

Fabulantur Iouem vbi sese quis esset Deus pristina forma recepta confessur fuis-
 set, ad præclari huiusce scinoris memoriam sempiternam inter sidera tauri ima-
 ginem

ginem collocasse ut scriptum fuit ab Hygino in fabulis astrorum. Aiunt Agno-
rem tam grauitate casum Europæ tulisse cum illa nullibi inueniretur, quod ra-
ptam à piratis esse arbitaretur, ut accitis Cadmo & Thaso filiis classem instruxe-
rit, quam bisariam diuisam illis dedit. Iussit Thasum cum altera parte classis om-
nes regiones Phœnicie finitimas, atque omnes portus diligentissime inuestigare:
cum altera parte Cadmum vel ad longinquas maris Syriæ terras accurrere, atque
fugientes piratas comprehendere, siqui forte Europam auferrent: neque prius
redirent, quam asportarent Europam. Sed enim cum Thasus nullibi illam inue-
niret celerissima ac diligentissima navigatione usus, nullumque vestigium omni-
no eius ablatæ repertum fuisset, dictus est in insulam maris Aegæi, quam olim Pla-
ten vocarunt, aduentasse Thraciæ finitimam, oppidumque ibi condidisse, quod
Thasum de suo nomine appellauit, à quo vniuersa postmodo insula vocata fuit Tha-
sus, ubi habitare decreuit cum illis Phœnicibus, qui ipsum secuti fuerant in naui
ad recuperandam sororem. Cadmus item ubi frustra fororis fugam & ipse dili-
genter terra marique frustra inuestigasset, tandem desperata eius salute vel liber-
tate vel inuentione ad oraculum confugit ut sciscitaretur quo nam pacto illam
posset inuenire: aut consilium caperet quid sibi in illa difficultate rerum esset a-
gendum. responsum est à Deo quod ibi habitare oporteret, ut ait Musæus in Ti-
tanographia, & Callimachus de habitatis insulis, ubi bos ipsa quicquid, quam
habuisset ducem itineris. Europam autem ipsam non esse humanarum virium
aut humani ingenij inuenire. Mox ubi bos apud Thurium fontem apparuisset, qui
locus fuit à boue ita vocatus, cum Phœnices Thur vaccam appellarent, id nō pro-
cul à Cephiso flumine contigit, uti bos humi decumbens conquiesceret. Cad-
mus igitur ibi habitare decreuit, urbemque ibi condidit, quam Bæoniam voca-
uit ut ait Nicander in libro de Europa, & Callimachus in conditis insulis, & ha-
bitatis urbibus, & earum nominibus, & Ouid. in 3. mutationum. Cadmus ubi sacri-
ficia de more antiquorum Dijs patriis eius loci esset facturum, antequam funda-
menta a vrbis iaceret, quo ipsos Deos benignos in posterum placatosque haberet,
iussit ministros aquam sibi à proximo fonte afferre, quem fontem Aretiaden no-
minabant. Verum cum non procul ab eo fonte draco insignis magnitudinis in
spelunca quadam lateret Martis & Veneris filius, ut quidam crediderunt, inter
quos fuit Apollodorus Cyrenæicus in libro de Diis, & Lyfimachus, qui multa de
Europa scripsit in libro quarto rerum Thebanarum, & de Cadmo ad urbem The-
banam profecto, dicuntur missi aquarum ministri fuisse ab illo dracone deuora-
ti. Cum frustra Cadmus diuissime aquarum missos expectasset, atque ægerrime
ferret illorum tarditatem, dictus est & ipse illuc ad fontem fuisse profectus, ac
inuentum draconem palpitantia adhuc cruenta ministrorum corpora vorantem
non procul ab Homoloide tunc vocata porta Thebana occidisse. Illud cum eue-
nisset eo pacto Mars, vel, ut aliis magis placuit, Pallas iussit Cadmum seminare
alteram partem dentium exemptorum ex ore serpentis: à quibus satis fabulan-
tur natos esse homines permultos, qui sese mutuis vulneribus ingenio atque ar-
tificio Cadmi trucidarunt. Pherecydes scriptum reliquit libro quinto historiæ
Martem ac Palladem dimidium illorum dentium eius draconis dedisse Cad-
mo, cum dimidium reservatum sit postea Acetæ regi Colchorum. Tunc aiunt Mar-
tem imperasse uti Cadmus eos dentes sereret, à quibus armari homines nati
sunt pugnaturi cum Cadmo in vltionem draconis Martis filii ab illo trucidati.
Pallas Cadmi miserta dicitur illum monuisse ut lapide clam vnum eorum percu-
reret. Ille, qui percussus fuit, cum illam iniuriam non aliunde natam esse arbitra-
retur, quâ ab vno fratre, ut sunt homines bellicosi ad omnem iniuriâ armis vindi-
candâ proprii, obliterata omnis humanitatis & affinitatis memoria, leuissime ad-
uersus

uerfus illū, quem putauit iniuriū, irruit, illumque trucidauit. mox ceteris illā iniuriā eadem vindicantibus, atque aliis contra tanquā illegitime iniurias passum defendentibus, omnes demum sunt mutuis vulneribus confossi, atque ad vnum in illo certamine ceciderunt, præter Vdæum, Pelorem, Chthorium, Echionem, & Hypercnorem, qui soli quinque superstiterunt ex illis multis hominibus. Cadmus postmodo his sibi conciliatis opera illorum vsus est in multis rebus, quæ ita breuiter declarauit Apollonius Rhod. libro 3. argonaut.

πρόρι δέσφιν Ιούσιν

ῥεῖων αἰήτης χαλεπούς ἐς δόλον ὁ δόγας
Ἀοῖοιο δρᾶκοιτος, ὃν ὠγυγίη ἐν θύβῃ
καδμῆς ὅτ' ἐνρώπῳ δὲ χημενος εἰσαφίκαται
πύθων ἀρητιάδῃ κρήνη πλουσιονδόντα
ἐνθάδε καὶ ἐπιδάδῃ πομπῇ βόδε, ἥνοι ἀπὸ πλάτων
ἄπασι μαντοσύνησι φρονήσι τειρόν δόλο.

venientibus illis

Rex Aceta feros dedit in certamina dentes
Aonii serpentis, cum namque ære cecidit
Europam quærens Cadmus, cum mænia Thebas
Ogygias petiit seruantem, vbi nascitur vnda
Fontis Aretiadae. ductu bouis ille quieuit
Hic primum, dedit esse ducem quam clarus Apollo.

Vbi hæc ita contigissent, ac Agenor neque filiam neque filios reduces amplius videre portuisset, credita est Europa in deorum numerum relata, vt ait Lucianus in Dea Syria: quamobrem ad Agenoris ipsius consolationem, vt fama est, Phœnices illam templis & altaribus & propriis sacerdotibus decorarunt, sacrumque putatum sermonem de illa vulgauerunt, quod Iupiter in taurum verfus, vt diximus, illam in Cretam abstulerit. præterea Sidonii numismata cum femina tauri dorso insidente ac mare transfretante cuderunt in eius honorem. Memoriz proditum fuit etiam Carneum fuisse Iouis, huius Europæ filium, quem ab Apolline & Latona fuisse educatum memorarunt. Huic fratrem Leotychildem nonnulli adiunxerunt, sororesque Hydarnim, Limeram, & Alageniam, qui omnes postea nomina ciuitatibus dederunt, vt scripsit Eudoxus in ambitu terræ. atque illa hætenus explicata fuerunt, quæ de Europa & Cadmo fabulose memoriz prodita sunt ab antiquis: nunc quod per hæc significare voluerim, perquiramus.

¶ Scriptum reliquit Herodotus in primo libro suarum historiarum Cretenses homines audita insigni Europæ pulchritudine ad eam rapiendam suo regi cōtendisse, quorum tamen nomina ignorari inquit, vt est in his *μετὰ δὲ ταῦτα ἑλθόντων τῶνδε, οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦτομα ἀπλησίασαι, φασὶ τῆς φονικῆς εἰς τὴν ποροσχόντας ἀρτάσαι τοῦ βασιλῆος θυγατέρα ἐνρώπῳ εἰσαγὰς ἃς αὐτοὶ κρήτες*. Postea vero nonnullos ex Grecis, non tamen nomina profetre possunt, in Tyrum classem delatos fuisse memorant, atque Europam regis Phœniciz filiam rapuisse, fuerunt autem isti viri Cretenses. Circumferuntur illa de tauro memoriz prodita fabuloseque conficta, quod in prora eius nauigii, quo vecta est Europa, taurus esset depictus, vt traditum est ab Agatharchide Cnidio in rebus Europicis. nam non solum in numismatis, sed etiam in picturis domesticis & in nauigiis iumentorum imagines antiqui pingere consueuerunt, quare Pistriceæ & centaurum, & chimæram naues appellauit Virgilius ab illis formis animalium, quæ in proris erant pictæ vt est lib. 5. & nomen pecuniz atque peculii inde apud latinos manauit. Ego non nihil præterea ad animorum moderationem pertinens sub hoc huiusce fabulæ inuolucro cōtineri crediderim præter historicam explicationem, quæ

do

do vel ipsum Deorum regem creditum Iouem propter lasciuia in animal turpe se mutauisse tradiderunt ad posteros. Nā significare volebant nullā esse turpitudinē, in quam libido & effrenata quædam Veneris titillatio non impellat, nisi quis prudentia & ratione moderationem adhibeat, vnde præclare dictum est ab Euripide in Medea: ingens malum mortalibus esse amorem, vt est in hoc versu:

ἦν, ἦν, βροτοῖς ἔρωτες ὡς κακὸν μὶ γὰρ.

Heu, heu, viris ingens vt est amor malum.

Sapientissime igitur in Pythagorilla scripsit Aristophon amorem de cælo in terras ad homines multo Dijs imprudētiore esse detrufum, quoniā esset ibi autor multorum malorum, & multarum calamitatum fundamentum, cum discordias & inimicitias inter Deos fereret, vt est in his:

εἴτ' οὐ δικαίως ἔς' ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
ἔπεσεν τῶν θεῶν τῶν δαιμόνων ἐκδοτὴς ἔρωτος
ἔταρα πῆρ' ἢ ἀκρίβειαν γὰρ ὁ μὲν βέλων σάσσει,
ὅτ' ἢν μετ' αὐτῶν ὡς δὲ λίαν ἦν θρασυῖς,
καὶ σοβαρὸς, ἀποκρίναντες αὐτοῦ τὰ πλεῖστα
ἵνα μὴ πέτῃται πρὸς τὸν οὐρανὸν πάλιν,
ἀλλ' αὐτὸν ἐπὶ γῆν ἀδύσαν ὡς ἡ μᾶς καὶ τῶν.

ἦν δὲ πῆρ' ἔρωτος αἵ εἶχε τῇ νύκτι φορῆν
ἑδύσαν περιφανεὶς σκύλον ὡς τῶν πολεμίων.

Reiectus est nuncquid Deorum calculis

E' cæru amor decem duorumque tota omnia

Turbabat ille: bella litesque intulit

Vbi esset vnā, quod foret valde insolens:

Huic arroganti alas ceciderunt Dei

Volare rursus ne valeret ad polum.

Profugum dorsumque expulerunt ad viros

Alas dedere, quas habebat, posset vt

Exuias referre victor ex hostibus.

Nam duo sunt periculosi maxime scopuli, in quos deuotandum est ne humana vi
ta illabatur, ita scilicet, & ingens rei alicuius amor ac desiderium, quando uterq;
horum affectuum potest quemuis, nisi moderatus existat, in apertissimam perniciem, tāquam in duos marinos scopulos Scyllam & Charybdim, impellere, atque
illidere. nam sicut tanta vis est iræ, vt vel in res anima sensuque carentes excitet,
& in ferrea artis instrumenta inflammet, si opus artis parum feliciter ob imperitiam succedat, & ad contumelias lapidi vel ferro vel ligno dicendas, nihil ijs ipsis
rebus homines prudentiores, sic amor facit, cum sit quoddam animi delirium, si immoderatus existat, vt neq; nobilitatē maiorum, neq; maiestatem imperij tantilli faciant pleriq; neq; intelligatur his moribus agitato cæteris omnibus derisum & contēptum iri. nam sic virtus, & illa animi diuinitas, quæ rerum omnium preciosissima est
& Deo gratissima contaminatur & conculcatur, captiuāq; ab amore, quo libuerit
trahitur. Facit enim amor vt turpia, deformia, trillia, damnoſa, lætissima, vtilia,
pulchra, honesta atq; laudabilia videantur. quare non minus illi qui amet, quā
ebrio & insano illud conuenit, quod est in Oreste Euripidis:

Με, ὁ τάλαι τοῦ ἀνέμματος οὐκ ἐν δεινότητι,

ὁρᾷς γὰρ τοῦ δέν, ὡς δοκεῖς σάφ' εἶδέναι.

Lace nilens tuo miselle in lectulo,

N. hil vides vere, vt videris cernere.

Inde fingitur Iupiter ipse in taurum animal lasciuum ac furibundum esse conuersus, cum vellent antiqui amoris insolentiam & obicæni:atem per hæc patetescere.

nam omnia prope bella, deuationes regnorum, euerfiones ciuitatum, incendia prouinciarum defcripta à poetis, omniaque hominum deliria, propter lasciuos amores, & immoderatam libidinem eueniunt. Præclare igitur ac sapienter fuauiffimus poeta Euripides in Hippolyto Coronifero ita fcripfit, vbi quot mala in humanam vitam per mulieres irumpant, confideraret:

ὦ Ζεῦ, τί δ' ἡ κίβδηλον ἀνθρώποις κάρηρ
 Γυναίκας εἰς φῶς ἤλθον κατ' ὀπίσθας,
 εἰ γὰρ βρότειον ἦν ἄλλας ἀνέμαι γένος,
 οὐκ ἐκ γυναικῶν χεῖν παραρτίζετο τόδε.
 10 Ἀλλ' ἀντίθετας οὐκ ἔστιν ἡ γὰρ βροτοῦς
 ἢ χεῖρον, ἢ σίδηρον, ἢ χυσοῦ χάρος,
 παίδων ἀνίσταται ἀντὶ τῶν τιμήματός
 τῆς ἀξίας ἔκαστον ἐν δὲ δάμασι
 Ναιὲν ἐλευθέροισι θηλείῃς ἄτερ
 20 Ὁ' Iupiter quid hoc mali? mo: talibus.
 Cur protulisti feminas olim vi:is?
 Virile feminare si velles genus,
 Non id decebat feminas producere:
 Sed in tuis templis viros deponere
 30 Ferrum, vel æs, puri vel auri pondera,
 Et filiorum sic refferre semina
 Pro precio mox singulos: in ædibus
 Mox liberos sic esse procul à feminis.

Et iucundus Menander in Tibicina siue ἀντιόχῳ
 Οὐ γὰρ αἰὲς τῶν τοῦν ἔχει τὸν κατὰ τῶν τῶν βίον.
 Γεγάμνη γὰρ αὐτός, διὰ τοῦτο σὺ παραινῶ μὴ γαμεῖν.
 Δεδούγηται το: ἀντὶ γὰρ ἀντὶ τῶν κίβδων.
 Πέραν σωθῆναι δὲ τοῦ ἀλγὸς οὐκ ἔστιν.
 30 εἰς πέλαγος ἀντὶν ἐμβαλλεῖς γὰρ ἀντὶ τῶν
 οὐ λυβυκῶν, οὐδ' ἀργαῶν οὐ τῶν πελαγονῶν οὐκ ἀνέλνται
 ἡρία πλοιαίρια γῆμας δ' οὐδ' εἰς σῶσιν ὄλεος,
 Mentem si habes, nullam capeffe coniugem
 Vitam relinquens hanc, ego duxi prius,
 Quare tibi suadebo ne ducas, mihi
 Decreta res, & iacta profus alea est.
 Seruaberis sic, perges te credis freto
 Magno negotiorum, at non illi Libyco
 Ponto, vel Aegæo, perire vbi solent
 40 E' nauibus triginta tres haud sapius.
 Est nemo sospes coniugem qui duxerint.

Atqui si res altius confideretur, vereor ne omnis illa reprehensio foeminarum in ipsos viros redūdet, quia nullū malum cōmittitur à solis feminis. cum omnium malorum ac scelerū vel adiutores & locios, vel consultores viros habuerint. nihil est igit quod sua demētia à viris in mulieres reiciat. nā feminæ animalia imperfecta ut plerique appellant, non sunt à perfectis viris ad omnia flagitia adiuuandæ aut etiam impellendæ: sed potius admonendæ, atque à conceptis in animo erroribus salubri consilio retrahendæ. habent foemine verecundiam quandam à natura infitam, magis quàm viri & timorem & imbecillitatem ingenij ac corporis ad res perficiendas, quib. magis ab omni turpitudine deterrentur. & sane facilius est mulieres quàm viros intra honestatis terminos coercere. oportet infeliciū mulierum
 ularum.

cularum misereri, quæ tot incommoda vere patiuntur, quæ memorantur ab omnium prope poetarum suauissimo, ut mihi quidem videtur, Euripide his versibus.

πέντων δ' ὅσ' ἐστὶν ἡμῶν καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ χεὶρ,
γυνὴ καὶ ἡ σὺν ἀδελφῶν τῶν φυτῶν.

Αἱ πρότερά μιν δ' εἰς χρημάτων ὑπερβολῇ
πίσιν πρίασαι, διαποτῶν τε σώματος
λαβὴν κακοῦ γὰρ τοῦδ' ἐστὶν ἀλγὸν κακόν·

καὶ πρὸς ἀγῶνι μίγξις, ἢ κακὸν λαβὴν
ἢ χρηστὸν, οὐ γὰρ ἐν κλειῆς ἀπαλλαγῇ.

Γυναιξὶν οὐδ' εἰς τὴν ἀνδρῶν πόσιν.

εἰς κακὰ δ' ἢ καὶ νόμους ἀφ' ἡμετέρων.

Δεῖ μάστιγι εἶναι, μὴ μακροῦσαν οἰκόν·

ὅτ' ἡ μάστις χρηστὴται ξυμμετέτη.

καὶ μὴ τὰ δ' ἡμῖν ἐκπορευμέναισιν εὖ

πρὸς ξυμμετέτη μὴ βίβ' ἔχων ζυγόν,

ζυγῶτος αἰῶν· εἰ δέ μιν, θάψειν χεῖρας.

Αἱ γὰρ ὅταν τοῖς ἐνδοῖς ἀχθῆται ξυμμετέτη,

ἔξω μολὼν ἐπαυσε καρδίας χέρον,

ἢ πρὸς φίλων τῇ ἢ πρὸς ἡλικίᾳ ὁραπείᾳ.

ἢ μὴ δ' ἀνάγκη πρὸς μάστιγιν ἡ γυνὴν ἐλέπειν.

Nos foeminae miserum plantæ sumus

Viuentium, vel mente quæ pollent, prius

Nobis maritos est opus pecunia

Emisse grandis, perpetique corporis

Heros, quid infelicius dici queat?

In hoc labor fit plurimus nobis, bonos

Nancisci, quod a viro discedere

Sit turpe, nec spreuisse foemina licet.

Leges nouas petenti, & hinc domum nouam

Illi siresse vatem opus, ni sciuerit

Domini marito conuenit quali viter.

Quod si maritus gaudet illis moribus,

Feratque latus id iugum, dulcissimum est.

Sin, emori præstaret inde millies.

Aegrè vir ipse cum tulit domestica,

Sedauit iram cordis exiens domo

Petens amicum, vel sodalem quempiam.

Nobis misellis cernere hunc vnum est opus.

Aliunt præterea Cadmum ubi è Phœnicia in Græciā traieciisset, primum detulisse
quarundam literarū cognitionem, cum antea res philosophicæ per fabulosas nar-
rationes tantū in manus ad posterōs traderetur. Primus idem historiā soluta ora-
tione scribere aggressus est, quod tū quidā nō Phœnicus, sed Milesio Cadmo attri-
buerunt. Primus hic ærosū lapidē Cadmiani vocatū adinuenit, è quo æs coqui
ac fieri cōlueuit, fecitq; æs ipsum purius, eū autē eius tēpora per imperitiā artificū
æs multa inutilia cōstituta soleret habere. Europa postmodō cōsecuta est à Ioue ut
tertiā pars orbis de suo noīe diceret, quā ita sitā esse dicit, ut per fretū columnarū
nauigatib; interius in dextra parte sit Africa ad Nili vsq; fluēta. in sinistra Euro-
pa ad Tanaim vsq; & Meotidis incolās & Borysthenes, cum utraq; hæ partes Asia
terminentur. est quidem Europa tota habitabilis præter exiguam admodum par-
tē Tanaidis & Meotidis plagæ finitimam, quæ ob ingentiē vim frigoris nō com-

mode habitari potest. Thafus postea Herculem Tyrium esse contendens ubi ad Olympia venisset ut civis sui statuam aeneam decem cubitorum erigendam curavit super basi aerea, quae statua laeva arcum, dextra clauam tenebat. atque tot de Europa dicta sint, nunc de Penelope differamus.

De Penelope.

Cap. XXIIII.

Penelope fuit Icarij & Peribaeae Naidis filia, quae prius Arctae vocabatur, habuitque quinquē fratres ut inquit Silenus Chius, in fabulosis historijs, Caeonum, Phalerum, Nopelopem, Philemonem, Helorum. fama est Icarium quo tempore gestaret in vtero Peribaeae fuisse ad oraculum propter quendam visam sibi in somnijs, ut sciscitaretur quid vxor esset paritura, ac responsum tulisse huiusmodi:

Ἀρκάς ἔχει περίβοιαν, κλέος τ' ἐν γαστρὶ γυναικῶν.

Fœmineum Peribaeae decus, Peribaeae pudorem

Fert vtero.

Illud cum audiisset Icarius, neque recte Dei dictum percepisset, ratus aliquam insignem infamiam in suam familiam ex illa quae nasceretur redundaturam, continuo natam Arctam in quadam pelui expositam in mare deiecit, fortunaeque ipsius puellae totum negotium commisit. Hanc puellam Arctam nominarunt, quae ea nolent educare, cum *ἀρὰ δ' αὖ* refutare & abnuere significet. ceterum peluis ubi diutius miram quandam maris & ventorum tranquillitatem nata fuisset, neque recessisset ab eo loco, ubi primum deposita fuerat, nisi quantum naturalis marinarum aquarum refluxus illam sensim detulisset, dicuntur aues quaedam ad eius puellae vagitum aduolasse, quas Meleagrides vocant, in quas conuersas Meleagri sorores post diuturnas lacrymas ob impatientiam doloris fabulati sunt, ubi stipēs illi coetaneus fuisset in ignem coniectus. Has aues arcu ad litus appulisse memorant, cum parum distaret à litore, ac infantē per nonnullos dies educauisse. Illud miraculum ab incolis eius loci deprehensum ac Icario narratum ita misericordia puellae eius animum commouit adhortate & impellere praecipue Peribaeae, ut ad mare ipse profectus inuentam peluim cum auib. nutricib. domum detulerit. Illa igitur aues cum Penelopes per illud tempus à Graecis dicerent, nam penelope est gallinarum genus, quas nunc Indicas vocant, mox de posito priore Arctae nomine filiam Penelopem vocauit, ut testatus est Herodorus in ijs quae scripsit de Perseo & Andromeda. postmodo cum ad subile aetate accessisset Penelope, tanta corporis pulchritudine, tantaque morum elegancia fuisse dicitur, ut mirificos amores in animis iuuenū excitaret. multi igitur à principibus Graecarum ciuitatum illam in matrimonium pertraxerunt. Sed cum oraculi adhuc memor Icarius eam nemini cuperet in matrimonio collocare, nisi praestantissimo viro, qui posset & prudentia & virtute filiae suae desiderijs moderari, quae hactenus omnem honestatem illam & integerrimam seruasset, proposuit cursus certamen in via Aphetaide illa de causa vocata apud Lacedaemonios, non procul à Carnei Apollinis facello. Nam cum ibi è carceribus proci emissi fuissent, Aphaera via vocata fuit, quia *ἀφ' ἧρας* sic dimittere. In ijs ludis victorem declaratum fuisse Vlyssē memorat Paul. in reb. Laconicis, quare illi praemium cursus, ut aiunt promissum, datae sunt Penelopes nuptiae, quare Vlysses si mulacrum Minerarum dicauit, quam nominauit Celeutheam. Post ea multis precibus ac pollicitationibus fert Icarius tentasse Vlyssiam animum ut mallet apud se Lacedaemone, quam in Ithaca habitare, ibique habere suum domicilium, ea spes ubi ipsum Icarium feculisset, neque posset id Vlysi ullis rationibus persuadere, se se conuertit ad expugnandum animum filiae, eamque orare cepit ne se in extrema senectute mortuam iam Peribaeam in aspidibus lacrymis diuturnoque luctu solum domi desereret, quae preces patris irritae fuerunt apud filiam quoque. Aiunt tamen Vlyssē vel senis misericordia commotum vel importunitate optionem dedisse Penelope utrum mallet eligere.

eligenſi, vellet ne eſſe Lacedemone apud patrem, vel ſecum in Ithacam illo re-
 liſto concedere. at illa dicitur nihil neque parri Icario, neque Vlyſi reſpondiſſe,
 ſed in curru velata facie. in quo erat, perſiſtiſſe. Illud ubi percepiſſet Icarius, q̃
 maritum ſequi mallet, quod dicere puderet, permiſit vt cum viro abiret in Itha-
 cam. Poſtea cum Thelemachum filium ex illa ſuſcepſiſſet Vlyſſes, protractus fuit
 ad bellum Troianum, vt dictum eſt in Vlyſſe. Illo autem tempore, quo abſuit
 Vlyſſes ex Ithaca dicitur Penelope integerrime ſeruafſe pudicitia per viginti an-
 nos, quæ poſt quam omnes heroes è bello Troiano euerſa & ſuccenſa iam Troia
 domum rediiſſent, (nam poſt decenniũ bellum Troianum, decennium errauit
 Vlyſſes,) dicitur à multis principibus propinquarum ciuitatum ruſus fuiſſe ſolli-
 citata vt ad ſecundas nuptias tranſiret, quod iam mortuum eſſe Vlyſſem arbitra-
 rentur. Ad eam rē maxime illam impellebat ſumptuũ domeſticorum magnitu-
 do, quæ d ex ipſius Penelopes prouentib. viuebant, ſemperque illius fiebat minor
 res domeſtica. hoc incommodum videbatur vna illa ratione deuitatura, ſi cuiſpiã
 illorum nupſiſſet. At Penelope ſpem illorum fallebat per dolum, quibus promiſi-
 rat ſe ſtatim atque inceptam telam texuiſſet, non amplius Vlyſſem expectatu-
 ram, ſed vnum eſſe illorum capturam maritum. Iſtud autem faciebat, quia co-
 gnoſcebat perulãtiam & remeritatem ſuperborum iuuenũ, qui niſi ita ſpe deſuſi
 fuiſſent, vel vniuerſas Penelopes facultates breui diſſipallent, vel in illam violenti
 irruiffent. Sed enim cum tantundem oꝛeris per noctem demoliretur, quantũ
 per diem texuiſſet, ita illorũ expectationem in aduentum vſque Vlyſſis denique
 protraxit, à quo domum reuerſo omnes illi proci fuerunt artiſcioſe trucidati. In-
 quiunt præterea non procul à Ladæ ſtadio vocato in agro Orchomeniorum Pe-
 nelopen filium Vlyſſi, ubi reuerſus fuit a bello Troiano, peperiffe, quem propter
 operam patris egregie in illa expeditione nauatam, Proliporthum, hoc eſt vrbũ
 populatorem ſive euerſorem nominauit. Fuit Mantinenſium ſermo præterea,
 vt ait Paſſanias in rebus Arcadicis, Penelopen fuiſſe ab Vlyſſe illo crimine dam-
 natam exactamque domo, quod procos vltro allexiſſet & inuitaſſet, quæ in Spar-
 tam prius ſe contulit, & nec à patre vt iam mortuo ibi accepta, nec ab aſſinibus,
 coacta fuit ſe inde recipere in Mantinea, ubi etiam illam deceſſiſſe, ſepultam-
 que fuiſſe inquit non procul à Ladæ ſtadio, & à templo Dianæ. Hæc illa ſunt
 ſere omnia, quæ de Penelope memorantur ab antiquis. Ferunt Icarium puellam
 idcirco proieciſſe, quoniam credidiſſet oraculum ſignificare aliquam inſignem
 turpitudinem aut dedecus & infamiam mulierum illam futuram, quamuis lon-
 ge diuerſa eſſet oraculi ſententia, quod dicebat illum honeſtiſſimum pudorem
 & verecundiam muliebrem, quæ in honeſtiſſimis matronis requiritur, futuram
 in ea quæ naſceretur, atque gloriam futuram ingentem ſexui muliebri. alii tamẽ
 & honeſtiſſimam mulierem fuiſſe Dido contendunt, & infamem Penelopen,
 quæ cum omnibus procis concubuerit, ac Pana genuerit, ſed pro ſtudiis in ſe ſcri-
 ptorum fuiſſe vel bonas, vel malas creditas. ſed tamen de Penelopes bonitate cre-
 brior ſententia inualuit, de qua ita ſcripſit Eubulus in Chryſilla:

ὁ Ζεὺς πολὺ τιμῇ εἶς ἐγὼ πῶτε κακῶς
 ἔρα γυναικας· νῦν δὲ ἀπολαίμην, ἄρα
 πάντων ἀρίστον κτήματόν. εἰδ' ἐγείνεται
 κακὴ γυνὴ μὴδ' εἰς ἀμελόπεια δὲ
 μέγα πρὸς γυν. ἔπειτ' ὡς κλυταίμνης ἔρα κακῇ,
 Ἄλλην ἀντίθην αἰχμητήν.
 O Iupiter prudens, ego dicam male
 De ſeminis: o per Iouem perdar prius.
 Eſt omnium res optima a ipla ſagina.

Medea prava est, Penelopen statim feres
Bonum quid esse, mox Clytemnestrae malæ,
Repugnat Alceſtis.

Neque mirum est statim nam Penelopen in eas calamitates incidisse, quando nemo prope sapiens aut fortis est idem fortunatus, est enim semper atrocissimum certamen virtutis cum fortuna, unde etiam Herculem & ceteros insignis virtutis heroes ac bonos viros antiqui calamitosos fuisse sinxerunt. & profecto calamitates sunt donum Dei, maius fortasse omnibus commodis, & clarissima opportunitas ac facultas à Deo oblata ostentandæ exercendæque fortitudinis. Inde Semiramis
10 omnium mulierum clarissima, quas scimus ingenio & prudentia valuisse eandem prope fortunam experta est, quam Penelope ab auibus educata. & Danae cum filio in arcam ligneam inclusa atque in mare deiecta, mox à Deo servata fuisse dicitur, cum re ipsa nemo vir bonus à Deo in rebus arduis deferatur, qui ad ipsum mentem sinceram converterit. Fuerunt multi alij, quos longum esset recensere, qui infantes seris procreta responsa Deorum non seſcellerunt, sed contra ab ipsis seris educati, ac non solum liberati sunt. Dicuntur propositæ nuptiæ Penelopes victoribus cursus pro prisca consuetudine formosissimarum mulierum, vel quod ita pro oraculorum responsis procos a nuptijs quarundam mulierum detererent per pericula victis imminuentis, ut Atalanta & Hippodamia, vel quod res
20 egregias censerent non debere nisi virtuti & strenuitati proponi, cum ignavia & socordia & desidia solæ arumnæ propositæ sint, cum verissimum sit illud Hesiodi dictum in operibus & diebus quodd

Α' ἰσὶδ' ἀμβολίργος ἀνὴρ ἄταστος παλαίει.

Acrumnis tardus semper luctatur, inersque.

Enimvero cum Vlyſſem prudentiam esse constet, iure illi in matrimonium dederunt Penelopen, quam pro continentia & pudicitia celebrarunt. Hæc tanta continentia fuisse dicitur, ut cum Troia multis undique accitis ex Agia auxilijs obsidio nem Græcorum decēniūm tulerit, Dijs quoque ipsis hinc inde rem iuvantibus, & tantundem spatium temporis Vlyſſes post bellum errarit, neque precibus, neque minis neque importunitate procorum potuerit expugnari, sed multa arte seſellerit. Est enim difficilius animum virtute & temperantia recte munitum ad aliam quam turpitudinem impellere, quam Troiam expugnare, aut munitissimum oppidum in deditiōnem compellere, cum nullæ machinæ sint, quæ possint expugnare virtutem. Non enim credibile est virtutem Penelopes decantatam fuisse ab antiquis, nisi præclarum quoddam ad virtutem exemplar vitæ Penelopes institutum fuisset. Illa quæ tradita sunt alibi de Penelope, quod cum omnibus procis cōgressa Pana Deum pepererit, fabulosa sunt, plurimumque à veritate dissidentia, cum neque multos habeant testes, neque rationi conveniat ut è semine plurimorum mulier possit concipere, quia vterus ubi concepit primum ita clauditur nihil ut egredi vel ingredi possit. Per illa igitur quæ de continentia Penelopes dicta sunt,
40 cæteras mulieres antiqui hortabantur ad temperantiam & continentiam, & honestatem, ut illas fidem servarent maritis, quam promississent, ne cederent libidinorum blanditijs, ne censerent quidquam esse præclarior quam adversus illecebras iniquas consistere. Quod autem rexenda tela illam procos delusisse tradiderunt, significabant nihil esse periculosius otiosa vita, cum negotiantes prauæ cogitationes, illecebræque voluptatum non tam facile capiant. est enim otium si non parens, at certe alumnus omnis libidinis, omnisque insolentia, atque tot de Penelope, nunc de Andromeda dicamus.

De

Andromedæ exemplum monstravit, quam calamitosum sit esse aslinem
 contemnentium Dei observantiam, quam celeberrimam fecit vitæ peri-
 culum, in quod incidit non sua, sed matris temeritate semine arrogantis, quæ
 sese vel Deabus ipsis pulchritudine præstare ausa est profiteri. non enim modo
 periculofum est ac difficultatum plenum esse coniunctos affinitate cum illis qui
 Dei cultum & iustitiam parvitiunt, verum etiam calamitosum plerumque Dei
 contemptoribus esse amicos. Dicitur Andromeda fuisse Cephei Aethiopum re-
 gis & Cassiope filia, virgo sanè egregia, & omnibus animi atque corporis doti-
 bus ornatissima, ac digna quæ è melioribus parentibus nata esset. serunt enim
 Cassiopem adeo forma corporis præstitisse, quæ ceteras omnes mulieres antecir-
 vt ausa sit vel ipsam Iunonem in contentionem & certamen de pulchritudine
 provocare. Iuno tantam huiusce mulieris temeritatem ægre ferens, cum prius il-
 li patefecisset omnem humanam præstantiam pulchritudinis eximiam esse tur-
 pitudinem, si cum rebus divinis conferatur, dicitur rogasse Neptunum vt eius re-
 ginæ temeritatem reprimeret, suamque iniuriam vlcisceretur. at Silenus Chius
 in fabulosis historijs non cum Iunone illam cõtendisse inquit, sed cum nymphis
 Nereidibus. Neptunus igitur illa mulieris arrogantia commotus dictus est in Ce-
 pheï & Cassiope regionem ecce tantæ magnitudinis, tamque formidabile mon-
 strum immisisse, vt omnes agros deuastaret, & ædificia funditus demoliretur, à
 qua peste neque ciuitates quidem erant satis munitæ, cum illas etiam vastitate
 corporis & ingenti mole opprimeret ac prosterneret. tanta calamitate percussus
 animoque consternatus Cepheus oraculum consuluit, sciscitatusque est qua de
 causa id tantum malorum ac difficultatum eueniret, & quo pacto tanto periculo
 liberari posset. responsum post facta sacrificia de more consulentium tulit non
 prius cessaturam illam calamitatem, quam Cassiopeæ arrogantia excitasset, quam
 vnica filiam, quam habebat, Andromedam illi monstro marino vorandam ex-
 posuisset, quod factum est ad Ioppen. Cepheus illo responso accepto apud urbem
 Aethiopie Ioppen vocatam filiam Andromedam ferreis vinculis ligatam expo-
 suit. accidit per illud tempus vt Perseus cum Medusæ capite illaciter faceret, qui
 virginis innocentis misertus eam soluit, atque in eodem loco vnâ cum Androme-
 da cere expectauit, vt scripsit Aristides & Libanius, atque aduentantis monstri
 partem in saxum conuertit ostenso capite gorgonis, partem ipse ferro obtrunca-
 uit. Perseus deinde sic liberatam Andromedam insigni virtute vxorem cepit, at-
 que in Seriphum secum asportauit. Fuerunt etiam qui dixerint Perseum ex illa
 filiam Persem nominatam suscepisse, quâ apud auum Cepheum reliquerit. Nam
 vbi Perseus sensit sibi insidias parari à Phineo Cephei fratre, qui arbitaretur se
 habiturum vxorem Andromedam si Perseum obtruncasset, Perseus fecit vt Phi-
 neus etiam viso Medusæ capite cõtinuo in saxum verteretur: deinde Argos cum
 Andromeda & Danae matre profectus ibi ad extremum vsq; vitæ suæ com-
 habitauit. Hæc sunt quæ de Andromeda memoriæ prodita sunt ab antiquis, nunc
 cur ita facta fuerint perquiramus. ¶ Si quis diligenter perpendat quæ scripta
 sunt à nobis in hac ipsa narratione de Andromeda, nihil aliud inueniet in illis cõ-
 tineri, nisi antiquorum adhortationem ad pietatem & ad animi moderationem
 amplexandam. Nam cum Dei præclara munera nesciret æquo animo ferre Cas-
 siope, ausa est vel cum Deab. bonorum omnium autoribus cõtendere, & sese vel
 illis propter ea bona anteferre, quæ bona per illorum liberalitatem & magnificẽ-
 tiam acceperat. Sed tantam hominum dementiam vel arrogantiam non impune
 patitur Deus iustus iudex omniū scelerum, cui sordida sunt omnia mortalia

vel clarissima si careant bonitate & iustitia, audeantque cum diuinis conferri. Sic
 igitur ubi formam corporis Iuno Cassiopeæ eripuisse immisit etiam illam cala-
 mitatem in regionem Aegyptiorum sive Aethiopum. Et quis poena sceleratorum
 coniunctos aliquando vexet pro flagitijs, tamen non patitur Deus viros bonos pe-
 tire, quos vexari sinit, cum semper sit innocentia in periculis positæ defensor. In-
 de fabulati sunt Andromedam in summo capitis periculo positam propter ma-
 ternam temeritatem tandem Deorum immortalium beneficio Perseum illuc ad-
 uertentium non solum fuisse libera: am, sed etiam ad maiorem felicitatem proue-
 10. dam, cum calamitatem patienter tolerasset. non potuit ager Aethiopum, popu-
 lique subditi virare monstri deuastationem, quo cælo ad pristinam felicitatem re-
 dierunt, quia cum peccauerint reges aduersus Dei cultum non modo ipsi,
 sed etiam populi ac subditi illis nationes eiusdem impietatis vel asse-
 cla vel fautores una cum ipsis regibus diuinitus affliguntur. cum
 etiam semper Deus iustissimas causas habeat animaduer-
 sionis propter iniuria prope multorum peccata. nam
 nullum scelus relinquitur impunitum, quod ab
 ipso autore per penitentiam non punitum
 fuerit. Nam vel exteræ nationes im-
 pulsu Dei iniustos reges insur-
 20. gunt, vel populi aduersus
 iniquos magistratus,
 vel alius magi-
 stratus in
 alium,
 cum
 Deo com-
 mercium sit
 cum sola iustitia;
 quæ sola etiam est anima
 30. ciuitatum, firmumque
 vinculum re-
 rum pu-
 blica-
 rum ac re-
 gnorum om-
 nium. Neque debet quis
 quam hanc tantam, tam ad-
 mirabilem fabularum varia-
 tem antiquarum frustra excogitatam
 40. fuisse ab antiquis existimare, vel in manus
 ad posteros transmissam, quoniam quæ insulse
 prodeunt breuissimam vitam sortiuntur: at quæ sa-
 pienter prodita sunt, illa non facile vi temporis infringun-
 tur aut debilitantur. inde effectum est ut fabulæ quæ ad corrigen-
 dos informandosque mores hominum sunt confictæ ad hanc usque æta-
 tem nostram penetrarint sine controversia, cum reliquæ philosophandi ra-
 tiones propter ciuiles discordias, sive digladiantium inter se philosophan-
 tium contentiones sint explosæ, vel certe frequentes mutationes acciperint.

NATALIS COMITIS

MYTHOLOGIAE.

LIBER NONVS.

*Quàm sapienter religionem, & sacerdotum honores,
& inferorum locum introduxerint antiqui.*

ED antequam ad reliqua procedamus, cum multa ab antiquis ad vitam mortalium sapienter gubernandam fuerint excogitata Illustrissime Ioānes Baptista Campisgi, me operæ precium facerem esse arbitror si demonstrauero omnem antiquorum religionem ad metum Deorum in animis hominum imprimendum fuisse inuentam. Nam cum turba foeminarum, imperitorumque multitudo rationes philosophicas minime possent imbibere, neque per eas ad religionem, & fidem, & sanctitatem facile inuitari, Deorum metu & timore opus fuit, quæ certe sine fabularum, rerumque admirabilium figmentis in animis hominum imprimi non poterant. Hæc igitur causa fuit cur fulmen Ioui & Aegidem attribuerint antiqui pro armis, & tridentem Neptuno, & sagittas Cupidini, & facces Erynnibus vlticibus scelcrum, & lalladi dracones, & Dijs ceteris arma diuersa concesserint. Sed quoniam quæ excogitata fuerunt, rudia planè primum, & in utilia fortasse ad hoc efficiendum videbantur, neque obstinatos illos homines esse oportebat, qui primam rudem religionem acciperent, postea recentiorum Deorum multitudo introducta fuit: & cum his recentiores leges, & non idem ritus sacrorum: quippe cum antiquas leges à Dijs recentibus conculcatas fuisse dicat Aeschylus in Eumenidibus. Fuerunt autem recentiores Dij crediti Iupiter in primis, qui omnia priscorum Deorum iura, & omnes leges antiquauit: tum Hercules, & Dionysus, & omnis illa infinita prope Deorum turba, qui ab ipso Ioue postea manarunt. Post hos Deos etiam hominibus diuini honores sunt habitus post mortem, arque illorum nonnullis vrbes etiam dicatæ: sicuti in Chersonneso Eleus Protefilao, Lebadea Bæotix Trophonio, templum Amphiarao in Oropia. Atque ut hominum inuenta sibi grata esse Dij certissimis argumentis illi confirmarent, multa miracula è rebus sibi sacratis contingere voluerunt, quod statua Liberi patris visa ab hominibus profanis illos in insaniam verteret, quod si quis neglecta religione in lucum Eumenidum apud Athenienses ingressus esset, furore agebatur. in aream Iouis Lycæi impuris ingressis omnino intra annū mori necesse fuit. cui rei & illud accessit miraculum, quod si vel homines vel belluæ illuc intrarent, nullam reddebant corporis vmbra: quod quauis & diei & anni parte fiebat. His de causis magna accessit autoritas auspicijs, augurijs, vaticinijs, & omnibus diuinationibus, quæ ad religionem spectabant: quale fuit illud quod fiebat apud Achiuos ante Cereris templum: nam speculum fuit pertenui funiculo suspensum, & ad aquam fontis ibi existentis demissum: in quo ægri peractis prius sacrificijs de more eius loci, vel certam sanitatem, vel certissimam mortem ex offerentibus sese in speculo imaginibus intuebantur, id vero non nisi ad com-
proban-

probandam illam religionem ab impuris demonibus efficiebatur. atque infinita prope miracula variis in locis contigisse antiquæ & nuper nascentis religionis tempore memoratur. Ita vero effectum est, ut magna reuerentia & sacrificiis, ac religioni deorum, & sacerdotibus ipsis accesserit: cum sacerdotes à nobilissimis tantum familiis eligerentur, & omnibus publicis consiliis interessent apud Græcos: nam tanquam Diis presentibus, quibus nihil ignotum existimare debemus, ita presentibus sacerdotibus, Mantibus scilicet apud Athenienses, at Auguribus regi apud Lacedæmonios assidentibus, omnia publica proponebantur consilia. Neque ante vel publica vel priuata negotia magni ponderis vlla post consultationem
 10 aggredebantur, quam oraculum Delphicum, aut Ammonium, aut Dodonæum, aut aliquo pacto Deorum ipsorum voluntatem consuluerunt. Sic sequentibus postea temporibus fuit in more positum, deinde legibus etiam confirmatum, ut senatus legitime non nisi in templis Deorum, aut in locis sacris posset haberi: tanquam omnium quæ agerentur, ac dicerentur, & conscientia æquitatisque suæ testes deos ipsos facerent. Postea vero sapientissimi legum civilium latores singuli varios Deos suarum legum autores introduxerunt, cum lex omnis leuis sit & inanis habita, quæ Deorum immortalium consensum non haberet. Inde cœpit prisca antiquorum theologia studia, mentesque hominum ad se allicere, quam totam tamen in corporum naturalium consideratione zeno & Cleanthes & Chrysippus philosophi consilire crediderunt. At non penitus à rebus diuinis, quamuis certa & legitima via eo non accedebatur, erat remota contemplatio antiquorum, neque inutilis plane erat illa inuestigatio. Non enim animorum solum ingeniorumque nostrorum quasi naturale quoddam pabulum inuenimus considerationem Deorum, rerumque diuinarum cognitionem, dum naturam Dei perscrutamur: sed etiam erigimur quodammodo, elatiores fieri nobis videmur, supera & cœlestia cogitantes, humana, vix exigua & minima & futilla paruifacimus, virique boni efficiamur. Nam contemptis rebus humanis, affectibusque animorum & cupiditatibus conculcatis quid reliquum esse potest in nobis improbitatis? aut quis patet his motibus inter rerum diuinarum inuestigationem locus? Neque vero corpora solum naturalia pro Diis culta fuerunt ab antiquis, ut luna, sol, terra,
 30 ignis, aqua, venti, qui omnes pro Diis diuinos honores obtinuerunt, ut & Herodotus in Clio, & Plato in Cratylo testantur, & nos superius demonstrauimus; sed etiam, ut certa moderatione animorum nostrorum motus temperarentur, nihilque crederetur sine Deo auspice & moderatore fieri, singuli prope animorum motus pro Diis quoque diuinis honoribus culti sunt: nam & ara Misericordiae fuit apud Athenienses: apud quos illi numini, quia magna momenta in rota hominum vita, casumque varietate habeat, præcipuus quidam honos habebatur, tum Pudoris, & Famæ & Alacritatis aræ, & Bonæ Valetudinis erectæ sunt: & Somnia, Pertinacia, Gratia, Fraus, Misericordia, Querela, Amor, Dolus, Motus, Labor, Inuidia, Fatum, Senectus, Mors, Tenebræ pro Diis habitæ. Necessestatem
 40 præterea magnam Deam vocauit Callimachus in hymnis, & Fortuna rebus omnibus dominari credita, & Spem ac Timorem graues Deos ita vocauit Theognis:

Ἐλπίς καὶ κούρωσι ἐν ἀνθρώποισιν ὁμοίη
 οὗ τοι γὰρ χαλεπαὶ δ' αἰμαίνεαι ἀπὸ τέρεσι.
 Spesque Timorque pares mortales inter, & iūdem
 Inestant animos, namque utrunque graue.

Nam cum superiores motus animorum diuinos esse significarent, & Mentis, Fidei, Pietatis, Virtutis sana fuerint erecta, non ne hoc palam indicarunt, Deos omnia prospicere, & viros bonos quam maxime ad integritatem ac beneficentiam oportere animos suos accommodare? Atqui cum mundum totum Deum esse dicerent,

dicerent, nihil omnino putabant diuina præsentia Deorum carere posse, cū multitudinem rerum omnium quæ agerentur & dicerentur, & cogitarentur Deos ipsos testes esse habitura: quare nemini scelerato esse impune licuit. Neque vllus fuit ex hac tanta Deorum multitudine, cui mortalium sapientia, probitas, iustitia, integritas, fides, temperantia non esset grata: quare præclare traditum est à sapientibus duas esse vias animarum è corporibus excedentium. Qui enim se humanis vitiis contaminassent, seque totos libidinibus addixissent, quib. cæci se domesticis turpitudinibus ac flagitiis inquinassent: vel qui fraudes inexpiabiles in administrandis rebus patriæ suæ concepissent, his deuium quoddam iter fuisse seclustum à Deorum concilio tradiderunt, atque hi nunquam ad Deos ipsos postea peruenire poterant. Qui vero multa quidem, at expiabilia peccata commississent, sordibusque humanæ fœcis fuissent inquinati, illis post certum temporis spatium ad Deorum concilium accedere licebat, vbi omnes illas sordes abluissent: cum nihil nisi purum & simplex ad Deos peruenire posset. Qui vero se integros castosque seruassent per totam vitam, quibusque fuisset quam minima cum corporibus contagio, & qui in his corporibus Deorum vitam fuissent pro viribus imitari, his facilem patere reditum ad Deos, vnde discesserant, tradiderunt antiqui. Quare cum sceleribus ingentia supplicia, virtuti magnaproximia proponerentur, cumque omnium negotiorum cogitationumque suarum Deos testes habere singulos dicerent, atqui poterant homines vel nolentes ad probitatem impelli pauidi & ob Deorum præsentiam demissi? at nunc de Vlyssæ iam dicamus.

De Vlyssæ.

Cap. I.

Vlysses, de quo tam multa, tamque mirabilia scribuntur à poetis, & ab omnium poetarum principe Homero præcipue, natus est in Bæotia vt sensuit Lycophron, vt vero alii in Ithaca parentibus Laerte & Anticlea, de qua ita meminit Hom. libro X. Odiss.

ἄλλ' δ' ἐπὶ Λυχίῳ μιν ἔρρε καταθεμένη
 Αὐτολύκου θυγάτηρ μεγαλήτορος ἀντίκλεια,
 τῷ ζῶντι κατέλειπον ἰὼν εἰς ἄλιον ἱπλῶ.
 Atque anima accessit defunctæ matris eodem.
 Natæ magnanimo Autolyco claræ Anticleæ:
 Quam viuam liqui petii cum Pergama sacra.

Silenus autem Chius scriptum reliquit lib. 2. fabulosarum historiarum Vlyssæm vocatum fuisse, quoniam natus sit quo tempore Anticlea prægnans iter faceret, ad Neritumque Ithacæ montem contenderet propter difficultatem itineris. nā cum magnus imber decidisset, illa in via lapsa cecidit ac peperit. alii tamē ab ira populorum aduersus Autolycum nominatū fuisse Vlyssæm maluerunt. Hic vbi nauigandum esset ad bellum Troianum cum cæteris Heroibus, se insanum esse simulauit ob eximium amorem, quo uxorem Penelopen Icarī filiam, vt aiunt profectus erat, salemque pro feminibus spargere. At Palamedes eius astutia cognita cum aperire & retegere illius consilium niteretur, Telemachum Vlyssæ filium infantem, quem vnicum Vlyssæ habebat, ante aratrum in sulco deposuit. Vlyssæ facinus conspicatus ne filium læderet, aratrum subleuauit. ac retinuit animalia. cognitum fuit eo pacto simulatam fuisse ab Vlyssæ illam insaniam, at non vere esse mente captum. quare ad bellum Troianum cum cæteris Heroibus classe necessario deuectus egregiam operam Græcis in eo bello nauauit. Primum enim fuit auctor vt Achilles inter filias Lycomædis virginali habitu indutus

atque

atq; ita latens ad bellum protraheretur. Nam fama est Vlyfsem cum audiuiſſet per exploratorem quendam Afium nomine Achillem ibi latere, ſumpto mercatoris habitu externi multa vernalia attuliſſe ad Iycomeidis filias maiori ex parte muliebria instrumenta, inter ceteras merces, quas Vlyſſes expoſuit, erant pugiones & gladii quidam perornati. his allectus Achilles relictis muliebribus instrumentis ad hæc contemplanda & pertractanda ſe contulit, quæ ratione diſſerre à muliebribus ingeniis ac vir eſſe imberbis inter mulieres cognitus eſt ab Vlyſſe, quamuis ſe ſœminam eſſe per muliebres veſtes mentitus eſſet. deinde ſagittas Philocetæ, quas ille ab Hecule acceperat, & de Pelopis oſibus vnum ad Troianum bellum afferri oportere docuit, ſine quibus Troia capi minime poterat, vt mouerat oraculum. Cineres Laomedontis clam è Scæa porta rapuit. Palladiū cæſis arcibus cuſtodib; ſuſtulit. Explorator cum Diomede miſſus Rhæſo Thraciæ regē cæſo abduxit equos, ante quam Xanthi aquam bibiſſent. Hæc autem omnia niſi fierent, Troia omnino erat inexpugnabilis. Poſt mortem Achillis de armis eius cum Aiace contendit, atque Vlyſſes contra fortitudinem Aiæ multis vi eloquentiæ demonſtrauit ciuitates ſapientiæ potius hoſtium, quam vi armorum, & firmitate corporis euerſi debellarique poſſe, quare ſinxerunt etiam robuſtiſſimū Aiace facile inſaniuiſſe, quia pleraque quamuis robuſta corpora tamen nō multum valent ingenio, vel potius parum diſtant ab infania. Aiæ igitur huius eloquentiæ & rerum gloria ſapienter geſtitarum victus circa diluculum ſe ipſum confodit, vt ait is qui res Cyprias conſcripſit. atque cum paruus eſſet Vlyſſes, magnus tamē erat Aiæ, ſed in proceris magnisque corporibus tenuis eſt plerumque ſapientiæ, vt quorum virtus latius ſit diſfuſa, in paruis nimia ſæpe calliditas, quare mediocritas magnis eſt laudabilis. de his igitur iure poteſt dici quod :

Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

Non eſt in tanto corpore mica falis.

Multa ſunt denique & alia ab eodem Heroe in illo bello, quæ callide excogitata fuiſſe commemorantur, quæ nunc omittenda duxi. atque illa tantum percurram, quæ non ad ſubiugandam aliquam Aſiæ partem, quod quidem non valde glorioſum eſt cuiquam, præſertim ſi id fiat per multas plurimorum manus : neq; ad occupandum attinent imperium Troianorum, ſed ad ſeipſum, quod multo præclariuſ eſt, vincendum, & ad componendos animi motus, & ad mētē ſuam rationi, prudentiæque legibus ſubiiciendam, fuerunt ab antiquis memoriæ prodita. Capta igitur Troia cum in patriam nauigaret Vlyſſes, ad litus Ciconum, qui fuerunt aſperimi Thraciæ populi tempeſtate delatus ibique Iſmarum, quam ciuitatem Maroneam poſtea vocarunt populatus, erat inde abnauigaturus, atque non conſulentiſ amicis die poſtera irruentibus Ciconibus cum duodecim nauibus, quas habebat, multis è ſuis in prælio aduerſus irruentes Ciconas deſideratis ſolvere tandem ab illo litore coactus eſt. Atque cum magnō negotio poſtea terram attigiffet, ibi biduum commoratur, tertiæque die nauigatione proſpera vſus patriam fere attigerat. Sed à Maleo promontorio depulſus decimo die rurfus in Aſiaticam magna tempeſtate delatus ad Lotophagorum regionem appulit : ibi cum ſocii eius lotorum fructus guſtaſſent patriæ obliui ad naues minime reuerterunt. Inde vero fertur delatus fuiſſe in Siciliam, vbi Polyphemi antrum cum duodecim ſociis intravit, quem Polyphemum poſtea liberoribus poculis inuitatū, cum in profundum ſomnum delæxum videret, qui iam ſex ſocios Vlyſſis deſecraſſet, obcecauit : & vnicum oculum, quem is habebat, accenſo titione exuſit : tum pellibus ouium indutus cum ſuperſtitibus ſex ſociis ex antro inter oues miſiſſe clam clapſus eſt. è Sicilia deinde ad inſulā Aeoliā delatus ventos in vtrē incluoſos, præter Zephyrum, omnes accepit ab Aeolynam is è Sicilia & ab Aeolus

filii insulis in Ithacam nauigantibus magnopere est utilis: At cum sociorum avaritia, qui thesaurum in vitem inclusum credebant, reclusisset vitem, restantibus ventis acerbissime ad Aeoliam insulam denuo repellitur. Hic rursus cum frustra Aeoli munus id repeteret repulsam passus, cum acerbissimis contumeliis tanquam diis iniustus ex insula sic ab Aeolo repellitur.

*ἄλλ' ἂν πλοῦθ' ἀνὰ πῶν ἀέχιστα ζώωνται
Ἐπ' ἔτι δ' ἀλαστόρων ἀπ' ὀδυμῆος ἰθὺς ἰναίης.*
Ocyus esto procul viuendum pessime: cede,
Cede procul, superis iniustus fluctibus erras.

Tum vero ad Lestrygonis immanissimos Campaniae populos Neptuni filios creditos accedit. Atque cum Lestrygones humanis carnibus vescerentur, nonnullis
10
e suis amissis, mox ad Aexam insulam cursum tenuit, quo in loco Circe venefica mulier, quaeque plurimum magicis artibus posset, Solis filia credita habitabat. Hae etiam nonnullos e sociis Vlysses exploratum qui nam insulam incolerent missos, in belluas conuertit. Ad hanc Vlysses intrepidus accessit sumpto pharmaco, quod sibi Mercurius aduersus veneficia dederat: quam stricto gladio socios primae formae coegit resistere. cum hac postea annum versatus filium suscepit Telegonum & Ardeam filiam, quae postea in Italiam delata vrbi Ardeae nomen dedit, sicuti ex Autone suscepto e Calypso vocata fuit Ausonia. Mox ad inferos descendit, ut eate Tiresia quae sibi agenda forent, perdisceret: unde re-
15
uersus columnam Platonis ac Prosepinam consecrauit, mox ad insulam Sirenum delatus aures sociorum cera illitas obrurauit, seque ad malum naui alligari iussit, ne suauitate carius victus perimeret. Deinde Scyllam & Charybdim pertransiens non sine aliqua sociorum iactura in Sicilia rursus peruenit, ubi Solis filiae & ternos greges cultio habebat. Hic monuit socios ne Solis greges lederet, sed ipso dormiente fame coacti iam diu. n. permagna annonae penuriam plurimum passi fuerat nauigantes, plura animalia e gregibus ceciderunt: quod scelus tantum omnes naufragium passi morte postea luerunt. At Vlysses expertus eius sceleris arrepto malo naui novem dies in mari fuit ab undis & ventis agitur: ac tandem ad Ogygiam insulam delatus, & a Calypso nympha in hospitium acceptus, septem annos cum illa versatus est, atque ex eius congressu filios etiam suscepit. Inde cum rare denique vectus
20
fuisset ita Diis iubentibus, cum non procul abesset a Phaeacia, ratis etiam frangitur, quonia Neptunus propter casum Polyphemi filii grauissimam tempestatem illi immisit. Huius miserta Leucothoe tabulam subiecit, cui innixus Vlysses in portum Phaeacum adnatauit, nudusque inter frondes arborum ibi se occultauit. Cum vero vestes postmodo a Nausicaa filia Alcinoi accepisset, Palladis opera ad Areten Alcinoi coniugem perductus est, a qua nauibus & sociis dono acceptis in Ithacam cum muneribus dormiens exponitur. Hic a Pallade excitatus sumpto medici habitu, ut Pallas monuerat, ad suos rediit, domumque suam lasciuiae ac sceleratis procis expurgauit, post reditum Vlysses a Troia longe diuersus fuit sermo mortalium, siquidem alii Penelope illi filium peperisse inquit, quod deuicta Troia Protoporthus fuit appellatus ad me
25
moriae paternae virtutis, cum illud nomen populatoris urbis significet: alii dixerunt ab Vlyse fuisse illo crimine damnatam, quod procos vitio inuitallet, ac domo electam prius Spartam, deinde Mantinea illam adiuisse, ubi vitam concluderet. Haec autem omnia ita sunt a poetis decantata, ut vel solum Homeri poema nobis possit esse testimonio ita se habere, quod haecenus de Vlyse dicta sunt. Pind. tamen in Nemeis multo plura decantata fuisse scribit de Vlyse, quae re ipsa gesta fuerint, cum poeta beneuolus & amicis sit natus. at alii autem Vlysem fuisse a Telemacho occisum, quem susceperat e Circe, quod et vetitus a custodiis ad patrem accedere, quosdam e custodibus trucidauit, & mox patrem ipsum incognitum laeae transfixit, cui alligauerat in summa parte
28

os torturis marinae, cui frequentibus somniis & auguriis fuerat prædictum fore ut à filio sibi caueret, velut ait Didys Cretensis in lib. 7. belli Troiani.

¶ At nunc cur hæc ita fuerint facta, perquiramus. Atque illud esto primum, quod si quis diligentius consideret illa, quæ memoriæ prodita sunt de Vlyse, is intelliget vniuersam hominum vitam in his fabulis expressam fuisse, & præclara sub his præcepta contineri, quæ spectent plurimum ad animos nostros in omnes fortunæ euentus ad sapientiam informandos. Quis est enim Vlyses? an non sapientia, quæ inuicta per omnia pericula intrepide pertranseat? aut qui sunt Vlysis socii? non ne animorum nostrorum motus? Cur igitur multos è suis sociis in præliis aduersus Ciconas ad radices Ismari montis amisit? cur multi fuerunt à Læstrygonibus absumpti? cur nonnulli à Cyclope vorati? cur alii à Scylla & Charybdi grauissimis monstribus absorpti? Quoniam multi vel ira, vel doloribus vincuntur, vel rebus aduersis ita infringuntur, atque consternantur, animoque deficiunt, aut ad piorum locum, tanquam in patriam, peruenire non possint. Nam cum pars animæ nostræ altera rationi pareat, altera ad illam furda sit omnino, merito illos socios Vlysi iniunxerunt. Alii contra non cedunt quidem difficultatibus, aduersus quarum molem inuicti persistunt, sed inter Phæacum delicias, aut inter fructum Lætophagorum suauitatem, aut per incundissima Circes pocula, aut cantus Sirenum, propriam salutem neglexerunt. Quare non pauciores inter delicias aut voluptates, quam inter grauissima pericula socios Vlyses desiderauit. Quanta sit autem vis voluptatum, quamque pernitiola mortalibus, declarauit exemplum Polyphemi: quippe cum vel tanta moles Cyclopi fuerit per vini suauitatem oppressa. Cum demonstrarent rursus poetæ diuinam bonitatem omnibus patere eius auxilium implorantibus, dixerunt illum ventos in virem inclusos ab Aeolo accepisse, quæ tamen neglecta semel, postea non foret ita facilis & omnibus obuia, illum ad Aeolum reuersum repulsum passum fuisse inquit. Deinde ostendunt auaritiæ sociorum Vlysis, qui virem recluserunt multorum & laborum & calamitatum fuisse originem. Ibidem quam necessaria sit Imperatoris vigilantia ostenditur, cum neque tantillum quidem ab administratione rerum ad communem omnium salutem pertinentium, recedere liceat. Quamuis plerique non ad publicam, sed ad propriam vilitatē, res publicas gubernare nunc mos est: qui neglecto humanitatis & æquitatis iure illud tantum quod sibi conferat, legitimum esse arbitrantur. Deinde significatum fuit per hæc viro bono necessariam esse omnino prudentiam, & rerum futurarum quasi diuinationem quandā, & præcognitionem, cum sciscitatum de rebus futuris vel inferos adierit. At vero non sufficere vires humanas ad superanda pericula, vel titillationes voluptatum, ad quas obstupescit humanum ingenium, facile monere potest Mercurii munus, quod datum est Vlysi aduersus omnia veneficia. Cur inter suauissimos Sirenum cantus vel aures obturari, vel ad malum alligari conuenit? quia aduersus illegitimarum voluptatum illecebras vel surdos esse, vel rationi firmissime alligatum obtemperare omnino opus est. Cur socii naui igne fulminis celestis conflagrante ubi Solis greges macrauissent, eo Deo neglecto in mari perierunt, ac solus Vlyses euasit? quia nemo impune denique religionem paruifacit, cū innocentes semper Deus protegat & adiuuet. Hic idem modo nudus & ad litus eiectus inter frōdes latuit, modo auri & argenti diues multis acceptis sociis & muneribus in patriam dormiens exponitur ob fortunæ vicissitudines, quas virum sapientē & quo animo perferre opus est. Hic idem sumpto mendici habitu consilio Palladis post omnes procos caelos tranquillus in patria fuit, quoniam viri boni, & mali eundem habent ortum, & exitum vitæ, omnes enim mendici & nudi nascuntur ac moriuntur. In illo igitur habitu superatis denique & extinctis libidinis, voluptatumque omnium

omnium stimulis, qui proci sunt animæ nostræ, in patria, in piorum locis, in Deorum concilio felicissime viuimus. Quare, si quis vel illa monstra, quæ dicunt Vlyses, alicubi extitisse credat, vel si extitissent tam dispersa, ad illa omnia Vlysem fuisse delatum, is nimum rerum antiquarum scriptoribus pro quadam simplicitate credit, & à veritate omnino valde delirat. Sin hæc omnia ad mores, vitamque mortalium recte instituentem excogitata putet, necum plane sentit: cum omnia hæc ad omnes fortunæ euentus sapienter ferendos non mediocriter pertineant. Dicta est Minerva Vlyssi omnem deformitatem abstulisse, ut ait Plutarchus in Synopsi, quia sapientia omnia corporis vitia deleat. Atque de Vlyse ita breuiter, nunc de Oreste dicatur.

De Oreste.

Cap. II.

Orestes autem fuit Clytemnestræ & eius Agamemnonis filius, qui summus Imperator fuit Græcorum, ubi Græci ad Troiam militarent, quem alii dicunt in conuiuio cum domum post id bellum rediisse, alii in balneo una cum nonnullis viris illustribus, per insidias Aegisthi fuisse cæsum. Ferunt Orestem paruum domum cum matre relictum fuisse, quo tempore Agamemnon ad bellum Troianum nauigauit, ubi cantorem custodem & admonitorem Clytemnestræ reliquit. At Aegisthus Clytemnestræ desiderio captus cantore clam per insidias in insula deserta obtruncato, illa denique potius est. Hic idem Aegisthus Agamemnone patre Orestis cæso filium quoque erat occisurus, nisi is ab Electra sorore admonitus insidias sibi parari ab Aegistho, fuga sibi salutē cōparasset. Alii dicunt Arfinoen nutricem cælo patre rapuisse Orestem, eumque seruasse cum esset trium annorum ut inquit Herodorus in Pelopcia. Pherecydes sentit Orestem a Laodamia nutrice subtrahum fuisse furori, crudelitatisque Aegisthi, sed filiū Laodamiæ pro Oreste fuisse ab illo trucidatum. Profugit igitur Orestes ad Strophium principem Phocensium, qui sororem Agamemnonis in matrimonium duxerat, ubi ad duodecim annos commemoratus, cum iam ad robustiorem etatem peruenisset, & paternæ cædis memor, & acceptæ ab Aegistho iniuriæ non oblitus, tanquā nuntius mortis Orestis ad Clytemnestram matrem admittitur: atque Electra conscia, quæ data fuerat in matrimonium cuidam agricolæ, ne possent qui ex illa nascerentur ad regnum aspirare, matrem & Aegisthum eodem ferro obtruncavit in paternæ cædis vltionem. Atque hoc factum fuit in quodam sacello Palladis, quod fuit extra urbem, cum adulteri pro morte Orestis Diis gratias agerent, ut magno periculo liberati, quæ de causâ Ioui liberatori sacrificabant. Nam cum sororis marito, eiusque coniunctis armatis templi aditum Orestes occlusit, ipseque ingressus cum paucis sua manu ambos confodit & trucidauit. Id autem factum est ab Oreste non sine oraculi iussu, ut ait Eurip. in Oreste his carminibus

φοῖβος δ' ἀδελφὸν μὲν τὸ δὲ κατηγορεῖν;
πειθεὶ δὲ πρὸς μητέρα, ἥσ' ἔχει ἀπο
κτεῖναι, ἀπὸς οὗ καὶ τὰς τὰς ἐν Λαίᾳ φέρων;
Quid est opus narrare hæc iniurias:
Matrem hic Oresti suadet illum quæ edidit
Mactare: magnam quo refert infamiam.

Fuerunt tamen qui dixerint Orestem non fuisse per id tempus, apud Strophium, sed dum exularet à patria à regno paterno eiectus. Argis primum positum fuisse, deinde cum magna Arcadum manu Phocensium auxiliis fretum Spartæ regnum occupasse, cui Lacedæmonii haud quaquam inuicti paruerunt, qui Tyndarion nepotem multo digniorem putarunt, cui parerent, quam Nicostратum aut Me-

gäpentem quos Menelaus è quadam serua susceperat. His addiderunt Hermio-
nen Menelai filiam nupsisse Orestii, de qua natus est filius Sifamennus, qui patri
Orestii in regnum successit, ut ait Paula. in Corinthiatis. Narrant Orestii post il-
lam eadem diem dictam fuisse apud Areopagitas, ut sentit Nymphodorus ab
Erynnibus vlticibus scelerum: ut vero Dionysiocles, à Tyndaro parte Cly-
temnestra: ut vero Amorgius Simonides, ab Erigone Aegisthi & Clytemnestra
filia: in quo iudicio cum par esset utrinque suffragiorum numerus inuictus, abso-
lutos fuit. Eo iudicio absolutus Orestes Arcæ Mineruæ aram erexit quam ita co-
gnomento appellauit, quia *ἀπαῖδας* sit precari, quod preces eius audierit. Nam eo
20 insectantibus Erynnibus è patria ad id iudicium compellus fuerat, quo tempo-
re Demophon Athenis regnabat, cum enim nescio quo animi stimulo ob conscien-
tiā commissi facinoris vexaretur, è patria ad Messeniam primum profugit, qui locus
distabat fere septem stadiis à Megalopoli, ad quam urbem ubi peruenisset, mox
Orestia fuit appellata uti scripsit Acelodorus libro secundo de vitibus. Alii di-
cunt Orestem. Thraciæ urbem ab ipso Oreste conditam & appellatam fuisse, quæ
postea vocata fuit Adrianopolis: Atque ibi primum furis coceptus fuit, ut ait in
Arcadicis Pausanias. Alii dicunt Orestem sibi manus alterius digitum hic abro-
sisse impatientem furoris, ubi nigra Furia sibi obuiz primum fuerunt, quæ adeo
30 digito mox sibi albæ visæ sunt, quare ad se ipsum rediit. Quidam apud Traze-
nios diu mansisse tabernaculum vocatum Orestis tradiderunt, quod erat insigne
ædificium apud illos, in quo loco cum parua esset cella ante id tempus, illum con-
sistere Traxenii iusserunt antequam materni sanguinis maculas expiationibus
elueret: quo etiam in loco dum rite expiaretur, solebant cum illo epulari, qui
præerant illis lustrationibus. Mansit postea consuetudo apud Traxenos ut po-
steri illorum præsecutorum in eodem loco statis diebus cænitarent: rursus autem ex
piationibus & laurum adhibitam fuisse, & alia lustrationum genera, & aquam ex
Hippocrene fonte, scripsit Melanthes in libro primo sacrificiorum. Habuerunt
enim ipsi quoque Traxenii Hippocrenen fontem, de quo longe alius est sermo,
arque de Hippocrene fonte Bætorum. Hic in Macedoniam profectus oppidum
condidit, quod vocatum fuit Argos Oresticum, & vniuersa regio Orestias, ut te-
35 statur est Strabo lib. septimo. Narrant Orestem Athenas per id tempus venisse,
quo Lenæa Liberi patris sacrificia celebrabant, quæ scripsit Apollodorus Anthes-
teria fuisse antiquitus appellata, quasi floralia dixerim. Cum igitur inter sacrifi-
cia non admitteretur, utpote cæde matris pollutus, dicitur Paudion hoc excogi-
tasse: cum choam vini, (est autem illud mensuræ nomen apud Athenienses) da-
ri singulis conuiuius iussisset, imperauit singulis ut laum biberent, neq; alii de suo
cuipiam infunderent, ne ex eodem cratere biberet Orestes, è quo initiati essent,
neque ex eorū vino: neq; rursus grauius ferret, quod ipse solus, seorsum ab aliis bi-
beret. Atque inde Chorum solemnitas manasse eo ritu credita est. Neque vero
40 illud ipsum sine oraculi monitu factū fuit, q. scripsit Eurip. in Iphigenia in Tauris.

ἀπὸ τῆς μὲν οὐδὲς ἔχων
ἐκὼν ἐδίδεαδ' ὅς τις τοῦτο μέγιστον
οἶδ' ἔχων αἰδῶ. ἔχοντα μὲν οὐκ ἔχοντα
παρὰ τοῦ οἴκου, ὅστις ἐν ταύτῃ σέβει
Στρυγὶν ἐκτείναντ' ἄπο φθόγγου, ὅπως
δοσὶς γεραιῶν παρὰ τοῖς αὐτοῦ δόξα.
Primumque nullus hospitem
Me cepit, inuisum velut Deis virum.
Qui me colabant, hi mihi hospitalia
Pecunia soli dona, mentium vna in domo.

Silentio præbere cuncta, quo forem
Nec particeps consilij ipse, nec poculi.

Enimvero cum postea oraculum sciscitatus esset Orestes, quo pacto posset ab eo
furore liberati, responsum tulit illud heri non posse, nisi in Tauricam regionē Scy-
tharum profectus Palladis statuam, quam illi eximie colebant, abstulisset in Græ-
ciam, sororemque Iphigeniam recuperaret, & in fluuio ablueretur, qui confunde-
retur cum septem fluminib. Ille diu anceps peruenit in fines Reginorum atq; in
inuento ibi flumine sese abluir. Mox in Siciliam Syracusas traiciens fertur cum ē
Taurica sediret templum ibi erexisse, & simulacrum Dææ cōsecrasse, quā Pæceli-
tim nominarunt, quia illam imaginem intra fascem lignorum occultauerit Ore-
stes, cum esset illam ē Taurica exportaturus. idq; priusquā statuā auferret, vbi pri-
mum in Tauricā accessisset. Eo igitur cū accessisset in vincula a pastorib. cū Pylade
coniectus, (nam Pyladē Strophii Phocensis filiū, cum quo fuit a teneris educatus,
omnium profectiōnū, periculorumq; sociū fidissimum habuit.) ad Thoantē regio-
nis regem deducitur, vt de more eius gentis pro victima illi Dææ mactaret: dein-
de ad Iphigeniā ad templum missi cum statuā per noctē conscensa nauicula om-
nes aufugiunt. Sed antequā inde soluerent Orestes comā lugubrem in Tauris de-
posuit, quem ritū postea detulit in Cataoniā, vt scriptum reliquit Phanodemus
in lib. 7. rerum Atticarū, & Strabo lib. 12. Alii tamen voluerūt Orestem comam
deposuisse antequam ad iudiciū Areopagitarum accessisset. Cum vero rediisset
Athenas, Electrā sororem Pyladē in matrimoniū collocauit, ē qua Pylades postea
Medontem & Strophii filios suscepit, vt scripsit Hellanicus Lesbios in 1. lib. re-
rū Aecolicarum, & Isacius in Lycophronem. quidā præter Iphigeniam & Electrā
sorores illi addiderūt Chrysothemim & Laodiceā, & Ipgianassam. Fuerūt qui nō
procul a Megalopoli Orestem sanitati restitūtū crediderint, in loco quem Acen-
vocalunt & Tonitram, vbi comā totondit. Alii istud ipsum iuxta Gytheum sa-
zum contigisse memorant, quod ociosum vocarunt: super quo vbi sedisset Ore-
stes, fuit ab insania liberatus, vt ait Nymphodorus Syracusius in περὶ τῶν ἰσχυρῶν
nauigatione, & Pausanias in Laconicis. Alii tradiderunt illud iuxta Amanum mon-
tem contigisse, vnde etiam mons ipse nomen acceperit, cum prius Melanthius di-
ceretur, vt ait Plutarchus in libro de fluminibus. Nam vbi profugientes ē Tauris
tempestate delari fuerunt in partem eius regionis, quæ Seleucia dicebatur, & ad
Antiochiam, montemque Melanthium, ibi tandem dicitur Orestes fuisse libera-
tus a furore Erinnyum, vt scripsit in suis historiis Thrax Eumolpus. Alii Palladis
consilio Orestem Argos adiisse, & Erinnyas placasse inquirunt, quare ibi eius insa-
niam placatis Eumenidib. desisse. Cum igitur Athenas rediisset sanitati restitu-
tus, sorore data Pyladæ socio, Neoptolemo Achillis cæso, Hermionē uxorem du-
xit, de qua suscepit Tisamenum: vel, vt scripsit Isacius, ex Erigone Aegisthi filia
uxore ducta Penthilum genuit, habitantq; Arcadiæ urbem Orestiam, vbi a ser-
pente ictus extremum vitæ suæ diem conclusit: cuius sepulchrum fuit apud Thy-
reates, vt scripsit Pausanias in Arcadicis. Huic tanquam Deo postea solennis ritus
apud Trezenios fuit institutus, vt, cum Orestes in cella quadam antequam expia-
retur consistere iuberetur, cum quo epulati sunt qui lustrationi illi præfuerūt: ad
eius rei sempiternam memoriam, illarum posterī statis diebus in eodem loco cœ-
narent. vbi vero defossa fuerunt illa piacula laurum natam postea fuisse memo-
rant. Sequentibus temporibus cum bellum grauisimum inter Tegeates atque
Lacedæmonios exarsisset, multis cladibus affl. his Lacedæmonis responsum
est ab oraculo præsentēs calamitates cessaturas, si ventos & percutientem ac re-
percussum, hominumque perniciem omnem remouētes, ossa Orestis inuenissent.
Lichas igitur Lacedæmonius cum Tegeam peruenisset, erant enim tunc fœderis

R r iure

iure omnia pacata in civi- tati bus, atque fabri ærarij officinam esse ingressi sibi in-
veniri posse ossa Orestis in memoriam ve- nire, quia ventos folles oraculum appel-
laret: percutientem, malleum: percussum, incudem: hominum pernitiem, fer-
rum, quo in prælijs cædendis hominibus vti fuissent. atque sepulta fuisse postea
Orestis ossa memorant iuxta Parcarum sanum in sepulchro Agamemnonis, vbi
iussi sunt Tegeatæ ab oraculo illa sepelire, ut ait Paulanias in Laconicis.

¶ Atque hæc illa sunt, quæ de Oreste ab antiquis memorantur. Quod hæc
ad historicam narrationem referenda sint omnia prope, nemini dubium esse ar-
bitror. at quod ita fuerit Orestes à furijs exagitatus ob patricidium, quod vel ius-
su oraculi commiserat, illud solum nobis est considerandum. Dicunt huic visas
fuisse Furias, quæ ardentes facies assidue illius oculis obijcerent, à quibus semper
terrore horribili afficiebatur, per quas neque diurno neque nocturno tempore
quiescere licebat. hinc animi molestiam, atque adeo hunc mentis furorem, con-
scientiæ stimulos fuisse constat, quibus scelus flagitiorumque sibi conscij ho-
mines exagitantur: cum nihil magis animum assidue torqueat, quam præterito-
rum flagitiorum memoria, quod ita testatur Cicero in Oratione pro Roscio A-
merino: Nolite putare quemadmodum in fabulis sæpenumero videtis, eos,
qui aliquid impie scelerateque commiserint, agitari, & perterreretur Furiarum tæ-
dis ardentibus. sua quemque fraus, & suus error maxime vexat: suum quemque
scelus agitat amentiaque afficit, suæ malæ cogitationes, conscientiaque animi
terrent. Hæ sunt impijs assidue domesticæ quæ Furiæ, quæ noctes diesque po-
nas præteritorum peccatorum à consceleratis hominibus repetunt. Nam
cum nihil magis quam præteritorum scelerum recordatio animum in festet, tum
nihil magis hominum quieti, & tranquillitati confert, quam integritatis opinio,
& nullius fraudis sibi esse cõscium: quod per hanc fabulam antiqui significarunt.
at nunc de Chimæra dicamus.

De Chimæra.

Cap. IIII.

30 Chimæra monstrum illud celeberrimum apud antiquos, Echidnæ ac Typho-
nis filia fuisse dicitur, ut scripsit Hesiodus in Deorum ortu, ubi loquitur
de Echidna in his:

ὦ δὲ χίμαιραν ἔτικτε πτόυσαν ἀμαυμάχeton πῦρ,
δενδύτε μετ' ἄλλω τε ποδὶ κνήδε κραιτέλλω τε.
πῦρ δ' ἦν πρὶς κεφαλῇ· μία μὲν χαροπόιο λέοντος,
ὦ δὲ χίμαιρας: ὦ δ' ἴφιος κρατεροῖο δράκοντος.
ποδὶ δὲ λέων, ἰπιδὲν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα
δενδύει ἀποπνέουσα πύρρος μένος αἰθόμενοιο.
Tum parit indomitas ispirantem ex ore Chimæram
Flammas, ingentem, celerem, fortemque grauemque:
Eiuc tria erant capita: primum fuit acre leonis,
Ast aliud capræ, atque aliud caput inde chelydri.
Prima leo, postrema draco, media inde capella,
Quæ grauius patulis spirabat naribus ignem.

Fabulantur hanc Chimæram Amilodari studio fuisse educatam, ut scripsit Apo-
lodorus lib. 2. Bybliotheçæ. hoc monstrum trium fuisse diversarum formarum,
& è superioribus paruit, & Homerus ita expræsit lib. 7. Iliad.

πρῶτον μὲν δὲ χίμαιραν ἀμαυμάχeton ἐκλευσσε
πτομέην ὦ δ' ἀρεῖω θεῖον γένος, οὐδ' ἀνθρώπων.
ποδὶ δὲ λέων, ἰπιδὲν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα

Deo 89

Δενδρ' αὐτοῦ πρῶτα πρὸς μᾶκρος αὐτοῦ ποταμοῦ.
 Horrendam primum iubet obtruncare Chimæram,
 Cui genus haud mortale fuit de stirpe virorum.
 Prima leo, postrema draco, media inde capella,
 Quæ grauius parulis spirabat naribus ignem.

Cum ignem igitur ex ore & naribus expiraret, fabulati sunt Bellerophontem ad hanc occidendam missum fuisse, qui concessens equum Pegasus alatum natum de Neptuno & Medusa, illam sagittis transiit, ut scripsit Apollodorus libro secundo. quamuis aliter alij sentiant, ut dicitur postea hanc in Lycia habitasse memorant, quo etiam in loco nata est. neque his plura de Chimæra memorie prodita sunt. Nunc veritatem inquiramus. Scriptum fuit a Charystio in historicis commentarijs tres populos a Bellerophonte fuisse victos, quod etiam significatum per triplicem Chimære formam fuisse ait Zozes hysto. 149. chilia. 7. Alcimus in rebus Siculis, & Syracusius Nymphodorus Chimæram Lyciæ montem esse dixerunt, in quo ignis nasceretur. eius in summa parte leones dicti sunt habitasse, in medio erant vberissima & amænissima pascua, ad radices serpentes complures, quæ res locum dedit fabulæ, quod Chimæra monstrum esset ex tribus tam diuersis animalibus compositum, cuius caput & pectus vertex scilicet esset leonis, igneque efflaret ex ore: atque ita venter erat capræ, cauda vero draconis. Hunc locum Bellerophontes Glauci filius cum fecisset habitabilem, dictus est monstrum illud sagittis confecisse. Plutarchus in libro de claris mulieribus Chimæram montem quandam fuisse ait sonitus horrendos & incendia emittere solitum, quibus ager finitimus infestatus nec arbores nec fruges produceret. at Bellerophonte iubente rescindi partem, quæ erat planissima, compositum fuisse, consopitumque sonitum & magnum adhuc i:um regioni remedium. Scriptum fuit a Theopompo libro septimo rerum Philippicarum, Chimæram non sagittis fuisse transactam, sed hasta petitam fuisse, quæ plumbum haberet in summa parte collocatum: quæ partem hastæ cum Bellerophon in os Chimære intrusisset, plumbum igne colliquefactum in ventrem Chimære defluxit, & illi combussit omnia intestina, qua re mortua est. ¶ Scripsit Agatharchides Gnidius libro tertio rerum Asiaticarum Chimæram mulierem fuisse Amisodari, qui imperauit Lyciæ, quæ duos fratres haberet Leonem & Draconem. hi cum Lyciæ loca incursionibus & insidijs opportuna cum magna manu iuuenum occupassent, ad eunt ea loca obtruncabant. ob concordiam igitur fratrum & sororis corpus vnum tria habere illa capita fabulati sunt. Hos Bellerophontes vi superauit, & in seruitutem redegit: quare dictus est plumbum in os intrusisse: quod etiam testatur Isacius in Lycophronem. Nicander Colophonius fluuiorum naturam ac torrentum præcipue per hæc signimenta significari voluit: cum dixerit Chimæram tria habuisse capita, & triplicem corporis formam: primum caput fuit leonis, vltimum draconis, at medium capræ, quoniam ex hybernis imbribus, aquarumque abundantia sunt fluuij quidam, qui dicuntur *χελμαῖοι* per hyemem fluentes scilicet, qui sunt tanquam leones feroces & indomiti, omniaque obuia secum trahunt. cum igitur omnia rapiant & strepitum edentes quasi rugiant, leonum primam partem habere dicti sunt: cum præcipue terram quasi vnguibus effodiant, qua iter sunt habituri. At pars media capra est dicta, quoniam aqua huiusmodi proxima quæque carpit: vltima pars est serpens, quia obliquus & contortus est omnium fluuiorum, tanquam serpentum & viperarum cursus. Hoc monstrum horrificum Bellerophontes Pegaso inuectus, solis calor scilicet interemit, quia cum cessat plurimarum copia per æstatem, tunc exiccantur torrentes. Nam Bellerophon & Pegasus idem sunt re ipsa, vis solis scilicet, quæ varijs nomib. appellatur: neque

R r 2 quid.

quidquam prohibet eundem solem diuersis nominibus pro varijs actionibus appellari. Neque enim fieri potuit naturæ ductu ut tam deforme monstrum alibi nasceretur, ut ait Lucretius libro quinto:

Qui fieri potuit triplici cum corpore ut vna
Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra,
Ore foras acrem flaret de corpore flammam?

Ego sane per hanc fabulam nos ab ira, turpissima omnium monstrorum reuocari crediderim: cum ira, tanquam leones furibundos faciat, quæ ex ebulliente sanguine circa cor excitatur, oculosque rubro colore itaquam flammis perfundit. Huius media pars est capra, insectum plantis animal, quoniam maxime insecta est facultatibus ira, cum nullam neque utilitatis, neque honoris rationem habeat ira, ut autem significarent antiqui omnium vitiorum maxime molestant esse iram, quæ pro viribus ab omnibus deuotanda est, neque huic motui obnoxios esse amplectendos, huic monstro partem extremam draconis attribuerunt. Non minus enim cauendus ac fugiendus est is viro prudenti, qui quod tulerit vis iræ & impetus feratur, quam draconum & crudelissimarum viperarum consuetudo. Sic enim refræandam esse iram antiqui nobis significarunt, aut futurum esse ut nullam hominum nisi nullissimorum amicitiam comparemus. Alij vim rhetoricæ facultatis sub hac fabula contineri arbitrati sunt, qui proœmiorum naturam acrem esse voluerunt, modiceque intumescere: medium orationis carpere, & sublimia sectari propter necessaria sapientiæ studia: at extremam partem se tanquam anguem ad mediū reflecti summam repetendū, virusque habere & acrimoniā, quæ exciter animos auditorū in aduersarios, at de Chimæra satis. nūc de Bellerophonte dicat.

De Bellerophonte:

Cap. III.

Dicitur is Bellerophon, qui Chimæram interemit, patria fuisse Corinthius, & Glauci eius filius, qui natus fuit è Sisypho, ut testatus est Dionysius Corinthius libro secundo de rebus patriis, & Pausanias in Corinthiacis, qui Bellerophon Hipponus antea dicebatur. Hic ubi Bellerum Corinthium, vel, ut maluit Phoenix Colophonius, Deliadem proprium fratrem, vel ut Philemon putauit, Pirenen, ut vero Dorotheus Sidonius, Alcimenen, interemisset, non solum nomen, sed patriam etiam mutauit. Argos igitur profugus adiens a Præto perhumaniter expiatur, & in hospitium capitur. Deinde paucis interiectis diebus Antea, vel, ut alij maluerunt, Schenobœæ Præti vxor incredibili amore Bellerophontis capitur: quem cum nullis blanditijs posset ad adulterium allicere, apud Prætum tentatæ pudicitiae accusauit. At Prætus hunc ipse quidem iure antiquæ consuetudinis interficere noluit: quoniam fuit antiquorum consuetudo ut neminem occiderent, quicum edissent, nisi istud accidisset inconsulto: sed ad Iobatem generum suum in Lyciam misit occidendū, literasque dedit obsignatas, in quibus criminatio continebatur. Subiit eandem fortunam Hippolytus propter amores nouercae, & Peleus propter Cretheim Hippolyti filiam, qui tamen ambo post calamitates ini quæ acceptas Deorum misericordia pristina incolumitati sunt restituti. Hippolytus, notius est quàm indigeat explicatione, fuisse in vitam ab inferis reuocatum, sic enim plerique fabulati sunt. Peleus ob amores Cretheis vxoris Acasti, quia noluisse illi ad turpitudinem parere, accusatus apud Acastum tentatæ pudicitiae in deserta Pelei montis deductus est, atque arbori nudus alligatus ut a feris syluestribus voraretur. dicunt Deos innocentiae miseros Vulcanum ad Peleum soluedum misisse, atque enseni illi insuper donasse quo feras irruentes posset trucidare. sic igitur solutus iuit in Thessalam, Acastum quæ ipsum & vnuerfam Iolcum debellauit ut inquit Hellanicus Lesbicus in rebus Thessalicis.

Cum

Cum vero sollemnitas quædam per illud tempus in Lycia celebraretur, fuit ab Iobate per nouem dies admissus in conuiuium, ac decimo tandem die Iobates literas a Iocero aperuit. enimvero cum illam consuetudinem Iobates etiam seruaret, hunc quidem ipse interficere noluit, sed imperauit ut Chimæra, & Soly-mos, & Amazonas occideret, quæ omnia testatur esse his versibus. Hom. lib. 3 Iliad.

πρὸ δὲ γυνὴ πρῶτον ἐπεμύνατο δὲ ἄντηα
κρυπὰ δὲ φιλότῃ μιγείμεναι. ἀλλὰ τὸν αὖτι
πρῶτον ἀγασσάμενοντα δαΐφρονα βέλτερον τῶν.
ἢ δὲ Λυσσαμένη. πρῶτον βασιλεῖα πρῶτον δα.
τιθναίης ὡς πρῶτον, ἢ κακταία βέλτερον τῶν,
ὅς μ' ἐβλεπὼν φιλότῃ μιγείμεναι οὐκ ἐθέλουσιν.
ὡς φάτο τὸν δ' αἰακτὰ γὰρ λῆβεν, αἶον ἀκούσθαι.
κτεῖναι μὲν ἀλλήλους σεβάζετο γὰρ τό γε θυμῷ.
πρῶτον δὲ μὴν λυκίῳ, τὸν δὲ ὅς ἐσθ' ἡμῶντα λυγρὰ,
γὰρ λῆβεν ἐν πύλῃ πρυμνὸν θυμὸν φέροντα.
δαΐφρον' ἢ γὰρ ἐπὶ πρῶτον, ὅς μ' ἐβλεπὼν.
αὐτὰρ ὁ, βῆ λυκίῳ δὲ πρῶτον αἰμύμονι πομπῇ.
ἀλλ', ὅτε δὲ λυκίῳ ἵεν, ἐάνθ' ὅτε φέροντα,
πρῶτον τὸν μὴν ἀνὰ λυκίῳ εὐρεῖν.
ἢ μὲν ἀνὰ λυκίῳ, καὶ ἢ μὲν ἀνὰ λυκίῳ.
ἀλλ' ὅτε δὲ δὲ κατὰ τὸν ποδὸς ἀκτύλῳ ἢ ὡς
καὶ τὸν μὴν φέροντα, καὶ ἢ τὸν σήματ' ἰδέσθαι,
ὅτι καὶ αἰ γὰρ βοῶ παρὰ πρῶτον φέροντα.
Occiditque vxor Proeti mox carpitur igni,
Clam petit amplexum illius: sed pectora casta
Flectere non potuit prudentis Bellerophontis:
Hinc tulit ad Regem mendacia callida Proetum.
Prote precor pereas, nicædes Bellerophontem:
Qui vini ferre mihi, & lectum turpare iugalem
Tentaui. Regem audire mouere querelæ.
Cædem deuitat tamen hanc, mens horret ab illa:
In Lyciam ad generum mittens sed tristia scripta
Huic arcana dedit, luit ut pro crimine pœnas.
Tempore quo Lyciam petit sed forte Deorum
Festa celebrabant Lycii solennia. Rex hunc
Ut primum Lyciam petiit, Xanthumque fluentum,
Excipit hospitio peregrinum uite diebus
Ille nouem, totidemque boues macrauit ad aras:
Aurora ut decimo confperit lumine terras,
Quid peteret rogat hunc, soceri tum scripta resignat.

Deinde sequuntur Iobates iussa, qui ad prædicta pericula Bellerophontem imperauit. Erat enim adeo terribilis chimæra, quæ flammam euomebat, ut proxima quæque combureret, ac igni deuastaret, & pecora interficeret. At vero Dei cognita illius innocentia, eius miseri Pegasi alatum equum, natum e Neptuneo & Medusa, vel, ut alii maluerunt, e sanguine Medusæ, dum eius caput a Perseo caderetur, illi dederunt, quem equum ubi Bargyllus comes vellet capere calce iussus interit, atque Bargyllus Cariz oppido nomen imposuit. dicunt Minctum Chalinitiden siue frænatricem cognomento maxime omnium Deorum opem innocentis Bellerophontis tulisse, quippe quæ prius domitum & fæno assuetum Pegasum illi tradiderit. Eo equo vectus Bellerophon primum

Chimæram occidit, deinde Solyinos & Amazonas debellauit. Hunc ab illis rebus
 geſtis redeuntem & exultantem multi è Lycijs in inſidijs collocati repente ado-
 riuunt, quibus omnibus proſtigatis cum Bellerophon incolumis ad Iobatem re-
 uertit, eius virtutem & fortitudinem admiratus Iobates Philonoe filium in
 matrimonium illi dedit, cumque generum ſibi aſciuit, è qua Bellerophon Iſan-
 drum, & I. adamiã, & Hippolochum ſuſcepit, quamuis alij è diuerſis mulieri-
 bus hos ſuſceptos voluerunt: His rebus cognitis cum innocentia Bellerophontis
 poſtea omnibus pauiſſet, illam infamiam non ferens Præti vxor ſumpta cicuta ſi-
 bi mortem conſciuit. At Iobates poſtea decedens ſucceſſorem etiam regni Belle-
 17 rophonem inſtituit. Sed Bellerophon, quale eſt ingenium plerique mortalium,
 tanta rerum geſtarum felicitate nimium elatus in cœlum quoque aſcendere ſu-
 per equo Pegaso voluit, quam arrogantiã Iupiter omnis temeritatis grauiffimus
 vindex deprimendam eſſe ratus, cœſtrum illi equo immiſit, quare Bellerophon præ-
 ceptis in terram deturbatur. Cum in Aleiam Ciliciæ planitiem iſ cecidiſſet, cæcus
 que factus fuiſſet, tamdiu errauit per illam planitiem, quãdiu vixit, donec inedia
 denique fuit abſumptus ac victus penuria, cum nullam neque domum, neque ho-
 minem reperitſet, at Pegasus nunc ſublimis, nunc depreſſus per aera volans in cœ-
 lum denique redijt in Iouis præſepe, quæ ſtellæ ſunt ita vocatæ, quod cum vidit-
 ſet Aurora hunc impetrauit à Ioue, vt ab eo vecta quotidianum curſum confece-
 20 ret. Sed de fabuloſis hæcenus. ¶ Hanc fabulam alij ad hiftoriam, alij ad phyſicã,
 alij ad ethicam explicationem traduxerunt. Quæ ad hiftoriam ſpectant, ea per ſe
 patent, niſi quod Pegasus nauis fuerit ita dicta. *ἡ τοῦ πηγῦδος*, à compingendo
 ſcilicet. Fuerunt qui Bellerophontem nihil aliud eſſe putauerint, quàm humo-
 rem motu ſolis eleuatum: quoniam aere vi ſolis agitato pars grauior ſublata pau-
 lopost rursus deorſum demittitur, atq; cogitur, quæ cum ſeratur deorſum & coa-
 guletur, Pegasus dicta fuit. Cum vero pars ſubtilior ad regionem ignis ſeratur, ſic
 illa pars craſſior dicta fuit à Ioue deorſum detrufa fuiſſe: atq; cū Pegaso ex aqua
 ob motum cœli diurnum ſublato Aurora oriatur, dies dictus eſt, vt ſenſui magis
 patet, at non Bellerophon, à Pegaso equo portari. Alij generationem elementorū
 cum alia ſurſum, alia deorſum ſerantur, vt leuia ſunt aut graua, per hæc ſignifica-
 30 ri maluerunt. Alij vitæ humanæ rationem prope omnem ſub hæc fabula conti-
 neri tradiderunt: nam neque aduerſis rebus nimis triſtari, neque proſperis &
 felicibus nimis gloriari aut extolli conuenit, quoniam horum omnium denique
 moderatorum Deum eſſe experimur. Is enim pro ſua ſingulari clementia & cala-
 mitatibus inique circumuentos adiuuat, quod accidit, dum calamitoſus eſſet, Bel-
 lerophonti, & nimis elatos animos deprimat, quare præceps idem poſtea dicitur
 de cœlo detrufus. Alij mallunt Chimæram fuiſſe Lyciorum ducem rei bellicæ
 peritiſſimum, ſed immani crudelitate, qui cum piraticam exerceret, vehereturq;
 in naui, cuius prora leonem, puppis draconem haberet, in medio capra eſſet depic-
 ta, quem inſecutus Bellerophon cum citiſſima ac expediſſima naui longa Pe-
 40 gaſo vocata interemit, quare datus eſt locus fabulæ vt ait Plut. in clariſ mulieri-
 bus. at Lucianus in aſtrologia ſenſit animum Bellerophontis ad ſublimium re-
 rum ſpeculationem elatum equum fuiſſe creditum alatum, atque ita rem fabulis
 inuolutã. Alij ad aſtronomicas rationes hæc ipſa, quæ de phyſicis dicta ſunt, tranſ-
 tulerunt, eaque fieri ſequuntur pro viribus aſtrorum, quas cum prior Bellerophon
 deprehendiſſet, dictus eſt in cœlum aſcendiſſe. Alij dixerunt Bellerophontem à
 Pegaso alato vectum chimæram interemiſſe, quia iſ celerem prior inuenit & fræn-
 uum, vt ait Iſindari interpres: ſicuti bigarū inuentor fuit Caſtor, quadrigas Erich-
 thonius Athenienſis inuenit. Dictus eſt iſ equus alatus, vt voluerunt quidam na-
 uigium, cum ille prior omnium inuenerit nauigare claſſe, atque ordinem claſſis
 inſtruen-

instruendæ, cum vela & remi alæ sint nauigiorum. Hic igitur nauali prælio Soly-
mis populis bellicosus superatis, quos leonibus similes dixerunt poetæ, Amazoni-
bus arma intulit, quas per loca difficilia & montosa peragantes captas vocarūt.
Insidias porro quas Iobates è lectissimis iuuenib. illi parauerat redeunti, caudana
serpentis vocarunt. At de Bellerophonte satis, nunc de Rhea dicamus.

De Rhea.

Cap. V.

Rheam scripsit Hesiodus in Theogonia Terræ & Cæli fuisse filiam, cum ita
de filijs Terræ loquitur:

οὐρανὸν ἐκπαῖδα τὰν ἀκασαν βιβυδιών.

κρίοντε, κρίοντε, ὑπερίνατο λαττόντε.

δείαντε, δείαντε, δέμιοντε, μνημεσύνοντε.

Oceanum peperit Cælo coniuncta profundum,

Cæumque, Creumque, Hyperionaque, Iapetumque,

Thiamque, Rheamque, Themimque, Mnemosynenque.

At Orpheus in hymnis Rheam primam omnium à Deo factam fuisse inquit quæ
Protogonum appellat, cum ita inquit:

πύττα ῥέα, δύγατερ πολυμόρφου πρωτογόνοιο.

O Rhea Protogni genitoris filia summi.

Quæ cum fuisset postea Saturni vxor credita, ita de illa scripsit idem Orpheus:

πάντιμ' ἀγλαόμορφε, χρόνου συλλεκτήρι μάχαιρα.

Saturni felix coniux, cui splendida forma est.

Ex hac idem poeta terram, & mare, & cælum, & ventos genitos fuisse tradidit,
quæ Deorum & hominum parens appellata est, vt patet in his carminibus eiusdem
Orphei:

μήτηρ μέντε θεῶν, ἡ δὲ θεῶν ἀνδράπων

ἐκ σοῦ γὰρ καὶ γαῖα, καὶ οὐρανὸς ἐνρὺς ὑπερθεῖν,

καὶ πόντος, πιδάκτε, φιλοδρόμε, αἰρόμορφε.

Mater Diuorum pariter, materque virorum.

Ex te terra parens frugum, cælumque profundum,

Et mare cum ventis, veloci percita cursu.

Hanc ipsam Iouis fuisse matrem testatur Callimachus ita in hymno in Iouem:

ἐν δὲ σε παρρησίῃ ῥεῖν τέλει, ἥχι μάλιστα

ἔσκεν ὄρος δάμοισι περισσεπές.

Nam te in Parthalia peperit Rhea, sunt vbi colles

Arboribus tecti frondosis.

Fabulati sunt hanc Deorum matrem à quatuor leonibus in curtu vehi solitam,
& corona turrata coronari, cuius manib. lœptum addiderunt, & sacerdotes tym-
pana æraque pulsabant, & Corybautes armati circumstabant incedentem, cir-
ca quam erant feræ permultæ, quarum mater credita est, vt inquit Lucretius li-
bro tertio:

Quare magna Deum mater, materque ferarum,

Et nostri genitrix hæc dicta est corporis vna.

Hanc veteres Graium docti cecinere poetæ

Sedibus in curru bijugos agitare leones.

Hanc Deam primam fuisse crediderunt, quæ vrbes condiderit, & turres ad de-
fensionem excogitarit, quare ita scripsit Virgilius libro decimo:

Alma parens Idæa Deum, cui Didyma cordi

Turrigenæque vrbes, bijugique ad fixa leones.

Rr 4 Tympe-

Tympanum illi praeterea tribuerunt, quod pulsabatur in sacris, & a castratis sacerdotibus colebatur cum magno tibiae corniciniisque strepitu. Illud autem factum fuit ob Atyos memoriam Phrygij pueri, qui cum a Rhea amaretur, neque tamen eius desiderio vellet satisfacere, perpetuam virginitatem se seruaturum pollicitus est. At cum eam non seruasset, a Rhea in furorem percitus se ipsum cui raurit, atque sacerdotem illi Deae, cui fidem violauerat, dicauit. Alij dicunt Atyum fuisse eius Deae sacerdotem ab illa Dea sacrificijs praefectum illa lege ut perpetuam castitatem seruaret. sed postea promissi parum memor Sagaritidem nympham compressit, e qua Lydum, qui Lydiae nomen dicitur, & Tyrrhenum a quo vocata est Tyrrhenia, suscepit, ut ait Dorotheus Corinthius in historijs. at Dea irata furorem immisit Atyi, qui sibi testes exequit, violentas etiam manus iugulo illaturus, nisi Dea miserta in pinum arborem sibi consecratam conuertisset. alij tamen ex Hercule & Iole Tyrrhenum & Atyum praedictum esse natos maluerunt, ut scripsit Sotratius in secundo introductionis historiae fabulosa, quare non mirum est si propter antiquitatem suscepti argumenti vel ego quoque ipse a me dissentio, cum variorum scriptorum opiniones in varijs locis sim secutus. Inde vero manifestum est ea consuetudo, ut a Gallis vocatis sacerdotibus muliebri habitu indutis Rhea coleretur, ut testatur Lucianus in Dea Syria: quam idcirco quoddam vterentur tympanis in eius sacris, ita de illa scripsit Orpheus in hymnis:

20 *Τυμπανοδουπη, φιλοισρημονίς, χαλκήκρυτα. κοῦρη*
Tympana quam mulcent, et innuuntque aris acuti.

Sic & Ouidius libro primo de Ponto:

Ante Deum matrem cornu tибicen adunco

Cum canit: exiguae quis stipis ara neget?

Huic Deae pinus arbor sacra fuit, quod in eam arborem denique Atyum ab illa amatum, mutatum fuisse credunt, ut testatur Ouidius libro decimo Metamorpho. in his:

Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus,
Grata Deum matri. siquidem Cybeleius Aty
Exiit hac hominem, truncoque induruit illo.

30. At enim pinu postea coronatis sacerdotibus sacrificare mos fuit per aliquod tempus. alij fabulati sunt Iouem per somnum in terram semen profudisse, ex quo terra conceptu Genium humana figura sed ambiguo sexu prodijisse in lucem Agdistem appellatum, cui Dij virilem partem execuerunt, e qua deiecta nata est amygdalus, cuius fructus decerpens Sagarij fluminis filia in sinu abdidit, at illis euanescentibus puella grauida facta mox enixa est puerum, qui cum depositus fuisset in sylua, & a capra educatus forma creuit multo humana praestantior. eius amore miro captus est Agdistis cum adoleuisset, qui cum Pehunnis regis filiam esset ducturus a superneniente Agdiste tantus furor immissus, est ut non Attes solum, sed etiam locer sibi pudenda praeciderint, quare Rhea ob formam illum sibi sacerdotem gallum asciuit, ut ait Pausanias in rebus Athyrorum. Huius Deae famuli & Curetes & Corybantes vocati sunt: nam cum insaniam, ac belluinam quadam rabiem inirentur, vocati sunt Corybantes atque capitis insanorum mor e. Hi dicti sunt etiam Galli, a Gallo fluuio Phrygiae, cuius hausta aqua vertebantur in furorem, atque testa se castrabant. Quamuis alij ita vocatos censuerint, quia daemones essent, qui furorem immitterent. Fiebant autem huius Deae sacrificia die nono lunae ut innuit Nicander in Alexipharm. cum magna uociferatione:

*ἢ ἄτε κεροφόρος ζάχρος βοῶντο δὲ ρείν
εἰνὰ δὲ λεοφόροις ἐν γέμπτουσα καλεῖσθαι,
μὰν ῥὲν ἐπὶ μὲν αἶα γλῶσση θρόνῳ, εἰ δὲ, στέονα π.*

Idem

Ἰδάντ' ἱερὰ καὶ δὲ τ' εἰσαΐσαν ὕλας γυμνῶν.
 Vtique Rheæ matris olim diuina sacerdos
 Ipsa vijs lunæ iam nona luce propinquat,
 Clamoreque altum tollit: per deua cuncti
 Diffugiunt, postquam ceperunt auribus ipsos
 Ideæ matris horrendos sorte vlulatus.

Quo tempore cum Deæ imagine aſino impoſita ſacerdotes obire vicos mendicantes conſueuerunt cum tympano illi Deæ ſacrato, quo metu ac reuerentia Deæ quali præſentia vel a nolentib. extorquerent victui neceſſaria, cum imaginem ſeu in famis voces, ac ſitis, vt patet in iâ'bis fabuloſis Gabrię, qui ita ſcripſit per iocū: 19

Γάλλοις ἀγύρταις εἰς τὸ κοινὸν ἐπαράθῃ
 οἷος τ. ε. οὐκ εὐμαρὶς ἀλλὰ δυσδαίμων.
 ὅστις φέρῃ πτωχοῖσι καὶ πανούργοις
 Πενήσι δάκρυς, δίδασκε, καὶ κακῆς τέχνης.
 οὐ τοὶ δὲ κύκλω πάσαν ἐξ ἔθους κώμην
 περιτόντες ἐλθόν· τίς γὰρ ἀγροίκων
 οὐκ οἶδεν ἄθῃν λευκόν αἶμα παρὰ θῆτι;
 τίς οὐκ ἀπαρχὰς δαπνίων τε καὶ σίτων;
 Ἀγνοῶ φέρον δίδωσι τυμπάνῳ ῥέινε;
 Communis emprus est afellus a gallis
 Præſtigiatoribus miſer, parum felix.
 Scutum vt ſerat famis ſitisque mendicis
 His, & dolofis, artis & malæ vala.
 Villas vagantes quaſlibet velut moſeſt
 Dixere: ruſticus quis eſt lateat læſus
 Quem pulcher Attis, atque vt eſt is exciſus
 Quis tritici, leguminumque non Rheæ
 Det tympano puro, primitias præbens?

Fuit enim antiquorum conſuetudo ſacerdotum multorum vñ per vicos vagarentur, ac victum in honorem quorundam Deorum colligerent a Cleobulo Lindio 30
 primum inſtituta cum victus è templo non ſuppeteret, qualis fuit moſ etiam Coniſtarum vocatorum ſacerdotum, de quo ita mentionem fecit Phœnix Colophonius poeta Iambicus in his:

ἑδλοὶ κορώνη χεῖρα πρὸς δότα κριτῶν
 τῇ παιδί τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡλέχας πυρῶν,
 ἢ ἄρτον· ἢ ἡμαθον, ἢ ὅτι τις χεῖρ
 δ' οὐ γὰρ αἰ τῶν ἑκάστος τις ἐν χερσὶν ἔχει
 κορώνη, καὶ ἀλλὰ λυγέται χάδρον.
 φιλεῖ γὰρ αὐτὴ πᾶν γυμνασία δαίνυδαι.
 ὅ γυνὴ ἀλὰς δούε, ἀδύκηνον δώσει.
 ὡ παῖ κορώνη κλεινὴ πλουτοῦ ἡκουσε
 καὶ τῇ κορώνῃ τὰ ρέειν φέρε σὺ κα.
 θεοὶ γέροντο μεταπειμήτος ἢ κέρη,
 καὶ ἀγνοῶν ἀνδρα καὶ ὀνομασθὲν ἐξέυροι.
 καὶ τῷ γέροντι παρὰ κορώνῃ εἰς χεῖρας.
 καὶ μνηστὴ κορώνῃ εἰς τὰ γούνα κατθεῖν
 βάλλος ἡέθειν γυναικα τοῖς καστυγῆτοισ
 Ἐγὼ δ' ὅκου πῶδες φέρουσιν ὀφθαλμοῖς
 Ἀμύσμαι μούσαισι πρὸς θύρας ἔδαν,
 καὶ δάγτι καὶ μὴ δόγτι πλεῖστα τὸν γὰρ.

In quibusiambis patet quod vagantes illi sacerdotes fugebant Deam hisce muneribus vesci, quæ suis sacerdotibus offerebantur: cum ipsi præterea pro salute & in columinitate illorum precarentur, à quibus munera ipsi Deæ fuissent oblata. atque non solum triticum vel hordeum, vel cæteras huiusmodi fruges colligebant, sed quodcumque illis commodum humanæ vitæ offerebatur, quorum carminum hæc est sententia:

20 Boni Coronæ tradite hordei manum,
Vel tritici puellæ Apollinis sacri.
Panemue, seu merum, quod aut cuius placeat.
Date o boni quod quilibet manu tenet
Vestrum Coronæ. nam salem & chondrum capite.
Libenter illa prorsus hisce vescitur.
Ceram dabit rursus salem qui nunc dedit.
Puer Coronam clare Plutus audiat.
Ficus Coronæ virgo multas attulit.
Dei sit illa mox petenda ab omnibus,
Et splendidum inueniat virum atque diuitem.
Mox filium patri seni det in manus,
Matris puella ludat inter & genua.
30 Simul sororemque educet cum fratribus.
Ego pedes quo conferunt me & lumina
Cedo, atque Musis ad fores idem cano
Non dantibus, vel plura dantibus simul.

Vocabantur autem Matragyræ sacerdotes illi, qui in honorem Matris deum cōsimiliter pecuniam in templis colligebant, vel ad singulas domos accedentes quod innuit Ovid. in primo lib. de Ponto:

Et quis ita est audax, ut limine cogat abire
Iactantem Pharia rionula sistræ manu?

30 Significat vel nomen ipsum quod in honorem matris deum colligebat, cū *Μητρί* matrem, & *γύρως* præstigiatores ac mendicū significet, quare inquit Lucianus in Aesculapio & Hercule: *οὗ δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἡ γύρως*. Tu autem herbarius se & medicus. fecit mentionem de hoc nomine Arist. etiam in tertio libro Rhetoricorum, qui locus cum ante nostram ætatem legeretur depravatus, Petri Victorii patricii Florentini ac viri clarissimi ingenio est integritati restitutus, ut mihi, cum essem Florentiæ, multis rationibus probarunt viri quidam eximie integritatis & eruditionis, atque in primis Vincentius Borghinus, vir omnium quos vnquam cognoui, multiplici rerum cognitione præstantissimus. horum grauium testimonio auctoritate commotus non potui non summo opere improbare M. Antonii cuiusdam Maioragii nescio impudentiam ne appellem, an exquisitam ambitionem; qui omni explicatione prope aristotelicæ artis ipsius Victorij scriptis accepta, ut ex iisdem viris illustribus cognoui, ex hac emendatione elatus, mox alibi in Victorium ipsum non semel insultauit, & per huius loci correctionem viros omnes clarissimos suæ ætatis insectatus est: atque in primis Hermolaum Barbarū virum præstantissimum. Quasi vero maior gloria è maledictis in alios, quàm è bonitate splendoreque explicationum possit comparari. Habebat Maioragius ante oculos Primi Comitis affinis sui modestiam & integritatem ad imitandum, qui Primus non solum est ob singularem eruditionem non obscurum Mediolani ornamentum, sed etiam ob bonitatem, & animi moderationem. cæterum quod in templis etiam pecunias colligeret in honorem eiusdem matris Deorum, facile patet ex his carminibus Ovidij:

Ante

Ange Deum matrem cornu tibicen adunco

Cum canit, exigua quis stipis ara neget?

Hæc eadem Dea vocata fuit variis nominib. nam & Proserpina, & Isis, & Cybele, & Idæa, & Berecynthia, & Tellus, & Rheæ, & Vesta, & Pandora, & Phrygia, Pylena, & Dindymena, & Pensinuntia à locis aliquando vel à causis vocata est. Fertur Rheæ ubi Iouem in vtero gestaret, atque Saturni deuitaret prædictam crudelitatem, ad montem Thaumathum Arcadiæ peruenisse, qui mons fuit ab Hoplodamo, aliisque illius sociis gigantibus in auxiliū accitus, si forte Saturnus illi vim inferre parauisset. Hic autem mons nō procul distabat à Moloſso flumine. Fama est Rheam in parte quadam Lycæi peperisse, atque in hoc mōte deceprum fuisse Saturnum cum lapidem pro filio accepisset, cuius in iugo spelunca fuit quedā, in quam ingredj vitis religio prohibebat, cum solis foeminis initiatoris sacris intro ire fas esset. Testatur Lucianus in Nigrino satis fuisse Phrygiæ tibi sonum ad incitandos ad sacrificia Rheæ sacerdotes, cum illo audito statim in furorem verti soliti essent. Neque vero pinus solum sacra fuit Deorum matri, vt diximus, sed etiam quercus, vt testatus est Apollodorus lib. 3. de Diis. Et vitis, vt sensit Euphronion, quando quidem eius etiam effigiem è vite facere solebant. Atque Titia & Cylleno prius Mileſii sacrificare consueuerunt, deinde Deorum matri, cuius Deæ ara frondibus quernis ornabatur, vt testatur Apollon. lib. 1. Argon. in his:

Βομόνδ' αὐτὴν ἱεράδ' αὖ παρηνήτορ, ἀμφὶ δὲ φύλλοις

ἐν Λαμνοῖσι δρυῖν ἱεραὶ δυνάτοισι ἐμὲ λόντο

μυτῆρα δ' ἰδὲ νύκτωρ πολυπότνια πύλαι ἔχουσιν.

ἐν αὐτῇ φρυγίῃ τυτῆν β' ἀμα κληθόντα.

οἱ μὲν οὖν πολλὸν μοιρηγέται, ἡ δὲ παρὰ τοῖς

μυτῆρος ἰδαίης κληθῆσθαι, ὅασι ἑασι

δάκτυλοι ἰδαίῳι χρηταίης, οὗς ποταμὸς ἡμῶν

ἀγγιχάδι δ' αὐτῶν ἀρὰ σπῆος ἀμφοτέρησι

δ' ἑξ ἀμφοτέρων οἰαζέσθαι ὁρίεσθαι.

Accumulant aræ lapides, quam frondibus ornant

Quernis, & sacris onerantes lancibus aram

Dindymeam matrem placida mox voce vocarunt,

Incola quæ Phrygiæ est: Cyllenumque, Titiamque

Qui soli satis vrbes, qui regna gubernant:

Matris & Idææ comites dicuntur: & idem

Dactyli Idæi Cretes. quos Nympha creauit

Anchiale terram stringens Oeaxidis agri

Ambabus manibus Dictæo proxima colli.

Fuit autem Titias Heros indigena Cretensium, vt sensit Callistratus libro secundo Heracleæ: quem fabulati sunt Iouis fuisse filium, cum tamen Callimachus in Hecale illum maiorem natu Cimmerii Mariandyni filiorum tradiderit, ob huius felicitatem cum genus illa maxime res suas auxisset, illum postea Heroem factis urbium præfectum existimari lege sanxerunt, vt inquit Theophanes, & Promachidas in iis quæ scripsit de Heraclea. ἀπεθεωρήθη γὰρ ὁ Τίτιος ὑπὸ μαριανδύνων, δι' ὃν μάλιστα τὸ ἔθνος ἐκείνον ἡνέχθη αἰτῆ καὶ προήκται πρὸς εὐδαιμονίαν. inter Deos relatus est Titias à Mariandynis, quoniam per illum gens illa maxime aucta est, & ad felicitatem est perducta, atque de Rheæ tot dicta sunt.

¶ Nunc sententiam antiquorum ex his eliciamus. Dictum autem fuit modo phycas rationes naturæ & elementorum, modo vitæ recte gubernandæ præcepta sub his fabulis fuisse ab antiquis implicata. sic enim ea quæ dicuntur de Rheæ, pertinent ad elementorum naturam, Quod autem Rheæ terra sit, vel vis

terræ

terrae quae ad generationem rerum pertransit, facile patet ex eius parentibus, & ex illis, quae ita scribuntur ab Apollonio libro 1. Argonaut.

ἰὺν δὲ αἶε!

ῥομβοὶ καὶ τυμπανὰ περὶ φρυγίας ἰλάσσονται.
ἡ δὲ πρὸς ἐπὶ οὐρανῷ ὄφρα διὸς θυγαῖς
ἀνταῖν δαίμων τὰ δ' ἑοικότες σήματ' ἔχοντο.
Διὸς ῥα μὲν καὶ ῥόνχον ἀπὸ τοῦ ἀμφοῖ δὲ ὀρθῶς
αὐτομάτῃ φῦς γαῖα τρεῖνσι ἀνδράσιν.
Διὸς δ' εἰλυούσῃ κατὰ ξυλόχους λιπόντις
οὐρῇσιν σάροντες ἐπὶ ἡλυσόν.

Tympana cum rhombis ad sunt, placatur ut olim.
A Phrygius mater Diuum Rheia cum sibi sacra
Præmissis fieri haud dubijs vult obuia signis.
Arboribus fructus nascuntur: lumina horum
Sub pedibus diuæ effundit mox Dædala tellus.
Iamque ferae in syluis linquentes pignora, caudas
Motantes Diuam mulcent.

Erat enim rhombus rota quædam parua, quam vertentes manu loris pondera feri aut aris habentibus diuerberabant, ut scripsit Bacchylides, quod fieri consuevisse inquit nequod verbum aut vox molesta inter illa sacra audiretur: ego autem illud fieri magis crediderim, quia terram ventis & imbribus undique pulsari significarent. enimvero quare terra sit Rheia, & cur in cutru vehi fingeretur, & cur curritam gestaret coronam, cur ve haberet Gallos sacerdotes ita patefecit Lucretius lib. 2.

Hanc vteres Graium docti cecinere poetæ
Sedibus in cutru diungos agitare leones
Aeris in spatio magnam pendere docentes
Tellurem, neque posse in terra sistere terram.
Adiungere feras: quod quamvis effera proles,
Officiis debet molliri victa parentum.
Moralique caput summi cinxere corona,
Eximius munita locis quod sustinet vrbes.
Quo nunc insigni per magnas didita terras
Horrefice fertur diuinæ matris imago.
Hanc variae gentes antiquo more sacrorum
Idæam vocitant matrem, Phrygiasque cateruas
Dant comites, quia primum ex illis sinibus edunt
Per terrarum orbem fruges cepisse creari.
Gallos, attribunt, quia numen qui violant
Matris, & ingrati genitoribus inuenti sunt,
Significare volunt indignos esse putandos
Vivam progeniem quod in oras luminis edant.
Tympana tanta sonant palmis & cymbala circum
Concava: raucifonoque imitantur cornua cantu.
Et Phrygio stimulat numero caua tibia mentes.
Telaque præportant violenti signa furoris,
Ingratos animos atque impia pectora vulgi
Contertere metu quæ possint numine diuæ.

Hæc Dea vxor Saturni credita est, quoniam mutationibus elementorum tempus adest necessario. Inde vero effectum est ut marinorum omnium, & celestium ac terrestrium Deorum pater Saturnus, ac Rheia mater crediti sint, cum Dii ipsi vires

vires sint elementorum, ut dictum fuit quæ cum tempore agunt. Nam terram omnium corporum naturalium vinculum & fundamentum antiqui fuisse crediderunt, circa quam frequentiores fierent mutationes ad procreandum. atq; hæc non sine tempore patre. Hæc cum basim elementorum & vinculum esse animadverterent, postea accidit Deos ac Deorum vires cognosci, rerumque singularum actiones ab hominibus coli: cum omnia ab vno Deo proficisci minime adhuc intelligerent. Ex hac enim omnia pullulasse ita inquit libro 1. Apollonius:

ἐκ γὰρ τῆς αἰθέρος. θάλασσαν τε, καὶ οὐρανὸν γένετον
πᾶσα πεπεσπυται, νοθεύει δὲ οὐδὲν ἄλλο

Ex hac sunt venti, tellus, atque æquora nata

Ventosa, & vasti flammantia sidera mundi.

At vero multo sapientior Orpheus hanc Protogoni, siue solius Deisummi filiam nominavit, cum omnia elementa, omnisque mundi machina a Deo rerum omnium opifice profecta sit. Sed quid opus pluribus? Hanc ipsam Deam terram fuisse aperte declarant illa carmina Demetrii Byzantii, quæ sunt in primo libro suorum poematum hac pacto:

Ῥέα θεῶν βασίλισσα, καὶ ἀπάντων γενέτειρα,
Ἄρδου καὶ καρπῶν χείρουσα, φιλόκρητα δ' αἶμα

Πυργῶν ἀρχὴ· ποταμῶν ἑδρὰ ἀσφαλὲς αἰε-

τὴν περὶ γ' ἱσχυμέναν ὑπὸ οὐρανῶς ὕμνῃ.

Πάντες οὖν, ἀγγέλων, ἀμβλύνει, διατιθῆναι

τιμὴν περὶ μὲν ὕμνους σκαίρουσι, καὶ ἄγρια πάντα

Θυρίδα παρρησιάζεται.

Rhea Deum regina, virum prædulcis alumna,

Fructibus & gaudens, streptu latissime dæmon.

Fontibus alma parens, fluvij æternaque sedes,

Quam circum assidue celum conuoluitur altum:

Omnia fers, mulces, producis, & omnia nutris.

Te circum est semper rapidarum turba ferarum,

Blanditurque suæ placide mulcedine caudæ.

Hanc eandem Deam fuisse aliquando Tellurem vocatam, vel illa argumento esse possunt, quæ ipsi Telluri tribuebantur, & instrumenta, & vires, quæ omnia Telluri, Vestæ, ac Rheæ conveniebant, quæ possumus facile ex his carminibus Alexidis perdiscere:

Μῆτερ ἱμὴ γαῖαν, φρυγίαν δὲ πλεῖστα λεόντων,

ἃ δὲ μόνους μύσας οὐκ ἀπάντητον ὄρος,

Σοὶ τὰ δὲ θεῶν Ἄλξις ἐστὶν οἰρήματα λύσσης

Ἀρβύδα, χαλκῶν που παυσάμενος μαγίης.

κὺμαλατ' ὅς τ' ἐφ' ὄρησιν, ἑρμυφθόγγοντ' ἀλαλητὸν

Ἀ' ὑλῶν οὐκ ἐμὸν ἡδ' ὀνείκα μ' ἐκ κέρως.

τύμπα παρὰ τὴν χεῖρτά, καὶ αἶματι φωνήεντα

φάσγαντα, καὶ ξανθὰς, τὰς ἀπὸ νύκτος, καὶ μάστι

ἰλας αἰ δὲ παρὶναι, τὸν ἐν νότῳ μακρὰ

γυρᾶσαν, ἀρετῆς παύσαν ἄγρια στυγνῆς.

Alma parens tellus, Phrygiarum & alumna leonum,

Soli cultori rite adeunda Dea,

Instrumenta sui dicat ista furoris Alexis.

Libera ab horrifono hæc ipsa furore dicat.

Cymbala sunt, ranceoque sono mox tibia: frontis

Lunata vituli cognata flexa vide.

Tympha:

Tympana sunt graviter pulsantia corda : cruenti

Sunt enses : sunt, quas dedicat ille, comæ .

Sae fuit infans iuvenis : miserere senectæ ,

O Dea fac cesset quasumus ipse furor .

Finxerunt hanc in curru vehi, quia suapte natura terra in aere suspensa videtur cum nulla re fulciatur, neque tamen in aliquam partem magis declinet . Circa hanc feræ sunt, quia omnia animalia ab illa producantur & nutrantur : quæ cum multas civitates habeat, merito corona turrita insignitur . Instrumentorum vero strepitus, vim significat ventorum, qui plurimum faciunt, & quasi lenones sunt ad omnia naturæ negotia, cum sint frigoris & caloris non leues ministri, & tanquam pluviarum ac serenitatis vehicula, trahitur à quatuor ferocissimis leonibus eius currus, qui nihil sane sunt aliud, quam ab Oriente & Septentrione, & his à latere regionibus venti . Hi dicuntur illam vehere, quoniam vis generationis plurimum illis adiuvantur, cum vero omnia ex illa fluere, & in ortum deduci appareant, iure Rheæ ἀπὸ τοῦ ῥέειν siue à fluendo dicta est, at nunc de Latona dicatur.

De Latona.

Cap. VI.

Fuit autem Latona Cæi ac Phœbes filia, vti testatur Apollodorus libro primo & Hesiod. ita in Theogonia :

φαῖβος δ' ἀδελφεὸν πολυήρατον ἔσθην ἐκ κοῦρου

κλυτὰ μέγανδ' ἤπειτα θεὰ διὸν ἐν φιλότῳ

λῆτο κυανόπτερον ἔγειναι το μελῆ γέναι αἰετ.

Inde thorum Cæi Phœbe concendit, & illi

Iuncta in amore Deo Latonam concipit almam .

Sic Ovidius etiam libro sexto mutationum :

Quoque modo zudeis genitam Titanida Cæo

Latonam præferre mihi ?

Homerus autem hymnicus in hymno in Apollinem Latonam Saturni filiâ fuisse scribit hoc παθὼ :

λῆτοϊ κλυτὴν δούκατον μεγάληο κρήνῳ.

Inclita Latona, ô Saturni filia magni .

Alii quidam, inter quos fuit Hecateus, in locis Celtica terra superioribus insula esse Oceani non minorem Sicilia, vrfas versus, quæ ab hominibus habitatur Hyperboreis vocatis, quod longius distet à statibus Roræ : quæ fertilis est & abundans rerum omnium, mirificamque habet temperiem, bisque fructus ferat quottannis, in qua fabulantur natam esse Latonam . Fabulantur hanc compressam fuisse à Ioue ob eximiam pulchritudinem, quam cum in vtero gestare sensisset Iuno illam depulit è cælo, iussitque Pythoni serpenti ut illam insequeretur . Deinde terra uniuersa iurare cōacta est, quod parturienti Latonæ locum non concederet, præter Delum insulam : illa enim cum esset instabilis per illud tempus, sub vndis forte delitescerebat : quæ deinde cum tempus pariendi Latonæ aduentasset, vrpote non iurata in Latonam, iussa est à Neptuno consistere, & locum parturienti præbere, ut scripsit Lucianus in dialogo Iridis & Neptuni . Hæc igitur insula in mari Aegeo cum tunc ad recipiendam Latonam emerisset atque apparuisset ex vndis, Delus vocata fuit, quod nomen manifestum & apparens significat . Præclare igitur se habent illa carmina Alphei Mitylenæi, quæ scripta sunt in laudem Deli, quod Apollo & Latona post cælum hanc vnam insulam patriam suam ex omnibus terris arbitrati sunt, cum ira inquirant :

λῆτοὺς ἀδελφῶν ἱερῇ προφῇ, τῶν ἀστυλευτῶν

Διγαλφ

Αἰγὰς κρηίδης ὀρμήσας ἰν πελάγει,
 οὐ νόσος δειλαίω μα τεύς δίστομα βοήσας
 Δαίμονας οὐδ' ἐλγος ἔφομα Ἀγριπάρου
 ὁλβίζωδ' ὅτι φρίσσον ἐδίδας, καὶ μετ' ὀλυμπον
 Ἀρτεμὶς οὐκ ἄλλω, πῶς, λήγει πατρίδα.
 Latonæ partus nutritrix, quam Iupiter olim
 In maris Aegæi siltare iussit aquis,
 Nulli per superos infelix esse fereris.

Non ego te verbis alloquor Antipatri.

Te voco felicem quod Phæbum ceperis, & quod

Solam te patriam clara Diana vocat.

Quamquam alii maluerunt Latonam ipsam sub tempus pariendi in cothurnicem
 versam in insulam voluisse, & sub ea forma latuisse Iunonem, ad cuius insulæ,
 quæ illam acceperit beneficii memoriam perpetuam, insulam postea orygiam
 nominavit, cum sit ὀρυξ cothurnix apud Græcos, fabulantur tamen alii Alter æ
 fuisse Latonæ sororem: quæ, cum Iupiter illam ad congressum insequeretur, fue-
 rit ipsa, at non Latona in cothurnicem conuersa, & in mare conuolarit. deinde
 memorant ab illa. Asteriam in insulam fuisse conuersam, vt scripsit Calli-
 the-
 nes in navigatione. Non igitur mirum est, si, cum Iupiter Latonam comprehensisset,
 soror sorori locum ad pariendum concesserit. Memoriam proditum est à Pau-
 sania in rebus Atticis Latonam antequam pareret zonam apud Halimufos non
 procul à mari soluisse, cum proximum iam esset tempus pariendi, qui locus postea
 Zoster ob illa re fuit appellatus. fuit postea in hac insula vrbs in planitie edi-
 ficata, templumque nobilissimum Apollinis & Latonæ, cui mons Cynthus erat
 propinquus, & fluvius Iompus nomine non valde magnus, qui per insulam flue-
 bat, vt testatur Strabo libro decimo. Hanc aiunt apud palmam & oliuam, vt dictum
 fuit, peperisse, vt testatur Euripides in Iphigenia in Tauris hoc pacto,

ποδοῦσ' Ἀρτέμιον λοχίαν
 ἃ παρὰ κυνήϊον ὄχθον οἰκεί,
 φρίνικαδ' ἀβροκίμας,
 Δαφναγτ' ἐυεργέα, καὶ
 λγαυκάς θάλλον ἱερὸν ἐλάας
 λατοῦς ὀδύνας φίλαν.

Cupiens, Dianam parientium faultricem,

Quæ iuxta Cynthium tumulum colens,

Palmamque suauiter comatam

Laurumque bene ramofam, &

Glauce germen sacrum oliuæ,

Latonæ doloris amicum.

Sed neque tamen in illa insula cl. in partum edere potuisset, nisi Iunonem ar-
 rum Curetum strepitus obtudisset, cum assidue sollicita eisset, & Latonam in-
 queretur ne alicub. pareret. Complexa igitur palmam, vt à doloribus solueretur,
 peperit: cum mos sit parturientium mulierum proxima quæque apprehendere,
 atque ita nixæ partus doloribus soluuntur, Enixa est igitur Dianam & Apollinē,
 vt ait in his Orpheus:

εὐτεκνον Ζηνὸς γαίην τε δ' ἄνα λαχούσα,
 γενέσθην φοῖβον τε, καὶ Ἀρτέμιον ἰοχαιράν.
 E Ioue quæ quondam es partus sortita dolores,
 De qua sunt Phœbus simul & Diana creati.

Quamuis Herodotus in Eterpe Dionysi & Lúdis inquit Apollinem & Dianam
 esse

esse filios, at nutricem fuisse Latonam, ut dictum fuit. neque illud est silentio prætermittendum, quod Latona cum propinquaret pariendi tempus, oberraretq; in litore Atticæ non procul à mari, zonam soluit ob tumorem vêtis in loco Zostere ab eo euentu vocato. Sed ut communio rem sententiam sequamur, recens natus Apollo sagittis serpentem illum occidit, qui matrem Latonam ad id usque tempus infecutus fuerat, ut scripsit Pindarus in Pythiis. atque cum multa de Latona dicta sint superius, eadem repetere ducimus superuacaneum, quare tot de illa in præsentia dicta sufficiant: si tantum hoc addiderimus, quod Phæbus postmodo in Lyciam, Diana in Cretam ubi adoleuissent, in mœtem Didymnum secesserunt, ac Delum matri habitandam reliquerunt. Nunc autem quid Latonam esse voluerint antiqui perquiramus.

¶ Fuerunt qui Latonam matrem fuisse Apollinis tradiderint, quia suauitas mûsicæ harmoniæ malorum omnium obliuionem inducat, quæ sunt in hac miserrima & molestiarum plenissima hominum vita. Dicunt Dianam filiâ fuisse eiusdem Latonæ, quia musica modo ad lenitatem muliebrem animos mortalium in seclat, modo ad fortitudinem erigat & inflammet, strenuosque faciat. Nam mœmoriz proditum est Timotheum musicum ubi in conuiuio musica instrumenta apud Macedonem Alexandrum pulsaret, ita eius regis animum inflammasse, ut ad capienda arma è conuiuio exilerit. Deinde cum ab illa tam acri chordarum tractatione ad leniorem modum deuenisset, iterum accubuit Macedo, ut scriptum reliquit Aristoxenus in libro de Tibicinibus. Alii crediderunt Dianam genitam dici à Latona, quoniam venationis etiam exercitatio plurimum confert ad deponendas & delendas animi molestias. Hanc inquit Phœbes & Cæi filiam fuisse, qui Cæus è cœlo natus est, quoniam omnium bonorû pater ac mens diuina omnibus quæ sunt ac vigent suam bonitatem impertit: neque quidquam est boni, quod non à diuina bonitate cœlitus proficiatur: omnium igitur malorum obliuio filia est superni luminis. Hæc malorum obliuio cum plena sit spe & pulchritudine de cœlo adueniente, ab humanis calamitatibus tanquam à serpente, terrore afficitur: veruntamen ope diuina ad partum adiuuatur, ac serpentem denique superat. alii tamen, inter quos fuit Lyſimachus Alexandrinus lib. 10. rerum Thebanarum, maluerunt hoc ad mundi procreationem perducere: qui dixerunt sydera & solem vi maxima caloris in superna loca raptum fuisse, ubi primû post chaos rerum informium formæ, ac elementa enituerunt, terra molli adhuc existerente, & lutosa, & instabili sede nutante, cum calor æthereus paulatim conualuisset, ac semina ignea in eam defluxissent: Tunc enim lunam interiorem locum inter corpora cœlestia occupasse memorant, ut quæ crassiore sit natura. Sic igitur phisici Latonam terram esse crediderunt, cui Iuno diu obstitit, ne Phœbus ac Diana nascerentur. atqui Iuno aer est, ut ostendimus, qui humidus supra modum grauisque existens erat impedimēto, quo minus duo lumina viderentur ob densitatem, quasi ne nascerentur: sed vis Neptuni denique concessit, ut terra, quæ prius sub aqua latebat, siccaretur, qua exiccata & apparente ex aquis Latona peperit: nam cessantibus nebulis hæc duo lumina continuo apparuerunt. Quod vero Apollo serpentem, qui matrem infestabatur, sagittis cōfecerit, ita Stoicus Antipater interpretatus est: terræ humidæ & recentis adhuc exhalatio cum esset frequens volubili impetu sursum ferebatur: ut cum non apte posset ob copiam digerî, rursus ferebatur deorsum, omniaque putredine corrumpiebantur. At illa putredo, cum fiat omnis putredo per calorem non sine humectatione, omnes terræ fructus infestabat, neque quidquam per illam aeris inclementiam nasci poterat. At enim diuina providentia tandem factum est, ita statuente Neptuno terra paulatim siccior facta, soleque vapores iam validiore extenuante, ut perfisteret illa

la exhalatio aëstorum virtuti cesserit: quare dictus est Apollo sagittis serpentem
sive putredinem suis radijs illam domuisse. ac de Latona satis, nunc de Curetibus
aut Corybantibus dicamus.

De Curetibus sive Corybantibus:

Cap. VII.

Cretes autem illi, qui Iouem cum Rhea Saturni patris crudelitati subtraxe-
runt, eumque in Cretam educandum deportarunt, num dæmones fuerint,
an homines dubitari solet: siquidem Hecataeus Milesius in ijs libris, quos de Pho-
roneo conscripsit, modo *ἀρχαῖς θεῶν* salutatores Deos, scilicet, modo *παρυση- 10*
νες lusores sive locosos vocauit. ac vero Menodotus Samius in ijs commentarijs,
quos de rebus Sami egregijs conscripsit, *καυρήτας* *θεοῦ χαλκασίδας*, Cure-
tes aëreis scutis armatos Deos appellauit. Heraclides autem Ponticus in rebus
Amatorijs non Deos, sed Cretenses homines putauit esse, qui primi omnium
mortalium aërea arma in Euboea induerint, Iouemque nutriuerint, & cum illo
postea militauerint, eumque in regnum paternum deduxerint. Fama est Cure-
tes & Corybantes ab Idæis dactylis fuisse genitos, vt memorix prodidit in rebus
Cretensium Echemenes, qui viros centum in Creta genitos fuisse memorat, at-
que illos Ideos dactylos fuisse vocatos: a quibus nouem Curetes fuerunt procrea-
ti, qui singuli decem viros genuere, quos postea nominarunt Idæos Dactylos, vt 10
ait Strabo libro decimo. Dionysius vero Chalcidicus quindecim illos fuisse scri-
psit, at Pherecydes quinquaginta & duos, quos etiam ex Apolline & Rhytia nym-
pha natos fuisse tradidit. alij contra à Cabera Prætei filia & Apolline, vocati sunt
Idæi ab Ida monte Cretæ vt sensit Hellanicus, vt vero Mnaseas libro primo de
Asia à patre Dactylo & à matre Ida. ac Posidippus epigrammatum poeta voca-
tos fuisse Idæos Dactylos putauit, quia in Ida monte Cretæ Rheæ obuij digitos
eius attigerint cum illam complecterentur. fuerunt autem præstigiatores Idæi Da-
ctyli, ferrique in varias formas diducendi artifices, aliorumq; metallorum inuen-
tores, vt patet ex his carminibus eius poetæ, qui Phoronidem scripsit:

Ἰδᾶ γόντες
Ἰδᾶοι φούγες ἀνδρες ὀρέετοιο ὀκνᾶ ἔναον.
ἡλμυ δαμναμένους μέγας, καὶ ὑπέρβιος ἀνιμῶν:
εὐπάλαι μοι δειάποντες ορείης ἀδρᾶσειν.
οἱ σφόδρτοι τήνῃ τολυμήτιος ἠφελείῃ
εὐροῖ ἐν οὐρείῃσι νύπταις ἰόντα σίδηρον.
ἐσθλὸν ἡμετέραν, καὶ ἀριστερὸς ἔργον ἔδειξαν.
Præstigiatores homines hic tecta iuarum
Idæi coluere Phryges montana domorum.
Celmis, Damnameneus ingens, præsignis & Acmon.
Egregij famuli Adrastæ, qui prius artem
Vulcani reperere Dei prudentis in altis
Montibus, & ferrum varias docuere figuras
Ignibus impositum.

Bratosthenes in Architectonicis & Scepstus Curetas & Corybantes eosdem esse
tradiderunt, quod etiam sensit Orpheus in his:

κρυβάντες, κορύβαντες ἀνέκτορες, ἐν δαδατοῖς τε.
Curetes clari Corybantes regia proles.

Alij Rheæ datos à Titanibus ministros fuisse Corybantes armis instructos è Ba-
criana inquit, alij è Colchis, alij è Phrygia. Fuerunt qui dixerint Telchines
nomen fuisse Rhodi comites Rheæ, qui in Cretam accesserint, qui dicti sunt Cu-
retes.

retes ex quo tempore Iouem educarunt: Corybantes Solis & Minervæ filios, fuisse dæmones. Quidam Saturni filios eos esse crediderunt, quidam vero Iovis & Hallopes, cum alii Curetes Hecates ministros arblerentur. Curetes siue Corybantes in matris Deorum sacrificiis armati saltabant casti & pueri assumpti. Dicti sunt Curetes *ἀρδ τοῦ κορυβήτου*, quia caput inter saltandum iactabāt, exercebantque enopliam pyrrhicam saltationem ensibus scuta inter saltandum cum harmonia percutientes. Fuerunt nonnulli, inter quos Callisthenes in primo navigationis, & Euphorion, qui Dactylos, Idæos, Curetas, Corybantes, Caberos, Telchinas eisdem putarint esse, cum alii cognatos quidem esse inter se, sed paulum differre. Narrant Curetas nonnulli Pleuronium agrum habitasse, qui Curetici postea ab illis nominatus fuit. Archemachus Euboicus hos Chalcidem inquit incoluisse, qui cum de Lilanto campo dimicarent, atque hostes priorem partem cæsari horum caperent, cum dabatur facultas, illam capillorum partem totonderunt, & inde a tondendo Curetes sunt nominati. Cum postea in Aetoliam migrassent, & Pleuronis loca trans Acheloum occupassent, in tota servantes capita Acarnanes dicti sunt. Alii quia longas stolas gestarent tanquam puella, ita nominatos contenderunt. Semus libro septimo eorum quæ erant in Deo, Curetas filios fuisse scribit Danaidis Nymphæ Cressæ, & Apollinis, cum essent Corybantes Apollis & Thaliæ: quare non eosdem fuisse contendit, Apollo ad prout autē Atheniensialib. 2. Biblyothecæ memoriæ prodidit hos fuisse à Ioue occisos, quia Epaphum, quem pellex Io pepererat, Iunonis hortatu ceperunt occultandum. Hos Curetas memorant spiritu afflato & Bacchico valde tumultuosa armorum agitatione cum strepitu, fragore, cymbalis, tympanis, tibijs, vociferatione inter sacrificia uti solitos, ut præsentis perterrescerent, Deæque reverentia & meru adimplerent. Atqui hunc sacrorum ritum, quem servabant Curetes in sacris Deæ Rhetæ, ita breviter expressit Lucretius libro secundo:

Hic armata manus (Curetas nomine Graij
Quos memorant Phrygios) inter se forte cæterum
Ludunt, in numerumque exultant sanguine læti,
Terrificas caput quantientes numine cristas.
Dictæos referunt Curetas: qui Iovis illum
Vagitur in Creta quondam occultasse feruntur:
Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum pulsarunt artibus æra.

¶ Atqui rectissime pro antiquorum theologia musica ratio Deorum sacrificijs addita fuit, non solum quia compositos animos sacrificantium, & ad aras Deorum accedentium esse oportere significabant, cum metro compositæ preces domo essent ad altaria afferendæ: (neque enim animus domesticis negotijs implicatus debet ad Deum colendum proficisci, sed omnia negotia pro viribus è memoria obliueranda sunt cum ad aras accedimus.) sed etiam quia, cum Deos corpora cœlestia esse arbitarentur, è numeris & harmonicis proportionibus Deos ipsos constare purarent. Sic igitur per hymnorum, & instrumentorum, & saltationum rhythmum Deorum naturam imitabantur, & oblectabantur sacrificantes, & dies festos agentes, conniuijs ac Genio indulgentes, Deorumque ipsorum felicitatem aliquo pacto imitantes, pro viribus proxime ad Deorum immortalium naturam accedebant. Nam cum præclarum Dei opus mundum concentu constare crediderint, omnia musica Dijs grata esse merito existimabant. Orpheus vero cum alios marinos, alios terrestres, alios cœlestes dæmonas è Curetibus appelleret, videtur dæmonas tempestatibus præfectos, vel potius ventos ipsos Curetas existimasse, ut apparet ex his carminibus:

χαλκῶν

χαλκόκροτοι κουρήτες, ἀρήϊα τεύχε' ἔχοντες
 οὐράνιοι, χθονίεσσι, καὶ εἰσάλοιοι πολυόλοιοι
 Ἰσχυρόνιοι ἀνείη, κοσμονόμοι ἀγασσάοι,
 Acrea pulsantes Curetes arma marini,
 Coelestes, ac terrestres, Mauortia pubes.
 Fructiferi venti, qui vassi moenia mundi
 Seruantis.

Nihil sane aliud horum strepitus, quàm vim ventorum indicabat, qui etiam ministri Rheæ dicebantur, quoniam per ventos, ut dictum fuit, & pluuiæ & frigora
 & omnia denique naturæ oper. perficiantur. Nam nullum animal potest gigni
 nisi per ventum sperma extrudatur, quod ipsum accidit in omnibus plantarum
 seminibus. Quod autem venti sint Curetes, & quod idem & salutis & mole-
 stiarum in naturæ operibus sint auctores, patet ex his Orphici carminibus, quæ
 pontum etiam ab illis exagitari significant: cum nihil aliud quam venti mare in se
 stet magis:

Δαίμονες ἀθάνατοι ἱεροφάνες, καὶ αὐτολετήρες,
 ἢ νῆκ' ἀνδρῶν ἀνίσταται χολοῦμαισι δαδραποισιν.
 ὁλλώμεν βίον καὶ κτήματα, ἢ δὲ καὶ αὐτοὺς
 συμπλάττει. σοναχεῖ δ' ἡ μέγας πόντος βαθυδίνης.
 Διὶ δ' ὁπδ' ὕψιστ' ἀέριον ἐκ ῥέων ἔσ' ἡ χθονὶα πίπτει.
 ἢ χαδ' οὐρανὸν καλαδεῖ ροὴ σήμασι γύλων.
 Dæmones æterni, ac perdetes facta virorum,
 Cum grauis iratum fluctus vos fuscitat: arua
 Vastantes, frugesque nouas: tum rursus & arua
 Frugibus implentes: per vos mare murmurat alte:
 Conuulsæque cadunt plantæ ab radicibus imis.
 Et latè resonat cœlestis sibilus auræ.

Nam omnis fertilitatis & salutis animalium auctores sunt venti, quare ministri terræ merito ab antiquis sunt crediti. Cum plus conferat ad omnem fertilitatem fructuositatemque terræ cœlestis benignitas ut ait Theophrastus in causis plantarum, quam vniuersus labor annuus agricolarum. At de Curetibus & Corybantibus factis, nunc de Cyclopibus dicamus.

De Cyclopibus.

Cap. VIII.

Verunt autem Cyclopes cœli & Terræ filij, ut ait Hesiodus his carminibus in Theogonia:

Γείγατο δ' ἀνκύκλωπας ὑπὲρ βίον ἡτορῶντας
 Βρίντη τε, τερρηνώ τε, καὶ ἀέριον ὀβριμόθυμον
 οἱ ζῆνι βροντῶντ' ἔδωσαν, τεύχε' αὖτ' ἐκ κρητύου.
 αἰδ' ἡ τοι τὰ μὲν ἄλλα θεῶν ἐπ' ἀλγίοιοι ἦσαν,
 μούνοισ' ὀφθαλμοῖς μέσσω ἐνέκροτο μετώπῳ.
 κύκλωπες δ' ὄνομα ἦσαν ἐπ' ἄνθρωπον, οὐκ ἔτι ἀρά, σφίον
 κυκλωπῶν ὀφθαλμοῖς τοῖς ἐνέκροτο μετώπῳ.
 Hæc eadem peperit Cyclopes deinde superbos,
 Argem magnanimum, pariter Brontem, Steropenque:
 Qui fulmen, tonitrumque Ioui grauius arma parabant.
 Cætera Dijs similes fuerant: sed fronte rotundum
 Lumen gestabant media: hinc sunt nomen adepti.

Euripides tamen Cyclopes marini Dei hoc est Neptuni filios illos nominavit in Cyclopibus cum inquit:

Σὺ δ' αὖτις

Ὡς ὁ μόνωντες παντίου παῖδες θεοῦ
κύκλωπες οἰκοῦσ' ἀγέρεμ' ἀνδροκτόνοι
τοῦτον ἐνὸς λειψόντες, ἱσμὸν δὲ μοῖσιν
δοῦλοι, καλοῦσιν αὐτὸν ὃ λατρεῖν ὁρᾷ
πολύφημον.

Monoculi vbi Deimarini filij

Cyclopes homicidæ antra deserti in colunt.

Vnius horum nos sumus ferui domi.

Illumque cul seruimus ipsi nominant

Polyphemum.

10

At cum Polyphemus inter hos omnes, qui centum fuisse memorantur, viribus corporis, formæque magnitudine præstaret: non satis constat quibus parentibus ortus fuerit: quippe cum Apollonius libro primo Argonauticorum illum admirabilis magnitudinis Polyphemum Neptuno & Europa Tityi filia natum fuisse inquit in his carminibus:

ταῖνα, ὦν αὐτ' ἐπὶ τοῖσι λειπὸν πολύφημος ἴκανα.

τὸν βα ποσειδάωνι ποδοκείσαστον ἄλλον

εὐρώπῃ τιτυοῖο μεγάθεός τε καὶ αὐρῇ.

κείνος αἰὴρ καὶ πέντου ἐπὶ γλαυκῷ δέσπεν

20

οἰδματος, οὐδὲ θεοῦς βάσπεν πόδας, ἀλλ' ὅσον ἄκροισ

ἴχνησι τεγγύμενος διερῇ παφόρητο κελυδῶ.

His actis Polyphemus adeit mox Ταναῖο, at alma

Europa hunc Tityi genuit pulcherrima proles

Neptuno celerem supra omnes, viribus acrem.

Per mare cæruleum tumidis cum tollitur vndis

Curreret, & summas vix ringeret æquore plantas.

Andro vero Teius in Affinitatū Epitomis & Pelsidonijs Polyphemum patre Εἰά
τα, at matre Stilbe nympha natum fuisse memorat. Conon in Heraclea Εἰά &
Amymones Polyphemum filium fuisse tradidit. Homerus in primo Odyssæ Po
lyphemum Neptuni & Thoosæ nymphæ filium scripsit. Cyclopes autem singu
los vnum oculum tantum habuisse in media fronte ita scripsit. Apollodorus libro
primo: μετὰ τοῦτους δὲ αὐτῶν τευνοῖ γῆ κύκλωπας ἄρπιν, στερόπιν, βρόντιν, ὧν
ἕκαστος εἶχεν ἓν ὀφθαλμόν ἐν τῇ μέσῳ τῶν ὤμων. Post hos tellus ἐς cælo Cyclopes pe
perit, Hæpen, Steropen, Brontem, quorum singuli vnum oculū habebant in fron
te. Hos in Lipara insula, quæ Meligunis etiam dicta est, habitasse, quæ est vna ex
Æolijs, ita scripsit Callimachus in lauacrum Dianæ:

αὐδοὶ δὲ κύκλωπας μετέκλινε. τοὺς μὲν ἔτετμε

Νέσφ' ἐν Λιπάρῃ νῆον, ἀλλὰ τότ' ἔσκεν

εὐνομά οἱ μελῖγονις, ἐπ' ἀκμοσιν ἠθάισαι

Ἐσάστας περιμύδρον, ἐπεὶ γέτο γάρ μ' ἄγα ἔργον.

40

Continuo Cyclopes adit: tunc repperit illos

In Lipara, namque hic habitabant: nomen at illi

Tum Meligunis erat, candentis pondera circum

Hi stabant ferri, Vulcani incudibus amplis

Impositi, nam vigeat opus prægrande.

Euripides in Cyclope videtur reliquos Cyclopes Polyphemi filios putasse cum
ita scribat dicentem Polyphemum:

ἦ δὲ καὶ δας προσέμοντας εἰσαρῶ

ποιμένας.

Custodientes filios cerno greges,

Hunc

Hunc in spelunca habitare solitum, & oues in Sicilia custodire, magis notum est, quam ut indigeat explicacione, cum in eadem tragædia etiam id scribat Euripides, & Homerus libro primo *Odyssæ*. Scriptum reliquit Onasius in primo libro rerum Amazonicarum Latonomen Herculis sororem Amphitryonisque & Alcmenæ filiam fuisse Polyphemi uxorem. Frat autem victus Polyphemi, aliorumque cycloporum fructus, quicunque è terra nascebantur, nullisq; vrebantur legibus, ut ait Hom. in libro primo *Odyss.* quos etiam *αἰθιας* sive exleges vocat in his. carminibus:

κυκλόπων δ' ἰδὲ γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθροίστων
ἰκόμεθ', οἷρά δ' αἰσίου περ τοῖς ἀθανάτοισιν
οὔτε φυτεύουσιν χερσὶ φυτόν, οὔτ' ἀείωσιν.
ἀλλὰ τὰ γ' ἀσπάρτα, καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
στυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ ἀμπέλαι, ὅτε φέρουσιν
οἷον ἐρεϊάφυλον καὶ σφινδύος ὄμβρος αἰεῖ.
τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγροὶ καὶ βουληφόροι, οὔτε θεμιστε.
ἀλλ' οἷδ' ὑψιπύλων ὄρεων ναυουσι καρήνα
ἐν ὧσιν γλαφυροῖσι θεμιστεύει δὲ ἑκάστος
παίδων ἠδ' ἀλόχων, οὔδ' ἀλλήλων ἀλγύουσιν.
Venimus exlegum ad Cyclocum protinus arua,
Qui superum freti bonitate huc femine iacto
Obuertunt terras, manibus nec germina plantant.
Omnia sponce sua nullis nascuntur aratris
Hordeæ, frumentumue coactum, ac ipsa racemos
Vinea producit, quos auget Iupiter imbre.
Non fora, non causas norunt, non iura senatus:
Aspera in excelsis habitantes montibus antra,
Et puēt, & magnis de rebus iudicat vxor.

Nam primum viuendi genus, quod vrbantatem quandam videretur continere primi instituerunt Cyclopes: qui cum filiis & vxoribus de rebus vtilibus consultabant. Fuerunt qui dixerint vtile fuisse ciuitates condere, & cum homines in vnum conuenissent leges ferre, atque idcirco horum commodorum autores mirificis laudibus extollunt. Ego contra, nihil magis perniciosum contigisse humano generi hominum censéo, cum commoda illa, quæ cum ciuitatibus excogitata sunt, omnium scelerum causæ fuerint. Satis enim erat homini ad feliciter viuendum Dei cognitio, & lex, quæ pulsari quempiam vetasset, cum auaritia, latrocinia, ignauia, ambitio, bella, Deorum contemptus, & omnia scelera denique cum commodis ciuitatum pullulauerint; quæ nisi introducta fuissent, omnes plantationibus & agriculturæ nunc essemus intenti, felicissimi, & sine principum auaritia viueremus. Fama est Galateam fuisse amatam à Polyphemo, ut ait Theocritus in Cyclope. Istud autem contigit quia Philoxenus Cytherius cum eo aduisset, templumque vidisset Galatææ à Cyclope erectum, causam ignorans, Polyphemum illam amasse credidit, & idcirco templum illud ei erexit, ut scripsit Alcimus libro tertio rerum Sicularum, & enarrator Theocriti. Ad huius amoris remedium & fistula, & Musarum cantibus vsus est Polyphemus, ut testatur Theocritus dicitur: Polyphemus non modo amasse Galatæam, sed et Galatam ex illa suscepisse ut testatur est Bacchylides, cū quidam Celtae etiam Polyphemi filium fuisse inquit, à quo dicti sunt Celtae: & Illyrius, à quo Illyris & Ikenetus ut quidam voluerunt à quo regio postea Venetia: & Phlagō ut ait Dercyllus in lib. de nōminib. vrbū & locorū. Hylā prætere. non ab Hercule, sed à Polyphemo fuisse amatū memorat, ut ait Socrates in comiciis: a

Ilotheum, & Zenodorus in linguis. Dicitur & Tyrinthe urbs opus fuisse Cyclo-
pum, cuius muri fuerunt è rudibus lapidibus extructi, eratq; illa eorum magnitudo,
ut nec minimus quidem eorum vel iumentorum bigis loca moveri posset, ut
scriptum reliquit Paus. in Corinthiacis, quod factum fuit ad Præti gratiam, ut ait
Stra. lib. 8. Quidam arbitrati sunt Mycenæ etiam muros validissimos extructos
fuisse à Cyclopibus, quos Argivi fugatis Mycenæis demoliri nō potuerunt. Erat
autem Polyphemus Cyclopi princeps homo non solum agrestis & ferus, sed pla-
ne inconsideratus, qui cum pecudibus etiam aliquādo loqueretur, ut testatur Ci-
ce. lib. 5. Tuscul. disputationum, nam is heatum arietem appellat, q̃ quā veller, pos-
set inire, & attingere, cum Cyclops ariete illo nihilo esset prudentior. Quis enim
sapiens appellari possit, qui felicitatem humanam in turpissima libidine sitam ef-
se arbitretur? nam qui inter vina, lautioraq; pocula, aut inter immodicum cōmo-
dorum à natura ad conferuanda corpora datorum vsum se felicem censeat, ebrie-
tateque omnium prope facinorum turpissima vincatur, nonne inter belluas po-
tius his, quàm inter homines est connumerandus? Quid enim deformius dici aut
commemorari potest, quàm si tantum Polyphemi corpus in spelunca prostratum,
& frustra eorum hominum cum vino eructans, multoque vomitu pectus & bar-
bam detorpatam ac sordissime olentem, & ipsum Polyphemum inter cum vom-
tum iacentem videremus? at quantæ vires quam parvis poculis infra cæ sunt? ne-
que abhorret sane ab huiusmodi ebrietate & imprudentia, legum, æquitatis, &
Deorum contemptio, & impietas omnis illa, quam Homerus illi attribuit:

ὅς ἐφ' ἄμυν. ὁ δ' ἔμ' αὐτὶς ἀμείβετο νηλεὶ θυμῷ.
Νήπιος εἰς ὃ ξείν', ἢ τηλόθεν εἰληλουθας,
ἀσμε θεοὺς κέλευε πιδεῖν ἡμῖν· ἢ ἀλὲρ θαῖ.
αὐτὰρ κύνες περ δ' ἰός ἀγριοχὺν ἀλτρυοῖσιν.
οὐδ' ἐγὼ μεμάρων, ἐπεὶ πολὺ φέρτεροι εἰμὲν.
αὐτὰρ ἐγὼ δ' ἰός ἐχθρὸς ἀλευάμενος τεφροῖ μιν
οὐτ' ἐσθ', οὐδ' ἐτάρων, εἰ μὴ θυμὸς με κέλευε.
Sic ergo: sic contra is turbato pectore satur.
Stultus es, aut huc è longinquis finibus erras:
Qui curare Iovemque mones, superosque vereri.
Nec mos Cyclopium est superos curare, Iovemque:
Quod superisque Ioui que superno robore præstant.
Nec tibi, vel locijs parcam, maghi Iouis iram
Quo vitem: nisi sic animo mihi sederit ipsi.

Atque is, qui nullo rationis ductu, nulla que vel hominum vel Deorum reveren-
tia moueatur, trahaturque ad æquitatem, quo pacto non tanquam bellua omnem
suam felicitatem in ventris voluptate collocauit? at tanta fuit eius Cyclopi arto-
gantia, ut nulla habitæ beneficentiæ Dei, & benignitatis celi ratione, se terram ad
sterilitatem cogere arbitraretur, tanquam sola humana diligentia sufficeret agris
colendis, sic enim gloriatur apud Euripidem:

ἢ γὰρ ἀνὰ γῆν κ' ἀνδρῶν, καὶ μὴ δέ γ',
πικτοῖσιν πόντον, τὰ μὲν πάλιν βροτῶν.
Ἄ' ἐγὼ οὐτ' ἐγὼ δύω, πάλιν ἐμοὶ, θεοῖσιν οὐ.
καὶ τῇ μεγίστῃ χάριτι δὲ δαμνάσθαι.
αὐτὸ τοῦ πικτοῦ γὰρ φασγὲν τ' οὐφ' ἡμέραν,
ζῶντες οὐτὸς ἀνδρῶν τοῖσι σφ' φρεσὶ,
λυπεῖν δὲ μὴδ' ἐν αὐτοῖν. οἷδ' ἐτοῦς νόμον,
ἐπεὶ τοιοῦτον ἄνθρωπος εἶναι.
καὶ αἰὲν ἀνθρώπων.

Necesso

Necesse terræ sit volenti, siue non,
 Herbas creare, pinguis ut sit grex meus.
 Nulli Deorum, sed mihi quem nutrio.
 Et huic Deorum maximo ventri: viris
 Ut solus est hic Iupiter prudentibus.
 Bibendi edendi hic lex diebus singulis,
 Viuendi & usque suauiter. qui legibus
 Ornare vitam protinus mortalium
 Voluere, ego valere iussi iamdiu.

Sed tamen tanta hæc arrogantiâ vitiores Deos aliquando experta est. nam cum in 10
 profecti illuc Vlyssis socios Polyphemus sæuisset, ac nonnullos vorasset, illud ve-
 rum esse, quod ita scribitur à Theognide, expertus est:

οὐδέ τίνα ξείνον πολυπαῖδεξ' ἀπατήσας
 οὐδ' ἱεῖται δυνάων ἀδάμτους ἔλαβε.

Hospes decipiens peregrinos, siue rogantum
 Suppliciter vocem, nemo Deos latuit.

Nam profecto ille, qui neque Iouem, neque superos vel tantilli faciebat, qui ter-
 ræ etiam imperare sibi videbatur, qui nullam curabat cœli clementiam, hic ab
 homunculo Vlyssæ, vel oculo, quem vnicum habebat, priuatus est: quare non
 solum Deorum consilio, sed etiam humanis viribus denique cedant oportet, qui 20
 supra humanas facultates temeritate quadam extolluntur. Memoria prodidit
 Apollodorus libro primo Deorum Cyclopes statim natos in tartarum deiectos
 fuisse, deinde Iouis opera ita precante Tellure, quia victoriam illi aduersus pa-
 trem vaticinata esset, à vinculis liberatos, & in lucem reductos cæsa Campe, quæ
 illos custodiebat. Tunc Cyclopes Plutoni galeam donarunt, quam si quis ha-
 beret, à nemine videri poterat. Tonitrua, & iugura, & fulmina Ioui, quibus om-
 nes mortales perterrefaceret. Tridentem autem Neptuno, quo maria om-
 nia perdomaret. Idcirco crediti sunt ex illo tempore Cyclopes, & inter hos ma-
 xime Brontes, Steropes, ac Pyracmon fulmina Ioui in Aetna Siciliæ monte face-
 re, ut ait Virgilius libro octauo:

Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro
 Brontesque, Steropesque, & nudus membra Pyracmon.
 His informatum manibus iam parte polita
 Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cœlo
 Deijcit in terras: pars imperfecta manebat.
 Tres imbris torti radios, tres nubis aquoræ
 Addiderant, rutili tres ignis, & alitis Austris.
 Fulgores nunc terrificos, sonitumque metumque
 Miscebant operi, flammisque sequacibus iram.

Cum igitur Aesculapius fulmine cæsus fuisset, Apollo mortē filij grauiter ferens, 40
 fulminis ministros & artifices sagittis confecit, ut est apud Euripidem in Alcesti-
 de. atque ita scripsit Orpheus in Argonaut.

οὐ γὰρ τοι κύλωντας ἀμαρμαχέτοισιν ὀϊστοῖς
 ἐν φθιτοῖσιν ἐτενξ' ἀσκληπιοῖο ἔνεκα λώβεσθαι.

Cyclopes quoniam transfixerat ille sagittis,
 Aesculapi causa miseri, quæ vulnera fleuit.

¶ Atque hæc illa sunt, quæ de Cyclopihus fabulose mem-
 riæ prod' ta tuerunt
 ab antiquis scriptoribus, nunc veritatem ex his exprimamus. omnia autem fabu-
 larum segmenta, ut diximus superius, proprium quoddam habent hi-
 toriæ funda-
 mentum: ut ea quæ dicta sunt de Acolo, quod adiacentibus Liparæ in-
 sulis impe-
 raucrit.

rauerit. Sic Scylla & Charybdis dictæ sunt, non solum illis de causis, quæ commemoratæ sunt, nauigantes absorbere: sed etiam quia piratæ & latrones loca finitima habitarent, qui præternauigantia nauigia prædarentur. Læstrygonas autem & Cyclopes Aetnæ & Leontinis vicina loca incolentes immanes & efferos quosdam homines fuisse memorant, & maleficos, & latrones, & in omnes peregrinos prorsus inhumanos, quare hæc de illis tradita sunt. Veruntamen cum nullum scelus mortalium Deus multum esse patiarur, ut diutius pœnas daret pro flagitijs & crudelitate Polyphemus, Deus nõ immisit consilium Vlysi, ut illum, cum posset, iugularet: nam id quidem breue futurum erat supplicium, sed ut oculo illo am-
 10 plo, quem vnicum habebat, priuaret. Dictus est autem Cyclops ab oculo circulari. Huic ante illud supplicium eximiam crudelitatem, impietatemque inauditam tribuit poeta, quem facit in amorē prope furiosum, & ebrietate victum, & in omnes voluptates corporis maxime propensum, atque omnino imprudentem: cum nemo malus & prudens vno tempore esse possit. Alij tamen maluerunt fabulam hanc ad phycas rationes traduci, qui dixerunt Cyclopes esse vapores, de quibus fulmina, & fulgura, & tonitrua nascantur. Hi dicuntur fuisse celi & terræ filij, quoniam vapores de terra, non nisi per calorem coelestem extolli, atque extenuari in aera possunt. Cum vero multi etiam ex aquis extenuatis oriantur, merito Euro-
 20 pæ siue terræ & Neptuni filius dictus est Cyclops Polyphemus. tunc matrem Stilben tribuerunt, quod nomen splendidam significat. alij Thoosam quasi curatorem eius matrem dixerunt, quia frequentes & citi ascendunt vapores, quo tempore fieri solent fulmina. dicti sunt habitare Aetnam montem Siciliae igne abundantem, quoniam non nisi per calores fiunt, cum frigore cogantur, & de cælo depellantur. Horum tres præcipue dicti sunt Ioui fulmina fabricare Harpes, Brontes, Steropes, quod Harpes ad se rapiat vapores, pro quo alij Pyracmonem substituerunt. Est enim Polyphemus, ut nomen ipsum significat, multus strepitus, siue multus sonitus: at Pyracmon, multus ignis. Nam nisi magna vis ignis, multaque vaporum copia fuerit, fiunt quidem fulgura & tonitrua, at fulmina certe aliquo horum trium ministrorum deficiente fieri vel creari non possunt. at *Βροντα* tonare
 30 significat, unde dictus est Brontes. Steropes fulgur est, & splendor is, qui fulmina antecedit. cum hæc in aere contingant circa fulmina, hæc fabula de Cyclopi-
 bus conficta est ad explicanda illa quæ fiunt in sublimi ab antiquis. est enim idem atque si dixissent: vapores ex aqua & terra virtute caloris coelestis, solis scilicet ex-
 40 nuati sublimes exolluntur, qui ubi condensantur eliso calore, fiunt tonitrua & fulgura & fulmina, quæ deorsum ab aere supremo, qui Iupiter appellatus est, pel-
 luntur ac deiiciuntur. Hi dicuntur fuisse aliquando in tartarum a patre detrusi, & in lucem postea à Ioue reuocati, quoniam calor per hyemem vapores inferius attrahit sub terram, cum vis frigoris illos intra terram coerceat: at Ioue reuocante temperie aeris scilicet de tartaro liberantur, Campe cæsa, siue glacie potius & crusta terræ liquefacta. fabulantur Polyphemum victum fuisse dolo ab Vlyse, cum antea esset omnibus formidabilis, quia prudentia mortalium res arcanas natura denudauerit, quæ antequam cognoscantur sunt in maxima admiratione ac metu, quales feruntur fuisse ecclipses ante Thaletis tempora, qui primus naturam rationemque defectuum solis & lunæ patefecit, animosque mortalium insigni trepidatione liberauit. At Cyclopi-
 bus tamen aram pro mortalium dementia stru-
 dam fuisse ad quam res diuina fieret, scripsit Pausanias in Corinthiacis, & diuinos honores illis fuisse institutos. Dictus est autem Apollo Cyclopes filij causa occidisse, quoniam vapores per vim solis & coguntur & soluntur. sunt enim Cyclopes vapores, de quibus fiunt fulmina, & venti, & imbres, ita dicti quod in circulum assidue ferantur. nam modo ascendunt rarefacti per vim solis, modo in plu-
 uias

nias condensant, in circulumque vertuntur in elementa, de quibus ita ait Lucr. lib. 3.

Et primum faciunt ignem se vertere in auras

Aeris, hinc imbrem gigni, terramque creati

Ex imbris, rursusque a terra cuncta reuerti:

Humorem primum, mox aera, deinde calorem.

Ac de Cyclopibus satis, nunc de Lycaone dicamus.

De Lycaone.

Cap. IX.

Naque vero Lycaon satis commodum pro sua crudelitate vitæ suæ finem cōsecutus fuit. quem tradiderunt fabulæ pro sua feritate ex humana forma in beluam omnium prope feratū crudelissimam Deorum immortalium ira versum fuisse. Lycaon fuit eius Pelasgi filius, qui natus est de Ioue ac Niobe, & regnavit in Arcadia: qui cum primum regnare cōpisset, rudes adhuc homines ruguria ad arcendas frigoris & æstus & imbrium & ventorum iniurias edificare docuit: tunicasque facere instituit de coriis fustis. Deinde a frondium & herbarum & radicum usu, quibus vel incaute perniciosi aliquando utebantur pro cibarijs, ad salubriores glandes, & ad eas præcipue quæ de fagis legerentur, diuertit: quare illud dictum est, de Arcadibus ab oraculo:

Πολλοὶ ἐν Ἀρκადίᾳ Γαλλὰς ποδῶσι ἀνδρες ἐσσι

Plurimi in Arcadia velcentes glande feroces

Mortales habitant.

Lycaonis mater fuisse dicitur Melibœa Oceani filia, ut putavit Hesiodus, vel, ut alijs magis placuit, Cyllene nymphe, ut scripsit Apollodorus libro tertio. Fertur Lycaon eodem tempore imperasse Arcadibus, quo Cecrops Atheniēsis: quem Iupiter in lupum vertisse dicitur, quoniam ad aram Iouis Lycæi infante mactato humanum sanguinem libauerat. Aiunt inter ipsa sacra, antequam ab ara discederetur, illum in lupum fuisse mutatum, sicuti ait in Arcadicis Pausanias. hic in Lycæo monte Lycosuram urbem condidit & templum in ea quod Iouis Lycæi appellavit, & ludos in eius honorem instituit, quæ vocata sunt Lupercalia. Neque vero solus Lycaon dictus est in illis sacrificijs in lupum fuisse cōuersus, sed etiam alij complures ex omnibus temporibus sequentibus: qui non tamē in omne tempus erant mutati, sed decimo tandem anno, nisi interim humanam carnem gustassent, pristinam formam recuperabant. Neque sane mirum est hæc memoriæ prodita fuisse ab antiquis, cum præcilli homines Deorū hospites & conuiuiæ pro iustitiæ pietatisque meritis effici dicerentur, quare viris bonis & pijs certissima præmia, sceleratis & fontibus ingentia supplicia ex ira Deorum proponebantur. Sed antequam in lupum verteretur ex vxore Atlantis filia, & ex alijs nonnullis multos filios suscepit, quorum hæc sunt nomina: Acacus, Acontes, Aegeon, Anceyos, Archebates, Aliphenus, Amon, Bucolton, Canethus, Carteron, Corethon, Cynethus, Cleor, Caucon, Eleatas, Elifon, Eumon, Euzemon, Eumeres, Genetor, Harpalycus, Heræus, Harpalens, Hæmon, Horus, Helix, Leon, Lias, Lycus, Micenalis, Mecistus, Macareus, Macedon, Macednas, Mantinus, Nyctimus, Opleus, Orchomenus, Peucerius, Polichus, Pallas, Prothous, Phylus, Phafus, Phthius, Phineus, Porthens, Phthinus, Plato, Socleus, Stymphalus, Titanas, Thnocus, Tegeus, Trapezus. Nam cum Apollodorus quinquaginta fuisse inquit, ego tamen multo plures fuisse apud varios scriptores inuenio: quippe cum Callisto etiam, de qua & Ioue natus est Arcas, quem tamen quidam Apollinis filium fuisse mallūt: & Dia, de qua & Apolline natus est Dryops, filia fuisse Lycaonis memorantur. Hecæteus Milesius libro secundo Genealogiarum longe aliam tradidit rationē cur Lycaon & eius filij fuerint in lupos conuersi, quam explicauimus postea.

- postea Ovidius: sic enim inquit: *πῆλασος ἢ παῖς διὸς καὶ νιόβης, ὃ παῖς ἢ λυκαῶν ἐκ μελιβοίης κέρης, εἴτουν κυλλήνης ὡς φασιν οὗτος ἐπειτα βασιλεὺς τῶν ἀρκάδων κατὰ δὲ κατὰ χρησμόν τινα ἐκ πολλῶν γαμῶν πολλοὺς παῖδας λαβὼν, αὐτὸς ὧν ἀσβείης ἀσβεῖς καὶ τοὺς παῖδας ἀροσέλαβεν, ὧν μαίναλος, θέσπιωτος, σὺν νυκτίμῳ, καὶ καύκονι, λυκος, φθίνορ τε καὶ τυλαβέας, αἰμὼν, μαγνίνους, εὐμήφηνος, κλείτορ, ὄρχος μινὸς καὶ ἄλλοι οἱ πάντες ἀσβεῖα καὶ ὑπερφανέαι· ἔπειτα δὲ Ζεὺς χερσὶν τῇ εἰκαδὲς παραγίγεται αὐτοῖς, ὃν αὐτοὶ καλίσαντες ἐπὶ ξενίᾳ ἵνα τῶν ἐγχωρίων παιδαρίων σφάψουσιν, καὶ τὰ σπλάγχνα συμμίσχοντες παρέδωτο τῇ στρατίῃ. τοῦτο δὲ Ζεὺς ἐγνοῶς καὶ μετὰ χεῖρας, τὴν μὲν στρατὶν ἀνέστρεψεν, ὅθεν ἐκείνους ὁ τόπος στραπίζεις ἐν ἀρκαδίᾳ, καὶ στραπίζουσα πόλις καλεῖται. τῶν δὲ λυκαῶνος παῖδων ὧς ἀσβεῖα ἀνταρῶν ἐξέον μετ' αὐτοῦ λυκαῶνος τοὺς μὲν εἰς λυκοὺς ἐστρεψατο, τοὺς δὲ κεραύρασε.* Pelagus fuit Iouis & Niobes filius, qui filii Lycaonē ē Melibœa suscepit, vel ut alii putarunt, ē Cyllene. Hic postea cum Arcadium imperium adeptus esset ex quodam oraculi responso, multosque filios ē variis nuptiis suscepisset, cum esset ipse impius impios quoque filios habuit, inter quos fuit Mænelaus Thesprotusque cum Nyctimo & Caucone Lycus, Menius, Macareus: qui Macareas Arcadiæ urbem condidit. Mænelaus, qui nomen dedit civitati Arcadiæ. Melænæus, qui Melænæ oppidum condidit nō procul à Megalopoli. Acontius, qui Acontium oppidum Arcadiæ de se nominavit.
- 30 Charisius, qui Charisij, Cynethus, qui Cynethæ nomē dedit, & Psophis. I Chibinus, Teleboas, Aemon, Mantinus, Stymphelus, Clitor, Orchomenus, & alii. Omnium igitur horum admirabilis erat improbitas, & temeritas, siquidem vel Ioui in pauperem operarium verso, quem ipsi in hospitium inuitauerant, dicuntur vñ ex infantibus indigenis iugulasse, & eius intestina Ioui cum aliis commissa epulanda in mensa apposuisse. Id scelus abhominatus Iupiter mensam quidem subvertit, unde locus ille in Arcadia vocatus est Mensarius, & Mensaria civitas exstructa postea: at ē Lycaonis filiis vna cum ipso Lycaone, quoniam impie in hospitem egissent, hos quidem fecit lupos, illos percussit fulmine. Sic etiam Callisto Lycaonis filia in vrsam conuersa est, quia cum venaretur cum Diana à Ioue fuit compressa, ne dignosceretur, de qua natus est Arcas. alii putarunt illum quem ferebat, in vtero Mercurio datum esse seruandum, ac matrem ad sempiternam memoriam in Iunonis contemptum in vrsam maiorem conuersam nitere inter sidera, quam obtinuit tantum Iuno non posse in vndas descendere à Neptuno fratre. fabulantur etiam Arcadem cum adolevisset acceptum frumentum à Triptolemo suis populis tradidisse, panem facere docuisse, & quod ab Adrasta praterea didicerat demonstrasse, vestium texturam nimirum ac totum lanificium, sicut Pelagus vbi regnare cepisset rudēs homines docuit tuguria ædificare ad frigus, æstus, imbresque arcendos, & facere tunicas ē coriis suillis, & vesci glandibus eum prius quibusvis herbis vel perniciosis incautus vesceretur, atque ab hoc Arcades, ab illo Pelasgi populi sunt vocati. atque tantę fuit reuerentię apud mortales Arcas, ut cum in Mænalo monte fuisset sepultus, eius ossa iussa sint ex oraculo Delphici Apollinis deportari in Arcadiam ut ait Pausa. in rebus Arcadium. Id cum scribat Paus. in Arcadicis, miratus sunt cur dicat vnicam tantum filiam fuisse Lycaoni inter tot mares, quam etiam inquit in gratiam Iunonis fuisse sagittis transfixam: cum Dia etiam Dryopis mater filia eius fuerit, ut scripsit Hecateus.
- ¶ At cur hæc ficta sunt, & memorię prodita, ut ad posteros peruenirent? quia per illa quę de hominibus fingebantur, significare nobis volebant, quo pacto vel motus animorum essent refrænandi, vel ad humanitatem, & beneficentiam, & Deorum cultum hortabanti: & omnino per fabulas de hominibus confictas vitam humanam optimis moribus iustituere conabantur. Sic igitur per Lycaonis fabulam

l^m, cum, vel Deos ipsos in hospitium mortaliū aliquādo accedere sumpta pau-
Perum figura dicerent, humanitate aduersus omnes hospites vti oportere signifi-
cabant: quod si quis parui Deorum præsentiam facere videretur, neque mouere-
tur eorum reuerentia, quia Deos nemini in seos esse crederet, hunc ingentibus
præmijs & pollicitationibus ad p^{ro}bitatem adhortabantur, cum multa præmia
honorifica data sint à Diis, humanis & benignis hospitibus: quale fuit munus Tri-
ptolemi. At contra permulta sunt exempla, quæ à crudelitate & perfidia in hospi-
tes deterebant, quod accidit conuiuio Ielopsis, & illis qui grauissime ob suam
crudelitatem ab Hercule, & ab alijs Deorum filiis sunt oppressi. Quis enim cum
videat ex altera parte ingentia supplicia fontibus à Diis irrogari, ex altera laudes
& gloriā, & honorifica præmia viris bonis esse proposita: supplicia potius elegerit,
& se sanè mētis esse fateri audeat? At de Lyaone satis, nūc de Pādione dicamus.

De Pandione,

Cap. X.

FVit Pandion illius Erichthonii, qui pulso Amphictyone de regno, Athenis
impéravit, & Pasithea Naidis Nymphæ filius, vt scripsit Apollodorus libro
tertio Bibliothecæ. Hic mortuo patre Erichthonio in regnum successit, quo tem-
pore Ceres, & Liber pater in Atticam venerunt. Fertur vir bonus fuisse Pandio,
sed vnā in re parum fortunatus, quod filiam progrem, (nam illam & Philomela,
& geminos Erechtheum ac Butem, è Zeuxippe matris suæ sorore suscepit, vt
ait Apollod. libro tertio.) Tereo Martis & Bistonidis filio, quo socio in bello de
sinibus aduersus Labdacum vsus fuerat, strenuo sanè viro, at nefario, & in libidi-
nem prope furioso, in matrimonium concesserit. Eius enim libido ipsum denique
in eam rerum demesticarum difficultatem induxit, vt ipsi in vpupam verti satius
fuerit, quam hominem viuere: cum Progne & Philomela & Irys in aues fuerint
conuersæ cum summa eius familiæ ignominia & opprobrio, vt ait Horatius libro
tertio Carminum:

Nidum ponit, Iteum flebiliter gemens.

Infelix aut, & Cecropiæ domus.

Aeternum opprobrium.

Fuerunt autem Pandiones complures. Dicunt enim quod vbi Boreas Zetem &
Calaim ex Orythia procreasset, & Cleopatra, illa nupsit Phineo, de qua ille Pleu-
rippum & Pandionem suscepit, quamuis alij eos vocatos fuisse Terymbā & Aspō-
dum maluerunt. Hi post matris mortem parui adhuc existentes ab Idæa Darda-
ni filia, vel, vt alijs placuit, Idothea nouerca Cadmi sorore lumine capti sunt: de
quibus scripsit Apollodorus libro 3. Fuit alius Cecropis & Metiadusæ Eupalami
filius: sed reliqui omnes obscuri sunt, cum vnus Erichthonii filius, qui patri in re-
gnum successit ob eam familiæ labem celebratus fuerit à poetis. Hic filios ha-
buit Aegeum, Lycum, Pallantem, Nisum, vt ait Strabo libro nono, qui etiam car-
mina quædam ad eam rem confirmandam è tympanistis Sophoclis recitauit: in
quibus descriptum est, quæ loca singulis filiis pater possidenda tribuerit. Quod
autem Aegeus, Pandionis filius patri in regnum successerit, ita scriptum est à
Phano demo in libro quinto de rebus Atticis: αἰγεὺς δὲ πανδίωνος υἱὸς βασιλεύων
ἀθηνῶν γαμεί. μετακινῶν τὴν δὲ τλήτην δευτέρῃ χαλκιδόντι ῥιζόνερον. Ae-
geus Pandionis filius cum imperaret Athenis Metam primum Hopletis filiam vxor-
em duxit: postea Chalcioopen secundo natam è Rhexenore. Sic Zezes hist. 143;
chil. 7. illi alios mares fuisse inquit:

ἡ βασιλεία τῶν ἀθηνῶν πανδίωνι τῶν κληῶν
ἀγέρῃ: παῖδες ἦσαν τε καὶ θυγατέρες δύο.

Regi

Regi Athenarum nomine Pandioni

Mares erant filii, duæque filia.

Hæc cum ita sint, miratur lunc cur scripserit Pausanias in Atticis, Pädionem nul-
los habuisse filios, qui suasinurias perquererent, quas à Rege Thraciæ acceper-
at: nam si noluisset filios iniurias persequi dixisset, facile illi assentirent. Hæc pau-
ca dicenda duxi de Pandione, cum filiarum fabula superius explicata sit, ut si qua
ibi desiderarentur, hinc accipi possent. Atque cur ficta sint hæc, ex illis superio-
ribus arbitror patuisse. At nunc de Erichthonio.

10

De Erichthonio,

Cap. VI.

E Nimvero dictum est superius, Vulcanum cum arma Iouis, quibus in bello aduersus gigantes vsus est, fabricasset pro laboris diligentiaque mercede obtinuisse, vt Iupiter iraret per Stygiam paludem quodcunque poposcisset, se illi concessurum. At Vulcanus Mineræ nuptias, cui Iupiter perpetuam virginitatem concesserat, postulauit: id abnuere quidem non potuit, sed clam Mineram mouit vt reluctaretur. Cum igitur Mineram adisset Vulcanus, dicitur inter lucidum semen profudisse, quod in terram solum in hominem conuersum est: quare inquit Pausanias in Atticis huic patrem fuisse neminem mortaliū, sed quoniam ex terra & contentione sit genitus Vulcani, ita fuisse nominatum. Hunc tetrarigam & inter serpentes educatum fuisse scripsit Eurip. in Ione hoc pacto:

ἀπογόνους μου σωζουσα, τοῦτε γυναικοί,
ἐρχομένου. κείνη γὰρ ἡ διὰς κήρη
φρουρὰ παρεβύβασα φυλάκας σώματος
διδωσι δακρυτέ. παρθένος ἀγρυπνίῃ
διδωσι σωζέει. οὐκ ἐρχομένης ἐκεί
νόμος τίς ἐστιν, ὅραση χρυσολάτρης
ἐπὶ οὐρανῷ.

Servans auctorum legem, & de terra saci
Erichthonii. Iouis puella, namque ei
Duos dracones corporis mox addidit
Custodias, deinde servandum dedit
Atheniensibus puellis. manfit hinc
Mos ille Brechridis vt. orment filios
Serpentibus aureis.

Alii tamen dicunt fuisse volunt non a contentione, quam *ἄρτι* significat, sed *ἀρτι* pro *ἄρτι* a lana scilicet, qua Minerva femur sibi absterxit, cum femine Vulcani in quinata fuerat, in terram coniecit. Inde postea dicti sunt terrigenæ omnes Athe nienfes. Neque vero Erichthonius solum, sed etiam Erechtheus dictus est: sic enim illum nominavit Rome, sed etiam in Catalogo.

οἱ δ' ἀνέστησαν ἐχθροὺς ἐπὶ τὸν πόλιν ἑσθλόν,
 Διὶ μὲν ἱερῶν θεῶν μεγαλειότερος, ἂν ποτ' ἐδίη
 ἔρπτε δ' ἰδὲ θυράσιν, τίς δ' ἐξείσσοι ἀρούρα·
 Fortis Brichtheim populum, quem nutrit ollis
 Natae Iouis Pallas, peperit quem dædala tellus.

Fabulantur huic crura fuisse angustius similia, quem recens natum à Minerva suscep-
tum in cistam fuisse absconditum inquirunt. Hanc Aglauro custodiendam
commisit: & Hērse, Pandroloq; sororibus, easque admonuit ne curiosius quid in-
tus includeretur inspicerent. Fertur Pandrosus quidem paruisse Deæ mandato,

25

at forores alia cista resignata Erichthoniū inspexerunt, quo viso ita furis repente perterriti sunt, ut se de altissimo & prærupto arcis loco præcipites miserint, ut ait in Atticis Pausanias. Nec defuerunt, qui Vulcani & Athenæ Cranaï filii Erichthonium filium fuisse tradiderint. Scriptum reliquit Apollodorus libro tertio Erichthonium postea fuisse a Minervâ in templo educatum, qui cum adolevisset, regnumque Athenarum accepisset, Minervæ alericis signum in arce erexit, & Panathenæa solennitatem in honorem Minervæ instituit, cum tamen non desint, quia Theseo illa instituta maluerint. Hic ducta Pæsichea, siue, ut alius magis placet, Phrasichea Nympha filium Pandionem qui postea in regnum successit, suscepit: & Orychiâ & Procrin filias. Fuit autem Erichthonius quartus, qui regnavit Athenis, cum primus omnium mortalium Cecrops ex Aegypto profectus urbem Athenarum condiderit, eamque de nomine Palladis, quæ Sais apud Aegyptios vocabatur, ut ait Charax Myrlenæus, Athenas nominavit. Hunc hominem bisformem fuisse fabulati sunt: cum partem corporis inferiorem haberet draconis, superiorem hominis: quod alii ob Aegyptiæ Græcæque linguæ peritiam fictum fuisse arbitrantur: alii quod & prudentia & robore præstaret. Alii quia leges prius tulerit de matrimoniis apud Athenienses, cum nemo patrem antea, sed matrem tantum cognosceret: quia per illum ambos parentes singuli cognoscerent. Ego sane longe diuersam ab his omnibus habeo sententiam, quippe quod putem partim draconem partim hominem fuisse Erichthonium exillimatum, quia is utrunque & severitatis & clementiæ tempus recte cognoverit. Est enim optimi ac sapientis Imperatoris & humanitatis & asperitatis opportunitatem posse diiudicare: cum aliæ nationes aliis temporibus magis asperitate & metu, aliæ iucunditate magis commode regantur. Hic Erichthonius dictus est ad occultandam crurum turpitudinem quadrigas excogitasse, quare ita de illo scripsit Virgilius libro tertio Georg.

Primus Erichthonius currus, & quatuor ausus.

Iungere equos.

Post Cecropem igitur regnavit Athenis Cranaus, cui successit Amphictyon, quem hic de regno deiecit: Fuit alius Erichthonius, de quo meminit Apollodorus libro tertio qui regnavit Troiæ post illum, qui de Astyoche uxore Simonentis filia Troem genuit, ut ait Hom. lib. 11. l. 112.

¶ Atque tot dicta sint de Erichthonio fabulose. Illa brevia nos faciunt in hoc loco, quæ superius explicata sunt, cum de Vulcano loqueremur, ubi patuit cur e Terra & Vulcano Erichthonius dicatur esse genitus, & quid esset Minerva, quæ perpetuam obtinuisse virginitatem. Hæc igitur purissima pars est ætheris & capite Iovis nata, & qua nulla nascuntur animalia: at Vulcanus impurus est, in materia ignis, siue calor potius, qui generationem adiuvat, & in terram decidens multiplicia gignit animalia: quare eius & terræ filius Erichthonius tam diuersæ formæ dicitur fuisse. Atqui furorem immisum fuisse sororibus Pandrosi dixerunt idcirco, quod non paruerint Deæ monitis: quare significabatur contra Deorum mandata non conferre esse curiosos, cum multis mortalibus id sæpius calamitosum fuerit, nam multi quia consiliorum secretiorum essent cōscii vel hominum, nedum deorum per insidias clam de medio fuerunt sublati: at de Achille nunc pauca dicamus.

De Achille.

Cap. XII.

Explicata fuerunt suo loco illa omnia prope, quæ pertinebant ad Thetidis nuptias: & quæ illa a Peleo in matrimonium ducta præter cæteros filios Achillem etiam

etiam illi genuit. cum vero per noctem sub igne filios Thetis occularet, ut quod mortale illis esset ita eximeret, filii reliqui omnes mortui sunt: at Achilles per diem ambrosia perunctus, & per noctem sub igne occultatus. dicitur aliquandiu perdurasse, donec à Peleo deprehensa illa irata se in numerum Nereidum receperit. Hanc rem ita attigit Apollonius libro quarto argonaut.

χρυσάμην Ἀχιλλῆος ἀγαυοῦ νηπιῖάχρονος.
 ἢ μὲν γὰρ βροτῆας αἰεὶ περισέρχεται ἑδῶν
 νύκτα διὰ μέσση φλογὶ πυρός, ἢ μάτ' αὐτὸ
 Ἀμβροσίῃ χρίσκει τέρην δέμας, ὅθρα τέλειτο
 Ἀθάνατος, καὶ οἱ συγερὸν ἔσσι γηράς ἀλλοιοί.
 Αὐτὰρ ὃ γ' ἔξ' ἐνὶ σὺν ἀπαλμυνοῖς εἰσπρόσθε
 παῖδά φιλὸν παύροιτα διὰ φλογός ἦκεδ' αὐτῷ
 Σμυρδαλίῳ ἰσίδων μύγα νηπιον. ἢ αἰούσα
 τὸν μὲν ἄρ' ἀρπάζει χαμᾶς ἐκ λακκαλιγῶτα.
 Αὐτὸ δ' ἐπὶ πρὸς ἱκέλη δέμας ἢ ὕτ' ὄρερος
 Βῆθ' ἱμενὲκ μαγάρου βοῶν, εὐχέσθ' ἰλατο πόντος
 χρυσάμην.

Irata infantis causa narratur Achilles.

Vixit mortales nocturno tempore carnes

Consuevit flammis, vngebat luce diurna

Ambrosia tenerum corpus, quo quidquid adesses

Mortale eximeret, tristem lueretque senectam.

Ast hic è lecto ut surgens cognouit, in igne

Vidit ut infantem trepidantem, protinus inde

Clamorem horrendum tollit demens, dea paruum

Ponit humi puerum raptim, atque irata refugit

Par leuibis ventis, volucrique simillima somno.

Effugiensque domo in pelagi se condidit undas.

Sic igitur Achilles ab igne seruatus Pyrisous primum vocatus est: atque cum labrum tamen exustum fuisset, quod cum lingeret infans, ambrosia non erat perunctum, dictus est postea Achilles: Alii in leberem bullicntis aquae infantes ab ea laci solitos inquirunt, ut experiretur an mortales geniti fuissent. Achilles tamen matre Dorion & Chalcidicus Dionysius non Thetim Nerei, sed Chironis filium fuisse voluerunt. Daimachus contra Alexandrinus in libro secundo Redituum Achillem Caloes nymphæ filium fuisse sensit. Scriptum fuit ab Apollodoro lib. 3. Achillem à Peleo susceptum deportatum fuisse ad Chironem, quem ille amantissime educauit, atque leonum visceribus illum nutriuit, aprorumque & vrsorum medullis, lactis prorsus ignarum ut est in his versibus Euphorionis,

Ἐξ οὖν χιλοῖο κατὰ τὸ πᾶν ἀπαλμυνοῖς.
 τ' ὄνεια μιν μυιδόνες μιν ἀχνύδα θυμὸν ἔατο.
 Necius omnino lactis Phthiam petit, illum
 Quare Myrmidones dixerunt nomine Achillem.

Quod autem Achilles, à iustissimo Centaurorum Chirone educatus sit, ita testatur Euripidis Iphigenia in Aulide:

ἔσθ' ἂν οὖν, ἢ ἢ δ' ὅ, μὴ λανθόντων.
 ἔσθ' ἂν γὰρ ὅπου χρίσμεν, γνάμιν ἔχειν.
 ἔσθ' ἂν ἐν ἀνδρὶν ἐν στήθεσσι τοῦ θρασυῖ
 χείρωνος, ἑμᾶθον τοῖς στήθεσσι ἀπλοῦς ἔχειν.
 Quandoque dulce sit parum dignoscere.
 Quandoque confert plurimum dignoscere.

Ego viro a pio educatus sum puer
Chirone, mores simplices tantum imbibit.

Fama est Achillem a Chirone aucto eruditum fuisse, a quo præter citharæ pulsandæ artem, & vsum herbarum, peritiâ venandi & iaculandi & artis medicæ, legum æquitatis & prudentiæ edoctus fuit. sicuti traditum est a Scaphylo in libro tertio rerum Theſſalicarum. Idem cum annum ætatis suæ nonum expleuisset, pronuntiassetque Calchas vates Troicæ sine Achille capi non posse, quia responsum tulisset a matre sibi in eo bello, quod aduersus Troianos gereretur, esse morientem, puellari habitu indutus in Scyron, quæ vna est à Cycladibus insulis, inter filias Lycomedis se abdidit, vt latret duces Græcorum, qui ad Troiam erant militaturi, vna igitur illarum puellarum Deidamia nomine clam ab illo vitiata Pyrrhum filium illi progeniuit: Hic tamen inter puellas ab Vlyſſe cognitus eius expectationis labor & ac periculum deuitare non potuit. Thetis igitur cognita necessitate filii dicitur ad Vulcanum accessisse vt arma insuperabilia, & quæ nulla vi humana possent penetrari Achilli fabricaret, vt traditum est à Phylarcho in rebus fabulosis. illa fecit Vulcanus, sed non prius se daturum inquit, quam cum illa congressus fuerit. dicta est Thetis annuisse eius desiderio, sed non prius illud esse faciendum quam experta esset an arma conuenirent Achilli, mox acceptis armis ex composito, iisque induta dicta est ansugisse, & ira claudum Vulcanum delusisse; At vero cum datum fuisset Græcis responsum illum primum omnium Græcorum esse moriturum, qui prior è nauis in litus Troianum exiisset, prior exiit Proteſilaus, quare prior omnium casus est ab Hectore. Id cum cognouisset Achilles ultimus è sua nauis exiit in litus, quod cum magno impetu fecisset, terramque pedibus vehementer percussisset, aqua e terra manare incepit, atque fons ibi natus est: vt in his significauit Antimachus:

ἢ μὲν ἀπ' ἡπείρου μαλαίνῃς ὕδωρ ἀερθεῖς
πείλει δ' ἄρ' ἀπ' ὀρεσὺν ἐλαφρὸς ἢ ὕτ' ἐκ ἰόρκου.
τοῦ δ' ἢ μὲν ὀρεσὶ πρὸς ὄν κλέων γένητ' ἀνδρῶντα.
Continuo velut accipiter nigrantis Achilles
Desilit in terræ dorsum sublimis: at illi
Ante pedes fluxit vitæ fons lympidus vnda.

Hic igitur post multas res ad Troiam præclaræ gestas, quas Homerus recensuit, Polyxenæ Priami filiz amore captus significauit Priamo per nuntios se pro Troia pugnaturum, si sibi puella concederetur. Tum Priamus eam se daturum esse pollicitus est, qui cum illa de causa in templum Thymbraei Apollinis conuenissent, Paris clam ex insidijs illum sagitta transiit, quare vltimum vitæ suæ diem ita per dolum conclusit. eius corpus non prius deditum est Græcis, quam recepissent illa ipsa munera, quæ pro redimendo Hectore data fuerant. hoc est tantum auri pondus, quantum esset pondus Hectoris mortui cadaueris. Propter huius præclari Herois mortē dictæ sunt Musæ & Nymphæ omnes fleuisse, quod ita significauit Lycophron in Alexandra:

αὐτὴς τὸ δὲ ἀντίποιον ἐκ χλαῖ ἴσαν
σάκκῳ λίσσιν ἐλπίσιν ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς
καὶ τῆς ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς
ἐκ τῆς ἀντιπύρῃς ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς
ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς
ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς
ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς ἀπὸ τῆς ἀντιπύρῃς

RUE.

Rursus redempto pro altero cadavere
 Par pondus auri splendidi Pactolii
 Feient. Sed is cretera Bæchi mortuus
 Persusus inibit lacrymis Libethridum
 Pimplæ incolunt quæ verticem: à nymphis simul
 Sororibus, Baphyræ aquas amantibus.
 Atque ille cædis præcisi fatum timens,
 Feret puellæ vestibus sese indui:
 Texetque telas pectine arguto leues,
 Saltabit hostium in solum idem ultimus:

- 20 Vocata est insula Borystensis Achillea, quæ Achilles ibi fuerit sepultus, à quo etiam
 inuentum est myriophyllum, quod Achilleum vocarunt. Nam ossa Achillis &
 Antiochi in aureo vase, quod largitus fuit Thetidi Bacchus cum suggeret impetum
 Lycurgi, recondita fuisse, memorant. Fabulati sunt antiqui præterea Medeam
 nupsisse Achilli, ubi ille in campos Elysios post mortem descendisset, sicuti me-
 moriæ prodidit Ibycus. Dicitur est Achilles à Chirone semihomine fuisse edu-
 catus, quia ratio & vis ad principem æque pertineat. dicitur est item à Musis fuisse
 deploratus, quia cum musicis instrumentis eius pompa funebris ducta esset: cum
 vero mare per idem tempus forte ventis inclumisset, longeq; strepitus vndarum
 exaudiretur ut ait Isidorus, datus est locus fabulæ, quod nymphæ eius eedem gra-
 viter conquestæ sunt. ¶ Nèque enim est sana mentis ea propter Achillem con-
 silisse credere, cum elementa minime sint de singulorum nostrorum vel morte
 vel ortu sollicita. Dicitur est inter filias Lycomedis muliebri habitu indutus latuisse,
 se, quia cum Deidemiam eius regis filiam cepisset in matrimonium, ita novis
 nuptiis delectabatur, ut maiorem temporis partem cum sponsa esset intra Lyco-
 medis parietes, & in thalamo lateret. Hic idem Hector cum fortissimus est & om-
 nium Græcorum non prius vinci potuit vel à fortissimis hostibus, quam volupta-
 tis desiderio & libidine irruitus, ab imbeli & timidissimo omnium prope Troia-
 norum Paride vulneratus fuit. per hac igitur significatio voluerunt antiqui ma-
 xime omnium rerum formidandas esse vitis fortibus voluptatum illecebras, quæ
 gravissimæ sunt omnibus & perniciosæ denique aduersariæ. ut nunc de Gany-
 mede dicamus.

De Ganymede.

Cap. XII.

- G Anymædes autem qui ab aquila raptus, & in cælum ad Iovem portatus fuit,
 ut illi pocum pro Hebe Iunonis filia ministraret, dicitur fuisse Trois Troi-
 anorum Regis filius. Hic cum esset eximie & prope inaudita pulchritudinis, ob
 eam dignus habitus est, non qui ad libidinem, ut crediderunt plerique saperet,
 sed qui pocula Iovi ministraret, ut scripsit Homerus libro v. Iliadis

ἦν δὲ καὶ τοῦ Ἰωὸς ἀμύμονος ἔγγυος
 Ἰλίου τ' Ἀστάρου τε, καὶ ἀντίθεος γανυμήδης.
 οὗ δὲ καὶ ἀντίθεος ἦν Ἰωὸς διδύμοιο.
 τὸν καὶ διπρὸς Ἰλίου θεοὶ δὴ τὸν γανυμήδην,
 ἔαμεν εὐχόμενοι, ἵνα δῖος ἀντίθεος ᾖ.
 Hinc Troiæ nati pueri tres esse leguntur:
 Ilius, & Astaracus, pulcherrimus & Ganymedes:
 Inter mortales cui præstantissima forma.
 Quem Iupiter rapere, Ioui quo pocula magno
 Præbeat ob formam, cum Dīs & transigat ævum.

Apollo.

Apollonius vero Rhodius libro tertio Argonauticorum non ut esset Iouis pincer
na, sed ut consuetudine Deorum frueretur ob formam raptum fuisse Ganyme-
dem scribere videtur, cum inquit :

Εὖρε δὲ τόν γ' ἀπαίουθε διὸς Δαλερῶν ἀλωή.
οὐδ' οἷον μετὰ καὶ γανυμήδεα τὸν ῥέποτα ζεύς
εὐρῶν ἔγχετ' ἄσπερον ἐφ' ἑσίων ἀθαλάτοιαι
Hunc Iouis in molli se iunctum repperit aula
Non solum simul & Ganymedem Iupiter illum
In cœlum rapuit cum Dijs ut tranfigat æuum.

Fuit autem raptus ex Harpagia, qui locus fuit in agri Priapeni & Cyziceni fini-
bus, qui ab ea re nomen obtinuit, ut ait Strabo libro 13. alij circa Dardanium pro-
montorium illud accidisse inquit, quod Virgilius factum in Ida monte Phry-
giæ dum venaretur ira commemorat lib. 3. Aeneid.

Intextusque puer frondosa regius Ida
Veloces iaculo cervos, cuiusque fatigat
Acer, anhelanti similis: quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger uncis.

Pama est autem aquilam quod faustum augurium Ioui in bello aduersus Tita-
nas attulisset, armaque pugnanti ministrasset, Iouis autem fuisse existimatum: at-
que illi datum fuisse imperium in cæteras aues, cum ita scribat Horatius libro
quarto carminum, cum illius præcipue singularem diligentiam in rapiendo Ga-
nymede expertus fuisset.

Qualem ministrum fulminis alitem
Cui rex Deorum regnum in aues vagas
Permisit, expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo.

Alij tradiderunt Iouem in aquilam versum ad ipsum Ganymedem conuolasse,
& illum in cœlum asportasse, ut patet ex his carminibus:

Ἀντὸς ὃ ζεύς ἡλθὲν ἄντ' ἰθὺς γανυμήδεα.
κύνες ἐπὶ ξανθὸν μντῖρα τῆς ἑλίου.

Ipsæ aquilæ ad pulchrum Ganymedem Iupiter olim,
Ad matremque Helenæ deinde volauit olor.

Fuerunt qui non a Ioue, neque ab aquila, neque à Dijs raptum fuisse Ganyme-
dem tradiderunt, sed à Minore ad concubitum: inter quos fuit Echemenes Cy-
prius. ¶ Hæc illa sunt, quæ de Ganymede ab antiquis fabulose dicta fuerunt:
quæ quidem falsa esse omnibus perspicuum est. Alij vero inter quos fuit Xeno-
phon, ut scripsit in Symposio, Ganymedem propter animi pulchritudinem & pu-
dentiam potius, quam propter formam corporis, in cœlum ascitum esse voluc-
runt: nam hi dictum fuisse Ganymedem putant non à γάνυμι, quod conuiuia-
ri & genio indulgere significat: sed potius ab his dictionibus in unum compositis
ad præstantiam prudentiæ & consilij exprimen tam ἀγαν, & νό. & Νύξας,
nam illæ cum intensionem & incrementum significant, extrema est constitutio.
Enimvero diuini quidpiam sub hac fabula cõtineri ita inquit Cicero libro pri-
mo Tusculanarum Disputationũ: Nec I homerum audio, qui Ganymede à Dijs
raptum ait propter formam: ut Ioui pocula ministraret: Non ista causa, cur Lao-
medoni tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Iouis & humana ad Deos transfe-
rebat. Quidam ad solatium coniunctorum ipsi Ganymedi hanc fabulam fictam
esse crediderunt, cum is clam raptus fuisset inter venandum: atq; illis persuasum
deniq; Ganymedem inter sydera relatum esse, & nihil signi quod dicitur à γαν-
mius. Ego sane longe aliter sentio, neque puto diuina ad nos deferenda fuisse,
T c sed

sed humana potius vtiliter ad Deorum naturam oportere conferri. Nam quid aliud per hanc fabulam demonstrabant sapientes, quam prudētem virum à Deo amari, & illum solum proxime accedere ad divinam naturam? est enim Gany- medes anima hominum, quā, ut diximus, ob eximiam prudentiam Deus ad se rapit, cum stulti neque sibi, neque cæteris quidem sint vtilēs. Illa vero anima pulcherrima est, quæ minimum sit humanis sordibus, aut flagitijs corporis contami- nata: quam Deus diligens ad se rapit. Nam cum nihil sit inter mortalia, quod propius quam sapientia ad summi Dei naturam accedat, quod per Ganyme- dem in cœlum raptum significabant antiqui, non possum non summo opere impro-
bare quorundam stultitiam, qui ob cæna quædam, & neque brutis ipsis sine pu-
dore iniungenda, per hanc fabulam intellexerūt, nimirum Ganymedem raptum fuisse ad stuprum, quasi aliquod incitamentum necessarium esset mortalibus ad tam nefandum, tamque impurum vitium. Sed tamen sapientioribus hæc aliter sese habere credita sunt, & ad honestam interpretationem tetorta, atq; ad exem- plum virtutis ad posteros transmissa. Quid enim aliud est pocula Ioui ministra- re, quam Deum iustissime delectari officijs sapientiæ, quæ ab anima virorum sa-
pientum procedant? Semper bonitas divina sitit, hoc est mirum in modum cu-
pit nos esse sapientes: quales cum fuerimus proxime ad eius naturam per charita- tem & innocentiam accedemus, suavisima pocula nectaris altissimo Deo mini-
strabimus, neque quidquam rursus homini iucundius ipsa sapientia potest contin-
gere: quippe quod per illam viuentes prope Dij efficiamur, atque ex his corpo- rum mortalium sordibus ad cœlestia extollimur, quam ob rem præclate se ha-
bent illa Ptolemæi carmina:

οὐδ' ἐτι θνατὸς ἐγγύ, καὶ ἐφάμερος ἀλλ' ἔταν ἀστῶν

Μαγεύω πυκνὰς ἀμφοδρόμους ἑλίκας,

οὐκ ἔτι ἐπὶ λαύω ποταγάνης, ἀλλὰ πᾶρ ἀντῆς

Ζυγὶ δ' ὀργαστὸς πλεμπλαμαὶ ἀμβροσίης.

Novi ego mortalis quod ium, id sidera quando

Suspicio, æthereas lustroque mente domos,

Iam pede non vidcor mihi tetram tangere, magno

Cum Iou sed vefci nectare & ambrosia.

Huic tantam corporis pulchritudinem tribuerunt, non solum quia vir sapiens ca-
ret sordibus animi, verum etiam, quia ut ait Plato, tanta est pulchritudo sapien-
tiæ, ut si oculis cerni posset, mirificos amores sui excitaret in animis hominum.
dicitur ab aquila raptus in cœlum fuisse propter perspicacitatem: atque ab ipso
Ioue aquila, quod adiutor sit Deus ad sapientiam. sic igitur cum dicerent viros
bonos, & prudentes, & integerrimos poetæ divinam bonitatem ad se rapere,
fabulam de Ganymede finxerunt, quare vtilius nos ad divina transtulerunt sa-
pientes, quam divina ad nos deduxissent. at de Ganymede satis, nunc de Har-
monia dicamus.

De Harmonia & Cadmo.

Cap. XLIII.

Harmonia vero quibus orta sit, non parva est dubitatio, siquidem Diodorus
lib. 4 illam Electræ & Iouis filiam fuisse inquit. At Heliodorus in Theogonia
illam ex adulterio Martis & Venæris natam fuisse memorat in his:

αὐτὰρ ἄρ' ἤνι

ἐν τὸν ὄρω καὶ δέ, εἰς ὅβου καὶ δέ, ἵμεν ἔκτε

Διὸς οὐτ' αἰδ' ὁρῶν πυκνὰ ἐκ κλοῖτουσι φελαγγας,

ἐν πελέμῳ κενύει, τι, σὺ δ' ἄρ' ἤνι πλεμπλαμαὶ,

Ἀρμ-

Ἀρμονίῳ δὲ καὶ δῶκεν Ὀπίρδωμος δῖα ἄκοντα.

Marti clypeos atque arma secanti

Alma Venus peperit Pallorem, vnaque Timorem.

Qui dare terga virum armatas inslere phalangeas

In bello tristi quam Cadmus duxit, at inde

Harmoniam peperit Marti Cytherea decoram.

Hæc igitur vbi adoleuisset Cadmo Thebanorum Regi viro sane præclaro, & ob multas difficultates, quas superauit, illustri, à Ioue in matrimonium data fuit, de quo hæc pauca, ex ijs multis, quæ de illo memorantur, colligere placuit. aiunt dona data esse spontæ à Dijs per nuptias, cum Ceres frumenti fructum largita sit, Mercurius lyram, Pallas monile & pepulum & tibias Electra sacra magnæ matris & cymbala & tympana, in quibus nuptijs Apollo cum cithara cecinit Musæ tibias inslarunt, ac Dijs reliqui multa dona sua dederunt. Hic vbi Iupiter Europam suam sororem rapuisset, è qua in Cretam deportata Sarpedonem, & Minotem, & Rhadamanthum suscepit, iussus est ab Agenore patre sororem inuenire, neque prius redire domum, quam illam secum adduceret. Atque cum multas regiones peragrasset, neque tamen illam inuenisset, post mortem Telaphassæ matris Delphos de Europa sciuitur oraculum adiuit: cui responsum est nihil curiosius de Europa esse querendum, sed urbem ibi condere oportere, vbi bos de fella humi procubuisset, quam habuisset viæ ducem. Hic igitur per agrum Phocensium iter faciens bouem ex armento Pelagontis obuam habuit, quæ Bæotia peragras vbi condita fuerunt Thebæ humi procubuit. Tum bouem Palladi maclaturus facios aquarum ad Dircen fontem misit: cum vero ibi draco natus è Marte fontem seruatet, Scirphum & Daileontem Cadmi amicos interemit, tum ipse Cadmus eò profectus ad fontem draconem trucidauit. Fabulari sunt quidam inter quos fuit Archelaus lib. 9. de fluminibus Cadmum post cæsum draconem inuenisse aquam ob timorem serpentis prope veneno infecta, quare regionem lustrauisse dū fontem quæreret. vbi ad antrum Corcyraum peruenisset dicitur factum esse Palladis consilio ut pedem in limo impresserit, unde fluius scaturit, quem post bouem immolatum, Pedem Cadmi nominarunt. At vero coactus est Cadmus eius dentes exertos ferere, quod fecit consilio Mineræ, è quibus nati sunt armati homines, qui erant cum illo pro patre pugnaturi, sed Cadmus lapidem, quem à Minerva acceperat, inter illos iacens, omne certamen à se inter illos diuertit, atque omnes mutuis vulncribus natiuorum armorum se vicissim confecerunt. Illi de causa coactus fuit Cadmus mercenarius annum Marti seruire, qui annus eius temporis octo ex his nostris annis constabat. Post id tempus fabulantur Minervam regiam Cadmi multis ornamentis præclare comparasse, cui Iupiter etiam Martis filiam & Veneris dedit in matrimonium Harmoniam, ad quas nuptias Di omnes relicto cælo dicuntur aduentasse: quo tempore tanta est inter alia præclara Dentium munera pepulum & monile admirabilis pulchritudinis, quod fuit Vulcani opus, à Cadmo donatum fuisse spontæ. Cadmus ex illa suscepit postea Ino, Semelen, Agaucen, Antonoen, & Polydorum. Scriptum reliquit Pherecydes præterea Harmoniæ Martisque filias fuisse Amazonas, ut cellatur Apollonius etiam libro secundo Argonauticorum:

οὐ γὰρ ἀμαζονίδες μὲν ἐπὶ πηγῇ, οὐδὲ θήματα

τίουσιν πεδὶν δόσαντο ἀμφὶ λίμνῃ.

ἀλλ' ὕβρις ἐσθλὰ καὶ ἀρετὴ ἐργα μέγιστα.

οὐ γὰρ καὶ γυνεὺς ἔσαν ἀπὸς ἀρμενίου,

ἔνυμφος ἦν ἀπὸ φίλων πόλεμος τίνα κοῦρας.

Sed neque Amazonides faciles, nec iura colentes,

T. 1. Hirc.

Hinc tenuere procul Oceanus protinus arua.

Hic bellum cordi fuit, his & praelia Martis.

Iure quidem Harmonia quod Nympha & Marte feruntur

Patre lata: hac peperit Mauortia pignora patri.

Cadmus post multas filiarum nepotumque suorum calamitates subrogato in regnum Pentheo Agaues & Echionis filio relictis Thebis ad Erechlietes cum Harmonia coniuge commigravit. Illi cum ab Illyrij bello infestarentur responsum tulerunt futuram penes ipsos victoriam, si Cadmum & Harmoniam duces haberent: nam Cadmus & Harmonia apud Drilonis ripas habitabant, qui Illyrios à Liburnis determinat, ut scripsit in his Metiodorus in commentario de consuetudine: *δρίλων δ' ἐν τῶν ποταμῶν ἱλλυριῶν, οἱ δ' ἀναρπάζουσι τοὺς ἱλλυριοὺς καὶ λιβυρίους, ἵνα αὐτὰ γὰρ φησὶν ἀπὸ καδμῆος καὶ ἁρμονίας, καὶ οὗτοι οὖν μετεβλήθησαν.* Sunt autem Drilo & Naro Illyriorum flumines, qui Illyrios Liburnosque determinant. Hoc in loco Cadmus & Harmonia habitaverunt illi, qui sunt in angustis conuersi, qui oiaculi auctoritatem secuti eos duces illius expeditionis aduersus Illyrios deligunt. Sic igitur Cadmus Illyriorum regno potius aliquandiu feliciter egit, deinde paulopost in draconem & ipse & uxor mutati apud oppidum Illyrij Encleas nomine dicuntur a Ione in campos Elysijs demissi fuisse, de qua mutatione quod apud Illyrios contigerit, ita meminit Dionysius in libro de situ Orbis:

20

*ἐπὶ δ' αἰσίοτος ὀλεὸν ἀγροῦσα
ἱλλυρικῆς περὶ χερσὶν ἐλίσσεται ἀρχὴ κολῶντι,
οὐρίωντ' ἡλίσσεται, τὰ κεραυνία κηλησκουσι,
καίνοι δ' ἄν περὶ κέλευρον ἰδοὶς ἱρικυδία τύμβον
τύμβον, ὃν ἁρμονίης καὶ καδμῶος φημὶς ἡλίσσαι.
καὶ διγάρ οἱ ἐφ' ἑὸν σκολῶν δέμας ἡλλάξαντο,
ὅπποτ' ἀπ' ἱσμῶν λιπαρὸν μετὰ γῆρας ἵκοντο.*

ingentia pondera voluens

Illyricis terris deuoluitur usque Colonam,

Collesque apicos, quos alta Ceraunia dicunt.

30

His celebrem tumulum terris, antrumque videbis,

Antrum, quod Cadmi dixerunt, Harmoniaque

Namque hic serpentes atri facti esse feruntur

Ut texere caput canis, turpisque senecta.

Sic Nicander in Theriacis:

*ἴρινθ' ἢν ἱδοῖται δρίλων καὶ τάρωνος ὄχθη,
Σιδονίου καὶ καδμῶος θεμελίον ἁρμονίης.
ἐντα δ' ὅω διαπλήττειν νελὸν σείβουσι δράκοντες.
Ἴρινque, hanc Drilon aluit, & Naronis vnda
Sidonij Cadmi monumentum hoc, Harmoniaque.
Hic duo terribiles fremuerunt nempe dracones.*

40

Atque tot de Cadmo & Harmonia fabulose dicta fuerunt. Maior harum rerum gestarum pars ad historiam transferenda est: non enim à tauro Europa asportata fuit in Cretam, sed nauigio quodam Cretenses illam rapientes à Phœnicia in patriam deportarunt. Cum vero illi nauigio esset præfectus Taurus quidam Gnosius, qui illam rapuit à Sarapia Phœniciae ciuitate, quæ sita fuit inter Sidonem & Tyrum, locus datus est fabulæ, quod rapta fuit, & à Tauro in Cretam deportata, ut scripsit Echemenes in rebus Cretensibus. Quod missus ad Europam querendam Cadmus draconem ad fontem Dirceu occidisset, illud quid fabulosum esse dixerunt, sed aiunt latronem ab ipso Cadmo cæsum, qui peregrinis in ijs locis insidiaretur, & iam nonnullos à Cadmi socijs ceciderat. Dicitur est eius draconis dentes

dehinc seminasse, cum affecta & socii illius latronis duce caeso dissipati sint: Nil autem horum factum est sine Mineræ consilio, quia cum omnibus in rebus, tam in militaribus præcipue necessaria est hominis prudentia, & Dei optimi auxilium. Quod autem lapidem inter naros homines armatos iecerit, quare inter illos bellum exortum est: futuras contentiones Thebanorum significat, post Thebarum mœnia ædificata: nam eius urbis imperium magnum bellum inter Thebanos postea excitauit. præter illud quod lenes iniuriæ solent aliquando excitare magna bellorum incendia: Harmonia dicta est Veneris & Martis filia, quoniam vis musicæ non solum erigit animos iacentes, & calamitarum miseriarumque humanarum cumulis oppressos, suauitateque quadam perfundit, sed etiam ad bellum viriles animos inflammat, cum musica multæ nationes ante bellum vsæ sint, atque nunc etiam nonnullus est vsus musicorum instrumentorum, quibus milites ad prælium incitantur. Hæc causa fuit cur his parentibus Harmonia nata dicatur. Qui Electræ & Iouis filiam crediderunt. Harmoniam esse putarunt eam, quam Pythagorici in motibus sphaerarum, corporumque cœlestium fieri crediderunt. quod autem ad mores pertinet, significabant antiqui, dum sumus in hac miserrima vita omnium laborum ac molestarum plenissima, fortitudine & prudentia uti oportere, quod omnium humanarum actionum statutus est finis, neque vnquam Deus viris bonis & fortibus solet deesse, cum senem Cædum & Harmoniam Iupiter post omnes molestias ad Elysios campos demiserit. At nunc de Mida dicamus.

De Mida,

Cap. XV.

Fuit autem Midas Phrygiæ Rex Gordiæ filius, qui omnium Regum suæ tempestatis fuit ditissimus. Fabulantur ad hunc aliquando Silenum Bacchi comitem capitiuum ob ebrietatem, cum iter facere cum Baccho non potuisset, adductum fuisse: quem ille perhumaniter tractauit. Tum Bacchus ad eum requirendum reuersus cognita Midæ liberalitate & humanitate ab incolis eius regionis, ipse etiam hospes ad Midam proficiscitur, a quo perbenigne acceptus illi proposuit ut quidquid optaret, expeteret, quod esset statim voti compos futurus. At Midas pro dementia, quæ sollicitat animos mortaliū, summam felicitatem ratus in multis possidendis, expetiuit ut quidquid contingeret continuo aurum fieret: quam fabulam explicauit Ouidius libro vndecimo Metamorph. Cum postea ciuaria etiam, quibus vesceretur, contacta repente fierent aurea, pernitentia capitis suæ petitionis: atque nisi Deus fuisset illi benignus ea molestia subueniēdo, omnino inedia mori necesse fuisset. Orauit igitur eundem Deum cum satis aptas pœnas suæ stultitiæ dedisset, ut hoc munus auferret: quem aiunt quidam illa de causa inedia mortuum esse, at alii dicunt quod Bacchus respondit illud futurum si se in Pactolo flumine lauisset; quare lotus ibi illa molestia liberatus est: ac fluuius ex illo tempore aureis arenis fluere cepit, quod ita testatur Ouid. 40

Rex iussæ succedit aquæ, vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore cecidit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto semine venæ
Arua rigent atro madidis pallentia glebis.
Ille perosus opes syluasque & rura colebat,
Panaque montanis habitantem semper in antris.

Eo igitur morbo liberatus Midas cum se rus contulisset, syluasque semper
sere ab hominum frequentia longinquas incoleret, iudex & ipse & Tantalus mœ-
luta Phæbū & Pans pastorum Deū, de arte musica cōtendētes delectus est. Huius

T t 3 certa.

certaminis: Tmolus Phœbum victorem, at Midas Pana suo iudicio pronuntiauit, quare indignatus Phœbus aures asini Midæ, ut qui de arte musica iudicare non posset, adhibuit, cum rudis homo plane parum iudicio valeret, & tamen iudicare non deiret. Id autem ita explicauit Ouidius:

Pana iubet Tmolus citharæ submittere cannas,
Iudicium, sanctique placet sententia montis
Omnibus: arguitur tamen, atque iniusta vocatur
Vnius sermone Midæ. Nec Delius aures
Humanas patitur stolidas retinere figuram.
Sed trahit in spatium, villisque albensibus implet.
Instabilesque illas facit, & dat posse moueri.
Cætera sunt hominis, partem damnatur in vnam,
Induiturque aures tarde gradientis aselli.

Ita vero scite illas occultabat Midas, ut nemo præter tonsorem rem cognosce-
ret. Sed cum id tonsor tacere non posset terram effodit, ac foueam ingressus per-
tenui voce ita submurmuravit: auriculas asini Midas Rex habet. Tum fos-
sa illa rursus terra repleta discessit, ibique cannas deinde natas esse fabulati sunt,
quæ ita sibilum edentes murmurabant: auriculas asini Midas Rex habet. At-
que tot de Mida fabulose fuerunt ab antiquis memoriæ prodita. Ego sane cre-
diderim avarissimum, & opulentissimum omnium suæ tempestatis fuisse Mi-
dam, qui ut multas pecunias cumularet, cibus etiam parcissime studeatur, om-
niaque prope necessaria victui venderet, & in aurum converteret. Cum vero
alii in rebus esset plane rudis, neque à belluis eius iudicium differret, fabula-
ti sunt illum aures asini habuisse. alii contra quod acutissime audiret istud fi-
ctum fuisse arbitrantur, quod asinus illum sensum omnium prope animalium
habeat acutissimum. Alii fictum putarunt, quia multos haberet exploratores.
Alii dicunt fuisse imprudentissimum & arrogantissimum omnium principum
suæ tempestatis, qui cum parum curaret hominum de se maledicta, & cum pes-
sime audiret à Phrygiis ob malam administrationem, exquisitissimamque aua-
ritiam, cum pecunia esset apud eum omnium controuersiarum iudex aut libido,
dictus est asini aures habere, nam solum aurum sibi præ omnibus proposuerat.
Alii dicunt, inter quos fuit Callisthenes in navigatione, & Hecataeus de Hyper-
boreis, duos colles fuisse in Phrygia, qui aures asini vocarentur, super quibus mu-
nitissima oppida condita fuerunt, & quibus latrones complures viatores & pere-
grinos adornabantur. His locis cum arma Midas intulisset, ac oppidis per vim poti-
tus fuisse obtuncatis eorum locorum latronibus, dictus est fabulose aures asini
habere. Alii voluerunt illum, quia Liberum patrem se sellisset, in asinum fuisse mu-
tatum, sed cum recuperasset pristinam formam, aures tamen non deposuisse. Alii
quia Dionysi asinos ac iumenta iniuriis affecerit ab irato Deo illi asini aures fuis-
se iniunctas maluerunt. ¶ Alii aures asini dadas Midæ a Deo fuisse idcirco puta-
runt, quia omnes arrogantes damnantur ignorantia, qui enim se scire omnia vel
quæ nescit, arbitratur: is parum idoneus efficitur ad scientiam. Quod si quis dili-
genter hæc animaduertat, id profecto intelliget, antiquos per hæc ad humanita-
tem & liberalitatem homines adhortari solitos, cum Deus sibi gratissimam esse
in hospites benignitatem ostenderet. idem postea nos à periculis reb. certis à Deo
deterruerunt, cum plerumque perniciose expectamus: quare quod nobis conferat à
Diis poscendum est, illique relinquenda rerum omnium optio. Deinde singulorum
vires tractari oportere docuerunt: neque iudicanda sunt illa, quæ non recte mouentur,
cum temeraria iudicia Dei vindictam in se iri letent. Nam qui per inscitiam aut
fraudem alterius opes aut dignitatem alteri adiudicauerit, ille priori domino, cui
rapuit,

capuit, restituere iure æquitatis debet. Quod vero nullum scelus, nullumq; iniquum iudicium diu latere potest, declarauit consors sermo silërio proximus: omnia enim turpia in lucem tempus solet proferre. At nunc de Narcisso dicamus.

De Narcisso.

Cap. XVI.

Narcissus autem, quem fabule in florem sui nominis mutatū fuisse inquit, dicitur fuisse amnis Cephissi & Nymphæ Lyriopes filius, vt pater apud Ouid. lib. 3. Metamorph.

Narcissus in florem

Prima fide, vocisque ratæ tentamina sumpsit
Cæcula Lyriope. quam quondam flumine curuo
Implicuit, clausæque suis Cephissus in vndis
Vim tulit, enixa est vtero pulcherrima pleno
Infantem nympe, iam tum qui posset amari:
Narcissum:que vocat, de quo consultus an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ,
Fatidicus vares, si se non nouerit, inquit.

10

Echo autem capta eius amore illum diu infecuta est sed cum amoris impatiens contabuillet, in solam vocem denique conuertitur. fabulantur hunc, vbi iam excreuisset, corporisq; formā in dies cum tenerioribus annis augeteretur, ad fontem quendam purissimum labore venationis & æstu aliquando fatigatum deuenisse: qui cum se ad fontem bibiturus in genua deflexisset manibus in ora fontis firmatis, nondum labris ad aquam fontis ad moris suam imaginem in fonte despexit: erat enim eius fontis aqua lympidissima, quæ sundum habebat subnigrum. Tum Narcissus amore ac desiderio suæ imaginis ita captus est, vt cum nullam portionem talis formæ sibi spem reliquam esse intelligeret, sui ipsius desiderio tandem paulatim contabuerit, ac Deorum misericordia deniq; in florem sui nominis fuerit conuersus. Dictus fuit autem Narcissus ἀπό τοῦ καρπῶν à torpendo. s. quia ob id desiderium torpuerit. Is flos Eumenicibus fuit postea consecratus, è quo Dea bus illis sacrificantes coronis vtebantur, vt ait Ister in lib. de Coronis, qui tamen fuit etiam Baccho gratus. Scriptū reliquit Phanodemus lib. 5. rerum Atticarum coronas è narcisso consecratas fuisse Proserpinæ, quoniam florem illum colligeret cum rapta fuit à Plutone. Memorix prodidit Paus. in Bxoricis in finibus Thespiesium vicum Hedomacum fuisse, & in eo fontem Narcissum vocatum, in quo se Narcissus vt fama est, inspexerit. Scripsit Euanthes in fabulosis forem illi gemellam fuisse cum oris forma, tum coma, & vestitu, & omni corporis parte similem. Hi cum simul venarentur ferunt forem à puero aniatam, qua mortua ille desiderij impatiens dicitur ad fontem venire solitus, vt eius imaginem ibi intueretur. Sed cum id solatium leue videretur, denique magnitudine desiderij deperijre, vel vt alijs magis placuit, & in fontem deiecit ac perijt, ad quem ambo solebant conuenire. At vero hæc falsa esse, & ad Narcissi gratiā ficta testatur Paus. qui multis annis ante Narcissi tempora raptā fuisse Proserpinam Cereris filiam memorauit. Hæc fabulose dicta sunt de Narcisso. At quid in hac fabula cōtinetur vitæ humanæ vtile, quod potuerit has ambages ad posteros iure transmittere? im prudentem, & libidinosum, ac facinorosum hominem ultionem sequi significabant, veluti vmbra sequitur corpus: nam tametsi Deus vindictam aliquandiu differt, tamen multo est acrior postea perditis hominibus prosligādīs. Illud autem tanto fit facilius, quanto maiores facultates aliquis ad res præclare gerendas natura fuerat. Nam qui nimium forma corporis gloriabatur, & in lasciuia acuebat, quo pacto per formam non meruit perire? omnis enim rerum humanarum nimius auctor perniciosus est imprudentibus. ac nunc de Belidibus dicatur.

10

30

40

Tt 4 De

Nequae praetermittendae fuerunt omnino Danai filiae, quae illi poena apud inferos dicuntur esse additae, ut semper aquam ex amplissimo puteo hauriant: neque tamen unquam ad oram putei plena cithra possint attrahere. Fuit autem Danaus Belicognomento prisci filius illius, qui post Apidis mortem Ithim uxorem duxit, quo tempore Cecrops Athenis imperavit. Hic ubi pulso Sthenelo Argiuorum Rege Argos occupasset ex Aegypto profectus, quinquaginta filias de varijs mulieribus suscepit, quas ex aui Beli nomine Belidas postea nominarunt. Fama est propter similitudinem quandam, quam cum Aegypto fratre habebat Danaus, in Graeciam profugisse: quod rara sit affinitum & coniunctorum benevolentia inter principes homines, & ad eandem dignitatem aspirantium praesentium. Cum igitur Aegyptus filios quinquaginta haberet, cuperetque fraternam similitudinem aliquando compescere, satis aptam opportunitatem fore eius negotij conficiendi existimavit, si cum totidem haberet filios, illas in matrimonium suis filijs poposcisset. eius igitur preces non aspernatus est Danaus, sed nuptias magnifice parari instituit: verumtamen vel quia non crederet pollicitationibus, vel quia memor adhuc esset acceptae iniuriae, vel quia ab uno illorum mortem sibi imminere ab oraculo monitus fuerat, clam singulis dedit pugiones, quibus suos sponso, ubi dormirent, iugularent. Sortito igitur nuptiae celebrantur, atque nomina filiorum Aegyptii ista fuerunt: Agenor, Aegius, Alcis, Alcemon, Agaptolemons, Argius, Archelaus, Aegyptus, Arbelus, Bromius, Bustris, Cithonius, Chalcedon, Charus, Chrysippus, Clitus, Cisseus, Daiphron, Diacorystes, Dorion, Dryas, Enceladus, Euenor, Eurylochus, Eurydamas, Hippodamus, Hippocorystes, Hyperbius, Hippolytus, Hippothous, Hermus, Imbrus, Idmon, Idas, Lixus, Lampus, Lynceus, Lycus, Menachus, Megacles, Oeneus, Periphas, Pandion, Polyctor, Proteus, Peristhenes, Phantes, Potamon, Periphantes, Sthenelus. Filiarum Danai nomina fuerunt: Anexibia, Anthelia, Adiante, Adra, Adyte, Autonoe, Asteria, Agave, Automare, Amymone, Bryce, Cercellis, Clise, Calix, Cleopatra, Cleodora, Chrysippe, Callidice, Celano, Dioxippe, Erato, Euippe, Electra, Eurydice, Euhippe, Glaucippe, Gorge, Glaucus, Gorgophone, Hippodice, Hyperippe, Hippodamia, Hippomedula, Hypermnestra, Iphimedusa, Mnestra, Nelo, Ocypete, Oeme, Pharte, Pirene, Podarce, Pylarge, Rhode, Rhodia, Scza, Sthenela, Stygne, Theano. omnes igitur patris mandato paruerunt, praeter Hypermnestram natu maximam filiarum, quae Lynceo marito pepercit. reliquae omnes igitur sponso capiti abscissa dicuntur in Lerna infodisse, atque eorum corpora ante urbem humasse, ut scripsit Herodorus in Argonauticis, qui etiam inquit quod postea Danai filiae a Mercurio & Pallade Iouis iussu expiatae fuerunt, quae omnes in Gymnica certamina productae una Hypermnestra excepta, victoribus datae sunt. fuerunt tamen qui iniquant has nuptias tanto sanguine perfusas antequam Danaus Argos venisset, contigisse, quo tempore Danaus cum fratre Aegypto de regno contenderet. cum igitur Hypermnestrae beneficio Lynceus unus esset superstes & tot fratribus periculum tantum evadens Lynceam cōfugit, quod oppidum fuit illis temporibus non procul ab Argis, ut scripsit in Corinthiacis Pausanias. eo igitur in loco face sublata Lynceus lignum dedit se evasisse omne periculum, quod ita convenerat cum Hypermnestra, ut deuitatis Danai insidijs ubi in tuum se recepisset, ita faciem sublatam ostentaret. Sic etiam paulo post Hypermnestra vicissim faciem Larissa sustulit, qua significabat, quoque omne periculum evasisse: quare mansit postea consuetudo ut Argivi ad eius rei memoria festum

festum diem & solennitatem quotannis celebrarent, quam Facem vocarunt. Scripsit Apollo. Iorus libro secundo Bibliothecæ Hypermnestram fuisse postea datam uxorem Lynceæ. Atque Herodotus in Euterpe inquit Danaï filias primas Thesmophoria sacrificia mulieres Pelasgicas docuisse, quod genus sacrificij, cum fuit occupata Peloponnesus à Dorienfibus, prorsus obsoleuit. At enim Danaï filia post mortem ob id scelus, quod tam immites aduersus innocentes & affines iuuenes fuisse, illi æterno supplicio fuerunt addictæ apud inferos, ut aquâ vase perforato haurire conentur: quibus promissum esse prohibent ab eo labore tum cessandum esse, cum plena cribra è puteo hauserint. de illa pœna ita meminit Horatius libro tertio Carminum:

Stetiz vna paulum
Sicca, dum grato Danaï puellas
Carminibus mulces.

Sic autem Ouidius lib. 4. Metamorph. ab auctore Belidas nominans inquit:

Arsiduas repetunt, quas perdant Belides vendas.

¶ Atque tot fabulosa de ijs memoriæ prodita sunt: nunc veritatem inquiremus. Has annos esse dixerunt nonnulli, qui arsiduis fructibus videntur nos velle locupletare ac saturare, cum tamen tantundem absumatur, quâcumque producit. Sic autem id Lucretius libro tertio explicat:

Deinde animi ingratam naturam pascere semper,
Atque explere bonis rebus, satiareque nunquam.
Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
Cum redeunt, fortusque ferunt, variosque lepores:
Nectamen explemur vita fructibus vnquam.
Hoc, ut opinor, id est, æuo florente puellas
Quod memorant laricem pertusum congerere in vas,
Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Sic igitur temporum & annorum vicissitudines quidam per hæc significare voluerunt. nonnulli putarunt omnem mortalium vitam in hac fabula contineri, cum omnia quæ agimus frustra à nobis fiant in terris, cum nulla humani roboris vestigia diutius manere possint, sed omnia rursus confundantur. Alij beneficia, quæ in ingratos homines conferuntur, per hæc vana esse indicabant. ego contra per hanc fabulam aliquid gloriosius & humano generi vtilius significari crediderim, filios scilicet tandiu pios & obediētes parentibus esse oportere, quandiu ab humanitate & Deorum immortalium religione ac reuerentia illorum mandata non dissentiant. Quod siquid ab ijs contra religionem, aut summi Dei voluntatem legesque præcipiatur, si contra iusticiam, si contra humanitatem, omnino non sunt audiendi: quare si quis iniqua consulenti pareat aut imperanti, quod deirare potest, Deorum immortalium animaduersionem ac vindictam omnino fugere non poterit. si quis denique neglecta Dei reuerentia, & viri boni officij aliquid impurum atque crudele commiserit, ille perpetuis supplicijs post hanc vitam apud inferos discrucietur. ac de Belidibus quidem satis, nunc de Sphinge dicamus.

De Sphinge.

Cap. XVIII.

FVit autem Sphinx Echidnæ Typhonisque filia, ut scribit Lasus Hermioneus, quam Iuno irata in agrum Thebanum immisit. Hæc muliebri facie ac pectore fuisse prodicitur, pedes & caudam habuisse leonis, pœnas autem volucris. At Chalcidius caput & manus puellæ, corpus canis, vocem hominis caudam draconis, leonibus vngues

vngues, alas aulis, illam habuisse scripsit. Hæc Sphinx singulis hominibus præter-
euntibus in Phyeo colle residens obscura tantæ ænigmata proponebat, quæ ca-
piebat à Musis: atque quicumque illa solvere nequiuisset, is vnguibus Sphingis la-
niabatur. Erat autem fato statutum tunc esse Sphingi moriendum, cum quis pro-
positum ænigma soluisset: atque cum multi ab ea laniarentur, pronuntiatum fuit
per præconem, quia cupiebant Thebanis illa molestia liberari, quod is esset Theba-
rum regnum capturus, & uxorem Creontis Aemonis filii habiturus, quæ pulcher-
rima erat omnium mulierum eius ætatis, qui Sphingis ænigma soluisset. Scripsit
vero Mylæanus Asclepiades, quod etiam testatur Ilacius facillime Sphingem la-
cerare homines victos cõsueuisse, quippe quæ priores corporis partes haberet leo-
nis, ac vngues gryphi: neque quisquam poterat aufugere, cum alas haberet aqui-
læ, citissimeque ad illos conuolaret, quamuis postrema corporis partes haberet
hominis. multa fuerunt ænigmata, & longe diuersa, quæ diuersis nationibus pro-
ponebat, sed hoc fere semper proponebatur Thebanis enucleandum, vt scripsit
idem Asclepiades:

Ἔσι δ' ἰπποῦντι γῆς, καὶ τετραπόδων οὐ μίαν φωνήν,
καὶ πτερόν. ἀλλ' ἄσπετος δὲ βόλῳ μόνον, ὅς ἐπὶ γαῖαν
Ἐρτάτα γήνται. διὰ τ' αὐθιγὰ, καὶ κατὰ πόντον.
Ἀλλ' ὁ πόταν πλείστον ἐπιγὼ μένον ποσιβαίνει.
Ἐνθα τὰ γὰρ γυνοῖσιν ἀφ' αὐποτάτων τίλει αὐτῶν.

Hoc ænigma cum soluisset Oedipus, regnum & locatam matrem Aemonis filii
Creontisque uxorem duxit:

Est bipes & quadrupes in terris: solaque vox huius:
Atque tripes, mutat vocem solum, omnia campis,
Inter quæ serpunt, quæ cælo, & fluctibus errant.
At vbi contendit pedibus iam pluribus, illi
Deficiunt vires, & lentis robora neruis.

Fuit enim Oedipus parricida vt prædictum fuerat ab oraculo. nam cum Laius
Thebanorum rex oraculum consulisset, postquâ regnū Thebanum illi fuit dela-
tum post mortem Zethi & Amphionis, gerente in vtero locasta vxore, respon-
sum est ab Apolline Delphico illum à filio interfectum iri, quod etiam accidit po-
stea in via Schiste vocata in Phocide. Laius responso territus recens natum plan-
tis pedum transfixis in monte Citherone Plataidis terræ exponi iussit, quem Co-
rinthus & ad Isthmum regio alit, ac triuū Phocidis ab ignaro filio paterno san-
guine pro responso oraculi fuit pollutum. Significari hominis senescentis naturā
per hæc pronuntiavit Oedipus, qui cum baculo indiget vt sustineatur, aut cum
infans quatuor pedibus incedit, manibusque vitur pro pedibus, tunc maxime
est invalidus. Cum hæc Sphinx auduisset, sese de loco præcipiti ac prærupto de-
iecit, atque Thebani omni periculo fuerunt liberati. Diximus autem superius
Oedipodem Laium patrem interemisse, quare locasta nuptiæ & regnum propo-
nebatur ænigma soluenti. Laius enim Thebarum rex vt dictum fuit ducta loca-
sta Creontis Deum de prole percunctatus est, responsumq; tulit non sibi confer-
re habere filios, à quibus ipse trucidandus & domus esset euertenda. oblitus ora-
culi filium procreauit, & mox recordatus responsi infantem exposuit feris, cui pe-
des ferro trāsfixit, qui postea à tumore pedum dictus est Oedipus, cum oedin sic
intumescere. Hunc famulantes vt iussi fuerant non exposuerunt, at donarunt vxori
Iolybi, quæ filios habere non potuerat. Post cum adoleuisset Laius consuluit
Deum de filio exposito. Oedipus cognitis insidiis sibi paratis percunctatus est
oraculum de veris parentibus: hi obuii facti cum essent in Phocide Laius super-
be de via excedere imperat, Oedipus iratus nescius patrem ipsum in pugna inter-
emit:

emit: quod accidit quo tempore Sphinx nuper immissa erat in agrum Thebanū. Hæc de Sphinge fabulose dicta sunt. Quod ad veritatem attinet, fertur Sphinx prædatrix fuisse, quæ iuxta Moaben locum, Phycumque montem rapinas exercuerit, atque ex insidiis erumpens ad hominum prætereuntium perniciem conuolauerit. In eo autem monte in insidiis conседit, donec Oedipus superata loci difficultate cum Corinthiorum exercitu illam superauerit, ut scripsit Strabo libro nono, & Phanodemus libro quinto rerum Atticarum. At idem Strabo memoriam prædidit mare illud prius, quod est apud Anthedonem, piraticis incursionibus Sphingem infestasse, deinde ad eas terrestres insidias & latrocinia se contulisse. Dicta est ænigmata indissolubilia prope viatoribus proponere, quia ob difficultatem locorum nemo illam vincere poterat ante Oedipodis exercitum, qui omnes illas occultas ambages & locorum difficultates superauit. Alii dicunt illam cum latrocinia exerceret ænigmata captiuis proponere solitam, quæ si quis soluisset, liber cum omnibus suis rebus dimittebatur. Ad huius autem crudelitatem & celeritatem exprimendam, varia diuersorum animalium membra attributa sunt. nam crudelitatem & rapinas significabant ungues leonis aut griphii, Alæ sociorum prædonum erat celeritas. Atque cum vnum esset corpus variæ omnino formæ illi tribuebantur commistæ. Philochorus in libro de sacrificiis, Mineruæ consilio edoctum Oedipum inquit societate rapinæ simulata se ad Sphingem contulisset atque, nouis semper socijs Oedipo se addentibus, denique illam cum magna suorum manu oppressisse. Eius Sphingis corpus cum delatum fuisset Thebas abino impostum, Oedipus Rex à Thebanis declaratur, utpote vir callidus & prudens ac bellicosus, qui que posset pro sua prudentia ciuitatem ab hostium iniurijs, si opus esset, de fenderet. Tum matrem nescius uxorem duxit. Atque tot sunt ea quæ de Sphinge tradita sunt ab antiquis. Ego non solum historicas narrationes sub hac fabula contineri crediderim: nam id quidem ridiculum esset simplices res gestas ita occultare, ne à quouis perciperetur, semperque aliquo indigerent Oedipode. Sed istud fiebat, ut dictum est sæpius, quia fabulosæ narrationes vel ab iis cum suauitate imbibuntur, qui à nudis præceptis recte viuendi audiendis abhorrent. Nam perceptis prius fabulis non minore cum voluptate fortasse explicationes admittebatur, quam perceptæ fuerunt ipsæ fabulæ. Quod si quis meam sententiam requirat, ego censeo nullas fuisse alias vias iuuentuti faciliores ad philosophiam instituendæ, quam ut fabulas diligenter prius perciperent, deinde ut præcepta philosophica sub his occultata, aperirentur. Atque per Sphingis fabulam id significatum fuisse ab antiquis sapientibus crediderim, suam fortunam æquo animo cuique esse ferendam: quam tamen vel si quis ægerime ferat, omnino ferre necesse sit. Nam quid significant alæ? an non fortunæ inconstantiam? aut cur ungues in prædam flexæ illi tribuntur? non ne quod vndecunque libuerit omnia potest auferre? cur humana est facies? quia humanum est subici calamitatibus & vicissitudinibus fortunæ. Leonina pars forti animo esse ferenda aduersa significat, quæ vel vi omnino sunt ferenda: si quis enim miseras prudenter sustinere nequiverit, aut nisi se sapienter inter aduersa custodierit, ille ab ipsa Sphinge crudelissime torquetur, & laniatur. Atque ut summatim dicam, nos monere per hanc fabulam sapientes voluerunt aut prudentia & Mineruæ consilio fortunæ iniquitatem esse superandam: aut si minus istud fecerimus nos ab illa superari oportere. Nam quid agitur in superiore ænigmata? an non de humana imbecillitate, cum nihil nascatur homine debilius aut calamitosius? atque de Sphinge satis, nunc de Nemæsi dicamus.

VT autem non solum in aduersis prudentia opus esse, sed etiam in felicibus successibus animi moderatione demonstrarent antiqui, Nemefim Noctis & Oceani filiam ut ait Paus. in Achaicis introduxerunt quamuis alii plures esse Nemefes crediderint, easque coluerint. memoria prodidit Apollodorus libro tertio Bibliothecae Iouem aliquando Nemefis desiderio exarsisse, quae, cum eius concubitum vitaret, se in inferem dicitur mutasse: Iupiter vero in cygnum versus sic illam comprefit, quae cum ouum postea peperisset, illud opiloni obuio dedit ut Ledae seruandum deferret. Id cum in arca seruauisset Læda, dicitur Helena ex illo fuisse nata, quam Læda tanquam ex se genitam educavit: quae cum adoleuisset, omnesque reliquas mulieres forma corporis & oris elegantia antecelleret, hos procos & peritiores habuit, ubi ad nubilem ætatem peruenisset: Antilochum, Agapenorem, Amphilocho duos alterum Amphiarai, alterum Creati filium, Aiaceum Oilei, Acalaphum, alterum Aiaceum Telamonis: Diomedem, Euryppylum, Elephenorem, Eumelum, Menelaum, Megetem, Mnestheum, Ialmenum, Leonteum, Machaonem, Polyxenum, Peneleum, Podalirium, Philoctetem, Proteusilum, Patroclum, Sthenclum, Vlystem, Thaliptum, Schedium, Polypætum, Teucrum. Inter quos ne nasceretur distensio ob Helenam, si vni horum coniugi addiceretur, omnes iurare iussi sunt se illum defensurum ab iniuriis ceterorum, cuiusque illa obuenisset: propter quam etiam raptam exortum est bellum Troianum. Fuit igitur Nemefis Noctis filia Adraſtea etiam vocata, sed non ab Adraſtea nutrice Iouis dicta, neque ab Adraſto illo proſtigato qui solus omni exercitu in bello Thebano amiſſo, euaserit: pro qua victoria Thebani Nemefios Adraſtea ſacellum erexerunt. Neque ab Adraſto antiquo illo Rege, qui primus eius templum condidit, ut ait Antimachus poeta in his versibus:

ἔστι δέ τι νήμιος μεγάλην δὲ, ἢ τὰ δὲ πάντα
 ποτὶς μαχάρων ἔλαχε, βωμὸν δὲ οἱ εἴσατο παρ' αὐτῆς
 ἃ δ' ἄρα ποταμὸν παρὰ ῥόν αἰσίοιο.

ἔνθα τετίμηται τε, καὶ ἃ δ' ἄρα καλεῖται.

Est Dea, quam Nemefim dicunt: Dea magna, potensque;

Quae bona caelestium conctis cuncta Deorum

Possidet, huic primus sacratam condidit aram

Fluminis Aesapi gelidas Adraſtus ad vndas.

Hic enim culta est, atque Adraſtea vocata, quam etiam opinionem habuit Callisthenes, sed multo melius ἀπὸ τοῦ δρασμῶν, siue à fuga dicitur, cum litera priuante & impediēte illam actionem, cum nemo malus vindictam Dei possit effugere. Hanc Deam alatum sicuti Victoriam & Cupidinem sinxerunt, cuius Phidiae statua fuit apud Athenienses, ut ait Scepſus Demetrius, cuius in capite erat corona in ceruos incisa, cum victoriae sigillis, quae leua fraxinum gestabat, ac den-
 40 tra phialam cum Aethiopibus calatis: ut scripsit etiam Pausanias in rebus Atticis. hanc deam non solum in ciuitates vniuersas, sed etiam in singulos viros plurimum habere autoritatis crediderunt antiqui, cum ita scribat Diodorus:

Ἀδράστειά τε δῖα, καὶ ἰχναίης θυλάκος

παρθένος, ἢ πολλοὺς εὐσαμένῃ νήμιος.

Adraſtea vti nam te seruet, quaeque fecellit

Mortales Nemefis saepius ipsa viros.

Atque tot breuiter dicta sunt de Nemefi. ¶ Nunc quid per haec significent aut qui explicemus. Cum vellent demonstrare sapientes nihil vel optimo Deo gratius, vel hominum vitæ moderatione animi in vtraque fortuna esse vtilius, mul-

ta vel marina vel terrestria pericula nobis per fabulas proposuerunt, quibus partim deterreremur ab omni turpitudine, partim ad constantiam & patientiam & fortunæ mutationes, quo animo ferendas instrueremur. Cum vero nonnulli miseria & infortunia quidem æquo animo ferant, at contra felicibus rerum successibus nimis extollantur, Deam hanc slexerunt, cuius vnum id erat munus, ut ad deprimendam nimis elatorum animorum temeritatem Iouis nutu præsto esset & ad omnes eos labefactandos, qui plus æquo felicitate aliqua vel honorum, vel imperii magnitudinis, vel insignium opum, vel rerum huiusmodi, facti essent superbi, conuolaret, ut declarant ea carmina Theætetis:

ἔξεται ἀδρῆστειαν ἀριστοδιδίης ἀθήνας.

Δαίμων ὑπερφιάλοισ ἀντίπαλον μέρει παρ.

Mint Athenarum clara vrbosolum Adralteam.

Vindex clutis est nimis illa viris.

Hæc igitur implacabilis aduersus temerarios homines Dea, credita est vna barbaros profligasse & afflixisse ira commota: qui Parium marmor in Marathonii agrum iam deportarant, ut ibi trophæum erigerent aduersus Athenienses, cuius opes omnino contemnebant: ex quo lapide Phidias Nemefim incidit, ut ait Pausanias in Atticis, & ut patet ex his carminibus.

καὶ με λείπον πέτρας δαυρήν γαζον, ὅθρα γρόπαιον
σησώονται νίκας, εἰμὶ δὲ γυνὴ Νέμεσις.

Ἀμφοτέρους δ' ἔσηκα καὶ ἐλλινέσαι γρόπαιον

Νίκας, καὶ πέτραις τοῦ πολέμου γέμισαι.

Huc saxum Perse traxerunt me, inde trophæum

Quo fierem: sed nunc facta fui Nemefis.

Erexit Græcis victoria parva trophæum,

In Perfas belli facta fui Nemefis:

Hæc sepius arrogantes & superbos duces cum omnibus copiis deleuit, hæc nimis superbas & extensorum vires paruifacientes ciuitates fudit euerit. Quare qui sapienter vtramque fortunam ferre potest, illi nulla sunt negotia cum Nemefi: verum cum pauci sint sapientes, neque videant homines nihil non diuinis fieri: ob inscientiam hominum è Nocte & Oceano nata esse fingitur: cum Oceanus pater sit rerum omnium, ut diximus. Nam ex inscitia & rerum siue opulentia abundantia & temeritas & arrogantia & aliorum hominum contemptus nasci solet, ex quo postmodo Dei vindicta oriatur necesse est, quoniam solum sapientem amat Deus. Nam diuinam potestatem ac iustitiam ipsam Dei, quæ condigna sceleratis supplicia præbeat Nemefim esse sensit Arist. in libro, qui de Mundo inscribitur: νέμεση μὲν, ἀπὸ τῆς ἐκείνης διαμεμήστος, ἀδρῆστειαν δὲ ἀναπρόδραστον αἰτίαν οὖσαν κατὰ φύσιν. Nemefim quidem appellant, quia singulis distribuat, ut Adralteam, quod pro vi naturæ nemo hanc cusam aufugere valeat. Huic coronam addiderunt, quod omnibus præsit. ceruos habet, quia timidos reddit quos semel percussit. fraxinum tenet, quia bella ob temeritatem exciter. Habet victoriæ sigilla, quia semper vincere soleat. Habet Phialam cum inclusis Aethiopibus, quia neque ad vltimas quidem Aethiopiæ partes & ad Oceanum profugisse confert, vbi Dei ira comota fuerit, cum Nemefis in mare etiam & in vltimas orbis partes imperiū habeat, quod cū ita sit, non possum non magnopere mirari cur Pausanias diligentissimo rerū antiquarū inuestigatori nō venerit in mentem Aethiopes, ea quæ diximus, de causa in Phialā a Nemefi fuisse inclusos. Hæc Iustitiæ filiam nonnulli putarunt, & pennas ob celeritatem addiderunt. & rotam & currum, & gubernaculum, quia per cuncta elementa labens non homines solum, sed etiam elementa iustitia coniuncta teneat, ac seruet. Cum vero plures

Neme-

Nemefes colerent Smyrnæ, plures rationes puniendorum impurorum hominum diuinitus mitti significarunt, pro varietate peccatorum & arrogantiae cuiusque. Atque de Nemeli satis, nunc de Momo iam dicamus.

De Momo,

Cap. XX.

- M**omus diligentissimus & perspicacissimus operum omnium contemplator ac reprehensor, & ipse Noctis filius, at Somno patre natus fuisse dicitur, ut tradidit Hesiod. in Theogonia. Fabulati sunt hunc Deum nihil quidem ipsum facere solitum, at cæterorum Deorum & hominum opera reprehendere: quippe cum iudex etiã inter Deos Neptunum, Vulcanum, Minervamque de artificio cõtendentes delectus, omnium opera reprehenderit. Nam cum Neptunus taurum effinxisset, Minerva extruxisset domum, Vulcanus hominem formasset, nihil nõ reprehensione dignum inuenit. Cum ad arbitrum enim eius certaminis ventum esset, ille iudex singulorum opus diligentissime inspexit: atque ut ait Lucianus in Nigrino: ἐπεὶ δὲ ἐμύσῃτο τοῦ ταύρου τὸν δῆμιον ὕψον διδόνον ἀποβλεψαὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ κέρατα, Deũ scilicet tauri opificem cap. bat, quia cornua ante oculos non præposuisset, vel naturam etiam ipsam accusabat Momus ille Aesopius, ut ait Aristoteles lib. 3. de partibus animalium, quia potius capiti quam harnis cornua taurorum collocasset: nã si addita fuissent harnis cum totum corpus in vulnera incubuisset, videbantur tauri multo maiori vi percutiuri. At in Dialogo de Hæresibus testatur idem Lucianus hominem Vulcani fuisse reprehensum, quia prætermisum fuisset illud, quod maxime oĩum erat necessarium, q̃ artifex scilicet non præuidisset quot doli clam in clausis pectoribus pullularent. Nã multo laudabilius opus futurũ videbatur si fenestratum pectus fuisset, ut sciri posset quid in animo quisq; strueret, & nõ mentiretur, an verum diceret. Domũ Minerũ reprehendit, ut ait Polycharmus lib. secundo rerum Iyciarum, quia non erat facta trufatilis, quæque posset facile circumagi, si forte malum haberet vicinum. Atque omnis Momĩ autoritas denique & licentia fuit in operibus, laboribusque alienis reprehendendis. Nam idcirco στυγερὰ μῦθος Stygius Momus scilicet vocatus est in Epigrammate quodam: quia omnibus & Diis & mortalibus esset odio. Hunc Deum Noctis & Somni filium fuisse tradiderunt, quoniam imprudentis est ac desidis, & eius qui iudicare non possit, quod humanum est percare aliquãdo ac labi: cum solus Deus perfectus plane sit, ac illius opera omnibus planè numeris absoluta, cum semper aliquid hominum operibus desit. nam illi certe viri boni existimãdi sunt non qui prorsus integri inueniantur cum nemo is existat, sed qui proprius accesserint ad bonitatem atque integritatem. Per hæc significare voluerunt antiqui, ut fabulosi figmenti sententiam explicem, nihil esse humanum, nullum neque bonum neque malum facinus, quod omnino reprehensione maledicorum & inuidorum carere possit, cum neque Deus quidem, qui ipse est naturæ fundamentum, optimus ac sapientissimus obtrẽtatoribus carere poterit. Per hæc igitur significabant aut maledicorum, & ociosorum nullam omnino viro bono habendam esse rationem, aut nihil gloriosum vel honorificum esse aggrediendum. Nam cum illum miserimum omnium esse iudicem, qui potius ad vulgi, & imperitæ multitudinis opinionem, quam ad veram probitatis, & integritatis rationem se accommodare studeat, iamdiu omnem vulgi loquacitatẽ & imprudentiã cõtendẽdã esse decreui. Sæper. n. præclari, & sapiẽtis hominis esse iudicani stultorũ & improbißimorũ calumnias magno animo posse paruifacere.

NATALIS

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE.

LIBER DECIMVS.

*Quod omnia philosophorum dogmata sub
fabulis continebantur.*

18

MANIFESTVM esse ducimus ex iis, quæ hæcennus explicata fuerunt Opt. ac Sapientis. Campeggi, omnia prisco- rum instituta tum ad cognitionem rerum naturalium, tum etiam ad rectorum m-um rationem pertinentia, fuisse ab antiquis sub fabulosis integumentis occultata. Verumtamē non inutile fore arbitramur, si paucis complectamur eas, quæ latius in superioribus libris fuerunt contenta: quippe cum ita fuerint implicata dogmata sapientum sub fabulis, vt neque à mediocriter quidem eruditis facile scerni possent. Nā illa, quæ Aristoteles, & ante illum, diuinus Plato, de naturæ opificio tradiderunt, quæq; vel Empedocles vel Parmenides, vel Pythagoras, in medium protulerunt, aliique philosophi, aut quæ de moribus singulorum, illa omnia fuisse patuit antiquarum tabularum artificum dogmata, è quibus tantum quisque hauserit, quantum sui ingenii ferret facultas. Significabant enim, vtridictum est, Mundum à Deo fuisse creatum, eumque consistere ex vniuersa materia: quare vnum esse mundum, ac non plures. Tempus natum esse è cæli motu. Cælos harmoniam musicam, dū mouentur, pro ratione magnitudinis corporum, efficere. Aetheris sempiternam materiam existere. Elementa esse corruptioni & mutationibus obnoxia secundum partes, cum tamen tota moles ita creata sit à Deo, vt esse possit sempiterna. Hæc omnia anima mundi, siue vis diuina, à corruptione præseruat. Terram esse immobilem, cæteraque omnin perpetuis motibus agitari. Elementorum partes inter sese vicissim per calorem ætheris, ac per frigus corrumpi & gigni, omnium que horum frequentiores fieri circa terram mutationes per fabulas innecbāt. Grādines & imbres & fulmina fieri, cæteraque quæ fiunt in sublimi, è vaporibus à sole in sublime elatis. Tum rursus è commistione elementorum & corruptione diuersa gigni animalia, & plantas: quorum omnium autor est sol per moderatum calorem. omnibus animalibus, & è multis principiis compositis, semel esse moriēdum, cum omne compositum in sua principia solui denique necesse sit. Deinde ad explicandam naturam plantarum & frugum peruentum est. His esse vtilis diuerunt temporum vicissitudines: cum per has modo vires resumere, modo vberes fructus proferre soleant. Deinde animantium omnium generatio vel sit è corruptione, vel coniunctione maris & fœminæ: Vtrisque procreandis & educandis confert cæli elementa: nam ex illa temperie nascitur cupiditas procreandi. Deinde de mutationibus lunæ ac viribus pertractarunt, cuius h. mor in plenilunio confert parturientibus, & incremento plantarum, & conseruandis animalibus, quæ nata sunt. Atque eiusdem facultatis autorem & principem solem esse dixerunt, quem idcirco & medicæ artis peritum, & sanitatis ac pestilentia moderato-

rena

rem putarunt. Nam cum mediocritas, temperiesque caloris, & gravitas ac magnitudo per illum fiat, merito hæc facultas illi tributa est. Postea demonstravit omnia divina providentia gubernari, nihilque esse quod sine Dei auxilio diutius possit consistere. Solem esse Dei ministrum, per quem omnia fiunt & nascuntur: cuius misceat elementa, & quorum commissionibus nascuntur cuncta. Animas hominum esse immortales, quæ, postquam fuerint his corporibus exolutæ, pro suis meritis vel præmia, vel supplicia fortiantur. Deum adesse ubique hominibus quidvis facientibus. Nemini licere clam esse scelerato. Solam innocentiam invidiam animas mortuorum ad severissimorum iudicum præsentiam deducere. Atque ut summam complectar, omnem Dei & naturæ diligentiam, quæ ad elementa, vel ad corpora ex his composita, vel ad simplex illud ac divinum vocatum supernum corpus pertineret, per fabulas explicavit. Atque eadem fabula non minus ad informandos mores conferebant, cum significarent Deorum cultum & religionem à nemine posse impune negligi. omnia divinæ providentiæ esse obnoxia, nihilque carere Dei præsentia. Deum favere humanæ industriæ. Dæmones Dei nuntios nobis semper consulere, atque recta suggerere consilia. Sapientiam rem Deo gratissimam, maximeque à Deo diligere sapientem. omnium scelerum gravissimam esse avaritiam, quæ omnia & humana & divina iura, cultumque vel ipsius Dei pessundate consuevit: cum nihil sit tam sanctum, quod non avaritia violare soleat. Neminem esse posse avarum, qui idem sit vitæ bonus. omnibus necessariam esse sapientiam, sed principibus hominibus præsertim. Opum eximiam præstantiam neque vili vilem esse, neque necessariam: cum brevis sit omnino fructus illorum, quæ diuturnis laboribus comparaveris. omnem eximiam opulentiam devitandam, ut insidiis plenam. Iustissimas esse opes, quæ ex agrorum cultu proveniunt. Naturam paucis esse contentam. satuos esse, qui plura quam opus habeant, per aliorum iniurias & assiduos labores sibi parare contendunt. Nullam esse opum, honorum, libidinum, rerumque huiusmodi satietatem. Ab omni ambitione abstinendum, cum honores qui vel imperitiis, vel immeritis deferuntur, & ipsis & iis qui detulerunt, aliquando fiant calamitosi. Nihil esse à Deo petendum proprium, nisi quod videatur illi nobis conferre. omnium mortalium statum esse inconstantissimum. Neminem impurum posse Dei ultionem devitare. Legem esse hominum Reginam. Belluarum esse armis, ac hominum ratione discipulare. Nemini scelerato confidere oportere. Principum gratiam nulli impuro esse firmam diutius. Qui semel à recto desciverit, legesque contemnere didicerit, is postea sit ad omne improbitatis genus propensus. Si quis voluptatum imperium semel æquo animo patiat, illum postea variarum belluarum ac ferarum formam induere. Neminem posse satis sibi à voluptatibus temperare, nisi divinam opem imploraverit, & ab illa adiuvetur: quare temperans putandus est Dei amicus. opus esse eximia quadam sapientia ubi quis in aliquam turpem cupiditatem inciderit, ut inde pedem retrahere possit. Animæ partes esse duas, hanc rationi parentem, illam minime audientem rationem: oportereque meliorem de-teriori imperare. omnis probitatis esse fundamentum religionem: omnemque beneficentiam esse Deo gratam. Vitam mortalium esse quam plurimis difficultatibus circumventam, & quibus nisi Dei ope nemo satis sapienter se expedire poterit. Filiis vel ad probitatem vel improbitatem esse acutissimum calcar domesticorum maiorum exempla. Ebrietatem corpus, & animum inutilem facere rebus omnibus: multaque indecora immoderatum vini usum sequi solere. Iræ vim plurimum obesse rebus omnibus, nisi moderatio illi adhibeatur: superbiamque & pertinaciam & invidiam debere rationi & recto consilio obtemperare. omnem arrogantiam & temeritatem divinæ naturæ maxime esse aduersariam, quæ recte à

Deo

Deo deprimitur. Ambitionem maxime animos mortalium infestare. Mortalium superbia & crudelitate Dei iram concitari. omnibus vitijs annexum esse condignum supplicium, neque ullam esse nobilitatem, aut vires, aut diuicias, aut potentiam, quæ possit dignæ poenæ sceleratum hominem subtrahere: quippe cum vel debilis fortissimum hominem iniquum sæpe profligari. Animas esse immortales, quæ diutissime possint poenas dare illorum scelerum, quorum perbreuem voluptatem expetuerint. omnibus esse moriendum, cum somnus nos mortales esse ob quandam mortis similitudinem moneat. omnes post mortem esse iudicandos. Innocentiam esse optimum viaticum omnibus animabus mortuorum ad summam Dei præsentiam. Ita viuendum esse vt recordatio vitæ præteritæ possit nos in morte consolari, at non terrores iniicere. Tortores fore qui commissæ peccata nos fateri cogant post mortem. omnia peccata vel esse medicabilia, vel minime. Singulis animabus pro magnitudine peccatorum magnitudinem suppliciorum esse paratam. Non esse curandum quid de nobis dicant homines, sed quod æquum esse videatur faciendum: cum nemo potius ex omnibus mortalibus omni ex parte irreprehensibilis existat. Ego sane, cum ista fuerint dogmata sub fabulis antiquorum contenta, illos qui postea philosophi nominati sunt philosophandi initia ab ipsis fabulis cepisse cõtenderim: neque aliud fuisse philosophiam, quam fabularum sensa ab inuolucris, exuuiisque fabularum explicata. Nam cum ab Aegyptijs vniuersa prope philosophia in Græciam primum fuisset deportata, quid prohibet illam per fabulas apud Græcos fuisse per manus traditam? Cum enim inuestigare philosophiam à principio Aegyptij sacerdotes priscis illis temporibus cõpissent, rerumque sacrarum cognitionem illi niterentur apud se retinere, ne traderetur in vulgus: dederunt operam vt aliquas notas inuenirent, sub quibus sapientiæ præcepta, & arcana mytheria sacrarum continerentur, quas hieroglyphicas nominarunt. Sunt enim hiera sacra: at glypho sculpo. Illud vero ad mirabile fuit in Græcorum fabulis, quod earum nonnullæ historicam & physicam & ethicam narrationem admittunt, cum aliæ naturalem tantum, aliæ moralem solam contineant. Atque nos in nonnullis omnes has explicationes proponemus, in alijs vel moralem tantum, vel naturalem, cum facile esse vnicuique censeamus hæc omnia pro iudicio colligere. atque primum de Ioue incipiamus.

De Ioue Historice.

Hic Deus habitus fuit, postquam pulso patre de regno ipse imperium suscepit, quia reges antiquitus pro Dijs colebantur, quod inuenta multorum sibi arrogauit: quod humanioris vitæ autor extitit, quod omnia diuina prouidentia gubernari prior demonstrauit, quod homines ad cultum Deorum erexit.

At Physice.

Idem modo aer, modo æther creditus est: modo sol, modo fatum, modo cœlum, modo mundi anima: quæ vbi agit in corpora cœlestia, Iupiter Olympius dicta est: vbi in vires subterraneas, Iupiter Strygius: vbi in mari, Neptunus. at caltratio Saturni vrum tantum esse mundum & vnum tempus significat, neque posse plures præparari. parentes Iouis Deum denique cuncta genuisse & procreasse significant: cuius affines sunt elementa. Deinde significatur illorum mutua generatio & corruptio secundum partes, cum tota moles sit sempiterna, corporaque cœlestia minime corrumpantur, frequentiorque fiat circa terram mutatio. Tum è motibus cœlorum confici harmoniam innuebant. Elementa rursus neque mates sunt, neque formæ, cum tamen vtiorumque fungantur officio.

V u ficio

ficio omnis autem vis temporis expellitur è regno Iouis, quia post creata à Deo corpora naturalia in elementa scissum est raurum à Saturno siue tempore, quod eius vires extra primum, coelesteque corpus reiectæ sint, atque sub fabulosis de Ioue narrationibus ista rerum physicarum dogmata continentur.

Quæ Ethicæ.

In eadem fabula demonstratur omnem diuitiarum amplitudinem, omnemque potentiam esse inuidiosam & insidijs plenam: cum per fraudes etiam & insidias soleat comparari. omne enim diuitiarum immodicarum desiderium æquitatis & religionis cultum, & humanitatis iura facile proflernit: cum tranquillitas animi, & honor, & multorum reuerentia probitatis sint comites. Deinde demonstratur quod principis sapientiam & integritatem omnium rerum bonarum vbertas, ac felicitas demum consequitur. Avaritia postea in omnia penetrare dicitur, eaque esse scelerum omnium fundamentum, neque quidquam magis formidandum illa esse viro bono, cum vix ullus locus avaritiæ sit clausus. Post hæc demonstratur quod is, qui deditus fuerit libidini, facile in omnes brutorum formas mutatur, & ad turpissima quæque prolabitur. patet igitur quod neque nimio diuitiarum desiderio teneri convenit viro bono, & quod præsentibus uti sapienter oportet, & quod sapientia felicitatis est fundamentum, & quod omnis turpitudine fugienda est viro bono: quæ omnia per Iouis segmenta significabant.

De Saturno historice.

Cultus fuit Saturnus ut Deus de multis benemeritus, quod cum in Italiam venisset ad Ianum, & illum & populos Italiae primus politioris vitæ rationem docuerit, & nummos imprimere inuenerit, & agrorum cultum, & Italos primus plantationes, insiriones, educationes arborum, fructiferarumque plantarum culturam docuerit. Qui cum esset sapientissimus, ob eius æquitatem & sapientiam dicitur ætas aurea sub illo fuisse, & vberima terræ feracitas, & summa omnium concordia. Non enim legendis, quæ iusta essent, exercebantur homines sub eius imperio, sed potius agendis: cum lex & æquitas foret necessario in animis omnium impressa. Tunc igitur viri boni sine calamitatibus, sine curis, sine ægritudine propter temperantiam vivebant, per iucundissimam senectutem, quam maxime omnium infestat præteritorum peccatorum memoria.

At Physice.

Saturni parentes declarant illum esse tempus, quod natum est ex astrorum æque agitatione. Hic partes genitales patri abscidit, quia vnus est æther, vnus mundus, vnum tempus, quod cursum cœli metiatur. Pactiones cum Titane siue sole ita factæ sunt, ut quæ tempore nascerentur, postea omnia interirent: sic enim & elementorum, & procreatorum ex illis corporum generatio & corruptio indicatur, cum nihil nasci possit nisi ex corruptioni obnoxius principiis: atque hæc sine tempore confici non possunt. Cum vero res absumantur per tempus, & rursus alia in absumptarum locum sufficiantur, Saturnum filios edisse finxerunt, & rursus vomuisse: qui deiectus de regno idcirco fuit, quod ætheris natura credita sit immunis ab omni corruptione, cum non sentiat vim temporis, quod inferius extra suum regnum detruhit. Sic igitur corrupti, ut dicebam, significabant elementa, aut ex ijs composita, quinta vocata *quinta* sit suapte natura sempiterna. Locus elementorum vocatus fuit tartarus, quali *ἀνὰ τῶν ταρᾶρων* à perturbationibus scilicet, quibus est plenus. Iupiter fratres à paterna voracitate liberauit, quia elementorum materia secundum totum sit sempiterna. Atque hæc dogmata sub hac fabula ad philosophiam spectantia occultabantur.

Nunc

Nunc Ethicè dicamus.

Fuit Saturnus à filio de regno deiectus, quia nullæ sunt opes eximix sine maximis periculis & animi perturbationibus: atque omnis iniquitatis denique vindex est Deus. Non offendendos esse parentes postea significabant, cum Iupiter paternam crudelitatem sit imitatus: quia paternæ vel iniquitatis vel probitatis exempla domestica filij plerunque sequuntur. Sic enim vitædam opum eximiam præstantiam, ut neq; tutam neque naturæ necessariam, & ab omni iniuria abstinendum, significabant.

Physicæ à Cælo.

Cælus Terræ filius ob mundi procreationem dictus est, quia natus putetur ex informi materia. Hic exectus fuit à Saturno, per quod demonstrabatur quod vnus est æther, neque vllum tempus patietur alterum æthera produci: ac neque alterum tempus è motu cœli gignetur. Mundum igitur vnum tantum esse per hæc quæ dicta sunt, significabant non minus quàm philosophi demonstrare postea apertioribus rationibus conati sunt.

Æ Iunone Physicæ.

Iuno fuit Saturni filia, quia prius cœlum ab opificè Deo factum est: deinde ex eius cursu natum est tempus, ex illo continuo æther, deinde elementa, quorum supremus est præter Iouem, aer, Iuno scilicet omnis humanæ vitæ moderatrix: per quem imbres & grandines concitantur. Ex aere incalescente nascuntur animalia & plantæ, pro cuius temperie mores plerunque imbibimus. Cum vero ex aqua proxime aer gignatur, nutrita dicitur fuisse ab Oceano & Theride. Cum in aera vis ætheris ad animalium procreationem agat, vxor est Iouis, cum vertatur in ignem, Vulcanum fertur peperisse. Cum aeris benignitas rebus omnibus nascentibus conferat, coniugijs fuit præfecta. Sic igitur significabant antiqui aeris locum, & vires, & actiones, & è quibus nascatur, in quod elementum proxime vertatur, quod in ipsum agat, ipsumque aera plurimum conferre ad mores singulorum, & ad rerum omnium ortum.

De Hebe Physicæ.

Hebe igitur merito nata esse dicitur è Iunone, quia omnia cum aeris temperie pubescunt. Hæc ideo soror est Marris, quia propter fertilitatem regionum, vberitatemque & opulentiam prouinciarum bella plerunque nascuntur: cum nemo prope de loco sterili dimicare soleat. Atque hæc de aeris vi & actione.

At Ethicæ.

Fuit illa remota à poculis ministrandis Iouis, quia gratia principum est inconstantissima, omniue vel minima de causa aliquando amittitur, quibus haud idem semper, sed aliud alijs temporibus placet, ac pulchrum apparet. Id enim per Hebes res gestas significare volebant.

De Vulno Physicæ.

Vulcanus vero ex aere natus dicitur, quia extenuatus aer conuertitur in ignem atque sic mutuas elementorum mutationes per huius fabulam significabant. Cum vero ignis esset in materia, deformis esse dicebatur & impurus, quare deiectus est à Iunone, & à Thetide nymphisque marinis exceptus educandus: ex ijs

V u z enim

enim natura fulminis, & coelestium ignium, qui sunt in nubibus, procreatur. Atque dictus est fulmina Ioui fabricasse, quia vapor ille, à quo eliduntur fulmina, per calorem extollitur & gignitur. Sic enim meteorologica per hanc fabulam docebant. Idem cum Mineruam cuperet, semen in terram deiecit, quia non purus, at turbulentus in materia calor rerum omnium ortum adiuvat.

At nunc Ethice.

Vulcanus ligauit Martem ac Venerem in rete, nempe claudus celerem, & inualidus fortissimum bellorum Deum: quia nullae vires iniquum hominem possunt a iusta vindicta Dei protegere. Quare per hanc etiam homines hortabantur ad integritatem & ad innocentiam, & ab omni turpitudine reuocabant.

De Marte Physice.

Martem nonnulli solem esse voluerunt, qui cum Venere coniunctus superueniente Vulcano praecipue, nihil procreat. Per hanc & vitam & ortum animalium in qualitatibus elementorumque symmetria consistere demonstrant: quippe cum per Martem litigium, per Venerem amicitiam significarent. Per Vulcanum exuperantem aliquam qualitatem. Nihil enim ex una tantum qualitate elementorum nascitur, neque ex similibus, sed ex his temperatis & modice inter se permixtis.

At Ethice.

Mars nascitur à Iunone opulentiae Dea, quod ex opibus omnis est contentio, cum aliquando causae aliae iniuriarum palam à principibus fingantur. Nutritus fuit apud barbaras nationes à Thero nutrice, quae feritas est, quia belluarum magis quam hominum proprium sit armis dimicare, quae sibi inuicem ratione persuadere non possunt: cum lex hominum regina sola esse debeat, quod honorificentissimum telum sit innocentia & aequitas.

De Neptuno Physice.

Neptunus Iouis frater elementum aquae creditus est. At aliquando tamen via diuina per aquam diffusa, quae totam molem à corruptione praeseruat: quam animam mundi nonnulli vocarunt. Sic enim non modo mutuum elementorum inter se mutationem, & ex his generationem animalium significabant, sed etiam omnia diuina prouidentia gubernari, & Deum ipsum esse rerum omnium semper & ubique artificem. Hanc vis diuina in aethere Iupiter, in aqua Neptunus, in aere Iuno dicitur. Huius Dei educatio facillimum esse ad motus aquarum elementum indicat, ac maris perturbationem, quod etiam testatur id victimarum genus.

At nunc Ethice.

Enimvero cum omnia fiant diuina prouidentia, nos admonuerunt antiqui per preces Thesei, quibus mortem Hippolyti à Neptuno impetravit, nihil proprium à Dijs esse optandum, sed quae conferant tantum: cum multi sibi calamitosa saepius postulauerint. Cum pulsus sit de caelo & Laomedonti seruire coactus sit, fortunae inconstantiam proponebant ante oculos, cum nullus sit tam sublimis ac felix status viri improbi, qui non possit facile labefactari. Postea multas calamitates Neptunus Laomedonti immisit ob neglectam religionem, quare significatur Dei cultum sine maximis calamitatibus non posse praetermitti. Quis enim omnium bonorum autorem Deum, omniumque parentem neglexerit, ac non merito in omnes calamitates prolabetur? qui vero probe sancteque vixerit, & Deum pie coluerit, hic vnus placatum Deum in omne tempus habere poterit. Haec fuerunt legitimae harum fabularum sententiae.

De

De Plutone.

Pluto patre Saturno Iouis, Neptunique & Iunonis frater & ipse natus est, post cælum inimirum ab ipso mundi opifice Deo vna cum cæteris elementis creatus. Hic terra esse creditur, & omnium diuitiarum Deus, cuius pax alumna, quod omnium vbertas è terra proueniat, quam pax alit. Hic idcirco mortuorum est Deus, quod omnia quæ moriuntur in sua principia soluantur, atque in terram manifestius. Sic ostendebantur in ea solui vnumquodque corpus, quibus à natura compositum fuit. Quod autem Pluto terra sit, declarat Proserpinæ fabula: quam rapuit illa de causa Pluto sub terram, quia radices primum plantarum inferius, deinde superius excrescunt: sic modo apud Plutonem, modo apud Iouem est Proserpina.

At Ethice.

Per hæc ipsa figmenta rursus ad vitæ tranquillitatem nos hortabantur: quod brevis sit diuitiarum fruitio, cum diuturnis laboribus comparentur. Tum demonstrabant illi opus esse nullam turpitudinem, nullumque dedecus vereri, qui diues esse cupiat, quod idem est atque esse sceleratum. Nam qui equi Plutonem vehabant? Alastor perniciosus, Orpheus obscurus, Nyctæus nocturnus, Aethon ardens: quod crudelitas, & omnis æquitatis obliuio, & recti inscitia diuitiarum desiderium consequuntur, à quibus vehitur.

De Pluto.

Cum vero animus hominum neque possit quiescere, neque vtiliter id facere possit: per Pluti inuentioem homines ad agriculturæ studium adhortantur, cum dicerent Plutem esse Cereris filium, diuitias terræ scilicet, cum opes iustissimæ è terra nascerentur. cæcus fuisse fingebatur, cum diuitias hominibus nullo delectu imperiret, quia occulta sunt Dei consilia, quæ nemo profusus humano ingenio potest vel debet inuestigare, sed sua fortuna esse contentus. At vero ne quid temere fieri & sine diuina prouidentia putaretur, maluerunt Deum vel cæcum introducere, quam aliquod facinus Deo omnino teste carere.

De fluminibus inferorum.

Enimuero ut pateret non in vita solum plurimum conferre integritatem & innocentiam ad beate tranquilleque viuendum, sed etiam morientibus gratissimum esse viaticum vitæ præclare transactæ recordationem, terrores & pericula mortuis complura esse tradiderunt, & monstra apud inferos parata, quibus mortui pro magnitudine scelerum torquendi traderentur. Deserebant sceleratos. Acherontis fluuii vnda cū strepitu: quia cōscientia, rerumque turpiter aut crudeliter gestarum memoria sub mortem animum magnopere infestat. Sic igitur significare voluerunt ita vitam nostram oportere componere, ut recordatio præteriti temporis quam maxime in morte animos nostros ob innocentiam & integritatem consoletur, & nos intrepidus ad vel seuerissimorum iudicum presentiam perducatur. At qui fuerit sceleratus & improbus, ille querulus lamentationibus & curis plenus flumina quæ sunt apud inferos traicit, quæ suis locis fuerunt commemorata. Sunt enim curæ sub mortis tempus animum infestantes sub harum fabularum figmentis expressæ ad deterrendum à flagitiis. At ubi mortui ad illa flumina peruenierint, si qua anima illegitime descendit, neque iusta consecuta sit, ibi errare diu permittitur antequam traiciatur: quæcumque vero capta fuerit commissorum peccatorum poenitentia, omnemque spem

Vu 3 in

in clementia Dei collocari, hæc à Charonte irajcitur. Quibus rebus significare voluerunt nos viros bonos pro viribus esse oportere, cum probitatis comes sit vbi que læticia & fidentia, quod vbi vires mortalium attingere non possunt, diuina clementia nihilominus nobis non dērit.

De Cerbero Physice.

Vbi ad inferos animæ descenderint, excipiuntur ab horrendo Cerbero cum læticia, qui postea volentes exire deterret. hoc nihil aliud quam natura est rerum quæ gaudet ortu singulorum, cum grauitè serat interitum. Per hæc immortalitatem animarum antiqui ostendebant: nam animas semper fuisse putarunt Pythagorici, quæ de cælo in hæc corpora, tanquam ad inferos deducerentur: quibus blandiebatur ad uentantibus natura, at contra adituras superos reclamat.

at vero Ethice.

Cerberus est auaritia & cupiditas diuitiarum, quæ aduentibus opibus blanditur, sumptibus vero vel necessarijs tristatur. capita complura sunt Cerberi, cum multa scelera ex vno auaritiæ fonte nascantur. neque vllus esse potest auarus vno tempore & vir bonus, cum inter auaritiā & probitatem magna semper sit contentio.

30

De Parca.

At vero Parcas crediderunt antiqui Deas esse potentiſſimas, quoniam omnia quæ nascerentur, vel fierent, sita essent sub harum potestate: quas Iouis & Themidis filias putarunt, quoniam vel singulis animabus Deus pro prioris vitæ meritis corpora & fortunam traderet, vt sentiebant Iythagorici, vel quia singulis pro dignitate diuina sapientia præmia vel penas impartiret: cuiusce diuisionis cum causam præci ignorarent, omnia fato vel à Parcis gubernari crediderunt: quare sapientiores omnia diuina prouidentia gubernari per ignotas hominibus causas demonstrantes, ea de Parcia tradiderunt.

30

De iudicibus inferorum.

Neque vero in hac vita solum, sed etiam post mortē singulos à Deo pro dignitate vel bona vel mala obtinere, atque nihil omnino sine Dei cura perfici, ostēdentes iudices apud inferos post mortē statuerunt, qui singulorū peccata diligentissime iudicarent. neque enim conueniebat vt animæ vel in corpora pro meritis mitterentur, vel post mortem præmia consequerentur, nisi fuissent prius iudicatæ: quare huic iudicio tres præfati sunt, qui quoniam omnia scelera vel sanabilia erant, vel insanabilia: sanabiles quidem animas in certum locum, donec maculæ contra stæ ex humanis sordibus expurgarentur, deduci iubebant. quæ vero immedicabilia vlcera ex humanarum rerum contagione contraxissent, illæ in profundissimum tartarum deiciebantur. at quæ pie sancteque vixissent per summam innocentiam, quæque ab omni sorde humana procul abesse forent iudicatæ, illæ in loca tum ob fertilitatem rerum omnium, tum ob temperiem cæli perpetuam suauissimam deducebantur. His igitur rebus antiqui nos horabantur ad probitatem, quoniam si quis dum viuir penas suorum scelerum deuitauerit, at certe post mortem supplicium deuitare non poterit.

De Eumenidibus

Verum ne quis sua flagitia se occultaturum esse speraret, additæ sunt ministræ &

& tortores his iudicibus acres & formidabiles furia, quas nonnulli Erinyas appellat: quas conscientia stimulos esse diximus, cum ex ijs parentibus, quibus traditum est, natæ dicatur. Nullus enim grauior est tortor, aut magis infestus testis, quam sit sua cuiusque sententia, atque, vt summam dicam, per hæc significare voluerunt antiqui soli viro bono omnia esse tuta, solamque integritatem & innocentiam homines intrepidus ad omnes fortunæ mutationes perducere. quippe cum vel hæc, vel non valde his dissimilia, impuris hominibus sint expectanda.

De Tartaro.

Animæ igitur sceleraforum multis grauissimisque virijs contaminatæ per hos tortores à iudicibus cognitæ, prædictis furijs in tartarum deducendæ tradebantur: cum is locus esset poenarum luce omnino carens, multisque plenus perturbationibus, vnde nõ dabatur amplius reditus, quæ quidem præcepta fabularum, nihil prope dissentiant à veris Christianæ religionis institutis: nisi quod illi sub fabulosis hæc occularunt, quæ nos habemus aperta & manifesta.

De Hecate.

Cum vellent autem demonstrare omnibus necessario esse moriendum, neque posse quenquam Dei voluntatem effugere, aut ab eo statutum diem præterire, Hecaten Iouis filiam & Asteriæ finxerunt esse: quæ credebatur vis esse per astra descendens & occulte agens diuinitus in corpora hæc inferiora, ab ijs qui Iouem omnia regere putarunt, & omnibus moderari, vnde omnia proficisceretur. quamuis alij factorum cuiusque esse ordinem ac vim existimarent, quæ diuinitus in corpora mortalia funderetur: quæ, cum nulli esset cognita, Noctis filiam crediderunt.

De Somno.

Enimuero ne obliuisceremur somnum mori esse simillimum, atque omnia quæ dormiunt interire etiam aliquando solere, Somnum Deum esse antiqui tradiderunt Mortis fratrem: atque somnus ille suauissimus dicitur, qui morti sit perquam similis, non enim solum ad recuperandas vires à Deo hunc datum esse animabus dixerunt sapientes, sed etiam vt ad moneremur quotidie quod mortuorum sumus imagines.

De Proserpina.

Ad explicandum vero seminum plantarumque omnium naturam Proserpinæ signa antiqui introduxerunt: quæ sex menses esset sub terra, & totidem supra terram. Sic enim diffundi virtutem plantarum, sex menses in ramos ob frigus subterraneum significabāt, cum ab hyemis frigore superiore & circumstante virtus earundem plantarum intra terram includatur. nam sic natura suas vires omnibus animalibus, naturalibusque corporibus impertit, vt alterne exerceant. quippe cum dies etiam negotijs agendis, nox quietis causa concessa sit.

De Luna.

Lunæ naturam præterea viresque explicantes illam filiam Hyperionis siue solis dixerunt, quia cum corpus sit diaphanum, tanquam speculum lumen à sole acceptum rursum in terras ad nos transfundit, atque eadem de causa solis soror etiam

V u + dicta

dicta est, percurrum celeritatem motus proprii indicantur ad exprimentam naturam, quia semper vel maior vel minor quotidie heret. variorum colorum vestes illi tribuerunt ad explicandas vires. hanc eandem marem & foeminam dixerunt, quia ut foemina, humorem praebet vtilem animantium nutrimento, atque eadem calorem vna sensum infundat, qui plurimum conferat ad incrementum: nam sine hoc ipso calore inutilis eius opera esset omnino putanda, ut autem quantum posset manifestum fiat, argumento sunt ea, quae pertinent ad partus pregnantium animalium, quae vim lunae perspicue sentiunt, quare Lucina etiam dicta est, quod in lucem animalia educat. Haec eadem corruptioni etiam plurimum confert, quare
 10 maxime in diebus lunae creticis periclitantur graditer aegrotantes.

De Diana.

Diana & Phoebus Latonae ac Iouis filij creduntur, per quam fabulam significare mundi ortum voluerunt, nam cum informis esset: prius in vnam molem confusa mundi materia, quia omnia obscura essent & laterent, tenebrae illae Latona vocatae sunt. Phoebum & Lunam Iupiter euocauit ex his tenebris spiritus domini scilicet, cum dixisset fiat lux: cuius lucis autor est Phoebus & Diana. sic igitur mundi creationem à luce incepisse antiqui significabant. sed de his latius postea suo loco
 20 dicemus.

De campis Elysijs.

Sed quoniam explicata sunt supplicia quae grauissima & sempiterna consceleratis hominibus ab antiquis post mortem proponebantur, ut deterrentur ab omnibus sceleribus, & ab omni turpitudine, videtur esse necessarium ut quae praemia viris bonis, quibus allicerentur ad probitatem, fuerint ab iisdem propozita, perquiramus. Erant igitur ijs insulae duae concessae, ad quas lenes & odoriferi venti, tanquam per incredibilem florum copiam pertransissent, suauiter spirabant. solum pingue, quod omnia sine humana diligentia facile produceret: locus multis semper florum fructuumque suauium generibus abundabat & plantis domesticis ubique vestiebatur. vineae singulis mensibus fructum ferebant, aer sincerus & temperatus, qui nullam temporum patiebatur mutationem. nam omnes maligni venti vel proisus hinc exulabant, vel si peruenirent, prius per inania loca defatigabantur, omnemque inclementiam exuebant, quam loca illa attingerent. placidissimi imbres hic à Zephyris vel ab Argeste excitabantur, cum plerumque tamen terra ob suam naturae bonitatem imbribus non egeret. Ibi erat suauissimarum tantum anicularum genus, quae dulces concentus musicae symphoniae non dissimiles passim per totum anni tempus exercerent. ibi cantilenae erant mirificae suauitatis, chorosque ducebant virgines cum pueris pulcherrime, quibus accinebant cum musicis instrumentis peritissimi cantores. Epulae ibi nascebantur saluberrimae. nulla sentiebatur ibi senectus, nulla aegritudo, nulla mentis perturbatio, non auri, non diuitiarum cupiditas, non honorum animos beatarum animarum infestabat: omnes priuatam vitam rebus necessarijs contentam vel maximis impetijs anteferebantur existimabant. Hic vnusquisque iisdem studijs exercebatur, quae viuenti gratissima extitissent.

De Lethae flumine.

Enimvero quia putabant antiqui philosophi animas hominum esse immortales ac sempiternas, quae fuit Pythagorae opinio, & aliorum quorundam, has crediderunt

diderunt pro singulorum meritis, & pro rebus in priore vita gestis semper in noua corpora denuo transmitti: atque hoc ipsum ad inferos mitti esse putabant, in noua corpora redire. At enim non facile adduci poterant animæ, quæ grauē molestias & miseras humanas seculæ expertæ fuerant, ut rursus in hæc corpora redirent, nisi aliquam rationem excogitassent, qua fieret omnium pristinatorum incommodorum immemores: ideo Lethen fluuium ea aqua fluere dixerunt, ut semel epocæ rerum omnium memoriam omnino obliteraret. Sed enim fluuius ille ubi sit, dubitari posset, quoniam alij apud inferos esse dixerunt, cum Pythagoras tamen è coelo descendere animas existimauerit. ego sane cenſeo in circulo lunæ fuisse Lethen collocatam, cum satis aptæ obliuioni vires eius appareant. quippe cum Cancrum coeleſte ſignum portam putauerint per quam animæ hominum aſcendant, ac deſcendant, cum per Capricornum iſtud ipſum à Dijs fieri creditum ſit. 10

De Penatibus.

Ut autem manifestum fieret omnibus nihil esse quod diuina prouidentia non gubernetur, nostraque omnia semper diuino consilio protegi, cum Dei præſentia nullo in loco carere possimus, non solum Lucinam parturientibus mulieribus statim adesse sinxerūt, quæ illas a doloribus solueret, sed statim nati infantes proprios habere dæmonas continuo crediti sunt, quorum auxilio per totam vitam fruerentur. hæc opinio ab illa prisca antiquorum ad nostram vsque ætatem perdurauit: nunc hos nuntios Dei nominant: phyſici vero Iouem, Iunonem, Minervam, Vestam hos esse dixerunt, vires elementorum scilicet, cum illis nati continuo perſuamur: atque hos Deos æthera medium, aera imum, & terram, & summam ætheris partem, quæ vis est diuinæ intelligentiæ, quam Mineruam nominarunt. Hæc enim numina domorum priuatarum, & singulorum in ijs habitantium, & vniuersarum ciuitatum curam habere putabantur. Alij Apollinem ac Neptunum Penates solos putantes in idem reciderunt: calorem, tanquam principium à quo fieret opus naturæ: & humorem ex quo fieret, principia ponentes. atque eadem de Laribus dicta sunt. 30

De Genio.

Creditus autem fuit Genius dæmon, non quidem is, per quem videremus, aut cuius auxilio vbique frueremur, sed is, qui nobis semper bona consilia suggeret, & quem haberemus in tota vita nostra consultorem. Sed cum multa alia quoque Genium proprium, ut plantæ, & animalia, quæ non egent consilio, habere dicantur: videtur probabilior illorum sententia qui occultam vim planetarum, quæ ad omnia hæc pertineret, Genium vocatam fuisse putarunt: quare omnia humana & coeleſti vi occulte gubernari, & nihil diuina virtute vacare tradiderunt. 40

De Pallade.

Ut vero demonstrarent antiqui non sola vi coeleſti mortalium res gubernari, sed etiam prudentiæ hominum aliquid loci relictum esse, cum Deus diligentes & prudētes semper adiunget, tum sapientiam rem Deo gratissimam esse dixerūt, cum Deus magnopere diligat sapientem. ad hoc autem exprimendum illam Iouis filiam esse dixerunt sine matre, cum solus Deus vere sit sapiens, alij vero similitudine quadam, ut pateret quanta vis esset sapientiæ, illam armatam natam esse. 50

fixerunt, cum sapiēs nullas neq; fortunæ iniurias, neque humanā iniquitatē magni faciat, sed omnia consilio & patiētia superet, omnemque suā spem in Deo collocarit. & quoniam initium sapientiæ est timor domini, hanc dixerunt antiqui profligauisse impios gigantes, qui neglecto Deum immortalium cultu in Iouem insurgere conati sunt. omnis. n. sapiētia humana, quæ dissideat à diuina voluntate, inanis est & contemnenda, cum solus vir bonus & amicus Dei sit sapiēs.

De Prometheus.

- 10 Enimvero ut demonstrarent omnem humanam prudentiam quæ à diuina voluntate desisteret esse perniciosam mortalib. & insulsam, Prometheus fabulā introduxerunt, quem artes & dolos omnes excogitasse inquiunt, & idcirco grauius supplicia passum fuisse. Hūc autē columnæ alligatum fuisse, multaque grauius passum tandem reconciliatum fuisse Ioui, quoniam viris bonis plerunq; pugnam dum est cum infortuniis: atque soli prope mali vel fatui sunt fortunati. Ac cum brevis vita mortalium exstet, qui multas molestias æquo animo pertulerit, ille Deo tandem sit amicus. quare per sapientiam Ioui tandem reconciliatus fuit.

De Atlante & Endymione.

- 20 Neque tamen putanda sunt omnia, quæ fabulose tradita sunt ab antiquis, ad humanæ vitæ institutionem, vel ad vires naturæ exprimendas fuisse conficta: sicuti non necesse est in fertili agro nullam nasci plantam inuilem. Quæ de Atlante igitur & de Endymione prodita sunt memoriæ, illa de viris astronOMICÆ scientiæ peritis dicta sunt, postea ad illorum gratiam, ut cum suauitate ad posteros transmitterentur, ita fabulosis narrationibus fuerunt implicata.

De Fortuna.

- 30 Neque illa quidem, quæ memoriæ prodita sunt de fortuna, non singulari consilio fuerunt excogitata. quæ quid sit satis explicatum fuit in Physicis ab Aristote. Sed ego, cum omnia diuina prouidentia gubernari putem, nihil fortunæ tribuendum vere sentio; sed nomen ipsum tributum fuisse fortunæ putarim, ut à cogitatione diuinæ potentiz, cum molestiis, ut sibi videntur, præter dignitatem homines infestantur, deducerentur: atque in fictum nomen suas lamentationes & conuicia conicerent, quæ leuis & stulta, & cæca, & iniqua vocaretur. cum causæ nescirentur, cur huic res aduersæ fere omnes euenirent, at illi contra nihil non ex sententia succederet.

De Apolline.

- 40 Explicatum fuit in superioribus fabulis de mundi principiis, & mutuis elementorum inter se mutationibus, deque animæ immortalitate, quod illa sempiterna sit in hominibus, quod vnus sit mundus ex vniuersa materia: & quæ sint corruptionis ac generationis elementorū principia: nūc videtur dicendū de iis quæ pertinent ad conseruandas formas singulorum animalium, & compositorum corporum. Est autem omnium horum sol artifex, quem à splendore Phæbum nominaunt, nam propter obliquum eius cursum sub signifero circulo omnes & plantæ & animalia modo eius accessu fortum produciunt, modo recessu vires resumunt. Fuit idem medicæ artis peritus, & salubritatis ac pestilentiz artifex creditus, quoniam vis solis medicinz confert, cum nimius eius calor sit pestifer omnibus

nibus animantibus. Est .n. omnis animantium salus in symmetria caloris cōstituta: quare generationis & corruptionis artifex sol est appellandus, ut sentierūt antiqui.

De Aesculapio.

Aesculapium idcirco finxerunt antiqui Phœbi & Coronidis, quam aeris temperamentum esse dicebamus filium, quia nisi solis calor aera purget ac rariorem faciat modice, & nisi humoris vis quædam in ipso aere relinquatur, nulla esse potest salubritas. Fuit igitur Aesculapius aer bene affectus, cuius filia fuit Sanitas aut bona valetudo. Est enim aeris temperies non homini solum, sed etiam cunctis cæteris animalibus, & plantis salubris, quare iure & Solis filium Aesculapium, & salubrem vim de sole animis corporibusque subuenientem dixerunt. Sed quia vis solis assidue commisceat oportet ipsum aera matrem illi Deo missionem tribuerunt. Per hæc igitur non solum autorem generationis & corruptionis solem significabant antiqui, sed etiam salubritatis: cum mediocritas conferret, at quod nimium est vel minimum interimat: omnis enim vita animantium & sanitas est in mediocritate, constituta.

De Chirone.

Atque cum in aeris optime affecti natura facultas sit constituta facile conualescendi, accidit aliquando male affecti corporis malignos humores in aliquam partem ipsius corporis debiliorem confluere: quod enim per totum corpus diffusum fuerat à vi naturæ in vnum locum expellitur. Chironem peritum chirurgiæ celebrarunt. Sic enim significabant physicas actiones per has fabulas, quæ spectabant ad conferuanda singula composita corpora naturalia.

De Venero.

Deinde quoniam alia ex animalibus nascuntur è corruptione, alia è coniunctione: quid conferret utrisque explicarunt. Arque nascentibus quidem ex corruptione mediocritas caloris, & cæli clementia ad educandum necessaria est. Illis rursus animalibus, quæ generantur ex coniunctione maris & feminæ, per opportuna est aeris temperies. Nam cum semen è subtiliore sanguinis parte secernatur, non ita facile illud fit, nisi sanguis modice intaluerit, quod fit per ver præcipue; est enim verna temperies quasi lena ad procreationem ubique. Sic igitur materiam seminis, & aeris clementiam procreandi desiderio necessariam per fabulas antiqui exprimentes, Venerem è genitalibus cæli partibus & ex mari natam fuisse fabulati sunt. Sunt enim genitales partes cæli caloris mediocritas per motum, qui confert animalium generationi.

De Cupidine.

Inde Cupido Veneris filius fuisse dicitur, quoniam ex aere ita affecto corpora & ipsa animalium bene affecta in procreandi cupiditatem sensum illabuntur. Nantum vigere singula animalia putanda sunt, cum existunt naturæ negotiis habilia: sic igitur antiqui ex optima valetudine & ex aeris temperie nasci animalium fertilitatem tradiderunt per fabulas. At vero quia multa turpia propter libidinem à nonnullis committuntur, ad exprimendam indignitatem eorum, qui nimis ad libidinem sunt propens, Cupidini tantum deformitatis, quantum explicatum fuit, tribuerunt.

De

De Gratijs.

Sunt autem argumenta illia quæ dicta fuerunt superius, Gratiarum vires & nomina, quæ nihil aliud significabant quam fertilitatem agrorum, frugumque abundantiam, quæ pacis beneficio late proueniunt. Has hac ipsa de causa Veneris assecutas esse dixerunt, & Solis Aeglesque filias, cum nihil sine solis clementia fecundum fieri possit.

De Horis.

- 10 Præterea quia nihil satis commode videbatur fieri posse solo naturæ ductu, vel si optimam cœli temperiem consequatur, nisi humana adiueretur industria, introduxerunt horas antiqui, quæ singulorum diligentiam spectarent, diligentioribusque hominibus fauerent. Nam humanam Industriam nunquam deserit diuina clementia, quare hæc nubes pro arbitrio inducere, & cœlum serenum facere, & temporibus moderari creditæ sunt. Per easdē Horas rursus improbitatis hominū sterilitatē agrorū, & omnes diuinitus immixtas calamitates esse comites innuetur.

De Mercurio.

- 20 Atque ut intelligeretur à diuina natura res humanas non esse penitus seiunctas, Mercurium tanquam vinculum quoddam intercedere censuerunt, qui Deorum consilia ad homines, hominum ad Deos ipsos asportaret. Id autem fingebatur ab iis, qui quo pacto res humanæ diuinitus gubernarentur, percipere non poterant. Nam Mercurius vis est illa diuina, quæ in mentes hominum diuinitus infunditur, quæque res humanas mirifice in suo ordine componit & conseruat. Tū rursus, ubi somnia in mentes hominum diuinitus infundi putabantur, aut ubi animæ in corpora nascentium deduci, aut post mortem ad inferos, vis illa diuina Mercurius dicebatur. Illo autē nomine vis diuina vocata fuit, quia primus Mercurius vir sapientissimus mundum à Deo creatum fuisse dixerit, & non posse sine diuina providentia gubernari, omnemque Deorum cultum inter mortales instaurerit, neque ullum fieri posse crediderit sine Deorum nutu ortum & interitum. Nam cum hæc prior homines docuisset, quasi res consiliaque diuina ad nos detulisset, Deorum nuntius creditus est. Quæ pertinent ad vim orationis exprimendam huic Deo, dicatque prætermitto, cū natura ipsius planetæ, suo loco legenda.
- 30

De Pane.

- Cum vellent rursus demonstrare antiqui omnia naturalia corpora diuinæ naturæ subiecti, & ab illa pro sua voluntate gubernari, Pana Mercurii filium tradiderunt esse. Est autem Pan hæc vniuersa corporum naturalium moles, velut ipsum nomen significat: in qua diuina humanis coniunguntur, quod exprimebant per superiorem formam Panos quæ pulcherrima erat, & Diis limillima: cum inferior magnopere esset deformis ob inferiorum corporum naturalium sordes, quæ sunt tanquam hypostasis naturæ. Reliqua quæ pertinent ad explicandam corporis formam, suo loco legenda relinquimus, ubi late declarata sunt.
- 40

De Silenis.

Enimvero non solum rebus humanis præesse Deos statuerunt fabularum inventores, & sub hisce occultandæ philosophiæ artifices: sed etiam alios ex Diis potentes.

potentia & auctoritate alii præstare crediderunt, ita ut vnus Iupiter rebus omnibus ac dæmonibus præstet, alii dæmones imperia incerta vel loca vel negotia obtineant, qui & ipsi alios inferiores dæmones haberent ministros. Sic igitur Sileni Bacchum, ut ministri, sequebantur: qui cum Bacchus esset sol creditus, Sileni vires solis erant animalibus peritiles.

Ethice.

Ebrietatis turpitudinem præterea ante oculos proponentes, Silenum vim scilicet vini & ebrii hominis formam, expresserunt. Illum igitur ventricosum, & senem, & usque citubantem fixerunt, quod hæc omnia vinum & ebrietas efficiat. Nam qui plus voluptatibus, quam natura postulet, tribuerit, is & in presenti & in posterum corpus & animam omnibus rebus vel utilibus vel honorificis inutilem reddit: quare propositis his incommodis maiores per hæc signa ab immoderato vini usu, & ab omni è vino nascente turpitudine deterrerebant.

De Faunis.

Ut vero retinerentur homines in officio, omnesque forent probitatis & integritatis studiosi, & Fannos, & Sylvanum, & Oreades nymphas antiqui sapientes excogitarunt, qui vbique pastoribus & agricolis præsto essent, agrestiumque calamitates aliquantulum subleuarent: nam cum nihil in agris vel in syluis, vel in densis montium nemoribus non præsentem vbique Deo committi liceret, mox additum fuit illi opinioni viros bonos laborantes nullo in loco à diuina clementia negligi, sed vbique subleuari. Quippe cum neque arborum neque pecudum fortis possent sine diuina custodia conseruari aut augeri.

De Nymphis.

Sed quoniam nulla res est, quæ tota sit utilis, cum neque ciborum maior pars in utilitatem corporis conuertatur, neque tota materia aquarum gignendis animalibus sit utilis, cum alia pars in fœtum, alia in eius nutrimentum absumatur, ut patet in ouis præcipue, vires illas feminis, aut aquarum, ex quibus fit generatio, nymphae nominæ appellarunt, quare dictæ sunt nymphae fructiferæ & homines atque animalia omnia nutrire, & pastorum Deæ, præsidæque pratorum vocatæ sunt. Sic igitur per has materiam propriam singulis rebus naturalibus subiici, significabant.

De Bebeo.

Neque ea quidem, quæ de Bacchoangebantur ab antiquis fuerunt à physica consideratione aliena, quando illum à nymphis nutritum dixerunt. cum enim Nymphae materia sint in rebus naturalibus, illæ formam recipiunt ac fouent: est enim Dionysus virtus solis generationi conferens, quæ vicem maris obrinet in operibus naturæ. huic idcirco phallum siue membrum virile dicatum fuisse memorent, & genus id sacrificii, quod vocabant Caniphoria. Ethice.

Deinde mores ebriosorum per hunc Deum exprimentes, ad moderatum vini usum nos hortabantur, cum proponerent ante oculos quot turpitudines ex ebrietate nascerentur. nam cur Cobali malefici & perniciosi dæmones Bacchum comitabantur, inter quos Acratus præcipuum locum obtinebat? quia multa sunt flagitia, quæ ebrietatem, ac immoderatum bibendi usum sequuntur: loquacitas nimirum, & temeritas, & impudentia, & in rebus domesticis negligentia, præsentiumque bonorum profusi sumptus, & inimicitia, multa que huiusmodi incōmoda

da cum clamore & strepitu, eadem causa fuit cur eius currum diuersæ feræ crudelissimæ sequerentur.

De Cere.

Mox ad agrorum cultum mortales adhortabantur, cum Cererem terram esse dicerent, ex qua nascuntur diuitiæ: cum iustissimum sit habitum sœnus illud, quod è terra capitur. terræ enim feracitas è cœli elementia & diligentia hominû nascitur, quod per Cereris fabulam explicarunt. hæc orbem terrarum peragrat, quoniam ob signiferi circuli obliquitatem, & ob solis cursum sub eo, variis anni temporibus æstas fit, & segetes ad maturitatem perueniunt.

At Ethice.

Nemo Deos impune contemnit, cum improbitatis comites sint miseriæ: necesse est impium hominem & imprudentem in multa turpia incurrere. quare & pietas in Deos & rebus agendis prudentia, & parsimonia in præsentibus bonis conseruandis necessaria est viro bono.

De Priapo.

Atque quoniam aliquid fieri è nihilo non potest, Priapum semen esse genitale crediderunt: quem Deum idcirco putarunt antiqui, quia diuina potentia plena essent, vt putabant, semina generationis.

De Adoni.

Neque vero simplex erat modus vires solis ostendendi, sed pro arbitrio artificum fabularum. nam modo capitur pro melle vt Proserpina, quæ per quoddam spatium est apud inferos, modo apud superos, modo pro sole: qui eadem ratione modo diuturnior est apud inferos, modo apud superos. hunc aiunt ab apertum interuisse, propter horridam vim hyemis, per quam deficiunt pene solis vires. nam dum est in australibus signis, horrida terra fit, & frugibus, vt apparet, inutilis, cum vere omnia reuiuiscant.

De Sole.

Sol quia lucem & vitam denique impertit omnibus animantibus lucis quæstior & autor habitus est vnus, & morborum & salutis moderator, & frugum & rerum omnium copiam largitor, & Deus denique, cum Dei naturam superiorem his omnibus nondum homines cognoscerent.

De Aristeo.

Aristei vero fabula solis filii post hæc introducta fuit, cum nos ad prudentiam antiqui hortarentur, quæ non mediocriter assidue rebus nostris est adiumentum, vitamque facit faciliorem, minusque molestant mortalibus: quippe cum imprudentiæ multæ molestiæ & insuauitates vitæ soleant esse adiunctæ.

De Phaethonte.

Ad explicanda vero illa quæ sunt virtute solis, excogitata fuit fabula Phaethontis: cuius error omnia prope humana exussit, quia facta fuit eximia siccitas, & æstus inuicatus, qui per totam æstatem ad medium autumnum perdurauit.

Post

Post illam tam acrem & horridam æstatem, eximios calores ingentia tonitrua necessario sunt consecuta, & fulmina complura, quare dictus est Phaethon fulmine fuisse à Ioue deiectus ad ripas Eridani propter inundationes, quæ temporum inundationes huiusmodi cum pestilentia plerumque sequuntur.

At Ethice.

Monuerunt sapientes præterea sæpius honores, qui ab imperitis rerum gerendarum, expetuntur, nonnunquam & ipsis calamitosos fuisse qui acceperunt, & iis qui concesserunt parum honorificos: nam multis perniciofa fuit ambitio, & honores ac magistratus præter dignitatem concessi.

De Aurora.

Enimuero non solum motus solis, & planetarum nonnullorum, per fabulas expresse sunt antiqui, sed etiam cum talia vel talia nobis apparerent sydera illorum vires explicarunt. tum apparentem lucem ante ortum solis cum primum cælum rubescit, auroram vocarunt, quia sub exortum solis aura lenis plerumque spirare consuevit, quam lucem interiectis surgentibus vaporibus intueamur, rubentem videmus, vnde rosea vocata fuit. Quæ de Memnone tradita sunt memoria: cum is orientis regionibus imperauerit, omnia ad historiam spectant.

De Tithono.

Nulla alia de causa fictam fuisse Tithoni fabulam crediderim, quod in cicadâ denique fuit mutatus ob longam senectutem, nisi ut ostenderent mortem esse omnium calamitatum ac miseriarum humanarum finem, quæ Deorum immortalium beneficio sit hominibus concessa: quippe cum Tithonus, cui immortalitas Auroræ precibus impetrata fuerat, supplex à Diis petiuerit, ut sibi liceret mori, cum satius esse duceret semel interire, quam semper esse miserum, naturæque difficultatibus infestari.

De Pasiphae.

Per Pasiphaes vero fabulam animæ nostræ naturam antiqui ostendebant: est enim anima hominum Minois vxor viri iustissimi, quod omnia nostra negotia debent esse cum ratione coniuncta. vbi vero illegitimarum rerum appetentia inflammata fuerit, aut cupiditate exarserit alicuius turpitudinis, aut ira incaluerit plus æquo, descueritque aliquo pacto ab ipsa ratione: tum dicitur committere adulterium, & cum tauro congredi, ex quo monstrum parit. nam qui semel leges cōtemnere aequitatemque didicerit, difficillime postea potest intra iustitiæ clatros coerceri, quare multa postea & perniciofa monstra ex iniqua animi consuetudine nascuntur.

De Circe.

At per Circes fabulam, quæ dicta est à miscendo, significarunt animalium & plantarum generationem, quod in ea necesse sit humorem à calido misceri: quare mistio hæc solis & humoris filia sorgebatur. miscuntur enim ab ipsa natura inter se elementa cum aliquid procreant. cum vero sempiterna sit hæc generandi ratio, & elementorum natura, Circeem immortalem esse dixerunt. & quoniam vnus corruptio generatio sit alterius, neque vnquam aliud eiusdem formæ ex corruptione nasci potest, sed longe diuersum, sinxerunt hanc posse homines in varias animalium formas mutare. Vlysses ab illa non mutatur, cum anima im-

mor-

mortalis existens & ab omni corruptione immunis, non habeat principia in quæ dissoluatur, cum diuina quædam facta sit à Deo per se subsistens *oſia* siue substantia, per hæc igitur immortalem esse animam significarunt, quamuis corpus multis morbis vexetur, & corruptioni denique sit obnoxium.

Ethice.

10 Circe libido est, quæ nascitur ex humore & calore in animalibus, hæc titillatio naturæ si nobis dominetur, belluarum vitia in animis nostris imprimat, & proculque ingenio modo in Venerem impellit, modo ad iram perducit, modo crudelitate, & improbitatis omnis vim nobis imprimat: quare dicti sunt comites. Vlyſis animæ motus scilicet in belluas diuersarum formarum conuersi. Sed quoniam ad hoc non nihil impellit vis syderum, dicta est sydera etiam de cælo deducere, at anima quæ prudens & diuina existit, si modo se colligat, nullis horum motuum capitur: neque tamē sine diuina ope hanc tantam voluptatum periculorūq; multitudinem potest superare. hæc enim per hanc fabulam antiqui innuebāt.

De Medea.

20 Medeam rursus effinxerunt Solis filiam, quoniam plurimum possit bene affecti aeris natura, quæ provenit è solis clementia: mores enim & animi motiones corporis temperamentum plerumque consequuntur, cum igitur Medea sit consilium Idyæ siue cognitionis filia, illa cum vi syderum contentit, quæ etiam deducit de cælo, quia nemo sapiens iure appellari potest, nisi idem virtuos planctui moderetur, ubique ipsi imperet: opus est autem viro bono & sapienti cupiditatum fluuios refrænare, multaque efficere quæ vulgo videantur admirabilia. at vero qui libidinis, aut voluptatis alicuius causa, solum verterit, patriamque & patres & coniunctos prodiderit, quæ sunt animæ ratione præditæ consilia, quo pacto non in grauissimas miseras & omnium bonorum iacturâ vno tempore illabatur? sicut opus esse prudentia detestabatur antiqui, & omnes sceleratos esse miseros.

De Iasone.

30 Significabant rursus per Iasonem, quem à iustissimo cætaurorum Chirone educatum memorant, & artem medendi edoctum, animo adhibendam esse medicinam, quæ prudentia est, ut viri boni, & fortes, & prudentes efficiamur. hunc sequitur consilium siue Medea omnibus catissimis relictis, quoniam prudentia singula consilia debet antecedere, domanda est pertinacia, & superbia, & inuidia, & ira, qui omnes animorum motus rationi & prudentiæ & medicinæ animorum sunt subiiciendi, quæ nisi subegeris, ipse iugaris necesse est. maxime vero omnium colenda est Deorum immortalium religio, quæ res est omnium virtutum omnisque felicitatis principium. in tot vero labores Iason nauigans incidit, quia prudentia nulla est nisi in difficillimis rebus constituta. qui enim ad multas fortunæ mutationes & vicissitudines intrepidus non existat, hic neque bonus, neque prudens, neque constans iure potest appellari.

De Phryxo.

40 At qui fortunæ vicissitudines ferre æquo animo didicerit, cum omnino cuique ferre necesse sit, ille sapiens cum magna sua utilitate & non sine aliqua gloria existimari solet. quam fortunam si quis placide ferre non potuerit, ille tanquam Helæ in mare amplissimum miseriarum delabatur ob mollem & muliebrem animum.

num. Qui vero sapienter rebus presentibus uti cognouerit, ille proxime ad Deorum immortalium naturam accedere putandus est, si imprudenter & superbe abutatur, is ex altissimo dignitatis & potentie gradu Deorum consilio tandem deijcitur, quoniam superbos & crudeles odit Deus.

De Argo, & Capra caelesti.

Tanſopere gratiam eſſe Dijs omnem mortalium beneficentiam demonſtrabant antiqui, ut Iouem vel Capram inter ſydera collocaſſe memorauerint, quod ſibi lac praeſtauerit, & nauim Argon, quia tot heroas incoluit in patriam reuerſerit, hanc conſilio Palladis factam fuiſſe inquirunt, ut per hoc ſignificarent omnem beneficentiam, quae quidem cum ratione ſuſcipitur, gratam eſſe Dijs immortalibus, maximeque laudabilem: quamuis illa etiam quae fortuito, aut potius naturae ductu, quam iudicio ſit, non ſit reprehendenda.

De Niobe.

Cum per ſuperiora exempla ad beneficentiam & ad liberalitatem nos antiqui adhortarentur, nonnullas poſtea fabulas inuenerunt, quibus arrogantia & temeritas, & ſuperbia deprimeretur, quo æquo animo omnes fortunae viciffitudines perſciteremus. Nam cum nonnullis ob felicitatem amicorum contemptus, & acceptorum à Dijs obliuio, & Deorum ipſorum deſpicientia in animo oritur: tunc proxima eſt Dei vindicta, quae omnia vel feliciffima vno die poteſt labefactare. Hanc temeritatem deprimentes antiqui, omnemque humanae felicitatis, inconstantiam ante oculos proponentes, Nioben abundantem rebus omnibus feliciffime eodem die, & iſdem carentem rurfus introduxerunt, quoniam vel Deos ipſos irriſiſſet. Sic Thamyris cum nimis fuiſſet arrogans ob poeticae facultatis peritiam cum Muſis certare auſus, ſatis ingentes ſuae temeritatis poenas dedit. Non enim conuenit rebus aduerſis nimis triſtari, aut proſperis nimis animo extolli, cum rebus omnibus adhibenda ſit moderatio, quia nihil boni habemus, niſi à Deo: Ille enim depoſuit potentes de ſede, & excitauit humiles. Sic non leue ſupplicium paſſus eſt Marſya, quia vel cum ipſo Deo, à quo canendi artem acceperat, de cantu contendere auſus fuit. Sic Arachne etiam fertur in beſtiam mutata, quia aula fuiſſet cum illa Dea, à qua didicerat texendi artificium, de artificio contendere.

De Ixione.

Tum rurfus ad animorum noſtrorum tranquillitatem multa fuerunt ſigmenta ab antiquis ſapientibus prudenter excogitata. Non enim ſolam crudelitatem, & inanem gloriam ob felicitatem praesentem reprehenderunt, hominesque ad liberalitatem adhortati ſunt, ſed etiam ad expellendam ex animis noſtris ambitionem & inuidiam, qui acutiſſimi ſunt & infeſtiſſimi animorum noſtrorum ſtimuli, & ad reprimendam libidinem, dixerunt Ixionem ob optatum adulterium de caelo fuiſſe ad inferos deiectum, quod nonnulli ad hiftoriam retorſerunt. At vero quod fuerit rotæ alligatus, à qua perpetuo circumferretur illud certe ad hiftoriam referri non poteſt. Cum enim ex aulica familia regis eius, cuius uxorem conſtruprare tentauit, excidiſſet: Ixion, factus eſt omnium hominum miſerrimus, quia perpetua ambitione & inuidia diſcruciabatur. Nam qui gloria inani, tanquam imagine virtutis capiuntur, illi nihil ſyncerum, nihilque laudabile faciunt,

X x ſed

sed multa illegitima & absurda agant necesse est, multisque cupiditatibus, & omnibus animorum affectibus obsequantur. Neque vero ob hos motus animi tantum hæc tradita sunt in fabulis, ut ab ijs abstineamus, sed etiam ut demonstraretur quod nullus status illorum est diuturnus, qui per illegitimas artes ad honorem apicemque gloriæ contenderunt. Nullus enim honor nisi per virtutem tene si potest.

De Sisypho.

Deinde ad deprimendam loquacitatem omnis improbitatis vindicem Deum esse dixerunt, qui solet in illos etiam animaduvertere, qui fidem non seruarunt ijs magistratibus ac regibus, a quibus dignitates acceperunt, non enim conuenit res arcanas principum in vulgus proferre. Neque tamen minus hoc ad illos pertinet, qui magistratus & honores expetunt cum summa animi contentione, & tamen sæpius repulsam patiuntur, qui per hanc fabulam admonebantur nihil esse humano generi calamitosius ambitione. Poterat tamen ad omnia humanæ vitæ studia illud ipsum transferri, quod ubi illa, quæ prius admirabatur, aliquis consecutus fuerit, tum eius rei pertæsus alterius cupiditate capitur.

De Tansalo.

Reuocantur præterea ab auaritia mortales per fabulam Tantalii, cum opulenti propter diuitias dici filij Iouis cōsueuerint, at iidem condemnati sunt apud inferos siti perpetuæ, cum nulla sit vel in maxima diuitiarum copia satietas: quippe cum illarum etiam desiderium vnâ cum ipsa copia excreseat.

De Tityo.

Si quis vel viribus corporis, vel nobilitate generis, vel humanis viribus fretus æquitatem, reliquasque virtutes neglexerit, ille poterit Tityi supplicio ab omni turpitudine deterri, cum neque tantum quidem corpus, tantaque proceritas ipsum Tityum protegere a diuina vindicta poterit. Fuerunt tamen nonnulli qui Tityi fabulam ad segetum naturam retraxerint, ut suo loco dictum fuit.

De Titanibus.

Titanum fabula non quidem ad mores componendos, sed ad naturæ negotia explicanda, cōficta est: qui dicti sunt aduersus Iouem arma cepisse, & rursus ab eo fuisse in tartarum deiecti, quia naturalia corpora corruptioni obnoxia videntur quidem sempiternis illis cœlestibus corporibus se velle æquiparare, cum tamen ad interitum cito prolabantur, quamuis singulæ formæ animantium sint sempiternæ. Has igitur formas siue Titanes patres hominum ac Deorum, & omnium animantium fontem appellarunt. Quidam solem Titana putarunt esse, alij crafiora elementa, quæ ob suam materiam inferius detruduntur à vi superna.

De Gigantibus.

Sic etiam Gigantum fabula illorum arrogantiam deprimat, qui consili magnitudini suarum virium, vel religionem Deorum, vel Deos ipsos paruifaciunt. Nam certe quidem qui plurimum valent viribus, illi minimum pollent ingenio. Hinc igitur cum impudentes, & temerarij, & crudeles, & ad omnia flagitia propens

penſi ſint, facile Dei vltionem in ſe conuertunt, cum nullum ſcelus denique impune committatur, quare coeleſti fulmine iſti ſempiternis ſupplicijs apud inferos, & perpetuis miſerijs fuerunt addiſti.

De Typhone.

Ad explicandam ventorum quoque naturam, vel incendiorum ſubterraneorum, non in elegantem fabulam de Typhone antiqui excogitarunt, qui capite illud cœlum perſtingere dixerunt, & altera manu orientem, altera occidentem perſtingere. Ventus enim à ſuperiore atris parte è nubibus perſilare incipiunt, & velociorem vel occidentem verſus latiffime perſilant. Ad celeritatem ventorum exprimiendam totum corpus plumis reſectum Typhonis eſſe dixerunt, cui plura etiam capita propter vires ventorum multiplices, cum enim aliquando ſint noxij, Typhoni viperarum ſpiras circa crura tribuerunt. Hunc Iupiter compreſſit, quia cœli & ſolis temperies his moderatur. Quam tamen fabulam alij ad hiſtoriam deduxerunt.

De Paride.

Poſtea vt non ſolum à temeritate & arrogantia homines abſtinerēt, ſed ab omni parum honeſto animi impetu, qui ſe dignos putant, vt cæteris dominantur: Paridem ſinxerunt pro libidine opes ingentes, & ſapientiam Dearum neglexiſſe: atque illud iudicium obſtinatè à ſuis poſtea deſentum vniuerſum Aſiæ imperium funditus euerſiſſe. Sic igitur ad imperatorias virtutes homines per hanc fabulam adhortabantur, ad temperantiam ſcilicet, & ſapientiam, & Deorum metum, cum neq; nobilitas, neq; vires, neq; opes dignæ ſint imperio, ſi ſapientia, & ijs virtutibus, quæ neceſſariæ ſunt, cæteris imperatoris careant. Quis enim vel improbo vel ſulto iudicio diu lætari poterit aut cui non vel ſua ſcelera tandem moleſta ſunt? ne igitur temeraria iudicia fierent, & vt quantæ calamitatis auctor ſit libidinoſus & dololoſus iudex ciuitatibus ad moneremur, hæc ficta ſunt ab antiquis.

De Aſiaone.

Atq; cum ad beneficentiam & liberalitatem & humanitatem nos ſapientes per ſuperiores fabulas adhortarentur, omniumq; ſclerum fundamētum eſſe obliuium nem acceptorum beneficiorum exultarent, ſignificabant per Aſiaonis fabulam non in quosuis, ſed in viros bonos tantum beneficia conferri conuenire: quia quæ ingratifunt hominibus, non ſolum amittuntur, ſed abſumuntur vires quæ viris bonis adiuuandis forent opportuna. Ne igitur honori, facultatibus, vitæq; noſtræ inſidiatores noſtris ſumptibus aleremus, & vt prudētiore eſſemus omnes in conferendis pro viribus noſtris beneficijs, hæc fabula ad monebatur. Significant præterea deuitadā eſſe omnibus curioſitatem, & earum rerum ſtudium, quæ nihil ad nos pertinent, quoniam multis pernicioſa fuit arcanorum conſiliorum principum cognitio.

De Hercule.

Vt autem demonſtrarent ſapientiam eſſe donum Dei, nullamque virtutem eſſe ſine diuina voluntate, Herculem, quæ fortitudo eſt, & probitas, & animi magnitudo in omnibus vitij proſtigandis, voluptatibusque conculcandis, Iouis filium ſiſerunt, proxime enim ad diuinam naturam vel viuētes accedite, qui per ſummam integritatem & beneficentiam in omnes cum ſumma omnium laude

X x a ſuam

suam aetatem transigunt, ut autem ad hoc incitemur, non erit inutile alienarum vitiorum exemplum, atque in primis superbia, & ira, & arrogantia, & animi furor monstra grauissima placanda sunt, omnis crudelitas ex animo tollenda, omnes illegitimi animi motus reprimendi, omnis voluptas parum honesta auerenda, auaritia praeter ea, rapina, latrocinia viro bono fugienda. subleuandi inique oppressi, intemperantia omnis & libido extinguenda, ad quam si quis vel paululum conuieat, ab appetentia tanquam rapidissimo fluuio deferretur ad multa turpia & viro bono plane indecora. Atque cum voluptatum omnium finis sit dolor & miseria, si quis neglecta virtute & animi constantia ad has prolatur, is sentiet demum quam miserum sit turpibus cupiditatibus inferire.

De Acheloo.

Neque elementorum solum procreationem inter se mutuum, aut animalium, aut ventorum ex vaporibus, aut fulminum per fabulas significabant antiqui, sed etiam fluuiorum ortum, & rerum singularum generationem. Quare Acheloum Oceani filium dixerunt, cum ex oceano omnis etiam aquae dulcis natura originem capiat. Quamuis senserunt alij postea ex aere in aquam verso flumina generari.

De Apro Calydonio.

At vero non vnum exemplum, sed plura fabularum nos ad Deorum cultum inuitabant, propositis etiam grauissimis supplicijs illis, qui religionem neglexissent. Sicigitur Cyclops, quia Iouem contemneret ab Ulyssae obcaecatus fuit, & aper Calydonius regionem late deuastauit Aetolorum, quia Oeneus Dianae cultum neglexisset. Nam cum nulla calamitas sine Deorum consilio & providentia contingat, tum nihil certe sit horum, nisi propter hominum improbitatem. Nam propter peccata veniunt aduersa.

De Centauris.

Ad reprimendam autem fementem impurorum & sceleratorum hominum, qui libidine & cupiditate ad quauis turpia feruntur, quae incommoda passi sunt Centauri per res eorum gestas explicarunt. Nam qui vino immoderatus usus fuerit, qui impuris cupiditatibus obtemperarit, qui manus in res alienas violenter iniecerit, qui temperantia & aequitate in rebus omnibus uti oportere non cognouerit, hic per summum dedecus patriam, facultates, penates, liberos, uxorem relinquere cogitur, & extorris ac inops inter ignotos denique vitam degit.

De Harpyiis.

Neque per Typhona solum vim ventorum antiqui explicare nitebantur, sed etiam per fabulam Harpyiarum. nam sicuti fluuiorum, fontium, imbrumque natura per Naiades ac nymphas, per Iouem vis ignea, & pars aeris superior, per Neptunum aqua, per Vestam terra, per Iunonem inferior aeris pars, sic per Harpyias vis & natura ventorum significata est ab antiquis. fuerunt enim filiae Thaumas & sorores Iridis, quoniam imbres & nubes & venti ex eadem materia & vaporibus scilicet procreantur.

At Ethicè.

Significabant praeterea per hanc fabulam auaritiam & immoderatum operum desiderium tanquam graue supplicium mortalibus esse immissum Deorum consilio. nam

vel

vel sibi ipsi, vel cæteris hominibus avarum crudelem esse necesse est, quod in comparandis opibus avarus per multorum iniurias accumulat, aut sibi detrahie necessaria. cur enim oculis caprus fuit Phineus, cui Harpyiæ epulas surripiebant? quia non videbat humanam conditionem vitæ intra angustissimos terminos includi, paucisque esse contentam, atque id etiam confirmatur per Harpyiarum formam.

De Hesperidibus.

Hesperidum fabula excogitata fuit ab antiquis ad rerum astronomicarum rationem explicandam, per quam & orizontis obliquitatem significabant, quæ erat omnibus hominibus, præterquam habitantibus sub æquinoctiali, & sydera solis lumine per diem occultari: at Herculem tamen perceptam siderum etiã illorum, quæ occultabantur, cognitionem in Græciam detulisse. quod quidam ad studium avarorum transferendum censuerunt.

De Atalanta.

Vt vero ante oculos mortalium proponerent quantopere insaniant illi, qui voluptatum ductu se trahi patiuntur, Atalantam per sum mum capitis discrimen a nonnullis petitam fuisse dixerunt. Est enim voluptas Atalanta, quam nõ per pauca vitæ pericula expetimus. Hanc ubi quis consecutus fuerit nulla habitus vel Deorum vel legum reuerentia, non amplius is humanam formam animi retinebit, sed in teterrimam belluam vertetur.

De Theseo.

Altera ex parte difficultates & labores complures humanam vitam circumfistere, quas res, nemo superare poterit nisi optimis & firmissimis sapientiæ indutis confirmatus: ad quod significandum Theseum tradiderunt multos latrones & crudelissimos tyrannos obruncasse, ac labyrinthi fraudes aperuisse. erat enim labyrinthus vita hominum multis difficultatibus implicita, cum semper grauioribus aliæ ex aliis oriuntur, è quibus nemo nisi per singularem prudentiam & fortitudinem & constantiam se explicare poterit. has ipsas difficultates intra se continet ambitio, & avaritia, & libido, & omnia scelera, in quæ si quis semel ingrediatur, haud facile exitum inueniet. si quis vero singulari prudentia nõ exstat, is labyrinthum scelerum aut cupiditatum semel ingressus ante ibi emoritur, quam se expedire possit. quam turpius enim rerum voluptas sit parens, & quam calamitosarum, argumento fuit Terei libido.

De Medusa.

Vt quantopere opus sit constantia aduersus voluprates demonstrarent sapientes, Medusam omnium mulierum pulcherrimam effinxerunt, ob apparentem & ad se allicientem suauitatem. sed omnes ab illa in lapides conuerti dixerunt a quibus visa fuisset, cum vel Mineræ templum violasset, quia voluptatibus dedisti omnem deorum cultum par uis faciunt, omnisque humanitatis & officii iura conculcare pedibus consueuerunt, omnibusque honorificis rebus sunt inutiles. alii superbiam & arrogantiam per hanc fabulam deprimendam putabāt, quia cum dea certasset Medusa de capillorum pulchritudine, qui enim illis vitiis laborant, & homines & Deos paruifaciunt. sic igitur ref: ænadam libidinem, & temeritatem

tatem & arrogantiam esse ad monebant, quia horum vitiorum Deus est gravissimys ultor. nam non modo capillos Medusa amisit, sed etiam Deorum consilio & opera missus fuit Perseus ad eam occidendam.

De Gorgonibus.

Quoniam vero duae dicuntur esse facultates animae nostrae, altera rationis particeps, altera sine ratione: quae rationis est compos, seniores naturae Graeae dictae sunt ab antiquis, prudentia scilicet, quae in rebus difficillimis praecipue, & in rebus publicis est necessaria. at sorores harum sunt Gorgones voluptates dictae, quae homines implicant ac perimunt, à quibus Perseus sine Graearum auxilio se explicare non potuisset. cum enim ratio & cupiditas ex eodem animo nascantur, cupiditas rationi pareat necesse est, quare dictus est Perseus siue prudentia capto Graearum oculo, consilio & auxilio Palladis illas superasse.

at Physice.

Dicuntur Gorgones esse aquae maris filiae, à tremitu dictae. ad has sol diuinæ mentis minister contendit, idque Minervae consilio, quia omnes actiones naturae sunt pro diuina sapientia, cum Deus & natura nihil frustra agant. ob motus celebritatem huic nympharum volucres calceos tribuerunt, quia per omnia penetret. cum extenuet vapores ita ut videri non possint, habere dictus est galeam Plutonis, & ensen Mercurij. Medusam mortalem occidit Perseus, quia tubiliorem tantum aquae partem attrahit, quae supernatur, quaeque habilis est ad mutationem. cum vero admirabilis sit sapientia Dei, qui vires has soli attribuit, attonitus prope sit ad reliqua hæc humana negotia, qui cognitione & mente in hæc arcana naturae opera penetrare valeat. nam reliqua neque tantilli quidem faciet.

De Sirenibus.

Cum nobis vitandam esse desidiam per hanc fabulam, omnemque in rebus gerendis negligentiam antiqui significarent, hanc per Sirenum suauitatem cantilenæ omnes ad se allicere demonstrabant, & in summam capitis discrimen denique inducere. alij voluptates esse intellexerunt, quae patre taurino Acheloo scilicet naturae sunt. cum vero partim essent belluæ, partim virgines, duplicem animae facultatem ostendebant rationi parentem scilicet, & rursus appetentem. nam qui paret rationi, homo est: qui non paret, bellua: neque quidpiam aliud vere hominem facit. vnusquisque nostrum merito inclusas habet Sirenes, cum animus diuersis motibus agitur. si quis igitur illegitimos motus secutus fuerit, hic in extremas miseras denique inducitur: quare aures ad harum cantus sunt obturandæ. quidam adulatores esse sirenes putarunt, quia peste nulla est neque humano generi perniciosior, neque suauior.

De Orpheo.

Celebratus fuit Orpheus à poetis non solum quidem ob poeticæ facultatis præstantiam, sed multo magis ob iustitiam & æquitatem, qua non solum in cæteros homines, sed in seipsum usus fuit. nam placatis inferis animi perturbationibus scilicet, iustitiam siue Eurydicem in lucem extraxit. at si quis fuerit paulo negligentior in seruanda æquitate, rursus eodem relabitur, vnde fuerat profectus. ut igitur moderationem animi motibus adhibeamus hæc ita confecta fuerant.

De

De Musis.

Cum vellent Pythagorici demonstrare omnia cœlestia corpora musicam harmoniam efficere, & sonos varios pro magnitudine sphaerarum, aut pro celeritate, musarum nomina introduxerunt: atque ad planetarum imitationem musicis instrumentis septem chordas primum accommodarunt, quibus deinde additæ fuerunt. Sic igitur musicam diuinam scientiam Pythagoras significauit, qua possent animi mortaliū ab impuris cupiditatibus refrænnari, & mores componi. Quod diuinorum illorum corporum animæ poeticæ facultati præessent, id plane significabat res humanas à mente diuina, cœlestibusque corporibus gubernari: atque omnem in quauis facultate præstantiam ad homines cælitus demitti.

De Dædalo.

Per Dædali vero fabulam significabant omnes iniquos esse calamitosos, nulli scelerato putandam firmam esse iusti principis amicitiam. mediocritatem tutius expeti, quam ardua quæque & sublimia, quia summæ præstantiæ coniunctæ sunt ingentes calamitates & pericula. nam mediocritas neq; valde inuidiosa est, neque contemnenda.

De Pelope.

Voluptatum naturam periculis & calamitatibus plenam exprimentes antiqui Pelopem cum Hippodamia de nuptijs curruli cursu certantem introduxerunt, ita tamen vt si vinceretur, ultimo afficeretur supplicio. Quod tamen cerramen ad vniuersam mortalium vitam miseriarum, contentionum, periculorumque plenissimum potest referri. nam eximia quadam fortitudine & sapientia opus est ad deuittandas tot misérias, quæ vitam mortalium circumfistunt, aut ad tot difficultates fortiter sustinendas, quas nisi vincamus, nos ab illis vinci omnino necesse est.

De Perseo.

Cum vellent demonstrare antiqui quanta vis esset auaritiæ, nullumque locum esse satis munitum aduersus largitiones, aurum de cœlo in gremiū Danaes ad illam contra instituta patris vitandam sinxerunt. Hæc Perseum postea peperit, qui Medusam obruncauit, vt diximus, cum ratio sit, quæ omnes illegitimas voluptates infringit. neque tamen illud sine Dei auxilio facit, quia nemo bonus est, nisi Deus illi ad hoc ipsum opus tulerit, cuius semper auxilium est implorandum.

De Oceano.

Vbi superioris partis elementorum, ac virtutes solis per fabulas expressissent antiqui, moribusq; animam hominū optimis pro viribus informassent, & eorum quæ in aere gignuntur naturam declarassent, mox ad aquarum naturam explicandam accesserunt: dixeruntque oceanum vniuersarum aquarum patrem fuisse ab optimo & sapientissimo opifice Deo creatum, quem è terra vndique iussit recedere. Sic igitur bonitas diuina cuncta commiscens ad ortum excitauit, vt dixerunt sapientes. dictus est pater idem rerum, quod imbres & fluuij ex oceano procreantur, atque ex ijs omnia plantarum animaliumque genera. Deinde cum reperta sit nauigatio, significarunt in ea opus esse singulari prudentia, quare dixerunt Prometheus amicissimum fuisse oceani. non enim solum scopuli vitandi sunt, sed tempestates etiam præuidendæ.

Tritones vero nulla alia de causa fuerunt introducti ab antiquis, nisi vi demon-
strarent nullum locum Deo vacare, sed vbiq; & praesto esse aduocantibus, & fa-
cile de confcleratis poenas sumere.

De Ino & Palamone.

- 10 Neque tempestates quidem sine Deorum consilio contingere nauigantibus
existimabant, quando Leucotheam sine Ino, quae aurora est, & Palæmonem na-
uigantium tempestatibus praesse voluerunt nam cum venti mare inuadant, di-
cti sunt se in mare praecipitasse. at Ethice.

Cum homines adhortarentur ad beneficentiam, Inus exemplum in medium
attulerunt, quæ etsi grauissima pericula ob liberalitatem, qua vsa est in Bacchum
pertulit, tamen in summam felicitatem denique peruenit. nam pro rebus bene-
gestis solet Deus calamitates in summam felicitatem conuertere.

De Nereo.

- 20 Ut autem prudentiam omnibus in rebus vtilem esse ostenderent, & nauigatio-
nibus praecipue necessariam ob multa quæ nauigantibus eueniunt aduersa, Ne-
reum siue nauigandi peritiam filium oceani & Tethyos esse dixerunt. qui Nereus,
quoniam sapientis est ad multas opportunitates se accommodare, dicitur in va-
rias formas se vertere solitus. Ne quis igitur ob inclementiam Deorum potius,
quam ob suam ipsius infirmitatem, se naufragium pati, aut perire arbitretur, hæc de
ipso Nereo & Nereidibus confixerunt. Non enim accusanda est diuina clemen-
tia, si quis temeritate imprudentiaque sua fretus se in grauissima pericula intru-
serit, cum Deus prudentes tantum & diligentes, vbi vires defunt humanæ, adiu-
uare soleat.

De Proteo.

- 30 Cum adhortarentur autem ad prudentiam, quæ necessaria est ciuitatibus, &
amicitijs conseruandis Proteum non solum virum bonum, sed etiam in omnes
formas se vertentem, vt Nereum, introduxerunt. Nam sane viro prudenti non
solum motibus animi moderari ratione & consilio necesse est, sed etiam ad om-
nes fortunæ euentus, & ad omnes temporum vel personarum opportunitates ani-
mum suum accommodare. Id qui facere potest, nostris praecipue temporibus plu-
rimum gratia & opibus valere. Sed ego, (sic enim meum est ingenium) nun-
quam prudens in hoc genere existimabor, quia non patitur Genius cuiquam adu-
lari, neque possum cum nebulonibus, quorum magna est & latronum multitu-
do, conuenire. Non tamen illum vitupero, qui id facere possit, cum praesens
opportunitas illa postulauerit: nam cum stultis ridendum est. Hanc ipsam pru-
dentiam necessariam magis ciuitatum praefectis, quam priuatis, iudico: quo-
niam alteris vt omnium sint exemplar, alteris ad honestatem tantum se accom-
modare opus est. Sic igitur significatur prudenter cedendum esse temporibus, & re-
bus ac personis pro dignitate tribuendum.

De Castore & Polluce.

Neque vero flammæ illas sine Deo apparere crediderunt, quæ nauigantium
antennis, vel carchesijs insiderent per tempestatum tempora: quæ, vt suo loco di-
ctum

Quum fuit, modo certam tranquillitatem prædicerent, modo portenderent perniciem nauigantibus.

De Asolo.

Aeolus ventorum, tempestatumque Deus creditus est, non solum quia signis obseruatis ventura multo ante præ licebat, sed etiam quod ire moderaretur, eamque pro opportunitate negotiorum, cum res ita postularer, simulare cognouerit. Nam vel ex hac ipsa morum varietate nomen illud obtinuit. His præterea accedebat, quod nihilominus carere moderatore poterat: quando vel leuissimi venti suam habebant gubernatorem ac Deum.

De Scylla.

Atque, ut paucis complectar, illud tandem demonstrarunt antiqui, quod in Ethicis scribit Aristoteles, virtutem esse mediam inter duo extrema, quorum extremorum vtrunq; est vitium. Nam cum ex altera parte Scylla, ex altera Charybdis grauissima monstra in Siculo mari nauigantibus sint deuitanda, mediumque iter inter vtrunque tenendum, is tandem incolumis euadit, qui neutram in partem magis declinauerit. Cum enim vita mortalium sit tamquam longa nauigatio, in qua permultæ occurrunt difficultates, multaq; variorum monstrorum illecebra, neque difficultatibus, neq; illecebris cedendum est: sed omnibus moderatio adhibenda: cum neque assiduam seueritatem, neque assiduam mollitiem vita hominis possit perferre.

De Orione.

Tum rursus ut explicarent antiqui generationem elementorum, & ventorum, & eorum, quæ sunt in sublimibus, Orionem trium patrum filium introduxerunt: est enim Orion ventorum & pluuiarum & fulminum ac tonitruum materia. Nam rerum omnium semina in mari continentur, quia sunt elementa omnia in omnibus, manifestius autem in mari, quod aqua magis sensu percipitur, cum accipit mutationem. Vis Apollinis vapores ex aqua excitat, eosque extenuans non sine quodam spiritu innato, in aera extollit. Iupiter, quod aer sit, patuit. Ut vero supernatantem materiam esse demonstrarent, Orionem imestrasse à patre fabulati sunt, ut super aquas incederet. Hæc materia in aera diffunditur: atque cum Orion ibi conetur Aeropen violare extra regionem eijcitur priuatus lumine, necesse est enim vapores per aera pertransire, & ad summam partem accedere, per quem locum diffusa & dilatata materia imbrium & cæterorum ignis primam vim sentit paulatim deficere. Sicigitur ad significandum circularem elementorum morum & generationem hunc excipi à Vulcano dixerunt, & ad solem proficisci, mox reuerti in Chium: quia vapores per calorem attracti sursum feruntur: mox ab antiperistasi siue à circumstanti frigore in superma, ad quam peruenire possunt, aeris regione rursus coacti in pluuias funduntur, quod quoniam fit per vires lunæ, fabulati sunt Orionem ausum fuisse Dianam attingere, & idcirco sagittis ab illa fuisse confossum. Videntur enim nobis vapores lunam attingere, cuius vis est tanquam fermentum in pluuijs concitandis, & cogendis vaporibus, veluti reliqui planetæ vim eius adiuvant aut impediunt. Quod autem Orion materia credita sit imbrium, vel illud est argumentum: quod cum in signum cæleste versus dicatur, nunc etiam suo exortu frequentissimas pluuias concitat, & ventos, & conitrua, & fulmina.

At

At Ethice.

Grauiſſimas calamitates paſſus eſt idcirco Orion, quia nemini non calamitoſa libido, & illegitimarum rerum cupiditas, eſſe poteſt. Deinde ad deprimendam omnem mortalem arrogantiam, quia ſi neminem habes te in aliqua re præſtantiorem, cæterosque mortales aliqua re longo intervallo ſuperes, at Deum habes, qui te longo ſpatio relinquat, omnesque vires humanas antecellat.

De Arione.

20 Enimvero nequius ſua flagitia occultari poſſe diutius arbitraretur, cum turpe quidpiam patraſſet, Arionis fabulam excogitarunt antiqui : vt ſignificarent vel volucres coeli, vel feras fylueſtres, vel piſces maris certiffimos teſtes fore aliquando noſtrorum ſclerum: ſi homines vel deſuerint, vel nos noluerint accuſare, & laborantibus viris bonis opẽ ferre. cum Dii ſint ſclerũ omnĩũ vltiores & vindicẽ.

De Amphione.

20 Merito itaque Amphion vltimo ſupplicio ab Apolline Latonæ filio affectus fuit, quia nimium ob lyra pulſandæ peritiã gloriaretur. Nam Latonam Latonæque filios contumeliis affecit, quod Dea nulla re hominibus præſtaret, cum rudes & imperitos haberet filios, ſi ſecum conferantur. At Diis, quibus inuiſa eſt omnis mortalium arrogantia, temeritatem Amphionis minime ferentes, illum grauiſſimis domeſticis calamitatibus addixerunt. Quare ſiquid præclarum habemus, per quod excellamus, id totum à diuina bonitate nos habere putadũ eſt.

De Halcyonibus.

30 Sic Ceyx maritus Halcyonis Rex Trachiniorum cum forma corporis, opibus, nobilitate cæteros homines antecellere ſibi videretur, iam non amplius ſe parem eſſe mortalibus arbitratus eſt: quare ſe Iouem, vxorem Iunonem appellauit. tantam arrogantiam hominis non ferens Deus ſæuam tempeſtatem nauiganti Ceyci immiſit, quæ illum ſubmerſit, quare paruit, quæ ſublimia ſunt, & in altiffimo fortunæ gradu collocata, citiffime poſſe diuina potentia euerſi, cum quis paulo feliciorẽ fortunam æquo animo ferre non poterit.

De Deucalione.

40 At prudentes & innocentes & pios homines & certam moderationẽ animi in rebus omnibus adhibentes, Deus ab imminẽtibus periculis ſubtrahit: quare Deucalionẽ prudentiæ ſue Promethei filiũ in arca ſeruatum fuiſſe inquit per diluniũ.

De Ione.

Ionis contra fabulam præterea introduxerunt cũ natura terræ exprimerent, quod in medio aquarũ vndique conſiſtat, quod vapores aſidue ex illa exurgunt, quod fertiliffima eſt omnis generis frugum & animalium, & rerum prope innumerabilium. Quod temperatum calorem illa cupiat. quod cœlo vndique regitur, quod altera pars ſemper ſolis lumine illuſtratur, cum altera viciffim noctem habeat. Deinde oſtendebant terram fieri feracem agricolarum induſtria, vbi cœli clementia aliquantulum deficeret. Alii ad lunæ congreſſus cum ſole & ad totam natu-

naturam lunæ fabulam traduxerunt: qui dicunt in planetarum congressibus nubes aut nebulas gigni, die tertio deinde fere semper à coniunctione cornutam exire, omnibus aliis stellis esse inferiorem. Mox sole lumen & vires impatiente, illa omnium stellarum vires exuperat: cuius vires magis conspicuæ sunt in humanis corporibus, quas exercet luna cum aliquatulum excreuerit. Cum vero luna velocissima sit omnium planetarum, fingitur orbem terrarum peragrassè, cum eadè modo ad meridiem, modo ad septentrionem declinet à signifero circulo.

Ethice.

Io anima dicitur impurorum hominum, quæ è cælo in hoc corpus tenebrarum & caliginis plenum delapsa est, mox in belluam vertitur, neque cupit diuinitatem aut immortalitatem speculari. Illa donatur Lunoni ita conuersa, tãquam opum desiderio. Argi vero oculi sunt libidines, asilus conscientie stimulus, rerumq; præteritarum recordatio: hic facit vt exagitati animi molestitis nos extrasse sentiamus, & pristinam hominum formam resumamus, ac Dii immortales denique per sanctitatem vitæ & innocentiam, & iustitiam, & humanitatem in omnes viros bonos efficiamur: si Deus optimus hunc asilum nobis immittere voluerit, quod vt faciat assidue rogandus est.

De Festa.

Cum vellent significare terram esse tanquam mundi stabilimentum ac firmamentum corporum naturalium, vnde omnia quæ nascerentur initium caperent, Vestam omnium Deorum matrem appellarunt: quam obrem omnium sacrificiorum primitias illi primæ obtulerunt, quod autem omnia elementa Deorum nominibus appellarentur, iam explicatum est.

De Iride.

Iridem dixerunt antiqui nasci è filia Oceani & sole, quia sine pluuiis non fieri, aut sine sole intra nubes: quæ cum sit nuntia Lunonis & soror Harpyiarum, indicium est mutationum aeris futurarum & ventorum aut serenitatis nuntia. Certissima enim signa iridem sequuntur. dicitur eadem animas mulierum è corporibus euocare solita, quia animæ mortalium inclusæ sunt in his corporibus, quas non licet eiicere nisi ad dei nutum, cum nemo vitæ suæ iure esse possit arbiteri: quod quique sumus diuina dei vel prædia vel iumenta.

De Alpheo.

Per Alpei autem fluminis fabulam significarunt antiqui quod animus noster virtutem suapte natura expetat, quare cum Alpheus fluuius esset purgandis maculis accommodatus, dictus est sequi Arethusam. nam animæ multis vitiorum, voluptatumque maculis contaminatæ non sunt ad virtutem propense, sed quasi brutorum in hominum corporibus viuunt.

De Inacho.

Sic per Inachi fabulam fluuiorum & aeris naturam explicarunt, cum difficillimum sit iudicium plusne aeris vis an aquarum conferat regioni: nam vbi altitudo horum parum bonum fuerit, locus non est habitabilis, aeris tamen naturam videtur magis spectanda, vt cuius vsus sit frequentior, quæ etiam causa fuit, vt
Inachus

Inachus sit in contentione inferior Iunone iudicatus.

De Europa.

Memoriae prodiderunt antiqui Iovem sub tauri forma Europam rapuisse ac vitiasse, ut ostenderent quam decora sit moderatio in omnibus illecebris voluptatum, quippe cum tanta sit vis libidinis, nisi quis sibi a turpibus temperet, ut coegerit vel Iovem ipsum turpissimum fieri animal & prope in Venerem turbundum.

De Penelope.

10

Penelopes exemplo nimirum ceterarum foeminarum virtutes excitabantur, & continentia, & patientia in rebus difficillimis, & conservatio rerum domesticarum, & in omnibus denique prudentia: quam ideo co Vlysis siue rationis vocem finxerunt. est enim multo difficilius animum bene temperantia & virtute communitum expugnare, siue ad aliquam turpitudinem impellere, quam sit expugnare Troiam, quare finxerunt ipsam urbem decennium. pertulisse obsidionem, & Penelopen neque per viginti quidem annos expugnari potuisse. hanc igitur tamquam singulare exemplar virtutum omnium multis praconis antiqui celebraverunt ad imitandum: cum multis artibus & vanis pollicitationibus procos scellerit, quos tamen vi domo eiicere nullo pacto poterat, vel si voluisset.

De Andromeda.

Per Andromedam vero adhortabantur posteros antiqui ad pietatem, animi que moderationem, cum omnia quae habemus bona sint a clementia & bonitate Dei immortalis accepta, quae quidem data sunt ad nostram, ceterorumque hominum commoditatem, ac non ad opprimendos imbecilliores. Quod si quis ob aliquam praestantiam nimis elatus fuerit, nimisque arroganter illa utatur, huius vindicem esse eundem Deum mox sentit, cum numen vel illi ipsi arroganti, vel posteris adimat, quod benigne concesserat. atque propter regum vel maiorum gravissima peccata, vel totae urbes aliquando, vel totae familiae funditus evertuntur.

De Vlyse.

Vlysem autem, tanquam effigiem & picturam in qua cernerentur humanae vitae perturbationes, introduxerunt antiqui, nam cum ex altera parte difficultates & labores, ex altera voluptates ac suavitates nos circumstant, sicuti dictum est cum de Scylla loqueremur, is demum solus sapiens existimandus est, qui ab utrisque se cum summa laude, omniumque hominum admiratione explicaverit. Per Vlysis igitur fragmenta prosperam & aduersam fortunam, difficultates & suavitates vitae sapienter, & cum quadam animi moderatione perferri oportere significabant.

De Oreste.

Atque ut omnibus manifestum esset nihil magis hominum vitam infestare, quam gravissimorum scelerum conscientiam, & suppliciorum expectationem, visas fuisse absidue turias Oresti, quae armatae facibus ardentibus illum semper instarent memoriae prodiderunt. Nihil enim magis molestum est, aut ad periturbatum animum concitativius, quam recordatio praeteritorum scelerum: nihilque contra magis confert ad quietem & a nimi tranquillitatem, quam integritatis & innocentiae opinio.

De

De Chimæra.

Per Chimærae autem fabulam naturam fluuiorum & torrentum præcipue significarunt: qui ob imbres hybernos, aquarumque copiam, perpetuo prope vi-
lentoque cursu delabuntur, huncque tanquam leones indomiti & effrænes, cum
vero proxima quæque carpant, similes capris habiti sunt. at cum sinuosis & resse-
xis sæpius alucis ferantur in morem viperarum, dicti sunt extremam partem ha-
bere serpentum. Hoc monstrum Bellerophontes Pegaso inuectus interemit quia
calor solis per æstatem pluuiarum copiam non ita frequenter cogi patitur, quare
torrentes exiccantur.

At Ethice.

Per hanc eandem fabulam nos antiqui ab ira omnium monstrorum turpissi-
miam, proposita ita turpitudine eius reuocabant. nam furibundos illos facit, qui illi
motui animi exagitantur: oculosque rubro colore perfundit, quare flammam expli-
care Chimæra dicta est. nullum est vitium magis vel honori, vel vitæ mortalium
vel facultatibus infestum, quam ira, quæ omnia vno tempore euertit, nisi ratio il-
li modcretur. qui sint huic vitio dediti, non minus à nostra consuetudine auerti
di sunt ac deuitandi, quam teterrimi & maxime perniciosi serpentes.

De Bellerophonte.

Finxerunt præterea Bellerophontem humorem esse motu solis eleuatum: quo
nam aere vi solis humectato pars leuior sursum elata paulo post deorsum de-
mittitur, atque cogitur. cum vero pars subtilior ad ignis regionem feratur, pars il-
la grauior à Ioue deorsum demittitur, quare à Pegaso deiectus fuit Bellerophôn.
alii hoc ad totam elementorum naturam, circularemque motum generationis
translulerunt.

At Ethice.

Sapienter esse humanam vitam transigendam demonstrabant. quia neque ad
uersis nimis tristiari, neque felicibus rebus nimis gloriari opus est: quibus omni-
bus adhibenda est animi moderatio, & diuina clementia non minus in prospe-
ris quam in aduersis imploranda. qui enim per felicitatem Deum sibi conciliarit,
is siquid aduersi postea contingat, eum iam placatum & adiutorem consequetur.
At si quis nimium felicitate rerum præsentium effertur, neque moderatio-
ne vi cognouerit, ille ab omnium scelerum, omnisque arrogantiæ vindice Deo
de summa felicitate deicitur.

De Rheæ.

Ad exprimendam vero terræ naturam, multa fuerunt ab antiquis de Rheæ,
deq; eius sacrificiorum ritibus memoriæ prodita. est autem Rheæ vis terræ, quæ
ad rerum generationem pertinet. atque lora quæ ferri & æris ponderibus ro-
tam pulsabant, hanc ventis, & imbribus, & grandine, & omnibus quæ de cælo de-
cidunt pulsari significabant. Hæc dicta est in aere pendere, nullamque in partem
magis deuertere, quam turrata corona insignitâ idcirco in curu vehi finxerunt.
vocata est omnium deorum mater, quia, vt diximus, omnium corporum natu-
ralium sit sedes & fundamentum, circa quam & ex qua omnis sit animalium ge-
ratio, & elementorum fere mutationes. atque huius mutationum celeritati plu-
rimum confert ventorum natura, qui ministri sunt frigoris & caloris: nam om-
nis vis naturæ plurimum ab illis adiuuatur.

De Latona.

Neque vero simplex de mundi ortu explicatio per fabulas excogitata est ab
antiquis: quippe cum ex informi materia, quam chaos appellabant, natum esse
primum

primum Solem ac Lunam crediderint. nam Latona dicta est chaos, quod omnia naturalia corpora in ea permixta & confusa latuisse credita fuerint. alii dixerunt Latonam esse terram, cui Iuno obstitit ne pareret Phœbum ac Dianam, obfœquētes vapores, qui mundo recente adhuc cōtigerunt, quibus Solem ac Lunam occultari diu accidit. cum vero ita frequentes nebulæ contingant sole inualefcen-
te præcipue, pestifer fit aer, multiq; grauissimi morbi animalia & plantas infestat ac ubi sol iustas vires assumpserit, tunc cessant illi morbi ob aerem digestum, om-
nisque vis pestilentia, nisi si qua fiat è contagione, euanescit. Sic enim Apollo est dictus serpentem sagittis interfecisse.

10

De Curetibus & Corybantibus.

Quod autem venti terræ, rerumque omnium generationi plurimum conse-
rant, patuit vix eo, quod Curetes ac Corybantes, qui venti erant, matris Deæ ministros esse tradiderūt, quod per eorum strepitum significabatur. per hos enim non modo pluuiæ & frigora fiunt, sed omnia naturæ opera, neque vllum est vel plantæ vel animalis semen quod ventosum non sit & per ventum extrudatur, cū sit generationi proximum. sic igitur venti dicebantur salus animalium auto-
res, generationi rerum præfecti, & mari imperare, quod significabatur per Cure-
tes & Corybantes.

20

De Cyclopiis.

Tum rursus eorum, quæ sunt in sublimi materiam. naturamque explicantes Cyclopium fabulam effloerunt: dixerunt enim Cyclopes esse vapores, è quibus fulmina, & fulgura, & tonitrua nascerentur ac fierent. neque vero vapores illi, nisi per calorem solis in aera possunt extenuari, qui partim è mari partim è terra extrahuntur. sunt autem frequentes vapores eo tempore, quo fieri solent fulmi-
na, hi postea in sublimi vi lunæ condensati, à superiore frigore detruduntur.

At Ethice.

Cyclopes impios, & deorum cultum contemnentes faciunt, & in omne genus crudelitatis ac feritatis propensos: & eorum principem Polyphemum præcipue,
qui nihil honestum, nisi quod ventri placeret, nihil pium, nihil sanctum existima-
bat. Sed cum improbitas omnis Deos vindices habeat, temeritatis crudelitatis-
que suæ condignas pœnas perfoluit in omne vitæ tempus. Is enim vino facile vi-
ctus fuit, qui omnem Deorum immortalium potentiam antea minime formi-
dauerat.

De Lycaone.

Sic igitur multis rationibus ad probitatem & ad humanitatem erga hospites antiqui nos adhortabantur, quod etiam fecerunt per fabulam Lycaonis. Nam ut
hospiti præsentia vnumquemq; ad humanitatem incitaret, Deos etiā finxerunt
ad homines in hospitium aliquando accessisset: atque ingentibus suppliciis Deo-
rum consilio illi affecti memorantur, qui crudelitate in hospites vii fuissent. illi
que rursus honorifica & vtilissima præmia reportarunt, qui per humani & beni-
gni aduersus hospites exiuiissent.

40

De Ganymede.

Ganymedem fuisse à Ioue amatum omnes antiqui consentiunt, ac cur fabulo-
se dicatur in cœlum asportatus, nemo probabilem rationem explicauit, ex iis
omnibus scriptoribus, quorum monumēta ad ætatem nostram perueniunt. ego
sane significare voluisse antiquos per hanc fabulam crediderim, virum pruden-
tem,

tem, & qui recto consilio polleat, proxime ad Deorum immortalium naturam accedere. Nam vel nomen ipsum Gany medis significat, virum consilio præstantem, quem ob eximiam prudentiam Deus ad se rapit, cum stulti neque sibi, neque ceteris quidem hominibus sint utiles. Dicitur est Gany medes pulcherrimus, quod anima prudentis hominis nullis prope sordibus humanis sit contaminata: quæ cum talis existat, facile ad Iouem rapitur.

De Harmonia & Cadmo.

Enimvero ut cunctis hominibus fieret manifestum quod necessaria est prudentia in rebus omnibus, ea finxerunt antiqui, quæ de Cadmo fabulati sunt. Is enim Mineræ consilio serpentem ad fontem Dirce occidit, & dentes seminavit, latronem scilicet cum sociis, quia maxime rerum omnium necessaria est prudentia imperatoris in rebus militatibus, quæ tamen omnis inanis est, nisi Dei optimi auxilium illi accesserit. at vero Harmonia Iouis & Electræ filia dicitur, quod illam in motibus sphaerarum inesse arbitrabantur, uti dictum fuit.

De Mida.

Neque vero vno tantum exemplo, ut humanitate aduersus hospites vivere, hortabantur antiqui: quando Midæ etiam facinus, qui Silenum perbenigne tractauit, ira celebratur. is enim suæ liberalitatis ergo magnum accepisset præmium, si tam prudens fuisset petendo & eligendo præmio ac dono Dei, quam liberalis fuerat in hospitibus. Sed nihil certum petendum est à Diis, quia læpius pernitiosa petuntur à precantibus. temere nihil iudicandum monemur per hæc ipsam fabulam, quoniam vel temerarium, vel stultum, vel dolosum iudicium non patitur Deus diutius esse inultum.

De Narcisso.

Ut autem temperantes, & prudentes & viri boni essemus, nullum esse facinosum hominem impune tradiderunt antiqui. nam tametsi Deus aliquandiu differt vindictam, tamen multo grauiorem illam postea concitat, quod per Narcissum si fabulam explicatur. si quis enim nimis vel forma corporis, vel opum magnitudine, vel nobilitate generis, vel viuis gloriatur ac efferatur, neque cognoscat se largiente Deo hæc omnia habere, ille ob suam imprudentiam hæc sibi facit pernitiosa, non minus quam male affectus ægrotantis stomachus, cui vel optimi cibi sunt noxii ob digerendi debilitatem.

De Belidibus.

Ad educationem vero liberorum Belidum exemplum pertinet, nam neque parentes quidpiam liberis contra humanitatem, iusque naturæ, & deorum religionem debent imperare: ne paterno consilio impræbe esse consuecant: neque liberi crudelia & impia & inhumana parentum mandata exequi. sin autem magis paternam, quam diuinam reuerentiam teneantur, Deum denique sentiant esse gravissimum impurorum & consccleratorum hominum vindicem. nemo enim malus est impune.

De Sphinge.

Quæ autem dicta sunt de Sphinge, hortabantur vnumquemque ad fortunam suam æquo animo ferendam, cum omnis humanæ vitæ status sit incertus, cum humanum sit calamitatibus subiici, cum vel volenti, vel inuito fortunam ferre omnino necesse sit. atque, ut summatim dicam, necesse est vnicuique vel suam sapienter fortunam perferre, vel omnino si quis illam ferendo vincere non poterit, ab illa denique superati, & in extremas miseras incidere.

De

De Nemese.

Enimvero cū vellent demonstrare antiqui sapientes nihil Deo grātius esse, vel vitæ hominū vitilius quam in utraq; fortuna animi moderationē, multas fabulas sinxerunt, quibus ad miseras & calamitates fortiter perferendas nos hortarentur. Sed quia nonnulli æquo animo aduersa tulissent, at felicia & prospera ferre nescirent, Nemesim Iustitiæ filiam introduxerunt grauissimam Deam, quæ de illis supplicium lumeret, qui nimis elati aliquo feliciterum successum non medio-
 30 criter extollerentur, fierentque cæteris hominibus intolerabiles. Nam hanc Deorum iussu quam citissime ad superborum pœnas conuolare sinxerunt.

De Momo.

Denique nemini esse grauitè ferendum aiebant si quis vel illa quæ humaniter, quæ prudenter, quæ pie & secundum leges fecerimus, carperit: quando neque Deus quidem placere omnibus, cum neque ipse quidem Momi reprehensione carere potuerit. Non esse curandum quid homines imprudentes de nobis loquantur, cum nobis multorum recte factorum fuerimus conscii. Enimvero si quam vtilitatem studiosi homines ex hisce meis laboribus percipient, primum gratias agere debebunt summo Deo nostro Iesu Christo, à quo omnia recta procedunt con-
 35 filia, cuius ope & impulsu, ut arbitror, omnes prope antiquæ religionis fallacias & vana mytheria patefeci. Deinde gratias agere debent nonnullis viris illustribus, inter quos principem locum obtinet vir clarissimus & optimus Renaldus FERRELVS comitorum Parisiensium Præses omnibus egregiis animi dotibus ornatissimus: & Valerius Faenzus Quæstor prauitatis hæreticæ apud Venetos prudentissimus: quorum autoritas plurimum me impulit, ut ista ipsa ederem ad omnium commoditatem, quæ mihi per vniuersum prope vitæ meæ cursum ad facilitatem memorum studiorum mihi comparaueram. Fætor illud ingenue,
 40 quod nisi me tantorum virorum autoritas commouisset, nunquam eram ista in lucem emissurus: tum ut maleuolorum calumnias deuitarem, tum etiam ut meis his laboribus aliquid adiungerem: quid enim prohibet hæc fieri posse à me indies meliora? sed tantorum virorum voluntati non parere nefas putavi. plurimum igitur gaudeo me tantum opus ad bonorum gratiam absoluisse, in quo præsertim patefactum est, illa quæ fuerant ab antiquis sapientibus ad probitatem excogitata, non prorsus abhorre ab integritate & sanctitate Christianæ religionis. Nam facile est ex ipsa fabularum vniuersitate iudicare, diuinas leges, quæ sanctis illis patribus diuinitus traditæ sunt ante Christi aduentum, sub fabularum inuolucris ab antiquis Græcis fuisse occultatas. Quis enim constanter negare possit leges illas quæ datæ sunt Hebræis sanctis hominibus primum ad sacerdotes in Aegyptum, deinde ex Aegypto in Græciam commigrasse? Cum præsertim omnis
 45 Græcorum theologia & philosophia occulte sub fabulis antiquitus ab Aegyptiis capta tradat. Nam tametsi consceleratum vel hominum vel dæmonum consilio, aut imperitorum veritatis vitio res postea fuit in populorum pernitiem conuersa, qui res non satis cognitæ coluerunt: tamen hæc ipsa dogmata fuerunt à sapientibus primum ad sanctitatem, ad religionem ac Dei cultum, ad probitatem, fidem, iustitiam, innocentiam tradita. Atque hæc illa sunt, quæ nos pro nostri ingenii viribus colligere diuturnis laboribus studuimus, quæque sub fabulis antiqui sapientes significabant.

755

NATALIS COMITIS

DE VENATIONE

LIBER PRIMVS

ENATVM canimus fraudes,
& montibus alcis
Dispersas gentes hominumq;
canumque labores.
Coniugia, & veneris stimulos,
dulcesque Hymenæos.
Et mores, odiumq;, & agrestis
tempora parvus.

Tu magni, tu nata Iouis Cytherea pharetram
Quæ capis interdum nato, festumque tepenti
In gremio refoues, & amanti gaudia præstas
Dum pia diua ferum facilem prece reddis amorē.
Nunc Paphon, Idaliūq; tuum, nūc alta Cythera
Linquitis: nunc mecum venias ad lustra ferarum
Dum canimus thalamos: nam certo tempore
cuique

Inspiras tacitè blandum per pectora amorem.
Tu quoque venantū quæ fortunata virorum
Vota facis, syluis errans & retia curas,
Dic age venantes homines, roburque ferarum,
Quo se defendunt fugientes tristiā fata.
Dic genus acre canum, variorum robur equorum.
Consilia alta virum, vestigi lucra reperti.
Dic odia inter se, & duri certaminis Martis.

Tuque ades, & facilis coëptis illahere nostris,
Magnanimi proles Francisci, clava propago
Roboris, eximie quo Petri cardine valuæ
Vertuntur, non ingenijs tu cedis auris.
Virtutis fautor, recti defensor, & æqui.
Da facilem cursum, & felicem porrigere dextram,
Dum rate tranquillū, ventisq; fauentibus equor
Sulcamus, mandidasque vias Aquilone secundo.
Namque potes: tibi regna patēr Neptunia, & altū
Acriæ regionis iter, terræque iacentis.

Multiplī petitur certamine turba ferarum
Quæ mare, quæ terras habitât, quæq; ætheris oras.
Ventosum quæcunq; fretum, atq; humentia regna
Percurrunt, rete, & duris capiuntur ab havis.
Sunt quibus obscuram fert impia falcina mortē.
At volucres, volucres sylua, campoque sequuntur,
Pernitiemque ferunt miseris, captasque trucidant.
Hinc & odorisequi discurrunt æquora campi

Laia canes auibusq; necem, morientq; petentes.
Exitiumque ferunt his de nio retia filo,
Et confanguineum melli viscum, atraque chorda.
Et quæ præterea captantia multa volucres
Inuenit mortale genus per rura volantes.
Quis tamen heu diuum, quæ sanguinis ista cupido
Armauit feritate viros, infuetaque corda?
Vicinus en feritate feras, leuitate volucres.
Et nihil est tutum cœloue mariue relictum.
Iam nihil est quo non penetrauerit impia ventris
Ingluuiēs. alius saltus indagine cingit.

At si alius lato committit prælia campo.
Sanguine cæsarum gaudens maduissē ferarum.
Quod sequeretur eum ē cunctis animalibus vnum
Inuentum, scelerisque comes, cædisque nefandæ.
Hoc docet & dominos vestigia cæca ferarum,
Atq; ad lustra trahit, vocat in certamen & ambos,
Interdum aut ipsum campo pugnavit aperto.
Et querimur si nos inuadit sæpe petita
Mille dolis fera, crudeles diuosque vocamus?
Haud equidem credo quin sint primordia belli
Hinc exhausta, viris miseris hinc impia cædes,
Atque cadaueribus campi sternuntur, aprica
Planities cæsarum alti cumulantur acerui.

Veris vbi aduentum mollis cantauit hirundo,
Et Zephyrus Boream gelidum legauit ad axem,
Nauita cum primis scindit freta lata carinis,
Præterdens leuibus volitantia carbasa ventis,
Tempora tota die sunt venatoribus apta.
Nam neque tunc horrent torpētia fugora brumæ.
Nec nimio vruntur florentia prata calore.
Tum facile est reperire feras, quas vndique mollis
Cogit amor. cunctæ stimulis agitantur amorum.
Et studio cunctæ sobolis, generisque parandi.
Nil adeo est immane, ferum nil saltibus errat.
Vt blando visum non & miscet amor.
Sic natura dedit, nam quo breuioribus vlla
Claudantur vitæ spatij, numerosior illa
Hoc reparat proles. est vnica machina mundi
Perpetua. Et multos viuendo præterit annos
Phœnix, quæ sola reparatur denique prole.
Hinc querulis volucrum complētur vocibus arua.

Y y Hinc

Hinc sylvæ resonant, hinc purgatissimus æther.
 Nec prius hinc saltus, ignoraue rura petamus,
 Quam fuerit notum quæ venatoribus arma
 Conueniant, quæis dextra viris armetur, & ipsæ
 Quis sine non potuere feræ ex lique capique.
 In primis laquei, pedicæ, longumque panagrum
 Adfin, & falx, & lato venabula ferro.
 His addas amentra, leuis cum robore pennæ.
 Pugnares arcus, vallos, furcasque bicornes.
 Atque lagobolion, tum dextra flexile vimen.
 Et quodcunque genus retis venantibus aptum.
 Viginti valli, trigintaue retia firment.
 Sit retis duplex illis mensura: feraci
 Castibus adueniat lectum Carthagine linum.
 Phasidis aut campis rapidi mittatur aquis.
 Anulus hinc castes suspensos pluvimus ipsos
 Contineat: præda ut concurrant retia capta.
 At si vallorum fuerit minor vllus, in altis
 Hunc poteris dorsis elatæ figere terræ.
 Hinc atque inde canes teneant qui retia seruant.
 Vltima, dextra quibus iaculis armetur acutis.
 Omnia nec nostro comprehendere carmine possunt.
 Retia non eadem cunctis animalibus apta.
 Sunt diuersa viris pariter piscantibus illa,
 Et varijs confecta modis. nec caste in eodem
 Cum cephalo saltat thynnus, cancrique marini,
 Non illo trahitur vitulus, quo sepia rete.
 Nec cum passeribus veniunt ad litora cunctis.
 Adde quod & plumbum suspendit retibus imis
 Piscator, quod vallus abest, qui mergat, in vnda.
 In summis retinetur aquis à subere retis
 Altera pars. hominum valuit solertia tantum
 Ut velut in terra, tentos in fluctibus altis
 Firmarint castes spumantis in agmina ponti.
 Contra venanti non vlla penuria terræ est.
 Retia nec plumbum, nec suber molle requirunt.
 Sed firmæ fixis vallis, furcisque tenentur.
 Commoda nec duræ defunt antezidis. ipsis
 Aucupibus pariter non defunt vimina longa.
 Nec furcæ virides, natiuo aut cortice valli.
 Hæc ubi patta, canes quærantur cursibus acres,
 Quique probi generis sint, in certamina fortes.
 Nunc age quæ paruo catulo sit cura legendo,
 Quis color, & species, quæ forma in corpore toto
 Conueniat, referam: color est determinus albo.
 Nec placeat niveis maculis signatus & atris.
 Aut longis nimium villis, fuscoe colore.
 Sit torua facie, cilio sint lumina nigro.
 Oshabeat latum, quos & dixere caninos
 Quatuor huic valido spectentur robore dentes.

Lumina magna placent, & pectora lata, caputque
 Grande satis, collum longum, villosaque cauda
 Ipsa decet, latique humeri, sint sortia crura.
 Crassa magis sint ipsa tamen postrema, micanti
 Sint aures tenues, patulis & naribus eilet.
 His animaduersis nimium nec crassa legantur
 Membra, nec in tenui quærantur corpore vires.
 Hæc catuli species, hæc laudatissima forma,
 Quæ præ se fert læuitem: hoc est aptior vrsis
 Quo magis accedet, fueritque simillima toruis.
 Cæcropius catulus est quem dixere parhippum.
 Indicus, Argolicus, Thrax, & Cratenfis, Alanus:
 Celticus, Arcadicus, Spartanus, Theffalus, atque
 Corsus, & Ausonius, Bretreus, Amorgus, Iberus,
 Incola arundiferi Nili, quem Caria nutrit.
 Castorides venatori gratissima turba,
 Magnetes, gregibus custodia fida Molossus.
 Sunt quos diaponos dicunt, venantibus apti:
 Tu quos ad studium venandi legeris, & quos
 Dixeris hinc comites cursus, cædisque ferarum
 Quære mares: maribus maior vis est, animusque.
 Et melius tolerare valent certamina longa.
 Præcipuum hinc inde à teneris impende laborem,
 Ut suescant pugnare feris hi cernere adultos.
 Et videant cornu, & voci parere vocantur.
 Cum Phœbe decies nitidum compleuerit orbem,
 Paulatim suescant cursus tolerare laborem.
 Fit facile à teneris quod primum dicitur annis.
 Et nihil est quod plus loqui assuerudine possit.
 Nec nulla hinc merces sequitur te digna laborum
 In loca dura canes si duxeris, aspera montis
 Per iuga syluestri populo vix peruia, sæpe.
 Scilicet hinc vngues solidæ, corpusque labori
 Aptius est paruo, magnum quod pertulit ante.
 Magna laboranti frustra sunt præmia patta.
 Inde ubi creuerunt, maturaque venerit ætas,
 Quos legis armento clavis armentur acutis.
 At quos venandi studio delegeris, apri
 Fulmineum ut vitent dentem, morsusque ferarum,
 His face diploides, quas molli vellere comple.
 Sed neque dura nimis collum collaria cingant,
 Lataue. itelmonia catulis, & lora parentur.
 Ast ubi iam boreas inuadit frigidus arua,
 Et glacialis hyems currentia flumina sistit,
 Arcendæ à plantis concretæ frigore crustæ,
 Atque armandus erit pes, ne mala frigora lædant,
 Et tellus concreta gelu, spinæque rigentes.
 His actis, quoniam labuntur tempora vitæ, &
 Optima quæque dies, subit improvissa tenectus,
 Et morbus rapit, & sævæ inclementia mortis,
 Et

Est proles reparanda tibi, pecus omne nouandum
 Dum licet: hoc studium viuentia cuncta requirunt.
 Nam pater omnipotens qui nutu regna gubernat
 Cœlorum, & terras, & litari marmoris vnam,
 Haud facilem cursum miseris mortalibus æui
 Esse dedit, varijs torpentia pectora curis
 Mouit, & ingenium fecere incommoda cautum.
 Vere nouo possunt genitalia semina terræ.
 Vere magis teneri curatur vulnus amoris.
 Conueniunt veneris captæ dulcedine gentes
 Squamigeræ, totus pontus tum feruet amore.
 Impia tum posito mitescunt ora veneno.
 Vere sonant sylvarum volucrum concentibus altæ.
 Et totus feruet veneris dulcedine mundus.
 Candida tum querit cornutum bucula taurum.
 Atque inter flores iungunt sua rostra columbæ.
 Vere feræ, & catulis veneris sunt gaudia curæ.
 Tum cuiusque canum studium, cui Delia curæ
 Castra sequi, canibus subiit iam cura parandis.
 Veloces celerique iungantur, fortibus acres.
 Fortibus eximij nascuntur: Alanus Iberæ,
 Cares Threiciæ nymphæ iungatur, & Arcas
 Elæis: gens una tamen felicitior una
 Nascitur ex specie, ponantur nomina cuique
 Certa cani, teneatque ad summum syllaba binæ.
 Protinus ut noscat voces, & verba vocantum.
 Præterea multum refert, cum venerit hora
 Lucinæ, & partus tenuis in luminis auras
 Ediderit connixa parens, plena vbera matris
 Siccent neque primum lactentes ora bouino,
 Aut ouium imbuti tibi sint, vel lacte capellæ.
 Natura, & mos nutricis cum lacte bibuntur.
 Ceruarum siccent, damarumue vbera, matris
 Copia si desit, vel toruæ dura lænæ.
 In melius vertenda tibi est natura: videmus
 Sponte sua res in peius rueret, arbuta Bacchi,
 Si desit cultus, si laxis palmes habenis
 Huc, i luc eat, & nulli sit cura colono,
 Nil feret, aut paruis fiet labrusca racemis.
 Hoc quoque venantes primum monuisse sagaces
 Profuerit, catulos sectari montibus altis
 Ne vulpem patiantur, eos à cursibus illis
 Continuo reuocent, ne spinæ corpora lædant.
 Sed iam cura canum cadere, & succedere equorum
 Incipit, hos etiam vocat in sua Delia castra.
 Capreolos, lepores, ceruos, damasque volantes
 Sæpe necesse sequi spatiosa per æquora campi.
 At natura viris pariter velocibus esse
 Non dedit ingenio quibus est prudentia maior.
 Idcirco queruntur equi qui cursibus acres,

Qui gyris apti sint, incertamina fortes.
 Nunc age quæ species teferam, quæ forma legēdo
 Præpetibus queritur equis. quæ prima iubemus
 Grande latis corpus sit: membra rotunda, caputque
 Exiguum, densis velentur copora fetis.
 Os mediocriter, breues aures, naresque parentes:
 Nec placet hirsutum cilium nimis, alba nimis
 Lumina, nec latebris veluti latitantia, frons sit
 Lata, solum firmo pulset grauis ungula cornu.
 Sed neque dura nimis placeat, nam scinditur æstu
 Quæ tenera est, facili pariter consumitur vsu.
 Sit longum corpus, & densum, pectora lata.
 Per lumbos duplex & agatur spina: natesque
 Sint pingues, sit densa iuba, & decumbat in harmo
 Dextro, compositum crus. omnes scindere nodos
 Possit: velocique fuga præuerrere ventos.
 Cauda decet crassa, & fetis densissima longis.
 Est albo color haud aprus, candore niuali
 Aptus equus, pariter maculis signatus amænis.
 Omnibus est aptus color hic qui purus, & ipsa
 In specie syncerus adest, maculæque nitentes:
 Optimus Armenius pullus, Tyrshenus, Achius:
 Arcadicus, Maurus, Siculus, Thrax, Magnus, Iberus
 Sarmaticus, Lybicus, Cretensis, Erebus, Epeius.
 Celticus, Ioniusque, Epitricus incolæ campi.
 Denique quæ variū genus est mortale, & equorum
 Progenies, tamen in quavis virtute videbis
 Præstantes specie, nulla est ita prouida tellus
 Ut non triste ferat quid, non ita perfidus vllus
 Ut non quid pariat mortalibus vtile campus.
 Cernis ut vrtica, & spinis paliurus acutis,
 Purpureæque rosæ surgant, violisque propinqui.
 Quod superest, semper quando velocior est mas
 Quære mares. arcenda procul tibi fœmina solis
 Saltibus, eius odor patulis si naribus hæsit,
 Discurrent veneris capti dulcedine campos.
 Intempestiuus hinnitibus intonat æther.
 Cœcūque tremunt sylvas, nemus omne remugit
 Nil calcar, nil fræna iuuant, nil sæua morantur
 Verbera, nil alti montes, nil fluminis vnda.
 Quo Deus acer agit, stimuloque potentior omni
 Huc fugiunt, huc fert animus, huc cæca voluptas.
 Excitant equites, sylvasque ferasque relinquunt.
 Velocique fuga superant plana æquora campi.
 Quod si forte tenent equites sua fræna, reguntque,
 Diffugit tamen hinnitum perterrita dama,
 Et quæcunque feræ sylvas, montesque pererrant
 Capadoces dicuntur equi præstare superbis
 Cursibus, atque animis. veniunt venantibus vsu.
 Militibusque feris, l. adentibus erant cateruis.

Y y 2 Præ-

Præterea iuvenes quos sua Delia castra
 Eligat, haud nimium pingues, tennesue legemus,
 Nec venatori spargantur tempora canis.
 Sape feras per densa sequi virgula necesse, est,
 Sublimē vel scādere equum, aut decernere ferro,
 Tardior in pugnas pinguis, cur suaque laborem,
 Fert egre senior, cursumque & prælia longa.
 Non audit voces horum Diſſynna precantum.
 Sunt tres bellantum species, tria castra parantur.
 Hæc regit immanis Mauor, quique impius ære,
 Stultos armavitque homines, & stravit in aruis.
 Militiam iuuenis petit & tua castra Cupido.
 Hunc armas precibus, lacrymis, donisque, querelis
 Tertia venantum cura tibi Delia castra.
 Retibus hos armas: ferro diu nitenti.
 Canus non gratus primis, non ille secundis
 Accipitur castris, reiectus & ille supremis.
 Quod si consilium senibus, si plurima rerum
 Vilarum memori desit prudentia menti,
 Jam nihilum quod restet erit: sunt fabula vana,
 Quid ve aliud quam potius iners, & inutile terræ?
 Dicendum & quæ sint vestes venatibus aptæ
 Nec decorat tantum vestis gestamen honestæ
 Qua pro quisque suo vestitur munere, quantum
 Muneribus sumptis prodest, rebusque gerendis
 Conveniunt longæ vestes qui publica tractant
 Munia, consulto iuris, populumque regenti.
 Conveniunt succincta viris venantibus ipsa
 Pallia, ne rapiant spinæ, aut virgulta morentur
 Currentes, rapido resonent neu flamine venti.
 Profuit & nudis pedibus vestigia quæri
 Cacaferæ, ne fracta sonent arenæ ligna
 Sub solea, moneantque feras sua linquere iustra.
 Scilicet aduentasse viros, mortemque parari.
 Semina tum credis scopulis arenibus æstu.
 Læua canes ducat longis, firmisque ligatos
 Loris: ne intempestivi certamina tentent
 Sed tamen hos facile & possis immittere viso
 Continuo lepori, nec vincula stricta retardent.
 Venantis lato teneat venabula ferro
 Dextera: venantes taceant hominesque canesque
 Hæc susecant catuli præstate silentia parvi.
 Quod superest celestis catuli cui credita cura,
 Nutriet illecebris hunc, & sibi iungat amore.
 Sic facile & noto domino parere iubenti
 Disceret, acceptisque sequi vestigia signis.
 Nam neque difficile est natura cum sit amicus
 Conciliare tibi catulum, custodia fida,
 Inconcussum amor canis est per tempora multa.
 Pyrrhus inauditum catuli testatur amorem:

Cuius (vri fama est) dominus cum forte iaceret
 Infidiis cæsus, stabat lacrymabile corpus
 Obseruans, non ille cibi, non fontis amore
 Abduci poterat, cupiens miserabilis usque,
 Usque querebatur dominum, lacrymasse putares.
 Leniter interdum vultum lambebat, & ora.
 Tum rursus lacrymans dominum, residensque vocabat.
 Quæ res ut Pyrrhi regis peruenit ad auras,
 Indeluit: miratus enim quo vinculo amoris
 Sint homini deuincta canum fidissima corda.
 Nec visum est audisse satis, sed cernere coram
 Rem voluit, cupiens vici: cetera impia facta.
 Nullus at in totis reperitur denique castris,
 Qui fuerit cædis, qui tanti criminis autor.
 Inde canis domini tumularo funere regem
 Multa gemens sequitur, latatur tempore nullo.
 Non ille illecebris, non blanda voce mouetur.
 Sollicitant curæ domini languentia corda.
 Peiora non capiunt noctu, non luce quietem.
 Pluribus exactis Pyrrhus per castra diebus
 Ibat, ut instructas acies, ut viseret agmen,
 Admiranda cano: sed prius cognita seclis,
 Forte canis nouit dominum qui nocte cecidit,
 Autoremque necis, latratu concitus alto
 Hunc accusabat cædis, solumque petebat.
 In poenas poscebat eum Pyrrhumque vocabat
 Queis poterat signis: hunc aspiciebat, & inde
 In domini autorem cædis latrabat, aperte
 Ut scirent omnes domini quia funeris autor.
 Tum rapitur miles manibus post terga reuinctis,
 Ducitur irati mox ad tentoria regis.
 Hic gaudere canis posito mœrore, bonumque
 Blanditiis multis regem mulcere, proteruius
 Ut daret emeritas miles pro crimine poenas.
 Intulit huic mortem quod non sperauerat vnum
 Cognita res tandem, nec possunt impia facta
 Delituisse diu, testatur Capparus olim
 Atræi templi custos, rigidusque satelles.
 Nam fuerat Phæbo, nymphæque Coronide nato
 Sacrarum templum, sacrata in Palladis iube.
 Argenti diues, donatæ vestis, & auri.
 Multaque vestibat muros votiua tabella.
 Huc egri soliti qui conualuere medelis
 Munera ferre deo, conspersa cruore iuueni
 Usque tepebat humus, semperque calentia thure
 Structa Deo centum stabant altaria circum.
 Cuncta sacerdotum seruabat munera cura.
 Hos latuit, vigilis quanta est solertia furis,
 Munera multa virum rapiens fur, visa relictis
 Quæ preciosa magis, argenti pondus & auri
 Arte

Arte laborant, custodes non tamen omnes
 Et latuit, vigil vnus erat custodia semper
 Fida canis, cui Capparo erat nomen, deus illi
 Diuino astatu seu mouit prouida corda.
 Seu res quæque suas animalia cuncta tuerentur,
 Huic nostro, nostræque obnoxia curæ.
 Nostra putamus enim tutelæ credita nostræ.
 Nescio quo templi seu res seruabat amore.
 Ac ueluti illius cuperet dispendia, furem
 Pone securus eum est, villo non inde timore,
 Blanditiis ne minis ve potest diueller vnquam.
 Quod latuisse vires seruantes nouerat, illum
 Sæpe canem faxis petiit fur, sæpe latendo
 Fallere crediderat sed nulla denique fraude
 Decepisse valet, semper comitatur euntem.
 Hunc accubabat latratibus, vsque petebat
 Quæ cepit dominos latitans de diuite templo
 Blanditiis alios mulcebat, non secus ac si
 Auxilium peteret, quæ res vt venit ad aures
 Axiæ populi, multis narrata sequentis
 Forma canis, multi magnis mittuntur Athenis.
 Munera raptori rapiunt, furemque reducunt,
 Tum gaudere canis partis quæ amiserat ante
 Et rursus petiit templi sibi limina nota.
 Fur dedit emeritas tanto pro crimine poen. is.
 Tantus amor canibus, tanta est custodia rerum.
 Deceivere canem patres per tempora cuncta
 Nutriti laute, merces hæc vna laborum
 Digna canis, tanto sed non & commoda facto.
 Possent multa canum variorum exempla referre,
 Ni pigeat studium paruorum noscere rerum.
 Nec parum canibus curæ est custodibus ipsis
 Et res, & dominus: testatur vertagus acer
 Nam solis agris, & solis saltibus errat,
 Atque capit quodcunque potest, prædâq; reportat
 Hinc domino: nullo tardatur munere, nullis.
 Blanditiis capitur, sua pignora cara putares
 Nutrire, est tantæ domini custodia curæ.
 Multa exempla canum sunt, priscis cognita facilis.
 His tamê haud nostris multo peiora diebus.
 Sed res in peius tendunt, sunt deteriores
 Quam fuerint hodie, nummorum sola libido
 Nunc omnes complet libros, nil incluta facta
 Curantur, nil egregium committere chartis
 Mos est, obicitur voluntur cuncta tentbris.
 Quid nisi molliem nostram, lucrumq; minores,
 Qua ratione legent mercator iunxit aceruor
 Quot nam Bergnus ait, latoque Bocatius ore,
 Quæ foret ætæ cæclari nocte decorum?
 Sed reuocant Dryades, sylvarum numina cæca

Errantes ad lustra petunt, atque antra relicta
 Sacra nemoris, viridane vbi populus illa
 Alta tegens ramis prædulci murmurat aura.
 Nunc quo conueniat venari tempore, vel qua
 Parte anni, lucisque mihi narrete Camene,
 Nauita veliuolæ enim pandit carbasa puppis,
 Et secat hyberno posito freta lata tumultu,
 Tempora tota die sunt venatoribus apta.
 Lumine cum primo Phœbus lustrauerit orbem,
 Iamq; parentur equi, castes, hominesque, canesq;
 Laraque rura petant quærentes lustra ferarum.
 Mox vbi sol medium cœli conscenderit altus,
 Et paribus spatiis Eoz litora terræ,
 Occiduasque domos distantes viderit, & cum
 Significans gregibus pastor florentia rura
 Liquerit, & natis referent plena vbera matres,
 Tempus gramineis est prandia sumere mensis.
 Sunt vbi labentes flumini, fontesque perennes.
 Vmbrosi nemoris natiui pumicis antra.
 Vel quercus sacra Ioui, vel grata Coronæ
 Populus Herculeæ & ridentia marmora musco.
 Venantes homines sequitur iucunda voluptas
 Plurima, nec sudore minor, de rupe ruentem
 Nunc aprum cernunt, nunc alta rupe morantem
 Prospectant ceruum, venator cominus illum
 Mirantem cædit, catulos vel pone timentem
 Retibus implicuit, ferroque obruncat acuto.
 Ipsa fames iucunda venit venantibus, villas
 Delicias non expectant, quas improba ventris
 Inguines reperit, contenti simplici
 Sunt mensa, nec fæmineus syluestria luxus
 Ingreditur, capunt alto quæ plurima monte
 Nascuntur, quæ sylua tulit, si lumina quando
 Arrepti somnus fœsis medicina laborum,
 Inuitant volucrum cantus, dulcesque susurri.
 Et Zephyro quæ sylua tremit iactata sereno.
 Nec defunt herbæ molles gratissima strata.
 Inuidiosa toris, auratis, murice tinctis.
 Post vbi graminea fœsus requieueris vmbra,
 Et sol de medio cœli descenderit altus,
 Lata per arua canes rursus vestigia querant.
 Donec in Oceanum flammato lurida solis
 Præcipitarit equos uox: primaque duxerit astra.
 Mox vbi iam primum cuculus cantauerit æstum,
 Et querulis late resonabunt arua cicadis,
 Sub lucem tremulis etiam splendentibus astris
 Iam petere arua canes celeres, saltusque iubemus
 Immodici interdum delent vestigia rores.
 Plurimus & grauidis diffusus nubibus imber.
 Aut grauis arboribus incumbens flamine ventus.

Hoc l' hui' monuisse prius, ne forte Dianam
 Incusces d' lera petens vestigia frustra.
 Aestate inuenies vestigia recta ferarum,
 Quæ fuerant olim vernis obliqua diebus.
 Cum syluis agitabat Amor, Venerisque Cupido:
 Sol vbi flammimomus consperget lumine campos,
 Excitant matutinas & gramina guttas,
 Cum graui incumbit campis arentibus æstus,
 Linq'endi saltus, & limina nota petenda.
 Inuisa est adeo canibus velocibus æstas.
 Impediunt herbæ currentes, & premit æstus.
 Vt ver est homini, canibusque sagacibus aptum.
 Nā neq; tū nimius calor, aut noua gramina tardāt.
 Interdum rapiunt vestigia floris odores.
 Cum repetunt armenta nemus, cum pascua læta,
 Area nec Cerceris grauius gemit vltā calore,
 Rusticus aduentos paleas sed iactat inanes,
 Minior est terris solis calor. arua iubentur
 Rursus adire viri venantes, atque canum vis.
 Ast vbi Libra diem paribus diuiserit horis,
 Et noctem, vel d'ora Neptæ cum surget ab vndis
 Stella, coronatus pomis Autumnus apricis
 Collibus insidens pluuium spectabit ad Austrum,
 Quancūcūque dies est venatoribus aptus.
 Nam neq; tunc æstus, lædunt hominesq; canesq;
 Currentes, nimium nec gramina longa retardant.

Non hyemis glacies concreta fluminis vnda.
 Est eadem ratio venandi cum legit vuas
 Rusticus, eque fauis liquentia mella premuntur,
 Cum tridunt nudos spumantia labra racemos,
 Fructilegique virent solertis recta coloni,
 Quæ fuit ante: grauis cum primum inuisa colubæ
 Candida venit auis, tellusq; nouatur aratro.
 Hoc etiam meminisse iuuat. cum candida Phœbe
 E regione videt fratrem, cum distat vtrinq;
 I'ne æquo spatio pullantibus æthera flammis,
 Non adeo redolent vestigia cæca ferarum.
 Cum vitream glaciem turgētia flumina trādūt:
 Et pontem concreta gelu dant ante carinis
 Sulcata, aggeribus niueis latet abscissa tellus,
 Pars media est lucis duris venantibus apta.
 Phœbus vbi primum liquidis extollitur vndis
 Celiuagis vel demit equis iuga flammea, frigus
 Ferre graue est. coit vnda prius resoluta repenti
 Si qua calore fuit solis cum sidera surgunt.
 Et noua lux actæ sapiet mala frigora noctis,
 Interdum rapiunt imbres vestigia densi.
 Munc glacies concreta, niues, gelidæque pruinae.
 Sunt hyemis longi tractus quos noctibus errant
 Per nemora alta fera: sed iam demittere vela
 Tempus adest primum demensis nauibus æquor.

NATALIS COMITIS

DE VENATIONE

LIBER SECVNDVS

ACTENVS arma, canes, homi-
 nes, & robur equorum.
 Nunc Veneris stimulos, læui-
 que Cupidinis ignes,
 Tempora Lucina, venantum
 fuita canemus.

Hæc quoque respicias Franci
 sci nobile germen

Roboris, Ausonia decus insuperabile Iuli.
 Et age rumpe moras: ventis impleto secundis
 Carbasa, da pelagi tranquillos currere fluctus.
 Sylvarum, nemorumque Deæ, lucique sacra
 Cura quibus D' yades secretos pandit saltus.
 Quam varia Oceani proles sub fluctibus altis,

Quantaq; turbat aquas moles, erratq; per vndas,
 Tam varium, tantumq; genus super æquore terræ
 Cernitur est varijs diuisum piscibus æquor.
 Fluctibus hic summis, ast hic versatur in imis.
 Oceanus piscem tulit hunc, tulit algifer illum
 Adria. nonne vides diuisas aeris oras?
 In summum volucris volat hæc, volat altera in
 imum.

Vtque cupit colles saxosos altera vitis,
 Altera amat pinguem, læuque vberē campi.
 Sic quoque diuisus varijs animalibus orbis,
 Florida fert magnos elephantos India, tigres
 Armenia. atque alibi nascuntur dira leonum
 Semina. sunt oryges alibi, sunt dorcades illic.

Deni-

Denique nec passim celeres nascuntur torci,
 Nec varijs panthera notis, mimusque pirhecus.
 Non vna atque eadem fert omnia gramina tellus.
 Quæ mare, quæ terras habitât, quæq; ætheris oras,
 Plura viris ignora, virum solertia longa
 Quam norit. nã quis species, vel nomina quæ sint
 Nosceret? at pridem desunt sua nomina multis,
 Quod nova nascuntur semper terraque marique.
 Nec maiora freti voluntur monstra baratro,
 Quam quæ terra tulit: conuolui marmor ab imo
 Credas, quum vasto se volunt corpore ceter.
 Cete Atlantiaci fastus, & gloria fluctus.
 Frondosos nutare putes cum vertice montes,
 Quum vasto incedunt elephantes corpore magni.
 Sed tamen & tanta hæc moles, hæc corpora tanta,
 Magnanimo rerum domino vincuntur amore.
 Cum niueo cerasi vestitur planta colore,
 Et teneræ erumpunt viridi de cortice gemmæ,
 Cumque nouis violis redolent florentia rura,
 Dispulic & nubes hybernas mitior aura,
 Quatuor exactis lustris labentibus annis
 Concipit ingentes elephas in pectore flammæ.
 Non tamen ut pugnet reliquis: huic alma decorû
 Ingenium natura dedit, nec gloria digna
 Creditur his super occidi, vel cadere victos.
 Et quantum humanum genus est virtutis, & æqui
 Seruator, tantum capitur virtutis amore.
 Nullus adulterium committit. femina masque
 Sece dunt thalamicum venit tempus ab omni
 Agmine, quinque dies simul hi, folique morantur.
 Post ubi sexta diem patefecit clara serenum
 Memnonis exoriente mater, stellasque fugauit,
 Fontanis purgantur aquis, vel flumine viuo.
 Nec prius hinc socios, & fœda armenta requirunt.
 Tanta pudicitia: cura est animalibus istis.
 Exactis pariunt annis hinc parua duobus
 Pignora, quod spatium partus Lucina moratur.
 Aethiopi, Mauro pariter nascuntur, & Indo.
 Sed tamen hos reliquis maiores. India nutrit.
 Tristantur rapto parto lætantur honore
 Corda elephantorum studijs obnoxia nostris.
 Multiplici petitur certamine gens elephantum.
 Namque alij circum folsis, atque aggere cingunt.
 Aggeribus clausos longa obliuione fatigant.
 Ac veluti clausi muris, & turribus altis,
 Quos victus tandem penuria vicit, & hostis,
 Sunt faciles, factumq; ferunt, subdunq; potenti.
 Sic hi vincuntur studioque fameque sitique.
 Venantur sic quos cupiunt in Martia castra.
 Ascendunt alij domitos, & fræna reponunt.

Hinc nemora alta petunt: armento quæ procul esse
 Norunt, hunc loris domitant, & verberare multo.
 Donec defessus iaceat prostratus arena.
 Tum domitum credunt cum cepit gramina primû
 Humana porre& a manu, nec mitior vlla est
 Humano generi fera, si quem nouerit esse
 Fraude procul. sunt qui foueis venentur, & alte
 De fosis puteis, a tergo hinc agmine multo
 Venator premit, ut norunt armenta elephantum
 Succunt lapso, saxi atque vni lique ramis
 Congestis replent foueas, redimuntq; cadentem.
 Vique adeo ingenium mite est elephantibus, alter
 Fraterno alterius damno ut succurrat amore.
 Sunt gemini exerti dentes, promuscidæ longa
 Prosternt plantas altas, fructusq; legit ore.
 Cauda brevis magno pro corpore: protinus ipsa
 Parua . . . rent nodis, faciliq; volumine crura .
 Forte caput, paræque aures, nec lumina quanta
 Hoc tantum poscat corpus, sint grandia quamuis.
 Nigra cutis. tergus vix est penetrabile ferro.
 Huic paulo villis est venter mollior atris.
 Incumbens tereti palmæ, sagoue virenti,
 Decerpit tacite blandum per pectora somnum.
 Hæc quoque venandi ratio est: hæc planta lecat.
 Huic cadit incumbens elephas, qua vincitur arce.
 Sed neq; mox facile est præ magno podere strato
 Surgere humo. siue hæc monocampi tibia curis,
 Siue pes horrendis armis spoliatus, & vngue,
 Integra vix quino signatur limite planta.
 Nam quibus ingenium prudens natura negauit,
 Tradidit his vngues, dentes, aut cornua dura.
 Læui radices conuellit robore dentis.
 At dextri venatoresque ferasque trucidat.
 Sæpius hi terra vescuntur, sæpe lapillis.
 Paruorum senibus mira est custodia: flumen
 Tranantes primi iuuenes queis corpora parua
 Ingreduntur aquas, seniorum flumina mole.
 Ne nimium crescant, iuuenes mergantur in vndis:
 Flumine digressis senior præcedit, & agmen
 Extremum claudit quicumque ætate secundus.
 Omnibus est spatium longum, longissima vitæ
 Tempora, viginti bis dicunt viuere iustia.
 Carniuoris color est idem, mens impia sæuis
 Atque cruenta lupis. imitantur lumina flammæ.
 Nocte procul cernes radiantis lampadis instar.
 Forma refert catulum, narses, & gressus, & vngues
 I horridior tamen aspectus, speciesque tremenda.
 Forma Lycæonios, & terga horrentia setis
 Nunc etiam referunt animos, atque impia corda.
 Perfusi pecudum casarum sanguine gaudent.

Et cum prætereunt currentia flumina mulet
 Fortior est reliquis dux, caudam mordicus illi
 Pone sequens tenet ore, lupis hic omnibus ordo.
 Vivere Nilivæ nulli dicuntur in oris,
 Montibus aut Aphris, qui sunt dicuntur inertes,
 Et parvi, tanti patria est, primique penates.
 Scilicet & multum refert ad corpora, vires,
 Et mores, genitale solum quæ sy fera spectet.
 Est coitus meta his bis sex concessa dierum.
 Ver vbi dispellit nubes, & purior æther
 Deducit sine fece dies, in pectore flammæ
 Concipiunt, & more canum iunguntur, in vnum
 Conveniunt quos cogit amor, ventrisque cupido.
 Heu male tum solis erratur saltibus, vnam
 Multa lupæ sequitur turba: hinc fera prælia miscet.
 Prælia dura super venis dulcedine: victi
 Vel fundunt dulces animas, victoribus ultro
 Vel cedunt, cunctis est vincere certa voluntas.
 Cernis vti tauri pugnantes sanguine fuso
 Membra laucem, semperq; magis pulsantibus ardēt
 Fluctibus irarum, carpit formosa iuventa
 Interea gramen, miseros nec spectat amantes.
 Tertius interdum positur certantibus illis
 Bellorum causa, sic hi dum prælia miscer,
 Hic fruitur felix horum mercede laborum.
 Qualis capreoli venatio, & ipsa luporum.
 Fert balista necem, saltus hi rete coronant
 Inculos, casses nequeunt vbi tendere, ramis,
 Arboribusque vias densant, ut peruia nulli
 Pars ea sit, latos saltus indagine cingunt,
 Discurrunt nemora alta canes, hominesque: ferarū
 Si qua fugit, plantæ catuli ducuntur odore.
 Et cogunt in rete, ferit qui retia servat.
 Structæque sylvarum ramis magalia linquit.
 Cæduntur miseri, nec spes datur vlla salutis,
 Parcere quodd nullis didicerunt ante, rigentes
 Interdum pugnant canibus, laniantque vicissim.
 Et rapido quæruunt extremam dente salutem.
 Sic vbi planities complerur qui oppida cingunt
 Hostibus, atque acies longam traxere coronam,
 Mœnibus inclusi sperant fera fata: sed armis
 Nituntur decorare prius post funera mortem.
 Sæuorum species dicuntur quinque luporum.
 Est ingens horror canibus si pellibus horum
 Inductus plantas cedas, vocem his rapit horror,
 Ut rapuere prius vitis mortalibus ante.
 Præterea colli si fiant tympana pelle,
 Cætera cuncta silent ingenti victa sonore.
 Pascitur eoi simul incolæ pſitæque arui.
 Nescio quo seruire lupis deinctus amoris.

Par numerus canibus catulosis, & tempora paria
 Nascuntur cæci, vomitumque cientia carpunt
 Gramina, vescuntur terra, cum tollitur vndis
 Scorpis, & lucem rapuit mortalibus almam
 Præcipiti labens curru Phaetontius heros,
 Tempora Lucinæ veniunt his, pondus in alta
 Deponunt venti sylva, cæcisque latebris.
 Fœmina bilquis veterum gestare dicbus
 Insuper & hinc fertur, quo tempore quondam
 Fugit hyperboreis in Delum splendida Phœbi
 Mater, & ignotam sumptis mutata figuram.
 Thessala terra lupos, & diuinis insula Cretæ
 Ferre negant, vi fama refert, viginta dicbus
 Bis actis alij referunt hos edere partus.

Haud thoes pariter ceteros, & cursibus acres:
 Sunt breviora quibus crura, exporrectaque cauda.
 Longius & corpus: thoes natura negavit
 Veloces numero fortis æquare priores.
 Nunc duo, nunc tres, ad summū sed quatuor ed. f.
 Retibus impliciti supremam dente salutem
 Experiantur & hi, uulla in discrimine vitæ
 Ponuntur, mortis duos ut vellere nodos
 Vnguibus, ingenio, morfu, pede, viribus, arte,
 Non tentent, grauiora pati nec morte putarunt.
 Cætera quæ capiunt pugnando fortiter hosti
 Vulnere, creduntur sœuæ medicamina mortis.
 Est vbi temperies cœli iucunda, virorum
 Ni cadat infidijs lopus, huic sunt tempora vitæ
 Longa: octo fertur viuendo vincere lustra.
 Humano generi natura thoes amicit.
 Admiranda quibus data sunt obliuia rerum:
 Est quando diuersa feris natura, puellæ
 Pandite Orestides, iam vestros pandite saltus
 Et nemorum secreta mihi, collesque supinos,
 Et varios campi aprici narrate colonos.

His magis hirsutæ multo nascuntur hyænxæ
 Aphrorum terris: catulis inimica propago.
 Magnanimo pariter gens hæc inuisa leoni.
 Flectitur in medio villosi tergoris, arcta
 His porrecta caput coniungit spina: nigranti
 Limite villorum tergo vestitur vtrinque.
 Sunt magis hirsutæ cum spicea protulit æstas
 Crine coronato paleis flauentia fœta.
 Noctinagæ color est oculis incertus hyænxæ.
 Mille refert varios acies inspecta colores.
 Qualis vbi aduerso radiantis lumine solis
 Gutta micat nubes inter, cum labitur imber
 Sed nondum venit ad terram sub nubibus atris,
 Huic sol exoriens noctem, tenebrasque reducit.
 Astra diem referunt nigro surgentia cœlo.

Fœmina

Fœmina præterea, masque idem creditur esse.
 Sic fertur vulgo, sed non & posse videtur
 Sic fieri ratione, feruntur promissa mater
 Quæ gignit natura matisque, & fœminæ amore.
 Hoc generare modo possunt generata vicissim.
 Atque ideo perfecta ferunt, quæ sponte videmus,
 Et nulli vinculis, & nullo sedere natæ
 Coniugij sed corruptis confingere rebus,
 Imp. lumen surgunt in luminis auras.
 Quod reparare genus nequeunt exorta vicissim.
 Hæc non natura fieri surgentia nullo
 Coniugij vinclo dicendum: ast accidit illud,
 Alituum, pecudumque genus, quæ studiis errant,
 Omnia permisso sexus sunt semine nara.
 Præterea natura facit quod præstat, inestque
 Nil agit: & finem cunctarum sedula rerum
 Prospicit, hoc fecit, melius fecisse quod hoc est.
 Commoda, & utilitas, rerum sic esse necesse,
 Alma tibi fines rebus natura creandis.
 Sincerumque cupis cunctis animalibus ortum.
 At consula magis si hoc concedatur hyænis
 Dicenda es, binæ cocant si tempore eodem
 (Nam neque concipiunt ex sese, & posse fateri
 Absurdum: ut nascantur equi de flamine venti,
 Perdices pariant audita voce mariti.)
 Altera pars sexus iunctis cessabit utrique
 At neque natura est illis sic esse necesse.
 Diuisum genus est, valeant mendacia vulgi.
 Aequora cum primas patiuntur strata carinas,
 Et ver dipellit nubes, cælumque serenat,
 Flammatis telis cunctæ feriuntur amoris,
 Atque mares plures vnam sectantur hyænam.
 Imperitat gregibus mas, paruaque pignora castrat,
 Ne comites habeat veneris, materque tuetur.
 Ast ubi iam sextus mensis præteruolat alis
 Præpetibus, partum expectat Lucina recentem,
 Hinc duo, tres raro partu nascuntur eodem.
 At paritura parens nemorum in secreta recedit.
 Sint ut ab insidiis partus hominumque feratūque
 Abditæ: & incurfus fugiant, mortisque ruinam.
 Luce latens sua lustra fouet, sua pignora parua
 Nocte cibum querit dum carpunt cætera somnū.
 Ast ubi quærantur canibus venantibus, ingens
 Si sit turba canum cursu petiere salutem.
 Res utunque tulit fugiunt, nec lumina cernunt.
 In cassesque cadunt, ferro venator acuto
 Irruit, obruncatque trementia pectora telo.
 At si nec canibus multis in rete premantur,
 Nec timeant magnos strepitus hominūque canūque;
 A tergo, & possint campo committere aperto

Prælia, quid valeant coram fecisse periculum,
 Tristibus auspiciis occurrit primas, & atris.
 At perietur enim quantos in pectore fluctus
 Ictuum voluat, rabies sit qualis hyænis.
 Vivere lustra sexæ septem dicuntur & illæ:
 Suspendunt alii vitæ in vasis alce
 Humanum iterus, quod lati vulneris illi
 Est medicina feræ: sed ne contingere possit.
 Hæc sperans semper præsentem posse medellam
 Nancisci, moritur decepta cupidine: & alto
 Qui grauis ingreditur per pectora læsa dolore,
 Post ubi tam lucris cursu, longoque labore
 Defessus, solisque calor premit arua, iacenti
 Prebebunt molles umbras virgulta, perennes
 Arboris haud deerunt umbræ, vel pumicis antra
 Natiui, rapiet partum spelunca calorem.
 Quin etiam vitæ fugiens per gramina riuus
 Murmura grata ciet, placidumque vocat somnum.
 Adde quod & poreris gratum repeti: c lauacrum,
 Et pacare sitim, nam gaudia multa sequuntur
 Venantes homines, quæ nullo dicere veris est.
 Nec lepores nostro fugietis carmine molles,
 Fœcundumque genus, ut luti sub tecta columbæ,
 Quæ paritis toties, quoties venere calendæ.
 Plurima planta quibus secta est animalia, cæco
 Emittunt carulos tenues in luminis auras.
 Hoc vitium lepori facilis natura negauit.
 Vna negat lepores tellus prudentis Vlysi.
 Sunt multæ leporum species, qui collibus errant
 Appennine tuis, summumque vagantur Amanum,
 Creduntur niuibibus pasci, niueus color illis
 Est quia, cæruleæ glacies quo tempore primum
 Liquitur, & gelidæ labuntur montibus vndæ,
 Paulatim color est illis rubicundus, in illum
 Vertitur hic candor, vix credas esse priores.
 Nunc duo, nunc tres, interdum quoque quatuor edunt
 Et nemorum secreta petunt, virgultaque densa,
 Ingeniosa cohors leporum: sed murmure paruo
 Terrentur, facilem capiunt per membra timorem
 Interdum rapidis tolerare sonantia ventis
 In syluis folia haud possunt, ob murmura frondis
 Corripere fugam, defesso corpore tandem
 Quæ fugere diu patiuntur murmura tuto.
 Sanguinis aerij tulit hoc natura, videmus
 Quæ cursu leuiora, timent magis omnia, motus
 Concipit aeris faciles in pectore sanguis.
 Cernis ut immodicas pernice pectore cerui
 Concipiant furias curius, fluuiosque rapaces
 Continuo tranent, nec tantum lustra morantur,
 Nec sylvarum, vel proles amor, fontisque nitentis,
 Quam

Quid pulsat inerat timor hos, clamorq; sequenti.
 Hoc, ut tama referat, horre fecit, murmurat trondis,
 Ceperunt animal furia, tua munera questum
 Alma parens Natura, nihil quod te perire vltquam
 Tristius, & tantum capiens per membra timorem.
 Multa voluntati placuit sententia, vel se
 Præcipitare ingis, alto vel mergere fluctu.
 Cum vitæ pereret currens fluminis undam,
 Protinus inhluit sibi membra terrena rana.
 Inde lepus disicet tranquillo pectore sortem
 Ferre locum, tenuitq; motum quem ceperat ante.
 Propitiatam tempestas, & tempora nobis,
 Ventorumque dies feriandi, & sidera cæli,
 Quam freta qui fulcat ratibus spumantia pandis,
 Ventosæque vias currit, naumque gubernat,
 Sidera cuncta notat, venturaque tempora discit,
 Nunc spectat geminos Hædos, claramq; Coronâ,
 Et nunc Arcturum, nunc te formosa Cæceno.
 Nunc pluvias Hyadas, nunc spectat Oriona clarâ.
 Nec solum, quoniam strepitus, clamorque secūdus
 Venantum facile inde premunt in retia ceruos,
 Sed quia si statim aduersis statibus arua,
 Natis accipiunt præcens retis odorem.
 Occidua si fonte plaga, qua nocte rubentes
 Præcipiat l' h'bus currus, orbemque relinquit,
 At hircus aspuit, venator Cæcia in oras.
 At si spirant æstivo cardine Cauri,
 Et leuis Agrestes, Volturni regna perantur.
 Quem latet aduersum Boæ te statibus Auster?
 Retibus & canibus leporum timidissima turba
 Capta perit, venantur aus. est plumina læti
 L'is via, nec podest spartanæ more sagittæ
 Ausi gere, & rapidos cursu præuerrere ventos.
 L'ziantur venatorum exultantia corda
 Cuiuslibet longis, & decitatur aperta
 Planities, clamore canes & voce sequentum
 Quisque inuat, sequiturque simul clamore secūdus
 Et le canes cupire fere, & decernere cursu,
 Quoque valent animo leporem cepere fugacem.
 Tantus amor lepores venandi, gaudia tanta.
 Hic mens, hic animus, hic est & tota voluntas.
 Inponunt reliquis vna hæc solatia cunctis.
 Exiguo primum venandi captus amore
 Mox neque sponte valet diuelli, linquere non est
 Venandi studium facile, hunc tor vincula ædunt.
 Sunt parui lepores, auris longissima, quæque
 Promittat magnum corpus, quæ fortia membra
 Forma brevis capitis, fulgentia lumina, sed quæ
 Nunquam claudantur somno: timor vsque ferarū
 sollicitat, vigilique occurrunt semper amoris.

Nec gens in syluis erat fecundior vlla.
 Nanque parit catulos, & eodem tempore villis
 Indutos vitæ gestat, partusque recenti
 Coniugio incepti grauida formantur in aluo.
 Sunt genus ambigunt lepores, trochus, acris hyæna.
 Quod trisa naturam dicuntur habere duorum.
 Præterea leporis villosum lingua palatum
 L'atibit, & hoc vni tribuit natura, decemque
 Annorum spatii conclusa est limite vita.
 Castorides leporem celeres secidentur aperta
 L'lanitie, hæc duris venantibus vsu.
 Plurimus Hispani, Balearisque incola rurs
 Huic aures similia d'asipus, corpusque caputque
 Crura tamē breuiora, minus timet, & minus illo
 Velox, autra collit, fossique foramina rurs.
 Huic balista necem fert, hunc viuerra necatum
 Sedula fert epulum domino, prædamq; reportat:
 Quid tibi commemorem versu generosa leonū
 Semina, quos Neflus vitæ complexitur amnet
 Et quos parte alia claudunt Acheloides undæ?
 Ahyria fuluus campis est incola terræ
 Cui iuba sulua tegit collum, cui plurimus h'rmos.
 Villos habet, natura mari quod præstitit vni.
 Grandius Armenio collum, Parthoque leoni.
 L'atius est tempus, radiantia lumina fulgent.
 Est adeo aspectu clarus Felicia rura
 Quem genere, ferax & campus pavit Erembus.
 At plures Libyes siccis nascuntur in agris,
 Exiguus & colla iubis velantur, & atro
 Membra colore rigent, sed multo robore præstāt.
 Præterea sunt certa cibus, & certa labori
 Tempora, nec cunctis epulas sumplere diebus.
 Hic vbi comprehendit nox, & sol linquit in æquor
 Ausugiens, rapiensque diem mortalibus alnum,
 Fortia decerpunt placidam per membra quietem.
 Prima vbi sompries clarum patefecit Olympum
 Regia, progenies domino fertuntur amore,
 Conciuntque novas infueto pectore flammæ.
 Saxitius intus caput syluestria corda,
 Cum rabies, flammæque domat, & feruor amoris
 Hinc vbi floriferum ver frigora prima fugarit,
 Et glacies resoluta fluer deuicta tepore,
 Cum Cynosura freto quæ nūquam mergitur alto
 Custodem cecidisse maris lætabitur undis,
 Expectat partum facilis Lucina lænæ
 Nunc duo, nunc tres, nunc vnum, nunc quatuor edit
 Sunt & qui Ahyrias primo quinque edere partu,
 Quatuor inde ferant partu peperisse secundo.
 Atque vnum numero sic semper abesse prior,
 Donec sit ventum ad nihilum, tum ducere vitam
 Feli-

Felicem, sobolisque procul, partusque dolore.
 Quæ furia rapuere mares, quo tempore blandus
 Pectora fuit Amor iaculis, post tamina partum
 Concipit, & toto nil est crudelius orbe.
 Ingredier scymnus fertur sex mensibus actis.
 Debile principium regi natura leoni
 Prestitit, id paruum capit ingentia cuncta.
 Nunc ubi flant ædes atque alta palatia Romæ,
 Pastorum tuguri congestum celsipite culmen
 Vix pluuias arcebat aquas, dominoque bouique
 Qui fuit Eridanus lara celeberrimus vnda
 Fluminibus multis auctus porumpit in æquor.
 Nil quod non fuerit paruum, græde esse videmus.
 Maturi exiliunt scintillæ ex oste leonis.
 Durities tanta est, flammis terretur & iras
 Horret apri, quarum fluctus in pectore voluit.
 Nec tantum armatas hominū timet ille cateruas,
 Inuisos galli quantum sub lumina cantus.
 Est quadruplex ratio vincēdi dura leonum
 Robora, nam ferro induta vicere phalanges,
 Cominus & lato sumplerunt prælia campo.
 Tum nemus omne sonat magno clangore tubarū,
 Latratque canum, respondet vocibus æther.
 Ecce leo veniens rugitu terreat hostem,
 Irram magnos voluens in pectore fluctus.
 Vnguibus exertis expectat prælia, magnas
 Lumina significant iras, & cauda leonis.
 Tristibus auguriis occurrit primus, & attris:
 Tabifica lacerat quod dura contigit vngue.
 Sed tamen indutus ferro venator aperre
 In pectus telo expectat fera bella parato.
 Concidit interdum victor, & victus vterque.
 Sanguinolenta venit victoria parta duobus.
 Vincitur interdum canibus vis magna leonis,
 Et telo, plures in retia cedere cogunt.
 Nec fortis quamuis valuit contendere multis.
 Sunt & qui cædunt fossas, atque aggere cingant
 Neufit conspicuus dolus, hinc & vepibus, illinc
 Obturent saxis, medio statuere columnam,
 Suspenduntq; agnum tum matris ad vbera raptū,
 Hic quæ currentes fluuios adiere leones.
 Ille vocat crebris balatibus, hique potenti
 Robore confisi superant molimina saltu.
 Prima fuit præcis venatio cognita fossæ.
 Tunc hi decet præfoueam labuntur in altam.
 Hic cæteles nascuntur equi, quæ labitur vnda
 Euphratis, virides & rexit arundine ripas,
 Qui soli faciem regis spectare leonis
 Audent, nec domino sollicitare verentur.
 His eques instruitur, venantes retia tendunt

In lunæ formam cum primis cornibus orbem
 Vilit, & Oceano tollit clarissima currum.
 Extremæ reris partes sunt cara duobus.
 Tertius in mediis, atque inter vtrumque locatur.
 Accentis facibus pedes armantur, & omnis
 Sylua sonat strepitu armorum, & clangore tubarū.
 Scuta tenent læuis, quatientes illa sequuntur
 Inter se per lites, strepitum fera concita, & igne
 Non audet cedens oculos attollere contra:
 Hinc equites clamore leues in retia pellunt.
 Tum vero ingentes volumus in pectore flammæ,
 Atque indignantur secum tera corda leonum.
 Sternere quod paruum non audent viribus hoste
 Eximius, partis quod non gaudere trophæis.
 Vltra Aequatorem gens est alperima bello
 Piscibus & premittit geminis, & statibus Aulii
 Pene quater paribus spatiis dimittit dies est,
 Noxque, semel cæli dum Phæbus perficit orbem.
 Hæc genus infuetum venandi reperit, omnes
 Vellere membra tegunt, & strido lunc ligantur
 Quatuor, aut sex: hinc armantur caside dura,
 Ut vix cernantur labra, & caua lumina, nares.
 Suspendunt hastæ scutum, & ligantque sonorum:
 Tum sic instructi speluncaei proinus hostis,
 Cæcæque lustra perunt, hic scutum concutit vnus.
 Ecce ruit rabido ore leo, seuoque ciente m
 Sternit humi suis acens, vellera mordens
 Dentibus infremuit: tum scutum concutit alter
 A tergo, primum linquens, rapit ille secundum.
 Sæpius hoc faciunt donec sit membra labore
 Dissessu, tunc ille iacet certaminis impos
 Stratus humi, manibusque virū vincitur anhelans.
 Vincere triginta viuendo lustra fecerunt.
 Quis primus pugnare feris hominum ne deumne
 Cominus est ausus? vatun mihi pandite Diæ,
 Inter mortales primus syluestria Perseus
 Agmina de lustris pepulit, ferroque cecidit.
 Quid referam Lædæ pueros? hic reperit arcus,
 Et cusu domitare feras inuenit equorum.
 Ille canes primus docuit vestigia caute,
 Atque feris homines crudo decernere cæstu.
 Hyppolitus laqueos, pedicas, & retia primus,
 Et docuit primus latos circumdare saltus.
 Ac si quæ infidæ syluestri tempore genti
 Noctis erunt, has venator monstravit Orion:
 Quis furor hic tantus, vel quæ fiducia mentis,
 Vnde necesse mori, vel fortū vincere dextra
 Quod lacrimis victor, percibus nec flectitur vllis,
 Compulit audaces homines decernere primum?
 Quid? non ne & superos, cælūq; petiuimus ipsi?

Ful-

Palmina nil terrent, quo vasto concita motu
 Terra tremat, vallisque sono concussa remugit.
 Hic adit manes, & nigri tartara ditis.
 Ille penetrauit fluctus, atque ima profundī
 Omnia, & Oceani patris secreta retexit.
 Nec satis immensi mortali machina munde
 Visa est, quæ nescit, quæ ve intencata reliquit,
 Quid loquar Armeniæ tigres? rapidissima ples
 Nec te prætereo quæ forti nasceris Indo.
 Corpora quanta lupis, rapida sed forma leonæ
 Corporis est propior: flammantia lumina cernes,
 Et solutis maculis corpus signatur, & albis
 Nare tenus, fera non hac est formosior vlla,
 Inter quæ sylvas habitant, & imontibus errant.
 Et qualis volucres inter data forma pavoni.
 Tigribus est species inter sylvestria cuncta.
 Carnosum satis est corpus, maculosaque cauda
 Longa, fuga posset celeres præuerrere ventos.
 Namque feris cunctis tigris velocior vna est.
 Fœmina quod fertur species hæc rota, putanda
 Fabula, semotum vera à ratione videtur.
 Quod raro videre mares, hinc fabula sumpta est.
 Diffugiunt venatores hi: fœmina natos
 Direptos cursu sequitur cum sentit ademptos.
 Quatuor, aut partu catulos sex edit eodem.
 Fœmineo super hic raro mas pugnat amore.
 Tempore quæ verno coeunt, quæ sola vagantur,
 Partibus haud coeunt eiusdem sæpius anni,
 Pauca mouent Mattis certamina propter morem.
 Nunc age quæ ratio capiendæ tigridis, & quis
 Sit dolus, & quanto natos sedetur amore
 Carmen erit nobis: fauces tu Delia: lauo
 Quæ portas humero suspensam diua pharetram,
 Dum nemiorum secreta cano, lucique sacrati.
 Cum liquit catulos per syluam pabula quærens
 Venator rigidus caute petit antra relicta,
 Tigridis absentes partus rapit, atque paratum
 Scandit equum celerem, pulsat trepidantia magnus
 Corda pavor. securus enim quis talibus ausit?
 Ausugit arrepto properans ad littora cursu.
 Ecce venit quæ mater iit, nunc orba rediuit,
 Vt nouit deserta domus penetralia natis,
 Incipit hæc mœstam lacrymabilis inde querelam
 Qualis vbi nati miratur lumina mater
 Defuncti, niueasque manus, & pallida membra
 Singula quæ tangit digitis, atque irrigat imbre.
 Qualis vbi cepit, populaturque ignibus hostis.

Mœnia, conuoluitque siemens incendia ventus,
 Conqueritur mater, stringitque ad peñora natos,
 Coniugii facies odit, tristesque hyemeros.
 Inuisa est Lucina, fera est & pronuba Iuno.
 Tantis amor prolis sylue stribus esse colonis
 Dicitur. haud homini tantum sunt pignora curæ
 Iultra feris, aulbus, pariter serpenibus atria
 In natos natura dedit, pelagique colonis.
 Hoc facit vt nigris crocitans perterrita pennis
 Horreat arrectis, crepitantque feratur in hostem.
 Torua leæna virum spernat venabula terræ
 Defixis oculis, nitidoque hastilia ferro.
 Scilicet hæc mens est illis, hæc certa voluntas,
 Vt cum pignoribus victas occumbere charas.
 Vel seruare simul pugnando fortiter hosti.
 Naribus hinc vbi venantum percipit odorem,
 Pugnatu ruit mater velocior Euro.
 Qualis vbi neruo Tyrio compulsa sagitta
 Viribus eximiiis stridetque volatque per auras.
 Fur vbi comprehensus matris cursu, iacit vnum
 Qui minor è catulis, & qui de formior, illa
 Corripiens ad recta refert, iterumque reuerfa
 Prosequitur furem, speculum iacit ille rotundum.
 Illa suæ primum lætatur imagine formæ,
 Atque aliquem credit natorum. fraudibus istis
 Mox decepta dolet, sequitur furcata, secundum
 Inueniens speculum simili deluditur arte.
 Sæpius id faciens donec sit litora ventum,
 Aptæ sugæ præstat raptori tempora, ponti
 Expectans venatore in stat lictore puppis.
 Protinus ingresso soluunt à lictore funem.
 Atque ratem conto tradit, curruntque per æquor.
 Hinc vbi peruenit fluctus, & litora mater,
 Ventoso aspiciens fugientia pignora ponto,
 Nautas inculcat. sunt litora plena querelis,
 Et quam cygnorum circa Aphrica litora ponti
 Lugubris fertur cantus sua fata canentum,
 Tigridis Hyrcanæ tam vox est flebilis orbe.
 Sunt qui direptis catulis quoque retia tendant
 Matribus, implicitas ob pignora rapta sequentes
 Obruncunt ferro. feritas est tanta virorum.
 Heu date mortales veniam, date matris amori,
 Et miseram deslere suum concedite casum.
 Hic veluti ceruos sylua venatur in alta,
 Et canibus fociis, & strictis cominus armis.
 Octo prætereunt, vt fama est, Iultra, secundi
 Deponunt venti, patuit iam meta laboris.

NATALIS COMITIS

DE VENATIONE

LIBER TERTIVS.

UNC leuis Eois ventus spiravit ab oris.
Exoriturq; dies referato clarus Olympo.
Soluerat enim, date vela, citi condidite transitris.
Terga silent tranquilla freti, vocat vnda carinas.

Nunc age cur tanto partus secentur amore,
Quæque suos, cur sit cunctis animalibus vnum
Seruanda: sobilis studiū, atque amor omnibus idē
Versibus expediā. tu nostri carminis autor,
Tu qui prima mei merito, qui summa laboris
Porriges felicem dextram, pelagique parentes
Pande vias, ratibusque auras immitte secundas.

Quæ ratione carent, facilis natura gubernat.
Hinc amor, hinc odiū. cupiūt bona quæq; malūq;
Diffugiunt, hinc lucra petiūt, & commoda cuncta.
Omnibus hinc iactura grauis, grauiora putamus
Damna pari, cum grata magis res perditā celsit.
Gratius ar vita nil est, vitamque videmur
Vivere per nostros post impia fata nepotes.
Addit quod est finis cunctorum semina, & horum
Nascuntur causa flores, frons, caulis, in annum
Seu viuunt plantæ, seu viuunt sæcula multa,
Omnibus est vnus generandi semina finis.
Tum quoq; cuncta vigent animalia cum sibi prole
Perfimumilem reparare valent, si pignora demas,
Demitur his finis, frustra vixisse videntur.
Respuat hunc penitus natura provida finem.
Et vacuum nil esse cupit, frustraue paratum.
Sed reuocat syluæ, strepitu nemus omne remugit.
Ad diuas ventor gaudentes cæde ferarum.

Nunc vrsi partus, formam, moresq; canemus.
Horrendam faciem præ se fert: est color ater.
Et corpus totum densò velamine nigret.
Sunt nigræ nares, latum caput, horrida flammæ
Lumina diffundunt, quinque armanur acutis
Vnguibus huic plantæ, mortem pellentibus armis,
Horrendum rugit, correpta cupidine amoris
Femina, post partum furit haud post tēpore lōgo.

Et quinos catulos vno dat semina partu.
Sed parit interdum binos: nunc edidit vnum.
Posttrati iunguntur humi quo tempore primum
Sydera Calisthus pelago demersa profundo
Conduntur, syluæque virent, aperitur & annus,
Cum primū tumuit rapidis Aquilonibus æquor,
Syluaque tristatur desolatissima lapsis
Frondebis, & virgulta comas iecere virentes,
Antra petunt ambo nemoris secreta propinqui,
Atque latent gelidas hyemes. hic femina paruos
Interea peperit catulos, pinguescit, vterque.
Nascitur vrsorum de formis partus, & ante
Parua caro, cattoque minor, vix eminet vnguibus.
Cætera lambentis formantur membra parentis
Lingua, nascuntur paulatim lumina, paruos
Sic lambunt vitulos olim sua pignora vacca.
Tempore non alio piscis qui dicitur Arctos,
Ni pariat verno, propter cognomina, partus
Edidit, in gelidas hyemes & distulit horam.
Postubi fugerunt torpentia frigora brumæ,
Et religata ratis complectitur pondere mercis,
Femina speluncam liquit, multo ante maritus.
Viscera quo laxentur aron per rura requirunt.
Pluribus Italix nascuntur partibus vrsi.
Tertia pars mundi quos Aphrica tota negauit.
Armeniam, Tigrimque tenet villosa iuuentus.
Nunc quæ venandi ratio sit percipe paucis,
Quis dolus, incultos certamina quanta per agros
Sit cum gente fera, catulo sint quanta pericla
Parta virum studiis, nemorum secreta vagatur,
Naribus ad terram vestigi quærit odorem.
Atque feræ percurrunt iter, nec sistitur ante
Quam dominos ad lustra trahat se pone sequenti
Venator rigidus telis tum prouocat hostem.
Ille fremens grauitur de lustris profilit, ac ni
Venator catulum properantem vinciat vnguibus
Sentiet vrsorum quam sit trepidanda petenti.
Venator læua catulum trahit: ac super harum
Stricta tenet de atro lato venabula terro.
Ad socios redeunt dominusque canis que latentes,
Insidiasque parant omnes, & retia tendunt.

Retis

Betis habet partes hominum custodia tenfi
 Supremas, alii seruant in limine portas
 Atque manu iuuenum laqueū fert quisq; sinistra.
 Hunc v. lucrum pennis ornant, quo territus vrsus
 Aufugiat ponunt in primis agmina valuis,
 Insidias ramis, frondosaeque arbore velant
 Tū clāgore tubæ reboat nemus omne propinquū.
 Concussa que tremunt syluæ, tellusque remugit.
 Qualis, vbi armorum splendor squalientia cōplet
 Arus, micat tellus non vno lumine solis.
 Fit strepitus, clangore tubæ quom castra mouent,
 Atq; equites instructus eques vocat, agmē & agmē
 Ecce vrsus sonitu sylvarum concitus exir,
 Horrendumque fremit, rugitibus insonat æther.
 Turba ruit iuuenum pāssim clamore secundo.
 Et terrent manum strepitu, & clangore tubarum.
 Ille vbi planitiem vel campum est nactus apertū
 Territus insidiis fugit, & clamore, tubisque
 Et laqueis multis paulatim in retia cedit.
 Exiliunt quorum sunt retia tradita curæ,
 Et quacunq; valent capientes summa plagarū.
 Implicuere feram: quæ dentibus, vnguibus, atque
 Tum sœuit toris animis, tum fundit habenas
 Irarum laxas, vruntur pectora flammis.
 Cadere quis vincitū nescit? cadit ille sagittis
 Qui victurus erat triginta illæsus in annos.
 Sunt qui non dubitent in apetro prælia campo
 Sumere cum populo syluestri cominus armis,
 Alter in aduerso hostes ruit, ille salute,
 Proque suis pugnat thalamis, patrioque recessu.
 Alter pro ingluuie, vaitaque voragine ventris
 Non patitur vulgus syluis errare ferarum.
 Vnguibus ergo visus venanti occurrit acuris
 Vincere vel certus, vel certam occumbere mortem
 Contra venator cui fortiter obtulit atma
 In pectus, nil horrescens ardentia frontis
 Lumina: crudelis furias signantia cordis.
 Concidit interdum venator victus, & vngue
 Membra lacer, prostrata iacent venabula terræ
 Concidit interdum telo fera cæsa potenti.
 Vincere vel vinci magna est dementia. cælo
 Qui seruat volucres delapsas nulla per agros
 Prælia committit, nullum subit ille periculum.
 Sunt arma accipiter, castes, sunt vimina, viscum
 Noctua, quæ nolcis promittant quanta pericla
 Aucupibus, volucres homini quam bella pararint
 Sanguinolenta feræ, quis cum pugnare necesse est.
 Vrsorum nullus de functa in corpora sauit,
 Idcirco venatores iam robore victi
 Decubuerunt solo strati, statuque retento

Dentant furriasque feræ, mortisque pericla.
 Nec te caudati raceo gens mima pitheci.
 Est horum triplex species, tibi simia cauda
 De fuit, Aethiopum syluis erratis in altis.
 Est color his flauumque inter, fuscumq; virorum
 Omnibus & studiis imitantur plurima facta.
 Ambabus capiunt manibus quod ieceris ipso
 Visu mortales imitantur lumina, nigree
 His cilium, latæque vngues, est indice plantæ,
 Et totidem distincta notis: his mollior auris.
 Rettulit humanam speciem qui de tibus ordo.
 Ut dicas olim humano de semine natus.
 Pignora bina ferunt palææ quo tempore primum
 Surgentem ad Zephyrum vacuæ iactantur & arua
 Præssa calore gemunt. coeunt quia tempore veris.
 Hunc amat egregie natorum, inuisus at ille est
 Matri, nec facile est huius cognoscere causas.
 Vngula secta quibus plures vno edere partu
 Concessit natura, canis quod monstrat, & vrsus:
 Quinque decemque suam vitā traducit in annos
 Quamuis mortales imitatur, at ipse pithecus
 Fallitur arte tamen, nec discit fingere fraudes.
 Præparat ante dolos venator, & arte cothurnos
 Vincula pedum, insuetis cæcæ molimina fraudis.
 Hinc nemus ingreditur q. simia multa frequētat.
 Aucupibus noti frutices, & gurgitis vnda
 Piscant, nouit saltus venator, & arua
 Induit inde sedens allatis crura cothurnis.
 Deferit hic alios, veluti se flumini vnda
 Abluerit manibus iunctis & lumina, & ora,
 Sic haurire putes lympham de vase iacenti,
 Hinc abit. at nostras cupiens imitari artes
 Simia, pro lymphis flauentem nacta liquorem,
 Vincit pedes geminos, hinc viscolumnia claudit.
 Infelix animal quod se virtute, dolis ve
 Aequiparare cupit mortalibus, his dedit vnus
 Ingenium velox diuino semine natus
 Maximus ille opifex, qui nutu temperat orbem.
 Et quantum superi præstant mortalibus ipsi,
 Tantum mortales præstant animalibus ipsi.
 Est etiam proles parui dicenda sciuri
 Monticolæ, qui rega tergit mollissima cauda.
 Cum grauis incumbit terris arentibus æstus,
 Hinc quoque nonne habet. villorū suma nigrescunt
 Cætera punice paulum rubuere colore.
 Lumina bina micant geminos imitata pyropos.
 At niueus ventris color est, similisque pithecis
 lacta tenet manibus residens, & purgat inani.
 In quinas discita notas est planta, nec arma,
 Recta nec quærit venatio tura sciuri,

Et

Et gliris, tamen humana quo fallitur arte
 Quisque horum nobis dicendum carmine, quādo
 In sylvis posuere domos, & montibus altis.
 Ver vbi dispellit nubes, cælumque serenat,
 Et vernis gelidæ cesserunt solibus auræ,
 Concipit ingentes in paruo pectore flammæ,
 Et grauibz passim furis agitatur amoris.
 Mergitur Oceano cum primum Gnosius ardor,
 Et matutinus campum repetiit arator,
 Quatuor hinc catuli tenues in luminis auras
 Nascuntur, sunt tota domus his arboris antra,
 Non tamen huc potest fugisse Cupidinis ignes.
 Nec paruo natos mater seclatur amore,
 Pabula quæ tulit his primum corrodit, & illos
 Edocet, hinc tempestates prædiscere cæli
 Possimus, exigui seruantes facta sciuri.
 Nanque solet qua parte ferox spirauerit aura,
 Qua surgent imbres stipare foramina plantæ,
 Parte alia plantæ fuerant quæ clausa recludit.
 Aduerso quæras hoc ipsa foramina vento.
 Nil adeo natura tulit, nil sedula paruū
 Vt non ingenio valeat, vel viribus vllis.
 Hinc venatori facilis captura, virentes
 Ascendit plantas, ponitque foraminis ori
 Prætenso laqueos, nec prælia dura requirit.
 Non opus est lato committere prælia campo.
 Nec veniunt vsu valli, venabula, falces.
 Est tamen & plantæ qui lignum cadat, & antra
 Falce secet, totamque domū populetur, & omnes
 Diripiat catulos paruos simul, atque parentem.
 Nec glires alia cpiuntur fraude, domusque
 Est simili constructa modo, locus vnus, & idem
 Est cibus ambobus. hyberni frigoris iram
 Quisque latet: glires hyberno tempore somnus
 Semper habet. capiunt longā per membra quietē
 Et quantum dapibus pinguescunt cætera lautis,
 Hyberno tantum pinguescunt tempore glires.
 At vbi iam vernis arident floribus arua,
 Frigidus & syluis Aquilo diffugit ad Arctos,
 Deserit hos tandem somnus simul, atque senectæ.
 Ac veluti exuuias veteres cum frigida primum
 Vipera deponit latebris, antroque relicto,
 Tum coeunt cum pressa gemunt feruoribus arua:
 Tū pariūt grauis autumnū quum dilugit æstas.
 Glis sextum vitæ viuendo præterit annum.
 Ingenii tantum tribuit natura, parentes
 Annosos vt alant moti pietate vicissim,
 Huic caput est similis spinis armatus echinus.
 Ora suam referunt, niueusque sub ilia venter
 Cætera membra feræ spinis armanur acutis.

Cum cernit venatores colle Aus in orbem
 Substitit: errantes creditque latere morando.
 Nec celer est adeo, vires cognoscere cunctis
 Donauit natura suas animalibus alma.
 Ast vbi nulla datur tandem spes certa salutis,
 Mingit in horrentes spinas quia credidit, illas
 Se propter quæri vacui seruantur & illa
 Vrina, hanc reperit venator prouidus artem.
 Eripit interdum mentem mortalibus horor
 Improvisus, & his fallendi subtrahit arma
 Frigidus in syluis Aquilo cum murmurat, auras
 Diffugiunt, latebrasque petunt, sunt præscia corda.
 Idcirco stellas cæli, ventosque iubemus
 Discere venantem, furibz nescius auræ
 Ne frustra in syluis erret, dum quærit echinos.
 Italia nascuntur, habet si-nul Apher, & Indus.
 Corporibus rigidis mira est prudentia paruis.
 Vndique diripiunt fructus, hyemique terunt,
 Pomorum super hi cunctulos se sæpe voluunt,
 Inde domum redeunt onerati tergora pomis.
 Hi quoque flammæ telis feriuntur amoris.
 Nil latebræ, nil spina iuuat, nil tergoris horror,
 Lucida ab Oceano cum surgit stella Leonis,
 Et sol clarus equis roseis iuga prima reponit,
 Cernitur exiguus in syluis partus Echini,
 Atque duos pariunt, vel tres: at tempora vitæ
 Longæ si quæras in sextum prorogat annum.
 Non eris indictus versu fere bubale nostro.
 Bubale frigentis Scythicæ fide incolæ terræ.
 Corpora quanta boui, splendentia lumina, fuscus
 Est color, atque caput telis armatur acutis.
 Altera ramorum parstergus spectat, & alte
 Natiuis frons armatur pungentibus armis.
 Hunc venatores tendentes retia, magnis.
 A tergo in castes tensos clamoribus vrgent.
 Ast alius pugnat sumpris huic cominus armis
 Et ferro, & canibus cadit auxiliariis vrus.
 Pluribus est alii circundant curribz illos,
 Arboribusque locos, quibus hic versatur: & inde
 Ingenti clamore canes, hominesque sequuntur.
 Purpureas alius vestes indutus, & illi
 Qui magis inuisus color est occurrit, in ictus
 Ecce ruit pronis iratus cornibus vrus,
 Et quoniam tanta est furiarum copia, nullis
 Viribus vt valeat venator sistere contra:
 Deligit ante locum, ramosæque arboris ipso
 Protegitur doroso pronis in vulnera telis.
 Bubalus irarum fuscis huc fertur habenis.
 Nec cernit plantam, furor ingens lumina volat.
 Arboris in faxis dorso mox cornibus arma

Is sentit venatoris quam fortia tandem
 Cōcidit, atque animam dulci cū sanguine fundit.
 Hunc si quis vincitū suetis abducere syluis
 Conetur, patriam vī mutet, p̄ricosque penates,
 Irritus ille labor, nī vincula dura morentur
 Protinus in patriam rediit. mora nulla retardat
 Nec ranti vmbrosæ syluæ, nec pascua læta,
 Frondosi montes, natiui flumina fontis,
 Deferat vī charam patriam, & sua lustra relinquat
 Nec solum patriæ terræ mortalibus ipsis
 Est innatus amor: volucres, & plurima ponti
 Ad suetas rediere domes nī vincula morentur.
 In parvis mallunt mediocri pabula campis,
 Quam largos alibi fructus, atque vberē cornu.
 Cum resoluta fluit glacies, & montibus altis,
 De niue manantes riuī labuntur in imos
 Planities campos, stimulis agitantur amoris.
 Tum vero incipiunt maribus certamina, totis
 Pugnatur campis, rapidas extinguere flammās
 Dum cupiunt, & rivalis præponitur alter.
 Non aliter quam sit tauri per florea prata
 Frontibus oppositis pugnent spectante iuuenca.
 Exoriente die vī clarum Delphina videbis
 Exspectat partus harum Lucina ferarum.
 Nunc duo, nunc vnum pariunt, hos viuere lustra
 Quinque suæ referunt longissima tempora vitæ.
 Quis nescit paruos fetus rapuisse ferarum
 Turius? hæc ratio communis pignora matri
 Subtraxisse dolo seruata temporis hora.
 Hystrice nil syluis errat, nil nascitur vsquam
 Quod magis horrendū, spinosa est & prope nares.
 Sic vī chinus & hæc telis armatur acutis.
 Ungula secta pedum, nigrescunt lumina, cauda
 Exigua est, sonuere feræ currentia spinis
 Tergora: qualis vbi sternit, sata pingua grando.
 Qualis & armorum strepitus cum mēbra nitenti
 Induta ferro procedunt ordine turmæ.
 Corpora quanta lupis, paulo ve minora, feraci
 Aphrorum regione simul nascuntur, & Indi.
 In venatores spinas saculatur acutas,
 Inque canes qui lustra petunt, sunt rēpora partus,
 Et Veneris stimuli paribus diuisa dierum
 Limitibus: numerus prolis, tempusque latendi.
 Sed ne mēbra canum feriatur ab hystrice, fraudes
 Inueniunt venatores, & prælia magna
 Diuertunt alio à canibus, nam nuda teguntur
 Corpora velleribus bibulis. quæ dura morantur
 Spicula, tum cassesque parant, ferroque sequuntur
 In tensos: cornuque sono, & clamore fatigant.
 At alius stricis huic pugnat comminus armis.

Nil adeo natura ferum, nil sedula fecit
 Horrendum, quod sit duris mortalibus horror.
 Armeniæ riges tentauimus, atque leones,
 Aethiopumq; Arabūq; feros domitare dracones.
 Sed nec vtrinque tibi prodest caput amphibæna
 Lætifera monstrare, virum solertia vicit
 Omnia, nil terrent morsus, nil sēua venena.
 Diplada nec tanti facimus: crudelior omni
 Cum sit, nonne vltro quæsiuimus aspidis idum?
 Duritie ferrum superauimus, æquora nostris
 Mandatis parent: alio turgencia cursum
 Flumina diuertunt, vincuntur & obijce fluctus.
 Quid? non saxosos montes prostrauimus? orbis
 Nec satis est totus, cœlum quoq; adiuvimus ipsum:
 Tartara nunc etiam seruant vestigia nostra.

Nil nos exertos dentes curauimus apri,
 Præcipitis carpit somnos qui margine rupis.
 Ora, pedes, oculos, auresque simillimus, atque
 Cura suis cicuris, horrentia tergora setis.
 Horridus aspectus, vox horrida, prominet illi
 Dens vtrinque potens velocis fulminis instar:
 Cum tellus primum vernis se floribus ornat,
 Et patefacta silent cessantibus æquora ventis,
 In pugnas blandis stimulis agitantur amoris.
 Et prius obducunt immundo tergora limo.
 Solibus obdurant, limoso terгоре plantas
 Sæpe tricant, costas ad vulnera sēua parantes.
 Arrestis ineunt setis certamina dorso.
 Ore cient spumas, ingentem spiritus iram
 Significat, flatusque frequens, pulsoque timore
 Solus amor veneris, sola infatiata cupido
 Sollicitat mentem stimulis: domat effera corda:
 Sunt & qui referant hos primum mense decembri
 Concipere & furias, sentire & vulnera amoris.
 Accidit hoc etiam solis syluestribus apris
 Quod victore cadit, paribus nī iungitur illi
 Formina connubijs, plagis lacerata cruentis.
 Tales sunt mores dispersis montibus altis
 Gentibus, vsquadeo stimulis agitantur amoris.
 Quis nisi re dominum vitæ, mortisque sateretur
 Magne amor, & regū & populorum maxime prin-
 Lumina tu claudis mortalib. omnia vincis (ceps?)
 Fulvus aper porcæ cicuri coniungitur, inde
 Hibridæ exurgunt diuersis patribus ortæ:
 Conuocant nigræ vestes venantibus apros,
 Villosæque feræ rēferentes corpora forma.
 Tempora Lucinæ, numerusque, & tempora partus
 Pene eadem suis. pellunt in rete repositos
 Robora magna canum, syluis hominesq; sequētes.
 Interdum rapuere canes hos moribus, atque

A dex-

Adextera laeuam tenere tenaciter aurem.
 Ecce ruit rigidus quatiens venabula dextra
 Venator, tepido capitiui sanguine ferrum
 Tingit apri, multusque scaret de vulnere sanguis.
 At si fulmineis tetigit vos dentibus idem
 Impia corda canes luitis pro crimine penas
 Indicus est catulus venanti commodus aprum.
 Gnosius, & Locro missus, pariterque Lacænus.
 Retia prætendunt alii, saltusque patentes
 Inde viris, canibusque feris, hinc rete cotonant.
 Ecce canis lustris quærens hic fuscitat aprum,
 Hic ceruum, magno latratu in retia cogunt.
 Interdum in venatorem, fert impetus aprum,
 Declinans nitidum parat hic in vulnera ferrum.
 Nil timer actus aper furis venabula, cursum
 Ni tineant aurita fera, venator, aperque

Conciderent, fieretq; necis communis vtrique
 Copia, si primo fixus non concidit ictu.
 Nullaque sit rursus ferendi oblata facultas,
 Sed tamen inflet aper, stratus tellure iacendo
 Venator vitat mortem, timor inuenit artem.
 At quos in calles pepulit studiosa sequentum
 Turba canum, ferro cædit qui retia seruat
 Retibus implicitos, tot sunt venantibus artes.

Te quoque cerue fugax, sylvarumq; incola, plâtas
 Cornibus arboreis qui imitaris verbis edam.
 Nanque vbi prædurus maturam rusticus vnam
 Colligit, & delapsa iacent in gramine poma,
 Quæque sub arboribus ramosis poma parentum,
 Poma decus nemorum, sylvarum gloria poma.
 Frigidus Oceani cum primu mergitur vndis
 Arcturus, cerui blando capiuntur amore.
 Nunc has, nunc illas adeunt, nec fœdera certa
 Coniugii retinere valent, solis ve morari.
 Pectoribus tantæ flammæ voluuntur amorum
 Post vbi sub noctem Phœbo propiore micante
 Pleiades fugient mortales sydera septem.
 Tempus adest ceruis maturos edere partus.
 Vnum, sæpe duos pariunt vbi nota viarum
 Sint loca: vel factio mortales tramite sæpe
 Prætereant, nulla ut sylvestris bellua cernat
 Infelix animal ceruus minus esse repacem,
 Rursus & infelix hominem qui credis agresti,
 Tertio & infelix turba, catulosque timentes
 Quo fugitis? vel cuius opem vesana iuuentus
 Imploratis? ea est fiducia digna fauore.
 Nec prius ipsa marem pateretur foemina quam se
 Purgarit felis noto medicamine, ceruo
 Vngula fissa pedum, ramosaque cornua frontis.
 Sed tamen Illyricis esse vngula Præonijsque

Integra narratur: pallentes ruminat herbas.
 Cætera membra boui, aut paruo propiora iuueneco
 Longius os isti, sinuosaque crura, leuique
 Apra fuga, cauda exigua est, color ipse colori
 Proximus est cineris, facilis captura, stupore
 Correptus miratur equum taurumue, sequente:
 Atergo venatores non prospicit, arcus
 Oblitusque sui miratur sæpe minantes.
 Cornibus armatur trepidandis, cornibus illum
 Quis tamen aspexit pugnantem? in retia pellit
 Turba canum, ceruis maribus sunt cornua solis
 In fluuios saliant si qua conceditur, aut se
 In tergum versi pedibus calcare petentes
 Quærent hi catulos, ceruis solertia tanta est.
 Hoc faciunt vbi turba frequens conuenit in vnum
 Idcirco venatores pro viribus arcent
 Aturba, retrahuntque canes, ferroque nitenti
 Diuisos cædunt canibus sterneribus illos.
 Indicus est aptus catulus, Locrensis, Iberus.
 Ceruorum quærat vestigia cæca Molossus.
 Conueniunt vestes virides quærentibus illos
 Hi causis lateat tribus: quum cornua inermem
 Liquerunt delapsa, cadunt nanque illa quorânis
 Aut vbi pinguescunt nimium latuisse feruntur
 Aut vbi post venerem fodientes naribus arua.
 Nigrescunt, hircum & redolent. colestibus ante
 Quam repetant armata luit sese imbribus omnes
 Puniceæ gentes illos petiere sagittis.
 At alius lato ferro pugnavit aperte.
 Vulneribus captis nota est medicina: sagittæ
 Exiliunt si dictami decerpserit herbam
 At vbi decubuerit solo serpentibus atris
 Hostibus, interdum ceruis pugnare necesse est.
 Conueniunt acies Libycæ: (nam plurima campis
 Nascitur his serpens) aures hæc, tergora cerui
 Inuadunt aliq, graviter gemit ille dolore.
 Nunc hunc, nunc illum currens sub dentibus hostis
 In geminas scindit partes, domat vnguibus illū.
 At vbi peruenit currentia flumina cursu,
 Femina cancrorum studiose carcinas, ipsi
 Quæritur: illorum sola hæc medicina laborum:
 Cum tranant fluuios imponit clunibus alter
 Alterius caput, & fesso succedit eorum
 Qui prior fuerit natu, atque ætate priori.
 Dicuntur cerui viginti vivere lustra.
 Non tamen & partus breue tempus, & incrementū
 Quod fertur sobolis parvæ, sic arguit esse.
 Nam crescunt tarde viuentia tempora multa.
 Quod solidis constant, & densis partibus illa.
 Hinc quoque dura magis, rapido nec peruia soli.

Z z Fri-

Frigoribus facile non hæc penetrantur acerbis.

Est prope currentis Colchorum Phasidis vnda

Non huic absimilis, si desit barba nigella

Tragelaphus, speciem quod cervi præstat, & hirci

Nomen habet. villis nigrescunt mollibus harum

Cætera persimili caute venaberis arte.

Non tamen expectes ut te miretur, & arcum.

Non ita corripunt istum miracula rerum.

Pandite Orestiiades capreas in montibus altis

Errantes, trinumque genus, prolemque trifidam.

Sunt capreæ, rupicæ, sunt ibices acres.

Igneus est ollis color, atque ingentia frontis

Cornua, sunt ungues fissi sunt cætera quales

Quæ sub castode arripunt virgula capella.

Cursibus aut habiles aspectu dixeris istas

Esse magis, grato pinguntur membra colore.

Et magis in pugnam sunt sortes cornibus istæ

Dorcadæ, atque una viuunt, stabulantur & una.

Insidiis capreæ celeres, atque arte petuntur.

Nam quis eas cursu sequetur? rupibus illas

Præcipites veluti faxis pendere videbis.

Adde, quod est mirum, saliant in cornua rupem

Montis in oppositam, tormento ut spicula pulsa.

Quod si præcipites ceciderunt vallis in ima

Et spatii desint saltu sua robora nervis,

Nil potiuntur, ex catulos se pone sequentes

Præcipites traxere, canes venator ab illis

Idcirco retrahit, quaritque has vincere fraude.

Quo non protrahitur pellis robusta leonis,

Est vulpis iungenda, facit solertia vires.

Post frutices cautus venator delitet, illas

Errantes petiit celeris munimine pennæ.

Aut leuiter sylvis errans has seruat, & inter

Pascendum celeri iaculo percussit at illæ

Currentes sylvis tellurem sanguine signant.

Postera cum Phæbo stellas oriente fugavit

Aurora, ingreditur sylvas venator, iterque

Sanguine signatum spectat, capreasque requirit.

Inuenit inde procul gelida tellure iacentes.

Nec tamen his nullum naturæ munere donum

Concessum quo facta leuent, medicamina quarunt

Vulneris illati dictamum nobile gramen.

Has si quis canibus focis in montibus altis

Insequitur cursu, mox rupibus arceat, illuc

Vertentes, docibus victoria prima putatur

Præcipuisse ocos aptos, qui Dorcada cursu

Insequitur, caveat studio deserta sequentum

Protinus enolvas ne magnas pectore fraudes,

Temporibus pluuiis illam vesica fatigat

Plena, rapit vires currenti temporis horam

Nacta breuem dorcas sit cursibus aptior, atque

Continuo reparat vires, nec vincitur inde.

Caprarum numerus partus, & tempora vitæ,

Lucinæ, venerisque dies sunt omnibus istis.

Alpibus hæc currunt altis, sylvisque uiuosis.

Quid loquar ægagros dispersos montibus altis.

Aut ouium syluestre genus? natura benigna

Plurima quæ terras habitant animalia, & herbas,

Syluestri rursus reparauit sedula prole.

Hinc subibus con fertur aper, quis nescit onagrum.

Cui conferre decet & bobusque simillimus vrus.

Menthastris menthae similes, oleaster oliuæ.

Mandragoræque viris, sirenumque humida proles,

Atque hominum syluestre genus, spectatur in vndis

Scorpius, in terris, est rursus scorpius herba.

Sequitur mira ægaster pietate parentes.

Sequitur pietate lenes quod pignora primum.

Hicce ferunt epulas, & summis flumina labris.

Atque cutem linguarum senibus, patresque decorat.

Quod si pulsa canum vi est lapsa in retia mater,

Continuo natos capies, non funeris ipsi,

Non cadis tanta cura est, quam pignora matri.

Et nati venatores, mortis ve pericla

Nō horrent tantum, quantum sine cedere matre.

Capreolis cervi color est, aspectus, & ora.

Nec facile à cervo primum noscuntur inermi.

Os tamen est cervis oblongius, & magis illi

Crescunt, nec tantum capiunt miracula rerum.

Non sic ad dominos fugiunt, nec tempora vitæ

Clauduntur paribus spatiis, numerosior istis

Est toboles, quæ plura ferunt breuiore fluentia

Limite clauduntur vitæ, numerosa negatur

Cui proles, multis huic vita rependitur annis.

In lunam venatores his retia tendunt,

Aut quæ forma loci magis est his apta parari.

A tergo clamore canes, hominesque sequuntur

In castes, si rete videt mox transilit illud

Capreolus, venatores hoc tete iubemus

Tendere sublime: hoc & custodire sagaces.

Præterea multum refert quum coeperis, ipso

Ne in cursu cesses, & præstes tempora fraudi.

Est mora consiliis aptissima, perfice tandem

Continuo consulta: facit solertia vires.

Euricetos cernos imitatur corpore toto.

Sed tamen erumpunt armatæ cornua frontis

Altius huic, reliquis sunt cornua dura rotunda

Gentibus in sylvis sparsis, & montibus altis

Aut huic lata tamen tribuerunt cornua nomen.

Aethiopum terris pariter nascuntur, & Indis.

Hæc venerem vernis repetunt armenta diebus.

Non

Non altæ sylvæ, vel latæ fluminis vndæ,
 Præcipites rupes tardant, vallesque profundæ.
 Non nemo vmbrosum, vel ramis arbor opacis
 Hos cælare valens magno excutitur amore.
 Post ubi cum Phœbus nocturnas dispulit umbras
 Nascitur Idæum signum, Lucina tenellos
 Expectat catulos in strati graminis herbam:
 Nunc duo, nunc & tres partu nascuntur eodem.
 Hæc socijs canibus quarunt animalia, & alto
 In castes strepitu cogunt hominesque canesque
 Sunt & qui ferro pungent, & cominus armis
 Fortiter audaci committant pectore pugnam.
 Surtipiunt alij catulos, quæ captio cunctis
 Communis, veluti pullos rapuisse volucris.
 Nec te prætereo vulpes villosa, feroxque,
 Subdola, sæua, rapax, inuentrix mille dolorum.
 Corpore quot pili, totidem sunt pectore fraudes.
 Nec color est idem villorum, summa rubescunt,
 Ima nigrent, venter niueus, sese illa colore
 Tam vario pandit, nulla deluditur arte.
 Incertus color est oculis, vestigia cauda
 Verrit quam corpus poscat maiore, domosque
 Defossas habitat, neu sint penetralia furi,
 Neve feris canibus, vel agresti peruia genti.
 Quin etiam venatorum fallantur ut arte
 Insidiæ, & certa porta haud capiuntur, earum
 Sunt totidem portæ quot diuitis hostia Nili.
 Nec cum vulpe canis bellum sine sanguine sumit.
 Tam varix fraudes sunt, tantæ in corpore vires,
 Prævidet insidias, & soluit retia morfu.
 Hoc mox in castes lapsam vel cedere ferro

Conuenit, aut subito fugiet, mora rebus abest.
 Vix homines multi, catulique in retia cogunt.
 Nunc huc, nunc illuc fugitans ambage sequentes
 Decipit, & catulis currentibus illa recedit.
 Vincitur his tandem vi, quos deceperat arte.
 Cum viridis studium patefecit terra coloni,
 Et violæque ebulumque virent, cæloque sereno
 Hybernæ Zephyrus glaciem cum frigore pellit,
 Continuo vulpes flammis capiuntur amoris.
 Nil valet ars, veneris nulla vitare sagittas
 Fraude valet, æstus, cum primum pomifer anaus
 Dispulit, & grauidæ liuent in collibus vixæ,
 Expectat partus facilis Lucina, sed vrsi
 More parit catulos informes quatuor, illos
 Lambendo trahit in formâ, latet abdita prægnans.
 Nunc age qua fraude miseræ, quæq; arte volucres
 Decipiat, referam. Boreas cum frigidus arua
 Inuadit, spoliaturque nemus, sylvasque videntes
 Frondibus, & cunctis desunt sua pabula sueta
 Syluicolis, prostrata iacet tellure supina.
 Defunctam credunt volucres: huc plurima turba
 Aeris gentis properant, quibus illa dolose
 Implumes rapuit natos, lacerare paratæ.
 Omnibus est viciscendi sua damna cupido.
 Sed nimium faciles, & credula turba volucres,
 Frausignota quibus vulpis, non vlla putandum
 Facta carere doli, capiendi ut visa facultas
 Arripit improvisa, avidamque recondit in aluum.
 Quod superest saturæ defossam condidit, illud
 Mox reperit ieiuna famescum dura coegit.

NATALIS COMITIS DE VENATIONE

LIBER QVARTVS

QUAM varium genus alma tu
 lit natura animantum,
 Tam varium posuit fugiendi pe
 ctore mortem
 Consilium: concessa feris sunt
 omnibus arma.
 Hinc timidus leuitate lepus,
 hinc vnguibus vrsi,
 Robore dentis aper, præduris cornibus vri
 Armantur, pelluntque suis pro viribus hostem.

Quis te magna parens rerum natura creatrix
 Comprendat: superas humanum callida sensum
 Ingenij sine fine, tua est prudentia nullo
 Limite clausa, patet multo quæsitæ labore
 Vix quota pars rerum, nam cur magnete propinquum
 Attrahitur ferrum? ne dicam singula, nil est
 Simpliciter notum, cum tellus perstet, at vnda
 Cur magis ima petit leuior, grauiore petente.
 Ima magis tellus immergi debuit vndis.
 Nunc tamen è terra tumidum decurrit in æquor
 Zz 2 Flumen

Flumen, & oceani clauduntur litore fluctus.
 Add. quod & mundi miracula tanta tulisti,
 Tam variis, spectatur opus, satis esse putandum
 Ut sit mirari, vesania reddere causas.
 Multa tamen loquimur capri dulcedine facti
 Diua tui, Bromio veluti cui corda calefunt,
 De primis rerum causis iam differit: illum
 Plena docet cratera deos, & sydera mundi.
 Somnia sunt hominum sapientia, si istaq; monstra.
 Hinc quod Pythagoras sapientis nomina primus
 Spreuerit, & se scire nihil quod dixerit: alter.
 Quis genus innumerum lapidum, quis gramina nouit
 Omnia? quis plantas? vel quæ voluuntur in imo
 Monstra frero, quis quot volucres nascuntur ubiq;
 Quæ mare, quæ terras, nemora aut umbrosa vagantur
 Sed rursus luci sacri, sylvarumque virentes, (tur?)
 Ad diuas ventor gaudentes cæde ferarum.
 Terga notis varijs Indo signantur Iorco,
 Et qualis pardus maculis signatur amenis.
 Corpore prægrandis, ceruoque simillimus alto.
 Vere coit, gemiuosque parit, venantur Iorcos
 Qua ceruos ratione, canes in retia cogunt.
 Tempora sunt vitæ spatio conclusa minori.
 Nec simul hos armant ramosæ cornua frontis.
 Cornua sunt quamuis hostes depellere prompta.
 Non adeo mirantur, eos venator ut arcum
 Mirantes feriat rapidæ mox cuspidæ pennæ.
 Nunc age quæ species, veneris sit quanta cupido,
 Quis color, & quo se defendunt robore pardi,
 Carmen erit nobis, carmen concedite Musæ:
 Tu nemorum tu diua faue cui retia curæ,
 Quæque cothurnata incedis succincta pharetra,
 Virginibus Tyrijs, nunc & comitata Lacænis.
 Est pardi Libyci duplex genus: hoc minus, illud
 Grandius, ambobusque pares in corpore vires.
 Cauda minor magnis, at patris grandior, vno
 Noscuntur signo. flammæ imitator micantes
 Lumina sub ciliis fulgent lampyridis instar.
 At subter pallent, armantur robore dentis,
 Unguibus & rapidis: cum toto corpore crura
 Conueniunt, sunt terga notis signata, colorque
 Caruleum, nigrumque inter color. ocyus aura
 Currit, & est fortis dura in certamina Martis.
 Iamque ubi nauigijs felicior incidit aura,
 Labitur & glacies, Zephyrique tepore solutus
 Monte fluit riuus vitrea pellucidus vnda,
 Conueniunt pardi: venerisque cupidine capti
 Pectore concipiunt flammæ, furor omnibus idem.
 Mox ubi Libra diem paribus diuiserit horis,
 Et noctem, vel clara freto Crætea Coronæ

Sydera consurgunt, campis autumnus apriciis
 Cum ponit folia à primis exusta pruinis,
 Expectat partus facilis Lucina recentes.
 Sunt herbæ virides prostrata cubilia partu.
 Sunt nemorum secreta domus, thalamique superbi.
 Nulla obstetricis merces mæotra parantur.
 Talia nubigregi sunt natæ fœdera patris.
 Enixæ cibus est simplex, & qui fuit ante.
 Sunt haustæ potus vnda de flumine viuo:
 Delicias odore seræ simul æquore vestas
 Litore ab Eoo merces, & solis ab ortu.
 Ipsa suo nutrit quos edidit vbera mater.
 Nullaque nutrices expectant præmia lactis.
 Non hæ sunt merces in syluis, nulla ferarum
 Quæsiuit precio dulces contemnere natos.
 Nulla adeo feritate suos armatur, & ira
 Oderit ut catulos, nascuntur quatuor vna.
 Interdum geminos catulos dat foemina, vel tres.
 Quæ nunc in syluis errat, quæ montibus altis
 Pardalis, & denso vestitur tergora villo,
 Vitisatoris erat nutrix. huic præbuit Ino
 Vbera, formidans magnam Iouis alitronantis
 Vxoræ, pariterque timens hæc Penthea regem.
 Penthea Echionium qui patris sacra profanus.
 Orgia spreuit: & hinc soluit pro crimine poenas.
 Hunc hederæ texit ramis, hunc texit Agææ,
 Autonoeque soror. simulantes mystica fonorem
 Cymbala pulsantes, & tympana multa, sonore
 Vagitus texere nurus infantis, & arcem
 Aoniæ magna matres cinxere corona.
 Inque manus tradunt alijs dimittere campis.
 Protinus Aonij rapidis spumantia ventis
 Ad maris vndisoni venerunt litora matres.
 Hic reperere senem cui victus litora circum.
 Qui quondam tremula captabat arundine pisces.
 Sed tamen ex longo piscatus tempore lintrem
 Emerat, hoc vnum longis quæsiuerat annis,
 Et laceros calles, quos tunc sarcire madentes
 Ceperat: at reliqua in natorum absumpserat vsum.
 Hunc matres orare senem traducere cunctæ.
 Ille lubens, veneratus enim quæ credidit esse
 Sacra deum, conto subigit de litore cymbam,
 Oppositis cupiens matres has reddere terris.
 Cum medijs nauis fulcuret tergora ponti,
 Atque ab utroque pari distarent litore tractu,
 Serpere coeperunt hederæ tabulata virentes:
 Et similæ, apiumque comis frondescere adultæ.
 Sic fertur. stupuit miraculis nauita tantis.
 Diriguere comæ, concussit protinus ingens
 Membra tremor, liquit faciem formidine sanguis.
 Puppis

Puppis ad Euboicas currens allabir oras.
 Fertur Aristeus hic antrum coluisse virorum
 Qui genus indocile, & viuenum more ferarum
 Glandibus, & baccis, pomis syluestribus, & quæ
 Sylua tulit cultu nullius iussa coloni,
 Edocuit primus teneras armenta per herbas
 Pascere: & è quercu fumis pellentibus actas
 Claudere apes vacuo sub cortice, primus olium
 Exprimere ex oleæ fructu, lac cogier idem.
 Nutrijt hic Bacchum miro deuinctus amore,
 Euboicas inter nymphas, Dryadasque puellas,
 Aoniasque nurus multos feliciter annos.
 Has inter ferulam ludendo forte cecidit,
 Et ferro lapides istu percussit eodem,
 Exituit vini dulcis de vulnere riuus.
 Hinc lacerauit ouis frustum viscera, tabo
 Inficiente solum, canis albenria fetis.
 Membraque iecit humi, rursus mirabile dictu
 Diuisa pecudis coierunt membra repente.
 Et virides herbas decerpfit pabula nota.
 Iam vaga per vastas penetrarat plurima terras
 Fama dei, qui multa visis monstrabat, & vrbes
 Lustrando virtute sua compleuerat orbem.
 Denique Thebarum populos peruenit, & omnes
 Occurrunt matres Cadmeides. impius vnus
 Inuentus Pentheus. captus formidine patris
 Imperat hic focijs hunc arcus neçtere vinclis.
 Inuasere deum multi, multique sequentes
 Percutunt saxis matres, rapiuntque coronas
 Compositas hederæ ramis, & cuncta profanant.
 Tum pater immanem te fecit Penthea taurum.
 Pardalis in speciem matres mutauit, & illas
 Vnguibus horrendis, & dentibus armat acutis.
 Discerpere feræ taurum, regemque profanum,
 Esse dei quoniam sic illis visa voluntas.
 Nunc etiam Bacchi lætantur munere vino.
 Et procul arboribus densis, antroue rubentem
 Venantes fontem fingunt, & flumina vino
 Inficiunt veteri, potant cum flumine somnum
 Pardi, nec procul hinc in strato gramine molli
 Decumbunt, funes, & vincla tenacia neçunt
 Venantes, facilemque parant his pocula prædam:
 Bacche ferox hominū domitor, domitorq; ferarū,
 Nec solum Tanaim, gentemque binominis Istri,
 Bistoniosque sinus, Eox & litora terræ
 Vicisti, atque Arabas tyliarum thure superbos.
 Tu pandis secreta: patent tibi cuncta, animosque
 Attrahis illecebris, homines dulcedine torques.
 Tu grauis interpres linguarum, auiumq; peritus.
 Tu pacem, tu bella geris, cratere rubenti

Tu domitas Lapithas: per te Iouis altitonantis
 De manibus concussa cadunt fera fulmina frustra.
 Sermones hominum claudis, litesque decorum.
 Venandi est eadem ratio pardum, atque leonem.
 Iossa minor pardis, hos suspendere columnæ
 Venantes catulum: stat quærnea fixa columna.
 Si quis forte lupos fouea venabitur, anser
 Aptus erit: sapiunt vni non cuncta palato.
 Queis gaudent, epulis animalia cuncta trahuntur:
 Et tigris fouea capitur delapsa repente.
 Desertis Libyæ gentes nascuntur in oris:
 Quæ maculis artus signantur tergora, pardo
 Iuncta legna tulit: referunt matremque patremq;
 Nec simplex species, retinent hinc nomina mista.
 Venandi est eadem ratio quæ patribus ipsi.
 Acchiopum terris speciem monstrare cameli,
 Et pardi, cernes animalia mista: cameli
 Hinc nomen commune tenent, & pardalis acris.
 Forma, genusque feris tribuerunt nomina multis
 Diuersis, sed leucocutæ quia multa sequuntur,
 Nullius certe illorum sunt nomen adepta.
 Quid loquar Assyrij Libani, aut spumantis Oron
 Syluestres acies: quid gentes versib. Aphras? (tis
 Est varijs panthera notis signata, colorque
 Est fuscus, varijs maculis sunt tergora picta.
 Quod si non alium monstrarent terga colorem
 Pardus erat panthera, color distinxit vtrunque.
 Quatuor in medio tumuerunt vbera ventre.
 Conciipiunt totidem catulos sub tempora brumæ.
 Vbera bina dedit prudens natura animantum
 Soliparis, illa & diuersa in parte locauit.
 Inter crura iacent capris, & pectore summo
 Dependunt homini, melius sic esse putauit.
 Viuere tot possunt, partuque feruntur eodem.
 Quatuor inde quibus sunt vbera, quatuor edunt.
 Aut peperisse valent quibus vbera plurima longo
 Sunt sub ventre, ferunt plures & foetibus æquant
 Mammarum numerum, ne quid sit inane paratū.
 Protulit & pueros vno tres foemina partu,
 Sed tribus immanes secuerunt stamina Parcæ.
 Altera tres peperit pueros, atque insuper vnum.
 Quatuor his sed mox secuerunt fila sorores.
 Viuunt qui gemini partu nascuntur eodem.
 Quod superest catuli pellunt in retia, magnis
 Hinc homines atq; inde canes clamoribus vrgenti
 Venantur pariter fossis, & fraudibus istas.
 Hoc tamen admonitos venantes esse iubemus,
 Singula ne referam duri certamina Martis,
 Quæ cornu, quæ dēte feræ, quæ armant & vngue,
 Sæpe ruunt contra venantem fortiter hostem.
 Omni-

Omnibus est ratio communis sternere ferro
 Lata per arua feras, & d. certare vicissim.
 Nascitur Aethiopum campis, vbi terra colonos
 Vsta refert nigros, animal: cui linea tergus
 Plurima distinxit varium. nigrantibus albæ
 Sunt mistæ iuuenum maculæ: senioribus atrum
 Est tergus, vario pinguntur colla colore.
 Omnibus est villus longus, est plurima cauda.
 Ore refert vulpem. sunt parvæ protinus aures.
 Longius est a quo collum, caput est breve, plantæ
 In quinque dilecta notas est vngula: pars est
 Postera sublimis, depressi corporis harni.
 Non bene cõpositum corpus, nec mēbra videntur
 Aptæ sagæ. cattum referunt sed cætera. tempus
 Lucinæ, venerisque dies, tempusque ferendi
 Est ambobus Idem. sunt vulpis corpora quanta.
 Aethiopum cattis feritas est mira, tenellos
 Namque vorant catulos ambo, materque paterq;
 Idcirco rapiunt hos matris ab vberē, matri
 Supponunt alij, sæpe vbera fœmina præbet
 Aethiopum. natura dedit pro corpore tantam
 Szuitem, morem corpus, formæque sequuntur.
 Hanc laquei cepere feram, pedicæque tenaces.
 In castes alij cogunt, qui retia seruant
 Continuo implicuere feram. se dentibus illa
 Defendit, pellitque suis pro viribus hostem.
 Est locus & cauda, & villis huic obfusus albis,
 Podicis inferiorque loco, quo parcius alba
 Excrementa fluunt redoletia, cepimus illa
 Inter delicias: hominum dementia tanta est.
 Nec te prætereo Phrygiæ gens incola terræ
 Quæque Lycaonijs erras in montibus, & quæ
 Degeneras asinis proles sylvestris onagri.
 Corporis aspectus iucundus, lumina clara.
 Longa auris, velox, color est argenteus illi.
 Nigra tamen summo percurrit linea tergo.
 Cingitur hæc circum niucis vtrinque coronis.
 Huic brevius corpus, firmissimaque vngula, multis
 Coniugibus gaudens vauis præcedit onagrum.
 Et duo nunc peperit, nunc fœmina protulit vnum.
 Vxorū se pone mares in pascua ducunt
 Armenta, & syluis pascuntur, montis opaci
 Culmine. cum viridis iecerunt pabuli amorem,
 Ad liquidos fontes ducunt, vel flumina turmas.
 Protinus antra petunt ducente armenta marito,
 Lumina paulatim cum somnus repit. & ipsa
 Pignotibus parvis præbetur cura parente.
 Prætereunt sex lustra, deum tot tempora vitæ
 Munere sunt concessa, canes in retia cogunt.
 Venandi ratio simplex sylvestris onagri.

Proijcit in faciem lapides hominumq; canumque
 Sectantum pedibus postremis bellua current.
 Præbuit ingenij tantum natura, pericula
 Ingenio ut superent cauto quibus arma negantur!
 Sunt qui prætendant laqueos vbi stricta viarum
 Sint loca: vel pedicas multis syluestribus. illis
 Errantum syluis armenta repente tenentur.
 Mirantur, nullumque vident, vincloque tenaci
 Occumbunt, sese cupientia solvere, mortem,
 Colla quibus retinentur. ea falluntur & arte.
 Teque veneniferæ refert ram mus incola Ponti
 Vulpe minor, villisque nigris, acieque nigranti
 Luminis. & terram despectas sapius. ipsa
 Sub tellure lates fugiens mala frigora brumæ.
 Vere vbi frondescent syluæ, tellusque virefcit,
 Et Boream, frigusque tepens iam dispulit aura,
 Concipiunt mures villosi in pectore flammæ.
 Tres pariunt fœtus, aut quatuor astra leonis
 Cum pelago tolluntur, equis & Phæbus anhelio
 Dederere incoepit torrentia sydera mundum.
 Retibus implicitos capiunt, laqueisque vagantes
 Illorum nil arma timet venator, & ipsi
 Securi catuli latratu in retia pellunt.
 Huic etiam murt proprium quod ruminat herbas
 Stratus humi, veluti vacca, ceruicque fugaces.
 Est prope Gangaridas extremæ litora terræ
 Indorum regione ferax locus: vber & arui
 Mirandum. bis terra ferax, bis poma quorannis
 Aurea sub plantis sternuntur, bis sata messor
 Colligit, & liuent in apricis collibus vux.
 Huc dulces auræ aspirant, hic plurima celi
 Temperies, hinc æstus abest, solesque maligni.
 Nec rapidis flammis exurit Sirius agros.
 Nec defunt liquidi fontes, nec fluctus aquarum.
 Nascitur hic animal nigranti tergore, quantus
 Est ceruus, solipesque, ferox, & forma iuuenicum
 Ipsa refert, ceruumque caput. fortissima cornu
 Armatur frons nigranti, quo territat hostem.
 Sæpe veneniferæ veniunt ad flumina gentes,
 Inficiuntque vadum tabo, retrisque venenis.
 Attingit fluvium veniens hæc bellua cornu,
 Quo virus fugit, & fluctus purgantur aquarum.
 Hinc quoque syluicolis reliquis est purior vnda.
 Virginis amplexum cupijt fera bellua (nam sic
 Fama refert.) iomnumq; capi: placidamq; quietē
 Virginis in gremio optatæ somnoque soluta
 Funibus inuenit se se, vinculisque ligatam.
 Seu natura dedit secreti semina amoris
 Virginis, atque feræ est atrox innata cupido.
 Siue alia est ratio, tamen hac adducitur arte.

Nec

Nec mirum: mulieris amor te finius ingens
Solicitat quanto, dominæque caleſcis amore.
Præſtendunt alijs laqueos, & retia, præſunt
Ingens clamor, negant genus plurima viuam
Poſſe capriſolum tribuit cui nomina cornu.

Cur Grotulus oryx cornu cum moſtret acutum
Vnum, diuerſum nomen ſortitus ab illo eſt?
Corpora ſunt niueo, vernique intecſta colore
Lactis, vtrinque genæ nigrent, ſunt pinguis dorſo
Tergora, ſublimi nigret ſcit culpide acutum
Cornu: præduto penetrat quod robore cunctis.
Quantaque capreolis orygi ſunt corpora, planta
In binas diſecta notas, in cuiſibus acer.
In caput huic vni villorum vertitur ordo.
Non ille horrendis vrſis, non ille leonum
Terretur furijs, ſi quando in prælia ventum eſt,
Expectat cornu furias in vulnera prone,
Non huic occurret venator corpore ſiccio.
Idcirco, admonitos venantes eſſe iubemus,
Vincere, vel certam cedendo occumbere mortem
Hiſce necceſſe feris, non mulcent dulcia verba
Sylueſtres animos, nullusque admittitur illis
Orator, laxis ſuriæque vagantur habenis.
Vt grauis Aeolio cum ventus proſilit antro
Torus in arua ruens, & ſylvas ſternit opacas.
Flaminibus rapidis immenſus murmurat æther.
Tum neque veliuolæ puppes, neque nubila cœli
Contra flare valent, conuolens omnia ſecum
Viribus Hippotadæ nullis frænatur, & illum
Non tenet imperium regis, nil audit, ar vnus
Eſt cordi fragor, & ſtrages, & murmur, & ira.
Concipiunt veneris flammas, quo tempore primū
Arboreis late ſternuntur frondibus arua.
Hinc vnum pariunt catulum, cum ſeptimus exit
A coitu menſis, dicuntur viuere luſtra
Octo, canesque hominesque vrgent in retia tenſa.
Prælia vel ſumpſit campo venator aperto.
Indutus terro nitido, ſpolijsque ſuperbis.

At binis luſtris clauduntur tempora vitæ.
Qui capræ villo eſt, campisque vagatur Iberia
Muſmoni, & auerſo decerpit gramina ſole.
Quod capræ totidemque parit, venatio duplex.
Aut balilla necem fert, aut in rete canum vis
Impellit, magnisque viri clamoribus vrgent.

Hic prope Riphæos montes vbi ſydera nunquā
Merguntur, furias quia mobilis Amphirites
Formidant, ſex ſunt noctes, ſex tempora lucis
Perpetuos menſes, cœperunt eſſe tenebræ
Cum redit à Libra non recto tramite Phœbus.
Donec ad æquantem redeat ſol tempore veris

Circum, tunc illis cepit luceſcere primum,
Dum redit in Libram quæ ducit tempora noctis.
Næſcit hic animal mira virtute, viuentem,
Et nunc in niueum mutauit terga colorem,
Atque trahit quemcunque cupit, ſic decipit ipſos
Venantum viſus, & qualis in æquore fertur
Polypus, aut piſcatorem cum læpia vitat:
Talis & ipſius varij natura tarandi eſt.

Corpora quanta bouis, ramoſeque cornua frontis,
Viſorum villus, pauloue oblongior, vnguis
In geminas diſecta notas, in retia cogunt
Venantes, alius ferro decertat acuto.

Solicitant veneris flammarum quo tempore primum
Pleiades liquidis oriuntur fluctibus, at cum
Nonus præterit menſis, ſunt tempora partus.
Quot vacca totidem pariter pariuntque ſeruntque.

Eſt penes Indorum montes virtute Lycaon
Hic ſimili, ſunt quanta lupis huic corpora: ſed ſi
Labantur ceruice iuba, teneatque colorem
Natiuum, lupus acer erit, hunc pone ſequentes
Corripiunt catuli morſu, ſerit ille viciniſſim.

Rhinoceros ſolis Indorum næſcitur agris.
Credere ſi libeat famæ, mas dicitur eſſe

Hæc ſpecies tota, & paulum flauentia terga
Purpureis ſignata notis, inſurgit acutum
Nare ſuper cornu quo marmora ſciēderet: atque
Non oryge eſt adeo maiori corpore, quamuis

Horrida non viter grandis certamina bari.
In geminas diſecta notas eſt vngula plantæ:
Et binos catulos edit, quo tempore frondes
Palleſcunt glacialis hyems quas læſit amoris

Corripitur flammis quum ſinit Aquarius annum,
Retibus implicitus ferro obruncatur acuto.
Inde canes atque inde viri clamoribus vrgent:
Nulla adeo ſtruculenta ſera eſt: nil ſaltibus errat,

Intrepido inſuetas hominum quod pectore voces
Audiat, aut illis immenſi conditor orbis
Semina diuinæ vocis dedit, vndique ſyluis
Quo fugere feræ, ſylueſtrisque agmina gentis

Seu magis horrendum cunctis animalibus vnus
Eſt homo, ſæuitiem tantamque oſtendit imago,
Seu potius coram regem ſpectare verentur.
Omnibus hic vnus dominatur, & omnia vincit:

Omnia diffugiunt læuam pro robore mortem.
Hinc cute ſublata plagas à corpore taxus
Arcet, & in foſſas gaudet penetrare cauernas.

Corporis eſt ſpecies felis, cinerique propinquas
Nec maior vulpe eſt, diuiſaque planta, gemellos
Fœmina ſæpe parit, nunc tres, cum pomifer annus
Venit, & Autumnus pallentes frigore frondes

Decu-

Decutitur arboribus nundatur brachia longis.
Trux animal pedicis capitur, laqueoque tenaci.
Atque canis rapidi laceratur moribus. Illi
Si canis occurrat solus, certamine victus
Sanguinolentus abire detrectans praelia dura.

Nec te Pæonius catulus, Phrygius ve bonase
Impune insequitur: quamuis sint cornua in orbem
Inter se reflexa, feræque incommoda pugna.
Corporis est species tauros imitata bonali.
Demissa per colla iuba, flauus color illis,
Atque tenus pendent oculoꝝum, flaua bonasi
Corporis est species, venantes vincere cursu
Quærit, & hac vna trepidans tibi consuli arte.
Alit alia est ratio catulos, se pone sequentes.
Fallendi, exurit villos his stercore tacto.
Sæpe etiam venatores hac decipit arte.
Stercore quod tactu est comburitur, id velut ignis
Cuncta vorat, talis sed vis est nulla quieto.
Hinc homines, atque inde canes in rete bonasum
Compellunt, similis ingenti cætera tauro

Hic vbi Sauromatis clarus conuoluitur anguis:
Fluminis in morem & binas amplectitur Arctos
In syluis syluestre genus spectatur equorum.
Aethiopes referunt exertis dentibus illos
Armati: Aethiopum pariter nascuntur in agris
Vngula fissa pedum, ceruque simillima sulcus
Est color, egregieque pedum sectatur odores
Naribus, hi iunguntur equi quo tempore primū
Exoritur cæleste caput super equora Tauri
Tum pariunt quam clara fieto se stella Leonis
Cælat, & Oceano primum demergitur alto.
Gentibus his durus venator pugnat acuto
Nunc ferro, & victos latis obruncat in aruis,
Nunc capit insidiis, est tutior hæc via fraudis.
Dum licet insidiis, stultum est decernere ferro.
Venator catulos hippagri hac decipit arte.
Nam leporem tellure trahit syluestris ab antro
Matris, odoratis ducens vestigia signis:
Cum satis erratum est, fossa tellure recondit.
Tum leporis magno catuli ducuntur odore
Atque omnes errare vias, & quærere caute
Fert animus, studium præcepit, & tota voluntas,
Per sylvas, & per virgulta virentia quærunt.
Denique cum leporem fossam tellure sub ima
Norunt, hic prædam cupientes vsque morantur.
Nec facile hinc pelles, & pulsi sæpe recurrunt.
Quærentes prædam prædæ portantur, & illos
Venator capit, atque domum redit acer onustus.
At non huic simili capiuntur fraude bifontes:
Qui regione Getæ nascuntur, in arbore viuum

Suspendunt catulum, lairatibus ille bifontem
Aduocat, accurrit ad voces protinus ille.
Hunc balista petir, ferro hic decerrat acuto.
Vulneribus multis fossus cadit arboris altæ
Sub ramis, & amore cibi discedere tardus
Emoritur: veluti pantheras pardaliches,
Humanum stercoꝝ cupientes enecat ardore
Sunt & qui cogant in retia tenfa sequentes.
Forma si fert ceruū, medio sed frontis acutum
Ostendi: cornu, longis nigrantia fetis
Dependent per colla iuba, cum terra calores
Perpetitur solis domino capiuntur Amore.
Tum pariunt resoluta fluit, quum montibus altis
In vallem glacies, extremis cana pruinis
Sed tamen est tellus, primæ violæque rubescunt.
Sed neque præterco te fluminis accola vasti
Quod septem portis, tumidū prorūpit in æquor
Ichneumon, villus niger est & plurima cauda.
Corpora parua, dolusque ingēs in corpore paruo.
Insidiis crocodile suis cadis, impia fata i
Huic pedicæ, laqueique ferunt, cassesque, canesq;
Fert cunctis cædem iaculum: si corpora ferrum
Opportuna petat, certamque ferentia mortem
Nec procul hinc chaus quæ dicūt nomine signa
Pardorum, cui forma lupi, lquallentibus agris
Errat, & huic pene est mons, & natura luporum
Pro regione tamen blando capiunt amore,
Temperieque loci: vernis armenta diebus,
Hic vbi temperies cœli, ventusque benignus:
Partibus æstiuis cum primum mitior annus
Efficitur, flatusque tepens aspirat, & auræ,
At vbi vix glacies tardo resoluta calore
Æstatis rapidæ delapsa est vallibus imis,
Tardius hic veneris capiūt aialia flāmē. (lynxes
Quid loquar aut damas timidos, aut carmine
Aethiopum? gemina est species, quæ grādiōr ipsos
Sectatur ceruos, orygesque, at præda minori
Sunt lepores timidi: color est huic corporis ater.
Et variis maculosa notis sunt tergora picta.
Est caput exiguum, flammancia lumina torquet.
Vt dicas hominem talem sumpsisse figuram.
Maiori crocæ maculæ, rutilæque minori.
Cum profugæ redeunt volucres regionibus illis,
Et fugiunt hyberna procul quum nubila cœli,
Tum male desertis Libyes erratur in aruis.
Dum rabies fera corda domat, dū vulnera amoris
Membra lupum sæuū referunt, animusq; leonē.
Venandi ratio, partus, & tempora vitæ
Vix differre lupis creduntur, terrica dama
Corripitur catulis per rura sequentibus. illam
Vel

Vel pavor in castes pellit, sunt corpora quanta
 Virgula, & montis carpentis summa capellæ.
 Venandi est eadem ratio, diuersa caprarum est
 Syluicolum species hæc torto nomina cornu
 Sumpsit, at hæc lato pygargus clunibus alba.
 Versibus haud nostris indictus pontice castor
 Auspices rapido morfu genitalia quamuis
 Membra seces, totum redimasque à funere corpus,
 Parte data, sedas cursum, furiasque sequentum.
 Corpora quanta canis sunt castoris, armaque dentes.
 Cauda refert pilcem, quæ gaudet fluminis vnda.
 Horrendus cuius morsus secat omnia: fuscus
 Est color, & pars est totius plurima venter.
 Hunc homines clamore cient, cursuque sequuntur.
 Hunc capiunt laqueis tentis pilcosa secundum
 Flumina: cum primo pallefcunt frigore frondes
 Cernuntur caruli, cum clari tollitur vndis
 Delphini signum, veneris capiuntur amore.
 Cætera tu simili caute venaberis arte.
 Nam neque cuncta meo comprehendî carmine possunt,
 Quæ syluis densis, quæ latè montibus erant
 Frondosis, nec nota suis regionibus vlla.
 Tam variæ formæ, diuersæque corpora passim
 Nascuntur, tam multa refert in luminis auras
 Tellus vsque nouum campis nascatur vt Aphris,
 Ne dicam toto quod semper nascitur orbe.
 Venantem sequitur maior sudore voluptas,
 Deliciæque virum, natura discere cuncti
 Optamus, semperque noui quid discimus ex his.
 Adde quod & validum longa assuetudine corpus
 Concipit ingentes vires, fit visus acutus,
 Auditusque celer, sic corpora sana parantur,
 Militiæ propior venatio, iussa facessit
 Venator caute, seruatoque ordine perstat
 Militiæ non ille timet, sed fortiter hostem
 Expectat strictis armis syluasque peraltas
 Cedentes acies sequitur, quoque cedere doctus.
 Nouit & accessus hostis dormire peritus
 Res vtcunque tulit, magnicredenda futuri
 Signa ducis mala posse pati, quia multa necesse est.
 Quis primus tulit ista viris? hominumne Deumne
 Ingenijs inuenta? dedit quis commoda tanta?
 Delia Phillyridem primum Chirona fugaces
 In sparfos per rura greges, syluaque vagantes
 Armauit, secitque vias in commoda tanta.
 Salue magne parens, venandi magne repertor.
 Herbarum, cytharæque potens, cælique perite.
 Tu patris defensores, regesque parasti
 Magnanimos, orbis terræ, rerumque potitæ
 Venantes primi posuerunt mœnia Romæ.

Argolicique duces, & decanrata iuuentus
 Troiana, his primis aptarunt corpora bellis.
 Tu Leonarde mihi bellorum maxime scriptor
 Tellis ades, reges qui magnos legibus ornas
 Militiæ, clarosque duces, & munera nosli
 Nunc quoque venandi studium est hoc regibus vnum
 Commune. hæc res est venatio regia, magna
 Nobilibus cunctis simul, & iucunda voluptas.
 Cum foret herba thoros primis mortalibus, antra
 Frigida & arboribus intexta palatia, potum
 Profluentis aquæ riuus præluclidus vnda
 Præberet, victumque Ioui sacra Molosso
 Quercus, sanguineoque rubentes cortice Baccæ,
 Achradæ, atque alta prostrata sub arbore poma,
 Et genus humanum lætuarum more ferarum
 Viueret, erupit venatio. cedere fossas
 Illapsas saxis primum, mox vrere flammis
 Inuenere feras, non vsus æris habebant.
 Nulla metallorum sceleratum viscerat orbem
 Vena, nec ingenti diues cumulabat aceruo.
 Horrida sub terris argenti pestis, & auri,
 Dormibat tuto, haud curis obnoxia nostris:
 Seu voluit Fortuna potens, atque inuida rebus
 Tranquillis, quæ cuncta mouet, quæ tur bine versat,
 Siue aliquis superum furij accensus & ira,
 Humanis rebus meditans incommoda tanta,
 Ostenditque auri venas, Erebumque retexit.
 In varias æris massas traxere figuras.
 Aere feræ primum spoliarunt viscera pelle.
 Tum tepido primum maduerrunt sanguine dentes:
 Pellibus induti tolerabant frigora brumæ.
 Nam neque tum Phrygiæ vestes, scrutulatae nostram
 Luxuriem orat, nec pictas viscerat aulas
 Agalicum, viridis vestibat limina ramus.
 Vile principum sumpsit venatica primum
 Res, epulus lautas homini, vestesque parauit.
 Nos quibus est victus, & vestis cultior vsus,
 Ingredimur syluas capti dulce dine facti,
 Venantes quoniam sequitur iucunda voluptas.

T A B V L A
R E R V M M E M O R A B I L I V M
Q V A E I N M Y T H O L O G I C I S L I B R I S
C O N T I N E N T V R .

A Caceſum vrbs vnde dicta cart. 189		Achilles ſub igne occultatus	540	22	
lin. 43.			544	3	
Abas in ſtellionem verſus	341	11	educatus	654	36
Abies Baccho ſacra	320	49	vnde dictus	140	35
	321	5		654	31
Abſyrus Phaeton vocatus	380	32	lactis ignarus	654	38
Abſyrus diſcerptus	381	31	quæ didicit à chirone	655	4
vbi diſcerptus	391	30	latuit ne exiret ad Troiam	619	50
Accipiter Apollini ſacer	240	29	fontem excitat exiliens	655	24
Accipiter cur auis factus	591	16	à Paride cæſus	655	36
Achelous ſi. vnde dictus	468	37	Achillem muſæ luxerunt	655	39
Achelous quis fluuius	470	30	Achillis oſſa in vaſo aureo condita	656	
	496	2			
Acheloi parentes	468	40	Achilles pyriſous dictus	654	29
Acheloi pugna cum Hercule	468	50	Aconitum inuentum	162	1
	470	39	Aconiti forma & vis	134	12
Acheloi inuentum	469	31		456	22
Acheloi filix	469	47	Aconitum natum è vomitu Cerberi	134	
		50			
Achelous quæ aquæ vocarentur	469	34			
	470	12	Aconitum vnde dictum	456	27
		19	Aconitus collis	126	26
Acheron fluuius inferorum	124	43	Acrephia vrbs vnde dicta	228	36
Acherontes duo	125	12	Acriſiusq̃ intemptus	533	12
Acheron quis fluuius eſſet	124	43	Acrocherſitæ dicti athletæ	284	1
	125	6	Actæonis parentes	441	11
	126	26	Actæon venator	441	12
Acherontis parentes	124	44	Actæonis ſaxum	441	15
	125	8	Actæon in ceruum verſus	441	19
Acherontis filius	126	31	Actæon à canibus laniatus	441	28
Acheron cur ad inferos miſſus	126	46	Actæonis canum nomina	441	29
Acheron vnde dictus	126	36	Actæonis allegoria	442	20
Acheruſa palus	125	19	Actæon Dianam vidit nudam	441	9
		32	Actæon Meliſi diſtractus	441	49
Acherontis curſus	125	8	Actæones plures	441	47
	126	14	Adiantum ſacrum Plutoni	116	10
Acheruſiæ curſus	125	32	Adonidis parentes	256	39
		35		348	35
Achillis arma	659	14	Adonis à Naiadibus educatus	348	49
Achillis parentes	540	39	Adonis à Venere amarus	256	38
	654	35		349	5
Achilleum herba	656	12	Adonis ab apro cæſus	255	21

T A B V L A

	349	18	Aegina insula vnde dicta	141	8
	350	48		164	21
	510	20		206	37
Adonis Martis consilio cæsus	349	28		386	14
Adonis inter laetucas positus	349	25	Aegyptiorum Dñi	8	16
Adonidis sanum	350	11		19	
Adonis ab Hercule spretus	349	49		35	
Adonis sex menses apud Cererem alter-				46	
ne	349	28		10	16
Adoniorum sacrorum ritus	349	37		427	19
	350	8	Aegyptus vnde dicta	101	48
Adonia sacrificia	264	33	Aegyptii Grecis religionis autores	7	30
	349	34		49	
Adonis fluuius	350	15		8	5
Adonij horti	349	38	Aeneas Veneris filius	256	45
Adonides plures	349	2	Aeneas reprehensus ab Apolline	223	3
Adonidis allegoria	350	35	Aeneas captiuus abductus	256	48
Adonis sol est	264	27	Aenigma Iphingia	666	14
	350	36	Aenus quid sit	6	4
Adrastea Nemesis dicta	668	22	Aeoli parentes	567	8
Adrastea vnde dicta	668	34		13	
Adrastea quæ dea esset	669	38	Aeoli potestas	568	1
Adriani pauo è gemmis	91	27	Aeolias insulas Aeolus habitauit	567	
Adulterorum supplicia	262	23		20	
Aeæa Medea	381	5	Aeoliarum insularum nomina	567	23
Aeæa vnde dicta	378	2	Aeolidæ qui fuerint	388	48
Aeæa insula vbi	376	7	Aeoliæ insulae Vulcani officina	561	20
		9	Aeolus cur ventorum quæstor	110	4
Aeæa Circe	376	7		569	20
Aeaci parentes	141	3	Aeoli vxor	569	10
filij	141	33	Aeoli filij	568	42
existimatio	141	30		569	15
Allegoria	141	41	Aeolorum filij multorum	568	45
Aedificare inuentum Pelasgi	401	42	Aeolo parem vim habentes	569	6
Aedificare Pallas & Vulcanus inuenit			Aequitas Ioui assidet	61	44
101 7.			Aereus Talais	129	38
Aeæta vbi regnavit	375	27	Aeris vis	434	25
Aeæta crudelitas	162	19		435	3
Aegæon Iouem inuasisit	59	40	Aeris vtilitas	605	28
Aegæon qualis	59	40	Aeruminae munus Dei	614	9
		42	Aeris tinnitus quibus vtilis	170	21
Aegæon sub Aetna	59	48		32	
Aegæon stetit pro Ioue	60	14	Aesculapij parentes	253	32
Aegæum mare vnde dictum	485	36	baculus	244	25
Aegæi scutum Iouis	57	26	nomen	244	50
Aegides scuta quæ fuerint	200	13		245	5
Aegidis feræ vis	203	24	templum	246	38
Aegidis vnde dicta	200	13		41	
Aegidis mira vis	200	13	vicima	246	47
Aegina in insulam versa	41	3 23		50	
			pra-		

T A B V L A

prestantia	247	42	Agrosum lustrationes	35	1
	248	5		343	23
cognomina	347	3	Aiacis mors	620	20
filii	246	18	Alani populi	392	2
		20	Alba populus Herc. sacra	19	41
vxor	246	10		456	15
ludi quinquennales	246	27	Albæ populo honor habitus	19	41
Aesculapius vbi natus	243	42	Alcithoe in vespertilionem	320	12
	244	6	Alecto nata è sanguine	86	13
		28	Alesia vrbs Celtarum condita	455	17
à quibus nutritus	243	50	Alethia seu veritatis delubrum	156	44
	244	36	Alexander Oraculo deceptus	125	14
à capra nutritus	243	44	Allium laribus sacrum	196	44
Chironis discipulus	244	37	Alnus dicata	146	39
		41	Alphei aqua sacra	22	50
à cane nutritus	244	40	Alphei parentes	601	5
in serpentem versus	244	27	Alphei fl. ortus	602	27
Aegrotantium deus	247	6	aqua oleatri ferax	603	5
Apus vocatus	244	42	aqua sacris apta	603	12
imberbis	246	36			19
eximie barbarus	246	29	Alpheus vnde dictus	603	21
Hippolytus sanauit	245	38	arethusa amator	602	37
Chirurgiam inuenit	250	47	venator fuit	601	10
cur medicinae deus	250	47	in fluium versus	601	25
fulmine ictus	229	9	Altare vnde dictum	15	24
	245	39			30
Aesculapii medici dicti	245	37	Althaeus frater Diomedis	475	49
Aesculapii plures	245	17	Amalthea capra	469	5
Aesculapio serpentes dicati	244	14	Amaltheae cornu	336	32
draco-dicatus	247	35		454	25
Aeson obiit sanguine haurito	383	15		469	9
Aesopicae fabulae	4	23	Amanus mons	625	29
Aetas aurea quid esset	59	26	Amazonum vis	485	42
Aethalidae reuiuiscantis opinio	187	24	Amazones debellatae	451	29
Aether quid	684	1	Ambarualia	343	21
Aether omnipotens	63	28	Ambitio inest potentioribus	86	18
Aethlii munus	222	5	Ambrosia sacra	329	21
Aethlius ad inferos detrusus	222	9	Ammon iup. cornutus	65	35
Aethiopes vnde dicti	101	45	Amor omnia in ortum excitauit	265.	
Aethiopicum mare	220	13		31	
Aetna Encelado impositus	427	27	Amor malus	609	5.
Aetoli parentes	221	50			50
Aetolia vnde dicta	172	15	à caelo deiectus	609	10
	221	47	Amoris vis	609	42
Africa vnde dicta	460	4	Amoris sedes oculus	271	45
Agdistes genius	195	5	Amorum rem-dia	259	40
Agelastus petra	342	5	Amphiarus fons	21	1
Aglaia vxor Vulcani	273	41	Amphictyon Deucalionis filius	286	5
Aglaonice magicae artis perita	169	38	Amphitrichium Argos	(0)	7
Agnus lunoniacer	255	17	amphitome matris lafonis mors	383	17.
			A a 1 3 Amphi.		

T A B V L A

Amphitrite Neptuni vxor	108	48	Animarum iter post obitum	186	36
quid sit	113	28		619	7
Amphionis parentes	64	19	Animus solus Deo gratus	48	29
	582	26	Annus mundi magnus	186	45
		49	Annus mundi anarū sphaerarum	186	37
Amphion Iouis	64	15	Annus magnus vt colligitur	186	50
Amphion à bubulcis educatus	582	29	Anser Iliidi sacer	255	18
Ilyram accepit	583	7	Anser Iunoni sacer	90	36
Thebas muro cinxit	583	15	Anser Inacho sacer	90	36
aram Merc. dicauit	583	50	Antei virtus	453	46
Amphionis magister Merc-	583	1	Antei magnitudo	453	43
præstantia	583	2	Anthes Anthedonius hymnos reperit		
Inuentum	507	17		507	20.
	583	8	antheſteria ſacra Bâſchi	654	32
arrogantia	584	3	antiope amazonum regina	485	45
Calamitas	583	7	antitrophè modulus	24	19
Amphisbæna à Pampino caſa	319	44	anubis arma & expeditio	335	39
Amphorites ſacrum	289	15	aonia vnde dicta	110	30
Anarrhufis ſacrum	329	15	apases ſiue deceptionis delubrum	156	45
Ancei mors	472	1	apaturia Bacchi ſacra	329	2
Ancei parentes	471	28	apaturiorum tempus	329	13
Apchifis à Venere amatus	256	44	aper Calydonius eſur excitus	128	27
Andromeda cæto expoſita	533	2.	aper Elymantheus	449	30
liberata	554	25	aper Calynonius expugnatus	118	27
Andromeda cur expoſita	532	50		471	8
Anaxagoræ opinio de principijs	51	47	eius magnitudo	472	14
Anaxagoras prior lunam obſeruauiſſe	169	46	oppugnatores	472	5
Anax. opinio de ſtellis	357	39	apes Meliſſæ vocatæ à Græcis	309	30
Anaximandri opinio de principijs	52	12	apibus color mutatus	55	21
Anaximenis opinio de principijs	52	12	apheræ vocatæ	462	12
Andrachne portulaca ſacra Mercurio	289	39	apis quis fuerit	405	13
			apollinis parentes	227	21
Andromedæ parentes	615	9	Latona nutrix	227	36
Andromedæ periculum	615	29	patria	228	5
Androgei ob mortem tributum impoſi-			filij	228	28
tum	484	43		229	1
Angelus Hecates ſerua	161	36	reſponſa à Ioue capit	236	41
Angitia ſoror Medæ	380	50	officia	236	48
Anima quid ſit	112	4	Delphica opulentia	236	41
	142	17	tripys aureus	232	40
	440	7	cantilena	239	29
Anima Tritonia cur	203	41	religio	239	36
Animæ quæ Elyſijs mittebantur	18	29			48
Anima in noua corpora vnde	186	27	inuenta	241	22
animæ immortales	186	27		507	23
Animæ ſphæras percurrunt	186	36	Iſmenij diuinatio		
Animæ mortuorum vt vocantur	33		lacrymæ in electrum	246	2
	15			317	29
Animarum portæ duæ	189	9	imago	242	32
			conomi na	240	4
					munus

T A B V L A

munus præclarum	332	30	fol est	241	4
allegoria	241	2	Tegyraeus	228	6
Apollini grata victima	41	19	Tyrannos occidit	238	44
	240	31	Victoriam Iouis cecinit	59	2
		40	vnde dictus	241	8
lupus facer	230	11	Apollini facer lupus	106	7
coruus facer	230	16		230	12
gryphes sacri	242	32	Apollines plures	228	22
cicada sacra	232	12	apologi quid sint	1	7
cygnus facer	236	34	apollonij Thyane i mira scientia	234	33
coma sacra	243	4	aptera vrbs Cretæ vnde dicta	499	35
accipiter facer	242	47	apua veneri sacra	232	14
fidicula piscis sacra	232	13	apuli populi qui essent	476	24
Hyacinthus facer	242	47			28
luniperus sacra	233	29	aqua stygis qualis	129	23
laurus sacra	233	38	aqua lustrationum	34	29
ludi apollinares sacri	241	41	aqua Alphei	20	59
myrica sacra	234	17	aquæ Achelous dictæ	469	35
oleaster facer	232	5	aqua sacrificijs aptæ	20	47
omnia aurea	237	13		21	2
primitiæ capillorum sacra	243	4	aquæ salubres	114	2
Apollo Admeto seruiuit	219	24	aquarius inter sydera	657	49
Alcathoo seruiuit	230	47	aquarius Ganymedes	95	31
atticorum Deus tutelaris	232	22		657	49
a Cerere protectus	227	37	aquarum vtilitas	65	27
barbatus	243	11	aquila cur Ioui attributa	73	37
beneficus	238	41		657	19
boues pauit	229	25	Aquila Ioui sacra	50	27
crudelis	47	48	Aquila cur signū militare	58	27
Cyclopes occidit	229	11	Aquila Promethei	208	8
	242	6		261	6
exul è celo	219	12	Aquila fluuius Aegypti	216	49
Hyacinthum occidit	230	24	Ara cur inter sidera	422	16
iuuenis semper	237	13	Arabia vnde dicta	228	36
inuenit citharam	231	22	Aræ Deorū sublimes	15	14
in varias formas mutatus	230	19	Arachne in serpentē	431	41
Laomedonti seruiuit	230	37	Aræ Medæ	491	30
Nomius Agreus				383	9
Marfy am vicit	408	34	Aram tenere qui solerēt	21	45
musicam inuenit	231	24	Arcades antelunares	168	12
musarum præses	231	37			25
orus idem	31	13			29
pastorum deus	219	6	Arcadia vnde dicta	221	5
	230	5	Arcadis Iouis filii casus	310	48
Panos discipulus	285	41	Arcas lunæ cursum prior obseruauit		
profugus è Sparta	230	36		271	5
Pythius	237	29	archemorus dictus	287	34
		50	archemoro honor habitus	287	35
responsa vbi datat	232	38	archiæ & Miscelli oraculū	164	45
rex Arcadum	231	3	ardea vnde dicta vrbs	621	18

T A B V L A

Area Patre vocata	340	8	Bacchum educauit	317	12
Areopagitarum iudicia	105	39	inter deos relatus	359	38
Areopagus vnde dicitur	105	39	Aristæi plures	359	15
Arethula Proserpinā indicauit	164	34	Aristotelis opinio de principijs	52	14
Arethusa in fontem versa	601	13	Arithmetica & geometria pictura		
Argonauis extructa	389	20	necessariae scientiae	523	9.
Argonauis malus loquax	389	20	arma Mars prior inuenit	108	12
Argonautarum nomina	389	27	arma vbi prius inuenta	100	48
Argonauis opifex	389	23	arma vbi & cur inuenta	345	13
Argonauis nauigatio	383	10	armorum insignia inuenta	335	38
Argonauis portata super humeris	389	47	arnæ Penelope	612	7
Argonauis vnde dicta	389	24	arno Neptuni nutrix	108	39
	398	43	arno vrbs prius Sinoufa	108	40
Argonauis triginta re morum	398	29	ascalaphus Proserpinā accusauit	164	33
Argonauis prima naus longa	389	24	ascalaphus quis esset	126	32
Argonautarum reditus	391	16	Ascia inuenta	528	20
argonautæ relinquunt Hercule	390	23	Ascolia Bacchi sacra	329	28
		25	ascolia credita vineis vtilia	329	34
argo consecrata Nepruno	384	22	ascoliorum ritus	329	46
argonauis inter sydera	399	37	ascleni montes cur	172	12
argos dictum	605	17	Aselli sydera	306	47
Argus in pauonem versus	591	18	Asia & axiothea Promethei	206	24
argyrrippa condita	475	44	asia oceani a qua nomen Asia	541	6
Ariadna cur relicta a Theseo	485	24	Asiani qui essent	291	50
Ariadnae corona inter sydera	332	4	asini praesepe inter sydera	306	47
Ariadna a Glaucio rapta	549	28	asinus Sileni inter sydera	426	42
Ariadnae filij	485	25	Asopi parentes	586	4
Ariadna a Baccho ducta	372	43	vxor	586	9
	485	25	filia	586	10
aries velleris aurei	389	15.	asopus fluius	586	40
aries Phrixii quid esset	396	45	asopus fulmine ictus	586	37
aries inter sydera	496	41	asopia regio	586	45
Arionis parentes	580	22	asteria	639	18
Arionis patria	580	29	astræ fuga	78	15
tempus	580	34	astra ignea credita	15	7
orthrya	200	20	astrorum vis	138	1
Arion in mare desijit	580	46	astrorum vis in cunctis	15	2
a delphinis vectus	580	46	astræus fluius vnde dictus	110	48
	582	12	atalanta fontem excitauit	483	12
poeta dithyrambicus	581	38	atalanta nuptiae	482	1.
cyclicos choros instituit	581	42	lascinia	483	29.
Aristæi parentes	358	18	vis	472	11
educatio	358	50	Atalanta Iasonis filia	483	50
vxor	359	35	Ate siue Iasio Iouis filia	49	9
inuenta	317	16.	Athamas tragædia Sophoclis	395	2
318	50.	359		496	40
Aristæus Battus dictus	358	48	Athamantis furor	288	42
Jupiter dictus	359	17		395	39
				545	49
				Atha-	

T A B V L A

Athamantis filij	394	46	Aureæ ætatis felicitas	78	25
athamas vnde dictus	395	48	Aurea cathena Homeri	91	1
athamania regio	397	46		93	5
athens conditæ	395	45	Auroræ parentes	367	16
athens vnde dictæ	653	13			26
athici quidam	114	15	Curus	367	37
athletæ profitebantur apud iud.	52	19	equi	354	23
athletas ad diem adesse oportebat	205	17		367	37
	16		amores		40
athos mons vnde dictus	110	32		368	11
Atlantis parentes	217	18	filij	368	15
filij	217	26.	Color & sedes	367	20
magnitudo	221	10			30
uxor Pleione	217	21	Aurora solis præuia	367	42
allegoria	220	37	à pegaso vecta	367	26
Atlas vt cælum sustinuit	220	15	omnibus suavis	367	46
	221	16	Aufonia vnde dicta	368	30
astronomiam inuenit	220	43	Aufonia vnde dicta	377	29
		50	Autolycus latro insignis	291	43
lunam obseruauit	221	4	Autolyci latrocinia	291	46
mons est altissimus	219	28		413	8
vnde dictus	219	17			
Atlas in montem vt versus est	219	14	B		
Atlanticum mare	220	2	Bacchæ sacerdotes vnde dictæ	321	
Atlantici maris nomen	220	6	28. 327 18. 328 1.		
Atlantis columnæ	220	25	Bacchæ in pardales versæ	331	2
Atlas oceanî frater	220	7	Bacchæ coronæ vocatæ	326	27
Atlantes populi qui sint	219	30	Bacchi parentes	314	42
Atlantes solem conuitijs insectantur	219			333	32
	33				36
Atlantidum nomina	218	12			40
Attelana fabulæ	4	34	nutrices	218	15
Attes sacra magnæ matris monstrauit				316	29
65. 9.					35
Attes ab apro laniatus	65	12			44
Attæ cardes	64	49		333	45
Attæ in pinum versus	65	13	Bacchi patria	316	45
	632	12		338	3
Atys gallus sacerdos Rheæ	632	8	Bacchi comites	320	14
Auaritia hæresum causa	214	3			28
Auaritiæ vis	214	12		322	22
Aues symphalides	450	36	gestamen	320	27
		46			39
Augiæ parentes	450	3	animalia	320	21
Auguria inuenta	210	21	res gestæ	321	37
Auguria Romanorum	234	39		322	8
Auium idioma intelligentes	234	28			22
		31	columnæ	321	43
		35		335	49
					coro.

T A B V L A

Coyonæ	326	13	triennium dormiuit	331	9
Cognomina	327	7		334	31
		21	tripudiorum deus	327	4
Currus	332	39	in leonem versus	327	28
Inuenta	320	33	bimater dictus	337	31
	321	34	Bacchus Osiris	81	49
	325	31		323	26
		44	discerptus a gigantibus	323	31
	327	10			35
Bacchi miracula	326	19	Bacchus reuixit	337	31
	312	27	bonus demon	324	27
		48	lætiæ inuentor	328	19
	319	29	barbatus	318	37
nutrices coctæ à Medea	323	4		326	4
filiij	315	9	Bacchus taurino est capite	326	7
	322	25		334	36
Bacchi peregrinationes	322	34	mas est & femina	318	30
	335	19	cornutus est	316	5
		27		337	43
Sacerdotes	321	44	mortuus est	327	268
	326	28	virtus	327	25
Sacrificia quæ essent	327	40	Baccho arbores sacra	321	8
		43		326	14
Sacrorum ritus	320	46		334	21
	330	49	narcissus sacer	321	24
	335	17	Victima sacra	40	39
Bacchi sacris ligna dicata	335	3		41	13
Sacra quis instituit	321	6	fufanei sacri	322	12
	327	23	Draco sacer.	321	1
	332	39	Bacchanalia sublata	322	12
simulacra mira	332	36	Bacchi plures	317	6
Bacchi victima	332	18	Balyra fluminis	47	21
Bacchus Iouis femori affutus	330	29	Balfareus vnde dictus	333	5
vnde dictus	333	1	Bartus in lapide indicæ versus	321	12
	332	42	Beatorum insula	181	10
à Dirce susceptus	316	47		182	20
Vbi educatus	316	16		184	11
nutritus	315	23	Belidum parentes	664	8
		38	nomina		21
	318	49	expiatio	664	38
		2	supplicium	665	7
		18	Allegoria	665	30
Bacchus armiger Veneris	335	17	Bellerophonis parentes	628	25
semper iuuenis	253	36	exiliun	628	31
Dionysus dictus	318	33	accusatio	628	35
Bacchus inuisus Iunoni	315	19	filiij	630	6
furius	318	50	strenuitas	630	4
leges tulit	322	16	Cædes	630	17
ab amphibæna morsus	323	23	Chimæram occidit	629	50
	39	44	Bellicæ artis Mars inuētor	108	12
			Bellicæ		

T A B V L A

Bellicæ rei scientia necessaria	104	9	Calabria Neptuno sacra	111	29
Bellona Martis auriga	105	50	Calabria vnde dicta	476	17
	108	10	Calchantis mors	235	35
Berenices coma	221	24	Callirhoes fontis aqua	10	48
Bithiniæ vnde dicta	105	45	Callisto in vrsam	650	39
Bituminis natura	105	45	Callistephanus oliua	280	8
	385	45	Calor architectus naturæ	68	15
Boca piscis Mercurio sacer	23	14	Calybes vnde dicti	105	44
Bzonia vocata	607	24	Calydonius aper	178	27
Boreæ & ventorum domicilium	570	49		471	8
Boreas Orithyiam rapuit	571	2	Calydonij apri magnitudo	472	14
in xerxæ Græcis opê tulit	571	22	Camirus vrbs Rhodos	460	9
Boreæ filii cū argonautis	572	1	Campania cur sulphurea	427	7
Boreæ filij	571	37	Campe occisa	62	5
		50		647	24
	572	17	Canathi fontis vis	88	46
Boreadæ celerissimi	572	25	Canes Hecate cædebantur	159	36
Harpyias fugarunt	572	26	Canis viuus à Vulcano factus	100	32
ab Herc. cæsi	572	28	Canes Laritus dicati	196	45
Boreas iuuenis	572	35	Caniphoria sacra	176	22
Bolporus vnde dictus	91	17		318	39
	592	39	Caniphoria cur instituta	318	50
Brenni glades insignis	284	38	quâdo agi solita	329	2
Brennus in furorem actus	45	48	Caniphoriorum ritus	318	49
B. etimarthys casus	175	26	Canis in lapidem verſus	100	35
		35	Cantilenæ antiquorū quales	24	21
		12		508	13
Briareus Iouis adiutor	60	12	Cantores antiqui quales	508	16
Brimo Hecate vocata	158	40		509	35
Brisæus Bacchus	333	7	Cantilenæ sacrificiorū	23	9
Brqmius vnde dictus	332	47	Capilli mortuis dicabatur	29	48
Brotæus ob deformitatē senecat	101	14		30	13
Bromalia sacra Romania	329	28	Capillorū nutriendorum mos	335	42
Brumus Bacchus	329	28	Capitis artificium diuinum	203	12
Brundisium vnde dictum	465	7	Capra inter sidera	57	26
Bruti genus viſus	196	1		400	26
Byrſeus Bacchus	310	28		469	8
			Capræ diuini honores habiti	400	50
				401	3
			Capræ ortus obest viribus	401	2
			Caras auguria inuenit	210	21
			Caroli Archiducis bonitas	412	27
			Casiopes arrogantia	553	2
				554	21
			Casiope inter sidera	554	28
			Castalia in fontem verſa	228	37
			Castor Iouis filius	163	27
			Castoris parentes	560	23
				560	36
			Castor vbi natus	560	39
				561	

C

Cadmus vir præclarus	659	7	Capræ ortus obest viribus	401	2
Europam quærit	607	3	Caras auguria inuenit	210	21
dentes draconis ferit	607	38	Caroli Archiducis bonitas	412	27
Marti seruit	659	35	Casiopes arrogantia	553	2
vbi habitauit	607	23		554	21
anguis elysijs missus	660	18	Casiope inter sidera	554	28
inuenta	611	43	Castalia in fontem verſa	228	37
Cadmi filia	659	41	Castor Iouis filius	163	27
Cesar iulius adit insulas fort.	183	7	Castoris parentes	560	23
Cadaverū vrendorum iuuetor	531	9		560	36
Caicus vnde dictus	110	49	Castor vbi natus	560	39

T A B V L A

vbi educatus	561	5	sacra	343	2	18
pugil eximius	561	9	ritus sacrorum		341	1
fuit cum argonautis	561	23	currus	344	10	40
occitus fuit	563	11	cognomina	344	25	41
Immortalis factus	563	4	filia		338	26
inter Deos relatus	563	5	vitima	40 31. 41 19.	343	27
cultus	563	30		344 17. 25.		
Castoris flammæ	563	10	sacris coronæ dicatæ		340	48
566 20. 564	563	37	inuenta	236 27. 341	23. 36. 39	
sepulchrum	565	28	potus cinnus		164	20
vitima	564	36	Vinum sacris vetitum		28	3
auriga	563	45			343	2
Castorium tripudium	563	19	sacerdotes Eumolpiadæ		20	15
Caragrapta pictorū q̄s reperit	519	19	Ceres vbi habitauit		339	14
cathena aurea Homeri	93	5	ē Ioue peperit		338	26
cecrops athenas condidit	653	13	ā Nept. compressa		338	32
cedrus sacra	146	39	lacionem amauit		118	31
celeus ā Cerere nutritus	339	48			338	45
celæ vnde			latuit ob dolorem filiz		300.	15
Centaurorum parentes	410	28	3 8 27. 345 28			
	472	39	orbem peragravit		346	8
dicti	645	47	hortis p̄fecta		344	40
Centaurorum educatio	472	37	equum peperit		338	35
inuenta	411 36	41	in equum versa		147	42
forma	474	11	ā Meganira excepta		164	17
pugna cum lapithis	472	47	Erinnyis dicta		147	40
nomina	473	30			344	41
Allegoria	411 40	1	fruges vbi reperit		163	21
pugna cum Herc.	449	53	leges inuenit		344	3
Centauri vnde dicti	410	50	Cereri primitiæ offerebantur		40	24
411 2. 472 39.			coronæ dicatæ		340	48
Centauri ā lapithis victi	473	21	sacrum papauer		344	31
Centauri deleti	473	49	Sicilia dicata		346	7
Centauræ herbæ vis	474	30	Cereris chthoniæ sacra		37	26
Cephalus ab Aurora amatus	368	11	Phigalensis		37	22
Cerberi locus	132	44	Cereorum mittendorum vsus		81	30
parentes	132	47	Cerux Dianæ sacra		177	8
forma	133 2. 17. 9. 13. 22.	22.	Ceycis arrogantia		584	27
Cerberi capita	133 13. 17.	30.	ceyx in auem cerylum versus		584	34
venenum	134	5	chalcis vnde dicta		586	13
natura	132	45	Chalciope soror Medæ		581	2
Cerberus adulator est	132	45	Charybdis quæ fuerit		574	47
serpens est	134	6	Scopulus in mari siculo		575	37
eductus	135	22	Charybdis deleta ab Hercule		576	30
Cerberi allegoria	134	41	Charontis parentes		131	3.
cercopes in simias	58	30	forma		131	8
Cercyon ā Theseo suffocatus	484	22	navium	131 31. 46.	132	4
Cereri parentes	338	15	Charon latitiam significat		131	3
filiam quærentis conditio	164	18	Charon implacitus		131	18
			Chariclo vxor Chironis		249	1

Chit.

T A B V L A

Chemia quid sit			77	23	circæ promontorium	375	41
Chemica ara vetita			105	7	circæ plures	376	6
Chimæræ parentes			626	30	cissus in hederam	326	18
forma		627	2.	15	citharæ additæ chordæ	409	4
feritas	627	22	629	42	claros cur vocata	61	27
Chimæra educata			626	45	cleone vrbs vnde dicta	531	5
occisa			627	8	clepsydra fons	53	17
Chironis parentes		248	18	23	claves inangne plutonis	115	39
50						116	9
chironis forma	248	26	250	33	cobali socii Bacchi	320	14
vxor			249	1	coccyx collis	62	47
nomen			249	22	cocytus fluuius stygis ninus	130	33
inuentum	249	22		41	cocytus vnde dictus	130	41
filia		249	26	31	coeli parentes	85	45
Chirō astronomus peritissimus			249	11	filii	86	6
Venator			249	31	allegoria	86	27
citharista			249	41	Celus æther est	86	16
mortalis factus			49	47	cælum quid sit	86	36
Sanatus			474	30	cælestium deorum sacris lumē additum		
inter sidera	249	50	250	10	22	24	
chilus vnde dicta			229	2	colchi Aegyptiorum colonia	391	48
Chirurgiæ pericia in quibus consistat					colchi Lazi vocati	391	48
250	30				colchorum genus & nomina	391	48
Choes sacra Mercurii			294	16	columbæ Dodonæ	73	28
choes bacchi sacra			624	38	Columnæ Herculis vbi	180	49
Christus falsarum religionum euerfor					coma Berenices	221	24
11	12				combæ inuentum	586	12
Christi miracula prædicta			236	11	Comædiarum dignitas	5	48
Christi mors prædicta			236	4	comædiarum inuentor	5	48
Chrysaor è sanguine Medusæ			491	29	cometæ quid sint	367	6
Cicadæ Apollini sacre			232	12	cometarum portenta	367	8
Cicadæ aureæ capillis annexæ			232	17	concha cytheriaca Veneri sacra	252	29
Cicadæ ab Hercule pulsæ			455	29	consulendorū Deorum modus	42	19
cineres morum vt colligerentur				31	conuiuia in honorem deorum	22	34
Cineres vbi sepeliebantur			32	14		39	11
Cinnus potus cereris			164	20	conuiuiorum sacrorum sermones	24	44
Circes parentes		374	38	44	copreus Eurysthei minister	449	27
	375	7	26	35	corinthus vnde dicta	531	10
circes pulchritudo			375	9	coronis mater Aesculapii	243	41
ancillæ			376	21	corcyra vnde dicta	339	15
cibi	376	43	377	16	corcyra extructa	432	7
ars inhospites			375	31	corcyra drepanum vocata	58	48
filii		377	22	29		339	16
sepulchrum			377	35	corcyrazorum pilcacio	391	35
circe venefica eximia			375	41	corcyra olim Phæacia	110	32
fugit in Italiam	362	6	375	40	cornix Mineræ inuisa	264	18
vnde dicta			377	38	corona Ariadnæ inter sidera	332	4
circe quos non vicerit			378	3	corona inter sidera	485	34
circe in quæ mutaret			379	2	coronabantur vasa in sacris	17	19
circæa insula			375	44	coronandi varietas	16	39
					coro-		

T A B V L A

coronæ cerealium	16	49	340	48	curetes iidem corybantes	641	44
coronæ sacrificantium			16	22	curetes vocati	641	23. 642. 13
coronæ hederaceæ			326	27	curetum inuenta	563	25. 641 15
coronæ victorum			279	35	curetes dæmones		641 10
coronis nymphea vnde dicta			247	19	cureotis sacrificium		329 18
coronis quid significet			247	13	cyclopum parentes	643	35. lin. 50
coronandi ordo triplex			17	10	nomina	647	29 648 30
coronabantur quæ			17	15	princeps Polyphemus		646 7
coronistæ sacerdotes			634	5	Patria		648 4
cornua victimam inaurabantur			17	15	officia		647 28
cornua quid esset			233	20	munera diis data		647 26
corybantes dicti			632	43	opus Tyrinthe		646 1
corybantes quid essent			55	10	inuenta		645 28
corybantur parentes	641	176.	42	1	cyclopes ex leges		645 8
coruus Apollini sacer			230	16	Polipheimi filii		644 46
corvæ fœcilima dicta			81	11	voluptariis		646 12
crapula mala			269	21	in tartarum deieci		647 22
Cres rex cretæ			57	6	cyclopum mors		647 40
cretæ Idea vocata	66	48	337	6	cygni parentes	475	17. lin. 21. lin. 29
cretæ vnde dicta	337	5	588	19	cygni crudele consilium		475 20
cretæ Oceania vocata			337	5	cygnus rex		476 38
cretæ labyrinthus			485	18	cygnus in avem	475	30 476 44
cretæ nec venena nec feros producit			453	12	cygni socii in aues		476 18
cretensium inuenta	342	43.	453	10	cygnus inter sidera	63	27 437 4
crocus sacer Eumenidibus			147	30	560	28	
crocus sacer Cereri			340	48	cigni dicati Apollini		236 34
cræsi munus delphis missum			236	44	cygni Musarum aues		510 41
croton ex oraculo condita			164	37	cynthia luna		168 18
cunilæ vis			259	39	cyparissus sacra Plutoni		116 10
cupidinis parentes	265	12.	266	7	cyparisso fores mortuorum ornata		32 13
lin. 16. 20. car. 269 14					cyprus Sphecio vocata		252 22
nobilitas			265	11	cyprus Macaria		252 27
ortus			265	29	cyprus cerassea cur dicta		252 25
vis	267	31.	18	29	cyprus vnde dicta		252 20
insignia			267	20	cyrene à Phæbo compressa		359 6
comites			268	48	cyrene vrbs vnde dicta		359 8
cupidines duo			268	42	cyrenes filii		359 13
cupidines plures	266	22.	lin. 23		cyrus insula vnde dicta		64 23
cupido alatus			267	7	cytheron in montem versus		144 45
cupido fons malorum			269	50			
			276	18			
cupressus arbor funebris			31	50	D		
			308	49	Dactyli Idæi qui & quot		55 10
curentes qui essent	55	10.	641	14	Dactylorum inuenta		641 18
curentes Iouis filii			66	47	Dædale nutritrix Minervæ		641 15
curentes Iouem protexere			641	16	Dædala vt eligerentur		198 21
curetes primi visi armati			641	15	Dædali parentes	512	40. lin. 41
curetum parentes			641	22	Dædalus à Minerva edoctus		513 4
inuenta			641	29	vxor		513 38
							laby.

T A B V L A

labyrinthum fecit	373	10	Deorum sacris addita musica	24	9
fili	513	39	Deorum marinorum victimæ	25	21
passiphaen adiunxit	513	11	Deorum diuisio	7	17
exul	512	47	Deorum multitudo cur introducta		
in vicilia claruit	513	6. lin. 24		535.	110
volauit	513	27. 518	Deorum antiquorum crudelitas	43	13
fuit eximius statuarius	513	44	lin. 25. lin. 37. lin. 43	46	1
	514	7	Deus cur sit vnus tantum	11	33. 40
nomen	512	36	lin. 45		
Dædala omnes statuz dictæ	514	15	facilitate vocarum	12	4
Dædala instituta	514	16	Deus non est pro mctendus	66	24
Dæmonum variorum natura	114	48	Deus confeceratos auertit	18	6
Dæmonum officia	21	9. 23	Deus à celeritate dictus	7	38
Dæmonum numerus & locus	23	11	Deus solum omnium respicit	42	39
Dæmonibus omnia plena	23	24	Deus fortunæ modiciator	214	42
Dæmones agitati	74	14	Deus vnus omnia	99	15
Dæmones cantu oblectantur	23	46	Deus autor omnium	51	32
Dæmones vt nobis consulant	195	33	Deus pater omnium	71	17
Dæmonibus odores grati	23	16	Deos vt antiqui consulerent	42	19
Dæmonum sacrificia	21	8	Deis cur dicata insignia	6.7	25
Dara proserpina	162	46	Dei præsentia qualis sit	39	40
Danace naulum charontis	131	37	Dei officium proprium	42	38
Danæes parentes	531	49	Dei ignoti ara	10	42
in arcam inclusa	532	25	Deianira Acheloo desponsata	468	
in mare deiecta	532	26	Deianire Herculi desponsata	468	
capta cum arca	532	35	Dei gentium variarium	7	28
allegoria	74	14	Dei sidera credita	7	38
Danaïs nauis prima longa	349	25	Dei Persarum	9	19
Daphne in laurum versa	233	32	Dei Aegyptiorum	8	16. lin. 19
Dardanus Iouis filius	64	24	lin. 35. lin. 46		
Dardania vnde dicta	64	25	Dei Scytharum	10	6
Daunijs populi Italix	475	38	Dei libyæ	10	9
476 25 lin. 26			Dei iudæorum	10	10
Daunii regis grata voluntas	475	46	Dei Græcorum	7	30. lin. 49
Deianiræ mors	458	32	10 35.		
Deformitas Brothei	101	44	Dei Romanorum	9	31 11 9
Delia Diana	174	10	Dei antiqui in belluas prætimore	92	16
Delitiarum vis	269	14	Dei antiquorum quid essent	99	11
Delos insula Plote	227	37	Dei antiquorum vt sempiterni	14	19
Delphinium certamen	289	11	Dei impuros non audiebant	19	2
Delphicorum certaminum taurus	238	34	Dei magni qui essent	524	27
Delphinus quibus præstet	113	44	Dei plebei	524	25
Delphinus inter sidera	109	1	Deis sculpendis apta materia	524	25
	114	39. 581	Deis aeris grati cantus	23	46
Dolus vnde dicta	638	47	Delphi vmbilicus terræ	228	44
Deorum varietas	618	37	Delphi Pythus vocati	238	37
Deorum cælestium sacris lumina			Delphi vnde dicti	228	42
	22	25	240 18. 588 15		
Deorum in honorem conuiuia	22	24	Delphici templi opulentia	236	44
			Delphicorum laurus præmium	238.	33
			Delu-		

T A B V L A

Delubrum Alex Minerug	15	44	Taurica	44	35
Delus Apollinis patria.	227	41. 228	Pherza	173	41
Democriti opinio de principiis rerum	52	27	Delia	174	10
Democritus aues intelligebat	234	28	terrestres	174	14
Deucalionis parentes	64	18.587	Lucina est	176	44
lin.27			aceruabus vesta	177	8
vxor	587	50	piscatoribus praefecta	177	6
fili	588	13	Dictynna vocata	177	8
domicilium	587	33.lin.47	Dianæ alata figura & vires	177	18
arca	789	7	Dianæ sacer mulus piscis	232	14
patria	587	41	primitiæ oblatae	178	25
columba emissa	589	11	arcus tributus	175	2
Deucalion vir bonus	588	42. 189	Diana culta à Virginibus	178	41
reparat homines	589	18	Diana Pellenensis	177	43
ut seruatus	589	6	Ferica	177	49
Deucaliones plures	588	16	Alpheia	178	11
Dia Hebe vocata	94	44	Euclyia ante nuptias	178	42
Dia insula naxos	332	42	cur virgo	180	2
Diadema inuentum	336	22	cur filia Latonæ	180	1
Diagondas Bacchanalia sustulit	332	12	Dictæ mons cretæ	54	19
Dianæ parentes	173	41. 174	Dictamum confert paturicentibus		
lin.39.lin.46			192	37	
Diana luna est	174	14	Diculi populi	426	25
Diana Delia	174	9	Diomedis socii in cygnos	475	29
obstetrix matris	174	14	Diomedis parentes	475	31
semper virgo	174	48	Diomedis fratris lidido	475	49
Dianæ officia	175	4.lin.49	Diomedes diis inuisus	476	12
176 9. 177 17			Diomedis cades	476	15
Dianæ nymphæ	175	3	Diomedis statuz euerse	476	29
Currus	177	8	Diomedea insula	476	21
vicima	41	30	Dionysio sacri pisces	232	14
Dianæ effigies.	175	31	Dionysus deus salubris	332	19
Dianæ effigies optica	115	43	Dionysus vnde dictus	321	35
Dianæ sacerdotes miræ	177	49	Dionysus idem Bacchus	313	32
sacræ ante nuptias	176	22	Dionysus in frusta disceptus	199	36
Ephesiæ templum	178	46	dionysus Saturnum & Rheam cepit.		
Laphyræ sacra	36	39	337	22	
munia	165	36	dionysus reuixit inuenis	337	30
cognomina	176	49	dionysii reuiuiscantis allegoria	337	34
tricaræ sacra	45	20	dionysus cur coctus	337	35
orthiæ sacra	45	34	dionysias Naxos dicta	316	42
allegoria	179	44	diorphi mirum	361	37
Dianæ plures	174	45	diophorus in montem versus	361	39
Diana venatrix	175	25	diocuri nautis praefecti	563	37
musica gaudet	175	37	diocurorum victima	564	36
Lyfizona	176	27	dirce in fortem versa	469	50
luna est	241	4	dis Pluto vocatus	117	27
caniphoria	328	39	discordiæ dolus	436	12
Alphæum fugit	178	6	ditis imperium vnde incipiat	240	26
			dithyrambus Bacchus	332	49
			diui-		

[illegible]Bb b

T A B V L A

Fig-

T A B V L A

Figurae gypsea inuenta	521	35	Gallus solifacer	357	7
Flores dicati Eumenidibus	146	33	Gallus iuuenis in auem	101	36
Fluuij cur tauri similes	469	28	Ganymeda Hebe	94	41
fluuiorum propriae plantae	603	7	Ganymedes raptus	202	5
fluuiorum cursus latens aliquandiu	601	48	Ganymedis parentes	506	37
foederum antiquorum ritus	427	16	officium	656	39
foeminae raro sapientes	203	20	Ganymedes pulcherrimus	656	37
foeminae picturae peritiae	515	31	in aquarium	657	49
foeminarum misera conditio	610	50	quid sit	95	29
formicae in homines	141	18	ab aquila raptus	94	29
fortuna parentes	223	27	Genij parentes	195	2
fortuna Tyche vocata	223	27	sacrificia	155	6
quando esse cepit	223	27	arbor sacra	195	10
quid sit	138	9	victus	195	21
nata e sanguine	223	34	etymologia	195	25
Dei ministra	224	42	officium	195	29
super rota voluitur	226	24	Genius Bruti	196	2
nulla est	225	21	Genius quid sit	196	5
fortuna virtuti aduersaria	93	7	Genij rerum omnium	136	50
vna e parcis	225	1	Genio platanus sacra	195	10
facit similia sapientiae	225	17	Genij figura	195	23
stultè inter Deos posita	225	26	Genij daemones crediti	155	11
cur caeca	226	6	vt consulant	195	30
vesta ab equis caecis	226	42	Genio frons dicata	196	18
cur excogitata	227	7	Genua vrbs vnde dicta	404	17
fortuna simulacrum	225	50	Gerania mons vnde dictus	590	12
fortuna arbitrium	223	42	Geryonis parentes	452	6
fortuna Deus moderator	224	42	Geryonis boues	453	7
fortuna vis tributa	72	37	Gigantum parentes	203	34
Francisci magni Ducis ingenium	412	27	Gigantum forma	425	47
fruges vbi prius inuenta	342	1	Gigantum vis	425	46
frumentum in Sicilia inuentum	86	13	pugna	426	7
fulmen quid sit	103	6	fuga	427	3
fulmina vt fiant	103	4	arma	426	20
fulminum Vulcanus artifex	100	16	nomina	426	28
furiae patre e sanguine	86	13	supplicia	427	27
vt vocatè	142	50	arrogantia	59	39
officium	144	41	terror dijs iniectus	90	16
locus	144	45	Gigantes venti sunt	60	11
quid sint	148	6	vbi habitauerunt	426	49
Iulianei Dionysio sacri	232	13	cur geniti	425	11
			Glauci parentes	549	16
			amores	550	37
			inuenta	5	46
			Glauco natator peritus	549	29
			vates	549	40
			Nerei interpres	550	17
Galatus Polyphemi filius	645	46	Glauco discerptus	551	6
Galli Rheae sacerdotes			Glauco suffocatus	550	39
Gallus sacer Aesculapio	154	23	in balneum versus	550	35
Gallus dicatus Minervae	204	24			

T A B V L A

Ariadnam rapuit	549	28	monile donatum	619	39
Glaucus Taraxippus	551	13	filix	659	41
Glaucus Deus factus	549	46	Deorum dona data	659	10
Glauci plures	551	18	Ha: monia vxor Cadmi	659	38
Glaucæ fons	385	13	vbi habitauit	660	14
Glutinum inuentum	528	20	in anguem vcrsa	660	15
Gorades infulæ Gorgonum	494	10	Elysiis miffa	660	18
Gorgonum parentes	492	50	Harpyiarum parentes	478	16
forma	490	35	nomina	478	25
vis	494	18	forma	478	28
capita	493	41	etymologia	480	5
locus	491	12	Harpyiæ rapaces	478	37
Gorgones animalia Numidiæ	494	29	Iouis canes	478	37
Gorgones apud inferos	494	40	ſymphalides diſtæ	478	15
Gorgonum allegoria	495	10	vbi habitarunt	478	28
Græcorum Dii	7	30	à Boreadibus pulſæ	479	42
Græci Hellenes diſti	266	36	caſæ	479	41
Græcæ cana natæ	490	39	Harpyiæ vbi ſe occultarunt	479	42
Græarum locus	493	11	Hebræorum prima vera religio	7	31
Græarum nomina	490	28	Hebes parentes	94	10
dens & oculus	490	30	ſili	94	50
allegoria	495	2	ara eum Hercule communis	94	48
Gramen Marti dicarum	106	11	Hebe Dia vocata	94	44
Gratiarum parentes	273	14	vxor Herculis	94	47
mos	274	43	quid ſit	94	42
nomina	273	32	luuenturi præſecta	94	25
Gratiæ Veneris ſociæ	260	43	pincerna Iouis	94	25
Veſtitæ	273	47	à poculis remota	94	29
ſolutis zonis	274	5	cur filia Iunonis	95	7
vbi cultæ	274	17	cur ſoror Martis	95	15
Veneris filiz	264	34	Hecates parentes	168	3
Charites diſtæ	275	5	forma	158	36
è terris fugerunt	274	12	canes	159	7
Gypſæ figuræ inuentæ	521	35	ſacrificia	161	17
			viſtina	159	35
			officia	160	20
			cœna	160	1
			inuenta	375	30
			Hecate venefica	375	30
			lucifera	158	23
			Brimo	158	40
			regina Inferorum	161	35
			angelus vocata	161	39
			à veneficis inuocata	160	37
			vnde diſta	159	45
			quid ſit	158	32
			expoſita	160	14
			educata	160	15
			canicida & caniuora	159	31
			triuia vocata	159	38
			trif		

H

Hæmonia vnde diſta	588	24	Hecate venefica	375	30
Halcyonis parentes	584	12	lucifera	158	23
Halcyonis forma	584	47	Brimo	158	40
Halcyones in aues	584	32	regina Inferorum	161	35
vnde diſta	585	12	angelus vocata	161	39
quando nidulantur	585	13	à veneficis inuocata	160	37
Halcyonum nidi firmitas	585	14	vnde diſta	159	45
ſalacitas	585	21	quid ſit	158	32
nomina	585	30	expoſita	160	14
Halcyonii dies	585	2	educata	160	15
Hamadryades	309	50	canicida & caniuora	159	31
Harmoniæ parentes	658	45	triuia vocata	159	38

T A B L A

triformis	159	44	Iunonis lac fuxit	89	12
fordida	160	12	magistri	446	17
culta	161	32	chiron educator	447	1
foribus præfecta	160	16	natiuitas	448	14
Hecates crudelitas	161	49	nomen	4	35
allegoria	162	22	patria	444	36
Hecate trigla dicata	232	14	sacrificia	462	32
Hecata phasmata	161	28	sacra feminis vetita	463	2
Hectoris ossa requisita	54	2	foeli	457	48
Hector vbi sepultus	54	3	vidima	462	37
Hæresum causæ	214	11	vitia	458	42
Hæreses antiquitus castigabant	43	12	voracitas	460	50
Hedera è quibus	320	13	vxores	446	14
Hedera vbi inuenta	332	39	hercules Acheloum vicit	454	23
Hedera Baccho sacra	321	5	Albionem & Bargionem occidit		
Hedera cur baccho sacra	326	13	car. 454 47		
Helena infula	439	25	Alcestim in vitam reuocauit	457	42
Helenæ rapta à Theseo	437	7	Alcyoneum cecidit	455	6
Helenæ parentes	336	48	Angues duos suffocauit	445	33
forma	436	46	Amycum & Mygdon evicit	451	30
nutrix	668	11	Antæum suffocauit	453	48
fili	439	30	Aprum Ehrymanthi occidit	449	42
procorum nomina	668	14	Aram in diis erexit	454	30
coniuratio ob nuptias	437	10	Angiæ stabulum purgavit	449	46
mors	439	38	Astrologiam didicit	445	1
flamma lactifera nautis	564	6	Auës stympthalides expulsi	450	14
salubris nautis	564	7	Aurea mala reportavit	453	33
Heleni herbar vis	439	28	Baltheum Amazonis cepit	451	17
Heliadum lacrymæ in electrum	365	24	Bebryciam deuastavit	451	30
Heliopolis vrbs ægypti	352	12	Busirim de medio sustulit	454	15
Heliotropium ex Elette	541	11	cacum occidit	454	39
Hellânodice iudices olymp.	283	10	Cerberum eduxit	456	10
Helle ex ariete delapsa	395	12	Cercopas profligavit	458	50
sepultra	395	25	Ceruam æripidem cecidit	449	18
Hellenés Græci dicti	206	36	Cicadas fugavit	455	38
Hellespontus dictus	395	12	Clauam Mercurio cōsecrauit	455	30
Hæmus mons dictus	430	7	Cælum sustinuit	220	49
Heneti vnde dicti	645	48	Columnas posuit	180	49
Hera Ceres vocata	334	24	Coon subiugavit	454	40
Hera sacrificia	37	7	Cygnum occidit	455	2
Heraclea vrbs deleta	453	1	Dercylum & Albionem cecidit. car.		
Heraclyti opinio de principiis	52	13	452 44		
Herculis parentes	444	5	Diomedisequos cepit	451	18
claua in arborem	455	40	Emathionem obtruncavit	454	18
cognomina	462	26	Erycem trucidavit	452	45
fili	446	21	Geryonis boues cepit	452	5
forma	447	5	Gigantem trucidavit	426	26
fratres	445	1	gigantes è sanguine leonis	463	24
Infantia	446	19	Næmæi interemit	455	3
inuenta	460	48	Herginum & copias cecidit	446	11

T A B V L A

Hecionem liberauit	451	41	nomina	453	16
Hydrum Lerneam cecidit	446	47	horti	481	1
Interorū bubulcū trucidauit	456	7	malā aurea	481	4
infantiuit	458	15	locus	481	13
Iacinium vicit	454	40	draco custos	481	4
leonē Cytheroneum occidit	445	11	cornu	336	29
leonem Nemezum obruncauit	445	36	Hesperis filia	482	17
lirtum occidit	444	49	Hesperus in stellam versus	220	16
Lycum oppressit	446	25	Hesperia vnde dicta	220	31
Neptuni filios trucidauit	415	30	Hesichus heros	29	18
Nestum transfixit	459	13	Hesichidæ qui fuerint	29	20
Oechaliam subiungauit	457	50	Hierainfola	99	19
Olympia instituit	410	8	Hierax in accipitrem versus	591	17
olymphe seruiuit	458	41	Hippa Bacchi nutrix	318	2
poculum a sole accepit	411	41	Hippocrene fons	614	28
Prometheum liberauit	454	22	Hippodamia proci	529	43
patriam defendit	446	2	Hippodamia nuptiz	529	38
Protei filios occidit	452	1	Hippodamia vicia a Pelope	530	26
puellas quinquaginta vna nocte con-			Hippolytus Thesei	486	10
struprauit	445	45	Hippolyti cades	210	3
Pyreum prosliguit	454	46	Hipponium vrbs Siciliæ	163	8
Saurum obruncauit	454	38	Hispania vnde dicta	399	35
Sarpedonem Neptuni cecidit	452	3	Homeri consilium in poemate	5	31
Saturno sacrificauit	444	1	aurea cathena	93	5
Siculos debellauit	453	4	Homines exdebantur in sacris	44	48
taurum Marathonium deuicit	451	14	Homines Saturno casti	41	35
Theodantem occidit	461	48	Homines in lapides versi	405	30
Theseum liberauit	456	5	Horodorum sydera	400	38
Troiam cepit	451	44	Horodorum ortus	400	40
triduum laruit in ceto	543	22	Horæ vnde dictæ	276	23
Hercules pellem leonis gessauit	445	27	Horarum parentes	275	28
omnium laborū obliuiscitur	455	47	nomina	275	45
se in pyram coniecit	459	30	officia	276	4
intres Deos relatus est	459	39	Horti Iasonis	385	2
suos filios trucidauit	416	28	Hyadum nomina	218	12
Herculi infensa Luno	89	48	Hyades inter sydera	218	27
Hercules cur relictus ab argona.	390	23	Hyadum etymologia	218	20
Herculis reliquæ	202	23	numerus	218	17
nomen	463	49	Hyacinthus casus	230	24
Herculi sacra populus	456	15	sacer Apollini	242	47
sacrificandi ritus	462	36	Hyes Dionysus	218	21
Hercules plures	460	27	Hydromantia Nerei	100	14
Heritaciturni sacra	146	25	Hydrophoria	289	11
Hermaphroditus Merc. filius	257	24	Hygia Mineræ filia	202	25
Hermionenses a Charonte immunes	132	10	Hygia vxor Aesculapij	246	10
Herostati ambitio impia	189	3	Hyla captus ab Hercule	461	48
Hesione cur ceto exposita	110	13	Hylus Herculis filius	462	13
Hesperidum parentes	453	16	Hymni a quo inuenti	507	20
			Hymnorum forma	38	6
			Hymni Thyagnidis inuentum	408	8
			Hype-		

T A B V L A

Bbb 4 lope

T A B V L A

Iope vrbis vnde dicta	592	16	Iphigenia fit Hecate	744	28
Iophon oraculorum interpres	401	50	Ira vis	609	24
Ius filius Epaphus	592	22	Iris nymphea Iunonia	91	10
Iouis parentes	53	10	Iridis parentes	597	12
paria	53	43	officia	597	38
nutrices	53	41	quid fit	598	32
fratres	57	35	quid significet	598	48
tres oculi	71	34	forma	598	45
nomina	71	26	Iphis inuenta	236	27
avaritia	46	14	Iphi Ceres dicta	81	50
crudelitas	27	13	Iphi Tithorea	37	13
malitia	49	9	Iphi Desculta	592	26
temeritas	47	15	Iphi starna	592	45
perfidia	47	28	Iphi vitula dicata	592	7
libido	62	12	Iphi sacer antler	595	18
mendacia	47	41	Isthmia instituta	288	11
inuenta	53	8	Isthmiorum premia	288	32
filij	64	18	vnde dicta	288	18
filia preces	62	12	tempus	288	19
formę ob amores	64	6	viciorum honor	288	35
adiutor Briareus	60	12	Isthmia in honorem Melicerte	547	22
concupitus	64	11	Isthmiorum cursus	391	21
custodes	60	23	Isthmia sacra	53	21
pericula	49	44	Italia Saturnia dicta	83	49
fortitio	61	17	Italia vnde dicta	452	42
cognomina	66	12	Italia Saturno sacra	83	49
uxores	62	10	Irys in phasianum versus	488	27
filia Lætio	149	9	Iudæorum Dei	10	10
Victoria in Titanes	67	5	Iudices inferorum	140	8
filius Aeacus	141	3	Iudicia temeraria vt sine calamitosa car		
planetę vis	71	16	606 10		
sacrorum varietas	24	11	Iuniperus sacra Apollini	146	39
Dodonæi oraculum	73	27	Iunonis parentes	87	31
arę sublimis	15	11	nutrices	88	6
vicima	40	45	filij	88	41
Lycæi templum	19	35	pellices	90	11
Polixi sacra	37	38	patria	87	41
fabulę explicatio	71	35	nymphe	91	27
Ioui assidet Eunomia	79	44	pictura	89	46
quercus sacra	73	25	Iudi	89	31
aquila dicarę	71	37	cognomina	91	33
vota concepta	66	9	dos	453	24
cælum obligit	61	17	vicima	41	19
affessor pudor	61	38	sacrificia	88	23
assidet æquitar	61	48	templum sine tecto	93	22
diuini honores habiti	65	22	ab Horis educata	88	9
Ioues plures	57	14	adulter facellum	88	31
Ioues reges vocati	53	1	statuę forma	89	46
Iphicli celeritas	445	3	nuptialia sacra	88	40
Iphigenia mactata	44	25	odium illustres fecit	90	7
			pellices		

T A B V L A

pellices è templis eiecitæ	90	13	mortuus est & sepulchrum	13	26
Iuno ab Hercule vulnerata	50	12	parcis est inferior	13	48
fit vacca	90	15	mortalis est	14	8
fit virgo quotannis	88	45	barbarus	65	31
à ciculo decepta	88	28	ambitiosus	61	32
ab oceano educata	536	26	Aegiochus	57	37
fit Iouis coniux	88	35	paterna genitalia abscidit	58	43
nuptijs præfecta	88	39	reges instituit	60	32
ridicule decepta	89	2	Metim vxorem deglutiuit	52	11
læ Herculi præbuit	89	12	Themim duxit	67	19
vbi culta	89	28	in aurum versus	533	30
suspensa à Ioue	90	36	in cuculum versus	62	46
Venus dicta	89	36	iunonem duxit	62	21
Herculi infensa	89	48	gravidus Palladem peperit	62	15
à pauonibus vecta	91	23	allictores	74	2
subuentancum peperit	88	43	in cygnum versus	63	22
Sellæ alligata	97	10	diuinos honores assecutus	60	49
dinitiarum Dea	90	24	idæus	54	28
à Ioue ligata	90	37	Iupiter quid sit Platonis	84	16
Iunonis allegoria	91	39	cur in varias formas	74	15
Iuno cur timoris Dea	92	14	cur à Saturno non efus	73	42
cur in Samo nutrita	92	19	cur sempiternus	14	11
cur ab Horis educata	92	20	cur à Vesta educatus	72	20
cur Vulcanum peperit	92	26	cur olympius	67	10
cur Iouis coniux	92	41	cur Deus habitus	67	18
cur à Ioue ligata	92	49	omnium auro	12	33
aeris vis est	92	24	aer creditus	67	31
Iunoni sacra victima	90	33	motus aeris	67	38
sacra fiunt ante nuptias	88	40	ignis regio	68	7
sacra aulis	90	35	ignis autor omnium	68	17
Iupiter vbi natus	53	35	æther	68	24
vbi lotus	53	18	planeta benignus	68	44
vbi educatus	57	6	sol	69	6
educatus ab apibus	55	17	stella	68	42
à capra	55	22	cælum	70	26
à Neda & Ithone	55	35	fatum	69	28
ab Amalthea & Meliffa	45	10	anima mundi	70	31
ab Adraftea	55	36	diuina prouidentia	14	15
ab aquila	56	29	supremus	71	5
à fortuna	55	50	dator bonorum	71	9
ab vrsis	57	12	sine auribus	73	35
à Thifoa Neda & Agno	56	2	quatuor habet aures	33	36
à columbis	56	14	pater hominum & Deorum	71	19
Iupiter quomodo seruatus	555	9	mas est & femina	70	47
patrem in regnum restituit	76	27	Cecrops	71	4
paternas infidias sensit	76	40	Ammonius	65	34
Thetidem comprefsit	198	10	idæus	54	28
in olympo verlabatur	65	22	olympius	71	26
inuentores rerum honorauit	65	18	infernus	71	28
patrem infecutus est	49	31	tres oculos habet	71	34
			Iurian-		

T A B V L A

Iurantium in fœderibus ritus	437	16	Latona: terra infesta	638	39
Iurantium mos	438	14	Latona: templum	639	24
iustitiæ partes	465	3	Latona Iunonem fecellit	639	40
Iustitiæ vis	205	20	Latona: filii	639	41
Iuuentus hominibus concessa	208	37	palma	227	43
Iuvenes plerumque inepti præfecturis	366	5	Latona in cothurnicem	639	13
Ixionis parentes	410	6	Laurus è nymphea	233	30
crudelitas	410	20	Laurus ubi inuenta	234	2
expiatio	410	23	Laurus apollini sacra	233	29
filii	410	40	Lauri vires	233	45
Ixion ad inferos defectus	410	30	Laurus præmium delphicum	238	54
Ixionis supplicium	410	31	præmium pythiorum	286	26
Ixionis cum nube congressus	410	27	Laurum fulmine non tangitur	233	41
Iynx Medæe magistra	300	2	cur dicata Apollini	233	28
Iyngis parentes	376	33	Labi colchi	571	48
Iyngis vsus in Veneficiis	376	32	Leda ouum peperit	63	25
Iynx in auem versa	376	34	Lede ouum datum seruandum	669	9
Iynx Iasonis locia	591	6	Leges inuentæ	344	3
Iynx auis	590	50	leges domum dei & vis	107	28
L			legum obseruantia antiquitas	77	46
			legum multiplicitas damnosa	78	12
Labyrinthus ægypti	485	11	Lex regina ciuitatum	107	10
Labyrinthus ciuitatæ	373	6	Lemnos vulcano sacra	96	38
Lactæa via sacra	89	18	Lemniades graucolentes	258	20
lactucæ vis	259	40	Lemniadum facinus	258	25
Ladon draco Hesperidum	481	31	Lemniz terræ vis	96	40
Lætio Iouis filia	49	9	Lenæo mensis ianuarius	329	22
Lamiz sibylla dicta	49	34	Lenæa sacra	329	17
Lamiz quæ dicantur	493	27	Lenæ, nympheæ corcularium	327	2
Lamiz malitia	493	32	Leones ab Hercule victi	445	36
Lampadophoria	47	27	Leones vulcano sacri	100	35
Lamplacenorum morbus	348	1	Lesborum diuinationes	254	14
Laomedom impius	216	19	Lethe fluius	156	35
Laomedontis calamitas	110	15	Lethæi fluii quatuor	136	24
Lapithæ dicti	219	8	Lethe cur bibebatur	187	9
Laræ nympheæ lingua cæsa	196	27	Lethius fons	455	46
laræ sacra	196	44	Leuca fons fatidus	427	8
Larium parentes	196	25	Leucadia victima	45	56
Laribus carnes dicantur	196	45	Leucadia petreæ vis	260	6
Laribus oblata in sacris	197	5	Leucippus amatus à Daphnæ	233	30
Lares quid essent	196	50	Leucostia insula dicta	496	29
Larissa vnde dicta	359	10	Leucosyri qui essent	391	50
Lamnda culta	196	42	leucothea aurora est	548	38
Lascris bonitas	359	49	libamina prima quod essent	21	29
Latium vnde dictum	49	34	liber pater	332	47
Latona vnde dicta	640	13	liberalitas regia virtus	114	35
Latona nutrix apoll. & dianæ	227	36	libidinis vis	609	3
Latonæ parentes	638	19	libido clisophi Selymbriani	519	22
			libya vnde dicta	537	17
			libya vnde dicta	64	19
			libyæ		

T A B V L A

libyæ dei	10	9	lunæ parentes	167	5
libyæ tabulæ	4	3	sagittæ	168	38
ligures vnde dicti	452	13	vires	170	34
lignatores sacrorum	19	13	defectus	168	50
lignatorum munus	19	40	remedia ecclipsium	170	20
ligna deorum sculptorum	519	34	magnitudo	170	36
Martis	19	9	obseruatio	169	36
ligna sacris apta	19	4	victima	172	16
ligna sacrorum Bacchi	19	5	officia	168	45
ligna sacrorum Veneris	19	7	facerdotes	174	17
Herculis	19	10	natura	171	11
lilia candida facta	89	19	vestes quales	167	47
limniades stagnorum deæ	311	42	miraculum	169	18
lingua concha Veneri sacra	252	28	defectus vt hanc	169	48
linguæ Merc. sacræ	25	5	defectus quis prior.		
linguæ vltimæ sacrorum	25	48	obseruatio	169	39
lini inuentum	463	16	equi	167	41
linus victus	231	38	ortus	168	11
lini parentes	231	42	sacrificia	45	14
linus vnde dictus	232	1	Phæbe dicta	163	33
linus elegos inuenit	232	4	Simulacrum	133	40
lini discipuli	231	44	etymologia	172	40
linus ab Herc. occisus	231	44	luna habitari credita	416	39
lipara habitata	569	9	luna aeris vxor	168	6
lipara dicta	569	9	in curru vecta	167	38
lipara insula vulcani	99	22	cornuta	168	29
lipara Meligunis	644	35	mas & femina	168	36
lothi in lothon arborem	397	23	lumen vt accipit	171	27
lucerna per annum ardens	518	36	Iunoni opem tulit in Herc.	445	18
lucifer solis præuius	367	26	Pana amauit	172	4
lucinae parentes	191	24	Diana dicta	174	14
officia	192	6	Veneficiis præfecta	168	46
Imago	192	47	lunam detrahare quid sit	169	38
nomina	191	37	lupercalia	649	28
reuerentia	193	7	lupus marti & apollini sacer	106	7
sacerdos	191	20	lupi ex hominibus	649	31
lucina debilitat	193	2	lulitania vnde dicta	320	27
lyfizona	191	37	lufius fons	53	24
vna è parcis	236	41	lustrationum ritus	34	38
vbi nata	191	31	lustratio quid sit	29	18
vnde dicta	94	1	lustrationes agrorum	35	1
eadem diana	176	44	lustrationes pollutorum	35	5
culra	193	7	præcantium	35	19
prothyra	192	8	lustratio per sulphur	35	39
lucinae sacrum dictatum	192	37	per porcellos	34	16
miraculum	193	10	per fal	34	28
Iustus honor Proserpinæ	164	5	per aquam	33	50
Iudi varii Græcorum	289	10	percepas, oues, marnides	34	11
Iumina sacris addita	22	25	lustrationum differentia	35	28
Iunæ mores & facta fidus	423	15	causæ	95	4
			ritus		

T A B V L A

ritus	35	37	Marsi vnde dicti	377	33
lustrationes vasorum sacrorum	33	39	Marsi ab Angitia docti	380	50
locorum	33	39	Marsij parentes	408	7
lyxus vnde dictus	332	48	tempus	408	11
lycaonis parentes	649	12	Marsij tibicen praestans	408	24
inuenta	649	14	Marsia victus	408	31
tempus	649	24	Marsia supplicium	408	46
fili in lupos	649	50	Marsia in flouium versus	408	37
filia in vrfam	620	39	Marsia flouius dictus	409	2
filiorum nomina	289	43	Martis parentes	105	29
filius	218	42	nutrices	105	36
lycaon in lupum	649	24	vxor Neriene	105	41
lycosyra vrbs	649	27	fili	105	43
lynceus perspicax	462	19	equi	106	2
lycurgi calanitas	320	5	currus	106	1
lydia mazonia dicta	460	8	Simulacrum	108	3
lygodesmae victima	45	21	comites	106	43
lyra à Mercurio inuenta	231	23	adulterium	101	26
lyra orphei inter sidera	504	21	inuentum	108	12
lyrae etymologia	292	3	cognomina	106	25
lybizona lucina	176	27	Victima	40	38
			sideris vis	84	32
			Auriga bellona	105	50
			Allegoria	106	48
			Mars capitis causam dixit	105	37
			Vulneratus fuit	106	6
			cultus in Thracia	106	16
			quid sit	107	48
			sol creditus	108	2
			vis ignea	108	6
			arma inuenit	108	12
			ligatus	50	29
			Adonim occidit	349	28
			tyrannus	107	8
			caprus à Vulcano	106	18
			Marti homo cadebatur	45	8
			lupus facer	106	6
			picus facer	106	10
			gramen sacrum	146	11
			canis facer	106	40
			gallus facer	106	39
			vultur facer	106	40
			Martis potellas	558	30
			Matragyrtae qui essent	634	24
			Matura Ino est & aurora	548	37
			Manfolus solis filius	356	11
			Mecionicae vis	110	43
			Medeae parentes	380	14
			veneficia	581	10
			crudelitas	581	50

M

Macaria vrbs condita	650	17			
Macaria insula dicta	460	14			
Macedonis insignia	335	39			
Macedonia vnde dicta	336	4			
Machaon medicus	246	18			
Macris Bacchi nutrix	81	10			
Macris Sicilia dicta	81	10			
Maenades vnde dictae	321	22			
Magicæ artis vires creditæ	382	15			
Magicis artibus repugnantia	161	30			
Magna mater quid sit	65	15			
Magnæ matris tibiæ sacris add.	408	18			
Magorum diuinationes	234	9			
Malitia suprema non diuturna	48	36			
Mania nymphe culta	196	42			
Maria nominata variis noib.	538	14			
Mare eouum	220	12			
Acethiopicum	220	14			
Atlanticum	220	2			
rubrum	220	3			
mortuum	220	10			
Erythreum vnde dictum	533	23			
Mare mediterraneum	568	29			
Marinorum Deorum victima	25	19			
Maris fluxus & refluxus	537	47			
Maronea vrbs vnde dicta	336	2			

T A B V L A

nomen	386	39	Meligunis insula	99	37
facinora	382	1	Melissa oreadis inuenta	379	39
fili cossi	384	47	Melira insula & oppidū dictū	460	10
inuenta	385	14	Memnonis parentes	289	23
mors ignota	386	36	patria	289	29
foror Angitia	380	50	militia	369	29
foror Chalciope	381	2	regia	369	31
humanitas	162	8	ensis	369	45
fuga	162	15	statua mira	370	22
nuptiæ factæ Corcyræ	383	5	columna mira	371	7
aræ due	383	9	mors	369	35
astutia mira	383	30	sepulchrum	369	42
Achilli nupit	656	15	Memnon in auem versus	369	48
Medea in custodias tradita	162	14	Memnoniæ aues	370	12
Iasonem amauit	381	7	Mensaria ciuitas	650	27
Peliam occidit	384	37	Mentha in herbam sui nominis	116	24
Aesonem coxit	392	46	Mercurii parentes	289	23
Glaucam vsit	384	46	nutrix	289	42
agnum ex oue fecit	384	5	officia	290	33
Bacchi nutrices coxit	393	4	furta	290	23
Theseo insidiata est	386	27	pictura	290	26
Athenas adiuit	386	27	simulacrum	290	15
patri imperium recuperauit	386	36	uictima	244	39
Herculi nupit	386	37	sacrificia	295	11
Aeæa vocata fuit	381	5	cognomina	295	15
Veneficiorum peritissima	381	48	fili	294	31
Lemniadibus insidiata	382	31	inuenta	293	4
Mediæ vnde dicta	385	16	virga	291	1
Medicina inuenta	245	9	catena aurea	595	36
Medicinæ initium	245	29	Mercurius vbi educatus	289	38
Medorum diuinationes	234	10	vbi natus	289	38
Medusæ parentes	490	3	lac Iunonis fuxit	289	42
Medusæ sanguis in serpentes	431	31	fur eximius	229	41
Caput in saxa vertit	490	7	cupidinem vicit	290	23
Capilli in angues	490	23	Argum occidit	214	23
Caput gestamen Palladis	490	15	domi custos	294	24
Medusæ vis	490	10	pastorum deus	291	35
Medusæ occisa	490	37	præstigiorum inuentor	291	50
Medusæ plures vocatæ	490	1	fit hircus ob Penelopen	297	30
Megara vnde dicta	228	48	furum deus	290	24
Meganira cererem excepit	164	17	nautarum deus	292	45
Melas fluius Nilus	110	50	palæstritarum deus	293	11
Meleager cæsus ab apro	422	1	eloquentiæ deus præfectus	290	28
Meleagri socii in aues	475	30	somniis præfectus	293	14
Meleagri vita in titione	483	18	terrestri deus	293	31
Meleagrides aues	612	23	morientibus præfectus	290	36
Melicertæ catus	288	41	lyram inuenit	231	23
Melicerta artē memoriæ inuenit	586	9	belli & paci minister	290	37
Melicerta Palemon	288	46	Mercurio gallus assidet	270	26
Melicertæ certam præmium	289	3	dies dicatus	292	43

bucæ

T A B V L A

boca piscis sacra	232	14	Minerva quid sit	205	31
portula sacra	189	39	cur dea credita	195	5
linguæ sacræ	25	5	cur Pallas appellata	199	8
Mercurii Trismegisti artificii	173	27	cur populatrix	203	16
Mercurii plures	195	6	cur armata	203	14
Mercurialiū certaminū premia	289	13	Artium inuentrix	201	24
Meltra præstigiū perita	343	8	nuda visa	201	33
Metalia quæ quibus dicata	357	26	Minervæ sacra noctua	204	15
Metalla astris attributa	15	3	sacer draco	204	16
Metallorum natura	15	3	Minervæ plures	198	16
Metalla inuenta	210	25	Minos parentes	138	44
Metis Iouis vxor deglutita	62	11	officium	140	9
Midæ parentes	661	24	avaritia	373	35
liberalitas	661	28	filii	139	43
allegoriæ	662	20	mors	139	44
Midas tacta in aurum vertit	661	34	Minos iudex animarum	139	50
aurum pactolum inficit	661	40	quis fuerit	139	12
iudex a phæbo electus	661	50	rex cretæ	374	4
Midæ aures a fini iniunctæ	661	2	Iustus tuit	139	16
Miletus vnde dicta	228	35	Iouis filius	64	10
Mimallones vnde dictæ	321	25	rex inferorum	139	50
miracula	321	27	Iouis discipulus	139	17
cornua assumebant	326	6	Minos regnum Delatum	139	9
Milonis coronatæ vires insignes			Minotauri forma	484	46
car. 284 4			Minotaurus natus	373	3
Minervæ parentes	198	31	Minotauri nomen	373	50
Dædale nutrix	198	20	Minyæ vnde dicti	393	22
cognomina	202	31	Molarum usus	22	36
filii	202	25	Molæ quid essent	21	21
domus	111	15	Molere tricicum quis inuenit	341	50
victimæ	202	46	Moly herbæ vis	377	19
certamen virginis in honorē	198	46	Momi parentes	670	8
sacrificia	198	46	officium	670	12
Alex delubrum	15	44	momus iudex electus	670	11
numerus septennarius sacer	197	39	omnibus inuisus	670	31
armatura	204	20	opera deorum carpit	670	20
Minerva cur armata	208	14	mops diuinitio	235	37
oleum inuenit	204	38	mors Noctis filia	154	17
Iouis a scititia	198	35	alata	154	24
alata	199	16	inferorum satelles	154	12
semper virgo	200	25	implacabilis	154	47
belli inuentrix	200	17	donum Dei	600	41
colum inuenit	200	50	malorum remedium	154	30
ædificia reperit	200	44	somni foror	154	12
Tibiarum reiecit	408	37	mortis figura	155	1
vim vulcani denitavit	201	41	victimæ	154	22
palladem cecidit	198	6	beneficia	155	2
diuersa est a Pallade	198	3	sacrificia	154	46
pallas eadem	197	24	parentes	154	30
Alalcomenia	197	44	vis	543	49
			mors		

T A B V L A

mortuorum honor capilli	29	48	myrticæ vsus	234	10
vicimæ captiui	30	19	myrticæ diuinatio	234	14
res cariorea vltæ	30	41	myrlophyllum herba	656	12
vicimæ	31	21	myrmidones è fornicia	141	27
vicimæ dona	31	6	myrtus Baccho sacra	160	29
animæ vt vocabantur	33	15	myrtus Veneri sacra	160	12
fores cyparisso ornabantur	32	13	myrtus Cereri sacra	340	48
annuelariæ inferiæ	32	15	myrscellus Crotonem condidit	164	47
mortui vt vrebantur	31	30	myr- nis vacca mira	206	37
quamdiu lugebantur	30	19	myrtilus quis fuerit	530	1
mortuis sanguis oblatas	31	44	vicus à Pelope	530	27
obolus in os includebatur	131	32	myrthili fraus	530	14
morta vna parcarum	136	40	myrrourum mare	530	28
moracilla veneficii apta	376	32			
mulieres malorum causæ	610	3	N		
mulierum condicio	610	50	Naiades Adonim nutriuere	348	49
mulus piscis Dianæ facer	232	14	Naiades nymphæ vnde dictæ	311	40
mundus creatus creditus	71	39	Napæ saltuum deæ	311	39
mundus æternus creditus	71	39	Naphthæ vis	385	19
musarum parentes	506	21	Narcissi parentes	663	7
nutrix	506	43	isor	663	35
præses Apollo	231	37	Narcissus ab Echo amatus	663	17
nomina	506	36	in florem versus	663	26
inuenta	507	1	quid significet	663	27
fili	506	45	Narcissus quibus coronis aptus	663	30
amores	510	16	Narcissus facer Baccho	321	21
officium	508	9	facer Eumenidibus	147	27
aves	510	42	facer Proserpine	147	27
vis	507	49	facer plutoni	116	10
musica instrumeta addita sacris	24	9	facer cereri	340	48
musica vis diuina	24	12	Nauium picturæ	608	45
musica poematis adhibita	5	15	Naxos vnde dicta	316	38
musica cur sacris addita	642	36	Naxos Dia vocata	332	42
musicæ vis	5	19	Naxos Baccho sacra	332	42
musici moduli	231	35	Neapolis vnde dicta	446	27
musica Dei inuentum	231	27	Neda nutrix louis	12	50
musica nunc effeminata	231	29	Negretus fons	156	37
musæa ludi vocati	506	50	Nemæa certamina vbi	287	4
musæ alatis capitibus			à quibus instituta	287	11
musis loca dicata	510	77	cur instituta	287	30
tres primum cultæ	506	40	funebria erant	287	27
semper castæ	510	24	vnde dicta	287	38
Sirenas vicerunt	469	48	Nemæorum iudices	287	33
sphærarum animæ	511	21	præmia	287	24
quæ fuerint	335	45	Nemæi pugnatore	287	12
mycenæ vrbs vnde dicta	533	18	Nemesis parentes	668	5
mygdonia Niobe	404	42	infigua	668	39
mylerus molere inuenit	341	50	Nemesis Adraftea vocata	668	22
myrtha in arborem versa	348	3	fit anser	668	8
myrica grata Apollini	234	17			alata

T A B V L A

alata	668	37	Nerisne vxor Martis	305	41
Nemesis officium	669	5	Nessi astutia	459	18
forma	669	39	Nicetæ sententia de mundo	171	38
quid sit	669	48	Nicopolis vnde dicta	456	3
Nephalia sacra	255	10	Nilus Melas dictus	110	50
Nephalia ligna	255	12	Niobes parentes	402	47
Nephaliz Deę	255	8	filii	403	23
Nephele dea credita	396	8	arrogantia	403	2
Nepheles astus in phrixum	395	9	nomina filiorum	404	11
Neptuni parentes	108	35	filiorum cades	403	35
Educatio	108	39	Imago	404	40
forma	109	13	Niobe in faxum versa	404	28
vxor	103	48	Niobæ plures	403	21
comites	112	38	Nilus proditus	173	16
tridens	14	26	Nisyros insula	406	32
inuenit equitare	309	18	Nobilitas quid vere sit	40	50
templa magnifica	111	48	Noctis parentes	151	45
cognomina	111	40	filiz	153	9
officia	111	33	vidi ma	153	7
filii	110	28	officium	152	39
currus	109	38	Nox alata	152	36
equi	109	43	in curru vecta	152	16
vicima	25	28	mater omnium	152	10
Neptunus Laomedonti seruiuit	110	7	vnde dicta		
Troiam extruxit	110	7	antiquissima	151	46
equum reperit	114	7	Noctua sacra Minervæ	204	16
equus Cererem compressit	1147	42	Numerus ternarius sacer.	26	19
quid sit	112	48	Nuptiarum secundarum autor	333	28
Neptuno mare obrigit	61	16	Nuptias ad eundi mos	540	39
Thunnus sacer	112	22	Nyctilucus Bacchus	333	14
Pompilus sacer	232	14	Nympharum parentes	311	14
caletles pisces dicati	112	25	diuifio	311	26
Neptunus profclystius	604	41	vis	312	17
Neptunus insularum imperator	108	46	officium	376	23
Nerei parentes	551	45	sacrificia	41	45
Nereus vates	552	7	nominum explicatio	311	41
in varias formas	552	26	Nymphæ matres fluuiorum	311	20
educatus	552	43	pana educarunt	257	53
quid sit	558	31	Aristeum educarunt	312	35
maris deus	552	31	cererem educarunt	311	36
hydromantiæ peritus	100	14	greges solis custodiebant	355	4
Nerei filiz	553	6	minithæ circos	376	23
Nsreidum officium	376	23	quid essent	311	37
Nereidum parentes	552	48	Nysæ portæ	336	35
numerus	553	7	Nysæus Bacchus vnde	332	49
nomina	553	10	Nysa vrbs a Baccho condita in India		
capilli	553	15	car. 322 23		
aves	553	19			
quæ essent	312	6			
Nereides circa currum Tritonis	553	29	Oaxia vrbs cretæ vnde dicta	139	49

Oce-

T A B V L A

Oceani parentes	536	17	Orestia vocata	624	14
vxores	537	15	Orestis parentes	633	14
filia	537	18	vxor	624	2
motus	537	32	sorores	625	25
frater Atlas	220	16	fili	625	28
nomina filiarum	537	29	mors	625	38
Oceanus initium rerum	536	29	ossa	625	49
Taurino capite	537	5	tabernaculum	624	20
amicus Prometheus	537	10	orestes vbi educatus	623	27
quid esse putetur	26	11	matrem occidit	623	33
Ocnus pro ignavia pictus	524	41	patriam fugit	623	33
Ocyrhoe Chironis filia	249	26	oresti fuit dies dicta	624	4
Odore dæmonibus grati	23	27	orestes absolutus in Arcopago	624	8
Oenomai equi	530	20	ab Erinnybus agitatus	624	16
Oenomai procos occidebat	529	30	digitum sibi arrohit	624	17
Oedipus sphingem vicit	666	38	Tauricam statuam rapuit	625	10
Oedipus vnde dictus	666	45	comam in Tauris deposuit	625	18
Olea à Minerua inuenta	201	14	sororem dat Pyladæ	625	21
Oleaster sacer apollini	232	5	Erinnyas placat	625	35
Oleaster præmiū olympicorū	277	46	sanitati restituitur	625	26
Oleaster planta propria Alpheii	226	27	Oresti diuini honores habiti	625	40
Oliua verifilis	451	25	Oresticum Argos	624	30
Oleivsus multiplex	201	25	Orgia sublata	332	12
Olenia capra	55	28	Ori inuentum	109	37
Oleum in sacris Plutonis	27	45	Orionis parentes	577	
Oliua fons	228	6	vxor	577	49
Olympica certamina instituta	277	42	Orion ab Aurora amatus	578	41
Olympicorū certaminū cēpus	277	49	Pleonem insecutus	578	27
Olympicorum præmiū	277	45	vrion prius dictus	577	37
honor	278	32	tripater	577	41
vbi fierent	279	28	Caudaon vocatus	577	47
modi varii	278	16	super aquas incedens	578	11
quando cæperint	279	25	cæcus factus	578	19
Olympicorū certaminū mutatio	281		lumen recuperat	578	22
Olympus Iouis magister	67	16	pleiades quinquennium insequitur	578	27
Olympus mons	54	46	Dianam violare conatur	578	30
Olynthus vnde dicta	465	13	cædes	578	43
Omphalus locus in medio terræ	54	41	à scorpio occisus	578	35
Oracula ambigua	401	49	inter sidera relatus	578	48
Oracula varia	401	30	orithya rapta à Borea	571	1
Oraculorum interpretes Iophon	401	50	orphei parentes	501	32
Orcus quis esset	116	38	præstantia	505	21
Oreadæ Brasæ cur dicti	314	39	lyra inter sidera	504	21
Oreadum parentes	309	23	tempus	502	31
officia	309	44	inuenta	502	32
nomina	309	22	scripta	503	3
inuenta	309	35	allegoria	505	20
Oreades comites Dianæ	309	29	sapientia	503	12
Oreades eadem orestiadæ	309	25	canta Sirenas superauit	400	41
Oreste vrbs	624	15	Ccc orphe-		

T A B V L A

Oiph. ab inferis vxore reuocat	503	44	palladij vis	202	10
cur occisus	504	11	palladij opportunitas	202	13
Bacchi sacra instituit	336	8	palladarum tabulae	4	31
orphi membra inst. pulta	504	13	palma Pythiciis victoribus proposita car.		
caput sepultum	504	21	238	33	
mors varia	504	31	palma multis sacra	511	2
orthygia insula	639	14	palma a quibus gestari solita	288	32
orthia carmine arionis	200	20	pambrotia sacra		
orus Apollo dictus	231	13	panicus terror	45	48
oscilla Bacchi imagines	330	27	panathenaea sacra	97	47
oscophoriorum ritus	327	41	pandora Vulcani	217	47
osiridis expeditio	315	30	pandionis parentes	651	16
osiris Bacchus	81	49	filii	651	21
oudij error	26	2	pandiones plures	651	32
			panes plures	298	34
			panos parentes	297	13
			forma	297	32
			sacra	297	40
			nutrices	297	33
			furor	300	14
			pictura	298	9
			gestamen	298	32
			officia	298	39
			vis	301	32
			pan dux nympharum	298	4
			nuntius deorum	298	17
			greges pavit	298	18
			vbi educatus	298	41
			fyntinga amavit	300	3
			in anatem versus	300	10
			Typhonem irretiuuit	300	31
			pilcatorum deus	300	32
			buccinator in bello gigateo	407	24
			Echo amavit	299	41
			in hircum versus	697	30
			a cupidine lucta victus	300	14
			fistulam inuenit	300	7
			varicina Apol. docuit	32	32
			pan est vniuersa natura	301	19
			panos blia lambe	164	22
			pandora formata	181	18
			pannichius fons	156	38
			papauera Cereri sacra	196	44
			papauer Lucina sacrum	344	40
			papauer laribus sacra		
			paphlagor polyphemi filius	615	49
			parcarum parentes	135	33
			spelunca	136	7
			munus	136	19
			nomina	136	38
			sacro		
P					
Peractolusauro fluxit	661	40			
Paeon Aesculapius dictus	239	25			
paanes vnde dicti	239	22			
paanes quid essent	239	3			
pagafae vnde dictae	398	18			
palaeon Deus marinus	547	31			
narator gregius	548	14			
palaeonis imago	548	17			
sepulcrum	548	21			
victima	548	18			
certamina	547	25			
pales pastorum Dea	230	5			
palilia sacra	318	12			
palladis parentes	197	19			
natalis dies	197	24			
Clypeus	200	4			
urtus	199	38			
scuti vis	200	10			
armatura	204	20			
inuentum	200	18			
cognomina	202	27			
allegoria	203	5			
pallas cur dicta	199	7			
semper virgo	210	23			
Iouis filia	198	35			
Tritoma	201	35			
armata nata	74	9			
Minerva est	197	24			
diuersa a Minerua	198	3			
a Minerua cetera	198	6			
Alalcomenia	197	34			
Bacchum tuetur ab insidijs	336	47			
palladia quae fuerint	198	7			

T A B V L A

Sacrorum ritus	136	35	pelles pro scutis usurpatæ	415	33
vis	137	37	pellices è Junonis templo eiectæ	90	13
allegoria	138	14	pelopis parentes	529	31
parca decorum scribæ	136	19	fili	531	5
parca quid sit	137	6	viator Hippodamiæ	550	31
parcis flores dicati	146	33	humerus eius	415	37
parcæ tempora sunt	137	37	humerus eburnus	416	2
parentantium ritus	31	50	sepulcrum	531	18
paridis parentes	436	4	ossa in græciam portata	551	24
robur	436	8	pelops bis iuuenis	415	45
Iustitia	436	1	peloponnesus dicta	550	33
fili	439	22	penates qui fuerint	193	28
mors	439	45	penelopes genus	162	39
paris eiectus infans	435	41	fratres	612	0
aburfa educatus	435	42	parentes	613	7
nutritus	45	43	nuptiæ	612	42
Iudex decorum	436	17	astutia 613 16	filius 613	25
Helenam rapuit	438	32	sepulcrum	613	29
Deas nudas non uidit	440	26	penelope exposita	612	17
ut deas iudicauit	204	47	vnde dicta	612	29
largioribus corruptus	436	23	domo expulsa	621	42
parnassus vnde dictus	589	9	penatum officia	194	44
Pyrrhichium molos inuentum	563	26	etymologia	194	19
pasiphae culta	373	43	figura	194	41
cur taurum amant	373	46	sacra	194	22
posiphaes parentes	372	39	penthei calamitas	331	2
fili	373	23	pepromene vna parcarum	136	43
pasiphae Minois vxor	372	41	penelepe cõprensã à Mercurio	297	31
passeres Veneri sacra	254	36	periclymeni vis	558	34
pastores reges vocati	251	6	perpendiculum inuentum	518	20
patriæ area vocatæ	340	8	periz nulla templa habuerunt	9	19
patria cuiusque	140	47	perseus louis filius	490	12
pauo lunoni facer	91	20	discum inuenit	533	15
pauo gemmatus Adriani	91	27	ad Medusam missus	533	40
pax nutritrix Plutonis	116	39	Atlante in montem vertit	219	14
paupertatis mala	119	40	Medusam obtruncavit	490	33
peceutii populi qui fuerint	476	25	Andromedam liberauit	490	16
pecuniarum animalia impietate bantur	608	48	perseus solis filius ubi regnavit	375	32
pecuniarum vis	85	12	persei filii	444	44
pegasus equus Bellerophontis	630	12	vxor	533	29
pegasus natus è Medusa	420	38	pestilentiarum causæ	506	11
pelasgus louis filius	64	12	pestilentiarum intignes	506	12
pelasgi inuenta	401	41	petri victorii bonitas	634	34
pelei innocentia	409	45	phæacia vnde dicta	110	31
pelei & Thetidis nuptiæ	249	17	phæacæ mors	110	6
peliz genus	388	34	phaethontis parentes	363	48
crudelitas	382	5	phaethon currum solis regis	364	33
peliz datum oraculi responsum	388	44	cecidit è celo	364	57
peliz filiz	384	19	phaethontis casus	357	9
peliz mors per fraudem Medæ	384	97	phaethontiadæ in populos versæ	357	16

T A B V L A

phaethontiadum lacrymae in Electrum		pinus sacra Pani	298	33
car. 365 23		pirene in fluvium	171	22
phaethontis allegoria	365 35	pirithous adiuit inferos	124	29
phaetho cursu solis observavit	222. 45	pirithous voratus fuit	166	7
phaethon Eridanus dictus	357 33	pila vnde dicta	221	47
phaethon Absyrtus vocatus	380 32	piscatorum deus Pan	300	32
phalanx in serpentem	431 34	pilistratus tyrannidem occupavit		
phalanx militiam edoctus	431 35		485	41
phalaris piscis Veneri dicatus	232 14	pitheculae patria gigantum	426	49
phaliscorum religio dolosa	239 39	pitheculae insulae	58	33
phallica sacra	328 27	pithecia sacra	329	24
phallus quid sit	318 37	planetarum vires	511	43
phasianus avis Graecis ignota	395 8	planipediae fabulae	4	33
phasnata Hecates	161 28	planetarum vires	173	26
phasnata cur evanescent	159 37	platanus genio dicata	195	10
philoctetes sagittas habuit Herc. 202	19	platonis opi. de princip. rerum	52	8
philomela fabula	488 21	de anima	187	46
philomela & foror in aues	488 16	plato theologiam immutavit	11	3
veris nuntia	488 47	pleiadum locus	217	48
philyra vxor Saturni	250 23	pleiades animae coelorum sunt	221	28
phinei parentes	478 39	pleiades inter sidera	578	28
phineus longaeuus	478 42	pleiadum nomina	217	37
phinei filij	478 47	pleiades cur filiae Atlantis	221	19
phinei supplicium	390 5	pleione Atlantis vxor	217	21
phlegra vnde dicta	427 5	ploides aues	450	22
phobus vnde dictus	241 17	plotae insulae	479	15
phoebe crudelitas	48 13	plotae insula Delos	227	37
phoenicia vnde dicta	110 12	plutonis parentes	115	33
phorides quae essent	490 29	pax nutrix	115	39
phorcini parentes	555 14	claves	116	9
filij	555 23	insigne	115	39
phoroneus ignem inuenit	209 31	equi	11	7
phrivi parentes	394 44	regia		
filij	395 36	sacris oleum pro vino	27	48
aries locutus	395 23	currus	116	4
aries quid esset	397 8	victrima	40	39
phrixus per aera vectus	395 9	nomina	124	24
phrixus arietem immolauit	395 26	sacrificia	115	48
piaculum sacrificantium	18 4	pluto deus mortuorum	115	46
picus Marti sacer	106 10	orcus	116	38
pica Baccho sacra	321 7	proserpinam rapuit	116	18
pictorum opera memorabilia	515 14	quid sit	27	39
picturae praestantia	514 44	Dis vocatus	117	27
picturae initia	516 29	opum Deus	115	45
picturae colorum vis	516 35	vbi habitare	115	45
pietas quam bona sit	114 44	vulneratus	50	17
pilumnus Iouis filius	64 31	pluto a Sisypho deceptus	414	3
pinarij Herculis sacerdotes	20 13	plutoni infera obtigerunt	115	37
pinus ex Atte	65 13	sacrae plantae	116	10
pinus sacra Mineruae matri	65 13	plutonium os	116	33
		pluto		

T A B V L A

Plutonis allegoria	217	15	portulaca sacra Mercurio	286	39
Plutus diuitiarum deus	218	25	portus Herculis vocatus	455	20
cæcus à Ioue factus	218	39	præsepe signum caeleste	306	47
timidus deus	219	5	prestigiorum inuentor Mercurius.	91	50
pernitiosus	219	13	preces impiorum quales	33	34
ocularus	219	24	preces Iouis filiz	62	22
fili	221	43	preces quales esse debent	115	17
Plutiparentes	218	26	priamus vnde dictus	451	48
Poematis præstantia	5	24	priamo regnum delatum	399	35
Poematum scopus	5	30	priamus ad Iouem confugit	71	35
Poematibus munica addita	5	15	priapi parentes	257	37
Poetica vis	477	23	viçtima	347	28
Poetica fabulæ	6	28	simulacrum	348	15
poetæ adulatores	477	17	priapus vbi natus	347	2
penitencia quorum filia	212	2	deformis	347	10
politica fabulæ	4	25	exul	347	22
pollucis parentes	560	36	repuatus	348	4
pollux vbi natus	561	5	hortorum deus	347	42
iuit cum Ialone	561	11	cultus	34	40
Amicum pugnis occidit	561	23	priapi portus	347	44
Athenas vicir	561	42	primi comitis laus	64	45
ad Leucippi filias	561	46	primiciæ vestæ sacre	59	15
recuperat Helenam	561	43	principum ingenia	55	34
fili	561	50	institutio	477	34
cæcus fuit	562	5	progenes parentes	488	1
pollucis inuenta & castoris	562	48	progenia lusciniæ versa	483	25
equi albi	563	10	promethei parentes	205	46
viçtima	564	36	filii a titanis	206	16
flammæ nautis	563	35	vxores	206	24
pollux cultus	563	10	fratres	206	27
fratri liberalis	563	6	fili	206	35
pollux & castor seruatores	561	43	imprudencia	207	15
polluebantur qui	35	39	supplicium	208	8
polluti qui essent	35	38	Ara	210	1
polluti non tangebant aras	35	19	aquila	216	7
polydexes in lapidem	532	47	statua	101	5
polydus vates	550	44	Inuenta	98	5
polyphemi parentes	555	24	allegoria	216	2
vxor	645	5	prometheus oēs artes inuenit	201	29
viçtus	645	6	prometheus Iouem decepit	207	20
fili	645	46	homines fecit	206	38
mores	646	11	in caucaso victus	208	6
arrogantia	645	39	quis esset	206	15
polyphemus Galatæa amauit	645	38	pandoram finxit	101	18
cæcus factus	647	19	Titan igniter	100	49
pompilus facit Nepruno	232	14	ignem detulit hominibus	207	44
pomum Discordiæ	436	12	accusatus	208	37
populus alba	126	28	inuenit formidam	209	37
populus nigra	126	28	à Ioue solutus	211	45
porcellis lustrationum	34	27	oçeano amicus	517	10

[illegible][illegible]

T A B V L A

Rhex pinus dicata	65	13	Sacerdotum antiquorum fraus	119	9
quercus & vicia dicata	655	16	Sacrorum vltimæ linguæ	24	48
Rhodi filij	356	41	Sacris plutonis oleum pro vino	27	48
Rhodus vnde dicta	228	47	Sacris Cereris vinum vetitum	28	3
Rhodi parentes	257	45	Sacrificantium leges	28	8
Rhombus rota in sacris Rheg	636	17	Sacris aquæ aptæ	20	47
Rifus Sardonicus quid esset	44	31	Sacra antiqua	360	2
Romanorum dij	11	9	Sacra ventis oblata	23	31
Ros lunæ filius	168	9	Salamina vnde dicta	586	13
Rosa colorem mutauit	254	37	Samothracum dii	293	1
Rosa rubra ex alba fit	349	34	Samus dicta Parthenia & Anthemusa		
Rosa Veneri sacra	260	12	car. 88	2	
S			Samus Iunonis patria	87	3
Sabazius Bacchi filius	315	10	Sanguis offerebatur mortuis	31	44
Sacæ cantilenæ quales	24	20	Sanguinis victimarum vsus	22	2
Sacrificiorum causæ	41	1	Sanctorum imagines erigendæ	27	10
Sacrificia coelestium	22	24	Sapientiz vis	70	10
Sacrificia Iouis & Apol. subltima	15	15	Sapientu contetio de tripode	232	50
Sacrificia Iouis varia	24	18	Salatia regio	476	27
Sacrificia in mari facta	25	18	Sardinia vnde dicta	460	12
Sacrificia Cereris	343	2	Sardonicus rifus	44	31
Cereris Phigalensis	37	22	Saturnalia sacra	81	33
Cereris Chthoniæ	37	26	Saturni parentes	74	50
Coelestium	15	8	fratres	75	36
Eumenidum	29	19	voracitas	57	40
fluuiorum	26	31	ætatis bonitas	59	15
Hera Dæ	37	7	ætas aurea	59	30
Inferorum	27	7	filij	81	49
Iouis Poliei	37	38	pactio cum Titanibus	75	47
Isidis Tithoreæ	37	13	Inuenta	77	2
Mineræ Machlyensis	198	46	vicima	43	42
Nympharum	215	45	fuga	49	33
Sacrificiorum tempus	16	16	etymologia	81	37
Sacrificiorum lignatores	19	31	sacrorum ritus	81	32
Sacrificatium puritas necessaria	18	6	planeta	84	27
castitas	18	8	hostiæ humanæ	81	24
purgatio	18	37	allegoria	81	50
Sacrificiis additæ cantilenæ	23	9	bellum in Dionysum	337	10
addita lumina	22	24	bellum contra Ammonem	337	3
additu m thus	22	28	Saturnus patri virilia abscidit	49	29
additi odores	22	28	filios vorauit	76	9
addita musica	24	4	num prior regnavit	75	31
additæ tibiz	408	18	in Italiam venit	76	50
Sacerdotum castitas	16	38	in vincula coniectus	76	24
Sacerdotum vestes	17	38	in tartarum detrusus	80	23
Sacerdotes antiqui quales	43	5	regnum Ioui concessit	67	3
Sacerdotib. habita reuerentia	618	6	in regnum restitutus	76	18
Sacerdotum vestes variæ	17	45	a Ioue captus	58	21
			falcem inuenit	80	43
			vir fuit sapiens	77	22

T A B V L A

Iano acceptus	77	5	scylla duæ	571	47
Ioui infidiatus	76	40	scylle allegorica	576	40
fororem duxit	75	50	scytharum diu nationes	234	9
patri infidiatus	75	27	scytharum Dij	10	6
in equum versus	81	19	scythæ qui sint	391	49
victus à filio	58	36	scythæ vnde dicti	460	21
pro Deo cultus	77	16	femele Cadmi filia	311	44
regnauit in Aegypto	81	46	femele vsta	314	10
Deus creditus	82	41	femele in aica ciecta	314	38
tempus putatus	71	46	femeles picturæ capilli longissimi	314	40
cur à Ioue ligatus	83	32	septenarius palladi facer	197	39
Saturno Italia sacra	83	30	septimeltres pueri cur viuant	191	15
Saturnia Italia dicta	81	49	serapis cultus	405	17
Saturnus quid sit Platonici	84	13	serapis quis fuit	405	13
Saturni sidus quale	84	27	serpentes cur exuat senectam	209	12
Saturnus ad chemiam tractus	85	4	serpentum ortus	431	33
Saturni picturæ explicatio	85	19	serra inuenta	518	21
Saturnus vbi regnauit	66	50	sefonchosæ equitare inuenit	109	34
cur cæli filius	86	18	scyllia corcyra dicta	81	11
cur filios vomuit	72	15	scyllia mactis dicta	81	10
cur virilia patri decidit	71	48	scyllia feracitas	83	8
æther creditus	82	13	scyllia descriptio	83	11
Satyrorum parentes	304	3	scyllia Cereri sacra	339	33
forma	304	6	hórreum Romanorum	166	26
insula	304	9	donata proserpiuz	164	43
Satyri Bacchi socij	304	14	sidera pro dijs culta	7	38
animalia sunt	304	5	siderationum tempus	401	5
vnde dicti	304	23	silenorum parentes	305	16
conuitorum amici	304	20	sileni vnde dicti	337	21
culti	304	19	sileni patria	305	20
Satyris primitiæ oblatæ	304	30	forma	305	31
Satyri Sileni sunt	304	26	sileni asinus inter sidera	306	18
saxum saturno oblatum	53	30	silenus ebrius	305	39
Sciro cælus à Theseo	484	18	Bacchum nutriuus	305	23
Scorpius inter sidera	579	9	captus	306	1
Sculptorum ligna	516	34	Bacchi comes	305	46
Sculptorum Deorum materia	524	25	silenus rex	337	21
Scutum Mineræ	200	10	sileni plures	305	32
Scyllæ parentes	573	4	sileni mortales	306	8
forma	574	8	sileni dæmones	306	10
canes additi	573	25	silenorum statuz	306	14
canes quid sint	575	40	simiæ ex hominibus	58	32
Scylla versa in monstrum	573	22	finis prociustes Neptunus	238	16
Scylla cocta reuixit	575	2	casus à Theseo	484	24
Scylla suum patrem prodidit	573	16	firenum parentes	446	2
Scylla in cirion versa	573	27	locus	496	13
ab anibus marinis vorata	573	39	forma	496	15
Scyllæ mors varia	571	44	musica instrumenta	496	31
Scylla se in mare præcipitat	573	24	nomina	496	21
Scylla ab Hercule euerfa	576	30	canus quales	496	1

cum

T A B V L A

cum musis certarunt	469	48	beneficium	155	24
nomina locis dederunt	495	27	causæ	157	2
sirenes musica instrumenta abiecerunt			ciuitatis descriptio	156	28
cat. 97 lin 3			somnus alatus	155	16
sirenum insula alba ossib.	498	21	de caelo deiectus	156	24
sirenes perierunt	499	16	Iouem timet	156	26
sirenes in saxa versæ	499	25	somnus Lethes frater	155	48
sirenum allegoria	500	11	somnia vera	157	41
sisyphi parentes	412	33	somniorum portæ	156	40
filij	412	43	formæ	156	45
uxor	412	40	vrbs	156	29
astutia	413	5	sosipolis cultus ob miraculum	193	17
mors	413	44	spermus nymphæ facultas	332	30
supplicium	413	24	spes quorum filiz	155	21
allegoria	414	8	sphynxis parentes	665	46
sisyphus bella Troiana scripsit	415	15	forma 665 48. locus	666	6
sisyphus plutonem fecit	414	3	immanitas	666	13
similax Cereri sacra	340	48	mors	666	37
similax Baccho sacra	321	5	sphingis victori præmium	666	7
socratis opinio de principijs rerû	52	8	stellarum animæ quot	357	30
sol Veneris adulteriû indicat	101	32	staphyle in vitem versa	321	18
sol quis fuerit	423	10	staphylus Bacchi filius	332	25
solis parentes	351	21	staphylis proneptum munera	332	29
equi	353	18	statuariorum opera memorab.		
currus	353	8	515 24		
boues	355	4	statuæ quam dijs gratæ	520	9
greges	355	22	strongile insula	99	19
filij	355	36	strophades vnde dictæ	479	18
insignia	351	50	strophe & antistrophe moduli	24	19
ciuitas	352	12	stygis parentes	127	26
planetæ vis	357	24	filia	127	44
sol lucis quæstor	353	23	iuramentum	127	44
auctor omniû	352	22	aqua qualis	129	23
deus creditus	7	44	color	129	29
Dei lampas	352	13	pisces	129	34
currum vbi mergit	353	31	stygem iurantium ritus	128	39
in poculo nauigat	353	41	stygem peierantium pœna	128	8
in lecto nauigat	353	43	stygis cur honor habitus	129	5
Titan dictus	352	2	stymphalides aues	450	36
sol flammæ coeuntes putatus	354	32	stymphalidum forma	450	46
sol currus paratur in oriente	357	40	styx vbi fuerit	129	7
sol gallus sacer	357	7	styx vnde dicta	129	33
agnus victima	41	14	styx quid sit	129	41
aper victima	357	1	suadela Veneris filia	557	38
aureum tribuitur	357	26	subuentanea vt fiant	96	5
soles plures	352	5	superstitionis vis	10	30
somni parentes	155	19	sus Veneri immolatur	255	20
locus	155	22	sus Cereri mactatur	40	17
officium	155	32	susa cõdita persarû metropolis	372	9
filia	156	16	susario comedię inuentor	5	48
			syba-		

T A B V L A

Sybariticæ fabulæ	4	24	Magna dea	361	34
Syce in ficum versa	321	17	Templis habita reuerentia	19	35
Sylvarius fauni filius	308	34	Templorum exadificatio	15	41
Sylvanus deus Sylvarum	308	36	Templi deo gratū pectus hoīum	9	47
Sylvani sacra	308	46	Tempori falx attributa	83	1
Sylvani filia	309	12	Tempus deus creditus	82	42
Sylvano sacra cupressus	308	49	Terebra inuenta	528	20
Symbalæ fluuiorum	602	27	Terei parentes	487	48
Syracusa ex oraculo condita	164	45	Terei libido	488	15
Syrinx in oraculum versa	303	3	Tereus in vpupam	488	26
T			Termino liba sacra	40	38
Tabernariæ fabulæ	4	32	Termini dei victimæ	41	38
Talaio creus	139	38	Ternarius numerus sacer	21	5
Tali inuenta	528	21	Ternarii numeri vis	26	25
Tantali parentes	415	22	Terræ sigillatæ vis	96	42
filii	415	32	Terræ motus causæ	111	23
Supplicium	410	6	Terræ motus insignis	366	15
immanitas	415	34	Tethyos parentes	539	39
Tantalus cur condemnatus	412	49	filii	541	5
Tantali allegoria	418	12	Thaletis opinio de principiis	51	44
Taraxippus ab equi discerptus	412	43	Thaletis scientia	569	25
Tarentini populi	476	25	Thamyris parentes	406	33
Tartarus natus	149	46	Thamyris poeta eximius	406	39
Tartari profunditas	150	5	amulius victus	407	4
antiquissimus	149	39	cur cæcus	407	27
obscurus	151	7	Thalys opp. conditum	607	12
carcer sceleratorum	149	37	Thebe conditæ ab Amphione	583	29
Baratrum	150	40	Thebarum portæ	583	34
vnde dictus	151	16	Thebæ insula	54	7
quid sit	151	6	Thebæ euerfæ	583	38
Taurica Diana	44	31	Thebe filia Promethei	583	37
Taurus inter sidera	606	50	Thebe vrbs vnde dicta	481	46
Taygetus mons vnde dictus	64	14	Therramene insula vnde dicta	358	17
Telamonius portus	397	7	Thero Martis nutrix	105	36
Telchina Simulacra deum	356	18	Theoxenia certamina	289	12
Telchines præstigiatores	356	19	Thesci parentes	484	7
Telchines ferri artifex	81	14	filii	485	1
Telchines Rhodō habitarunt	356	19	inuenta	485	4
Teleboæ populi rapaces	444	21	res gestæ	484	18
Telluris parentes	360	28	allegoria	487	14
Telluris victima	41	14	Theus inferos adiuit	486	39
Tellus cæli vxor	360	40	intrepidus puer	484	14
cæli mater	360	50	remp. Athenis instituit	485	40
Deum & hominum mater	361	7	amicus Prithoo	484	87
vna inferorum	361	14	in cietam nauigat	484	42
fatidica	361	25	Ariadnam rapuit	485	22
ceres vocata	361	40	Hellenam rapuit	486	36
Iouis vxor	360	47	in vincula iactus	134	29
			Seder apud inferos	165	14
			Theoprophoxia	343	49
			Thea		

T A B V L A

Thesmophoria inuenta	339	37	Tityus cælus ab Apolline	419	40
Thesmophoriorum ritus	340	12	Tityi supplicium	419	45
Thespia vnde dicta	586	39	Tityus terræ alumnus	419	36
Thessali vnde dicti	354	43	Tityus sepultus	419	43
Thessalæ veneficæ	169	10	tityus calamus est segetum	421	2
Thespiades s. o. ab Herc. vitiatæ	445	40	tityi allegoria	420	13
Theridis parentes.	539	30	molus mons vnde dictus	105	48
nuptiæ	249	17	togata fabulæ	4	31
Thetis in sepiam versa	540	20	tragædiæ dignitas	5	47
Achillis mater	540	29	tragædiæ inuentor Glaucus	5	46
à loue compressa	198	10	tricerberus canis molofus	166	3
Thetidi quibus par potestas	558	30	tricens fontes	289	34
Thraciam vnde dicta	105	46	triculariæ victima	45	34
Thunnus facer Neptuno	112	22	trieterica sacra	327	46
Thus additum sacris	22	28	trigla sacra Hecate	232	14
Thya Bacchi sacra influit	321	23	tripolis rhodos dicta insula	356	40
Thyades sacerdotes Bacchi	321	23	tripos delphicus	232	40
Thyagmidis inuentum himni	408	8	tripos ad septem sapiētes missus	232	50
Thyoneus Bacchus	333	11	tripos cur dicatus	232	41
Tibia Ardali inuentum	201	44	tripos quid esset	233	5
Tibiæ à Minerva eiecæ	408	15	tripodum genera	233	12
Tibiæ sacris additæ	408	18	tiptolemus à cerere educatus	389	42
Tigris fluius vnde dictus	322	15	tiptolemus iudex inferorum	140	36
Tiresius cæcus factus	201	32	tiptolemus agrioluræ inuētor	342	36
Tiresias diuinatur	201	34	tiptolemus sationem docuit	335	40
Tisiphone nata è coeli sanguine	86	13	tiptolemi parentes	339	41
Tisiphones amores	144	40	tripudia Baccho sacra	327	4
Titanum parentes	421	35	tripronis parentes	541	39
bellum	421	45	forma	542	24
nomina	422	21	currus	542	44
numerus	423	1	inuentum	542	45
Titanos trucidati	337	27	filia	543	18
sanguis in viperas	422	36	titon Argonautas rex	391	41
Titanes debellati	58	24	Neptuni bucinator	542	16
sheæ partuienti assident	58	7	occisus	543	4
metere docti	422	29	miras Romæ	545	23
Titan sol est	423	10	fluius Aegypti	543	38
Titanes quæ res sint	424	5	mare	543	23
Titans herba	206	16	tritonia pallas	336	48
Titanus cum Saturno regnavit	75	39	tritones vrbes	545	35
Titanus astronomus solis frater	423	17	tritonia luna	203	8
Titani parentes	371	41	tritonia anima	203	41
senectus	371	46	triuiæ quæ sit	159	38
filii	372	14	troiz capiendæ difficultates	202	19
immortalitas	371	14	troia ex tructa	110	24
Tithonus auroræ maritus	372	14	tyche fortuna	223	38
in cicadam versus	371	47	tyndari iuramentum	437	15
lula condidit	372	8	tyndaridæ qui sint	560	39
Titias heros cultus à cretētib.	635	17	typhæus oppressus	427	27
Tityi parentes	419	19	typhæus terræ filius	86	10

T A B V L A

typhziforma	429	48	risus amica	253	47
typhzi magnitudo	427	28	diuinandi magistra	254	19
typhon terræ filius	428	24	Iuramenta non curat	254	28
Iouem cecidit	430	5	armata	255	32
fulmine percussus	426	41	Adonim amauit	257	31
caelus	40	7	a Neptuno compressa	257	45
typhon rex inhumanus	434	14	a sole compressa	256	31
typhon sepultus	431	50	Deas vicis forma	258	49
typhonis sanguis in angustia	431	29	Lena fuit	261	22
typhon quid esset	434	39	plurimum nocet	259	15
tyrannorum a fletores	74	4	a dementia dicta a Græcis	84	18
tythus pro vino cit	336	19	Veneris caelestis sacris vinum interdi-		
V			ctum	263	14
Valentia vrbs Siciliæ	163	8	Veneris sacris pastores	254	36
Vares Apollinis filii	235	13	sacra phalaris piscis	232	14
Vellus aureum quid esset	389	10	sacra lingua concha	251	28
Velleris aurei præsidia	389	17	sacra myrrus	19	7
Venena Hecates inuentum	375	32	sacra coronæ	176	33
Veneficorum fraudes	168	45	sacra apua	232	14
Veneficis repugnantia	377	20	sacra columba	255	18
Veneris parentes	251	5	gratiæ dicatæ	260	43
Veneris cur nomen inuentum	251	9	Veneres plures	252	
Veneris filii	257		Venilia vxor Neptuni	109	22
vis	255	43	Venti quorum filii	368	21
cognomina	357	50	Ventis oblata sacrificia	23	31
pictura	258	12	Ventorum initia	97	44
adulterium	101	26	Ventorum vis	568	26
currus	254	28	Ventorum observatio	99	46
vfus	204	27	Ventorum quæstor Aelous	160	4
sagittæ	254	38	Ventorum domicilium	568	48
cesto quæ inessent	254	8	Verrigines vt fiant	529	40
vim sedantia	259	29	Vesta terra est	69	20
culcus institutus	258	14	zali vxor	85	48
vicima	255	16	Vestæ parentes	594	25
sacrificia	255	10	officium	595	1
ritus sacrorum	255	2	inuenta	594	50
fideris vis	84	41	forma	595	28
allegoria	261	16	sacrificia	596	38
Venus emergens	251	30	Vesta quid sit	69	20
ab Horis educata	252	3	Ara vocata	595	44
in concha nauigat	58	50	semper virgo	59	15
vnde dicta	253	1	Vestæ duæ	594	33
in caelum ducta	253	8	Vestæ primitiæ oblatae	594	37
vulnerata	50	29	Vestaliū ignis	596	4
cypria vnde dicta	252	20	Vestæ mensæ antiquorum	596	10
cytherea vocata	253	28	Vestes inuentum Peiasgi	401	43
Nautis salubris	253	32	Via lalea facta	89	18
artem meretriciam reperit	253	37	Victime vt annuerent sacris	20	43
nuptiis præfata	253	40	Victimis vina infusa	21	13
			Victimarum pili in ignem	21	28
			Vi ci-		

T A B V L A

Victimarum sanguinis vsus	22	2	res gestæ	620	4
Victimarum partium vsus	22	33	prudentia	623	1
Victimarum molæ	21	21	astus in sirenes	498	1
Victimæ quæ diis acceptæ	17	43	vlysses infaniam simulat	619	40
Victimarum vitæ	17	15	salem seminat	619	43
Victimarum cornua inaurata	17	15	Achillem dignoscit	619	50
Victimæ egregiæ	17	34	sagittas Herc. tulit ad Troiam	620	9
Victimæ eximæ	17	35	cineres Laomedontis rapuit	620	11
Victimæ humanæ	45	1	rheli equos abduxit	620	13
Victimæ Leucadia	45	36	ciconas adiuit	620	35
Victimæ vt eligerentur	17	31	Lothophagos accersit	620	41
Victimæ marinorum deorū	25	19	Polyphemum petiuit	620	45
Victimæ nigræ quibus gratæ	27	7	ventos clausos accepit	620	50
Victimæ à diis non admittæ	20	34	Lestrygonas adiit	621	10
Victimarum inauratarū vsus	437	32	ad circem profectus est	378	3
Victimæ laubantur	31	38	ad inferos descendit	621	20
Victimæ mares aut foeminæ	27	49	Sirenum cantus vicit	621	22
Victimæ quæ quibus diis	27	49	Scyllam & charybdim trāsit	621	23
Victimas iugulandi ritus	27	10	Naufragium fecit	621	27
Victimas experiebantur	20	38	cum Calypso versatus	621	29
victimis quid additur	23	2	ab Arete adiutus	621	36
victimæ animales	41	48	vlysses occisus	621	48
victimæ consultatoriæ	41	49	vlysses populator vrbiū dictus	203	19
victoria stygis filia	127	44	vota hominum qualia sint	350	23
victoria forma	128	5	vota irrita cur terēda æquo aīo.	363	70
Vincetlii Borghini virtus	634	36	vrendorum cadauerū inuentor	531	9
vini comoda	318	39	vsus inons	56	13
vinum veneris sacris vetitum	263	14	vrfa cur non mergitur	650	32
vini mala	306	20	vua prius inuenta	325	24
vinum sacris additum	28	1	vulcani parentes	95	47
virī boni exstimatione libidine muliebri	264	17	vxores	47	16
non læditur	78	4	certamina	97	27
vir bonus quis sit	586	40	canem vinum fecit	100	32
virgo inter sidera	393	72	officina	99	18
viros bonos spernentes mulieribus sunt	93	7	officium	100	15
supplices	188	50	aurea sella	97	11
virtuti aduersaria fortuna	121	41	ara	100	43
vita hominum qualis	614	31	filii	101	43
virtutis vis	614	7	famuli	100	16
virtutis vis	598	42	staua	101	5
aduersaria fortuna	324	39	inuentum	99	15
visus rationes	321	18	homo fabrefactus	670	22
vitis vbi prius inuenta	337	41	allegoria	102	10
vitis & Staphyle	325	25	vulcanus calor est nature	102	11
vitis inuenta	619	27	cur arma diis fabricaret	102	42
vitium putatio inuenta	621	18	Minerua prope violat	201	42
vlyssis parentes	619	36	vulcanus cur ignis deus	97	39
filii	622	12	vt ignem reperit	105	7
vide dictus			vt genitus	88	44
Socii			vt educatus	96	46

pra-

T A B V L A

recipitatus	96	24	Vulgi consuetudo	393	41
ificare inuenit	1	1	Xenophanis opinio de luna	171	33
concepit subuentaneo	88	44	Zelotypia turor præpotens	385	1
facile in nuptiis	97	23	Zenonis opinio de principiis	52	10
pyromantiæ peritus	1	0	Zephyrus Veneris nuntius	261	12
Vulcani plures	96	26	Zetus Iouis filius	4	15
Vulcanus ignis creditus	98	14	Zona dicabatur	176	3
Vulcani Lampadophoria	102	36	Zonam soluere quid sit	176	17
Vulcano Lemnos sacra	96	37	Zotter vocatus locus	639	23

Errores, quod vitari non omnino possunt, lapsos ita corrigito

pagina 4. lin. 1. cæcitas Thamyras, & sup-	407	49	& aduertere pro dele adherere
plicium Marfyæ	433	10	illagensis
8 21 parsimonia, avaritia.	438	13	populari.
13 17 visit, quarum.	460	38	Lepreo.
145 38 teritant.	461	39	bonem in epulas.
169 28 vbi redij.	461	49	vniversam.
172 10 dormiuisse.	474	37	est enim & amara & grauitèr olens illa herba.
173 15 præbet.	499	34	vidæ.
175 44 Hararum:	511	35	quoque
181 32 mittit.	529	50	rem diuinam
184 18 ciuitas	531	24	attulissent.
186 9 modi.	544	31	falsa profunda.
197 11 absurdum.	570	31	contra stare valent:
141 illis.	572	32	ab Hercule ob iram
200 3 oceani.	599	43	vertiginibus.
208 26 implicat indomitis.	600	35	quidem.
272 27 amorem.	603	5	non incredibile.
329 1 iniuriam sibi heri inquit	668	34	carmen est.
339 1 ipsum tamen laesionem			Hic Etenim culta est atque Adraſtea vocata.
384 35 alii dicunt proprio desiderio ef-	705	1	Venantum.
se impulsas vt parentem			
395 29 immolasse			

F I N I S

Registrum

ABCDEF GHIKLMNOPQRSTVXYZ AaBbCcDdEeFfGg
HhIiKkLlMmNnOoPpQqRrSsTtUuVvXxYyZz AaaBbbCcc

Omnes sunt quaterniones præter Zz qui est duernio.